
9
2 M
39

HIERONYMI . RVBEI
HISTORIARVM
RAVENNATVM
LIBRI . DECEM

HAC ALTERA EDITIONE LIBRO VNDECIMO
auсti, & multiplici, insignisq. antiquitatis historia
amplissimè locupletati.

CVM . INDICE . LOCVPLETISSIMO.

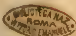
AD·SIXTVM·QVINCTVM
PONT·OPT·MAX.

VENETIIS, MDLXXXIX.

Ex Typographia Guerræa.

HIERONYMI RVBEI
HISTORIARVM
RAVENNATVM
LIBRI DECEM

HAC ALTERA EDITIONE, VNDECIMO libro, & multiplici rerum ...

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO.

AD SIXTVM QVINTVM PONT. OPT. MAX.

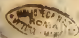
VENETIIS, MDLXXXIX.

Ex Typographia Guerraea.

SANCTISSIMO D. N. D. SIXTO V. PONT. OPT. MAX.

S. P. Q. Rauen.

VANTOPERE celsissimum Sanctitatis Vestræ Pontificatum hæc perpetuò Ciuitas expetiuerit, & adeptum coluerit, adeò multis iam diu significationibus, præclaroq. cultu testatum est, vt longioribus probare minime necessarium ducamus: Quem enim nocturni huiusce Ciuitatis ignes, tubarum clangores, sacri æris sonitus, recurrente quotannis, creationis, coronationisq. Sanctitatis Vestræ, die, non commouent? Quem, demissum ac planè libens in Sanctitatem Vestram, omnibus in rebus, obsequium, & assiduæ, pro eius incolumitate, preces, certum non reddunt? Cui, faustum, felixq. SIXTI. V. PONT. OPT. MAX. nomen, tam dulce in ore nostro sonans, tam sæpe in marmora incisum, in celeberrimisq. portis locatum, non fecerit fidem? & quidem meritò, ac potius longè minus merito: quando nemo, ex nobis non dixerim, qui vix quidquam possumus, sed vel ex potentissimis populis, respondere meritis queat, illius Principis, qui Christi Dei in terris Vicarius, molitur omnia pro salute populorum; paternè eos fouet, amantissimè tuetur; Qui felici suo Pontificatu, quasi salutari, nobilissimoq. exorto sydere optatissimam terris quietem, & vbertatem induxerit: Huius Ciuitatis parietes, tecta, fora, quotquot denique sunt, omnia, gestire summa lætitia, & in Sanctitatis Vestræ sese laudes effundere velle videntur. Quapropter cum Senatus nostri iussu, Hieronymus Rubeus, ciuis noster, flagitanti patriæ satisfacturus, ad ve-

terem Historiam suam, septemdecim iam annis typographorum prœlo impressam, ex tabularijs potissimum huius Ciuitatis, & multiplici lectione collecta, multa addiderit, & ad hos vsque dies narrationem perduxerit, eiusdemq. Senatusconsulto, denuo ita auctam imprimi, decretum fuerit, visum est in tuo id nomine facere, Pater Beatissime; eoq. libentius, quo nonnullam partem eorum, quæ Sanctitas Vestra, eximia pietate, illustriq. studio gessit, de quibus nulla vnquam ætas conticescet, hæc suis locis attingit Historia. Huiusmodi monumento nostra Ciuitas Sanctitati Vestræ nullum præstantius in præsentiarum exhibere se posse putat, hanc penè immortalem esse statuam ducit: Nam quæ ex ære statuæ, aut etiam ex auro conflantur, & statuuntur, historia, ipsæ indigent, quæ explicet, cuius illæ sint, & quæ illius acta fuerint: Historia statuas non requirit. Fixæ, immobilesq. statuæ permanent, at per ora virum, vt ille inquit, perq. manus volitat Historia, & longè disiunctas terras, ipsi pænè famæ par, peragrat,

Ingrediturq. solo, & caput inter nubila condit:

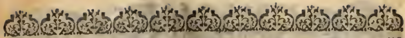
Et cum statuæ ruant, temporeq. exedantur, multò stabilior, & firmior reperitur Historia. Quamquam verò ea sunt Sanctitatis Vestræ facta, vt per se totó orbe illustria & gloriosa habeantur, sintq. talia in perpetuum futura, maioremq. & luculentiorem narrationem postulent, tamen speramus Sanctitati Vestræ gratam fore, hanc propensi animi significationem eius suæ Ciuitatis, quæ ipso maxima quæq. ad tuam laudem audendi desiderio, vt summè flagrat, ita nulli cedit, & interea, quod potuit, grati animi, ac debiti obsequij causa, contulit. A Sanctitate Vestra etiam atque etiam petimus, hanc vt libenter, & benignè accipere dignetur, & vna secum, promptum, continensq. fidissimæ huius suæ Ciuitatis cultum. Ita incolumem Sanctitati Vestræ, Deus, diuturnamq. vitam ad sui nominis gloriam, & Ecclesiæ vtilitatem largiatur.

Rauennæ. Sept. idus Ianuarij, M D LXXXIX.

Sanctissimæ Maiestatis Vestræ

Humillimi serui, ac subditi

Sapientes ad vtilia Ciuitatis Rauennæ.

ILLVSTRISS.^MO ET. REVER.^MO

EPISCOPO. SABINENSI

S. R. E. CARDINALI. VRBINI

RAVENNATI. ARCHIEPISCOPO. SORAE

ARCIS, &c. DVCI, AMPLISSIMO

IVLIO. FELTRIO

DE. RVVERE

Hieronymus Rubeus,

S. P. D.

AVENNAM *tuis maxime muneribus decoratam; Illustrissime Cardinalis, & amplissime Princeps; his chartis a me descriptam, modo ad te venientem, quaeso, pro tua humanitate, libenter accipe: neque enim ulli, praeterquam tibi dicari ipsa vult, qui eam, Archiepiscopus, sancte regis; patronus, studiose defendis; magister, religiose instruis; in omniq. tandem munere, paterne tractas. Ipse, ut in antiquitate inuestiganda, satis; quod se quoque omnino non fugit; accuratus fui, veterumq. superiorum Archiepiscoporum gloriam, pro meis viribus, latissime explicaui, ita volui in tuis factis esse; ut omnes intelligent; parcus; quod & singularem noui modestiam tuam, & eos videam patresfamilias optimos dici, quibus est semper, vnde sumant, non qui, quacunque habent, omnia statim profundunt. Sic tamen parcus, ut ne quid omnino intactum; vt puto; quodq. ad historiae veritatem faciat, omissum a nobis videatur. Cur autem haec, ut non grauate accipias, pluribus a te contendam, non perspicio: quando & quidquid huius vrbis est, pro tua bonitate, hilariter recipis; & meipsum; quae in te inest benignitas; despicere non soles; & in historia, omni quidem, sed sacra potissimum, diu versatus, eam cum optime calles; tum libenti animo complecteris. Pluribus igitur non utens, manusq. tuas sacras humiliter deosculans, supplex a Deo postulo, vti meos, iuuentutis quidem, sed tamen plurimum infirmos, & imbecilles, annos proroget; eisque dum tempus absconditum, tempus beneplaciti sui adducat, quo pedes tuos beatissimos, felicissimus, & supra quam dici potest, contentus, exosculer. Vale. sept. kal. Mart. M D L X X I. Rauennae.*

HIERONYMI RVBEI

IN LIBROS HISTORIARVM RAVENNATVM

PRAEFATIO

Ad vrbem Rauennam.

D scribendam tuam hanc Historiam perantiqua ciuitas, & illustris; multa me impellunt: Primum quòd patria es; cui est nemo, qui non plurimum se debere intelligat; Deinde quòd careas hoc genere ornamenti, quod plerosque viros bonos, ac prudentes non minimi fecisse, maximè autem semper appetijsse constat. Scripsit quidem centum iam & quadraginta annis, Desiderius Spretus, ciuis ornatissimus tuus, elegantissimum de tuis rebus libellum, sed paucula tantum, eaq. ita strictim attigit, vt unum Dominatus Veneti, in quo sese latissimè effundit, initium, conscribere voluisse demonstret. Poterat etiam vir doctissimus, ciuis tuus, Lauellinatum Episcopus Ioannes Petrus Ferretus hoc splendore te illustrasse, sed decedens, aut nihil reliquit; aut, si reliquit, id certe nimia aliquorum calliditate supprimitur. Ad hæc accedunt ueteris vrbanitatis, ac humanitatis tuæ in me ardens studiũ, & beneuolentia, quibus arctiori quodam nexu, quàm patriæ ciues soleant, deuinctus sum, putemq. tibi a me plurimum tribuendum esse officij. Illa autem sunt, quòd cum Gentiles mei, Parma, sedibusq. pulsi suis, ubi late dominatos fuisse, annales ac historiæ, ipsaq. tandem publica, ne dum priuata, monumenta testantur; omnibus fortunis spoliati, incertis uagarentur sedibus; fecit tua benignitas, vt ipsi vehementes, & desperatos ærumnarum, insidiarumq. impetus fortiter ferrent: quodq. Ferraria; quo se primum contulere, aut non potuit, aut minus tueri coacta pene fuit; Argenta autem, quæ illos excepit Ferraria profectos, certe non potuit; tu, patria,

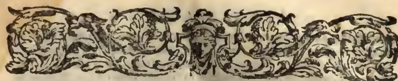
tria,

tria, summa caritate, magnificaq. liberalitate suscepisti. Nam & maiores meos complexa es, & cum, pari quidem animi magnitudine, sed de vetere potentia, elatitudineq. deiecti, longe dispari dignitatis condicione, angusta admodum re familiari, viuerent, eos tu iuuisti, & ornasti: Iuuisti, quod occasiones, unde commoda illis paterent, minime sunt abs te prætermissæ: ornasti, cum in Senatum cooptatos, ad eos omnes uocasti honorum gradus, quibus afficere ceteros ciues tuos soles. Id vero ornamentum apud eos, qui sapiunt, haud minimo loco poni consueuit: licet enim misera temporum calamitate, Senatus nunc tuus sit in angustum adductus, ille tamen ipse est, qui iam Cæsares, orbis Imperatores, quandoque etiam ex suis ipsis Senatoribus, creabat; & qui, si quis alius, Romanæ dignitatis æmulus, & similis fuit: esq. tu illa ciuitas, cui assurrexerunt Exarchi, quæ fessum eos recepisti, quæ multis præstantissimis rebus gestis, gloriam consecuta fuisti eximiam: vnde ex Simonidis poetæ, Euripidisq. apud Plutarchum in Demosthene sententia, aditum ad felicitatem ciuibus tuis facilem paras. Quamquam minora sunt hæc, si Romanam sedem spectemus, de cœlo in terras demissam; cuius doctrina, nihil diuinius: cuius religione, nihil sanctius; cuius imperio, nihil sublimius. Hæc tibi attulit honoris, gratiæ, & dignitatis decus, & ornamentum omne firmum, ac tutissimum, dum te honorificis præconijs, & nominibus iure appellauit, & secundo loco inter Italicas Ecclesias constituit. His igitur; ut eo redeam, vnde diuerti; tuis in nos meritis compulsi, dum Franciscus pater; qui primus ex nostris in tuo sinu est natus; cum aliquot grauissimis ciuibus, Senatus iussu, vt aliqua ex parte grati ciuis officio satisfaciat, non absque ingenti labore, in recensenda administrationis superiorum ciuium ratione, inq. statu fortunarum tuarum cognoscendo totus est; & Ioannes Baptista patruus Carmelitanorum magister; qui in tuis causis & rerum occasionibus apud Pontifices Maximos opem non mediocrem tibi, ciuibusq. tuis, priuatim & publice, tulit; non omni solum Italia, atque Sicilia, sed in Galliam, & Hispaniam, ad ipsosq. huius orbis terrarum extremos Lusitanos, nomen tuum, iis titulis, ea gloria inuehit, vt uel ob id ipsorum Regum uoce felix, & clarissima appelleris. Ego, ne ab illis, maioribusq. nostris, qui desiderari ab se grati animi officia numquam passi sunt; degenerare uiderer; quando, quod possim aliud, hoc tempore, non uideo; dedi me ad tuam historiam. In quo munere, quid, quantumq. assecutus sim, iudicarint alij: qui si occurrerint, dictis non facile cedam. etenim ipse illud affirmare pro certo ausim, ueritatem me perquirentem, labores immensos exhausisse, cum perpetua, eademq. summa in te beneuolentia coniunctos. Quamquam quis est, quem fugiat; si modo animum mediocriter adhibeat ad rem;

ex

ex tantis tenebris, quibus adhuc circumfusa es aliquid uindicanti, Herculeos pæne labores subeundos fuisse? Id qui minus putant, vtinam ipsi experirentur: Mihi quidem, vetustissimis libris ac monumentis euoluendis, & temporibus conciliandis, reiq. tandem omni tractandæ, nullum aliud in studium tantus labor impensus est. Quo etiam factum est; ut rerum secuta uicissitudines Historia, torrentis instar, fluat plerumque humilis, modò exsiccato alueo conspiciatur: nonnumquam pleno fluens, ipsas quasi superet ripas, aliquando varijs perinde ac saxis, ac scopulis illisa, uarios eodem anno successus, atque interruptos, & exitu quandoque carentes percurrat. Quo casu, cum de meo sensu addere, aut confingere nihil uoluerim; rogatum lectorem; si quis erit, uehementer optem, ne me ea lege teneri uelit, cui aut sui temporis Historiarum, aut amplissimæ, perpetuoq. florentis ciuitatis scriptores, seruiunt. id negat mihi patriæ casus, de qua tamen, continuata rerum, ac temporum serie, quæcumque ea fuerit, & quæcumque cognosci potuerit, ad hanc ætatem scribendum fuit. Licet autem adduci ad suspicandum nullo modo possim, ex tuis ciuibus ullum unquam fore, apud quem sine causa laborauerim, quiq. obtrectet, tamen, ut res erit; neque enim sumus uno omnes ingenio nati; satis magnum, atque adeo optatum fructum tot laborum ac vigiliarum tulisse me putauero, quòd sperem martyres illos, & uiros sanctos, de quibus hic, ut potui, scripsi, & quorum felici cruore, uitæq. exemplis, ac assiduo apud Deum rogatu illustraris, & adhuc perstas, hanc animi mei significationem, bonitate sua, probaturos. In tanta enim rerum obscuritate, in plerisq. molestissimis curis, in ualetudinis infirmitate, quod hæc scripserim, illorum meritis, ac precibus dubio procul acceptum fero.

HIERONYMI RVBEI HISTORIARVM RAVENNATVM

LIBER. PRIMVS

RBEM Rauennam a Noei nepotibus, & Thessalis ædificatam, vetustis monumentis, & grauissimorum auctorum testimonio satis constat. Nam inter primas colonias per orbem a Noe missas, Gomer Gallus, qui & Comerus appellatur, Noei, ex Iapheto filio, nepos, Armenia profectus, anno postquam immensa ui aquæ obrutus orbis est, iuxta Berosum, centesimo quadragesimo primo, vnà cum Crano & Crana Noei filiis, eorumq. item filiis,& nepotibus in Italiam ad Tiberim venit: atque huius coloniæ populi, quòd in curribus habitarent; regione inundata fluminibus, habitationem non recipiente; Vei appellati sunt, vocabulo Armeniorum sago, id autem est, mysteriorum, quod nos currules interpretamur: idq. ducentis annis ab eadem terrarum eluuione, maximè contigit: cum tamen communi omnes vocabulo etiam Vmbri dicerentur, quod; vt testis Plinius est; imbribus atque inundationi superfuerint. Paulo post, Cham, Noei quoque filius, cognomento Cameses, & Saturnus Aegyptius, vti docet Macrobius,in Italiam profectus, cum abesset Comerus Gallus, regere populos, corrumpereq. prauis moribus, & impia disciplina incepit; quem tamen Ianus anno a Diluuio CCLXVIII. in Italiam regressus, cum triennio; ut idem innuit Macrobius; sustinuisset, tandem expulit. Plerisque tamen verisimilius videtur, diuisionem linguarum, & gentium, anno ab eluuione orbis tercentesimo, factam: oportuit enim iusto aliquo tempore stirpes multiplicari,antequam tam uariis orbis partibus dispergerentur: præsertim quòd hæc diuisio tempore acciderit Phaleg, Heberi filii, uti habetur libro Genesis: nam Phaleg, est diuisio, idq. sub Phaleg vitæ extremum, vt R. Iose tradit. Phaleg anno centesimo primo ab eluuione, natus est: vitam ad annum a Diluuio CCCXXXIX. produxit, ut ibidem habetur. Hinc fit, vt a Cataclysmo ad terræ diuisionem, & linguarũ confusionem annos CCXL. numeret auctor Seder Olam. Itaque putant, cum Noe huic migrationi gentium superuixerit annis dumtaxat decem bis in Italiam traiicere non potuisse, & alias orbis partes visere, ubi Regna constitueret,& leges daret,extrema iam, & præcipitata ætate. Cæterùm; si in tanta obscuritate interponere sententiam meam fas est; vt in extremam

A vitæ

vitæ Phaleg partem migratio hæc gentium coniiciatur, nulla, quod sciam, au ctoritas aut ratio cogit. satis tamen compertum videtur, fieri, illa ineunte, non potuisse, siquidem Phaleg, fratrem habuit Iectan, natu minorem. Is filios genuit, tredecim, qui; uti Moyses in Geneseos libro docet; & ipsi in orbis, gentiumq. diuisione interfuerunt. Non potuit igitur, nato statim Phaleg, anno a cataclysmo, centesimoprimo, fieri. Ianus hic, iuxta Berosum, fuit Noe; a Scythis, Chaldæis, & Hebræis, Noe, appellatus: ab Arabibus, Trifilus; ab Aegyptiis, Oceanus; a Libycis, Celius; ab Asiaticis, Arsa, id est Sol; ab Italis, Ianus; quæ vox, lingua Saga; Vitiferum, seu Viniferum exprimit; quia vitem seuerit, & vinum expresserit. Diodorus enim Tarsensis episcopus, Noe, primum omnium iumenta aratro iunxisse ait, ac terram uomere proscidisse. Hic igitur Ianus in Italiam profectus, & Camesem eiecit, & harum regionum incolas, de Comeris Galli cognomento; Gallos nominauit, & stirpi suæ Ianigenum nomen imposuit, & nepotes Chami, Gomerisq. dici Aborigenes iussit, a quibus Tyrrheni, & inde Romani egressi sunt; quemadmodum ab Ianigenis Tusci, quos nunc Etruscos vocamus. Successit Iano in his regionibus, Elerna Crana filia: nec diu post eodem Sabatius Saga peruenit, Nemrodi Saturni Babylonici frater, & filius Cur: qui Cur fuit Noei nepos, & Chami filius. Is igitur Sabatius, cum a Noe proauo, Armenia discedente; eiusdem prouinciæ vicarius fuisset constitutus, metu Nini Assyriorum Regis, Tanaim traiecerat. Vnde anno ab vniuersali terrarum orbis inundatione CCCII. ad Ianum in Italiam uenit; ibidemq. adepto Saturni Italici cognomento, postquam præfuit aliquot annos successorem habuit Sabum filium, vnumq. post alium Cranum, Arumnum, siue Aruntem, Grifonem, & Ausonem; a quo Ausonia prouincia nomen sortita est; & Malotum etiam, & Tagetem: cuius tempore: (fuit autem is annus ab eluuione terrarum quinquagesimus supra quadringentesimum) Phaeton Aethiops, Noei, ex Chami filio, nepos, cum Aegyptia classe in Italiam profectus, ad paludes Venetas peruenit, vniuersaq. regione a Pado ad Germaniam potitus, illi prouinciæ Phaetonteæ, de suo, nomen imposuit. Hunc Phaetontem, Moyses, pronunciatione Iudaica, vocat Phut, Aramei Phet; cumq. primus in Agyptum & Lybiam colonias deduxisset, Lybies iam Phutei, seu Phaetontei appellati sunt, uti D. Hieronymus in Genesim affirmat. Ortus est ex Phaetonte, Ligur, qui Liguriæ tribuit nomen. ex Ligure, Cidnus, & Eridanus, qui omni eo Italiæ tractu, quo multis post annis Cenomani Galli descenderunt, usque ad Istrum anno ab inundatione vniuersali, DI, dominati, Eridano, & iuxta aliquorum sententiam, Cenomanis cognomentum dedere. Post quos Regnum Sicanus habuit: Quo tempore Gigantes, Titanorum, ab Noe, post orbis eluuionem genitorum, stirps, feroces homines, ac nefarii, qui ceteros inusitata corporis magnitudine excedebant, Italiam subegerunt: quos tamen Osiris, Chami ex Rhea filius, & Noei nepos, ab Italis in subsidium accitus, repressit: cumq. deinceps aliquot ipse annos Italiæ dominatus fuisset, Oros Hercules Aegyptius, eius ex Iside filius, in eius locum successit. Hic autea ex Aegypto profectus in Germaniam, ex Ilea, Agathyrsim, Tuscum, Geloneın, & Scytham filios genuerat. Ipsa autem Ilea alterius Scythæ, & sororis Filimeris Getarum Regis cum esset filia, successerat auunculo in

Geticum Regnum. Postquam igitur Oros Hercules Aegyptius triginta annos Arniis, Liburnis, & Musaoniis in Italia præfuit, successorem sibi Tuscum fecit filium, è Scythia in Italiam euocatum anno ab inundatione DC XXXV. Ab hoc Ianigeni, atque Vmbri, vt Mirsilus Lesbius, & in Originibus Cato, testantur, deinceps Tusci appellati sunt. qui cum Regis, & Barbarorum, quos secum è Scythia eduxerat, dominatum ferre non possent, ad maris superi litora confugientes, vnà cum Thessalis, qui & Pelasgi, Strabone auctore uocantur, Rauennam, ut Dionysius quoque Halicarnasseus confirmare uidetur, condiderunt, anno ab eluuione orbis terrarum, sexcentesimo quadragesimo: ante conditam Troiam a Dardano, ipsiusq. Troiani Regni initium, centesimo octuagesimo octauo, ante excidium Troiæ, annos quadringentos octuaginta octo; licet Manethon tres annos addat, ante primam Olympiadem DCCCCXC. ante Romam conditam DCCCCXIII. ante partum Virginis MDCLXV. ab Orbe condito MMCCXCVI. iuxta Philonem, & Ioannem Lucidum, cuius annorum summam, & rationem, perinde ac multis de causis probabiliorem secuti sumus: non ignorantes, Hebræos; quibuscum Ioannes Picus Mirandulanus sentit; Nicetam Græcum, Paulum Orosium, Bedam, Eusebium, Alfonsum Hispaniæ Regem, aliter opinari, atq. ipsos inter se, diuersa conscribentes, non conuenire. Incidisse Rauennæ ædificationem in tempora Heberi, qui sextus Noe fuit, nonnullorum opinio est. Verum id quomodo fieri possit, cum Heberus, anno ab eluuione orbis terrarum DXXXI. obierit, planè, fateor, ignoro: Nisi forte dixerimus a Phaetonte Aethiope, Nemrodi patruo, aut a Nemrodi filiis; uti auctores plerique sunt; qui cum Phaetonte esse potuerant; extructam, anno a Cataclysmo CCCCL. Quo tempore, Phaeton ad Padum venit. Sed si hanc sequamur sententiam, & quibus illa vetustis auctoribus, aut certis fundamentis nitatur, incertum est, & nulla erit neque Tuscorum, neque Thessalorum mentio: de quibus tamen grauissimus auctor Strabo, cuius apud uiros doctos, ob antiquitatem, & eximium antiquitatis studium, auctoritas maxima est, meminit. Quocumque autem excitata Rauenna tempore est, illud patet, quemadmodum testantur omnes, uetustissimam esse, & multò ante conditam, quàm Spina a Pelasgis: ut Dionysius idem Halicarnasseus est auctor; ad Padi ostium extrueretur, & a Diomede instauraretur. Sæpius enim, diuersisq. temporibus in Italiam Pelasgi profecti sunt, atque in alias etiam regiones; adeò ut cum; auctore Strabone instar auium, quò fors vocaret, huc atque illuc errabundi commearent, pro Pelasgi, Pelargi, id est, Ciconiæ uocarentur ab Atheniensibus. Cum autem non ii modo Pelasgi, qui Rauennam condidere, sed qui deinceps anno a Diluuio DCCC XXVII. cum Tyrrheno, Atydis Meoniæ Regis filio, in Italiam uenerant, & Agyllam Cæres uocatam, ædificarent, assidua molestia a Tuscis, multis post annis afficerentur, cum illorum iniurias; vt Strabo memoriæ prodit; ferre non possent, Vmbros alios vltro assumpserunt, qui & Strabonis tempore vrbem hanc inhabitabant: ipsi uerò domum rediere; atque hac ratione Vmbrorum colonia Rauenna facta est: hancq. ob rem Vmbria, quæ in Sabiniæ, ac Tusciæ medio, ortum a Tiberi ducit; montes transgressa, usq. Rauennam per Camerinum, Senam, Ariminum, Sassinamq. procedit. Cur

autem Rauenna appellata sit, causam non unam auctores referunt. Sunt qui velint, septem ex Armenia Duces in Italiam post eluuionem terrarum circiter ducentos annos, profectos, cum ad Padum, in ipso Hadriatici maris litore, peruenissent, nauibus deuectos, vrbem hanc ædificasse, Nauennamq. a nauibus appellasse, quam deinde corrupto vocabulo, Rauennam posterioribus seculis homines dixerint. Sed Gomerum,& cæteros Armenia profectos Duces, Tiberim ingressos, ibidem, vti memorauimus, habitasse, Berosus & reliqui tradunt: ad superi maris litus, ad Padiq. ostia, eo tempore, peruenisse non reperio. Accedit ad hæc, naues, nequaquam latina hac uoce, ab Armenis tunc appellatas, hoc vrbi nomen imponere nequiuisse. Id igitur putarim, aut fortasse ab alicuius Thessalorum, Vmbrorum ve Ducis nomine, aut ob aquarum fluxum, quibus alluebatur, contigisse. Nam quod ad Ducis nomen spectat, id Mantuæ, aliquot post annis, accidit, ab Ocno Bianoro, cognomento Mantua: Fæsulis a Nicio Fæsulano: Pisis a Piseo: Bononiæ a Bono: Hadriæ ab Hadrio: qui cum Tuscorum Reges essent, eas vrbes condiderunt, & de suo nomine vocarunt: uti Manethon,& reliqui ueteres auctores memoriæ prodiderunt. Quamquam, qua ratione Cymaclum; quod a Pelasgis ædificatum est, iis, qui Spinam condidere; ἀπὸ τοῦ κύματος, aut κυματίη, quasi undam, aut undosum dixeris, siue undabundum, sua voce, ab ipsa natura loci appellarunt, quod & de Cumis in Campania affirmant, ita fieri potuit, vt ἀπὸ τοῦ ῥέειν, quod est fluere, Rauennam vocitarint, cum esset inter marinas vndas, & in æstuariis sita, & quinque fluminibus, Pado, scilicet, Anemone, Montone, Viti, & Sapi, circa eam olim confluentibus, cincta. Hinc Zosimus, cuius extant a Diocletiano Cæsare, ad Romanam Alarici obsidionem, historiæ, hanc Vrbem, Metropolim scribit Flaminiæ, Rhene dictam, quòd eam aquæ ab omni parte circumfluant: non autem propterea velut Olympiodorus Thebanus ait, quod Remus, Romuli frater, huius conditor vrbis fuerit. Hoc enim Quadrato relinquere debuerat, qui de hac vrbe in historia Marci Principis commemorauit. Hæc Zosimus. Quod si ita est, melius fortasse Rheuennam dixerimus, quàm Rauennam: cui tamen uetusta monumenta, & antiqui lapides repugnant: quemadmodum Mediolani in ædibus Io. Iacobi Triuultii, hoc pacto legimus.

AVE . ALCIMAE
BENE . TIBI . SIT
D . M
C. IVLIO . ALCIMO
RAVENNATI
COMPARATORI. MERCIS. SVTORIAE
ET . VIRIAE . MARCELL
CONIVGI . OPTIMAE . ET
HERMIAE . LIB . ET
CETERIS . LIBERTIS
LIBERTABVSQVE . MEIS
ET . VIRIAE . MARCELLAE
H.M.H.N.S

Mutinæ

Mutinæ etiam, in hoc fragmento ita legitur.

M . PAPIO . M . F . ROM . SABINO
EQ. ROM . CVRAT . VIAE AEMIL
IIII . VIRO . RAVENN. . . . . .
PATRONO . COLON. . . . . . .

In alio item antiquo lapide, cuius meminit Aldus Manutius iunior, libro de Orthographia, sic habetur.

L . FVRIO . L . F . PAL . VICTORI
PRAEF . PRAET . IMPERAT . OMNIVM
HONORATO . ET . DONATO . IN
PROVINCIAM . PARTHIAM
ET . VER. . . . . CORON . MVRALI
VALLARI
HASTA . PVRA . SINE . VEXILLIS
OBSIDIONALI
QVE . CORONA . DONATO . PR . AEGYPTI
PREF . VRB.
PROC . A . RAT . PRAEF . PRAETOR . MISSV. . .
RAVENNATIVM . PROC . LVDI . MAGNI
PROC . PROVINCIAE
HISPANIAE . ET . GALL . PRAEF . ALAE
FRONTONIANAE
TRIB . LEGIONIS . II . ADIVTRIC . 7 . COH
BRACARVM . IN . BRITANNIA

Quamquam non fuit difficillimum, Vmbros, ceterosq. Ianigenas, Tuscosq. Græcum nomen, ob ignorantiam; ut diuersæ linguæ vulgus sæpe solet; corrupisse. Nam de notis Romanorum scribentes Valerius Probus, & Petrus Diaconus, cum aspiratione etiam quandoq. scribi testantur. Stephanus Byzantius in Onomastico auctor est, uocari ab Hermippo Berytio, Ruennam. Eodem autem hoc nomine; vti Ptolomæus est auctor; Præturam in Armenia minore, iuxta Euphratem, & in Liguribus lacum esse, non ignoramus, ob id fortasse ita vocatum, quod aquæ defluentes de vicinis montibus, in illum confluunt. Multis deinde post annis, cum Galli in Italiam erupissent; vt Liuius memoriæ prodit; Senones ab Vfente ad Athesim incolentes, Rauennam etiam, post Vmbros, tenuere: quod & Polybius affirmat, scribens, inter Apenninum, & Padum, primo Ananes, post Boios, inde Euganeos, postremo Senones, expulsis Tyrrhenis, iuxta Hadriaticum mare, extremos omnium Gallorum incoluisse. ut Rauennam a Senonibus habitatam affirmare possimus: uocatamq. hanc regionem a Gallis Galliam, Cispadanam autem quòd citra Padum sit, vt aliam Transpadanam, quæ a Pado ad Alpes pertinet. Qua autem ratione hanc Galliæ Cispadanæ

 partem,

partem, in qua Rauenna est, plerique; in quibus est Ptolemæus, ac Leander Albertus; etiam Boiis adscribant; si uera sunt, quæ a Polybio, & Liuio traduntur; nescio. Quamquam enim Boii, Lingonesq. Pado ratibus traiecto, non Etruscos modò, sed etiam Vmbros, agro eiecerint, sese tamen ad maritimam oram non effudere. Eam Senones, uti ex Polybio visum est, incoluerunt. Hanc autem vrbem nemo, Strabone; qui temporibus Augusti, & Tiberii uiuebat; antiquior, & diligentior descripsit. Intra paludes, inquit, vrbs maxima Rauenna posita est, tota ligneis compacta ædificiis, aquis diffusa, pontibusq. ac lembis peragrata. Cum a mari fiunt inundationes, non mediocrem accipit maris partem, adeo ut uniuersa cœnositas, hinc fluctu marino, hinc fluminibus alluentibus, tætrum medicetur odorem. Hoc pacto igitur saluberrimus comperitur locus. Vnde gladiatoribus educandis, ac exercitatione erudiendis, hunc idoneum magistri locum designauerunt. Inter cetera eius loci mirabilia, illud est, quod palustribus in locis aer innoxius est, quemamodum ad Alexandriam Aegypti paludis uitium æstate propulsatur propter amnis incrementum, simul etiam euanescente cœno. Quid quod uitibus euenit quàm ad mirabile? Eas palus creat, celeriter perficit, & multum fructum edit: annis verò quattuor, aut quinque corrumpuntur. Hæc Strabo de iis fortasse uitibus intelligens, e quibus uua oritur Spinia, his a Plinio descripta uerbis. *Aestum fert Spionia, quam quidam Spiniam vocant: autumnisq. & imbribus pinguescit: quinimo nebulis vna alitur, ob id Rauennati agro peculiaris.* Quamquam verò nebulosum Plinii tempore erat Rauennæ cælum, nostro tamen non est, siccato iam solo, & abducto mari. Quo efficitur, vt Iulius Cæsar Scaliger, tempora Plinii ad nostra deducens, dum se aduersus Hieronymum Cardanum in uentis, & aere humido exercet, talem nunc Rauennæ esse aerem & quidem iniuria, affirmet. Et si eo tempore vixisset, scripsissetque, pari iniuria damnaret, ut facit, & odio haberet: quando, auctore Strabone, hic erat aer innoxius. Adiungit autem Victruuius causam salubritatis esse, quoniam fluxu aquarum, ac refluxu, agitatur aer, atque expurgatur, & quicquid est corruptius, in mare procul asportatur: quamquam & maris salsedinem, & liberum ventorum perflatum, atque apertum adscribere Victruuius poterat. Hac de causa, scriptum ab Vlpiano Iurisconsulto, Celsi auctoritate, scimus, Aurelium Quietem, Medico hospiti suo, mandasse, vt in hortis, quos Rauennæ habebat, ædificari sphæristerium, sua impensa, curaret, atque hypocaustum: nam tuendæ valetudinis causa, consumere maximam hic anni partem consueuerat. Sunt etiam qui scribant, in quibus est Aelius Phlegon Trallianus Hadriani Cæsaris libertus. cuius, & Origenes meminit, hac in vrbe C. Iulium Pætum annos centum uixisse: & L. Antidium Sotericum, centum & tredecim. De mari verò quod celebres ii scriptores, in vrbem influente aiunt, illi occasionem dedit, quod a nostris hominibus sæpissime usurpatum est, iamq. in prouerbii consuetudinē uenit, cum res, aut manifestas, in medioq. positas, aut quas fieri non posse certissimum est, inani labore conquirimus, vt Rauennæ maria quærere dicamur. Huius nostræ vrbis incrementa, an ex ciuitatis Spinæ ruinis, quæ ad Spineticum Padi ostium, nunc Primarium, quòd sit primum, appellatum, ortum duxerint, ut aliqui affirmant, non decerno, cum nullus sit mihi certus auctor: neque huius rei vestigium vllum apud Halicarnasseum, Strabonemve, qui ædificationem

tionem Spinæ nouerunt, eamq. iamdiu dirutam sciebant, reperiam. Et licet Blondus putet Martialem innuere, Rauennam ex huius Spinæ ruinis ædificatam, aut certe auctam, illis fortasse carminibus ductus,

Mollis in æquorea quæ creuit Spina Rauenna,
Non erit incultis gratior asparagis:

nihilominus cum mollis cognomentum adscribat, & cum asparagis comparet, non vrbem forsan, verum herbam intelligit, vel cultos ipsos asparagos. Illud vero satis patebit, posterioribus annis ab Augusto, Tiberio, Valentiniano, & Theoderico nobilitatam, ipsasq. Spinæ adhuc florentis diuitias; vt scribit Dionysius; Delphum allatas, vbi Spinensium thesauros seruari dicebatur. Quod vero fuerat reliquum, a Barbaris exportatum est. Vtcumque tamen sit, Quam vrbem Iligneis compactam ædificiis tradit Strabo, paludibusq. cinctam, vti etiam Silius Italicus, cum ait,

Quiq. graui remo limosis segniter vndis,
Lenta paludosæ proscindunt stagna Rauennæ.

& quam Martialis vocat æquoream; eam modo a mari, qua parte Septemtriones respicit, bina passuum millia: ad Orientem vero hibernum, quattuor abesse videmus, paucissimis, iisque remotis paludibus circumdatam: Scuti militaris oblonga forma: agro tritici, segetumq. omnium feracissimo: pulcherrimis Pinuum syluis, vndique conspicuam, quibus ingens nucleorum pineorum copia omni Italiæ communicatur: minime alicui cedentem amœnitate villarum; quam duo flumina ita ambiunt, vt facilè appellare illam μεσοποτάμιαν possimus; alterum qui ab Occidente, & Septemtrionibus fluit, Montonem veteri vocabulo appellant: alterum Roncum, ab opido, quod alluebat, vel vt alii, Aquæductum; quem nonnulli, ut Blondus, ex antiquis, Plinioq. præsertim, Vitim fuisse testantur. Hic e summis Apennini iugis, ex latere Tiberi aduerso, ad Septemtriones, ortum ducit; Bidensq. ab incolis appellatur, & vbi Sanctam Sophiam, Galeatam, Ciuitellam Meldolam, opida haud omnino obscura, præterfluxit, Rauennæ muros lambens, paulo infra vrbem, Montoni iunctus, defertur in mare, & portum vsque ad nostram ætatem constituebat ad Orientem hibernum, quem Plinius Besedum appellauit: Blondus scribit, Theoderici Regis tempore vocatum Portilium. Montones ex Apennino iuxta Vitim nascens, Forum Liuii primum, deinde Rauennam præterfluit: infra quam cum Viti coniunctus, vti memorauimus, primi omnium, post Padum, in Hadriaticum mare, recto, integroq. cursu influunt, ad Orientem hibernum olim, paucis tamen abhinc annis, ad æstiuum; quòd portus hibernus arena pæne obrutus, non exciperet naues. In hac fluminum descriptione Leandrum Albertum cæcutiuisse miror. Hunc tamen cursum Montones nequaquam perpetuo habuit, sed per Gattinellam villam secundo ferme ab vrbe lapide, in paludes influebat: cuius rei, cum vetusta ipsa monumenta sane multa fidem faciunt, quæ nos anno a partu Virginis MCCLIIII. scripta, in Diui Vitalis tabulario legimus, tum fluminis septa, & molæ frumentariæ, iusta Diui Michaelis uiam, secundo ab vrbe milliario, dum ad coquendos lateres fornax ab illis monachis effoderetur, repertæ. Ad portam autem vrbis Hadrianam nostra ætate fossa pertinebat, ab antiquis, vt Plinius tradit, Messaniam vocatam, qua spatio duodecim milliariorum ex Pado Rauennam adnaui-

adnauigabatur. nunc distat secundo ferme ab vrbe lapide. eam ambit Padusa, antiqua sane palus, quam historici esse in Italia solam scribunt, cuius & meminit Virgilius, cum ait,

- Piscosoue amne Padusæ.

Sic dictæ, quòd; ut Vibius Sequester est auctor; Pado propinqua sit. In hanc conflucbat quicquid per millia passuum quinquaginta aquarum, & paludium circa ipsam est. licet, si etymologiam, & notationem animaduerterimus, quam Vibius Sequester affert, poterit non iniuria fortasse affirmari, paludes omnes propinquas Pado, a mari *distantes*, Padusas esse: a mari distantes inquam; quæ enim iuxta marinum litus existunt, ab eo perinde ac nobiliori nomen sortitæ, a Strabone, & *aliis* Hadriatica stagna appellantur. Alıter tamen ego, Virgilii, Pliniiq. ver*bis* impulsus, senserim, id scilicet quod Padusam ipsi uocant, nequaqua*m* paludem esse, sed modicum riuum, & fossam, atque amniculum, quo Padi aqua Rauennam deriuabatur, olim Messanicum appellatum: atque *h*ac de causa amnem vocat eam Virgilius. Quod si Ioannes Boccatius; *qui* horum locorum fuit maxime peritus, & frequentare consueuerat vrbem hanc, vbi Boccatiorum familia Rauennas erat; in eo libro, quem scri psit de fluminibus, esse illum fossam potius quàm amnem putet, eius sententiæ fuit causa, quòd suo tempore ostio eius riui, in quod Padus influebat, obstructo, alueus remanserat, palustris aquæ plenus; quod & nunc cernimus. Palus autem hæc ingens circa Padum, cum iam uniuersum tractum illum amplecteretur, quod inter Padum est, & uiam Aemiliam, & in Occidentem ad quinquagesimum lapidem producitur, multorumq. fluuiorum cursum exciperet, nunc magnam partem est imminuta, quod successione temporum, dum Apenninum excoleretur, torrentes, & flumina terram secum deuchentes, eam ita compleuerint, ut in fertilissimos agros, pæne tota, mutata sit; aliquo tamen adhibito artis auxilio: cuius auxilii primam gloriam apud Rauennates extare, fossis, quæ aquas ad humiliora loca perducerent, plurimis factis, suo loco ostendemus. Ceterum ex tot fluminibus, vnus Anemo, quem Fantinum, Lamonem, Rafanarium, & Santernum vocant, in Padusam cum influeret, auorum nostrorum ætate in Padum est traductus: licet neque hunc semper alueum influxerit, quem nunc habet: nam vi aquæ; ripas superantis erumpens per viam cognomento Piangipanam, in Padusam effluxit: vnde paulo ante nostra hæc tempora denuo in suum alueum, & in Padusam retractus est. Fantinum autem hoc flumen; quemadmodum & uia, quæ ab Hadriana porta ad Diui Michaelis recta progreditur; appellata sunt, quod per illa sit, Rauenna proficiscentibus, communior ad Fauentiam via. Fantina enim corrupto vocabulo, Fauentinam significat: ipseq. Anemo vrbem Fauentiam diuidit. Abest autem nunc Rauenna, locis patentibus sita, a mari supero, quod ad Orientem Solem spectat, millia passuum duo: Ab ea, aperto, ac plano litore, ad Fossam Clodiam, Septentriones uersus, hieme, ad summum, bidui; æstate, unius diei itur spatio: mox flexo inter Orientem Solem, & Septentriones, cursu, uigintiquinque passuum millibus nauigato mari, Venetias peruenitur. Roma illi a meridie ferè est, nisi quod ad Orientem Solem nonnihil deflectitur. Huius est longitudo itineris ducentorum uiginti millia passuum. Et cum quadraginta quattuor gradibus sublimem polum arcticum spectet, in totius

centro

centro Flaminiæ, æqualiter ferè distat a montibus Apenninis, quibus omnis Prouincia ad ingentis pulcherrimiq. theatri similitudinem, obuersa in Septentriones scena, præcingitur.

De Rauenna vsq. ad Cæsaris tempora mihi multa legenti, & quæ ad eius dignitatem facerent, multa quærenti, nullibi quidquam occurrit, quod dignum memoratu videretur. Cum verò, uti docuimus, Senones illam incoluerint, in Romanorum ditionem, & potestatem redactam tunc puto, cum Gallia Cisalpina, in qua Rauenna est, quamq. Cicero florem Italiæ, firmamentum Imperii Romani, ornamentum dignitatis appellat, eiusq. plurimum extollit cum virtutem, tum constantiam, & grauitatem; facta fuit prouincia: contigit autem id, cum M. Marcellus, is, qui consul quinquies fuit, primusq. Hannibalem acie vicit, Virdumarum Gallorum Regem, singulari certamine occidit, deq. Gallis Insubribus triumphauit, anno ab vrbe condita DXXI. Patet enim prouinciam esse factam, quia coloniæ plures annis sequentibus eo deductæ. Anno autem ab vrbe condita DLXIII. ante Christum Deum e Virgine natum, CLXXXVIII. pulsis omnino Gallis è togata Gallia, cunctaq. hac regione in prouinciæ formulam redacta, Romani Prætorem, cum imperio, misere, qui ius diceret, & conuentus haberet. Conuentui verò agendo, ipsa est destinata Rauenna. Et quo anno M. Cicero Ciliciam proconsul administrauit, qui fuit ab vrbe condita DCCII. seu vt alii ex Liuio putant DCXCIX. M. Marcello, Ser. Sulpicio Coss. prouinciæ XV. fuerunt in populi Romani ditione: in quibus Gallia Cisalpina, quæ Rauennam continet, numeratur. nisi forte dixerimus, cum Ariminum colonia facta est, & Vmbri in deditionem accepti sunt, vt memoriæ Liuius prodit, Rauennam potestati Romanæ subiectam fuisse. Illud constat, Rauennam, tametsi, auctore Strabone Romanos acceperit inquilinos, municipium tamen Romanorum, non coloniam extitisse, atque ob id cum suo iure, & legibus vteretur, muneribusq. populi Romani, & honoribus fungeretur, nulla tamen tributorum collatione, & huiusmodi, quæ malo, & damno sunt, muneribus vexari solitam. Cuius rei extat etiam Mutinæ in monumento peruetusto insigne testimoniũ eiusmodi.

P. VETTIO
P. FIL. CAM. SABINO
EQ. P. IIII. VIR
AED. POT
ET. MAG. MVN. RAVEN
CORNELIA. MAXIMINA
MARITO INCOMPARABILI
ET. SIBI. VIVA. POSVIT

Cum uero scribat in vita C. Marii Plutarchus, se Rauennæ statuam illius truci vultu, atq. terribili uidisse; & paucis ab hinc annis in Castrutiano agro, sepulcrum ex marmore, sit repertum, quod adhuc extat, in quo incisum est, sibi illud C. Marium, C. Libertum, vxoriq. & liberis, viuum posuisse, facit vt opiner vrbem hanc non fuisse incelebrem, præsertim cum eandem Strabo & maximam appellet, & aliis præesse opidis, in quibus fuit Butrium, scribat;

Licet

Licet autem hanc Plinius Sabinorum opidum appellet, non est tamen idcirco existimandum, castrum illam, & quod Italice castellum nominamus, fuisse, non vrbem, ac Ciuitatem: nam præterquam quò d id patet luculento Strabonis, & aliorum testimonio, quo Rauenna, vrbs, eaque maxima scribitur, uti docuimus; apud ueteres etiam compertissimum est, omnes vrbes, ac Ciuitates; una Roma excepta; propterea opida uocari consueſſe, quia excellentis quasi pronominationis causa, Roma orbis caput, ac princeps, vrbs, uel nullo adiecto alio nomine, numquam uerò opidum, diceretur, dicaturque: ceteræ ciuitates, etiam opida appellarentur, quod minoris essent dignitatis, & neutiquam cum illa conferendæ. Hinc apud Plautum, Vitruuium, Plinium, & eius ætatis reliquos, eundem locum, modo ciuitatem, & vrbem scribi, modo opidum, legimus: ipseq. idem sæpe testatur Cicero: qui de Diuinatione potissimum scribens; postquam Pheras, vrbem in Thessalia nobilem dixit esse, eandem mox opidum appellat. Ita Ser. Sulpitius Aeginam, Megaram, Corinthum, quod dicitur a Cicerone, totius Græciæ lumen; opida uocat, cum alioqui vrbes sint nobilissimæ. Quapropter Vincentius Borghinus, dum apud Cosmum Mediceum, magnum, & omnibus inclytum seculis, Etruriæ Ducem, de Originis Florentiæ pictura, qua ob Regias Francisci Filii, Augustalesq. nuptias, sapientissimus ille magnus Dux praeclare exornari Prætorii aulam iusserat, dissereret, & memoriæ proderet, poterat, mea sententia, maiorem habere, maximæ huius vrbis Rauennæ rationem, neque ipsum Sabinorum opidum, Italicè Castellum, id autem fere est, castrum, ab vrbe, ac ciuitate penitus diuersum, interpretari: cum præsertim in aliorum quorundam verborum latinorum interpretatione, quæ longè minoris momenti uidentur, anxium se, & maximè accuratum præstare contendat. Non desunt etiam ex grauissimis uiris pleriq. affirmantes; in quibus est Paulus Manutius; Cæsarem ex Gallia, Rauennam ad conuentus agendos quotannis uenire solitum: Erant autem Conuentus, in quibus Consul, Proconsul, aut Prætor iura in prouinciis dicebant. Huius autem anniuersarii aduentus, conuentuumq. coniecturam facilem putant. Si enim Cæsarem; cum utriq. Galliæ præesset, in citeriore, conuentuum agendorum causa sæpe hibernasse concedimus; id quod ambigere non licet; quis dubitet, quin Rauennæ, quo nullum in ea prouinciæ parte nobilius opidum inuenimus, conuentum egerit? Accedere ad hæc potest Lucii Flori testimonium, scribentis, quo tempore Vercingentorix omnes pariter Aruernos, atq. Biturigas, Carnutes simul, Sequanosq. contractos, ad ius pristinum libertatis erexit; absuisse tunc Cæsarem, Rauennæ delectum agentem: unde per inuios, durissimo tempore anni, montium tumulos, per intactas uias, niues expedita manu emensus, occupat Galliam; ex distantibus hibernis castra contraxit, & ante in media Gallia fuit, quàm ab ultima timeretur. Constat autem ex commentariis Cæsaris non solum delectum tota prouincia Cæsarem tunc habere instituisse, sed conuentus etiam egisse. Neque uerò nobilissimum tantùm opidum Galliæ Cisalpinæ Rauenna fuit, sed caput etiam Piceni: quod uel colligi ex uetusto maxime lapide possumus: quod extat Romæ in ædibus Augustini Masæi; cuius quoq. meminit Iacobus Mazochius in eo libro, quem de antiquæ vrbis inscriptionibus edidit. is autem sic habet.

CRONIO . EVSEBIVS . V. C. CONSVL . ORD. CVR . AEMILIAE ADDITA. PREDICTAE. PROVINCIAE. CONSVLARI. VIGILANTIAE. ET IVSTITIAE . EIVS. ETIAM. RAVENNATIVM. CIVITATE. QVE. ANTEA PICENI. CAPVT. PROVINCIAE. VIDEBATVR. VICARIO. ITALIAE QVAE. POSTEA. SVPRADICTO. VIRO. OB. TESTIMONIVM. ANTE. ACTI HONORIS. EST. ADTRIBVTA. PETITIONE, SENATVS. CONTEMPLATIO NAE. VITAE. ADQ. AELOQVENTIAE. EIVS. AB. INVICTISSIMIS. PRINCIPIBVS. EST. DELATA.

Quibus omnibus facile nobilitatem huius vrbis intuemur. Adiungi ad hæc poteſt, Martini Poloni, ordinis Dominicani, in ſuo chronico teſtimonium, ſcribentis. D. Apollinarem a D. Petro Rauennam miſſum, vrbem tunc, omnium, quæ in Italia eſſent, poſt Romam, & magnitudine, & populi frequentia celeberrimam: quæ cum Strabonis dicto conueniunt. Romani etiam ciues plurimi domos hic, & villas habuere, ſæpiusq. huc aduentare conſueuerant, hoc maxime tempore, militesq. ibidem, perinde ac opportuno inter Gallos, Romanosq. loco, habebantur, in ſociata, ac fideli potiſſimum ciuitate. Nam ex his, quæ tunc gerebantur, fœderatum Romano populo Rauennatem, facilius coniicitur, quàm ex iis, quæ nonnulli ex oratione Ciceronis pro Corn. Balbo adducunt, cum ille locus non vna explicetur ſententia. Alii enim ſcribunt: Cn. Pompeius pater, rebus Italico bello maximis geſtis, P. Cæſium, equitem R. virum bonum, qui viuit, Rauennæ natum, fœderato ex populo, nonne ciuitate donauit? In vetuſto codice manuſcripto, legi. P. Cæſium, equitem R. virum bonum. Q. Iubium Rauennatem, fœderato ex populo. Atque ita legiſſe ii videntur, quos adduxit hæc ſententia, vt Rauennates fœderatos Romanis crederent. Hoc ſolum intereſt, quòd ille Iubium, Iunium hi habent. Alii ab his omnibus diuerſum afferentes, ſic ſcribunt. P. Cæſium, equitem R. virum bonum, qui uiuit Rauennæ, fœderato ex populo. In qua diuerſitate ſententiarum, quid certi dicam non eſt. Hunc locum tamen, ſuffragantibus doctis quibuſdam viris, & vetere libro, ita legerem. P. Cæſium, equitem R. virum bonum, qui viuit, Rauennatem, fœderato ex populo. Vt primum patria, deinde patriæ conditio oſtendatur. Nam ſi legamus, Qui viuit Rauennæ, fœderato ex populo; fœderati populi nomen, id eſt P. Cæſii patria ignorabitur: in quo repugnat Ciceronis conſuetudo: neminem enim ciuitate Romana donatum appellat, quin patriam ſimul nominet. Q. Iubium, ſeu, Q. Iunium, cur non placeat, eadem ratione adducor: nam ſi hunc Rauennatem eſſe dicemus, P. Cæſio quid fiet? an ſolus patria carebit? Quamquam etſi locus hic non adeſſet, non video, de fœdere, cur in dubium vocetur. Vrbs enim primo Vmbrorum, qui & Sabini aliquando appellati ſunt, colonia, mox Ciſalpinæ Galliæ Rauenna fuit: at Sabini, & Galli fœderati: cuius argumento etiam eſt, Romanos, vti memorauimus, crebro ad hanc vrbem aduentaſſe. Vt vero minoris famæ ciues taceam, de M. Cicerone, de Planco, de C. Cæſare, Rauennam veniſſe conſtat. De Cæſare dictum eſt, & apud ipſum primo libro de bello ciuili, ſcribitur, hac in vrbe conſtitiſſe poſt Galliam deuictam, expectans ſuis leuiſſimis poſtulatis reſponſa, quibus

bus ab senatu Romano petebat, sui absentis ratio, comitiis consularibus vt haberetur; cum non modo negare illi consulatum L. Lentulus, & C. Marcellus consules constituissent, sed senatus decreuisset, M. Marcello consule referente, ut Cæsari Gallias obtinenti ante tempus succederetur. Intercesserunt autem Tribuni pl. præsertim C. Curio; quorum intercessio armis notata est, & tota Italia delectus haberi, arma imperari, pecunias a municipibus exigi coeptum. quibus rebus cognitis, Cæsar Rauennam euocat tertiam decimam legionem, & plerasq. alias; progressibusq. Senatus, ac potius inimicorum aduersus suam dignitatem perspectis, apud milites concionatus est, querens tribuniciam intercessionem, nouo exemplo, oppressam armis, & obtrectatione laudis suæ, & dignitatis, iniuriis inimicorum Pompeium deprauatum; postulans tandem, ne cuius Imperatoris ductu nouem annis Remp. felicissime gesserint, plurimaq. prœlia secunda fecerint, omnemq. Galliam, & Germaniam pacauerint, eius existimationem, dignitatemq. ab inimicis lædi paterentur. Quo loco cum tertiæ decimæ legionis milites conclamassent, sese paratos esse Imperatoris sui, Tribunorumque pl. iniurias defendere, cognita militum uoluntate, præmissis; vti Suetonius est auctor; clam è Rauenna cohortibus, ne qua suspicio moueretur, & spectaculo publico per dissimulationem interfuit, & formam, qua ludum gladiatorum erat ædificaturus, considerauit; & ex consuetudine frequenti se conuiuio dedit. Deinde post Solis occasum, mulis è proximo pistrino ad vehiculum iunctis, occultissimum iter, modico comitatu, intempesta nocte est ingressus; uiaq. diu errabundus, tandem illucescente die, duce reperto, per angustos tramites pedibus euasit, cohortesq. consecutus ad Rubiconem, quòd ibi eius prouinciæ finis erat, constitit. Ibi quantum facinus moliretur reputanti, tandemq. cunctanti, cum ostentum apparuisset, Eamus, inquit, quo Deorum ostenta, & inimicorũ iniquitas vocat: iacta est alea: Atque traiecto exercitu, & Tribunis plebis, qui superuenerant, adhibitis, lacrymans, vesteq. a pectore discissa, pro concione fidem militum inuocauit. Hæc Suetonius: qui ex Cæsaris nocturna quasi fuga, & dissimulatione, Rauennatum potentiam, & cum Romano populo fœdus videtur maxime significare: neque enim fortissimus Imperator Cæsar, tanta animi demissione, Rauennates, proficiscens, metuisset, neque Rauennæ commorans, tot militum legionibus stipatus, de occupanda Republ. adeo dissimulanter cogitationem omnem celauisset. Ad Cæsarem Cicero Rauennam venit, consule tertium Pompeio, quo anno Tribunus pl. fuit M. Cœlius amicissimus Ciceronis; de quo rogauit illum Cæsar, vt induceret hominem ad ferendam legem de habenda Cæsaris absentis ratione, vt posset absens consulatum petere; quod & factum est. De L. Planco ita Cœlium ad Ciceronem scripsisse non ignoramus. Plancus quidem tuus Rauennæ est, & magno cõgiario donatus a Cæsare, nec beatus, nec bene instructus est. Sed inutile, & minime iucundum fuerit longioribus hæc verbis describere, quæ per se ipsa satis constare possunt. Omittimus id etiam, quod pleriq. affirmant, Cæsarem supra portam, cui nunc Aureæ nomen est, eo tempore Asiana vocabatur, ex auro portam fecisse, & sub aurea porta, domunculam, cuius valuæ ex auro omnes constarent: in ipsoq. muri medio, supra portam, statuam suam æneam, sedi aureæ insidentem, collocasse, cuius caput ex gemma admodum præstanti constaret: venter, auri plenus

esset; in manu ingentis item pretii, maximeque micantem gemmam haberet: ante vero statuam, mille auri pondo, ad regiam mensuram posuisse: atque ob id portam illam, cum Asiana ante diceretur, Auream deinceps appellatam. Statuæ ita inscriptum ferunt. kalendis Maii, Oriente Sole, caput aureum habeo: quod cum diu latuisset, tandem inuentum hominem aiunt, qui cum fuisset interpretatus, thesaurum ibi fore, quo oriente kal. Mai. Sole, umbram statuæ caput deiiceret, thesaurum, fodiens, inuenerit. Adiiciunt præterea ad portam illam Asianam, simulacrum Apollinis fuisse, quod gentes impiæ uenerarentur, & tamquam Deum colerent. Hæc quamuis ipsa tradat antiquitas, tamen ut minus uera putem esse, portæ ipsius inscriptio facit, grauissimis præsertim auctoribus asserentibus a Tiberio Cæsare constructam, cum uniuersam urbem muro quoque circumdedisset. Illud omittendum non est, Rauennates in suffragiis Romanorum comitiorum ferendis ius habuisse, cum id iuris uniuersæ Galliæ togatæ esset: inde frequentes, appropinquante comitiorum die, Romam conueniebant; maximeq. ciues Romani, nostratium gratiam, summo ambitu rogantes, captabant. Statuam etiam Cæsaris a Rauennatibus in theatro statutam, hæc indicat in uetustis monumentis reperta inscriptio. *Diuo C. Iulio Cæsari Tr. pl. Pont. Max. cos. totius orbis Imp. clementiss. ac liberaliss. Qui e Gallia superata cum exercitu Romam pergens, hicq. subsistens, theatrum hoc ampliss. populo suo fœderato, designauit. Rauennates P. R. fidelissimi, statuam hanc celeberrimam, ære publico ob eius merita posuer. In cuius dedic. Decurionib. sing. * . V I I I. plebi. uiritim * . I I I I. Colon. cenam deder.* Sed veniamus ad Augustum, qui Cæsari in Imperium successit: neque enim de Cæsare, quod Rauennam spectat, plura legimus. Augustus hac in vrbe aliquandiu est commoratus, cum potissimum aduersus Germanos, & Pannonios bellum gereret: ad Candianumq. portum classem habuit. Cum enim, uti Blondus est auctor, in eam Candiani paludem, Sapis fluuius septingentis abhinc annis, qui amnis modo millia passuum octo abest, conflueret, omniumq. qui essent in Italia, nobilissimum, & pulcherrimum portum conficeret, ductus ea commoditate Augustus; ut Suetonius Vegetius, Cornelius Tacitus, testantur; M. Antonio & Cleopatra bello superatis, pacatoq. imperio classem ibi instruxit, quæ in eam incumberet curam, ut Hadriaticum, Ioniumq. mare, & omnem eius regionis, Ponti, Armeniæ, & Aegypti tractum, tueretur: cum alteram Miseni ad mare mortuum posuisset, quo Italiæ insulas, & mare Gallicum, Hispanum, Africum, & Mauritanicum, & Septentrionale etiam Oceanum defenderet. Non ignorantes ante Octauiani de M. Antonio Victoriam, in Rauennati portu classem quoque fuisse: cum apud Appianum Alexandrinum memoriæ traditum sit, Octauianum, ut Sex. Pompeium debellaret, Magni filium, qui erat in Sicilia, vbi ad se venire Brundisium Athenis. M. Antonium iussisset, naues Rauenna longas quamplures adduci curasse: Nec diu post, Cornificium Rauenna proficisci, & cum classe, Tarentum venire, vt maturaret, mandasse: quo in itinere cum magnam fuisset tempestatem passus, tota classe disiecta, ea tamen sola periit nauis, quæ Octauiano iam designata fuerat. Idq. initium eius cladis habitum est, qua Octauianus paucis post diebus, bello nauali, a Pompeio, egregie superatur. Militabant autem, ut ex vetustis marmorum inscriptionibus didicimus, in hac Classe, Pannonii, & Dalmatæ, Claudiæ

potiſſimum legionis, atque etiam tribus: cum aliquando etiam aut tota ipſa Claſſis, aut inſignis pars, Antoniana vocaretur; quod declarat hæc in marmore inſcriptio, in pauimento Vrſianæ ædis adhuc extans.

M. AVRELI. VITA
LIS. MILITIS. CL
PRAET. ANTONI
NIANAE. RAVENN.
NATIONE. PANN
IIII. PROVIDENTIA
STIP. XXVII
VALERIA. FAVSTI
NA. FOCARIA
ET. HERES. EIVS
BENE. MERENTI
POSVIT.

Adſcribit Plinius ad huius celeberrimi portus focem, turrim exædificatam inſignem, Pharon appellatam, quæ perpetuo nocturno lumine, certum nauigantibus, opportunumq. inter cæcas noctis tenebras ſignum, & remedium præberet; ea magnitudine, ut maiorem ullam Imperium Romanum non haberet. Cum uero claſſis adeo magna; in cum enim portum naues ſupra CCL. recipi tuta, & commoda ſtatione poterant; ſatis numeroſo exercitu neceſſario conſtaret, Romæq. eſſet conſtitutum, ne qua multitudo ſe illuc reciperet, niſi datus eſſet locus ad habitandum, Rauennatibus militibus eſt conſtituta Tranſtiberina ad Ianiculum regio, quæ hac de cauſa Rauennatum ciuitas deinceps vocata eſt. Vbi quo loci Caliſtus primus Pont. Max. Diuæ Mariæ, quam in Tranſtiberi appellant, ædificandum templum iuſſit, antea templum Rauennatum fuerat; e quo, nocte illa, ſumma veneratione colenda, qua Chriſtus Deus e Virgine natus eſt, magna olei copia manauit. Inſequentibus etiam temporibus, D. Petri baſilicæ ad Vaticanum, quæ Tranſtiberinam regionem ſpectat, porta Rauennatium appellata eſt. Onuphriusque Panuinius auctor eſt, Rauennatum nomine, Tuſcos etiam, & qui ultra Padum incolunt, comprehendi: quod ſi ita eſt, ut doctiſſimi uiri iudicio, eſt exiſtimandum, magnam arguit Rauennatis nominis dignitatem, ſecum inſignes populos, quaſi mare flumina, inuoluentis: quod in Italia patria, maximum putatur. In tanta autem portus celebritate, non modo a militibus claſſis, verum etiam ab iis mercatoribus, qui illuc conueniebant, pulcherrima, & opulentiſſima ædificata ciuitas fuit; cuius meminit, in Didio Iuliano, Spartianns, eamque ob rerum ſecuritatem muris cinctam, Claſſem, minime obſcura deriuatione uocarunt. Quæ cum quater capta fuerit, primum a Iuliano Seuero; ut Aelius Spartianus eſt auctor; deinde a Clephi Longobardorum Rege; poſtea a Spoletinorum Duce Feroaldo; vt Paulus Diaconus memoriæ prodit; tandem Liuthprando; Lon-

Longobardorum item Rege; quemadmodum memorabimus; ita defecit; uix ut ulla nunc eius appareant uestigia; turrisque omnino euersa, & deleta sit; portus ferme nullus: palus sensim ipsa quoque in continentem degeneret. Quamquam enim Beuanus, & Auella, seu ut aiunt, Beuanella, parui torrentes, aliquot aliis in se exceptis torrentibus, in hanc confluant, & uicini in eam agri aquas emittant, ipsa tamen maris contractione, deleto ferè omnino, uti docuimus, portu, exigua palus reliqua est, quæ in dies mi nuitur. Quòd autem Classis, Diui Gregorii tempore, atque etiam antea Episcopum habuerit, Blondo scribenti non assentior, cum non Classi, sed Rauennæ Episcopi præfuerint, uti memorabimus; tametsi in opido Classe aliquandiu habitauerint, quemadmodum autem Augustus classem, copiasq. maritimas ibi habebat ita in altero suburbio, cui Cæsareæ nomen erat, C. Cæsaris, dum in Germaniam iret, terrestres copias hibernare consueſſe tradunt. Ceterùm Octauianus Augustus, deuicto ad Actium Antonio, non solum Candianum portum, vti diximus, restituit, & classem ibidem locauit, & turrim excitauit, sed cum dominari solus cepisset, totam Italiam, vti etiam Plinius auctor est, in vndecim regiones diuisit octauam; Galliam Cispadanam uocauit Pado, Arimino, atq. Apennino definitam: eamq. in duas regiunculas, a Placentia Bononiam, a Bononia Ariminum distribuit, Metropoli Rauenna relicta. Reliqua bella, Suetonio teste, per legatos administrauit. Verùm vti quibusdam Pannonicis, atq. Germanicis aut interueniret, aut non longe abesset, Rauennam progredi interdum consueuerat; uti etiam aliquando Mediolanum, & Aquileam. Insequentibus temporibus, Tiberius Claudius Germanicus, quartus ab Augusto, Rauennam, cum vel sine muro, aut, quod est credibilius, diruto esset, eo muro cinxit, quo cinctam illam adhuc videmus, uti Blondus, & plerique alii grauissimi auctores scribunt. Id autem nequaquam temere coniiciunt ex literis inscriptis Portæ aureæ, quam huius tempore constructam miro opere Ricobaldus testatur. eæ autem sic habent.

TI. CLAVDIVS. DRVSI. F. CAES. AVG. GERMANICVS. PONT.

MAX. TRIB. POT. II. COS. DES. III. IMP. III. PP. DEDIT

Ex hac autem inscriptione constat Claudium portam hanc, & muros vrbis instauraſſe, anno ab vrbe condita DCCXCV. A partu autem Virginis XLIII. quo anno rebus eius auspiciis, in Africa, Mauritania, Tingi, & Cæsariensi, a Suetonio Paullino, & Cn. Sidio Geta bene gestis, Imp. III. appellatus est: cumq. eodem hoc anno consul. II. esset, cum C. Largo designatus fuit, cos. III. sequentis anni: Quæ eo magis uera apparent, quod Dionis testimonio non ignoremus, anno insequenti, qui primus belli Britannici fuit, Imp. IV appellatum. Deinde Imp. V. VI. VII. VIII. IX. vsque ad XXVII. Verum ut eo redeamus vnde diuertimus, si Rauennatum rerum scriptori grauissimo Agnello assentimur, Valentiniano Cæsari, Gallæ Placidiæ filio, eiusdem muri aut instaurationem, aut maiorem ambitum summa cura, ac diligentia, necnon pulchritudine acceptum feremus; qui cum motus timeret,

hic se muniendum curauerit quod tamen Blondus etiam memoriæ prodit. Fertur eundem Tiberium, Nicostrato, & Apollonio celeberrimis Architectoribus huc missis, ad portam Auream aduersus hiemis, æstatisq. incommoda admirabili opere, testudinatam domum construxisse; cuius uolunt esse uestigia, quæ adhuc extant: tametsi eadem alii, Theoderici Regis domus admodum egregiæ affirment; nec fortassis immerito, cum ex ea testudinata domo, Theodericum templum, atque amplissimas etiam ædes sibi ædificasse fama sit. Non est autem incertum, Tiberium in hac vrbe sæpius acdiu commorari solitum, multisq. illam muneribus exornasse, & uehementer dilexisse: atq. ob id patris sui memoriam ibidem anniuersaria celebritate, renouari uoluisse. quod ex hoc lapide uetusto, Rauennæ olim reperto, coniicere, non est, ut puto, difficillimum, sic autem habet.

TI . CLAVDIVS . DRVSI . F . CAES . AVG
GERM . PONT . MAX . TRIB . POT . II
COS . DESIG . III . IMP . III . P . P . DEDIT
OB . MEMORIAM . PATRIS . SVI . DEC . VII
COLLEGI. FABR . M . R . HS . ∞. N . LIBERALITATE
DONAVIT . SVB . HAC . CONDICIONE . VT
QVOTANNIS . ROSAS . AD . MONVMENTVM
EIVS . DEFERANT . ET . IBI . EPVLENTVR
DVMTAXAT . IN . V . ID . IVLIAS
QVOD . SI . NEGLEXERINT . TVNC . AD . VIII
EIVSDEM . COLLEGII . PERTINERE . DEBEBIT
CONDICIONE . SVPRADICTA

Idem Tiberius extructo Herculi fano, eo loco, ubi nunc sacrum D. Agneti martyri templum est, columnam ante fores templi erexisse, Soliq. dedicasse fertur; illiq. statuam ex marmore imposuisse, dimidium globum; capite, & manibus adnitentibus; collo gestantem: in quo hemisphærio, die, Solis; noctu, Lunæ umbra, perspicua, subtiliq. ratione horas indicabat. Hancq. statuam ob id Herculis horarii appellatam. Cum uero, ubi nunc D. Agneti est templum, uti memorauimus, collocata esset, a porta Aurea haud procul; illi vrbis regioni, Herculanæ nomen imposuit; itaque magicis artibus extructam adscribunt columnam fuisse; ut destrui absque ingenti ignis periculo non posset: quod tamen, euentus falsum, ut puto, iudicauit. Hæc statua, cum diu in foro Senatorio perstitisset illuc ab Hieronymo Donato, ciue Veneto, Præside, ex regione Herculana translata, superioribus annis, in Asinarii fori medium traducta fuit. Non desunt etiam scribentes, ad portam Auream, Mercurii statuam fuisse, ad quam si quis vrbe egrediens, humeros conuertisset, e statua ingentem clamorem prodire confestim solitum, qui vniuersæ ciuitati magnum timorem iniiceret: eiq. qui egrediebatur, faciem ad Mercurium omnino conuertendam fuisse, nisi mortis summum discrimen, perpetuamq. uocem illam mallet. His autem temporibus, cum nondum

Christi

Christi religio esset inuulgata, aut certe parum, Rauennates falsa Deorum religione tenebantur: quamobrem non hoc modo Mercurii simulacrum habebant, sed, ut ex D. Apollinaris uita cognosci potest, erat hic Capitolium percelebre, cum & Pontifices adscripti, qui sacra facerent. Aderat quoq. Iouis templum, cum Antistite, & sacerdotibus: nec non & Apollinis, Hoc eo loci constitutum fuit; uti ex uetustis accepimus monumentis; ubi D. Apollinaris in classe ædem sacram Iulianus Argentarius Iustiniani Cæsaris iussu deinde extruxit: Illud ubi Petrianum templum a Petro Archiepiscopo excitatum, ac dedicatum potius, memorabimus. In eo sacerdotes sacra Ioui faciebant, eratq. tercentis aris præditum, ut ex D. Apollinaris uita, a D. Eleocadio, eius primum discipulo, mox successore, descripta perspicuum est; ipseq. Petrus Archiepiscopus a Theoderico Rege impetratum dedicauit, & ad Christi Dei cultum, regionemq. reduxit, & de Petri Apostoli, atque item suo nomine appellauit, ut non immerito hac de causa ab eo ædificatum dici non sit nefas. In senatu duplex erat ordo, Senatorum, & Patriciorum: qui cum non nisi in nobilioribus esset ciuitatibus, colligere hinc facile etiam Rauennæ nobilitatem possumus. Certus quoque locus erat, ubi sepeliri omnes ferè consueuerant, ab vrbe haud procul: quem ab iis, quæ sepulcris inscribebantur, Dis, scilicet, manibus; hactenus Dismanum, corrupta voce appellamus: quemadmodum & Campianam villam, inde dictam plerique putant, quod ibidem Campus Iani, ut Romæ Campus Martis, extaret. Erat etiam collegium Fabrum militiæ Rauennatis, & templum Neptuni, ab L. Publicio Italico, uigesimæ octauæ decuriæ, militiæ Rauennatis, Decurione, extructum: in quo Neptunalia celeberrimis ludis agebantur, eo loci, quo nunc Diui Francisci templum exædificatum est. Id ex iis cognoscitur, quæ uetusto sepulcro sunt inscripta: quod olim Dantis tumulo proximum, nunc sub portico ædis Diui Francisci, ubi antea erat reductum, cernimus. Ea autem hæc sunt.

FLAVIAE · Q · F · SALVTARI · CONIVGI

RARISSIMAE . L . PVBLICIVS . ITALICVS . DEC . ORN

ET . SIBI . V . P . HIC . COLL . FABR . M̄ . R̄ . HS . XXX . N̄ . VIVVS . DEDIT . EX . QVOR

REDITV . QVOD . ANNIS . DECVRIONIB . COLL . FABR . M̄ . R̄ . IN . AEDE . NEPTV

QVAM . IPSE . EXTRVCXIT . DIE . NEPTVNALIORVM . PRAESENTIBVS . SPORT : * . BINI . DIVIDERENTVR

ET . DEC . XXVIII . SVAE . * . CENTENI . QVINQVAGENI . QVOD . ANNIS . DARENTVR . VT . EX . EA . SVMMA . SICVT

SOLITI . SVNT . ARCAM . PVBLICIORVM . FLAVIANI . ET . ITALICI . FILIORVM . ET . ARCAM . IN . QVA . POSITA EST . FLAVIA

SALVTARIS . VXOR . EIVS . ROSIS . EXORNENT . DE . X . XXV . SACRIFICEN . QVE . EX . X . XIIS . ET . DE . RELIQ . IBI . EPVLENTVR

OB . QVAM . LIBERALITATEM . COLL . FABR . M̄ . R̄ . INTER . BENEMERITOS . QVOD . ANNIS . ROSAS . PVBLICIIS . SVPRA . S

ET . FLAVIAE . SALVTARI . VXORI . EIVS . MITTENDAS . EX : X . XXV . SACRIFICIVMQVE . FACIVNDVM . DE . X . XIIS

PER . MAGISTROS . DECREVIT.

Quoniam verò Classis, & militia Rauennas omnium erat, quas haberet Imperium Romanum, florentissima, idcirco non solum collegium Fabrum habebat, sed & instructissimum nauale, præclarumq. armamentarium, necnon eius custodem, & Nauarchos, ac Trierarchos, ceterosq. eiusmodi, dignitate plurimum, aliis, ceterarum classium, nauarchis, trierarchisq. præstantes: vt ex iis, quæ sequuntur, lapidum antiquorum inscriptionibus patet.

Ad sacrarium D. Apollinaris in Classe.

C. IVL. PRISCI
VIX. ANN. VI. M. X. D. VIII
IVLIVS GERMANVS
ARMORVM. CVSTOS
ET. VAL. MARTIANA
PARENTES

In vico Portiolo, in sacello quodam

M. COCCEIVS. M. F. CAM
EROTIANVS. DEC. COL. CENT
M. R. SIBI. ET. VALERIAE
BENIGNAE. CONIVGI
INCOMP
CVM. QVA. VIXIT. ANNIS. XX

Ad D. Agnetis.

D. M
M. VALERIO
M. F. CLAVD. CO
LONO. LIBVRN
VARVAR. SCRIB. CL
PR. RAVEN. VIX. ANN. L
MIL. ANN. XXVI
VALERII. COLONVS. ET.
. . . .

Ibidem

D. M
P. PETRONI AFRODISI...
EX TRIERARCHIS NAVARC...
ET PRINCIPE. CL. PR. RAVEN...
ET GAVINAE GORGONIAE EIVS..
AELIVS GARPOPHORVS
PARENTIBVS

Con-

Constare autem hinc potest etiam, apud Romanos, classi præsertim Prætoriæ, Principem fuisse præfectum; vti etiam in Senatu, ac reliquis ordinibus: potissimum autem legionibus, in quibus acies erant, triarii, principes, hastati, velites, atque hinc ad Brutum scribit Cicero, *Nasennius Cretensi bello, Metello imperatore, octauum principem duxit.* quod interpretantur, octauam Principum centuriam, siue ordinem. Adfuisse etiam Rauennæ, ærarium militare, hæc, in regione D. Agnetis in muro locata inscriptio, docet.

M . APPVLEIO
PROCVLO . L . F
CLAVD
TI . CAEPIONI
HISPONI . COS . PONT.
PROCOS . PROVINC . ASIAE
ET . HISPANIAR . BAETICAE
PRAEF . AERARI . MILITARI.

Vrbis quoq. huius nobilitas, dignitasq. intelligi ex eo potest, quòd Tiberio Nerone post Augustum imperante, Druso Cæsare, & C. Norbano coss. anno
AN. XVI. a partu Virginis XVI. cum Germanicus in Segestem & Arminium Cattorum principes, maxime potentes, atq. infidos, qui sæpius a Romanis defecerant, arma mouisset; Segestesq. sese cum Romanis coniungens, vna cum vxore Arminii, eademq. filia sua, vtero gerente, in Germanici potestatem venisset, virilis sexus stirps, quam edidit vxor Arminii, Rauennam est missa, ibiq. puer educatus: quando non omnis ciuitas opportuna, & huic apta custodiæ videbatur, sed ea tantum, quæ maxime fidelis esset, ciuiumq. potentia, & auctoritate plurimum munita. Erat enim Arminius homo violentus, & vehemens, turbator, & liberator haud dubie Germaniæ, Sueuorum, Semnonum, & Langobardorũ ad eum defectionibus illustris, ac præpotens: qui non primordia populi Romani, sicut alii Reges, Ducesq. sed florentissimum Imperium lacessierit: prœliis ambiguus, bello numquam victus; quique omni studio, fraude, bonis, & malis artibus, nihil atrox, nihil astutum omissurus; omnes, prece, pretio, omnibusq. promissorum generibus sollicitaturus credebatur, vt spem posteritatis suæ reciperet, & apud se haberet; aut saltem ne coniux, & filius, ingenti dedecore, in seruitute essent, & ludibrio haberentur. Ob eandem vrbis auctoritatem, ac robur, paulo post M. Silano L. Norbano coss. anno ab ortu Chri-
AN. XX. sti XX. Marobduus Sueuorum Rex, Arminii, Semnonumq. & Langobardorum primo, mox Catualdæ iuuenis inter Gotones nobilis, armis oppressus, & vndiq. desertus, cum Tiberio scripsisset, non ut profugus, aut supplex, sed ex memoria prioris conditionis, se a multis nationibus vocatum, Romanam amicitiam prætulisse, responsumq. fuisset a Cæsare, tutam ei, honoratamq. sedem in Italia fore; eo cum venisset, illi Cæsar Rauennam constituit, vbi & per duodeuiginti annos fuit, consenuitq. & si quando insolescerent Sueui, quasi rediturus in Regnum, ostentabatur; erat enim Marobduum Regis nomen inuisum popularibus. Qua autem dignitate, qua amplitudine, fide, & robore esse vrbs debebat, Marobdui Regis in Italia domicilium, vel ex testimonio ipsius

ſius Tiberii Cæſaris conſtat, qui; vti Cornelius Tacitus auctor eſt; diſſeruit, non Philippum Athenienſibus, non Pyrrhum, aut Antiochum populo Romano perinde metuendos fuiſſe: extabatq. Taciti ætate oratio, qua magnitudinem viri, violentiam ſubiectarum ei gentium, & quàm propinquus Italiæ hostis, ſuaq. in deſtruendo conſilia extulit. Haud ita diu poſt Ser. Cornelio Ser. F. Cethego L. Viſelio C.F. Varrone coſs. anno ab vrbe condita DCCLXXVII. a partu Virginis XXV. filii Q. Vibii Sereni aduentus, ob miſeriarum, ac ſæuitiæ exemplum atrox, Rauennates plurimum perturbauit. Reus enim pater erat, accuſator filius: & ambo Romam in Senatum inducti: pater ab exilio retractatus, illuuieq. ac ſqualore obſitus, & tunc catena vinctus: filius perorans. Præparatus adoleſcens, multis munditiis, alacri vultu: ſtructas Principi inſidias, miſſos in Galliam concitores belli, index idem, & teſtis dicebat: adnectebatq. Cæcilium Cornutum prætorium miniſtrauiſſe pecuniam: qui tædio curarum, & quia periculum pro exitio habebatur, mortem in ſe feſtinauit. At contra reus nihil infracto animo, obuerſus in filium, quatere vincula, vocare vltores Deos, vt ſibi quidem redderent exilium, vbi procul tali more ageret, filium autem quandoq. ſupplicia ſequerentur. Adſeuerabatq. innocentem Cornutum, & falſo exterritum: idq. facile intellectu, ſi proderentur alii; non enim ſe cædem Principis, & res nouas vno ſocio cogitaſſe. Tum accuſator Cn. Lentulum, & Seium Tuberonem nominat magno pudore Cæſaris, cum primores ciuitatis, intimi ipſius amici, Lentulus ſenectutis extremæ, Tubero defecto corpore, tumultus hoſtilis, & turbandæ Reipub. accerſerentur. Sed hi quidem ſtatim exempti: In patrem ex ſeruis quæſitum, & quæſtio aduerſa accuſatori fuit: qui ſcelere vecors, ſimul vulgi rumore territus, robur, & ſaxum, aut parricidarum pœnas minitantium, cedens vrbe, Rauennam, vbi ſe tutum putabat, aufugit; incertum an conſilio Cæſaris. Pleriq; affirmant parum abfuiſſe, quin Rauennates, infamem hominem, & adeo ingratum ferre intra ſuos parietes, nequeuntes, eum trucidarent, omninoq. futurum, vt impetu facto è medio ſuſtuliſſent, niſi accurrens cum armatis Claſſis Præfectus, aliquorum popularium cæde, tumultum compeſcuiſſet, & inter obſtantes, ac armatos ferro via patefacta, oſtendiſſet, Cæſari id maxime odioſum futurum, quando iudicia corrumpere, & perduelles fouere viderentur. Quamquàm autem in præſentia motus, ac perturbatio nonnihil quieuit, tamen ex inſidiis, & ex occulto interficere hominem, tanto flagitio notatum, quotidie Rauennates nitebantur: erat enim Sereni patris hac in re innocentia admodum perſpecta, neq. erat cui non eliceret lacrymas tanta innocentis viri calamitas. Vtcumque, nam huius Rauennatis tumultus nullus mihi vetuſtus auctor eſt; illud eſt perſpicuum Cornelii Taciti teſtimonio, filium retractum Rauenna, exequi accuſationem adactum fuiſſe, non occultante Tiberio vetus odium aduerſus exulem Serenum: nam poſt damnatum Libonem, miſſis ad Cæſarem litteris, exprobrauerat ſuum tantum ſtudium ſine fructu fuiſſe, addideratque quædam contumacius, quàm tutum eſſet apud aures ſuperbas, & offenſioni proniores: ea Cæſar octo poſt annos retulit, medium tempus varie arguens, etiam ſi tormenta, peruicacia ſeruorum, contra cueniſſent. Dictis dein ſententiis, vt Serenus more maiorum puniretur, quo molliret inuidiam, interceſſit Gallus Aſinius, Gyaro, aut Domuſa clauden-

AN. XXV.

dum

dum censeret; id quoq. aspernatus est, egenam aquæ vtranque Insulam referens, dandosq. vitæ vsus, cui vita concederetur: ita Serenus Amorgum reportatur. Et quia Cornutus sua manu ceciderat, actum de præmiis accusatorum abolendis, si quis maiestatis postulatus ante perfectum iudicium, se ipse vita priuauisset; ibaturq. in eam sententiam, ni durius, contraque morem suum palam pro accusatoribus Cæsar, irritas leges, Rempubl. in præcipiti conquestus esset: subuerterent potius iura, quàm custodes eorum amouerent. Sic delatores, genus hominum; vt inquit Tacitus; publico exitio repertum, & pœnis quidem numquam satis coercitum, per præmia eliciebantur. ex his adeo uehemens Tiberio apud Romanos, Rauennatesq. odium conflatum est, vt quamquam deinceps Vibius Serenus fictis compertis criminibus in Fonteium Capitonem, esset etiam accusatus, cum tamen odium hoc publicum tutiorem faceret. Mortuo Tiberio C. Caligula sufficitur, Germanici filius; cuius tempore, quod scribendum de vrbe Rauenna videatur, habemus plane nihil. Maiora attulit Claudii, qui est Caligulam insecutus, imperium: nam cum primo Imperii anno Rauennam muro, & porta vti supra memorauimus, exornasset, nequaquam diu diuinis etiam caruit ornamentis. Huius enim secundo anno, qui a Christi die natali fuit quartus & quadragesimus, cum se Romam Petrus Gallileus, Christi Ecclesiæ in terris caput, eiusq. Christi Dei Vicarius, contulisset, Christianam religionem diuino iussu propagaturus, haud ita multò post, Apollinarem selegit virum Antiochenum, vitæ innocentia, religioneq. clarissimum: manusq. illi, supra caput, imponens, Surge, inquit, accipe Spiritum sanctum, simulq. Pontificatum, & perge ad Vrbem, cui nomen Rauennæ est, ibiq. Christum, & eius Euangelium, ac mysteria diuulga. Mittat angelum suum Deus, qui tibi monstret viam, comesq. sese adiungat. His dictis, & omnia, quæ agenda illi erant, præscripsit; & vti Petrus Damiani, grauissimus auctor, docet, Patriarchali modo, dignitateq. Antistitem ab se creatum, trigesimo ab vrbe milliario, comitatus est; & ab eius congressu discedens, non absque lacrymis, atque osculis, vrbem hanc illi plurimum, religionemq. Christianam commendauit. Hunc Apollinarem ex LXXII. Christi discipulis vnum fuisse tradunt, & ab ipsa Antiochia Petrum magistrum secutum, Romam venisse. Huius autem Rauennam aduentu, Rauennam, secundam Romam in Italia factam, Petrus idem Damiani, de D. Apollinari concionem habens, testatur. *Si enim, inquit, Constantinopolitana ciuitas, quia Romanos in se transtulit ciues, secunda Roma est nuncupata, quanto magis hæc, qua tantum Principem è Roma suscepit, secunda Roma verius est appellanda? Numquidnam gloriosius est Quirites de Romana curia, quam Martyrem de Romana Ecclesia suscepisse?* Hæc ille. Cum primum Rauennam attigit, in suburbio Cæsariensi ab vrbe haud procul, cum apud Hireneum militem diuertisset, filium eius cæcum, oculis, manu in crucis effigiem ducta, obsignatis, visui restituit. Quod admirabile facinus, cum Tribunus de milite accepisset, iubet Apollinarem accersiri, vt vxorem suam Teclam, iam diu morbo difficili laborantem, ab omnibus medicis desperatam, sanaret: quod Apollinaris tunc primum, ea nobis felicissima occasione, vrbem Rauennam ingressus, effecit: cum enim apprehendisset manum Teclæ, Surge, inquit, in nomine IESV, atque

ANN. XLIIII.

in

in eum crede; continuoq. morbo soluta est. Quamobrem non ipsa modo fœmina, sed Tribunus, Hireneus, eorumq. familia omnis ad Apollinarem accurrentes doceri Christianam religionem postulant: quibus ipse postulatis commotus, intuens incredibilem misericordiam, bonitatemq. Dei, & lacrymans, primum quidem, ipsis audientibus, & collacrymantibus, genibus innixus, gratias Deo agit, qui illos a ueritate, & sincera diuini cultus sanctitate procul aberrantes, in viam reducere sit dignatus; mox omnibus considentibus explicat, Deum mundi parentem, vbique præsentem esse, fulcientem, regentemq. omnia, neque esse quidquam, quod illius obtutibus non pateat. Principio autem hominem, huic medio mundi globo, & tot generibus, tamque disparibus bestiarum cicurum, ferarumq. tamquam mortalem aliquem Deum propositum, ea lege condidisse, vt præcepto sibi tradito pareret. Sed ille; inquit Apollinaris; dum cupiditati suæ potius, quàm diuinæ voluntati obtemperat, & maiorem teterrimo hosti, quàm optimo parenti fidem habet, Diaboli sæuissimam tyrannidem incurrit, præstantissimumq. illud imperium, & libertatem, cum durissima, turpissimaq. seruitute commutauit: qua etiam fuit semper acriter oppressus, donec IesumChristum, Vnigenitum filium suum verum Deum, misit; qui vi spiritus sancti, homo verus, in vtero virginis factus, & in lucem editus, ac susceptus, nostræ libertatis causa, formam, & conditionem serui suscepit, & vt nobis immortalitatem suam impartiret, mortalitatem nostram induit, adeo, ut inter homines vitam degens, non modo nos amicos appellare, fratresq. sed & famulatum nobis præstare voluerit: cùmque ipse innocentissimus, peccata generis humani, pro suis agnosceret, tandem post frigora, sitim, famem, æstus, & alia huiusmodi corporis incommoda exhausta, a rabiosis hominibus dilaniatus, & in crucem actus, ea nostra crimina supplicio, ac sanguine suo luerit. Mortuus, ad inferos descendit, vt nobis Diaboli Regnum, ac vires effringeret. Tertio die, ab inferis exurrexit: nec diu post, cum apostolis suis, atque item multis aliis, sese uidendum, ac tractandum præbuisset, inspectantibus omnibus, in superas sedes ascendit: vnde Spiritum sanctum demisit ad apostolos die festo Pentecostes, futurumq. vti nouissimo tempore idem Iesus e cælo descendat ad iudicia exercenda: omnesq. tum mortales, totius vitæ rationem reddituri, reuocentur ad vitam, & qui iuste vixerint, operatiq. recte fuerint, vna cum corporibus penetrent in cæli regiones, vbi beati æuo sempiterno fruentur: ceteri omnes vna cum Diabolo, & angelis eius relegentur in tartara, vbi nullus suppliciorum, & miseriarum modus erit, aut finis. Hæc autem, aliaq. complura Apollinari explicante, cum omnes præ gaudio lacrymarent, suppliciterq. se Christianos fieri peterent, sacra baptismatis vnda ab Apollinari abluti sunt: inter eos tunc, ad medicinam huic mulieri faciendam accitus, Vrsicinus Ligur Medicus aderat, qui cum omnia summa & maxima artis remedia inani labore expertus, omnino desperatam iudicasset, hoc ductus miraculo, Christi Dei legem amplexus est, & sacra vnda ablutus. Sunt etiam qui arbitrentur, Vitalem Mediolanensem, huius commilitonem Tribuni, tanto impulsum miraculo, cum Valeria coniuge, Geruasioque & Protasio filiis, Christianum factum: tumque repudiatis sacrificiis antiquis, ritus sacrificandi nouus, & Christianæ religionis proprius, institui cœptus. Licet non desint, qui affirment, ante

Petri,

Petri, Apollinarisque in Italiam aduentum, Rauennæ plerosque Christianos extitisse: atque ideo iure Rauennam Διωπόλιν appellatam: quod nomen Antiochiæ, quia primam ibi Pontificatus sedem Petrus collocauerit, impositum etiam constat. Verum vt vt se res hæc habeat, illud patet, in uetustissimis Ecclesiæ monumentis Rauennam, Apostolicum thronum uocari, & post Antiochiam, ac Romam; tertio, scilicet, loco poni. Quia vero omnium primus Apollinaris a Petro ad eam missus sit, Romanæ Ecclesiæ primogenitam dici; in Italiaq. solam, post Romanam, inter apostolicas numerari. Primum baptismatis fontem, in ea vrbis parte constitutum ferunt, quæ ad Arietem dicebatur: a fluuio, cui proxime accedit, nomen sortita. quem nunc fluuium vulgari vocabulo Montonem appellamus, in ipsius Tribuni domo, quam templum fecit, ac consecrauit. Mansit apud Tribunum Apollinaris circiter annos duodecim; quibus tum ad Christum, eiusq. Euangelium, vniuersæ ciuitati diuulgandum, tum ad sanandos ægrotos incubuit. Interea diuinitus factus certior, fore, vt breui Rauenna exularet, ac subita opprimeretur calamitate, capiteq. oppugnaretur, ne Rauennatem Ecclesiam absq. pastore relinqueret, duodecimo post quam accesserat anno, sacerdotes binos instituit, Aderitum & Calocerum; Diacones, Martianum virum nobilissimum, & Eleocadium summum philosophum: Sacris initiauit sex viros sanctitate conspicuos minoris in ecclesia ordinis, quibus vniuersa quæ ad regendam Ecclesiam facere videbantur, mandauit. Nec multo post, Saturninus, Neronis, qui Claudio in Imperium successerat Vicarius, cum hæc resciuisset, haberi in custodia Apollinarem iussum, Capitolii Rauennatis Pontificibus tradidit: quorum iussu cum ad Iouis ductus sacrificare noluisset, aperteq. Sacerdotibus, rectius aurum, argentumq. quod Diis offerebatur, mutis scilicet simulacris, in egenos erogari diceret, ita acriter est cæsus, vti semiuiuus desertus, à discipulis, ceterisq. uiris piis exceptus, apud mulierem viduam sex mensium spatio vix recreatus sit: Mox cum in Classense opidum se conferret, sanitati restituturus Bonifacium, nobilissimum virum, cui erat vox omnino vi morbi intercepta, ædes ingredienti, puella agitata cacodæmone, vt inde egrederetur iubere, alioqui futurum, vti alligatis pedibus ex opido traheretur. Ceterum Apollinaris increpatum cacodæmonem abire ex puella coegit; inuocatoq. Christi nomine vocem Bonifacio restituit: Quamobrem quingenti fere non ignobiles viri Christo nomen dedere. Concitati denuo sacerdotes, apprehendi Apollinarem iubent, & vsq. ad necem cæso, edicunt ne Christianam religionem inuulget; alioqui mortem subiturum. Apollinaris nullam horum habens rationem, cum vix sese ex humo tollere posset, voce tamen palam fatebatur, Christum verum esse Dei filium; neq. vmquam fore, vt intermitteret apud omnes prædicare, Christum Deum inuocandum, colendum, & suspiciendum; quiq. illum sequerentur, eorum esse adoptionem, gloriam, sanctissima fœdera, promissiones magnificas, futurumq. tandem, vt ii beato æuo sempiterno fruerentur in cælo: Sacerdotes ipsos, sempiternum hostem humani generis Deo antetulisse, & multos sibi Deos, opinionis errore, finxisse. His ipsi maiore incensi ira, cogunt nudatis pedibus Apollinarem super candentes prunas obambulare; Rauennatiq. illum vrbe, & Classensi opido eiiciunt, acri edicto cauentes, ne reuertatur, neue illum quis excipiat. Ille

le apud opidum, cum nollet, quoad eius fieri posset, gregem deserere, in tugurio latens, Christianis se illuc recipientibus; & Christi inuulgabat religionem, & optimi Archiepiscopi munere fungebatur; vniuersamque Aemiliam docendo Euangelio, atq. ob id instituendis Ecclesiis peragrans, Christianam vbiq. religionem prædicabat; cum interea Rauennati Ecclesiæ, Calocerus, Apollinaris Vicarius præesset. iamq. Christianam religionem multi fuerant amplexi, in quibus Vrsicinus maxime fuit, natione Ligur, medicus egregius, vti supra docuimus, qui medicinam Rauennæ faciebat. Hic ad Suetonium Paulinum virum consularem, multis Taciti, & Plinii laudibus celebrem, qui Saturnino tunc primum erat suffectus, Neronis, qui Claudio in imperium successerat, vicarium, quod Christianus esset, delatus, cum inter poenas, ac tormenta Christianum nomen integrum seruasset, poena tandem capitali damnatus, cum ad mortem duceretur, nonnihil commoueri, animumq. demittere visus est, vt D. Ambrosius, ex libello Philippi, est auctor. Quapropter Vitalis Mediolanensis, qui erat ex Paulini familia, eiusq. prætorianus miles, Christi tamen assecla, & apud Paulinum, pro Vrsicino dixerat, conspicatus metum hominis, cœpit hortari, ne qui in sanandis aliorum corporibus tam strenue insudasset, propriæ animæ salutem, quæ longe antecelleret corpori, parui duceret: recurreret mente ad cogitationem iucundissimam numinis diuini: sic futurum, vti ea calamitas in sanctissima, suauissimaq. illius memoria conquiesceret. Huiusmodi verbis magis animatus Vrsicinus, ad Palmam; qui locus, seu quòd ibi Palma arbor olim fuisset, seu quòd a victoriæ palma, ex religionis Christianæ hostibus adepta, ita dicebatur; prompte, alacriterque accedit, ac intrepide mortem subiens, ad decimumtertium kal. Quinctil. obtruncatus, euolauit in cælum. Statim autem perinde, ac viueret, cadauer sanctum sese ex humo erexisse, caputque ambabus manibus apprehensum, ad locum vbi ad sepulturam dandum erat, attulisse a plerisque memoriæ proditum est: aliqui etiam addunt ex eius collo tres palmæ ramos enatos: cuius admirabilis rei memoria cum plane interiisset, Diuo Vrsicino Rauennatum Archiepiscopo, ad eius martyris sepulcrum oranti, Vrsicinum hunc martyrem, caput manibus gestantem, tribus ex collo palmæ ramis prodeuntibus sese ostendisse; quamobrem ab eo die iussisse Archiepiscopum sanctum, quo perpetuo memoria seruaretur, eius imaginem hoc modo pingi; quod & ad hanc diem cernitur. Aliquorum est etiam sententia, Vrsicinum hunc V. kal. Mai. capite abscissum, diemq. XIII. kal. Quinctil. eum esse, quo e D. Vitalis templo, vbi diu iacuerat, ad D. Ioannis Baptistæ, multos post annos translatus est. Nam postridie eius diei Vitalis, sanctum cadauer, summa veneratione, ipsa in vrbe sepulturæ tradidit: maioremq. deinceps Dei amorem animo concipiens, mortalia, & caduca, ipsumque Paulinum Dominum, deserit, nulli rei, extra cælestem patriam, inhians. Quapropter cum a Paulino accitus, accedere recusasset, iratus Paulinus, præsertim cum illum & Christianum iam esse, & quo minus Vrsicinus Diis sacrificasset, fecisse cognouisset, in carcerem Vitalem iubet contrudi; tormentis exquisitis subiici, & in eculeo poni: quæ cum omnia patienter, fortiterq. tulisset, ad Palmam ductus, cum sacrificare Diis renuisset, ipsumq. Martis simulacrum, contumelia affecisset, Paulini iussu, & sacerdote Apollinis consulente, in fossam con-

ictus, in cuius fundo erat aqua, terra, & lapidibus obrutus, quarto kal. Mai. ad cælestis vitæ premia migrauit. Is autem, qui illud necis genus consuluerat, Apollinis sacerdos, cacodæmone per septem dies miserabiliter cruciatus, & se a Vitale exuri vociferans, octauo tandem die sese in flumen dans præcipitem, misere interiit. Hunc felicissimum martyrem, Montis sancti Sabini incolæ, quod est opidum in Tuscia, haud procul Aretio, tutelarem sibi, & apud Deum patronum adiunxerunt, inde moti quod, nocte quæ D. Vitalis diem festum proxime antecedit, cum eorum hostes, improuiso opidum adorti, illud acriter oppugnarent, & scalas ad muros admouissent, statim toto opido ingens sacri æris campani, nullo mouente, sonitus, armorumque in aere strepitus, & ciues somno exciuit, & hostes ab incepto deterruit, quod maximam in armis multitudinem esse putarent. Itaque opido ciues statim egressi, irruptione in hostes facta, eos, nullo penè negocio fuderunt, & in fugam egerunt. Hinc postridie mane supplicatione habita, & summas Deo gratias egerunt, habueruntq. & communi consensu decreuerunt, ad DD. Sabinum, atque Egidium, patronos suos, vt D. Vitalis tertius adiungeretur, eiusque ageretur dies festus, anniuersaria celebritate, perpetuo, solennis. Quo etiam fortasse factum est, vt Antonius Montes Cardinalis, ex hoc opido oriundus, & Rauennæ ab Iulio. II. Pont. Max. in purpuratorum Patrum Collegium cooptatus, vetustissimo D. Vitalis Romæ titulo, insigniri studeret: Idemq. Ioannes Maria faceret, fratris filius, qui deinde Iulius III. Pont. Max. fuit. Quod & in Petro Donato Cardinale Cæsio nunc videmus, cum intelligat priscos Cæsios Rauenna duxisse originem, & huius vrbis ciuis, Senatorq. ac pater patriæ habeatur. Valeria Vitalis vxor, quam tunc temporis pleriq. Mediolani cum Geruasio, & Protasio filils fuisse, Rauennamq. venisse scribunt: alii Rauennæ habitauisse affirmant, ibidemq. Geruasium, ac Protasium filios enixam; cum e fossa detrahere uiri corpus contenderet, ab ipso monita per quietè, ne a facinoroso viro optime positum, loco dimoueret, Mediolanum contendit: Vrbem autem sibi ingredienti, cum multi Siluano Deo sacrificantes occurrissent, iuberentq. vti secum appositis Deo carnibus, more gentium impiarum, vesceretur, & ipsa renueret, ac ipsorum potius stultitiam acerrime increparet, adeo illam verberibus impii male affecerunt, vt in ædes importata; cum vtero gereret, geminos adhuc immaturos, in lucem ediderit, viuos, quos Caius Mediolanensis episcopus sacro baptismate expiauit, & alterum Diogenium, Aurelium alterum vocauit; ad cælestem mox gloriam, prius martyres, quam nati, abeuntes. Huius erat rei testis per vetusta in D. Vitalis templo pictura, in qua cum D. Valeriæ ducitur funus, duo secum, eodem feretro infantes fasciis inuoluti, efferuntur: ipsiq. Monachi, tradita sibi continenti a superioribus monachis disciplina, qui ordinis sui habitum, in hoc cœnobio, induunt eos plerosq. Diogenii, & Aurelii, hac de causa nominibus appellant. tertio post die, Valeria mater sanctam animam exhalauit. Filii decimo deinde anno, eodem genere necis, ob Christum trucidati, cum D. Paulum Apostolum, ut D. Ambrosius, & Petrus Damiani testantur, magistrum habuissent; sacris assidue lectionibus vacassent, & bonis omnibus diuenditis, ac in egentium usus distractis, Monachorum vitam, vt D. Augustinus scribit, egissent.

egissent. Sub id tempus Q. Volusio. P. Cornelio Scipione coss. qui annus fuit ab vrbe condita D C C C I X. a partu autem Virginis L V I I. Clodii Quirinalis mors, viri auctoritate grauis, gloria clari, maxime Rauennates perturbauit. Is enim, quod Præfectus remigum qui Rauennæ haberentur, uelut infimam nationum, Italiam, luxuria, sæuitiaq. afflictauisset, veneno damnationem anteuertit. Cum vero Paulinus successorem accepisset Messallinum Prætorii Præfectum, quem Rauennam Nero miserat, Apollinaris Rauennam reuertitur. Vbi accersitus ab Rufo viro patricio, & exconsule, militiæ Rauennatis Duce, ad eius filiam, Rufinam nomine, morbo perdifficili liberandam, cum ædes ingrederetur, puella, quæ tamen omnino desperata ante Apollinaris aduentum non erat, animam exhalauit. Itaque Rufus pater, id sibi existimans Deorum ira contigisse, quòd spretis illis, alienæ, & nouæ religionis hominem ad sanandam filiam vocasset, Apollinarem excepit inuitus; iamque illum e domo eiicere animo versabatur, cum Apollinaris, fusis Deo precibus, puellam ad uitam reuocauit. Cuius tantæ rei miraculo Rufus, & vxor obstupuere: statimque vna cum vniuersa familia, & quadringentis fere hominibus Christi sunt religionem amplexati, sacraque vnda abluti: Puellam, quam ad vitam reuocauerat, virginitatem cum vouisset, Apollinaris velo, aliisque cærimoniis venerabilem, ac sanctam fecit; Rufum Capuæ Episcopum, creauit. Interea Nero omnium scelerum labe conspurcatus, cum ea fuisset libidine, vt neque a sorore, & matre temperasset; duxisset virum, vxorem; Romam culpa in Christianos reiecta combussisset; plurimam senatus partem interfecisset; equestrem pene ordinem aboleuisset; vxorem, fratrem, matrem, ceterosq. fere omnes agnatos, & affines trucidauisset, ne quid scelerum reliquisset intactum, primus Christianos prosequitur. Itaq. acceptis quæ Rauennæ ab Apollinari gerebantur, Messallino mandat, coniiciat in carcerem hominem, & ni resipiscat, mittat in exilium. Messallinus, Apollinarem sacrificare iussum, ac renuentem, fustibusque ob id cæsum, in eculeum tollit; vulneribus confodit; efferuescentem aquam in vulnera iniicit. Quibus Apollinaris nihil commotus, sed constantior factus, ita, vt firmissimi montis instar haberet, stultam illam iudicis superbiam, & arrogantiam sic excitauit, vt nihil cunctandum Messallinus ratus, statim exquisitis pœnis misere afficiendum iusserit; quibus dum cruciaretur, ex ministris vnus repente interiit. Cum vero Messallino Christi nomen obiiceret Apollinaris, & eius crudelitatem, ac ignorantiam proscinderet, os illi lapidibus contusum, in carceremque denuo coniectus est: quo tamen Angelus e cælo descendens, innocentissimum, optimeque de Christi religione meritum Archiepiscopum sanauit, aluitq. donec quarto post die in exilium naui missus est, vndiq. cathenis obstrictus. Pleriq. scribunt, id ab Messallino bis pertentatum, sed Christianorum impetu prohibitum, qui in eius administros irruentes, ducentos amplius viros trucidauerint. Verum, vt apud me hæc minus constant, ita id patet, cum Apollinaris nauigaret, coortam ingentem tempestatem; cuius vi, omnes ferè submersi; præter Apollinarem, duosque sacris initiatos, quos secum habebat, & ex militibus item duos, qui custodes illi ab Messallino traditi fuerant. Sub id fere tempus Nero Petrum, ac Paulum, gemina Christianæ religionis lumina,

 multis

multis antea verberibus, innumerisque præterea suppliciis cruciatos, è medio tollit, anno ab ortu Christi. L X V I I I. nec ita diu post fœda fuga sibi consulens, ad quartum ab vrbe lapidem sibi manus consciuit, cum ageret annum trigesimum secundum. Galba successit, qui crudelitate, & auaritia animos optimatium ab se cum alienasset, occasionem præbuit Othoni, vt ab exercitu facile impetrauerit, coniuratione facta Galbam occidi, & Cæsarem creari. Verum nec diu tanto scelere parto Imperio, nec tranquille Otho est potitus: nam eodem fere tempore, quo hic Romæ Cæsar eligitur, Vitellius apud Germanos; Vespasianus in Syria Imperium arripuere. Cumque Vitellium ab Germanis legionibus Cæsarem creatum accepisset, copias instruit, tribusq. commissis prœliis, Rauennatum maxime, eiusque vrbis Classiariorum opera, ac labore, victor rediit. Quarto apud Bebriacum, Paulini, ac Celsi consiliis, qui illum prœlio abesse Brixellum compulerat, superatus; seipsum ense transfodit annos natus octo & triginta. Vitellius cum haud temperantius, quàm superiores, viueret, legionibus quibusdam in Syria Vespasianum Cæsarem clamantibus, cum accedentibus hostibus, inops consilii, se in domunculam contrusisset, turpiter inde detractus, & nudus per viam sacram in forum ductus, ab cunctis fimo in os coniecto conspurcatus est; tandemque octauo postquam imperare cœperat mense, iuxta Gemonias scalas plurimis ictibus vulneratus, atque inde tractus vnco, mersus est in Tiberim. Successit Vespasianus, vir religiosissimus, & moderatus, minimeque ambitiosus, cui nihil magis Imperium conflauit, quàm Rauennatium, Rauennatisq. Classis studium: nam cum Vespasiani virtutem Rauennates, & Vitellii ignauiam perspectam haberent, prouiderentq. fore, vt in tanta Imperatoris, nulla militari fama, sed tantum Galbæ odio prouecti, socordia, qui torpebat, & condicionem Principatus inerti luxu, ac prodigis epulis præsumebat, medio diei temulentus, & sagina grauis, ardore, & vi militum vltro Ducis munia implente, vt facile, Barbaris præda, aut certe Tyrannis, Romanum Imperium pateret, quemadmodum Othoni, aduersus eundem fauerant; vti Cornelius Tacitus auctor est; ita Lucilium Bassum Rauennati, ac Misenensi classibus a Vitellio propositum, priuatim, ac publicè diligenter hortantur, Reipubl. Romanæ amorem, & amplitudinem ne parui faceret, quæ breui esset in tanta ignauia Principis, præceps lapsura. Neminem enim in eius aula probitate, aut industria certare; vnum esse ad potentiam iter, prodigis epulis, & sumptu Caianæ aquæ satiare inexplebiles Vitellii libidines, ipsum abunde ratum, si præsentibus frueretur, nec in longius consultantem, nouies millies sestertium paucissimis mensibus interuertisse; & si quid ardoris, ac ferociæ miles habuit, popinis, comessationibus, & Principis imitatione deteri. Fl. Vespasianum contra, vigilantia, parsimonia, sapientia, & multa ante omnes experientia præstare; cuius satis argumento essent eius legiones non discordia corruptæ, sed militibus instructæ, vsu firmatis, & belli externi domitoribus. Neq. esse quemquam, qui non prouideat, solum Vespasianum ob insignes virtutes, Imperium Romanum posse, post tot clades, decertantium inter se Cæsarum, restituere, & confirmare. His a proceribus, vrbis, & classis, qui maximam partem Rauennates erant; quemadmodum eiusdem gregarii, plurimum Dalmatæ, & Pannonii: summa contentione

dictis,

dictis, Bassus, quamquam primo recusans, ad extremum tamen assentit: eo etiam libentius adductus in hanc sententiam, quòd Rauennatium potentiam vereretur, & nonnihil iracundiæ in Vitellium, occultum retineret, qui post Præfecturam alæ, non statim Præfecturam Prætorii tribuisset. Rebus igitur per hunc modum compositis, Bassus, & Rauennates A. Licinium Cæcinam iam dudum, vt creditum est, Fl. Sabini consiliis, ministro sermonum Rubrio Gallo, a Vitellio abalienatum, cu m exercitu Cremonam contendentem Rauennam aduocant, esse quòd cum illo conferendum, maxime Imperio Romano opportunum, atque vtile, putarent. Cæcina oblatam sibi, quam desiderauerat, pertentandi Bassum, & Rauennates, occasionem statim accipiens, accelerare legiones Cremonam, pars Hostiliam petere iussus, prætextu classem alloquendi, Rauennam diuertit, negocioque omni defectionis transacto, legiones assecutus, centurionum, militumque animos obstinatos pro Vitellio, variis artibus subruebat. Interea Antonius Primus, Vespasiani Dux acerrimus, Cornelius quoq. Fuscus procurator, Titus Appius Flauianus, Aponius Saturninus, & reliqui Flauianarum partium Duces, cum Italiam ingressi, Aquileiæ proxima quæq. & Opitergii, & Altini occupassent, nihil magis, quàm Rauennates metuentes, Altini præsidium relinquunt, aduersus Classem Rauennatem, nondum defectione eius audita. Rauennæ noctu Trierarchi, qui; vti memorauimus; magnam partem Rauennates erant, magno tumultu Vitellii imagines inuadunt, & paucis resistentium obtruncatis, ceterum vulgus rerum nouarum studio in Vespasianum inclinabat: qua accepta propensione Lucillius, qui pudore, seu plebis metu, quis nam exitus foret, intra domum opperiebatur, progressus; auctorem se palam præbet; classis Cornelium Fuscum Præfectum sibi destinat, qui propere accurrit. Hanc autem defectionem vt Flauiani acceperunt, nihil iam timentes, Vespasianum lætis vndique vocibus, Imperatorem Augustum, Vitellium plane oppressum conclamare: tantum erat in Rauennatibus, & classe eorum momenti, adeoque quo se vertebant, illius partis animi confirmabantur. Hinc factum est, vt commisso deinde ad Forum Alieni prœlio, paucis licet Vitellianis interfectis, tamen ceteri pauore fidem mutauerint, duæq. legiones Septima Galbiana, Tertiadecima Gemina cum Vedio Aquila legato, Patauium, vbi erant Flauiani, alacres adierint: & Cæcina palam defecerit, primoresq. Centurionum, & paucos militum allocutus, eos in verba Vespasiani adegerit. Bassus Rauenna profectus, honorataq. custodia Liburnicis nauibus Hadriam prouectus, a Præfecto alæ Mennio Rufino, præsidium illic agitante, vincitur: sed exoluta statim vincula, interuentu Hormi, Cæsaris liberti: Vitellium in nemore Aricino desidem, & marcentem proditio Lucilli, Bassi, & defectio Classis Rauennatis perculit: Fabiusq. Valens, Dux Vitellianus, cum multa, & varia consilia agitaret, illud tamen vnum semper cetera anteibat, vt vitaretur Rauenna: quod & fecit: nam plurimum metuens, cohortibus Ariminum præmissis, ipse flexit in Vmbriam, inde in Etruriam; & quidem in tempore. Cornelius enim Fuscus Rauenna statim proficiscens, trepidos, qui Ariminum tenebant, admoto exercitu, & missis per proxima littorum Liburnicis, terra, marique circumuenit; occupanturque plana Vmbriæ, & qua Picenus ager Hadria alluitur; omnisque Italia inter Vespasianum, ac Vitellium

Apennini iugis diuidebatur. Nec diu post, cum essent ad ceteras copias e Classicis Rauennatibus, legionariam militiam poscentibus, optimi quiq. adsciti, Classemq. Dalmatæ suppleuissent, exercitus, Ducesq. ad Fanum Fortunæ iter sistunt, de summa rerum cunctantes. Sed breui, accepta ab omnibus Rauennatis Classis defectio, Misenensem Classem, & pulcherrimam Campaniæ oram, omnemq. Italiam; præter id quod inter Tarracinam, Narniamq. iacet, ad defectionem illexit. Quamobrem procedente exercitu Flauiano, Romamque ingresso, & interfecto, vti docuimus, Vitellio, Vespasianus Imperator Augustus conclamatus, & habitus est. Hic cum Iudæi ab Romanis, Prætoribus interfectis, defecissent, ab Nerone missus cum exercitu, vt eos motus compesceret, Titum filium maiorem inter legatos habuit; cumq. Iudæos, qui ob diem festum celebrandum Hierosolymis conuenerant, obsideret, cognita Neronis morte, plurimorum hortatu Imperium est adeptus. Id sibi ab Iosepho multo ante prædictum Suetonius scribit. Itaq. relicto Tito ad obsidionem, Romam profectus; tametsi accepta Vitellii morte, paulisper substiterit Alexandriæ. Titus tandem Hierosolymis potitus, templum ab Salomone Dei iussu ædificatum incendit, & ab exercitu Cæsar acclamatur, & una cum Vespasiano patre, nouo spectaculo, vrbem triumphans ingressus est. Apollinaris interea Mysiam peragrans, & Thraciam cum duobus militibus, quos sibi ad custodiam ab Messallino traditos, ad Christum conuerterat, homines, qui præsertim ad Istrum incolunt, ad Christi Dei cultum, & venerationem cohortabatur; neque quamdiu ibi fuit, responsa Deorum vlla accepta. Id cum incolæ ab eis sciscitarentur, vix tandem de vno cognouerunt, virtute id Apollinaris fieri; neque futurum, vti quicquam ipsi responderent, donec ibi ille fuisset. Hoc maximam inuidiam conflauit apud eas gentes Apollinari; quapropter & male tunc audiebat, & tandem sacerdotibus Deorum id suadentibus, fustibus cæsus, & naui impositus, mittitur in exilium. Quod neq. præter sanctissimi viri sententiam euenit, qui, audita Imperii commutatione, reuerti ad Ecclesiam suam decreuerat. Itaq. tertio post quam exulauerat anno Rauennam ingressus, exceptus est summa omnium Christianorum gratulatione, præsertim quod Messallino, qui Capuam, Præfectus Vrbis, missus ab Vespasiano fuerat, Taurus vir egregius, & optimorum morum successisset. Aliquot dies Rauennæ Apollinaris commoratus, & tum docendo, tum agendo Christi Euangelium in dies magis ac magis inuulgans, Tribuni domum ad Arietem amnem, iam diu a se templum consecratam, D. Euphemiæ dicauit. Rediens enim ab exilio, & Aquileia transiens, cum Hermachoram eius vrbis Episcopum inuisisset, D. Marci Euangelistæ discipulum, illumque reperisset diem festum Euphemiæ, paulo ante ibidem cum sorore, & fratribus, martyrio, ad cælestis vitæ præmia vocatæ, celeberrimum agentem, paternamque Euphemiæ domum, consecratam, illius nomini dedicasse, Apollinaris eo sancto cadauere ab Hermachora impetrato, Rauennam regressus, templum a se iam; vti memorauimus; excitatum, Euphemiæ nomini consecrauit, ibidemq. corpus sanctum locauit. Is autem locus extra vrbem dicebatur, quòd vrbs ab ea parte nequaquam mœnibus erat circumdata. Itaq. ab hac Euphemia; cuius dies festus Tert. Non. Sept. agitatur; nuncupatū est templum, non ab ea, quæ Diocletiani tempore, multos post annos,

nos, ob Christum Chalcedone interfecta est; licet errore ducti, huic templo Præfecti perinde ac magis notam, Chalcedonensem hanc XVI. kal. Octobr. celebrent, quia post Chalcedonense Concilium, instantibus Leoni primo Pontifici Max. eius Synodi patribus, Romano kalendario est adscripta: Huius uetustissimi templi dedicatio kal. Maii solennis agitur. Quidam autem arbitrabantur, cum D. Apollinaris baptismatis locum constituere decerneret, ne amplius, incerta sede, baptizare cogeretur, Deum cum suis rogauisse, vti aptum, & opportunum locum mostraret, repenteq. visum Arietem, qui & locum designauerit, & loco, atque etiam vicino flumini nomen præbuerit. Altera etiam fuit D. Euphemiæ ad mare ædicula, ac potius porticus, ab hoc templo longe diuersa. Sed, ut redeamus ad historiam; cum haud ita diu post, Apollinaris coram Christianis Rauennatibus in suburbano Cyrenei Senatoris sacra solennia faceret, de eo inter se gentes impiæ, quæ falsa Deorum religione tenebantur, dissentientes, repentinam seditionem concitauere. Quamobrem in eum irruentes, vinctum, astrictumq. in forum deducunt, vbi a Deorum cultoribus captus, ad Apollinis pertrahitur, uti sacra faceret, Deumq. veneraretur. At cum eorum ille insaniam irrisisset, & ad eius, in statuam Dæmonis, contumelias, statua perfracta corruisset, ab Pontificibus maxima ira incensis ad Taurum iudicem deducitur; qui Taurus filio cæco ad uisum ab Apollinari restituto, statim ob Archiepiscopi disciplinam religione sancta imbutus, illius dicto obediens, suppliciter hominem ueneratus, ex Pontificum manibus deductum, honorifice excipit, inq. suo prædiolo annis quatuor aluit; ubi de more & sanandis ægrotis, & prædicando uerbo Dei, ab stulta Deorum religione, & plurimos traduxit ad longe præstantiorem Dei colendi rationem; ostenditq. Deo non iam uitulos, aut hircos immolandos, sed hostias sanctas, puras, & uiuentes afferendas. Taurus ad Vespasianum delatus, quòd de Apollinari, cum Apollinem effregisset, minime supplicium sumpserit, respondit eum sibi magistratum demandatum credidisse, uti hominum iura, legesq. seruaret, non Deorum iniurias ulcisceretur: cum id ipsi, qui Dii sint, facilius, si uellent, essent effecturi. Assensus fuisset facile Cæsar, neq. in Apollinarem quæstionem amplius exercuisset, sed cum impii illum assidue docentem, & saluberrima præcepta edentem, omnes ab eorum religione alienare conspicerent, non desistere, quin Cæsarem fatigarent. Quapropter Vespasianus mandauit Demostheni Rauennati patricio, viro singulari, uti caussam omnem cognosceret, & ut leges ferret, Apollinarem pœna afficeret. Pontificum persuasione Centurioni Apollinaris in custodia habendus ab Demosthene traditur. Centurio Christianus cum esset, consuluit Apollinarem, uti se ad Classense opidum conferret, in uicum, cui Leprosorum cognomentum erat: Quod occulte dum efficeret, ut ibi latens, furorem uitaret improborum, ac flagitiosorum, nefarii ea cognita profectione Apollinarem adorti illuc proficiscentem, fustibus cæsum sic affecerunt, ut septimo post die uir innocentissimus ad beatam uitam migrauerit, decimo kal. Sextil. Sepulchro ex marmore, sub terra, propter Pontificum metum, conditur extra mœnia Classis, ANN. LXXIIII.
cum annum iam nonum & vigesimum Rauennati Ecclesiæ præfuisset: annum a partu Virginis circiter septuagesimum quartum: paulo post, quam Rufus eius discipulus, Capuæ, cuius vrbis erat Antistes, ab Messallino ob Christi religionem

ligionem, sexto kal. Septemb. interficeretur. D. Apollinarem, Petrus Damiani, non solum martyrem appellat, sed Apostolicum martyrem esse dicit. Peractis in funere sacris, cum Christiani omnes successorem Apollinaris electuri conuenissent, ignaris, incertisq. illis, quem tanto viro sufficerent, omnibus ferme id renuentibus, quòd se tanto muneri impares faterentur, e cælo columba descendens, Aderiti, quem & Abderitum plerique, ab Thraciæ forsan vrbe, Abdera, vocant, sacerdotis sanctissimi capiti incubuit; quapropter continuò clamare omnes, Deum commonstrasse, quem eligerent Archiepiscopum. Itaque omnium consensu prouinciam Archiepiscopatus suscepit Aderitus, vir Græcus; Huius Archiepiscopatu, Titus, Vespasiano
AN. LXXX. patre in villa circa Sabinos, ventris profluuio, nono anno Imperii mortuo, solus Imperium administrauit; tametsi ille biennio post in eadem sit patrem insecutus: cui Domitianus frater successit ab vrbe condita anno octin-
ANN. LXXXII. gentesimo trigesimo quinto: ab Christo nato octuagesimosecundo. Hic cum acerrime Christianos iterum persequeretur, Iudæorum etiam gentem, generis præsertim Dauidici; quòd accepisset regem nasciturum ex ea gente, qui orbis imperium sibi ascisceret; multa nece cruentauit, & quamquam illum Melito Sardensis sua ad Lucium Verum Apologia, cum Nerone coniungat, fortasse tamen & eum superauit, quod apertius in Christianos egerit: & cum ante hæc tempora nullum publicum, perpetuumq. in Christianos edictum legamus, hic primus publicè sanxit, Christianos vbiq. terrarum conquiri, neque vllam aliam ob causam, quàm quòd Christiani essent. Hoc tempore Plinius Rauennate vinum, & Asparagos, ac Rhombos pisces laudat; quæ omnia adhuc vigent, nec minori laude. Plerisq. enim locis agri Rauennatis, ut iuxta vrbem, in Palatiola villa, & sancti Petri in Vinculis, generosa vina nascuntur; quorum multa, ubi vua maturuerit, tenuia sunt, odorata, stomacho vtilia, nec caput lædunt. De illis sic Martialis scribens, asserit.

Sit cisterna mihi, quàm uinea, malo Rauennæ,
Cum possim multo uendere pluris aquam;
Callidus imposuit nuper mihi Caupo Rauennæ,
Cum peterem mixtum, uendidit ille merum.

Quo loco non vinum vituperat Rauennate, vt Leander Albertus opinatur, sed aquam; cuius inopia laborabatur in ea ciuitate, quam omnem aqua alluebat marina: Quod his etiam temporibus Venetiis contingit. Id facile constat, cum ait posse multo pluris se aquam uendere. De Asparagis item loquens in xeniis sic scribit.

Mollis in æquorea, quæ creuit spina Rauenna,
Non erit incultis gratior Asparagis.

Asseritq. ranis abundare; quod significare his versibus videtur.

Cum comparata rictibus tuis ora
Niliacus habeat Crocodilus angusta.
Meliusq. ranæ garriunt Rauennates.

Quas etiam adesse, licet multo minori copia ob exiccatas paludes, nostra ætate cõspicimus. Quemadmodum & Onocrotalos, de quibus idem Martialis in Lydiam scribens, ait, *Turpe Rauennatis guttur Onocrotali*: habent enim hæ uolucres guttur maximum, quod, turpe, apud Poetas exprimit. De Rhombis

bis, non omiserim, eam tunc fuisse Rauennæ dignitatem, vt Hadriatici maris ad se nomen traxerit: ita enim iuuat Ouidianum illud, è Plinii dicto, interpretari,

- Hadriaco mirandus littore Rhombus,

id est Rauennate, quod nequaquam de magnitudine, sed de sapore libenter acceperim, cuius insit maior Rauennatibus gratia, quam in ceteris Rhombis mediterraneis: alioqui tradunt plerique, piscium magnitudinem, aquarum respondere copiæ, Oceaniq. pisces cum liberiore fruantur cælo, motuq. ac pabulo, maiores videri, cum præsertim in minore maris ambitu, frequentiores exerceantur prædæ, & fuga moram, mora laxitatem pariat: tametsi id non omninò sit perpetuum, cum squatina in Mediterraneo maior, quàm in Oceano reperiri scribatur: sunt enim propria alicubi pabula, quæ alant, atque augeant. Quod si dicat Horatius,

Magisve Rhombus aut scari,
Si quis Eois intonata fluctibus,
Hyems ad hoc vertat mare,

id de scaris solis, qui proximè numerati sunt, intelligendum uidetur, quos e Cilicia Varro apud Gellium maximè probat. Sunt etiam qui putant, inter quos est Blondus, Faustinum Martialis amicissimum, ut complura ad eum scripta epigrammata testantur, Rauennatem fuisse. Dioscorides grauissimus rei herbariæ scriptor, Erithrodanum, quod nostri Rubiam uocant, Rauennæ seri, fœliciterq. nasci tradit, maximumq. Rauennates ex ea sentire fructum: cuius quidem herbæ ad hæc usq. tempora ager Rauennas feracissimus est: sed pauci admodum in eam mercaturam incumbunt. Lugienses & Tiberiani, qui tamen Rauennatibus finitimi, iisdem subiecti erant, & in agro Rauennati numerabantur, mercaturæ diligenter id genus exercent. Domitianus, interea cum multis Romanorum ciuium cædibus, plurimorum sibi odia conflauisset, eaq. superbia fuisset elatus, ut diuinam adorationem exigeret, & Flauium Clementem, collegam propinquumq. suum, Glabrionem Consulem, & innumerabiles præterea, quia Christiani essent, morte mulctasset, ab suis in tubiculo interfectus, successorem accepit Neruam, qui cũ se ob deuexam ætatem impare tanto regendo Imperio conspiceret, Traianum in Imperium adoptauit, virum Hispanum, qui anno elapso, Nerua fato functo, omnium consensu Cæsar factus, apud Agrippinam Galliæ vrbem insignia Imperii suscepit. Huius tempore Aderitus, perfunctus absoluti, optimiq. Antistitis omnibus muneribus, cum multos ad uerum Dei cultum ab falsa Deorum religione auocasset, moritur. V. kal. Octobr. sepulturæ traditus in opido Classense, eo loco, quo deinde non multo post Diuo Probo templum est exædificatum; circiter annum domini centesimum. Aderito mortuo cum Rauennates conuenissent de Antistite eligendo tractaturi, Deumq. precarentur, uellet eum eligi, qui populo ex diuina sententia præesset, statim, uti in Aderito contigerat, descendens columba è cælo, capiti incubuit Eleocadii uiri Græci, summiq. philosophi, quem iam Apollinaris sacris initiarat: Hic Græce, latineq. doctus, interpretatus est grauissime ex diuinis libris complures, elegantissimeq. conscripsit de Christi conceptu, atq. ortu ex Virgine; deq. ipsius nece; quæ omnia iniuria temporum exhausit. Petrus Damianus, qui hunc miris extollit ANN. C.

tollit laudibus, scribit summa fuisse pietate, atq. ita uirtutibus floruisse, ut in
ANN. CXII. humano corpore uitam cælestem, ac diuinam imitaretur. Anno duodecimo supra centesimum ab Christi ortu XVI. kal. Mart. obiit. Sepultus extra muros Classis; vbi non multo post ædificatum est eius nomini templum, quod Petri Damiani tempore adhuc extabat, inq. eo anniuersaria sacra fiebant. Eius ossa deinde, vt pleriq. opinantur, ab Astulpho Longobardorũ Rege Ticinum translata sunt, & in D. Michaelis posita. In cuius templi libro quodam, vbi de reliquiis Diuorum, quæ ibidem locatæ sunt, fit mentio, hæc de Eleocadio leguntur: *A parte dextra, in cornu ipsius templi est corpus sancti Eleocadii Archiepiscopi Rauennatis, qui dum ob philosophiam, cuius erat peritissimus, fidem Christi studiosissime impugnaret, tandem superatus, & conuersus est a Beato Apollinari, discipulo Principis Apostolorum, & cælestis clavigeri Petri; qui post eiusdem conuersionem de fide Christi mirabiliter scripsit & disputauit, adeo ut tempore suo appellaretur hæreticorum metus, & primus in Italia ordinauit officium nocturnum pariter & diurnum, solenniter distinguendo libros noui & ueteris testamenti, ut hodie per totam Ecclesiam leguntur in matutinis; & Rauenna huc translatum fuit per Christianissimum Imperatorem Constantinum, natum sancta Helena; qui hanc Basilicam fundauit, anno natiuitatis Domini CCCXV. propter gloriosum triumphũ, quem tunc obtinuit contra Gallicos, Imperium non uerentes, precibus signiferi S. Michaelis.* Hæc ibi. Pontificem gerebat eo tempore Anacletus Atheniensis, Clementi, & Cleto suffectus; iamq; Traianus tertio persequi Christianos aggressus, Anacletum ipsum interficiendum curauit. De hoc Eleocadio mentionem fieri in marmore, quod in sacra turri D. Cassiani, Cymacli, adhuc habetur, his incisis litteris, pleriq. putant.

†TENP. DOMI. ELL. TREB. ARCIE. SAC. EECC
RAV. EADEM. VICENSIVS. PRIMV
EPC : ECC. SCI. CASSIANI. CI. CVM.
PRIM. AEDIFIC. P. I. N. D. VI. IND......
FELICIT.....

Sed quia Archiepiscopos Rauennates diu episcoporum tantum insignitos titulo, noui, & hoc tempore, nobilia templa, sacrasq. turres editas, ab commentitiorum Deorum cultoribus ædificare, christianis, nequaquam permittebatur, neque ullus erat, quod sciam, Indictionum vsus, in annis numerandis, non possum cum doctissimis alioqui viris sentire. Corruptum autem Archiepiscopi, in hac inscriptione, nomen, vt etiam alia obscurum reddit, quis fuerit. Sufficitur Eleocadio in Rauennati Archiepiscopatu Martianus, a Deo, demissa columba, electus; natus sublimi loco, uir in primis pie, iuste, ac temperanter uitam degens; tanto concitus ardore animi, ut Christum prædicans, in animis Rauennatum ardentes amores excitaret omnium uirtutum: multiq. nullis rerum aduersarum ictibus frangi, neq: oppugnationibus nefariorum de gradu pietatis deiici potuerint, sed calamitates omnes, tandemq. necem pro Christo libenter pertulerint. Plurimos sacris initiauit; cumq. rerum admirabilium gloria clarissimus esset, cælestem in patriam abiit XI. kal.

Iun.

Iun. atq. vti ex uetustissimis scriptis collegimus, in D. Elecadii sepulturæ traditus; anno domini septimo & uigesimo supra centesimum; dum Aelius Hadrianus, imperaret. In uetustissimo tamen manuscripto codice, de vitis sanctorum, quod penes Franciscanos D. Petri maioris fratres, Rauennæ adhuc habetur, in uita D. Probi Archiepiscopi, traditur, Martianum hunc Rauennatem Archiepiscopum, Dertonæ, ob christianam fidem, martyrium inuicto animo subiisse: quod & Ioannes Rap. è Muta, Eremitani ordinis cucullatus in Martyrologio ab se in D. Nicolai Rauennæ, nonaginta iam annis, composito, & in Carrarii bibliotheca seruato, confirmat. Petrusq. Natalis in sanctorum virorum catalogo, scribit, Martianum in carcerem a D. Secundo milite, quem Astæ Calocerus Christi religionem docuerat, visitatum. Fieri enim haud difficillimè potuit, in tanta christianorum Antistitum, ac sacerdotum penuria, quantam peperisse assiduas christianorum molestias, ac innumerabiles neces, eo tempore, verisimile est, ut Rauennates Antistites, eorumq. administri, prouinciam suam, more D. Apollinaris, peragrantes, vlterius quoq. proueherentur: Indeq. sanctum Martiani corpus, a Calocero, & ceteris administris, & ardente illius seculi religionis studio, moreq. Rauennam ad suam Ecclesiam fuisse adductum. Hadrianus Cæsar cum a Quadrato Apostolorum discipulo, & Aristide Atheniense de Christiana religione plurima cognouisset, vti Paulus Orosius est auctor, cauit edicto, ne quis Christianus impunè, indictaq. causa trucidaretur: Cum solis Iudæis bellum gessit; quos etiam superatos fugauit. Non potuit tamen in tanta Ecclesiæ tranquillitate Alexander summus Pontifex; qui Euaristo successori Anacleti subrogatus fuerat; & magnam Senatus partem, Hermemq. Vrbis Præfectum, ac eius familiam Christo Deo adiunxerat, calamitates, ac necem euadere, paulo post quam Calocerus Græcus in Martiani locum, Rauennatum Archiepiscopus eadem ratione ab columba suffectus esset. Qui cum rerum omnium sub Hadriano quietem fuisset nactus, assiduo hortatu, Deo verbis efficaciam, ac robur tribuente, omnes ferme Rauennates relictis falsis Diis religioni sanctæ adhærere sic persuasit, ut admodum pauci fuerint, qui non acceperint cultum, & cognitionem veri Dei. Sub id tempus Xystus Romanus Pontifex trucidatus est; quem non multis post annis Hadrianus Cæsar est insecutus, diuerso, ut par est, euentu. Hadriano Antoninus Pius Gener sufficitur, quem in filium Hadrianus adoptauerat. Xysto Pontifici Telesphorus in Pontificatu successit. Nequaquam tamen me fugit, Pontificum Romanorum tempora plerosque secus digerere, sed nobis modò sat fuit aliquem sequutos fuisse grauissimum scriptorem. Telesphori Pontificatu Rauennatum Archiepiscopus Calocerus cum annum ætatis centesimum viridi senecta superasset, mortem cum vita cōmutauit Tertio Id. Feb. sepelitur haud procul ab Aderito. Proculus sextus subrogatur ab columba præmonstratus; natione Syrus, cuius parentes ex Antiochia vna cum D. Apollinari venerant. Qui in D. Theodori conuentum pro deligendo Archiepiscopo haberi tunc temporis asserunt, in summa historiarum ignoratione versantur, cum illud templum ædificatum adhuc non esset. Aliquorum tamen sententia est, in domo Theodori ciuis Rauennatis locum publicum ab Apollinari constitutum, vbi ii Rauennates, qui Christum sequebantur, quæ ad eius religionem, ac fidem pertinerent, edocebantur, & Sacram

ANN. CXXVII.

cram

cram Eucharistiæ hostiam sumebant. Alii uero templum illud, S. Theodori, id autem est, sancti Dei doni, Græca voce dictum, perinde ac sancti Spiritus arbitrantur, ab eo admirabili cælestis, ac diuini Spiritus aduentu. Neq. enim eo tempore adhuc D. Theodorus, Amasiæ Marmaritanorum erat natus, nedum ob Christum trucidatus: id enim Maximiani Imperio contigit. Proculus cum ad Christi præcepta vitæ suæ cursum accommodasset, iusteq. cum fide uixisset, optimè de Rauennati Ecclesia meritus, deuexa iam ætate kal. Decemb. uitam cum morte commutauit: Sepultus prope ne Aderitum, Calocerumque, an in D. Eleocadii, incertum. Id constat, Obiisse sub id fere tempus, quo Iginius, qui Telesphoro in Pontificatu successerat, obtruncatus est; eiq. successor datus Pius Aquileiensis; quemadmodum Proculo apud Rauennates, Probus; qui mirabilium rerum splendore clarissimus, cacodæmone agitatos sanitati restituebat; valetudinem aduersam, morbosque difficiles, quique curari non poterant, propellebat ingenti miraculo. Cum ad extremum peruenisset, Angelorum agmina vidisse testantur, illisq. comitem in cælum euolasse Quarto Idus Nouembr. Sepultus in eo templo, quod ab se conditum in Classensi opido fuerat; quo loco Aderitus, & Calocerus sepulturæ locum habuerant, a mari haud procul. Eorum Antistitum cadauera cum honeste collocasset, instituit ut ibi assidue fieret res diuina. Fuit autem M. Aelii Aurelii

ANN. Antonini temporibus; Pontificatu Pii, Aniceti, Sotheris, ac Eleutherii;

CLXXV. annum ab ortu Christi circiter centesimum septuagesimum quintum. Id D. Probi Classensis templum augustissimum, nostra ætate solo æquatum est, nec vlla tanti operis uestigia apparent. Illud tamen posterioribus seculis maxime exornauerat Maximianus Rauennatum Archiepiscopus, ac deinde Sergius item Archiepiscopus; qui, vti in eius gestis narrabimus, D. Apollinaris templum ab Argentario exædificatum, ab sacerdotibus ad monachos traduxit; qui tamen sacerdotes assidui in D. Probi, & Eleocadii templis, rem, ut antea, diuinam, postea fecerunt. Valerius tandem Archiepiscopus, testudinem supra aram D. Probi extruxit. Verum cum paulo post Agareni uniuersa Adriatici maris littora deprædarentur, Diuiq. Apollinaris templi ornamenta omnia, quæ summa, & maxima erant, suffurati essent, & pleriq. præterea sanctissima hæc cadauera suffurari tentauissent, Petrus Bononiensis Rauennatum Archiepiscopus, ne quid accideret mali timens, sanctissimo consilio optimum fore iudicauit, in vrbem illa comportari. Ceterum cum incertum esset, ubi reconderentur; & pridie kal. Feb. ad D. Apollinaris primo, mox ad D. Probi, Deum suppliciter esset precatus, ut sibi, quo essent loco sanctissima illa cadauera, commonstraret; ab eo defodi cœptum tametsi suspenso, atq incerto animo, quo coniectura eos maxime deduxit: reliqui omnes sacerdotes summa ueneratione fodientes Archiepiscopi incœptum persequuntur; nec multum foderunt, cum sacerdos ligone lateritium lapidem percutiens, arcæ latentis aditum sub ara patefecit. Quapropter sublata mensa ex marmore, quæ aram conflabat, detectoq. ob id sepulcro, uas ligneum carie ob uetustatem corrosum, inuentum est: in quo loculi seiuncti uisebantur. In altero bina erant cadauera; in altero, unum; nullo scripto, quod nomina significaret. Veniunt tamen in coniecturam, gemina cadauera illa, esse Aderiti, & Caloceri; tertium Probi. Nonnihil itaq. reliquiarum, ob Diuorum memoriam ibi relicto,

cadaue-

cadaueribus in Antiſtitis ſede poſitis, continuo cum magno imbri fœdum eſſet cælum, inclaruit, & ſerenum eſt factum. Moyſes præterea quidam ex monachis Claſſenſibus Diui Apollinaris, cum febri multos iam dies laboraret, tacta ſede, reſtitutus eſt ſanitati. Itaqne delata primum ſumma omnium ueneratione,nec ſine lacrymis ſancta cadauera ad Diui Apollinaris; mox ad Diui Seueri; cuius poſtridie dies feſtus erat;tandem hymnis,& lacrymis, ingentiq. gaudio in Vrſianam ædem transferuntur. Vbi miraculis compluribus Deus eorum ſanctitatis eſſe teſtis uoluit;Tertioq. Non.Mart.Petrus Archiepiſcopus eis aram dicauit. Quinto ab hinc die Vrbano Rauennati patricio per quietem fuit declaratum, quinque præterea Antiſtitum Rauennatum cadauera eodem in templo occultari. Quo factum eſt, vt cum denuo illuc ſe Petrus recepiſſet, perueſtigaſſetq. diligenter,duo inuenerit ſepulcra; in quorum altero bina cadauera erant; tria in altero: quæ dubio procul, ſi antiquitati credimus, Proculi, Dathi, Liberii, Agapiti, & Marcellini Rauennatum,uti narrabimus,Antiſtitum credenda ſunt. Ea,cum admirabilia complura edidiſſent, in Vrſianam ædem importata ſunt. Honeſtus deinde,qui in Archiepiſcopatu Rauennati Petro ſubrogatus eſt, Benedicto.VI.Ro.Pontifice,& Othone ſecundo Imperante, Probi cadauer in ara ex marmore maxima, ſub mole teſtudinata Vrſiani templi, honorifice manibus propriis collocauit, eiusq. nomini aram dicauit; quæ nunc temporum decurſu ſolo æquata eſt. Huic Probo; ut ad cœptum hiſtoriæ ordinem reuertamur; Dathus ab Spiritu ſancto per columbam Rauennatibus præficitur, cuius faciem diuino ſplendore,ſupra quàm dici poteſt,illuxiſſe ferunt. Nouem annos cum adminiſtrauiſſet Eccleſiam, obiit V. Non. Quint.Sepulturæ locus datus in D.Probi; Pontificatu Eleutherii, qui Sotherem fuerat inſecutus; dum Commodus Antoninus fœde conſpurcaret Imperii dignitatem, omni uitiorum labe, & animi cauſa gladiatorios ludos exerceret, ſeq. feris obiiceret in Theatro. Interfecit hic complures ex omni nobilitate, quod ea ſibi antecellerent. Subſtructiones autem hoc tempore ad Claſſem opidum factas,lateres quadrati ingentes, qui nunc propè D. Seueri effodiuntur, declarare ſatis poſſunt; in quibus ita impreſſum grandioribus litteris legitur. Imp. Ant. Com. Datho in Rauennatum Archiepiſcopatu ſufficitur Liberius, philoſophus maximus, Græce, Latineq. doctiſſimus; qui religione ſic animum imbuerat, ut per unum & uiginti annos, quibus Rauennati præfuit Eccleſiæ, ex Deo toto animo, totaq. cogitatione pendens,cumq. ſibi doctorem, ac ducem habens, ita retraxerit multos aberrantes a ueritate,& ſincera diuini cultus ſanctitate,ac uitiis, & perturbationibus obcæcatos, ut nihil rectius ducerent, nihil aut facilius, aut iucundius, quàm honeſtam uiuendi rationem ſequi, & curſum conficere præceptorum diuinorum; cum tamen ipſa Cæſaris intemperantia omnes ad exemplum deduxiſſet. Ceterum poſt paulo & Commodus ſtrangulatur, & poſt illum a Senatu Cæſar Aelius Pertinax creatur.Qui ſexto quàm imperare cœperat menſe, Iuliani iuriſconſulti ſcelere interficitur. Arripit Iulianus Imperium; uerum ſeptimo poſt menſe ad Pontem Miluium ab Septimio Seuero Afro militum claſſis Rauennatis ope, ſuperatus illi ad eam dignitatem aditum parauit. Scribit Aelius Spartianus; uti memorauimus; ab Iuliano Claſſenſe opidum captum. Septimii Seueri Imperio, & Pontificatu Zephyrini,

qui Eleutherium, & Victorem fuerat in Pontificatu Max. secutus, moritur Liberius Archiepiscopus Rauennatum, Tertio kal. Maii; Sepultus in D. Probi, cum Datho. Agapitus sufficitur, cuius ea semper fuit bonitas, ut numquam suos destitueret, numquam uiolari sustineret, quoad eius fieri poterat. Hoc tempore Seuerus Cæsar, cum Fescennium Nigrum, qui in Aegypto, & Syria ad Tyrannidem aspirauerat, apud Cyzicum superatum trucidasset, Iudæosq. noua molientes compescuisset, superatis Parthis, Arabibus, & Adiabenis, Christianos acerrimè persecutus est. Eo mortuo, Aurelius Antoninus Bassianus Caracalla filius successit; qui non minori, quàm pater, impietate sæuiens in Christianos, Zepherinum Pont. Max. trucidauit; cui Calistus subrogatur. Hic Domitii filius ex vrbe Rauennatum fuit: quæ urbs utrum ne Rauenna ipsa sit, an Transtiberina regio, incertum est apud aliquos. Sub id tempus Rauennæ D. Theodoro martyri, & D. Mariæ Virgini in Cosmodim templa exædificantur. Quod autem nunc D. Mariæ in Cosmodim vocamus, fons erat, quo aqua sacrata baptismatis abluebantur pueri; sequentibus temporibus, Theodorico Regnante, ab Arrianis, ut putant aliqui, extructus. Eius rei rota ex marmore, quæ in pauimento est, & D. Ioannis Baptistæ Christum Deum baptizantis imago, in testudinis centro, argumento sunt. D. Theodori templum, nunc Spiritus sancti appellatur, quòd eo in templo, columba cælitus demissa, aliquot Archiepiscopos Rauennatibus dederit. Exarchorum tempore, domum hospitalem ibi ædificatam scribunt, & prouentibus ditatam; ut Græci, qui egentes; religionis causa Romam proficiscerentur, per aliquot dies gratis exciperentur, & alerentur. Caracalla Cæsar, qui nouercam uxorem duxerat, septimo anno Imperii moriens, successorem habuit Opilium Macrinum, cum Diadumeno Antonino filio. Sed hic, post annum, militari tumultu trucidatus cum fuisset, eligitur in Cæsarem M. Aurelius Antoninus, Heliogabalus appellatus; sub id fere tempus, quo Vrbanus, Calisto iam ab Christianorum aduersariis impie interfecto, successit in summo Pontificatu. Nec multo post, anno quarto Imperii Heliogabalus, cum inauditis libidinum generibus in omnium odium incurrisset, est interfectus. Subrogatur Aurelius Alexander Seuerus Mammæus, lacte christiano; ut Tertullianus de Antonino Cæsare scribit, educatus, & a christianis non auersus: quo imperante, Agapitus Decimus Rauennatum Archiepiscopus XVIII. kal. April. moritur: Sepultus cum reliquis in D. Probi. Quidam censent, Constantino & Constante imperantibus circiter annum domini tricentesimum quadragesimum primum, Agapitum sub Iulio primo Ro. Pontifice fuisse, & in Concilio Romano sedisse; uerum ob Agapitos Archiepiscopos, qui plures fuerunt sunt decepti. Hoc tempore Aspasius Sophista Rauennas, Demetriani filius, vti Suidas est auctor, Romæ florebat, summa omnium admiratione; cum aliquanto, quàm ceteri sophistæ, grauius, & nobilius artem tractaret. Præceptores habuit Pausaniam, & Hippodromum. Aduersus Aristonem, ceterosq. maledicos orationes scripsit, quæ erant in manibus doctorum hominum frequentes. Alexandro Mammææ ab Epistolis fuisse, Philostratus auctor est: quamquam cum genere orationis uteretur contentioso, ac minime perspicuo, nec pro dignitate Augustali, satis graui; cum talium Principum litteræ leges contineant, a Philostrato per litteras

teras de recta scribendarum earum ratione, edoctus est: neque enim enthimematibus, aut epicherematis complędas. Byblum cognomento appellatum tradunt, quod de byblo, idest papyro librum condiderit: Agapito, Marcellinus successit Rauennatum Archiepiscopus, alterum & trigesimum circiter annum supra ducentesimum ab ortu Christi; Vrbano adhuc Romano Pontifice. Quinquaginta annis Rauennati Ecclesiæ præfuit Marcellinus, tanta sanctitate, atque innocentia, vt vel sola opinione, homines a maleficio deterreret, & ad leges diuinas seruandas, ac colendas inflammaret. Sæpius cacodæmonum furorem; tanta in illo fuit magnitudo, & præstantia benignitatis diuinæ; nullo labore compressit, cumq. virum sanctum illi, dispositis insidiis, vallatum tenerent, ac circumuenissent, eo Deum suppliciter inuocante, statim prostrati, misereq. afflicti sunt. Huius tempore, Alexandro, apud Maguntiacum militari tumultu e medio sublato, Maximinus ab exercitu; senatu rem haud cognoscente; Cæsar eligitur: sed cum bello aduersus Germanos feliciter gesto, sextus Christianos acriter persequeretur, iamq. Aquileiam premeret obsidione, ab exercitu trucidatur. Caput ad Pupienum primo, qui Rauennæ erat, mox Romam delatum. Arripiunt tres simul Imperium, Pupienus, Albinus eius frater, & Gordianus, vir ex omni nobilitate, Gordiani filius, qui erat proconsul in Africa. Sed Albino, & Pupieno interfectis, solus Gordianus Cæsar conclamatur; cuius tempore Pontianus Romanus Pontifex, qui successerat Vrbano, est ob Christum interfectus. In eius locum creatus est Antherus Græcus; deinde Fabianus; in quo eligendo, columbam cælitus demissam, uti in Antistitum Rauennatum electione contingebat, pleriq. ferunt. Huius Pontificatu Gordianus Cæsar interficitur; Philippusq. successit cum Philippo filio; qui primus Christianam religionem cum filio est amplexatus, sacraq. vnda ab Pontio ablutus. Hos Decius Augustus, ex inferiori Pannonia ortus, insecutus est, acerrimus religionis Christianæ, & immanissimus hostis, ab Nerone septimus; cuius iussu Fabianus trucidatus est: quo eodem acerbissimo necis genere, illum, Cornelius, qui in eius locum Pontifex Maximus subrogatus fuerat, duobus post annis insequitur. His accessit Fusca virgo nobilis, quæ per idem tempus Idibus Febr. sub Quintiano Præside, qui in Sicilia Agatham trucidauit, ob Christi religionem Rauennæ interfecta est. Hæc enim Syroo patre orta viro nobili, annos nata quindecim, audiens Christianam religionem, eius amore infinitum in modum inflammata, cum Maura nutrice id negocii communicauerat. Nutrix putans tantum facinus, insciis parentibus, minime perpetrandum, occulte omnia matri patefacit, quæ, quòd diu Christianæ militiæ nomen dare optauisset, non solum filiæ assensit, sed laudauit vehementer consilium, ad Hermolaumq. sacerdotem Rauennatum, virum sanctissimum, profectæ, ab eo edoctæ sunt, quæ facienda Christianis essent, & sacra vnda ablutæ. Hæc cum pater resciuisset, qui ex omni nobilitate Rauennati eminebat, id sibi, multis de causis, dedecori, & calamitosum ducens, sæpius tentauit, irrito tamen labore, ab Christi fide auertere filiam; tandem vero in carcerem contrusam, triduo absque cibo esse voluit. Quibus tamen diebus non destitit pater, quin per matronas nobiles, eiusq. familiares adolescentulas hortaretur, ut ab Christiana religione deficeret: quibus tandem cum nihil efficeretur, ipseq. met pater omnibus blanditiis, ac spe-

ANN. CCXXXII.

ciosis uerbis, atq. etiam lacrymis filiam demulcens, immotam filiam conspiceret, in tantam iram exarsit, ut, nisi mater intercessisset, e carcere eductam ense omnino confossurus uideretur. Iubet tamen adigi ad sacrificandum Diis. Sub id tempus Quintianus Rauennam ingressus, his acceptis, mandat ad se Fuscam, Mauramq. & parentes uinctos adduci. Sed cum apparitores eam deprehendissent orantem, cælitemq. iuxta eam summo splendore fulgentem conspexissent, adeo territi sunt, ut nihil ausi, inanes ad Quintianum redierint. Interea Fusca, & Maura, quæ hæc acceperant, adeunt ad Quintianum, seq. Christianas profitentur. Adductum Syroum patrem cum Quintianus interrogaret, cur filiam Christianam esse sit passus; ipseq. id se inuito ab ea factum respondisset, adiectis testibus, qui referrent, quibus eam, ob id, pœnis affecisset, Fuscam & Mauram, Deorum religionē falsam spernentes, verberibus affectas innumeris, iubet in teterrimum carcerem contrudi; ubi cum dies aliquot acerbe vixissent, Quintiani iussu, extra vrbem, Fusca gladio in latus infixo, cum antea cælitus emissa vox illam esset ad necem fortiter ferendam hortata, confoditur. Maura nutrix, cadaueri, quod assidue amplexabatur, illacrymans, rogata carnificem, ut se eadem ratione gladio confoderet, illam insecuta est. Cadauera ab Christianis nautis noctu rapta, ad Sabratam prouinciæ Tripolitanæ vrbem importata, pulcherrimo sepulcro condita. Multis deinde post annis, cum eam ciuitatem piratæ deprædati essent, Vitalis ciuis Venetus ad vrbem desertam, diuino afflatus spiritu, adnauigans, ad Torcellum Venetiarum Insulam, ea inuexit; ubi nunc honorificentissimo templo, ac sepulcro, religione summa ab incolis coluntur. Hæ mulierum sanctissimarum neces contigerunt, non ante multo, quam Decius tot scelerum daturus pœnas, vna cum filio, quem Cæsarem designauerat, trucidatur. Gallus Hostilianus cum Volusiano filio in Imperium asciscuntur; post quos Aemilianus. Quo mortuo gemini Cæsares creati sunt; alter in Rætiis cum exercitu, Valerianus; Romæ alter a Senatu, Galienus. Quorum temporibus adeo in Christianos est sæuitum, ut paucissimæ eorum familiæ, nedum ciuitates eius calamitatis expertes fuerint. Lucius Pontifex Maximus, cum mortuo Volusiano, a quo fuerat relegatus, Romam rediisset, Valeriano iubente interfectus est. Qui Valerianus in bello Persico uictus, ad manus hostium viuus peruenit: apud quos tam fœda vixit seruitute, vt Pacorus Persarum Rex, quoties equum conscenderet, eius dorso perinde, ac scabello vteretur. Lucio Pontifici, Stephanus successit, qui etiam Valeriani, & Galieni temporibus, anno Pontificatus octauo trucidatur; cum Germani alpibus, Rætia, uniuersaq. Transpadana Gallia penetratis, Rauennam vsq. facta excursione omnia deprædati essent; & vndiq. nouæ gentes finibus egressæ, ipsum orbem vniuersum perturbaturæ uiderentur. Nam Gothi in Græciam, Macedoniamq. & Asiam erumpunt: Quadi, & Sarmatæ Pannonias depopulantur: Germani occupant Hispaniam; ipsumque Imperium ab Tyrannis triginta arripitur. Tandem Galienus, cum Mediolani Aureolum obsideret, interficitur; cum antea illius iussu Xystus secundus, qui in Pontificatu Romano, Stephano successerat, & hæreses, voce, & scripto oppugnabat, Dionysiumque Alexandriæ Episcopum, id per litteras petentem, sententiam Ecclesiasticam docuerat, fuisset obtruncatus. Illi subrogatur primo Dionysius mox Felicius Romanus, eodem ferè tempore,

pore, quo Aurelianus, Claudio suffectus, Cæsar factus est; qui nonus Christianos afflixit, præsertimq. Felicium, ac Eutichianum Pontifices Maximos; quos & interficiendos curauit. Sub id tempus Marcellinus Rauennatum Antistes, in tanta perturbatione vario rerum euentu misere, grauiterq. affectus, animam exhalauit, Tertio Non. Oct. Dum extremum spiritum duceret, eius cadauer ferunt vnguentorum suauissimorum diuinum odorem afflauisse. Sepultus est in D. Probi. Vrbem Rauennam in septem hoc tempore diuisam regiones tradunt. Prima erat ad Orientem, prope portam Asianam uocatam, ab ipso, vt aiunt, Apolline sortita uocabulum: sed hoc modo, Actiana, non Asiana dicenda esset, quod sciamus Apollinem, Actium, ab Actio, loco Acarnanum ad sinum Ambracium, appellatum: hincq. eius ludos, Actios celebratos sciamus, & scribat Suetonius Augustum, amplissimum reddidisse uetus Apollinis Actii templum. Cuiusmodi Rauennæ etiam fuisse, hæc regionis appellatio, ab eo forte templo persuadet: cum ex D. Apollinaris, & D. Vitalis actis, templum hic Apollinem habuisse satis constet. Altera erat regio Herculana, quam diximus, ab Herculis simulacro è marmore columnæ imposito, medium orbem humeris gestante, quod horas indicabat, nomen sortita. Tertia dicebatur Miliarium aureum ad meridiem, ubi celeberrimum fuisse Saturni templũ affirmant, & in eo è ferrea catena pendentem sphæram argenteã maximam, cui affixæ sphærulæ aureæ mille, essent, stellarum modo, inerrantium, ac uagarum: ex inerrantibus autem summã, & maximam ita cultus in hoc fano dæmon torquebat, ut aliis motum impartiret. Quarta regio ad Occidentem, summus uicus appellabatur. Quinta ad forum Hyppodromum, vnde erat Circensibus curribus, ac ludis locus, ad cuius latera, rerum uenalium institores causas agebant. Sexta Martia, ubi Martis fanum insigni opere, ornatuq. a Pontificibus Capitolii, quod proximum erat magna diligentia seruabatur. Septima ad Veruecem, ac potius Arietem, quod in ea regione aureum defossum Arietem dicerent: Inde autem uicino deinde flumine Montonis impositum nomen plerique putant: cum alii contra existiment, uti supra diximus.

HIERONYMI RVBEI HISTORIARVM RAVENNATVM

LIBER . SECVNDVS

Vm e vita migrasset Marcellinus, ita vti supra demonstrauimus, sacerdotes, populusq. Rauennas in D. Theodori conueniunt, ut de more suppliciter Deum precati, sibi per columbam significaretur, quis esset Archiepiscopus futurus. Hæc res longius est protracta, quàm consueuerat: Itaque plures illuc conueniebant duplici miraculo impulsi. Factum est ob id, vt Seuerus, vir ex infima quidem plebe, sed innocentia, & simplicitate nobilissimus, cum lanam expurgaret, quæreretq. sibi, & familiæ inde victum, rei nouitate commotus, præsertim cum e templi, in quo fiebat conuentus, regione habitaret, posita lana, se ad profectionem pararet; quem Vincentia vxor, cognita profectionis causa, irridens, ac increpans; Sede, inquit, & in comparandum vnde uiuas, incumbe; Desine quibus id per opes licet, eos in eligendum Archiepiscopum esse intentos. Cum tamen Seuerus sancto Spiritu impulsus, nihil uxoris uerbis commotus tandem proficisceretur in templum, Abi, inquit vxor; cum primum enim accesseris, Antistes creabere; id unum populus curat scilicet: Ille abiens, cum esset pannosus, & demissi animi, & templum sacerdotum, ac populi multitudine plenum, per primam, quæ minor est, portam ingressus, in angulum ad dextram pone murum se coniecit, suppliciter petens, vt Deus optimum populo patrem deligeret. Vix ibi constiterat Seuerus, cum in fenestram inuolans columba, parumq. in lapide subiecto commorata; quem nunc lapidem ob rei memoriam, atque reuerentiam ab Conrado Grasso Bononiensi, eius templi Abbate; qui templum illud mirifice instaurauit; honesto loco positum uidemus; ad aures Seueri conuolauit. Seuerus, quòd se tanto mysterio minime dignum iudicabat, eiicere columbam; quæ circumuolans ad illum denuo rediit. Protinus populus vniuersus clamare, ne illam eiiceret; fineret quid uellet efficere. Quod cum permisisset columba, immisso in aurem illius rostro, inde sublimis abiit. Quo eodem genere prodigii haud multo post, tempore Constantini, Euurcium in Aurelianensium Episcopum creatum scribunt. Stupentes omnes ob rei nouitatem accurrunt; Seuerum pannosis vestibus, & sordidis expoliatum, vestiunt sacro pallio, quo Antistites vti consueuerant. Ille confestim in alium mutatus, & diuino miraculo summa præditus sapientia, continuo suggesto conscenso,

scenso, concionem habuit; pietatis, doctrinæq. plenissimam, in qua prædixit, ne amplius diuinitus columbæ ministerium expectaretur in creandis Rauennatibus episcopis. Pontifex erat, cum hæc acta sunt, Caius Dalmata; Cæsar, Probus, seu, vt alii, Carus, cum filiis Carino, & Numeriano; annum circiter ducentesimum octuagesimum quartum. Caius Pontifex trucidatur ab Diocletiano, qui post Aurelianum, ac varios rerum euentus, Cæsar, vna cum Maximiano Herculio fuit, & per decennium Christianos acriter persecutus est. Caio subrogatus Marcellinus, & Marcellino, Marcellus fuit; quo tempore Seuerus Rauennas, alius ab Archiepiscopo, e medio sublatus est ab Maximiano Augusto; qui decimus, & postremus in Occidente Christianos, persequebatur. Viri enim sancti prodigia, & vitam innocenter actam cum Maximianus accepisset, ob inueteratum in Christianos odium, captum, & sacrificare falsis Diis renuentem, vti diximus, interfici iussit kal. Ian. cuius cadauer nunc summa religione in Orbito, quam plerique veteribus Herbanum fuisse putant, ab incolis conseruatur, & colitur. Hoc loco, mea quidem sententia, Franciscus Maurolicus Messanensis Abbas, manifeste aberrasse deprehenditur, qui in suo Martyrologio, hunc fuisse Episcopum scribat: & longe magis Ferrettum, qui hunc Seuerum cum illo confundat, qui fuit Ecclesii Archiepiscopi fratris filius. Paulo post Seueri necem, Diocletianus à Maximiano impetrauit, vti simul & purpuram, & Imperium deponerent: quod & factum est eodem die ab Diocltiano apud Nicomediam, & ab Maximiano, Mediolani. Galerius, & Constantius post hos, Augusti, duas in partes diuiso Imperio, administrationis negocium inter se partiti sunt. Decernitur Constantio Italia, Africa, & Gallia: Galerius Maximianus Illyricum, Asiam, & Orientem obtinuit: & non multo post, Italiam etiam, atque Africam, tradente Constantio: qui Augustali contentus dignitate, Gallis, atque Hispanis dominabatur. Galerius duos adoptauit, anno C C C V I. sororum filios, Seuerum, & Maximianum, quem, Orosius, Maximum vocat, alii Maximinum. Illum præfecit Italiæ, & Africæ: Hunc Orienti: fermè sub id tempus, quo Constantius Augustus, vir humanissimus, ac modestiæ singularis, in Britannia decedens, Constantinum ex Helena; quam alii concubinam, alii vxorem dicunt; filium Cæsarem reliquit. Romæ autem Prætoriani, Cæsarem fecere Maxentium, Maximiani Herculii filium, non abnuente Senatu; quem cum fugeret Seuerus, Maximinum petens, qui in Illyriis erat, Rauennæ captus, cæsusq. est. Quamquam scribunt alii, Maximianum, Maxentii patrem, qui Augustalia ornamenta, iam posita, resumpserat, Rauennæ; quo, a Maxentio fugatus, se receperat; cum exercitu obsedisse Seuerum, circiter annum C C C V I I. Sed cum vrbs ipsa, opere, ac præsidio munita, aduentu Seueri, munitior esset reddita, sensit Maximianus, maioris, quam putarat, negocii, huius expugnationem vrbis esse. Itaque Seuero persuasit, vt accepto incolumitatis Sacramento, Romam repeteret. Ita Seuerus Maximiani fidem secutus, Rauenna excessit, atque ad tres tabernas, quod oppidum non longe ab vrbe, via Appia, aberat, sese contulit, haud dubia spe ductus, vrbem se Maximiani opera recepturum: Maximianus autem promissorum constantiam nequaquam seruans, mediis ipsum in castris, insidiis circumuentum, extinxit, mense Aprili, anno septimo supra tercentesimum ab ortu

ANN. CCCIII.
ANN. CCCIIII.
ANN. CCCVI.
ANN. CCCVII.

ANN. tu Christi. Duobus post annis, Marcellus Romanus Pontifex, a Maxentio,
CCCIX. in viuaria, ad curam publicarum bestiarum coniectus est; vnde quamquam, nono mense, per sacratos viros, eximeretur, tamen denuo, iussu Maxentii, iumenta curare, impulsus, tandem postero anno pœdore confectus, & situ,
ANN. nudus, ac vix cilicio tectus, obiit: cui successit Eusebius Græcus, patre Me-
CCCX. dico natus. Hoc tempore, Sauina, Treca, vrbe Galliæ nobili oriunda, virgo, Roma rediens, quò, Sauino fratre, ob Christi fidem contrucidato, ad limina Apostolorum, se contulerat, cum Rauennam venisset, specimen sanctitatis suæ dedit: Diuertit enim ad Rauennatis viri diuitis ædes, hospitioq. accipi, ab ancilla, quæ occurrit ad fores, petit: Verum negante illa, ob eam causam, quòd grauissimo filiæ herilis morbo, quo nulla spe vitæ, animam agebat, perturbata omnia illis in ædibus essent, Sauina, Diuina bonitate, clementiaq. freta, ac eam sibi a Deo oblatam, illius familiæ consolandæ, occasionem rata, postulat introduci in ædes, ad moribundam: Quod cum fuisset factum, manu ægrotantis apprehensa, eam sanitati restituit. Interea Eusebio Pontifici mortuo, Melchiades, qui, & Miltiades appellatur, successerat, & Licinium suffecerat Galerius, Seuero interfecto. Galerio Christianos acriter persequenti, haud data est diu scelerum impunitas: nam vndique putredine, ac vermibus absumptus, & eo furoris actus, vt Medicis etiam intulerit manus tam iis, qui de salute desperauerant, quam qui rem aggressi, promissa non præstiterant, quamquam edictum, suo, & Constantini nomine edixerit, vt Christianis parceretur, veritus, se propter iniustas Christianorum vexationes, a Deo iustè mulctari, tamen haud ita diu post, summis cruciatibus decessit. Rediit res ad Quateruiros, Constantinum, & Maxentium filios Augustorum, Licinium, & Maximinum, nouos homines. Romæ interea Melchiades Pontifex decessit, multa, ob Christi Dei fidem ab Vrbis Præfecto, passus: Huic sufficitur Syluester Romanus: cuius Pontificatu, Christiani toto orbe pacem habuerunt: Cum tamen in hac postrema a Dioclitiano inita rabie; quæ ad hæc tempora desæuiit; innumeras neces, ac contumelias fuerint perpessi. Et, vt innumerabiles taceam, qui in omnibus ciuitatibus passim trucidati sunt; quo factum est, vt præter eos, qui partim sunt in Insulas relegati, partim ad metalla damnati, septem & decem millia hominum Christianorum, diuersis in prouinciis, triginta dierum spatio, matyrium obierint, imò vno die tantum, qui fuit Natalis Christi Domini, viginti millia pro fide, incendio combusta, beato illi, sempiternoq. æuo felices, initium dederint, vrbesq. & opida sæpe tota, quia in fide permanerent, inflammata; Rauennæ, Edistius, quarto Id. Octobr. interficitur: Sepultus in via Laurentina, quæ ad Classem tendit. nuncupatam autem Lauretinam, non Laurentinam, viam illam tradunt, a nemore Lauris consito, quod ibi aderat: fuisse namque gemina loca iuxta Rauennam perhibent, hunc ad Orientem Solem, Lauris satum: ad Occidentem alterum, vbi erat Palma, Campum Martium vocatum: quibus lauro, Palmaq. Rauennates Duces, cum aliqua pro Rauennati, aut Romana Republica egregiè gessissent, Rauennam venientes, coronari consuessent, ad Capitoliumq. adduci, vbi sacra Ioui, tercentis victimis, ad tercentas eius templi aras, mactatis, fierent. Solitos præterea Rauennates, ludos publicos equestres committere, atque etiam pedestres apparatissimos, magnificentissimosque,

que, quibus victores, tum Lauro, tum Palma coronati incederent: spectatoresq. in collibus exiguis, suo quisque loco, considere, sic vt alius esset Senatorum collis, alius virorum equestris ordinis, alius plebeii: adhucq. collis perstat, non longe ab D. Apollinaris in classe, quem, Montem equitum, vulgo appellant. Quamquam cum multa superioribus annis sepulchra testacea vetustissima, eo in colle reperta sint, sepulturæ locum equestrium aliquot virorum fuisse, non est absurdum. Quòd autem Campus Martius Palma conspicuus, extra vrbem esset, ex D. Vrsicini martyris historia colligitur. Sed vt, iis omissis, quorum testes scripturas aliquot Rauennates, nullum autem fide dignum habemus, quem inuenerim auctorem; ad ordinem historiæ redeamus, eadem hac calamitate, quam Diocletianus Christianis intulit, Rauennæ interiere Valentinus, & Solutor, ac Victor, Idibus Nouembr. quibus Rauennæ templum ædificatum est, quod adhuc superest, iuxta portam Anastasiam, ab D. Ioannis baptistæ haud procul. Quo loco aliquorum eius templi Rectorum imprudentiam mirari fortasse possumus, qui hoc Victore, & sociis prætermissis, quibus dedicatum templum fuit, ex veterum scriptorum Rauennatum sententia, solum festum agunt diem, octauum Id. Mai. quo die Victor Mediolanensis, Maximiani rabie, est obtruncatus. Rauennates quoque martyres per hoc idem tempus fuere Felicianus, Victorinusq. Tert. Id. Nouembr. Alius etiam Valentinus, cum Nouali, & Agricola, XVII. kal. Ianuar. ob Christum acerbissimam necem subierunt. De Valentino in vita D. Dalmatii Episcopi, & martyris Ticinensis, in hanc sententiam legimus. Ad Dalmatium, cum is esset in vrbe Alba, patre Senatore, & occultè primum Christianus, mox omnibus statim relictis, palam Christum Deum prædicare, & miracula edere cœpisset, Valentinus magister militum, cum ad eius aures fama peruenisset, Rauenna profectus, venit, eum rogans, vt filio graui morbo laboranti, ac iam desperato, suppetias ferret. Deum precatus Dalmatius, Valentino renunciat, Concordium eius filium, qui erat Rauennæ, conualuisse, virumq. sanctissimum, item Rauennatem, nomine Antonium, eadem die obiisse: quæ omnia cum Valentinus, Rauennam regressus, vera comperisset, denuo ad Dalmatium rediens, vna cum Concordio filio sacra baptismatis vnda ablutus est. Cœpit ab eo die Valentinus Christum Rauennæ profiteri, multisq. ad veram religionem eius adductis, tandem pariter cum filio Concordio, & Nouali, Agricolaq. sociis, ob Christum vti memorauimus, necatus est, & vitam sanctè actam, felici hoc exitu, & beato conclusit. In aliquot etiam vetustis Martyrologiis ita lege: *xv. Kal. Iulij. Rauennæ, sanctorum martyrum septem fratrum, Nicandri, Cardri, Blastri, Dorostri, Phioni, Abene, atque Yphici.* ii autem qui fuerint, quæq. illius acta, aut necis genus, apud me incertum hactenus est. Deo, & beatæ illi vitæ notissimi sunt. Quamquam enim hac tempestate Christiani, hominum oculis miseri viderentur, qui honoris, vitæ, ac bonorum summa omnia detrimenta subirent, fuere tamen, suntq. & ab illorum temporum æqualibus scriptoribus Christianis, beatissimi, fortissimi, fidelissimi, &, vt verbis Tertulliani vtar, benedicti appellati. Sed non fuerit, vt puto, ab re, qua, hoc tempore, viuendi ratione, inter tot certa, infamiæ, ac perpetua capitis pericula, Christiani vterentur, breui describere. Nocturnis maximè congregationibus, ieiuniisq. Solemnibus, & inhumanis,

vt uidebatur, cibis addicti, non solum non optabant, sed miserabantur sacerdotum, qui Diis commentitiis seruiebant, honores: & purpuras despiciebant, seminudi: Amantes mutuò, penè antequam nouissent: se promiscue appellantes fratres, ac sorores; cum odisse, non nossent: de rebus cælestibus, ac futuris colloquentes, spernebant præsentia. Et cum in altissimæ noctis silentio, ad laudandum Deum, sacraq. facienda conuenirent, hinc latebrosa, lucifugaxq. natio dicebantur, & fama increbuerat, eos turpissimæ pecudis caput Asini consecratum, venerari: cum alii etiam affirmarent, eos, ipsius Antistitis, ac sacerdotis colere genitalia, & quasi parentis sui adorare naturam. De initiandis verò tyrunculis, falsa quoque hæc ferebantur. Infans farre contectus, vt decipiat incautos, apponitur, ei, qui sacris imbuendus est: Is infans a tyrunculo, farris superficie, quasi ad innoxios ictus prouocato, cæcis, occultisq. vulneribus occiditur. Huius sitienter sanguinem lambunt, huius certatim membra dispertiunt; hac hostia fœdus sanciunt, hac conscientia sceleris, ad silentium mutuum pignerantur. Accedebat ad hæc conuiuii calumnia: Ad epulas enim solemni die conuenire dicebantur, cum omnibus liberis, sororibus, matribus, sexus omnis homines, & omnis ætatis Illic post multas epulas, vbi conuiuium incaluisset, & incestæ libidinis feruor, ebrietate exarsisset, canem, qui candelabro annexus erat, iactu offulæ, vltra spatium lineæ, qua vinctus erat, ad impetum, & saltum prouocari: sic euerso, & extincto conscio lumine impudentibus tenebris, nexus infandæ cupiditatis inuolui, per incertum sortis: & si non omnes opera, conscientia tamen pariter incestos. Ceterum neque vita solum, sed mors, sed tormenta, ac cruciatus, ignominiæ, iniuriaq. plena, Christianis tum adhibebantur, equuleus, fustes, vngulæ, laminæ, candentes, plumbatæ: quibus, iure Romano veteri cautum erat, plebem, infimæq. condicionis homines affici, & posterioribus Cæsarum legibus, Decuriones, primariosq. uiros torqueri vetitum, cum tamen per id temporis nobilissimi viri complures, ciues Romani; vt Plinius secundus Proconsul ad Traianum Imp. scribit; quiq. ipsos Cæsares arcta affinitate attingerent, & clarissimis essent honoribus perfuncti, Christiani essent, & his tormentis acerrimè cruciati, ciues sanctorum, & domestici Dei, facti, in cælum abierint. Nullus tamen ex Christianis, temporibus illis, in carcere habebatur, nisi reus Christianæ religionis, aut profugus. Egestate gloriabantur, sic, vt neque a Deo opes poscerent. Vnius matrimonii vinculo libenter alii qui inhærebant: cupiditate procreandi: aut vnam sciebant, aut nullam. Conuiuia non tantum pudica colebant, sed, & sobria, nec enim indulgebant epulis, aut conuiuium mero ducebant, sed grauitate, hilaritatem temperabant; casto sermone, corpore castiore: plerisq. inuiolati corporis uirginitate perpetua, fruentibus potius, quam gloriantibus: Tantum denique aberat incesti cupido, vt nonnulis rubori esset etiam pudica coniunctio. Hæc ferè ex Arnobio omnia, qui tum uixit, scripsitq. cum sub Dioclitiano, omnium, qui ante se regnauerant, in Christianos sæuissimo, apud maiorem mortalium partem, pro deliramento, religio Christiana haberetur. Quamquam, & multò ante Corn. Tacitus, vocet Christianos, humani generi odium: cum tamen multitudinem eos copiosam scribat, nullisq. infamiæ, aut tormentorum acerrimis cruciatibus; quibus narrat eos viuos, vel comburi, vel a bestiis laniari; posse

se

ſe a fide abduci. Ipſeq. Galenus de pulſuum differentiis, Antonini Cæſaris tempore differens, Chriſtianorum patefaciat Conſtantiam planè Diuinam. loca autem quò conuenire Chriſtiani conſueuerant, ea potiſſimum, vt D. Clemens Pont. Max. & martyr teſtatur; cœmiteria erant: quæ quamquam Rauennæ fuiſſe nuſquam repererim, cum tamen hic adeò frequens eſſet Chriſtianorum numerus, & diligens, planeq. ardens in Deum cultus, celebri præſertim ciuitate, fieri uix poſſe puto, quin adeſſent; potiſſimum cum tam multa nempe tria & quadraginta Romæ fuerint, atque etiam in Africa, vt è D. Auguſtino cognoſci poteſt, ac ab Optato Mileuitano, qui Catholicorum cœmiteria a Donatiſtis occupata conqueritur. Antiochiæ item cœmiterium Euagrius meminit: Alexandriæ in Aegypto idem memoriæ prodit D. Athanaſius: In omni Gallia, Gregorius Turonenſis: In omni denique prouincia Chriſtiana, D. Ioannes Chryſoſtomus. Cum enim cœmiteria, vt eſt apud Athenæum, nominarentur ædes, Cretæ, publicæ, quibus hoſpitio peregrini excipiebantur, & iam inde ab initio naſcentis Eccleſiæ extrui illa non in vrbe, ſed extra vrbem cepiſſent antea ſcilicet quam Baſilicæ, templaq. magna; nam. DD. Innocentibus, Apoſtolos templum excitaſſe, auctor eſt in Matthæum ſcribens, Origenes; in vrbibus extruerentur, legamusq. ſacratos viros, ceterumq. populum Chriſtianum ſacris illis locis anniuerſarios ſanctorum martyrum dies natalis celebraſſe, ad ſacra conueniſſe, ſtationes, & vigilias, certis hebdomadæ diebus, egiſſe, ſacramenta epiſcopos miniſtraſſe, imò verò D. Petrum Apoſtolorum Principem in cœmiterio Oſtriano, quod tertio lapide ab Roma aberat, via Salaria, baptizaſſe; & Maximinum Cæſarem; ne ad cœmiteria noſtri conuenirent; vti penes Euſebium habetur; cauiſſe, facile adducor, vt credam, cœmiterium Rauennæ fuiſſe, inter cetera, locum vbi prope vrbem, D. Apollinaris in tugurio latebat, & Chriſti fidem, multis eò conuenientibus, diuinaq. myſteria explicabat: Atque item ſuburbanum Cirenei Senatoris, vbi cum ſacra ſolemnia faceret, ab Deorum cultoribus captus eſt, & Pontificibus Dæmonum traditus, ita vti ſupra memorauimus. Illud quoque extra mœnia Claſſis, quo ad ſepulturam, ipſe, datus eſt: inde D. Eleocadius, multiq. poſt eum, illorum temporum Archiepiſcopi, tumulo compoſiti: vbi, vt D. Probus Archiepiſcopus, ædificauit ædiculam, a Maximiano deinde Archiepiſcopo auctam, ornatamq. Subſtructiones enim in cœmiteris fieri conſueſſe vel ex D. Damaſo Pont. Max. conſtat, qui multas ſcribit, beatiſſimi Pontificis Fabiani iuſſu in cœmiteriis factas. Felicia ſecula, quibus inter tot incomoda vitæ, tot capitis pericula, & quæ ſibi continenter imminebant, cruces, necesq. tanta tamen animi contentione, tanto pietatis ſtudio, tam ſincera beneuolentiæ coniunctione, ſpretis caducæ huius vitæ bonis, animoq. ſupra omnes fluxas mortalium dignitates, honoresq. magnificè elato, aſſidua in cælo cogitatione Chriſtiani verſabantur, ſempiternisq. illis, & perpetuo duraturis bonis inhiabant. Conſtantinus, occupata Gallia, Germania ſuperata, quibus in locis, poſt patris interitum, ſex ferè annis ſe continuit, Romanorum precibus, qui Maxentii tyrannidem amplius ferre ſe non poſſe, per legatos aſſeuerabant, & vt rebus ſuis conſuleret, obſecrabant, in Italiam deſcendit. Itaque Seguſione, Vercellisq. expugnatis, Brixia, Verona, Aquileia, Placentia, Parma, omni tandem circumpadana Italia, op-

pugnando,

pugnando, & prœliis nonnumquam conferendis, in potestatem adducta, Maxentio Romæ ad pontem Miluium debellato, atque extincto, cum tot bellorum felicitatem acceptam ferret diuinæ signi crucis virtuti, quod sibi in Gallia, expeditionem Italicam molienti, ac meditanti, atque ob id Deum precanti, a meridie, Sole iam ad vesperum inclinante, ex lucis splendore confectum, in cælo, Soli imminens, sese obiecerat, his verbis cinctum: *In hoc vince*; quod & omnis vidit exercitus; quo vno signo in bellis vtebatur, occasionem præbuit Syluestro Pontifici, vt relicto Soracte monte, ad quem, imperatorum molestias, ac vexationes fugiens, ab Tyrannis relegatus, se contulerat; Romam veniret, & Constantinum iam in Christianos bene animatum, magis incenderet, ad optimè de Ecclesia Dei merendum. Hoc autem tempore, eam inscriptionem Rauennæ incisam in marmore putamus, quæ ad D. Apollinaris noui adhuc legitur, his verbis. *Propagatori Romani Imperij, fundatori quietis publicæ. D. Flauio Constantino Maximo. Victori semper Aug. Diui Constantii filio, Soterius Silanus. V. P. Præpositus fabricæ Diuotus N. M. Q. E.* Quamquam eo deinde

ANN. CCCXV. de Roma abeunte, vt aduersus Licinium Augustum, qui illum, prouinciarum partem, quas Licinius ademerat Maximino Augusto, per legatos postulantem, reiecerat, arma in Pannoniam ferret, cum adhuc Christianæ fidei hostes multi, auctoritate plurimum possent, & apud Constantinum Magistratus gererent, & in vrbe uigerent, accidit, vt nec contumelias Christiani, nec tormenta, sed neque ob Christum neces plerumque effugerent: quod inter ceteros Timotheus ostendit, qui per hæc tempora, Romæ, X I. kal. Septembr. a Tarquinio vrbis Præfecto, ad Idolorum cultum impulsus, cum eam impietatem detestaretur, post summos cruciatus, suppliciaque securi feritur: Quamobrem Syluester Pontifex, in Soractis se denuò latebras abdidit, cum præsertim nosset, neque ipsum Constantinum sacra baptismatis aqua adhuc ab-

ANN. CCCXXI. lui se, multum curasse, & pleraq. facere, quæ falsorum Deorum cultum saperent: Nam anno a partu Virginis C C C X X I. Serdicæ, XVI. kal. Ianuar. Crispo II. & Constantino. II. consulibus, edixit, vt si quid operum publicorum fulmine tactum fuisset, retento more veteris vsus, quid portenderetur, ab aruspicibus requireretur, & diligentissime scriptura collecta, ad ipsum referretur. idem ceteris liceret. Quamquam anno eodem, Romæ lex illius ad populum V. Non. Iul. lata fuisset, qua concedebat, vt quisque decedens, bonorum quod optaret, relinquere *sanctissimo*, vt eius vtar verbis, *Catholicæ, venerabiliq. Concilio posset*. Neque tamen ob id sæuiri in Christianos cessabatur, sed ad falsam commentitiorum Deorum religionem cogebantur: quod patere vel

AN. CCCXXIII. ex eo potest, quod duobus post annis. V I I I. kal. Iun. Sirmi, Seuero & Rufino consulibus, Constantinus ad Helpidium sic scribit. *Quoniam comperimus, quosdam ecclesiasticos, & ceteros Catholicæ sectæ seruientes, a diuersarum religionum hominibus, ad lustrorum sacrificia celebranda compelli, hac sanctione sancimus, si quis ad ritum alienæ superstitionis cogendos esse crediderit, eos, qui sanctissimæ legi seruiunt, si condicio patiatur, publicè fustibus verberetur: Si vero honoris ratio talem ab eo repellat iniuriam, condemnationem sustineat damni grauissimi, quod rebus publicis vindicabitur*. Vt autem ex hac lege, Constantini ad Christianam religionem propensio constat, ita firmis eam, & veris adhuc radicibus, in eius pectore, defixam non fuisse, leuior, quam pro tanto crimine, pœna apposita,

significa-

significare forsan potest: cum præsertim sæuissimis tormentis, Christiani, & tandem morte, ab illis, mulctarentur, & Licinius Imperator, cum adhuc uiueret, falso cultui Deorum addictissimus, acre bellum Constantino inferret, ac suarum partium studiosos, in vrbibus, Romæ præsertim, multos haberet. Eandem in Constantino ad Christi fidem propensionem, sed nutantem, & quæ certum ad se tutumque aditum præbere Christianis non posset, edictum declarat, quod ad Ablauium, præfectum Prætorio, se septimum, & Constante Cæsare Consulatum gerente, dedit, cauens, ne quis progenie municeps, vel patrimonio idoneus, sacris intiaretur, sed cum defunctus esset clericus, ad illius vicem alius allegaretur, cui nulla esset ex municipibus prosapia, neque ea esset opulentia, quæ munera publica ferre facile posset. *Opulentos enim*, inquit, *seculi subire necessitates oportet, & pauperes, ecclesiarum diuitijs sustentari*. Quid verò cum in domum suam tam efferate sæuiit? Crispo filio, eximiæ indolis iuuene, qui se bello Liciniano fortissimè gesserat, in opido Istriæ, Pola, verbis Faustæ vxoris, perimi iusso, Paulino, & Iuliano Consulibus, ipsaque duobus post annis, Fausta vxore, in balneas ardentes immissa, & nimio æstu animam præcludente, fœde interempta. Cùm autem lepra indies magis premeretur, qua etiam laborasse Constantiam filiam, scriptorum eius ætatis testimonio compertissimum est, & Medici, post alia tentata frustra remedia, consuluissent, ex humano puerorum sanguine balneum, quo vti Aegyptios Reges aduersus eundem morbum consuesse, Plinius testatur, Constantino, tum quòd plurimum conscientia afflictabatur, filii, & vxoris nece, tum quòd crudele nimis remedium uideretur, animo anxio, dum nocte secum hæc reuoluit, in somnum delapso, Petrus, & Paulus Apostoli adstiterunt, & ut lauationem a Syluestro, qui cum suis in Soracte monte latitabat, certum morbo remedium peteret, edicunt. Id cum ille effecisset, a Syluestroque edoctus esset tunc primum, repudiatis omnino: vti etiam Zosimus, quamquam alienæ religionis, & Christianis aduersus, scriptor, affirmat; commentitiorum Deorum sacris omnibus, plenè Christianam fidem amplexus est, & sacra baptismatis vnda ablutus, sanitatem accepit. Ab eo die, & gentilium sacris inexpiabile bellum indixit, vt Cedrenus affirmat, & magnis opibus Ecclesiam ditauit, & Romam, inter cetera, Pontifici Max. reliquit: Quod præter multa grauissimorum auctorum testimonia, ex eo etiam cognosci potest, quòd cum hactenus ventitare Romam consuesset; nam anno supra tercentesimum, quintodecimo, decimo octauo, vigesimo secundo, & vigesimo septimo Romam repetiit; post hac numquam eo rediit, omnemque deinde curam in excolendo Oriente, ipsaque vrbe Constantinopoli posuit, sic vt postero anno, eius ambitum vrbis dilatauerit, muros extulerit, ædificiis publicis, priuatisque ornare instituerit, & Virgini Deiparæ dicauerit. Cum autem vniuersum Imperium, Licinio iam alterum annum superato, solus administraret, Italiam in regiones XVII. diuisit. Nam Liguriæ, Mediolanum adscripsit, Ticinum-

ANN. CCCXXVI.

ANN. CCCXXVII.

ANN. CCCXXVIII.

E que

que Cottiis Alpibus, Derthonem, Genuam, & Sauonam. Aemyliæ vrbes a Placentia ad forum Cornelii: Flaminiæ a foro Cornelii, vsque Ariminum. Venetiæ ab Abdua, vt ante, vsque in Istriam. Vt autem regiones nouas descripsit, sic nouos instituit etiam Magistratus, Consulares, Correctores, & Præsides: nam cum Præfectum Prætorio Italiæ, Præfectum Prætorio Galliarum, & Præfectum Prætorio Vrbis instituisset, tum vero Præfecto Prætorio Italiæ, tres prouincias subdidit, Italiam, Illyricum, & Africam, atque Italiæ regionibus, præfecit Consulares, Venetiæ, Aemyliæ, Liguriæ, Flaminiæ, Tusciæ, Piceno suburbicario, Campaniæ, atque Siciliæ: Ac Flaminiæ quidem Consularem, Rauennæ Conuentus agere, & ius dicere iussit, vt Tusciæ, Pisis: Liguriæ, Mediolani. Venetiæ, Aquileiæ. Ceterum cum post tot secula, Dei munere, & beneficio, sedatis hostium motibus, populus Christianus, tam pio Imperatore, pace, & tranquillitate frueretur, Ecce Arius, Alexandrinus sacerdos, Christi Dei diuinitatem impiè oppugnans, tetram pestem per vniuersum ferè orbem sparsit. Itaque, fecit Deus, vti Concilium illud celeberrimum Niceæ, quæ Bithyniæ ciuitas est, haberetur: quo cum. C C C X V I I I. Episcopi conuenissent, & Constantinus, qui iam Imperii sedem, Byzantium, a se Constantinopolim vocatum, transtulerat, interfuisset, Vincentio, & Victore, Pontificiis legatis, præsidentibus, Arii doctrina, atque item Sabellii, improbata est. De moribus etiam Ecclesiæ multa decreta sunt salutaria. De Paschate quoque celebrando actum, atque aduersus eos, qui illud quotannis in quartamdecimam diem lunæ, more Hebræorum, coniiciebant, decretum, Sanctæ Resurrectionis commemorationem, quotannis die Dominico, inter quartamdecimam, & vigesimamprimam lunæ diem, peragi. Quamquam vero Syluester Pontifex, conuentu Romæ, anno eodem habito, cui Seuerum Rauennatem interfuisse verisimile est; nam Episcopi ducenti septuaginta septem Occidentales, sua sententia, pro Romanæ Ecclesiæ auctoritate, quæ fuerant in concilio Niceno acta, confirmauit, Ariani tamen nihilominus furere, ac Athanasium Alexandrinum Episcopum, quod acerrimus, & constantissimus Niceni Concilii vindex esset, Catholicæque veritatis propugnator, insidiis appetere, de Alexandrina Ecclesia deturbare, assiduis contentionibus, cum magna Ecclesiæ clade, fatigare: præsertim cum Constantino Magno anno Domini. C C C X X X V I I. vita functo, Imperium ad Constantinum, Constantem, & Constantium fratres, Constantini Magni filios, deuenisset: ipseque Constantius ab Arianis deprauatus, Orientale Imperium iniisset, cum Constantinus in Gallia, Constans in Italia, ex testamento patris imperarent. Constantem Rauennæ fuisse, anno C C C X L I I. reperio, ibiq. X I I. kal. Aug. Constantio I I I. & se iterum Consulibus, edictum ad Taurum Præfectum Prætorio, de Decurionibus, in hæc verba edixisse. *Curiales plerique, ad inane vocabulum militia cucurrerunt, ac tanta arte rem gerunt, vt nec munijs militaribus obsequantur, nec oneribus opidaneis prosint. Igitur vniuersi nulla prærogatiua de uocabulo dignitatis in militia conquisitæ, nulloque stipendiorum numero suffragante, restituantur,*

tur Ciuitatibus. Hæc Constans. Cum autem Ariani in dies magis debaccharentur, Iulii Pont. Max. iussu, qui Marco Syluestri successori, fuerat suffectus, Concilia Romæ duo sunt habita, alterum, Arianorum legatis petentibus, cum tamen deinde suæ causæ diffisi, non adfuissent, alterum postquam ipsi, Antiochiæ habito Conuentu. D. Athanasium Alexandrinum Episcopum damnauerant. Itaque cum hoc anno acceptis Iulius ab Antiochia litteris, Concilium aduocasset, ibi D. Athanasium, & aliquot alios Episcopos, Romam fuga elapsos, cum eos Catholicos comperisset, recepit, & cum litteris in suas Ecclesias dimisit. Quibus omnibus interfuisse D. Seuerum Rauennatem Archiepiscopum, ea verba Iulii declarant, quæ apud D. Athanasium leguntur, cum ad eos, qui ex Antiochia ad illum scripserant. *nam tametsi solus sim*, inquit, *qui scripsi: non meam tamen solius sententiam, sed omnium Italicorum, & omnium in his regionibus Episcoporum scripsi*. Sed pergebant adhuc Ariani vexare Catholicos, aliamq. Antiochiæ Synodum habent, cum D. Athanasius interea ob eorum insidias latitare cogeretur: itaq. eiusdem iussu Iulii Pontificis in Datia mediterranea, cis Istrum, anno CCCXLVII. Sardicense Concilium tercentorum Episcoporum celebratum est, vti Crescónius in magno Conciliorum libro, Rauennatis Ecclesiæ testatur. Ad illud Concilium Seuerus Rauennatum Archiepiscopus, diuinitus, ex lanario, summus, vti memorauimus, repente Theologus factus, cum se recepisset, Osio Cordubensi Episcopo, Pontificis legato, Præsidente, aduersus Constantium Augustum, ceterosque Arianos, pro Athanasio, acerrime, strenueque pugnauit, & subscripsit. Sub id tempus, kalen. Mai. D. Petro templum ædificatur, in armentario, vel vt alii aiunt, in Eremitario: nam dici vtrumque vulgo loquentibus potest: locus enim ille, qui in Padusa est palude situs, prope fossam Messaniam, solitudo, & Eremus quidam est, ac armentorum pabulum. Seuerus interea Rauennam è Concilio reuersus, Heraclianum sibi discipulum, Pisaurensem Episcopum sacrauit. Quod verò referunt. D. Geminiani, Mutinensis Antistitis funeri interfuisse, cum rem ipse diuinam Rauennæ faceret, & in extasim esset raptus, Rauennatibus, ad miraculi fidem astruendam, illuc mittentibus, qui explorarent, qua hora D. Geminianus sepulturæ traditus fuisset, & Mutinensibus id testantibus, omnino ego de illo Geminiano falsum putauerim, de quo omnes id asserunt, quique Athilæ aduentum, atque impetum ingenti miraculo elusit; Neque enim potuit Seuerus, quo tempore. D. Geminianus obiit viuere. Siquidem hunc ferant sub Iouiniano Cæsare, e cuius filia cacodæmonem expulit, floruisse: nam abest id tempus, ab eo, quo creatus Seuerus Rauennæ Archiepiscopus fuerat, annos circiter nonaginta: adscribuntque Siricii Pont. Max. tempore fuisse, &, quod adhuc magis dedecet, obiit Geminianus, si vera sunt, quæ de illo affirmant, post Athilæ in Italiam aduentum. Ferunt enim Geminiano petente suppliciter, Deum Athilæ oculos sic præstinxisse, vt Mutina transiens, quo loci esset, ignoraret. Ab creatione autem Seueri in Archiepiscopum, ad Athilæ aduentum in Italiam, quem fuisse ferunt ad annum domini CCCCL. intercesserunt anni CLXXXIII.

ANN. CCCXLVII.

& totidem annos in Archiepiſcopatu Seuerus vixiſſet; quod tamen nullis monumentis eſt traditum; neque ſi rationem, resq. geſtas conſideremus, conſtare vllo modo poteſt: nam interceſſerunt plures Archiepiſcopi,& cum Athila per Italiam vagabatur, Ioannes præerat Rauennæ Antiſtes, vti ex omnium hiſtoriographorum ſententia videbimus; quem tamen Ioannem Seuerus nullus eſt inſecutus. Verum, vt eo redeamus, vnde diuertimus, cum Seueri Archiepiſcopi Innocentia filia mortua eſſet, & in matris monumento ſepulturæ tradere virginem Seuerus conſtituiſſet, patefacto ſepulcro, cum Vincentiæ vxoris cadauer, per illud ſparſum, non relinqueret filiæ locum, Seuerus ad vxorem verſus, Quid, inquit, moleſta eſſe pergis? onus tuum ſuſcipe, neque velis eſſe pertinax. Ad cuius vocem, omnibus, qui aderant, ſtupentibus, ingenti prodigio, cadauer vxoris ſeſe colligens, filiæ locum fecit. Ipſe tandem ſenio confectus, cum de certo die, quo eſſet ex corpore in cœlum migraturus, diuinitus certior factus fuiſſet, peractis ex more ſacris, conuocatisq. omnibus ſacerdotibus, & vniuerſis Rauennatibus, apud eos concionatus eſt, grauiſſime diſputans de cæleſti illa felicitate; hortansq. omnes ne explerentur fallacibus bonis, & celeriter interituris; Iuſtitiam, & pietatem colerent, & ſolida illa, & vera, atque æterna bona conſectantes, ſeſe ipſos plene, ac perfecte, quoad eius fieri poſſet, excitarent. Fugerent voluptates corporis, & ſenſuum, quibus dulci illo quidem, ſed peſtifero ſomno conſopitur animus, & noctem luci anteponit: Nullis rerum aduerſarum procellis deiicerentur; futurum enim vti poſt maximas ærumnas, & labores exhauſtos, tranquillum, & quietum ſpiritum ducant: neque etiam grauius commoueantur dum in hac vita fragili, miſeraq. improborum res ſecundas, & hominibus cum fide, iuſtitiaq. vitam colentibus calamitates intuentur; nam pios tandem, exitus proſperos conſequi; impios vero ex illuſtri, & florenti rerum ſtatu in maximas miſerias, & illas quidem perpetuas, præcipitari. Petere tandem ab omnibus vti ſui memoriam in animis integram conſeruarent, perinde, ac amantiſſimi patris; iam enim inſtare mortis diem, exiſtimarent, illos ab ſe vnice ſemper in oculis geſtatos. Collacrymant, qui aderant omnes; ſeſeq. paratos eſſe Antiſtitis ſui memoriam perpetuo in animis conſeruare, efficereq. quæ præceperat omnia, pro virili, conclamant. Laudata Rauennatum voluntate, veſtibus ſacris adhuc indutus, ad ſepulcrum proficiſcitur, ibiq. vxori, & filiæ medius, flexis genibus, manibusque, & oculis in cælum ſubductis, tamquam preces Deo ſuppliciter fundens, animam, ſumma vultus hilaritate kal. Febr. exhalauit. Sepultus eſt in Claſſe opido, haud procul a regione, quam ſalutarem vocabant; quo loco a Petro Seniore Rauennatum Archiepiſcopo in ſequentibus temporibus eius nomini erectum templum eſt, cum multa prodigia ad viri ſancti tumulum aſſidue ſuccederent. Qui autem huius ſancti Archiepiſcopi vitam, quam è D. Donati cœnobio, Senis allatam, legi, auctor mihi adhuc ignotus, ſcripſit, is cum miracula cetera ſummatim narret, vnum, quod ſuo tempore teſtatur accidiſſe, luculenter explicat: Henrico Imperatore, Bonifacium Tuſciæ Marchionem, cum exercitu, circum diruta opidi Claſſis mœnia, caſtra locaſſe. Milites, cum propè D. Seueri templum Cœnobiumque, quod inde haud procul aberat, loca, infeſta redderent, in hortumque monachorum, qui erant Ciſtertienſis ordinis, ingreſ-

ingressi, olera, porrosq. præsertim, abstulissent, accidit, vt cum sub cineribus coctos, comederent, cruor ora perfunderet, ex ipsisq. cultris, quibus inciderant porros, & manibus, quibus tractauerant, stillaret. Itaque tanto prodigio perturbati, ac planè confusi, Diuinam primò vltionem vereri, mox salutari accepto consilio, in templum sancti Archiepiscopi accurrere, opem, veniamq. supplices petere, munuscula afferre. Quibus tandem exiccatus, abstersusq. cruor, veniam impetratam significauit. Huius miraculi, ipsos monachos, & quamplures populares, qui interfuere, iuratos testes, auctor ille adhibet: adscribit etiam. D. ipsum Seuerum, postquam a columba Archiepiscopus factus est, Romam ad Pontificem Max. abiisse, eiusq. Pontificis nutu, atque assensu, Rauennam rediisse, & Archiepiscopatus munera obire cœpisse. Tanti Archiepiscopi sui corpore, Rauenna caret: nam circiter annum domini octingentesimum, & vigesimum quartum ab Othgario Maguntino Antistite importata Maguntiam fuerunt Seueri, Vincentiæ vxoris, & Innocentiæ filiæ cadauera, collocataque in Herfordiensi templo. Moritur Seuerus statim ferè a Concilio Sardicensi reuersus, incommodo itineris, extremaque ætate, malè habitus. Interea Agapitus secundus in Archiepiscopatu Rauennati anno eodem quadragesimo octauo supra tercentesimum, Seuero suffectus est: non quidem per Columbam cælitus demissam; quod adlectionis genus iam diximus in Seuero desiisse, sed sacerdotum, populiq. consensu. Hic Concilio Romano, a Iulio primo Pont.Max.mense Septembri hoc anno celebrato, simul cum Benedicto Aquileiensi, Rufo Carthaginiensi, Iulio Mediolanensi, Luciano Maurianorum Antistitibus, & reliquis aliis C X I. Episcopis interfuit. Neque verò ineptum, mirumue cuiquam videatur, quòd Concilium Romæ ab Iulio celebratum, in quo Agapitus Rauennatum Archiepiscopus adfuit, post Sardicense habitum scribam. Id me ratio, & coniectura docet. Primum quidem illud, omnium Rauennatum scriptorum consensu, atque etiam in choro Vrsianæ sacræ ædis, & Spiritus sancti picturis sanè veteribus, constat, Marcellinum Archiepiscopum, Seuerum proxime in Archiepiscopatu antecessisse, satisq. diu vixisse. Is igitur, non autem Agapitus, eius Romani Concilii tempore fuisset. Verùm cum plura Iulius Pontifex Concilia Romæ habuerit, illudq. quod Sardicense antecessit, quinquaginta tantum Episcoporum fuisse, ex Conciliorum libris pateat, certum quoque est, illud non esse, cui interfuit Agapitus, cum ad illud centum, & viginti vnus Episcopi conuenerint. Deinde, Concilium ad quod accessit Agapitus, Indictione sexta habitum est, vt in ipsius actis Concilii legitur: ea autem indictio in hunc annum quadragesimum octauum supra tercentesimum cadit. Numerandorum verò annorum per indictiones ratio, certissima omnium, & minus fallax haberi, vel ex eo potest, quod; vti animaduertit Panuinius; in Concilii Nicæni canone præcipiatur, vt addatur singulis Episcoporum diplomatibus, annus, mensis, dies, & quota sit indictio: itaque magna in ea diligentia est adhibita: videmusq. non D. Gregorium modo, sed qui illum longe antecessit, Cassiodorum, in Theoderici Gothorum Regis Epistolis, hanc vnam annorum numerandorum formam seruare: idemq. facere D. Athanasium, qui æqualis fuit horum temporum, eiusq. hæc agebatur causa, dum X I I I I. indictione Concilium Antiochenum fuisse habitum, atque ita de reliquis scribit

Marcellinus etiam Comes, qui paullo post hæc tempora suum orditur Chronicon, per indictiones, & Consules progreditur, sed primò ponit indictiones, & quandoque per indictiones quasi certiores, ac notiores, Consulum annos declarat. Imperatorum enim, & Consulum in conciliis, & Pontificiis litteris describendis, adeo incerti atque inconstantes anni habentur, vt facile id omnibus pateat, nec nostris indigeat, quibus monstretur, rationibus: tametsi in multis exciderit indictio, appositis deinde, multis, vt puto, post annis, Consulibus Imperatorum verò nomina, atq. anni, vtrum ne eo tempore, tabulis addi publicis, Ecclesiasticisq. præsertim consueſſent animaduerterint antiquitatis studiosi. Præterea interfuit Concilio Sardicensi, cum Seuero Archiepiscopo Rauennatum, Protasius Mediolanensis Archiepiscopus: in Romano, cum Agapito, Iulius: perspicuum autem ex iis est, qui nuper summa cura, ac diligentia collegerunt Archiepiscopos Mediolanenses, & redegerunt in ordinem, viri doctissimi, & omnis antiquitatis benè periti, Protasium ante Iulium, Mediolanensi Ecclesiæ præfuisse. In Romano, quod Sardicense præcessit, Arriani communione remoti, quod citati, præsto non affuissent, & D. Athanasius omni crimine liberatus scribitur, quorum nihil in eo, cui Agapitus interfuit, actum est. Itaque cum viderim, Syluestrum Pont. Max. Concilio Romæ ducentum septuaginta septem Episcoporum Occidentalium, habito, ea probasse, quæ fuerant in Concilio Niceno, eodem anno decreta, vt Diuus scribit Athanasius, de Iulii Pontificis Concilio scribens: & constet deinde Damasum ad examinanda synodi Constantinopolitanæ acta, indixisse Romæ Concilium, idque pro Ecclesiæ Romanæ more, atq. auctoritate fieri, in ipsis Conciliorum libris scribatur: ipseq. met Iulius Pontifex hunc morem laudet pluribus verbis, & perantiquum esse in Ecclesia affirmet, ea sua Epistola, quæ legitur apud D. Athanasium, ad Orientales, non fuit difficillimum idem ab ipso de Sardicensi fieri: cum præsertim D. Athanasius, quamquam Sardicensis decreto Concilii liberatus, tamen sedem suam, etiam Constantis Imperatoris litteris munitus, non repetierit, sed Aquileia, vbi tum erat, Romam, ad Iulium Pontificem se contulerit. Quemadmodum autem D. Athanasio in sedem deinde suam reuertenti, cum Hierosolyma adiisset, Maximus vrbis Episcopus, conuentu Episcoporum è Syria, & Palæstina coacto, communionem, dignitatemq. restituit, non erit, vt reor, absurdum, idem ab Iulio factum, accedente ad eum Athanasio: atque hinc illud esse, quòd Athanasium cum litteris ad sacratos viros, populumq. Alexandriæ dimittens, in ipsosq. litteris de Athanasio scribens Iulius Pontifex, ***non a nobis tantum***, inquit, ***sed a cuncta synodo receptus est***. licet autem in Sardicensi Concilio Fortunatianus Aquileiensis antistes, & Gratus Carthaginiensis interfuerint, vt plerique putant, quos deinde multis post annis uixisse satis patet, sic vt in Romano fuisse illos necesse esset, si post Sardicense fuisset habitum, tamen dicimus, Gratum, nequaquam ibi Carthaginiensem Episcopum appellari, sed Episcopum tantum: itaque potuit alterius esse tum ciuitatis Episcopus, ac deinde Carthaginiensis fieri. Fortunatianum verò non vnum esse, sed duos, inter quos, medicus, Benedictus inciderit, ex iis fateri operæpretium est: præsertim, quòd in aliquot vetustis, & manuscriptis codicibus, in Sardicensi Concilio qui interfuit, non Fortunatianus,

mus, sed Fortunatus appelletur. Quamquam neque nouum est, Episcopos eodem nomine, duos, tam paruo interiecto interuallo, sibi successisse: cum, nullo etiam interiecto, id factum, & quidem sæpe videamus. & ut prætermittamus reliquas minores Ecclesias, ipsa Romana omnium maxima, Cletum, & Anacletum successores habuit, qui ob similitudinem nominis, unus habiti sunt, ab Eusebio, & ceteris Græcis, a D. Augustino, ab Optato Mileuitano, ab Irenæo. cum tamen duo fuerint, ut Damasus, Rufinus, Epiphanius, Methodius, & innumeri præterea, ipsaque rei ueritas testantur. Vt omittam Bonifacios tertium, quartum, & quinctum: Gregorios secundum, & tertium: Stephanos, Ioannes, & alios: nostraq. ætate Pios, quartum, & quinctum: è quibus etiam nonnulli cum duo essent, vnus habiti sunt. Ita Ianuarium Episcopum Beneuentanum Sardicensi subscribentem, annis haud ita multis, Ianuarius alter, Episcopus item Beneuentanus, sed martyr, præcesserat. Quod si in Romana synodo, de Nicæna fit mentio, nulla de Sardicensi, præterquam quod eo loco necessarium uidetur non fuisse, id fortasse propter eam causam accidit, quia omnia ferè, de quibus præsertim tum Iulius scribebat, in Sardicensi, ex Nicæna sunt excerpta: ut luculenter Alfonsus Pisanus, eximius societatis Iesu Theologus comprobat. Quibus uerò annorum sexaginta quattuor numerus, quibus Seuerus in Archiepiscopatu uixit, nimium diuturnus uidetur, iis forte excidit, quod & ipsi aliis locis scribunt, Diuinum Remigium in Episcopatu Rhemensi, ut Sigebertus est auctor, septuaginta atque amplius annos uixisse: Zenonem Episcopum Tyrium interfuisse, subscripsisseq. Concilio Niceno, Constantino magno Imperatore, atque item Constantinopolitano, Theodosio Augusto, cum anni inter utrumque intercidant circiter sex, & quinquaginta, & per id tempus Iulianus apostata sæuissimè Christianos afflixerit, multosq. Episcopos ob Christi Dei fidem occidi iusserit: Vt omittam Seuerinum Episcopum Coloniensem, qui sexaginta saltem præfuit annos, quod & ipsi, quibus uidetur: D. Seueri Archiepiscopatus diuturnior, alio loco testantur, Diuus etiam Pharon Episcopus Meldensis, sex & sexaginta annos ipsi præfuit Ecclesiæ, ut, qui uitam eius scripsit, Falcuinus docet: Quid uero? D. Memmium ciuem Romanum Episcopum à D. Petro Apostolorum Principe Catalonensibus in Gallia datum nonne octuaginta annos ipsi præfuisse Ecclesiæ tradunt? Quod etiam aliqui scribant, Constantio IIII. & Constante III. consulibus. D. Seuerum fuisse Archiepiscopum Rauennatem factum, ii neque uerum dicere, neque uerisimile uidentur, cum, hac ratione, uix annum in Archiepiscopatu uixisset: quo tempore, cum ad Concilium Sardicense iuisse, & ibidem perstitisse, ac Rauennam inde remigrasse necesse sit, uix fuisset a Rauennatibus visus, nedum ut ea egisset, quæ traduntur. nam ii Consules, eo qui antecessit Sardicense Concilium anno, ut diligentissimè docet Onuphrius Panuinius, inierunt quidem, sed circiter anni medium. Atque hæ quoque me rationes adducunt, ut putem duos fuisse Agapitos Archiepiscopos, alterum, qui Marcellinum præcesserit, alterum qui Seuerum sit sequutus: cuius cum exigua sit mentio, parum admodum in Archiepiscopatu uixerit, quemadmodum & Liberius secundus illi suffectus, qui optime de Ecclesia Rauennati meritus, muneribusq. perfunctus, quæ ad egregium Antistitem spectare uide-

uiderentur, cum decessisset pridie Id. Quinctil. sepultus in DD. Petri ac Pauli Apstolorum templo, Probum successorem accepit, senem omni uirtutum genere cumulatissimum. Romanus Pontifex erat adhuc Iulius, in exilium a Constantio Cæsare, qui fauebat Arrianis, missus; Constans enim frater in Gallia, Magnentii iussu interfectus fuerat; sed Iulio non multo post mortuo,
ANN. CCCLIII. sufficitur Liberius Romanus, qui cum acriter Arrianos insectaretur, Constantius Arimini; quæ nobilissima est Flaminiæ ciuitas, Romanorum post eiectos Gallos, colonia; Concilium indixit, cui præfuit Taurus, Constantii legatus; interfuisseq. D. Hieronymum Stridonensem, uirum eximiæ sanctitatis,
ANN. CCCLIX. atque doctrinæ, plerique auctores sunt: qui & disputans aduersus Luciferianos, fallax in hoc Concilio Valentis Mursæ Episcopi, Arriani, commentum pluribus verbis exposuit. Nam Valens, & secum vnà Vrsacius eiusdem sectæ uir cum uiderent, Occidentales Episcopos Catholicam fidem egregiè retinere, neque deterreri minis posse, dixerunt, se, si quid fidei ab Orientalibus propositæ, qua filius patri similis dicebatur, ipsi addidissent, consensum præbituros: quam condicionem catholici propensis omnium animis acceperunt: Itaque conceptæ a Fægadio, & Seruatione Tungrorum Episcopo professiones sunt editæ: in quibus primùm damnabatur Arrius, totaq. eius perfidia: deinde non patri æqualis, sed sine initio, & sine tempore Dei filius pronunciabatur. Quibus auditis Valens, quasi pro Catholicis aduersus Arrianos contendens, subiecit, filium Dei non esse creaturam, sicut ceteras creaturas: fefellitque; ut docet horum auctor Seuerus; audientes fraude professionis: nam cum similem esse ceteris creaturis filium negaret, creaturam tamen, sed potiorem ceteris asserebat. Ita neutra pars uicisse se penitus, aut uictam putans, è Concilio abiit. Interea cum Liberius summus Pontifex decreta, quæ, contra religionem Christianam pro Arrianis facere uidebantur probare noluisset, Roma fuerat eiectus. In eius locum sacris initiati omnes, Felicem uirũ probum delegerant, qui habito triginta octo Episcoporum Concilio, damnataq. Arrianorum sententia, paulo post ab aduersariis trucidatus est. Reuocatus interea ab exilio Liberius fuerat Constantii iussu, Romamq. reuersus, formulam protulit, qua interdixit eis communionem, qui patri filium consubstantialem abnuerent: sciebat enim paulo ante fuisse Eudoxium, & factionis eius ceteros, haud ita pridem Antiochiæ, propter hæresim Aetii Antiochiæ congregatos, qui falsò dixissent illum, consubstantiale negasse, isque adeò increbuerat rumor, ut nonnullos etiam probatos uiros, rem uti erat, minime cognoscentes, deceperit: Ammianus Marcellinus, quamuis a Christiana religione alienus, scribit, Constantium Cæsarem optasse uehementer, ut sententia aduersus Athanasium, iudicio Liberii Romani Pontificis cõfirmaretur, *propter auctoritatem*, inquit, *in qua potiores sunt æternæ vrbis episcopi*. Sed omninò renuit Liberius. Rauennæ sub id tempus Probus Archiepiscopus decessit pridie Non. Mart. sepulturæq. traditus in monumento Liberii. Florentius successit, per idem ferè tempus, quo Iulianus Cæsar, solus, post Constantium, regno potitus, acriter Christianos oppugnans, edixit, ut ne quis eorum, artes liberales publice profiteretur: & quo facilius rem Christianam euerteret, Iudæos contra nostros concitauit, admirabiliq. calliditate, non ipse tantum foedis, horrendisq. suppliciorum generibus, excruciauit fidei cultores, verum

etiam

etiam Prouinciarum Præfectos, quos omnia barbaræ immanitatis exempla contra nostros edere cognosceret, non modò nulla pœna coercuit, sed amplissimis honoribus, dignitatibusq. ornauit. Quo factum est, ut illi grauius, atque adeo tetrius, quàm vnquam antea, nostros affligerent. Quæ illius & uita inique acta, & detestabilis a fide defectio, & omnis contra populum Christianum pugna, duabus Gregorii Nazianzeni præclaris concionibus uberrimè exponitur. Illo autem miserè extincto, data est Ecclesiæ pax: nam successit Iouinianus, qui & Iouianus dicitur, Christianis amicus, post quem Valentinianus cum fratre Valente, Christianus optimus, Cæsar factus est. Iamq. Romæ, Liberio Pontifici, Damasus Hispanus fuerat subrogatus, qui delectatus ocio litterario, omnium superiorum Pontificum acta, libro, quem misit ad D. Hieronymum, eloquentissimè conscripsit. Ad Florentium quoque Rauennatem Archiepiscopum litteras dedit, quibus petebat, aliquid reliquiarum ex uirorum sanctorum cadaueribus, quos Rauennæ innumerabiles, uia præsertim Lauretina, trucidatos ob Christum nouerat, ad se transmitti: cum præsertim ipsius studium Damasi imitatus Florentius, multa sanctorum uirorum corpora, diligenter perquisita, reperiisset, in locumq. honestiorem transtulisset. Fecit igitur imperata Damasi Florentius, & reliquias misit, easq. ab Damaso honesto loco, summa ueneratione positas, & carmine celebratas, satis constat: quod fecisse etiam de DD. Petri, & Pauli sancti cadaueribus non ignoramus. Per id tempus Valentinianum Imperatorem Rauennæ aliquando commorari solitum, rescriptum etiam illud declarat, quod anno tercentesimo sexagesimo quinto, dum consulatum cum Valente gereret, Rauennæ, ad Rufinum Præfectum Prætorio XI. kal. Iulias dedit, his uerbis. *Ordines Curiarum, quorum nobis splendor, vel maxime cordi est, non aggregentur, nisi nominati, nisi electi, quos ipsi ordines testibus suis duxerint aggregandos, nec quis ob culpam, ob quam eximi deberet, ex ordine mittatur in curiam.* Florentius cum Rauennatem Ecclesiam piè administrauisset, Damasi Pontificatu, Flauiis Valentiniano, Valente, & Gratiano Imperantibus, ex hominum uita migrauit XVI. kal. Decemb. sepultus in D. Petronillæ templo, quod non longè aberat ab Diuorum Petri, & Pauli. Eius tumulo sic est inscriptum: Liberius, Florentius. Fuisse autem scribunt, admirabili uirum eloquentia, cuius concionibus, eximia spiritus concitatione pronunciatis, adeo eorum qui audiebant, animi flectebantur, ut pœnitentiæ ardorem conciperent, & ad cælestem disciplinam asciscendam adducerentur. Pauperibus sustinendis, uiduis tutandis, in omniq. tandem Archiepiscopali munere obeundo, summam laudem consecutus. An uerò Concilio interfuerit, quod Damasus ad Nicænam de consubstantiali sententiam confirmandam, Ariminense Concilium, ut teterrimum, abrogandum, & Auxentium Episcopum Mediolanensem damnandum, qui solus in Italia Concilium Nicænum oppugnabat, Romæ habuit, aduocatis ex Italia, & Gallia Episcopis, qui nonaginta conuenere, quamquam incertum est, cum eius non extent acta Concilii, tamen adfuisse, pro ea quæ sibi cum Damaso intercedebat familiaritate, proq. religione Florentii, & locorum propinquitate, credibile est. Florentio in Archiepiscopatu Rauennati, Liberius tertius successor est datus, quem plerique Liuerium, Oliuerium alii appellant: summa uir sanctitate, aureum orationis flumen fundens,

cum

ANN. CCCLXIII.

ANN. CCCLXV.

cum ad populum concionaretur. Fotimus, Paullinus, & Apollinaris hæretici hoc tempore innotuerunt, Christi Dei Diuinitatem oppugnantes, & quò facilius uenenum lateret suum, cum summam esse, semperq. fuisse Apostolicæ Romanæ sedis auctoritatem non ignorarent, in eadem se esse, in qua Damasus Pontifex erat, sententia, simulabant. Sub idem tempus complures ex Burgundionibus, Christianæ militiæ dederunt nomen. Anno autem vndecimo postquam Valentinianus imperare cœperat, bellum in Sarmatas parans, qui se per Pannoniam diffuderant, apud Brigittonem opidum, uti a Paulo est Orosio scriptum, Apoplexia, uel pestilentia potius, qua cum plerique ibidem milites laborabant, correptus, liuentibusq. maculis, quæ fortasse peticulæ, seu pestichiæ, nostro iam familiares sæculo, fuerunt; interiit: cuius mortem miror plerosq. scriptores Rauennatum Antistitum, asserere, prope Rauennam contigisse, extra portam Artenectorum, ab stadio Tabulæ haud procul, iuxta Campum Coriandri, eiusq. funeri Liberium Archiepiscopum interfuisse. Hæc enim ex omnium historiographorũ sententia cum falsa sint, non est quod longiori oratione reiiciamus: Nam qui iuxta Rauennam graue accepit vulnus, Valentianus, is non Augustus, sed patricius Rauennas fuit, & Pentapolis Præses: maximusq. ex ea perturbatione tumultus inter Rauennates est excitatus, & plurimis uulnera inflicta, eo loco, cui Puteus benedictus tunc nomen erat. Dum autem Rauennam adduceretur, exhalauit in manibus suorum animam, eiusq. funeri Liberius Archiepiscopus interfuit. Corpus terræ redditum, in cœnobio D. Pullionis martyris, in regione portæ nouæ, ubi Diuorum Apostolorum basilicam cernimus, iuxta quam D. Pullionis ædes extabat. Huic Valentiniano patricio, successit Felix, qui & ipse Ioannis, qui Angelum uidit, Archiepiscopi tempore, a suis municipibus, Rauennatibus, ut infra docebimus, è medio sublatus est. Post Cæsarem Valentinianum, Gratianus filius Occidentis Imperio præfuit: Valens, Orienti: is per legatos, innumerabiles christianos trucidauit, qui se in Aegypti uastas solitudines, Deo seruientes, coniecerant. Gratianus paulo post misere a Barbaris oppugnatus, Theodosium Hispanum, in Imperium asciuit, & disputari de fide noluit, edicto proposito, ut qui suo Imperio parerent, omnes, eam religionem tenerent, quam Apostolorum culmen, princepsq. Petrus initio tradidisset, ac tum Damasus Romanus Episcopus custodiret: Fuit autem id non multò post, quam Rauennatum Archiepiscopus Liberius vita decedens, tert. kal. Ian. in D. Pul-
ANN. CCCLXXVIII. lionis, quod suo tempore fuerat exædificatum, sepulturæ locum habuit. Illi subrogatur Vrsus, cuius religio, ac feruens studium clarissimæ memoriæ commendatum est: nam magnifico animo, templi, quod adhuc extat, ædificationem aggressus, vt reliqua taceam sancti, optimiq. Pastoris munera, successoribus suis, certam Archiepiscopatus sedem reliquit. Vrsianum templum ab hoc Vrso appellamus auctore, in Herculana regione, haud procul a Posterula, quam Vincilionis, a Vincilio ædificatore uocant, quadrupli; ex marmore præclaro græco, columnarum, ordine conditum. Eius parietes ferunt gemmis, nouo eximiæ animi pietatis exemplo, ornatos: quorum alteram partem Euserium, & Paulum, alteram Satium, ac Stephanum, artifices ea ætate egregios, admirabilibus animalium, & hominum imaginibus pinxisse constans fama est. Ei templo Ἅγιος Ἀναστάσιος nomen, ab ipso, ut puto, dedicationis die,

qui

qui fuit Id. April. cum Christi resurrectionis memoria celebraretur, anno domini CCCLXXXIIII. est impositum. Non me præterit, plerosque scribere, hunc Vrsum, templi ædificatorem non fuisse, sed restitutorem, atque antea Rauennatem Ecclesiam Ἀναστασιν uocatam, quod dogma Niceni Concilii, iam ferè emortuum, ibi quoque reuixerit, perpetuo integra fide deinceps ab Rauennatibus conseruatum: Vel quòd ob merita uirorum sanctorum Ecclesiæ Rauennatis, plurimi iam mortui ad uitam redierint. Vtrumq. illud constat, hoc Ἀναστάσιος nomine, tres tantum Ecclesias insigniri, Lateranensem, Rauennatem, ac Hierosolymitanam, sic ut dignitatis id potius, quam meriti nomen esse uideatur. Per hæc tempora Theodosius Cæsar, Arcadium filium natu maiorem in Imperium adsciuit. Duas enim habuit vxores; ex priore Placida, Arcadium & Honorium sustulit; ex posteriore Galla Valentiniani maioris filia, Placidiam, quam de matris nomine, ac prioris uxoris Gallam Placidiam postea appellarunt: quamquam ego ex nonnullorum uirorum doctorum sententia putauerim, rectius fortasse Placidillam, blanda uoce, ut ab Placida maiore differret, uocatam: quod ipsis Cæsaribus non insuetum fuisse constat sub id tempus, Vrsus cum Rauennati Ecclesiæ iam uigesimum circiter annũ præesset, multisq. urbem ædificiis auxisset, ipso die Resurrectionis domini nostri festo, quo die templum ab se ædificatum, dedicauerat, uitam cum morte commutauit; Deo uiri sancti religioni, pietatiq. dante, ut, quod mysterium maxime fuerat ueneratus, in ipsius celebratione in cælum euolaret. Aliquorum est sententia, Vrsum hunc Siculum fuisse, uiri principis filium, cuius causa, iure hæreditario, Ecclesiæ Rauennati, id patrimonii; sic enim appellant; obuenerit, quod ibi hæc Ecclesia habebat, & de quo inferius, Exuperantii Archiepiscopatu, atq. item aliorum dicemus; meminitq. in Registro Gregorius Magnus, qui ad Alexandrinum Præfectum scribens, Ioannem illi commendat, Rauennatis Ecclesiæ Diaconum, quem Marinianus Rauennas Archiepiscopus, illuc ad patrimonium Ecclesiæ Rauennatis regendum, administrandumq. miserat. Alterum quoque ibidem erat Romanæ patrimonium Ecclesiæ, quemadmodum ex eodem Registro, litteris ad Iustinum Siciliæ Præfectum scriptis, colligere, difficile non est. Ad hunc Vrsum Archiepiscopum, Bassianus Syracusanus, eius affinis, Romæ cælitus monitus, aufugit: cum enim eum decennem pater, ut instrueretur studiis liberalibus, Romam misisset, ipse uerò, Gordiano sacerdote instituente, Christianus esset factus, Sergius pater, qui Deos impios uenerabatur, re accepta, uehementer commotus, legatos misit, qui aut captum ad se adducerent, aut si fieri secus non posset, interficerent. Itaque Bassianus, Rauennam se ad Vrsum Archiepiscopum, affinem suum contulit. Cum verò iam Rauenna quindecim passuum millia abesset, quo loco est Phycocle, vrbs vetusta, Ceruam, cum duobus catulis, quam venatores fuerant persecuti, conspicatus, naturali commotus misericordia, ad se, in nomine Domini, accedere eam iussit. quamobrem cerua, ad pedes iuuenis sancti prouoluta, eos lingebat: aduenientibus autem interea uenatoribus, & assidue Ceruam præberi sibi flagitantibus, cum eorum unus, uiro sancto negante, ac Ceruam pro uirili parte tuente, in eum irruens, abstrahere Ceruam conaretur, eumq. impelleret, repente a Dæmone ictus, cæcusq. factus, parum omnino abfuit, quin animam exhalaret.

AN. CCCLXXXIIII.

laret. Ceteri ob id sibi metuentes, ad pedes iuuenis sancti proiecti, ueniam postulabant. Verùm eos Bassianus oratione benigna consolatus, Deumque pro eo precatus, quem Dæmon arripuerat, cacodæmone abire iusso, statim incolumen sociis illum restituit, Ceruа latibula sua repetente. Ob hoc miraculum, vrbem Phycoclem, appellatam deinde Ceruiam ferunt. Quamquam Pyrrhus Lygorius, uir antiquitatis cognitione plurimum præstans, Cæteuiam priscis dictam fuisse in epistola ad Carrarium putat, ea inscriptione ductus, quam Romæ inter fori Traiani ruinas repertam testatur. sic autem habet.

IMP . CAES . NERVAE
TRAIANO . DACICO . GER
MANICO . PARTHICO
PONT. MAX. TRIB. POT. XVIII.
IMP. VII. COS. VI. P. P. OPTIMO
PRINCIPI
RAVENNATI . CAERE
VIANI . CAESENNATI
CVR . VIAR . TRA....
FLAMII . . . .
D. D.

Vrsus benigne, atque amanter Bassianum complexus, eo sic, ut delitesceret, obsecrante, in templo satis exiguo, & ignobili D. Apollinaris in classe illum constituit. Vbi maiores quotidie progressus, in uia Domini faciens, enituit. uel eo maxime prodigio, cum mandauit Cæsar Bythimnium, Vrbis Rauennæ iudicem, maiestatis reum, capite mulctari. Bassiani enim precibus apud Deum factum est, ut carnifice ictum in ceruicem Bythimnii intendente, ex eius manibus securis, non semel modo, uerum bis ac ter, desiluerit. Quamobrem territus Præses, saluum abire Bythimnium, atque integrum uoluit. Tandem uerò Bassianus ab Exuperantio Rauennatum Archiepiscopo, siue ab hoc Vrso, ut alii arbitrantur, Laudis Pompeiæ Episcopus factus, cum Mediolanum uocatus ad Diuum Ambrosium ægrotantem, diem certum, quo ille ex hac uita migraret, ante significasset, & iusta piè persoluisset, ad suam Ecclesiam reuersus, miraculorum multitudine, & uitæ exemplo insignis XIIII. kal. Febr. ad Christum migrauit. Plerique existimant, Vrsum, ædem Vrsianam ædificasse de fructibus patrimonii Siculi, atque ab eo die, Diuos Siculos Rauennæ in honore plurimum habitos: nam & Diuis Agathæ, ac Luciæ, Siculis uirginibus, martyribusq. templum dicatum est, & D. Eupli Catinensis martyris dies festus agi solennis consueuerat, eiusq. adhuc gesta in Ecclesiæ Rauennatis libris, accurate scripta, habentur. Huius Vrsi non omnino dissimilis euentus, haud ita multis abhinc annis Romæ contigit Diomedi Carafæ Cardinali Ariani uiro nobilissimo, summaq. doctrina exculto. Is cum D. Martini in Exquiliis ædem ingenti pietate instaurasset, ductus etiam loci amœnitate, ac solitudine, quæ certe ibi est non iniucunda, in qua & nos multa ex his conscripsimus; cum D. Stephanum peculiarem patronum coleret,

araque

araq. illi dicata in eo templo, id declarasset, non multo post, febre incensus, obiit. Cum autem ageret extremum spiritum, & Ioannes Baptista Rubeus, ei Carmelitanorum conuentui ab Paulo III. Pont.Max.præfectus; quem Cardinalis vnicè diligebat; supplicationes, quas appellant Græcè Letanias, pronuncians, Diuum Stephanum bis supplex inuocasset, quòd præcipuam nosset Diomedis in eum animi pietatem, dum tertio adhuc illum imploraret, Cardinalis in Rubei oculos intuens, ac subridens, summa hilaritate animam exhalauit: non dispari, ut diximus, pietatis euentu ab Vrso Archiepiscopo, qui non sine Rauennatis populi multis lacrymis, in Vrsiana ab se extructa æde, sepultus est, sub Porphyretica rota, cui innititur, cum rem diuinam facit, Antistes: ante illam molem bracteato argento incrustatam, quam Victor Rauennatum Antistes, uti narrabimus, extruxit. Huius imago in testudine templi Diui Apollinaris in Classe conspicitur, musiuo opere picta. Cadauer insequentibus temporibus, in superiorem cadauerum sanctorum aram, importatum creditur: Cum enim anno a partu Virginis MDXVII. eius ossa diligenter sub eo porphyrite lapide perquirerentur, inuenta non sunt. Huius Archiepiscopatu Vrsi, Theodosio Augusto vita functo, Arcadius, & Honorius filii in Imperium successerunt: cumque Arcadius Orientem, Honorius Occidentem accepisset, is verò adhuc Mediolani esset anno nonagesimo sexto supra trecentesimum, nobilitate vrbis Rauennæ ductus, cum in ea commorari cogitaret, domum sibi extruendam Lauritio mandauit, uiro non minus nobilitate, quàm religione præstanti, quiq. sibi perfamiliaris a cubiculo operam nauabat. Lauritius Rauennam profectus, in Cæsarea, quæ, uti diximus, inter Classem, ac Rauennam sita erat, vrbs sanè egregia, de qua pauca omnino leguntur, D. Laurentio martyri templum: Opilione, ingeniosissimo Architecto designante, ac præscribente, exædificare cepit: quod quattuor annorum, mensium sex absolutum spatio est. Vrso Rauennatum Archiepiscopo subrogatum Petrum Antistitem, Agnellus, quique eum ad uerbum ferè descripsit, Ferrettus, falsò putant: quod rerum gestarum ordinem minus, vt videtur, animaduerterint; nam debetur Exuperantio hic locus; qui nihil dissimulanter, nihil ex occulto agens, sincerum, simplicem, & apertum animum gessit: & præsidio diuino septus, vitam traduxit placidè, tranquillè, leniterque. Lauritius interim Honorio refert, se, quod imperauerat, fecisse. Cæsar videndæ domus, inhabitandæq. vrbis auidus, Rauennam statim uenit, templumq. ingressus, cum illud de eodemmet Lauritio accepisset, pro domo, quam sibi magnificam imperauerat, constructum, ob intempestiuam; ut uidebatur; pietatem hominis, adeò commotus est, vt, districto ense, omninò Lauritium confodisset, nisi Honorio, Lauritium, ad aram D. Laurentio sacram, confugientem, insequenti, D. Laurentius fuisset uisus, qui, manu capiti Lauritii imposita, Honorium acriter reprehendit. Non sum nescius, plerosq. scribere, Honorium, Romæ cum esset, id resciuisse ab obtrectatoribus, qui inuidiam Lauritio conflare conabantur: Honoriumq. Rauennam profectum, ut opus uideret, præter omnem sententiam, ædificationem probauisse. Vtcumque: ab eo tempore Lauritius summo in honore ab omnibus habitus, maximeq. Honorio carus fuit. Egregium hoc templum, superioribus annis; duodecimus autem, ni fallor, agitur; demolitum fuit: quippe anno a partu Virginis

AN. CCC XCVI.

ginis M D L I I I. Canonicis Portuensibus, lapides, & ornamenta, ad ædificationem noui templi, quod Rauennæ extruunt; adhibensibus. Huius uetusti templi, perinde, ac tum nuper ædificati, & eorum, qui illud uel è remotissimis regionibus inuiserent, frequentia celeberrimi, Christianæ Doctor Ecclesiæ Diuus Augustinus, in iis concionibus meminit, quas paucis ante annis legimus, Ioannis Vlimerii studio, Louanii editas. Erant eo tempore fratres è Cæsarca Cappadociæ, minime ignobiles, decem: mares septem, fœminæ tres: ex his vnus, matrem, recenti patris obitu destitutam, cum & magna iniuria, & uerberibus, coram aliis, qui ne uerbum quidem pro matre fecerunt, male habuisset, illa abiens, ut filium execraretur, cacodæmonem, eorum patrui speciem referentem, obuium habuit, & quo iret, quærenti, quæ accidissent, quaq. moliretur, aperuit. His ille se maxime permotum simulans, omnibus ut male precetur, auctor est. Itaque incitata magis mulier, ad sacrum baptismatis fontem, capillo passo, admotis ad ubera manibus, ante Deum prostrata, supplex petiit, ut filii, omnibus exemplo, toto orbe dispersi, errantesq. uagarentur: Nec uanæ fuere maternæ execrationes: insignis filiorum membra tremor occupat, cumq. a suis uideri, eos puderet, diu peregrinati sunt, ab iis opem deposcentes, qui uitæ sanctitate, diuinisq. meritis, in Diuorum beatas sedes essent recepti: & quo edi miracula, per uiros beatos, accipiebant, eo se statim conferre, ac tanto malo, ac dedecore, sanctorum illorum uirorum rogatu, liberari, suppliciter postulare. Ex iis fratribus, vnum, D. Augustinus loquentem inducens *Ex, nobis*, inquit, *decem fratribus, qui nascendi ordine primum sequitur, ad gloriosi martyris Laurentij memoriam, quæ apud Rauennam nuper collocata est, sicut audiuimus, meruit sanitatem*. Horum mentio fit etiam in Possidonii indiculo, qui eiusdem opera Vlimerii editus est: eandemq. historiam Diuus idem Augustinus libris de ciuitate Dei habet, ubi ex his fratribus, Paulum, & Pauladiam, Hippone, in D. Stephani, cum ipse adesset, sanitati restitutos, ornatissimè, ut solet, & latissimè explicat. Sermo de Synalectica in uitis patrum habetur sanè celebris. ea quæ fuerit, ubi uixerit, nihil compertum est: nisi quod eius nos docent præclara ad pietatem monita, magna fuisse uirtute. Quoniam uero ex Aegypti solitudinibus, & ex aliis regionibus orbis terrarum longè remotis, satis constat, plerosq. Rauennam uenisse ad loca sacra visenda, an hæc ea fuerit, cuius è marmore sepulcrum in D. Laurentii, dum rudera reiicerentur, inuentum est, aliorum fuerit iudicium. Incisa illi sepulcro hæc verba legebantur.

SYNCLETICE NIS
MERITAE
L, S. ZOSIMVS. POSVIT.

ANN. CCCXCIX Anno ab ortu Christi CCCXCIX. Theodoro consule, Honorius Rauennæ fuit, cumq. legem de sacrificiis commentitiorum Deorum abrogandis, tulisset, ob idq. multi ipsorum Deorū templa diruerent, & opera publica euerterēt, Rauēnæ, IIII. kal. Feb. ad Macrobiū Præfectum prætorio Hispaniarū, & Procliano Vic. quinque prouinciarū, rescripsit, se, vt sacrificia prohibebat, ita uelle operū publicorum ornamenta seruari: Quod si quam quis legem, rescriptumue prætenderet,

tenderet, quibus ea sibi euertere licere persuaderet, ea ad se mitterentur. Cum autem Mediolanum deinde abiisset, ubi Aprili, & Iunio fuit, quemadmodum octauo Idus Iunias Brixiæ, pridie Idus Veronæ, septimo kal. Iulias iterum Brixiæ, mensem Augustum Patauii traduxit; Septembri, Altinum adiit, Nouembri, Decembriq. Mediolani fuit: Vnde insequenti anno, mense Ianuario, Rauennam remigrauit Stilichonis, atque Aureliani consulatu: Hicq. cum esset, pridie Non. Febr. lege cauit, ut qui residentibus sacerdotibus, sede, nomineq. Episcopali deiectus fuisset, quid uel contra custodiam, uel aduersus quietem publicam moliri fuisset deprehensus, rursusq. sacerdotium petere, a quo uideretur pulsus, procul ab ea vrbe, quam infecisset, iuxta Gratiani Augusti legem, centum millibus passuum, uitam ageret: neq. ei sacra Augusti Cæsaris adire secreta liceret, nec rescripta impetrare: inde Subdit, *scituris his, quorum defensione nituntur, absque sui reprehensione non futurum, si hoc eis pollicentur suffragium, qui Diuinum non uidentur meruisse iudicium.* Hæc autem Hadriano præfecto prætorio seruanda mandauit. Eodem anno, cum adhuc Rauennæ esset, Quincto kalen. Martias, intelligens, Donatistas hæreticos sæuire, Iulianiq. Principis rescripto niti, ut Anastasio Pontifici Max. qui id maximè curabat, satisfaceret, & suopte etiam ingenio, ad catholicæ religionis studium propenso, incensus, ad eundem Hadrianum scribens, *Rescriptum*, inquit, *quod Donatistæ a Iuliano tunc Principe impetrasse dicuntur, proposito progrãmate celeberrimis in locis uolumus anteferri, & gesta, quibus est huiusmodi allegatio inserta, subnecti, quo omnibus innotescat, & catholicæ confidentia stabilita constantia, & Donatistarum desperatio fucata perfidia.* Hæc ibi: Ceterum cum interea Gothi in Dalmatiam ac Pannoniam irrupissent, quamquam Rauenna situ, & munitionibus firma ad modum erat, tamen ut Italiæ, ceteræq. ditioni suæ prospiceret, ipse primum urbes circumire: quamobrem sexto kal. April. Altini fuit; mense Iunio toto, Mediolani: inde cum se Rauennam recepisset, omnes exules, damnatosq. ad metalla, & in Insulas deportatos, aut in solitudines relegatos liberauit, iis exceptis, qui contra Iudicum sententias, ad locum pœnæ destinatum, proficisci noluissent, idque edicto firmauit, ad Romulum P. P. Octauo Idus Augusti, Rauennæ scripto: Qua in Vrbe Tertio Non. Octobris, ut pecuniam cogeret in futurum bellum, sciuit, ut ex omnibus, quæ ubique essent, horreis, dum locarentur, balneis, officinis, tabernis, domibus, cœnaculis, salinis, vnius anni, id autem est, tertiæ indictionis pensio conferretur, excepta Roma, *quam*, inquit, *ab huiusmodi munere, reuerentia propria maiestatis excusat.* Cum autem plerique id expedire tardarent, Idibus Nouembr. Rauennæ cum esset Mediolano, reuersus Saluinum Comitem R. P. iussit, ut ab opulentis, quadruplum, a mediocribus simplam summam redhiberi curaret, Mediolanum mox rediit. Ceterum Alaricus postero anno, mense Sextili, pulso, ad Noricas alpes, Honorii præsidio, per Tridentinum saltum in Venetiam descendit, eius vrbes Prouinciæ, breui oppugnatione, in potestatem redegit, mox traiecto Pado, in Liguriam abiit, Hastam vrbem, in qua tum Honorius erat, obsedit. Verùm Stilichone, qui Larium lacum nauicula emensus, sæuiente hyeme, per alpes gelu, ac niue rigentes, omnia perpessus incommoda, è Rhetis exercitum adducebat, propius accedente, motis castris, Pollentiam, quæ ab Hasta aberat septem passuum millibus, ab Rauenna, uiginti, abiit. Manus ibi con

ANN. CCCC.

ANN. CCCCI.

ANN. CCCCII.

fertæ, & prœlium atrox commissum, atque ita anceps, ut penes quem fuerit Victoria, neque tum satis constitetit, neque adhuc pateat, scriptoribus eius ætatis æqualibus, contraria scribentibus. Nam uictos Romanos, Cassiodorus & Orosius testantur: Claudianus, uictorem Stilichon em laudibus effert. Itaque hæc idcirco scribuntur, quia, ut auctor est Prosper, magna utriusque partis clade pugnatū est; præsertim quod Saulus uir Hebreus, uel ut alii scribunt, paganus, cui summam rerum, Stilicho, in castris mandauerat, ut imparatos Gothos offenderet, ipsos die festo Resurrectionis Christi Dei, magna manu adoritur. Qui omnes, & præsertim Alaricus ignari quid rerum esset, primum cunctari, mox armatum hostem conspicati, petere abstineant eo die, ob religionem, prœlio: postridie manus, ut uellent, conserturi. At Iudæus magis instare, Gothosq. non arma capientes, sed cælum, passis manibus, intuentes, cælitusq. opem sibi ferri, in tam sancti mysterii celebratione, postulantes, tum interficere, tum miserabil iter uulnerare. Alaricus ubi acrius rem agi in horam uidet, religioni satis esse factum prædicans, hortatusq. suos, uti strenue sequerentur, primus cum globo militum in hostes fertur, acriterq. pugnans, Romanos tandem profligauit, & nisi cum altera copiarum parte Honorius, & Stilicho subsidio accurrissent, eo omnino die, de Roma, orbis terrarum domina, quæ uictori premium erat futura, actum fuisset. Quamobrem Gothi relictis castris, pedem referre tandem coacti, & uaria strage concisi, Italia, trans alpes, abire. Hanc significare uictoriam, numisma illud argenteum puto, quod, postquam hæc scripsissem, & templi D. Laurentii in Cæsarea ruinæ effoderentur, secundum parietem, qui respicit Orientem solem, repertum est. Ab uno latere, ipsius caput Honorii uidetur, laurea corona redimitū, porrecto naso, nulla, aut rasa barba, nisi pili sint, quod è summo mento, eminere cernitur: in ambitu hæ leguntur literæ. DN. HONORIVS. P. F. AVG. Aduersum latus, simulachrum habet, paludamento militari: dextra manu hastam ad terram ob longam, sinistra paruam imaginem alatam, quæ uictoriam referre creditur, gestantem: prementem uero sinistro pede hominis simulacrum sese ex humo tollere adnitentis. In dextro latere simulacri paludati est littera. R. in sinistro. V. sub pedibus ita legitur. HONOR. In ambitu uerò, VICTORIA. AVGGG. Erant enim hoc tempore tres Augusti, cùm Arcadius, Theodosium filium, Augustum declarasset. Circiter id tempus Rauennam uenit Firmus presbyter a Diuo Hieronymo Stridonense, magna tum doctrinæ, ac sanctitatis fama, apud Bethlehem agente, a Paula item, & Eustochio, Romanis mulieribus, summo lo co natis, apud Bethlehem ipsis quoque sanctissime degentibus, missus, ut res earum inuiseret, ac procuraret, quas hic habebant, ut litteris ad D. Augustinum suis, D. Hieronymus scribit. Honorius ita compositis, pacatisq. rebus, Rauennam eodem anno regressus est; quod lex ea declarat, quam Rauennæ edidit Octauo Idus Decemb. ad Decium. P. V. se, & Arcadio Augg. quinctum Consulibus, de iunioribus, ad quorum collationem eos tantum tenendos iubet, quos constet dignitates legitimas beneficiis consequutos, non tamen iusta priuilegia suffragari. Insequentem annum ferè totum Rauennæ etiam traduxit, quod multæ ab eo latæ per id tempus leges significant. Nam X. kal. Martii ad Septiminum Proconsulem Africæ scripsit, ad suscipiendam, tuendamq. aurariæ tationem, ex negociatorū, quolibet ve alio corpore, idoneū adhi-

adhibendum. Sexto kal. grauissimè in desertores cauit, & qui occulte illos apud se seruarent, litteris ad Hadrianum Præfectum Prætorio sic scriptis. *Si qui desertores oberrare in prouincijs fuerint comprehensi, eos & comprehendi protinus volumus, & ad iudicem deduci, vt auditi, cum de crimine desertionis sua confessi fuerint, carceris custodiæ deputentur; de quorum nominibus ad tuam sublimitatem subditis confessionibus referatur, vt instructi magistri militum, quid de his fieri oporteat, pro sui auctoritate constituant. Sin verò inuenti, resistendum, atque armis obtinendum putauerint, tamquam rebelles, in ipsis temeritatis suæ conatibus opprimantur. Ita tamen, vt prouinciarum iudices, sollicita cautione disquirant, ne sub falsarum tractoriarum nomine, desertionis suæ crimen defendere moliantur, ne suppositis, aut commentis epistolis, euadendi habeant facultatem: Desertorum quoque occultator iuxta promulgatas leges, seuerissime vindicetur* Octauo autem Idus Mart. ad Vitalem scribens Præfectum annonæ, edixit, ne pistori cuiquam, eiusve posteris, in priuatas personas, uel thymelicas, uel eas, quæ aurigandi studio detinerentur, coniugii societate transire fas esset, etiam si ab ipso Imperatore rescripta obtinerent. Factum autem id coniicio ob eam causam, quod pistorum collegia, rariora, minoraq. in dies fierent: quo circa & multa illis tunc temporis tributa priuilegia legimus. Vt autem ob collationum Africanarum curam, ad eum, quem supra diximus, Septimium Proconsulem Africæ, Sept. kal. April. scripsit, curaret, omnes deuotionem aurariæ functionis agnoscere, quos diuersæ mercaturæ cura afficeret; ut quibus erat negociandi sollicitudo, ad solutionem tenerentur, ita Strategio Africæ Vicario, Tertio kal. Iun. præcepit, ut quacumque essent per ambitum, & quasi obrepentia acquisita munera, & abrogarentur, cum non absque publicæ dilacerationis incommodo, officia pertractari petantur. kal. Iul. Hadriano P.P. edixit, ut Agentibus in rebus, qui post assiduæ militiæ tempus, uelut premium laboris exacti, principatum gessissent, etiam illud beneficii adiungeretur, ut collationes iuniorum, qui nuper Honoratis indicti erant, ea dumtaxat condicione expertes essent, si post Principatus munus, nulla fuissent alterius honoris administratione perfuncti. Quemadmodum autem optime meritos, his, ceterisq. ornare beneficiis studuit, ita desertores ut exemplo in posterum alii essent, genus hominum militiæ perniciosum, acerrimo supplicio uindicauit. Quo factum est, ut, illis non contentus, quæ superioribus mensibus edixerat, etiam octauo kal. Augusti, ad ipsum Hadrianum rursus scripserit, si quo in fundo deprehensus desertor fuisset, fundus fisco Augustali addiceretur, si id sciente domino fundi accidisset: quod si insciente, saltem in actorem conscium seuerè animaduertendum. Atque hæc omnia Rauennæ Honorius. Interea hic eum Legati Romani conuenerunt, Romanam penè solitudinem deplorantes, ut Romam post multos annos reuiseret, ciuitati antiquam formam, & meritum honorem restitueret, decennalia ibidem sua solueret. Id Honorius tandem est pollicitus: paulloq. post Rauenna digressus, itinere per Vmbriam suscepto, porta Flaminia, triumphans, inaudita iamdiu pompa, mortaliumque frequentia, Romam ingreditur, cum eodem curru secum Stilichonem deueheret. Tot tamen Stilicho honoris, & beneuolentiæ significationibus nequaquam permotus, affectare Imperium credebatur, atque ob id occultè cum Alarico, ab se in Italiam euocato, sentire, & consultò bellum malè

gerere, ut diutius gereret. Quò etiam inclinare credita pax fuit, quam hoc tempore cum Alarico fecit, Aetio ipso Duce, obside, inter ceteros dato, clam præcipiens, ut in Arcadii ditionem irrumperet. Cum autem accepisset Honorius, Radagaisum, hominem Scytham, qui cum Alarico fuerat, in Italiam, cum ducentis armatorum millibus, uel vt alii, quadringentis, irruisse, Rauennam rediit: Hic dum commoratur, communicato consilio cum Stilichone, ingentem Alanorum, atque Hunnorum manum, stipendio militari conduxit, & quæ uidebantur ad tantam irruentis belli molem necessaria, parauit. Postero
ANN. CCCCV. anno, qui fuit quintus supra quadringentesimum, pro magno suo religionis studio, quæ in sacerdotes cauerat superioribus annis, ea hoc etiam anno, pridie Non. Febr. Rauennæ edixit, Sthilicone iterum, & Anthemio consulibus. Ceterum quo Honorii magis constet pietas, & quam se obsequentem episcopis præbuerit, & in sacratorum uirorum iudicio sibi nihil arrogauerit, operæ precium me facturum putaui, si ipsa edicti uerba adscriberem. *Vt veneratio*, inquit, *sacerdotibus debetur innoxijs, ita & pœna moderata, inquietis, atque deiectis, quemadmodum enim Deo seruientes, & Diuini sacerdotij integritate lucentes, non solum vitam suam proprio præstant ornamento, sed etiam subiectæ plebis, atque obedientis exemplo, ita ij, quorum indigniora sunt sub integritatis professione peccata, si exclusi deprauatiq. ab episcopis comprobentur, qui resupinos spiritus aduersum definita retulerint, separati ab his urbibus, quas errore proprio tenuerunt, & sibi debent esse parti..... & alijs constituta obligatione terreri: plurimos enim bonos faciunt, & ueneratio optimorum sacerdotum & notabilis reprehensio pessimorum. Suggerentibus Episcopis didicimus, quosdam sacerdotes Christianæ legis, quorum delicta cœtu Episcopali deprehensa fuerint, iterum sententia uindicata, in sinu earum vrbium, in quibus talia commissa sunt, permanere, & quærere turbas populi conuocare, turbatores quietis existere, tumultus popularis auctores, innocentes se post iudicium dicere, plebem colligere, & uelut adhuc Episcopos salutari, comitatum sacrum petere, mereri mendacijs oracula, & furtiua rescripta. Sancimus itaque hac lege, ut quicumque residentibus sacerdotibus fuerit Episcopali loco detrusus, & nomine, si aliquid vel contra quietem moliri fuerit deprehensus, rursusq. sacerdotium petere, a quo uidebatur exclusus procul ab ea vrbe, quam tenuit, segregetur..... quam, mentitus uita præcepta, infecit: sit huiusmodi personis, tenore huius legis, illicitum sacra nostra adire secreta, & impetrare rescripta..... omnia abiectis per culpam sacerdotio personis, quæ impetrarunt, uel quæ impetrata fuerant, infecta permaneant: scituri, his, quorum defensione nituntur, absque sui reprehensione non futurum, si hoc eis polliceantur suffragium, qui Diuinum non uidentur meruisse rescriptum, Hadriane parens carissime. Hanc igitur legem sublimis magnificentia tua, cunctis per Dioceses sibi creditas, publicabit edictis, ut id quod pro quiete repertum, pro iudicij Episcopalis confirmatione constitutum, pro reprimendis culpis inuentum est ab omnibus excolatur, sacerdotibus reseruetur.* Hæc Rauennæ, ad Hadrianum Præfectum Prætorio, Honorius, qui etiam hoc alterum edictum, pridie Id. Febr. edixit. *Nemo Manicheum, nemo Donatistam, qui præcipue, ut comperimus furere non desistunt, in memoriam reuocet: vna sit catholica veneratio, vna salus sit, Trinitatis par, sibique congruens sanctitas expetatur: Quod si quis audeat interdictis sese, inlicitisq miscere, & præteritorum innumerabilium constitutorum, & legis nuper a mansuetudine nostra prolata, laqueos non euadet: Et si turba forte conuenerint, seditionis concitatos*

citatos: aculeos acrioris commotionis non dubitet exserendos. Huic addidit edicto Honorius alterum, eodem die Rauennæ item datum, quo eorum, qui sacrum iterabant baptisma, crimen, toleranter ferre se omnino negauit: Vt enim litteris suis ad Hadrianum Præfectum Prætorio, hac de re, eodem tempore, Rauennæ scriptis, testatur, eò sceleris progressi ii ferebantur, quos Donatistas vocabant, vt sacrosanctum baptisma, repetitis mysteriis, temere iterarent. *Ita*, inquit Honorius, *contigit, vt hæresis, ex schismate nasceretur: Inde malè credulas mentes, ad spem secundæ indulgentiæ, blandus error inuitat: Facile est enim persuadere peccantibus, veniam prius præstitam, denuò posse præstari, quæ si concedi iterum eodem modo potest, non intelligimus, cur tertiò denegetur: Hi verò, & seruos, vel homines iuri proprio subditos, iterati baptismatis polluunt sacrilegio. Quare hac lege sancimus, vt quisquis post hac fuerit rebaptizasse detectus, Iudici, qui Prouinciæ præsidet, offeratur, vt facultatum omnium publicatione mulctatus, inopiæ pœnam, qua in perpetuum afficiatur, expendat, ita, vt filiis eorum, si a paterna societatis prauitate dissentiant, ea, quæ fuerint paterna, non pereant, vt si ipsos forsitan sanitas paternæ deprauitatis. . . . in indicantis, ac reuerentia ad Catholicam religionem malunt, adipiscendorum his bonorum copia non negetur. Ea prætereà loca, seu prædia, quæ feralibus sacrilegiis deinceps constiterit præbuisse secretum, fisci iuribus applicentur, si tamen dominus, aut præsens fortè fuisse, aut consensum præstitisse probetur, quos quidem, iuxta etiam præsentiam, notauit infamia. Si verò his nesciis, per conductorem, procuratoremve eorum in domo agitatum huiusmodi facinus comprobetur, præiudicio a prædiorum publicatione suspenso, impliciti sceleris auctores, coerciti plumbo, exilium, in quo omni vitæ suæ tempore afficiantur, accipient. Ac ne forsitan sit liberum, conscientiam piacularis perpetrati, intra domesticos parietes, silentio celare secreto, his, qui forsitan ad rebaptizandum cogentur, refugiendi ad Ecclesiam Catholicam sit facultas, vt eius præsidio, aduersus huius criminis, & societatis auctores, attributa liberalitatis præsidio defendantur: liceatq. iis, sub hac condicione, fidem tueri, quam extorquere ab inuitis domini tentauerint: nec assertores dogmatis Catholici, ea quæ ceteros; qui in potestate sunt positi, oportet, ad facinus, lege constringi: & maxime conuenit omnes homines, sine vllo discrimine condicionis, aut status, infusæ cælitus sanctitatis esse custodes, sciant ii verò, qui a supradictis iterare baptisma non timuerint, aut qui, consentiendo, hoc facinus, propria huius societatis permixtione damnauerint, non solum testandi, sibi, verum adipiscendi aliquid sub specie donationis, vel agitandorum contractuum, in perpetuum, copiam denegatam, nisi prauæ mentis errorem, reuerendo aduersus fidem consilio, emendatio correxerit. Illos quoque par nihilominus pœna constringit, qui memoratorum interdictis cætibus, seu ministeriis, præbuerint conibentiam, ita vt moderatores prouinciarum, si in contemptum sanctionis huiusmodi, consensum putauerint, commodandum, sciant se viginti libris auri mulctandos: officia etiam sua simili condemnatione subiuganda: Principales, vel defensores Ciuitatum, nisi id, quod præcipimus, fuerint exequuti, vel his præsentibus, Ecclesiæ Catholicæ vis fuerit inlata, eadem mulcta se nouerint attinendos.* Hæc Honorius, qui & aliam legem, tanto flagrabat Catholicæ religionis studio, eadem de re, in eandem ferè sententiam, sciuit. Inde tert. Non. Mart. Rauennæ item, ad Diotimum Proconsulem Africæ, *Edictum*, inquit, *quod de unitate per Africanas regiones clementia nostra direxit, per diuersa proponi volumus, vt omnibus innotescat. Dei omnipotentis vnam, & veram fi-*

dem Catholicam, quam recta credulitas confitetur, esse retinendam. Ceterum ad alia quoque versus, XII. kal. Mai. Gildonis, Satellitumve eius bona, ab iis, qui vsurparant, recuperata, iussit, ad Cæsarianum patrimonium aggregari, dupli pœna, iis, qui ad Calendas Octobris ea non restituissent, proposita. Hunc Gildonem, esse illum puto, qui cum pro Honorio, nonum iam annum, Comes, & magister vtriusque militiæ in Africa esset, eam prouinciam, Eutropii Eunuchi studio corruptus, occupauerat, & Arcadii se nomine tenere affirmauerat. Sed ab Honorii copiis in fugam actus, & tandem captus, strangulatus est. Honorius ad Diotimum Africæ Proconsulem XI. kal. Aug. Rauennæ, de prouocationibus scripsit, vt si quando prouocatio a gentilibus, vel a Præfectis eorum fuisset, sacra solenniter, hoc est, proconsularis cognitionis disquisitio expectaretur. Ad Hadrianum etiam Prætorio Præfectum, octauo Cal. Octobr. scripsit, iis, qui loca publica ab se impetrarent, sic obtinenda, vt tamen ne quid vsui, aut ornatui, commodove ciuitatum detraheretur, nec nisi adiecta ipsius Hadriani auctoritate. Tandem, vt initio anni responderet exitus, sexto Id. Decembr. Diotimum, quem supra diximus, iussit, vt Donatistæ superstitionis hæreticos, ita enim eos appellat; quocumque loco vel faterentur ipsi, vel conuincerentur, seruatis legibus, pœnam statim subire curaret. Dum autem hæc Rauennæ pro re publica, & Catholica religione statuit, insignem illi Deus, nec absque ingenti miraculo, victoriam de Radagaiso, contulit, qui transacta, nullo occurrente, Venetia, Aemiliaq. dum Florentiam obsideret, ab Stilichone persequente circumsessus, eò deductus est, vt ad Fesulas, cum filiis captus, obtruncatusque fuerit: cetera exercitus infinita penè multitudo, partim cæsa, partim, pecudum instar, vendita. Posterum etiam annum Rauennæ egit Honorius, quod leges ab eo latæ declarant: nam tert.
ANN. CCCCVI. Id. Ianuar. Arcadio. V. & Probo consulibus, quoniam naues suas, variis nominibus, titulisque, ne publicæ necessitati inseruirent, complures tuebantur, edixit, ad Longimanum scribens Præfectum Prætorio, vt huiusmodi si deprehenderetur fraus, ea nauis fisco addiceretur. Multos etiam, per illud quinquennium, Comites, & peræquatores, discussoresque; ita magistratus quosdam, & administros vocabant, qui prædia prouincialium, pro imponendo tributo, inuisebant; in prouincias dimiserat, qui cum publicæ vtilitati nihil prospexissent, ad eundem Longimanum, Quincto Idus Feb. scribit, vt eius sublimitas; hoc enim ornabatur insigni titulo; Prætorio Præfectis, & eorum, cum actus disquireret, tum negligentiam, duplo; rapacitatem, si quid a prouincialibus abstulissent, quadruplo mulctaret. Mox suscepta rerum bellicarum cura, iussit nono kal. April. vt qui ad deprædationes se, relictis castris, aut latrocinium contulissent, publicam securitatem ne euaderent. Quinctodecimo autem kalen. Mai. seruos hortatus est, vt quàm primum sese ad bellicos labores darent, fore enim, vt libertatem, si apti ad militiam arma suscepissent, adhæc pulueratici nomine; eorum hæc vocabula temporum sunt; binos solidos, premium acciperent: eorum præsertim serui, *quos militia*, inquit, *armata detentat:* fœderatorum nihilominus, & deditítiorum etiam, quoniam & ipsi, vna cum dominis, bella tractarent. De ingenuis nihil decernit, quòd incitari illos caritate patriæ crederet. Verum neque his contentus, ad XIII. kal. omnes prouinciales ita allexit. *Prouinciales*, inquit, *pro imminentibus necessi-*

tatibus omnes inuitamus edicto, quos erigit ad militiam innata libertas. Ingenui igitur, qui militia obtentu arma capiunt, amore pacis, & patriæ, sciant se denos solidos, paratis rebus, de nostro percepturos ærario, quibus tamen ternos, ex summa supradicta, iam nunc solidos præberi mandauimus: nam optimos futuros confidimus, quos virtus, & utilitas publica, necessitatibus obtulit. Quæ autem Honorium hoc anno impulit necessitas, ut adeò accuratè rem militarem administraret, vt vel seruos ad bellum hortaretur, ea Vandalorum, qui erant in Scythia, ad Meotidem, insignis motus fuit: ii Godigisilo Rege, Duce, & ex Sarmatia in Germaniam inierunt, & secum innumeram eius gentis multitudinem adduxerunt, Francosque, qui ad Rhenum occurrerant, fuderunt. Ceterum, & ciuiles curas Honorius ob id minimè intermittens, cum aliquod reos in Tripolitana Prouincia prouocare intelligeret, quò effugerent pœnam, ad Nestorium Comitem, ac Ducem scripsit, ut manentibus illis, quæ de audientiæ discretione: vtor eius verbis, superioribus præceptis fuerant decreta, inconuictos, tamquam confessos, sententia pronunciaretur: ea tamen condicione, vt nulli prouocare, fas esset, antequam disquisitio rei suscepta, ad iudicii formam adduceretur. Atque hæc ab Honorio hoc anno Rauennæ acta sunt. Insequenti, qui fuit septimus supra quadringentesimum, Honorio septimum, Theodosio iterum consulibus, cum septimo Id. April. vetera vrbis Romæ Decuriæ priuilegia, & Idibus Octobris, scriniorum prærogatiuas, atque immunitates, multas, magnasq. tametsi ad altiorem gradum proueherentur, confirmasset, vt Gallicos tumultus, Vandalis eò irrumpentibus, accepisset, & Constantinum nescio quem Imperatorem, a Britannis militibus, Vandalorum arma veritis, creatum nouisset, Romam abiit, eoque euocatum paulo post Rauenna Stilichonē communicato consilio, iussit, Sarum cum firmo exercitu in Galliam mitti: quod, & factum est. Stilichone Rauennam reuerso, Honorius anno Quadringentesimo octauo, Thermantiam, Mariæ, quæ excesserat è vita, sororem, Romæ sibi despondit vxorem. Eas Serena, Stilichonis vxor, nuptias conciliarat, vt apud Imperatorem, pristinam gratiam, potentiamq. retineret. Sub id fermè tempus, Rauennam, Alarici ad Stilichonem Legati veniunt, pecuniam Alarici nomine, pro ea mora, quam rogatu eius, in Epiro interposuisset poscunt: ni daret, se in Italiam descensurum, ac damna sua, prædandis agris sarcturum. Stilicho legatos Rauennæ relinquit, Romam ipse ad Honorium profectus, ostendit in Senatu, Alaricum, Honorii commodo, vt Illyricum eius Imperio adiiceretur, in Epiro substitisse: quod, & fuisset, nisi eum Honorius inde deterruisset per eas litteras, quas protulit, culpa in Serenam coniecta, quæ vtriusque Principis gratiam cuperet. Senatus quadraginta librarum millia, nomine pacis, decreuit persoluenda Alarico, qui quamquam firmauit pacem, ex Norico tamen, quò redierat, non cessit. Magna hinc habuit Honorii animum suspicio, ac propterea Rauennam se redire dixit velle, vt exercitum recenseret, sibique in tanta imminentis exercitus vicinitate, conciliaret. Id consilii a Serena datum Honorio fuit, quæ, si Alaricus, violata pace, in Italiam descendisset, Honorium tutiore, ac munitiore vrbe, qualis tum Rauenna erat, cupiebat contineri. Verum Stilicho, siue quid maius in Honorium moliretur, optaretque eum longius abesse, siue ita sentiret, eam profectionem improbauit, & ne fieret, Sarum Alanorum Ducem, ad tumultum in exercitu

ANN. CCCCVII.

ANN. CCCCVIII.

tu concitandum, impulit. iis tamen nihil ret ardatus est Honorius. Itaque Rauennam iter intendit, quò etiam Stilicho ipsum insecutus est: cumq. iam Rauennam peruenisset, de morte Arcadii Augusti, qui kal. Mai. obierat, nun cius aduenit. Quamquam autem Arcadius, hostium fide potius, quàm suorum, aut voluntate, aut opibus fretus, Theodosio filio propè infanti, Isdigerdem Persarum Regem, olim hostem, testamento tutorem dederat, attamen Constātinopolim cupere se, Honorius adnauigare, ad res eius Imperii, & Theodosii pupilli perspiciendas, cum Stilichone communicauit: verum is, causis quibusdam in speciem probabilibus, cum veras occultasset, quibus se, perempto Theodosio, Orientale Imperium, Eucherio filio conciliaturum putauit, illud etiā improbauit Honorii consilium. Quæ cum postea Honorius, dum Ticinum, paucis deinde diebus, adiret, ad sedandos Constantini, de quo diximus, in Gallia motus, ex Olimpio accepisset, in eoq. grauissimo tumultu Ticinensi, quo, & ciuitas direpta est, & Honorius mortuus est creditus, re ipsa perspexisset, propterea quòd Stilicho, eius tumultus nuncio Bononiæ accepto, non solum Ticinum, opem laturus, non accurrerit, sed Rauennam reuerterit, nulla de Honorio, puniendisque iis, qui seditionis auctores fuerant, suscepta cura; cum etiam ob id de Vandalis ab eo in Galliam immissis, quæ pridem acceperat, vera fuisse iam Honorius crederet, familiarissime Olimpio vti ad omnia cepit. Quamobrem plurimum de immutata animi voluntate vereri Stilicho, & sibi metuere, angoreq. & solicitudine conscientiæ vexari: militibus autem monentibus, vt tutis in locis consisteret, dum Honorii animum erga se exploratum haberet, Sarus, qui dignitate inter ceteros eminebat, interemptis per quietem, militum suorum opera, Hunnis omnibus, qui assiduè Stilichonis latera stipabant, ad tentorium eius accessit. Hac barbarorum dissensione, quos secum habebat, Stilicho vehementer commotus, maioremq. in suspicionem adductus, Rauennam iter magis intendit, & qua ibat, ciuitates, vbi barbarorum coniuges, & liberi considebant, admonebat, ne quem barbarum, ad se venientem, admitterent. Vbi Rauennam Stilicho venit, Honorii litteræ, ad exercitum Rauennatem, ab Olimpio missæ, quibus mandabatur, Stilichonem comprehenderent, atque in custodiam darent. Re percepta Stilicho, per noctem, in templum, salutis causa, confugit. Ceterum cum id Exuperantius Archiepiscopus resciuisset, ne violaretur militum iniuria templum, accurrit: Stilichoni, & militibus, vt absque tumultu res ageretur, persuadere nititur, quando nec Stilichoni tandem ad resistendum vires essent, & nihil aliud posset, quàm magis Honorium perturbare, exulceratumq. eius animum exagitare, præsertim quòd ædem ingressi milites, coram Exuperatio, iureiurando affirmarent, non esse sibi, ut illum perimerent, a Principe imperatum, sed tantum, septum custodia tenerent. Hac fide egressus Stilicho, sese militibus dedit. Ceterum haud ita diu post, alteræ ab Honorio litteræ, ab eo, qui priores attulerat, redditæ, quibus præcipiebatur, vt Stilichoni ob delicta aduersus Rempublicam, vita eriperetur. Id cum accepisset Eucherius filius, nullo subsidio patri esse posse perspiciens, sibi fuga consuluit, Stilicho ad capitale supplicium abstractus est. Plerique auctores sunt, seruos illius, familiaresque impetum facere in Rauennates milites uoluisse, vt Stilichonem tuerentur, illum autem, siue quòd iam tot rerum mortalium vicissitudinis, & inconstan-

tiæ

tiæ tæderet, siue quòd frustra id niti intelligeret, neque aliud, nisi maius odium, ac supplicium quæri, ab huiusmodi eos proposito auocasse, & se vltro occidendum dedisse. Interfectus est Calendis Septembris, ab Heracliano Comite, vir militiæ, & domi insignis, ingenii solertia singulari, fortis, manu promptus, quemq. si affectati Regni, atque ob id perfidiæ suspicionem remoueas, summis dignum laudibus censeas. Principum sibi virorum, longeque magis militum, conciliandæ beneuolentiæ peritissimus: & quamquam domo Vandalus, tamen cum Imperatoribus affinitate coniunctus: nam, & Theodosii fratris filiam, Serenam, vxorem habuit, & Honorio duas filias, ita vti supra memorauimus, in matrimonium collocauit. Sæpe consul, ceteros omnes belli, pacisq. magistratus iniit; Præturam in exercitu per annos tres & viginti gessit, & cum potestate pene Augustali, post Theodosii mortem in Occidente versatus. Honorius Rauennam reuersus, hostem publicum, Stilichonem, declarauit, Thermantiam sponsam, dignitate Augustali spoliatam, ad Serenam matrem, Romam remisit, filium Stilichonis, Eucherium, vestigari, & repertum iugulari iussit: inde quæstiones de familiaribus Stilichonis seuerissimas habuit. Hæc autem dum aguntur, ad componendas etiam reliquas Regni partes animum intendit: itaque pro perpetuo veteri suo Catholicæ religionis studio, ad Olimpium magistrum officiorum, & Valentem Comitem Domesticorum ita scripsit. *Eos, qui Catholicæ sectæ sunt inimici, intra palatium militare prohibemus, vt nullus nobis sit aliqua ratione coniunctus, qui a nobis fide, & religione discordat. Dat. XVIII. Kalen. Decembr. Rauennæ, Basso, & Philippo Consulibus*. Octauo autem post die, qui fuit X. kalen. ita de testimonialibus sanxit. *Eos, qui testimoniales, non suo merito, sed eorum contemplatione sunt adepti, qui pro his nostram clementiam sunt precati, par seueritas persequatur; eos tamen esse in vrbe sacratissima non vetamus, qui posuerunt illic larem, atque domicilium*. Eodem etiam die, Stilichonem, & Eucherium, vt puto, damnauit, his edicti verbis. *Qui suas opes prædoni publico, vel eius filio, ceterisq. Satellitibus dederunt, uel iure, vel corpore, quibus ille usus est ad omnem ditandam, inquietandamq. barbariem, his omnem repetendi viam iubemus esse præclusam*. Mox septimo kal. Decembr. sanxit, tyrones in Scholis posteriore semper loco poni; & cum pridie eius diei, ita ad Donatum scripsisset, *Aue Donate carissime nobis. Donatistarum hæreticorum, Iudæorum noua, atque inusitata detexit audacia, quòd Catholicæ fidei velint sacramenta turbare. Quæ pestis, atque contagionis si latius emanet, ac profluat ..... In eos igitur, qui aliquid, quod sit Catholicæ sectæ contrarium, aduersumq. tentauerint, supplicium iustæ animaduersionis, exprомi præcipimus*, ad Theodorum Præfectum Prætorio II. eadem ferè repetens, V. kal. ita cauit. *Defensorum, Curialium, omniumq. officiorum specula custodiat, ne quis intra aliquam ciuitatem, uel ulla territorij parte secreta, qui ab Ecclesia Catholico Sacerdote dissidet, inlicitæ cohibitionis habeat facultatem. Ipsa etiam loca iuri publico sociari, seclusa omni excusatione, censemus, & proscriptos eos in exilium detrudi, qui audent disputare, ea, & asserere, quæ institutio Diuina condemnat*. Hæc Honorius. Vt autem, & componeret, quæ suo studio corrupisse Stilicho visus fuerat, sic sanxit. Dat. Rauennæ, Quarto Id. Decembr. *Cum per Illyrici partes, barbaricus speraretur incursus, numerosa incolarum manus, sedes quæsiuit externas, in cuius ingenuitatem, assidua petitorum solet libido grassari, eiq.*

in-

inlicite iugum seruitutis imponere. Itaque praescriptum tua Sublimitas recognoscat, ut Illyricianos omnes, quos patria complectitur, uel alia qualibet terra susceperit, pertері non liceat. Item eodem die in hunc modum decreuit. *Hostis publicus Stilicho, nouum, atque insolitum repererat, ut litora, & portus, crebris vallaret excubijs, ne cuiquam ex Oriente, ad hanc Imperij partem, pateret accessus. Huius iniquitate rei moti, & ne rarior sit diuersarum mercium commeatus, praecipimus hac sanctione ut litorum desistat, ac portuum perniciosa custodia, & eundi, ac redeundi libera sit facultas.* Stilichonis morte accepta, Alaricus, inducias cum eo pactas etiam finem habuisse ratus, legatos de pace ad Honorium mittit, certam pecuniae summam, & Aetium, Iasonemq. Gaudentii, & Iouii filios, obsides petit: contra, ipse quoque alios pollicetur. Verum Honorius, siue quòd eam sibi condicionem indecoram putabat, siue quòd erat assiduo bellorum sumptu exhaustus, eam non accepit. Postero anno ineunte, cum Haeretici, ut est

ANN. CCCCIX. genus hominum contumax, & seditiosum, putantes Honorium bellorum periculis abstractum, parum, quae religionis essent, curaturum, noua molirentur, Honorius ad Theodorum Praefectum Praetorio II. scribens ita sanxit. *Ne Donatistae, uel ceterorum uanitas haereticorum, aliorumq. error quibus Catholica communionis cultus non potest persuaderi, Iudaei, atque gentiles; quos uulgo Paganos appellant, arbitrentur legum, ante, aduersum se datarum, constituta tepuisse, nouerint Iudices uniuersi, praeceptis, eorum fideli deuotione, parendum, & inter praecipua, quidquid aduersus eos decreuimus, non ambigant exequendum. Quòd si quisquam Iudicum, loco conhibentia executionem praesentis legis omiserit, nouerit, amissa dignitate grauiorem motum se nostrae clementiae subiturum. Officium quoque suum, quod salutis propriae contempta suggestione, defuerit, punitis tribus primatibus, condemnatione uiginti librarum auri plectendum. Ordines quoque uiri, si in proprijs ciuitatibus, uel territorijs, commissum tale aliquid siluerint, in gratiam noxiorum, deportationis poenam, & propriarum amissionem facultatum, se nouerint subituros. Dat. X V I I Kal. Febr. Rauennae, Honorio V I I I. Theod. III. AA. coss.* Mox duodecimo kal. Febr. cauit, ne Defensores ciuitatum, Curatores, Magistratus, & ordines, in carcerem, oblatos sibi reos, coniicerent, sed in ipso maleficio deprehensos, cum accusatoribus, in iudicium vocarent, nec ad arbitrium aduersariorum, in ciuitatibus retinerentur. Quòd si qui rei triginta dies, moderata, ac diligenti custodia septi, vt domum suam instituerent, & sumptus sibi pararent, commorari in patria vellent, id eis ne denegaretur, quod, & Theodosius pater concesserat. Ad haec, vt a die inscriptionis, intra anni curriculum definirentur, quo elapso spatio, accusatori, quia destitisset, mulcta legibus constituta irrogaretur. Quicumque autem testes necessarios, eosdemque idoneos haberet, iis sumptus ab accusatore, vel iis, propter quos fuissent postulati, Iudex praebendos curaret. Cauit etiam accuratè, ne prouincialibus, qui contestari de iniuriis suis litem cuperent, actorum confectio negaretur. Sin eorum interdiceretur actorum exemplum, querelae libellum, ita vti antea fuerat, contestarentur, frequentioribusq. ciuitatum locis affigerent. Tandem eodem hoc die decreuit, ne quis ex Curialibus, aut possessoribus, plebeisve, filios pastoribus nutriendos traderet, cum aliis rusticanis, vt fieri consueuerat; dari alendos non uetaret. De his verò, qui in carcere habebantur, sic statuit. Iudices, omnibus Dominicis diebus productos reos è custodia carcerali videant,

aut, interrogent, ne his humanitas clausis, per corruptos carcerum custodes, negetur: Victualem substantiam non habentibus, faciant ministrari, libellis duobus, aut tribus diurnis, vel quot existimauerint, ut commentariensi, decretis, quorum sumptibus proficiant alimoniæ pauperum, quos ad lauacrum, sub fida custodia, duci oportet: mulcta, Iudicibus, viginti librarum auri, & officiis eorum, eiusdem ponderis constituta. Ordinibus quoque trium librarum auri mulcta proposita, si saluberrime statuta contempserint. Nec deerit Antistitum Christianæ religionis cura laudabilis, quæ ad obseruationem constituti iudicis hanc ingerat monitionem. Dat. VIII. Kal. Febr. Rauennæ, Honorio VIII. & Theod. III. AA. Coss. Edixit etiam eodem die, vt Mathematici, nisi parati essent, libris de errore illo suo, sub oculis Episcoporum, in concione combustis, Catholicæ religioni cultum, fidemq. tribuere, numquam ad errorem pristinum reuersuri, non modò vrbe Roma, sed omnibus ciuitatibus pellerentur: si non paruissent, deportarentur. De abolitione etiam sanxit, vt si eam accusator intra triginta dies, postquam reus in custodiam fuisset traditus, petiisset, daretur, etiam inuitò reo; ab eo tempore, nisi assentiente reo, non daretur. Testes ingenui, ab accusatore, qui inducti fuissent, & in custodia habiti, eorum accusator sumptibus consuleret: qui si tormenta tulissent, quamquam plebei, dummodo ingenui, etiam reo, accusatoreq. assentientibus, abolitionem tamen denegaret iudex, verum aut in accusatum, pœna, si fuisset cõuictus, aut in accusatorem si non conuicisset, intorqueretur. Harum omnium seruandarũ legum curam, Cæciliano Præfecto Prætorio mandauit. Cum verò quidam, hoc tempore, prætermisso vetusti iuris ordine, quas non merebantur, nuptias, precibus, ab ipso Honorio assequi niterentur, puellas assentiri confingentes, ipsis Calendis Febr. ad Theodorum Præfectum Prætorio scribens, sciuit, mulcta bonorum, ac deportationis indicta, huiusmodi sponsalia ne fierent, quiq. filii inde nascerentur, legitimos non habendos, nec umquam huius facinoris veniam impetrandam, præterquam ab iis, quibus, quarto affinitatis gradu iũctis, Theodosius, pater, suppliciter petere non interdixerat: item illis, qui cuperent parentum sponsionem, de nuptiis filiarum, impleri, vel sponsalia, id est, arrarum data nomine, sibi reddi, præcepto legum, cum quadrupli pœna, deposcerent. Dum autem hæc, Republica optimè, ciuilibus negociis, ac pace, administranda, Rauennæ Honorius statuit, Alaricum noua moliri, & Italiæ imminere intelligens, ne bello deesset, tractare militaria, & exercitus instruere, & qua posset ratione, prouidere. Itaq. postquam cum Theodosio fratris filio egit, vt omnes aditus, si fieri posset, intercluderentur, cũ nouos milites, necessitate astrictus, imperaret, qua erat in subiectos sibi populos clementia, exemit quosdam ab eo munere, quod lege XV. kal. Mar. his verbis, Rauennæ, ad Melitiũ PF. data, satis constat. *Tirones*, inquit, *quorum pretia exhausti ærarii necessitas flagitauit, præbere noluimus illustris viros præfectos, cum gerunt infulas dignitatis, vel eum sublimem egerint præfecturam: non magistros militum, vel Comites Domesticorum simile munus adstringat; neque enim tirones de facultatibus eorum poscendi sunt, quorum virtus, triumphis nostris subiugat de hoste captiuos; non Præpositum, vel Primicerium sacri cubiculi, non castrensem, non Comitem sacræ vestis, non ceteros cubicularios, nõ Magistrum officiorum, Quæstorem, vel Comites sacri, ac priuati ærarii inlustres, non virum spectabilem Primicerium notariorum, non consistorianos Comites, ac scriniorum Magistros, vel Tribunos, & notarios eadem damni mulcta percellet: non uiros spectabiles Comites Archiatrorum, non Comites stabuli, curæ palatii, Scholares, proximos scriniorum,*

eademque scrinia, Comites dispositionum, Decuriones, Magistrum admissionum, & ceteras similes Comitum, laboris nostri socias, dignitates, eiusdem praestationis sors teneat: non Tribunos, vel Praepositos militares, post testimonium inueteratae militiae, habeant in commune omnes, siue dum administrant, seu postquam administrauerint, debitum Regiae liberalitatis officium. nemo Tirones, equos, vel praestationem auratiam vereatur, quem sub legis nostrae sanctione prosequimur. Illos tantum Tironum atque auri munus adstringat, quos Honorarios vocauit antiquitas, vel qui fasces ciuilium partium consecuti, nulla prius laboribus rudimenta posuerunt. De ipsis etiam militaris nominis uiris, eos Praepositos, vel Tribunos, a priuilegijs esse conuenit alienos, qui castrorum expertes habentur, nec in hostem, Martio aere caluerunt. Hæc Honorius, qui irruente iam in Italiam, cum magno barbarorum exercitu, Alarico, bellica assiduè negocia, consiliaq. tractans, cum non solum Senatores pagani, Sacrorum Christianorum cultum deserendum contenderent, sed etiam pleriq. Christiani Iudaicam perfidiam cogerentur, nomenq. induere, quos Cælicolas, inaudito, vt ipse inquit Honorius, nomine appellabant, Honorius grauiter hac de re cōmotus, affirmans grauius morte esse, & immitius cæde, si quis ex Christiana fide, incredulitate Iudaica pollueretur, kal. April. Rauennæ, edixit, nisi in tra anni terminos, ad Dei cultum, venerationemq. Christianam cōuersi fuissent, his fore legibus obnoxios, quas in hæreticos tulerat: Qui autem abducere ad Iudæos, christianū hominem, coegisset, maiestatis eū crimine teneri, sanxit etiam. haud ita diu post, ne Iudæi, festis eorum diebus, Sabbatho præsertim, iudicio conuenirentur: eo tēpore requietem haberent litium, vt operum, & laborū habebant. Adhæc VI. kal. Iul. adiecit, si quis contra ea, quæ multipliciter, pro salute cōmuni, hoc est, vt ipsemet interpretatur Honorius, pro vtilitatibus Catholicæ sacrosanctæ Ecclesiæ, aduersus hæreticos, & diuersi dogmatis sectatores, cōstituta fuerant, quamquam addita vel ipsius Honorii notatione, ire tentasset, impetratis careret: Ecclesiarū autem negocia, Iudices, celeri legum ordine seruato, finirent: *Nec enim decet*, inquit, *defensione loci, nominisq. venerabilis suscepta, publica diu Secretaria praestolari:* Inde septimo kal. Octobr. ad Bonosianum Præfectum vrbis scribens excusauit se, quòd Decuriæ priuilegia non augeret, propterea quod iniuriæ genus esset, quidquam cū antiquitate sociare: ea tamen se confirmare, atq. vti emolumenta omnia, varie extorta, atq. erepta, redhiberentur, iubere. Hæc Honorio Rauennæ agente, Alaricus Aquileia, Concordia, Altino, ac Patauio a læua dimissis, traiecto Pado, ad Occubariam, Bononiæ castellum, mox in Rauenatem agrum venit, & inter Rauennam, & Classem opidum, ad pontem Candidium, quem, & Candidianum scribunt, omnia diripiens, ac vastans castra locat. Inde legatos ad Honorium iterū de pace mittit. Honorius, tū quòd vrbis Rauēnæ munitione tutus, sperare quidquam syncerū a barbaro Rege nec posset, nec verò deberet, cū ingenti præsertim barbarorū exercitu, in Italiam, ad direptiones, ac cædes, profecto, ne maiori dedecore illuderetur, tū quòd ex Oriente copias, iam ab se accitas, propediē affuturas intelligebat, idē Legatis, quod prius, respōsū dedit. Itaq. Alaricus recta Romam cōtendit, & circūfuso vndiq. exercitu, cinxit. Aduenere interea Rauēnam Arsacius, & Terētius Eunuchi, qui Eucheriū in Piceno inuentū, Romamq. reductū, iussu Honorii, iugulauerant, & Thermantiam Serenæ reddiderant, maritimoq. itinere, vt Alaricum vitarent, Rauennam se receperant. Obsidente Romam Alarico, res acciderunt, quæ mirum in modum Honorii animum pupugerunt,

duæ,

duæ,altera,Senatorum perfidia fuit,qua cōtendebant,immolationes reuocandas,& sacrorum Christianorum cultum deserendum;altera,ipsum sacrilegiū, cum Senatus in Capitolio, quamquam populo auersante sacrificia fecit. Quare rei indignitate Innocentius Pont.Max. pro suo pietatis studio,quo, paucis ante annis inuicto,vereq. Pontificio animo,Ioannis Chrysostomi,Episcopi Constantinopolitani,causam aduersus Arcadium Imperatorem,& Eudoxiam Augustam, susceperat; supra quàm dici potest, commotus, & capitis periculum nihil veritus,quando aliud in tanta perturbatione non poterat,prætextu legationis,vt plerique scribunt; quod tamen diuturna,Rauennæ, deinde mora fortasse arguere falsum potest;Roma egressus est,Rauennamq. ad Honorium venit. Religiosissimus,& eximia in Christum pietate Princeps,Honorius; tali enim illum titulo,Diui Hieronymus,& Augustinus,hoc loco appellant,summis officiis Pontificem Max.excepit: & eius,vt credi potest, hortatu,communicatoq.cum eo cōsilio,iustis Senatū Romanum pœnis mulctaturus,Romam,vt in Historia Principum Estensium sua Ioannesbaptista Pigna quoq. scribit, sede Imperii Occidentalis priuauit,& Rauennam, illam transtulit: Adhæc, neq. obsides præbere Alarico iterum petenti,neque munera, neq. pacē voluit, neque Legatis Romanorū,sæpius ad se missis,quidquam concessit.Precibus tamē Innocentii Pontificis fatigatus,qui Italiæ,atq.adeò Romæ procurabat incolumitatē,Olimpium misit, Magistrum officiorū,vt Ataulfo, coniugis Alarici fratri, in Venetiam,superatis Alpibus, irruenti, copiis ex opidis coactis, occurreret: quod & factum est,adeoq.felici prœlio,vt Olimpius,septemdecim tantum ex suis desideratis,mille,& quingentos Gothos trucidauerit. Interea Honorius, Legatos Cōstantini,qui se in Gallia pro Imperatore gerebat,Rauennam profectos, benigne audiuit, veniamque Constantini nomine postulantibus,quòd a militibus coactus, insignia Augustalia suscepisset, tribuit, & trabeam, quod vestis genus est; Imperatoriam, ad illum misit. Adhæc nouis creatis Romanis magistratibus, ac Præfectis,legem tulit, ne quis in aula cingulum militare indueret, qui Christianus nō esset: Erant enim adhuc inter Romanos Senatores, pleriq. cultui falsorum Deorum addicti, Deorumq. illorum templa, & signa aurea,argenteaq. Romæ extabant.Inter hæc,milites, Rauennæ, seditione graui excitati, arma rapere, occupare portū, & percunctantibus, quid rerum molirentur, & quò tam grauis spectaret tumultus, Honorium sibi ostendi, vt alloqui eum possent, postulare. Id cum Honorius renueret, Iouius Præfectus Prætorio,idemq. Patricius, socio Ellobicho, Comite Domesticorum,assumpto,blande eos appellitans,tandē impulit, vt tumultus causam aperirent. Tradi sibi Turpilianū,& Vigilantium Præfectos militū,cum Terentio,& Arsacio, sacri cubiculi præpositis,depoposcerunt.Quod vbi audit Honorius maiorē defectionem veritus,in exilium eos egit. Verum Turpilio,&Vigilantius in nauim impositi,ab iis,qui auehebant, Iouii mandato,necati: Terentius in Orientem, Arsacius Mediolanum relegati. In Terentii locum,Eusebius Cubiculo Præpositus,sufficitur: Turpilionis præfectura, Valenti: Vigilantii,Ellobicho datur.Iouius,cum maxima apud Honoriū auctoritate polleret,ausus etiam est,nullo cū eo communicato consilio,de pace cum Alarico tractare, qui eius nuncio permotus, Ariminum venerat, vt corā cum Iouio, qui Rauenna profectus, Arimini ipse quoque erat,negocium conficeret. Quæ tractata sunt, ea per litteras

Iouius Honorio significauit omnia, hortatusq. illum est, vt Alaricum, Magistrum militiæ constitueret. Sed & Iouij temeritatem uehementer damnauit Honorius, & nullam se Alarico Præfecturam, aut dignitatem daturum, respondit. Exasperatus inde plurimum Alaricus, ad ulciscendam hanc, magnam, vt sibi videbatur, iniuriam, cum exercitu, Romã statim contendit. Rauennam regressus Iouius, vt se omni criminis suspicione liberaret, Honoriũ sacramẽto adigit, se nũquam pacem cum Alarico facturum. ipse eius contacto capite, eodem se iureiurando deuincit: idem ab omnibus exigit. qui aliqua Præfectura essent. Itaque Honorius Rauennam copias suas ex omnibus locis euocauit, Hunnorum decem millia acciuit, frumentum, & pecora ex Dalmatia importari iussit. Alaricus tanto perculsus apparatu, postulat denuò per legatos pacem, cõdiciones aliquot æquiores proponit: Verum Honorius, vel quòd Barbaræ fidei parum fideret, vel quod vrbe Rauenna, tuta, ac munita, cum Innocentio Pontifice Max. receptus, parum de Romanis, quibus erat plurimum infensus, curaret, nullum reliquit condicionibus locum. Tametsi Innocentius Pont. vrbis Romæ non intermitteret patrocinium, & Ecclesiasticarum rerum curam assiduè sustineret, multis undique ad eum Rauennam cõfluentibus. Itaque ad Martianum Episcopum Naxitanum de suscipiendis sacratis viris, quos Bonosus antequam dãnaretur, sacris initiarat, ita scribit. *Verum nunc in Rauennati vrbe mihi constituto propter Romani populi necessitates creberrimas, Germanio qui asserit se esse presbyterum, atq. Lupentinus, qui se Diaconum dicit, multorum talium quasi legatione suscepta, prece fusa, dolores proprios exprimere gestiuerunt.* Ceterum haud ita diu post, cum Alaricus arcta Romam obsidione premeret, Romani illius se potestati dediderunt, legatisq. eius receptis, & Placidiam Honorii sororem, tamquam fidei obsidem, vt plerique auctores sunt, ab eo petitam, concedunt, & Attalum Præfectum vrbis, insignibus Imperatoriis ornatum, in Augustali solio collocant. Coniunctis Attalus cum Alarico copiis, statim Rauennam ad obsidendum Honorium contendit: Sed cum Ariminum peruenisset, Honorius dimouere studuit hominem, per legatos, ab ea prouincia, & si insanire desineret, se illum in societatem Imperii recepturum promisit. Respondente Attalo, socium se Imperii neminem uelle, ipsi, vt in Insulam, aut aliò, quò vellet, priuatus secederet, permittere, Honorius nihil præterea addidit. Aduenere interim Rauennam, ex Oriente, sex militum legiones, hominum quadraginta millia, iam diu ab Honorio expectatæ: & in Africa, per hos dies, Constãtinus, Attalianus Dux ab Honorianis trucidatus: Itaque Alaricus, qui frustra Attali viribus se nixum intuebatur, Rauennæ obsidionem, quam obstinato ad expugnationem animo instituerat, reliquit; & traiecto Pado, bellum in Liguriam transtulit. Sub extremum annum, Honorius, Septimo Id. Decembr. ad Dardanum Præfectum Prætorio Galliæ, scripsit, placuisse sibi, optimates è curia non ante discedere, quàm in ordinis sui administratione, quindecim complessent annos; qui ante illud sexennium, a necessitatibus, vt ipse ait, recessissent, redire iuberentur. Addidit, vt ciuitatum in ea prouincia Moderatores, consensu Curiæ, absque ordinis præiudicio, eligerentur; cum is esset Honorii scopus, vt in eo rerum motu, quo Gallia tum agitabatur omnis, Francis, & Vandalis omnia illic miscentibus, viri graues, & auctoritate, prudentiaque præstantes, præessent. Quibus etiam tumultibus factum est, vt ad Quartum

Idus,

Idus, edixerit, quoſcumque barbari, captiuos abduxiſſent, eos nemo inuitos, vt retineret: Quòd ſi iis quidquam in veſtitum, victumq. fuiſſet datum, repeti non poſſet, extra illos, quos emiſſent a barbaris, a quibus ſtatus ſui pretium, propter vtilitatem publicam, emptoribus æquum erat redhiberi. Itaque aut precio, aut obſequio, laboreve, aut opere quinquennii, vicem referre beneficii iuſſit: Hoc autem, vt facilius edictum obſeruaretur, Chriſtianorum, qui in propinquis locis eſſent, voluit curationis eſſe: Curiales quoque vicinarum ciuitatum monuit, vt naſcentibus huiuſmodi cauſis, ſcirent Honorianæ legis auxilio vtendum, ita ut Rectoribus, ſi negligerent, decem librarum auri, atque item apparitoribus eorum, mulcta eſſet indicta. Poſtero ineunte anno, ut legionibus ſupplementa accederent, Machedonio Comiti rei priuatæ, ſexto Id. Febr. Varane Conſule, ſcripſit, poſtulare, ſe ſuperioris temporis exemplo, tirones, tricenis ſolidis æſtimatos, ab omnibus officiis Iudicum Africæ, ſimul etiam ab Honoratis ipſarum prouinciarum, Sardiniæq. Siciliæ, & Corſicæ: extra illos, qui aut tum munus publicum gererent, aut in Italiæ, vrbisve ſolum barbara feritate eſſent depulſi. Interea Alaricus, vt Honorii ſibi animum conciliaret, Attalum, ſuis inſpectantibus, Auguſtalibus inſignibus ſpoliauit, eaq. ad Honorium miſit, cuius Ducibus, militiæ cingulos deponentibus, veniam Honorius impertiuit, paſſus in eo, quem ante habuerant, honore eſſe, deq. ea re ad Gaiſonem Comitem, & Magiſtrum officiorum, ita decreuit. *De his, qui tyrannicæ præſumptionis ſacramenta ſectati, ad noſtrum Imperium redierunt, hanc volumus eſſe ſententiam, ut quos inter incendia tyrannidis aſſumptæ, fidelis pænitudo reuocauit, ordinem, & fructum militiæ non amittant: Eos verò, quibus lentum regreſſum neceſſitas deſperationis indixit, ſoluto cingulo, matricula conuenit aboleri, ita ut illud quoque par reuerentiæ forma cuſtodiat, ne redire ei ad priſtinam militiam liceat, qui aliud militandi genus elegerit. Dat. pridie Id. Febr. Rauennæ, Varane. Coſ.* Alaricus, Attalum cum Ampelio filio apud ſe habuit. Honorioq. tandem aliquando annuente, cum paucis, Rauennam, pacem compoſiturus, venit, atque ad alpes, locum, ut inquit Sozomenus, ſtadiis ſexaginta, ab hac vrbe procul, cum Honorio congreſſus eſt. Ibi demum res tranſacta, fœduſq. his condicionibus ictum: Socius Honorii Alaricus eſſet, aduerſus Honorii hoſtes pugnaret in Galliis, ibi ſedem ſibi, ſuiſq. locaret. Colloquio Reges digreſſi, Alaricus Romam ſtatim contendit, & circumſeſſam, noctu kal. Apri. ingreſſus, ſunt qui proditione patefactam ſibi Aſinariam portam dicant; deprædatus eſt, ſacris tamen Apoſtolorum ædibus, atque vaſis illæſis, Fl. Varari, & Tertullo Coſs. qui Tertullus, paucis ante diebus, auſus fuerat in Senatu ita concionem inire. *Loquar vobis, Patres conſcripti, vt Conſul, & Pontifex, quorum alterum teneo, alterũ ſpero.* Quo fortè factum eſt, vt ſuis legibus, quas hoc anno Honorius tulit, vnum Varanem Conſulem, nuſquam Tertullum adſcribat. Innocentius Pont. Max; cuius ſanctitatem in Epiſtolis ad eum ſcriptis. D. Baſilius Magnus admiratur; adhuc Rauennæ apud Honorium erat, indeq. Epiſtolas ab eo datas legimus. Hoc captæ Romæ nuncio, adeò parum curare ſe vrbem illam Honorius oſtendit, ut dictum de Gallo gallinaceo putare ſe aut ſimulauerit, aut verè dixerit, cognomento Roma appellat, ex iis uno, quibus eo tempore ad pugnæ ſpectaculum, animi a grauibus curis laxandi cauſa, vtebantur, adeoq. repente obiiſſe illum, vehementer mirari ſe, affirmauit, quem paulò ante acriter pugnare cũ

ANN. CCCCX.

aliis gallis gallinaceis cõspexerat. Quamquam verò affirmare nõ ausim, Romanam hanc direptionẽ, attentienti Honorio, ne dicam iubente, accidisse, tamen huius initio anni, cum per id tẽpus, Heraclianus Africæ pro Honorio Comes, portus Africæ ea diligentia custodisset, vt nihil inde, quod faceret ad victũ, aduehi Romam posset, ac tanta fame laboratum Romæ fuerit, vt matres aliquod in paruos infantes desæuierint, & ludis Circensibus exclamauerit populus, pretium humanæ carni, vt imponeretur, Honorium litteris, Rauenna, ad Macrobium Proconsulem Africæ, septimo kal. Iul. scriptis, ita constat edixisse. *Considerantes Africæ deuotionem, usque in initium fusionis quinctæ, uniuersa reliqua, quæ tam ad arcem sublimium potestatum, quàm ad largitiones pertinent, relaxari præcipimus. Priuatæ quoque rei debita similiter relaxamus, chartis abolitis, quibus debita publica continentur.* Honorius reliquum anni, Rauennæ, cum Innocentio Pontifice confecit, atque inde ad Palladium Præfectum Prætorio, Octauo Id. Aug. de Attalo tyranno sublato, sic scripsit. *Republica tyrannidis iniuria liberata, criminum reos relaxari præcipimus*: & Decimooctauo kal. Septembr. ne iudices in portubus suæ diœcesis, onusta nauigia, cum secundi flatus inuitant hiemis prætextu, immorari permitterent, cauit. Quoniam verò hæretici causam suam iterum agere apud Honorium tentabant, ipse ad Heraclianum Comitem Africæ scriptis litteris, sic statuit. *Oraculo penitus remoto, quo ad ritus suos hæreticæ superstitionis obrepserat, sciant omnes sanctæ legis inimici, plectendos se pœna, & proscriptionis, & sanguinis, si ultra conuenire per publicum, execrandæ sceleris sui temeritate, tentauerint.* Septimo quoque kal. Octobr. ad Palladium Proconsulem Africæ scribens, decreuit, vt Principes agentes in rebus, adiectione dignitatis Proconsularis cohonestarentur. Adhæc XVI. kal. Decembr. cũ equi, & alia huiusmodi indicerentur, haberi immunes, in sacris scriniis militantes, &

ANN. CCCCXI. in militia, & post militiam, iussit. Alaricus insequenti anno, qui fuit vndecimus supra quadringentesimum, Roma digressus, ducta secum Placidia, quam honestissimè habuit, Campania, Lucaniaq. cum toto exercitu peragrata, morbo correptus, apud Cosentiam interiit: Cui sufficitur Ataulfus Alarici, vt diximus, uxoris frater, ex eadem, qua Alaricus, Balthorum familia. Hic Gallam Placidiam, Honorii sororem, vxorem sibi accepit, quam illi Alaricus, vt colligi ex Marcellino potest, desponderat, fœminam forma, & moribus præstantissimam: Romamq. è Calabris rediens, cum solo æquare Romam constituisset. Placidiæ vxoris verbis emollitus, ab eo facinore abstinuit, pacemq. cum Honorio facere, & in Gallias, vti cum Alarico conuenerat, abire decreuit. Innocentius interea Pontifex, Romam reuersus, quocum abiisse etiam Honorium, & Vicennalia vno anno anticipata peregisse, nonnulli tradunt; cum ornamentis Ecclesiarũ restituendis operam daret, Romanis, instaurandæ vrbi intentis, Honorius Rauennà litteras tertio kal. Decembr. ad Bonosianum Præfectũ vrbis, dedit, ne quid ex iis, quæ instaurationi, ornatibusq. singulis deputasset antiquitas, vllius colore occasionis, pateretur auferri. Ataulfus, Roma stante, & in-

ANN. CCCCXII. columi, per Picenum, in Flaminiam ad Honorium contendens, fori Cornelii consedit, ibi magno apparatu, cum Placidia nuptias celebrauit, & postero anno, cum omni Gothorum exercitu, in Galliam transgressus, sedem Narbone, atque in proxima regione locauit. Rauennæ Honorius Reipublicæ constituendæ intentus, tertio kalen. Febr. Theodosio quinctum, & se nonum Con-

suli-

fulibus, ad Præfectum Prætorio scribens, edixit, uti nisi ex die prolatæ legis, omnes Donatistæ, tam sacerdotes, quam Clerici, Laicique, Catholicis, ea, qua sacrilegi desciuerant, reddidissent, illustres sigillatim, pœnæ nomine, fisco Augustali, auri pondo quinquaginta penderent: spectabiles, quadraginta: Senatores, triginta: Clarissimi, uiginti: sacerdotales, triginta: principales, uiginti: Decuriones, quinque: negociatores, quinque: plebei, quinque: circumcæliones, decē: Vxoribus quoq. eorum, maritalis separatim mulcta esset: *Eos enim*, inquit Honorius, *quos nequaquā illata damna correxerint, facultatum omnium publicatio subsequatur. Seruos etiam, dominorum admonitio, uel colonos uerberum crebrior ictus a praua religione reuocabit, ni malunt ipsi ad prædicta dispendia, etiam si sunt catholici, retineri. Clerici uero, ministriq. eorum, ac perniciosissimi sacerdotes, ablati de Africano solo, quod ritu sacrilego polluerunt, in exilium uiritim, ad singulas quasq. regiones, sub idonea prosecutione mittantur: Ecclesiis eorum, uel conuenticulis, prediisq. si qua in eorum Ecclesias, hæreticorum largitas praua contulit, proprietati, potestatisq. catholicæ; sicut iamdudum statuimus, uindicatis*. Hactenus Honorius, qui mox pridie kal. Eucharium Proconsulem Africæ, iussit, ut tributum auri, argentive omne, a possessoribus posceretur in vrbe Carthagine, ubi oportune adiri ad Iudicem posset, ne cui facultas esset apochas abnegari, & ii remouerentur, qui ad exactione prouincialium captare lucra consueuerant, & cum plerique ad munera obeunda, parum illis decora, adigerentur, edixit, scriptis ad Melitium. PP. litteris XV. kal. Mart. ut ab illustribus uiris sordida munera, & extraordinariæ necessitatis damna remouerentur. Biduo post, qui dies XIII. kal. fuit, statuit, ut impetratū ius cōmunium liberoru, superstite Catullino clarissimo uiro, minus propositum, nec succedenti obesset, nec ulli vmquam, simili in causa, noceret. Cum autē aduenisset dies pridie kal. eum diem Rauennæ quoque legibus ferendis totum dedisse, multæ leges latæ declarant. Primo quidem ad Constantium Magistrum militum scribens, Tribunos remouit, qui per Africam, uagorum, & desertorum requirendorum munus susceperant, ne huiusmodi prætextu, prouinciam uastarent: in futurumq. iussit, capitis pœna proposita, tale uocabulum, munusve in Africa ne esset. Mox Euchario Proconsuli Africæ mandauit, quoniam plurimi consuetum Proconsulare, ceterorumq. Iudicum munus; militiam appellabant; fugientes, diuersis se palatinis, aut inlustrium potestatum officiis coniunxerant, omnes cingulo militiæ absolutos, ad suas quemq. partes reduci: in posterum cauens, ut qui ad militiam palatinam aspirare, aliquot indiciis probaretur, in perpetuum mancipio sociaretur, uel susceptioni: Adiunxit ad hæc, ut pars tributi tertia fundorum priuatorum, uel sexta Emphyteuticorum, ex kal. Mar. de more, reliqua uero summa ex kal. Iul. postularetur, ne præpostera exactione possessor, ad redimendam conuentionis iniuriam cogeretur. Ceterum ne qua esset occasio, vnde populi, præter id quod deceret, deberetve, opprimerentur, uoluit, constituto tempore, publice, Carthagini, in secretario admisso, idoneos, strenuosq. uiros deligi, qui exigerent. Hi, si populari quapiam accusatione notarentur, in eorum sufficerentur locum alii: Sin possessores per cussisse, aut quidquam ab eis extorsisse fuisset compertum, & pœna tenerentur, quæ est de capite, & quadruplo mulctarentur: Iudices autem, triginta auri libras penderent, nisi hæc iussa complessent. Decreuit etiam ne idem municeps,

niceps, ciuitas necessitatem, & exactoris publici munus obiret. Ceterum, quia humilibus officiis, aut extraordinariis oneribus occupari Curiales non patiebatur, ne publica, cuius erat maxime studiosus, utilitas uacillaret, censuit, susceptionem uestium, æquius esse ab officio Proconsulari, uel ab his, qui in eodem meruissent solemniter procurari; quod horum interesset, huiusmodi rationem explorare, & quærere, quales'nam ii essent, quorum ad contuendum cura commodior esset. Ne uero Africani possessores, pro destitutis possessionibus tributa ferre cogerentur, Seleucum iussit, Præfectum Prætorio, spectatores mittere, ut eorum relatione æstimaretur, quantum esset de tributis statuendum. Ad eundem quoque Seleucum edixit, ut quicumque post Prouincialis officii munus, uel certe dum adhuc munere perfungeretur, in altiorem dignitatis quasi locum, spoliis prouincialium ditatus, ascendisset, is sacramento eius muneris absolutus, in natale solum, atque status sui obsequia restitueretur: neque in posterum iisdem ulla attentandi maioris splendoris officii, atque sacramenti; facultas esset. Tam seuere Honorius ambitionem putauit, auaritiamq. uel in prophanis dignitatibus castigandam. Mandauit item Probo Comiti sacrarum largitionum, ut quisquis in officio palatino, apparitor, uel eodem exutus munere, ex Proconsulari officio, uel ordinarii Iudicis, potuisset reperiri, is, sublatis militiæ priuilegiis, functioni propriæ, & regioni redderetur. De nauiculariis sanxit, ut uniuersi, quos nauiculariæ condicioni antiquitas obnoxios inuenisset, ipsi muneri operam darent: Itaque eos homines persequendos, eorumq. hæredes, ac prædia, pridie Non. Mart. decreuit, ut urbis Romæ tributo, uel portuum expeditionibus satisfieret. Eucharium deinde Proconsulem Africæ monuit ad VI. Id. Mart. ne Duumuiris, extollere potestatem fascium impune liceret, extra limites suæ ciuitatis: Curiales sacerdotio Prouinciæ, sed & filios propriæ Ciuitati reddi præcepit. Nauiculariis per Africam, priuilegia XVI. kal. April. confirmauit, auxitque, & de naufragiis sciuit, nisi causæ intra biennium, ut ueteri lege præscribebatur, cognitæ fuissent, præiudicium cognitoris ita noceret, ut nauiculario, propter uitium Iudicis absoluto, dimidia pars oneris, euius amissionis comprobandæ causa, legitimo dumtaxat tempore cognito petebatur, a iudice adscriberetur. Quarto kal. Palmato Præfecto vrbis scribens, edixit, ut corporati vrbis Romæ, qui peregrinarentur in aliena ciuitate, à Rectoribus Prouinciarum redire cogerentur, ut seruire functionibus, quas imposuerat antiqua solemnitas, possent. In tot tamen Reipublicæ curis, exigendisque, ærario bellorum sumptibus exhausto, tributis, ita de Ecclesiarum bonis, ad Melitum præfectum Prætorio, statuit. *Placet rationabilis consi.ij tenore perpenso, districta moderatione præscribere, a quibus specialiter necessitatibus, Ecclesiæ vrbium singularum habeantur immunes. Prima quippe illius usurpationis contumelia depellenda est, ne prædia, usibus cælestium secretorum dicata, sordidorum munerum fasce uexentur: nulla iugatione, quæ talium priuilegiorum sorte gratulatur, muniendi itineris constringat iniuria: nihil extraordinarium ab hac, superindicticium ve flagitetur: nulla pontium instauratio, nulla translationum sollicitudo gignatur: non aurum, ceteraq. talia poscantur: Postremo nihil, præter canonicam inlationum, quod aduentitia necessitatis sarcinam repentina depoposcerit, eius functionibus adscribatur. Si quis contrauenerit, post debita ultionis acrimoniam, quæ er-*

ga

ga sacrilegos iure promenda est, exilio perpetuæ deportationis uratur. Dat. VIII. Kal. Iul. Rauennæ, Honorio IX. & Theodosio V. Augg. Coss. Postero mense X. kal. Iul. decreuit, ut eorum, quæ nuptiarum tempore mulieres accipiunt, tametsi ad secundas nuptias, extantibus ex priore matrimonio liberis, forte migrassent, in diem uitæ usufructus illis duraret, salua iis proprietate, quibus ius integrū, post earum obitum, leges seruarunt. Quamquam uerò hac ratione omnes Reipublicæ partes componere, Honorius, & pacem tueri nitebatur, diligentioriq. studio, ita uti uisum est, Africanam prouinciam curabat, non potuit tamen nō incurrere in Heracliani Comitis temeritatem, qui propter defensam, aduersus Attalum, prouinciam, Consulatus honorem in insequentem annum adeptus, adeo elatus superbia est, ut aduersus Honorium, cum Sabino genero, coniurarit. Hinc Honorius, & ipsum cum suis pronunciauit hostem, & tert. Non. Iul. Rauenna, ad Honoratos, & prouinciales Africæ, de illo in hæc uerba scripsit. *Heraclianum hostem publicum iudicantes, dignâ censuimus auctoritate puniri, ut eius resecentur infausta ceruices: Eius quoque satellites pari intentione persequimur. sed hanc in omnibus priuatis, atque militantibus licentiam damus, ut omnes prodendi in medium habeant liberam facultatem: nec inuidiam metuat, qui ad publicum deduxerit criminosum: cum illud specialiter caueamus, ne ullus, aliquem eorum aut subtrahendum iudicet, aut celandum, neue ex eorum facultatibus, uel depositis deneget, uel accepta non prodat.* Paucis etiam post diebus, ad Sept. kal. Augusti, edicto cauit, ne quis uiolaret, occuparetve loca, quo Iudæi conuenire consuescunt; synagogas appellant; neve die Sabbatho, negocii prætextu, ipsi uexarentur. Mox VI. Idus Aug. ad Eucharium Proconsulem Africæ, scripsit, ut uniuersa compulsorum genera ex Africanis prouinciis pellerentur. Idibus Octobr. de comitibus uacantibus ad Epiphanium Præfectum vrbis, ut nullam Honorabiles uiri in publicis salutationibus paterentur iniuriam, neve se illis, ullus anteferret ex iis, qui primi ordinis Comitiuam, aut pretio, aut gratia impetrasset: licet enim unum esset nomen, tamen, meritis æstimandum esse, eosq. solos tempora obseruare decere, qui post probatos labores, in Augustali palatio Comites esse meruissent. Ad Iulianum quoq. Proconsulem Africæ, eodem die, de numero dierum post prouocationem interpositam in fiscalibus causis, constituendo, quem numerum ipse, ut prouincialium commodis satisfaceret, extraxit, amplioremq. duplo fecit. Sexto autem kal. Decembr. Collegiatos, Vitutiarios, & Nemesiacos, signiferos, Cantabrarios, & singularum vrbium Corporatos, reuocari, ad suam quemque originem, præcepit, edicto ad Liberium PP. scripto. Quicunque etiam ex diuersis officiis, contra iussa, ac uetita, altiorem muneris, ac dignitatis gradum, iniustè obtinuisse noscerentur, ii ad pristina munia reuocarentur. Pari studio, Namatium Magistrum officiorum, curare iussit, vt omnes omninò Agentes in rebus, qui uel spatium commeatus, uel impositi sibi negocii tempus præteriissent, ad Comitatum reuersi, certas, necessariasq. tarditatis causas probarent, ut constaret, qui tenere ordinem suum mererentur. Quod nisi intra diem calendarum Februar. fecissent, in perpetuum ex albo eximerentur: idq. etiam Rectores prouinciarum, in sua quisque prouincia, ut accurate præstarent, mandauit. extremo tandem anno, ad Melitium. PP. sic de clericis sciuit. *Clericos non nisi apud Episcopos accusari conuenit: Igitur si Episcopus, uel presbyter,*

Diaconus, & quicumque inferioris loci Christianæ legis minister, apud Episcopum, siquidem alibi non oportet, a qualibet persona fuerint accusati, siue ille sublimis uir honoris, siue ullius alterius dignitatis, qui hoc genus laudabilis intentionis arripiet, nouerit docenda probationibus, monstranda documentis, se debere inferre. Si quis ergo circa huiusmodi personas, non probanda detulerit, auctoritate huius sanctionis, intelligat, se iacturæ famæ propriæ subiacere, ut damno pudoris, existimationis dispendio, discat, sibi aliena uerecundia impune insidiari, saltem de cetero, non licere. Nam sicut Episcopos, Presbyteros, Diaconos, ceterosque, si his obiecta comprobari potuerint, maculatos ab ecclesia uenerabili aequum est remoueri, ut contempti posthac, & misera uilitatis inclinati despectu, iniuriarum non habeant actionem, ita similis uideri debet iustitia, quod petita innocentia moderatam deferri iussimus ultionem: Ideoque huiusmodi dumtaxat causas, Episcopi sub testificatione multorum actis audire debebunt. Dat. Tert. Id. Decembr. Rauennæ. Honorio IX. Teod. V. AA. Coss. Postero anno ineunte VI. kal. Febr. adhuc Rauennæ cum esset, ad Iulianum II. Procos. Africæ scripsit, ut iis exceptis, qui Carthaginiensi curiæ, sacerdotii munus transegerant, omnes, quicumque ex aliis prouinciis, atque Ciuitatibus, eo honore decorabantur, ad suas quisque vrbes, redirent: & quod prouinciarum nomine plures sacerdotes agere consueuerant, id ille, qui sacerdotium redditurus esset, suo tempore, impleret. Ne uero quid festis, ac legitimis diebus subtraxisse uideretur, uoluit, qui ob illius diei pompam, Carthaginem forte conuenisset, intra quinque dies domum abiret. Adhæc, triginta librarum auri, & abdicationis priuilegii dignitatis mulctam illi proposuit, quam Proconsul statim exigeret, qui in vrbe Carthagine, extra ipsius Decuriæ uirum, habitandi causa residere uoluisset. Inhibuit præterea, ne quis, comparatis sacerdotalibus statim ædibus, domicilium se habere confingeret. Ciuilibus postea rebus prospiciens, de inofficioso testamento cauit, ne congruentibus actionibus iter obstrueretur. Hæc autem Rauennæ XII. kal. Mart. scripta sunt, post consulatum Honorii IX. & Theodosii V. nullo adscripto consule, quod idcirco ab Honorio factum puto, quoniam de Consulibus huius anni, qui fuit a partu Virginis, Decimustertius supra quadringentesimum nihil adhuc constituisset, ob eam causam quòd Heraclianus designatus, dignitate, ob coniurationem spoliatus esset, & comparata ingenti classe, ex Africa, non modo sese infestum Latii littoribus intulisset, sed in littus egressus, cum agmine militum, ad vrbem Romam, ubi ob id magnopere trepidatum est, ire pergeret. Verum eius breui conatus repressus, & Marino Comite, cum ualido robore Romanæ iuuentutis, sese obiiciente, in turpem fugam actus est; cumq. solus, arrepta nauicula, Carthaginem rediisset, militari tumultu oppressus, interiit. Iraque Honorius, bellorum procella ferè undique sedata, edicto ad Ioannem PP. scripto, Campaniæ, Tusciæ, Piceno, Samnio, Apuliæ, Calabriæ, Britiis, Lucaniæ, quartam ueteris tributi partem condonauit, uoluitq. ut ex Indictione Decima, quinque annorum indulgentia contributa, partem publicæ functionis soluerent. Mox Sept. Id. Iun. Palatinis, qui sacrarum remunerationum rationem tractantes, ad muneris calcem integerrime, casteq. peruenissent, ea priuilegia tribuit Adiutori, & Primicerio diuersorum officiorum, quæ nuper Agentum in rebus scholæ tribuerat. Quemadmodum autem iis, qui operam Reipub. dederant, Honorius grati animi significationem, magna

ANN. CCCCXIII.

magna uoluntate, præbuit, priuilegiis, premiisq. tribuendis, Ita qui ignauia torpuerant, & in communi negocio, turpiter quieuerant, ut exemplo aliis essent notandos aliqua ratione censuit. Hinc Gaisoni Comiti, & Magistro militum sic scripsit. *Qui sine commeatu aliquo, annum in penatibus propriis, uel in quibuslibet locis desidiosa quiete transegerit, decem sequentibus postponatur: in quo uerò biennium talis culpa deprehenditur, uiginti sibi antepositos ingemiscat: Tertius autem annus, triginta prælatos iure defleuit, ita ut quartus exempto matriculæ, nulli ueniam derelinquat. Dat. prid. Id. Iun. Rauennæ, post Coss. Honor. IX. & Theodos. V. Augg.* Decreuit contra VIII. Id. Iul. qui strenuè sese gessissent, ut in scriniis memoriæ, Epistolarum, libellorumq. ab exceptoribus, usq. ad melloproximos, dignitatem clarissimorum, honoremq. perciperent, & ut reliqui, qui in iisdem scriniis militabant, facilem & liberum cum ordinariis Iudicibus aditum, confessumq. haberent. Tandem ter. No. Decemb. constituit, ut Heracliani nomen ex omnibus publicis, & priuatis monumentis tolleretur, delerenturq. quæ sub eo gesta esse dicerentur, omnia. Quo factum est, ut leges aliquot ex iis, quæ ab Honorio hoc anno Rauennæ sunt editæ, solo Lucio consule datæ legantur. Insequens annus Consules habuit Constantem, & Constantium, quibus consulibus, Rauennæ V. Non. Mart. Honorius ad Hadrianum Præfectum Prætorio scribens, Curiosos sanxit remoueri: Curialibus insuper, & nauiculariis, omnibusq. corporibus ita subueniri, ut apparitoribus iudicum nihil liceret, qui ex collecta prouincialium præda, ad maiores dignitates properabant: Ne uero interiecti æquoris tractu querelæ prouincialium perirent, Flauianum, & Cæcilianum uiros illustres, per Africam audire cunctos iussit, suis ad Hadrianum Præpositum Rauennæ datis litteris. Militarem annonam, quæ intra Africam contubernalibus erogabatur, eorum diligentia indagari, ut nihil illis, post eorum disquisitionem adderetur, præcepit. Pridie autem Non. & mulieribus, & minoribus, in his quæ, uel prætermiserint, uel ignorauerint, esse consultum iussit. Nauiculariis intra Africam, ex quartadecima Indictione consulatus Valentiniani Aug. Tert. & Eutropii, ad Indictionem quartam sui consulatus, septies, & Theodosii iterum, omnia quæ reliqua essent, indulsit, idq. litteris ad Seleuchum Præfectum Prætorio Rauennæ, Ter. Non. April. significauit. Quoniam uerò Hæretici nequaquam adhuc furere intermittebant, ad Iulianum Proconsulem Africæ, edictum de illis habuit, quod, ut sit perpetuum Catholici Principis testimonium, suis hic uerbis inserere, haud ab re duximus. *Donatistas, atque Hæreticos, quos patientia clementiæ nostra nunc usque seruauit, competenti constituimus auctoritate percelli, quatenus euidenti præceptione se agnoscant & intestabiles, & nullam potestatem alicuius ineundi habere, sed perpetua inustos infamia, a cœtibus honestis, & a conuentu publico segregandos. Ea uerò loca, in quibus dira superstitio nunc usque seruata est, Catholicæ uenerabili Ecclesiæ socientur, ita ut Episcopi, Presbyteri, omnesq. antistites eorum, & ministri, spoliati omnibus facultatibus, ad singulas quasque Insulas, atque prouincias, exulandi gratia, dirigantur. Quisquis autem hos, fugientes propositam ultionem, occultandi causa, susceperit, sciat, & patrimonium suum fisci nostri compendijs aggregandum, & se pœnam, quæ his proposita est, subiturum. Damna quoque patrimonij, pœnasq. pecuniarias euidenter imponimus uiris, mulieribus, personis singulis, & dignitatibus, pro qualitate sui, quæ debeant irrogari. Si igitur Proconsulari,*

consulari, aut Vicariano, uel Comitiua primi ordinis quisque fuerit honore succinctus, nisi ad obseruantiam catholicam, mentem, propositumq. conuerterit, ducentas argenti libras cogatur exsoluere, fiscis nostris utilitatibus aggregandas. Ac ne id solum putetur ad resecandam intentionem posse sufficere, quotiescumq. ad communionem talem accessisse fuerit confutatus, toties mulcta exigatur: & si quinquies eundem constiterit, nec damnis ab errore reuocari, tunc ad nostram clementiam referatur; ut de solida eius substantia, ac de statu, acerbius iudicemus. Huiusmodi autem condicionibus, etiam Honoratos reliquos obligamus, scilicet, ut senator, qui nullo munitus extrinsecus priuilegio dignitatis, inuentus in grege Donatistarum, centum libras soluat argenti: sacerdotales, eandem summam cogantur exsoluere. Decemprimi Curiales, quinquaginta libras argenti .... addicantur. Reliqui Decuriores, decem soluant libras argenti, quicumque in hæresi maluerint permanere. Conductores autem domus nostræ, si hac in prædijs uenerabilis substantiæ uti permiserint tantam pensionē pœnæ nomine cogantur inferre, quantum in conductione pensitare consuerunt. Eadem quoq. Emphyteuticarios auctores sacræ definitionis adstringet. Conductores uerò priuatorum, si permiserint in ijsdem prædijs conuenticula haberi, uel eorum patientia, sacrum mysterium fuerit inquinatum, referetur per iudices, ad scientiam dominorum, quorum intererit, si pœnam uolunt sacræ iussionis euadere, aut certantes corrigere, aut perseuerantes commutare: ac tales prædijs suis præbere Rectores, qui Diuina præcepta custodiant. Quod si procurare neglexerint, hi quoque in pensiones, quas accipere consuerunt, prolata præceptionis auctoritate mulctentur, ut quod ad compendia eorum peruenire poterat, sacro iungatur ærario. Officiales autem diuersorum iudicum si in hoc errore fuerint deprehensi, ad triginta libras argenti, inlatione pœnæ nomine teneantur: ita ut si quinquies condemnati, absistere noluerint, coercitiverberibus, exilio mancipentur. Seruos uerò, & colonos, coercitio, ab huiusmodi ausibus, seuerissima vindicabit. Ac si coloni, verberibus, coacti in proposito perdurauerint, tunc tertia peculij sui parte mulctentur, atque omnia, quæ huiusmodi generibus hominum, locisq. colligi poterunt, ad largitiones sacras illicò dirigantur. Dat. XV. Kal. Iul. Rauennæ, Constantio, & Constante Coss. Religiosum Principem Africana maxime cura fatigabat, quòd eam prouinciam religionis studio, iam inde ab initio nascentis Ecclesiæ, florentem; ut Saluianus de prouidentia Dei scribens, est auctor; conseruare niteretur: cum & Getulos, & Mauros, quiq. interiorem illam regionem incolunt, Christianam fidem amplexos fuisse, Tertullianus, vetustus Ecclesiæ scriptor affirmet, Ecclesiarumq. Lybiæ, Apostolorum penè æqualis, martyr, scriptorq. Ireneus mentionem faciat. Vnde ex D. Cypriani libris, martyrologiisq. tot extitisse martyres, ac viros sanctos nouimus. Cum tamen contra non deessent, qui Diuinam veritatem oppugnarent, Hæretici: In quibus Donatistæ, quos diximus, qui ob Cæcilianum, Carthaginiensem Episcopum, inuitis illis, factum, primùm quidem in schisma, mox pertinaci dissensione in hæresim incurrerunt, perinde quasi Ecclesia Christi propter crimina, Cæciliano ab ipsis, obiecta, seu uera, seu, quod magis uidebatur indicibus, apud quos dicta causa, est, falsa, è toto terrarum orbe deturbata esset; ubi tamen futura promissa est, atq. in una Africana Donati parte remansisset. Audebant etiam; cum id, uel in hæreticis, Ecclesia catholica numquam probauerit; sacra baptismatis unda catholicos rursus, ut supra memorauimus, inficere. Huius princeps hæresis Donatus fertur, qui è Numidia profectus, cū,

in

in Cæcilianum, populares incitasset, adiunctis sibi eiusdem factionis Episcopis, Maiorinum Carthagini Episcopũ præfecit. Maiorino, Donatus Episcopus alius in eadẽ diuisione subrogatus est: Is autẽ eloquentia, hæresim ita confirmauit, ut multi ipsius potius causa, Donatistas eos vocatos putarẽt. Fuere & in hac hæresi Circũcelliones, genus hominũ agreste, & famosissimæ, ut D. inquit Augustinus, audaciæ, qui per varias neces, modò se præcipites dabant, modò aqua, aut igni sibi mortem consciscebant, ceterisq. idẽ vt facerent, aut ab aliis occidi finerent, non solum persuadebant, sed ni facerent, mortem intentabant. Rusticana etiam per id tempus hæresis ibidẽ viguit; quamquam in agro tantũ Hipponensi fuit, & breui durauit. Abelonii vocabãtur, Punica inflexione nominis, ab Abelo Adæ filio, ut pleriq. putabant: Nõ miscebantur uxoribus, cum tamen absq. uxoribus uiuere, per suam ipsis sectam, nõ liceret. Habitabant simul mares, & fœminæ, continentiæ professione; puerũ, puellamq., eodem coniunctionis pacto, successores sibi futuros, adoptabant. Morte præeuntis, singulis sufficiebãtur alii, dũ tamen duobus, disparis sexus, duo succederent. Alterutro.n. de parẽtibus mortuo, ei, qui in uita remaneret, usq. ad eius obitum, filii seruiebant: postea puerum etiam ipsi, puellamq. pari ratione adoptabant. Pelagianorum ibidem hæresis, omnium recẽtissima, a Pelagio monacho fuit, quem magistrum Cælestius sic secutus est, ut sectatores eorum, Cælestiani etiam dicerentur. Hi Diuinæ gratiæ adeo se infensos præbuere, ut hominem absq. illa, posse Diuinis omnibus mandatis satisfacere, temerariè crederent. In hos omnes Honorius, rei indignitate motus, has leges Rauennæ tulit, eæq. leges sunt, de quibus. D. Augustinus, libros suos retractans, mẽminit; additq. missum ab Honorio, in Africam, Dulcitium tribunum, & notariũ, qui Augustalia hæc iussa executioni mandari studeret. Quod fecit Dulcitius, & D. Augustini opera, ad eos refellendos, maxime utebatur, scripsitq. ad Gaudentium Tamugadensem, Donatistarũ Episcopum, literas, ad unitatẽ Catholicam hortatus hominẽ, ab incẽdioq. reuocare nixus, quo se, ac suos, cũ ipsa, in qua erat sacra æde, absumere minitabatur: sed cum rescripsisset Gaudentius duabus Epistolis, eas ambas, uno libro, D. Augustinus, Dulcitii hortatu, redarguit, & post datas ab Honorio leges, aduersus Cresconium Grammaticũ, Donatistam, quattuor libros exarauit. Paucis post diebus Romam Honorium abiisse edictum testatur, quod ibidem tert. kal. Sept. habitũ legimus, de Marcellino, cuius summa diligentia, cũ aduersus Donatistas præclarè acta multa fuissent, statuit, ut publicis commendata monumentis, perpetuã firmitatẽ haberent: paulo tamẽ post remigrasse Rauennam significat lex, quã ad xv. kal. Oct. Rauennæ sciuit, ne Africani nauicularii detrimenti quidquam in portu Romano paterentur, dissimulationi, & corruptelæ Vrbani, Annonariive officii prospiciens. Tandem. vi. kal. Ian. Rauenna ad Epifanium P. V. scripsit, ut Domestici, atq. protectores, cum primum ad Decẽprimatus gradum, ordinatim, ipsa die, peruenissent, statim sibi præter Primicerium, decem sequentes, Senatoriam uindicarent dignitatem, & Clarissimorũ collegio iũgerentur. Cum uerò Dalmatiæ littora, omnesq. insulas, eorum, qui sibi curam uendicabant, immanibus commodis, ita grauaricõperisset, ut auderet loca tutiora, vel aduerso tempore cogẽte, nemo succedere, omnes inde magistratus, qui tũ erant, abdicari, literis, insequenti anno, Rauẽna, Honorio. X. & Theo. VI. Coss. ANN. ad Palladium Præfectũ Prætorio datis, magna proposita pœna, iussit. Inde XII. CCCCXV. kal. Feb. Seleucho Præfecto Prætorio significauit, Senatus consulti Claudiani se auctoritatem confirmare, ingenua stirpe profectos, quorũ maiores curiæ seruiissent,

H

ſent,ciuitatibus redhibendos. Vacantes, Curiæ, atq. Collegiis ſingularum ciui-tatum ſubiiciendos. Suis quemque inſeruire muneribus debere: Seruum actorem, procuratoremve flammis ultricibus tradendum. Ex matre ingenua natos, maiorum ſuorum dignitatibus honeſtandos: Compluraq. præterea, quæ è iuſtiſſima optimi Principis mente manabant, decreuit, ſic ut quam non reſtitueret, ac confirmaret, nulla Reipublicæ pars eſſet: nam & de præſcriptionibus fori V. kalen. Septemb. Rauennæ, iuſſit,eorum, qui litigarent, prouocationem, intra tempus, iure præſcriptum, ſuſceptam, ad annalia annecti, & promiſſam relationem intra triginta dies legibus definitos,ad ſacra ſcrinia allegari. Tert. autem kalen.Sacerdotales paganæ ſuperſtitionis,iuſta pœna coerceri præcepit, niſi intra diem kalen. Nouemb. è Carthagine decedentes, ad ſuas urbes rediiſſent: quod & tota Africa fieri, niſi è Metropolitanis Ciuitatibus abiiſſent, & ad ſuas remigraſſent, uoluit. Erant enim in Africa Metropolitanæ vrbes,Eccleſiæque complures: & ex ſynodo Mileuitana, atque Optato, quinque fuiſſe colligimus:quamquam Iuſtinianus,ſeptem prouinciis, ſeptem item Metropolis, in ſuo Codice, de officio Præfecti Prætorio Africæ ſcribens, reſpōdere oſtendat, idemq.innuat Oroſius.Vt maxime dolendum ſit, Gregorii ſeptimi Pont. Max.tēpore,eò deductam fuiſſe;quod ſuis ad Cyriacum Carthaginensē Epiſcopum litteris ſcribit; ut in conſecrando Epiſcopo, tunc tantum tres,imo neque tres Epiſcopos habuerit,poſtea uerò etiam totam periiſſe. Loca omnia,quæ nō modò in Africa,ſed toto orbe,ſacris,error ueterū,addixerat,& Frediani,Dendrophori,& ſingula nomina eius ſuperſtitionis tenuerunt,Epholis,uel sūptibus deputata,iuxta Gratiani Auguſti decreta, ſuæ rei Honorius addixit, ſic ut ab eo die tert.kal. vectigalia,& fructus,in ærariū Principis inferrentur.Chiliarchas etiam,& Centonarias,uel qui ſibi plebis diſtributionē uſurpare dicebantur,iuſſit remoueri:Mox de iis,qui caducorū ſpecie,bona ab ipſo Auguſto Cæſare impetraſſent,& in prouincias ſuas reuerſi,opponi ſibi dominum uidiſſent, Quincto Id. Octo.decreuit, & ad Largum P.V.Africæ ſcripſit,ut ne quid,impetratum, proficeret,ſed ad priuatæ rei Comitem,vnà cum repugnante domino adiret, quem tamen intra anni ſpatium non vrgeret: eo elapſo,ſi non acceſſiſſet, ſcire uoluit,ſeipſum in ſe tuliſſe ſententiam. Octauo Id. Nouemb. Annati didaſcalo, & maioribus Iudæorum ſcripſit, Iudæi domini, ut ſeruis Chriſtianis,abſq. calumnia, uterentur, & ſuam eos religionem ſeruare permitterent,nec ab ea diſcedere, aut precibus; aut ſuaſionibus allicerent, alioqui in eos, perinde, ac ſacrilegos iturum. Hæc Rauennæ hoc anno ab Honorio conſtituta. Inſequens hæc Rauennæ item habuit annus. Ad VII. Id. Ianuar. Palladio Præfecto Prætorio edixit, ut omnes omninò,quocumq. titulo poſſiderent, quod delegatio ſuperindicti nomine uideretur amplexum fuiſſe, uelut canonem inferre in ærariū cogerentur: nec quiſquam, tametſi priuilegium in ſe irrogatū de ea re doceretur, uacaret ab ea neceſſitate,quæ iam non extraordinarium,ut ad illam diem contigerat,ſed ipſis facientibus,Canonicum nomen accepiſſet.Hanc neceſſitatem Honorio intulerant motus Gallici,quibus omnia miſcuerat Ataulfus Gothorum Rex ſuperiore anno, cum Attalum adduxiſſet, quem ſecum habebat, ut Auguſtalia inſignia reſumeret. Quamobrem Conſtantium Honorius miſerat,qui obſeſſum Narbone Ataulfum,inde abire, & in citeriorem Hiſpaniam migrare tandem coegerat. Vnde Attalus captus, ad Conſtantium deductus, & a Conſtantio ad Honorium miſſus eſt, qui in cuſtodia habitum, poſt bellum Gothicum confectum, ad triumphum reſeruauit.

Cum

Cum uerò Ataulfus, quod Placidiæ uxoris precibus, ad pacem cum Hono-
rio ſeſe propenſum ſignificaſſet, Barcinone a Gothis, ocium timentibus, per
fraudem interemptus eſſet, illi, quod filios non haberet, Sigericus Rex ſubſti-
tuitur, qui cum & ipſe ad pacem inclinaret, hoc anno interfectus, Valliam ſuc-
ceſſorem habuit. Is autem ad Pirenæum obuiam Conſtantio factus, cum uide
ret ſibi ſuperiorum Regum ueſtigiis inſiſtendum, & pacem ab eo ſupplex, per
legatos, petiit, & impetrauit, reſtituta, quam apud ſe honeſtiſſime habebat, Pla
cidia, Honorii ſorore. Honorius ad Conſtantium, quem Comitem, & Patritiũ
appellat, ita ſcripſit. *Sub clade barbaricæ depopulationis, ſi qua aut per fugam, aut per
congregationem infælicium populorum, indigne, inuidioſeq. commiſſa ſunt, ad inuidiam
placatarum legum, a callidis litigatorum obiectionibus, non nocentur. Habeant omnium
criminum impunitatem, qui euadendi forſitan non habuerunt facultatem, niſi eos eadẽ
crimina iuuiſſent: Non enim crimen dicitur, quod mortis adegit impulſus: ex quo ani-
maduertere cunctos litigatores congruum eſt, ſi quid depradationis agnouerint, ſe rece-
pturos: ſi tamen in eorum, quos pulſauerint, facultatibus abundare, aut reſidere, id potue
rint comprobare. Dat. Kal. Mart. Rauennæ. D. N. Theod. A. VII. & Palladio. V. C. Coſſ.*
Eodem menſe, Idibus, ſtatuit, ut ſi quis Proconſularem, aut Vicariam poteſta-
tem, uel Conſularitatis faſces, aut uexilla præſidiaria, atq. in diſcuſſionibus Co
mitiuas, uel Officia principatus iterare tentaſſet, eius omne patrimonium æra-
rio addiceretur. Mox Quinto Non. Mai. decreuit, ut ſi quis Decurionem ſuum
uindicare uoluiſſet, nec iudex adeſſet, in eundem iniicere manus liceret, & ad
cognitoris diſquiſitionem deducere, ſic tamen, ut Moderator Prouinciæ, intra
tres menſes, cauſam perficeret. De Curiæ etiam obnoxiis haud fere diſſimilia
ſtatuit. Quarto autem Non. Iul. Peræquationem Agapii manere in perpetuum
cenſuit, edicto ad Vrſacium Comitem rei priuatæ miſſo. Adhæc Quinto Id.
Septemb. iuſſit, ut qui Decuriones, patre, atq. maioribus, approbabantur, & ar-
matam, quacumque occaſione, adeptos fuiſſe militiam, abſoluti ſacramento
militari, ut conſtitutũ erat, ad munia Ciuilia reuocarentur. Reliqui etiam mu-
nicipes, palatinis addicti muneribus, abſoluti cingulo militari, muneribus ci
uitatis redderẽtur. Addidit etiam, numquam ob unius litigatoris querimoniã,
ſuggeſtionem; ita ſupplices quoſdam libellos appellabant; Auguſtalibus altari
bus offerendam. Decreuit item. X. kal. Octob. ut quocumq; ex munere præto-
riano, ad quamcumque quis Reipublicæ neceſſitatem profligandam, miſſus
fuiſſet, is intra anni ſpatium, collectis rationibus, ad ſuum iudicẽ rediret, quid
factum, quid infectum eſſet, oſtenderet, quid in nominibus haberet, penes
quos reſediſſet, cuiuſve cauſa, aut culpa, in eadẽ prouincia fuiſſet relictũ. Ex-
acto ſpatio, ſi eius regionis uiſceribus, prædator, imminens, remorari deprehẽ
ſus fuiſſet, nulla accepta excuſatione, abſolutus cingulo, magiſtratu deiicere-
tur. Ad finem anni de Iudæis multa conſtituit, ad Annatem Didaſcalum, & ma
iores Iudæorum ſcribens. Pridie autem Idus Dec. maiores crines, ac indumẽ
ta pellium, etiam in ſeruis, in urbe ſacratiſſima uicinisq. regionibus, inhibuit;
nec quẽquam poſſe impune, illo deinde habitu uti, decreuit. Hoc anno Placi-
dia, iubente Honorio, Conſtantio nupſit, claro, uti diximus, uiro. Honorius Cõ
ſtantium in concione laudauit, & quod tyrannos tanta uirtute ſuſtuliſſet, &
quòd barbarorum ingentem uim, fame atq. armis tentatam, domuiſſet. Acceſ-
ſerunt ad hæc laudes Placidiæ, quæ barbarum Regẽ, cui nupſerat, tempeſtiuè

molliterq. tractando, Italiam calamitosissimo bello liberasset. Postero anno
ANN. CCCC XVII. Honorius XI. consulatum gerens, Constantium Placidiæ maritum, consulem iterum, sibi collegam declarauit,& Rauennæ, pridie Id. Mart.de prædiis desertis, ad Sebastium Comitem primi ordinis scripsit, tribusq. edictis cauit, ut quicumque aliorum fundorum dominus, desertum prædium suum inspici sorte uoluisset, vniuersa quæ possideret loca, etiam si idonea essent, peragrari fineret, ut sarcina destitutæ possessionis, posset melioribus sociari, peræquatoq. omni patrimonio, nihil de desertis postea conquereretur. Penes eum autem possessio firma permaneret, cui a Peræquatore semel eam traditam fuisse constitisset. Ipse quoque Comes possessiones studiose peragraret, quæ ante uiginti annos præcipuum beneficium de recisione meruissent, ut recte æstimari posset, utrumne ueræ petitiones essent, an addi quidpiam oporteret. Pridie Id. Mai. ad eundem scripsit, naualem hæresim in omnibus seruari curaret, ut quæcumque præconi subiectæ possessiones, distractæ fuissent,& stipulatione publica, nauali fuissent hæresi separatæ, si id oneris, ante, eas sustinuisse constitisset, restituerentur. Eodem die ad Vrsacium Comitem R.P. scribens, edixit, Emphyteutici iuris prædia ita locari, ut cessante, illustris priuatarum Comitis, iussu, quanta sors in aliis functionibus subleuata fuisset, tanta etiam in pensione demeretur. Quod si quis rescriptum de Augustalibus altaribus meruisset, quo alius spectator loca posset discutere, sanxit, hæc ut subreptio inanis haberetur, & illud ualeret, quod probatissimi peræquatores definiissent. Ad Sebastium autem rescripsit, si quis desertam possessionem sub peræquationis sorte percepisset, is, a præstatione glebæ senatoriæ, etiam si antiquitus id oneris fundum manebat, uacaret: Quæ uerò prædia, in desertis, nauali functioni essent obnoxia, ea ab aliis releuari præcepit: tanta Honorius in exigendis tributis moderatione, ac æqualitate utebatur. Ad excludendas quoque patronorum caudicariorum fraudes,& portuensium furta mensorum tollenda, VII. kal. Ianuarii, ad Palladium P.P. scribens, decreuit, uti unus è patronis, totius consensu corporis eligeretur, qui per quinquennium custodiam portuensium conditorum susciperet, missurus ad collegas clandestinum digma, ne quid ex specie, fraus occulta, uectorum pessimæ qualitatis immutaret: ea lege, ut qui id muneris recte administrasset, is post quinquennium suum, Comes tertii ordinis foret: Qui fraudem fecisset, admisissetve, is, amisso patrimonio, ad pistrini munia prima reuocaretur. Sanxit etiam, ut qui illustris vrbanæ sedis, uel annonariæ potestatis apparitor, clandestina fraude pistorem concussisset, accusatus, conuictusq. perpetuis panificii nexibus addiceretur. Innocentius Pont. Max. hoc anno moritur, qui cum Rauennæ, bellica Romanæ obsidionis, direptionisq. pericula, uitasset, dum Romam reuersus, multa instauraret, in iis, militari uiro, martyri beatissimo, Rauennæ tutelari, D. Vitali, Diuisq. Geruasio,& Protasio eius filiis, templum dicauit, quod ex testamento Vestinæ, nobilissimæ fœminæ, per id tempus, Romæ excitatum fuerat: neque hoc contentus, titulum illud sacerdotum Cardinalium fecit, eoq. Vrsicinum,&Leopardũ, qui in ea ædificatione, vnà cum Diacono Liuieno, laborauerant, cohonestauit. Zosimus in Pontificatum sufficitur. Cum autem VI. Id. Mart. insequenti anno, Honorius scriptis, Rauenna, ad Palladium. P.P. litteris, edixisset, ut in Iudaica superstitione uiuentibus, attentandæ in po-

sterum

sterum militiæ, gerendorumq. magistratuum aditus obstrueretur. Qui fortiti fuissent, iis ut adducere ad finem possent, dedit, *ignoscens*, ut ille inquit, *facto potius, quam fauens*. Qui armatam militiam gererent, absolui eos cingulo iussit: liberalibus studiis institutis, exercendæ aduocationis libertatem non præcidit, & Curialium munerum onere uti permisit, eos quæ prærogatiua natalium, & splendore familiæ sortirentur. Decimo autem kal. Iul. ne quis post diem mortis, scriptis ante decennium testamentis, assensus præstaretur, cauit. Ceterum ut in Republica ordinanda Honorius summa ope laborabat, extinctis iam vndique in Gallis, Hispaniisq. & Lybia surgentibus tyrannis, Vallia, ac Visigothis, auxilium Constantio, qui per hos dies in Lusitania erat, ferentibus, ita Zosimus Pontifex multa in Ecclesia catholica instituere, restituereq. summa cura nixus, hanc ad sacratos uiros, qui Rauennæ *erant*, scripsit Epistolam. *Zosimus Episcopus: commonitorium Presbyteris, & Diaconibus, qui Rauennæ sunt. Ex relatione fratris nostri Archidami presbyteri, qualiter suscepti sitis, uel quid egeritis, cognouimus, uel qualiter illi suscepti sint, qui contra Canones aduersum nos ad Comitatum, nescio qua audentes temeritate, ire uoluerunt. Ad quos hæc, quæ nunc misimus, olim scripta feceramus, eorum, quas iniuriosè miserant, respondentes epistolis. Sed quoniam non potuerunt rei, in sua, hoc est, in nostra Ecclesia Romana, cum nostris compresbyteris commorari, has ad uos, illis tradendas, litteras destinauimus, in quibus Decreto nostro sanximus, memoratos perturbatores, omnium, ab Apostolica nostræ sedis communione, alienos fuisse, atque nostræ subscriptione prolatam sententiam suscepisse. Illos etiam qui effrenato huic facto, consilioq. assensum commodare uoluerunt, vestræ charitatis est, æstimare, qualiter habeantur. Quibus hoc obijcere vos debetis, quod iuxta canonum præcepta fortiter incurrere, & qualiter presbyteros non decebat, rebelles existere tentauerunt. Vos tamen monemus in speculis esse debere, ne qua eorum prorumpat audacia, quos anathematizatos scis sancta, & Apostolica Ecclesia. De ijs verò, qui eorum se societati iunxerunt, quid agere debeamus, cum reuersi fueritis, consilio meliori tractabimus. Dat. V. Non. Octob. Honorio XII. Theod. VIII. Augg. Coss.* Sub id tempus Exuperantius Archiepiscopus, Zosimi Pontificatu, Tert. kal. Iun. decessit: sepultus est in D. Agnetis, sub Porphyrite lapide ante aram maximam. Insequentibus temporibus in medio eo templo, sub ara illi dicata, in monumento ex marmore cum uiseretur, nostra ætate, ara solo æquata, sinistrorsum ingredientibus, sepulcrum est collocatum. Opidum Argenta, quod ante id tempus ultra Padum erat, eo loci, quo nunc templum uetustissimum Diuo Georgio dicatum uisitur, ab eo exædificatum est. Ita autem uocatum plerique ferunt, ab argenti pensione, quam opidi incolæ Rauennati Archiepiscopo quotannis persoluere tenebantur. quod ad hanc diem, cum ex ipsius Ecclesiæ sit iuribus, seruatur. Tametsi Blondus eo nomine appellatum scribat, quòd Archiepiscopi Rauennates tribus sibi subiectis Ecclesiis, quas præcipuas tunc habebant, trium metallorum nomina, quæ maxime nobilia uidebantur esse, imposuerint. Quapropter Aureolum, quod opidum est in amœnissimo Foroliuiensi colle, ab auro; Argentam ab Argento, & Ferrariam a ferro uocatam. Huius tempore Gemellus, D. Agneti, in regione Herculana, templum extruxit: quod sacrauit deinde Maximianus Tertio Id. Oct. Hoc ferunt multis postea muneribus ab Gemello ditatum, Siciliamque tunc Rauennati Ecclesiæ subiectam, & eius Præfectum pro Archiepiscopo

Rauennati, Gemellum fuisse: a quo etiam D. Agathæ virginis, & martyris templum, superioribus annis ædificari cœptum, huius Archiepiscopi tempore absoluitur. In Exuperantii locum, Ioannes, primus hoc nomine, subrogatur, quem ea sanctitate fuisse ferunt, ut, quòd cælites ventitare ad eum familiariter consueffent, ad hæc usq. tempora, Ioannes qui vidit Angelum uocetur; tuncq. Græca uoce Ἀγγελόπτην appellatum. Honorius interea Reipublicæ curam non intermittens, cum esset Rauennæ, ad largum P. V. Africæ V. Id. Octobris scribens, decreuit, incoporationem bonorum: his enim utar eius sæculi uerbis, ut res melius pateat; anteferendam competitionis effectui, & de possessore iam fisco, ad priuatarum largitionum Comitem referendum. De delatoribus etiam, sine quibus, iussit, nullam petitionem aut inchoari, aut peragi, ignoscendum illis sciuit, si semel probassent delata, periculosam verò illis fore uictoriam iteratæ proditionis abrupto periculo: sin uerò tertia uice detulissent, id minime probandum esse, sed pœnam potius illis subeundam. Tandem X V I I. kal. Decembr. Italica tributa composuit, his litteris ad Palladium P. P. scriptis. *Præter censuales functiones, Campania, quam & vetustatis grauior oneras adscriptio, & post hostium vastauit incursio, peraquatis territorijs, nonam partem tantummodo præteriti assis, publicarum toleret functionum. Picenum vero, & Tusciam, suburbicarias regiones, septimam tributorum, ad supputationem professionis antiquæ, per vniuersos titulos iubemus agnoscere, ut reciso antiqui census onere, is tantum modus, quem superius comprehendimus, chartis publicis inseratur, hac condicione, vt omnis, super desertorum nomine querela, in posterum conquiescat. Dat. X V I I. Kal. Decemb. Rauennæ, Honorio X I I. & Theo-*

AN. CCCC XIX. *do. VIII. AA. Coss.* Postero anno, Rauennæ, ut Marcellinus Comes tradit, sexto Non. Quinct. Constantio, ex Placidia uxore, natus puer est Valentinianus, Moma, & Plinta consulibus: Sunt tamen qui Quincto Non. natum scribant, Momamq. Consulem, Monaxium appellent. Prosper, qui Marcellino est paulò antiquior, in superiorem annum id retulit. Duas tantum leges Rauennæ ab Honorio latas hoc anno legimus, alteram de Inquilinis, & Colonis VI. kal. Iul. de Suariis alteram, quarto kal. Aug. ad Palladium Præfectum prætorio utramq. De Colonis, & Inquilinis constituit, post annos triginta, uiros, post uiginti, fœminas repeti non posse. De Suariis, ut illis pecuarii iungerentur, restituerenturq. uetera priuilegia omnia, tresq. ex illo collegio principes, tertii

ANN. CCCCXX. ordinis comitiuam reciperent. Insequenti anno, quo consules fuere Theodosius Aug. IX. & Constantius III. Octauo Id. Mar. Rauennæ, Honorius acriter in eum cauit, qui dicatam Deo Virginem, prodigus sui raptor, ambiisset. Mox octauo Id. Mai. decreuit, ne sacris initiati, extranearum mulierũ contubernio uterentur, eo tantum illis dato, ut matres, filias, ac germanas, intra domorum septa continerent. *In his enim nihil sæui criminis æstimari, fœdus naturale permittit*, inquit Honorius. Tandem Quincto kal. Octobr. Maximiano Præfecto Vrbis edixit, ne in auiarum successione, capitis diminutio materna quæreretur. Sub id tempus Attalus, quem iam Honorius, Imperium occupantem, & captum, obtruncata manu, in Lyparim Insulam relegarat, denuoq. noua moliebatur, ab Romanis uinctus deducitur Rauennam, ad Honorium. Illi læua manus, quæ vna reliqua fuerat, dissecta, Constantii iussus mox Byzantium pro ludibrio missus. Vt uerò omnem deinde huiusmodi defectionum occasio-

nem

nem Honorius tolleret,& maiori tractaretur in externis regionibus auctoritate Respublica,neque omnino præter dignitatem nupsisse Placidia soror uideretur, Constantium, Rauennæ, Cæsarem Augustum, & consortem Imperii simul facit: Inde Valentiniano puero, Nobilissimi dignitatem præbuit, & imaginem Constantii Augusti, Constantinopolim ad Theodosium collegam, & per prouinciam misit: ueteri eorum temporum more, quo huiusmodi ad populos Cæsarum, Augustorumque imagines mittebantur, & ubi plurium aut Regum, aut fratrum tabulæ pingebantur, vt inter vtrosque insignia consentientis voluntatis declararentur, fœmineo habitu, pictor, vtrique a tergo Concordiam statuebat, quæ brachiis suis vtrumque complexa, indicaret, eos, qui corporibus separati viderentur, sententiis, & voluntate conuenire: quod Archiepiscopus Rauennas, Petrus Chrysologus testatur. Tradunt nonnulli, Theodosium, vbi Constantium ab Honorio Augustum factum accepit, neque id factum probasse, neque imaginem eius accepisse. Eodem hoc anno, pridie kal. Octobr. D. Hieronymus Stridoniensis, doctrina, & sanctitate toto orbe clarissimus, multis laboribus in sacrarum litterarum interpretatione perfunctus, in cælum abiit, Postumianus, Gallus homo, qui vixit hoc tempore, & in Orientem nauigans, loca sancta, hominesque vitæ continentia, ac sanctitate celebres inuisit, referente Sulpicio Seuero, in Postumiani, & Galli collatione a se scripta, de D. Hieronymo, quem in opido Bethlehem, sexto ab Hierosolymis lapide, conuenit, hæc loquitur. Ego, inquit, *vt dicere institueram, apud Hieronymum sex mensibus fui, cui iugis aduersus malos pugna, perpetuumq. certamen, consciuit odia perditorum. Oderunt eum heretici, quia eos impugnare non desinit: oderunt clerici, quia uitia eorum insectatur, & crimina, sed planè eum boni omnes admirantur, & diligunt: nam qui eum hæreticum esse arbitrantur, insaniunt. Verè dixerim, Catholica omnis scientia, sana doctrina est. Non die, non nocte requiescit: aut legit aliquid semper, aut scribit. Quòd nisi mihi fuisset animo fixum, & promissum, Deo teste, propositum Eremum adire, uel exigui temporis puncto, a tanto viro discedere noluissem.* Postero anno Honorius, ANN. CCCCXXI.
& Constantius Augusti, Rauennæ, Eustasio, & Agricola consulibus, VI. Id. Mart. de repudiationibus multa sanxerunt, ac diuortiis. Adhæc, Octauo Id. Iul. ad Palladium Præfectum prætorio, de petitionibus sanxerunt, vt nemo homo competitioni subiiceretur, nisi qui capitali, ob crimen, sententia, ademptis bonis, deportandus esset: de quibus tamen competi, per biennium, nihil iusserunt. De caducis etiam mortuorum bonis, ad competitores transferendis, cum nullus ab intestato hæres esset, sciuerunt. Ad Proculum quoque Comitem rerum priuatarum, edixerunt, qui ærario Augustali, tamquam quæsita bona, postularent annuum illis spatium, ad ea, quæ dicerent, quæque uellent, probanda, daretur. Decreuit etiam Honorius, ut eorum bona, qui ob crimina mulctati, absque parentibus, liberisve decessissent, ærario Augustali addicerentur: in scelere quod esset de maiestate, tametsi adessent parentes, liberiq. tamen idem fieret. Adhæc, perpetua per quinquennium possessio, competitorem extruderet. Quincto autem kal. Augusti, Rauennæ, Honorius, Constantiusq. de chyrographis mortuorum, ad Palladium P.P. sanxerunt, vt qui inter absentes, intra illud continens quinquennium, inter præsentes verò, biennium, nec publicasset cautiones, nec conuenisset hæredes

eius, qui pecuniam deberet; actione priuaretur: deq. eo toto casu, multa sigillatim decreuerunt: quæ in Codice Theodosiano, vnde hæc excerpsimus edicta, habentur. Ceterum cum hoc tempore à Gothis acerrimũ in Hispaniam bellum cum Vandalis gereretur, Honorius, communicatis cum Constantio de summa rerum consiliis, eam nequaquam deserendam prouinciam decernens, ad Constantium, eorum parandorum, quæ ad illud Hispaniense bellum necessaria viderentur, negocium detulit. Sed Constantius immatura morte, in ipso medio apparatu, excessit è vita, anno nondum perfecto, postquam Cæsar Augustus fuerat appellatus. Itaque illi Castinum Magistrum militum, & Bonifacium Comitem Africæ, viros bellica laude præstantes, suffecit. Atque tot habuit hic annus Rauennæ: Insequens pleraque etiam ab Honorio rescripta Rauennæ item, habuit, ipso Honorio XIII. Theodosio X. Augg. Consulibus. Nam X. kal. Mart. in prouinciis Proconsulari, & Byzacena, quæ, & quot nomina induci, remittiq. vellet, maxima humanitate decreuit. Octauo Idus Iul. sanxit, vt pecunia, cum ex stipulatione postularetur, sequestri locus non esset. Sexto Id. de pecunia, seruo, & ceteris huiusmodi, insciente domino, commodata, sciuit, dominum haud teneri, tametsi per litteras, dominus, seruum illi suum commendasset, nisi tamen si pecuniam sigillatim nominasset. Postridie eius diei, iussit, vt qui nomina, cautiones appellata, ad potentes detulisset, quod haberet in nominibus, perderet: neve cuiusquam possessio, pro alterius ære alieno publico, conueniri vlla posset. Quarto Nonas Nouembr. ad Marinianum Præfectum prætorio scripsit, quod pater pactum de nuptiis filiæ iniisset, si obiisset ante, quam puella matrimonio iungeretur, id tamen inter sponsos ratum permaneret. Quòd si constante matrimonio, maritus interiret, dos, quæ data, quæve promissa fuisset, ad vxorem rediret: sin maritus eam vxori refudisset, vxore mortua, marito, ab eius hæredibus, cum fructibus a die refusæ dotis, restitueretur. Interea Placidia, quam ob causam, incertum est; scribit tamen Cassiodorus, ob suspicionem incitatorum hostium, ab Honorio fratre vexari, maleq. haberi cepit: quamobrem ipsa, postero anno, ad Theodosium, Arcadii Fratris filium, qui Byzantii imperabat, sese cum Valentiniano, atque Honoria filiis, recepit. Honorius ad Rempublicam conseruandam intentus, sexto Id. Februar. ad Rufinum Comitem sacrarum largitionum, Rauenna scribens, circa largitionales, vt vocabant, titulos, plurima liberaliter indulsit. Mox V. kal. Mart. scriptis ad Crispionem Comitem, & Magistrum equitum litteris, iussit, vt qui militarent, si in solo publico vel ædificassent, vel septis spatia includerent, ea perpetuo iure possiderent. Qui miles antea loca publica occupasset, quæ nemo ad eam diem possedisset, inde si quo fuisset iudicio retractus, restitueretur. Septimo autem Id. Mart. edixit, Decuriones, & Silentiarios, siue deinde a muneribus quiescerent, siue altius proueherentur, nihil, quod Honoratis, pro rerum necessitate imponebatur, exsoluerent, Tyrones, & equos non conferrent: Nudum tributum, quod plerumque poscebatur, conficerent. Quinctodecimo kal. Iun. Proculo P.P. edixit, vt qui homines, quæque prædia, in Africa, per quinquaginta annos, a tributis, muneribusq. naualibus vacassent, ea ne vexarentur. De priuatis deinde faciendis iudiciis, ad Consules, Prætores, Tribunos plebis, Senatumque suum, ita scripsit. *In criminalibus causis, Senatus,*

ANN. CCCC XXII. (margin, beside "que tot habuit hic annus Rauennæ")

ANN. CCCC XXIII. (margin, beside "brem ipsa, postero anno")

statuta iamdudum Quinquevirali iudicij forma seruabitur. In quo cum perfacile esse credamus, optimos legere de summis, fortito tamen ad iudicium uocabuntur, ne de capite, atque innocentia, alterius indicio electi, iudicent. Dat. VIII. Id. Aug. Rauenna, Asclepiodoto, & Mariniano Coss. Adiecit etiam, ne liberti, non solũ contra patronos, sed nec contra patronorum hæredes audirentur. Ingratos, etiam ab hæredibus in seruitutem reuocandos: Delatores contra patronorum hæredes, antequam audirentur, puniendos. Qui crimen alicui inferret, quo in periculum capitis arcesseretur, is in iudicium ueniret, rei nomen indicaret, in custodia pari, pro dignitate tamen, haberetur, ne impunita esset mentiendi licentia. Qui de se in quæstione crimen confessus, in alios paratus esset dicere, non audiretur. Septimo autem Idus, libertorum aduersus patronos improbas voces, pœnis graui edicto propositis, præclusit, sic, vt non modò sponte prodire non auderent, sed ne vocati quidem in iudicium venire cogerentur: Atque hæc postrema fuit Honorii lex, quam ego Rauennæ datam, repererim. Scribunt plerique, eum mox grauissimo aquæ inter cutim morbo tentatum, Romam se vehendum curasse, ibique XVIII. kal. Septembris, eo consumptum interiisse, ac iuxta basilicam D. Petri, in monumento repositum: Sed cum a postremo de libertis rescripto Rauennæ dato, ad diem, quo excessit è vita, septem tantum dies intercidant, quibus talem, tantumq. Principem, graui præsertim morbo oppressum, tantum itineris confecisse, summis æstatis caloribus, sed neque in viam se dedisse, difficile creditu est, libentius illis assentior, qui Rauennæ mortuum scribunt. Eius interitum crinita stella per multos dies præcessit; Vixit Honorius annos XXXIX. tribus, & viginti diebus minus: quem vtrumne infelicior fuerit, tot vndique, & perpetuis domesticorum insidiis, & externorum bellis grauissimis oppugnatus, an felicior, tam secundo cursu, ac planè interdum miraculo, liberatus, haud facile dicas: nisi quòd ob religionem, pietatemq. cum prudentia, & consilii maturitate, magnitudineq. animi; vel in tenera, imbecilliq. ætate; coniunctas, immensam gloriam, & a sanctissimis, doctissimisq. eius sæculi, viris, laudem singularem meruisse, certissimum est. Castinus Scytha copiarum Honorianarum Imperator, ab Romanis partes suas sequenti bus, Ioannem quendam, qui Rauennæ erat, & Honorii commentarios scripserat, curauit Imperatorem eligi: quod Castino ipso Scytha, & Aetio item Scytha, summæ solertiæ, magnæq. virtutis viris iuuantibus, factum est: eiq. Italiæ multi populi, Rauennates præsertim, penes quos Augustalia insignia, solêni pompa, suscepit, assensi sunt. Theodosius quintumdecimum iam annum Cæsar Augustus, accepta Honorii morte, insequenti anno, mense Septembri; ANN. CCCC XXIIII. Constantinopoli profectus, Thessalonicam accessit, ibiq. Placidiam, amitam, Valentiniani matrem, Augustam nuncupauit, & Valentinianum, Cæsarem declarauit, ipsius Placidiæ amitæ, ex Constantio, vti docuimus, filium, Rauennæ natum. Ioannes Archiepiscopus Rauennas, Valentiniani perpetuò partes fouit, vel ea maximè de causa, quòd Ioannes Tyrannus, Ecclesiæ parum addictus videretur, libertatem Ecclesiasticam impiè oppugnaret, priuilegia rescinderet, sacris initiatos, ad prophanos iudices deducendos edixisset: Valẽtinianus, Cæsar creatus, Eudoxiam, Theodosii Imperatoris filiam, sibi despondit: Placidia, Theodosio iubente, cum Valentiniano, & Iusta, Grata, Honoria filiis, adhuc pueris, cumq. optimo exercitu, traiicere in Italiam parant. Iubet interea Theodosius,

dosius, Ardaburem, Ducem strenuissimum, mari, in Italiam, maiori qua posset, copiarum multitudine, traiicere; antequam Placidia, ac pueri peruenirent; curareq. Ioannem è medio tollendum. Ardabures Theodosii imperata confestim facit. Sed in mari adeò ingenti iactatur tempestate, vt prætoria eius nauis, aberrãs ex aliarum agmine, in oram Rauennatem eiecta, eò decurrerit, vbi facile ipse captus, Tyrannoq. traditus, & vinctus ferro, Rauennam deductus est. In eadem maris summa tẽpestate, cum parum abfuisset, quin collisæ naues, in quibus erant Placidia, & Aspar, Ardaburis filius, mergerentur, Placidia, si incolumis Italiam appulisset, D. Ioanni Euangelistæ templum Rauennæ vouit. eoq. ab omnibus, hortante Placidia, in maxima desperatione salutis, patrono apud Deum inuocato, ipse D. Ioannes ingenti miraculo aduenit, suiq. præsentia, consolationem, ac remedium nautis, gubernatoribusq. qui vim tempestatis amplius pati non poterant, adhibuit; continuoq. sedata est increbescentis uenti, & maximos iamdiu voluentis fluctus, tempestas; exasperatumq. fluctibus mare, quieuit. Quamobrem Italiæ oram cum felicissimè tenuissent, exceptus est Placidiæ aduentus, ab omnibus ciuitatibus, incredibili honore, atque amore, extra Rauennam, quòd Tiranni partes defenderet, & ibidem ipse commoraretur. Placidia cum filiis Aquileiæ consedit, ibiq. omnia, quæ ab Ioanne tyranno, aduersus Ecclesiæ libertatem edicta fuerant, postero anno, qui fuit a partu Virginis vigesimus quinctus supra quadringentesimũ, Theodosio XI. & se consulibus, edicto, VIII. Id. Octobr. Promulgato, consulente Placidia, quæ pro arbitratu Imperium administrabat, abrogauit, Ecclesiis, sacratisq. viris in pristinam libertatem vindicatis. Interea Aspar de capto patre certior factus, adeò nixus est, diligentemq. ac strenuam operam nauauit, ut per paludes, quæ propè Rauennam erant, pastore quodam Duce, profectus, quarum traiectio nulla ratione possibilis credebatur, ingenti prodigio, vrbem ingressus, nihil tale metuentem Tyrannum, postquam per menses decem, & octo Imperium, Rauẽnæ, obtinuerat, & ceperit, & trucidauerit: si Freculpho Episcopo, Procopio, Cassiodoro, Marcellino Comiti, multisq. præterea historiarum scriptoribus grauissimis assentimur. Patrem deinde liberauit ipse. Per idem tempus ab Ioanne Archiepiscopo sacellum consecratur, quod cum tẽplo D. Laurentii martyris, iussu Honotii, ab se ædificato, Lauritius coniunxerat, & Diuis Stephano, Protasio, & Geruasio dicauerat: Neque enim de toto eo D. Laurentii templo intelligi hæc dedicatio potest, & quòd tempora non consentiunt; neque enim Honorius, cuius tempore dedicatum est, ad hanc diem vixit; & quia id sacelli inscriptio, aureis litteris, apertè indicat: Hæc autem est. *Stephano, Protasio, & Geruasio, Beato martyrio, & sibi memoria, Lauritius dedicauit, sub die III. Kal. Octobr. Theodosio X I. & Placido Valentiniano Coss.* Is autem Lauritius, anno ætatis sexto, & nonagesimo sanctè decedens, iuxta ædificatum ab se templum, tumulo componitur, in ipso Diuorum Protasii, & Geruasii sacello. Rauennam interea Placidia adueniens, de factionis proceribus supplicium sumpsit, & vrbem Rauennam diripiendam militibus dedit, ob id ciuibus vehementer infensa, quod eos Ioanni Tyranno studuisse comperiebat. Voti autem nuncupati non immemor, admirabilis templi exædificationem aggreditur; cumq. Ioannem Archiepiscopum summa veneratione salutasset, omnemque suam operam illi fuisset pollicita, deq. propensa in eam, ac Valentinianum filium voluntate gra-

ANN. CCCC XXV.

tias

tias maximas egisset, lucernam vna cum cerostrato ex auro optimo, pondo septem, Rauennati Ecclesiæ dono tradidit, propria imagine adiecta, cui circum scriptum erat, *parabo Lucernam Christo meo* mirabili arte: Cum Theodosius etiã ipse, de hac Rauennati victoria, ab Aspare, per litteras, certior factus, Circensibus statim ludis, quos Constantinopoli spectabat, omissis, in templum, ad gratias Deo agendas, processerit, atque eò etiam vniuersum populum inuitauerit. Haud ita multos post dies Valentinianus, Idibus Octobris, Rauennæ, decreto Theodosii, insignibus Augustalibus, summa pompa, septimum agens annum, ornatus est, & Augustus appellatus. Placidia non deserens, quæ ad Imperii administrationem facere videbantur, aduersus Castinum noua moliẽtem, apud plerasque Italiæ vrbes, Ardabure cum copiis misso, hominem com misso prœlio ab Vercellis haud procul, superauit: deseritur enim a suis Castinus, & Rauennam ad Valentinianum deducitur, iisdem ferme diebus, quibus, & Aetius, qui Romæ fuerat captus. Castinus in exilium missus, Africam deinde, licet infelici exitu, violatis finibus, perturbauit. Aetius apud Valentinianum remansit, quòd polliceretur, quos Hunnos ex Pannonia subsidio Ioanni tyranno futuros, euocasset, facere, vt inde ne discederent, cum adhuc castra non mouissent: quod, & factum est. Hac ratione cum se Placidiæ, & Valentiniano purgauisset; nam antea, cum Honorius illum, in Constantii, qui Placidiam vxorem acceperat, locum, vnà cum Castino, suffecisset, in suspicionem rei minus fideliter administratæ venerat, eius conciliata sibi beneuolentia, præficitur iis Galliæ municipiis, quæ nec Gothi possiderent, nec Burgundiones. Valentinianus non multo post, eodem, quo in Italiam venerat, anno, Romam vocatus, illuc se cum Gallia Placidia matre contulit. Cum verò religione essent incensi, non defuerunt Placidia, & Valentinianus, cui ab matre, Placidi prænomen adscripserant; quin inter tot felices, ac secundos exitus, summaque de Imperio negocia, loca sancta Romæ, hominesq. Sanctitate, ac innocentia vitæ insignes, inuiserent. Enitebant eo tempore, sacerdotes Antiocheni, Romæ, duo, Timotheus, & Barbatianus: Ad hos cum adiissent, solus Barbatianus viuere inuentus, in cœmiterio Calixti, via Appia, altero ab vrbe lapide; loco, & sanctorum virorum habitatione, corporibusq. & D. Cypriani testimonio, celebri. Ibi cum Placidiæ puella, acerbissimo oculorum dolore laboraret, vir sanctus, dominæ precibus commotus, vbi Deum precatus est, ventrale, quod habebat, in aquam mersum, puellæ tradidit, iubetque oculos, vt extergat: quo facto, morbo soluta est. Nec multo post Calogenes, græcus adolescens, Valentiniani seruus, cum scalis descenderet, decidit, ossibusq. confractis, & pede comminuto, cum parum abesset a morte, ad uirum Dei importatus, ab eoq. signo crucis obsignatus, statim conualuit. Isidorus etiam cum ex pulmonis ulcere ad extremum laboraret, adductus ad Barbatianum, vir sanctus, cum Deo ante, preces, vt consueuerat, fudisset, porrexit nonnihil Citri, quod sibi forte ad manus fuit; cuius esu morbo liberatur. His, plurimisq. præterea prodigiis clarus, Rauennam ab Galla Placidia non multo post deducitur, quo se Valentinianus cum matre recepit. Interea edicta multa, ad nouum constituendum Imperium edicturus, cum ab eo incepisset, quo Hæretici, & secta omnis, inimica Catholicis, Ciuitatibus pellerentur, Rauennæ, anno a Christo nato vigesimo sexto supra quadringentesimo ANN. CCCC XXVI.

tesimum, se iterum, & Theodosio Aug. XII. Consulibus, postquam Romã rediisset, vbi mense Ianuario fuisse, lex de conductoribus domus Augustæ, ad Senatum ibidem lata, tert. Non. Ianuar. declarat, ad Bassum Præfectum Prætorio, pridie Non. Mart. de conductoribus, hominibusq. domus Augustæ, iterum sanxit, ne vllum cuiuslibet magistratus, militiæve nomen vsurparent, alicuius cingulo dignitatis ne vterentur: Si qua lis incideret, quæ spectaret ad Regiam domum, æquali, cum ceteris, iuris ordine tenerentur. Mox Ter. kal. April. libertis, omnem, ad honores, palatinamq. vt tum vocabant; militiam, aditum interdixit. Ex manumissis natos, ad Protectoris locum proximum, quod ad eam diem non licuerat, prouehi posse permisit, ita vt patronis, patronorumq. hæredibus reuerentiæ priuilegia conseruarentur: Ingratos, licet militarent, in seruitutem reuocari voluit. Septimo autem Id. April. in Apostatas, qui nomen Christianum amplexi, sacrificia fecissent, & grauissimum ipse edictum habuit, & superiorum Augustorum edicta probauit, ne qua, postquam a fide desciuissent, testandi, donandive facultas illis esset, sed nec venditionis specie, facere legi fraudem liceret: Totum ab intestato ad Christianos, propinquos potissimum, deferretur. Ad hæc eorum post mortem perfidiam plectendam, testamentis, ac donationibus rescindendis, duxit. Postridie decreuit, si Iudæi, vel Samaritæ filius, filiave, aut nepos, vnus, vel plures fidem essent Christianam induti, non licere eorum parentibus, id autem est, patri, matri, auo, aut auiæ, exhæredare, vel in testamento, silentio præterire, vel minus quidquam eis relinquere, quam adipisci possent, si ab intestato uocarentur; alioqui eos ab intestato, voluntate rescissa, succedere: Si quod maximum in eos crimen commisisse probaretur, manēte in eos vltione legitima, parentes, solam eis Falcidiam, amplexæ religionis causa, relinquerent. De bonis quoque maternis multa decreuit. VIII. Id. Nouem. & postridie eius diei, ad Senatum, de cretione, & bonorum possessione, in patre, moriente infante filio, statuens, vt nec petitione, nec creatione solemni adhibita, hæres tamen succederet. Adhæc, qui filio, filiæ, nepoti ex filio, vel pronepoti ex nepote, mancipationis tempore, quidpiam donasset, id, nisi probatis in iudicio manifestis ingrati animi causis, reuocare non posset. Sexto autem Id. omnes quasi leges, vnico, ad Senatum vrbis Romæ, edicto promulgans, sic statuit. *Papiniani, Pauli, Caij, Vlpiani, atque Modestini scripta vniuersa firmamus: ita ut Caium, atque Paulum, Vlpianum, & ceteros, comitetur auctoritas lectionis, quæ ex omni opere recitatur: Eorum quoque scientiam, quorum tractatus, atque sententia prædicti omnes suis operibus miscuerunt, ratam esse censemus, ut Scæuolæ, Sabini, Iuliani, atque Marcelli, omniumq. quos illi celebrarunt: si tamen eorum libri, propter antiquitatis incertum, codicum collatione firmentur. Vbi autem diuersæ sententiæ proferuntur, potius numerus vincat auctorum: Vel si numerus æqualis sit, eius partis præcedat auctoritas, in qua excellentis ingenij uir Papinianus emineat: qui, vt singulos vincit, ita cedit duobus: Notas etiam Pauli atque Vlpiani, in Papiniani corpus factas, sicut dudum statutum est, præcipimus infirmari: Vbi autem pares eorum sententiæ recitantur, quorum par censetur auctoritas, quod sequi debeat, eligat moderatio iudicantis. Pauli quoque sententias semper valere præcipimus. Dat. VI. Id. Nouembr. Rauennæ, Theodosio VII. & Valentiniano. II. Coss.* Per id tempus in ædificationem templi D. Ioannis Euangelistæ incumbente matre,

Valen-

Valentinianus filius, ut expugnaret barbaros, qui Britanniam omnem diripie bant, Gallionem Rauennatem; vti etiam Sabellicus est auctor; Ducem strenuum, militari gloria florentissimum, in Gallias misit. Hic educta ex Lutetia, vbi se in præsidio iussu Valentiniani, locauerat, tradita sibi legione, ita fortiter, atque egregiè se gessit, vt inde coerciti Scotorum, & Albiensium animi fuerint, maximumq. illud bellum, quod exardescere tum plurimum videbatur, restinctum. Interea cum Bonifacii, Cæsarianarum copiarum in Africa ductoris, vires ita creuissent, vt facile prouinciam restituere Valentiniano reposcenti, recusaret, Gallionem eundem Rauennatem è Britannia, & Mahertium, qui Rauennæ erat Valentinianus magno cum exercitu aduersus Bonifacium misit; qui Gallio, & Mahertius acies vix instruxerant, cum repentino Bonifacii aduentu, qui Gensericum Vandalorum Regem cum magna manu, ex Hispania, subsidio acciuerat, cæsi, fugatiq. sunt. Ceterum Sisulpho egregio Duce adueniente, Bonifacius tandē superatus est, & in extremas oras Mauritaniæ coniectus. Ad hæc fœliciter gesta Valentinianus, animi grati in Rauennatem Ecclesiam, ac Ioannem Archiepiscopum significationem præbiturus, maximum beneficium adiecit. Nam pallio non illo quidem, quod Pontifex Max. è D. Petri corpore sumptum, præbere consueuit, sed quodam quasi paludamento, quo in ciuitate, & pompa tunc vti soli Cæsares consueuerant, vninersali, & perpetua omnium deinde qui succederent Archiepiscoporum prærogatiua, Ioannem donauit; atque vti meminit Blondus, Rauennati Archiepiscopatui duodecim Episcopos subiecit; tametsi non desint;e quibus est suis in Enneadibus, Sabellicus; qui quatuordecim dicant; ii autem sunt, Arimini, Cæsenæ, Fori Liuii, Fori Pompilii, Fauentiæ, Fori Cornelii, Bobii, Bononiæ, Mutinæ, Regii Lepidi, Parmæ, & Placentiæ; Ecclesiamq. ipsam Rauennatem infinitis propemodum muneribus exornauit. Sed quot Rauennati Ecclesiæ Episcopatus subiunxerit, eius priuilegii antiquissimum exemplum, quamquam magna vetustate aliquot locis corruptum, quod in tabulario Vrsiano adhuc seruatur, optimè declarabit. Sic autem se habet. *In nomine Domini Dei Saluatoris nostri Iesu Christi. Fl. Valētinianus fidelis Iesu Christi maior Imp. Aug. Ioanni uiro sanctissimo Archiepiscopo Rauen. ciuitatis. Si Redemptoris nostri plena pietate clementia dignos sua maiestatis honorificat sacerdotes, & Chrismatum dono clarificat, quanto magis nos, qui ab eius pietate Regalia supra gubernanda suscepimus, cultum religionis, & reuerentiæ, honorificentius debemus impendere, eis maximè, qui virtutum experimento, Deo cognoscimus propinquantes: vt inde illis etiam præstet augmentum, unde eos probabiliter Dei clementiam..... Salute impetrare confidimus: Ac proinde Imperiali auctoritate sancimus, sanctitatem tuam, & sanctam tuam Rauennatem Ecclesiam, atque vninersos postea Deo..... Præsules, Archieratica dignitate erectam, Metropolitæ decore sublimandam, seu Archiepiscopali fastigio.....præponendam. Constituimus sub sacrosancta eius Ecclesia ditione, or dinationem totius Aemiliæ nostræ prouinciæ, ciuitatum omnium Deo amabilium Episcoporum creationes, id est, Sarsenæ, Casenæ, Forumpopuli, Forumliuij, Fauentiæ, Forum Cornelij, Bononiæ, Mutinæ, Regij, Parmæ, Placentiæ, Brixilli, Vicohabentiæ, Hadriæ, omniumque Monasteriorum, sub eius dispositione reiacentium, & in eis seruientium monachorum. Conferentes ei, ob decorem Apostolicæ dignitatis, honorem palij, & omnem Pontificalis decoris vsum, sicut ceteri sub nostra Christianissima potestate*

ſæpe degentes, fruuntur Metropolitæ: Condecet enim nos ad honorem ſacerdotis eſſicaciter proper.... & maximè vbi Serenitatis noſtræ præfulget præſentia, quatenus ſecuritate ſuffulta ſanctitas tua, ſanctaq. tua in perpetuum Eccleſia, cum meritis uirtutum, honoris etiam noſtræ ſerenitatis dono, & in poſterum fulgeat. Dat. V I. Id. Ian. Rau. Atque hinc duxit ortum inſolens altercatio illa de principatu Rauennatum Antiſtitum, Romano, Maximoque, & ſummo Pontifici, Chriſti in terris Vicario, adæquari temere poſtulantium. Mœnia quoque vrbis ab Cl. Cæſare erecta, vti ſcribit Agnellus, & inſtaurauit Valentinianus, & ampliauit; Rauennam etiam, poſt Romam, caput Italiæ conſtituit; ſi Agnello grauiſſime Rauennatium Antiſtitum vitas ſcribenti, aſſentimur. Anno quadringentеſimo uigeſimo octauo, quo fuere Conſules Felix, & Taurus, Rauennæ etiam

ANN. CCCC XXVIII. fuiſſe Valentinianum oſtendit lex ab eo hac in vrbe V. kal. Mart. lata, de Proconſulari prouincia, quæ cum omnium in Africa prouinciarum, principem locum haberet, illiusq. ſacerdotes maioribus expenſis premerentur, iuſſit, ad Voluſianum Præfectum Prætorio ſcribens, vt præbendis tyronibus ne grauaretur: ſi quidem per id tempus, vt Vandalos ex Africa, ipſaque Mauritania pelleret, Bonifacius, qui iam cum Placidia, & Valentiniano redierat in gratiam, milites ſcribebat, firmumque exercitum parabat. Poſtero item anno

ANN. CCCC XXIX. multa Rauennæ edicta Valentinianus fecit: nam XVI. kalen. Mart. iuſſit, vt Prouinciales, quæ debebant, tributa, antequam elaberetur Indictio, expedirent: Vrgebatur enim non in Africa modò, Genſerico Rege, tota ea prouincia furente, ac vrbes, domos, templa, immani cede, ac direptionibus vaſtante, ſed etiam in Britannia, quam Picti, & Scoti hoſtiliter aggreſſi fuerant. Quincto autem kalen. decreuit, vt in priuatæ rei cauſis, præter penſionum, & competitionum negocia, de ceteris titulis ex prouocatione a rationalis iudicio, Proconſul cognoſceret: ius enim ſibi cum priuatis eſſe commune non dedignabatur. Tertio kalen. ad Voluſianum Præfectum Prætorio, cauit, vt dum aurum, argentumve a poſſeſſore conferretur, ne quid illi ab arcario, vel ſuſceptore diſpendium, ex imparibus, inæqualibusque ponderibus inferretur: idque prouinciæ Moderator ſtuderet. Celeri autem Proconſuli Africæ. V. kalen. Mai. ſcripſit, ne ſemel amiſſa de refuſione munerum ſecuritas, ab alio Proconſule refricaretur. Quoniam uerò Bubulcus vir clariſſimus, Comes, a proconſulari Prouincia Legatus, Rauennam, ad Valentinianum miſſus, conqueſtus fuerat, Curiales, pro aliis, qui eodem in agro poſſiderent, ad ſoluendum cogi, id ne fieret, ſed ut municipes, pro gleba quiſque ſua, conuenirentur, edixit. Ceterum magnam inſe-

ANN. CCCC XXX. quens annus perturbationem Rauennatibus attulit, cum Theodoſius XIII. Valentinianus III. conſulatum gererent. Felix enim Patricius vir Rauennas inſigni nobilitate, dignitateque, de quo ſupra diximus, cum vxore Paduſia, Rauennæ, ad gradus Eccleſiæ Vrſianæ, Aetio Magiſtro militum iuuante, a Rauennatibus interficitur. Quæ fuerit cauſa, incertum: magna certe, in viro tot laudibus claro, putanda eſt: nam & Magiſter militum, & Conſul fuit, & ſuperiore anno, illum, Placidia, patricium fecerat: niſi ea forte dicatur, quòd in Gallia ipſe quoque, quartum iam annum, cum Magiſter militum eſſet, Patroclum Arelatenſem Epiſcopum, trucidari, vt vulgo creditum eſt, iuſſerit, & eius impulſu Titus etiam Diaco-

nus

nus, vir sanctus, Romæ pecunias pauperibus distribuens, interfectus est. In D. Apollinaris Classensis æde, sepulcrum erat, in quo hæc legebãtur, de hoc forte Felice. *In nomine Dei. Val. Felix Proc. Rau. locum dulcissimis, tum vetustate conlapsum restituit, atq. adampliauit, & libens animo Iduum Maiarum die dedicauit.* Post quam uerò Valentinianus Augustus, sæpe sui patrimonii vectigal, in necessitates publicas impendebat, impenderatq. postero anno, Basso, & Antiocho Consulibus, Rauennæ Tert. kal. Mai. ad Flauianum Præfectum Prætorio scripsit, vt extra suum patrimonium, qui bona aliqua possiderent, certum omnes tributum expedire, absque vllius, beneficii exceptione, cogerentur. Hoc tempore, celebratum est apud Ephesum Concilium aduersus Nestorium, & Pelagianos, in quo ducenti Episcopi interfuere. Anno insequenti IX. kal. April. Decurionum, & silentiariorum, siue magistratibus abdicassent, siue ad maiores ascendissent, priuilegia, firma esse iussit: neque illis angariæ, perangariæve, aut paraueredi; vt illius vtar vocabulis; imponerentur: præterea a sordidis muneribus, excoctione calcis, & superindictitiis titulis vacarent: ad Comitatum adire, præter euocatoriæ securitatem: ita enim appellat Valentinianus possent. Haud ita multos post dies, Ioannes Archiepiscopus, dum in D. Agathæ sacra faceret, pronunciato ad populum Euangelio, cum diuinam hostiam signo crucis obsignasset, repente illi Angelus ex altera parte aræ adstitit; cumq. expletis mysteriis, sanctissimum Christi corpus accepisset, volens vrnam sacram, in qua sanguis erat, de more administer porrigere, præripuit Angelus, Ioanniq. præbuit. Id omnibus ea ratione innotuit, quod vrnam viderint sponte eleuatam ex ara. Non multo post, cum mortis diem sibi imminere diuinitus cognouisset, eneruato inedia, ac precationibus corpore, omnibus compositis, ex hac vita migrauit Nonis Quinctil. non vt alii putant, & quidem falso, vndecimo kal. Decembr. id enim est Ioanni Archiepiscopo, qui in solitudinem Arretinam se abdidit, adscribendum. Sepultus est in D. Agathæ, secus aram, vbi Angelum conspexerat. Eius imago videbatur in eiusdem templi testudine, atque etiam Vrsiani. Omittendum hoc loco minime putauerim, quod de Ioanne Rauennatum Antistite scribitur, qui tamen cum alius fuerit ab eo, cuius nunc meminimus, quo loco reponendus sit; cũ multi huius nominis Archiepiscopi fint insecuti; adhuc clam me est. Ferunt autem cum de more, sacro confirmationis Chrismate inungeret pueros hic Antistes in D. Vitalis templo; quod erat ignobile; eodem, quo nunc celeberrimũm videtur, loco; viduam præ multitudine non potuisse filium, graui morbo laborantem, adhibere, vt inungeretur. Itaq. cum domum reuertentem Archiepiscopum ipsa insequeretur, ab ianitoribus portis exclusa, expectabat, si quis forte illi ad Archiepiscopum aditum pararet. Moritur interea subito casu puer; quamobrem, cum elato clamore mater vociferaretur, atq. eiularet, accurrens Archiepiscopus, req. cognita, in se culpam omnem transferebat; statimq. ad Deum conuersus, petere, vt se quasi inexpiabili illo scelere obstrictum ne desereret; excitaret misericordiam, qua vti in supplices solet. Misericors Deus affectionem animi fracti, afflicti, & prostrati inspiciens, virum sanctũ consolaturus, exanimem puerum ad vitam reuocat, quẽ statim perunctũ Chrismate, matri Archiepiscopus restituit. In huius prodigii memoriam adhuc visitur in Archiepiscopatus domo sacellum, quod anno a partu Virginis MDLXVIII. Iulius Feltrius ab Ruuere, Cardinalis Vrbinas, Ar-

ANN. CCCCXXXI.

ANN. CCCCXXXII.

chiepiſcopus Rauennatum,in elegantem faciem reſtituit,& Tert.kal.Iun.eodẽ anno ſacrauit. Illi ſacello Α'γίας Α'ναςάσιος ob id titulum adſcriptum ferunt; atque inde in ædem Vrſianam translatum. Cum vero increbeſcente huius prodigii, ac ſanctitatis fama, Ioannes in dies celebrior haberetur, id ipſe ægreferens, ſubduxit ſe ex oculis hominum, inque Pirchiniani, Caprasiique montis alpes, contruſit; extructoque in iugo Caprasii montis, D. Mariæ Virgini templo, ab hominum frequentia ſemotus, tranquille uitam dicauerat Deo; a cœlitibuſque ſæpius viſebatur. Ferunt, cum ſibi Michael, unus ex cælitibus in Pirchiniani iugo viſus fuiſſet, templum ibidem illi erexiſſe; & apud Taurinum exædificaſſe ædem D.Solutori, Victori,& Valentino, qui Rauennæ ob Chriſti religionem trucidati fuerant.Sed hæc in obſcuritate antiquitatis ſumma verſantur, cum multi putent geminos fuiſſe hoc nomine inſignitos;alterum Archiepiſcopum,qui apud Taurinos obierit;ibidemque in D.Solutoris, quod ædificauit, templo, ſepultus, adhuc ſumma veneratione ab incolis colatur: alterum ſacerdotem, nulla dignitate Archiepiſcopatus inſignem, qui apud Arretinos vndecimo kal. Decembr. vitam cum morte commutauerit, ab illiſque ſummo in honore habeatur.Sed is mortis dies, Archiepiſcopo ab Arretinis feſtus adſcribitur. Qui autem putant, Ioannem Archiepiſcopum Eremitam factum, poſt annum ab ortu Chriſti DCCCCLXVI. cum illo anno Hugo Marinus, Aluernus, Montis Buceri Regulus Roma rediens, D. Michaeli templum, ad montem Capraſium extruxerit, aliquotque poſt annis, Silueſtro II. iubente, Ioannes hic Archiepiſcopus, & Eremita ſubſtructionibus ornauerit, ii recte,ut puto non ſcribunt,cum per ea tempora, ullus neque eſſet, neque poſtea fuerit Ioannes, Archiepiſcopus Rauennas, quem in ſolitudinem abiiſſe compertum ſit: ut inferius dicemus. Non deſunt quidam, qui poſt Ioannem hunc Archiepiſcopum Rauennatem, qui vidit Angelum, reponant in numero Archiepiſcoporum, Sulpicium. Quem tamen nullus inter Archiepiſcopos numerauit, propterea quod inuitis ſacerdotibus ſuis, ac populo, Eccleſiæ adminiſtrationem deſerens, cum pleriſque aliis Epiſcopis, atque ipſo etiam, vt fertur, Cyriaco Romano Pontifice, Vrſulam cum millibus vndecim virginibus fuerit inſecutus, interfectuſque a militibus Athilanis cum Vrſula, & ceteris, vti Vincentius in ſpeculo ſuo Hiſtorico auctor eſt. Sunt tamen qui Sulpicium, non Archiepiſcopum Rauennatem, ſed Archidiaconum, ab Archiepiſcopo, quemadmodum, & Cyriacum non Romanum Pontificem, ſed a Pontifice, Comitem illis adiunctum virginibus, affirment. Succeſſor itaque Ioannis qui vidit Angelum numeratur Petrus, Rauennas vocatus, cognomento Chryſologus, quod ea fuerit ſuauitate ſermonis,ut aureum orationis flumen funderet. Blondus hunc patria Rauennatem fuiſſe ſcribit, & Fori Cornelii Epiſcopum, ſed fallitur; cum ex Foro Cornelio, vbi natus erat, in Archiepiſcopum Rauennatem fuerit electus. Nam Rauennates cum Archiepiſcopum, vt moris erat, ab eis creatum, Romam ad Xyſtum Tertium Pontificem,qui Celeſtino ſucceſſerat,vna cum Cornelio Fori Cornelii Epiſcopo, & Legatis ſuis miſiſſent, vt confirmaretur electio; Xyſto ferunt per quietem Petrum Apoſtolum, atque Apollinarem ſe oſtendiſſe, qui medium ſibi adoleſcentem haberent, prædicerentque illum Archiepiſcopum Rauennatem, vt crearet; ab Rauennatibus electum,

non

non confirmaret. Quapropter cum postridie Rauennates adessent, primo reiicit, quem elegerant; iubet deinde ad se omnes accedere, qui illic essent, vt eum Archiepiscopum faceret, quem Petrus, & Apollinaris præmonstrassent. Sed cum ex Rauennatibus neminem illius similem fuisset conspicatus, Cornelio Episcopo mandat, vti suos in medium proferat. Eminebat inter ceteros vitæ innocentia, ac doctrina Petrus, Cornelii Diaconus, qui a Cornelio sacris initiatus, omnia ab eo paterna officia; vt ipsemet testatur, de D. Proiecto Episcopo Forocorneliano loquens, Chrysologus; sanctaq. instituta acceperat. Hunc cum illius similem cognouisset Xystus, quem in somno viderat, Archiepiscopum Rauennatibus præficit; Rauennatibus autem id ægre ferentibus, rem omnem aperit; unde maxima reuerentia apud omnes Petro conflata est. Petrus inuitus, & non absque ingenti molestia Archiepiscopus factus, Rauuennam reuersus summa gratulatione ab Valentiniano primum, & Galla Placidia, mox ab omnibus Rauennatibus excipitur. Ille ab eis id vnum petere dixit, vt, quando tantum oneris pro ipsorum salute subire non recusauit, studerent ipsi monitis suis obtemperare: præceptisque diuinis non obsisterent. Interea Galla Placidia Rauennæ iam D. Ioanni Euangelistæ templum extruxerat, iuxta Aureliani pomarium, quo loco palus aderat; ad portam, quæ Artemeduli vocabatur, ad Orientem solem, quò omnia pænè vetusta Rauennatia templa obuersa sunt, ob eam fortasse causam, qua; vt libro Quæstionum ad Antiochum D. Athanasius scribit; templa Apostoli in Orientem versa, vt simus Paradisi memores, ædificarunt. missis qui vndique lapides elegantes secarent, & aptas columnas fabricarent; pauimento, tessellato opere elaborato; in parietibus verò naufragii, votiq. historia simili opere picta; ad Orientem erexit testudinem duabus maximis innixam columnis; quas bracteato argento incrustauit. Videbatur autem in maiestate Deus, libellum Ioanni Euangelistæ porrigens, cui erat subscriptum; *Sanctus Ioannes Euangelista*. Hinc atque inde mare vitreum, in quo duæ naues turbulenta tempestate, & ventorum impetu agitatæ; in altera Diuus Ioannes Placidiæ opem ferens, aderat, septemque candelabra, & non nulla præterea ex iis, quæ in Apocalypsi describuntur, mysteria. Aderant quoque Constantii, Valentiniani, Gratiani, & ceterorum eius familiæ Augustorum imagines; iisque erat inscriptum: *Galla Placidia Augusta pro se, & ijs omnibus uotum soluit*. Erant autem hæ imagines in arcu testudinis ad dexteram quinque, quibus sic erat adscriptum: *D. Constantinus, D. Theodosius, D. Arcadius, D. Honorius; Theodosius Nep.* Ad læuam, *D. Valentinianus, D. Gratianus, D. Constantius, Gratianus Nep Ioannes Nep.* Circa subsellia vero ad dextram in extrema parte: *D̅N̅ Theodosius, & D̅N̅ Eudocia*; Ad læuam, *D̅N̅ Arcadius, & D̅N̅ Eudoxia Aug.* In testudinis templi medio, Dei imago erat pulcherrima, sedentis in solio, toto templo admodum refulgens, duodecimque diuinis libris, undique obsignatis, circumsepta; ab ea, quamcunque in partem templi quis respiceret, inspectabatur: cui sic erat inscriptum: *Sanctissimo, ac beatissimo Apostolo Ioanni Euangelistæ, Galla Placidia Augusta cum suo filio Placido Valentiniano Augusto, & filia sua Iusta grata Honoria Augusta, liberationis maris uotum soluit*. Ipse Christus Deus apertum in manu habebat librum, in quo sic scriptum erat: *Beati misericordes, quoniam*

ANN. CCCC XXXIII.

miserebitur Deus. Videtur etiam, vti diximus, Petri Chrysologi Archiepiscopi imago sacra facientis, & stupentis ob cœlitis præsentiam, preces de ore illius accipientis. Augustorum, Augustarumq. imaginibus sic erat inscriptum: *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis, a templo sancto tuo, quod est in Hierusalem, tibi offerent Reges munera*. Nonnullæ præterea columnæ, ipsaque maxima ara, tota argenteis laminis exornata, accedebant adhæc valuulæ etiam quædam circa eam aram, ex argento; immixtis gemmis; in quarum limine scripta hæc legebantur: *Sancte Ioannes arca Christi, accepta tibi sit oratio serui tui*. supra aram testudo ex præstanti marmore, quatuor ex argento columnis suffulta, pendentibus vtrinq. aureis, argenteisque uasibus; ex ipso uero cacumine crux eminebat inter poma, & lilia. Prætermittenda argentea columba non est, quæ uolitare inter uasa illa uidebatur. Id unum autem tanto operi, ac Augustæ religioni deesse putabatur, quod nihil haberetur reliquiarum D. Ioannis, quibus ara dicari more maiorum posset. Hæc res mirifice Augustæ animum angebat, & ob id sacra inedia, summis precibus, ac uigiliis suppliciter petere, vti, si quid inter homines ipsius esset, suo templo daret dedicando. Barbatianum interea consulit, petitq. quid agendum putet. Ipse, vt erat summa in Deum fide, non ignorans quantum fidei, quæ eius est munus, tribuere Deus solitus sit, consulit in ædificato ab se templo, vt vigilet; Deumq. ac Apostolum de re illa obnixè roget. futurum enim, vt tantam animi pietatem Deus ne parui faciat: seq. Barbatianus in hac re Augustæ comitem pollicetur. Quod cum ipsa fecisset, tertia nocte, cum ambos leuis somnus haberet, postquam preces Deo fuderant, vidit Barbatianus, cum nec penitus dormiret, nec integrè vigilaret, veneranda canicie virum, Pontificiis vestibus candidissimis indutum, ac mitratum, deambulantem, & thure templum suffientem; cuius facies diuino splendore fulgens, cœlestem lucem inferebat. Tanto prodigio commotus vir sanctus, seipsum excutiens, ac plene vigilans, vix sibiipsi in eo assentiebatur, quod aperte videbat: quapropter tacitis vestigiis se ad Augustam conferens festinanter, somno excitatam de omni re commonefacit, ipsumq. Antistitem per templum deambulantem commonstrans: En, inquit, hic ille est, cui templum dicasti. Placidia, religionis feruore incensa, se ad Euangelistam, qui iam ad aram maximam peruenerat, celeriter accurrens, recipit, ad pedesq. eius prouoluitur. Tum ille ex oculis elabens, sandalium dextri pedis in Augustæ manibus reliquit. Ipsa voti compos, summa gestiens lætitia, cum Dei benignitatem voce; & lacrymis prædicaret, rem omnem, vbi illuxit, Placido Valentiniano filio, omnibusq. Rauennatibus ordine exponit. Inde dedicatio summa pompa acta est, tertio die antequàm mensis Februarius elaberetur; cuius memoria adhæc vsq. tempora dies ille solennis anniuersaria vicissitudine celebratur.

ANN. CCCC XXXIIII. Interea Areobinda, & Aspare Coss. Honoria Placidiæ filia ab Eugenio procuratore suo stuprata, concepit; statimque re deprehensa, cum male audiret, dedecoreq. impelleretur ad noua aduersus occidentis Remp. molienda, Prætorio, & vrbe Rauenna pulsa, ad Theodosium Cæsarem Augustum Byzantium se contulit. ANN. CCCC XXVII. Tertio post anno, consulatu Aetii, & Sigeuultis Valentinianus Imperator ad nuptias cum Eudoxia Theodosii Cæsaris filia matrimonio coniungendas, Byzantium quoque profectus est: vbi confectis nuptiis, in Ita-

In Italiam rediens, Thessalonicæ hyemauit; insequentisq. anno initio Theodosio XVI. & Fausto Coss. una cum uxore Rauennam ingressus, nuptias denuo, summo Rauennatum studio, & magnifico apparatu, celebrauit. Nec multo post Barbatiani rogatu, Placidia D. Ioanni Baptistæ egregiam ædem, iuxta domum suam, extruendam curauit; uniuersæ ædificationis negocio demandato, Baduario Patricio Rauennati. In eo templo Barbatianus Deo seruiens multis prodigiis innotescebat in dies magis, ac magis: ex quibus illud maxime commendatur, quo Iuliani Rauennatis nobilissimi viri filium, strumis ita laborantem, ut ab omnibus esset iam desperatus, sanauit; cum sacris peractis, cubiculum ingressus, mox ex cera emplastrum, imminutumque panem cum oleo mixtum, vlceribus imposuisset, signoq. crucis obsignauisset. Repente enim disruptis illis, vermes egressi sunt, & puer ingenti miraculo in sanitatem restitutus. Pari fœlicitate, ac prodigio Theodoram primariam mulierem refractario sanguinis fluxu ad desperationem laborantem, sanauit: cum enim uir sanctus deductus ad eam, in qua expressa mortis effigies uidebatur, eam intuens dixisset; Christus, qui hoc morbi genere laborantem liberauit mulierem, te sanet; quamobrem eius nomine tibi prædico, surge, & ambula; Theodora statim ad sanitatem reducta est, cuius beneficii magnitudine commota, frequens deinde uirum sanctum conueniebat ab eoque de Christi religione docebatur. Verum Vrsicius Theodoræ maritus in tantum ob id Zelotypiæ cæco furore exarsit, ut quadam die sub auroram in Barbatianum, qui orabat in templo Deum, districto ense impetum fecerit; sed continuo aruit manus, immobilisque permanens, viro sancto orante, Deus illi restituit sanitatem. Per idem tempus Petrus Archiepiscopus ad Ecclesiæ administrationem conuersus, Tricollim aggressus est; quod ædificium ad trium collium simulacrum extructum, sacerdotibus Vrsiani templi, stationem tutam, assiduamq. præbebat. Id à successoribus admirabili ædificatione absolutum, nunc non extat. Eius uicem reddunt horti, qui circa Vrsianam ædem conspiciuntur. Templum præterea sacrauit, quod D. Ioanni Baptistæ Baduarius, iussu Placidiæ, ædificauerat. Cumq. Placidia Ariminum se contulisset, incumbens in ædificationem templi D. Stephano, haud procul ab vrbis mœnibus dicati, incidissetque Barbatianus in leuem quidem morbum, sed pertinacem, qui illi postremus fuit, Petrus certiorem fecit Placidiam, quæ omnibus repente relictis, Rauennam conuolauit: ubi non multo post Barbatianus tranquillè, & placidè animam exhalauit. Ab Petro Archiepiscopo ablutus, & unguentis conditus, sepultus est, pridie kal. Ianuar. in monumento iuxta aram maximam D. Ioannis Baptistæ. Temporum successu, cum eius nomini erectum fuisset templum, haud procul ab D. Zachariæ, illuc cadauer importatum fuit. Ceterum tandem corruente templo, ac potius ædicula, in Vrsianam ædem est translatum. Non deerat interea Valentinianus, quin omnem operam, consiliumq. ad Imperii prouincias constituendas conferret, matre præsertim Placidia, ad æquum, rectumq. assiduè hortante. Itaque Theodosio Aug. XVIII. & Albino Consulibus, qui annus a partu Virginis numeratur quadragesimus quartus, supra quadringentesimum, legem Rauennæ Tert. Id. Septembr. tulit, qua cauebatur, ne uxor, uiro mortuo, fructus, quos, constante matrimonio, expensos constaret, a communibus filiis repetere, hære-

ANN. CCCC XXXVIII.

ANN. CCCC XLIIII.

hæredibusve posset. Idem uiro, mortua uxore, interdiceretur. Aliquot post annis Valentinianus Romæ fuit. Cum uerò per hæc tempora Hunnorum Rex Athila, Bleda fratre interfecto, Theodosio, ac Valentiniano Imperatoribus acerrimè minitaretur, & iam in citeriorem Datiam impetum fecisset, Theodosio de pace ad eum legatos mittente, ipse quoque Valentinianus ad pacem petendam oratores misit Carpilionem, Aetii patricii filium, & Cassiodorum, Cassiodori senatoris Rauennatis auum, qui modo mollioribus uerbis illi obsequens, nunc asperioribus sese aduersum constituens, & rationibus illius refellendis, & uiribus, ac potentia Valentiniani exaggeranda, fecit, ut quamquam Athilæ, pacem non habere, utile erat, loco tamen gratiæ duceret, ab armis discedere. Postero anno, qui fuit quadragesimus Octauus supra quadringentesimum, Valentinianus cum a Theodosio Augusto, Nouarum uolumen constitutionum, quas ad suum codicem adiici, & Nouellas appellari uoluit, accepisset, eas Nonis Mai. Rauennæ, Albino Præfecto Prætorio, patricioq. obseruandas, mandauit. Accessit Rauennam ad Valentinianum hoc tempore, Germanus Altisiodorensis Antistes; ut Armoricis, Gallis populis, qui ab Imperatore defecerant, ueniam impetraret; eximia uir sanctitate; ab eo, Placidiaq. matre, & Rauennatibus; quamquam nocte ingrederetur, ut obuios uitaret; honorifice exceptus. Vbi cum in argenteo uase ad eum misisset aliquando Placidia lautissimos cibos, quibus cœnaret, ita munus accepit, ut seruis præbuerit cibos, uas argenteum apud se uoluerit esse, egenis uiris distribuendum: Ipse Placidiæ panem ex hordeo in scutella lignea remisit: quod illa uiri sancti munus, uenerabunda, acceptum, summa semper apud se ueneratione habuit, scutellamq. ligneam auro circundedit. Cum uerò semel ad cœnam Germanum inuitasset, ille benignè assensus, uectus asello, ob id, quod uix pedem mouere posset, confectus inedia, ac castigationibus corporis, contigit uti Asellus, qui nihilo, quam Germanus, firmiori ualetudine erat, inter cœnandum moreretur. Quod cum resciuisset Placidia, iussit generosum equum, maximæ mansuetudinis adduci: sed Germanus, cum suum se asinum uelle diceret, peteretq. uti sibi locus, in quo cadauer esset, indicaretur; ad illum perductus, surge, inquit, reuertamur ad hospitium: statimque asellus, & rediuiuus surrexit, & Germanum reuexit, unde discesserat. Dum autem Rauennæ Germanus mansit, multos ægros ad pristinam ualetudinem reuocauit: Insignia uerò illa, quòd Acholii Eunuchi, præpositi sacri cubiculi alumnum, maligni spiritus uexatione liberauit, & Volusiani filium, qui Sigeuultis patricii cancellis præerat, ad depellendum febrim accitus, cum mortuum inuenisset, uitæ restituit. Verùm non multo post Germanus, multo ante ab se præuisam, atque prænunciatam mortem, Rauennæ, cum uita commutauit, pridie kal. Augusti, septimo postquam laborare ex febre cœperat die; cum illum Placidia ægrotantem inuisisset, atque assidue Rauennates, die, noctuq. officii causa, domum complerent. Eius cadauer à Petro Chrysologo, Rauennatum Archiepiscopo ita conditum, ut in Galliam importari; quemadmodum moriens Germanus a Placidia petierat, posset: quod & Valentinianus curauit faciendū. Petrus uiri sancti cucullam, & cilicium sibi habuit, ac ne quidpius hæres ex intestati bonis non possideret, sibi uendicauit. Placidia capsulam cum sanctis reliquiis sibi asciuit: sex Antistites, qui aderant, & perpetuo

ANN. CCCC XLVIII.

petuo ipsi, dum Rauennæ fuit, assidebant, unus pallium, alter cingulum, duo tunicam, duo sagulum assumpserunt. Acholius præterea aromatibus corpus condiuit, Placidia uestiuit, Valentinianus comites, qui prosequerentur, attribuit. Postero anno XV. kal. Iul. Acturio, & Protogene consulibus Rauennæ, scriptis ad Firminum Præfectum Prætorio litteris, de triginta annorum præscriptione, omnibus causis opponenda, sanxit. & Tert. Id. Sept. ad Opilionem, Magistrum officiorum, de Principe Agentium in rebus, edixit, ne eo inconsulto primores designati officii, quicquam usurparent, neque Præfectianus aliquis, suæ militiæ sacramenta præsumeret, neque albo, eo insciente, dissentienteve, eximeretur: Quando enim huiusmodi, ad obsequia Præfecturæ Prætorianæ, post innumera discrimina, & contrito opportuniore ætatis tempore, peruenerat, *debebat, plurimis remedijs*, inquit Valentinianus, *adiuuari quem nouerat, ut ad illud ueniret: plurima pericula sustinere.* Paulo post, Romam cum Placidia matre, & Eudoxia coniuge profectus, postridie, quam vrbem iniit, insigni pompa, ad uenerandam toto orbe D. Petri basilicam, vna cum eisdem, processit. Illis Leo Pont. Max. & Episcopi, qui Romæ, Leonis accitu ex Italia conuenerant, ut de Ephesino, quod tunc, a Theodosio Cæsare indictum, habebatur, conuentu, tractaretur, occurrerunt. Precibus autem ad Deum fusis, ueneratoq. ab Augustis D. Petri sepulcro, primisq. habitis inter se uerbis, summis ab eis precibus, Episcopi, & lacrymis cõtenderunt, agerent cũ Theodosio, ut fides a maioribus tradita, ac paulo ante Ephesino illo Conuentu firmata, conseruaretur. Flauianusq. Constantinopolitanus Antistes, ac ceteri Episcopi iniuste damnati, restituerentur. Valentinianus, & Augustæ, id se libenter facturos prolixe polliciti, re ipsa, quod polliciti sunt, præstiterunt, iis litteris, quæ adhuc extant. Quibus tamen Theodosius haud recte respondit, quia cum ingenti suo dedecore, Concilium alterum Ephesinum foueret prædatorium ob eam causam appellatum, quod Eutyches hæreticus absolutus in eo fuerit, Episcopi autem Catholici damnati; Dioscoro Episcopo Alexandrino, Eutychiana labe infecto, rem totam pro sua libidine administrante; & Hilarius Leonis Pont. Max. legatus, ne uim aliquam pateretur, inde se Romam recepisset. Cur autem Placidia tam sæpe Romam adiret, suis ipsa ad Pulcheriam Augustam litteris testatur, cum ait, *Vt Romam frequentibus concursibus adæque desideremus inspicere, causa nobis est amplectendæ religionis, ut terminis sanctorum, nostram exhiberemus præsentiam, quos certum est, pro sua uirtute, in cælestibus constitutos, neque inferiora despicere. Nos itaque sacrilegium esse credimus, si solemnium ordinem denegemus.* Hæc Placidia. Erant autem omnes, non Romæ solum, sed ubique, in rebus Diuinis maxime frequentes, & sacris assidue cerimoniis intererant. Itaque cum Rauennæ consecraretur Episcopus, qui in solemni ea pompa concionem habuit, Chrysologus, *Orate*, inquit, *fratres ut Christiani Principes, qui pia deuotione dignantur nostris occurrere gaudijs, nostris solemnitatibus interesse, ipsos quoque pari gratia omnium sacerdotum, longo in tempore, obsecratio deuota commendet.* Theodosius Augustus breui post, uita decedens, successorem habuit Martianum, Catholicæ pietatis studio incensum. Interea Petrus Chrysologus, Archiepiscopus Rauennas ædificationi intentus, in Classe extruxit mirabilis magnitudinis fontem, duplici alto muro excitato. Diuo etiam Andreæ Apostolo, iuxta Vrsianam ædem, haud

ANN. CCCCXLIX.

haud procul ab Posterula, quam Vincilionis appellant, ædificauit egregium templum, ligneis tamen columnis suffultum: supra ualuas, eius imago, Emblematico, uermiculatoq. opere conspiciebatur, his adiectis carminibus, quæ quamquam interrupta ob antiquitatem, & concisa, tamen ut certiores testes huic substructionis accedant, ex Andrea Agnello, qualiacumq. sint, adscribere hic placuit.

Aut lux hic nata est, aut capta hic libera regnat,
Lex est, ante venit cæli decus vnde modernum:
Aut priuata diem peperere secta nitentem,
Inclusumq. iubar, secluso fulget Olimpo.
Marmora cum radijs vernantur, cerne, serenis,
Cunctaq. sydereo . . . . in mirice saxa.
Auctoris pretio splendescunt munera Petri:
Huic honor, huic meritum, tribuit sic condere parua,
Vt valeant spatijs, amplum superare coactis.
Nil modicum Christo est, arctas benè possidet ædes,
Cuius inhumano consistunt pectore templa.
Fundamenta Petrus, Petrus fundator, & aula.
Quod domus, hoc dominus, quod factum, factor & idem,
Moribus, atque opere Christus possessor habetur,
Qui duo consocians, mediator, reddit & vnum.
Huc veniens, fundat parituros gaudia fletus,
Contritam solidans percusso in pectore mentem.
Ne iaceat, se sternat humo, morbosq. latentes
Ante pedes medici, cura properante, recludat.
Sæpe metus mortis, vitæ fit causa beatæ.

Cum autem in iis carminibus, pateat, medici nomine, mentionem de sacerdote fieri, qui uetustissimo ritu, Christianos in templo peccata illi secretò confitentes expiaret, & pro qualitate criminis, piaculum præscriberet, illud etiam constat falsum esse, quod scribunt Socrates, & Sozomenus, Nectarium Episcopum Constantinopolitanum, paulo ante id tempus, sacerdotes huiusmodi pœnitentibus addictos, ita a sua Ecclesia remouisse, ut illum omnium ferme Ecclesiarum Præsules imitati sint: neq. id Ecclesiæ fuisse uisum, ut ait Socrates. Sed aut ab ipsis, id, ut Nouatianis fauerent, confictum, aut a Nouatiano quopiam additum: præsertim cum neq. grauissimi, ac diligentissimi eorum temporum scriptores DD. Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, quidquam de tantæ mutatione rei scripserint. Vt uero ex Chrysologi concionibus cognosci potest, Rauennæ, ludi hoc tempore fieri a plerisque, quotannis, kal. Ianuar. consueuerunt, quibus homines commentitiorum Deorum simulacra; quos stultissime coluit, ante Christi Dei aduentum, antiquitas; personam induti, cursitabant per urbem, idq. eo gestu, ac modo, ut quæ de illorum incestibus, adulteriis, & ceteris improbè actis tradita sunt, ea ferè omnia, uiderentur sub oculis poni. In hos acerrima inuectus concione Chrysologus Archiepiscopus, *Christi*, inquit, *exuti sunt indumentum, qui se simulacrorum formis sacrilegis formauerunt. Sed dicet aliquis, non sunt hæc sacrilegiorum studia, uota*

sunt

ſunt hæc iocorum, & hoc eſſe nouitatis lætitiam, non uetuſtatis errorem, eſſe hoc anni principium, non gentilitatis offenſam. Erras homo: non ſunt hæc ludicra, ſunt crimina. Quis de impietate ludit? de ſacrilegio, quis iocatur? piaculum, quis dicit riſum? ſatis ſe decipit, qui ſic ſentit. tyrannus eſt, tyranni habitum qui præſumit. Qui ſe Deum facit, Deo uero contradictor exiſtit. Imaginem Dei portare noluit, qui Idoli uoluerit portare perſonam: Qui iocari uoluerit cum Diabolo, non poterit gaudere cum Chriſto: Nemo cum ſerpente ſecurus ludit, nemo cum Diabolo iocatur impunè. Hæc Chryſologus, quæ in hunc locum libenter tranſtulimus, quod, aliqua ex parte, noſtri ſæculi ineptiis, cum perſonati incedunt homines, accommodari poſſe uideantur. Magnopere autem hortatus eſt, ſanctiſſimus Archiepiſcopus, ut neque etiam aſſentiretur quis, facientibus, & pater, filium, ſeruum dominus, cognatus cognatum, ciuem ciuis, homo hominem, Chriſtianus, Chriſtianum, ab impio illo uſu, qui falſorum Deorum cultum redolebat, abduceret. Conſueuerant enim, qui uerum Deum ignorabant, fictos, & impios colebant, illum ipſum kal. Ianuar. diem omni luxu, ac ſuperſtitione, ſtrenis dandis, præbendo epulo, ſaltationibus, & ceteris huiuſmodi, fœdare. Quamquam ludos illos, quos diximus Rauennæ fieri ſolitos, toto ferè orbe Chriſtiano, hoc tempore fieri etiam conſueſſe, declarant Diuorum Ambroſii, & Maximi, & Auguſtini, in eum deprauatum uſum, conciones, & ipſius inſtitutum Eccleſiæ, quæ ut iis, remedio contrario, occurreret, epulo, ſacram, hoc die, inediam, curſitationi per urbem, concurſum ad templa; tridui ſupplicationes, ſaltationibus oppoſuerat. Interim cum Eutyches Byzantius, Abbas, factioſorum ope, diſſeminaret falſam doctrinam, aſſeuerans, in Chriſto, Diuinam naturam, cum humana in idem recediſſe, Leoq. Pontifex, qui Xyſto ſucceſſerat, tercentorum & ſexaginta Epiſcoporum ad Chalcedonem conuocato Concilio, eam peſtem reſtinguendam ſumma ope niteretur, Petrum Chryſologum iuſſit ad Concilium aduerſus Eutychen, quæ uiderentur, ſcribere. Quod Petrus; litteris etiã, quas ad eum Eutyches dederat, excitatus, fecit adeo luculenter, grauiterq. & pie, ut ad hanc ætatẽ, eas litteras, quæ extant, uiri omnes docti mirentur, & primo loco habeant Paulo ante id tẽpus, Placidia religioni admodum intenta, ſanctiſſimæ Cruci templũ exædificauit, dicauitq. haud procul ab eo, quod iiſdem diebus, Syngledia, Placidiæ neptis D. Zachariæ erexit. Diuis etiam Nazario, ac Celſo elegantiſſimam extruxit ædiculam, in qua ſepeliri uoluit, ab Crucis haud procul: parietes præclaro marmore vndique incruſtati pauimentum, ipſaq. ædiculæ teſtudo, uermiculato opere pulcherrime exornata. His abſolutis; nam omnibus non ſolum interfuit, ſed præfuit; Chryſologus, cum imminere ſibi extremum uitæ diem diuinitus intelligeret, decimumq. iam & octauum annum Rauennati Eccleſiæ præfuiſſet, contulit ſe ad Forum Cornelii: cuius Eccleſiæ quo amore flagraret, ipſemet teſtatur, cum ait. *Omnibus quidem Eccleſiis uenerationem debere me profiteor, & fideliſſimam ſeruitutem, ſed Cornelienſi Eccleſiæ inſeruire peculiarius ipſius nominis amore compellor. Cornelius namque memoria beatiſſimæ, uita clarus, cunctis uirtutum titulis ubiq. fulgens, operum magnitudine notus vniuerſis, pater mihi fuit: ipſe me per Euangelium genuit: ipſe pius, pyiſſime nutriuit: ipſe ſanctus, ſancta inſtituit ſeruitute: ipſe Pontifex, ſacris obtulit, & conſecrauit altaribus: & ideo mihi carum, colendum, mirabile Cornelii nomen. Amor ergo cognominis, me compellit, Cornelien-*

ſis

sis Ecclesiæ desiderijs desideranter occurrere. Ibi D. Cassiani martyris templum ingressus, Cratere aureo, paterà argentea, Diademate aureo magno, gemmis distincto clarissimis, muneribus, tributis, atq. aræ maximæ impositis Deum precatus, atque ipsum Cassianum martyrem, qui benignè eius animam exciperent, hortatusq. Rauennates, qui illum fuerant insecuti, ut in deligendo optimo pastore inuigilarent, nec discederent ab Diuinis mandatis, Pontifice adhuc Leone
ANN. primo placidè, ac tranquillè ex hac uita migrauit Tertio Non. Decembr. an-
CCCCL. num Domini circiter quinquagesimum supra quadringentesimum. Sepultus est ibidem iuxta aram D. Cassiani, ubi & nunc quiescit: Eius tamen brachium auro, ac gemmis ornatū, in Vrsiana æde ueneramur. Inter alia, quæ reliquit, doctrinæ monumenta, eius ad populum conciones, diuino spiritu, & eximia pietate, religioneq. illustres ab omnibus bonis, & doctis iudicantur. Communi omnium consensu in Diuos relatus est, eiq. anniuersarii honores eodem die ob id decreti. Quo fit, ut nesciam, qua nonnulli auctoritate ducti, illum Quarto Non. adscribant, cum in Rauennati Ecclesia tert. Non. perpetuo fuerit is dies celebris habitus, atque in omnibus, quos uiderim, manuscriptis codicibus, ita legatur. Scio hic plerosque non defuturos, quibus mirum, ac fortasse falsum uideatur, Chrysologi uitam ad Symmachum Pont. Max. me non producere, cum non solum penes Agnellum, ac Ferrettum, Rauennates scriptores, sed apud exteros etiam, possit colligi, ad quingentesimum a partu Virginis annum peruenisse, Concilioq. Symmachi Pont. interfuisse, & subscripsisse. Sed ii, ut initium rectè adscribunt, ita in fine, ut puto, falluntur. De initio, omnium sententia est receptum, Chrysologum Gallæ Placidiæ, ac Valentiniani Cæsaris tempore uixisse: nam & Barbatiano tumulum composuit, & Germani cadauer condiuit, cucullamq. accepit. Cur autem ad Symmachi tempora illum peruenisse minus putem, facit, quòd inueniam Leonem primum summum Pontificem, Neoni Archiepiscopo Rauennatum scribentem: & Simplicium primum, Ioannem, Rauennatem item Archiepiscopum corripientem, qui Gregorium, Mutinensem Episcopum fecerit inuitum. Hi autem Romani Pontifices, cum inter Xystum Tertium, a quo Chrysologus, Archiepiscopus factus est, & Symmachum, uixerint, dubio procul alium esse Petrum fateamur necesse est, qui Symmachi Concilio interfuit, ab hoc Chrysologo; Neonemq. & Ioannem secundum, inter hosce duos Petros intercidisse. Quæ omnia eo etiam confirmantur, quod inter hæc tempora, Odoacris, & Theoderici fœdus incidit, quod Ioannis Archiepiscopi opera factum, omnes testantur: Quod tamen, si Agnellum sequeremur, Petro Chrysologo, contrà omnium sententiam, ferendum acceptum esset. Illud præterea mirari non desino, quod Agnellus, nominis deceptus similitudine, eundem Ioannem Archiepiscopum fuisse putet, qui Angelum uiderit, fueritq. a Valentiniano, pallio, & reliquis muneribus affectus, cum hoc secundo, quem Athilæ obuiam processisse narrabimus: cum inter Valentiniani, & Athilæ tempora, de Petro Chrysologo, & Neone gesta habeantur. Quod verò de Agnello dixi, idem de Ioanne Petro Ferretto, qui Agnellum ad uerbum descripsit, deq. ceteris dictum uelim, qui cum hæc non animaduerterint, quasi fecerunt, ut ipse quoque eorum auctoritate motus, cum illis errare decreuerim, sed, conscientia tandem deterritus, ab illis sic dissensi, ut iis, qui legerint, omne iudicium relinquam.

relinquam. Mihi quidem, multa ac multum legenti, assiduecq. uetera hæc repetenti, sic tandem est uisum. Satis autem constat, litteras a Leone Pont. Max. ad Neonem Archiepiscopum scriptas, nono kal. Aug. Martiano Aug. consule, qui est a partu Virginis annus quinquagesimus primus, supra quadringentesimum: quo fit ut iam necesse sit, è uita excessisse Chrysologum. Genere orationis usus est Chrysologus, planè, ut uerbum exprimit, aureo, non tam sententiis utilibus, ac necessariis frequentato, quam uerbis uolucri, atque incitato, cum summa grauitate coniuncto: studio interdum pietatis adeo flagrans, ut cum acerrimus esset in dicendo, & furore quasi raperetur Diuino, in ipso tamen ardore dicendi, uox illi extingueretur: Quod in ea maximè concione contigit, qua de muliere fluxu sanguinis laborante dicebat. Quo loco facile potuit cognosci, quantopere a Rauennatibus amaretur, quando hoc casu Archiepiscopi, uehementer omnes commoti sunt, insignemq. beneuolentiam; ut ipsiusmet, qui hæc scribit, Chrysologi, uerbis utar; *pallor omnium prodidit, testatus clamor, ostenderunt lacrimæ, oratio offusa monstrauit*: ita ut gratias Deo suo ageret, qui illi in amoris lucrum, uerterit damnum sermonis. Quamquam haud ita diu post, de silentio D. Zachariæ disserens, qui dum summi sacerdotii munus impleret, obmutuit. *Videtis ergo*, inquit, *quia silentium meum, quod antea contristauit nos, uenit de antiquo pontificali usu, non de nouitatis incursu*. Floruit etiam hoc tempore Marcellinus, Episcopus Vicohauentinus, ab D. Petro Chrysologo, Rauennæ, ipsis Domini natalitiis consecratus, tanta omnium lætitia, ut unus Marcellinus, eo die, ut ipse inquit Chrysologus, uernaculi partus, totum rapuerit, & conquisiuerit affectum. Fuisse autem Rauennati Ecclesiæ subiectum, inde cognosci facile potest, quòd eum Rauennatis Ecclesiæ filium appellat, cum suam, in tanti diei celebritate, concionē, ita Chrysologus exorditur. *Omnium quidem rerum primordia sunt dura. sed duriora sunt omnibus primordia generantis. Sancta Ecclesia Rauennas, ut primum pareret, uiam fecit, angores pertulit, sensit dolores*. Horū æqualis fuit Proiectus Episcopus ForoCornelianus, a Chrysologo itē consecratus, & in concione laudatus. Petro Chrysologo uita functo, Neon subrogatus est, quē Leo Pont. Max. cuius ad Neonem extant; ut diximus, litteræ, confirmauit. Illis autem litteris Leo, Neonem docet Concilii nuper habiti sententiam, qua decretum fuerat, ut iis, qui capti ab hostibus, ea ætate, qua cognoscere non potuerunt, sacra'ne vnda baptismatis essent abluti, cum domum rediissent, nihilq. eius rei meminissent, impartiri baptisma posset: si modo, qui ablutos illos fuisse, assereret, superesset nemo. Summa alacritate Archiepiscopatum aggressus Neon, ædificauit D. Petro templum, quod maius uocant, eo loco ubi Neptuni Fanum fuisse memorauimus: iuxta Brachium forte: cui id nominis propterea fuit, quod ibi Christi Dei imago uerenda admodum conspiciatur, & utrimq. Petrus, ac Paulus Apostoli: de qua in annalibus Rauennatibus mira legebantur, D. Petri templo, cū nunc incolatur ab Franciscanis, D. Francisci titulus est. Antea tamen sacerdotes non cuculati, certis, constitutis uectigalibus, rem ibi diuinam faciebant. Sunt tamen, qui scribant, D. Petri maioris templum a Petro Chrysologo inceptum, Neonem absoluisse: sic ut cœpti operis laus, Chrysologū; absoluti, Neonem attingat. Propè Vrsianum templum. D. Ioanni Baptistæ ædiculam erexit; ad fontes uocatam; quòd ibi unda salutari baptismatis omnes abluerentur; emblematicoq. opere elegantissime pingēdam curauit his additis carminibus.

ANN. CCCC LI.

Cede uetus nomen, nouitati cede uetuſtas,
Pulchrius ecce nitet renouati gloria fontis
Magnanimus hunc namque Neon, ſummusq. ſacerdos,
Excoluit, pulchro componens omnia cultu.

Quibus uerſibus, cum renouatum fontem dicat, excultumq. patere uidetur, eam ædiculam Neonem potius reſtituiſſe, quam nouam a fundamentis excitaſſe. Hæc extat adhuc, eodemq. uſu Eccleſiæ Rauennati inſeruit. Tricollim, in qua ſacerdotes, canonicos uocant, habitarent, maximam partem auxit. Tandē tertio Archiepiſcopatus anno, Leone adhuc ſummo Pontifice, Quarto Id. Feb. moritur. Sepultus in D. Petri, quod extruxerat; in cuius teſtudine ipſius imago emblematice picta uidebatur, cui ſic erat inſcriptum: *Dominus Neon ſeneſcat nobis.* Inſequentibus annis eius cadauer in brachium forte importatū ferunt. Succedit in Archiepiſcopatū Ioannes hoc nomine ſecundus, qui undique, & uniuerſali temporum calamitate, & propriis miſeriis, atque incommodis male affectus fuit. Nam hac tempeſtate Athila Hunnorum Rex, adiunctis Herulorum, Alanorum, Gepidarum, & Turcilingorū copiis, in Gallias tranſgreſſus, quamquam ab Aetio Romano Duce, apud Toloſam in campis Catalaunicis, maxima clade ſuperatus eſt; illi tamen haud ita diu poſt animus denuo rediit, euocatisq. ad colloquiū, apud Curtam, quam hodie uocamus Budam, barbaris Regibus, hortatus eſt uehementer, Italiæ prouinciam uti aggredi ſecum uellent; cui cum multis de cauſis eſſent aſſenſi, omnem penè Aquilonem ſecū trahens, per Aquileienſem regionem in Italiam iter parat. Aduentu adeo ferocis Tyranni, potētisq. exercitus, ita animi Italorum deterriti ſunt, qui præſertim Venetiam incolebāt, ut relictis omnes nobilioribus ciuitatibus, in uicinas Adriatici ſinus inſulas ſeſe receperint. atq. hinc præcipua eius urbis origo fuit, quam nunc in genti prodigio poſt mille & centū amplius annos, rebus, uirtutibusq. omnibus florentem uidemus; antiquoq. uocabulo regionis, appellamus Venetias. neq. uero, quod pleriq. ſcribunt, uerum eſt, aut uerſimile, eius initiū ab obſcuris, infimæq. plebiculæ hominibus ductum; cum non ii, ſed quos nobilitas, & fortunarum amplitudo Athilano furori maxime ſubieciſſet, propriæ ſaluti conſulerent. Athila procedens in dies, Concordia primum ferro, igniq. euerſa, mox Opitergio, Altino; quæ urbs antea ad Rauennæ ſpeciem tota inter paludes erat, tunc tota fere in continentē redacta; Patauio, & Vicetia pari clade occupatis, Aquileiam obſiſtentem exercitu circumſedit. Longum eſſet, ac noſtro ab inſtituto alienum, eius obſidionis acta conſcribere. Illud non omittendum, per totum tempus, dum Aquileia obſeſſa fuit; quod pleriq. trium annorum, alii tres æſtates fuiſſe ſcribunt; Valentinianum Rauennæ commoratum: tranſmiſiſſe reliquis urbibus obſeſſis, Aquileiæ præſertim, ſubſidia. Rauennam autem ipſe firma, egregiaq. munitione confirmauit. Sed Athila, Aquileia tandem capta, Mantuaq. & Brixia, Cremona, Bergomo, & compluribus urbibus prætere a ferro miſerabiliter cruentatis, ac demolitis, Rauennam, ductus nobilitate urbis, profectus eſt. De qua re, Ricobaldus Ferrarienſis, Rauennatis Eccleſiæ Canonicus Cardinalis, grauiſſimus hiſtoriarū ſcriptor, eo libro, quem Pomeriū inſcripſit, In aduentu Athilæ, inquit, de Rauenna ſic legi in cōmentario Pontificio eius vrbis. Rauennæ Athila hoc pacto pepercit; Ioannes urbis illius Epiſcopus, ſacris uiris comitatus, ueſtibus ſacris indutus, inalbeſcente cœlo, extra urbem ad Athilam obſidentē peruenit; orauitq. urbi

&

& ciuibus ut parceret. Rex, audita uiri sancti postulatione, Deo sic animum inclinante, ac flectente, se sine maleficio quidem, respondit, sed deiectis tamen in terram postibus, ab exercituq. & equis conculcatis, ingressurum; ne forte Rauennates suis id uiribus, aut consilio adscriberent. Eam conditionem libenter Ioannes, & Rauennates sunt amplexi; Athilæq. aditum permisere; qui nihil contra fidem perpetrans, mediam per urbem transiit. Mox pari calamitate, atque Aquileiam, & reliquas superiores urbes affecerat, deuastatis Ticino, Placentia, Parma, superato Apennino in Etruriam se confert, Romam profecturus: sed aruspicibus monentibus, uti exemplo Alarici, qui Roma capta, non multo post interiit, eam urbem caueret, in Galliam reflectit iter, Incertus tamen animi, sibi dedecori esse putans, quod inani superstitione ab sempiterna gloria nobilissimæ urbis abduceretur, suspensis itineribus substitit. Quæ cum essent Valentiniano renunciata, qui ad rumorem aduentantis Barbari, Rauenna profectus, Romam confugerat, Leonem Pontificem, uti ad Regem adeat, hortatur, petatq. abstinere ab ea urbe, quam religionis Christianæ caput Deus constituerit. Rauennatis Archiepiscopi exemplum animos addebat. Itaque Leo multis, sed Aurelio præsertim candido Rauennate, scriba suo comitatus, Athilam ad Mincium adhibet, persuadetq. ne ulterius progrediatur; quod & fecit Athila. Ducibus uero suis tantam clementiam, qua bis præter morem usus fuerat, admirantibus, respondit, Rauennatem Archiepiscopum sibi cælitem uisum fuisse; dum uero se Leo Pont. colloqueretur, duos supra illius caput sibi uisos homines, qui districtis gladiis, nisi pareret, mortem minarentur. Nec multo post in Pannonias reuersus, cui ibidem existenti, Honoria Valentiniani soror, per Eunuchum significauit, cupere se uxorem eius fieri: quapropter efficeret, ut ab Valentiniano fratre, aut uolente, aut inuito, id impetraret. Quod cum multis modis Athila tentasset, omninoque sese pararet ad rem efficiendam, noctu repente ex profluuio sanguinis de naribus moritur, cum ad multas uxores, quas habebat, aliam adolescentulam adiunxisset; quam tamen pleriq. Honoriam falso putant, ab Valentiniano traditam: annum domini circiter quadringentesimum quinquagesimum quartum. Eius equestre simulacrum e marmore, auorum nostrorum ætate, iuxta ædem Vrsianam, barba caprina, magno capite, paruis oculis, lato pectore, uisebatur; sed illud Hieronymus Donatus, patricius Venetus, quo tempore fuit Rauennæ Præses, *Venetias exportauit.* Quod & ab aliis Venetis, de plerisque aliis uetustis, marmoribus factum est: Nam qui in D. Mariæ ad miracula, Venetiis, subter Organa Musica, è marmore, pueri extant, illi, & Rauenna deducti; & Praxitelis, opificis nobilis, & uetustissimi, opus sunt. Quod constans fama, & egregiorum artificum iudicium testatur. Hic idem annus, Aetii patricii; qui magna Occidentalis Reipublicæ salus, & Regis Athilæ terror fuerat, interitu, insignis est habitus. Is Valentiniani iussu, seu ut Cassiodorus, & Marcellinus comes, memoriæ prodiderunt, ipsa manu Valentiniani, Romæ, in Prætorio, una cum Boetio amico, Præfecto Prætorii, trucidatur, Aetio ipso, & Studio consulibus. Necis causa fuisse scribitur Petronius Maximus, qui dum Valentiniani molitur necem, nec illum se, uiuente Aetio, sine certo periculo consequi posse, intelligeret, Valentiniano persuaserat, Aetium, rebus gestis inflatum, nouas res in Gallia meditari. In Aetii locum Valentinianus Ricimerem Sueuum, magi-

ANN. CCCC LIV.

ſtrum militum ſuffecit. Per hæc tempora Leo. Pont. Max. ut ex D. Gregorii Magni Pont. Max. diplomate colligitur, Epiſcopos Rauennati Eccleſiæ a Valentiniano Imperatore ſubiunctos ſimili ratione comprobauit. Quod, quo modo ipſi acceperint ſubiuncti Epiſcopi, ex eo poteſt coniici, quòd uir ſanctitate, ac doctrina inſignis, qui Leoni ipſi Pontifici ab Epiſtolis fuit, Regienſis epiſcopus Proſper Aquitanicus, prope vrbem Regium D. Apollinari, Rauennatum, atque omnis huius Prouinciæ Archiepiſcopo templum dedicauit, & moriens VII. *kal.* Iunii, ſepeliri in eo voluit. Chriſtiana autem in dies pietate, & ſacrarum ædium amplitudine creſcentibus, cum ipſum D. Apollinaris templum, ignobilius iam uideretur, Thomæ eius tum vrbis Epiſcopo, per quietem iuſſit, templum laxius, & ſepulcrum nobilius fieri, & in illud transferri, quod Luitprando Longobardorum Rege florente, deinde factum eſt.

HIERONYMI RVBEI
HISTORIARVM
RAVENNATVM
LIBER. TERTIVS

THILA mortuo, in libertatem se Valamir, Vuidemir, & Theodemir Ostrogothorum, & Ardericus Gepidarum Reges vindicarunt: quod etiam factum est ab Quadis, Herulis, Turingis, qui omnes cum Athila militauerant. Tulere id Hernachus, & Heurichus Athilæ filii, molestè; cumq. ob id in eos arma mouissent, superantur. Postero mortis Athilæ anno, Valentiniano Aug. VIII. & Anthemio Coss. XVI. kal. April. Ostilas, & Traustilas, seu, ut alii, Transilas miles, Aetii satellites, Petronio Maximo Patritio, cuius etiam fraude perierat Aetius, uti diximus, & vxori Valentinianus obtulerat stuprum, suadente, Valentinianum, Romæ, eo loco, qui tunc ad laurum dicebatur, in campo Martio, annos natum XXXVI. inermem, pro tribunali concionantem, nihilq. tale metuentem, Heraclio Eunucho, qui se illis obiecerat, obtruncato, gladio confossum, interficiunt, anno postquam imperare cœperat, trigesimo: ab ortu Christi CCCCLV. cum paucis ante annis Placidia mater V. kal. Dec. obiisset. Cuius Placidiæ cadauer in D. Nazarii, & Celsi, uti constituerat, sepulturæ traditum. Ingredientibus autem id sacellum, duo statim sepulcra apparent, dextra unum, alterum sinistra: in quibus sepulti feruntur Valentiniani, & Honoriæ nutricii. In ipso deinde sacelli corpore, alia uidentur gemina sepulcra, in quorum altero, quod est dextrorsum, Honoriam esse putant, sed, ut opinor, similitudine nominis falluntur, quemadmodum & ii, qui alium Honorium Placidiæ filium tribuunt. Nam Honorii Cæsaris cadauer ibi est inclusum, Rauennæq. uti memorauimus, Honorius supremum diem clausit. Honoria, uti docuimus, Byzantium pulsa, Rauennæ, neque decessit, neque ad sepulturam data est: in altero ad sinistram, Valentinianum Cæsarem, eius cadauere, Roma, Rauennam importato: Quamquam neque ab illis dissenserim, qui malunt, Constantium, maritum Placidiæ, ibi sepultum. In fronte ingens sepulcrum ex marmore adest, eleganter fabricatum: ibi sepultam tradunt Placidiam, non, ut moris est, iacentem, uerùm sedentem in præclara sella: quemadmodum plurimi se uidisse affirmant: nam in parte sepulcri posteriore, foramen aderat, quod nunc gypso obstructum est. Placidia insigni prudentiæ, sanctitatisq. opinione, migrauit ex hac uita. Quod autem plerique, remissius eam administrasse, pro filio Imperium scribunt,

ANN. CCCCLV.

 bunt,

bunt, ditionemq. sub ea imminutam, tametsi barbarorum eo tempore, Theoderici præsertim Gothorum, Clodionis Francorum, Gundicarii Burgundionum, Athilæ Hunnorum Regum, in Galliam irruptiones, ut ceteras taceam, & bella gesta, domitasq. gentes memoria repetamus, cum aliisq. Orientis, atque etiam Occidentis Imperatoribus conferamus, maxima illam, & singulari laude bene gesti Imperii, condecorabimus. Illyricum sibi, id autem est, Occidentali Imperio ademisse, & Theodosio dedisse, ut uxorem filio compararet, uehementer Cassiodorus conqueritur: sed quæ vtilitas ad Rempublicam, ex hac coniunctione affinitatis manauit, eam alii putant, Illyrici amissionem; quod tamen neque extero Principi, neque alieni sanguinis, aut fidei, traditum fuit; longè superare: cum grauissima bella, coniunctis hac de re studiis, copiisque, felicissimè pàrtim confecta, partim repressa fuerint, quæ alioqui infinitam propè perniciem attulissent: præterquam quòd cum Valentinianus a Theodosio Imperium habuerit, huius fuerat magis, quod uellet, tribuere, quàm quod Placidiæ uideretur, accipere. Valentinianus, ut constat ex Codice Iustiniano., summa Senatus Rauennatis celebritate, & publico ciuitatis luctu, inter Diuos est relatus. Hoc tempore uires adeò Rauennatibus creuerant, ut eorum Senatus, ac milites, plures Cæsares delegerint, multos interfecerint: quod ut dilucidius pateat, non ab re fore putauimus, si res vniuersa ordine breuiter perstringatur. Itaque Valentiniano sublato, Maximus patricius, Cæsar eligitur, qui ut Tyrannidem redderet firmiorem, ac tutiorem, Eudoxam, Valentiniani iam uxorem; tametsi alii sororem falsò putent; sibi in matrimonium, violento ausu, collocat. Ipsa cum ferre indignitatem Maximi non posset, multis de causis, euocat in Italiam ex Africa Gensericum Vandalorum Regem, qui Romam accedens, cum ingentibus copiis, eum terrorem incussit, ut omnes, relicta urbe, saluti fuga consulerent. Interficitur in eo tumultu ab Vrso milite, & in Tiberim proiicitur, Maximus. Leo Pontifex idem cum Genserico conatus, quod cum Athila fecerat, irrisus est. Romam miserè deprædantur ubique Vandali, Afri, & Mauri, a prima Alarici direptione anno quinto & quadragesimo: a partu Virginis, quinquagesimoquinto supra quadringentesimum: ibiq. Eudoxia, quæ Valentiniani uxor fuerat, unà cum Placidia, & Eudoxia filiis, Regiis iuuenibus, Rauennæ natis, capitur. Vandalus urbe profectus, Latio omni direpto, Capua ui capta, & solò æquata, nauibus Italica præda onustis, in Africam traiecit, & Eudociam, licet penè puellam, Transimundo filio; quem Procopius Hunericum appellat, nuptui tradidit, cum abstinere uiro, Placidia, Olibrio, qui in eo tumultu Constantinopolim abierat, iam desponsa, constituisset. Romani, unde quattuordecim dies abfuerant, omnes reuertuntur: Cæsarem eligunt, Auitum, Senatorii ordinis uirum, Aruernum, Sidonii Apollinaris eius Ciuitatis Episcopi, laudibus clarum: qui eodem anno, Gothis, Theoderico Rege, in Gallia rem Romanam turbantibus Tolosæ Theodericum Regem adhibuerat, & per hos dies de pace cum illo agebat. Ceterum Auitus, cum Romam uenisset non eo Romanos in se animo reperit, quo putauerat: secum tamen Martianus, qui Orientis Imperatorem gerebat, pacem fecit, ac fœdus iniit: nec post multos dies, Martianus obiit diem suum, cui Leo subrogatur, primus, qui ex Græcis assumptus, ad Imperium

perium

perium fuerit, tametsi Besficum plerique eum dicant. Huius anno primo Aui- ANN.
tus, post varios rerum euentus, moritur, & XV. kalen. Octobris, Remiscus CCCC
ex eadem parte Patricius, in Palatio Classis, apud Rauennam, occisus est. In LVI.
Auiti locum, Senatus, militesque Rauennates, Leoni postulanti, vt satisfa-
cerent, sexto ab Rauenna lapide, in campo ad Columellas, Constantino, &
Rufo Coss. kal. April. anno CCCCLVII. Cæsarem subrogant Fl. Iulium Va- ANN.
lerium Maiorianum, qui statim creatus, cum Ricimere Sueuo, de quo dixi- CCCC
mus, consilia Regni administrandi iniit, & classem in expeditionem Africanam LVII.
adornans; nam Gensericus denuò Campaniam vastare, instructis nauibus,
parabat; exercitumq. ex omnibus barbarorum nationibus ingentem, compa-
rans, has ad Senatum litteras, Rauennæ, dedit. *Imperatorem me factum. P. C.* ANN.
vestra electionis arbitrio, & fortissimi exercitus ordinatione agnoscite. Adsit ordina- CCCC
tioni hominum propitia diuinitas, qua Regni nostri augeat, pro vestra vtilitate, & LVIII.
publica, successus, qui ad sustinendi Principatus apicem, non uoluntate mea, sed obse
quio publica deuotionis accessi, ne aut mihi soli uiuerem, aut ingratus Reipublica, cui
natus sum, sub hac recusatione indicarer. Dicatis quoque Iano Kalendis, suscepti fe-
liciter Consulatus ereximus fasces, ut præsens annus, nascentis Imperij nostri incre-
menta suscipiens, nostro etiam nomine signaretur. Fauete nunc Principi, quem feci-
stis, & tractandarum rerum curam participate nobiscum, vt Imperium, quod mihi,
uobis adnitentibus, datum est, studijs communibus augeatur. Præsumite, iustitiam
nostris vigere temporibus, & sub innocentia merito, proficere posse virtutes. Nemo
delationes metuet, quas, & priuati, in aliorum moribus condemnauimus, & nunc spe-
cialiter persequimur. Nullus calumnias reformidet, nisi quas ipse commouerit. Apud
nos, cum patre, patricioque nostro Richimere, rei militaris peruigil cura. Romani
orbis statum, quem communibus excubijs, & ab externo hoste, & a domestica clade li-
berauimus, propitia Diuinitate, seruemus. Puto institutionis nostræ vobis inesse
notitiam, quam mihi amore vestrum vita, & periculorum quondam socius indubitan
ter expondeo: emitar tamen rebus communibus, si superna concesserint, auctoritate
Principis, & obsequio collega, ut vestrum in me vobis non possit displicere iudicium:
& manu Diuina optamus nos felicissimos, & florentissimos per multos annos. Bene
ualete, sanctissimi ordinis patres conscripti. Dat. Id Ianuar. Rauenna, Maioriano.
A. Consule. Mox octauo Id. Mart. de Ciuitatum Defensoribus, ad uniuer-
sos prouinciarum Rectores scribens, Cauit, ut viros prudentia, & moribus
spectatos, quæque ciuitas vnum, legerent, qui vetere reuocato more, iure-
que, auctoritatem tuendæ plebis acciperent: priuilegia ciuitatibus per
leges concessa exequerentur, vel Imperatori insinuarent. Ipsos enim pro-
uinciales, propter expensas, itinerisve labores, ad se venire Maiorianus
nolebat: Magna enim erat, tum, in omnibus prouinciis vrbium solitudo, fu
gientibus inde ciuibus, & rura, solitariaq. loca sectantibus, quòd Defensori-
bus, qui eos ab improborum insolentia uindicarent, destituerentur. Postri-
die eius diei, qui dies VII. Id. Mart. fuit, edicto ad Basilium Præfectum Præ
torio scripto, quæ tributa ab iis, qui bona possiderent, varia, & multiplici exa
ctione iam diu fessis, ad præsentis vndecimæ Indictionis initium debebantur,
relaxauit, extra suarii canonis rationem, cui, propter vrbis venerabilis copiam
nihil detrahi voluit. Quoniam verò mitti ab ipsis Augustalibus ædibus, in pro
uincias consueuerant, qui tributa exigerent, Canonicarii, a Canone, id au-
tem

tem est, tributo, vocati, iiq. ita inclementer, iniuriosęq. se gerebant, vt prouinciarum Rectores, Canonicariorum auctoritati cedere cogerentur, & in prouinciales, ii, non solum bonorum mulctatione, sed tetro carcere, & crudelibus suspendiis sæuirent, prouincialesq. ipsi eorum auctoritate, & itineris incommodo, sumptuque deterriti, ad Principem non adirent, sed de suo potius iure decederent, statuit Maiorianus, tributa per locorum iudices exigi: utque fruges opportunè vendere quisque posset, tribus pensionibus quotannis persolui. Sexto Id. Iulias, sanxit, ne antiqua ædificia Romæ publica, quæ passim diruebantur, & in priuata extruenda, vel publica restituenda conferebantur, vllo quis prætextu dissolueret: eius rei cura Aemiliano Præfecto Prætorio mandata. Quoniam verò per eos dies, Seuerina quædam mulier, in Piceno, maritum interfecisse dicebatur, ipsa quidem meritas pœnas morte dederat, eius autem bona nonnulli in ærarium Principis, per fraudem occultata, inferre negabant, Maiorianus ad Ennodium Comitem rerum priuatarum scribens, iussit, vt bona caduca, proscriptorumve, & eorum, quos in scelere deprehensos, absque legitimo hærede, summum ius insequebatur, priuato Principis ærario addicerentur, prouinciarumq. iudices acriter monuit, id ut diligenter curarent, neu quid occultum sinerent: quod potissimum in Piceno factum est. Post hæc vero Sept. kal. Nouemb. eloquentissimo ad Basilium P.P. scripto decreto, statuit, ut Virgines a parentibus Diuino cultui dicatæ, continuata virginitate, in beatæ vitæ proposito, susceptoq. consilio permanentes, non ante, accepto velo, consecrarentur, quàm quadraginta annos natæ, inoffensa obseruatione, tali infula decorari meruissent: Qui parentes, id ante curassent, parte bonorum tertia mulctarentur: Quæ parentibus orbata, idem fecisset, eandem mulctam subiret: Quæ per vim, & metum parentum, propositum seruandæ virginitatis induisset, ea, parentum interitu, metu liberata, nec dum annos quadraginta ætatis, quibus velari nequisset, egressa, nubere posset, neque exhæredatio illi, ob eam causam, a parentibus vehemens, nec sola Falcidiæ legis portio relicta, noceret. In eos autem, qui violare sacram virginem tentassent, seuerissimè cauit. De Viduis, quæ nulla suscepta prole, non religionis, pudicitiæve causa, sed potentiæ ambitum captantes, effusam in intemperantia libidinem malebant, sciuit, vt quadragenaria minor, intra quinquennium nuberet, alioqui, eo elapso, cum germanis fratribus, sororibusve, eorumque filiis, vel propinquis, per quos familiæ origo restituitur, aut hi si desint, cum ærario Principis, sua bona partiretur: neque tamen intra quinquennium alienare illi quidquam ex ipsis sex vnciis liceret: *qua tamen*, inquit, *si probare potuerit, studio castitatis, secundas nuptias respuisse, cum liberalis fuerit in propin quos*. Qui sine dote matrimonium contraxissent, eis, eorumq. parentibus infamiæ maculas ita inurendas uoluit, vt nec matrimonium iudicaretur, nec legitimi ex illis filii procrearentur. Adhæc sanxit de illis, qui ab iis donari sibi quidquam curabant, qui filias, vxores peterent: de illis item, quibus, a testatoribus, nulla sibi propinquitate coniunctis, relictum aliquid esset, quos iussit tertiam partem in ærarium publicum inferre. His temporibus multi, iudicum, exactorumq. iniqua venalitate pulsi, patriam deserentes, familiæ splendore neglecto, occultas latebras, & iuris alieni habitationem eligebant, dumque uti potentium patrociniis vellent, colonarum, se ancillarumq. coniunctio-

iunctione fœdabant: Quo acciderat, ut Magistratus, atque Ordines in ciuitatibus perirent, & per contagionem contubernii deterioris, pene amitterent plerique libertatis statum. Id malum latius ne serperet, nec deinceps liceret, Maiorianus, lege, ad Basilium Præfectum Prætorio. VIII. Id. Nouembr. scripta, sanxit, ut vbicunque iam inde a triginta annis inuenti Curiales fuissent; quos Maiorianus appellat hoc rescripto, neruos Reipublicæ, ac ciuitatum viscera, quorum cœtum, veteres, minorem Senatum dixerant; procuratoribus, conductoribusve prædiorum coactis, dominisque conuentis, ad quas deseruerant vrbes, reducerentur: Hoc autem edicto, neque Augustalis ipsa domus excluderetur, sic vt mares, patrem sequerentur; fœminæ, prædiorum dominis relinquerentur. Ex colonabus nati, Curiæ: ex ancillis verò, Collegiis insererentur, ne materni sanguinis vilitate, splendor ordinum pollueretur. In posterum, qui actor, procuratorve, insciente domino, Curialem suscepisset, aut intra annum ciuitati suæ non restituisset, is, si esset ingenuus, Collegiis addiceretur, si seruus, fustuario supplicio necaretur, si dominus id resciisset factum, iussissetve, nec restituisset, prædio, in quo hoc contigisset, mulctaretur. Plura alia in hanc curam, ut vrbes ciuibus suis augeret, sanxit. Quoniam verò occurrendum esse censebat eorum dolis, qui nolebant esse, quod nati erant, decreuit, ut qui se nomine sacri ordinis, quopiamve religionis prætextu, de Curia, aut Collegio subduxisset, si intra Diaconatus gradu m esset, ad originem suam reuocaretur: sin Diaconus fuisset, aut sacerdos, Episcopusve, cum lex hæc lata est, nihil de patrimonio suo alienaret: Cui si mares filii, propinquive essent, qui operam Curiæ nauarent, bonorum suorum dimidiam illis partem traderet, sibi sex uncias, quæ reliquæ fuissent, ad usum fructum retineret. Si mares deessent, adessent verò fœminæ idem in filiabus seruaret, dum tamen in Curialium familias nuberent. Si careret filiis, patrimonium, ad ciuitatis suæ ordinem spectaret. Si quis, originis suæ vinculis obligatus, ex iis, quos iubebat ad ordines reduci, diuini mysterii occasione, intra templum sese occultasset, eum coactus Archidiaconus præsentem tamquam in manu daret. Adhæc plurima de prædiorum distractione adiecit, de ponderibus, de tributis: Ad extremum, ne ciuitates, ordinesq. curiarum, ac negociatores nimium premerentur, ob Iudicum aduentum, quos in ocio plerumque viuentes, delitiis exquisitis, quadam quasi lege cogebantur, sciuit, Rectori Prouinciæ, toto anni tempore, ne amplius, quàm triduo, una Ciuitas epulum daret. Si supra hunc modum a Curialibus, negociatoribusve, quidquam, Iudex postulasset, liberalitatis sve nomine accepisset; *quod magis* inquit Maiorianus; *extorsisse credendum est*; administratione pelleretur, dignitatis priuilegio mulctaretur, proscriberetur. Hæc Rauennæ hoc anno a Maioriano decreta sunt, cum interea ad Classem profectus, exercitum, quem ex omnibus, vti diximus, barbarorum nationibus ingentem contraxerat, in naues imposuisset, ac res omnes ad bellum Africanum necessarias comparasset; Aliqui etiam tradunt, eum, hoc eodem anno, Ligurnum progressum, inde mutato habitu, ac nomine, in Africam, ut Vandalorum apparatum exploraret, quasi ab Imperatore de pace legatum, traiecisse, ab Genserico eorum Rege acceptum, & in interiorem ædium partem, in qua arma, ceteraq. pretiosa erant, si fas est credere, introductum: mox ad Classem reuertisse,

eamq. terrestri itinere ad Columnas Herculis duxisse, fretum transmisisse, Mauritaniæ littus tenuisse, indeq. in Africam Classem appulisse, Carthagini oppugnationem admouisse, sed morbo grauissimo oppressum, eam vrbem non cepisse: ab eo recreatum, in Italiam, Rauennam rediisse. Verum hæc vtrum ne fieri hoc anno potuerint, cum mense Martio, Iulio, Septembri, Octobri, ac Nouembri Rauennæ fuerit, quod legibus, quas hic tulit, declaratum est, alii iudicent. Illud constat, anno altero, postquam hæc Rauennæ ab eo acta sunt, in Gallia fuisse, quod lex significat, Magno, & Apollonio Consu-
ANN. CCCCLX. sulibus. V. kal. April. Arelate data, de Episcopali iudicio, & ne quis inuitus sacris initiaretur: Theodericus enim Gothorum in Gallia Rex, Romanis rebus in eo Regno, bellum facere inceperat, Lugdunum diripuerat: quo factũ est, vt Maiorianus, aspera adhuc hieme, cum exercitu, traiectis Alpibus, eò contenderit, & pulsis magna felicitate Gothis, pacem dederit. Inde autem
ANN. CCCCLXI. cum in Italiam uenisset, postero anno, qui fuit salutis nostræ primus, & sexagesimus, supra quadringentesimum, illum, tertio anno postquam imperare ceperat milites Rauennates, Dertonæ, quò se tum primum contulerat, excitato tumultu, trucidant. Quapropter Seuerianus, vel, vt Pomponius Letus scribit, Seuerus, Rauennæ Imperium itidem, XIII. kal. Decemb. arripuit: cum Dertona, Rauennam venisset Ricimer, eius tumultus, ac necis; ut vna cum Seuero Imperium administraret; auctor Seuerus superato Biorgo Rege Alanorum, qui per Tridentinas alpes in Italiam iam irruperat, Lauream meruit, sed breui gloria: occubuit enim anno tertio. Huic sufficitur Anthemi-
ANN. CCCCLXVII. us, Martiani iam gener, anno. CCCCLXVII. quo anno, Hilario Pont. Max. qui Leoni fuerat subrogratus, demortuo, Simplicius Tiburtinus successit, & Rauenna; vt scribit Marcellinus terræ motu quassata, magna clade affecta est Pusæio, & Ioanne Consulibus: Quo tempore, cum Sidonius Apollinaris, Aruernorum Episcopus, suæ legatus Ciuitatis, Romam contendens, Rauennam venisset, eam, ad Heronium de hoc itinere scribens, describit: nam ea in Epistola, vbi Lambrum amnem, uluoeum appellauit. *Brixillum*, inquit, *dein opidum, dum succedenti Aemiliano nautę, decedit Venetus remex, tantum, ut exiremus, intrauimus: Rauennam paulo post cursu dexteriore subeuntes. Quo loco veterem ciuitatem, nouumque portum, media via Cæsaris; Ambigas vtrumne connectat, an separet. Insuper opidum, duplex pars interluit Padi, certa pars alluit: Qui ab alueo principali, molium publicarum discerptus obiectu, & per easdem, deriuatis tramitibus, exhaustus, sic diuidua fluenta partitur, ut præbeant, mœnibus circumfusa, præsidium: infusa, commercium. Huc cum per opportuna cuncta mercantium, tum præcipue quod esui competeret, deferebatur: nisi quod cum sese hinc salsum portis pelagus impingeret, hinc cloacali pulte fossarum, discursu lintrium, ventilata, ipse lentatis languidus lapsus humeris nauticis cuspidibus, foraminato fundi glutino, sordidaretur, in medio vndarum sitiebamus: quia nusquam aquæductum liquor integer, uel cisterna defæcabilis, uel fons irriguus, vel puteus illimis. Vnde progressis, ad Rubiconem ventum.* Hæc Sidonius, qui iisdem de causis ad Candidianum Cæsenatem scribens, & cum eo iocans, quòd relicta Cæsena, ab eo furnum vocata, Rauennam incoleret, ubi illum, auribus, Padano culice, perfossis, municipalium ranarum loquax turba circumsiliret: *In qua palude*, inquit, *indesinenter rerum omnium lege peruersa; muri cadunt, aquæ stant: turres fluunt, naues*

nes

nes sedent: agroti deambulant, medici iacent: algent balnea, domicilia conflagrant: sitiunt uiui, natant sepulti: vigilant fures, dormiunt potestates: fœnerantur Clerici, Syri psallunt: negociatores militant, milites negociantur: student pilæ senes, aleæ iuuenes: armis Eunuchi, litteris fœderati: litteris quoque ad Felicem suis, penuriam aquæ, qua hic laborabatur, eo explicat versu, cum inquit: Vluosæ petiisse sitim Rauennæ. Vluosam autem appellat, quot hic cœno, atque alga solum perfunderetur. ob mistam autem, cum dulci, salsam aquam, & ob id corruptam, siti laborabant. Atque hæc ex Sidonio. Ceterum si tum aquæ poculentæ laborabatur penuria, nunc abundat, duobus, quæ diximus, cincta fluminibus, Viti, & Montone, sed Montone potissimum: cuius aqua facile clara redditur, refrigeraturq. & calescit, ac omnis expers qualitatis, non hæret in præcordiis,& leuis omnino est.Quamquam autem initio nonnihil vergat in Septentriones, tamen in Orientem æstate solem deinde torquetur, alueoq. nusquam suapte natura lutulento, aut impuro, satis longo cursu,& mediocri uelocitate, in mare influit, & aut nullas, aut paucissimas, easq. salubres in se aquas recipit, quas facile in suam conuertit naturam,quæ ob id vna habetur, ac simplex. Accedit ad hæc, non pertransire illum ciuitatem magnam, vnde multæ eum sordes, ac colluuiones inficiant.Quæ summam omnia bonitatem aquæ docent. Nam, & oriens sol, & prodeuntes inde venti, cum saluberrimi, habeantur, benignum aquis teporem afflant. Illud etiam plurimum conducere creditur, quod nequaquam magnus est fluuius, quem alia flumina ingrediantur: Magnorum enim huiusmodi fluuiorum aquam detestari plurimum Hippocrates consueuit. Nilus autem; quem Gihon a Moise appellatum plerique putant; tametsi diuersum a Nilo uideatur illum facere Auicenna; quamquam est maximus fluuius; nam post Gangem, & Indum, tertio scilicet loco magnitudinis, ab Arriano, & ceteris antiquis scriptoribus, qui Maragnonum in noui orbis Peru ignorauerunt, ponitur; eius tamen adeo salutaris aqua scribitur, vt Pescennius Niger Imperator, apud Spartianum, in Aegypto cum esset, militibus vinum petentibus, responderit, Nilum habetis, & vinum quæritis? Philadelphusq. Aegypti Rex ad Berenicem filiam, Antiocho Syriæ Regi, nuptui datam fœcunditatis conciliandæ causa, magni loco muneris, plenam eius aquæ nauem dono miserit: Eulei etiam magni fluminis, qui per Susianam è Zagro monte profluit, aquam, & bonitate fuisse, atque esse tradunt, vt eam Persarum Reges secum deferre in expeditionibus consueuerint. Sed de Nilo quod dicitur, est singularis eius longissimi in Septentriones cursus,æstuoso cælo, ac planè igneo sole, prærogatiua, qua tẽperatur, & coquitur: sic, vt fortasse iniuria Seneca dixerit, cur Nili aqua fœcundas reddat fœminas, adduci rationem minus posse; & quia aluum soluat, idcirco, contra Galeni, & reliquorum sententiam, eam non esse optimam putarit Athenæus. Nam, & in Aegypto, eadem magni caloris causa,qui octauo mense nascuntur, uiuere, vti docet Aristoteles, & adolescere possunt, & quibusdam aliis in locis, vbi mulieres fertiliores sunt. De Euleo flumine, id commoditatis ne an bonitatis causa factum a Persis fuerit,incertum:cum omnino improbanda Rasis medici sententia videatur, qui contra quàm senserit Hippocrates, magnorum omnium fluminum laudet aquam, & Aetii, qui omnium fluuiatilem improbet. Nos nostri fluminis Montonis probamus, quia

nequa-

nequaquam magnus est, & Orientali aspectu, ac ventorum tepore fouetur: quemadmodum, & vrbs ipsa Rauenna. Sed iam eò recurrat, vnde diuertit oratio. Anthemius Augustus Geruandũ, quem Aruandum vocant alii, Narbonensis Galliæ Præfectum, a quo fuerat ea Prouincia occupata, superauit: Gensericum quoque Vandalorum Regem, qui in Italiam denuò traiecerat magna manu, ad Populoniam, iuncta sibi Leonis classe profligauit. Per idem tempus Leo oppressit Byzantii insanam Asparis Patricii coniurationem, qua dum agitaretur, Valamir, & Theodemir, Ostrogothorum, vti supra scripsimus, Reges, occasionem nacti Imperii turbandi, Illyricum, & plerasque regiones alias cum deprædarentur, Pannonia, & Mysia ab Leone impetrata, pacem faciunt, tradito Leoni, fidei causa, Theoderico, Theodemiris filio, quem ex Arilena concubina sustulerat. Valamir cum non multo post, bellum Scythis intulisset, interfectus, Regnum, Vuidemiri quidem, & Theodemiri, nomine, sed re ipsa, vni Theodemiri reliquit. Quapropter Leo, hominem sibi magis conciliaturus, Theodericum filium, apud se obsidem, restituit. Theodericus cum esset adhuc adolescens, annum agens decimum octauum, a patre, in Sarmatas missus, prospere dimicauit, Babaccho, eius nationis Rege, prœlio superato. Interea Anthemius, ab Ricimere patritio, cui filiam in matrimonium collocauerat, Romæ obsidetur. Quamobrem Leo Cæsar Olybrium strenuum Ducem; cum cui Eudociam, Valentiniani Imperatoris filiam, desponsam memorauimus; cum copiis in Italiam ad Anthemium transmittit. Olybrius, vbi Rauennam peruenit, de aduentu certiorem facit Anthemium: iubet bono animo esse; futurum, vt paucis diebus, suo ad Vrbem accessu, obsidione liberetur: subsedisse Rauennæ se tantisper, dum reficeretur exercitus a maris iactatione. Verum interea Vrbe Ricimer potitur, & præ ceteris Anthemium socerum, impiè, atque atrociter iugulauit, cum adhuc Olybrius Rauenna pedem non extulisset, eo consiliō, ut vrbem ipsam, & vicina loca, aduersus Ricimerem, firmaret, ac tueretur. Ceterum Deus, uindex iustus scelerum, atroci morbo, tertium, post Soceri necem, mensem, Ricimerem iam cruciatum, interemit. Olybrius Romam accersitus, a populo in Cæsarem Occidentis eligitur, Gundibare eius nepote, quem Rauennæ cum exercitu reliquerat, Patricio creato. Quarto post mense Olybrius. X. kal. Nouembr. decedit: & exercitus, Rauennæ; vti Cassiodorus, Marcellinus, & reliqui eius ætatis scriptores tradunt; Glicerium, Comitem Domesticorum, quem Senatorem Rauennatem fuisse, Sabellicus est auctor, Cæsarem anno CCCCLXXIII. Tert. Non. Mart. salutat, Gundibare id suadente. Rem hanc a Leone Augusto minime probatam, ex eo coniici potest, quòd Marcellinus Comes, qui Byzantii per id tempus viuebat, plus præsumptione, quam electione, Glicerium, Cæsarem factum scribit, & Leo ipse Augustus, Leonem iuniorem, Zenonis Isaurici filium, suum ex Ariadna filia nepotem, Augustum appellauerat, & Imperii consortem fecerat: & quidem opportunè, quando ipse postero anno excessit è vita: Ceterum Leo iunior, quamquam adolescens, morbo tamen impeditus, & penè intabescens, Zenonem patrem constituit. Iulius Nepos; sic erat illi nomen; Nepotiani filius, Rauenna cũ exercitu ingressus, Regno Glicerium pellit: & VIII. kal. Iulias Imperium Romæ arripuit. Glicerius, in vrbe Portu, Salonis Episcopus creatur, cum antea Rauennam muniisset, arma

ANN. CCCC LXXII.

ANN. CCCC LXXIII.

ANN. CCCC LXXIIII.

ma veritus Vuidemiris Ostrogothorũ Regis: qui ab Theodemiri fratre venia impetrata, in Italiam cũ exercitu properabat. Verum Glicerius, ita muneribus eum ab incœpto abduxit, vt in Galliam itinere arrepto, non multo post decedẽs, vni Theodemiri fratri Regnũ reliquerit. Fuisset Glicerii iniuria, magno Italiæ motu, vindicata, Gundibare; quem Gundibatũ vocat Cassiodorus; & Rauẽnatibus, in quibus Senator Glicerius; vti scripsimus; fuerat, aliisq. pluribus tumultuantibus, nisi Epiphanius Ticinensis Antistes, insigni vir pietate, gliscentẽ discordiam, sua auctoritate, cõpressisset. Nepos Rauennatum, & Gundibari motibus iam sedatis, dies aliquot Rauennæ, vt Rauennatũ magis animos pacaret, & res Italicas cõponeret, moratus est: & in Galliam, cum exercitu, aduersus Visigothos, Orestem patricium, Roma accitũ, contendere iussit. Orestes Roma profectus, cum Rauennam proximẽ accessisset, hanc ingrediendam sibi, officii causa, vt Imperatorẽ salutaret, & coram tractaret, quæ ad rem facere maximẽ videbantur, negocia, simulat: Vrbẽ ingressus, Nepotem ipsum imparatũ, & ab eius insidiis nihil sibi metuentem; V. kal. Septemb. eiicit; is verò Rauennatum animis ab se plurimũ abalienatis nequaquam fidens, fuga se ad Dalmatas recepit. Orestes Rauẽnæ solus rerum potitus, Romulũ Momyllum filiũ, adhuc puerum, Rauennatũ studio, vt inquit Sabellicus, militariq. fauore, eodẽ anno, pridie kal. Nouembr. Rauennæ Augustũ declarauit: Hunc, ob ætatem, Augustulũ dixere. Per idem tempus Heruli, & Turingi, Athilanarum copiarũ reliquiæ, irruptionem in Italiam fecerunt, Duce Odoacre, viro nouarũ rerum percupido, cui egregii spiritus militares inerant. De illo sic apud Othonẽ Frisingẽsem legimus, *Hic a terra sua egressus, dum per inferiores Noricas partes, vel superiorẽ Panno-niam transiret, virũ Rauennatensium Episcopum, qui verbum Dei prædicans, iuxta radices Comogenis cellã construxerat, adyt eumq. de euentu rei consuluit. Qui prophetico, ut erat plenus spiritu, omnia, quæ post modũ exitus declarauit, veraciter ei prædixit.* Quoniam verò hoc tẽpore omnium sententia, Archiepiscopus Rauennatum Ioannes erat, & præscripta Archiepiscoporum series, nulli locum Seuerino reliquit, nec de illo vsquam Rauẽnates meminere scriptores, facile adducor, vt credam domo, Rauennatẽ illum fuisse, sed alterius ciuitatis Episcopum, vnde in solitudinẽ deinde abierit. Noricos fidei Christianæ sacris primum ab hoc Seuerino institutos tradunt. Odoacer apud Ticinum superato ingenti clade, Oreste, Augustali patre, & Placentiæ interfecto, Rauennam, vbi Augustulum morari didicerat, motis castris, venit: eaq. in potestatem adducta, pridie Non. Septembr. ibidem Paulum Orestis fratrem, qui relictus in præsidio fuerat, interfecit, Basilisco II. & Armato Coss. Nam Romulus Augustus, quem iam non ætatis modo, verum contemptus etiam causa, Augustulum vocabant; metu ferè exanimatus, quod perpusillo erat animo, Rauenna proficiscens, Romam cõtendit. Vbi cum a Senatu receptus non fuisset, deposita purpura, & Augustalibus insignibus, aufugit in Lucullanum; Quingentesimo anno, postquam Octauius, ex Munatii Planci sententia, quod Rẽpublicam auxisset, reuersus ex Oriente victor, primũ Augustus est appellatus. Hunc exitũ Augustorum inuictum nomen sortitum est. Odoacer postero anno, qui fuit a partu Virginis septuagesimus septimus supra quadringentesimũ. V. Id. Iul. Brachila Comite, Rauennæ itẽ occiso, cũ Regis iam nomen, absq. tamen purpura, & Regiis insignibus, assumpsisset, Romam profectus, exceptusq. magno apparatu, Romæ, Italiæq. Rex conclamatur.

ANN. CCCC LXXV.

ANN. CCCC LXXVI.

ANN. CCCC LXXVII.

tur. Simplicius Pōtifex Max. Christianæ Ecclesiæ præerat. Extant huius Pontificis ad Ioannem Archiepiscopum Rauennatem litteræ, quibus hominem acriter increpat, quod Gregorium quendam, Mutinensem Episcopum fecisset inuitum: minaturq. seueriori se in eum sententia vsurum fuisse, nisi causis esset iis retractus, quas Proiectus Episcopus; is autem Forocornelięsis forte est, ab Petro Chrysologo consecratus, qui ab hoc Ioanne Archiepiscopo sepulturæ traditus putatur; præsens esset allaturus, mandari enim litteris illæ causæ ob turpitudinē non poterant: edicitq. nisi abstineat, inuitis consecrandis, se illi ordinationes Rauennatis Ecclesiæ, atq. Aemiliensis erepturum. Vt autē, ea quæ Ioannis Archiepiscopi causa, ferre Gregorius cogebatur, incommoda, aliqua compensatione leniret, decernit, ut prædio refuso, quod datum sibi, ante annū, suisse Gregrorius aiebat, ad Ecclesiamq. denuò Rauennatem adiuncto, possessionē in Bononiensi, vnde liberum triginta solidorum vectigal excipiebatur, assignaret Gregorio, dum viueret. Ecclesiæ tamen Rauennatis, iure proprietatis, vt ipse appellat, integro seruato, ad quam, Gregorio vita functo, rediret. Scriptæ sunt hæ litteræ Tertio kal. Iun. Seuerino Cōsule, qui annus est a Christo na-
ANN. CCCC LXXXII. to quadringentesimus octuagesimus secundus: Nec multo post Simplicius decessit, illiq. Felix tertius Romanus sufficitur, Odoacre adhuc Italiam regente, qui eam tenuit quattuordecim annis, præcellentissimi Regis titulo insignitus, sūma tyrannide; cum Rauennæ sedem Regiam posuisset: Quò etiam uenit Epiphanius Episcopus Ticinensis, possessorum Liguriæ precibus, & suapte sponte, incitatus; cum enim illis Pelagius Præfectus Prætorio tributa duplicasset, vir sanctus Rauennam venit, & ab Odoacre remissionem oneris impetrauit. Interea Ostrogothorū Regis filius, Theodericus; patre decedente, Rex appellatur: quod gratum Zenoni Augusto sic accidit, vt iuuenem ad se vocatum, maximo honore exceperit, diuitiis extulerit, & uti etiam Ricobaldus testatur, e-
ANN. CCCC LXXXIIII. questri ex ære statua in ipso foro, patriciaq. dignitate exornauerit, Consuléq. fecerit, & magistrum militiæ Orientalis creauerit. Theodericus verò nihilo demissior animo, quibuscunq. grati animi officiis posset, non ipsum modò Cæsarem, sed & Senatores, & Romanam iuuentutem, non minus urbanis, quam militaribus studiis amplectebatur, ac deuinciebat. Quò factū est, vt tum Ostrogothis, qui sub eo erant, Herulorum felicitatē iniquo animo ferentibus, & ob id Regis sui desidiam incusantibus, tū Romanis opem ab Zenone aduersus insolentē Odoacri tyrannidem petentibus, Theodericum huius prouinciæ desideriū tenuerit: sed, vt erat ingenuus, quo minus postularet ab Zenone id sibi muneris dari, pudore impediebatur. Ceterū vndique tandem compulsus, delecto ad eam rem, quod uisum est opportunum, tempore, Zenoni suorum militum voces, ac conatus, & Italiæ miseriam exponit, animumq. in ea re suū explicat. Assensus est Zeno, vniuersusq. Senatus, prouinciaq. ingenti plausu Theoderico decreta. Qua igitur die Bizantio Theodericus discessit, deduxit eum Cæsar extra vrbem, amictu Regio indutum, & sacro velo contectum; quod erat maximi honoris insigne; magna Senatus parte comitante, & totius populi multitudine effusa. Coactis autem Theodericus amicorum auxiliis, maturauit profectio-
ANN. CCCC LXXXIX. nē, & Probino, Eusebioque Consulibus, anno a partu Virginis quadringentesimo octuagesimo nono, Italiam intrauit. Illi obuius Odoacer procedit ad Sontii amnis ripas, in quarum altera Theodericus consederat. Concursum est col-
latis

latis signis,&Odoacris exercitus cæsus,& profligatus est. Theodericus ad Veronam castris positis, sponte se dedentem, vrbē obtinuit. In eius vrbis, campis de nuò, refecto exercitu, Odoacer Theoderico occurrit, sed superatur: Romamque fugiens; cum ibi, portis exclusus, inimica omnia comperisset: deprædatis suburbiis, Rauennam se recepit. Cum autem, & hanc vrbem, Libella magister militum, castris ante vrbem, positis, pro Theoderico sibi custodiendam sumpsisset, ipse castris suis in Pineto, vt auctor Chronici incertus, æqualis temporum illorum, scripsit, locatis, castra ea oppugnare adortus est: prœlioque commisso, in quo multi ab vtraque parte ceciderunt, ea cepit, ac Libella interempto, inde Rauennam VI. Id. Iulias, eodem anno CCCCXC. iniit, magnisq. pollicitationibus, nonnullos ex Flaminia ad suas partes illexit. Theodericus Galliæ Transpadanæ receptis vrbibus, auctoq. ob id exercitu, Ticini; quod optime muniuerat, matre, & filiis relictis, cum expeditis copiis, Rauennam Odoacrem insecutus est: & cum oppugnare vrbem, ob paludes, æstumque maris, non posset, obsidere instituit. Sunt qui scribant, millia peditum ducenta in Theoderici exercitu fuisse. Castrametatus autem est eo loco, cui, vt Paulus Diaconus scribit, Pinetum nomen est: quod est secus oram maritimam per quam longinqui temporis tractu, excelsam, densamq. Pinuum materiam natura ipsa prouexit. Nonnullorum opinio est, hanc syluam, ad usum Classis, a Romanis satam, Neptunoq. & Isidi dicatam: cuius rei testem, vetustam inscriptionem Romæ effossam, adferunt, qua legitur, L. Antidium Ferocem. L.F. Præfectum Classis Rauēnatiū, Neptuno conseruatori, & Isidi, Deum matri, syluam hanc Classis Rauennatis, sacrasse. Constitit Theodericus in Candianis campis. Dum autem obsidere vrbem aggeribus, & castellis pluribus locis parat, Odoacer, antequam ad iustam obsidionem deducatur, tentare belli rursus casum decreuit. Exploratis itaq. per speculatores Gothorum castris, qua parte magis paterent, minusq. præsidium agitaretur, irruptione facta, intempesta nocte, vti memoriæ prodit Cassiodorus, ad pontem Candidium Olybrio Iun. Coss. tumultum haud mediocrem excitauit. Multi vtrinque cæsi, sed tandem Odoacer, detrimento maiore accepto, quàm illato, memorabiliq. vt idem ait Cassiodorus, certamine, in urbem reiectus. Itaq. Theodericus castra alia in Pineto, tertio ab vrbe lapide, alia ad Palatiolum, alia ad pontem Candidiani locauit. Post eam pugnam, Ariminum confestim sese Theoderico dedidit. Aderant ibi naues aliquot castellis munitæ, Dromones Græci vocant: aduehi illas in Rauennatem portum Theodericus imperauit, quo ab ea etiam parte obsidio acrius instrueretur. Per id tempus Zenoni Imperatori mortuo, Ariadnes Augustæ Studio, sufficitur Anastasius, cognomento Dicorus, Epirota, Dyrrachio ortus, qui nec dum Senator, verum Silentiarius Palatii tantum erat, Eutychiana perfidia maculatus. Hunc tamen Euphemius Patriarcha uir sanctissimus, sacerdotis summi locum tenens, vt ait Euagrius, quasi Episcopi Romani vices gereret; cum, Leone, & Nicolao primo testibus, Orientis prouinciæ, a Romana sede per Episcopos, qui eius obtinerent vicem, gubernatæ fuerint; numquam ornare corona, vt inquit Zonaras, purpuraq. voluit, donec conceptis verbis, religionem tueri, & edito Chirographo, fidem Catholicam seruaturum se, pollicitus fuerit. Vnde etiam patet, falli eos, doctissimos alioqui viros, qui nostra ætate de Comitiis scribentes, affirmarunt, Iustiniani

ANN. CCCCXC.

ANN. CCCCXCI.

L 2 tem-

tempore, vel ab eius interitu, coronandorum Cæsarum morem, seruatum. Paucis post diebus Rauenna erumpere iterum Odoacer ausus, denuò in vrbem repulsus est. Quibus rebus compertis, Africæ Rex Gundamundus, legatis missis, pacem a Theoderico postulauit, atque inde finem populandæ, vt cœperat, Siciliæ fecit. Postero anno continuata obsidio est: atque multa quidem, sed parua, ac tumultuaria prœlia edita; cum Odoacer partem quotidie militum emitteret: Interea Theodericus, ne militem in ocio haberet; vix enim satis erant leues eæ pugnæ, ad exercendam unam, aut alteram copiarum suarum partem; ad occupanda vicina opida abducit magnam manũ, resq. optimè ex sententia accidit, omnibus, quæ adiit, magna felicitate, vna excepta Cæsena, quæ firmissimo Odoacris præsidio tenebatur, potitus. Inde IIII. kal. Septembr. in castra ad Palatiolum posita rediit, eoq. familia ex vrbe Ticino traducta, arctiore vrbem premere obsidione peregit. Itaque Albino Consule, Odoacer post multas, sed inanes ex vrbe eruptiones, cum in eas iam angustias adductus esset, vt consumptis, quæ mandi poterant, omnibus, summam inopiam metueret, vniuersum exercitum eduxit: omnibusq. coactis viribus, necessitate etiam animos, ac virtutem augente, expedita selectorum militum cohorte, secum ad primos excipiendos, inferendosq. impetus, euocata, tam acri in Theodericum impressione mouit, vt tandem, postquam diu æquo certamine pugnatum vtrinque est, referre Theodericus pedem cogeretur: forsitanq. soluta fuisset tum obsidio, nisi inclinanti iam, & se recipienti Theoderico; tanti interdum paruula occasio momenti est; mater increpitans, in ipsa castrorum porta occurrisset: Quæ vbi fugientem filium vidit, Quò tendis, inquit, fili? nisi si ueste ego sublata, eò te recipiam, vnde in lucem prodiisti, quò te recipere ex fuga possis, certè locus non superest. His verbis, & matris aspectu, Theodericus, versa facie, cum expeditis militibus, in medios hostes irruit, iam ferè palantes, & de uictoria tutos, eosq. perturbatos, atque alios alibi resistentes interficit: tandem magna edita illorum strage, Odoacrem denuò in vrbem reiecit. Præfuisse tunc Rauennati Ecclesiæ Ioannem Archiepiscopum, Blondus, Platina, Iustinianus, nostratesq. scriptores, sibi non consentientes, & parum memores affirmant. Hic cum Italiæ, Rauennæq. præsertim calamitates in dies crescentes intueretur, pacificatorem se inter eos Reges cõstituit. Sed cum vtrinque in dispari rerum statu duræ condiciones ferrentur, nec propterea conuenirent, passa est Rauenna ingentes difficultates famis, & pestilentiæ supra omnium fidem, sic ut sordidissimis quibusq. dictu etiam horrendis, non parceretur. Tertius iam annus pertinacis obsidionis agebatur, cum tandem deditionem Odoacer, una cum filio, suisq. omnibus fecit: ea condicione, ut abire incolumibus liceret, dareturq. angulus Italiæ aliquis ad habitandũ: Sunt qui addant, vt & æquo, cum Theoderico, imperio, Rauennam, & Regnum Italicum obtineret. Ita Theodericus Tert. kal. Mart. eo, quo pax conuenit, die, ut penes incerti auctoris Chronicon habetur, laxauit obsidionem, ac primum, opidum Classem iniit, deinde Tert. Non. ut idem habet auctor, Archiepiscopo cum sacratis uiris, & sanctorum reliquiis, obuiam prodeunte, Rauennam, a suis Rex acclamatus, intrauit. Ibi videre Odoacrem vix sustinuit, atque cum adhuc moliri eum sibi insidias acciperet, vt testis est Cassiodorus, se dissimulante, postridie eius diei, a Gothis quibusdam, per rixæ speciem,

ANN. CCCC XCII.

ANN. CCCC XCIII.

ciem, sunt qui, auctoritate Procopii, nuptiarum nomine; alii, ut Pomponius Lætus, ad Cœnam, in Palatio, quod Hilautum appellabatur, inter Scyphos, cum commilitonibus eorum, Odoacer, & filius trucidati sunt. Theodericus, nullo repugnante, totius Italiæ obtinuit imperium. Sub id tempus Felice Tertio Pont. Max. vita functo, Gelasius successerat: apud quem Ioannes Archiepiscopus conquestus est, in multis Italiæ ciuitatibus, quæ ad sacratos viros munera, magistratusq. spectant, ita esse, belli, ac famis incommodo afflicta, in eamq. vastitatem incurrisse, vt in multis Ecclesiis, administri deessent: Quamobrem Decreta Gelasius fecit complura, eademq. amplissima, quibus antiquas leges, & tempo rum interualla, eorum, qui initiari sacris deberent, sic constituit, vt minori temporis spatio circumscriberet, si quis è monacho clericus fieret, multò maiore, si ex populari; laicum appellat; reiectis Bigamis: Quæ quoniam decreta adhuc extant, ab ipso Pontifice ad Episcopos Lucanos, Brutios, Siculosq. anno salutis nonagesimo quarto supra quadringentesimū, Quinto Id. Mart. Asterio, & Præsidio Coss. missa, non est, quod hic ea latius explicemus: Paulò post Ioannes idem Archiepiscopus, summis, credo, obsidionis incōmodis, iam confecta ætate, male habitus, vitam cū morte cōmutauit: in eius locum Petrus iunior subrogratus est: Postero anno Theodericus pacatis in Italia rebus, ne quid Regnum extrinsecus turbaret, pacem, quæ causis emergentibus, vt ipse inquit, vitiata fuerat, per legatos postulauit ab Anastasio Imperatore, a quò hortatus crebro fuerat, vt deligeret Senatum, principum leges libenter acciperet, cuncta Italiæ membra componeret: quod summo studio nitebatur Theodericus, cum in Romana aula Byzantii liberaliter educatus immanem omnem barbariem deposuisset. Quoniam verò Cassiodorus, quem illustrem, & magnificum virum, suis litteris, vocat, cum Siculis tunc præesset, in eaq. Præfectura se cum laude gessisset, Siculorū suspicantium mentes, ab obstinatione præcipiti abduxit, nutantesq. animos Theoderico adiunxit, eamq. illi Prouinciam cōparauit; cū in ipso Regni exordio, fluctuantibus rebus, prouinciæ vacillarent, & negligi rudem Dominum, nouitas ipsa pateretur, ipse, vt aliquid Cassiodoro gratiæ referret, & officio remuneraret, illum & Patriciū creauit, & Brutiis, Lucanisq. iudicem præfecit, in quibus ampla illi prædia, erant, opidaq. & antiqua nobilitatis insignia, ac principatus, a maioribus hæreditario iure accepta, sic vt natale Cassiodori solum ab Theoderico vocetur, cū de hoc iudicis officio ad eum scribens, *Quod cum ubique sit,* inquit, *arduum, tamen fit in patria gloriosum, vbi necesse est, ut aut gratiam parentela prouocet, aut odiū longe contentiones exasperent*. Inter reliqua autem patrimonii copiosi, atq. ampli bona, quod ibidem habebat, insignia laudantur armenta equorum, quibus vel Theoderici testimonio, Principes uinceret, & ut idem ait Theodericus, donando sæpius inuidiam nominis non haberet. Hinc Gothorum armabat exercitū, & bono instituto melior, quod a parentibus acceperat, hæreditaria largitate tuebatur. Erat hic Cassiodorus, magni illius Cassiodori, qui deinde a secretis Theoderico fuit, & historiam Gothorum duodecim libris cōplexus est, variarumq. Epistolarum totidem conscripsit, pater: Odoacre rerum potiente, primo Comes priuatarū, mox sacrarum largitionum. Patrem habuit, & auum viros clarissimos: nam pater, cum apud Valentinianum Imperatorem, Tribunum gessisset, ac Notarium, quæ tum egregiis viris dabantur, munera; & Aetio caris-

ANN. CCCC XCIIII.

ANN. CCCC XCV.

ſimus, legatusq. Valentiniani ad Athilam, vti ſupra memorauimus, ſummam prudentiam, atque eloquentiam præſetuliſſet, in Brutios tamen, quietis ac tranquillitatis cupidus, ſe abdiderat. Auus, honore Illuſtratus, ut illa ferebant tempora, inſignitus, ab excurſionibus Vandalorum, qui Genſerico Rege, Siciliæ, ac Brutiis imminebant, eas Prouincias armis defendit; vt merito principatum in illis prouinciis obtineret: quod Theodericus affirmat: Quamquam autem Caſſiodorum nomen excurrere in aliis videbatur, proprium tamen huius familiæ eſſe conſtabat, quæ viros pepererat cum togatis claros, inter fortes, eximios, *qui* & membrorum firmitate, & proceritate corporis floruerant. Theodericus interea, ut magis ſtabiliret opes ſuas, vicinorum ſe Regum præſidiis, atque affinitatibus muniit. Itaque filiam Clodouei Francorũ Regis Andefledam nomine, ut Blondus ait, licet eam Ricobaldus Lodoym appellet, vxorẽ duxit. Amalabergam, Amalafredæ ſororis, quæ & Tranſmundo Vandalorum Regi nupſit, filiam, in Italia educatam in matrimonium Regi Thuringorum Herminafrido collocauit litteris doctam, moribus eruditam, decoram non ſolum genere, quantum & fœminea dignitate, vt ſuis teſtatur litteris Theodericus. Duarum filiarum, quas ex pellice, iuxta Ricobaldum, ſuſceperat, alteram Alarico Viſigothorum Regi, alteram Sigiſmundo, Gundobadi Regis Burgundionum, filio, vxores adiunxit. Dum autẽ Rauennam perluſtrat, nihil omiſit, quod ad eam ornandam pertineret, multaq. ornamenta deduci Roma iubet, ſtatuas, ſigna, columnas, marmora præſtantiſſima; Inter cetera illud teſtatiſſimum eſt, quod Blondus ſcribit, Pincianæ domus marmora; quam domum, magnificam fuiſſe ſupra quam dici poteſt, nomenq. Collatinæ portæ, vt Pinciana ab ſe diceretur, dediſſe ferunt, cum prope inde abeſſet; Rauennam intuliſſe, ut in litterarum ſuarum volumine Caſſiodorus teſtatur. Huius autem rei curam Theodericus Feſto mandauit, viro, vt ipſe Inſcribit, illuſtri, ac Patricio, quem Rauennatẽ fuiſſe, ex ipſis Theoderici Epiſtolæ verbis conii cio, ſic enim ſcribit. *Decet prudentiam ueſtram in augendis fabricis Regalibus obtemperare diſpoſitis: quia nobiliſsimi ciuis eſt, patriæ ſuæ augmenta cogitare*. Erat autem Senator, & tanta dignitate, vt aliis ſuis ad eum litteris, Celſitudinis titulo Theodericus appellet: Qui Baſilicam etiam Herculis, Rauennæ, amplũ opus, aggreſſus, *cuius nomini*; ut ipſe ſcribit; *antiquitas tribuit, quicquid in aula prædicabili admiratione fundauit*, Agapito mandauit, vrbis Præfecto, vt marmorarios ex vrbe peritiſſimos Rauennam mitteret, qui eximie diuiſa coniungerent, & venis colludentibus, illigata, naturalem faciem mentirentur. Superioribus annis cum ruinæ D. Saluatoris effoderentur, egregia marmora, ſtatuæq. complures, & columnæ repertæ ſunt, veteris magnificentiæ reliquiæ. Id templum Chriſto Deo Saluatori, Theodericus, iuxta ſuas ædes erexerat, admirabili ſtructura: cuius vel ruinæ indices manent, ipſumq. D. Saluatoris in palatio nomen, quod in ipſis ferme ædibus Theoderici eſſet. A pleriſque creditum eſt, templum illud non Saluatori, ſed Solutori martyri dicatum: à quibus non admodum diſſenſerim. Miror nonnullos diligentiſſimos ſcriptores putare, D. Apollinaris in Claſſe ædem ab hoc Theoderico exædificatam: cum id ſit, dubio procul, ab Iuliano Argentario, vti memorabimus, Iuſtiniano Imperante factum. Fortaſſis ut errauerint, fecit D. Martini in cælo aureo templum, cui, quingentis ab hinc annis, D. Apollinaris noui titulus eſt. Præter hæc Theodericus. D. Andreæ,

quod

quod minus vocant, templum, cognomento Gothicum condidit, in quo religionis suæ sacerdotes, qui erant labe Arriana infecti, sacra facerent: haud procul ab eo loco, ubi arcem modo conspicimus; nam eius fermè collapsi ruinas, arci ædificandæ, Veneti adhibuerunt; quo factum est, ut nulla nunc, extra inane nomen, eius extent uestigia. Adiunxit Theodericus ad hæc maximum, atque egregium amphitheatrum, turri præclarissima conspicuum: cuius demolitioni, ac ruinæ interfuisse Ricobaldus affirmat: scribitq. Theodericum, extra Rauennam, templum D.Mariæ Virgini, sibi sepulcrum, dum uiueret, condidisse; quod tamen ceteri præterea, qui scribunt, omnes, Amalasuentæ eius filiæ acceptum ferunt, putantes in id operis ab Iustiniano Augusto, marmora, atq. item alia ornamenta, ipsam per litteras suas, quæ adhuc extant, postulasse, quæ iam per Calogenitum comparauerat. In eo templo cum essent egregia multa, quæ recensere nimis longum fuerit, tum illud non est prætereundum, quòd tota eius testudo, sub qua uiginti sacerdotum corona; ut Blondus scribit, & nos uidimus, residere, & quidem commodissimè potest, unico lapide, eoq. ingenti, ac satis crasso contegitur, fornicato. In eius summo foramen esse scribit Leander Albertus, cum tamen nullum ibi foramen extet. Impositum erat summæ testudini, uas ex porphyrite, in quo Theoderici patris cadauer Amalasiunta, seu Amalasuenta, aut Amalasunta filia; tot enim modis eam diuersi appellant; condiderat: sed superiori seculo, tormenti ictu, in terram deiectum, & nonnihil confractum est: ubi diu cum iacuisset, anno MDLXIIII. in foro, ubi nunc uisitur, est collocatum. Exterius, circum testudinem, duodecim Christi Apostolorum statuæ insignes è marmore eminebant, quarum bases adhuc supersunt, ex eodem testudinis marmore extantes, in quibus, maioribus litteris insculptum legitur cuiusque nomen. Aliquot item statuæ in ipso templo confractæ habentur. Hæc templa, quæ Theodericus extruxit, omnia maximis muneribus exornauit, ac ditauit. Accessit ad hæc, ut scribit Ricobaldus, equestris statua ex ære, quam in ponte Austri Rauennæ locauit. Erat autem pons Austri; ut ex uetustis tabulis publicis collegi; in regione D.Agnetis, a muro cœnobii, ac potius horti Dominicanorum fratrum haud procul. Eam statuam plerique Seuerini Boetii, uiri clarissimi arte sic elaboratam ferunt, ut semper conuerteretur ad solem, atque ob id Regisolem ad hanc usq. ætatem uocatam. Alii putant Odoactis statuam esse, alii, inter quos est Merula, Antonini Pii, idq. ab ipsa oris specie, ipsoq. militari habitu coniiciunt: quibus omnibus, earum imaginum Antonini persimilis uidetur, quæ sunt in antiquis numismatibus: quamobrem Romæ, vnà cum aliis ornamentis deductam ab Theoderico, ad Rauennam illustrandam opinantur. Quemadmodum & conquisitis vndecumque dabatur, monumentis, assidue studebat. Quo circa Possessoribus, Defensoribus, & Curialibus Aestunis consistentibus, cum accepisset in eorum municipio, columnas, & lapides, uetustatis inuidia euersos, qui usum nullum haberent, iacere, iussit Rauennam ut conuehendos modis omnibus curarent; nam in hac vrbe ædes sibi magnificas, ac planè Regias extruxit eo loco, quod inter D.Martini in cælo aureo, siue, ut aliis placet, ad Sacellum Arrii, ab se item ædificati, & muros vrbis ad Orienté, nunc in hortos degenerasse uidemus. Portas domus ferunt, ac porticus, carbaseis uelis intentis obductas, magnum publicæ securitatis

ritatis

ritatis exemplum præbuisse. Harum imaginem uermiculato pictam opere, in D.Martini, quod Apollinaris noui appellant, dextro pariete, uidere quisque, templum ingrediens, potest. Rauennatem Præfectum gerebat hoc tempore, ut Ferrettus ex Franchino tradit, Importunus Trauersarius. Qui ex nobilissima familia, Theodoro patri in eadem Præfectura successerat. Fertur Trauersariam familiam, originem eo tempore duxisse, quo Romanorum, ut plerique falso putant, coloniæ, Rauennam deductæ fuerant. Verùm ei sententiæ magis assenserim, quæ ex Romana quidem, & nobilissima familia duxisse ortum putat, ad habitandum Rauennam profecta, sed tamen non Coloniæ modo, aut iure. Quocumque autem pacto se res habeat, illud satis ex Ferretto constat, Odoacre Imperante, Theodorum Trauersarium Rauennæ Præfectum: cuius domus extabant, in superiore ciuitatis parte, ubi nunc reliquiæ templi D.Martini in hortis Cardinalium conspiciuntur. Ab eo castrum ad Anemonem flumen ædificatum, quod nunc solo æquatum est, nomen accepit Trauersariæ. Fuisse illud ferunt ultra, citraq. fluminis ripam, cum eo tempore illac Anemo non influeret: nam uniuersus ager ille Rauennatum erat, posterioribus deinde sæculis, fluminis intercursu, diuisus: cuius altera pars, quæ est ultra Anemonem, Tiberiaci opidi, ab Tiberio Cæsare sic appellati, cui nunc Bagnacauallo nomen est, numerabatur: tametsi postea Archiepiscopatus iuris fuerit, unà cum agro Lugiensi; ut ex pluribus tabulis publicis patet, quibus ab Archiepiscopis Rauennatum, in possessionem eius agri mittuntur Tiberiaci Comites: ac præsertim ex ipsis Philippus, cui id Trauersarios tribuisse constat. Theodorus Importunum filium genuit, Senatorem, ac patricium, Theoderico gratia, ac fauoribus sic commendatum, ut illum a secretis sibi esse, cum Cassiodoro Senatore item Rauennate, uoluerit. Per id tempus cum Liguria cultoribus pene deserta uideretur, ob maximam incolarum turbam a Burgundionibus trans Alpes, dum Theodericus obsideret Odoacrem, abductam, Theodericus Epiphanium Ticinensem Episcopum, sanctitate insignem; qui hoc anno Rauennam, pro rebus Liguriæ afflictis, una cum Laurentio Mediolanensi Antistite, eorum populorum rogatu, uenerat; misit ad Gundobadum Burgundionum Regem, cum ingenti pecuniæ summa, ad eos redimendos: cum ambobus episcopis postulantibus ut iustitium, tota prope Italia indictum, ob ius ciuile Romanum perduellibus a Theoderico ademptum, tolleretur, omnibus peccatum in uniuersum dimisisset, paucos tantum, quos artifices principesq. maleficii fuisse compererat, exilio mulctasset: qui tamen Vrbici Palatii curatoris; cui promulgandarum, huius ueniæ, tabularum cura mandata fuerat; dexteritate, absoluti sunt. Epiphanius, cum mense Martio Ticinum repetiisset, in Galliam transgressus, ab immodico alioqui Rege, quod uenerat; tametsi uix prece, ac precio; impetrauit. Tunc primum Italia mirum in modum respirare, ac reflorere cœpit: & cum Romanos, quos plurimum diligebat, libertatis priscæ studiosos Theodericus agnosceret, omnia per Romanos magistratus administranda iussit. Annuam pensionem S natoribus ad inopiam redactis constituit: Vniuersam tandem urbem administrandam, regendamq. senatui, populoq. Romano permisit. sic tamen, ut & daret ipse Præfectos urbis, & in eius curam summas assidue cogitationes conferret, & eam perpetuo plurimi faceret: quod & res ab eo gestæ, & litteræ

scriptæ

scriptæ patefaciunt. Hinc ad Senatũ scribit. *Caritatẽ uestri præcipuam nos habere, ex ipsa cura vos potestis cognoscere, pro quibus ita uidemur esse solliciti, ut nihil admonitionis patiamur omitti.* & ad Argolicum Præfectum vrbis, *Nusquam*, inquit, *maiori laude uirtutis agitur, quàm si rectè Roma tractetur*: & cum seditiosi quidam vrbem ipsam turbarent, & ob id Arthemidorum Regiis obsequiis eruditum Præfectum fecisset, addit. *Numquam maiori damno periclitati sunt mores, quàm cum grauitas Romana culpatur.* Ipse Rauennam fecit Regni sedem, ac domiciliũ, quod esset multo, quàm Roma ab munitionibus firmior nullis direpta, deformataue hostibus: ædificiis conspicua, & ad arcendos ab ingressu Italiæ barbaros, maximè commoda: præsertim cum superiores Cæsares ibidem habitauerint. Nam Tuscia uestigium prouinciæ penè nullum, hoc tempore, seruabat: in Flaminia, Aemyliaq. ab incolis desertæ reliquæ urbes: Campania, eiusq. regionis tractus, continentibus iamdiu calamitatibus afflictus. Galliam Cisalpinam, post Athilæ excursionem, maioribus deinde latrociniis infestam nullæ adhuc opes subleuauerant. Quamquam non desunt, qui putent, timuisse Romanorum ingenia ferociora, & ad libertatem, pristinumq. Imperium aspirantia; illis præsertim magistratus omnes tametsi eius iussu; administrantibus: neque omnino securè talia Gothis mandari posse opinabatur. Quod eo magis uidetur uerum, quo ipse vrbem Romam plurimi semper, uti supra memorauimus, fecit, & ad Faustum scribens, *Piaculi*, inquit, *genus est absentem sibi Romam diutius facere, qui in ea possunt, constitutis laribus habitare: & ad* Symachum patricium: *Nulli sit ingrata Roma, quæ dici non potest aliena: Illa, eloquentiæ fecunda mater; illa, uirtutum omnium latissimum templum: sentiatur planè quod carum est: non sine gratia esse creditur, cui habitatio tanta præstatur.* Cum autem Ligures, in tanta Regis clementia, tributis uiderentur inclementer opprimi, denuò Rauennam Epiphanius Ticinensis Episcopus, eorum rogatu, ad Theodericum anno CCCCXCVII. uenit, eiusq populi calamitatibus accuratè expositis, duas partes indictionis elicuit. Interea Anastasius secundus Pont. Max. qui, iam biennium, Gelasio mortuo successerat, uita functus est: successorem habuit Symmachum Sardum: in cuius creatione dissensum est. Pars enim sacratorum uirorum apud Constantinianam Basilicam Symmachum decernit Pontificem: Pars ad Diuam Mariam, Laurentium creat: vnde seditio ingens, senatu, populoq. Romano duas in partes diuiso, orta est. Quamobrem omnium consensu Concilium Rauennæ indicitur; plerique iussu Theoderici scribunt; Huc cum ambo uenissent, ut legitur in libro Pontificali, in eo maximè Petrus Archiepiscopus Rauennas enituit: & re tandem omni, controuersiaq. discussa, Symmachus in Pontificatu confirmatur; qui ingenti benignitate usus, Laurentium competitorem, Nucerinum Episcopum fecit. Altero post anno, cum iam septennium Rauennæ fuisse, Regnumq. satis confirmasset, ac Italicorum, Romanorumq. præsertim ingenia, nosset, ut satisfaceret Romanorum desiderio, ac precibus Romam profectus est: ubi incredibili significatione lætitiæ excipitur: nec lætitiæ euentus defuit: quando perlustrata paulo post urbe, & eius pulchritudinem quantæ fuerit, animo concipiens, nihil omisit, quod ad optimum Principem pertineret, & ornari illam amplissimis substructionibus, & reparando portu, resarciendisq. & firmandis mœniis, iussit: quod & factum est: Senatum etiam honestauit, atque auxit.

ANN. CCCC XCVII.

ANN. CCCC XCVIII.

ANN. D.

Per id tempus Petrus Rauennas Archiepiſcopus, ſiue Theodericum, Romam fuerit comitatus; Regem enim Romam proficiſcentem, tota fere citerior Gallia proſequuta eſt; ſiue a Symmacho Pontifice accitus, Concilio interfuit, quod habuit Symmachus Romæ hoc anno D. Indictione nona ineunte, in æde Vaticana, de inuaſione rerum Eccleſiaſticarum, & uexatione ſacerdotum: Quæ quamquam ueteribus erant Pontificum Max. decretis caſtigata, tamen quoniam renouabantur, *quod ſæpe præſumitur, ſæpius, dixit Symmachus, ut inhibeatur neceſſe eſt*. Hæc igitur decreta ſunt. Si res Eccleſiæ, abſque Epiſcopi ſui iuſſu poſſideret, eas præſumeret deinceps retinere, Eccleſiæ liminibus ab Epiſcopo arceretur. Quod ſi negligeret, & neceſſitas compelleret, in prædonem ſacerdotali telo ſtatim animaduerteretur. In eos etiam actum eſt, qui Eccleſiæ bona, ſpecie Regiæ largitatis, uel cuiuſcumque poteſtatis, peruaſerant: eos reprehendens ſacerdotes, qui in eo aut euitando, aut recuperando, ſe negligentius geſſiſſent: & multa præterea in hanc rem admodum ſalutaria, ſancita. Huic Synodo, ſtatim poſt Symmachum, Petrus Rauennas Archiepiſcopus, ante omnes alios Epiſcopos, qui ibi tres ſupra centum interfuere, ſubſcripſit. Poſtero anno aliud Rauennæ Concilium, mandato Regis Theoderici, qui iam Rauennam redierat, coactum eſt: quamquam actum in eo nihil aliud eſt, quàm ut Galliæ Ciſalpinæ Epiſcopi, petierint ab Theoderico, quid eſſent ab eo uocati, ætate iam & uiribus penè confecti: præſertim cum ex ipſis complures, ſuperiore anno, ut Romano Concilio intereſſent, idem iter fuiſſent ingreſſi, in quibus erant, Maximus Ticinenſis, Basſianus Mutinenſis, Euſtaſius Cremonenſis, Laurentius Bergomas, Ioannes Ariminenſis; eisq. hoc anno Gerontius Ficoclenſis Epiſcopus, & alii è Liguria, Aemilia, & Venetia adiuncti ſunt. Reſpondit Theodericus, eos, Romam, ſuo iuſſu uocatos, ut communi ſententia in generali conuentu, de iis criminibus ageretur, quæ apud ſe, aduerſarii Symmachi Pont. Max. in eum coniecerant grauia admodum, & nefaria. Affirmantibus autem, magna animi Chriſtiani Conſtantia, Epiſcopis, vna ipſius Pontificis Max. auctoritate, aduocari Concilia poſſe, neque ſummum Antiſtitem inimicorum eſſe ſubiectum iudicio, id quoque Symmachum ipſum per litteras uoluiſſe, ſubdit Theodericus, & Epiſcopis eas legere ſe cupere poſtulantibus, proferri ſtatim in medium iuſſit. Quæ cum eſſent acta, Petro Rauennate Archiepiſcopo ſeſe illis comite adiungente, Romam itum eſt. Conuentus ibi in Iulii baſilica, Kal. Nouembr. frequens habitus, ut de inchoando Concilio decerneretur. Symmachus gratias primùm maximas Regi agere, qui Concilium illud Romam euocaſſet, maximis ab ſe uotis expetitum. Sperare enim, ſe priuſquam de obiectis ſibi criminibus ageretur, & uiſitatorem tollendũ, & quæ inimicorum aſtu amiſerat, recuperaturum: miſerat enim Theodericus, ut aliquot ab eo ſacrati uiri poſtu lauerant, contra ius, faſq. Petrum Altini Epiſcopum, qui rem cognoſceret, Eccleſiamq. Romanam uiſitaret. Patres id quod Symmachus Pont. propoſuerat, æquum cenſentes, omnia Theoderico Regi, per legatos, ſignificarunt. Aduenere Rauennam legati, in tempore quidem, ſed cum negligentius negocium apud Regem tractaſſent, nihil impetrarunt. Hæc res & addidit animum aduerſariis, & magnam Romæ perturbationem intulit, neque renuit Symmachus, ſed Pontificia tum auctoritate ſepoſita, agi uoluit

de

de obiectis criminibus, eaque de re conuentus in Hierusalem Palatii Sessoriani basilica indictus est. Is cum absente Symmacho haberi cepisset, placuit quibusdam Patribus, libellum, in quem coniecerant accusatores a se obiecta Pontifici crimina, legi: itaq. lectus est: uerum de illo cum ageretur, & Symmachus causam suam dicturus, ad Conuentum pergeret, in itinere, ab irruentibus in eum satellitibus, quos inimici immiserant, ita est affectus, ut multis sacerdotibus, qui cum ipso erant, uulneratis, cædes fuisset secuta, nisi uir illustris Aligernus Comes, Gudilaq. & Gideulfus, sublimes uiri; iis enim titulis decorantur; magistri domus Regiæ, accurrissent: quamobrem in ædes Vaticanas, unde egressus fuerat, tunc se recipere Symmachus, Aligerno, Gudila, Gideulfoq. comitantibus, coactus est. Ingenti deinde Romæ tumultu excitato, omnibusq. perturbatis, per litteras a Patribus omnia Rauennam ad Theodericum referuntur. cum interea Symmachus a Concilii Patribus, si ad Concilium ire uellet, admonitus, decreuisset, sibi nequaquam eundum, quòd in tanta conuersione rerum, ubi omnia plena discriminis intueretur, decerni quidquam non posset. Quamquam autem sacris legibus compelli nequiret, se tamen Regi Theoderico uelle obsequi. Ceterum Theodericus, his acceptis, quamquam labe Arriana infectus, tamen permotus Diuino instinctu, respondit, In Synodali esse arbitrio, in tanto negocio, sequenda præscribere, nec aliquid ad se, præter reuerentiam, de Ecclesiasticis negociis pertinere: Committens etiam potestati Pontificum, ut siue propositum uellent negocium audire, siue nollent, quod magis putarent utile, deliberarent: dummodo uenerandi prouisione Concilii, pax in ciuitate Romana, Christianis omnibus redderetur. Hæc ille: Quibus Patres, quòd intelligerent, ad iudicandum, summæ sedis auctoritatem obstare, neque sibi quidquam in hac re disquirendum, sed sequendum, ne Ecclesiæ detrimenta augescerent, causam Diuino iudicio committentes, decreuerunt, Symmachum; quòd ad hominum iudicium pertineret; immunem, ac liberum esse. Huic sententiæ Petrus Rauennas Archiepiscopus, post Laurentium Mediolanensem, in hæc uerba subscripsit. *Petrus Episcopus Rauennas, huic statuto nostro, in quo totam causam Dei iudicio commisimus, subscripsi.* & post eum septuaginta duo Episcopi subscripserunt; in quibus Geruntius Ficoclensis; quem nunc Ceruiensem dicimus; fuit, haud ita diu post, ob Christi Dei fidem, capitali supplicio affectus. Postero anno, Fausto, uiro clarissimo, Anieno iuniore, & Probo Consulibus, Theodericus Rex, aquam, Rauennam deduxit, cuius formam; hoc nomine aquæductum appellabant; suo sumptu, instaurauit, quæ longis ante temporibus, solo æquata fuerat. Petrus Archiepiscopus Romæ etiam fuit, interfuitq. & subscripsit Concilio, quod octauo Id. Nouembr. in basilica Vaticana, Symmachus Pont. habuit. Cum enim Odoacer Herulorum Rex, superioribus annis, mortalia omnia tyrannide complens, neque etiam Diuinis abstinuisset, sanxissetq. per Basilium, sublimem, & eminentissimum uirum præfectum prætorio, & patricium, uices Regis agentem; eius ætatis ii tituli, & dignitates erant; ne inconsulto Rege, Pontificia comitia perficerentur, Symmachus ea in antiquam libertatem restituturus, Concilium uocauerat: ubi dictis sententiis, ex omnium auctoritate, eiusmodi sublatum Decretum est. Aliquot etiam leges de prædiis Ecclesiarum rusticis, & urbanis, ad Basilium, quem

ANN. DII.

diximus

diximus, non alienandis, latæ, cum recitarentur, Petrus Archiepiſcopus Rauennas hanc ſententiam dixit. *Scripturam quæ in noſtra congregatione uulgata eſt, nullis etiam uiribus ſuſtineri manifeſtum eſt, quia nec canonibus conuenit, & a laicali concepta perſona uidetur: maximè quia in ea nullus Præſul ſedis Apoſtolicæ interfuiſſe, uel propria ſubſcriptione firmaſſe monſtratur.* Cautum deinde in eodem Concilio eſt, ne prædia ruſtica Eccleſiarum alienari in perpetuum liceret: & iidem fere omnes, qui ſupra, Epiſcopi ſubſcripſere. Interea Symmachi aduerſarii, quamquam tot grauiſſimorum Patrum ſententiis confoſſi, tamen nihil quieſcere, ſed libello edito, noua moliri, & aduerſus ſanctam Synodum calumnias texere: non omnes ſacerdotes ad conuentum uocatos, ipſos aduerſarios non auditos, obſecutos Theoderici Regis iuſſis Patres, ab uno Pontifice Concilium conuocandum, decernentis. Si Romanæ ſedis Antiſtes, nunquam minorum ſententiæ fuit ſubiectus, cur iudicari ipſe voluerat? D. Athanaſium Epiſcopum, huiuſmodi iudicium non ſubterfugiſſe, & alia huiuſmodi: Quibus alio libello ualde diſerto, ſynodali auctoritate ſcripto, Ennodius Romanæ Eccleſiæ Diaconus reſpondens, & oſtendit omnes accitos fuiſſe Epiſcopos, aduerſariosq. & ipſos à Rege, & libro edito ab omnibus ſatis auditos: nullam eſſe ueram ſynodum, quæ Romani Pontificis auctoritate careat: Diſſenſionum tempore Concilia, poſtquam abſoluta fuerint nulla eſſe, niſi ſui capitis, id autem eſt, Pontificis Romani fuerint auctoritate firmata. Quod a nemine iudicetur Romanus Pontifex, id illi non a Rege, ſed a Deo tributum: poſſe eundem ſponte ſua, aliorum ſe iudicio ſubiicere, & D. Athanaſium, quamquam nobiliſſimæ Eccleſiæ Antiſtitem, longe tamen dignitate Symmacho imparem extitiſſe: Quæ & alia complura, cum inſequenti anno, qui fuit poſt Conſulatum Anieni, Concilium ducentorum decem & octo Epiſcoporum, Romæ, ante confeſſionem D. Petri congregatum, ex ipſo libello audiuiſſet, placuit inter quartæ, & quinctæ ſynodi acta, interponi: decretumq. ut Epiſcopus, qui ſpoliatus, uel de ſede ſua, ui, dolo, quocumqueve ingenio, deiectus fuerit, ad dicendam cauſam uocari, niſi prius in integrum reſtitutus, nequiret. Quoniam uerò Patres, de Symmachi accuſatoribus damnandis ad Concilium retulerunt, Symmachus quamquam nouis ſemper inſidiis appeti, & aduerſum ſe pleraq. illos moliri non ignorabat, tamen flagitauit, ut in illos mitius ageretur, & licet iuſtè damnarentur, tamen humanitate, ac miſericordia conſeruarentur: In illos etiam qui Epiſcopos, & Dei ſeruos inſectarentur, qui Eccleſias uaſtarent, qui circumuenirent, decretum: iiſq. decretis, poſt Symmachum, Laurentius Mediolanenſis, Petrus Rauennas Archiepiſcopi, & ceteri deinde Antiſtites ſubſcripſere. His autem uerbis Petrus Rauennas Archiepiſcopus ſubſcripſit. *Petrus Epiſcopus Eccleſiæ Rauennatis huic ſtatuto a nobis, inſpirante domino, peracto, ſubſcripſi.* Neque tamen omnes ob id, qui Laurentii partes aduerſus Symmachum fouebant, diſceſſerunt de ſententia, cum D. Gregorius in Dialogis ſcribat, repertum a Germano Capuano Epiſcopo, in thermis Angulanis, quò ſe Germanus ualetudinis cauſa contulerat, Paſchaſium Romanæ Eccleſiæ Diaconum Cardinalem, uirum & ſanctitate uitæ ſingulari, & doctrina, & miraculis poſt mortem editis, Clariſſimum, qui diceret, de pertinaciæ ſe crimine, ibi, iuſſu Diuino, purgare, iis, qui lauabantur, inſeruiendis, quo crimine, dum uixit, perpetuò Laurentii partes aduerſus Symmachum,

ANN. DIII.

chum, secutus fuerat. Tot peractis Romæ Conciliis, Petrus Archiepiscopus Rauennam reuersus, admirabile Diuum Apostolorum Principi templum extruere, ad opidum Classense, cœpit: sed leui morbo correptus, uitam cum morte commutauit haud multo post, pridie Kalen. Sextil. Vir innocentissimus, moribus compositis, corpore gracili, tenuique, procera statura, barba promissa, cuius gentiles ex Syria Diuis Apollinaris tempore, Rauennam uenerant. Sepultus est in Diui Petri, quod incœperat, uel; ut alii putant; in Diui Iacobi ad fontes, qua in sententia est Andreas Agnellus: Cum enim ipse, quo loco sepultus esset Petrus Archiepiscopus, hæsitaret, vnà cum Gregorio. Diui Apollinaris in Classe sacerdote, & Diui Seueri æditimo, diuinitus incensus, Apollinariam in ædem se recipiens, ad fontem, ubi D. Iacobo erecta ædicula erat, cum diligenter inquirerent, uidit ipse, quique secum aderant, complures, sepulcrum ex Proconisso lapide egregium, cuius cum operculum amoueretur, ex cypresso arca in conspectum sese dedit, cui erat Petri Archiepiscopi imago insculpta, his adscriptis uerbis: *Domnus Petrus Archiepiscopus*. Arca detecta suauissimi vnguenti odorem efflauit, cadauerque sanctissimum uisum est, omnibus integrum membris, perinde ac sepulturæ traditum tunc primum fuisset. Hic Petrus, diuinos, nouæ legis ab Christo Deo traditæ, libros tabulis exaratos aureis, præstantissimis gemmis ornauit, ad quos suam imaginem adiunxit, his uerbis inscriptis, *Domnus Petrus Antistes ob diem ordinationis suæ sanctæ Ecclesiæ obtulit*. Hæcque omnia diu in Vrsiano templo perstiterunt. Huius Petri tempore Diuus Arnulfus, qui ex Regio sanguine Francorum, Lothoringiæ Dux, postea uitæ sanctitate, miraculisque illustris, Turonensium fuit Episcopus, ut testis est Sigibertus Rauennam uenit, cumque Petrum Archiepiscopum inuisisset, die quodam Dominico festo, ipsi in æde Vrsiana Deum contemplanti, post matutinas preces, ferunt, animam uiri improbi nuper demortui ad infernos cruciatus locos sempiternos a Dæmonibus pertractam, Arnulfique uiri sanctissimi opem implorantem, uisam fuisse, pro qua cum Arnulfus Deum rogasset, ad corpus rediisse; eumq. deinde uirum rediuiuum, ingentem Arnulfi uirtutem, & multa merita narrare solitum, Quamobrem cum maximus Arnulfo honor apud omnes conciliaretur, Rauenna illum, honores omnes fugientem, occultè abiisse. Templum quod Petrus Archiepiscopus incœperat, D. Petro dicatum, omnium, qui tunc in Italia essent, pulcherrimum, testantur: fuisseq. arbitrantur Capitolium illud Iouis, de quo, uti supra memorauimus, in D. Apollinaris Archiepiscopi uita, Eleocadius eius discipulus, atque item Archiepiscopus Rauennas meminit, tercentas aras habuisse. Hoc autem ab Theoderico Rege impetratum, Deo, ac D. Petro, Petrum hunc Archiepiscopum dedicasse. In eo pictam Christi imaginem fertur adeo exactè, diligenterq. & eius similem, ut cum in Aegypti solitudinibus uastissimis; quæ monasteriorum plenæ, & monachorum magna multitudine, sanctitateq. & monasticæ uitæ institutis florentissimæ uigebant; uir quidam sanctus suppliciter, seduloque a Deo peteret, Christi imaginem sibi ostendi, audierit, Rauennam, ut pergeret, in

M Diui

Diui Petri illam visurum. Quapropter duobus Leonibus comitatus, Rauennam quàm celerrimè cum venisset, & imaginem fuisset supra fores templi conspicatus, eamque genibus innixus toto animi feruore veneratus, ex hoc lacrymabili hospitio, celestem in patriam euolauit. Leones sepulturæ locum, humo pedibus egesto, effodientes, unà cum populo, qui ad rei miraculum accurrerat, uirum sanctum in fossa deponunt, & humum supra congerentes, tumulum ex more componunt. Ingenti deinde fremitu rugientes, gestibus præseferentes maximum dolorem, tandem interiisse fama est. nouæque rei timore perculsos omnes, fossis hinc atque hinc factis, ibidem Leones sepeliisse. In Rauennati Archiepiscopatu Aurelianus Petro subrogatus est, ætate quidem iuuenis, sed senex prudentia, atque mira ingenii felicitate: quam ita cum optimis moribus coniunxit, ut omnibus esset uehementer carus. Templum sacrauit, quod D. Martino in Cælo aureo dicauerat. Interea Theodericus Rex admirabili benignitate usus, in antiquam felicitatem, & decus pristinum restituisse, & quieta sibi
ANN. DIIII. omnia constituisse uisus, Cethego Consule, per Petzam, & Mundum Duces suos uictis Bulgaris, Syrmium Italiæ adiecit, ac omnem Pannoniam, suam fecit. Saluianus Massiliensis sacerdos; qui hoc tempore uixisse dicitur, concione, quam scripsit de spectaculorum uanitate, indicat multos spectaculorum causa Romam, Rauennamq. adire per id tempus consuesse, misceriq. cum Rauennati populo in theatris, cum Romano in ludis: & quamquam eos magnopere reprehendit, & quidem iure, meritoque, tamen hinc possumus Rauennæ amplitudinem, ac celebritatem intueri: Quo etiam fiebat, ut commigrantibus huc assiduè gentibus, ex tantæ multitudinis concursu, Rauenna aliquando inopia, & caritate rei frumentariæ laboraret: Itaque conuehebatur è Liguria triticum, quemadmodum sæpe Rauenna ad Ligures: quod uel ex eo potest cognosci, quod Vniligis Saioni Theodericus Rex scribit, his verbis. *Atque ideo præsenti decreuimus iussione, ut quantas in Rauennati urbe fulcatorias potueris reperire frumentis fiscalibus oneratas, ad nos usque perducas. Reddat Rauenna copiam Liguriæ, quam ex ipsa consueuit accipere.* In tanta Theoderici felicitate Alaricus eius gener Gothorum Rex, ab Clodoueo Rege Francorum, uxoris fratre, commisso prœlio interficitur in campis
ANN. DVI. Volgadensibus, Aquitaniaq. occupatur. Theodericus cum uterque affinis esset, iustiorem putans Alarici causam, propterea quod cum Arrianis sentiret; nam decem ante annis Clodoueus a D. Remigio Rhemorum Archiepiscopo, & fidem catholicam, & sacrum baptismatis lauacrum, vna cum vniuersa Francorum natione, primus ex eius gentis Regibus, acceperat; quadraginta millium armatorum coacto exercitu, eum ad Amalaricum, Alarici generi filium mittit, ut patrem ulciscatur, & ereptam Regni partem re-
ANN. DVIII. cuperet. Quod feliciter euenit Carcassone, & Arelate obsidione liberatis, Aurasico, Tholosa, Massiliaq. receptis, superato tandem, & inde reiecto Clodoueo: multa autem Francorum & Gallorum millia Rauennam relegata
ANN. DX. sunt, quos biennio post, anno decimo supra quingentesimum a partu Virginis, Boetio, clarissimo philosopho, Consule, redemit Cæsarius Arelatensis Episcopus. Qui apud Theodericum accusatus, quod cœnobium sorori,

sorori, ac sacris aliis uirginibus a se conditum, ac deinde in obsidione vrbis a Theoderico euersum, instaurare cœpisset, Rauennam, custodia septus, adductus est. Hunc, Rex, in cubiculum admissum, & constanter salutantem, uenerabundus, aperto capite assurgens, accepit, ac de labore itineris, deque Gothis, Arelatensibusque percunctatus est. Dimisso inde illo, conuersus ad suos, malum, inquit, eis, qui tam sancto uiro, tantam itineris molestiam præbuerunt: nam hic quantus sit, ex eo conieci, quod illo ad me primum ingrediente, ferè totus cohorrui, & angelicum in eo uultum notaui: quamobrem omninò esse nefas arbitror, durius quidquam in uirum adeò uenerabilem statuere. Misit deinde ad eum in hospitium, loco muneris, discum argenteum, magni pretii. Ceterum cum tanta ad eum pauperum conflueret multitudo, ut uix pateret accessus, Senatores, ac nobiles ad eum certatim dispensandas pecunias contulerunt, quando disco uendito, redactaq. pecunia, captiuos omnes Gallicos, superiore bello factos, redemerat. Eò factum est, ut Symmachus Pontifex, & clerus omnis Romanus, eius uisendi desiderio flagrantes, Romam accìuerint, quò & ipse profectus est. Theodericus Gallia potitus, eam pro Amalarico, dum adolesceret, optimè administrauit. Tridentum urbem in Alpibus, muro cinxit, quod & fecit Patauii: Italiam autem omnem ab externo hoste tutatus est, castello Veruca ad Athesim, munito, & collocatis apud Augustam Prætoriam Herulis. Per id tēpus Aurelianus Rauennas Archiepiscopus, absoluere aggressus Tricollim, quā Petrus Chrysologus fundauerat, moritur VII. kal. Iun. sepultus in temp'o Apostolorum iuxta ambonem à monumento Neonis haud procul: cum undecim annos præfuisset. Sufficitur illi Ecclesius, ex nobilissima Rauennati Præfectorum familia, planis capillis, hirsuto supercilio, canitie modica, forma haud ineleganti, summa uitæ innocentia. Anno a Christo nato quingentesimo decimo quarto. M. Aurelius Cassiodorus, Senator Rauennas, Consulatum solus gessit, eo maiore laude uirtutis, quod ut ipse testatur, *adunato clero nel populo Romano, Ecclesiæ redyt optata concordia*. Proximo Florentio, Anthemioq. Consulibus, Theodericus Rex, Amalasuentam filiam, ex Andefleda uxore, Eutharico, ex nobili Amalorum familia Veterici filio, ex Hispania euocato, nuptiis insigni pompa, & Regio apparatu Rauennæ celebratis, nuptui tradidit. Hunc Eutharicum Theodericus cum unice diligeret, non ut generum, sed filii loco; cum ipse maribus careret; semper habuit, & in spem hæreditatis Italici Regni apud se uoluit esse: Ormisda hoc tempore, Symmacho iam mortuo, Romanæ Ecclesiæ præerat, & Anastasio Cæsari, Catholicos fatigare incipienti, cum Ormisdæ Pontifici monenti, superbe respon deret, species primum terribilis pauorem, mox fulmen, mortem, septimo & uigesimo Imperii anno, attulit: cui Iustinus Thrax, summa religione Princeps, successit. Is cum statim Gratum nomine, ad Ormisdam Pont. Max. legatum misisset, anno quingentesimo decimo octauo, de redintegranda Ecclesiarum concordia, Ormisda Rauennam ad Theodericum consulendum accessit, req. cum eo communicata, legatos Constantinopolim destinauit ad recipiendum in gratiam eos, qui Acatii, Petri, Timothei, & Dioscori nomina ex Diptychis exemissent. Quamquam autem Ecclesiarū Diptycha putantur fuisse tabulæ sacræ duæ, quarum in altera uiuorum, in altera mortuorum Episco-

ANN. DXIIII.

ANN. DXV.

porum qui recitabantur in sacrificio Missæ, nomina describebantur, non erit tamen fortassis absonum opinari, fuisse etiam quandoque uestem illam, qua, supra ceteram, induitur sacerdos, cum Missam celebrat, casulam, & Planetam appellant. In hanc sententiam adducit me, tum quòd ea sit uestis duplex, anterius, ac posterius ex humeris delabens, tum quòd inter sacras Diuorum reliquias, in classensi sacrario, huiusmodi uestem repererim, uel antiquitate uenerabilem, in qua talia inscripta sunt nomina. Eodem hoc anno Amalusuenta Eutharici uxor, puerum Athalaricum peperit. Theodericus Rex Eutharicum Consulem anno quingentesimo decimo nono fecit. In quo munere

ANN. DXIX. se mitem adeo, & Commodum Romanis præbuit, tanto splendore, eaq. magnitudine temperantiam condiit, & æquitatem, ut hoc anno multa uiderit Roma miracula, stupente etiam Symmacho Orientis legato. Gothis, Romanisq. & dignitates multas tribuit, & munera præbuit, & in amphitheatro ludos, quo ex Africa feræ numquam hactenus Romæ uisæ, adductæ sunt, celebrauit. Itaque Roma abeuntem, summis omnes laudibus efferre, nobilioresq. Romani ciues, non modo tunc, Rauennam usque comitari, sed deinde sæpe, pro incredibili beneuolentia, ac obseruantia, Rauennam uenire, eumq. inuisere. Quamobrem ipse, qui liberalitate, & magnificentia nemini cedebat, & magno ludos apparatu Rauennæ celebraret, Romanos, Gothosq. qui iam Rauennates erant facti, magnificentissimis muneribus ornare, *ut solus*, quemadmodum horum auctor scribit Cassiodorus, *potuerit superare, quem Roma celebrauerat Consulatum*. Hoc tempore Olybrius Rauennas uir nobilissimus, maximaq. cum auctoritate, tum potentia, non absque opinione sanctitatis monachus factus, in Galigatensi cœnobio uigebat. Cum enim per hos dies adolescens Etruscus, Hilarus nomine, diligentius Deo operam, & studium nauaturus, passibus mille iuxta uicum Galigatam, Rauennatis Diœcesis, in præcelso, atque edito monte, sub quo Vitis amnis defluit, ab incolis; ut nos, quo tempore ibidem fuimus, accepimus; Bidens appellatus, sese constituisset, iamq. adolescentis fama summa celebritate ab omnibus audiretur, Olybriusq. Rauennas patricius, cacodæmone arreptus, miserè afflictaretur, & omnia frustra remedia expertus fuisset, repente Dæmon, ui Diuina impulsus, exclamare, donec non adduceretur ad puerum Dei Hilarum, se inde numquam discessurum. Vxore, omniq. familia tum deflente, interrogatus Dæmon, quisnam is esset adolescens, atque ubi commoraretur, manere illum in monte, ac solitudine respondit, eumq. montem ad Bidentis amnis ripam esse, ubi sibi ædificasset Hilarus templum, & ibi dem die, noctuq. in Dei laudibus, & contemplatione rerum Diuinarum uitam ageret: duos & uiginti annos esse natum, breui statura, barba modica, pilis tunc primum prodeuntibus, assiduecq. cælitibus comitibus uti. Quibus acceptis, omnis familia, cũ Olybrio, ad Hilarum profecta, ubi a loco, in quo tum forte Hilarus Deum orabat, quantum iactus lapidis est, procul fuisset peruentum, gemens Dæmon, magnoq. concussus tremore, cursu rapidissimo ad Hilarum properauit, a quo inde tandem pulsus est. Olybrius immortalibus, Deo primum, deinde Hilaro gratiis, unà cum coniuge, ac omni familia actis petere, uti uitæ piè traducendæ regulam, normamque sibi præscriberet: quod Hilarus audiens, & præ gaudio lacrymans, postquam legem Christi Dei edo-

ctus

ctus omnes illos fuit, a sacerdote illac forte transeunte, qui Aretio Rauennam pergebat; iussit Olybrium, eiusq. familiam, homines circiter nonaginta, id flagitantes, sacra baptismatis vnda expiari, quemadmodum ex uita Hilari, a Paulo eius discipulo scripta, cognosci potest. Tertio post die, Eustasia, Olybrii uxor, ex hominum uita migrauit. Olybrius unà cum Iunio, & Eunomio filiis, sumpto cucullo, monachus ibidem factus, prædia sua omnia illi cœnobio dono tradidit: unde non modo omnibus monachis, qui iam ad Hilarum multi conuenerant, abundè uictus suppeditabatur, sed multum etiam pecuniæ erogabatur uiduis, pupillis, atque aliis egentibus. Verùm tanta solitudinis, ab Hilaro, atque Olybrio plurimum expetitæ, quies, ab Theodetico Rege perturbata est; qui ad eas radices Apennini, vnde; ut aliqui putant; Rauennam aquam deduxerat, iuxta Bidentem amnem, ædes sibi magnificas, quò secedere interdum solebat, construxit. Cœpit enim frequentari Hilari cœnobium: ex quo tamen Hilarus id fructus collegit, quod familiares Regis aliquot, uiros nobiles, Christi ab se legem, ac præcepta edoctos, monachos fecit, in diesq. faciebat, cum uir impius quidam Theoderico nunciat, præcepta Regia Hilarum contemnere, multos ex familiaribus abalienare, ad seq. adducere, & aliquotum suspicionem esse, per eum modum collecta egregiorum, & præclare audacium satis magna manu; ut solent huiusmodi initia ab imprudentibus plerumque contemni; nonnullos ex ipsis repentino facto impetu, Regni illius tranquillitatem, ac pacem perturbaturos. Rex ueheme nter his commotus, centuriones quattuor cum suis militibus mittit, qui Hilarum capiant, ad seq. pertrahant. Verùm milites ad prædiolum cœnobio propinquum cum uenissent, in uallemq. descenderent, Hilarianam familiam prædaturi, Hilaro Deum rogante, pro suorum incolumitate, aliam uiam ingressi, biduo, quo tenderent, incerti, per eos montes uagati sunt. Quamobrem percitus ira maiore, conscenso equo Theodericus ad uirum Dei adit: Ceterum ad monasterii septa cum peruenisset, equus subsistens, nullo vmquam potuit calcarium, aut uerborum impetu propelli. Intellexit Theodericus ui Diuina id fieri, esseq. uirum illum sanctissimum, & falsa sibi relata fuisse. Misit itaque ex suis Senatoribus duos, qui suppliciter uirum sanctum rogarent, ad Regem ut accederet: quod fecit Hilarus libenter, eumq. Rex benignè complexus, secum in Hilariano antro comedit, ab eoq. die tanta ueneratione hominem est prosecutus, ut multis cœnobium prædiis ditauerit. Vbi Hilarus, cum Olybrium Rauennatem in cælum præmisisset, uita sanctè acta, multisq. miraculis editis clarissimus, annos natus octuaginta duos, Idibus Maii, mane in cælum ipse quoque discessit, ibidemq. eius corpus sanctum a monachis suis ad sepulturam datum est; teste, uti supra memorauimus, Paulo, ex ipsis monachis uno, qui eius uitam, vnde hæc excerpsimus, descripsit. Per id tempus, Iustinus Imperator Catholicæ religioni addictus, ubique eam fouebat, & uiros sanctos, locaque amplissimis beneficiis ornabat. Anno primo & uigesimo supra quingentesimum, Iustinianus, qui fuit postea Imperator, Iustini Augusti sororis filius, Consulatum Orientalem gessit, Valerius Occidentalem. Iustinianus ubi præclaræ suæ indoli, quam deinde toto Imperii cursu longe reddidit illustriorem; datam a tam claro Magistratu, beneficentiæ caussam uidet, largitionibus onerat, ornatque populum, &, ut inquit Marcelli-

ANN. DXXI.

cellinus, *famosissimum hunc Consulatum, præ Consulibus omnium Orientalium, edidit: nam CCLXXXVIII. solidorum H-S. libera Consulum perfecta munificentia in populum, inq. spectacula, siue spectaculorum machinam, distributa sunt. Viginti Leones, Triginta pardos exceptis aliis feris, in amphitheatro simul exhibuit: numerosos præterea, phaleratosq. in Circo caballos, iam donatis quoque impartiuit aurigis, una dutaxat, ultimoq. mappa insanienti populo denegata.* Proximo

ANN. DXXII. anno, ambo Consules Occidentales fuerunt, summi uiri, & doctrina, opibusq. præstantes, Symmachus, & eius gener Boetius: Is cum in Consulatu, nefariis Gothorum quorumdam, qui ualebant auctoritate, & gratia, sese obiecisset ausibus, magnam sibi apud Regem, & ceteros inuidiam conflauit. Ita-

ANN. DXXIII. que statim ut Consulatu abiit, accusatus est a Basilio, Opilione, & Gaudentio: ex quibus Basilius olim Regio ministerio depulsus, ad eam postulationem æris alieni necessitate descendit. Opilio uerò, & Gaudentius, cum ob multa flagitia exilio destinati, ad sacras ædes, recusantes imperium, confugissent, Rex edixit, ut nisi intra præstitutum diem Rauenna discederent, frontibus inustis expellerentur: atque eodem tamen die, deferentibus eisdem, Boetii nomen acceptum est, Ormisda Pont. Max. eodem anno, non multo post moritur, in eiusq. locum Ioannem Tuscum, Consulatu Maximi, subrogant: quo tempore Iustinus Cæsar, ueræ pietatis studio incensus, cum delere, quoad

ANN. DXXIIII. eius fieri posset, hæreticos statuisset, Arrianos, expulit, eorumq. templa sanctæ religionis cultoribus assignauit, edixitq. ut omnibus Imperii locis idem seruaretur. Concitus ob id Theodericus, Ioannem Pont. Max. Ecclesium Archiepiscopum, Theodorum Hipatium, duosq. Agapitos, & Importunum; quem Franchinus, & Ferrettus ex Trauersariis Rauennatibus fuisse scribunt; uiros Consulares, ad Iustinum Legatos mittit, Rauennamq. ad se accersitis, dedit mandata, ut hominem hortarentur, Arrianos ut restitueret, alioqui omnia se Italiæ templa, ac sacratas ædes demoliturum. Iustinus Legatos,

ANN. DXXV. Ioannem Pontificem præsertim, maximis honoribus excepit: nam & populus omnis obuiam illi ab vrbe procul cum sacra pompa processit, & Iustinus ad pedes se Ioannis Pontificis aduoluit: quem etiam Pontificem ferunt miraculis eo loco inclaruisse. Legati expositis mandatis, quæ a Theoderico acceperant, cum flectere Iustini animum non possent, ad lacrymas uersi, ac suppliciter petentes, ut perituræ Italiæ, uirisq. omnibus bonis, ac religiosis subueniret, eò tandem pium Cæsarem perpulere, ut differre edictum pateretur. Verum hæc, quæ scribuntur ab aliis, qua ratione esse vera queant, planè, fateor, ignoro: Neq. enim uerisimile putauerim, Pontificem in fide catholica tuenda ita constantem, ut quam ab ea deficere, mori maluerit, legationem pro seruandis hæreticis suscepisse. Accedit ad hæc, ipsum suæ Constantinopolim profectionis, causas duas adducere, religionis catholicæ alteram, alteram Thoderici Regis, quibus patet, Catholicæ religionis causam, à Theodericiana seiunctam: Quamquam neque ipse affirmat, se a quoquam illuc missum, sed Constantinopoli fuisse ait: Quæ eo confirmari magis uidentur, quò rediens, non ad Theodericum Rauennam uenit, ut legatum decebat, sed recta Romam abiit, ibiq. perstitit, dum Rauennam uenire a Theoderico iussus, in carcerem coiectus est. Quemadmodum enim reuersus in Italiã, nullo huius uitæ periculo deterritus, Episcopos Italiæ hortatus est, ut Ecclesias Arriana labe pollutas, consecrarent,

ita

ita probabile non uidetur, Constantinopolim abiisse, vt contrarium impetraret. Hinc in Dialogis D. Gregorius, perrexisse illum, non missum scribit. Idem Marcellinus Comes testatur, asseritq. causam profectionis fuisse, quòd Theodericus Rex pro Arrianorum suorum cerimoniis restituendis, laborare iam cepisset. Quò etiam factum est, ut plerique vim irati Regis effugere non potuerint. Inter hos Boetius, & Symmachus eius socer duo clarissima Italiæ lumina, numerantur. Cum enim in suspicionem affectatæ libertatis venissent, vt Boetius ipse libris de consolatione philosophica testatur, neque vellent nefariæ Regis sententiæ, Arrianisq. assentiri, ac potius Boetius, vt erat religione, ac morum castitate insigni, in Arrianos elegantissimo libello inueheretur, ipse Rauennam primò, apud Theodericum, relegatus est, mox Ticinum. Quamquam per id tempus Theodericus D. Petri templum, Romæ, trabe ornauit argentea, mille, & quadraginta librarum: cerostatis item argenteis duobus, librarum septuaginta: ne Iustino Cæsari, & Hilderico Regi Vandalorum in Africa, Romana templa, maximis donis tunc exornantibus, concederet: Quod, & Clodoueus Rex Francorum fecerat. Transimundo Regi Vandalorum in Africa, vita functo, successerat tunc primum Hildericus: Hildericum genuerat Eudocia Rauennas, Valentiniani Augusti filia, eumque mater, quod in viro non potuerat, religione, ac monitis piè educauit. Itaque quamquam Sacramento adactus a Transimundo, Catholicis ne parceret, tamē Episcopos Catholicam fidem seruantes, ipso Regni initio, ab exilio reuocauit, septemq. totos annos quibus regnauit, Christianam religionem, in Africa, integram, ab omniq. hæreseos perfidia intactam habuit. Placidia matertera, Eudociæ soror, Olibrio iam desponsa, nulli tamen vmquam viro copulata, Rauennæ nata, aliquot ante annis è vita excesserat. Factum, ipsa petente, diuinitus nonnulli existimant, vt Olibrii sponsi congressus, direptione vrbis vitauerit: Nam Olibrio, ab eam cladem, fuga Constantinopolim abeunte, ipsa captiua facta, & in Africam abducta, Valentiniano præsertim patre, in cuius locum subrogari, ob tale coniugium, sperare Olibrius poterat; con trucidato, abiecta sunt perficiendarum nuptiarum consilia, a quibus Placidiam perpetuo abhorruisse, vniuersa ipsius vitæ ratio facilè persuadet. Nam in Gallæ Placidiæ auiæ sinu primos adolescentiæ annos, præclara sanctitatis significatione egit, & tractationi rerum Diuinarum assiduè intenta, sanitati restituit Anianum, quem Rauennatem, in primis nobilem, & Gallæ ipsi, Valentinianoq. carum. Is summa templi D. Ioannis Euangelistæ, Rauennæ, ab Galla Placidia, de quo supra diximus, dedicati, vt in nouo ædificio, & ab fœmina Principe extructo, pererrans, omnemque operis, ac substructionum dignitatem perlustrans, pede lapsus, præceps in terram defertur, membrisque confractus, vix respirans, non absque maximo Augustorum, ceterorumque Rauennatum dolore, in cubiculum reducitur. Placidia auia, vt Deum pro illius vita, incolumitateq. precaretur, & ipsa accurrit, & Placidiam neptem de eadem re hortata est: Quæ eam Diui Euangelistæ, atque Apostoli sacram ædem ingressa, postquam Deum, Diuumque precata est, abstracta a sensibus, diu alta animi contemplatione defigitur. Quo loco eam conuenit Anianus, incolumem se testatur, visumque sibi virum fuisse, quem, qualis esset, comprehendere, nimio fulgore præstricta acie, minime potuerit: Ponti-

ficiis

ficiis fuisse tamen vestibus, ornamentisq. indutum, ac sibi, vti Placidiam ipsam virginē adiret, edixisse, gratiasq. illi ageret, cuius precibus, vitam illi Deus seruasset. Hæc, accepta sibi ne ferrentur, virgo, vt magna animi demissione, plurimum laborauit, sic ipsa magnitudo rei, & Anianus maxime diuulgarunt. Postquam verò in Africam, cum matre, sororeq. traiecit, perpetuaque innocentia, ac pietate, iuuentutem traduxit, inclinantibus iam annis, cum libetius colloquendi, abeundiq. facultas tribueretur, honesto famulatu sumpto, loca sancta Palestinæ inuisere decreuit. Eius sanctæ peregrinationis incommoda, mira alacritate exhausta, percurrere si veli m, nimius, in hac præsertim historia, videar, quemadmodum si, & pietatis studium in sacro visendo Christi Dei sepulcro, omnibusq. Hiersolymitanis misteriis, explicare contendam. Annos ibi duos peragrauit potius, quàm perstitit, cum assiduè huc, illuc ad sancta loca concurreret. Ceterum Eudocia interea soror moritur: cuius de obitu post quam sibi renunciatum est; cum antea Eudoxia quoque mater excessisset è vita, & in Africa magni de religione tumultus miscerentur; Rauēnam redire statuit. Cum autem Tripoli soluisset, satisq. magnam peregrinorum egentium, qui illam sequebantur, Turbam secum afferret, siue tempestate actæ naues fuerint, siue nouæ tunc primum surgentis vrbis desiderio duceretur, nonnullorū fortè etiam peregrinorum sermonibus incitata, Venetias appulit: inde Veronam accessit: vbi omnibus accepta humanitatis officiis, cum aliquot menses, rogatu Ciuium perstitisset, Drudam, Horabilis, feminæ primariæ, filiam, quam suis tectis receperat, subito morbo, voce, audituq. destitutam, nullisq. ab remediis adiutam, precibus ad Deum fusis, in sanitatem restituisse ferunt. Verum haud ita diu post, febre correpta, numen Diuinum appellans, quinćto Id. Octobr. ex hoc mortali carcere, ad perpetuam libertatem, sempiternaq. premia abiit. In D. Stephani basilica, quæ tunc maxima Veronæ ædes erat, ad sepulturam data est, incredibili Veronensium frequentia, luctuq. Multa deinde ad eius sepulcrum insignia miracula, & tunc successere, & indies succedunt. Atque de Placidia satis hæc sint: ad Boetium redeo. Is Ticini tandem in carcerem contrusus, necatur. Sunt tamen qui velint, si Ricobaldo assentimus, quarto exilii anno, Boetium in agro Mediolanensi comprehensum ab Theoderici satellitibus, & strangulatum. Symmachū Rauennæ, in libera custodia, honoris specie, habitum, tandem quinćto kal. Iun. obtruncatum. Haud dissimili euentu, quo nostra ætate Henricus Anglorum Rex Octauus, ab auctoritate Romani Pontificis, suaq. prestina pietate discedens, volensq. vxore Catherina, Ferdinandi Hispaniæ Catholici Regis filia, & Caroli Quinćti Cæsaris Augusti matertera, repudiata, Annam Boleinem, natam obscuro loco; nisi quod non absque multis indiciis, ipsiusmet Henrici filia habebatur; in matrimonium sibi collocare, Thomam Morum, & Ioannem Fisherum, Episcopum Roffensem in carcerem coniectos, capite mulctauit: cum optimi, sanctissimiq. viri, veræ iustitiæ, ac religionis plenissimi, ab improba adulatione, & impio Regis consilio abhorrerent: Ipseq. Morus, qui, quòd Regi a secretis esset, illius insani consilii particeps credebatur, apud populum publicè causam suam dixisset. Sed quamquam, Catholici viri munus, fœda morte, ob insanientis Regis barbariem, persoluerunt, eorum tamen iucundissima, sanctissimaq. apud omnes memoria, cum æternitate integra

tegra, & laudata viuet, quemadmodum de Boetio, & Symmacho nunc videmus. Neque verò minori Theodericus rabie in Ioannem Pontificem Max. Constantinopoli Romam reuersum, sæuiit. Cum enim resciuisset quanto honore fuisset acceptus, quasi in ipsius contumeliam factum, ægrè admodum tulit: præsertim intelligens Ioannem cum Iustino, aduersus Arrianos sentire. Itaque optimum Pontificem, nulla eius sacrosancta auctoritate permotus, Rauennam venire cum sociis itineris iussum, in carcerem contrusit, parumq. omnino abfuit, quin eum confestim interficeret. Verum Ioannes nihil deterritus, sed caritate Episcopali, ac planè Apostolica in dies magis incensus, causam tueri Catholicorum non destitit, & Tert. Id. Iun. ad Episcopos Italiæ sic scripsit. *Ioannes Episcopus omnibus per prouincias Italiæ constitutis Episcopis, in Domino salutem. Sæpissimè multo iam experimento didici sanctum pietatis vestræ studium, circa religionem Christianam, gloriosis crescere, & dilatari augmentis, & fides recta, quæ non solum me, sed omnes Domini sacerdotes consolatur, & roborat, vestris in mentibus, & operibus, per sacerdotale agnoscitur opus, & dilatatur. Quapropter fratres hortor vos, & moneo contra Arrianam perfidiam, quæ olim non semel, sed sæpe damnata est, & modo in quibusdam reuixiscit, armari gladio spiritus sancti, ut eam, adminiculante Diuina gratia, opprimere, & extirpare valeamus, vt nec radix eius in posterum inueniatur. Ecclesias verò Arrianorum vbicumque inueneritis, Catholicas eas, Diuinis precibus, & operibus, absque vlla mora, consecrate: quia, & nos, quando fuimus Constantinopoli, tam pro religione Catholica, quam & Regis Theoderici causa, suadente, atque hortante, Arrianesq. extirpante piissimo, atque Christianissimo, iustissimo Iustino, Orthodoxo Imperatore, quascumque in partibus eorum Ecclesias reperire potuimus; Catholicas eas, Domino opem ferente, consecrauimus. Et quamquam prædictus Theodericus Rex, eorum peste tactus intrinsecus, & obuolutus extrinsecus, nos, & omnem regionem nostram perdere, & gladio, & igne consumere minetur, nolite tamen propterea deficere, sed viriliter in agro Dominico elaborare studete, & iuxta veritatis vocem, nolite, timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius eum timete, qui potest animam, & corpus mittere in gehennam.* Hæc optimus Pontifex, qui, & alia multa in eandem sententiam adscribit, quæ conscientiam puram, robur inuictum, ardorem incredibilem, contemnentem, & latebras, & vincula, & tormenta, & mortem tandem ipsam, præseferunt. Periit sanctissimus vir, Rauennæ, vti etiam memoriæ prodit Anastasius Bibliothecarius, sexto kal. Iun. in carcere, pedore, situ, & inedia, consulatu Olybrii. Romam cadauer Rauenna allatum, & tumulo conditum in D. Petri. Haud multo post, vti scribit Procopius, cum cænanti Theoderico piscis caput esset appositum, refugisse Theodericum ferunt, quasi Symmachi, suo iussu interfecti, faciem oblatam, quæ sæuos oculos in eo defigeret, truci aspectu, lablo inferiori mordicus apprehenso: cuius spectaculi atrocitate perculsus, subito horrore corripitur. Itaque regressus in cubiculum, lecto decubuit, atque adhibito Elpidio Medico, re exposita, patratum a se in Symmachum, Boetiumq. facinus, acerbè flere instituit. Nonagesimo Octauo tandem die post Ioannem Pontificem, qui dies, quarto Non. Septembr. fuit, eodem Olybrio V.C. solo occidentali Consule, anno a partu Virginis quingentesimo vigesimo sexto, apoplexia moritur, seu, vt aliis visum est, ventris fluxu, summis cruciatibus malè affectus, tertio, & trigesimo

ANN. DXXVI.

anno

anno Italici Regni. Visa est eius anima, eodem quo interiit die, ab Eremita, cui Calogero fuisse nomen plerique ferunt, in Lypareum ignem, ab Ioanne Pontifice, & Symmacho contrudi, uti affirmat D. Gregorius in Dialogis. Hunc autem Regem, si Ioannis Pont. Max. & Boetii, Symmachiq. necibus abstinuisset, & Arriana hæresi non fuisset imbutus, facile quisque posset cum quolibet Cæsarum comparare: nam & corporis specie, & virtutibus animi, quæ maxime Augustum virum, & ceteris præfectum decent, ornatissimus fuit: supplicationi autem Diuinæ assiduam operam dedisse; testatur eius nepos Athalaricus Rex. Veteribus ædificiis restituendis, nouisq. excitandis apprime intentus, Romam, Rauennam, & omnem penè Italiam, ac Siciliam illustrauit: Portum Sicinum instaurauit, balneaq. Aponensia, & palatium ibidem vetus ruens. Paludem Spoletinam, per Spem, Decemnoniam per Decium, Romanum patricium, exiccare studuit. Hinc Symmachum Patritium plurimũ laudauit, quòd ædificiis insignibus, in suburbana sua, Romam traxisse videretur, vt quem illas substructiones intrare contingeret, is aspectum suum extra Romam esse non sentiret, nisi cum nosset se & agrorum amœnitatibus interesse: itaque ad eum scribens, *mores*, inquit, *tuos fabricæ loquuntur, quia nemo in illis diligens agnoscitur, nisi qui, & in suis sensibus ornatissimus inuenitur*. Arcas ad condenda mortua hominum corpora, plurimas fieri ex marmore, & ne iniuste distraherentur, Rauennæ distribui iussit per Danielē illarum artificem, quòd sint, lugentium non parua consolatio, *quoniam inquit, animæ tantum de mundi conuersatione discedunt, corpora verò dulces quondam superstites non relinquunt*. Litterarum cognitionem tanti semper fecit, vt Decium de quo supra diximus, Patricium, nobilitate clarissimum, tamen eò illustriorem dixerit, quòd naturæ bona, litterarũ insignibus decorârat. Hinc Athalaricus Rex, suis litteris ad Cassiodorum Senatorem Præfectum Prætorio, de illo verba faciens, *nam cum esset*, inquit, *publica cura vacuatus, sententias prudentum a tuis fabulis exigebat, vt factis proprijs, se æquares antiquis. Stellarum cursus, maris sinus, fontium miracula, rimator acutissimus inquirebat, vt rerum naturis diligentius perscrutatis, quidam purpuratus videretur esse philosophus.* Tanta ueneratione Episcopos prosequebatur, vt cum apud eum Augustanæ vrbis Episcopus, proditionis patriæ insimulatus fuisset, nihil tamen eum pati voluerit, affirmaritq. falsa omnia esse, & ad Eustorgium Epispicopum Mediolanensem hac de re scribens, ait, *nihil enim in tali honore temeraria cognitione præsumendum est, vbi si proposito creditur, etiam tacitus ab excessibus excusatur. Manifesta proinde crimina, in talibus uix capiunt fidem*. Aliquot prærogatiuas dedit Rauennati Ecclesiæ, quibus & Mediolanensem deinde ornauit, ipso ad Faustum Præpositum ita scribent. *Defensores sacrosanctæ Mediolanensis Ecclesiæ pro expensis pauperum, quæ sub lucri exaggeratione funduntur, vnum sibi ex negociatoribus vrbis suæ desiderabant oportere præstari, qui per emptoris functus officio, exceptis negociationis oneribus, debeat implere, quod suscepit. Hæc enim nos, & Rauennati Ecclesiæ commemorant, motis rationabili allegatione, tribuisse: quod pietatis exemplum ad suum quoque commodum supplicant transferendum*. Quamquam omnes Ecclesias semper benigne fouit; nam qua in Epistola prædia, vel homines Mediolanensis Ecclesiæ, quæ in Sicilia erant, Adilæ Comiti commendata esse iubet, ut Eustorgio eius vrbis Episcopo satisfaceret, in ea ita scribit. *Quamuis nullos uelimus grauamen aliquod sustinere, quos*

quos videtur pietas nostra protegere, tamen specialiter Ecclesias ab omni iniuria reddi cupimus alienas; quibus dum æquabilia præstantur, misericordia Diuinitatis acquiritur. Qua autem iustitia administrauerit Regnum, quàm se transuersum agi passus non fuerit, ostendit in Liberio Patricio, qui quamquam pro Odoacre, aduersus eum, steterat, tamen virtute hominis permotus, omni humanitatis genere illum complexus est, Præfectumq. Prætorio, fecit, deq illo ita ad Senatum vrbis Romæ scripsit: *Retinetis, P. C. Patricium Liberium, & in aduersitate nostra fuisse laudabilem, qui sic Odoacris integerrimis parebat obsequiis, ut nostra post fuerit electione dignissimus, contra quos multa fecisse uidebatur inimicus. Non enim ad nos vilissima trãsfuga condicione migrauit, nec proprii domini finxit odium, vt alterius sibi procuraret affectum.* & infra. *Flexo iam domino penè nullis est terroribus inclinatus; sustinuit immobilis ruinam Principis sui.* Hinc Argolico Præfecto vrbis scribens, *Sed nos*, inquit, *quibus cordi est post primam culpam non statim desiderare vindictam, ad admonitionem potius iussa conuertimus, ne sit nostra districtio nimia, quam lenis patientia non præcedat.* His virtutibus planè Regiis factum est, vt in ueteribus monumentis præclari tituli illi adscriberentur; quod ea declarat inscriptio, quam in basi statuæ ipsius ab Decio Consule locatæ, legimus, vti Onuphrius Panuinius, vir doctissimus, testatur. Sic autem habet. *D. N. gloriossimus adq. inclyt. Rex Theodericus, vict. ac triumf. semper. aug. bono Reip. natus, custos libertatis, & propagator Romani nominis, domitor gentium: Caecina Mauro Basilio Decio. V. C. & inl. ex Praef. vrb. clementissimi Principis feliciter deseruiente praeconiis.* Ceterum tot egregias Theoderici virtutes, extremus actus vitæ fœdauit. Ioanni Pontifici, Felix quartus Samius succedit: Theoderico item absque maribus mortuos, Amalasuenta filia, Regnum pro Athalarico filio, Octauum annum agente, administrandum suscepit. De cuius præstantissimæ fœminæ laudibus, cum plurima Cassiodorus grauissime scribat, tum illud omittendum haud duximus, videre eam absque veneratione potuisse neminem loquentem audire fuisse miraculum: græcè, latineq. doctam, omnium nationum, quibus cum Romano Imperio consuetudo aliqua esset, linguam nouisse. Tantæ autem grauitatis, & in simulando, dissimulandoq. prudentiæ, vt, cum improbos acrius increparet, nihil ab ea sibi, quod acerbum putarent, illatum testarentur. Quibus ex rebus tantum sibi gratiæ apud omnes conciliasse affirmat, ut illi non paruisse, etiam si nulla timeretur pœna, nefarium duceretur. Haud parua sub id tempus inter Ecclesium Archiepiscopum Rauennatem, & sacratos suos viros, orta de re Ecclesiastica disceptatio est; diuq. vtrinque tractata, sed cum non conueniret, Romam, communi consensu ad Felicem Quartum Pont. Max. adeunt: cuius tandem sententia, auctoritateq. definita breui sunt omnia, & pactæ leges, quibus Felix ipse Romanus Pontifex, & Ecclesius Archiepiscopus, sacratiq. viri subscripsere. Athalaricus Rex, ac potius pro Athalarico, Amalasuenta mater, Regnum instituere ingressa, edicta ad confirmandos populos, & quietem Romanam, vt ipsa aiebat, necessaria, edixit, & duodecim capitibus, quasi duodecim tabulis, veteres Romanorum leges imitata, conclusit. Adhæc per Sigismerem Comitem suum, & alios legatos, Diuina obtestatione populo Romano pollicita est; cum vbique tamen præferret Athalarici nomen, iustitiam se, & æquabilem clementiam seruaturam, Gothis, Romanisq. apud se commune ius fore, nec quidquam inter eos diui-

ſum, niſi quod Gothi bellicos pro communi vtilitate labores ſubirent, Romani quiete vrbem Romam incolerent. Prouincialibus in Galliam ſcripſit, ſe communi omnium conſenſu iniiſſe Regnum, itaq. par eſſe, ut in ceterorum veſtigiis inſiſtentes, Gothis Romani darent iuſiurandum, & contra, Romanis Gothi iuſto ſacramento promitterent, ſe vna mente, animoque Regno Athalarici deuotos fore. Vt autem Siculos confirmaret, Syracuſanis, ac reliquis prouincialibus, quicquid Theoderico, augmenti nomine, aut debebant, aut iam ſoluerant, per quartam Indictionem, quæ incidit in annum DXXVI. liberaliter remiſit: & cum pecunia pro mœnibus reparandis extorta prouincialibus diceretur, quæ tamen ad nullos vſus adhibita fuiſſet, ſciuit, aut illam reſtitui, aut mœnia ſi opus eſſet, refici: *nimis enim*, inquit, *abſurdum eſt*, ſpondere munitiones, & dare ciuibus execrabiles vaſtitates. De bonis mortuorum, quæ, vt caduca, fiſco adiudicabantur, deq. iis, qui magnis ſumptibus, ac iacturis in iudicium arceſcebantur, de cognitoribus, de nauigiis, & de ceteris huiuſmodi, quibus Reipublicæ partes labentes confirmari poterant, Gundilæ Comiti vrbis Syracuſanæ multa mandauit, addiditq. vt Epiſcopus ciuitatis, & populus eius conſcientiæ teſtes aſſiſterent. Amalaſuenta interea Symmachi, & Boetii filiis patrimonium reſtituit; Athalaricum filium, vt Romanis moribus, diſciplinaque ornaretur, ſummopere laborauit. Sed contra nitebantur nonnulli proceres eius gentis, puero tutores inſtituti; qui aſſerentes non fuiſſe Gothis Regibus morem, liberos Regios aliis ſtudiis, quam armorum imbuere; litterarumq. ſtudium adimere pueris animum ſolere, quos erigere, augereque oporteret, vt facilius ipſi vndecumque libuiſſet, & raperent, & extorquerent. Ferebat hæc grauiter mater, ceterum diſſimulabat, nulla ratione deſiſtens, quin puerum admoneret, & Iuſtini potentiam formidoloſam inuteret. Paulo poſt Iuſtinus Cæſar moritur, cui ſufficitur Iuſtinianus ſororis filius. Hoc loco putaui non ommittendum, quod ſcribitur in commentariolo de ædificatione templi D. Vitalis, a Ioanne Petro Ferretto conſcripto, & apud Caſſinates eius templi monachos adhuc ſeruato. Id enim licet penes me haud omnino conſtet, exiſtimaui tamen non ingratum futurum iis, qui varias veterum ſententias amant. Scribitur itaque, ſeditione oborta Iuſtino trucidato, eius filium Iuſtinianum; quamquam plerique ex ſorore nepotem dicant; cum impuber eſſet, ab nutrice tumultum fugiente, ne quid puero mali accideret, naui impoſitum, Rauennamq. deuectum, apud celeberrimum mercatorem, & ditiſſimum, cui Iuliano Argentario nomen erat, diuertiſſe; nutrice nihil patefaciente de ſtatu pueri, ne, ſi cognoſceretur, hoſtes paterni, qui maxime valebant, interficiendum curarent. Iulianus, cum ei filius non eſſet, Iuſtinianum vnice diligebat, puerum optimæ indolis, & ſuauiſſimis moribus, ſtuduitq. bonis literis imbuendum. Atque hoc pacto quinq. annos apud Argentarium vixit Iuſtinianus: quo toto temporis interuallo, Byzantii numquam pluiſſe, decidiſſeve rorem ferunt; Deo religioſiſſimi Principis mortem, & innocentis pueri calamitoſum exilium vindicante. Cum autem, vti conſueuerat, nutrice ſic edocente, nocte quadam certa hora hymnis Deum eſſet veneratus, ac cum verſa nutrix, Quid, inquit, fili mi, moraris, cum ſanctiſſimus Chriſti miles Vitalis quotidie innumeris pæne miraculis hic fit illuſtriſſimus, quin votum illi nuncupes, ſi ad Imperium, quod tibi hæreditarium eſt, reducaris,

caris, te illi templum ad D. Sophiæ, quod est Byzantii, imaginem ædificaturum in hac vrbe, in qua tam pacate, ac tranquille exilii calamitatem hucusque traduxisti? Fecit Iustinianus quod consuluerat nutrix. quamquam quomodo vouere potuit templum ad eius simulacrum, quod Byzantii D. Sophiæ erat, cum nondum illud ædificatum esset? ipse enim Iustinianus, dum imperaret, Christo, qui Sapientia patris appellatur, ad mirabile templum Byzantii in Persicæ, Vandalicæ, & Gothicæ victoriæ monumentum, cum esset iam incendio combustum, vti testatur Procopius, restituit, ac dicauit; cuius figuram D. Vitalis templum augustissimum ab eodem ædificatum referre constat. atque iccirco plerique putant duo templa vouisse, alterum Christo, si diuina sapientia modum pateface-ret, quo posset in Imperium restitui: D. Vitali alterum, si id sibi daretur eius precibus. alii vero D. Sophiæ templum a Constantio, Constantini primi Cæsaris filio, ædificatum, a Iustiniano instauratum fuisse affirmant. Sub id tempus Byzantii imbrium tam diuturnam penuriam, vnde, & fames acerrima, & rerum omnium indigentia prodiit, in scelera, quibus iustissimum Principem aut interfecerant, aut interfici permiserant, reiicientes, futurum rati, ut Deus placaretur, si filium eius, aut ex sorore nepotem quærerent, & in Imperium reducerent, legatos varias in regiones emittunt, qui adolescentem diligenter perquirant. Inter eos principem locum habuerunt, qui uenerunt Rauennam, quod facile factu putarent in longe omnium nobilissima vrbe vt moraretur. Huc igitur cum accessissent, & per omnem ciuitatem aduentus sui causam inuulgassent, Argentarius, qui adolescentem nouerat, egregia, præstantiq. indole, nescio quid augustum præseferentem, ad legatos rem omnem defert. De qua cum multus vtrinque sermo habitus esset, inter eos tandem sic constituitur; vti postridie domum Argentarii cœnatum se conferant: facultatem habituros, vt libuerit, iuuenis mores, indolem, ac formam speculari. Quod cum fecissent, iamq. accumbere pararent, accessit Iustinianus manibus aquam infundens, quod semper præstanti elegantia consueuerat. Illum cum esset intuitus diligenter vnus ex legatis, qui puero, viuente Iustino, familiaris fuerat, nouit Iustinianum esse, & confestim ingenti gaudio vocem tollens prouoluitur ad eius pedes, eumq. Cæsarem prædicat. Vndiq. ab Rauennatibus certatim concurritur. Sed Iustinianus, vt erat ingenuo pudore, moderate se gerere; renuere Cæsaris titulum; sibi satis futurum, si in patriam omnium bonorum consensu, reditus tuto pateret. Obortas præ gaudio lacrymas non continent, nutrix, Iulianus Argentarius, & Ecclesius Archiepiscopus. Ea enim dies tranquillitati initium, & ærumnis finem allatura videbatur. Si quidem ipsi Gothorum Principes, dum inter se non conueniunt, & Amalasuētæ lectissimæ fœminæ parum obediunt, tyrannide omnia compleuerant. Per eos dies, quibus Rauēnæ deinde fuit Iustinianus, ludi celebres habiti ad equestris pugnæ simulacrū, magnificentissimo apparatu; nec vlla ad absolutam lætitiam pars deesse videbatur, Nocturni ignes; Tubarum clangor, voces vndiq. effusæ. Discedentem post paulo Iustinianum omnes fere Rauēnates lacrymantes ad portum, vbi nauem conscendit, adduxerunt. Ipse omnibus salutatis, prospere nauigauit, breuique honorificentissime, & ingenti totius vrbis lætitia exceptus, Byzantium ingressus est; sub cuius accessu affluenter pluit: qua-

N propter

propter confirmatur, quod putarant; ob innocentis pueri exilium, sic illos Deum fuisse vltos; confestimq. Cæsarem illum conclamant, & creant. Hactenus hæc volui ex commentariolo de ædificatione templi D. Vitalis, qui ibidem legitur, ad eorum commodum, quibus variæ sententiæ non iniucundæ accidunt, describpsisse. Non ignoramus autem grauissimos auctores, ipsumque præsertim Marcellinum Comitem, asserere, Iustinianum ab Iustino auunculo Consulem prius factum, deinde in Imperium accitum, antequam

ANN. DXXVII. diem obiret, grandemq. natu tunc fuisse; acceptoq. ob Iustini mortem, absolutæ administrationis Imperio, anno ab ortu Christi quingentesimo vigesimo septimo magnas res in Asia Africaque gessisse. Cui non Sententiæ magis adscribimus. Nam, vt Marcellinus idem Comes, Theodorus Lector, & Euagrius testantur, anno a partu Virginis DXXVII. Indict. V. Mauortio solo occidentali consule, anno verò a Constantinopoli condita CXCVII. Iustinus Imperator Iustinianum genere Illyrium, sororis suæ filium, iam dudum a se nobilissimum designatum, Regni quoque successorem creauit kal. April. ipse verò quarto deinde mense kal. Sextil. excessit è vita: quo temporis vestigio Iustinianus tenere Romanum Imperium in Oriente, decimus octauus a Constantino cœpit, cum annum ætatis ageret quartum, & quadragesimum. Athalaricus interea Rex matris consilia, auctoritatemque secutus, optimi Principis officio satisfacere, nihil quod faceret ad tranquillitatem populorum, omittere. Cum ad eum Ioannes Secundus Pont. Max. qui post Felicem quartum, & Bonifacium, tunc præerat Ecclesiæ Catholicæ, detulisset, atque item proceres sui, Romanos quosdam, ciues nobilissimos, in suspicionem seditionis vocatos, tam diuturna maceratos custodia, vt omnem ciuitatem mœrore compleuerint, Saluantio mandauit vrbis Præfecto, eos, licet reos comperiret, tamen pro ea gratia, qua valebat apud illum Ioannes Pontifex absolueret, *dum necesse est*, inquit, *lætari reliqua, si mundi caput gaudere proueniat*. summa enim veneratione prosequutus est Romanum Pontificem, quod ostendunt & illa, quæ, *considerans*, vt ipsemet scribit, *Apostolicæ sedis honorem*, sciuit in hæc verba. *Vt si quispiam ad Romanum clerum aliquem pertinentem, in qualibet causa, probabili crediderit actione pulsandum, ad beatissimi Papæ iudicium prius conueniat audiendus*. & infra. *Quòd si quis extiterit tam improbus litigator, atque omnium fuerit iudicio, sacrilega mente damnatus, qui reuerentiam tantæ sedi exhibere contemnat, & aliquid de nostris affatibus crediderit promerendum, ante alicuius conuentionis effectum, decem librarum auri dispendio feriatur*. Scribens autem ad Ioannem Pont. Max. qui fuerat conquestus, quosdam in ipsius creatione, aucupatos necessitatem temporis, ita facultates pauperum, extortis promissionibus, afflixisse, ut etiam sacra vasa, emptioni publicè exposita, venirent, vt illi satisfaceret, ita sanxit. *Quicumque in Episcopatu obtinendo, siue per se, siue per aliam quamcumque personam, aliquid promisisse declaratur, vt execrabilis contractus, cunctis viribus efferetur. Si quis autem in hoc scelere deprehenditur fuisse versatus, nullam relinquimus uocem, verum etiam si aut repetendum, aut quod acceptum est, non reddendum esse crediderit, sacrilegij reus penitus habeatur, accepta restituens compulsione iudicis competentis*. alia multa in hanc etiam rem adiecit. Vt verò coluit pacis studia, ita cum sese tulit occasio, bellica

lica

lica nec timuit, nec omisit: Quamobrem Amalafridæ nece, quæ violento exitu apud Vandalos in Africa, è vita discesserat, accepta, Hilderico scribens eorum Regi, petiit, per certos legatos inde missos, causam sibi, & defensionem tanti casus explicari, mox subdit. *Quòd si creditis esse temnendum, nec nos ad rationabilia responsa componitis, condicione inita pacis absoluimur, qui læsi fœderis vinculo non tenemur.* Adhæc Theodericum Francorum Regem lacessitum bello superauit, & sustulit. Regem Burgundionum ditionis parte spoliauit, quam ipsi de inde petenti, rogantiq. restituit. Cum autem stipendia a Senatu professoribus bonarum artium, partim nulla. partim lenta persoluerentur, Senatoribus per litteras præcepit, eis plenissimè, vt satisfieret, *quia*, inquit, *duabus curis ingenium non debet occupari*. Verum interim Amalasuentæ matris præcepta, ac monita parui æstimans, cum in genus vitiorum omne prolaberetur, fecit, vt Amalasuenta, timens, ne quid ipse, suadentibus tutoribus, quorum animos sibi no uerat infensos, aduersus se moliretur, ægreq. ferens adeò turpiter filii mores deprauari, tres illos Gothorum proceres, Athalarici corruptores, in Calabriam, datis Præfecturis, obligatos, interficiendos curauit. Mox misit ad Iustinianum, qui diceret, illam traiicere in Asiam uelle, ac nauim auro onustam in portum Dyrrachii iussit contendere: sed cum extinctis proceribus, res sibi quietiores viderentur, & nauim Dyrrachio reuocauit, & Rauennnæ Regnum, Reipublicæq. partes omne confirmauit. Proximo anno, qui fuit trigesimus quartus supra quingentesimũ, Cassiodorus Præfectus Prætorio ab Athalarico creatus est, de quo scribens ad Senatum vrbis Romæ Athalaricus Rex, cum multas laudes eius celebrat, tum hæc addit ceteris. *Primordia Regni nostri, & armis iuuit, & litteris: nam dum cura litorum Regias cogitationes inc[?]fferent, subitò a litterarum penetralibus eiectus, par suis maioribus, ducatum præstitit intrepidus: cui quia defuit hostis, moribus triumphauit eximiis. Nam deputatos Gothos propriis pauit expensis.* Ioannes Pont. Max. cum VI. kalen. migrasset è uita, successorem Agapitum nactus est: cuius initio Pontificatus. Iustiniani Augusti legatus Alexander, multis de rebus, Rauennam venit, in primis tamen Iustiniani nomine postulatum, Lilybeum captum vi retineri, transfugas suos ab Vliare Neapolis Præfecto susceptos, non restitui: Gratianam vrbem Illyricam, a Gothis militibus maximo incommodo fuisse affectam. Quæ cum omnia redditis litteris in frequenti Gothorum conuentu Alexander exposuisset, Amalasuenta, quoniam tunc Athalaricus filius, morbo lætifero, ob luxuriam, ac temulentiam contracto, oppressus iacebat, audienribus omnibus respondit, tot fuisse Athalarici in Iustinianum ad eam diem, & instruenda aduersus Vandalos classe, & aliis negociis grauissimis officia, vt perspicere haud difficile potuerit, eorum, quæ diceret, nihil iniuriæ causa esse factum: quando, & Lilybeum iam diu Athalarici fuisset: atq. hæc palam dicta: ceterum priuato congressu, quemamodum ab Iustiniano in mandatis habuerat, quærenti, cur ad Iustinianum ipsa, vti ostenderat se facturam, non accesserit, pollicetur id se facturam, & Italiam illi concessuram, si filius ex hominum vita migraret. Verum decedente paucis post diebus filio, ipsa Regni consortem fecit Theodahatum consobrinum suum, philosophum, hominem in litterarum studia, non sine laude incumbentem: cuius beneficii magnitudo quanta fuerit, significat ipse scribens Senatui vrbis Romæ

ANN. DXXXIII.

ANN. DXXXIIII.

N 2 his

his verbis. *Quando his muneribus, quando soluamus tanta gratia, qua debemus? vt quacumque paruulo filio imperauit sola, nunc mecum delegerit regnare sociata. In ipsa est enim decus Regnorum omnium, in ipsa nostra originis flos bonorum. Quicquid fulgemus, ab eius claritate suscipimus.* arrepto autem Regno statim inertiæ deditus,& sceleribus, Amalasuentam resistentem,& reprehendentem, quæq. illum, Tusciam; licet Theodetico Regnante Tuscias duas legamus; cui paulo ante adeptum Regnum præerat, rapinis spoliantem, lege pecuniarum repetundarũ damnauerat, in Vulsini lacus insulam relegauit,& dissimulanter interficiẽdam ab eorum propinquis, quos illa è medio tolli iusserat, curauit. Tulit innocentissimæ fœminæ, ac præstantissimæ necem indignam acriter,& molestè Iustinianus, bellumq. Theodahato ob id minatur. Theodahatus Agapetum mittit Romanum Pontificem, vt pacem impetret, qui cum Constantinopolim aduenisset,& Iustiniano pacem omnino neganti, alteras Theodahati litteras proposuisset, quibus se Regno Italico cessurum, promittebat, si ab Iustiniano darentur prædia, unde honeste ali posset, dum reditum in Italiam adornat, aduersa oppressus valetudine X. kal. Iunii, ibidem obiit. Cum autem Theodahatus, nouo exemplo, Romanos vi, atque minis coegisset, vt iis, ad quos spectabat, Siluerium Campanum in Pontificem eligerent,& Oratores, qui a Iustiniano missi, cum acceptis condicionibus venerant, negligeret, veritus ne quid sibi mali accideret, cœpit remissius agere in Italiæ administratione. Ceterum Iustinianus hominis tyrannidẽ intelligens, bellũ in eum parat, Belisariũ declarat Ducẽ, virum strenuissimũ, per quem in Africa aduersus Vandalos, difficillima bella felicissimè gesserat. Mundũ domo Gothum, Illyrici Præfectũ, Iustiniani partibus addictissimũ, in Dalmatiam mittit, qui cõmisso cũ Gothis prœlio, trucidatus, successorẽ habuit Constantianũ: is Salona recepta eò adegit Grippam Gothorũ Ducem, vt castris sublatis, Dalmatiaq. cedens, exercitũ Rauennam reduxerit. Belisarius cũ classe in Siciliam traiiciens, mira felicitate expulsis Gothis, Insulam occupauit. Sed in Africam paulo post traiicere coactus est, ob nouos motus; quibus cõpositis, rediens in Italiam, vniuerso Calabriæ, ac Lucaniæ tractu breui recepto, Neapolim, per aquæductũ, nocte intẽpesta, ingressus, nil sentientibus, aut opidanis, aut Gothis, occupat. Gothi, Theodahati socordiam, ac leuitatẽ animaduertentes, in eius locũ Vitigem, strenuum Ducẽ, obscuro loco natũ, Regẽ faciunt. Qua re Theodahatus accepta, occultis, insuetisq. viis,& per Syluestrium tramitũ cõpendia, dum Rauẽnam se recipit, ab Optare Gotho, insequi hominem iusso, interficitur. Vitigis autem relicto Romæ ad præsidiũ Luderi, Rauennam cũ exercitu, multis Senatorii ordinis obsidum loco, secum adductis, anno quingentesimo trigesimo sexto, vt Marcellinus Comes testatur, contendit, omnibusque opibus Theodahati, quas Venetiis congregauerat, direptis, Matasuentam, Amalasuentæ filiam, vxorem accipit inuitam, ac repugnantem: nam ignobilitatem Vitigis nobilissima fœmina pati non poterat. Per legatos ab Iustiniano pacem petiit, multis eam rationibus postulans: *nam, inquit, si uindicta Regis Theodahati quaritur, mereor diligi, si cõmendatio diua memoria Amalasuenta Regina pra oculis habetur, eius debet filia cogitari, quam nisus vestrorum omnium perducere decuisset ad Regnum.*& ad Magistrum officiorum ita scribit. *Refugere nos potuisset ignotus: ego autem, qui ornatum Reipubl. vestra vidi, qui tot nobilium corda procerum cognoui, non me desidero a pijssimi*

ANN. DXXXV.

ANN. DXXXVI.

mi Principis gratia diuidere, si in me uelis, quæ sunt iusta cogitare: nam si alter offensam meruit, ego debeo gratissimus haberi, qui odioso cum vindicta successi. Belisarius interea Romæ benignè acceptus est, Gothis omnibus, præter Luderim, qui Vitigis crudelitatem veritus, Belisario adhæserat, eodem die exeuntibus, & Rauennam profectis, quam vrbem instructa acie ingressi sunt. Procopius Belisario a secretis, qui diligenter horum locorum scripsit historiam, Rauennam asserit tunc fuisse, loco mediocriter edito sitam, in extrema ora Ionii pelagi, a mari procul circiter ducentos quinquaginta passus, a nauibus non uideri, nec facile ad eam accedere pedites posse: nam ad eius litora appellere nauibus cuiuscumque sint generis, non datur, quòd mare natura periculosum, vadosumq. & aduersum admodum sit: cum ad quattuor millia passus syrtes pertineant. Quamobrem litus illud, quamquam valde prope adnauigatur, ob continentes tamen, & frequentes syrtes abesse plurimum uidetur. Pedites ad vrbem accedere minime ualent, quòd Padus, & cætera flumina, quæ nauigari omnia possint, eam amplectantur, & paludibus cingant. Quo loco mirum quotidie accidit, cum mare, illucescente die in terram effunditur, tantumq. regionis inundat, perinde quasi flumen, quantum, vnius diei spatio, itineris conficere expeditus pedes posset. Itaq. nauigationi plurimum reddit vrbem commodam. Vbi verò accedit nox, pelagus aquam contrahit, reducitq. fluctus, cuius momenta temporis nautæ, efferendis mercibus, obseruant. Minuta Luna lumine, minores æstus fiunt. Hæc Procopius. Vitigis Rauennæ coactocentum, & quinquaginta millium peditum, atq. equitum exercitu, optime ab omnibus rebus instructo, Rauenna castra mouens, in Latium profectus est: vbi Tibure exclusus, Romam obsedit, omnibus aquæductibus, qui quattuordecim erant, barbara ira distractis. Quo tempore Siluerius Pont. Max. a Theodora Augusta rogatus, vt pulso Mena Patriarca Constantinopolitano, Anthimum restitueret uirum hæreticum, quem Agapetus Pont. de sede deiecerat, cum nollet assentiri, a Belisario, ipsius iussu Augustæ, per dolum in ipsius caput compositum, quòd vrbem cum Belisario prodere Gothis, tentasset, Pontificatu spoliatus est, atque in exilium missus: cui sexto post die Vigilius Belisarii suffragatione suffectus est. Cum autem Romanam obsidionem maioribus incommodis, quàm putarat, Vitiges trahi cerneret, Romanos ex omni nobilitate, quos obsides habebat, Rauennæ interficiendos iussit. Belisarius, cum auxiliares ab Iustiniano copiæ aduenissent, vrbe erumpere, & cum Gothis congredi ausus, miserè cæsus, & in vrbẽ repulsus est. Dum hæc Romæ geruntur, iamq. Vitigis Portu occupato, subuectionem annonæ impedit, Belisarius Ioannem Legatum suum, in Rauennate iubet exercitũ ducere, ibiq. armis omnia tentare: nam antequam factæ induciæ essent, cũ Belisarius cũ duobus equitũ millibus, aliisq. copiis, eodem miserat, ut ex ea parte pugnans, resq. Gothicas in angustũ adducẽs, Vitigis ab Romana obsidione discederet: quod & contigit: motis.n. Ioannes castris, & Arimino capto, Vitigis amittẽdæ Rauennæ in suspicionẽ ueniens, ab vrbe, quam obsidebat, castra deducit, seq. Rauennam recepit, nonnullis in Tuscia, & apud Picentes præsidio firmatis vrbibus. Ariminũ deinde, & Picentes obsidens, fecit, ut accurrens Belisarius, Arimino obsidione liberato, Vrbinũ, Auximumq. ceperit, variis vtrinque commissis prœliis, ex quibus Gothi, Rauennam semper, tamquam in Asylum confugerunt.

ANN. DXXXVII.

ANN. DXXXVIII.

runt. Constituerat enim Vrbem hanc Vitigis Regiam sedem: ibi munitiones omnes, vti Sabellicus quoque testatur, conseruabantur, quòd esset artificio, & natura loci munitissima. Hinc factum est, vt Belisarius eam aggressus, cũ expugnationẽ desperaret, fame, extremo obsessarum vrbium malo, ad deditionem compellere cogeretur. Terra quidem importari nihil poterat, quod vndique Belisarius omnia teneret loca, mare infestum reddiderant Cæsarianæ classes, vt inferri nihil, nisi furtim, & longè minus, quàm satis esset tanto populo alendo. Ariminum præterea, & Ancon proximæ a dextris vrbes, cum Belisario sentiebant. A læua Padus reliquus erat, & Veneti. Padusa ab ea parte diligenti, firmoq. præsidio munita. Ostium supererat Spineticum; quod Primarium vocamus; id erat in hostium potestate, atque inde Transpadanæ Gothorum vrbes frumentum, & omnis generis commeatum, secundo flumine, atq. etiam ducta, quam diximus, ex Pado fossa, obsessis subministrabant. Ad eam inuectionem prohibendam, excogitat in primis Belisarius firmare milite fluminis ripas, alteri Magnum, alteri Vitalem cum præsidio præficit. Euocat deinde a Venetis naues aliquot ad id aptas, quod meditabatur, agiles, & actuarias, alueis neque planis omnino, neque omnino obæsis. Tabulatis deinde circumquaq. obsepiri, ac muniri iubet ad missilium ictus. His mandat, vt pars aduerso flumine sursum feratur, ad descendentes hostium naues perturbandas, & impediendas; alii verò obseruent. Fluminis ostium, ne quid a mari inferatur. Vitigis, & Rauennates, mox, vt instructæ naues ad fluminis ostium apparuere, desperatam penè existimant rem Gothicam, nisi alio remedio restituatur. Gothos admonent, qui apud Ticinum agebant, quo in statu sint: quapropter ipsi, conflata nauigiorum fluuiatilium classe, quam possunt maiore, aliquas præcedere iubent bellico apparatu instructas, alias classem subsequi: onerarias in medio collocant. Sic visum est tutam fore commeatus inuectionem. Sed vt a Ticino soluerunt flumine satis alti, & alueo pleniori, prius quam ad locum, quò tendebant, ventum sit, in sicco omnes hærent. Prodigii autem loco ferunt acceptam, eam Padi siccitatem. Tum Venetæ naues optime ad huiusmodi occasiones instructæ, una cum Belisarii militibus è ripa, iaculis, & sagittis hostilem classem inuadunt. Turbati Gothi re inexpectata, cum omnes conatus inde sese dimouendi, ad nihilum reciderent, deditionem rerum omnium Belisario faciunt. Quæ res Vitigim, & omnium procerum maxime fregit animos, inq. eam adduxit rerum omnium desperationem, vt Francorum, & Burgundionum Legatos acciperent. Hi venientes, in frequenti procerum Gothorum conuentu, Rauennæ habito, magna pollicentur auxilia, si Gothi eos in Italici Regni societatem admittant. Verum dum hæc inter eos tractantur, Belisarius faciles pacis condiciones Gothis obtulit, sic, ut elusi, frustratique omni spe Franci, ac Burgundiones, domum, vt optabat, redierint. Quapropter factis induciis, ad Iustinianum Oratores missi, qui eius hac in re sensum, atque animum cognoscerent. Interea casu munitio frumentaria omnis Rauennæ incendio absumpta est: Sunt tamen qui scribant, ciuem Rauennatem, Cæsarianis partibus studentem illi incendium intulisse, cum, & fama fuerit Matasuentam id curasse. Reuersi oratores, decretum ab Iustiniano retulerunt, vti Vitigis quicquid vltra Padum est, possideret; Imperio relinqueret, quod est citra. Regiæ

ANN. DXXXIX.

Gazæ

Gazæ dimidium persolueret, quiq. Gothi citra Padum essent, Imperio subiicerentur. Id ut Gothis placuit, ita molestè tulit Belisarius, neque subscribere Decreto, quod Legati, Rauenna a Vitigi reuersi, retulerant, uoluit: quo circa Rauennæ bellum renouatum: Gothi autem res suas iam desperatas intelligentes, Belisario significant, si Rex ipsorum uellet esse, vrbem illos, & una cum Vitigi Imperium Gothicum sibi tradituros: Quibus simulatè Belisarius, magnam quidem sibi gloriam, summumq. decus existimare, respondit, omnium fortissimæ, ac bellicosissimæ nationi præesse, uerum vrbem interea traderent: de accipiendo Imperio postea deliberaturum: atque hoc prætextu, anno quingentesimo trigesimonono a partu Virginis Rauenna potitus est: Vitigisq. signa illi, obsequiaq. dedentium se omnia præbuit, & ad eum omnes Cisalpinæ Galliæ vrbes obsides miserunt. Ingredientem autem cum exercitu Belisariũ, Gothorum uxores, quæ Rauennæ erant, Romanorum staturam Gothica longè minorem conspicatæ, multis primùm iactis in Romanos contumeliis, mox uirorum suorum faciem conspuere, & eorum dedecus ostentare, qui superari ab hominibus statura adeo exigua passi essent: Nec multo post Vitigis captus, cum præcipuis Gothorum Ducibus, & Regia gaza omni, quam diligenter perquisitam, tandem inuenerant, a Belisario Byzantium deducitur, quinto anno postquam in Italiam uenerat. sub id tempus Cassiodorus, cum, sublatis Principibus, iam sui iuris esset, caducarum rerum inanem gloriam spernens, & pertæsus uicissitudinum humanarum, monachus factus, contulit se in contubernium sacerdotum, in Viuariensi domo agri Rauennatis, uti grauissimi auctores testantur: cum satis constet, in Gallia fuisse quoque territorium Viuariense, ubi D. Andeolus subdiaconus a D. Polycarpo missus, atque item D. Ostianus sacerdos floruerunt. excitauit Cassiodorus nobilissimum eodem nomine cœnobium, quod quamquam prædiis, ac uectigalibus ornauit, tamen longe illustrius reddidit Bibliotheca præclarissimis libris refertissima, quam duobus libris de institut. Diuin. lection. eruditissimè, a se scriptis, explicat. Ibi sacris intentus litteris, de Anima commentarium scripsit: Variarum libros duodecim: Isagogem, quam diximus, ad monachos Viuarienses, sed eius in hymnos Dauidis explanatio, apud uiros doctos, primas sibi uendicat, cuius initio operis, quot sollicitudinibus mortalium honores, ac dignitates afficiantur tanto opere, laboreq. expetitæ, ipse qui summas omnes in aula Regia adeptus est, his uerbis aperit, *Repulsis aliquando in Rauennati urbe sollicitudinibus dignitatum, & curis secularium, noxio sapore conditis, cum psalterij cælestis animarum mella gustassem, id quod solent desiderantes efficere, auidus me perscrutator immersi, ut dicta salutaria suauiter imbuberem, post amarissimas actiones.* Peruenisse ferunt ad Pelagii primi Ro. Pont. tempora. Religiosissimi officio usque ad uitæ exitum plenissimo decedens, Vir profectò nullo non genere laudum cumulandus, uel ipsius Athalarici, Theoderici Regis, nepotis, & in Regnum, uti supra memorauimus, successoris, testimonio. is enim ad ipsum Cassiodorum ad Præfecturam Prætorianam mox euehendum scribens, *Erat plane*, inquit, *quod in te prædicaret dominus auus noster, eximium, animum ad promerenda beneficia patulum, & contra uitia cupiditatis obstructum, dum nescio quo pacto raro est in hominibus manus clausa, & aperta iustitia. Nesciuit quisquam de te submurmurare contraria, cum tamen de principali gratia sustineres*

 inuidiam.

inuidiam: derogare cupientes,uicit integritas actionis. Et paulo post. *Quapropter,inuante Deo,quo auctore cuncta prosperantur, ab Indictione Duodecima in Praefectura Pratoriana te suggestu, atque insignibus collocamus, ut probatum Iudicem, sine metu, prouincia suscipiant, quas hactenus cognouimus improborum actione fatigatas. Sed quamuis habeas paternam Praefecturam Italico orbe praedicatam, aliorum tibi tamen exempla non ponimus,uetera moribus tuis, & omnium uota complesti:* & infra. *Constitue & huic regulam dignitati, qui anteactis fascibus mirabilis continentiae exempla praebuisti: nam licet omnes panè honores summos aequaliter egeris, habes tamen proposita conscientia bona, ubi nullam decet esse mensuram.* Hæc Athalaricus, ad Cassiodorum scribens: de quo item nequaquam minora, sua ad Senatum Romanum epistola, affirmat. *Cumulauimus quidem,* inquit, *P.C.beneficijs nostris copiosum uirtutibus, diuitem moribus, plenum magnis honoribus Senatorem: cuius si merita consideretis, debemus etiam quod soluimus. Qua enim compensatione commendandus est,qui aures dominantium luculenta sape praedicatione compleuit? dignitates sibi creditas eximia grauitate tractauit? & uisus est tempora facere, quae merito laudarentur in Principe. Credimus. P.C. & si adhuc referre nolumus, beneficia collata superantur. Nostris quoque principijs quanto se labore concessit, cum nouitas Regni multa posceret ordinari? erat solus ad uniuersa sufficiens: ipsum dictatio publica, ipsum consilia nostra poscebant: & labore eius actum est, ne laboraret Imperium.* Hæc & id genus de Cassiodoro plurima extant: qui præstanti,ac proprio elogio Senator est appellatus, cum etiam V.C. illustris, exquæstor sacri palatii, exconsul ordinarius, exmagister officiorum, Præfectus Prætorio Italiæ,atque Patricius inscriberetur. Quamquam mirentur hæc alii, ego nihil ita stupeo, quàm inter Hæreticos, illum, principesq. uiros labe infectos Arriana uiuentem, fideliter perpetuo cursu, & æquabili ratione, Catholicæ Ecclesiæ partes & fuisse secutum, & defendisse: quod cum multi eius de Theologia libri declarant; nam & Salomonis dicta aggredi explicatione uelle affirmauit; tum ex iis constat, quæ ipse in Præfectura ad Ioannem secundum Pont.Max. scripsit. *Mihi filio*, inquit, *uestro intelligentia sensus aperias,ut quae uerè sunt utilia, sequar,quae uitanda, refugiam: Talem denique iudicem excipiat publicus actus, qualem filium Catholica mittit Ecclesia. Sum quidem Index palatinus, sed uester non desinam esse discipulus: nam tunc ista rectè gerimus si a uestris regulis minime discedamus.* Hæc ille. Qui cum in suis libris ad pietatem excitare, & cælestium rerum amorem animos impellere, Christianis monitis studeat, tum in primis monachos suos hortatur, ut Ioannis Cassiani opus, quas Collationes Patrum inscripsit, assiduè legant. Quod etiam fecisse multis deinde seculis, clarissimum Prædicatorii ordinis Magistrum,ac parentem D. Dominicum in eius uita scribitur, qui salutis in eo libro semitas rimatus, summum perfectæ uirtutis culmen assecutus est. Florebat etiam hoc tempore ex Rauennatibus Arator, Romanæ Ecclesiæ Cardinalis subdiaconus, in poesi maximè laudatus. Hexametro enim carmine Acta Apostolorum, mixtis in eo opere, innumeris, ac uenustis allegoriarum floribus elegantissimè descripsit: quos flores Venerabilis Beda, in vnum colligens, suis in eadem Acta commentariis, est diligenter imitatus. Horum librorum uolumen, cum Arator ipse Vigilio Pont. Max. ante confessionem,ut aiunt, sancti Petri, septimo Id. April. in corona multorum Episcoporum obtulisset, id ipsum clara uoce, coram omnibus recitare a Pontifice

est

est iussus: Sed cum iam horæ tempus præteriisset, Vigilius codicem, Surgentio Primicerio, in arca locandum tradidit, ut eius lectionem, cum esset ocium, perficeret. Obnixe flagitantibus omnibus, ut liber publice denuo legeretur annuente Pontifice, in D. Petri ad vincula, magna doctissimorum hominum frequentia, ipso Aratore, distinctis uerbis recitante, ambo libri quattuor uicibus sunt auditi, cum uno die, unius tantum libri dimidium uix legi posset, ob assiduas repetitiones, quas auditores, faustis, crebrisque acclamationibus expetebant. Hos autem libros Aratorem Vigilio Pontifici Max. dicasse, ipsorum hæc, quam in manuscriptis etiam codicibus legi, inscriptio significat, nam ait. *Sanctissimo, atque Apostolico, & in toto orbe primo omnium, sacerdotum papæ Vigilio, Arator subdiaconus.* Vbi cum nec se Cardinalem appellet, neque Cardinales subdiaconos in Ecclesia Romana vnquam legerim, facile adducor, ut credam, Cardinalis nomen deinde fuisse adscriptum. Præsides Italiæ proficiscens Belisarius reliquerat Ioannem, Bessam, Vitalem, & Constantianum: qui tot malis Prouinciam affecerunt, ut omnium Barbarorum damna facile superauerint. Gothi in Picenum ad Vraiam ex sorore Vitigis genitum conuenerunt, Regemq. sibi delegerunt; sed ipse non assensit, ac potius hortatus est, ut Ildobando Visgotho; cuius auunculus Theudas in Hispania Visgothorum Rex erat; Regnum traderent: quod cum fecissent, paucis tamen post mensibus Ildobandus, multis etiam Italis, acerbitate Cæsarianorum Magistratuum concitis, secum coniunctis, deuicto apud Taruisium Vitali, a Bessa inter epulas necatus est. Itaque Rugi, qui & ipsi cum Gothis erant, reliquis inuitis Gothis Araricum Regem extulerunt. Baduillas autem cognomento Totilas, Ildobaldi nepos, Rauennam misit ad Constantianum, qui traditurum se Tatuisium polliceretur, si se, comitesq. suos incolumes seruaret: sed cum interea Gothi, iniquo animo Ararici Imperium ferentes, Totilam ad Regnum suscipiendum accendissent, Araricum è medio tollere polliciti, haud ita diu post Ararico per dolum extincto, Totilas suffectus est. Cæsariani Duces hoc accepto, Rauennæ conuentum habent, ubi Constantianus, & Alexander sedebant. Fuerat autem in Italiam a Iustiniano Alexander missus, qui dum Italos falsis quæstionibus de pecunia Regia auersa, & fraudibus in Theodericum Regem commissis, implicuisset, & militum, uel maximos labores, compensaret exilibus stipendiis, Italos Iustiniano infensos reddiderat. Interea Rauennæ ædificari cœptum est D. Vitali martyri templum ab Iuliano Argentario, Iustiniano, ut aiunt, Cæsare iubente, qui, tribus iam annis Constantinopoli D. Sophiæ ædem sacram, summa impensa, atque arte extruxerat, ac dedicauerat: quæ olim a Constantino Maximo, minori mole, excitata, incendio conflagrauerat: quemadmodum Rauenna, quo loco ædificatum est hoc ab Argentario D. Vitali templum summa operis magnificentia, erat templum quidem illi martyri beatissimo, ciuitatis patrono, sed exiguum, atque ignobile. Dum autem celebre templum illi ædificatur, Ecclesius Archiepiscopus, inde haud procul, paternas ædes in templum erexerat D. Mariæ Virgini matri, quod Maioris appellauit, quòd alia essent sacra illi minora templa in eadem vrbe. In eius templi testudine D. Mariæ Virginis imaginem, tanta artificis eruditione, opere uermiculato, pictam fuisse fertur, ut nihil pulchrius, & similius extaret: Ad eius pedes hæc carmina legebantur.

ANN. DXL.

ANN. DXLI.

Virginis

Virginis aula micat, Christum quæ cepit ab astris,
Nuncius e cælis Angelus ante fuit.
Mysterium verbi genitrix & virgo perennis,
Auctorisq. sui facta parens domini.
Vera Magi, claudi, cæci, mors, uita fatentur:
Culmina sacra Deo dedicat Ecclesius.

Huius templi curam, sacerdotibus communitatem uitæ,uictusq. seruantibus tradidit, his adiunctis muneribus. Patena ex auro: Vrnis sacris argenteis septem: ex auro vna: Fundis quattuor in agro Rauennati.Vrsiano etiam templo dono dedit patenam ex auro librarum quinque: Vrnas sacras ex auro,præstantissimis gemmis distinctas,complures: Candelabra ex argento duodecim: Aram quoque ex argento exexit ducentarũ librarum: necnon multa alia templa muneribus exornauit. Nam & hoc tempore Rauennas Ecclesia bonis martyrum aucta est, quæ ad Cæsaris ærarium fuerant earum calamitatum sæculo adiuncta. Quamobrem multo efficaciori appellatione, Rauennatem Ecclesiam sanctam,& amplam uocauerunt, quòd non ipso solum cruore martyrum sancto, sed eorum etiam bonis aucta, firmataq. sit. Tricollim Ecclesius aggressus, perficere non potuit; quemadmodum neque D. Vitalis templum, cuius ædificationem, Iustinianus, ex scriptorum Rauennatum sententia, Ecclesio,& Iuliano mandauerat,sub id tempus cũ in conuentu Rauennati a Cæsarianis Ducibus, decretum fuisset Veronam aggrediendam, eam infelici euentu, Decimo tertio kal.Sextil.ut Agnellus scribit, militibus Rauennatibus strenuam huic prouinciæ nauantibus operam, ceperunt: sed tamen haud ita multo post, ad Trebiam miserabiliter cæsi, fugatiq. sunt.Cumq.Totila uictor uniuersam ferè Italiam occupauisset,Cæsariani Duces rerũ inopia afflicti, & uectigalibus spoliati,quæ ex ciuitatibus a Gothis iam occupatis,antea capiebant,inter se,earũ,quæ reliquæ fuerant,ciuitatum administrationes distribuerũt.Rauennam Constantianus habuit, uir nobilissimus,ac strenuissimus: Ioannes,Romam; Bessa,Spoletũ: Cyprianus,Perusiam. Per hos dies moritur Ecclesius Rauennas Archiepiscopus,in ipsa ædificatione tẽpli D.Vitalis media,VI. kal.Sext.sepultus in D. Vitalis, ad aram Diuorum Nazarii & Celsi,quibus eo in templo sacellum dicatum est, admirabili ueneratione,ob reliquiarum,multarumq. præterea sacrarum rerum præsentiam; frequentatum. In illud ingredi mulieribus nefas est, & Sancta Sanctorum appellatur. Ecclesii imaginem in templi testudine,opere tessellato pingendam curauit Argentarius, quæ adhuc extat,templum in manibus habentem: cui inscriptum est, *Ecclesius Episcopus*, neque enim tunc Archiepiscoporum titulo, neque multis deinde annis, Rauennates Antistites uocabantur. Eiusdem imago,templum D.Mariæ Virgini, ac infanti Christo Deo offerentis, in D. Mariæ maioris cernitur, opere picta uermiculato, annos referens circiter quadraginta, sed ita corrupta, ut nisi eorum, qui præsunt, liberalitas latius pateat, paucis abhinc annis penitus collapsura sit. Quemadmodum & eandem ob causam anno M. D. L. sede ob Pauli Tertii Pont.Max. obitum,uacante, pulcherrimam eam, de qua supra diximus, imaginem D. Virginis matris, & carmina, vna cum aurea penè testudine,ingenti ruina,ac damno corruisse uidimus: in quo maximum quiddam contigit,quòd cum inferius sanctissima Eucharistia loculo inclusa seruaretur,

retur, hinc atque inde ruina, & lapidibus maximis decidentibus, &quasi attingere non audentibus, incolumis, & intacta permansit, cum tamen uel ipsa pauimenti marmora in minutissimas partes confracta sint. Huic Ecclesio ex fratre filius fuit, eadem nobili Præfectorum familia genitus: quem cum Ecclesius, Cornelio, uiro religiosissimo, cœnobii D. Vitalis Præfecto, litteris, bonisq. moribus instruendum tradidisset, eiusmodi euasit, ut Eutitio cuidam, quartum iam annum cœco, uisum restituerit. Romam uerò religionis causa proficiscens, cum uallis Interocrinæ, quæ est in Marsis, situm, quasi ob solitudinem, & amœnitatem diuinarum rerum contemplationi a Deo fabricatum iudicauisset, Roma rediens, ædem ibi D. Mariæ Virgini erexit, sedemq. suam, atque habitationem fecit. Interocrea enim, cuius a Strabone fit mentio, opidum fuit, a Reate, ut ex Antonini itinerario cognoscitur, haud procul. Finitimis populis, ut D. Gregorius in Dialogis affirmat, illuc conuenientibus, magnitudine prodigiorum, & uitæ sanctitate permotis, sacra Seuerus, id enim erat illi nomen; administrabat. Inter cetera occurrit illud, quòd cum ex uicinis quidam extremum spiritum duceret, misit ad Seuerum, uti ad se ueniens, eū a confessione expiaret a peccatis, quò purus ab omni scelerum labe ex hac uita migraret. Vites tum forte Seuerus putabat: itaq. nunciis præmissis, qui dicerent, illum propediem affuturum, ipsiq. quod reliquum fuerat uitium amputato, iam abeunti, hominem animam exhalauisse, nuncii referunt, neque esse amplius cur accederet. Hac re uehementer commotus Seuerus, sibi ipsi mortem uiri adscribens, ingenti mœrore, ac luctu, ad illius cadauer accurrit, ibiq. cum diu se illius mortis auctorem multis lacrymis professus fuisset, caputq. illideret ad humum, continuo uir ille ad uitam reuocatus est, summa omnium, qui aderant admiratione, ac lætitia, quæ pro dolore lacrymas ex omnium oculis uberes eliciebat. Sciscitantibus autem affinibus ubi locorum fuisset, respondit, se ab tetris hominibus, ignem ex ore & naribus expirantibus, per obscura loca cum duceretur, obuium pulcherrimum adolescentem cum egregio comitatu, habuisse, qui tetros illos homines iusserat, ut se reducerent, effundere Seuerum lacrymas, quibus esset, Dei iussu, ad uitam reuocandus. Hæc Seuerus cum accepisset, ex humo assurgens, confessione hominem expiauit: qui octauo post die animam iterū exhalauit. Interea successit in Rauennati Archiepiscopatu, Ecclesio, Vrsicinus, patria Rauennas, ANN. DXLII.
procero, sed tenui corpore, facie rubra, magnis oculis, summa uir religione, atque innocentia. Cum autem Neapoli post diuturnam obsidionem a Gothis ANN. DXLIII.
capta, res Italiæ in dies uergere in peius, Iustinianus audiret, denuo mittendum decernit Belisarium, qui aduersus Persas interea bellauerat. Hic accedens, Hydruntum obsidione liberauit, & Valentino Duce, terrestri itinere, præmisso, Rauennam ipse mari profectus est. Inter primarios vrbis Rauennæ uiros, antiqua nobilitate tunc; ut inquit ex Franchino, Ferrettus: florebat Isnardus Trauersarius, qui semper Cæsarianas partes fouerat, & unice a Belisario, propter uirtutem bellicam, cum nobilitate coniunctam, diligebatur. Importunus enim Trauersarius, quem Theoderico a secretis diximus fuisse, Stephanum, Traianum, ac Maximum filios habuit. Stephano summa cum Gothis intercessit familiaritas, & contigit uiridi senectute ad octuagesimum ætatis annum peruenire: cumq. Dux esset strenuissimus, obsidioni Romanæ

cum Gothis non sine laude interfuit. Traianus Rauennæ, & Maximus, uir litteris apprime instructus Romæ, ante Stephanum decesserunt. Qui Stephanus, filios genuit Sergium, ac Pyrrhum. Sergius uitæ innocentia, ac religione singulari, in D. Seueri Archiepiscopi templo, Deo seruiens, & cucullatus, tranquille uitam confecit. Pyrrhus cum Gothis sentiens Albanam uxorem duxit, Doctrulfi Gothici Ducis filiam: ex quibus nuptiis nascuntur Bucellus, & Amingus, qui Burgundos superauit. Ex Bucello Gothifredus ortus est, & Lotarius. Ex Lotario, Isnardus, & Carolus, qui bellum eo tempore Venetis intulit, eisq. mandasse fertur, Rauennæ salem ut emerent; Isnardus Theodorum, Stephanum, ac Nicolaum genuit: quem Nicolaum, ferunt Belisarium tenuisse, cum aqua baptismatis sacra perfunderetur, sacramq. ob id affinitatem, Belisarium cum Isnardo contraxisse. Has nobilissimæ familiæ successiones, tametsi confusè scriptas, & cum temporum ratione fortasse parum consentientes, ex Antonii Franchini Commentariolo; quem Ioannes Petrus Ferrettus typographorum imprimendum prœlo curauit; hic uolui descripsisse, ut aditum patefacerem iis, qui diligentius rem ipsam inuestigabunt: neque enim fieri potuisse existimo, ut intra cursum triginta annorum; tot enim fermè ab Theoderici Regis morte, cum Importunus Traue rsarius, & Maximus filius uiuebant; ad Belisarium intercidere; quinque successiones, Maximi, Pyrrhi, Bucelli, Lotarii, & Isnardi concluderentur. Ex Theodoro Isnardi filio, Barnabas, & Paulus nascuntur, qui Paulus cum octingentesimo anno ab ortu Christi uiueret, uti dicemus, facit, ut Isnardus Nicolaum filium multo post Belisarii tempora susceperit. Vtcumque, ad Belisarium re-
ANN. DXLIIII. uertamur, quem, cum Rauennam peruenisset, ut illam diligenter muniret, & Italiæ statum multo quam putarat deteriorem comperisset, pœnituit uenisse: præsertim cum Totila, Tibure, Firmo, Asculo, Spoleto, Asisioq. captis, & Perusiæ expugnatione frustra tentata, ad obsidionem Romæ conuersus esset. Itaque conuentu Rauennam uocato, acri concione Romanis, & Gothis, qui Rauennæ erant, ad fidem seruandam; & bellum strenuè gerendum incensis, Iustino cum paucis in Rauennæ præsidio constituto, opem Romæ laturus, Rauenna cum classe profectus, omni ora Italiæ perlustrata, cò contendit. Iisdem diebus Bacauda, qui & Baucada scribitur, Iuliani Argentarii gener, socero opem ferente, ob consequuta; ut in uetustissima templi inscriptione legitur; beneficia, in regione Rauennatis vrbis, cui regioni Aphricisca cognomentum est, D. Michaeli Archangelo, templum, quod adhuc superest, ædificauit, dedicauitq. anno post consulatum Basilii iunioris, quarto,
ANN. DXLV. Indictione octaua, qui fuit a partu Virginis quadragesimus quintus supra quingentesimum nonis Mai. breuiq. post, Bacauda moritur, & in monumento marmoreo, a templo haud procul, infra turrim sepultus est. Per idem tempus Vrsicinus Archiepiscopus Rauennas, Iulianum Argentarium in ædificationem Augustissimi templi D. Vitalis incumbentem, hortatur, ut ad unius patroni ciuitatis templum, alterum adiungeret D. Apollinari, & geminata pietate, ambos Rauennatum Diuos tutelares, honore afficeret. Id cum Iustiniano Argentarius significasset, & Cæsar fuisset assensus, ad Classem, ubi templum ignobile D. Apollinari extructum erat, maius, ac nobilius templum ædificauit. Quod ad hanc diem extat, ipsam egregii operis admirabilem antiquitatem

quitatem præseferens. Non me latet, hoc ab Narsete ædificatum plerosque scribere, sed Ricobaldo, & aliis, Iustiniano per Argentarium, Argentariovę ipsi adscribentibus, ego pluribus de causis libentius assentior: accedente ad hæc uetustissimo lapide in ipso templi medio, litteris eius seculi sculpto, in quo legitur, Maximinum Archiepiscopum Rauennatem, templum illud ab Iuliano Argentario mandato Vrsicini Archiepiscopi, ædificatum, consecrasse. Blondus omnium sententia decipitur, qui de illustrata Italia scribens, id ab Theoderico ædificatum putat. Nec haud ita diu post, obiit Vrsicinus Archiepiscopus, cum annos tres Rauennati Ecclesiæ præfuisset. Sepultus in Diuorum Nazarii, & Celsi sacello. Eius imago in testudine spectatur Classensis templi: Ferunt autem, uti supra docuimus, eum Diui Vrsicini Rauennatis martyris memoriam, cum obtruncatus ex humo surrexit, caputque ambabus apprehendit manibus, tribus ex collo ramis palmæ prodeuntibus, renouandam curauisse, quòd eo modo sibi ad sepulchrum martyris oranti, uisus fuisset. Victor post Vrsicinum Archiepiscopus eligitur: qui Rauennatibus templis ornandis intentus, testudinem supra aram maximam ædis Vrsianæ erexit, pondo centies uiginti: ad quam conficiendam plerique scribunt, Iustinianum, censum omnem annuum, quem ex Italia capiebat, & centies uiginti librarum argenti summam complebat, Victori Archiepiscopo donauisse. Multis post annis, aucta libidine, atque auaritia, sublata testudo est, & lignea addita, argento incrustata: Tametsi putent non ignobiles auctores, a Victore incrustatam argento bracteato ligneam testudinem, non ex argento factam. Hanc anno MDXII. in direptione urbis, Galli rapuerunt. Ex eodem census argento, auroq. multa uasa, sacris celebrandis mysteriis conflauit; quorum pleraque suo tempore, Agnellus Rauennas, qui de his scripsit, superfuisse testatur. Inter cetera numerat ex auro, cum sericis staminibus, Endothym, sex imaginibus, quarum una Victorem referebat, eleganter pictam: Inscriptis autem circa Endothym litteris, suum id esse munus testabatur. Balneum iuxta domum templi, quod ad Archiepiscopatus muros pertinebat, restituit, præstanti marmore parietes uestiens: pauimento autem tessellati, uermiculatiq. operis. Fontem ab Petro Chrysologo, quadratum, iuxta Petrianum templum, in Classe, ædificatum, ornauit, in cuius erat orbita scriptum, *Saluo Domno Papa Victore.* Hæc omnia cum Agnelli tempore extarent, quæritur idem a maleuolis uiris dirui. Nunc tantarum rerum nulla apparent uestigia. Victorem Archiepiscopum fuisse hilarem ferunt, pulchra facie: cacodæmonibus ingenti terrori, eosq. fugare solitum. Moritur autem XV. kal. Mart. sepultus in sacello Diuorum Nazarii & Celsi, iuxta Ecclesium, cum parum diu Rauennati Ecclesiæ præfuisset. In eius locum Maximianus subrogatur, admirabili euentu. Nam Polæ ortus; quæ vrbs est Iapidiæ, Colonia a ueteribus uocata, tametsi Plinius sua ætate Iuliam pietatem appellari scribat; sacrisq. ibidem initiatus, uitæ sanctitate ad sacerdotis munus aspirans, Diaconus cum esset, foderetq. terram, sementem facturus, uas ingens auri plenum reperit. Ille primùm nouo casu, quid ageret incertus, mox boue interfecto, & exenterato, uentrem illius numismatibus implet, accersitisque utoribus, curauit ex hircorum pelle magnas confici soleas, quas item aureis ANN. DXLVI.

O nummis

nummis impleuit. Quod reliquum fuerat, religione tactus, ad Iustinianum affert. Sciscitanti autem Cæsari, an aliquam sibi partem retinuisset, respondit, Deum testor, Augustissime Cæsar, nihil mihi seruatum, nisi quantum in uentrem, ac soleas exposui. Accepit Iustinianus perinde ac de uictu, & uestitu dictum, cum tamen de eo intelligeret Maximianus, quod occultum suppresserat. Dum autem secum uolueret, quid muneris homini daret adeò fideli, nunciatum est, Victorem Rauennatem Archiepiscopum diem obiisse. Quocirca Rauennatibus pallium ab Cæsare per legatos petentibus, iussit, Maximianum, in eorum Archiepiscopum, ab Vigilio Pont.Max.consecrari. Is tum Pontifex apud Patras Achaiæ urbem exulabat, Theodoræ, uxoris Iustiniani iussu: quæ cum Anthemium foueret, uirum hæreticum, Vigilium ei in hoc assentiri recusantem, ad se Byzantium deduci curauit, & carcere, inediaq. misere cruciatum Patras relegauerat. Archiepiscopus itaque Rauennatum sacratur ab Vigilio Maximianus pridie Id. Octobr. Basilii iunioris quinquies P.C. Ind.X. quod incidit in annum a partu Virginis DXLVI. cum annum ætatis ageret octauum & quadragesimum; acceptoq. pallio Rauennam uenit. Sub id ferè tempus, cum Totila quattuor militum proditione, vrbem Romam occupauerat; ab se tamen; ut in malis; benigne, & clementer tractatam. Belisarius tunc in portu Antii se continebat, febri laborans, quam ex animi ægritudine ob tantam rerum difficultatem contraxerat: accedente præsertim falso rumore, portum illum, ubi Antonina uxor erat, captum. Nec diu post Totilas, cum nobiles Romanos, partim secum abduxisset, alios cum coniugibus, ac liberis in opida Campaniæ ablegasset, ceteros habitatores amouisset, miserando planè spectaculo, Romam gentium dominam, domicilium Imperii, & gloriæ, ab incolis omnino uacuam reddiderat, Belisarius autem cœperat; illam ingressus, restituere, ciuesq. reuocare. Rauēnates qui interea alium in Archiepiscopum suffecerant, & Maximiani ignobilitatem spernebant, urbe hominem excluserunt. Ipse uti summa uir moderatione, ac Christiana innocentia, ne longius ab grege abesset, extra portam D. Victoris haud procul a flumine, quod Fossasconti appellatum Agnellus scribit, iuxta D. Eusebii templum, iis in ædibus, quas Vnimundus Arianus Episcopus Theoderici Regis tempore ædificauerat, habitauit; necnon & apud D. Georgii; quas omnes ædes ac domus ædificatas ab Arianis Agnellus memoriæ prodit; Episcopiaq. uocata fuisse, quod illas Episcopi incolerent; extasseque omnes ad sua tempora; quibus temporibus Valerius, Rauennatum Antistes, eas est demolitus; ex eorūq. ruinis domū erexit. quæ noua, ac Valeriana dicebatur. In tanta dissensione Rauennatum, & Archiepiscopi; non defuere, qui per legatos superbiā, ac contumaciam Rauennatum significare Cæsari tentarent, sed cum resciuisset id Maximianus, retraxit eorum conatum, & se totum Dei prouidentiæ tradidit; cœpitq. interea & blādioribus uerbis, & muneribus, animos reluctantiū mollire, Deumq. assidue precari, ut quod sibi esset honori, & populo usui, id efficeret. Rauennates tandē, uirtute hominis perspecta, eum libenter in Archiepiscopū recipiunt. Huius Archiepiscopatus initio absolutum est augustissimum D. Vitalis templum, ingenti quidem, sed erudito sumptu. Nam totū orbiculare est, duplici ordine columnarum; alter superior, qui testudinem sustinet, & porticum efficit, e quo quasi ad Theatri simulacrum, in templi pauimentum, quod

erat

erat tessellati,& uermiculati operis,despectatur. Inferiores columnæ, superiores & Theatrum fulciunt, sectoq. lapide pretioso uestiuntur; quo eodem genere lapidum uniuersi parietes incrustabantur; nunc aliqua in parte non absunt. In iis lapidibus natura admirabili lusit opificio, efformatis animalium; rerumq. præterea diuersarum imaginibus; & sacerdotis præsertim sacris uestibus induti, perinde ac si esset rem diuinam facturus. Quòd si grauissimus ille philosophus Albertus Magnus uehementer miratur Regis caput, quod Venetiis, dum secarentur lapides, ad parietes templi incrustandos, uiderat; quid de hoc dixisset, quod uniuersum est absolutum, & Christianæ religionis pallio, ac uestibus indutum? Aram maximam D. Mariæ Virgini, ex alabastrite miræ perspicuitatis, dicauit, cuius testudinem quatuor columnis suffulsit, quæ cum pretiosæ essent omnes, earum tamen una longe omnes nobilitate superabat. Hanc aram, cum superioribus annis Cassinenses cucullati, qui modo, templum incolunt, e medio sacelli, ad parietem propius admouissent, columnas in ipso sacelli ingressu collocauere; & marmoreo pariete adiecto, sacellum intercluserunt; quo a populo magis secreti, rem diuinam faciant. Quæ omnium præstantissima columna est, dextrorsum ingredientibus apparet: in eaq. spectantur Porphyritis, Ophytis, Iaspidum omnis generis, Carbunculi, Calcedonii, Agathes, compluriumq. huiusmodi pretiosorum lapidum matrices; &, quod uoluptatem auget, humanorum capitum integre expressa simulacra, diuersarumq. huiusmodi rerum. Inter has columnas quod est spatii, statuæ ex marmore geminorum utrinq. puerorum, & cochlea marina, aut certe Buccinum; & serpens, qui Aesculapium referre creditur, complent, adeo insigni arte præcellentium artificum, ut, cum auctor ignoretur, tamen uel ipsius Phydiæ, ac Praxitelis opera æquare credantur. Eo loco, vbi sanctum cadauer D. Vitalis tumulatum erat, foueam excauarunt, cuius pauimentum pari artificio, quo & templum, exornatum. Inde ad hæc vsque tempora aqua emanat. Foueæ aram imposuit, testudine columnis quatuor pretiosissimis suffulta, contectam; quas columnas uniuersamque aram, ac testudinem, argento bracteato uestiit: adiecitque utrinque specula, e quibus uniuersi templi simulacrum redditur; quæ adhuc extant; sed reliqua sunt sublata. Porta ad Occidentem structuræ specie uniuerso operi consentiens, octo columnis præstantibus suffulta erat, ornamentisque alabastrite, & candidissimo marmore, multoque passim ophyte cælata spectabatur. quamquam e regione uniuscuinsque columnæ, ianuæ minores, adapertæ, postibus multiiuga historia sculptis, aderant. Nunc nihil omnino superest; aliundeque a meridie scilicet, & Oriente ingressus in ædem patet. In sacelli maioris testudine, Ecclesii, & Maximiani, Iustinianique Cæsaris imagines vermiculato opere conspiciuntur. Nam Ecclesius; ut diximus; ædificationi donec vixit, præfuit; Maximianus ædificatam ædem sacrauit. Cum autem consecraretur; cuius consecrationis dies fuit XIIII. kalen. Maii anno quadragesimo septimo supra quingentesimum, ab ortu Christi; interfuisse Iustinianum, atque Theodoram uxorem ferunt; contigisseq. ut, cum in templum Theodora ingrederetur, accurrissentque puellæ aquam lustralem in faciem illius, ut de more spargerent, dimouentes carbasea uela, quibus contegebatur, atq. circumdabatur aquæ uas, ne quid in eam im-

O 2 purum

purum decideret, uisa fuerit columba candidissima cœlitus demissa, inter uela ad aquam se conferens, & Theodoram alarum in aqua concussione, aspergens, summa omnium, qui aderant, admiratione. Huius rei testimonium pictura facit, in testudine maioris sacelli, uermiculato opere elaborata, quæ nunc uisitur. Quamquam, quod in me est, adduci nulla ratione possum, ut id credam Theodoræ contigisse, fœminæ improbæ; quæ & Anthemium hæreticum tueretur, & Vigilium Pontificem, ob id; uti supra memorauimus; summis cruciatibus, carcere, & exilio impie affecerit. Et de pictura columbæ quod dicitur, eam ego non ob mysterium significandum, sed ornamenti causa putauerim adiectum, quod scilicet sculptores ad ornatum in uasis medio eam auem, qua significari simplicitatem, ac puritatem scribitur, apposuerint. Pictura uero eius uasis simulacrum refert. Nisi forte; si tamen assentiri uulgatæ illi famæ, ac inueteratæ uelimus; id eo tempore factum putemus, quo Vigilius est in sedem restitutus; coniicereq. fortasse possumus Theodoram resipuisse; Deo commonstrante hoc exemplo, quam procul ab uera religione abfuerit. Cum itaq. interessent sacris Iustinianus, & Theodora ut ferunt, una cum innumeris proceribus, ac matronis, frequentiq. præterea populi multitudine, Maximianus Archiepiscopus, summa pompa ædem sacrauit; atq. inter cetera, Diuis Nazario, & Celso sanctissimum illud sacellum, de quo diximus, quod ualuis ex ære mire scalptis, ac celatis claudebatur. Sacello hæc erant inscripta.

Ardua consurgunt venerando culmine templa
Nomine Vitalis sanctificata Deo;
Geruasiusq. tenet simul hanc Protasius arcem,
Quos genus, atq. fides, templaq. consocians;
His genitor natis fugiens contagia mundi
Exemplum fidei, martyrijq. fuit.
Tradidit hanc primum Iulianus Eclesius arcem,
Qui sibi commissum mira peregit opus;
Hoc quoque perpetua mandauit lege tenendum,
Hoc nulli liceat condere membra loco;
Sed quæ Pontificum constant monumenta priorum,
Fas sibi sit tantum ponere, uel simile.

In D. autem Vitalis porticu, quam Ardicam appellabant, hæc legebantur. *Beati Vitalis basilicam, mandato Eclesii Episcopi, Iulianus Argentarius ædificauit, ornauit, atque dedicauit: Consecrante uerò Reuerentissimo Maximiano Episcopo sub die XIIII. kal. Mai. Sexies P.C. Basilij Iun. V.C. Indictione. X.* Quo loco cum nulla fiat mentio Iustiniani, neque Procopius Rhetor, eorum temporum æqualis, libello, quem edidit de Iustiniani ædificiis, ubi omnia uel minima diligentissime persequitur, quidquam de his Rauennatibus afferat, ego nihil certi, quod scribam, habeo: fides esto penes horum auctores, qui consecratum templum Iustinianũ, ac Theodorã egregiis muneribus exornauisse; & confestim Iulianum Argentarium consecrationis mysterium, quod extat adhuc, uermiculato opere pingendum curauisse tradunt. In eius testudinis cẽtro Agnus tanta arte pictus est, ut, quocumq. te recipias, cõuersam ad te faciẽ habere uideatur,

quod

quod non minimam in pictura laudem habet: siquidem scribit Plinius, Amulium pictorem, grauem, ac seuerum, eundemq. floridum fuisse, cuius esset Minerua spectantem aspectans quacumque aspiceretur. Sub id tempus ab Doctoribus Rauennatis Gymnasii, quod Theoderici Gothorum Regis tempore, Boetio, Cassiodoro, & multis praeterea doctissimis uiris Rauennae existentibus institutum ferunt, aliqui putant conditum Infortiatum, aliqui repertum, cum diu latuisset; praesertim cum Iustinianus tunc, opera, & consilio usus Ioannis patritii Triboniani, Theophili, Dorothei, doctorum uirorum, leges Romanas sparsas & incompositas ad ordinem redigeret, ingenti illa librorum multitudine sublata. Quod si quando necessarium fuit, id quidem certe nunc est, cum non infiniti solum libri de legibus scripti sint, & ab omnibus passim in dies plures scribantur, sed tot uariorum Doctorum opinionibus pene corruptae sint leges. Controuertisse Maximianum Archiepiscopum ferunt hoc tempore, cum Imperii ministris de Silua, cognomento Iustrum appellata; & Iustinianum, Maximiano, quem unice diligebat, edicto, ac publicis tabulis mandauisse, uti Ecclesiae Rauennatis perpetuo esset. Aedificauit Maximianus apud Polam etiam patriam templum D. Mariae Virgini, quod Formosum uocauit; eiq. sacerdotis, qui templo praeesset, domum adiunxit; & opes suas omnes Rauennati Ecclesiae dono dedit; quas Agnellus refert suo etiam tempore seruari. D. Andreae templum, quod Chrysologus aedificauerat, pretiosis ex marmore columnis, & uariegatis iucundo naturae lusu, suffulsit. Quo tempore D. Andreae apostoli sanctum cadauer oblatum Maximiano refert Agnellus; in Orientemq. Patras illum profectum, ut Rauennam cadauer deueheret. Sed cum haec Iustinianus resciuisset, iussisse uti ad se Maximianus Byzantium ueniret; deferret cadauer Apostoli, quòd ingenti desiderio uidendi illius teneretur. Id cum Maximianus effecisset, Caesarem aiunt pluribus apud eum egisse, uti Byzantii sanctum cadauer relinqueret; decere enim, ut, cum primam orbis sedem, Romam ipsam, Petrus frater Ecclesiae caput teneret; Byzantium, quae succedere illi ob Imperii dignitatem uidebatur, haberet Andreas. Tum Maximianus: Fac, inquit, ut lubet: id tantum mihi des, ut liceat cum meis sacerdotibus nocte ad Apostoli sanctum cadauer hymnos decantare. cui cum annuisset Caesar, ipsi totam noctem insomnem ducentes, precibus ad Deum fusis, arrepto Maximianus gladio, cadaueri barbam abscidit; unaq. cum aliis sanctorum uirorum reliquiis, eam, assentiente Iustiniano, Rauennam inuexit, & sub ara maxima templi D. Andreae, cuius templum columnis suffulserat, collocauit. Haec, quae ab Agnello scribuntur, non uidentur consentire cum iis, quae alii tradunt scriptores non ignobiles, Ricobaldus praesertim, & Platina in Cleto, affirmantes Constantii Caesaris, qui Constantini primi filius fuit, tempore, Apostoli Andreae, Lucae Euangelistae, & Timothei reliquias Byzantium importatas, magno populi plausu, & ingenti ueneratione exceptas. Vtcumque sit, omnium consensu constat, Barbam Diui Andreae Maximianum sub ara eius templi maxima collocauisse. atque hinc patet turpiter eos errare, qui putant Maximianum Diui Andreae templum aedificauisse, cum id Petro Chrysologo ferendum sit acceptum. Interea Iustinianus, Antonina suppliciter petente, Belisarium ex Italia euocat, praesertim quod a Parthis noua molientibus premeretur.

Decedens Belisarius, Romæ Diogenem cum aliquot legionibus relinquit. Maximianus Archiepiscopus consecrauit etiam ædem illam præclaram, quam D. Apollinari in Classe Argentarius, hortante Vrsicino Archiepiscopo, & Iustiniano Cæsare assentiente, extruxerat. Cuius rei argumentum tabella extat ex marmore, quæ eius sæculi characteribus, & dicendi modo latine sculpta, in eius templi medio nunc cernitur. In templi autem porticu, magnis characteribus. *Beati Apollinaris sacerdotis basilicam, mandato beatissimi Vrsicini Episcopi a fundamentis Iulianus Argentarius ædificauit, ornauit, atque dedicauit: consecrante vero Beato Maximiano Episcopo, die Nonarum Mai. Indictione duodecima, Octies*
ANN. DXLIX. *P.C. Basilij*. Quod tempus in annum cadit a partu Virginis, quingentesimum quadragesimum nonum. Maximianus cadauer D. Probi, cum ceteris sanctorum Antistitum cadaueribus, unguentis delibutum optimo loco posuit: ac in frontispicio templi D. Probi: in quo sancta cadauera locauerat, quod erat ad mare, modo ne uestigium quidem seruat; Diuorum Probi, Eleocadii, & Caloceri imagines tessellato opere pingendas curauit; ædemq. illam uniuersam instaurauit, & ornauit. Grauissimus post D. Hieronymum, atque Orosium historiarum scriptor; quarum nihil superest, præter paucula uerba, quæ quoniam uetustissimus illius uitæ scriptor Andreas Agnellus, apposuit, nos ad tanti uiri memoriam, pro uiribus, conseruandam, carere illis hanc nostram Historiam noluimus. Hæc autem sunt. *In Alexandria uerò nulla extrinsecus malitia, sed quod seditiosum semper genus inquietum est, ciuile interse motum est bellum, non uirtutis medio, neque ob defensionem, sed ob necem, atque interitum ciuium. Commoti uniuersi Præfectum suum intra Ecclesiam occiderunt, qui iam ante aliquot annos similiter Episcopum suum, accusantes hæreticum, interfecerunt. Quo comperto Imperator, in iram uersus, funditus Ciuitatem iussit euerti: Denique misso alio Præfecto, Lauditio nomine, intra ipsam Ciuitatem quadraginta uiros per singulas regiones suspendit in ligno: sed tunc elaborauit Dioscorus eiusdem vrbis Episcopus, & manifestè posuit animam suam pro ouibus suis, electiq. ex eremo monachi, apud Imperatorem properant, atque pro excessu ciuium ueniam exorant. Cessit sacerdotibus Imperator, & in posterum ut ab huiusmodi cauerent, iussit. Huic Episcopo apud Alexandriam Timotheus suffectus est, quem ego in Orientem nauigans, rectè administrantem in sua ciuitate uidi. Sed ante parua Nazamba Ciuitas Ciliciæ, terræmotu facto, concidit, in quo periisse ferunt millia hominum amplius triginta.* Hactenus Maximianus. Qui Rauennæ ædificauit ad memoriam obtruncationis D. Ioanni Baptistæ, ædem extra vrbem, quam nunc ædem in Marmorario appellamus. Tricollim, quam uulgari nomine Canonicam uocabat, absoluit; adiectis sua, & aliquorum superiorum Archiepiscoporum imagine, hisq. carminibus.

Hic Petrus iunior Christi præcepta sequutus,
Vt decuit, sacris moribus exiliit;
Hic quoq. fundauit mirandis molibus arcem,
Nominis ipse sui hac monumenta dedit.
Huius post obitum Aurelianus gessit honores,
Post hunc Antistes extitit Ecclesius:
Hinc fuit Vrsicinus; sequitur post ordine Victor,
Temporibus iunior Maximianus adest.

Is

Is Polensis erat, Christi leuita profundus,
Lege Dei miserans, & pietate bonus;
Quem Deus ipse virum decorauit culmine sacro,
Ecclesiaq. suæ Pontificem statuit;
Ipse autem factis proprijs se non meruisse
Culmen apostolicum, sed pietate Dei.

Hæc carmina eo etiam libentius descripsi, quo Archiepiscoporum ordo clarius eluceat. Floruit autem hoc tempore Gymnasium Rauennas, non Doctoribus solum, sed auditoribus, qui admirabili progressu, clarissimi adhuc habentur. In his Fortunatus celebratur, Pictauorum, & Felix eius socius, Taruisinorum Episcopi. Natus est Fortunatus, loco, cui Duplabili nomen est, ab opidis Ceneta, & Taruisio haud procul: Rauennæ tamen educatus, litteris ibidem operam dedit, vti Paulus Diaconus auctor est: & in Grammatica, Rhetorica, & Geometria celebris admodum est habitus. Cum autem oculorum dolore maximo laboraret, eodemq. fere morbo Felix, socius eius male haberetur, ambo ad DD. Ioannis, & Pauli, quod adhuc templum Rauennæ extat se contulere. Ibi ad aram D. Martini, qua fenestra erat, & assidue plena olei lucerna ardebat, dum essent, ægris illo oleo contactis oculis, & dolor statim abiit, & valetudo recuperata. Quamobrem tanta reuerentia in Diuum Martinum affectus est Fortunatus, vt decreuerit reliquias eius inuisere, quæ erant in Gallia: Quod & fecit, iterq. suum carminibus elegantissimis descripsit. Vbi verò Turones, ita vt optauerat, peruenit, ad Pictauos transgressus est, ibidemq. constitit: & primo sacerdos, mox eius Episcopus ciuitatis factus, honorifice ibidem ad sepulturam datus est. Inter cetera, quæ extant, illius monumenta docet qua veneratione sit adeundum D. Apollinaris Classensis templum, monens, vt eius limina, non solum veneraremur, sed & lamberemus cum D. Apollinaris sanctum corpus, pretiosum appellat, atq. ita scribit.

Rursus Apollinaris pretiosi limina lambe
Profusus humi.

Interea Totila oppugnata vrbe, quam sponte direptam deseruerat, denuo potitur, non dissimili, ac antea fecisset, & maiore etiam humanitate. Centumcellas Diogenes aufugerat: vbi cum Totila paciscitur, deditionem se, nisi certo die opem fœderati tulissent, facturum. Dum vero Totila in Siciliam transgressus, Syracusas obsideret, Gothi, quos in Picentes miserat, Ariminum capiunt, & Rauenna haud procul, cum Herulis commisso prœlio, feliciter dimicant, Duce Herulorum interfecto. Itaq. omni fere Italiæ Gothi dominabantur, extra Rauennam, Anconem, Hydruntum, Centumcellas, & plerasque paucu las alias vrbes, cum Iustinianus, cui res Italica cordi erat, Germanum patruelem suum, qui Mathasiuntam Theoderici neptem vxorem habebat, aduersus Gothos Ducem in Italia decernit. Verum hic cum in Illyrio veniens, obiisset, Cæsar primo quidem Germani filios, deinde mutata sententia Narsetem Eunuchum destinat, potestatemq illi facit, vt quantis videretur viribus, & armis Italiam aggressus, Barbaris prouinciam liberaret. Erat Narseti amicitia multis cum Regibus, & populis propter virtutis famam. Facile igitur ab iis; præter Imperii Romani opes; quæcumq. voluit auxilia impetrauit; inter quos ab Alboino Rege veteri amico, Longobardorum equitum mil-

millia duodecim; vt Gepidos taceam, & Hunnos, & Herulos, & Persas, & Arabes. Sub id ferè tempus, cum Maximianus Archiepiscopus D. Stephano templum Rauennæ excitauit, haud procul ab Opilionis posterula, quod tessellato opere, multisq. Diuorum reliquiis ornauit, dedicauitq. vt hæc ostendit inscriptio, quæ in illius templi porticu legebatur. *In honorem sancti protomartyris Stephani, seruus Christi Maximianus Episcopus, hanc basilicam ipso iuuante a fundamentis construxit, & dedicauit die Tert. Id. Decembr. Indictione XIIII. Nouies P.C. Basilij Iun. V.C.* Adscripsit, & hæc carmina supra arcum testudinis extrinsecus.

Templa micant Stephani martyris, & nomine sacra
Qui prius eximium martyris egit opus.
Omnibus vna datur sacro pro sanguine palma
Plus tamen hic fruitur, tempore quo prior est.
Ipse fidem, votumq. tuum nunc magne sacerdos
Maxime te iuuans hoc opus explicuit.
Nam talem subito fundatis molibus aulam
Sola arte hominum facere non poterat.
Vndecimum fulgens renouat dum luna recursum,
Et cœpta, & pulchro condita fine nitet.

ANN. DL. Inciderunt autem hæc in annum a partu Virginis quingentesimum quinquagesimum. Narses omnes copias ex Illyrico mouens, Dalmatiamq. & Tergestini sinus oram circumflectens, Sontio tandem amne superato, apud Aquileiæ dirutæ reliquias consedit. Antea vero quam in Italiam perueniret, a Va-
ANN. DLI. leriano Rauennæ Præfecto, cum Gothis nauali apud Anconem prœlio feliciter dimicatum est. Dum enim Ancon ab Gothis acriter terra, mariq. oppugnaretur, Valerianus Rauenna, cum eius vrbis militibus egressus, accersitis etiam tum ex Venetis, tum ex Dalmatis quæcumque potuit auxiliis, Gothos ingenti clade, omnibus fere captis nauibus, superauit. Qua Victoria cum Cæsarianis animus esset firmior factus, & Gothis fractior, Narses alacrius
ANN. DLII. ab Aquileia mouens, per Italiam, duas in partes diuisis castris, iter ingressus est. Partem per campestrem Venetiæ ire iubet, & hi Longobardi omnes fuere. Reliquas copias circumire paludes; & Rauennam versus iter agere. Totila Rex, cognito iam antea Narsetis aduentu, Theiam primarium belli Ducē transmittit ad Longobardos distinendos. Sed lōge celerius opinione Totilæ facto itinere, Longobardi transmisso Pado, ad Brixillum castra locant, mense Quintili. Prodigia complura sub id tempus Rauennæ visa Agnellus scribit, multisq. in ipsa clarissima meridie luce secum colloquentes homines, os ad os, visos; ingentemq. omnibus terrorem incussisse; & octauo kal. Sextil. hora diei tertia acies in aere inter se pugnauisse. Maximianus interea Rauennatum Archiepiscopus vascula duo ex auro, pondo octo & viginti, in quibus sanctum Chrysma seruaretur, Rauennati Ecclesiæ dono dedit; quorum alterum paulo ante sua tempora periisse Agnellus testatur, alterum extare; cui sic erat inscriptum. *Seruus Christi Maximianus Archiepiscopus hoc Chrysmatarium ad usus fidelium fieri iussit.* Donauit, & endothyn byssinam præstantissimam, omnem Christi Dei historiam continentem, qua in die festo Epiphaniæ aram maximam exornari consuesse testatur Agnellus. eam tamen Maximianus non perfecit,

fecit, sed Agnellus, qui illi in Archiepiscopatu subrogatus est. Adiunxit, & ex auro aliam Endothyn, in qua auro textili pictæ erant omnium, qui illum præcesserant, Archiepiscoporum Rauennatum imagines. Fecit, & geminas alias, in quibus margaritis, & vnionibus sic erat descriptum. *Parce Domine parce populo tuo, & memento mei peccatoris, quem de stercore exaltasti in Regno tuo.* Crucem quoque auream maiorem, quæ Agnelli tempore extabat, faciendam curauit, & gemmis, ac margaritis pinxerat; in cuius medio ligni Crucis, cui Christus Deus suffixus fuerat, frustulum conclusit. Diuinos omnes libros, qui duo, & septuaginta numerantur, sacerdotum suorum, & templi vsibus, describendos elegantissimo charactere curauit, & ipsemet perdiligenter emẽdauit. Pauca de multis referuntur, cum in eo, optimi Archiepiscopi munere functo, quicquam numquam fuerit desideratum, quod ad salutem sui populi, Ecclesiæq. administrationem facere uideretur. Opes suas omnes Rauennati Ecclesiæ reliquit: Manicheos plerosque Rauennam per id tempus occultè peruenisse, qui eius vitam scripsit vetustissimus auctor tradit: Hi ab insano, & barbaro Mane, viro Persa, originem, ac nomen ducentes Catholicam de vera Christi Dei humanitate sententiam oppugnabant, & ex vltimis Persarũ finibus, Romam vsque, ac Rauennam stultissima dogmata disseminarunt; nostro, vt ait Eusebius, orbi Persica venena propinantes. Sed statim deprehensi sunt, & a Rauennatibus vrbe eiecti, iuxta amnem, eo loco, cui fossa Schonii erat nomen, contrucidantur, & lapidibus obruuntur. Longobardi interea ad Brixillum castra locauerant, quod opidum Rauennatis agri erat. Si quidem, vti Blondus affirmat, hoc tempore, quæ ad Padi ripam pertinebant, quæq. ad Venetos exposita sunt omnia usque ad Mincii amnis ostium, quo Beuacus in Padum influit, Rauennatis agri erant, neque ea tunc ripa opidum aliquod habebat. In altera, inter Rauennam, ac Placentiam, vnicum erat, bello satis commodum, Brixillum: cuiuis cispadanatum ciuitatum, excepta Rauenna; si Iustiniano id scribenti assentimur; penè par, & magnitudine, & ciuium frequentia, qui in omnibus motibus, qui Italiam tot bellorum procellis per multos annos agitauerant, secuti sunt semper Rauennates partes. In mediterraneis eius regionis a Pado, & Brixillo, haud procul, Tannetum fuerat opidum uetustissimum: quod semper, una cum Brixillo, Rauennatibus adhæsit: estq. id nunc, Regii lepidi ciuitatis vicus. Dum igitur ad Brixillum Lõgobardi iam peruenissent, Narses ab Ioanne Vitaliani filio, eius regionis perito, viam edoctus, præter Totilæ opinionem, qui exundantibus ea tempestate fluminibus, eum tractum planè inuium putabat, per æstuaria ceteras copias Rauennam transmittit. Ibi Narses, veteranis militibus, quæ debebat stipendia, persoluit, & cum duo Mediolani creati Episcopi, seditionem in vrbe cierent, licet Francis omnia tenentibus, vtrumque adesse Rauennam iussit. Ibi nouem dies moratus, litteras legit, ad Valerianum Rauennæ Præfectum, ab Vsdrila Gotho, qui Arimini præerat, missas, quibus denunciabat Romanis, vt aliquando tandem æquo se campo, Gothis id maximè expetentibus, ostenderent. Irrisa Barbari insolentia Narses, Iustino in custodia Rauennæ relicto, cum vniuerso exercitu, Ariminum ire contendit, vbi primo congressu, Vsdrila occisus, reliqui in fugam acti sunt. Romam deinde Narses abiit, atque in itinere animo iam præsumens Totilæ consilium, quem

Tusciam

Tusciam emensum, ad Apenninum peruenisse, atque ad Taginam vicum castra fecisse didicerat, eodem & ipse aduenit, ac non longè, stadiis centum, in planitie constitit. Nec diu post commisso propè Cantianum flumen prœlio, Totila tandem grauiter vulneratus, ingenti accepta suorum clade, fusus, fugatusq. est, & in opidum Capras importatus, ibi mense Augusto, anno quinquagesimo secundo supra quingentesimum discessit è vita. Theias in eius locum suffectus, haud procul ab Luceria in Campania, fortiter oppugnans, virtute Narsetis, eodem anno opprimitur. Atque ita secundo, & sexagesimo anno postquam Theodericus eorum Rex primò Italiam est ingressus, Gothorum nomen cum Regno interiit, Gens belli, & pacis artibus, atque etiam Imperii administratione celeberrima, cuius iustitiæ, humanitatisq. magna exempla tradita sunt. Quamobrem cum, Totila Regnante, Gothus quidam cataphractus, Calabri hominis filiæ virgini stuprum obtulisset, cum Totila morte mulctauit, & bona eius omnia Virgini adiudicauit: ea autem humanitate in illos se gerebant, quos captiuos in bello fecissent: nisi si quando aut furor belli, aut militum insatiabilis cupiditas, secus tulisset: vt multi stipendia in eorum castris sponte mererent. Quid verò ea benignitate illustrius, in homine barbaro, qua, capta Neapoli, Totila Rex est usus, cum Romanorum, qui in eius erant vrbis præsidio, curam suscepit? veritus enim ne fame iam diu confecti, nimia ciborum copia grauarentur, atque interirent, id excogitauit remedii. Ad portum, & vrbis portas, qui exire neminem permitterent, locauit: cibos cuique certo modo, idq. minus, quàm pro eorum cupiditate, præscripsit, in diesq. sensim auxit, dum tandem non læderentur. Ita receptis viribus, abeundi quo vellent, potestatem fecit. Cumque Romanarum copiarum Dux, Conon, conscensis nauibus, reflante vento, nauigare prohiberetur, timeretq. ne commutato animo, Totilam humanitatis, ac promissorum pœniteret, cum Totila ad se accitum, & vna secum reliquos milites, iussit bono animo esse, mixtosq. cum exercitu Gothorum, quæ suppeditarent ad victum, comparare. Tandem aduersa perseuerante diutius tempestate, equos illis, ac pecuniam in iter, dono dedit, & Gothis, qui tuerentur, adiectis, Romam, vti optabant, misit: quod, & iis fecit, qui, capta Hadriani mole, Constantinopolim abire voluerant, tametsi magno ab illis damno fuisset affectus. Videbatur autem Totila; quando iam de Theoderico satis supra dictum est; ceteri verò Reges paucis admodum annis præfuerunt; ad C. Cæsaris mores, & gloriam beneficiis, munificentia, facilitate aspirare, milites suos subleuare, Commilitones appellare, laborare, vigilare, maturare. Erat Gothis militiæ magna scientia, animus belli ingens, quippe qui a pueritia omnes labores, & pericula consueta haberent; & vbi primum ætas militiæ patiens, stipendia facere poterat, nihil bello potius ducere: nam arma ipsi tractare, bella gerere, Romanos, id autem est Italos; quos veteri a superioribus Cæsaribus, Antonino præsertim, nomine accepto, Romanos appellabant, domi ocium habere voluerunt, extra paucissimos, quos virtute, & fide spectatos, legimus inter armatos Gothos aliquando militasse. Excusari a militia poterat nemo ex Gothis: Qui valetudine, aut imbecillitate impediebatur, ei Rex, causa diligentissimè perspecta, laboris vacationem dabat, litteris ea de re scriptis, quibus militari illū dono priuabat, cum esset præsertim de suo, vnde viueret, affirmans, æquū

non

non esse, ut rem laborantis, ociosus acciperet: cauebat etiam, ne quis desertoris eum crimine notaret. Mercenaria militia, quo modo nunc utimur, rara illis erat: & si externus aliquando miles esset euocandus, non singulatim vnicuique, sed generatim atque vniuerse, dabatur, vnde militibus necessaria compararentur: vti in subsidiariis Gepidarum, ac Rugorum copiis factum legimus: ita Romani, Scipionibus in Hispania res gerentibus, Celtiberis in amicitiam receptis, mercenario, & externo milite primum vsi sunt, ut auctor est Liuius, cum antea ipsi, cum liberis in expeditionem irent: quod & Gothi fecerunt. Neq. verò Rex belli summam, sua sententia, gerebat, sed consultores adhibebat proceres Gothos, quorum apud eum consilia plurimum valebant. Gladiis vtebantur, potissimum proceres, ita temperatis, vt ferrum secarent, mediis marginum alueis excauatis sic, vt variis intextum coloribus metallum videretur: id autem curabant cote, ac puluere, valde detergente, quod erat apud Vnarnos populos, vnde huius generis arma habebantur. Castra eorum cingebantur crebris stipitibus ab summo præacutis; fossa circumdabantur lata, atque alta: quidquid autem inde egerebatur telluris, intra castra coniectum, valliq. & muri loco erat, qua patebat aditus, qui locus esse angustus admodum, & difficilis consueuerat, firmabatur egregio milite. Aciem non vna semper ratione, sed pro ratione loci, temporis, hostium instruere. Maximam partem, pedites subducere in primam aciem consueuerant, utrinque equites: in nouissimo agmine, a castris haud procul, phalangem locare, quæ uictos hostes, si fugerent, trucidaret. Nonnumquam equitatum in fronte exercitus locabant, pedites in subsidiis, vt equites fusi, fugatiq. se ad pedites reciperent, ibidem tuti consisterent, denuoq. simul coniunctis viribus, atque armis in hostes ruerent. Solis aliquando pugnabant hastis longioribus, quod contra belli leges factum scribit Procopius, cum gladiis, sagittisq. hostes, & omni genere armorum vterentur; neque circumuenire hostes possent, cum non essent in cornua distributi: Itaque nihil mirum, si fusis, ac perturbatis suis, Totila victus, vulnereq. confossus ex eo prœlio discessit, quod postremum, ita instructa acie fecit, cum eos Romani ducto in Lunæ speciem exercitu circumuenissent. Quamquam verò Romana instituta, nulla mutarunt, Senatum, Præfectos, Comites, Curatores, & id genus alia, tamen pleraque suo more instituta sunt; quæ tamen Romanas leges, ac dignitates imitari viderentur. Hinc Gothorum Iudices in prouinciis, Comites appellabant, qui Gothis ius dicerent. Quod si Gotho lis cum Romano esset, eam Comes Gothus, adhibito Romano, viro prudenti, cognoscebat. Inter Romanos, Romanus: atq. ea de causa Rex cognitores in prouincias mittebat. Comites etiam destinabantur ciuitatum, in quibus Comitem potissimum Romanum, & Rauennatem legimus; Huic, illud etiam muneris incumbebat, vt operas negociatorum, quas operas quotannis certo numero Regi debebant, exigeret, magnum nauium numerum breuissimo temporis spatio compararet, & mandata Regis, exhauriret. Si quis timuisset aduersarii insidias, impetusque, illi Rex, virum strenuum, manu promptum, perpetuum Comitem adiungebat; is viri in clientelam suscepti stipabat latus, & si ab aduersario appeteretur, districto & ipse gladio, pro uirili parte, tuebatur, pro eo autem, ac se gesserat, stipendia illi, ac munera dabantur: Saionem, huiusmodi; defenso-

censorem appellabant. Ceterum quoniam acciderat, vt Saio pecunia corruptus, in ipsa dimicatione arma in eum verteret, quem tuendum susceperat, Rex iussit, ut cautione prius deuinceretur, nihil se contra ius, & Regia edicta esse facturum. Ceterum non hominibus solum singulis, sed exercitibus etiam Saiones adiungi consueuerant. De matroniis sanxerunt multa: vnus poterat Rex litteris suis dare, vti consobrina, legitima fieri vxor posset, idq. perrarò. Quæ sibi par, & æqualis non esset, eam nemo coniungere sibi matrimonii dignitate poterat, sic, vt filii inde nati, legitimi hæredes haberentur, nisi id a Rege fuisset impetratum. Gothorum vxores, si quid egissent perperam, si in aliam mulierem aut contumeliam, aut vulnera intulissent, mulctæ in eas, maritis ius erat: ii si neglexissent, causam Rex cognoscebat. De adulteriis ita sanxit Athalaricus Rex. *Si quis superflua, turpiq. cupidine, coniugali honestate despecta, ad concubina elegerit uenire complexus, si ingenua fuerit, iugo serui tutis cum filijs suis, modis omnibus addicatur uxori: ut illi se per honesta iudicia sentiat subdi, cui pollicitam libidinem credidit posse praeponi. Quod si ad tale flagitium ancilla peruenerit, excepta pœna sanguinis, matronali subiaceat vltioni, vt illam patiatur iudicem, quam formidare debuisset absentem.* Ceterum licet Gothorum in Italia Regnum desiit, florebat tamen in dies magis in Hispania, eoq. maiore felicitate, quò Arriana tandem reiecta perfidia, & Catholica fide accepta, magna religionis monumenta reliquerunt. Ex Italicis, Ablauius Rauennæ educatus, & fortasse etiam natus, Romanis litteris eruditus, scripsit de Gothorum bello, temporum illorum historiam complexus. Sub id tempus, vti memoria Agnellus prodidit, Franci, quos in auxilium Gothi euocauerant, ex Italia ab Narsete etiam pulsi sunt: ii aliquot annos Cisalpinam Galliam tenuerant, & cum Gothis; quos in Italia degere, tamquam Romanis obtemperaturos, Narses permiserat; arma coniunxerant. Itaque Narses Cumas, & Lucam resistentes acriter obsedit. Lucæ autem, Bono cum præsidio relicto,
ANN. DLIII. Rauennam in hiberna concessit: nam exeunte iam anni quinquagesimi tertii supra quingentesimum autumno, bellare per hiemem nolebat: quòd esset id commodius Francis futurum, quorum vires æstate eneruatas, hibernum tempus confirmat. Rauennæ tercentos tantum homines, domestici obsequii causa secum retinuit. Cum autem in Classe, Rauennatis agri castello; vt ipsis vtar verbis Agathii, qui hæc scripsit; Narses ageret, venit ad eum Aligernus, Theiæ Regis frater, qui Cumas tenebat, a Narsetis adhuc militibus obsessas. Is & tradidit illius vrbis claues, & se fidelem ei operam nauaturũ pollicitus est. Quod & fecit. Postero anno Vigilius Pont. Max. Concilium Byzantii quintum, aduersus Theodorum, & Anthemium Byzantium Episcopum, cum habuisset, qui Eutychianam hæresim tuebantur, affirmabantq. D. Mariam Virginem, solum hominem, non Deum, & hominem peperisse, atque ob id fuisset in Concilio decretum, vti ea Θεότοκος appellaretur. Quo tamen longè antea vocatam nomine fuisse, & Concilium Ephesinum, & Chrysologi Archiepiscopi Rauennatis prior de generatione Christi concio, apertissimè testantur. Ab Iustiniano Romam dimissus, cum in Siciliam venisset, Syracusis, grauissimo calculi dolore, obiit V. kal. Ianuar. Pelagius illi Romanus,
ANN. DLIIII. ineunte vere suffectus est. Narses, cum reliquiæ Gothorum noua moliri denuo auderent, & Francos, commisso ad Casilinum prœlio, interemit, & Gothos

thos Casini obsessos, in deditioneq. acceptos Cōstantinopolim misit. Soluturus deinde vota, quæ initio belli Deo nūcupauerat, ex manubiis bello partis, & Romæ, & Rauēnæ, & Venetiis tēpla dicauit: atq. tunc exædificasse D. Apollinaris in classe ædē pleriq. putant, quaterno columnarū ordine, & precioso marmore incrustatis parietibus magnificam. Sed Narses nō hanc ædificauit, verum iam extructæ ab Iuliano Argentario, vt supra scripsimus, domū egregiam, & multa præclara ornamenta adiunxit. Sub id tempus Maximianus Rauennas Archiepiscopus moritur octauo kal. Mart. Hoc enim die, non autē nono kal. in vita ipsius, quæ vetustissimo charactere manu scripta, apud sacras virgines D. Andreæ hactenus seruatur, legimus, & in Rauēnati Ecclesia eius dies festus agitur. Sepultus est ad aram maximam in D. Andreæ, vbi illius barbam collocauerat. Inde sublatus tempore Petronacii Archiepiscopi, vti narrabimus. Quòd verò hunc in hæresim aliquando lapsum fuisse pleriq. recentes auctores scribunt, & id omninò a ueritate longè abest, & quod Maximiano Istriæ Episcopo, est adscribēdū, Rauennati falso imponunt. Quia enim multis propter inscitiam uisum fuerat Concilium Constantinopolitanum, de Chalcedonensis auctoritate plurimum diminuisse, tribus eius, vt rebantur, Capitibus infirmatis, Liguriæ, Venetiæ; & Istriæ Episcopi; quorū erant principes, in Venetia, Macedonius Aquileiensis, in Liguria, Honoratus Mediolanensis, & in Istria, Maximianus; conuenerant Aquileiæ, & Concilium illud minimè obseruandum statuerant. Itaque vbi Pontificatū iniit Pelagius, scriptis ad Narsetem litteris, Petroq. & Proiecto illuc missis, Thracium, & Maximianū Episcopos, ac potius, vt ipse inquit, nomina tantū Episcoporū habentes, ad Romanæ Ecclesiæ auctoritatem reuocare, & ne res Ecclesiasticas ad proprios vsus conuerterent, vti faciebant, curare cōtendit. Sed cum eorum Episcoporum nemo præceptis Pontificiis obedientē se præbuisset, nouas scripsit ad Narsetem litteras, vt ad Iustinianum illos Constantinopolim mitteret: sic autem deinde addit. *De Liguribus, Veneticis, & Istris Episcopis quid dicam? quos idonea est excellentia vestra, & ratione, & potestate reprimere: ne dimittatis, in contemptum Apostolicarum sedium, de sua rusticitate gloriari: cum si quid eos de iudicio uniuersalis synodi, quod Constantinopoli per primam nuper elapsam indictionem actum est; forte mouebat, ad sedem Apostolicam; quod semper factum est; electis aliquibus de suis, qui dare, & accipere rationem possent, dirigere debuerunt, & non, clausis oculis, sanctam Ecclesiam lacerare.* Cum igitur in Istria nequaquam Rauēna sit, neque ab ullo posita ibidē umquam fuerit, prorsus dicendū est, Maximianum Archiepiscopum Rauennatē, virū sanctitate insignem, illum nō esse de quo scribit Pelagius, & a nouissimis scriptoribus, iniuria, hæreseos aliquando damnatum. Rauēnates Maximiano sufficiūt Agnellū, virū rubra facie, modicis superciliis, erectis oculis, duplici mento, æquali statura, insigni pietate, religioneq. Hic vxore mortua, totum se Dei seruitio addixerat, Diaconusque ab Ecclesio Archiepiscopo factus, præfectus est templo D. Agathæ: quod falso, mea sententia, putat Spretus ab hoc Agnello conditum: nam supra in Ioanne primo, Archiepiscopo, qui vidit Angelum, de illo meminimus. Ad templi parietes domus Agnelli adhærebat: natus nobili loco, & ditissimus, quarum diuitiarum hæredem, neptem ex filia, moriens, testamento reliquit. Huius temporibus, Iustinianus, Narsetis opera, vt Blondus scribit, omnia Gothorum bona, Rauennati Ecclesiæ largitus est;

ANN. DLV.

ANN. DLVI.

ANN. DLVII.

ANN. DLVIII.

P neque

neque ea, quæ in vrbibus solum erant, sed quæ in suburbiis, vicis, villis: aras, templa, seruos: quidquid tandem aliquo pacto iuris eorum esset: hancque donationem tabulis Augustalibus rite confectis confirmauit, in quibus hæc, de Rauennati Ecclesia scripta a Desiderio Spreto, & ante ipsum ab Agnello Canonico Rauennate, in huius Agnelli Archiepiscopi vita, feruntur. *Sancta mater Ecclesia Rauennas, vera mater, uera Orthodoxa: nam cetera multa Ecclesia, falsam, propter metum, & minas Principum, & terrores, superinduxere doctrinam, vel recepere, hac verò, & ueram, & vnicam sanctam Catholicam tenuit fidem, numquam mutauit: fluctuationem sustinuit, numquam, nec tempestate quassata, a sua stabilitate moueri potuit, immobilis permansit.* Hæc Iustinianus cuius etiam assensu, templa omnia, quæ ab Arianis, Theoderico Regnante, extructa, & eorum sacrificiis fœdata fuerant, purgauit, ac ad verum cultum Agnellus traduxit: inter quæ D. Mariæ in Cosmodim, & fons baptismatis, quod duodecim Apostolorum simulacris tessellato opere, decorauit. Ad hæc D. Eusebii, ab Vnimundo Episcopo Ariano; vti diximus; ædificatum, iuxta campum Coriandri, extra Rauennam, & D. Georgii, extructum Consulatu Basilii, ut in eius testudine legebatur. Templum etiam D. Zenonis in Cæsaria, & D. Sergii in Classe, iuxta Viridarium, denuo consecrauit. Templum D. Martini in Cælo aureo, quod a fundamentis Theodericus Rex Arianus erexerat, sedemq. Episcopis Arianis constituerat, expiatum, musiuo, & tessellato opere pinxit, imaginibus martyrum, virginumq. virorum, ac fœminarum adiectis: inter quas etiam, supra portam, egredientibus, læua, imago Iustiniani Cæsaris uidetur, dextra, Agnelli: quæ ruinam ita minantur, vt arbitremur paucos annos superfuturas: cum tamen, & laquearibus aureis, & elegantissimis, quibus incrustabatur, marmoribus, & pauimento lithostrato, celeberrimum fuerit. Expiauit etiam D. Theodori templum, haudprocul a Dyocdonis domo, vti Agnellus auctor est. Crucem magnam ex argento Rauennati Ecclesiæ condonauit, quæ in æde Vrsiana, cum illius imagine, in eadem Cruce sculpta visebatur. Argentam; quemadmodum Ricobaldus est testis; cum agro vniuerso, Rauennati Ecclesiæ restituendam curauit: & D. Georgio templum ædificauit, ab eo opido haud procul. Siluam etiam Luci, vbi nunc opidum est eo nomime, ab Iustiniano impetrauit. Ceterum Iustinianus cum anno D L X V. Idib. Februar. litteras ad Narsetem dedisset, vt filiis. L. Titionis, qui tribunus militum in prœlio contra Vitigim Regem, apud Rauennam ceciderat, bona, dignitatemque pristinam restitueret, ex hac vita migrauit: quo eodem anno, & Hlotarius Galliæ Rex, & Belisarius patricius obierunt. Moritur Iustinianus, vti Nicephorus tradit, Constantinopoli Idibus Nouembr. anno Imperii X X X I X. ætatis L X X X I I. cum eam mortem crinita stella a Sextili ad kalen. Octobr. in cælo visa præcessisset. Quiescentem Italiam, & barbaris liberatam, Iustinus secundus Cæsar, Iustiniani Augusti, ex filia, nepos, cum ad eam diem curator palatii fuisset, Curopalatem appellabant, Imperator ex auunculi testamento factus, accipit: vir minime Iustiniani similis, at auarus, improbus, nullo non scelere adstrictus. Sub id tempus Episcopo Cæsenæ mortuo; quæ olim vrbs Flauia curua Papia dicebatur; Rauennæ in D. Ioannis Euangelistæ, dum omnes non unum sentiunt, columba cælitus

ANN. DLXV.

de

demissa, eligitur illius Episcopus, Seuerus Rauennas Diaconus. Per id tempus Agnellus Rauennas Archiepiscopus cum in Vrsiana æde suggestum ex marmore, pulchris sculptum imaginibus, faciendum curasset, vt ea testantur, quæ ad hanc diem ibidem leguntur incisa, hoc modo. *Seruus Christi Agnellus Episcopus hunc pyrgum fecit*. Idemque etiam, vt in D. Andreæ videatur. Tandem omnibus veri, ac sancti Antistitis partibus impletis, annos natus quattuor & nonaginta, cum semper nullis viribus suis confisus, nec affinitatum nobilitate, atque opibus; quibus maxime; vt diximus, florebat; ad Deum cō fugerit, illumq. inuocauerit, moriens, eius præsidium ingenti miraculo sensit. Itaque tranquille ex hac vita in cælum migrauit kal. Sextilibus, in manibus sacerdotum suorum collacrymantium sanctum cadauer relinquens: quod in D. Agathæ conditum est, in medio, vbi ara maxima erat, cui titulus D. Agnelli adiungebatur. Nunc loco dimotum, & iuxta murum positum, sub testudine templi: vbi, & Ioannis Archiepiscopi, qui vidit Angelum, cadauer sepulturæ traditum est. Administrauit Rauennatem Ecclesiam annos tredecim, tanta omnium beneuolentia, vt nullius interitum acerbius umquam, aut molestius Rauennates tulerint. Huius tempore, Fanum vrbem, & Cæsenæ arcem incendio conflagrasse, multis hominibus absumptis, Andreas Agnellus, qui descripsit huius vitam, testatur: qui & addit, magnam per hæc tempora in Italia fuisse rerum omnium affluentiam. Hæc autem ad eius tumulum inscripta carmina, Andreas idem Agnellus tradit.

Pontificis requiem cælesti munere gessa...
Agnellus virtute Dei non perdidit illam
Qui optatam meruit lucis cognoscere pacem.
Corporis ipse sui templum seruauit.....
Iustus cum sanctis, Christo mediante, resurget;
Sic quoque pro meritis gaudet, qui talia gessit.

Hic requiescit in pace Agnellus Episcopus, qui sedit an. XIII. men. I. Dies VIII. Vixit an. LXXXXIIII. Depositus est sub die Kal. Aug. Indictione Quarta decima. Hæc ibi: ex quibus cognoscimus obiisse illum anno a partu Virginis Quingentesimo sexagesimo sexto, cum in eum quarta decima cadat Indictio. Cœnobium in opido classe, cum sacro fonte Petriani templi coniunctum, quod extare adhuc sua ætate Agnellus scribit, DD. Mattheo, Iacoboq. Apostolis dicatum, tessellato exornandum opere curauit: quod indicant in arcu testudinis litteræ, quæ hoc modo legebantur. *Saluo Domno Papa Agnello, de donis Dei, qui obtulere ad honorem, & ornatus sanctorum Apostolorum, & reliqua pars de summa seruorum qui perierant, & Deo auctore inuenti sunt, hac sub abside in ossibus exornata est.* Sūt, qui, Venantii Fortunati auctoritate permoti, hoc loco Vitalē Archiepiscopū Rauennatē ponant, & ædificasse D. Andreæ maioris tēplum; quod nos Petro Chrysologo adscripsimus; affirment: Quorū sentētiam ne sequar, facit Agnelli, quiq. Agnellū descripsere, Ricobaldi Ferrariensis, & Mauri Rauennatis Canonici, D. Saluatoris, aliorumq. auctoritas. Agnellus enim, qui ab eo sæculo haud procul abfuit, & Totilæ bellū scripsit diligentissimè, nihil meminit de hoc Vitali: vti neque Ricobaldus, neq. post Ricobaldū ceteri, qui tamē de Fortunato, & Vitali mentionē, sed ut alterius ciuitatis Episcopo, faciunt. Nam quòd apud Fortunatū legatur Vitalis Archiepiscopus Rauēnatis, & Rauēnæ,

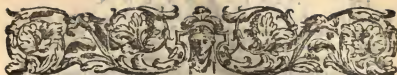
qui D. Andreæ templum hic excitarit, antiqui Codices, Rauensem habent: neque verò de huiusmodi differentia mirum, quando, qui nuper Fortunati librum in lucem emisit, Iacobus Saluator Solanius mendosum admodum, & lacerum multis fuisse locis testatur, & ipse adhuc cum legitur liber, patefacit. Cum autem nullum extet Rauennæ templum D. Andreæ ab hoc excitatum, alterius fuisse ciuitatis Episcopum, vbi templum illud condiderit, credendum est: Nam & quæ tradit in vita D. Maximiani Archiepiscopi Agnellus, templo D. Andreæ maioris inscripta Carmina, a nobis supra descripta, aperte confirmant a Petro Archiepiscopo ædificatum, & D. Maximiani acta, quæ vetustissimo charactere, in pergameno exarata, adhuc apud D. Andreæ sacras virgines seruantur, adducunt me, ut omnino putem, ante Maximiani Archiepiscopi ætatem extructum. Illius enim columnas è ligno, marmoreas elegantissimaq. colorum, & linearum varietate nobilissimas fecit, & ibidem ad sepulturam datus est; quod etiam & sanctum illius corpus, adhuc ibidem conditum, & plures è cryptaporticu in edita loca, eius translationes suadent. Aedificasse Vitalem D. Andreæ minus templum nemo dixerit, cum excitatum a Theoderico Rege, & Gothicis ceremoniis dicatum, vel ipsa nominis ad nostram ætatem appellatio, qua dicebatur templum Gothicum, aperit. Vllius præterea templi D. Andreæ hac in vrbe dicati neque mentio, neque uestigium, quod sciam, extat. Accedit adhæc, quia si id Rauennæ fuisset, omnino Fortunatus, qui felici versus numero, persequi huiusmodi lusus solet, nequaquam omisisset Vitalis Archiepiscopi, ad D. Vitalem martyrem, vrbisq. patronum, comparationem, cum pulcherrimus poesi campus, in quo solet ipse libenter excurrere, hinc pateret, in ea potissimum ciuitate, quam singulari quodam studio, & amoris sensu complecti est visus; cum de uita D. Martini, quatuor libros, versibus scriptos, in hanc vrbem dirigit, hicque vt iter è Gallia suum finiant, iubet. Putant igitur aliqui, Episcopum illum fuisse Rauennæ, loci ab Alpibus haud remoti, de quo ipse in itinere in Galliam suo, & Paulus Diaconus in Historia Longobardorum meminerunt. Alii cum videant omnia penè sua carmina ad Transalpinos Fortunatum misisse, locum in Transalpinis regionibus fuisse existimant. Nam Rauennam esse in ea Belgii parte, quam modo uocant Lothoringiam, Iacobus è Rauenna, iurisconsultus clarissimus, ducentis iam, & quinquaginta annis ostendit: nostraq. ætate Rauenspurgum, & Rauenstainum, & alia huius nominis loca legimus: vbi quamquam hodie Episcopatus non esse uidemus, quin tamen superioribus sæculis fuisse potuerint, nemo iuerit inficias, cum multa loca; ita ferente vicissitudine temporum, illis nunc careant, quæ antea, illos habuisse compertissimum sit: Quod; ne discedamus a prouincia Rauennate; Brixillum ostendit, nunc opidum, a Valentiniani tamen Cæsaris tempore ad Gregorium summum Pontificem, qui cursus est annorum ferè ducentorum, Episcopo insignitum. Vt omittam Bobium, quod modo non extat; forum Pompilii, cuius est Episcopus, Britonorium translatus. Quidquid igitur sentiant alii, uiri alioqui doctissimi, iis ego rationibus, auctoritatibusque adducor, ut putem, Vitalem, neque huius fuisse ciuitatis Archiepiscopum, neque templum hic D. Andreæ vllum ædificasse. Neque fortasse ea omnino improbanda sententia sit, qua alii arbitrantur; Vitalis nomine, hic ob D. Vitalis vrbis patroni cultum,

tum, frequentiſſimo, ducti; Epiſcopum hunc Vitalem, domo Rauennatem fuiſſe, ſed alterius ciuitatis Epiſcopum, quæ ab Fortunato; vt in multis aliis conſueu t, taceatur. Ex omnium igitur ſcriptorum Rauennatum ſententia, Agnello ſu'ſicitur Petrus, cognomento, atq. etiam ætate, ſed multo magis vir tutum, ac morum præſtantia Senior: vir grauiſſimus, & vita innocenter acta maximè laudatus. Agnellus ſcribit, conſecratum fuiſſe Romæ, Indictione II. XVII. kal. Octobr. quæ in annum incidit humanæ ſalutis quingenteſimum ſexageſimum octauum, abſque ieiunio: reuertentemq. omni gratulationis genere a ciuibus, ac militibus, ipſaque claſſe, exceptum. Dum autem Narſes maximis opibus virtute partis, ipſaque numquam interitura rerum geſtarum gloria florens, magnam inuidiam ſibi conflauiſſet, Iuſtino perſuadetur, vti omnibus iam reſtinctis bellorum facibus in Italia, eius vectigal prouinciæ, in Cæſaris ærarium, nimis exhauſtum, inferendum iuberet: præſertim cum Narſeti non eſſet, in quod tantum auri inſumeretur. Imperat Narſeti Iuſtinus, vt ſimul ac pecuniæ exiguntur, Byzantium eas tranſmittat. Quod vt de illarum parte libentiſſimè faciendum Narſes exiſtimabat, ita non probabat, omnes mittendas, nudatamq. relinqui omnibus præſidiis Italiam, ne ſubita irrumpente calamitate, fruſtra ſerum è Byzantio auxilium expectaretur: nam Burgundiones, & Franci, ac Viſigothi, in Gallia, ſemper in armis erant. Poterat quidem hæc ratio Cæſarem emollire, & de ſententia deducere, ſed reſtitit inimicorum inuidia, quæ ſurripere tam florentem Narſeti gloriam nitebatur. Itaque Sophia Iuſtini coniux, petulans mulier, & ſuperba, quæ virum quamcumque in partem vellet, ageret, impulit Iuſtinum, ad eum ex Italia reuocandum, ſucceſſoremq. eidem tribuendum Longinum Patricium. Addidit, & ingratitudini contumeliam, fore, inquiens, ut bene cum Narſete agatur, ſi reuerſus, partiendis lanæ, aut purpuræ penſis, in Regiarum ancillarum opus, incumberet. Tam inſolens dictum non tulit magno vir animo Narſes, reſponditq. ſe eius generis telam orditurum, quam neque ipſa, neque illius poſteri præciſam conſpicerent: Hacq. ira, & nobili indignatione impulſus, Alboinum, ueterem amicum, Longobardorum Regem, Comundo Gepidarum Rege ſuperato clariſſimum, in Italicum Regnum vocat. Ipſe animi cauſa, ſeu quòd, ut plerique ſcribunt, ſe magis ibi tutum crederet, Neapolim concedit. Ferunt Ioannem Pontificem; qui paucis ante annis Pelagio mortuo ſucceſſerat; quòd cognouerit, quam indignanter eam rem Narſes tuliſſet; Neapolim profectum, & amicum hominem ſolatum, hortatumq. fuiſſe, ne tantis malis aditum patefaceret, ingentiq. & nobili animi ſpiritu, ſuperbæ fœminæ inanem contumeliam ſperneret. Fecit id Narſes, ſcriptiſque litteris conatus eſt ab incœpto Alboinum reuocare, ac Romam cum Pontifice reuerſus, Conſul, vt nonnulli tradunt, creatur, unà cum Baſilio, viro clariſſimo. Sed Alboinus, cum ab omnibus rebus, quæ ad Italicam expeditionem faciebant, paratiſſimus eſſet, & eodem anno Narſes Romæ exceſſiſſet è uita, nihil eſt ab itinere retardatus. Prius verò quàm iter ingrederetur, ſedes proprias in Pannoniis, apud Hunnos veteres amicos incolendas depoſuit, ea lege, ut ſi cœpta, ex ſententia non ſuccedant, Longobardis reſtituantur: Sin morentur in Italia Longobardi, Hunni ſi-

bi illas optimo iure habent. Ita factum, vt Hunni adſcitis in ſedium communionem Auaribus, finitimis populis, & confuſo vtroque nomine, Hungari ab eo tempore, ad hanc ætatem illas, ſedes perpetua poſſeſſione tenuerint. Tametſi non deſint alii, ut Bernardus Iuſtinianus teſtatur, qui Hungaros putent, proprio nomine, non ex Hunnis, & Auaribus mixto, annum circiter Octingenteſimum Octuageſimumque ab ortu Chriſti ex Scythia prodiiſſe: feros moribus, & immanes, carne humana ſolitos veſci, & cruorem epotare. Vtcumque: Iuſtinus haud ſatis intelligens quid ageret, Italico bello præficit, aduerſus Alboinum, cuius iam motus acceperat, Longinum Patricium, cum ingenti parata claſſe: cui Longino, Flauii prænomen aliqui adſcribunt.

I

HIERONYMI RVBEI HISTORIARVM RAVENNATVM

LIBER . QVARTVS

Ongino in Italiam adueniente, nouus magistratus adducitur, nouo nomine, nouoq. Excellentiæ, ac excellentissimi, quo Exarchi appellabantur, titulo insignitus. Tametsi in uetustis eius sæculi, quæ uiderim, monumentis, nusquam Exarchos appellari, sed ubique Præfectos, hoc latino uocabulo, Græcam forte uocem exprimente, nouerim. Cum tamen, D. Gregorii & aliorum litteræ, eos uocent Exarchos. Tum primum post Narsetem, ac Basilium Consules, peruetus Consulum dignitas Romæ cessauit. De tempore, quo Exarchatus hæc dignitas ab Logino in Italia cœperit, non una est sententia. Blondus, Benedicto primo Pontifice, & Imperio Iustini, circiter annum Domini DLXXI. Alii putant fuisse anno D L X X V I. Sed in tanta scriptorum diuersitate, iis magis assentior grauissimis auctoribus, quam aut Raphaello Volaterrano asserenti anno D C X X. incœpisse, aut Leandro Alberto idem initium in annum D L V I I. reiicienti. Nam anno D X X. imperabat Heraclius: Anno D L V I I. Iustinianus. At Longinus ab Iustino missus, uti diximus, ad compescendam Alboini in Italiam aduentus rabiem, ruinamque. Inanis Leandri coniectura ex ædificatione templi D. Apollinaris in opido Classe, ab Narsete: cum id Narses, Iustiniano uiuente, non ædificauerit, sed exornauerit, & Iustino Imperatore, fato concesserit. Quamquam ex litteris D. Gregorii Magni, tum ad Constantiam Augustam, tum ad Phocam Imperatorem scriptis, colligere haud difficile possumus, anno quingentesimo sexagesimo septimo incœpisse: Ioanne Tertio Pont. Max. In illa enim epistola, quæ Indictione X I I I. data est, fuit autem anno a partu Virginis D X C V. annos ait septem & uiginti a Longobardis Italiam uexari: In hac, quæ scripta est Indictione sexta, id autem est, anno D C I I I. annos quatuor & triginta ab eisdem uastari Italiam Longobardis. Vnde si in superiora numerando recurramus, patebit, anno DLXV I I I. Longobardos in Italiam penetrasse quod & Agnellus testatur, qui ait, Longobardos, eo anno in Italiam uenisse, quo Petrus Senior, Archiepiscopus Rauennas, fuit Romæ consecratus. Longinus autem ad excipiendos, ac impediendos potius eorum impetus, priore anno, in Italiā Exarchus uenerat. Dicitur E'ξαρχος, quod ἐκ τῶ A'ρχίντος id

ANN. DLXVII.

id autem est a Principe, ad regendam, administrandamq. Italiam mitteretur. Hinc Exarchatus, idem ferè quod ex Principe, seu ex principatus, & Exarchus, perinde quasi ex ipso Principe, aut eius è latere legatus. Fuere & aliis in locis Exarchi, ut in Africa Gennadius, ad quem hoc titulo D. Gregorius primus scripsit. Athenienses quoque habuere Exarchum, uti Iulius Pollux est auctor, qui summus Magistratus erat: quemadmodum Carthagini Suffes, & Dictator Romæ. Siciliæ etiam Exarchum præfuisse, a Michaele Balbo Imperatore, ceterisq. Byzantiis Cæsaribus missum, ex Ioanne Curopalate, & Thoma Fazelio rerum Sicularum diligentissimo scriptore, satis constat. Quod si repertis uetustis marmoribus adhibeamus fidē, Mediolani etiam fuit Exarchus. Nam Merula tabulam ex marmore Mediolani inuentam scribit, in qua hæc continebantur. *D. M. Aurelio Ianuario signi. Dalmat. Fert. & Aurelio Valentiniano Exarcho, posuit Aurelius pater Ianuarius. Vixit an. XXXII. M. III. D. VI.* Ex quo lapide, ut facile concesserim, illum Exarchum fuisse, quod uel sex militibus, militumve cohortibus præesset, uel magistratus eo nomine aliquis insigniretur, ita non uenio in illius sententiam, ut tam exigua ratione putem, Longinum Mediolani habitauisse: neque enim ulla hic mentio Longini fit, neque ullus Exarchus eo, quo is, nomine præditus legitur, neque Mediolanum Exarchis parebat, sed Longobardorum Regibus. Adde omnium Historicorum auctoritatem, scribentium, sedem suam Rauennæ Longinum constituisse, atq. ad eam vrbem, nouo cum exercitu, accessisse. Cum itaq. is Alboinum, Longobardorum Regem, Italiæ appropinquantem audiret, & per Aquileiensem agrum in Euganeos transiisse, Cæsaream, quæ inter Classense opidū, & Rauennam vrbem erat, uallo, & fossa muniuit, ut ait Blondus, ibiq. in statione milites, quos tum ex Thracia deuexerat, tū in Italia conflauerat, locauit. Hæc Cæsarea, ita Rauenna, & Classi coniuncta erat, ut una cū illis Ciuitas uideretur. Qui Athilam hanc putant incendio absumpsisse, & solo æquasse, facile hoc loco errare deprehenduntur: præsertim cum de eius instauratione nullibi, quod sciam, quidquam legatur. Habebat autem, ante Longini munitionem, portam ad mediterranea, quam muniendam præ ceteris optimè curauit, firmissimoq. præsidio confirmauit. De hac Cæsarea, magnum inuenio apud omnes scriptores silentium, sunt tamen qui ita scribant, Rauennnæ nobiles, in Classe omnes mercatores, in Cæsarea artifices habitasse: quod licet forsan ueri non dissimile uideatur, non affirmo tamen, cum nullus sit mihi certus auctor. Verisimilius fortasse fuerit, eam, ob nobilitatem, ac omnis huius Prouinciæ principatum, Cæsaream uocatum, cum tradat Strabo, ab Augusto imperium noua quadam ratione dispositum, prouinciis quibusdam sibi reseruatis, quæ Cæsaris appellarentur: quibusdam uerò populo concessis, quæ populares uocarentur: cui consentire ea uidentur, quæ Suetonius in Augusto tradidit. Prouincias ualidiores, & quas annuis magistratuum imperiis regi, nec facile, nec tutū erat, ipse suscepit: ceteras Proconsulibus sortito permisit. Longinus munita Cæsarea, ad Imperii Italici administrationē uersus, constituit, ut ne Prouinciis legati præessent, aut Præsides, uerùm urbes singulæ, a singulis magistratibus, quos appellauit Duces, regerentur: atque id nominis tunc primum in Italia audiri cœptum: In quo parem ceteris urbibus Romam faciens, Græculum creabat illius Ducem, quem deinde reliqui etiam Exarchi,

Ra-

Rauenna illuc mittebant. Dux hic Romanus, aureum nummum iustæ probitatis excudendum Romæ primus iussit, qui ea de causa Romanus Ducatus, illius temporis uocabulo satis barbaro, uocatus est. Dum uerò Alboinus Foro Iulii occupato, atque ibidem Sisulfo fratris filio, Duce facto, Italiam deuastabat, Vicetia, Verona, Mediolano, Ticino, Arimino captis, Rauennam Longinus, & alias plerasque vrbes tenuit. Rauennæ autem hoc tempore Longinus Exarchus commorans, fide data, Rosimundam, Verona, Sextili mense, ut ait Agnellus, uenientem accepit. Hæc Alboinum maritum occidi ab Helmechilde, quem alii Helmigem appellant, eius armigero, iuuene nobili, ac pulcherrimo curauerat: quod Alboinus in conuiuio, potum Rosimundæ præbuisset, in patera, quam ex cranio Chunimundi, Rosimundæ patris, sibi confecerat. Itaque rei indignitate commota, patris necem, & recentem iniuriam ultura, dolo, sui corporis potestatem Perdeo, uiro fortissimo, & strenue audaci, ut esset Helmigi in facinore socius, facit, minisq. & metu interficere Regem cogit. Alboino interfecto, Longobardi Clefin; quem Pomponius Lætus Cephen, Clefonem alii appellant; Regem sufficiunt. Rosimunda Rauennam se ad Longinum, naui, quam Rosimundæ iussu, Rauennæ Longinus parauerat, cōfert, cum adultero, & Alsuinda; quam Albisindam nonnulli uocant, filia, vniuersoq. thesauro. Rosimundam, cū Rauennæ aliquandiu tranquillè uixisset, Longinus tentauit, an, sublato Helmechilde, quem sibi fecerat maritum, eligere se coniugē uellet. Mulier inconstans, uirum ob id cupiens è medio tollere, in balneo cum esset, uenenatum Helmechildi potum præbuit, cuius ille potentissimi ueneni uim, inter bibendum, sentiens, reliquum uxori porrexit, eamq. bibere recusantem, districto gladio, bibere compulit. Atque in hunc modum miserè ambo simul interierunt: Longinusq. Alsuindam vna cum matris Thesauris, Constantinopolim misit ad Iustinum. Haud ita multo post, Clefis Forum Cornelii reædificatum, Imolamq. nouo nomine, ab arce, quam extruxerat, vocatum, Rauennæ, quasi perpetuum stimulum opposuit. Præerat Rauennæ Archiepiscopus, Petrus, Senior uocatus, uti diximus, qui Romæ XVII. kal. Octob. consecratus, absque ieiunio, ut tradit Agnellus & nos supra diximus, Rauennam ueniens, & solenni Ciuitatis honore receptus fuerat, & omnis illi Classis obuiam processerat. Eius innocentissimæ uitæ sanctissima exempla, adeò ingrauescentem iam ætatem, canosq. capitis crines decorabant, ut admirationi cunctis esset. Quòd verò multi, qui de Rauennatum Archiepiscopis scripsere, atque inter ceteros Ioannes Petrus Ferretus, Concilio interfuisse scribunt Symmachi Pontificis, Romæ celebrato, id omnino falsum est, cum Petro alio, uti supra demonstrauimus, sit adscribendum; neque hoc tempore Symmachus uixit. Hic, templum insigne D. Seuero Rauennatum Archiepiscopo ædificare, ac potius maius, nobiliusq. facere aggressus, in ea Classis opidi regione, quam appellabant Vicum salutarem, in ipsa ædificatione moritur XVI. kal. Septembr. Locus sepulturæ in D. Probi datus, iuxta ædem D. Euphemiæ ad mare, in opido Classe, opere barbarico elaboratam, quæ iamdiu demolita uidetur, in monumento magno ex marmore, annum Domini circiter DLXXV. Hunc autem esse Petrum illum puto, de quo in D. Mariæ maioris, opere barbarico sic legitur.

Saluo DN. Papa N. Petro, Laurentius V. R. subdiac. S. R. E. præpositus fabricæ huius votum

votum soluit. Petro, Ioannes Romanus in Rauennati Archiepiscopatu subrogatur, statura mediocri, capillis crispis: qui statim cœptum D. Seueri templum absoluit, consecrauitque, anno eodem: ut ex iis carminibus constat, quæ in ipsius D. Seueri testudine iam legebantur. Hæc autem sunt.

Multorum, lucens diuino fabrica cultu,
Esse sacerdotum se manifestat opus;
Ceperat egregius hoc Petrus condere pastor,
In quo nescit eum mors retinere uirum,
Sed quæ tecta senex nec dum perfecta reliquit
Roma uir natus, hocce peregit opus.
Successor pr u dens Petri, pastorq. Ioannes
Qui quod inest tanto tulit honore decus.
Ipse pater populi ueniens Romanus ab urbe
Digna suis meritis hac monimenta dedit.
Hac est prisca domus, sancto renouata Seuero
Cuius honore Deo psallentur cantica uero:
Quingentis Domini sub denis septies annis,
Amplius bis quinq. bone lector in ordine iunge:
Imperium retinente secundo Iustiniano
Annis undenis regnando uiuus in orbe,
Virginis a partu, quæ peperit absque reatu.

Consecrato templo, Ioannes ipsius D. Seueri cadauer, ex æde D. Rophylli, quæ ad eius templi latus adhærebat, in templum iam absolutum, & dicatum suo nomini, translatum, in medio locauit, & pulcherrimis ornamentis, ac carminibus honestauit, atque celebrauit: eodem ferè tempore, cum Clefis, secundo anno Regni, ob crudelitatem, suorum dolo interfectus fuisset, & Longobardi Regium Imperium, nomenq. odio habentes, Duces triginta ex proceribus suis creauissent, & Spoletum, ac Picentes, Samnitesq. occuparent.
ANN. DLXXVI. Sub id tempus Iustino Imperatore extincto, Tiberius Thrax Imperium suscepit, & haud ita diu post Benedictus Romanus Pontifex in locum Ioannis Tertii demortui est consecratus. Huius Pontificatus initio Faroaldus Spoletinorum Dux, exercitu aduersus Longinum Exarchum comparato, Rauennam tentare non ausus, quæ ingenti præsidio, & loci situ, erat munitissima, Classem opidum adortus est, uti Paulus Diaconus est auctor, illudque tandem
ANN. DLXXVIII. anno DLXXVIII. expugnauit, ac cepit: ibiq. posita sede, Rauennam summas in angustias adducebat. Quo factum est, ut cum Longobardi Etruriam inuasissent, quæ in Romanorum ditione remanserat, Longinus graui hoc Classensi bello implicitus, uix ut satis uirium ad tuendos Rauennatium fines, agrumq. Rauennatem, haberet, assiduis Longobardorum incursionibus infestum, eò accurrere non potuerit: ipsiq. Longobardi Sutrium, Polimartium, Ortam, Tudertum, Ameriam, Perusium, Luceolos, & alia, uix ostentata oppugnatione, ad deditionem adduxerint, sub id ferè tempus cum Benedicto
ANN. DLXXIX. Pôtifici demortuo, Pelagius secundus successit, & Longobardi quotidie magis tota furentes Italia, Romanam maximè regionem, & Catholicæ fidei cultores acerbissimè uexabant, & Rauennam, Rauennatesq. quotidianis Classensium incursionibus & prœliis implicabant. Itaque cum Honoratus notarius,

Rauennæ

Rauennæ aliquandiu fuisset cum Longino Exarcho, & Patricio, eamq. ob rem huius pericula vrbis, omnisq. Italiæ optimè cognita haberet, Romam profectus, a Pelagio Pontifice Constantinopolim ad Gregorium, ciuem Romanum, Diaconum, suum apud Mauritium Cappadocem, Imperatorem, qui tum primum Tiberio mortuo successerat, internuncium; Apocrisarium appellabant, statim mittitur, ut omnia Gregorio significaret, Mauritio, Gregorius indicaret. Rem egit Gregorius accurate apud Cæsarem, de liberanda Italia ipsum quoque assidue cogitantem, effecitq. ut Longino reuocato, Zmaragdus uir militiæ peritissimus, Patricius, sufficeretur. Itaque Zmaragdus haud ita diu post, rebus, quæ ad iter, expeditionemq. Italicam facerent, compositis, Rauennam uersus nauigationem instituit, Gregorio ipso comite, qui felici, ac secunda tempestate usi, cum firmo copiarum supplemento, Rauennam breui peruenere. Hic Rauennati re statim constituta Zmaragdus, a Longino cœptum bellum Classense, summo studio continuauit, ac uariis prœliis fregit hostium audaciam. Cum uerò plures ob id ciuitates ad Zmaragdum a Longobardis deficerent, ipsi, tot creatis Ducibus, imminutas uires suas spectantes, Regem denuo creant Autharim, Clefis filium, decimo, postquam Clefis obierat, anno. Huic reliqui Duces, extra unum Doctrulam, pecuniarum suarum dimidium contribuerunt. Hunc Doctrulam, appellabant Longobardi sua uoce Droctrulfum, & cum Sueuus domo esset, puer iam captus a Longobardis, ex triginta Ducibus, vnus fuerat: sed adueniente in Italiam Zmaragdo, cum illo se, pro Cæsare, coniunxerat, uir militari uirtute, ac gloria præstantissimus. Itaque Classensem Zmaragdus expeditionem cum maximè vrgeret, opidiq. oppugnationem acrius tentat, Doctrulam, qui erat Brixilli, monet, ut optimo in urbe relicto præsidio, quas haberet copias, cum suis coniungeret. Quod ipse facturus, nauibus impositos milites secundo Pado deuehebat, ut ad Spineticum Padi ostium cum peruentum esset, facile inde mari Rauennam adnauigaret. Sed de hac re Feroaldus factus certior, nauibus se, ac militibus uenienti Doctrulæ ad fluminis ostium opposuit, omninoq. restitisset, nisi erumpentibus Rauenna subsidiariis, commisso prœlio, in fugam coniectus fuisset, ita ut maximo cum periculo se in Classe opidum recipere cogeretur. Quod opidum interea Zmaragdus obsederat, atque oppugnauerat, eoq. deduxerat, ut de deditione opidani cogitarent. Quæ licet deditio aduentu Feroaldi non nihil refrixerit, paulo post tamen est insecuta, præsertim cũ Zmaragdus terrestri frustra tentata oppugnatione, vsus Doctrulæ consilio, parasset naues, atque ad Classem, qua mari alluebatur, admouisset, ratus eam partem, ut mari tutam, propugnatoribus fore, ac stationibus uacuam. Neque secus euenit, quàm putarat: nam scalis repente in murum illatis, facile, cum nemo armatus obsisteret, prorupit in opidum, ac Longobardos in tanta trepidatione arma parare, ac sese dedere compulit. Itaque Zmaragdus potitus opido Longobardos omnes partim trucidauit, partim libertate mulctauit, Feroaldum maximè, ut iis, quos ipsi tota passim trucidauerant Italia, aliqua ex parte parentarent. Hoc tempore, ut scribit Iustinianus, Heliæ Aquileiensi Antistiti, quæ dignitas ob Longobardorum metum in Gradensem Ecclesiam paulò ante fuerat translata; iam rebus humanis perfuncto, Seuerus Rauennas sufficitur, anno a partu Virginis D L X X X V I. Qui in ea admini-stratione

ANN. DLXXXII.

ANN. DLXXXIII.

ANN. DLXXXV.

ANN. DLXXXVI.

ſtratione, turbulenta maxime tempeſtate iactatus eſt. Præter enim id, quòd a Longobardis, aſſidue uexaretur, hunc Zmaragdus Exarchus nouo calamitatis genere eſt aggreſſus. Nam cum Cæſares, & Exarchi ſummis honoribus Rauennatem Eccleſiam, æmulatione Romanæ, decoraſſent, facile contigit, ut inſolenti faſtu Archiepiſcopi Rauennates elati, temerè perfidioſeq. ab Romanis Pontificibus; qui Maximi ſunt, & Chriſti Dei, in Eccleſiæ uniuerſalis adminiſtratione, in terris Vicarii; defecerint, & de Principatu cum illis decertauerint. Primus hic Ioannes a pleriſque ſcribitur, ex Archiepiſcopis Rauennatibus, qui palam id tentauerit multis Italicarum ciuitatum Epiſcopis ſuam in ſententiam adductis. Dum autem id in Seuero Aquileienſi Antiſtite experitur, ſpemq. non dubiam gerit, facile omnia ab illo, quòd eiuis ſuus eſſet, & patriæ dignitatem cupere exiſtimaret, ſe impetraturum, contra reperit, quàm putarat: Seuerum omnino renuentem, qui nec ullis rationibus adduci poſſet, ut contra Diu inum ius, ipſamq. Eccleſiam Romanam, omnium Eccleſiarum matrem, ac magiſtram, adeo impium facinus perpetraret. Itaque Ioannes, ſenſu hominis cognito, Zmaragdum Exarchum adhibet: qui precibus primum, & pollicitationibus, mox, cum hæ nihil efficerent, minis Seuerum adortus eſt. At eum neque quidquam adhuc proficeret, ui agendum ratus, Gradum proficiſcitur, Seuerum de Baſilica tractum, ſecum Rauennam adducit, vna cum aliis tribus Epiſcopis, quos tandem omnes cum Ioanne communicare inuitos coegit. Inſequenti anno, cum ſe ad ſedes quiſque ſuas reciperent, Veneti rudes adhuc earum rerum, niſi quod Romanum nomen ſummæ illis erat uenerationi, ſubſiſtere parumper, an recipiendi eſſent, concilioq. hac de re opidorum omnium indicto, cum plerique exiſtimarent recipiendos, neque quod feciſſent inuiti, & coacti, id illis uitio, & culpæ uertendum, ea tandem ſententia uicit, qua decretum eſt, ab Romano Pontifice, quem tunc uti memorauimus, Pelagius gerebat, expectandum, quid agendum eſſet: Pontificis enim Romani eſſe, non arbitrii Senatorum, hæreticos, qui in hæreſi per annum perſeueraſſent, Eccleſiæ reconciliare. Quapropter ex eiuſdem reſponſo Pontificis, non prius ad Eccleſiam quiſque ſuam admiſſi, quam coacta decem Epiſcoporum, apud Maranum opidum, quòd Varanum olim fuit, Synodo, coram omnibus, hæreſim iam acceptam abiurauerint. Gregorio deinde Pontifice creato, Ioannes Archiepiſcopus uiſus eſt reſipuiſſe, tribusq. Chalcedonenſis Concilii capitibus, a quibus antea abhorruerat, aſſenſiſſe Blondus tamen affirmat, contra ſe habuiſſe hanc rem, quàm ſcripſimus: Seuerum Aquileienſem Antiſtitem factum hæreticum, ac Gregorii Pont. Max. Ioannisq. Archiepiſcopi Rauennatis monitis, atque ſuaſionibus ad fidem rectam conuerſum, denuo tandem in hæreſim incurriſſe: Cui, quàm Paulo Diacono ſuperiora ſcribenti, libentius aſſentior. Illud enim conſtat, Gregorium Pont. Max. ipſi Seuero, quem Aquileiæ Epiſcopũ uocat, & ab Catholica ſocietate diſiunctum, per litteras, iuſſu etiam Mauritii Cæſaris, Chriſtianiſſimi, & Sereniſſimi titulo ab Gregorio honeſtati, ſcriptas, mandaſſe, ut ad Apoſtolorum limina, vna cum ſectatoribus ſuis adiret, ut coacta Synodo, de re tota, quæ dubia erat, controuerſaq. apud eos, ſtatueretur. Ioannem autem Archiepiſcopum Rauennatem, & ſumma complectitur beneuolentia, & amantiſſimis ad eum litteris exaratis, eum illius fidei ſtudium

dium laudat, tum se illi ob id deuinctum profitetur, deque Istrianorum Episcoporum negocio, cum illo communicat, scribens, piissimorum se Principum iussu prohibitum, ne Istriæ Episcopos interea compelleret: ipseque Ioannes ad Gregorium scribit, multis se perpetuis calamitatibus, ac molestiis ob tuendam sedis Apostolicæ auctoritatem, affectum. Ad hæc accedunt aliæ eiusdem Gregorii litteræ, quæ Zmaragdi iterum Exarchi operam, in Istria, pro iuuanda Ecclesia Dei, nauatam, maximè extollunt, petitque ut in eadem Istriensi causa, eodem, quo antea, laboret studio. Quæ, ut puto, a Gregorio, Pontificiæ auctoritatis acerrimo uindice, nequaquam scriberentur, si Zmaragdus Exarchus, & Ioannes Archiepiscopus, aduersus Romanam Ecclesiam stetissent. Interea Brixillum Autharis Rex obsedit, quo reuersus fuerat ad præsidium Doctrula; cumq. maius adhibuisset ad eam oppugnationem Longobardarum copiarum robur, eò breui compulit, ut cùm in eo se amplius defendere Doctrula desperaret, deditione, quibusdam datis, acceptisq. condicionibus, facta, Rauennam adnauigauerit: Autharis Brixillum receptum, contra fidem, solo æquauit, miserabiliter antea cruentatum. Cum uerò, ut Blondus est auctor, eodem bello a Longobardis esset denuo munitum, a Rauennatibus omninò euersum, & combustum est. De hoc opido in multis Rauennatis Ecclesiæ monumentis atq. historiis fit mentio, & priscis temporibus, Cathedralis Ecclesiæ Rauennatis iuris fuisse dignoscitur, ad Padi marginem situ: nunc omnino suppressum: in octaua regione a Plinio collocatur. Doctrula multis præclare gestis rebus clarissimus, Rauennæ obiit, & pro foribus templi D. Vitalis egregio sepulcro conditus est, eiusq. laudes, hoc inciso Epitaphio Rauennates celebrarunt.

Clauditur hoc tumulo Doctrulfus corpore solo,
Nam meritis uiuit totus in orbe suis
Ex validis fuit ipse quidem: nam gente Sueua
Ortus, adhuc iuuenis captus ab hoste fuit.
Terribilis uisu facies; sed corda benigna.
Longaq. robusto pectore barba fuit.
Arma sequens semper Romana, & publica signa
Vastator gentis vixerat ipse sua.
Contempsit charos; dum nos iuuat, ille parentes,
Te patriam reputans esse Rauenna suam.
Huius prima fuit Brixelli gloria capti,
Quo residens cunctis hostibus horror erat.
Qui Romana potens valuit præsigna iuuare,
Vexillum primum Christus habere dedit.
Inde etiam retinet dum classem classibus, arma
Armis opponit, mœnia nostra diu.
Longo hic bardorum vires contriuit, opesq.
Ipsorum, titulis clarus ad astra datis.
Martyris auxilio Vitalis fultus, ad ista
Peruenit victor sæpe trophæa potens.
Cuius & in templo petijt sua membra iacere,
Hæc loca post mortem fausta futura putans.

Q ipse

Ipse sacerdotem moriens hac dona petiuit,
Quis exoratis Latus ad astra abijt.

Zmaragdus inducias cum Authari, uniuersæ Italiæ communes, fecit, & Romam, vna cum Gregorio, qui postea Pontifex Max. & Diuus fuit, & ad eam diem se Rauennæ continuerat, Ioannem Byzantium Patricium

ANN. DXXCVII. misit, cum Præfecturæ dignitate, ac nomine. Verùm paulò post Mauritius, Augustus, Zmaragdum, post annos tres, quibus fuerat Exarchus, reuocat, eique sufficit Romanum Patricium, annum circiter DXXCVII. De quo Pomponius Lætus in Mauritio sic scribit. *Romanus quidam patricius, non abnuente Augusto, cum Longobardis sæpius pugnauit, & uictor, primus Italia Exarchus factus est.* Quo loco, quid per *primum* intelligat, non assequor, cum omnium consensu, Longinum ab Iustino post Narsetem missum, primum Exarchum fuisse, iam satis constet. Mortuo aliquot post annis Authari, cum in Rege sibi deligendo Longobardi non conuenirent, tandem potestate Theudelindæ facta, quæ annum tantum cum Authari in matrimonio collocata, uixerat, ut sibi uirum, Longobardorum Regem futurum, eligeret, ipsa Agilulfum selegit, Taurinorum, pulcherrimum, fortissimumque Ducem; cui erat ex defuncta iam uxore, filia, Gedescalco Parmensium Duci nupta: Sub id ferè tempus, cum Grego-

ANN. DXC. rius Pelagio II. Pont. Max. uita functo inuitus, ac renitens successit. Qui pro ingenito pietatis studio, nihil potius duxit, quàm ut inter Romanum Exarchum, & Agilulfum Regem, pacem componeret. Itaque litteris hac de re ad Ioannem Archiepiscopum Rauennatem, mense Ia-

ANN. DXCII. nuario, anno DXCII. scriptis, ubi diligentiam Ioannis, fidemque laudauit, etiam atque etiam monet, Romani Exarchi audacia ne terreatur, agat apud eum ita, ut Gregorio liceat, & ceteris Romæ inclusis, pacem cum Ariulfo Spoletanorum Duce, facere; ad vrbem enim accesserat Ariulfus, magnaque cæde facta, tantum Gregorio mœroris intulerat, ut in morbum inciderit intestini plenioris, quæ etiam causa fecerat, ut respondere litteris Ioannis Gregorius minime potuerit, in eoque se excusat. Improbabat Gregorii cum Ariulfo pacem, Romanus Exarchus, quòd qui id negocii tractauerant, eam neque Exarcho, neque Imperatori decoram ducerent, quod Ioannes Archiepiscopus, Gregorio per litteras significauit. Itaque respondit Gregorius, tandem se non amplius mirari, quid esset; cur Ioannis ipsius perspectum sibi, in Romana causa studium, minime ad eam diem profuisset. Ceterum Theodosii, Mauritii Imperatoris filii, Imperiiq. consortis, qui remanserant in urbe, milites, cum illis stipendium non numeraretur, uix accedere ad tuenda mœnia uelle. In eadem epistola, de Istriæ Episcopis, quæ supra scripsimus, addit, neque se unquam defuturum, quin Ioannes, pro fidei studio, ea de re ad Imperatorem rescriberet. Consultus Gregorius a Ioanne, utrumne sacris initiatus, denuo initiari posset, respondit, fieri id nequaquam debere: quemadmodum neq. qui semel sacra baptismatis vnda, ablutus est, ablui iterum minime debet. Quod si quis fortè cum leui culpa sacerdos esset factus, pœna culpæ constituta, seruandum tamen esse ordinem, Adhæc quoniam Ioannes scripserat, aliquid pie erogandum esse incensæ ciuitati Seueri Schismatici Aquilciensem

puto

puto Episcopum intelligit: respondit Gregorius, id scribere Ioannem, quòd ignoraret, quæ contra Gregorium premia in palatium mitteret; id est, ut ego interpretor, quæ penes Imperatorem, in Gregorium Pontificẽ maledicta Seuerus commimisceretur: quæ quamquam neque etiam extarent, tamen primò fidelibus benè esse faciendum, deinde Ecclesiæ hostibus: Fanum urbem propinquam esse, multos in ea captiuos haberi: illuc superiore anno mittere stipem uoluisse, sed quòd intercederent hostes, non potuisse. Itaque Claudium Abbatem cum pecunia mitteret, qui liberos, pactum pro libertate precium, seruitio dantes, captiuosve redimeret. De Natali etiam Episcopo, meliora se accepisse lætatur, moresq. illum suos, ad eam diem superbos, mutasse: Erat autem is, ni fallor, Salonæ Episcopus in Dalmatia, qui contra quàm Pelagius primo, mox Gregorius iusserant, Honoratum Archidiaconum suum; qui intercesserat, ne uasa sacra cognatis suis Natalis daret, inuitum sacerdotem fecerat: idq. ea tantum de causa, ut in eius locum alius sufficeretur: quod & Natalis fecit. Ceterum Gregorius, nouum Archidiaconum reiici, Honoratum suum in locum restitui, & hominem, ipsumq. Archidiaconum, qui de tota re certiorem illum facerent, ad se mitti iussit, & interea Natalem pallio, & patrimonio mulctari, Malchum Episcopum, iusto prius sacramento obligatum, ad se uenire. Ioanni quoque pollicetur, si æqua, iustaq. egisse Natalem inuenerit, patrimonium illi se forte restituturum. Erat hoc tempore Rauennæ Blandus Hortæ Episcopus, quem iamdiu Romanus Exarchus in hac urbe detinebat: litteris suis Gregorius Pont. ad Exarchum, Rauennam scribit, ad Ecclesiam illum suam, ut permitteret reuerti, ne illa Ecclesia absque Rectore, & populus perinde, ac destitutus pastore grex laberetur, & infantes pro peccatis absque baptismate decederent de uita. Sed quoniam absque ulla criminis, quod uideretur probabile, culpa, detineri illum non putabat, synodo habita, eius crimen si quod intenderetur, palam esse faciendum scribit. Haud dissimili Christianæ, ac verè Pontificiæ beneuolentiæ caritate Maurilionem expræfectum, uirum, ut ipse appellat, gloriosum, in rebus Ecclesiasticis innocentem, Ioanni commendat Rauennati Archiepiscopo, qui apud Georgium Italiæ Præfectum erat illius causam dicturus. Per idem tempus, Castorium Episcopum Arimini, capite grauiter ægrotantem, Ioannes Archiepiscopus inuisit, & crescente morbo, Rauennam adducendum, & exquisitis remediis diligentissimè curandum studuit: qua de re accepit gratulationis, commendationisq. plenas a Gregorio Pontifice litteras, in quibus addit Gregorius, se hominem illum, pro eius simplici ingenio Ariminensi Ecclesiæ præficere omninò iam renuisse, sed precibus multorum tandem fatigatum, præfecisse: Ceterum, si posset, illum ad se, Romam, per insulam Siciliam mitteret, utrique hoc modo consulturus: quod & factum est; cum Leontio interea Episcopo iussisset Gregorius, ut inuiseret Ariminensem Ecclesiam, & quasi proprius Episcopus, cuncta ibidem instituerет. Curam etiam aliquot Episcoporum, quibus Romam accedere, per hostes intermedia loca occupantes, non licebat, Ioanni Archiepiscopo mandauit, sic tamen ut ne pro suis causis Rauennã reuouaretur, sed monerentur per litteras. Quod si quæ causæ grauiores, inciderent,

Ioannes illas ad Gregorium deferret. Tandem cum accepisset in plerisque Ioannem grauiter labi, pallioq. vti, non de vetusto Rauennatis Ecclesiæ more, solum dum in missa sacrificaret, sed dum in supplicationibus tota vrbe Rauenna procederet, Gregorius per Castorium Ecclesiæ Romanæ notarium, id Ioanni significauit: cum autem id Ioannes ægrè tulisset, & acerbius Gregorio respondisset, se tantum post dimissos è secretario filios Ecclesiæ, & missarum tempore, & in supplicationibus solemnibus eo vti, esseq. sibi; quod & suis adscripsit litteris; Ioannis Tertii Pont. Max. diploma, quo omnia, quæ superiorum Pontificum Romanorum concessu, fieri ab Archiepiscopis Rauennatibus, & Ecclesia Rauennati consueuissent, firmabantur; quo eodem usu, sacratos viros Rauennates etiam mappulis vti; Gregorius anno D-
ANN. DXCIII. XCIII. mense Ianuario scriptis alteris ad eum litteris, reprehendit hominem, superioribus enim arguerat, quod vir esset minimè apertus, & simplex, sed cuius a factis, verba dissentirent, secusq. scriberet, ac loqueretur. Adhæc irridere alios, ut notarii adhuc pueri solent, consuesse, blandiri coram, de absentibus loqui: cum verò ira excandesceret, effeminatos, seruos appellare, turpiaque illis crimina imponere. Dominari sacratis uiris, ad eorum autem vitæ disciplinam tuendam, nihil incumbere. Itaque illi esse honorem Episcopatus, foris in ostentatione, non in mente. Agere se gratias Deo, quòd quo tempore perlata hæc ad se essent, Longobardis complerentur, quæ inter Romam, Rauennamq. sunt, omnia: fortasse enim ostendisset, quantum sciret esse districtus. Neque uerò quasi uellet grauari aliqua re Ecclesiam Rauennatem, aut minui, cum potuerit meminisse, in sacris solemnibus Romanis, quo loco stare consueuissent, & quo tunc starent: indeq. nosse, Ecclesiæ se Rauennatis decus, & ornamenta augere cupere, sed ferre eos non posse, qui superbia elati, nimis turgerent. scripsisse etiam se Constantinopolim, ad Diaconum suum, ut cognosceret de omnibus, qui tricenos, & quadragenos Episcopos, subiunctos habent, an pallio in supplicationibus uterentur, nam *absit*, inquit, *ut per me Rauennatis honor Ecclesiæ in aliquo imminui uideatur:* subdit deinde. *Hæc ergo omnia, quæ superius dixi, frater carissime, recogita: Diem tuæ uocationis attende, quas rationes de sarcina Episcopatus redditurus es, considera. Emenda illos mores notarij: Vide quid in lingua, quid in actu Episcopum deceat. Esto totus purus. Fratribus non aliud loquaris, & aliud in corde habeas: nec appetas ultra uideri, quàm es, ut possis ultra esse, quàm uideris.* Hæc Gregorius, qui & per Castorium, ne Ioannes pallio in supplicationibus uteretur, inhibuit, & alteris ad Ioannem litteris, cum castigat, quòd minus patienter, quam Ecclesiasticum uirum deceret, ea tulerit, de quibus tamen gratias agere debuisset. & quando nulli vmquam Metropolitano datum fuisset, ut pallio, extra Missarum sacrificia, uteretur, nec Ioannes ullam sibi, aut Ecclesiæ Rauennati, hac de re, certam prærogatiuam a quoquam Pontifice Romano datam, monstrare posset, quam & Gregorius in Romano tabulario perquiri diligenter, sed frustra; nihil enim inuentum est; iusserat, haud difficile patere, contra ius, illum, contraq. fas ea perpetrasse: *Decorari*, inquit, *pallio uolumus, forsan moribus indecori; dum nihil in Episcopali ceruice splendidius fulget, quàm humilitas.* De uetusto Rauennatis

Ecclesiæ

Ecclesiæ usu, quæ scriberet, ea nequaquam comperisse, cum Petrus Diaconus, Gaudiosus primicerius, & Michael Defensor Romanæ sedis, qui a superioribus Pontificibus de multis negociis missi Rauennam fuerant, Ioannem coram ipsis talia egisse negarent. Itaque cum id latenter egerit, fraudem, & nefas præ se tulisse: amanter igitur, ac benignè emendaret, quæ ipse, superioresq. Archiepiscopi, præter concessa, ausi fuerant, & nisi secus ab Romana sede impetratum doceret, in foro, abstineret pallio, ne, uel in ipso sacrificio, carere eo cogeretur. Conquestus fuerat Ioannes, quosdam sacerdotes Rauennates magnis esse criminibus implicitos, ideirco mandat Gregorius, ut in illos ageret, uel Romam ad se, ut iudicium exerceretur, mitteret, nisi esset locorum intercapedo probationi causæ impedimentum allatura: Quod si maiorum fulti patrocinio, & Romanum, & Rauennate forum spernerent, ter monitis, iubet sacris interdici, deq. tota re certiorem se fieri, ut quid agendum esset, statuere tandem posset: nihil tamen relinqueret inultum, *sciens, inquit, nullam, dilectionem uestram, excusationem apud futurum iudicem habituram, si non excessus cleri tui, cum summa canonici rigoris seueritate correxeris.* De mappulis, uehementer a sacratis uiris Romanis repugnatum scribit, neque enim vmquam, Rauennæ, Romæve sacratos uiros Rauennates fuisse illis usos, nisi si fortè clam, temereq. id fecerint, quod tamen Romanis præiudicium facere nullum poterat: Gregorius tamen, uel inuitis, repugnatibusque ipsis sacratis uiris Romanis, ut Ioanni Archiepiscopo hunc honorem deferret, uoluit primis Diaconibus Rauennatibus, tantum, dum Archiepiscopo inseruirent, mappulis, quibus & antea usos fuisse non ignorabat, uti in posterum licere: Ad hæc omnia litteris explicata, Ioannes accuratè respondit, cuius quoniam extat adhuc epistola, qua potest cognosci, non ea aduersus Romanam Ecclesiam temeritate usum, quam plerique adscribunt, nequaquam ab re futurum duxi, suis illam uerbis hic adscribere: sic autem habet. *Reuerendissimus conseruus meus Castorius, Apostolicæ sedis uestræ notarius, reddidit mihi domini mei epistolam, consortem mellis, & uulneris: Quæ sic tamen infixit aculeos, ut locum non subtraheret medicinæ: nam qui superbiam, Diuinum sequens iudicium, reprehendit, meritò se mitem, ac placidum quodammodo profitetur. Commemoratis igitur, quòd ego nouitatis ambitione, pallij usum supra quàm antecessoribus meis indultum fuerat, usurpassem: Quod proprij Domini mei conscientia, quæ Diuina regitur dextra, nullo modo credere patiatur, nec opinionis incerto aures sacratissimas aperire. Primum, licet peccator, noui tamen quàm graue sit, terminos nobis a parentibus affixos transcendere, & quòd omnis elatio nihil aliud habeat, quàm ruinam. Nam si maiores nostri in Regibus superbiam non tulerunt, quanto magis non est in sacerdotibus sustinenda? Deinde recolo me in sinu, atque in gremio sacrosanctæ Ecclesiæ uestræ Romanæ, & nutritum, & Deo auxiliante, prouectum. Et quibus ausibus ego sanctissimæ illi sedi, quæ vniuersali Ecclesiæ iura sua transmittit, præsumpserim obuiare, propter cuius conseruandã auctoritatem, sicut Deo manifestum est, multorum contra me inimicorum inuidiam grauiter excitaui. Sed beatissimus Dominus meus nihil me contra priscam consuetudinem existimet attentasse, quòd a multis, & propè ab omnibus Ciuibus huius vrbis attestatur, inter gesta etiam si acquieuisset, & suprascriptus Reuerendissimus notarius potuerat attestari: quoniam iam de secretario descendentibus filijs Ecclesiæ, & ingredientibus Diaconibus, ut mox*

procedatur, tunc primus Diaconus, Episcopo Rauennatis Ecclesiæ, pallium consueuit induere, quo & in litanijs solemnitous uti pariter consueuit. Nullus ergo contra me Domino meo conetur surripere, quia si uult, Deo custode, non esse potest, quòd a me aliqua nouitas fuisset introducta: Qualiter enim iussionibus, uel utilitatibus uestris, ubi causa exegerit, peruenerim, omnipotens Deus cordi uestro purissimo faciat manifestum: & hoc peccatis meis imputo, quòd post tot labores, atque angustias, quas intus, forisque sustineo, talem uicissitudinem merear inuenire. Sed iterum me illa res, inter alia, consolatur. quòd interdum sanctissimi Patres ob hoc tantummodo castigant filios suos, ut eos faciant potiores, & post hanc deuotionem satisfactionem, sanctæ Rauennati Ecclesiæ, quæ peculiariter uestra est, non solum uetera priuilegia conseruetis, sed & maiora uestris temporibus conferatis. Nam quod de mappulis à presbiteris & Diaconibus meis præsumptum, Apostolatus uester scripsit, uerè fateor, tadet me aliquid exinde commemorare, cum per se ueritas, quæ apud Dominum meum sola praualet, ipsa sufficiat. Nam cum hoc minoribus circa vrbem constitutis Ecclesiis licitum sit, poterit etiam Apostolatus mei Domini, si uenerabilem clerum primæ Apostolicæ sedis suæ requirere dignatur, modis omnibus inuenire, quia quoties ad Episcopatus ordinationem seu responsi sacerdotes, uel leuitæ Rauennatis Ecclesiæ Romam uenerunt, quòd omnes in oculis Sanctissimorum decessorum uestrorum, cum mappulis, sine reprehensione aliqua procedebant. Quare etiam eo tempore, quo istic a prædecessore uestro, peccator ordinatus sum, cuncti presbyteri, & diaconi mei, in obsequium Domini mei Papæ, mecum procedentes usi sunt. Et quia præuidens Deus noster, omnia in manu uestra, & in conscientia purissima collocauit, adiuro uos, per ipsam Sedem Apostolicam, quam a natura, moribus, nunc etiam honore debito gubernatis, ut in nullo, Rauennati Ecclesiæ, quæ familiariter uestra est, pro meo merito, priuilegia, quibus hucusque usa est, minuetis, sed secundum uocem propheticam, in me, & in domo patris mei secundum suum meritum transferatur. Quia ergo uniuersa priuilegia, quæ sanctæ Rauennati Ecclesiæ, a prædecessoribus uestris indulta sunt, pro maiori satisfactione subiecti in scrinijs uenerabilibus, secundum consecrationem decessorum meorum tempora fidem nihilominus reperereris, nunc uerò in Dei, & uestra est potestate, quidquid, ueritate cognita, fieri iusseritis: quoniam ego iussionibus Apostolatus Domini mei parere desiderans; quamuis antiqua consuetudo obtinuit, usque ad sanctam iussionem abstinere curaui. Hactenus Ioannes Archiepiscopus: neque, ut arbitror, hæc epistola est, de qua illum reprehendit Gregorius, secus scribere, ac diceret: blandas esse litteras, sermonem haud ita: nam ante præscriptum usum pallii, compositamq. controuersiam, ea usum reprehensione Gregorium constat, & antea quam secus edoctus fuisset: nam his acceptis litteris, edoctusq. ab Adeodato, iam ipsius Ioannis Diacono, etiam alios, ante Ioannem, Archiepiscopos Rauennates, eum ferendi palli in supplicationibus ritum, diebus festis Diuorum Ioannis baptistæ, Petri Apostoli, & Apollinaris Archiepiscopi seruasse; quamquam secus multi affirmarent; tamen Romano Exarcho, Præfecto, aliisq. nobilibus Rauennatibus ciuibus, id etiam atque etiam petentibus, acquieuit, dumq. subtilius, ac uerius aliquid cognosceret, pallio, ut, diebus illis, atque etiam initiorũ suorum in supplicationibus uteretur, dedit. Interea Mediolanensis Archiepiscopus, Constantius, Gregorium Pontificem monuerat, moleste aliquos, ægreq. ferre, quòd Ioannis Archiepiscopi Rauennatis nomen, in ipsis Missarum sacrificiis

ficiis, recitaretur, respondit Gregorius, ea si recitatio fieri consueuerat, neque a stultis hominibus reprehendendam, neque omittendam, sin minus consuesset, nihil faciendum, quòd afferre offensionem cuiquam posset. Se tamen perquirentem, accurateq. inuestigantem, num Ioannes Archiepiscopus ipsius nomen Constantii inter sacrificandum recitaret, minime id fieri comperisse. Quamobrem si ita se res haberet, se nescire, quæ cogeret Constantium necessitas, ut Ioannem ad sacram aram nominaret. Quod tamen si absque alicuius molestia fieri ab Constantio posset, *Vos*, inquit, *tale aliquid facere ualde laudabile est, quia charitatem, quam erga fratres uestros habetis, ostenditis*. Hæc ibi: Quemadmodum enim ad sacram aram sanctorum uirorum nomina, in mysteriorum celebratione recitare, Apostolicũ institutum est; cum id D. Dionysius Areopagites, D. Pauli Apostoli discipulus, in Ecclesiastica Hierarchia asserat, & post eũ D. Cyprianus Episcopus & martyr testetur, idemq. in epistola aduersus Constantium Augustum Hilarius, & D. Paulum ad Romanos scribentem interpretans Origines, affirmet; ita, certum fuisse Apostolorum & martyrum numerum, qui in Missæ canone recitaretur, vsque ad D. Hieronymi ætatem non reperio: cum scribat ad Chromatium, & Heliodorum, Eusebium Cæsariensem Episcopum, martyrum collegisse historias, quatenus omni die sacrificium offerentes, eorum nomina meminissent. Neque verò vita defunctorum solum, sed & viuentium, qui fidem Catholicam tenerent, recitari olim nomina consuesse veteres Ecclesiæ patres, satis patet. Quod si quis ab integra fide decidisset, eius & tacebantur nomina, & è Diptychis tollebantur, de quibus diximus. Fuit autem sub id tempus Rauennæ, eadem quæ triginta iam annos fuerat, ex bubone inguinibus, insidente, pestilentia: Romanus quoque Exarchus, cum iam quinquennio Rauennæ penè ociosus consedisset, Mantua, Patauio, & Cremona munitis, composita Romam adeundi causa, Mauricionem Perusiæ Ducem, Longobardi generis, in suas partes traducit: mox Roma proficiscens, vbi magno honore obuiam effusæ, etiam extra vrbis portas, multitudinis exceptus, Gregorii Pontificis, ad Lateranum considentis pedes exosculatus fuerat, ea æstate Sutrium, Polymartiam, Ortam, Tudertum, Ameriam, Luceolos, compluresq. alias vrbes, a Longobardis iam occupatas, recuperauit. Quamobrem postero anno Agilulfus Longobardorum Rex, motis in Romanum agrum castris, Perusia primum recepta, cum nihil proficeret, direpto, incensoq. agro, pactis tandem induciis abiit. ANN. DXCIIII.
Quoniam verò acceperat Gregorius Pontifex, Rauennæ, clericos atque etiam populares, religiosam vitam ementitos, præfici monachorum cœnobiis, uehementer studere, quibus tamen monachorum arctum viuendi institutum destruebatur, cum & Ecclesiasticis obsequiis deseruire, & in monachorum viuendi regula persistere nemo posset, mandat, Ioanni Archiepiscopo, curaret diligenter, ea ne fierent, litteris ad eum mense Septembri scriptis. Ceterum non solum hoc tempore amplior reddita est Rauennatis Ecclesiæ, & Canonicorum dignitas, mappulis, mitrisq. deferendis, sed virorum etiam sanctorum cadaueribus. Nam Gregorius Pontifex, Rauennam ad Ioannem misit cadauera quattuor Laureatorum, Marthati, Crispini, Felicis, & Hemilii: quos aliqui ob Christum trucidatos Rauennæ, via Lauretina ferunt, & Romam, quæ, vt D. inquit Bernardus, & res ipsa docet; *purpuratur multitudine*

tudine martyrum, translatos, vel ab Florentio Archiepiſcopo ad Damaſum Pont. Max. miſſos. His etiam adiunxit Marci, Marcelli, & Feliculæ reliquias. Quæ omnia Ioannes in Claſſenſi Baſilica, eleganti ſacello, araq. illis dedicata, quæ adhuc ſupereſt, collocauit, iuuante etiam Zmaragdo Exarcho: Quod vetuſta hæc carmina in ſacelli ingreſſu, ſupra portam, teſſellato opere, inſcripta, teſtabantur.

Inclyta præfulgent ſanctorum limina, templo
Marci, Marcelli, Feliculaq. ſimul.
Pontifices hos Roma cepit, hac martyr habetur,
Horum Gregorius dat Papa relliquias.
Quas petit Antiſtes meritis, animoq. Ioannes,
Paruula pro ſummis reddere dona parat.
Oraclum ſtatuit tanta virtute repletus,
Cuius ab auſpicijs, gratia, & , extat opus.
Qui bis ſepteno ſacri diadematis anno,
Tractatu vigili quo regit Eccleſiam.
Hanc quoque regentem verendi culminis arcem,
Vixit, & euentum traxit ad arbitrium.
Miranda ſubito ſuſpendens arte cacumen,
Inflexum reparat parte ab vtraque latus.
Additur his meritis felix Smaragdus in æuum,
Cuius in his titulis participantur opes.

Marci, & Marcelli dies feſtus XIIII. kal. Quinctil. Solennis agitur, Diuæ autem Feliculæ Idibus Iun. Coniici autem poteſt magnopere Gregoriũ Pont. Max. huic Ioanni fauiſſe, qui tantorum martyrum ſacras ad eum reliquias miſerit, cum talia uix concedere Eccleſia Romana conſueſſet. Nam Ormiſda Pont. Iuſtiniano Conſtantinopolitano Imperatori, aliquid reliquiarum Diuorum Petri, & Pauli, ac Laurentii, per Germanum Capuæ Epiſcopum, Pontificium apud eum Legatum enixe petenti, idq. ut templum ipſis Apoſtolis ab ſe Conſtantinopolim, iuxta aulam Regiam extructum, conſecraret, nihil miſit, niſi uelum ipſis ſacris admotum reliquiis, magni muneris loco. Idem quoque confirmare ad Conſtantiam Auguſtam ſcribens, Diuus ipſe Gregorius ſuis litteris videtur. Neque verò id dixerim, quaſi nihil umquam reliquiarum omnino miſerint, aut, quod ſcripſere nonnulli, transferri martyrum reliquiæ in tranſalpinas gentes tunc primum cœperint, cum Franci Romanam Eccleſiam a Lõgobardis, aliisq. Tyrannis vindicarunt: id enim falſum eſt, ſed quod rarò id, magnaq. de cauſa, ac illuſtri beneuolentiæ ſignificatione a Pontificibus Maximis fieret. Vt enim reliqua taceam, Diuæ Agnetis reliquias, atque item D. Laurentii, Conſtantinopolim, Pulcheriæ Auguſtæ, & Martiani Imperatoris tempore, Roma translatas, & Theodorus lector, & Marcellinus Comes, & Nicephorus tradunt. De reliquiis etiam D. Xyſti Pont. Max. in Angliam a ſe miſſis, in Regeſto ad Auguſtinum D. Gregorius agit. Facile autem cognoſci poteſt, ſacellum, & cœnobium hoc ab Ioanne Archiepiſcopo, iam uſq. ab Smaragdi Exarchatu cœptum, Pontificatu Gregorii abſolutum fuiſſe: An verò illud ſit, quod propè D. Apollinaris, multis ditatum vectigalibus, ac prædiis, ædificauit, quæq. ab Gregorio Pont. Max. probari cum poſtulaſſet,

set, impetrare, morte præuentus, non potuit, incertum est. Obiit autem Ioannes Archiepiscopus, Tert. Id. Ianuar. anno DXCV. cum eo mense, mane, & vespere toto, crinita stella apparuisset. Sepultus in D. Apollinaris Classensis, ad aram sanctorum Marci, Marcelli, & Feliculæ. Moleste tulit Gregorius Pont. eius interitum, quod per litteras, Castorio notario significat, statimq. & Seuerum Paulinum Episcopum misit, qui Rauennatem Ecclesiam inuiseret, nihilq. de illius prærogatiuis, vectigalibus, ornatu detrahi pateretur, & Castorium ipsum notarium per litteras monuit, vt sacratos viros, populumq. Rauennatem hortaretur, vt nulla neq. premii, neque precii libidine acti, Antistitem a Pontifice Max. consecrandum, quamprimum designarent. Quemcunq. autem elegissent, siue is vnus esset, siue duo, illum, atque vna secum è prioribus sacerdotibus quinque, totidemq. e præcedentibus Diaconibus, Romam ad se mitteret: & si quos præterea è sacris initiatis, illuc accedere necessarium duceret. Romanus Exarchus, Donatum Archidiaconum, summo studio complexus, Archiepiscopum illum a Gregorio Pont. consecrari curabat: id tamen renuit, Gregorius, quod eius vitæ acta perquirenti, multa occurrerint, quæ illum ab Episcopatu remouerent, quod & Exarcho per litteras significauit. Sed neque Ioannem Sacerdotem, sibi item propositum, probauit, quòd Psalmos nesciret, minusque ob id operam studio dare, se significaret. Itaque cum a Rauennatibus, ad Archiepiscopum sibi tribuendum assiduè vrgeretur, Rauennatesq. ad id muneris aptum, habere se neminem dicerent, & Marinianum sacerdotem, quem diu cum ipso Gregorio nouerant in cœnobio versatum, communi consensu postularet, Gregorius Marinianum tergiuersantem, ac refugientem; cum persuadere vix aliquando tandem illi potuerit, vt satisfaceret, assentiretque Rauennatium petitioni; Archiepiscopum Rauennatem fecit. Hæc autem omnia cum per litteras, Andreæ Scholastico, Rauennam, significasset, petit ab eo, vt Mariniano; qui ab ocio, ac tranquillitate contemplationis abductus, cui iam diu assueuerat, in negociorum, perturbationumq. procellas, & quasi turbidum pelagus incurrerat; ferret opem, animos adderet, hilaritatem pareret. Interea cum Synodum Romæ Gregorius habuisset, vbi Episcopi omnes, ac Romanæ Ecclesiæ sacerdotes assederunt, Diacones, cunctiq. sacrati viri adstitere, Marinianus post Gregorium, ante ceteros Episcopos subscripsit. Nec diu post pallio illum ornauit Gregorius, edicens, ne illo vteretur, in templo quidem suo, nisi cum dimissis iam filiis a salutatorio, ad sacra missarum solennia celebranda procederet: Extra templum, quotannis quater, in iis supplicationibus, quas Ioanni Archiepiscopo iam præscripserat. Confirmauit etiam Rauennati Ecclesiæ, quæcumque ab Cæsaribus accepisset. Eius confirmationis litterarum exemplum ex vetustissimis monumentis Bibliothecæ Vrsianæ depromptum, hic collocandum existimaui: sic autem habet. *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectissimo Mariniano, Rauennati Archiepiscopo, confratri, filioq. carissimo, & per eum in sanctam Rauennatem Ecclesiam, suisq. successoribus in perpetuum. Cum omnis Ecclesia sanctorum ab ipso Domino, & beato Petro, & a sancta Romana Ecclesia, quam Deo auctore, regendam suscepimus, duxerit principium, dignum est, vt a successoribus Petri, cui a Domino dictum est, Confirma fratres tuos, interius confirmationis, & exterius meliorationis, inde recipias semper augmentum, religionis, vnde*

ANN. DLXXXV.

desumpsit exordium. Quapropter cognoscat deuota fidelitas omnium populorum, tam praesentium, quàm futurorum, quòd dilectissimi filij nostri sanctae Rauennatis Ecclesiae, Mariniani, Venerabilis Archiepiscopi petitionibus, nec non, & pijssimorum dominorum nostrorum, Mauritij, & filiorum eius iussionibus annuentes, confirmamus omnia praecepta, quae a pijssimis Imperatoribus, Valentiniano, Theodosio, Arcadio, & Honorio, necnon Iustiniano, Tiberio, & domino nostro Mauritio, pijssimo Caesare semper Augusto, eidem sanctae Rauennati Ecclesiae sunt facta, & omnia, quae per eadem praecepta eidem Ecclesiae sunt attributa, & omnia priuilegia, quae a sanctiss. praedecessoribus nostris, innocente Innocentio, & sanctissimo Leone, & gloriosissimo Gelasio Felicissimo, & Agapito, & spiritus sancti feruore repleto beatissimo Pelagio, ob amorem summi omnipotentis Dei, sanctiq. Apollinaris Pontificis, & martyris reuerentiam, eidem Ecclesiae, tibi, tuisq. successoribus in perpetuum sunt data; & honores, & possessiones omnes, quae per eadem praecepta, & priuilegia vidimus collocata, & confirmata: idq. maximè tuae dilectionis causa confirmantes, & corroborantes, quod in priuilegio sanctissimi Leonis primi, huius Apostolicae sedis Pontificis, te aperiente, & monstrante, reperimus. Confirmationem constitutionis pijssimorum Imperatorum, sub sacrosanctae Rauennatis Ecclesiae ditione, continentem ita, confirmamus Episcopatum totius Aemiliae Prouinciae ciuitatum omnium Deo amabilium Episcoporum creationes, & consecrationes, id est, Sassinatis, Caesenatis, Foripopuli, Foriliuij, Fauentiae, ForiCornelij, Bononiae, Mutinae, Regij, Parmae, Placentiae, Brixilli, Vicohabentiae, Hadriensis, Comaclensis, Ficoclensis, nec non & omnia monasteria, tam monachorum, quamq. monacharum sub eius ditione degentium, atque sub monastica Domino militantium norma. Conferentes tibi, tuisq. successoribus, honorem pallij in perpetuum, seu omnem Pontificalem decoris vsum, sicut in Epistola tibi transmissa concedendo confirmauimus: muniendo etiam sanctam Rauennatem Ecclesiam, te, tuosq. successores in perpetuum roboramus permansuras omnes collationes, atque conscriptiones quorumlibet hominum in eadem Ecclesia factas, vel faciendas, siue donationes Christianorum fidelium, uel qua pij, ac religiosi homines, hactenus per eulogia suorum testamentorum, uel per quemlibet modum, uel titulum in eadem sancta Rauennate antiquitus dimiserunt Ecclesia, uel in futurum sunt, pro redemptione animarum suarum, tempore, collaturi. Sanciendo etiam confirmamus sanctae Rauennatis Ecclesiae, sicut primae, inter ceteras sanctae huius Romanae Ecclesiae, filiae, secundum constitutiones Longobardorum Regum, & aliorum pijssimorum Romanorum Imperatorum, ut si quisquam Episcoporum, ex consecratione Rauennatum Pontificum, totius Aemiliae, decesserit, nullus Dux Marchio, Comes, aut aliquis minister publicus, aliquam ibi praedationem, aut contrarietatem faciat, sed liceat Archiepiscopis sanctae Rauennatis Ecclesiae, ad ipsum Episcopatum, & ad ipsam Ecclesiam, secundum antiquam consuetudinem, pro descriptione facienda, atque electione, missum transmittere, & ipsum electum ex more inuestire, & libere, atque solenniter consecrare. Sed, & istud censendo tuae dilectioni, carissime frater, & fili, ob peruersitatem futurae gentis, & Ecclesiarum Dei desolationem, quam appropiare, & ferè in liminibus esse videmus, confirmamus, & sub Diuini iudicij obtestatione praecipimus, vt nulli umquam successorum meorum liceat, ad ipsum Episcopatum, prò descriptione facienda, siue electione, aut aliquid contra consuetudinem exigendo, suum Legatum transmittere, aut per ministrum publicum, uel per quamlibet personam, ipsam Ecclesiam occupare, aut ibi Episcopum indebite consecrare, aut ibi aliquid, absque Rauennatis Ecclesiae Pontificis consen-

sensu, ordinare: Quia abhominabile, & nefandissimum, & omni fraude dignissimum, atque plenissimum, semel concessum, reuocari denuò. Confirmamus interea, & corroboramus omnes constitutiones in eadem Ecclesia a pijssimis Imperatoribus factas, & ita decernimus ab omnibus obseruandas, sicut praecepta huius sanctae Romanae Ecclesiae tradita, scilicet de Ciuitatibus, Castellis, Villis, Vicis, Vicolis, pratis, pascuis, Campis, Syluis, salictis, fundis, casalibus, & de omnibus publicis, ac priuatis sibi concessis. De Colonis uerò super terram eiusdem Ecclesiae habitantibus, & de eorum angarijs, redditibus, placitis, siue districtionibus, sicut in praeceptis, & priuilegijs uidimus, & legimus. De familiaribus uerò, ac famulis, & de centum annorum praescriptionibus rerum habeat ipsa Ecclesia sancta Rauennas, & omnia monasteria eius, sicut hac antiqua Roma: Hac omnia, & alia multa, quae sancta Rauennas Ecclesia continet, praecepta, & priuilegia confirmamus, & confirmata corroboramus. Si quis uerò, quod non credimus, aliquid de Rauennatis Ecclesiae ditione, ex his suprascriptis subtrahere tentauerit, uel in aliquo, contra hoc nostrum priuilegium, molestare, diminuere, temerario ausu praesumpserit, sciat se, ex parte Dei omnipotentis, & sanctorum tercentum decem, & octo patrum, necnon, & nostrae mediocritatis auctoritate, & sanctae Synodi Romae, praesenti Indictione congregatae, anathematis uinculis innodatum, & cum Iuda traditore Domini nostri Iesu Christi, aeternis supplicijs deputatum. Qui uerò obseruator extiterit, benedictionem a Deo patre, & Domino nostro Iesu Christo, & Spiritu sancto paraclito, in perpetuum consequatur. Benè Valete. Dat. nono Kal. Aprilis, Romae per manus Ioannis Leuitae, & sanctae Romanae Ecclesiae Bibliothecarij. Quamquam autem Gregorius summus Pontifex, Mauritium Caesarem Augustum, dominum suum hic dicere uidearur, nihil tamen detrahit de summa illa, ac planè Diuina auctoritate, qua Pontificatus Maximus, Imperio, & Regnis omnibus praestat: ut in decretis habetur Gelasii Pontificis, & in D. Ambrosio ad Valentinianum Augustum, & Angelico Doctor ingenio D. Thomas Aquinas Dominicanus, ac Thomas Valdensis, eximius Carmelitani ordinis Theologus praeclare docent. Id enim scribit Gregorius, & singulari humanitate permotus, qua se seruum seruorum Dei appellare quoque instituit. Ex iis litteris facile etiam constat, Brixillum, ciuitatem fuisse, & Episcopo ornatam. Marinianus patria Romanus fuit, Ioannis iam mortui nepos, facie oblonga, & rubra, glaucis oculis, & maximè speciosis, Romae a D. Gregorio sacris initiatus; cui & Gregorius, ut Agnellus est testis, librum inscripsit, quem appellauit Pastoralem: tametsi Platina, illum Ioanni inscriptum uelit, quod & Epistola libro praefixa ostendit, Ioanni Archiepiscopo, in aliquot codicibus, inscripta: vbi, quae inscriptionis fuerit causa, his verbis significat. *Pastoralis curae me pondera fugere, delitescendo voluisse, benigna, frater carissime, atque humillima intentione reprehendis, quae ne quibusdam leuia esse uideantur, praesentis libri stilo exprimo, de eorum grauedine omne, quod penso.* addit autem id se eam ob rem, scribere, ut qui oneribus dignitatum caret, ea ne incautus expetat; qui incautus expetiit, adeptum se esse timeat. Eum autem librum Episcopis, potissimum, necessarium, esse Concilium Remense testatur. Sunt etiam qui dicant, eam Gregorio fuisse conscribendi illius causam, quòd Marinianus vir probus, cum ordinis D. Benedicti cucullatus esset; cuius fuerat & Gregorius difficile ab ea tranquillitate, ad Archiepiscopatus administratio nem traducebatur. Neq. omnino ante assensus est, quàm Gregorius pollicitus

fuerit,

fuerit, se librum conscriptum, in quo de omnibus illum moneret, quæ necessaria uiderentur ad Pastoris optimi munus recte absoluendum, quod & fecit. Sed hæc forte mittendi ad Marinianum illius iam scripti, non scribendi causa fuit: potuit autem facile Agnellus ita affirmare, Epistola adductus Gregorii, quam cum libro, dum illum ad Marinianum mitteret, coniunxit. Non desunt, qui hunc Marinianum, Rauennatem fuisse putent, sed, mea sententia, falluntur. Quoniam uerò testamentum Ioannes Archiepiscopus, moriens, fecerat, quo multa Ecclesiæ Rauennati, sanè grauia, imposuisse dicebatur; sacerdotesq. & Diacones, ac omnes initiati sacris Rauennates, ea nequaquam persoluenda esse cõtendebant, idq. a Gregorio Pont. Max. enixè petebant, Gregorius, quamquam erat iam reiecta hæreditas, ut infirmiora tamen omnia redderet, Marinianum iussit, neq. auctoritatem illis, neq. assensum ratione ulla præbere, quæ de bonis uel ipsius Ecclesiæ, uel in ipso acquisitis Episcopatu, fieri cõtra leges Ioannes statuisset. cum tamen uellet esse firma, quæcumque de iis rebus suis, quæ ante Episcopatũ habuerat, neq. Ecclesiæ suæ contulerat, fieri mandasset: Probabat etiam ea, quæ monasterio, prope. D. Apollinaris, ab illo ædificato dederat: neq. uerò, quòd ea testamento Ioannes legasset, sed quia viuenti, Gregorius ea se probaturum, & firma habiturum fuisset pollicitus. Interea quidam non defuere, qui affirmarent, in hominũq. aures, ac mentes ingererẽt; Marinianum, minus quam deceret, sanctam Chalcedonensem Synodum uenerari: Quamobrem Gregorius litteris, ad Rauennates datis, quæ adhuc extant; illum ab incunabulis, in sanctæ vniuersalis Ecclesiæ gremio educatum, fidẽq. ac uitam integras perpetuò duxisse testatur, uenerariq. illum sanctam Nicenam Synodum, in qua Arrius: Constantinopolitanam, in qua Macedonius: Ephesinam primam, in qua Nestorius, atque Dioscorus: sanctam Chalcedonensem Synodum, in qua Euthyces damnatus est. Si quis autem contra harum quattuor Synodorum fidem, & contra Leonis Pontificis Max. decreta, quidquam umquam loqui auderet, anathema illi diceretur, essetque. Per id tempus Longobardis Italiam turbantibus, uidebatur Romanus Exarchus aut cũ Longobardis corrupto animo sentire, aut certè ad tot mala, quæ quotidie magis inualescebant, conniuere, nequaquam eas probans inducias, quas optimus Pontifex Gregorius, tractabat. Huius autem mutationis, ea creditur causa, quod parum admodum, aut omnino nihil de Romanis curæ illi esset: idque Mauritii Cæsaris exẽplo, qui impio aduersus Gregoriũ Pont. Max. & Dei Ecclesiã animo, studebat Ioanni Cõstantinopolitano Episcopo, Catholicæ Ecclesiæ principatũ adscribere, œcumenicumq. illum, id est, uniuersalem; quæ soli Romano Põtifici iure conueniunt appellare; ad hæc neq. uerebatur, Gregoriũ ipsum, uirum prudentia præstantissimum, de Ecclesia Dei, deq. Re Romana publica optimè meritum, fatuum dicere. Non defuit tamen, quin laboranti, ac labenti: Italiæ, quibus posset modis, succurrere optimus Pontifex niteretur; pacemque cum Agilulfo tractaret. A qua nequidquam abhorrere se ostendit Agilulfus, dum tamen Romanus Exarchus, iudicio constituto, sic ageret, ut de bonis vtrinque ad eam diem direptis, causa ex æquo, & bono componeretur. Quod cum perficere præsens Gregorius non posset, Rauennam ad Seuerum Scholasticum mense Augusto scripsit, ut apud Exarchum accurate id negocii procuraret, persuadereque homini pacem tentaret: Sed hortationibus
preci-

precibusq. Seueri, Exarchus non reliquit locum. Cum verò aduersus Castorium notarium, ac responsalem; sic enim appellat; Gregorii; internuncium autem, vt arbitror, intelligit, noctu libellum quidam Rauennæ in publico proposuissent criminibus refertum, & Gregorio ipsi, de pace, quam inter Agilulfum Regem, & Romanum Exarchum moliebatur, contradicentem. Gregorius, litteris ad Archiepiscopum, sacerdotes, ceterosq. sacratos viros, ac populum Rauennæ, mense Aprili, anno nonagesimo sexto supra quingentesimum datis, illi; qui cumq. libelli fuisset auctor; corpore, ac sanguine Dei Domini nostri Iesu Christi, interdixit: quòd si, quia lateret, accipere corpus, & sanguinē Domini, prohibitus, non dubitaret, anathema illi esset: Sin ea cōprobare in publicū progressus, quæ scripsisset, posset, huiusmodi in illū dirarū tela contorta, nihil omninò ualerent. Neque tamen idcirco a procuranda quotidie pace deterrebatur, sed ad Secundinum Rauennæ agentē, eodem mense Aprili scripsit, statim se Castorio; a quo acceperat, quæ cū Agilulfo Rege essent acta; imperasse, Rauēnam, vt rediret, & vti in mādatis illi dederat, cōficeret. Itaq. pergeret, urgeret, pax vt illa côueniret, quando multa iam impenderent Italiæ, atq. eius insulis discrimina ANN. DXCVI.
Renouata est etiam hoc Archiepiscopatus Mariniani initio, de gestando pallio disceptatio, & vir magnificus Andreas, Florentino Rauennatis Ecclesiæ Diacono, Romam ad Gregoriū Pōt. Max. ob id misso, assiduè fatigabat Gregoriū, ut vetustum Ecclesiæ Rauennatis vsum; quo Rauennas Archiepiscopus, extra Quadragesimæ tempus illum perpetuo gestare consueuerat; restitueret. Quamobrem Gregorius, quamquam acceperit iureiurando, ab Adeodato Romanæ Ecclesiæ Diacono, quater in anno, vti pallio in supplicationibus Archiepiscopum Rauennatem consuesse; tamen Castorio notario per litteras mandauit, vt Rauennates Seniores, & eiusdem Archidiaconum Ecclesiæ; quem pro aliena dignitate, falsum iurare nequaquam putabat; aliosq. probitate, ac integritate spectatos interrogaret, de prisco Rauennatum Archiepiscoporum in pallio gestando vsu, sic, vt ante D. Apollinaris sanctum corpus, eius contacto sepulcro, his verbis conceptis iurarent. *Iuro ego per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, inseparabilem Diuinæ potentiæ Trinitatem, & hoc corpus beati Apollinaris martyris, me pro nullius fauore personæ, neque commodo aliquo interueniente, testari, sed hoc scio, & per memetipsum cognoui; quia ante tempora Ioannis quondam Episcopi, Rauennas Episcopus, præsente Apocrysario sedis Apostolicæ, illo atque illo, illis atque illis diebus consuetudinem utendi pallio habuit, & non cognoui, quia hoc latenter, uel absente Apocrysario usurpasset.* ANN. DXCVII.
Postero anno, Fori Cornelii Episcopo, ob crimina, de Episcopatu deiecto, cum ForoCorneliani apud Marinianum Archiepiscopum vehementer agerent, ut illis Episcopum præficeret, Marinianus suspensus, incertusq. consuluit Gregorium Pontificem, a quo, mense Iulio, responsum est, quando reuocari in locum, vnde deturbatus ob crimina aliquis est, nefas esset, neque vltra menses tres, Pontifice Ecclesiam vacare, iura finerent, ne cadente pastore, Domini gregem, antiquus hostis, insidiis circumuentum, raperet, ac laceraret, alium illis præficeret Episcopum, neque differret: *Quia Ecclesia Dei*, inquit, *diu uiduata proprio Episcopo remanere non debet*. Rauennæ autem daret operam; quod & Ioanni demortuo mandauerat, ipse uero exequi non potuerat, morte præreptus; ne monachorum cœnobia, clericorum Rauennatum dominatu

R oppri-

opprimerentur: nec ulla deinde facultas clericis, ceterisq. sacratis uiris esset, ad ea accedendi, extra vnam orandi causam; aut si forte sacris missarum operandis essent initiati. Quod si ex Abbatibus, monachisve quispiam, ad clericatus munus, sacrumve ordinem accessisset, nulla in posterum in eo cœnobio potestas illi esset. Inter reliqua cœnobia insigne habebatur, Diuorum Ioannis, & Stephani, in opido, seu, vt verbis vtar D. Gregorii, ciuitate Classe, cui cœnobio Claudius Abbas præerat, uir illustris, & D. Gregorio carissimus, quiq. diu apud eum Romæ fuit, propterea quod optimus ille Pontifex, eius maximè consolatione in verbo Dei, leniretur: itaque hominem Rauennam redeuntem, Gregorius Mariniano Archiepiscopo plurimum commendat: Cumq. superiores Archiepiscopi magnam illi molestiam intulissent, iubet, vt nullus Episcopus, aut popularis, de eius vectigalibus cœnobii minuat quidquam: & si quid inter Rauennatem Ecclesiam, & illud cœnobium controuersiæ extaret, quod non posset ex æquo componi, selectis utrinque arbitris, mediisq. sacris Euangeliis, definiretur. Abbate mortuo, nullus Abbas; præterquam si ex eodem cœnobio idoneus non adfuerit, nec nisi ab eius monachis, subrogaretur: aliaq. complura Gregorius statuit, quæ longum esset, ac molestum sigillatim recensere, in litteris autem ad Marinianum Archiepiscopum anno octauo supra nonagesimum, & quingentesimum, mense Aprili datis, habentur. Hoc anno moritur Rauennæ Romanus Exarchus, postquam in Pado molitus nonnulla fuerat, anno postquam in Italiam venerat, Decimo: Cui Callinicus Quartus Parmensis, vel, ut alii, Romanus, sufficitur: ingenuo vir animo, ac aperto, atq. aduersus Longobardos incenso, Pontificiq. longe quam Romanus, obsequentiore. Cū autem in Istria, opido Noua, Ioannes quidam è Pannonia profectus, eiusq. opidi Episcopus factus, inde per vim deturbatus fuisset, aliusq. creatus Episcopus, non in opido Noua, sed in Insula Capritana, quæ ad eius opidi ditionē spectat, incoleret, vt ab eorum se societate abduceret, qui discessionē ab Ecclesia Romana fecerant, petiit a Callinico Exarcho, vt Catholicæ Ecclesiæ, una cū iis, qui secū aderāt, omnibus, iūgeretur. Interea tamen dum expectat responsū, ab Exarcho, improborum & ipse persuasionibus deprauatus, ab Ecclesia Romana sese abducit: sed cū id facinus, eius Defensores vrbis, nobilissimiq. viri abnuerent, Romam ad D. Gregoriū profecti; ab eo suppliciter postulare, Catholicū sibi Episcopum dari. Gregorius Rauēnam, eos, cum litteris ad Marinianum mittit, mandatq. Mariniano, vt ad Nouanum Episcopum mittat, qui redire hominē ad Ecclesiæ communionem, populumque moneat. Id si renuerit, Nouanis ciuibus, qui ad Gregorium adierant, & Rauennam venerant, Marinianus opē ferret, in suaq. Diocesi insulam illam tantisper haberet, dū ad Catholicam fidem Istriæ Episcopi reuerterentur. Curaretq. vt Exarchus Imperatores omnes de his certiores faceret, quibus, & ipse eadem per Anatolium significauerat. Non enim eorum iussa ad Exarchum missa, vetare, quin ad Ecclesiam veniret, quisquis vellet, tametsi inuitos compelli, interdixissent. Maximi etiam Salonitani Episcopi causam, ab Callinico Exarcho sibi magnopere commendatam, Mariniano cognoscendam mandauit, ea autē erat, vtrumne in simoniacam esset hæresim delapsus, quo crimine & Honoratus eiusdem Ecclesiæ Archidiaconus in iudicium arcessebatur. Quod si suspectus Exarcho Marinianus esset, socium sibi, Rauennam acciret

ANN. DXCVIII.

ret Constantium, Mediolanensem Antistitem, ad quem eodem etiam argumento scribebat. Is autem fuit huius exitus causæ, ut Maximus, ex Gregorii Pontificis præscripto, coram Mariniano, & Castorio chartulario, quem & notarium vocat; sic ut hæc fere nomina eadem videantur; sanctissimo, ad D. Apollinaris corpus, iurato iusiurando, nulla se teneri simoniaca labe affirmauerit. Ceterum quoniam dum è Christi fidelium communione adhuc esset eiectus, ad sacram aram sacrificauerat, pœnamq. illi ob id a Mariniano impositam, persoluerat, Callinico Exarcho apud Gregorium accurate agente, tandem absolutus est, & litteris Gregorii humanissimis; quibus, & pallium per Stephanum Salonitanum Diaconum, ad eum misit; in gratiam restitutus: Castorioq. mandauit, hæc, ut effici re ipsa studeret, ac cum Sauiniano Episcopo Tudertino, & Honorato Archidiacono, atque aliis, qui se ad Apostolicam sedem contulerant, in gratiam ex animo, ut hominem Christianum decet, rediret. Per idem tempus Castorius Episcopus Ariminensis, morbo ex capite, quartum iam annum, laborabat, eaq. de causa, ab Ecclesia sua aberat, & sæpius Ariminenses apud Gregorium Pontificem egerant, ut alius sibi Episcopus præficeretur, Itaque Castorius ipse, cum se quotidie in peius ruere, aut certe nihil proficere, sentiret, a Gregorio per supplices libellos petiit, alium sibi sufficeret Episcopum. Quamobrem hortatus est Ariminenses Pontifex, Episcopum sibi, vna voce, & consensu eligerent. Scripsitq. ad Marinianum postero anno, ut quem ipsi designassent, eum ad se Rauennam euocaret, diligentissimè excuteret, doctrinam, mores perquireret, & si idoneum cognosceret, sua addita testificatione, mitteret Romam, ut consecraretur. Interea pacem Gregorius cum Ariulfo confecit, eò tamen minore animi tranquillitate, quòd Ariulfus, non ut Rex ipsius, de seruanda pace iurauit, sed si excessum sibi in aliquo non fuisset, nec in Arogis Regis exercitum, arma quisquam tulisset. Id quia perfidiosum Gregorius putabat, facileque futurum, vt occasio pacis turbandæ, tollendæq. hac ratione illi pateret, cum præsertim Vuarnelfrida, cuius agebatur consilio Ariulfus, sacramento adigi noluerit, Gregorius subscribere legibus fœderis renuebat. Arogisq. Regis procuratoribus, id uehementer vrgentibus, ad Theodorum Rauennæ curatorem, qui vna cum Probo Abbate, de hac pace plurimum laborauerat, scripsit, efficeret penes Exarchum, vt subscriptionem Gregorii Rex ne posceret: Quando enim inter Longobardos, ac Exarchum, medius, & quasi sequester Gregorius intercedebat, maximè cauebat, ne, si qua secus accidissent, eius esset deinde fides apud Exarchum leuior. Si quidem nouerat Gregorius, quæ in illum Agilulfus; tametsi id iret inficias; conuicia, non absque Diui Petri Apostolorum Pncipis iniuria, coram viro clarissimo Basilio, iactasset. Quod si tanti penes Longobardos duceretur Pontificia subscriptio, id vel ab aliquo Episcopo, vel certe Archidiacono factum iri. Erat per id tempus, Ioannis, vrbis Præfecti, vxor, Rauennæ: cumque Ioannem virum clarissimum ad eam Romam adducendam misisset, Gregorius per litteras ad Theodorum Rauennæ curatorem, & Marinianum Archiepiscopum scriptas, & Ioannem magnoperè commendat, & postulat, vt eam usque Perusium, cum firmo militum præsidio deduci, Theodorus operam daret. Inse-

ANN. DXCIX.

ANN. DCLX.

quenti anno, Rauennæ casus accidit, ad perturbandum Gregorium Pontificem, & Marinianum Archiepiscopum insignis: nam Stephani viri clarissimi cognatam, ut è monasterio abirèr, a Petro quodam persuasam, eamq. haud ità diu post, a Gratioso, Gregorii Pont. Max. notario, illuc mutato habitu reuocatam, idem Petrus Philoxeni familiaris fauore fultus, denuò è cœnobio eductam apud se habebat. Hæc cum de Stephano Gregorius accepisset, uehementer Mariniani primum Archiepiscopi; si uera erant, quæ afferebantur; desidiam per litteras reprehendit, mox accurate mandat, vt in cœnobium mulier reducatur, & in crimen seuerè animaduertatur. Philoxenum, quòd vir bonus haberetur, id statim facturum putare: Ceterùm uelle se, ut Vitalis Defensor Mariniano adesset. Quod si forte negocium protraheretur, id Marinianus publicè prius contestatum, Gregorio statim significaret, ad vrbem enim se Regiam scripturum, ut quod fieri honeste negligebatur, ea, quam meritum esset, pœna afficeretur. Anno proximo, qui fuit a partu Virginis primus, supra Sexcentesimum, Marinianus Archiepiscopus, Rauennatis Ecclesiæ negociis addictus, Ioannem Diaconum suum in Siciliam, ad patrimonium Rauennatis Ecclesiæ, quod ualde distractum erat, restituendum, alterum Diaconum Constantinopolim misit. Hunc Gregorius Pontifex Anatholio Diacono Constantinopolitano, illũ Alexandrino Præfecto magnopere litteris suis cõmendauit. Verum haud ita diu post, appetente sancto Paschatis die, Marinianus in grauẽ morbum incidit, cum sanguinem euomuisset. Quod posteaquam Gregorio à Rauennatibus Romam profectis, renunciatũ est, pro eo, ac illum diligebat, moleste admodũ tulit, accitisq. quos doctos lectione nouerat Romanis Medicis, & singulorũ sententiam rogauit, & scriptam ad illum misit. Ea potissimum continebat, vt quietem, ac silentiũ maximè omnium amplecteretur. Quæ si Rauennæ habere non posset, vti vehementer timebat Gregorius, constitutis, quæ ad Ecclesiam facerent, rebus, adhibitis ve, qui solennia sacra facerent, aut Episcopii curam sustinerent, hospitesq. amanter exciperent, vel præesse cœnobiis scirent, ipse, antequam aduenirent æstatis calores, quos plurimũ aduersos Medici affirmabant, Romam se conferret: illius se ualetudinem, quietemq. omnibus viribus procuraturum: Vereri enim, ne, si Rauennæ cõmoranti, ad æstiuos calores, curæ aliquæ adiungerentur, insigne periculum, discrimenq. subiret: lõgeq. præstare, vt incolumis ad Ecclesiam rediret suam, vel si euocandus esset, inter suorum manus euocaretur, quando & sibi; cui mortem propediem affuturam videbat; si Mariniano, ut præiret datum esset, inter illius manus esset ex hoc mortali hospitio migrandum. Quòd si forte, cum hæ illi litteræ redderentur, melius se haberet, aut profectionem in aliud tempus omnino extraheret, non monere solum, aut hortari, sed accuratè, pro potestate, iubere, ne uigilaret, neu ieiuniis, quæ summè contraria morbo Medici dicebant; nisi forte quater in anno, cum celeberrimus aliquis dies festus postulauerit, operam daret. quas verò preces, supra cereum in Rauennati Ecclesia recitari, quæque Euangelii interpretationes, Paschatis tempore adhiberi a sacerdotibus consueuerãt, ea per alium haberentur. Conualuit tamen nonnihil Marinianus, neque Romam abiit. Per id tempus Callinicus Exarchus, cum propter ambiguam pacem, infida vtrinque, ac suspecta essent omnia, bellum potius inferendum, quam expectandum ratus, Parmam ex improuiso inuadit, eaq.

ANN. DCI.

capta,

capta, Agilulphi Regis filiam, & Godescalcum eius virum, Parmensem, vti diximus, Ducem, Rauennam captiuos deduxit, ibiq. in custodia habuit. Agilulfus indicto iam bello, Ariulfum Spoleti Ducem, in Romam, Rauennamq. vrbes sollicitat, ipse Patauium, quod ligneis domibus constabat, vniuersam incendit, præsidio Rauennam dimisso: quò etiam ad habitandum ciues se Patauini contulere. Montem Silicem solo æquauit, Sclauorumq. auxilia euocauit. Ab altera parte Ariulfus, concitatis è Tuscia Longobardis, præda è Rauennati agenda, atque incursionibus assiduè faciendis, quò minus Callinicus occurrere Patauinis subsidio posset, inhibuit: quod & in Romano factum est. Eodem anno Rauennam, oramq. omnem maritimam pestilentia iterum depopulata est. Mortuo interea Claudio, cœnobii Diuorum Ioannis, & Stephani, in oppido Classe, Abbate, anno DCII. cum monachi Romam profecti, Constantium monachum, sibi Abbatem dari, a Gregorio Pont. Max. postulassent, reiecit hominem Gregorius, quod propriam sibi congereret pecuniam, & ad cœnobium, quod erat in Piceno, solus, nullo monacho comite, abiisset: quorum altero, mentem illum monachi nō habere, altero nequaquam rectè, & cū virtute viuere, testabatur. Quoniam verò postularunt deinde Maurum, ab Claudio etiam, aliquando dum uiueret, laudatum, Ioanni Rauennæ subdiacono scribit, de homine diligenter cognosceret: siq. ad id muneris aptum reperiret, curaret, vt a Mariniano Archiepiscopo Abbas cœnobio præficeretur, sin contra, ex alio sibi cœnobio monachi Abbatem eligerent: Adhæc moneat Marinianū, ut monachis eius cœnobii, cogere propriam sibi pecuniam studentibus, qui quattuor, aut quinque erant, prospiceret, eosq. cōpescere: inde enim exulare è cœnobiis concordiam, cum verò Claudius Abbas olim audiisset Gregorium pleraque disserentem de Salomonis Prouerbiis, canticisq. Canticorum, de Prophetis, de libris Regum, & de Heptatico, quæ cum scribere Gregorius, morbo impeditus, non potuisset, suo stilo Claudius, memoriæ causa, exarasset, & cum Gregorio deinde legisset, ab illorum, quæ dictauerat, sensu, compererat multis locis abhorrere, iubet ad cœnobium illud Ioannem adire, monachos cogere, chartas ex illis omnes, ab Claudio Abbate allatas, accurate accipere, & Romam ad se mittere: Addit, se grauate accepisse, quod intellexerit, Marinianum Archiepiscopum, in peruigiliis, palam Gregorii in Iobum commentaria, legenda proponere: cum non sit opus illud populare, & rudibus auditoribus impedimento potius futurum, quàm, vt inde progressum faciant: cuius & in tertia sectione locum Marinianus mendosum haberet. Iuberet potius interpretationes psalmorum legi, quibus popularium mores conformari possent. ***Neque enim volo***, inquit, ***dum in hac carne sum, si qua dixisse me contigit, ea facile hominibus innotescat.*** Iam omnis belli procella Rauennæ, atque Exarchatui imminebat. Rexq. Agilulfus, coniunctis cum Ariulfo copiis, infesta omnia reddiderat: Itaq. tot armis, tantæq. moli imparem se Callinicus Exarchus sentiens, Gregorii etiam Pontificis assiduo hortatu fatigatus, animum ad pacem inclinat, sed non multo post Rauennæ obiit, cum annos quinque in Exarchatu confecisset. Phocas, qui interfecto Mauritio, ex Centurione a militibus Cæsar fuerat tum primum conclamatus, Zmaragdū iterum Exarchum mittit in Italiam, qui cum supplemento copiarum Rauennam veniens, Mantuam, & Cremonam maioribus subsidiis confirmauit:

ANN. DCII.

quæ tamen captæ ab Agilulfo, & vti Patauium, direptæ sunt: Rauennatesq. ab Ariulfo Duce infestati, sic, ut omnis adhuc belli moles, in Rauennatem agrum, & Romanum, in exarchatumq. incumberet: Quamobrem Zmaragdus non multo post, fœdere percusso cum Agilulfo, qui, & Rauennæ expugnandæ difficultatem non ignorabat; Parmam, filiamq. & generum restituit. Quamquam filia difficultate partus, paulo postquam Parmam peruenerat, misere interiit. Huius mulieris nomen; licet aliqui Aldiercam appellatam scribant; cum diligenter vndique perquisiuerim, nullibi adhuc inuenire est datum. Id a me Ioannes Angelus Agilulfus Parmensis, vir humanitate, & aliis præclaris animi dotibus insignis, quem ex ea Agilulfi Regis stirpe oriundum ferunt; enixè petierat, cum inuento paucis abhinc annis eius cadauere, dum Parmæ in Cathedrali Ecclesia defoderetur, eius memoriam uetustatis situ obrutam, renouandam curaret, anno M D L X V. Blondus innuere uidetur, illam in itinere, dum Parmam proficisceretur, mortuam, sed libentius Paulo Diacono superiora scribenti, assentior. Mariniani Archiepiscopi ualetudo nonnihil fieri in dies firmior videbatur, sed ut est sollicitudinis plenus Amor, illi timens Gregorius Pontifex, denuò per litteras hoc eodem anno
ANN. DCIII. D C I I I. scriptas, accurate hortatur, vt inedia, quæ corpus: curis, quæ animum plurimum fatigant, abstineret: quòd si Dei misericordia, ita conualuisset, easq. suas esse uires intelligeret, quæ satis esse possent, semel, aut bis in hebdomada sacram se illi inediam permittere. Nec diu post ex hac vita migrauit Gregorius.
ANN. DCIIII. Zmaragdus Argentam, & Ferrariam, quæ iam inde a principio cum Rauennatibus se, contra Longobardos, coniunxerat, muro cinxit: atque id paulò ante, quam Marinianus Archiepiscopus, anno Domini DC-
ANN. DCVI. V I. Decimo kal. Nouembr. obierit. Hic extra muros Classis in D. Apollinaris porticu sepelitur, cum sedisset annos Vndecim, & mensem vnum Phoca adhuc imperante, Pontifice autem post Gregorium, Sabiniano. Ad Mariniani tumulum, carmina hæc inscripta fuisse, in eius uita Agnellus tradit.

Sanctificis semper monitis memorande sacerdos,
Hoc positus tumulo Mariniane iaces.
Corpore defunctus, tamen est tua fama superstes
Artus obit terris, lux tua facta tenet.
Mœnibus his veniens Romana Antistes ab vrbe
Tutasti precibus sancta Rauennatium.
Cuncta salutifero disponens tempore sæcla,
Te pius in populo Christo regente dedit.
Quòd tamen his templis meruisset sumere busta:
Te placuisse Deo tanta sepulcra probant.
Vtq. vices cuius gessisti rite sacerdos
Ipsius inq. locis sit tibi causa quies.

Ioannes huius nominis quartus, Classensis, Mariniano in Archiepiscopũ Rauẽnatem subrogatur magnis oculis: formosus tamẽ, & ingenua animi pietate, ac magnificentia clarissimus. Dei cultũ sũma veneratione euexit, omnibus quàm maximè carus. Sub id tempus Ioannes Lemigius Thrax Exarchus Italiæ sex-
ANN. DCXII. tus, anno DCXII. Zmaragdo iam nonũ annum Exarcho sufficitur. Verũ cum superbè se, arroganterq. gereret, tributaq. inclementer exigeret, ab Rauennatibus,

tibus trucidatur, vnà cum uxore, ac iudicibus, quos secum adduxerat, anno quincto sui Exarchatus. Quibus rebus cognitis Heraclius Cæsar, qui Phocæ successerat, tum ob imminentes bellorum tumultus, tum quòd se Rauennates diligenter purgauissent, nihil tum acerbius agendum ratus, statim Eleutherium Eunuchum, Byzantium patricium, sibi a cubiculo, & rerum bellicarum peritissimum, Rauennam magna cum potestate mittit anno DCXVI. qui iudicio statim Rauennæ constituto, quæstionem de cæde Ioannis, ac iudicum eius seuerissimum habuit: quoq. eius flagitii participes comperit, capitali supplicio affecit. Non multis ante annis obierat Ioannes Archiepiscopus, sepultusq. fuerat in D. Apollinaris porticu, quam Ardicam uocant, Bonifacio quarto, post Bonifacium tertium Romano Pontifice, cum Archiepiscopatus annos quinque, menses decem, dies decem & octo præfuisset, subrogatus fuerat in eius locum alter Ioannes, qui, ut plerique affirmant, in Classensi item opido natus, mitis, comis, suauissimisq. moribus, & præstanti elegantia fuit. Sed hunc ego, eundem puto cum superiori, qui diutius, quàm scribunt, in Archiepiscopatu uixerit. Qui huius Archiepiscopi tempore uolunt; è quorum numero est Ferrettus, pacem cum Agilulfo, a Zmaragdo factam, & fanum Pantheon Bonifacio summo Pontifici ab Mauritio dono datum, constitutumq. uti Romana Ecclesia, quemadmodum omnium est Ecclesiarum caput, ita diceretur, aduersus Byzantium Episcopum, qui temerariè, ac insolenter moliebatur id sibi, ii nec annorum, ut arbitror, ordinem norunt, & sibiipsis aduersantur, quòd uelint, Ioannem Archiepiscopum, qui hunc proximè antecessit, Heraclii Cæsaris tempore uixisse: qui tamen Heraclius, Phocæ, a quo Pantheon est donatum, successerat. Eleutherius Exarchus Rauenna, Romam profectus, ab Deodato Pontifice circiter annū eundem a partu Virginis Decimumsextum supra sexcentesimum honorifice excipitur, indeq. se Neapolim contulit: ubi Ioanne Campsino, Præfecto Neapolitano; qui se illius urbis Regem creauerat, & Campaniam Felicem, Lucaniam, Brutios, & Apuliam subegerat; fugato, & cæso, Rauennam reuersus est: Itaque sic rebus compositis, Italia vndique beata pace fruebatur: Nam & Longobardi, mortuo superiore anno Agilulfo Rege, qui primus ex illis Regibus Catholicam fidem probasse traditur, Adalualdum filium iam pridem Regni socium a parente ascitum, Regem confirmauerant, ipse uerò nihil rei bellicæ addictus, templis ornandis, & ceteris Catholicæ pietatis studiis inclaruit: cuius maximè laudis gloria Theodelindam matrem attingit, quæ religiosissima fœmina, Diui etiam Gregorii Magni laudibus celeberrima, & apud Agilulfum, uirum suum egerat, ne reiiceret Christianæ reipublicæ societatem, & Adalualdum filium optimis instituendum Christiani Principis artibus curauerat. Eleutherius Exarchus, uindicata, ita uti diximus, perfidia Campsini, haud ita multo post, pari temeritate, se Regem Italiæ declarauit, integro; ut compararet sibi militum animos exercitui stipendio, Rauennæ, mira benignitate persoluto, anno magistratus sui quarto, Bonifacio Quincto Max. Pont. Deodato suffecto. Verum cum Romam confirmaturus Imperium, proficisceretur, apud Luceolum opidum, nunc solo æquatum, a militiæ Rauennatis Ducibus, trucidatur. Erat Luceolum eo loco, quo incolæ supra Cantianum, Pontem Riuiolum nuncupant. Rauennam milites reuersi, Eleutherii caput Byzantium ad

V Hera-

Heraclium Cæsarem mittunt, qui plurimum eius morte gauisus, Isaacium illi successorem designauit, spectatæ uirtutis Ducem, Orientalis, Occidentalisq. exercitus Imperatorē: (qui ea uirtute in re bellica floruit, cæterisq. animi doti bus adeò clarus est habitus, ut Patricius primò Byzantius, creatus fuerit, dein
ANN. DCXVIII. de Exarchus, annum a partu Virginis circiter DCXVIII. ab Heraclio: Sub id tempus Mahometes in Arabia, uel ut alii, in Persia natus, cum multiplici
ANN. DCXXI. & peracuto esset ingenio, sectam nouam inuulgauit circiter annum DCXXI. ne his temporibus quidquam deesset, vnde turbarentur: postquam ad tot barbarorum fluctus, qui ab extremis orbis partibus, quà septemtriones rigent, exorti, vniuersum penè orbem obruerant, hi uilissimarum gentium motus adiecti sunt, quæ ab exusta solis ardoribus terra, ad permiscendam Asiæ partem, tot eluuionibus intactam, accessere, idq. huius unius opera hominis, eiusdemq. insani, imperiti, morbosi, infimo loco, obscurissimisq. parentibus nati. Sed ita humanam superbiam, & arrogantiam, quæ se altius in illum plerumque efferunt, obterit Deus, In Italia ut in Exarchatu quieta omnia uidebantur, ita apud Longobardos insignis tumultus orta occasio est, Adalualdo Rege, cum Theodelinda matre, a suis Regno deturbato, ob eam causam, quod vnguentis quibusdam delibutus, & accepto infecto poculo desipere cepisset, & in principes Longobardorum sæuire, Itaque, quamquam alia aliis sentientibus, tamen Episcoporum Transpadanorum ope, atque opera, Ario-
ANN. DCXXIIII. aldus Dux Taurinatium, cui uxor erat Gundeberga Adalualdi soror, Rex suffectus est. Isaacius Exarchus, hortante Honorio Pontifice Max. qui Bonifacio Quinto, iam successerat, restituendi in Regnum Adalualdi prouinciam, magno quidem animo, sed tandem irrito euentu suscepit, cum Adalualdus haud ita diu post, ueneno interierit, & Arioaldus in Regno fuerit confirmatus, uir ut pacis artibus insignis, ita Arriana perfidia contaminatissimus. Ioannes Rauennas Archiepiscopus, cum egregiè sustineret optimi pastoris partes, Classense opidum ter ab Saracenis direptum, restituit, & ingenti pe-
ANN. DCXXX. cunia captiuos suburbanos redemit Peruenit autem ad annum DCXXX. sepultus in porticu D. Apollinaris, ut Agnellus putat, qui cum incertum se in hac re significet, facile confirmare, quæ diximus, uidetur, hos duos Ioannes Archiepiscopos, vnum tantum fuisse, quartum hoc nomine. Ioanni, Bonus subrogatur, sub id ferè tempus, quo Exaltationis sanctæ Crucis dies festus maiori, quàm antea, ueneratione institutus est, cum recepta Cruce, in qua Iesus Christus Deus, & Dominus noster, obierat, noua miracula fuerint uisa. Eam ante annos quattuordecim Cosdroas Persarum Rex, Hierosolymis captis, in Persidem abduxerat: Superatus autem, & multiplici clade afflictus ab Heraclio, dum fugam ultra Tigrim meditatur, & Medarsem filium Regni consortem declarat, Syrochius maior natu filius, eam contumeliam nequaquam sibi ferendam ratus, patri, fratriq. necem, quam paulo post ex fuga retractis intulit, molitur, pacemq. & paternum ab Heraclio Regnum impetrat, ea potissimum lege, ut sanctissimam Domini nostri Crucem restitueret. Quod, & factum est. Cæterum dum receptam Heraclius in solemni pompa gemmis, atq. auro excultos, per vrbem Hierosolymam circumfert, & suis humeris, Dominum nostrum imitatus, ad Caluariæ collem, quod erat extra urbem, aduehit, substitit ad portam, neque plurimum enitenti, ut exire

vnquam

vnquam datum est. Itaque stupentibus omnibus, Zacharias Vrbis Antistes monuit, ut deposito Regio cultu, ipsum Christum Deum, illam ferentem, exprimeret: quo facto, calceisq. detractis, nullo impediente, ad Caluarium est uentum, & ibi crux statuta est, vnde fuerat a Persis sublata. Nullum Italia, longeq. minus Rauenna, per hos annos, motum ad memoriam insignem tulit: nam licet in Longobardorum Regum aula, ob confictum in Gundebergam Reginam perfidiæ crimen, tumultuatum est, innocente fœmina in carcerẽ coniecta, ubi tres annos fuit, publicam tamen quietẽ nihil hoc perturbauit. Honorio autem mortuo summo Pontifice anno DCXXXVI. cum per annũ sedes uacasset, tandem Pontifex Max. eligitur Seuerianus, uel, ut Platina, Seuerinus Romanus hoc nomine primus. Quoniam uerò inanis tunc electio populi habebatur, nisi ab Cæsaribus aut Exarchis, Cæsaris nomine, confirmaretur, Isaacius Romam, Pontificem in dignitate confirmaturus, accessit. Cũ vniuersa ciuitas honoris gratia obuiam est profecta. Moris enim erat, Exarchis Romam ingredientibus, summa, solenniq. pompa occurrere, omnibus sacerdotum ordinibus, vniuersoq. senatu, & Magistratibus omnibus cum excipientibus. Dehinc lætis populi totius acclamationibus, viis frõde festa exornatis, eximioq. apparatu, æquabili plausu, effusissimis studiis, templis vndique patefactis, sacriq. æris campano tinnitu, ad D. Ioannis Lateranensis deducere. Quod si est alicui exhibitum, id Isaacio contigit. Qui tamen confirmato Pontifice haud parem retulit gratiam; at potius, ne confecisse absque præmio tantum itineris diceretur, vt Platina auctor est, nonnullis Romanis opem ferentibus, Lateranensis Ecclesiæ Thesauros, & sacrarium vniuersum deprædatur; vix quibusdam templi æditituis reclamantibus; quorum proceres in exilium misit. Prædam distribuit in partes tres; quarum vnam militibus donauit; aliam, Rauennam misit; tertiam, Byzantium transmissam, Cæsari assignauit. Sub id tempus, circiter annum DCXXXVII. Tusciæ Dux Tato, Rauennæ occisus est: cum enim Arioaldus Longobardorum Rex Tatoni inimicus, rationem vlciscendi hominis aliam non haberet, nunciis clam ad Isaacium Patricium missis, impetrauit, vt ipsum quocumque modo posset, euerteret, se eo nomine Imperatori tertiam partem tributi remissurum. Hæc condicio Isaacio repudianda, in plerisq. difficultatibus, non est visa. Itaque pactis confectis, Tatonem continuò monuit, vt secum contra Arioaldum, arma coniungeret, atque ad se exercitum adduceret. Mox Tatoni, qui condicionem acceperat, Rauennam aduentanti, misit obuiam, qui diceret, exercitum se illius, ne quam Imperatori suspicionem iniiceret, recipere in vrbem non audere. Tato nihil mali, dolive subesse suspicatus, cum paucis comitibus vrbem ingressus est. Quo facto ex templo ab iis, quos ad insidias instruxerat Isaacius, oppressus, fœdissima nece interiit. Arioaldus Isaacio, huius præmium facinoris, auri libras centum condonauit: Haud multis deinde elapsis annis, Mauritius Græcus, tribunus militum, qui Romæ erant, quique in deprædatione Lateranensi comes Isaacio fuerat, detulit hominem; quòd arripere dominatum Italiæ tentasset; atque hoc nomine fidem Imperio simulans, militum sibi, Romanorumq. ciuium fidem sacramento obstrinxit. Isaacius re cognita, præmissis Romam copiis suis, maximis muneribus sibi Mauritianorum militum animos conciliauit, ad suasq. partes tradu-

ANN. DCXXXI.

ANN. DCXXXVI.

ANN. DCXXXVIII.

xit. quapropter legato ſuo,& militibus in urbem receptis, Mauritius, a ſuis deſertus, ad Diuæ Mariæ Maioris fugiens,capitur,& Rauennam miſſus, capite multatur in vico, cui Ficundæ nomen eſt, quem & Ficoclem nonnulli appellant, duodecim paſſuum millibus Rauenna procul. Mauritii caput ſumma haſta præfixum, Rauennamq. delatum, Iſaacius non leuiter gauiſus, in circo, haſtili impoſitum, prodendi exempli cauſa, ſtatuendum iuſſit, ſociis in cuſto-
ANN. dia habitis, vt in eos animaduerteret. Paulo poſt tamen, anno DCXLI. Ra-
DCXLI. uennæ Iſaacius ſubito caſu interiit. Cuius ſepulchrum ex marmore præ foribus D.Vitalis adhuc ſupereſt, Græcis litteris ſculptum, trimetro Iambico, præclaras eius laudes continens. Hoc autem eſt.

Ἐνταῦθα κεῖται ὁ στρατηγήσας καλῶς
Ῥώμην ἀβλαβῆ φυλάξας, καὶ τὴν δύσιν
Τοῖς γαληνοῖς δεσπόταις τρὶς ἓξ ἐνιαυτοῖς
Ἰσαάκιος, τῶν βασιλέων ὁ σύμμαχος.
Ὁ τῆς ἁπάσης Ἀρμενίας κόσμος μέγας;
Ἀρμένιος γὰρ ἦν οὗτος ἐκ λαμπροῦ γένους;
Τούτου θανόντος εὐκλεῶς, ἡ σύμβιος
Σωσάννα σώφρων, τρυγόνος τρόπῳ σεμνῆς
Πικρῶς στενάζει τοῦ ἀνδρὸς ἐστερημένη
Ἀνδρὸς λάξαντος ἐκ καμάτων εὐδοξίαν
Ἐν ταῖς ἀνατολαῖς ἡλίου, καὶ τῇ δύσει
Στρατοῦ γὰρ ἦρξε τῆς δύσεως, καὶ τῆς ἕω.

Id autem ita dici latinè poteſt, tametſi paulò ſecus Deſiderius Spretus, conuerterit.

Hic iacet, qui rei bellicæ Ducem egit rectè
Romam incolumem tutatus, & occidentem
Tranquillis Principibus, ter ſex annis
Iſaacius, Regum commilito
Omnis Armeniæ ornamentum magnum;
Armenius enim erat hic ex illuſtri genere;
Hoc mortuo glorioſe, contubernalis
Soſanna prudens, more caſtæ Turturis
Aſsiduè gemit viro priuata;
Viro, qui ſortitus eſt ex laboribus gloriam
In Oriente ſole, & Occidente;
Exercitum enim duxit Occidentis, & Orientis.

Poſt Iſaacium, Heraclius, Theodorum patritium, cognomento Calliopam, Exarchum in Italiam mittit. Sub id tempus, Martino primo Tudertino iam Pont.Max. pax, quæ triginta annos inter Lõgobardos,ac Romanos fuerat,turbari cœpta Rotari Longobardorum Rege in Arrianam hæreſim prolabente; quem ita Longobardi omnes ſecuti ſunt,vt nulla eſſet ſubiecta illis ciuitas,cui gemini Epiſcopi, alter Arrianus, Catholicus alter,non præeſſent. Theodorus vna cum Martino Pontifice hanc Arrianam hæreſim corrigere ſumma ope nitebatur,

tebatur. Sed cum tantum operis rationibus, ac minis frustra moliretur, Longobardis bellum indixit. quapropter ad arma uentum est, & commisso ad Scultēnam prœlio, septē millia Rauēnatum cæde, Theodorus superatur. Scribit hoc prœlium Blondus in Italia illustrata fuisse anno a partu Virg. DCLXX. octoq. millia Rauennatum desiderata. Sed si Martino primo Pont. Max. est commissum, potius asserendum, ad annum DCL. atque ita ego sentio. Contigit autem hoc prœlium, paulo post, quàm obiisset Bonus Rauennatum Archiepiscopus, qui Ioanni successerat. Fuerat Bonus facie gracili, ac rubra, planis capillis. Decessit anno DCXLVIII. septimo kal. Septembr. in Classensi D. Apollinaris æde sepultus: Constante secundo Imperante, qui Martinæ, & Heraclio fuerat subrogatus. Hic Constans, ut, magistratu commutato, rerum Italicarum fortunam mutaret; nam Rotaris ea clade, quam Theodoro, & Rauennatibus intulerat, elatus, uniuersam occupauerat Liguriam, quàm huc usque per octuaginta annos, quibus in Italia fuerant Longobardi, non attigerant; Olympium sibi a cubiculo in Italiam Exarchum mittit, eiq. mandat, vt Monothelitarum sectam per omnem Italiam spargat, ac propaget, detq. operam, Martinum Pont. Max. aut trucidari, aut captum ad se adduci, antea tamen, si opus esset, exercitum conficeret, Romano, Rauennatiq. maiorem. Mouebat ea causa Constantem, quòd cum Paulum Antistitem Byzantium hæreticum iuuaret, ipsiusq. auctoritate fultus Paulus, legatos a Martino Byzantium missos, qui eum ab hæresi reuocarent, in diuersas Insulas relegauisset, ea re commotus, ut par erat, Martinus, cum præsertim Paulus, sacram etiam Romanæ sedis aram, quæ erat in domo Placidiæ, subuertisset, ne legati in ea Pontificii sacrificium facerent, & multis è locis preces ad sedem Apostolicam, scripto, assidue aduenirent, ut tanto malo, qui totum penè turbabat, sollicitabatq. orbem, occurreret, Romæ Concilium indixerat, ut ipsi Paulo; quem Pontificium solium Patriarchatu mulctauit; sacris interdiceret, ac Monothelitarum hæresim damnaret. Quod & factum est, centum & quinque Episcopis in Laterano conuenientibus, tertio Non. Octobr. Indictione octaua, quæ in annum incidit a partu Virginis quadragesimum nonum supra sexcentesimum. Maurus Archiepiscopus Rauennas, qui cum esset antea Rauennatis Ecclesiæ Oeconomus; ita enim moderatorem domus, & rei familiaris præpositum, Græco uocabulo appellitant; Bono in Archiepiscopatum successerat, cum impeditus interesse non posset, eò misit Maurum Cæsenatium Episcopum, & Deusdedit Rauennatem sacerdotem, qui partes illius susciperent. Itaque primo consessu, postquam Martinus Pontifex erudita, atq. acri oratione in eam hæresim disseruit, hortatusq. est omnes, qui aderant, Episcopos, ut gregi quisque suo inuigilarent, & Diuinum negocium, inter tot malorum temporum calamitates, inuicto animo tractarent, aduersus potissimum Cyrum Alexandrinorum Episcopum, qui decem iam & octo annos eam pestem inuulgarat, & Sergium Byzantium Antistitem, eiusq. successores, Pyrrhum, Paulumq. Eo tacente, Maurus Cæsenas Episcopus, nomine etiam Deusdedit collegæ sui, ita locutus est. *Suggerimus Sancto Apostolatui vestro, quia secundum vestram prudentissimam interlocutionem, omnibus luce clarius manifesta sunt nec cuilibet incognitum est orthodoxoru m, qua per tot tempora illicitè, tam à Cyro, Sergio, Pyrrho, & Paulo, contra quos, iuste pro hoc*

ANN. DCXLVIII.

ANN. DCXLIX.

hoc querimoniæ vestræ Apostolicæ, sanctæq. sedi, à fidelibus, & zelum habentibus Dei oblata sunt. Qua de re venerator sancti Apostolatus vestri, Maurus, sanctissimus Episcopus, certius hæc eadem per Apocrysarios suos cognoscens, omninò desiderium habuit in sancto Concilio aduenire. Ideoq. satagens, direxit nos ad sacra vestra vestigia, videlicet, vt vicem eiusdem per nos ipsos, in omnibus, quæ in hoc sancto Concilio regulariter peraguntur, adimplere debeamus, eò quòd necessarijs vtilitatibus occupatus, ad præsens minimè valuit, secundum vestram præceptionem, prospectui vestro repræsentari: Ideoq. propriam Epistolam pro tali re, vna cum scriptione eius præ manibus habemus, per quam nostras personas, in his, quæ aguntur pro se, confirmare dinoscitur, significans & ipsas occupationes, pro quibus minimè ualuit aduenire: Sed si placet uestræ Beatitudini, petimus, ut ante omnia, coram hoc sancto Concilio recenseatur, & actibus inseratur. Martinus sanctissimus, & beatissimus Episcopus sanctæ Dei Ecclesiæ Catholicæ, atque Apostolicæ urbis Romæ, Præsidens sancto Concilio dixit. Secundum postulationem Mauri Cæsenatis Episcopi, & Deusdedit Rauennatis presbyteri, subscripta Epistola per eos oblata, Mauri Reuerendissimi Episcopi Rauennatis Ecclesiæ, suscipiatur, & huic uenerabili Concilio, lectione pandatur. Cumq. suscepta fuisset a Paschale Notario Regionario Apostolicæ sedis, in his relecta est. Domino Sancto, & meritis beatissimo, totoq. orbe Apostolico, & uniuersali Pontifici Martino Papæ, Maurus seruus seruorun Dei Episcopus. Vnicum omnibus, & singulare est redemptoris Dei, & Domini nostri Iesu Christi concessum remedium, ad animarum nostrarum salutem, ut ea, quæ per Apostolorum prædicationem percepimus, & patrum doctrinam, proculdubio teneamus. Ergo quia Apostolatus vestri præceptionibus admonitus, ut pro his, quæ aduersum eorum doctrinam commentata sunt, debeam ad Sanctam, & Apostolicam Ecclesiam, vestramq. præsentiam reperiri, & vnà cum cæteris Episcopis, quæ de his patres præcipiunt, debeant terminari, neque etiam præparatum, dum ab exercitu, & plebe huius ciuitatis, vel etiam Pentapolitanorum detinear, pro incertis gentilium excursionibus, & non se habentibus præsentia excellentissimi Exarchi, ad hanc suggestionis meæ satisfactionem uenire compulsus sum. Quod cum summo mœrore satisfaciens, supplico, ut me non sicut absentem, sed ut præsentem, & festinantem suscipere Apostolatus uester dignetur. Nam in his quæ mouentur, & contra patrum Orthodoxorum decreta proponuntur, me non aliter sentire, nisi quo modo sancta vestra Apostolica doctrina, & orthodoxa tenet Ecclesia: & omnem nouitatem repellens, atque respuens, non solum ecthesin, quæ à Pyrrho Constantinopolitano Episcopo defendebatur, abijcio: quippe quia, ut hæretica, de adibus Constantinopolitanæ Ecclesiæ est deposita, sed & quæ ad eiusdem defensionem nouiter conscripta sunt, omni modo, nec consentio, nec suscipio, sed cum anathemate repello: Sed & duas operationes, duasq. uoluntates profiteor, & Deum & hominem, Dominum Iesum Christum, per Spiritum sanctum, in utero virginis conceptum, & natum, in duabus naturis verum Deum & hominem, in vna persona, vtraque operantem, quæ Deitatis & humanitatis sunt, tenere me profiteor: nec aliud, quàm, quod sanctis quattuor vniuersales synodos inuenimus prædicasse, & quintam sub piæ memoriæ Iustiniano, suscipere, sed solam fidem a patribus constitutam, per quam verum Deum, verumq. hominem totum in suis, totum in nostris prædicauerant, omni constantia profiteri. Ad quod, hanc satisfactionis meæ suggestionem, per consamulos meos, Maurum Cæsenatem Episcopum, & Deusdedit presbyterum, dirigere non omisi, eosq. vice mea, vt quidquid aduersum ecthesios, vel alia conscripta ad eius defensio-

nem

nem nouiter commentata descripserint, me sine dubio esse conseruaturum. & subscriptio. Ora pro me Domine sancte, & meritis beatissime, totoque orbe Apostolice Papa. His litteris lectis, cum eas Martinus Pontifex, consentientes dogmatibus Apostolicis, & sanctorum Patrum sententiæ conformes dixisset, *si complacet*, inquit, *huic sancto Concilio, actis nostris indatur*. Itaque inserta est, illique innixus Maximus Aquilliensis Antistes, eandem est sententiam ingressus. Cæterum cum altera sessione, quæ habita est octauo Id. Octobr. iussu Martini Pontificis in Concilium essent quidam introducendi, admittendiq. ac Stephanus Dorensis Episcopus, Hierosolymitani Concilii primus, libellum suum Græcũ, Latinũ, factũ in medium produxisset, recitatusq. is esset, idemq. de Abbatum, sacedotumq. Græcorum, & Sergii Cyprii Episcopi libellis, in Latinum conuersis, annuente Martino Pontifice, factum fuisset, quibus Cyrus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus damnabantur, Rauennatis Archiepiscopi Vicarii, hæc dixerunt, Mauro tantum loquente. *Congruum est, secundum quæ nunc relecta sunt nobis per suggestionem Sergij Cypriensis Insulæ Archadij Episcopi, de personis, quæ ab ipso sunt accusatæ, propter eorum introductam nouitatem, ut hoc quod ex persona Domini a beato Hieremia dictum est, & nos competenter dicamus, Obstupuit cælum super hoc, & tribuit in amplius terra: quoniam duo mala fecerunt contrarij, Dereliquerunt me fontem aquæ uiuæ, & foderunt sibi cisternas contritas, quæ non ualent continere aquas. Cisterna namque contrita, est omne uerbum, ex quadam hominum adinuentione compositum in alligationem erroris, quæ ab orthodoxis facile uelut aranea, dissipatur, non enim de fontibus salutiferis spiritaliter ad acquisitionem .... æternæ procedit: Atque ideo competenter nos beatus Paulus Apostolus præmuniens, ait, non debere plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, in definitione pietatis perdurantes. Qui enim hanc prætererierunt. non tantum læsi sunt, decidentes a corroboratione sua, sed & insipientiæ suæ dereliquerunt hominibus memoriam, ut in his in quibus peccauerunt, nec latere potuissent. Gloria enim, & contumelia in loquela, & in lingua hominis, casus est illius idcoque conuenibus est, hanc quidem suggestionem, ad ostensionem reprahensa hæreseos. nostris actibus inseri: nec enim fas est, supplicum Apostolicæ sedis in scripto, & sine scripto precationes oblatas despicere, sed ut condecet, cum omni probitate contrarij, & ueluti paleati uerbi per uentilabrum canonicæ examinationis plenam purgationem, in communi consistentes efficere de maturis, & nutrientibus Catholicæ Ecclesiæ dogmatibus, quæ confirmant cor hominis per participationem paternarum institutionum.* Hæc in eo conuentu dixere Vicarii Archiepiscopi Rauennatis, Mauri, cui etiam ex subiunctis sibi Episcopis interfuerunt, Boethus Corneliensis, Bonus Ficoclensis, Donatus Sassinensis, Leontius Fauentinus, Ioannes Vicohabentinus, Gallionistus Hadrianus, Stephanus Popiliensis, Crescentius Liuiensis, Luminosus Bononiensis. Vnde mirum fortasse uideri possit, quo modo homo, qui per Vicarios suos tantam sedis Apostolicæ dignitatem professus est, suisq. litteris, Põtificem Romanum, iure & merito, toto orbe Apostolicum uocauit, & uniuersalem Pontificem, ad hæc, profanas rerũ, & uocum nouitates reiecit, tamen deinde ita defluxerit derecta sententia, ut cum ipso temere, & nulla ratione de principatu contendere fuerit ausus. Ipse .n. sagaci & peracri vir ingenio, multas cum Pont. Max. simultates exercuit: nã concedente Constante, Rauennatẽ Ecclesiã, ab Romana, quæ Ecclesiarũ om-

S nium

nium est caput, ita distraxit, ut Episcopos sibi subiectos ipse consecraret, a tribus autem suæ ditionis Episcopis consecraretur, neque ulla ab Romano Pontifice confirmatio peteretur, uerum pallium a Cæsare acciperet. Olimpius Exarchus Romam cum peruenisset, coactam inuenit Synodum, quare tetra hæreseos labe inficere neminem potuit. Ad alterum igitur Constantis iussum, ipsum scilicet tollendum, per summam fraudem, & malitiam, Martinum, sese conuertit. Misso itaque lictore, qui i in Diuæ Mariæ maioris sacra facientem Martinum caperet, aut occideret repugnantem, miser, ingenti miraculo subita cæcitate corripitur: Fuit hoc solenni Natalitiorum Domini die, qui proxime Concilium habitum insecutus est, quo Pontifex antiquo ritu ad eam basilicam, nocturnum Deo sacrificium faciebat: atque ita conuenerat cum satellite Olimpius, ut cum Pontifex sacratum Domini corpus, in eam unam intentus curam, Exarcho porrecturus esset; ad illum feriendum, gladium distringeret: Quod dum perficere nititur, extulitq. iam manum, diuino prodigio, subito, uti diximus, luminibus captus est. Quo est factum, ut Olimpius rei magnitudine, & sceleris conscientia commotus, cum Martino in gratiam redierit, explicatisq. mandatis, quæ Byzantio proficiscens, a Constante attulerat, nefarii conatus ueniam impetrarit, illiusq. hortatu, ac precibus, Saracenos, qui ex Africa delati, Rhodum, & multas Insulas finitimas, ipsamq. tandem Siciliam occupauerant, aggressus, Sicilia expulerit: ingenti tamen suorum cæde, atque etiam suo interitu, cum in grauissimum ex belli

ANN. DCLII. laboribus morbum incidisset. Interea Constans nihilo melior redditus, Theodorum Calliopam denuo Exarchum mittit, cum eisdem aduersus Martinum mandatis. Rauennam peruenit anno DCLII. Sed animo facinus uoluens, confestim Romam profectus, Pontificem adiens, quasi eum salutaturus, capi iubet; captum, & Rauennam deductum, ad Constantem Byzantium mittit.

ANN. DCLII. Vnde postea in Chersonesum Ponti relegatus, calamitatibus, & inopia confectus, sanctissime decessit. Huic sufficitur Eugenius, quo item post annum mortuo, Vitalianus Signinus Pont. Max. creatur. Hic cum iam diu nimiam Archiepiscopi Rauennatum petulantiam, odio & indignationi habuisset, statim Pontifex creatus, Maurum Archiepiscopum Romam ad se uocat, causam suam dicturum. Id cum Maurus negligeret, sacris ab Viteliano est interdictus; Sed Maurus Dioscorum Alexandrinum Antistitem, a Concilio Chalcedonensi ob id damnatum, imitatus, e contrario litteras ad Vitalianum dedit, & eidem sacris interdixit; nulla vmquam sceleris conscientia, dum vixit, ab hac nefaria opinione deductus. Non defuit tamen Vitalianus Pont. quin iniuriæ, ut sanctissimum decet Pontificem, immemor, & ut Ferrariensibus gratum faceret, Vicohabentiæ Episcopatum, Rauennati Ecclesiæ subiectum, Ferrariam transferret. Hanc Vicohabentiam, Vicum Egonum fuisse plerique tradunt, ab eo loco haud procul, ubi Ferraria nunc sita est, corruptoque uocabulo Vicohabentiam uocatam. Hac itaque ratione Vicohabentino Episcopa-

ANN. DCLVIII. tu illuc translato, Ferraria circiter annum DCLVIII. a Vitaliano Ciuitas constituitur, Rauennatique Ecclesiæ subiicitur, ut ex uetustissimis Rauennatis Ecclesiæ monumentis adhuc colligi potest. Sub id tempus Rauennates Grimoaldum Beneuentanorum Ducem maxima ad Forum Pompilii molestia affecerunt. Nam Longobardi quòd pacem cum Romanis factam

ser-

seruarent, inter se digladiabantur. Siquidem Aritpertus, eorum Rex, moriens, duos reliquerat filios, Perteritem & Gundibertum. Quapropter Grimoaldus se Ticinum contulerat, Duce Beneuentanorum prius creato Romoaldo filio, ut Regnum ipse Longobardorum arriperet. Quod cum illi sue cessisset ex sententia; Perterite, Ticino; Gundibare, Mediolano pulsis, reiectoque Gallorum exercitu, quem Clodoueus Rex, opem Perteriti, & Gundiberto laturus, ut Blondus putat, seu, ut scribunt alii, Italiæ dominatum sibi in tanta dissensione uindicaturus, in Italiam miserat, hujus arridentis condiciones summa felicitas ab Constante Cæsare nonnihil intercipi est uisa. nam; in Imperium ascito Constantino filio, se in Italiam contulit, Beneuentique Romoaldum obsedit. Ad illum Grimoaldus pater, Ticino, cum exercitu proficiscens, vt filio suppetias præberet, cum ad Forum Pompilii peruenisset, ab Rauennatibus, Mauro Archiepiscopo præsertim impellente, ut Constantis Cæsaris partes iuuaret, ipsumque Grimoaldum aut interficeret, aut retardaret, maximo incommodo affectus est. Verum Constante, Italia non multo post decedente, Grimoaldus, tumultum compositurus, quem Lupus Ticini Vicarius, & Fori Iulii Dux excitarat, Ticinum, vt Platina scribit, rediens, cum per montem Bardonis Tusciam iniisset, quo iniuriam ab Rauennatibus sibi illatam vlcisceretur, repente se ex Apennino demisit, & Forum Pompili i, die Sabbatho sancto ingressus, cum sacris ciues intenti ad templum omnes conuenissent, sacerdotibus, vniuersoque populo trucidatis, vrbem solo æquauit. Blondus memoriæ prodit, id Grimoaldum fecisse, non ad compescendos tumultus Lupi redeuntem, sed illis iam sedatis. Vitaliano deinde Pon. Max. vita functo, Adeodatus Romanus, qui Benedictinus Monachus fuerat, in eius locum subrogatus est: sub id fere tēpus, quo Maurus, Rauennatum Archiepiscopus, accepturus præmia sceleribus debita, uitam eum morte commutauit. Moriens sacerdotes suos monuit, ne se Romano Pontifici umquam subiicerent. quamobrem ab Adeodato Pontifice sancitum est, & cautum, ut Mauri memoria in anniuersariis ne fieret, neque alia ratione illi parentalia celebrarentur. Idemq. Rauennæ de Adeodato & Vitaliano Pont. Max. adeo superbia ac temeritas inualuerant, decretum. Huius Mauri temporibus Siciliæ pars adhuc sub Rauennatis Archiepiscopi ditione erat, eoq. Vicarii mittebantur, qui prouinciam pro Archiepiscopis administrarent, & ius dicerent. Sepultus est in porticu D. Apollinaris, eiusq. sepulcrū ex Porphyrite adeo perspicuo constitisse ferunt, ut christallo non cederet; suoq. splendore, perinde ac e speculo, reflexo, vsq. ad D. Seueri templum, aciē oculorū perstringeret. Hūc lapidem Lotharius Cæsar, Petronatii Archiepiscopatu, exportari in Gallias curauit, & aræ D. Sebastiani mensam ex ipso constituit. Vixit Maurus annos sex & sexaginta; Diuiq. Apollinaris sanctū cadauer honestissime in tēplo medio collocauit; laminis ex argēto adiectis, quibus eius collocationis historia inscripta erat. Sedit annos ferme XXIIII. Obiit circiter annum ab ortu Christi DCLXXII. Cui Reparatus succedit; senex ac gracilis; a tribus subiectis sibi Episcopis, Rauennæ, in Diui Petri, more Pontificis Maximi, Archiepiscopus consecratus. Byzantium ad Constantium Quartum Cæsarem, qui Constanti successerat, profectus est; a quo postulatis suis, quibus petebat, dominatu Romani Pontificis Rauēnates Archiepiscopos liberari,

ANN. DCLXXII.

S 2

liberari,abūde fuit satisfactū. Huius imago,atq. Constantini Cæsaris,librū eorum priuilegiorum Reparato porrigentis, in Apollinarii templi Classensis testudine,vermiculato opere conspicitur;deq. illo in vitis Rauennatum Archiepiscoporū hæc legimus.*Verus pastor pie cū clero suo uixit,nec passus est sub Romana subiaceri fide,ditauit,& ampliauit cleros.*Hæc ibi.Decessit Tert. kal.Sextil.Sepultus in eodē D. Apollinaris templo; cū præfuisset an.V.Men.VIII.dies XXVI. Dono Romano Pontifice,qui Adeodato subrogatus fuerat;Theodoro aūt adhuc Exarcho. Paulo tamen antequam excederet è uita, Rauennatem Ecclesiam sub Romana restituit,Dono adhuc Pontifice: ad quem,Romam proficisci,morte præuentus,remq. palam & omnino conficere non potuit.In Archiepiscopatum Rauennatem sufficitur Reparato,Theodorus;turbido, vt in vitis Archiepiscoporum scribitur,ingenio,& truci aspectu, animoq. ab iuuentutis calore,rerum nouarum cupido,in æde Apostolotum,a suis Episcopis,infula sacra insignitus; qui omnium fallaciarum plenus traditur.Hūc ferunt propterea quod diuturnas quasdam abrogauerit consuetudines,& decreta, quæ pro sacratis viris facere plurimum ad eorum dignitatem augendam uidebantur, cō cremauerit,in magnam inuidiam Rauennatum,sacerdotum præsertim,incurrisse;adeo vt in vitis Rauennatum Archiepiscoporum legatur, in sua sede fuisse illum,æque ac in grege Lupum;Leonē inter quadrupedia, accipitrem inter aues; & frugibus iam maturis procellam,& grandinem;Theodorum Exarchū tres vrnas sacras,quibus res diuina fieri solet,aureas, Ecclesiæ Rauennati dono dedisse hoc tempore ferunt. Viri sacrati tot malis vndiq. misere afflicti ab Theodoro Archiepiscopo,& omnino expilati,adducti summa rerum omnium desperatione,Die,ob Natalem Christi Dei,festo,conuentu habito ad D.Apollinaris Classensis, plurimum de Antistitis sui immanitate conquesti sunt. Eos cū ad se Theodorus Archiepiscopus vocasset,venire renuerūt.Quapropter timēs Archiepiscopus, ne quid acerbius in se molirētur,dissimulata ira,oībusq. quæ abstulerat restitutis,concessisq. oībus,quæ petebant,in gratiā rediisse visus est. Sed non multis post diebus, animo odium concludens, vt sacerdotum iniuriam vlcisceretur,cum se nonnullis pro Dei Ecclesia negociis ad id itineris adductū simularet,ad Agathonem Romanum Pontificem,qui successerat Dono proficiscens,Rauennatem Ecclesiam,Romanæ subiecit.Hanc historiam ex vitis Rauennatū Archiepiscoporum a nobis descriptam, facile coniici potest, tum ex his,quæ ceteri omnes grauissimi auctores tradiderunt,tum ex ipso rei merito,a vero longius aberrare,ab eiusq.seculi hominibus descriptam,qui,arrogantia aduersus Romanam Ecclesiam elati, eam subiectionē ægre ferebāt. Nā Theodorus fertur summa pietate fuisse, & in pauperes munificentissimus, quiq. sacerdotum Rauennatum mores, in tanta rerum omnium licentia in deterius labētes,ac corruptos,iusta seueritate correxerit.Cumq. interea annonæ caritas oēs maxime premeret, Theodorus,quantum fieri per eum poterat,opē multis amanter tulit. Sed ea fuit aliquorū importunitas, insatiabilisq. cupiditas,ac libido,vt,cum expleri non possent,quām plurimæ audirentur contumeliæ,quæ Archiepiscopi tenacitatem,atq. auaritiam damnabant. Grauescente fame,ex occultis maledictis in aperta cōuicia ab illis est deuentū; quos,inani licet studio,Archiepiscopus muneribus,ac speciosis verbis lenire conatus est. Itaq. cū dies Natalis Christi festus aduenisset,eoq. die, cum illucescēte Auro

ra

ra,de more,ad D. Apollinaris in Classe populus,sacris affuturus, conuenisset Archiepiscopus ad meridiē vsq. expectatus,qui rē diuinam,solēniaq. sacra faceret,non accessit,propterea quod sacerdotes ab eo secessionē fecissent. Verū Theodori Exarchi opera,sacerdotes ad illū iterum adiissent,vētum est ad templū,resq. diuina habita.Hac rei indignitate motus Archiepiscopus, vtq. quod Reparatus cœperat,pro eo ac iure meritoq. debebat, perficeret ad Agathonē Pon.Max.accedens anno DCLXXX. Romanæ Ecclesiæ Rauennatē subiecit; quā multo iam tēpore ab Romana,vti memorauimus,seiūctam Allocephalin Græca voce appellabant;hanc in sententiam discedēte quoq. Theodoro Exarcho,vti Platina testatur.Qui tamē Platina in eo videtur falli,quòd Dono Pōt. Max acta hæc scribat,cū sub Agathone fuerint;Cōstantino Quarto adhuc imperāte.Hac de re Bernardus Iustinianus libro Venetæ Historiæ nono,verba faciēs,scribit,Theodorū Archiepiscopū siue innata fide,ac virtute,siue,vt nōnulli ferunt,commotum sacratorum virorum Rauennatum petulantia, atq. iniuriis,molitum id fuisse,laudante eam rem Olympio Exarcho,comiteq. Romam proficiscente. Verum in nomine Exarchi decipitur;erat enim Theodorus Calliopa, si Anastasio, Blondo, Platinæ, ipsisque Rauennatis Ecclesiæ vetustissimis monumentis,temporumque ordini assentimur; Ea autem fuit Theodoro Archiepiscopo Romam proficiscendi occasio, quod superiore anno Agatho statim Pontifex factus, Episcopis occidentis conuentum in Lateranum indixerat, ut re ex eorum sententia constituta, singulorum opinionem ad Concilium Constantinopolim mitteret, ab Dono Pontifice, Constantini Imperatoris hortatu, illuc conuocatum. Itaque Romam uenit Theodorus Archiepiscopus, & uti dicebamus, ad Agathonis Pontificis Maximi pedes prouolutus,præsens obedientiam,Ecclesiæ Romanæ,matri,ac magistræ restituit: mox in conuentu Lateranensi,in quo centum uiginti quinque Episcopi interfuerunt,sententiam dixit,& decretū de duabus Christi naturis,uolūtatibus q. confectum, sua; ut & reliqui Episcopi, & subiunctorum sibi Episcoporū manu firmauit. ii autem ibi subiuncti Episcopi numerantur: Stephanus Saffinensis,Barbatus Corneliensis,Victor Bononiensis,Florus Cæsenas, Vitalis Fauentinus, Iustinus Fidentinensis, Vincentius Liuiensis, Placentius Placentinus, Mauritius Regiensis,Petrus Mutinensis, Gratiosus Parmensis,Magnus Pupiēsis:Ipse autem Theodorus Archiepiscopus ita subscripsit. *Thedorus exiguus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Rauennatis, in hanc suggestionem, quam pro Apostolica nostra fide construximus,similiter subscripsi.*His rite peractis,cum Pontifex legatos suos tres, cum hoc Decreto Constantinopolim mitteret, qui Concilio præessent, eò etiam Theodorus Rauennas Archiepiscopus, Theodorum monachum, pro partibus suis agendis, misit. Id fuit sextum generale Concilium; in quo Monothelitarum secta, quæ unicam opinabatur in Christo Deo uoluntatem, ac naturam, damnata est; & Constantinus Cæsar cum summo honore Agathonem fuisset prosecutus, edicto pronunciauit, vti Pontifici Romano, summo Christi inter homines Vicario, confirmando nullum amplius Cæsaribus ius esset; cæterum quem sacrati viri, populusq. ac exercitus, Pontificem delegissent, pro Pontifice is ab omnibus haberetur. Dimisso Concilio cui, ut ex pluribus subscriptionibus colligitur, Theodorus pro Archiepiscopo Rauennati Theodoro, modo se locum agentem ipsius Archiepiscopi, nunc loci-

ANN. DCLXXX.

præpositum, aliquando Vicarium, plerumque loci Seruatorem, aliàs religiosum, interdum humilem presbyterum sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, tandem presbyterum & monachum, subscripsit Hocq. loco Antistes Rauennas Deo amabilis, & Reuerendissimus. Beatissimusq. appellatur: Theodorus Archiepiscopi Vicarius, Romam primo, mox Rauennam uenit: Quo paulo ante regressus Theodorus Archiepiscopus, magnum sibi odium conflatum, animosq. omnium infinitum in modum alienatos reperit. Nam Rauennates, cum diuina iura humanitus metirentur, eam subiectionem ægre admodum tulerant, turpe omnino, summaq. indignitate facinus asserentes, quam ciuitatem florentissimam haberent, iamq. tot annos, Cæsarum sede, atque Exarchorum præsentia, ac muneribus amplissimis ornatissimam, eam Romanæ subiecisse; quæ minor multo ab omnibus rebus videbatur. Non enim Siciliæ solum, sed; ut ex vetustissimis monumentis collegimus; Istriæ quoque; quam Iapidiam veteribus appellatam putamus; & plurimis præterea urbibus, ac locis Archiepiscopi Rauennates dominabantur: statiuaq. militibus suis, toto Exarchatu signabant; & in expeditionibus, ac bellis, tot cogebant equitum millia, vt copiis suis iustum ferme exercitum conflarent; neq. esset, cui non Rauennatis Archiepiscopi equitatus, ac peditatus ab omni rei bellicæ apparatu instructissimus, metum incuteret. Rauennati igitur subiecta Ecclesia, omnia ad Pont. Max. rediere. Id tamen negocium Agatho Pont. morte præuentus non perfecit; quapropter Leo secundus Siculus, illi suffectus, omnino compescuit Rauennatum Antistitum superbiam, sanxitq. nihil habendam electionem sacratorum virorum Rauennatum, quam non Sedis Romanæ auctoritas confirmauisset. Plerique addunt, neque maneret Romæ Archiepiscopus, postquam consecratus esset, ultra octauum diem, ipsumq. natalem, ac festum Apostolorum, quod & sibi vehementer placuisse Constantinus Cæsar, litteris suis, quas appellabant Diuales, ad Leonem scriptis abunde testatus est. Leoni secundo Pont. Max. sufficitur Benedictus secundus. Huic item Ioannes quintus Antiochenus, quo post annum vita functo, Conon Pontifex subrogatur. Hunc ab Theodoro Exarcho confirmatum Platina, & Blondus scriptum reliquerunt. Quæ quidem res, videtur illud reuocare in dubium, quod diximus, ab Constantino Quarto, Agathoni Pontifici, uel ut Blondus putat, Benedicto Secundo donatum, ne amplius Cæsari, Pontifici confirmando ius esset. Theodorus, confirmato in Pontificatu Conone, moritur. Ioannes Petrus Ferrettus in eo libro, quem de Exarchatu scripsit, hunc affirmat in Exarchatu uixisse annos unum & viginti; sed, si Platinæ credimus, & Blondo, ac reliquis, ad quadragesimum fere annum peruenit. Nam a Pontificatu Martini primi; quo in Italiam, ab Constante, Theodorus est missus; ad Cononem, triginta sex annos intercessisse constat. Verum hoc est minimum, inter illa, quæ uidetur Ferretus confusa eo libro scripsisse; quamquam id fortasse potius temporum culpa est, quàm Ferretti; Theodoro Exarcho, Ioannes Platon, siue Platina haud multo post in Exarchatum succedit, ab Iustiniano minore, quem alii Iustinum secundum appellant, missus; Conone adhuc Pontifice Maximo, qui cum annum Pontifex non perfecisset, moritur, eodem fere tempore, quo & Theodorus Archiepiscopus, cum undecimum iam annum Rauennati Ecclesiæ præesset, & Vrsiani templi testudinem plumbis laminis contexisset.

ANN. DCLXXXII

ANN. DCLXXXV.

ſet. De eo ſic in Vitis Archiepiſcoporum Rauennatum ſcribitur. *Obijt hic nequiſſimus Præſul maxima ſacerdotum lætitia, qui clerum totum ſuffocans deuorauit XIIII. kalen. Februarij Elatus a quattuor clericis, & humi in portic*u *Diui Apollinaris ſubmerſus eſt.* Eius è marmore ſepulchrum in Diuæ Mariæ Vrani, vbi monachi Camaldulenſes incolunt, prope mœnia Britonorii, viſitur, his inſcriptis litteris. *Hic requieſcit V. B. Theodorus Archiepiſcopus*, In ſuggeſtu etiam templi D. Andreæ, eius mentio fit. Huic ab Sergio primo Romano Pontifice, qui Cononi ſucceſſerat, in Rauennatem Archiepiſcopatum Damianus Dalmata ſufficitur, & Romæ ſacra infula menſe Martio decoratur, præſente Platina Exarcho, qui Romam propterea venerat, quòd, viuente adhuc Conone, Paſqualis Romanæ Eccleſiæ Archipresbyter, Theſauros, quos ſibi Conon vir admodum probus tradiderat, in pauperes erogandos, illi fuerat pollicitus, ſi, Conone mortuo, niti ſumma ope voluiſſet, ut in Pontificem ſubrogaretur. Cui cum Platina, nuncio de Cononis morte accepto, pecuniaq. habita, opem laturus, & promiſſi conſtantiam ſeruaturus, Romam, nullis præmiſſis nunciis, contendiſſet: quo Theodorum, & reliquos Paſquali aduerſantes, improuiſo deprehenderet, atq. opprimeret, quicquam auxiliari non tamen potuit. Verum cum Sergium Pontificem intelligeret factum, pecuniam ſibi a Paſquali tributam repetentem, nonnullis ex D. Petri muneribus ablatis, Rauennam regreſſus eſt. Ab huius Exarchi nomine, Bartholomæus Platina, qui Pontificum vitas conſcripſit, nomen patriæ ſuæ, agri Cremonenſis opido, cui Platinæ nomen adhuc eſt, impoſitum putat. Quoniam cum multa bella inter Exarchos, Longobardorumq. Reges intercederent, non eſt abſurdum; cum illud opidum, inter Ticinum, Rauennamq. quarum, Ticinum Longobardorum Regibus, Rauenna Exarchis ſedem præſtabat, quaſi medium ſit; quin ibi ſit aliquando pugnatum, aut eo milites diuerterint. Quibus de cauſis legimus ſæpe nomina opidis impoſita. Sub id tempus Pipinus Auſtriæ Princeps, magiſter familiæ Theodorici Gallorum Regis creatus, quæ ampliſſima eſt dignitas, Imperio Gallorum iniicere manum cœpit. Per idem tempus Rauennatis Exarchatus milites, pietatis, ac religionis ſummũ præbuere teſtimonium. Nam Iuſtinianus ſecundus Cæſar a Bulgaris ſuperatus, Byzantiumq. reuerſus, Concilium indixerat; in quo pleraq. decreta aduerſus fidei Chriſtianæ veritatem tulerat; illisq. Pontificii Legati imprudenter ſubſcripſerant. Cum autem Sergius Pontifex renueres illis aſſentiri, vehementer commotus Cæſar, Zachariam miſit, Principem, ac magiſtrum exercitus, quem eius ſæculi vocabulo Protoſpatarium vocabant, ut Sergium captum ad ſe deduceret. Zach aria in Italiam profecto, tametſi ipſe celare conſilium id nefarium ſtuderet, breui tamen emanauit. Quo factum eſt, ut ad Sergium, qui ob vitæ innocentiam, ipſamq. ſummam dignitatem, omnibus erat cariſſimus, & maxime cultus, tuendum, ac vindicandum, omnes, qui Rauennæ, & circa Rauennam in Pentapoli erant, milites quam celerrime Romam contenderint, vbi iam Zacharias Pontificem in cuſtodia habebat. Verum is cognito impetu, quo ad eum milites adibant, deſperata aliorum omnium ope, in fidem ſe Pontificis dedit, eiusq. benignitatem, atq. humanitatem implorarauit. Iniuriæ libenter immemor ſanctiſſimus Pontifex, Zachariam defendit, & occultauit, inq. ſuis ædibus, atq. ipſo etiam cubiculo apud ſe habuit. Exarchatus

chatus autem milites, cumq. illis populum Romanum, ad se venientes, in se de Pontificia, benigne, atq. hilariter excepit, assidueq. flagitantibus sibi Zachariam tradi, luculenta, admirabiliq. oratione habita, petiit, hortatusq. est; iram vti cohiberent, quando omnem ipse iniuriam remisisset. Quo loco ea fuit verborum, vultusq. Pontificis auctoritas, vt ab incœpto milites destiterint, & Zacharia in conspectum adducto, datum fuerit, vt incolumis; tametsi non absque ingenti dedecore: abiret. Paulo post Iustinianus sceleris pœnas dedit, ab Leontio, Byzantio Patritio, Imperio priuatus, & obtruncatis naribus in Chersonesum Ponti relegatus. Quapropter Leontius se fecit Cæsarem.
ANN. DCC. Cui paulo post, annum circiter Septingentesimum, Tiberius Absimarus, patritius item Byzantius, ab exercitu apud Africam Cæsar electus, opponitur. Hic Leontio superato, nares obtruncauit, vt ille Iustiniano, & in carcerem contrusit, atrociora tormenta subiturum. Enituit circiter id tempus, Rauennæ Aegidius Abbas, qui Athenis summo loco natus, distributo egentibus patrimonio, & uirtutibus maximis clarissimus habebatur. Cum enim Romam rediens, quò se è Gallia religionis causa contulerat, in hanc vrbem diuertisset Præfecti vrbis filium mortuum, ad vitam reuocauit, & multis aliis editis miraculis sanctitatis suæ opinionem in animis hominum altius inseruit. Plerique tamen id non Rauennæ, sed Nemausi, aliis alii locis contigisse tradunt. Sergio Pont. Max. fato functo, succedit Ioannes sextus; & Ioanni Platinæ; post quintumdecimum Exarchatus annum, in magistratu Theophylactius
ANN. DCCII. sufficitur, annum circiter DCCII. ab Tiberio tertio Absimaro, cui erat à cubiculo, in Italiam missus. Hic se, de more, non primo Rauennam contulit, sed in Siciliam profectus, Exarchatinis militibus suspicionem iniecit haud leuem, veritis, ne quid mali, is, præter morem, aduentus significaret; præsertim cum aduersus Zachariam, Sergio Pontifici adhæsissent; quamobrem decernunt, dum Romam ingrederetur, e medio hominem tollere. Verum intercessit Ioannes Pontifex, Exarchoq. persuasit, uti rebus cum militibus compositis, Rauennam proficisceretur; quod & Ioanne opem ferente, perfecit. Contigerunt hæc sub id fere tempus, quo Damianus Archiepiscopus Rauennatum, cum sexdecim annos, menses II. dies XVI, Rauennati Ecclesiæ præfuisset, vitam cum morte commutauit, Tert. Id. Mart. Sepultus in D. Apollinaris Classensis, ab ara sanctæ Feliculæ haud procul. Eius parentes, qui Dalmatia venerant, Ecclesiæ Rauennati illum adhuc puerum obtulerunt; quo loco ad summum sacrarum litterarum apicem peruenerat. Archiepiscopus factus, sanctissimo instituto, summaq. sacerdotum, & populi tranquillitate, & concordia præfuit; hominemq. vita iam functum ad vitam reuocauisse, fusis ad Deũ precibus, ferunt. Bellicos mores, furoresq. truces, qui, diebus festis, in ea regione vrbis, cui Latronum olim erat nomen, nunc D. Seuerini titulo appellatur, a perditis hominibus, & minimum religiosis celebrari consueuerant, indictis prius triduanis populo ieiuniis, aboleuit, sumpto de hominibus impiis supplicio; tametsi eadem pars vrbis, Regio Latronum, multis deinde insequentibus annis dicta sit. Tanta fuit sanctitate, ut Rauennas quidam ciuis, religione præstans, in Vrsiana æde, dum sacra haberentur, iuxta altiorem columnam cum esset, post Damiani terga splendidissimum virum cõspexerit, qui faciem illius admirabili luce illustrabat. Id cum ipse, fixo in Damianum

mianum

mianum intuitu, immotisq. oculis admiraretur, & Archiepiscopus assidue hærentes in se viri oculos itidem miratus, quid esset causæ, sciscitaretur, rem omnem ordine exposuit. Adhæc, ipsum de se fateri solitum aiunt, dum nocte in templo; quo maxime tempore viri sancti in rerum diuinarum meditatione, atque in Dei laudibus, versantur, sacrum illud carmen caneret; *Montes, & colles cantabant coram Deo laudes*; visos sibi ipsos etiam lapides templi, columnasq. & parietes in Dei laudes exilire. Iudæus, cum ex eo loco, vbi se occultauerat, hunc Archiepiscopum tanta veneratione, totq. obortis lacrymis, quanta, & quot semper consueuerat, hostiam sacram effringentem cum vidisset, diuino spiritu commotus, accurrens obnixe petiit, illius partem exhiberi sibi; a quo, cum, ab Damiano monitus, non desisteret, sacra tandem expiatus vnda baptismatis, sacratissimæ Eucharistiæ hostiam sumpsit. Huius Archiepiscopatu, bibliotheca Rauennatis Ecclesiæ igni absumpta est. Subrogatur in eius locum, Felix, anno a partu Virginis septingentesimo secundo, quem; uti supra memorauimus; Theophylactius Rauennæ adhibuit. Cum vero Ioanni sexto Pontifici Max. mortuo, Ioannes septimus suffectus esset, Huic Paulus Diaconus scribit, Aripertum Longobardorum Regem anno DCCVI. religione commotum, Exarchatum Rauennatem, & Alpes Cottias, in quibus est Genua; quæ multis iam sæculis ab Ecclesia Romana, cuius iuris erant, & nuper a Rhotari Rege, distracta fuerunt, & ablata, restituisse, seu, ut Blondus ait, & reliqui, dono dedisse: hancq. donationem aureis conscriptam litteris, Romam misisse. Ioanni Septimo subrogatur Sisinius Syrus, qui vigesimo post die, successorem Constantinum, accepit itidem Syrum; Iustinianus; quem Constantinum annales Rauennates vocant; impetu facto, Byzantium, atque ibi Tiberium, septimum iam annum Cæsarem, cepit; de quo una cum Leontio e carcere educto, spectantibus omnibus, in foro, summum, extremumq. supplicium sumpsit. Cumq. nonnihil resipuisset, id vnum egregium, piumq. facinus, magno tamen Rauennatum malo, fecisse constat. Cum enim Felix Rauennatum Archiepiscopus ab Romano Pontifice insignitus sacra infula, Romæ, rationeq. suæ fidei, & obsequii pro arbitratu, potentia Romanorum iudicum nixus, exposita, & vti moris erat, in Pontificium tabularium relata, Rauennam rediisset, ac veterem pecuniæ pensionem denegaret, quæ more maiorum, ueteriq. instituto, & recenti superiorum Archiepiscoporū testimonio debebatur, atq. ita se in ceteris rebus, à Pontifice Max. Rauennati Ecclesiæ præscriptis, gereret, quasi nihil sibi negocii cum illo esset, conuocatis ciuibus, efficaci oratione habita, hortatus est, uellent antiquæ nobilitatis spiritus retinere, neque libertatem, tantis laboribus partam, adeo facile ereptam, paterentur sibi diutius occupari; præsertim quòd Cæsar, quamquam non esset opem Rauennatibus aperte laturus; quod neque credi poterat; tamen nec etiam Pontifici Max. esset assensurus, aut assuturus, ob tot in illum inimici animi significationes iam exhibitas. Augebant animos Rauennatibus, vetus cum Longobardorum Rege Archiepiscopi familiaritas, atque vsus, & arctissima cum Mediolanensi Antistite, & Aquileiensi consuetudo; qui Theodori Archiepiscopi facinus ægre tulisse uisi fuerant. Itaque Rauennates Felici assentiuntur, tributumque Pontifici, & obedientiam negant. Verum Constantinus Pont. plurimum Rauennatum insolentiam, ac

super-

superbiam miseratus, admiratusque, cum eos hortatus diu fuisset, nec quicquam proficeret, de omnibus certiorem Iustinianum fecit; Mox rationem fidei a Felice editam, & à se in confessione D. Petri positam, perquirens, quod certe fuit visu mirabile, ea atro quasi incendio afflata reperta est. Ceterum cum adhuc fureret Felix, & pertinax in sententia maneret, Iustinianus, Theodoto Patritio, classem apud Siciliam agenti, imperat, vt, aucta quàm primũ classe, Rauennam contendat, detq. operam, vt Felix Archiepiscopus, Pontifici satisfaciat. Archiepiscopus, & factionis proceres, re cognita, ex omnibus confestim Flaminiæ ciuitatibus auxilia euocare, idemq. ex omni Exarchatu, subiunctis præsertim sibi propinquioribus Ecclesiis, in quibus hoc loco Ceruiensis, Comaclensis, Popiliensis, Cæsenas, Imolensis, & Fauentina numerantur: curareq. Padi alueum, eo loco, vbi Ferrariam nunc videmus, incidendum, illud flumini alueum sternentes, quod vulgo ad Turrim fossæ appellatum, ad hanc diem influit. id autem ob id factum est, vt maiore aquæ copia in Padusam effusa; in quam Padusam, tunc Padus eo riuo influebat, ager, qui circa Rauennam est, aqua magis compleretur; atque hac ratione; vti Agnellus, referente Blondo, affirmat; Theodoro ad vrbem aditus intercluderetur. Theodorus impiger, in Illyrio aucta classe, a Venetis quotquot naues in promptu haberent, accersit, monetq. vti ad Rauennam in tempore adsint.

ANN. DCCIX

Postquam autem Classis in conspectum se dedit, & Rauennates, & sceleris cõscientia, & tanto apparatu exterriti, raptim, & temere omnia agere. Accedente propius Classe, ad arma tumultuarie concurrunt, quòd milites, ques ex agris, & finitimis ciuitatibus euocauerant, inermes, ac militiæ rudes essent. Theodoriani milites tranquillam tempestatem nacti, toto litore descẽsiones faciunt. Ibi cum Rauennatibus, & nonnullis mercenariis veteranis manus consertæ; sed minimo negocio in vrbem, fusi, fugatiq. repelluntur. Quapropter rei bene gerendæ occasionem arripiens, cum fugientibus Theodorus Rauennam ingressus, ea potitur: & quæstione habita eorum, qui Felici fauissent, nonnullos interficit, alios Romam relegat; plerosque vna cum Felice in vincula coniectos, direptis omnibus, Byzantium deducit. Iustinianus Felicem candentis æris intuitu obcæcat, atque una cum ceteris Rauennatibus, per Ponti opida relegatos diuisit. Hanc cladem Rauennatem, vt scriptores tradunt, si quis non huius solum Longobardi belli tempora percenseat, sed Gothorum quoq. numeret calamitates, vix ullam reperiat, huic, ab infelicis Antistitis temeritate ortæ, conferendam. Quo fit, vt omnino sit falsum, quod Spretus scribit, nulla umquam ui Rauennam fuisse captam, cum id sæpius, magno malo, experta sit. Quamquam neque grauissimi auctores desunt, qui affirment Theodorum per deditionem Rauenna potitum Tantus ab hac Rauennati calamitate, reliquis ciuitatibus timor incussus, ut Cæsarianasne partes, an Longobardorum sequerentur, incertæ, ingenti mœrore, & extremis casibus pene oppressæ viderentur; in tanta præsertim Italiæ perturbatione; siquidem Aisprandus, superato auxilio Bauarorum, Aritperto, auitum Longobardorum Regnum fuerat adeptus; breuiq. moriens Luitprandum filium successorem reliquit. Constantinus Pontifex, cum adeo insigni calamitate Felicem Archiepiscopum, Rauennatesq. affectos audiuisset, ægre admodum tulit, minimeq. rem probauit, quòd hominem in sanitatem restitui, non tot

cala-

calamitatibus affici voluerit. Iustinianus sub id tempus in locum Theophylati Exarchi mortui, Ioannem Tyzocopum Patricium misit, qui Rauennam veniens, Siciliam primo appulit, mox Romam, vbi ad rapinas versus, quatuor Præsules resistentes, ac contradicentes interfecit; manibusq. sacro sanguine cruentatis Rauennam profectus post paulo, dum hic etiam durissimo Imperio vrbem administraret, ab Rauennatibus in Cæsarem concitatis trucidatur; anno DCCXII. Quo mortuo Aisprando Longobardorum Rege, qui Aritperto successerat, Luitprandus Papiæ Regnum iniit. Postero Rauennam uenit Petrus, a Philippico Imperatore in Italiam missus, vt Romanam vrbem Ducis nomine administraret, diutiusq. se in hac vrbe continuit, quàm putarat, quòd eum Romani, ab hæretico, & damnato Imperatore venientem, auersati, in vrbem haud quaquam recipiendum esse constituerant. Sed Philippicus sequenti anno, a Rufo Opsicianorum Præfecto cæcatus, successorem habuit Artemium, Anastasium appellatum: qui Scholasticum Exarchum, Rauennam, quæ post Ioannis mortem eo magistratu vacauerat, misit; Scholasticus Romam ad Constantiuum Pótificem profectus, Imperatoris litteras, quas appellant sacras, ostendit. Illis Imperator, Catholica se, & Exarchum decreta, & sextum Cócilium amplecti, enixeq. tutaturum significauit, recepitq. Nam quemadmodum peruetus fuit, & ab Apostolicis vsque temporibus ducta consuetudo, vt apud Pontificem Romanum Ecclesiæ Orientalis Episcopi, per Synodicas litteras, fidem profiterentur, eiusq. causas cum eadem conferrent, ita ab Imperatoribus deinde, Magistratibusq. Christianis, ac Catholicis perpetuò idem seruatum est: quod & huius Exarchi, & aliorum Cæsarum litteræ declarant: sicut illud etiam significant, Epistola, inter alias, Sophronii Hierosolymitani Episcopi, ad Honorium primum Ro. Pont. Nicephori, & Petri, qui Constantinopolitani Antistites fuerunt, huius ad Leonem nonũ, illius ad tertiũ; adhæc Proterii Patriarchæ Alexandrini ad Leonem primum: Cuius Proterii Alexandrina Ecclesia, gloriata aliquando est, se participem esse Ecclesiæ Romanæ fidei, Apostolico ore laudatæ, vt scribit ad Theophilũ D. Hieronymus. In actis quoque Conciliorũ adhuc tabulæ leguntur, quibus Iustinianus Augustus, apud Ioannem II. Pont. Max. per Hypatium Ephesinũ, & Demetrium Philippensem Episcopos, legatos suos, fidei suæ rationem profitetur. Proximo anno, qui fuit DCCXV. Felix Archiepiscopus, relicta hæresi, ut Platina testi est, & debito Pontifici obsequio reddito, legitimaq. fidei, ac solenni exhibita professione, patriæ, ac sedi restituitur, iis Rauennatis Ecclesiæ Thesauris receptis, quos Iustinianus Cæsar habuerat, Antequam in exilium pulsus esset, eleganti ssimo stylo plurima composuerat; atq. inter cetera in Danielis solationem, quæ apud Matthæum Euangelistam habetur, luculentum commentarium; quem sacerdotes sui vix incolumen seruauerunt; quod ipse libros omnes ab se scriptos, cum ob cæcitatem expolire, & absoluere non posset, antequam diem obiret, igni tradendos iusserit. Collegit etiam ad vnum Petri Chrysologi conciones; quod opus magnam partem adhuc extat, cum commentarius, & cetera perierint. Admirabili eloquentia concionari ad populum consueuerat; tantaq. religione, ac sanctitate post exilium floruit, ut multa supra naturam prodigia ex ipso manarint. exeunte enim illo Byzantii portam; quam ad urbem, gratias Cæsari de restituta

ANN. DCCXII.

ANN. DCCXV.

tuta patria acturus, se contulerat; cum se quidam claudum simularet, peteretq. ab eo, opis sibi aliquid ferri, Cur te, inquit Felix, quod non es, facis? Cur illudis? Surge, & seruos Dei irridere ne uelis. Alii a nauibus haud procul præstolabantur, ut ab eo, quem in egentes munificum, liberalemq. sciebant, pecuniarum aliquid elicerent. quaproter cōsilio inito, ex sociis unum in via iacentem constituunr, eum affirmantes aduenam, iam mortuum, seq. ab eo expectare auxilium, in quo sepulturæ tradi posset. Quamobrem vir sanctus pallium proiecit, quo vestiebatur; mox abeunte illo, socium iacentem vocantes, ut surgeret, exanimem, ac uere mortuum inueniunt. Hæc Cæsar cum resciuisset, Felicem iubet ad se e naui accersiri; summaq. veneratione excepto eo; impetrauit ab homine plurimū renuente, ut manu in crucis formam ducta, sibi bene precaretur. Hoc tempore Ioannicus Rauennas claruit, qui sacros libros, antiphonas, ritusq. omnes distinxit, quibus Ecclesia Rauennas in peragendis sacris vtitur; de quo in annalibus nostris mira quædam habebantur. Felix Archiepiscopus Rauennam regressus, post multas virorum sanctorum reliquias, in Vrsiana æde pluribus locis, honestissime positas, pateras ex argento dono dedit; & supercilii arcum, cui & carmina inscripserat, & martyrum complures reliquias incluserat, extruxit: Arcas pro aris, ex cupresso conficiendas curauit, ipsumq. vt appellabant, salutatorium, unde Archiepiscopi, ad sacra solennia inchoanda, coram populo, procedunt, erexit, regiasq. ianuas admirabili opificio carmine exornauit. Eo redeunte, ac fortasse iuuante, ac petente, factum illud puto, quod Ioannes etiam Paleonidorus Batauus testatur, Theodosii Cæsaris iussu, sanctum Helisei prophetæ corpus, Rauennam allatum, & in monachorum cœnobio locatum: cum, vti prodit D. Hieronimus, apud Samariam Palestinæ tumulo compositum primo fuisset, mox Cædreno, & Sigiberto Gemblacensi testibus tempore Leonis primi Cæsaris, Alexandriam in cœnobium Pauli leprosi translatum. Quamquam enim tradit Nicephorus, ossa Helisei una cum D. Ioannis baptistæ ossibus, in vrbe Sebaste, combusta, cum Iulianus Cæsar apostata imperaret, ab iis, qui erant cultui falsorum, nefariorumq. Deorum addicti, tamen hinc existimandum est, aliquot incendio, Diuina virtute liberata, vel aliqua ex parte superfuisse, quemamodum, cum D. Ioannis baptistæ cineres ex vrbe Lyciæ, Myra, Genuenses, Vrbano II. Pont. Max. suam in urbem intulerint, & pars Romæ habeatur in D. Ioannis Lateranen. eiusdem tamen ossa aliquot Romæ item, ad S. Crucis in Hierusalem summa religione seruantur. Felix Archiepiscopus, cum Diuinis insignis muneribus, maximum specimen sanctitatis præbuisset, Tandem VII. kal. Decembr. ex hoc lacrimabili hospitio, cælestem in patriam profectus est, in numerumq. sanctorum ascitus, & in D. Apollinaris Classensis, sepulcro ex marmore, ab ara Diuæ Feliculæ haud procul compositus, id nunc Sepulcrum, templum ingredientibus, læua, secundum parietem, eodem in templo conspicitur his inscriptis litteris. *Hic tumulus clausum seruat corpus domini Felicis sanctissimi, ac terbeatissimi Archiepiscopi:* Præfuit Rauennati Ecclesiæ annos circiter XIIX. Illius mentionem factam puto, in marmoreo suggestu D. Mariæ maioris, in quo hæc incisa verba leguntur.

VB. ÆDO. APOSTOL. FELICIS SCISM. ARCHIEPISC. SCE. ECCL.
*RAV...CIVS. DIAC. SCÆ. ECCL. B. ꝟ. DESERVIENS. HVIVS. BASIL.
FF.

Huic Ioannes ſucceſſit hoc nomine Quinctus, eodem fere tempore, quo Luitprandus Longobardorum Rex, donationem Alpium Coctiarum ab Aritperto Eccleſiæ Romanæ factam, confirmauit; & Feroaldus Spoletinorum Dux ad Luitprandum Regem adire ſimulans, Claſſenſe opidum occupauit. Quod cum renunciatum eſſet Luitprando, Feroaldo iuſſit, vt illud reſtitueret, vti Blondus eſt auctor. Quamquam ipſe haud ita multo poſt, cum ciues Rauennates agitari factionibus animaduerteret; nobilitatemque in exilium actam, & eam ciuitatis partem Cæſariano nomini infenſam videret, copiis admotis, vrbis expugnandæ periculum facit; verum ſpe minime, primo illo conatu, ſuccedente, Claſſenſe mox opidum captum, diripit; Rauennatem deinde obſidionem acrius inſtituit. Ceterum huic Luitprandi cœpto, exortum aliunde impedimentum, omnem bene gerendæ rei occaſionem abſtulit. Nam Carolo Martello Pipini filio, Saracenos per omnem Galliam, ac Hiſpaniam acerrimo bello perſequente, tranſmiſere ex Africa Saracenis auxilia innumerabili pene multitudine, a quibus prouincia Narbonenſis eſt omnis occupata. Cum vero Carolus ſe longe viribus imparem cerneret, in primis ab amico Luitprando opem expoſcit; qui cum lectiſſimo militum robore in Galliam profectus, ad Rauennatem obſidionem perſequendam Ildebrandum nepotem, & Perendeum Vicentinorum Ducem reliquit. Hi poſt Luitprandi diſceſſum, rei bene gerendæ occaſionem nacti, per aliquot nobilium factionem, qui Cæſaris imperium ægre ferebant, vrbe potiuntur, annum a partu Virginis circiter Septuagenteſimum vigeſimum quintum. Paulus Exarchus; quem Ioanni Tyzocopo, Leo ſecundus Cæſar ſubrogauerat; elapſus fuga, ad Venetoſque profectus, magno honore exceptus eſt; quem ſecuti ſunt paulo poſt Gregorii Pontificis internuncii, per litteras, cauſam Exarchi commendantis; quarum litterarum exemplum ex Bernardo Iuſtiniano deſcriptum, hic apponendum putauimus. *Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Vrſo Duci Venetiarum. Quia peccato fauente Rauennatum Ciuitas, quæ multarum caput extat Eccleſiarum, a nefanda gente Longobardorum capta eſt, & filius noſter eximius Dominus Exarchus apud Venetias; vt cognouimus, moratur; debeat nobilitas tua ei adhærere, & cum eo, noſtra vice, pariter decertare, vt ad priſtinum ſtatum ſanctæ Reipubl. in Imperiali ſeruitio Dominorum, filiorumque noſtrorum Leonis, & Conſtantini magnorum Imperatorum ipſa reuocetur Rauennatum ciuitas, zelo, & amore ſanctæ fidei noſtræ. Deus te incolumem cuſtodiat dilectiſsime fili.* His litteris perlectis, Concilium omnium Inſularum de more indictum, vbi primum Pontificis litteræ recitatæ, Exarchus deinde, poteſtate dicendi facta, poſtulauit, vti eorum auxilio Rauennæ reſtitueretur. Veneti, tum quòd in eo fœdere, quod illis erat cum

ANN. DCCXVIII.

ANN. DCCXXV.

Luitprando, cauissent, ne quid Luitprandus contra Cæsarem Venetis fœderatum moliretur; tum etiam Pontificia commendatione commoti; tum quòd vicinas Longobardorum vires admodum suspectas haberent, ita tandem decernunt, Paulum ad Forum Cornelii, quasi a Venetis repudiatum, se recipere, atque inde excitis vndique Imperii copiis, apparatuque bellico, & tormentis comparatis, vrbem terra aggredi; Venetos mari non defuturos. Paulus confestim ad Forum Cornelii profectus, omnia exequitur. Vrsus Venetæ Reipublicæ Dux paucis in instruenda classe consumptis diebus; quæ fuit nauium LXXX. omnis generis; XX. maioribus, altioribusque capitibus: longarum etiam totidem; post meridiem soluit, leni Boreæ flatu, & molli remigio occasionem expectans; simulata in Orientem profectione, quasi opem Cæsari aduersus Saracenos laturus. Ante lucem, ut erat cum Exarcho constitutum, ab urbe haud procul aliquantisper moratur, donec terra Exarchus urbem adoriatur, ipse eodem tempore a mari aggressurus. Ignibus igitur a Classe editis, redditisque, Exarchus urbem a terra quàm maximo impetu, & clamore inuadit. Exciti a somno iuuenes Ildebrandus, & Perendeus, ignari quid rerum esset, ad portas, murosque præsidio militum firmandos accurrunt. Vt uero, illucescente die, appulisse iam ad vrbis mœnia Classem, nunciatum est, ancipiti periculo distracti, cunctari primum quid agerent, sed cum uiderent antennas iam, & malos maiorum nauium muris incumbere, pontibusque iniectis, hostibus aditum in vrbem parari, & de superiori loco, vrbis propugnatores telis, lapidibusque propelli, commoti nouo hoc, atque ingenti periculo pro muro pugnam ineunt. Ceterum cum Veneti magno iam numero in vrbē de muris armati desiliissent, vrbe pene iam capta, Paulus ab mare suis circumductis accurrit. Vrsus cum delecta iuuenum manu, effracta, quæ ad mare erat, porta, cuneoque facto vrbem ingreditur. Occurunt Longobardi, consertisque cominus manibus, atrox vtrinque prœlium committitur. Verum tum quod plerumque plus animi est aggredienti, quàm repellenti, præsertim incauto, tum quòd populus Rauennas cum Exarcho sentiret, victoria ad eum iam non obscure inclinante, quam primum id posse se absque periculo facere intelligunt, arma capiunt Rauennates omnes, & Longobardos adoriuntur. Qui duplici hoste circumuenti, non difficillime repelluntur; vrbsque summa omnium lætitia recepta est. Eo prœlio Perendeus Vicetinorum Dux fugiens, in Pineto occubuit; Ildebrandus in Vrsi Ducis potestatem venit; Exarcho sua restituta sedes est. Non me fugit Platinam, ac Blondum paulo aliter sentiret; Platinam, ipsum Luitprandum Rauennam diu obsessam cepisse, ac diripuisse, atque inde Ticinum deuectam, una cum aliis compluribus ornamenti ab illo putat equestrem illam æneam statuam, quam spectatricem solis, ac Helitropion a nostris adhuc appellatam modo ea in vrbe conspicimus Blondus absente Rauenna Exarcho, Luitprandum Rauennam circumuallasse affirmat, negat cepisse. In tanta varietate sententiarum, Paulo Diacono superiora scribenti libentius assenserim, & Bernardo etiam

Iusti-

Iustiniano, qui eandem vetustissimis Venetæ Bibliothecæ monumentis acceptam refert. Dum hæc ad Rauennam geruntur, Leo Tertius Cæsar, Ariana hæresi infectus, templa omnia diripiens, Paulum Exarchum iubet, præstantiora, quæ essent omnia sibi ex Romanis templis ablata, transmittat. Quòd si Pontifex Max. obsisteret, eum aut capiat, Byzantiumq. mittat in custodia habendum, aut interficiat. Qui cum his mandatis ab Leone uenerant, coniuratione ab ciuibus Romanis manifeste deprehensa, pœnas sceleris dederunt. Quapropter Romanis hortantibus, Gregorius templorum Romanorum direptionem non impediit solum, sed etiam prohibuit, ne Exarchus vectigalia, tributaque noua aut exigeret, aut imponeret. Quamobrem facile Pontifex in Cæsaris, atque Exarchi acerrimum odium incurrit; eoque breui deducta res est, ut nouo iussu Cæsaris, Exarchus occulte, & palam, qua posset via, Pontificis innocentissimi necem moliretur. Sed Romani, & Longobardi Pontificem tutati sunt. Edixit itaque Leo, rabie immani agitatus, imagines Diuorum omnes tota Italia detrahendas, & antiquandas. Qui non paruisset, inimici loco habendum, læsæque maiestatis reū futurum. Hanc impietatem, cum monitis Gregorii Pontificis; quem tamen Blondus Stephanum putat; Italiæ ciuitates omnes detrectauissent, Rauennates, Exarchatinique milites, persuadere Pontifici nituntur, uti Byzantio deleto Imperio, alium in Italia Romanorum Cæsarem Augustum, Imperatoremque sublegeret. Renuit Pontifex, tum ne amplius impii Cæsaris animum exulceraret, tum quòd esset in spe, fore, ut sententiam aliquando tandem mutaret. Nullibi tamen magis, quam Rauennæ tumultuatum est, plerisque Cæsari, plurimis Pontifici obediendum asserentibus. Tandem ad arma cum esset uentum, is pugnæ exitus fuit, ut Paulus Exarchus, facinori pœnas, sua, filiique nece dederit. Ex quo perspicuum est, non omnino vera Bernardinum Corium in Mediolanensi Historia scripsisse, dum affirmat, ab Rauennatibus Paulum Romam missum, qui Pontificem interficeret. Subrogatur Paulo in Exarchatu Eutychius Eunuchus, patricius Byzantius, ab Leone Cæsare, & in Italiam mittitur. Cum autem Neapolim peruenisset, dedissetque se in aliquorum Longobardorum familiaritatem, nihil potius duxit, quam, ut Pontificem Max. interimeret. Quapropter Pontifex, & sacris illi interdixit, & pacem cum Luitprando fecit: tametsi is contra fidem paulo ante complures vrbes occupauerat, præsertimque Bononiam, Fauentiam, Forum Liuii, Pompilii, & Cæsenam: nihil tum de illarum vrbium restitutione sibi cogitandum intelligens. Sub id tempus Ioannes Rauennas Archiepiscopus cœnobio D. Apollinaris in Classe, monachorumque Deo ibidem seruientium collegio multa donauit; In Rauennati fundum Gammillariam, vbi glandiferæ Syluæ: In Fauentino, Trigintulam: In Corneliensi, Pittulum: simulque argenti quaterdena pondera: sic vt dapibus eorum addicantur, qui eius nomini quotannis coluerint diem, quo iussu Principis Dei, migrauerit ex hac vita. Huius donationis publicas tabulas in marmore incisas adhuc legimus in ipsa Classensi æde, eius sæculi Charactere exaratas, quarum initium ita se habet. *In nomine patris, & filij, & Spiritus sancti: Imperantibus pijssimis Dominis nostri Leone, & Constantino a Deo coronatis, Pacificis, Magnis. Imperatoribus*

T 2 *Leo-*

Leone quidem clementiss. Imp. anno XV. Constantino uero a Deo coronato Imp. an. XI. Guuernante Italiam Dn. Eutychio Excell. Patricio, & Exarc. IIII. kal. Feb. Ind. XIIII. Hic titulus monstrat opus laudauile factum, quod pio consilio concepit Vene. Praesul Ioannes almus Pontifex iunior in nomine Quinctus. Hæc ibi, atque hinc illud est, quod dicebamus Ioãnes illos duos Archiepiscopos, qui sibi nullo medio successore, scribente Agnello, & qui eum secuti sunt, posteriori bus, unum fuisse, Quartum hoc nomine: hunc verò Quinctum. Fuit autem annus hic a partu Virginis, Trigesimus primus supra Septingentensimum.

ANN. DCCXXXI. Quo anno Gregorius secundus Pont. Max. moritur, cui sufficitur Gregorius eo nomine tertius, qui cum in Lateranum pro retinendo cultu sanctarum imaginum Concilium coegisset, ad illud Ioannes Archiepiscopus Rauennas, & nonaginta tres Episcopi anno, qui insecutus est, conuenere: decretoq. de imáginum oppugnatoribus è communitate Ecclesiæ Catholicæ abigendis, com-

ANN. DCCXXXII. muni omnium sententia facto, subscripsit Ioannes. Ceterum ipso Gregorio Pontifice etiam decedente, Zacharias Pontifex Max. creatur. Per idem tempus Carolus Martellus ex hominum vita demigrans, duos reliquit filios, Ca-

ANN. DCCXLI. rolum cognomento Magnum, & Pipinum. Sub id ferè tempus, quo Leone Tertio Cæsare mortuo, Constantinus Imperator conclamatus est. Luitprandus hoc interim spacio è Gallia profectus, amissa vrbe Rauenna vehementer commotus, ipsaq. nece Perendei, nouo belli consilio, denuo Rauennam obsedit anno Septingẽtesimo quadragesimo tertio. Eutychius ibi Exarchus cõmorabatur. Is cum obsidionem, atq. oppugnationẽ acrius in dies institui cõspice-

ANN. DCCXLIII. ret, iam Rauennate prouincia omni infesta reddita, una cũ Ioanne Archiepiscopo, Rauennatibus ciuibus, Pentapolisq. & Aemiliæ populis cõmunicato cõsilio, quod intelligerent omnes, vires ad resistendum suas, longe impares esse, per litteras magnoperè a Zacharia Pontifice postulant, vt subsidio illis aliquá ratione accurreret. Ad Luitprandũ munera, & Legatos Benedictũ Episcopũ, Vicedominumq. & Ambrosium primiceriũ, mittit Pontifex: Sed eos Luitprandus, & durius accepit, & Pontificis nomine, vt abstineret molestia, & opidum Cæsenam Rauennatibus restitueret, postulantes reiecit. Nihil tamen Zacharias tam aspero negocio territus, vrbe Roma, Stephano Patricio, ac Duci commendata, Rauennam ipse intendit iter. Illi ad basilicam D. Christophori, quinquagesimo fere ab Rauenna lapide, cui loco ad Aquilam nomen est, Exarchus obuiam processit: Vbi autem Rauennæ appropinquauit, viri, mulieresq. effuso extra vrbẽ agmine, certatim, lacrymantes occurrere, & sublatis vocibus inclamarunt, *Venit, Venit pastor noster, qui suas reliquit oues, & ad nos perditos liberandos occurrit:* quibus lætis acclamationibus in urbẽ deductus est. Rauennam ingressus, Stephanum presbyterum, & Ambrosium primicerium ad Regem misit, vt significarent illi suum Rauennam aduentum. Verum ii, in Longobardorum vix fines, Imolam peruenerant, cum deprehendunt impedimenta Zachariæ, ne illuc se reciperet, parari: Itaque statim, intempesta nocte, per litteras ipsum de tota re certiorem faciunt. Sed Pontifex cum tutam ab Longobardorũ armis, atque insidiis Rauennatem prouinciam optaret, nullos eorum dolos veritus, Diuina fretus clementia, iter, vel magno vitæ periculo, prosequutus est: ac die Sabbato, inalbescente vix cælo, Rauenna egressus, internuncios suos, quos audire noluit Rex, maximis æstatis caloribus sequebatur, Cũ

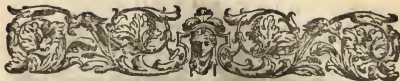
ad Padum peruenisset; ita apposite inflectit consilia Principum Deus, & rem Christianam optimamente tractanti, nusquam deest; Rex misit optimates suos obuios, qui illum & benignè exciperent, & ad se Ticinum adducerent. Quod pro sacrosancta Pontificis Max. dignitate factum est. In illo congressu, quod Quarto kal. Iul. fuit, tandem Pontificiis, immodicus alioqui Rex, precibus locum dedit, vrbis Rauennæ fines propagare, duas opidi Cæsenæ partes Rauennatibus restituere pollicitus. Decedentem inde, usque ad Padum prosequutus, dimisit, datis ex primoribus suis, qui Rauennatium loca redderent, cum tertiam opidi Cæsenæ partem Rex sibi perinde, ac arcem, munitionemque retinuerit. Verum Zacharia Romam reuerso, Rauennatibus præpotenti Deo gratias agentibus, & Pontificem optimum Rauẽnatium, ac Pentapolitanorum vindicem conclamantibus, Luitprandus uitam amisit. Subrogatur in eius locum Ildebrandus nepos; qui item post menses sex fato functus, seu, ut Blondus affirmat, a suis dignitate priuatus, successorem habuit Rachin, Fori Iulii Ducem, Sub id tempus Ioannes Archiepiscopus Rauennas vita excedens, in D. Apollinaris Classensis ad sepulturam datur, Eius tempore ingentem D.Petri ædem, quam a Petro Archiepiscopo, cognomento Antistite, ædificatam, supra memorauimus, die Dominico sacris peractis, terræmotu deiectam tradunt, eodemq. casu D.Martini ad cælum aureum testudinẽ, Rauennæ corruisse, & Græcũ quendam; cuius non adscribitur nomen; multarum nauium comparata classe, Rauennæ expugnationem, irrito tamen conatu; tentasse, quòd Rauennates illum commisso prœlio. VI. kal. Quinctil. superauerint: atq. deinceps eũ diem anniuersaria memoria celebrem extitisse. Exulauisse ferunt Ioannem Archiepiscopum apud Venetos per annũ, Epiphaniiq. Scriniarii; quem aliqui Quæstorem interpretantur; opera restitutum. Exilii causam non adhibent: existimatur tamen a plerisque, Paulũ id Exarchũ fecisse, cum Archiepiscopus hæresi non assentiret. Huic Sergius sufficitur, ex omni nobilitate iuuenis, cum non modò sacris initiatus non esset, sed Euphemiam haberet in matrimonio, mulierem paris nobilitatis: quam tamen cœnobiũ ingressam, post acceptũ Archiepiscopatũ, Diaconissam consecrauit: Parua fuit statura, rubra facie, oculis glaucis, forma, ac specie liberali, Rachis Longobardorum Rex, quincto anno Regni, monachus factus, Aistulfo fratri Regnũ reliquit: Quod etiam ab Carolo manno efficitur Aistulfus propagandi imperii cupidus, Rauẽnam statim animũ, cogitationẽq. conuertit, eamq. effusis omnibus Lõgobardici Regni viribus instituit oppugnare, acriter, admotisq. tãdẽ castris, postquam aliquandiu a Rauennatibus strenuè repugnatũ est, leui oppugnatione; quod extenuatæ superioribus calamitatibus, ac bellis ciuium vires essent; Eutychio Exarcho in Græciam aufugiente, miseram vrbẽ occupauit, circiter annũ ab ortu Christi DCCLII. ibiq. magna iam Flaminiæ parte occupata, Regni caput, sedemq. constituit, dum Stephanus secũdus Christianæ Ecclesiæ præ- ANN. DCCLII.
esset. Aistulfus cũ hibernaret Rauennæ, insequẽti anno excepit Ioannẽ Silentiariũ, a Cõstantino Imperatore Byzantio hortatu Põtificis missũ, cui, & Põti- ANN. DCCLIII.
fex Paulũ fratrẽ suum coniunxerat. Ii Regẽ Pontificis, & Imperatoris nomine rogarũt, vt quæ eeperat opida, restituere, & quibus imminebat, ea nulla ratione vexare, in animũ induceret. Ceterũ Rex, qui ditioni Romanæ inhiabat, & cũ Exarchatũ Rauennatẽ, ipsamq. Exarchatus caput Rauennam teneret, ex an-

tiquo instituto, dictabat, se tamquam Exarc hum, Romanis quoque impera re æquum esse, nihil aliud respondit, quàm se nuncium ea de re ad Imperatorem missurum. Pontifex his oppressus difficultatibus, sacratos omnes viros Romanos, ac populum conuocauit, & supplicationes maxima animi demissione, omnium ordinum habuit, & sacratissimam, venerabilemq. sancti Saluatoris nostri, Christi Dei, quam Græcè ἀχειροποίητον, id autem est non manufactam vocabant, celeberrimasq. prætetea reliquias complures detulit, nudatisq. pedibus, præcedente longo sacerdotum agmine, ad D. Mariæ maioris processit, impositoq. capiti cuiusque cinere, non absque multis lacrymis, præpotenrem Deum, in cuius sunt manu animi Regum, ipsaq. Regna, cuius ipse Vicarium in terris gerebat, adorauit, obsecrauitq. Rempublicam suam ne desereret, beneq. ac feliciter euenire vellet, quæ in animo iam conceperat. Igitur postquam neque hostem acriorem, bellicosioremq. iam diu Ecclesia habuisset, nec rem Romanam tam desidem iamdiu, fuisse, atque imbellem intelligeret, cum in tanta omnium rerum perturbatione ab Cæsare nihil nisi speciosa verba impetraret, ad Pipinum confugit; qui comparato exercitu in Italiam per Alpes descendens, superatis Longobardorum impedimentis, quæ obiecerant, Ticinum circumsedit. Primum qui Pipino iter monstrauerit insuetum, asperumq. & pene deuiū per Alpes, ferunt Leonem fuisse Rauennatem Archiepiscopum, per Martinum Diaconum, earum regionum peritum, qui postea ab Leone quintus Rauennati Ecclesiæ præfuit. Verum Leo Archiepiscopus non præsidebat hoc tempore Rauennatibus, at Sergius; qua propter id Carolo fortasse ascribendum fuerit, non Pipino; aut si Pipino, id factum, cum Leo adhuc Archiepiscopus non esset. A plerisque etiam est traditum, paulo ante, Aistulphum, cum res suas in deterius labi cerneret, Pipinumq. copias comparantem audiret, Romam profectum, D. Petri templo multa dono attulisse; Rauennamq. reuersum, chlamydem ex auro pictam, qua erat indutus, aræ maximæ Vrsianæ ædis imposuisse, templumque Petrianum iam diu; vti memorauimus; terræ motu deiectum restituere cœpisse, pyramidesq. circa locum iam erexisse, & constituisse columnas, quæ tempore Agnelli Rauennatis historici adhuc extabant. Verum hæc non absoluit, quia haud ita diu post, Ticini obsedit eum acriter Pipinus. Hinc factum est, ut in eam rerum difficultatem Aistulphus adductus, facile sacramento pollicitus sit, omnia se restituturum, quæ ab Romanis abstulisset. Quamobrem Pipinus, Varnerio viro admodum præstanti, qui hanc restitutionem procuraret, in Italia relicto, in Galliam rediit. Verum Aistulphus, concitus maiore ira, coacto, comparatoque Rauennæ exercitu, incursionibus in agrum Romanum, miserabilibusque deprædationibus factis, Romam tandem obsedit. Sed Pipinus in Italiam iterum per Legatos a Pontifice euocatus, Aistulphum Ticini acriter obsessum denuo adegit, ut secundo militiæ sacramento polliceretur,
ANN. quæcumque antea promiserat integre præstaturum; in Galliamq. regressus
DCLV. Fulcadum reliquit ædis D. Dionysii Abbatem, cum exercitus parte, vt promissis stare Aistulphum cogeret. Itaque Fulcadus; vti Petrus Vuillermus Lateranensis Bibliothecarius memoriæ tradit; cum Legatis Aistulphi Rauennam, perueniens, acceptis ex ea obsidibus, possessioneq. recuperata, primarios eius ciues secum deducens, claues vrbis Romam detulit, & D. Pe-
tri

tri Ecclesiæ,Christiq. Vicariis, Petri successoribus, Vrbem perpetuo possidendam tradidit;quod & in cæteris tam Pẽtapolis quam Aemiliæ vrbibus ab Fulcado,& Aistulphi Legatis factũ est. Quam regionem Græca voce Pentapolin appellant,ea Rauennam,Cæsenam,Classem,Forum Liuii,& Pompilii continebat,earumq. ciuitatũ agros; atq. hæc Pentapolis altera erat Exarchatus pars: alteram Aemiliam vocant, quæ ab Foro Cornelii incipiens ea continet, quæ proficiscentibus Bononia, Mutina, Regio Lepidi,Parma, Placentia,per uiam Aemiliam usque ad Padum,ab Apennino conspiciuntur.Ager pariter Rauennas,qua meridiem,& occidẽtẽ respicit,ab Apennini iugis, per Fauentini agri partem ad Padum; a meridie uero & Oriente per Cæsenatem,& Cemiensem ad mare Hadriaticum pertinebat. A septemtrionibus, quicquid intra Mincium,Padumque, & ab Veronensium, Vicetinorum, Patauinorumque finibus ad Veneta litora extenditur. Vt non minus Cæsena, Fauentia, Cymaclium, ac Ferraria,quàm quæ sub Pentapoli contineri dictum est, in Rauennati essent,Rauennæq. subiicerentur.In Exarchatu concluditur quicquid Placentino,inter Padum,Apenninum,paludes,stagnaq. Venetorum,& mare Hadriaticum, usque Ariminum continetur. Quæ similiter vrbs,una cum eo tractu, quod inter Isaurum,Apenninumq. & Hadriaticum mare includitur, ad Exarchatum est adiuncta;ut ex ea, quæ usque ad ætatem Blondi,in iurisdictione Exarchi seruabatur, consuetudine intelligi difficillimum non est. Vniuersum igitur Exarchatum Pipinus Ecclesiæ Romanæ dono dedit, uti et scriptũ reliquit Ammonius Monachus, qui res Gallicas memoriæ prodit; cõpluribus aliis vrbibus adiunctis. Non desunt, qui sub Pentapoli putent Ariminũ, Ceruiam;quæ ueteri nomine Phycocles appellabatur; Pisaurum, Fanũ Fortunæ, Humanam,Auximum, Anconam,atque Perusium contineri; ut ex Byzantio Concilio sexto ab Agathone Pont.Max.celebrato aduersus Monothelitas cognosci potest, si quis Antistitum harũ ciuitatum subscriptiones animaduertet rit.sed ex Ludouici Pii Cæsaris tabulis Augustalibus, qui comprobat Pipini aui,& Caroli Magni patris restitutiones Romanæ Ecclesiæ, colligi facile põt, in Pentapoli eo tempore contineri Arimin um,Pisaurum,Fanum, Senogalliã, Anconam,Auximum,Humanam,Aesium, Forum Sempronii, Montem Feretrium,Vrbinum,& territorium Balnẽse,Calles,Luceolos,Eugubium,cũ omnibus finibus,ac terris ad easdem Ciuitates pertinentibus. Exarchatus Rauennas habebat Rauennam,& Aemiliam,& Bobium,Cæsenam,Forumpõpilii,Forum Liuii,Fauentiam,Imolam,Bononiam,Ferrariam,Comaclum,& Adriam, & Gabellum,cũ oĩbus finibus,territoriis,atq. insulis, in terra,mariq. ad supra dictas Ciuitates pertinentibus. Nõ est tamẽ silẽtio prætereundũ,plures fuisse Pentapoles, neq. sol ũ in Italia,sed & in Lybia,cuius tractus regionis,a quinq. urbibus uocata, Pentapolis etiam Cyrenaica dicitur:hæ autem urbes erant, Berenice, Arsinoe, Ptolemais, Apollonia,& Cyrene.Huius aliquando Pẽtapolis meminit D.Lucas in Actis Apostolorum,& Episcopi Pentapolitani in Concilio Nicæno primo interfuerunt, & in Mileuitana item Synodo: huius item Ammianus Marcellinus cum de Cyrene loquitur, sed omnium diligentissime Procopius de substructionibus Iustiniani scribit.Neque uerò desunt, qui Rauennam ipsam vrbem, Pentapolin esse tradant: quæ uerò illi urbes in Italia, quiq. Episcopi subiicerentur,in Pentapoli dicerentur esse.Ita Siracusas in Si-

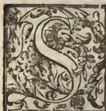
cilia,Tetrapolim uocatam ſcimus,quòd quattuor partibus conſtaret,ut inquit in Verrem Cicero, perinde ac quattuor maximis urbibus, Inſula, Acradina, Thyce, & Neapoli. ita Strabo Antiochiam uocat Tetrapolim. Eadem ratione,a trium urbium,ac potius partium, numero, in Africa, Tripolim appellatam,grauiſſimi teſtantur auctores. Rauennæ autem quinque partes,eæq. nobiles fuere,Claſſis,Cæſarea,Rauenna,Palatiolum,& Taureſium.Hoc,ad portam Hadrianam vrbis,modò Suburbium eſt,& maximam eius partem,campi & uineæ occupant: Taureſium ad Iuſtiniani Imperatoris, a quo maximis beneficiis,uti memorauimus,ornata Rauenna eſt, memoriam dictum: Nam Taureſii,qui locus eſt,ut inquit Procopius,apud Dardanos Europeos, poſt Epidamnorum fines incolentes;in lucem prodiit:tametſi Agathias ſcribat Bederinem; quē deinde quadrato muro cinxit, & excitata ad angulos turri,inde τετραπυργία,id autē eſt quadriturritum appellauit: quamquam celeberrima paulò poſt ædificata proxima vrbe,Iuſtinianum primā uocauit. Hæc eo mihi probabilior videtur ſententia,quòd nullam reperire aliam cauſam facile eſt, cur illæ vrbes in Pentapoli dicantur,cum nec quinq. ipſæ ſint,nec referantur ad alias quinq. niſi nobiliores fuiſſe quinq. dicamus, quomodo ſtrabo Seleuciam Tetrapolin, a quatuor urbibus maximis appellat, licet plures ibi ſint.Blondus in ea ſententia eſt,vt opinetur a Pipino hæc geſta Gregorii Tertii Pontificatu,quem putat Zachariæ ſuffectum.Alii ſub Zacharia fuiſſe ſcribunt. Quem ferunt Hieronymo Pipini fratre,& Fulrado Abbate, Pipini iuſſu comitantibus ex Gallia reuertentem,Rauennæ in D.Apollinaris Claſſenſis ſacra feciſſe, veſteſq. ſacras, in quibus erat illius nomen inſcriptum,pretioſiſſimas dono dediſſe;eamq. Baſilicam ad monachorum cænobitarum inſtitutionem,ac diſciplinam,cum prius Canonicis ſacerdotibus, communitatem uitæ minime ſeruantibus,eſſet addicta;redegiſſe. Nos Platinam diligentiſſimum ſcriptorem ſecuti,in hac ſumma temporum confuſione, Stephano ſecundo Romano,Zachariæ ſucceſſori,omnia adſcribimus abſoluta;quæ tamen ab Zacharia incœpta fuerint.Dum autē Aiſtulphus quibuſdam ſimulatis excuſationibus Fauētiæ,Caballi,ac Ferrariæ reſtitutionem protraheret, ex attonito morbo deceſſit, quem Græci Ἀποπληξίαν vocant,dúm uenatum ſe conferret. alii ictu fulminis exanimatum, pleriq. dū ipſa in venatione eſſet, ferunt ab Apro cōfoſſum,nonnulli ex equo delapsū interiiſſe.Deſiderius Etruriæ Dux,& Longobardi exercitus Imperator, Pōtificis,cui multa promiſerat,& Fulcadi Abbatis opera,a quibus tumultus Rachiſii monachi,Aiſtulphi fratris,qui noua moliri nitebatur pro Regno recuperando,ſedati fuerant,in Regem Aiſtulpho ſuffectus,Fauentiam,Caballum,ac Ferrariam Eccleſiæ Romanæ reſtituit.Per hunc modum tunc primū finē Exarchatus habuit,quo per centum ſeptuaginta quinque annos,uel,ut alii, CLXX. ab Narſete ad id tēporis, quo Aiſtulphus Rauennam occupauit, aures hominum perſonuerant.Non omittendū duximus,quod oēs fere teſtantur,Conſtantinū Quintum Cæſarem,cum Pipinum in Italiam,accitu Pontificis,uenientem acc epiſſet,legatos miſiſſe, qui dicerent, quæ occupaturus uenerat,Rauennam,& eius Exarchatum Cæſariani iuris eſſe. Quod idem,perfecto bello,Cæſar per legatos denuo fecit;illis autem reſpondiſſe Pipinum ferunt, Res omnes Italicas in unius Pontificis Maximi Chriſti Vicarii poteſtate conſtitutas, uelleq.ſe Pōtificem in earum poſſeſſionem reſtituere.

HIE-

HIERONYMI · RVBEI HISTORIARVM RAVENNATVM

LIBER . QVINCTVS

TEPHANVS Pontifex interea de uita decedens, successorem accepit Paulum huius nominis primum. Qui Archiepiscopo Rauennati, Galiatense D. Hilari cœnobium comprobauit, litteris, ut ibi scribitur, *Dat. Non. Febr. Imp. Domno Piiss. Augusto Constantino a Deo coronato magno Imp. an. XL. & pacis eius anno. XX. Sed & Leone maiore Imp. eius filio anno VII. Indict. XII.* est autem annus hic ab orbe redempto septingentesimus quinquagesimus nonus. ANN. DCCLIX. In iis litteris cum de suo Pontificio munere præclara scribit, tum hæc uerba subiungit. *Igitur dum Diuino nutu ante horum annorum sanctæ recordationis Dominus, & germanus noster Beatissimus Stephanus, huius Apostolicæ sedis Præsul, ad redimendam Italiæ Prouinciam, simulq. & exarchatum Rauennatium de manibus gentium Franciæ properasset regionem, contigit eo reuertente, suum peragrari iter per monasterium beati Hilari, sitũ in territorio Populiense, cessante æmulorum sæuitia, gratissimè atque cum maxima honoris humilitate susceptus est ab Anscauso quondam Populiensi Episcopo, & Abbate ipsius uenerabilis monasterij, & eundem beatissimum Pontificem..... prædictus quondam Anscausus Episcopus affluenter ipsius itineris subsidia illi tribuit: & dum idem beatissimus prædecessor noster, huius Apostolicæ sedis Antistes, suo laborioso certamine, prouinciam illam, uidelicet Exarchatum Rauennatium a iugo seruitutis ditionis gentium, Dei prouidentia redemit, tunc uicissitudinem propensi beneficij eidem Anscauso Episcopo irrogans, prædictum Monasterium diebus uitæ suæ fruendum illi concessit. Vnde & nos huiusmodi concessi præsidij Largitatem, sub Apostolicæ præceptionis pagina confirmauimus, atque iurisdictioni sanctæ nostræ Ecclesiæ submisimus eum. Nunc uerò Diuina uocatione ipso Anscauso de hac migrante luce, agnoscentes rei ueritatem, prædictum uenerabile monasterium iuris sanctæ Rauennatis Ecclesiæ a diuturnis existere temporibus, ideoque perpendentes contra omnem rationem esse, ut ipse uenerabilis locus a sancta Rauennate Ecclesia abstrahatur, ea quæpridem pro eius subtractione promulgata sunt, incongrue, atque irrationabiliter, omnia irrita, & inualida esse statuentes statuimus: Vnde per huius nostræ Apostolicæ præceptionis paginam, denuo ipsum uenerabile monasterium Beati Hilari, cum omnibus ei pertinentibus; sub iurisdictione Rauennatis Ecclesiæ, atque Reuerendæ fraternitatis*

tis

tis tuæ, successorumq. tuorum perpetuis atque perennis temporibus statuimus permanendum, & ut tuæ successoribusq. tuis placuerit, perenniter ipse Venerabilis locus disponatur. Statuentes Apostolica censura, sub anathematis interdictione, & Diuini iudicij obtestatione, nulli cuilibet personæ paruæ, uel magnæ, quoquo modo licere eundem Venerabile monasterium a iurisdictione sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, atque tuæ fraternæ Reuerentiæ, successorumq. tuorum auferre sed & si quodlibet monimen de eodē monasterio contrarium Ecclesiæ nostræ Rauennatis repertum fuerit, uacuum, & inane esse decernimus. Hæc ibi, atque deinde in eandem sentētiam plura Paulus Pontifex. Ad hunc Sergii Rauennatum Archiepiscopi nomen ab Episcopis sibi subiectis, suisq. sacerdotibus defertur, quod uxorem habens, Ecclesiam temeritate, & audacia occupasset. Itaq. Romam Sergius accitu Pontificis proficiscens, totum ibi Pauli Pontificatum peregit, multis calamitatibus, & ingenti mœrore, inimicorum inuidia, afflictus. Per idem tempus Constantinus Cæsar, sacris imaginibus deletis, ex hominum uita emigrans, in Imperio hæredem reliquit Leonem filium, sui non dissimilem. Paulus Pontifex, ut erat uir innocens, & simplex, facile improborum artibus adducebatur ad Sergium Archiepiscopum, e Rauennati Ecclesia deturbandum; iamq. constituerat diem, qua iudicio sisteret, & suam causam contra illos tueretur. Sergius, tametsi nobilitate plrimum posset, nihil tamen eius niti fauoribus, sed ad Deum accurrens, supplex D. Nicolaum orat, sibi eius apud Deum precibus dari, ut ueritas eluceret, emergeretque, & in sedem restitueretur, in qua non ambitio eum, & malæ artes, sed, ad quos spectabat, omnium bonorum sententia, & consensus, fauente, ut credebatur, & approbante diuino spiritu, collocauerat. Suam tamen uoluntatem ad diuinam libenter adiungere, neque ita cupere eam restitutionem, quin æquo animo priuatam uitam denuo esset amplexurus. omnino enim sibi, quod Deus non probaret, placere nihil posse. Dum autem hæc animo admodum sedato, & cupiditatis, ambitionisq. experte, secum uoluit, iamq. vnicus tantum constituti termini dies superesset, repente Paulus Pontifex moritur; eiq. succedit Stephanus Tertius anno

ANN. DCCLXIIX a partu Virginis Septingentesimo sexagesimo octauo. sed Desiderius Longobardus Rex, uti memorauimus, qui Pontificis metuebat potentiam, arripere omnem Italiæ dominatum cupiens, nullo repugnante, Totonem Nepesinum Ducem hortatur, uti Constantinum fratrem omni arte ac ratione eligat ad Pontificatum; quod & factum est, quibusdam largitione corruptis; aliis minis, ac terrore commotis. cogitur & Gregorius Prænestinus Episcopus, Constantinum ipsum, nullis sacris initiatum, ad sacra deducere, atque Episcopum inungere. Verum munere Pontificatus per annum executo, de illo a populo Romano deiicitur, & Stephanus omniū suffragiis subrogatur; Cōstantino sese in Lateranensi basilica publice magistratu, & insignibus abdicante. Habuit Stephanus confestim in eadem Lateranensi æde Concilium, quo multi Episcopi ex Gallia, & reliquis orbis partibus conuenerant; ibiq. Sergius Rauennas Archiepiscopus omnium sententia absoluitur, ac sedi restituitur. Constantinus uenire iussus, ore durissimo se in Romanam sedem restituendum, Sergii exemplo, asserebat. neque enim in aliquo eius deteriorem causam esse, quàm Sergii nullis sacris initiati fuisset, & Stephani Neapolitanorum Episcopi. Insignem hanc impudentiam, audaciamq. grauiter indignati, qui

in

in Concilio aderant, quòd intelligerent quorsum Desiderii Longobardorum Regis conatus dirigeretur, eum turpiter eiiciunt, decernuntque, uti ne quis ad Episcopatum adhiberetur, qui sacris initiatus non esset. Dimissò Concilio, Sergius Rauennam rediens, Diuo Nicolao Myrensi Antistiti templum, quod Romæ uouerat, in Vineis, unde cognomentum sortitum est, exædificauit. Fertur autem tanta sanctitate fuisse Sergium, ut, cum in Diuæ Mariæ in Cosmodim ad aram D. Nicolai gratias, de restitutione in Rauennatem sedem, demisse ageret, multisq. obortis lacrymis insignem pietatem animi testaretur, earum lacrymarum uestigia multos deinde annos ingenti miraculo permansisse. Aedificauit etiam in ea parte templi D. Apollinaris Classensis, in qua uiri, dum aderant sacris commorari consueuerant, locum, cui Cellæ nomen fuit; multaq. illi ad usum sacerdotum, qui rem diuiuam facerent, prædia est elargitus. Aliqui de Rauennatibus Archiepiscopis scribentes, asserunt huius Sergii Archiepiscopatus, Stephanum Pon. Max. in Galliam proficiscentem, Rauennam uenisse, atque inde omnem Ecclesiæ Rauennatis gazam, inuitis, & repugnantibus sacerdotibus, exportasse, quòd diceret Sergium sibi, ut in sedem restitueretur, fuisse illam pollicitum. Quo loco mirari satis non possum, tantam, adeoq. impudicam nonnullorum imprudentiam, qui de sanctissimis uiris, Stephanoq. præsertim, qui neque Galliam uidit umquam, talia summæ ignorantiæ, ac impietatis plenissima comminisci audeant. Tantum enim abest, ut Rauennatis Ecclesiæ thesauros Stephanus diripuerit, ut ab aliquibus oblatos fuerit aspernatus, & constanter refutauerit. Si quidem Sergio Archiepiscopo Octauo Kal. Septembr. mortuo, & in D. Apollinaris Classensis ad sepulturam dato, Michael Rauennatis Ecclesiæ Scriniarius, quem aliqui a Secretis interpretantur; alii, quibuscum ego senserim, Quæstorem exponunt, nullis sacris initiatus sedem occupat; opem Desiderio Rege, & Mauritio Ariminensium Duce ferentibus; quos Michael pecunia, & largitione corruperat; pulso Leone Archidiacono, quem potissimum sacrati uiri omnes expetebant. Ausi quin etiam, missis ad Stephanum Pont. Max. legatis, eum pecunia subornare, ut Michaelem Archiepiscopum confirmaret. At Stephanus, non modo reiecit munera, uerum etiam edicto sanxit, ut Michael, nisi sedem relinqueret, quam contra ius, fasque occupauerat, sacris interdiceretur. Tamdiu tamen Rauennatum auxilio eam obtinuit, quamdiu aliquid habuit & prophanum, & sacrum, quod Desiderio muneram cupientissimo donaret. Ceterum cum Pontifex Rauennam decreuisset legatos suos, una cum oratoribus Caroli regis, ob eam rem in Italiam missis, admonuissentq. ii, quid maxime Pontifex expeteret, statim eiecto Michaele, Leonem designant, quem Pontifex confirmauit. At vero cum hac de causa a Desiderio clandestinis consiliis oppugnaretur, rogat Carolum efficere, ut eius ad monitu iniuria Desiderius abstineat. Fecit id Carolus, & quidem perdiligenter; retinere tamen in officio hominem armis non potuit, quòd mortuo Carolo manno fratre, solum multa bella obire necessarium erat. Stephanus Pontifex, Archiepiscopatus dignitate, qua Leonem affecerat, minime contentus, uoluit etiam, uti ipse, ac Tribuni tres, qui comitiis publicis eligerentur, Rauennæ præessent, vniuersumq. Exarchatum administrandum susciperet. Quam ob rem inscribere Leo Archiepiscopus litteris suis consueuerat;

rat; *Leo seruus seruorum Dei, diuina gratia sanctæ Catholicæ Ecclesiæ Rauennatis Archiepiscopus, & erimas, Italiæ Exarchus*. Quem eundem insignem titulum, cum administratione coniunctum, qui secuti sunt Archiepiscopi egregie sustinentes, uti memorabimus Magni quoque, & sanctissimi, terq. beatissimi appellabantur. Quapropter non fuit mirum, neque difficile ex ipsis aliquos rursum in Romanam sedem, priscæ temeritatis, & arrogantiæ insaniam excitauisse; quod ex Ioanne, & reliquis constabit. Ad Stephanum Pontificem reuertor, qui non multo post uitam dimittens, successorem accepit Hadrianum primum, uirum summa vitæ integritate. Cuius viri electione Desiderius accepta, occupare hominis beneuolentiam statuit. Itaque postulat per legatos fœdera instaurari, quæ sibi cum superioribus Pontificibus fuissent. Paratum se, respondit illis Hadrianus, si Desiderius ea, quæ per eadem, quæ instaurari optabat, fœdera debebat, Ecclesiæ Romanæ restitueret. Desiderius hac responsione concitatus, Exarchatus, & Rauennatum fines ingressus, omnia diripit, Fauentia, & Cymaclo ui captis. Quapropter Leo Archiepiscopus & Tribuni ab Hadriano opem per Iulianum, Petrum, & Vitalianum tribunos, Legatos, implorant. Hadrianus cum re litteris tentata, nihil profecisset, at potius in dies Desiderius urbes capiens, Rauennæq. imminens, ac Italiam deuastans, ad Vrbem propius accederet, tandem tribus Episcopis ad Desiderium missis, qui illi iram Dei minitarentur, & Legatis in eandem rem ab Carolo ad Desiderium impetratis, nonnihil infensi atque inflammati Regis animum, & impetum remisit. Sed cum reipsa Pontifici non satisfaceret, Carolus comparato exercitu, per inaccessas rupes, non sine multorum cæde, transmissis Alpibus, docente, ac monstrante itinere Martino Rauennatis Ecclesiæ Diacono, a Leone Archiepiscopo, misso, Desiderium, Ticinum reiecit, atque eadem in urbe conclusum, altera tantum, eadéq. prima copiarũ parte obsedit, alteram dimisit ad alias Longobardi nominis urbes capiendas, atque ipsam præsertim Veronam, ubi Desiderius liberos, & uxorem, argentum, aurum, vestem, elegantioremq. ac præstantiorem supellectilem deposuerat. Romam ipse ad Pontificem profectus, maximis honoribus exceptus est. Ibi aliquot dies moratus, Patricii Romani dignitate impetrata, multisq. vna cum Hadriano compositis rebus, post sextum obsidionis mensem, ad urgendum acrius Ticinum reuertitur. Desiderius desperatis rebus, deditionem facit: ob quam Longobardorum Regnum, quod per ducentos iam annos Italiam occupauerat, finẽ habuit. Carolus quod dono Pipinus pater Stephano secundo Pon. Max. dederat, potius restituerat, idem ipse, & inter cætera Exarchatum Rauennatem, Rauennamq. ipsam, amplioribus priuilegiis iure iurando confirmauit. Pontifici autem, & Carolo Longobardam gentem non omnino delere uisum est, multis arctisq. affinitatibus cum Italico sanguine coniunctam: & Rauennatem exarchatum, Romanã Prouinciam decretum est appellari, quam deinde Romaniolam, & modo corrupta uoce Romagnam uocamus. Id autem est factum, ut, quibus odiosum nomen Romanum fuerat, iis uicinum, ac familiare efficeretur: atque ut iustè repetitæ Prouinciæ, ex ea, Cæsarum Byzantiorum; qui nõ modo sua ignauia totam Italiam amiserant, sed eam iusta damnatione, quòd impii, atque hæretici, & in Ecclesiam Romanam, & Pontifices Maximos iniuriosi fuissent, perdiderant; deleto Imperio & nomine, ueteris dominatus Ro-

ANN. DCCLXXII

mani

mani, Pontificiique uocabulum imponeretur. Verum neque hac significatione propensi erga Rauennates animi, contentus Hadrianus, quoniam Exarchatus, ipsiusque præsertim Romagnæ, id est Prouinciæ Flaminiæ, in qua sita est, Principem esse Rauennam non ignorabat, Romæ in pratis Flaminiis, ubi antea fuit Apollinis ædes, Circumque tum Apollinarem appellabant, uti Liuius tradit, templum exeitauit Diui Apollinari; quod memoriæ prodit Pandulfus Lateranensis Ecclesiæ Hostiarius; id autem nulla ratione alia factum, Blondo uidetur, quàm ut celebri in urbe loco, & loci, & ædis Apollinaris appellatio, a ritu gentium, tractu temporis, in Diui Apollinaris Antistitis Rauennatis memoriam uerteretur. Carolus Pipino filio in Italia ad reliquias belli, si quæ essent, persequendas relicto, secum autem deducto, quasi ad triumphi simulacrum, Longobardo Rege, in Galliam regressus est. Ibi in Saxones, Hispanos, Vasconesque feliciter dimicauit. Moritur interea Leo Rauennatum Archiepiscopus, Decimo sexto kalen. Mart. In cuius locum subrogatur Ioannes huius nominis Sextus, ANN. DCCLXXVII. cognomento Iunior; qui Vrsiani templi maximam testudinem plumbeis laminis, ut inscripta in ipsis uerba declarant, præclaro studio contexit. Diui Apollinaris in Classe aram maximam ex argento, atq. auro testudine pyramidis instar ornauit, Cruces metallicas ingentes illi dono dedit. Huius tempore, Rauennæ uiuebat Ioannes alter, non Archiepiscopus, in monasterio Diui Donati in Monterione, extra Diui Laurentii portam, iuxta Vandalariam, a templo Diuæ Mariæ ad Blacharras haud procul, qui multa diuinitus uaticinabatur. Ioannes Archiepiscopus ab huius plurimum sanctitate distans, uitæ finem imposuit, minime dissimilem. Cum enim Deodato cuidam adolescenti, nobilissimi uiri Petri Tribuni filio, insidias ob prædium moliretur, quod eius pater domus Diui Martini in Aqua longa habebat, adeoque acerbo, & immani odio puerum prosequeretur, ut neque sacratissimæ Eucharistiæ Hostiam ei, uti moris erat, die Diui Apollinaris festo, communicaret, puero in Aureliaco rure, duodecimo ab vrbe lapide decedente, eius morte plurimum Ioannes Archiepiscopus gauisus est. Dumque ob id tempestiuum concelebraret conuiuium, ægrotare tam difficili morbo cœpit, ac pernicioso, ut septimo post adolescentulum die, ex hac uita decesserit, septimo anno Archiepiscopatus. Sepultus est in Diui Apollinaris Classensis. Huic succedit Gratiosus, cum esset Ecclesiæ Rauennatis Archidiaconus, admirabili uir innocentia, & mansuetudine: pulchro aspectu, nonnihil caluus, gutture extenso, grandioribus ANN. DCCLXXXIIII. oculis, dulci præditus eloquio, & omnibus uirtutum numeris absolutissimus. Sub id tempus Leo Quartus Cæsar in Oriente, subito morbo correptus interiit: quo mortuo, Irene uxor, & Constantinus filius hoc nomine sextus, uel, ut alii, Septimus, Imperium assumentes, Concilio CCCL. Episcoporum Nicææ secundo habito, instituere, eos sacrorum expertes futuros, & de Christiana Republ. exterminandos, qui ANN. DCCLXXVII. sacras imagines delendas affirmarent: tametsi Constantinus haud dissimilis patris, non multo post, decretum, illud sanctum abrogauerit, matrique recusanti, & reprehenderit, ademerit omnem administratio-

nem Imperii. Cum autem hoc tempore in Italia Aragisus Dux Beneuentanus noua moliretur, & iam in Pontificis fines infestum duxisset exercitum, Carolus ab Hadriano Pont. certior factus, in Italiam descendit, & superato admirabili felicitate Aragiso, rebusque optimè compositis in Galliam rediens, Rauennam uenit, ubi magnifico apparatu ab Rauennatibus, Gratioso præsertim Archiepiscopo excipitur: cuius hominis simplicitate delectatus est maximè, secumque sæpe quoad Rauennæ fuit, septem autem dies fuisse tradunt; pransus est. Ferunt, Rauennates, cum Gratiosi simplicitatem nossent, monuisse, ut grauiter tantum Regem alloqueretur, neve quidquam minus dignum, & graue proferret. Quod tamen ab Gratioso minime est seruatum: si quidem prandenti Carolo, dum illum hortaretur, atque inuitaret uti ex appositis degustaret, sæpius repetiisse ferunt, Comede patercule mi, comede. Amauit hanc hominis ingenuam, & Christiano non indignam simplicitatem mirum in modum Carolus, familiariterq. cum eo uersatus est. Templa, omnemque urbem diligenter non sine uoluptate lustrauit, admiratus ueterem superbiam, & Gothica ornamenta. Multa dono dedit Rauennati Ecclesiæ, atque inter cætera litteræ adhuc extant, quibus Ostiarios multis bonis, ac priuilegiis donat, sanctitate uetustissimi templi Diui Petri in Eremitario ductus, quod in Armentario appellant. Id nunc templum in cliuo situm est, frontatis lapidibus extructum, ferè penitus collapsum, ruderibusque repletum. Cum autem ibi multa marmorum uestigia, pontiumque, & intercolumniorum sub aquis conspiciantur, facile nos monent, diuturni, ac pænè immemorabilis æui submersam illic regionem populosissimam extitisse, quo tempore florebat uetus Hadria Tuscorum, uti Polybius scribit, colonia, quæ supero mari, de suo, nomen imposuit. Earum autem literarum quarum multa habentur in Vrsiano Tabulario, exemplaria, hæc est series. *Carolus Rex Francorum, & Longobardorum, ac Patricius Romanorum, Illa nobis tribui docet lubenti animo Ecclesiæ, quæ congrua, & utilia nostræ Reipubl. . . . . Vnde custodes sanctæ Rauennatis Ecclesiæ tanta erga nos uidentur exhibuisse obsequia, ut congrua, ac perpetua sibi impartiamur suffragia. Quæ de re Sancti Apostoli Petri basilicam in Eremitario fundatam sanctissimè cum omnibus sibi pertinentibus, illis concedimus, ac perpetualiter confirmamus, id est cum omnibus oblationibus, quas ibi obtulerint Christiani, & cum omnibus integritatibus suis, quæ de iure eius uidentur existere. Terris uerò, & syluis, & paludibus, piscationibus, uenationibus, aucupationibus, fossis, omnibusque quomodolibet pertinentibus inter affines eius, ab uno latere Patareno, & ab alio latere Trentum, seu a tertio latere Fenaria, seu fossa quæ uocatur Putratica, atque a quarto latere Vidiole. Ad habendum, tenendum, possidendum, ordinandum, restaurandum, & disponendum, & sacerdotes ibi constituendum, a quibus Deo nostro, & suo Clauigero Petro obsequia Diuina persoluantur: & cum media piscaria Guarionis usque ad mare, & vsque ad cessum Gernosæ. Et ut diligentissimum sanctæ Ecclesiæ diurnam, & nocturnam exhibeant curam, prædictis latandis concedimus talem fauorem, ut ab omnibus Episcopis Ecclesiarum, quarum*

rum dona, vel consecrationis Sanctæ Rauennatis Ecclesiæ largita, largiturave sunt, honorificè suscipiantur. Ad hoc subijci volumus non solum Episcopatus, verum etiam cuncta monasteria, & plebes, Ariminensem, Pensauriensem, Fanestrem, Senogalliensem, Augubij, Humanæ, Callis, Forosim, fronij, Monteferetranam, Sarsena, Bobij, Cesenatensem, Foropopilij, Forolinij, Fauentiæ, Forocornelij, Bononiæ, Mutinæ, Parmæ, Regij, Placentiæ, Vicohabentia, Gauallensem, Hadriensem, Comaclensem, & Ficoclensem, ut si in posterum aliquis ex prædicta Ecclesia custos per totidem nominatos Episcopatus transitum habuerit, a Rectoribus Ecclesiæ ... suscepti honore decernimus. Si quis, quod non credimus, contra hoc nostrum priuilegium agere præsumpserit, uel de prædictis aliqua pecuniarum datione aliquo modo sibi retinenda putauerit, sciat se carere impetra ... & centum librarum auri pœnam daturum: medietatem nostro sacro arario, reliquam eisdem custodibus retinendam. Hac uerò conditione, ut numquàm liceat nobis, uel successoribus nostris prædictis custodibus, rem prædictæ Ecclesiæ a me constitutam, alicui magno uel paruo uendere, aut alienare, uel subtrahere per ullum modum, aut ingenium. Et qui contra hoc facere præsumpserit, tercentorum decem & octo sanctorum patrum anathematis iaculo ... & Ecclesiastica auctoritate, nostra ab Ecclesia ... sicut Ethnicus, & publicanus existat. Obseruator qui extiterit Domini benedictione redundetur. Vt uerum credatur, nostram formam scriptam inesse præcipimus. Dat. per manum Boni Archicancellarij anno ... patriciatus Caroli. Hæc libuit describere ex uetustissima Rauennatis Ecclesiæ bibliotheca, ex quibus etiam Ciuitates Exarchatui, & Prouinciæ Rauennati subiectæ patent. Postero anno Gratiosus Archiepiscopus cum multa Rauennatibus suis Diuino numine uaticinatus esset, quæ omnia uerissima euentus iudicauit, cum præsertim in cælo prodigia sanè horrenda, equi cum insessoribus acie inter se dimicantes, essent uisi, a Deo ad cælestis uitæ præmia uocatus, Sept. Kal. Mart. diem obiit. Sepultus est in D. Apollinaris Classensis, cum annum quartum Ecclesiam Rauennatem administraret. Sepulchrum illius in eodem templo dextra, nunc uisitur, teplū ingredientibus in quo hæ sunt incisæ literæ. *Hic tumulus clausum seruat corpus Domni Gratiosi, sanctissimi, ac ter beatissimi Archiepiscopi.* Ioannes succedit huius nominis septimus. Cuius tempore Hludouicus, & Pipinus Caroli Magni filii, anno DCCXCIII. Rauennæ fuerunt, & Domini ibidem Natalitia celebrarunt. Venerat e Gallia Hludouicus, a patre ad compescendos tumultus, qui in Beneuentana ditione excitati, eam maximè Italiæ partem turbabant, & ceteræ imminebant, cum exercitu florentissimo missus: coniunctisque cum Pipino fratre copiis, res feliciter successit. Moritur autem paucis post annis Romæ Hadrianus Pontifex, cui Leo tertius subrogatur, nequaquam moribus Hadriano dispar. Qui cum labentem sacerdotum, & populi Religionem, ac mores restituere niteretur, multorum sibi inuidiam conflauit. Quamobrem coniurauere ex sacratis uiris aliquot ferociores, & confictis criminibus in inuidiam uocare sanctum Pontificem apud populum Romanum student. Sed cum magna auctoritate Leo apud plebem polleret, ipsi, ui agendum rati, Leonem innumeris primo affectum iniuriis cæsum, & obcœcatum, in carcerem contrudunt. Quod Byzantii laudabiliter Irene Augusta iisdem ferme diebus in Constantinum filium fecit: nam prudens fœmina, flagitia filii non amplius sibi feren-

ANN. DCC. (margin, beside "contra hoc nostrum")

ANN. DCCLXXVIII. (margin, beside "Gratiosus Archiepiscopus")

ANN. DCCXCIII. (margin, beside "succedit huius nominis")

ANN. DCCXCV. (margin, beside "tem paucis post annis")

da existimans, consulentibus, ac penè impellentibus quibusdam ciuibus, Byzantium, vnde eam filius eiecerat, reuertitur, & Constantinum suo iussu obcœcatum in carcerem conicit: ubi & merito, ac iure, tamquam sacrilegus atque impius, vitæ finem constituit. Leo Pontifex è carcere, Diuino penè miraculo, exiens, ad Carolum in Galliam, opem postulaturus contendit, cum esset ei uisus quoque Dei beneficio restitutus. Pollicitus est summam opem Carolus, & Pontificem bono esse animo iussum, cum legatis, qui honoris causa prosequerentur, in Italiam remisit: Paulo post compositis transalpinis rebus, eo ipse quoque per Noricos profectus, Rauennam primo venit, ac dies septem hac in urbe, in apparatu Beneuentani belli explicando, & Romanis rebus constituendis, commoratus est. Plerique scribunt, Rauennates de suæ Ecclesiæ principatu, contentionem cum Romana, ad Carolum detulisse, quòd ægrè admodum tulerint, Exarchatum, qui olim ab Rauennatibus Magistratibus, & proximè ab Archiepiscopo administrabatur, Romanis Pontificibus datum. Cæterum Carolus, reiecta in aliud tempus disceptatione, Romam profectus est, ubi cum in spem Imperii uenisset, Leone Pontifice id pollicente, tulit aduersus Rauennates sententiam, hac ratione, ut eius Ecclesiæ primarii sacerdotes, Cardinales, quemadmodum, & Romanæ dicerentur, & essent. Tamen mortuo Pontifice Maximo, Romani, Comitiis habitis, deligerent nouum Pontificem: Quod si intra quadraginta dies non facerent, ius creandi Romani Pontificis, in Rauennates transiret. Sed qui hæc scribunt, nesciunt fortasse, unde nomen Cardinalium in Ecclesiam Rauennatem influxerit. Putamus enim communi quadam, ac ueteri appellatione primarios omnes sacerdotes nobiliorum Ecclesiarum, Cardinales uocatos, si Gregorio credimus, apud Gratianum, Ioanni Episcopo Squillitano scribenti, atque ipsum Squillitanæ Ecclesiæ Cardinalem sacerdotem uocanti. Quod idem Fortunato Episcopo Neapolitano scribens facit: appellat enim Gratianum, Ecclesiæ Venafranæ Diaconum Cardinalem: Episcopum quoque Anxuris, quam Terracinam dicimus, Cardinalem sacerdotem ab Tarracinensibus electum uocat. Quod & Gelasius Pontifex Max. facit. Et scimus Tricollim a superioribus Archiepiscopis Rauennæ ædificatam, in qua triplex Canonicorum ordo, & Cardinalium præsertim habitaret: legimusq. Gregorium Pont. Max. eundem Cardinalium ordinem publicis litteris ad Marinianum Archiepiscopum datis, confirmauisse. Hoc tamen inter Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & cæterarum Ecclesiarum interest, quod Romani, Apostolici Senatus, quem elegit Christus, legitimi successores, auxilium Pontificatui Maximo ad totius Ecclesiæ curam, omniumque Ecclesiarum solicitudinem adiuncti sunt. Cæteri uero in partem solicitudinis uocati, eam tantum Ecclesiam, cui præsunt, non rem Christianam uniuersalem administrant, uti grauissimus, idemque sanctissimus Auctor Vigilius Pontifex Max. explicat doctissimè Epistola ad Eutherium. Adde, Romanos Cardinales perinde, ac Senatores, Consulesq. ac Patricios vrbis censeri; quibus dignitatibus nulla, secūdum Imperium, habetur maior; cæteros nō itē, quod appositè docuit Gelasius Pont. Max. atq. etiam Leo Nonus in Epistola prima, ac potius libello aduersus inauditas Michaelis Cōstātinopolitani, & Leonis Acridani Episcoporū temeritates: quod & in collectionibus

ANN. DCCC.

Anselmi,

Anselmi, & Deusdedit patet. Quod uerò attinet ad Romanum, eundemque summum, ac Maximum Pontificem eligendum, satis constat, id muneris, solis Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus; neque uerò vno aut altero sæculo, sed perpetuo cursu; datum. Quamquam enim aliquando, clerus primum omnis, Senatusque, & populus Romanus, mox aliquot orbis Imperatores, interesse dum eligeretur Pontifex Max. uisi sunt, non id tamen necessario, sed ad seditiones restinguendas, & compescendos tumultus, ipsorummet Pontificum, & Cardinalium concessu. Id fuit in Anthero Pont. Max. satis perspicuum: Qui Diuo Pontiano summo Pont. demortuo in Sardinia, quo fuerat in exilium actus, eo tempore, cum maximè omnium, res agi cum clero omni, populoque Romano uidebatur, Schismataque ob id in Comitiis Pontificiis aderant, in ea tamen insula Sardinia, Pontifex Max. renunciatus est. Populum ibi, clerumque minorem Romanum, satis patere potest tunc non adfuisse, neque consensum eius, cum vnum tantum diem sancta sedes vacasset, expectatum; cæterum ab iis factum Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus; quamquam hoc tum forte nomine nequaquam appellatis: qui ferè omnes eo comitati D. Pontianum fuerant. Quod potest uel ex eo cognosci, cum legamus, una secum Hippolytum, & Philippum Cardinales Romanos illuc relegatos, videamusque adfuisse ibidem D. Antherum, qui in Pontificatum successit, & omnino sit necesse, non abfuisse eos, qui elegerint, quique suffragia tulerint. Idem in D. Fabiano, qui fuit Pont. Max. post D. Antherum, ex Eusebii Cæsariensis Historia noscere possumus. Huc accedit, quod grauissimus Auctor Petrus Damiani, cum esset ciuis Rauennas, & ad insignem rerum Diuinarum scientiam, magnam omnis antiquitatis, quod eius declarant conciones, cognitionem adiunxisset, & longe minus abesset, ab his temporibus, quàm ii absunt, qui ista scripsere, nullam huius rei mentionem non modò facit, sed ita scribit. *Romani Cardinales Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibusdam aliis prærogatiuis, non modo quorumlibet Episcoporum, sed etiam Patriarcharum atque Primatum iura transcendunt: saluo quippe vniuersalis Ecclesiæ sacramento, isti sunt oculi vnius lapidis, ipsi lucerna vnius candelabri.* Hæc ille. Ad Carolum igitur redeo, qui Romam profectus, summo omnium, & Leonis præsertim Pontificis studio susceptus est. Ibi aliquot dies moratus, compositis omnibus, quæ contra Leonem facere uidebantur, ab eodem Pontifice, gratiam referente, in D. Petri, inter sacra solemnia, rite, summaque totius populi Romani hilaritate, ac frequentia, præsente Pipino filio, omnibusque Gallici Regni proceribus, celebrata, nocte, quæ ob Christi Dei ortum anniuersaria uicissitudine celeberrima habetur, sceptro dato, coronam Imperii ingeniculatus accepit, & confestim Romanus Imperator, ac Cæsar Augustus appellatus est, anno a partu Virginis primo supra octingentesimum. ANN. DCCCI. Pipinus etiam filius, Italiæ Rex, excepta tamen Italica ditione Pontificis, eadem nocte declaratus: nam Carolus, assentiente Pontifice, diuisit cum Byzantiis Cæsaribus Imperiū: quo in fœdere de Italia ita cautum est, vt Græcis a Neapoli, & Sypontocum Sicilia cederet: reliqua Italia, præter Pontificis ditionem, Cæsarum Occidentalium iuris censeretur. ita & Transmarini Cæsares, Italiæ, quam totam sua ignauia iam pridem amiserant, partem non paruam, alieno beneficio, recepere: Quod Irene ratum habuit, & post eam Nicephorus Cæsar Byzantius.

Carolus in Galliam rediens, Rauennam uenit, & cum insignem Basilicam Aquis Grani; qui locus est inter Mosam & Rhenum amœnitate iucundissimus; ædificaret, multa marmora, columnas Rauenna deduci ad eam ornandam; uti auctor est Sigibertus, atque in speculo Vincentius; curauit, quod & Agnellus confirmat: ipsamque inter cætera equestrem statuam, Regem, seu spectatricem solis, & Regisolem vulgo uocatam: quam tamen Ticini reliquit, Saxonum defectionibus, aliisque motibus bellorum ad maxima itinera compulsus: quamquam id aliqui Luitprando Longobardorum Regi acceptum ferant. Hoc tempore Paulus Trauersarius, Theodori; uti Franchinus, & Ferrettus scribunt, filius, multo, quàm esset antea, nauigabiliorem fossam Padusam fecit, quæ a Pado, Rauennam usque ad Hadrianam portam pertinet, & nauigari, nisi minoribus nauigiis, non poterat, a Plinio Messanium, uti scripsimus, uocatam. Cymaclum etiam cœpit: quamquam, ut ex uetustissimis constat Vrsianæ Bibliothecæ monumentis; Rauennatum iurisdictio ad omnes illas ciuitates permanabat. Aedificauit quoque opidum, cui Castellatio nomen fuit ab Narsete, qui Gothos ibi superauit, solo æquatum. Huius in agro Rauennati vestigia adhuc pleraque apparent, templum præsertim, quod Diuæ Mariæ Trauersariæ, iuxta Foroliuiensem agrum, ad Diui Nicolai haud procul, uocamus. Hic Paulus omne ferè deleuit Anastasiorum familiam Rauennatum potentissimam, ac nobilissimam, unde nomen inditum est portæ Anastasiæ, quæ nunc clausa, & Iulia appellatur, quod Iulius secundus Pontifex Maximus, aperiri clausam iusserit. Paucis post annis Leo Pontifex Rauennam venit, qui Roma profectus, ut Mantuæ eorum miraculorum ueritatem præsens cognosceret, quæ a sanguine edebantur, ex Imagi-
ANN. DCCCV. ne Christi Dei Cruci suffixi in Syria effuso, is enim paulo ante Mantuam delatus fuerat; in Galliam Remos se contulerat ad Carolum, qui honestissima pompa acceptum, pari honore multis, ingentibusque muneribus, dimisit, comitibus etiam additis, qui illum Rauennam usque comitarentur. Interea Pipinus Italiæ Rex ad Rauennam, quam ob loci opportunitatem, Pontifice Max. permittente, & concedente, Regni sui sedem, ac domicilium fecerat; cum populi frequentia, tum opibus augendum, uires omnes intendit, ut auctor etiam est Bernardus Iustinianus: Nicephoroque Byzantio Cæsari Hadriatici maris nauigationem, & Dalmatiæ oram maxime portuosam inuidens, illius occupandæ desiderio flagrabat. Quamobrem sollicitans assidue Venetos, ut fœdus secum aduersus Nicephorum inirent, nihil tamen impetrauit. Fecit nihilominus, ut commoto ob id Nicephoro, duplex missa fuerit Classis, quarum altera in Tyrrhenum mare delata, Populoniamque deprædata, ac cæteris eius oræ uexatis urbibus, mala cõplura intulit: altera in Hadriatico exagitauit oram omnem Italicam, quæ Pipino subiiciebatur, ipsumque Cymaclum, uetustissimam urbem; uti supra memorauimus, ferro, atque igni demolita est. Sunt tamē qui scribant, diu ibidem inter Classem Rauennatem, & Byzantiam adeo acriter, atque ita æquo marte pugnatum, ut magna utrinque accepta clade, illa Rauennam, hæc Venetias, nulla relata uictoria, se receperint. Pipinus ea, qua potuit celeritate, Classem Rauennæ instruit, Venetosq. adortus, Brondolum, Fossam Clodiam, Palestinam, Alliolam capit, efficitq. ut Veneti, rebus suis consulentes, ex Metamauco in Riualtum, cum vxoribus, liberis, uniuer

sa

sa supellectili, sacrisq. omnibus, & prophanis, ad habitandum se receperint, anno a partu Virginis nono, seu vt aliis placet septimo supra octingentesimũ: iisdem ferè diebus, quibus Ioannes Archiepiscopus Rauennatum mortuus, successorem accepit Valerium: qui nactus Pipinum religioni Christianæ addictissimum, Diuinum cultum plurimum instaurauit, templaq. ornauit, ut monumenta testantur in D. Apollinaris Classensis, præsertim ad gradus marmoreos aræ maximæ: & ara D. Eleocadio Archiepiscopo ad sinistram, iuxta sacram turrim, dicata, Petro sacerdote rem potissimum iuuante. Demoliendas etiã curauit basilicas Diuorum Georgii, & Eusebii, Arrianorum ætate, uti scripsimus, Exædificatas, extra D. Victoris portam. Ex iis autem omnibus euersis templis, egregias ædes, Agnello teste, extruxit, cognomento Valerianas. Pipinus interea commisso cum Venetis prœlio apud Riualtum, cum Gallicæ naues uada, ac decessum æstus excipere non possent, ob vsus inscitiam, Venetæ autem pro loci natura essent accommodatæ, maximo Rauennatis nobilitatis damno, ingentiq. clade, sic superatur, vt deinceps loco illi, cognomentum Orfani: quod Orbum latine exprimit; adscriptum fuerit. Pipinus in Istriam deuectus aduentante Nicephoriana Classe, euersis omnibus Venetorum opidis, quæ occupauerat, Rauennam reuertitur, lacrymarum, & luctus, ob ciuium suorum necem plenissimam. Vbi Archiepiscopus Valerius abacum ex argento, Platani specie; multaque alia argentea vasa, cum Rauennati Ecclesiæ dono dedisset, moritur, & in Classensi D. Apollinaris æde sepulturæ traditur Idibus Mart. Successit illi Martinus, proceritate corporis, capitisq. magnitudine, & valido, firmoq. temperamento conspicuus: is, qui cum Archidiaconus esset, iter per Alpes Carolo in Italiam, vti diximus, descendenti, monstrauerat: Marinum aliqui appellant: cuius Archiepiscopatus initio, Pipinus pace cum Nicephoro, & Venetis facta, tertiodecimo anno Regni, Mediolani diem obiit. Carolus etiam pater senio grauis, Hludouico filio natu minore Aquitaniæ Rege, ac Imperii successore, Bernardo verò nepote, Italiæ Rege declaratis, dum Aquis Grani esset, dolore lateris interiit, anno ætatis secundo, & Septuagesimo, Quincto kalen. Febr. ab ortu Christi quinctodecimo supra Octingentesimum. Eius cadauer honorificentissimè in æde Diuæ Mariæ Virginis, quam ipse extruendam, & ornamẽtis Roma, Rauennaq. adductis decorandam iusserat, sepultus est. Mensæ illi erant argenteæ tres, in quarum una urbis Byzantiorum imago uisebatur: hanc Ecclesiæ Romanæ testamento reliquit. In alia Romæ, quam Rauennati eodem iure tribuendam iussit. Tertiam reliquit filiis, in qua erat orbis terrarum descriptus. Hludouicus filius legata patris exequens, mensam argenteam ad Martinum Archiepiscopum misit, urnamq. sacram adiunxit, postulans, ut patris manibus parentaret. Fuit Carolus summa, & numquam intermoritura virtute Princeps, multisq. ædificatis augustissimis templis, & nationibus ad Christianam religionem conuersis, aliisq. summo pietatis studio præclarè gestis, Magni cognomentum iure adeptus. Hunc retulit in sanctorum numerũ Paschalis. II. Pon. Max. Leo sub id tempus cum D. Pauli tectum, quod terræ motu, quo Italia etiam quassata omnis est, corruerat, Romæ instaurasset, Chrysaphium sibi a cubiculo, uirum egregium, cum præstantibus artificibus Rauennam misit, qui item D. Apollinaris Classensis templum, trabibus, & laquea-

ANN. DCCCIX.

ANN. DCCCXII.

ANN. DCCCXIII.

ANN. DCCCXV.

laquearibus abiegnis ad tectum confirmaret: quod opus uix est absolutum, cum Leo, primo, ac vigesimo Pontificatus anno moritur. Cui subrogatur Stephanus Quartus, qui ad Hludouicum Cæsarem in Galliam proficiscens, Rauennam diuertit, ibiq. in Vrsiana æde sacra solemnia celebrauit: ferturq. Christi Dei calceamenta, quibus Sandaliis nomen est, Rauennatibus ostendisse. Hoc tempore Vrbis Rauennæ dignitas minui cœpta: quia cum Romani Pontifices, post translatum in Occidentem Imperium, exactosque ex omni Italia Longobardos, multum opibus, ac potentia aucti essent, uti supra demonstrauimus, nulli iam amplius Italici, aut externi nominis Principes, ut antea, Rauennam in delitiis habuere. Galli paucos per annos, permittente Pontifice, tenuere Imperium: Germani verò Othones, Henrici, Friderici, si per Taurinos saltus ingrederentur, diuertere Mediolanum soliti: Cum interea Romani quoque Pontifices, ingratum non haberent, minui Rauennatis sedis auctoritatem; quæ sæpius; ita vti docuimus; cum Romana, de dignitate contenderat: intereaq. crescens Venetiarum ciuitas, ad se rem nauticam ferè omnem, & mercaturam, nauigationemq. traduxisset: præsertim quòd ad transuehenda Orientis aromata in Pannonias, Germaniamve, commodiori esset situ posita, quàm Rauenna. Itaque paulatim deseri, & minus frequentari cœpit. Martinus Archiepiscopus moritur Quarto Idus Nouembr. Cui Petronax sufficitur, sub id tempus, quo Paschalis Pont. Max. Stephano Quarto successerat. Vt autem a Hludouico Cæsare, Paschalis, pactum, quod cum decessoribus suis a patre, auoq. eius factum fuerat, sibi confirmari impetrauerat, ita Petronaci Archiepiscopo, quæ à superioribus fuerant Principibus probata, confirmauit. Tabulæ eius confirmationis hæ sunt. *Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei, Reu. sanctissimo fratri Petronacio Archiepiscopo. S. Rauen. Ecclesiæ, & per te in eadem Ecclesia in perpetuum. Cum pia desiderij voluntates, & laudanda deuotionis intentio, Apostolicis sit semper studijs adiuuanda, cura est sollicitudinis adhibenda, ut ea quæ legaliter geruntur, & æquitati personæ conueniunt, nulla valeat refragatione perturbari, sed irrefragabile iure de eo ...... at permanere, & ob hoc Apostolicis promulgatis sanctionibus propria quæ rationis ..... suppetunt, fas exigit possidenda confirmari. Legitur quoniam quidem fraterna sanctitas tua direxit nobis per Sergium religiosum Diaconem sanctæ tuæ Rauennatis Ecclesiæ .... eundem Adriani quod Papæ, prædecessoris nostri, in quo confirmabit priuilegia Leonis, quòd Imp. facta ab Epiphanio, quòd religioso notario, & Scriniario, & Apocrisario Rauennatis Ecclesiæ, qui discrtus ab bo. memoriæ Damiano Archiepiscopo ...... tus confirmatæ sacra essent præcedentes formulas ab pio Leone Imp. iam diuæ memoriæ prisci Iustiniani, quamque ceteris pijssimis Imperatoribus priuilegia sanctæ uestræ Ecclesiæ prælargita, in quibus, & alijs pijs capitulis: & ut sine sacrilegio ...... uel feretis, rapinæ eius fines prælargita sunt, & promulgationes postulabit quoque tua almitas eademi, prapas nostros Apostolicos apicus firmitatem accipere; unde annuentes præparatius sancimus, & confirmamus omnia quæcumque sunt priuilegia edita in sancta uestra Rauennati Ecclesia, tam prædecessorum nostrorum Pontificum, scilicet, sanctæ recordationis Hadriani, & Leonis sui prædecessorum, quamqua Impp. vel dona Regum, aut a Christianis hominibus perdonationibus, uel uendicionibus, seu testamentis oblata, iuxta ordinem generaliter, & specialiter omnium sanctæ tuæ Ecclesiæ largitatem corroborationis firmitatem in perpetuum habere præcepimus, & confirmamus, ut nullum locum, aut*

ius

ANN. DCCCXVI

ANN. DCCCXVII.

ANN. DCCCXIX

ius subiacentem sub dicione sanctæ tuæ Ecclesiæ, pro qualibet adinuentionis argumento potentia quoquomodo indicari suffultum ciuili, aut militari præcinat vsurpari uel sub trahere, aut violare n ...... innouatione ædificationis inducere. Sed si quis ...... aut cadentem templum renouare, aut ædificare temptauerit, non habere licentiam ante hoc agere, nisi prius per solitam benedictionem paterna sanctitati vestræ sanctæ, & uenerabilis coram ibi figatur, ne q........ que ex alio Episcopatu dicione, aut ciuitatis ibidem uenientes, & commorantes Deo amabiles clericos præsumere in subiacentibus nobis Ecclesiis sine præceptionem nostram Sacerdotalem agere ministerium magis autem, & omnes aduenarum religiosissimos clericos mites, nisi ne actiones uestram sanctitatem obaudire, ac definire, & nec secundum Diuinorum legum, & sacratissimarum regularum tenore effectum in eis inferre. Monasterio uerò sancti primi martyris Stephani; qui sic nominatis fundamenta, & se iacet iuxta palatium, & omnibus idem pertinentibus religiosis monachis omnia ueneranda oracula, vel monasteria, & ceteros uenerandos locos sub parochia existentes sanctitati uestræ sub dicione, & potestate sanctitati nostræ subiaceant, & per te sanctæ tuæ Ecclesiæ. Et quæcumque sunt eis priuilegijs in integro obseruandis super his, nec nullum molestia, aut angarias, aut grauamina aut excubias quilibet inferre parti sanctæ tuæ Ecclesiæ, nec non colonos, aut pa..... res not subiacentes parti sanctæ uestræ Ecclesiæ, a qualibet omnium ad militandum subtrahere, sed si militati fuerint, eos disciungi, & dismilitari iubemus nostræ ueneranda reddituros parti, at si quis talia temerantes prauertexo tentauerit, de his quæ a nobis piè sancita sunt, & iuxte a nobis petistis, ut per præsentem nostrarum Apostolicam continetur formula, non solum nihil præualeat, sed etiam pro tale matricem audaciam, & omnia suarum facultatum amissione faciantur, nec non, & animarum aduersiones periculo minime declinare poterint sufficientibus omnibus in concessione sola huius Apostolicæ nostræ exarationis. Si quis verò contra hoc nostrum Apostolicum præceptum .... egerit, componat auri brici libras quinque, insuper, & anathematis uinculis sit innodatus, & perpetua condemnationi summissus. Quod præceptum confirmationis a nobis factum, rescribendum præcepimus Thimotheo notario, & Scriniario Sedis nostræ in mense Iulio Indictio. X I I. Bene valete. Guidus Iulius per manum regi.... Biblio.... sedit Apostolica Imp. Augustinus Hludouui.... bondo. Hæ litteræ in Bibliotheca Archiepiscopatus Rauennatis adhuc extant, in arboris cortice; cuius est longitudo duorum cubitorum, unius latitudo; exaratæ charactere Longobardo, omnium quæ ibidem sint tabularum; multæ autem sunt; pulcherrimo, lineis inter se duobus transuersis digitis distantibus. Cum autem pluribus excisæ sint locis, Iulius Ruuereus Cardinalis, & Archiepiscopus, antiquitatis studiosus, ne tam uetustum monimentum periret; putatur enim αὐτόγραφον; tenui subiectæ telæ agglutinandum iussit. Ex his potest cognosci, Archiepiscopum Rauennatem, apud Imperatores, suum etiam habere internuncium, Apocrisarium, vt diximus, uocatum, consueuisse. Sunt hæ datæ litteræ anno a partu Virginis, Octingentesimo decimo nono. Huius Petronacis Archiepiscopatu, Othgarius Maguntinus Antistes, Rauennam cum venisset, D. Seueri Archiepiscopi cadauer sanctum, Vincentiæq. vxoris, & Innocentiæ filiæ, Rauenna, Maguntiam exportauit, inq. Herfordiensi templo locauit. Interea cum Bernardus, quem scripsimus Italiæ Regem a Carolo Magno factum, noua moliretur aduersus Hludouicum Cæsarem, commisso prœlio superatur; & Hludouicus Italiæ Regem, Hlotharium filium

creat:

creat: qui paucis post diebus in Italiam descendens, multa Romæ, & Rauennæ noua constituit, Rauennamq. plurimum frequentauit, vbi celeberrimum fœdus iniit cum Venetis, de quo aliquot post annis ad Petrum Tradonicum Venetiarum Ducem scripsit his verbis. Et uolumus, ut omnes homines uestros, postquam pactum anterius factum fuit Rauennæ, qui ad nos confugium fecerunt, si eos inuenire potuerimus, ad partem vestram restituamus: cum Paschali Pontifici mortuo, Eugenius secundus successisset: Verũ non multo post Eugenio item mortuo succedit Valentinus, & Valentino Gregorius Quartus. Hludouicus Cæsar, Hlotharium filium Italiæ Regem, consortem Imperii fecit. Petronax decimum quinctum iam annum Archiepiscopus, cum omnes illum Rauennates hortarentur, uti sanctum Maximiani Archiepiscopi cadauer ex humo eductum, qua ignobiliter contegebatur, honestiore loco poneret, multis precibus fatigatus, tandem ad D. Andreæ se conferens, precatione prius adhibita, fabris mandauit, ut tabulam è marmore, quam appellabant Græca uoce Platoniam, tollerent: quibus minus accuratè agentibus, confracta est. Quamobrem Petronax, ut erat irritabilis naturæ, uehementer cõmotus, acriter illis minitans, Andream Agnellum sacerdotem, in ordine sedis suæ, decimum, præstantissima arte, summoque in omnibus rebus ingenio præditum, illis præfecit. Cuius præscripto cuncta cum agerentur, & iam sublatus esset lapis, quo sepulchrum operiebatur, sub aqua D. Maximiani ossa se in conspectum dederunt: erat enim plenum aquæ monumentum. Obortæ hic omnibus lacrymæ, implorareq. suppliciter omnes sancti Archiepiscopi opem ingenti ueneratione eius uitam, monita, religionemq. recensentes, ac suam ipsorum miseriam, atque calamitatem lamentantes, & deplorantes. Ex aqua extracta sacra ossa exiccantur, inuoluuntur linteo, & obsignantur, dum ipsum monumentum in liberiorem auram educeretur. Quæ integra inuenta sunt ossa, tenuia erant, sed procera, & adeò articulis connexa, vt uix annum spoliata carne uiderentur. Nihil, extra vnicum dextræ maxillæ dentem, deerat. Itaque generoso uino, odoribus variis, atque aromatibus permisco abluta diligenter, supplicatione omnium ordinum indicta, summa totius populi religione, & reuerentia, eodem in monumento locantur, & ingente lacrymarum imbre, qui ex omnium oculis largè defluebat, clauduntur. Plures deinde dies veneratio, & timor in animis omnium insedit, perinde, ac Maximianũ præsentem intuerentur. Hæc ex Andrea Agnello descripsimus, qui his non solum interfuit, sed præfuit, summaq. doctrina eruditus, de Rauennatibus Archiepiscopis uolumen grauissimè scriptum reliquit. Quod cum diu in Archiepiscopatus Bibliotheca fuisset, superioribus annis, cum multis aliis sublatum, nullibi inuenitur, magna quidem certe iactura. Hlotharius Italiæ Rex dum in Galliam ad Hludouicum patrem rediret, ex D. Apollinaris in Classe lapidem Porphyreticum abstulit, pretiosum admodum, & summo præditum splendore, in quo sepultum fuerat Mauri Archiepiscopi, superioribus sæculis, cadauer, sub ædis porticu. Id in Galliam importatum D. Sebastiani aræ mensam fecit. Florebant iis diebus Rauennæ ciues nobilissimi Trauersarii, Gazi, unde nomen ei regioni, & portæ vrbis, quæ est ad meridiem, impositum est; Præfecti, Aunesti, seu Honesti, Pusterlæ, Cunii deinde Comites uocati; Maluicini, quorum ædes magnificæ, & egregiæ inter D. Agnetis templum, Vrsinamq.

ANN. DCCCXXIIII.

namq. fuisse, horum auctor scribit Ferrettus ex Franchino. Qui etiam adscribit, ex Paulo Trauersario, Theodori filio, & ex Maria coniuge, quæ Romana fuit, ex Valeria familia, natos hoc tempore Andream, & Georgium. Maria autem mortua, alteram duxit ex Perleonia familia item Romana, cui nomen Blandæ fuit: ex hac sustulit Paulus quattuor egregios filios, Theodosium, Italianum, Philippum, ac Iacobum, viros insignes, quiq. vniuersam Aemiliam pro Pontifice, atque etiam, vt Pontifex permittebat, pro Cæsare administrarunt. Nam ad gratiam, qua pater apud Cæsarem plurimũ valebat, maternæ familiæ apud Pontifices accedebat auctoritas maxima. Si quidem Perleonia familia inter Romanas nobilissima: illa est, è qua clarissimi Comites Tribus montis Auentini, & Austriaæ domus Principes prodiere. Reperitur enim ex Perleoniis quosdam Ispruchum, Oenipontem ita appellant, ad habitandum profectos, inter Austriæ, ac Baioariæ populos, ab Heluetiis haud procul. Paulatim verò dignitate eorum in dies crescente, Principatus Austriæ iura, titulumq. fundarunt, uti Maximianus Cæsar, Caroli Quincti auus affirmare consueuerat. Petronax Archiepiscopus cum Rauennatem Ecclesiam rexisset annos decem, & septem, seq. omnium officiorum religione Hludouici primum Cæsaris, mox Hlotharii partibus obstrinxisset, diem obiit sexto Id. Mart. II'i, Georgius ab Rauẽnatibus sufficitur, a Gregorio Quarto Pont. Max. Romæ consecratus: cui tamen Pontifici postea aduersatus est. Paucis tamen hinc annis, cum Hludouico Cæsare mortuo, inter eius filios, ob diuisionem Imperii', immortale odium exarsisset, atque ob id in Antisiodorensi agro apud Frontanicum, acerrimè ab Hludouico, & Carolo aduersus Hlotarium fratrem dimicatum esset: quo prœlio plurimum cruento, Hlotarius ex fuga Viennam cum coniuge, & liberis se recipere coactus est, Gregorius Romanus Pontifex, omni humanitate, ac religione conspicuus, ægre admodum ferens tantum inter fratres dissidium, ex Italia ad eos simul conciliandos Georgium misit Rauennatum Archiepiscopum, plenum militarium spirituum, capillis crispis, & superbum iuuenem, qui iam omnem Rauennatis Ecclesiæ Gazam depopulatus, coronasq. aureas, quas D. Petrus Antistes conflauerat, & gemmas præstantiores ex D. Petri maioris abstulerat, magnumq. Rauennati Ecclesiæ incommodum attulerat. Nouæ etiam Diuinæ legis instrumentum, tabulis ex auro incisum, compluresq. præterea ex auro coronas, de templo Diuorum Ioannis, & Pauli abstraxerat, ut Hludouici secundi filiam, cui Geltrudæ nomen est, impositum, dum sacra baptismatis unda perfunderetur, susti neret, muneribusq. donaret amplissimis. Quamobrem homini in Galliam profectionem paranti, facile iniunxit Gregorius, uti suo nomine pacificator inter fratres dimicantes constitueretur. Itaque cum tercentis equitibus, insi gniq. pompa ad Hlotarium cum uenisset, non pacificatoris, sed Ducis mune re usus, inclinante ad Hludouicum, & Carolum uictoria, uniuersum comitatum in prœlio amittens, vix solus è tanta clade fuga elapsus, est. Melius igitur sibi, suisq. partibus consulens, Pacificatoris, idq. Legationis munus, quod abiecerat, suscipiens, de compositione assiduè, diligenterq. tractare cepit. Quocirca pace inter eos conciliata, cum reliqui Hlothario Imperii titulum permisissent, Hlotharius Hludouicum filium, quem Regni socium fecerat, in Italiam cum ingentibus copiis dimittit. Quò cum uenisset, ut Reginæ ma-

tris

ANN. DCCCXXXV.

ANN. DCCCXL.

ANN. DCCCXLI

matris satisfaceret precibus, Georgium, repugnantibus Rauennatibus, Archiepiscopatui restituit:. Non enim tam eum reiiciebant Rauennates, quod esset Thesauros omnes depraedatus, sed quia uetustissima priuilegia, quae Maurus, ceteriq. Archiepiscopi Rauennates a summis Principibus acceperant exportauerat: Idq. sub id tēpus accidit, cum Gregorius Quartus Pontifex è vita decedens, successorem habuit Sergium Secundū. Moritur tamen haud multis post annis Georgius Archiepiscopus, & nulla honoris significatione, nullis sacerdotibus comitantibus nulla funeris pompa, ei sepulturae locus in D. Apollinaris Classensis datus est. Licet autem inter Rauēnates Archiepiscopos numerandus ab aliquibus non putetur, quòd Ecclesiam destruxerit, quam debuerat aedificasse, ipse tamen dignitatis, & rerum ordo id postulat. Eius tempore ingens Solis per uniuersum orbē Eclypsis visa est, sanguineq. pluit Non. Mai. Rauennae, cum dies esset festus ob dedicationem Basilicae D. Michaelis Archangeli eiusdem vrbis. Terribile item signum prima noctis vigilia Oct. Id. eiusdem in aere apparuit, igneae faces, & stella crinita immensae magnitudinis, ipsam Solis lucem ferè superantes, & praeter morem discurrentes. In Archiepiscopatum Deusdedit, uir optimus, subrogatur, iisdem paenè diebus, quibus Leo Quartus, Sergio secundo uita functo, in Pontificatu Romano successit. Deodaldum, hunc, aliquot tabularii Vrsiani monumenta, & Archiepiscopum designatum appellant. scripta autem sunt, anno tertio Sergii Pontificis, XIIII. kal. Februarii Indict. X. Rauennae. quae incidunt in annum a Christo nato quadragesimum septimum supra Octingentesimum. Huius tempore Plebs antiqua extra opidū Tiberiacum construitur, vti testantur haec in pauimēto scripta. *De donis DI. & S. DN. Deusdedit. VB. Episcopus Rauen.* Saraceni superato, ad Tarentū nauali praelio, Theodosio, Michaelis Trauli Orientalis Caesaris Duce, Italiam, nemine obsistente, capta Ancona, & omni superi huius maris ora, longè, lateque direpta, populati sunt: atque ipsum inter cetera D. Apollinaris in Classe templum: ex quo praeter multa ingentis pretii, ex argento testudinem, Zonasq. muliebres, superioris saeculi ornamenta, abstulerunt: Sed domum remigrantes, saeua coorta tempestate iactati, plerique ferè omnes foedis factis naufragiis periere. Non defuere tamen, quin alii nouam inferre uastitatem Italiae adorti, littora infesta redderent, & quamquam a Neapolitanis, eiusq. regionis militibus, Leone Pontifice hortante, ac benè precante, maxima clade afflicti sunt, tamen in Calabris, Apuliaq. eorum omnia tumultibus, miscebantur, & noua quotannis insurgebant, Hludouico; Hlotarii Imperatoris filio, Italiae Rege, vix in eos quidquam proficiente. Itaque Leo Pontifex, cum sextum iam annum munitionem Vaticani inchoasset, eam magna adhibita diligentia absoluit, Leoninamq. vrbem de suo nomine appellauit, nec diu post decessit; Illi successisse, plerique tradunt, Ioannem Septimum: quem ferunt, cum esset mentitus sexum; erat enim foemina; malis artibus Pontificatum Maximum adeptum fuisse, secundoq. anno ex partu periisse. Sed cum id commentum sit, aut maleuolorum, aut rerum, temporumque ordinem ignorantium studio adornatum, facile a doctissimis nostrae aetatis viris; in quibus excelluit Onophrius Panuinius; reiectum est: cum ab Leonis Quarti interitu, ad Benedictum Tertium Pontificem Max. renunciatum, sex tantum dies intercesserint. Aiunt etiam Hlotharium Caesarem grauem

Marginal notes: ANN. DCCCXLIIII. (beside "portauerat: Idq."); ANN. DCCCXLVI. (beside "quibus Leo Quartus"); ANN. DCCCLV. (beside "Leo Pontifex")

uem annis, sumpto cucullo, Hludouicum Cæsarem reliquisse. Interea Deus dedit Archiepiscopo Rauennatum mortuo, Ioannes huius nominis octauus su brogatur. Cuius Archiepiscopatu, ob Barbarorum quas diximus, excursiones, ANN. ac latrocinia, pleriq. cadauer D. Apollinaris, Rauennam, ex eo templo impor DCCC- tatum ferunt, atq. in D. Martini in cælo aureo collocatũ, eamq. ob rem dein- LVI. ceps ædem illam D. Apollinaris noui titulo uocatam. Sed ii falluntur, ut puto, cum ex tabularũ Pontificiarum auctoritate, Alexandri præsertim Tertii, anno a partu Virginis MCLXXIII. qui ad rẽ, & controuersiam declarandam, tollen damq. Ildebrandũ, & Theodinũ Cardinales, Gerardo tunc Rauennatũ Archie piscopo, misit; ac ex marmoreis, in ipsa Classensi æde Apollinaria monumẽtis, secus constet. Ceterum huic errori, ac disceptationi occasionem præbuit Ioan nes hic Archiepiscopus, qui Saracenis omnia, uti dictum est, deuastantibus, cũ uereretur, ne cadauer sanctum D. Apollinaris raperetur, duo sanctorum virorũ cadauera, sub Apollinaris nomine, ad D. Martini in cælo aureo transferenda XVII. kal. Augusti curauit: Cuius etiam rei satis argumẽto esse potest, quod iis quæ supra scripsimus, Alexandri Tertii temporibus, D. Apollinaris ossa, vna cum tribus laminis ex argento vetustissimis, in quibus eius D. Archiepisco- pi vita summatim erat scripta, quincto kal. Nouembr. reperta, & in sublime ela ta, ostensa omnibus sunt: cũ ipse Ildebrandus presbyter Cardinalis Legatus, ac Theodinus item presbyter Cardinalis, Gerardus Rauennas Archiepisco- pus, Episcopi Metropolitano iure ipsi subiecti, innumerabilesq. præterea sacer dotes, & populares adessent. In tertia autẽ argentea lamina, sic erat scriptum. *Hic requiescit sacratissimum corpus beatissimi Apollinaris martyris, & sacerdotis Chri sti. Quod uerò hic deest, in hac eadem Ecclesia maxima cautela reconditum est.* Ilde- brandus anathematis pœna iis proposita, qui alibi esse D. Apollinaris sanctum corpus affirmarent, festum, ac solemnem agi in perpetuum deinde huius in- uentionis diem iussit, pœnamque annui spacii peccatis debitam, templum illud eo die inuisentibus, quotannis, indulsit: Quæ sunt omnia ab Alexan- dro Pontifice probata. Nouissime quoque anno MDXI. Quarto Non. A- pril. cum Iulius secundus Pont. Max. Rauennæ commoraretur, Franciscus Soderinus, basilicæ duodecim Apostolorum Cardinalis. Sacerdos D. Apolli- naris ossa, ex subterraneo specu; vbi diu latuerant, educta, in monumento ex marmore, sub angiportu maioris testudinis, ante oculos omnium Rauen natum collocauit, centumque dierum pœnæ peccatis debitæ remissionem indulsit, atque quotannis eius inuentionis, translationisque diem celebrem agi uoluit: Quod uetustissimo Ecclesiæ more, iam inde a nascente ipsa, seruatum, cum multa nobis indicant, tum ex sermonibus, quos de inuen- tionibus sanctorum Geruasii, & Protasii, Nazarii, & Celsi, Vitalis, & A- gricolæ Diuus Ambrosius, & de capite Diui Ioannis baptistæ, Diuus Cypria- nus, habuerunt, satis constat: quod & Diuus Augustinus in suis confessionibus testatur, & Lucianus presbyter Hierosolymitanus aperit, libello de D. Ste- phani protomartyris inuentione Græcè scripto, quem Auitus Hispanus sacer dos Latinum fecit. Vt autem ad historiæ ordinem reuertamur, Benedictus Ter tius Pont. Max. uitæ sanctitate, cum quibusuis comparandus, multis rebus piè gestis, tertio anno Pontificatus decessit: In cuius locum Nicolaus pri- ANN. mus absens, ac fugiens, omninoque uitandi honoris causa renuens, Pont. DCCC- LVIII.

Max. creatur. Hic Ioannem Archiepiscopum Rauennatum, propter obiecta a subiectis Episcopis crimina, ter vocatum, & ad se venire recusantem, Romaniq. Pontificatus iudicium detrectantem, dignitate priuauit. At Ioannes Ticinum ad Hludouicum Cæsarem; qui tum ibi aderat; confugiens, & commendatitias ab eo litteras, ad Pontificem, obtinuit, & Legatos etiam impetrauit: quibus a Pontifice daretur, ut Ioanni Archiepiscopo, Romam, ad causam apud Concilium dicendam, tuto proficisci liceret. Quod illi facile Nicolaus concessit. Quamobrem cum ad Lateranũ mense Nouembri, anno ab ortu Christi DCCCLXI. facultatem Ioanni Archiepiscopo dicendi fecisset, in frequenti sexaginta quinque Episcoporum, omniumq. primariorum, qui Romæ erant, sacratorum virorum conuentu; in quibus Vitalis Patriarcha Gradensis, & Episcopi ex Campania, Tuscia, Pentapoli, & Aemilia a Pontifice, ob id Romam euocati, erant, ipse nihil aliud, quàm se maiestatis reum, fassus, petere ob eam rem, cum a Pontifice, tum ab iis; qui aderant, omnibus sibi veniam dari. Episcopi autem Aemiliæ, facta accussandi copia, hæc præsertim ipsi audienti Archiepiscopo, crimina intulerunt. Ioannem, secundo quoque anno, Episcopia sua, cũ ferme quingentorum hominũ, equorumq. numero perlustrare, ac tamdiu in singulis cōmorari, dum quæ ad Episcopi fructus facerent, omnia, quæq. ad Clericos, & egentes alendos, suscipiendos peregrinos, instaurandas basilicas pertinerent, cũ magna illa multitudine exhausisset: neque ante recedere, quàm ab Episcopo; ducentos manicosos sibi, familiaribus verò suis, munera nequaquam modica exegisset. Eundem tres aut quattuor equos perpetuo alẽdos, fodiẽdos agros, pastinandas vineas quotannis suffraganeis suis; ita subiunctos ditioni Episcopos uocant; tamquam prædiorum suorum procuratoribus, uel repugnantibus, attribuere. Plebes, titulos, & monasteria ad Episcopia eorum pertinentia, & administrationi eorum subtrahere, & sibi ipsum subiicere. Episcopos Romam ad limina Apostolorum amplectenda, atque pro ueteri eorum temporum instituto, osculanda proficisci, & solium Pontificium visitandũ, decessorum suorum more, non permittere: ac demum eos adigere, ut Ecclesiis suis desertis, more presbyterorum, singulis mensibus Rauennæ ministrarent, & se viginti, aut triginta diebus, per uim, Rauennæ teneri, neque ulli clerico suo equo vehi per urbem, iniussũ ipsius, sine magno discrimine licere. Quod quamquam superiores Archiepiscopi facere consueuissent, ac posteriores etiam fecerint, certis cuique Episcopo assignatis Rauennæ ædibus, quas incolerent, vt Fauentino, Diuorũ Ioannis, & Pauli: Mutinensi, D. Agnetis; quibus etiam ipsi Rectores præficiebant; ut in Mutinensi, de D. Agnetis, ad hanc ætatem seruatum est; tamẽ id acerbius aliquanto, quàm res, aut dignitas ferret, ab Ioanne fieri videbatur. Itaq. Episcopi hæc cum dixissent, ac se testimonio confirmaturos omnia ostendissent, nihilq. Ioannes, nisi animo consternari, Pontifex tũ ea confessione, tũ adstantiũ rogatu cōmotus, hac condicione Ioannẽ in gratiam recepit, ut se apud eũ cõuentũ de hæresi purgaret, polliceretur q. Romam aut quotānis, aut altero quoq. anno, quo ad eius fieri posset, nisi esset aut præpeditus aduersa valetudine, aut Pōtificis beneficio absolutus; proficisci: neq. liceret ei Episcopos Aemiliæ; tametsi legitimè electos; nisi litteris Pōtificiis id sibi mandaretur; consecrare: neve prohiberet, quo minus iidẽ Aemiliæ Episcopi, Romam, cũ liberet, adirent: neque ei tributũ vllum, quod sacri

ANN. DCCCLXI.

Cano-

Canones non probarent, ullum morem introducere, integrum esset Caueret postremo, nisi sibi cuperet sacris interdici; ne quicquam de bonis Ecclesiæ, inconsulto Pontifice Max. aut immutaret, aut decerneret; neve prophana oc cuparet, donec coram Pontifice, aut eius Legato, aut Vesterario Rauennæ, legitimè illa in iudicio obtineret. Prædia, quæ a iure D. Petri, ad ius D. Apollinaris transtulerat, & iure Emphyteutico aliis tradiderat, diligenter exquireret, & rescinderet tabulas, & D. Petro restitueret, cuius fuerant. Sanctissima hæc iussa, vniuersum Concilium trina acclamatione sic approbauit, ut diceret, *Rectum iudicium summi Præsulis; iusta definitio Pastoris vniuersalis Ecclesiæ, salubris institutio Christi discipulis omnibus placet: Omnes autem eadem dicimus, eadem sapimus, eadem iudicamus*. Tum verò Ioannes coram omnibus sacramento, scriptoq. se omnia seruaturum confirmauit: cum iam repudiatis tabulis promissionis, & sacramenti, quas suæ consecrationis tempore, præcisa nimis, ac obscura oratione conscripserat, nouas apertiores alias, sincerioresq. exarasset, ac eas super Cruce, & sacro Euangelio positas, recitasset, ac clara uoce, ut omnes possent audire, iurasset, dum uita suppeteret, constantissimè, quæ in eis scripta essent, omnia seruaturum. Atque hac ratione dimisso Concilio, cuius tribus sessionibus acta, in libris Decretorum uetustissimis Burcardi Vormatiensis Episcopi adhuc leguntur. Ioannes, Rauennam, ad suos regressus, anno Sexagesimo sexto supra octingentesimum, Hludouicum Imperatorem, in Galliam è Campania, quò iam tertiò descenderat, reuertentem, recipit. Diuertit Hludouicus ad D. Apollinaris in Classe: ibiq. cum esset, multa Cassinensi Cœnobio, Angelario eius Præposito Cœnobii postulante; concessit. Postero anno Nicolao Pont Max. uita functo, Hadrianus secundus subrogatus est: qui Firminiano, Petro, Leoni, ac Ioanni, eorumq. fratribus, ac consortibus, antiquam, ac iustam consuetudinem concessit probauitq. qua eorum genitores Massam Firminianam, & Plebem sancti Stephani, iuris Romanæ Ecclesiæ, tenuerant: ea condicione, vt quotannis semel, tres continuos dies, sanctæ Romanæ Ecclesiæ nunciis occurrerent, quocumque eos ire obuiam iussissent, propè Massam Cornu Ceruinam, Occupatiū, Caput canita, & mare. Adhæc singulis indictionibus, die Paschatis sancto, solidos denariorum viginti, pensionē soluerent; ut Pōtificiis litteris habetur, quæ in Bibliotheca Vrsiana extant, *Dat. per manū Petri Diaconi, anno Tertio Pontificatus Domni Hadriani Papa, Ind. Tertia*. Hadriano paulo post mortuo, Ioannes Octauus suffectus est; qui Rauennam profectus anno Octingētesimo septuagesimo quarto, septuaginta Episcoporū conuentū egit: In eo lis inter Vrsum Ducē Venetiarum, & Petrū Patriarcham Gradensem composita est: nam Senatore Episcopo Torcellano mortuo, Petrus Patriarcha confirmare, consecrareq. Dominicū, Leonis Calo prini filium, abnuerat, monasterii Altinatis Abbatem, quia sibi virilia succidisset. Itaq. Petrus a Duce eam ob rē perterritus, contenderat Romā, & causam a Pōtifice cognosci, ac definiri postulabat, Pontifice autem Rauēnatē profectio nē ineunte, una secū Rauennam venit: quo etiā accessit Hedelmarius, Aquileiensis Patriarcha, & Leo Caprulensis Episcopus, ceteriq. eiusdē Prouinciæ Episcopi, Rauennam aduocati: Qui tamē, quoniā aduenere confecto iam conuentu, cōmunione priuati sūt. quamquam haud ita diu post, Ducis precibus, restituūtur: Ecclesiæ Torcellanæ bona Dominico tamē permissa. Magna cū Ioanne

ANN. DCCCLXVI.

ANN. DCCCLXVII.

ANN. DCCCLXX.

ANN. DCCCLXXII.

ANN. DCCCLXXIIII.

Archiepiscopo intercessit Ioanni Pontifici consuetudo: neque tum res erat alicuius momenti, de qua certiorem eum non faceret. Quod ex iis etiam litteris potest cognosci, quibus cum Quarto kal. Maii. anno DCCCLXXVI. admonuit, se communione Adelardum Episcopum Veronensem priuasse, quòd Nonantulanum cœnobium inuasisset. Idem significauit Ansperto Mediolanensi, & Valperto Aquileiensi Antistitibus. Cumque per id tempus Saraceni, qui Tarenti morabantur, collectis viribus, non Barium modo; quæ nobilis est urbs in Iapydibus; ac finitima loca populabundi percurrissent, verum salernitanos, Amalfitanos, ac Neapolitanos impulissent, ut isto secum fœdere, Romanam vrbem inuaderent, ipseq. Neapolitanorum Episcopus Athanasius, Dux, Sergio fratri, Neapolis Duci, suffectus, cum Saracenis Romanos fines, ne parcens quidem sacris ædibus; hostiliter populatus fuisset, Ioannes Pontifex cum postulatum ab Carolo Caluo; quem, mortuo Hludouico, paulò ante Romæ vniuersi orbis Augustum Imperatorem diademate insigniuerat; subsidium tardius expediretur; iam enim redierat in Galliam Carolus; Rauennam ire constituit. itaq. & eò indixit Episcopis conuentum, & ad Ioannem Archiepiscopum scripsit, id se decreuisse, tum quòd ab improbis Christi fidelibus vexaretur, tum quòd multis in rebus indigeret emendationis Ecclesia: Quoniam verò nullus esset ad hæc peragenda locus, Rauenna, aptior, rogare, ut eò cum suis subiunctis Episcopis accurrere uelit ad Octau. kal. Iul. Mox Vrsum Venetiarum Ducem, scriptis sexto kal. Iun. litteris, admonuit, ut eò adesset. XIII. uerò kal. Augusti, se Rauennam omni spreto incommodo itineris, significauit, habendi conuentus gratia, concessisse, eumq. kal. Augusti inchoaturum. Conuentu inde perfecto, cuius ad nos acta non peruenerunt, ut maturius Caluum de instanti bello consuleret, Rauenna egressus, ad eum iter intendit. Quem, Vercellis, in Italiam properantem adhibuit. Verum Caluus paucis post diebus a Pontifice, Derthone digressus; quo se ambo contulerant, graui nuncio perculsi, Carolomanni Regis Baioariæ, in Italiam cum maximo armatorum numero maturantis; dum Carolomanno occurrit, Mantuæ, ab Sedechia Iudæo, medico, qui salutiferæ potioni, creditur uenenum miscuisse, necatur. Lambertus Spoleti Comes illi in Regnum suffici contendens, Adelberto Marchione Tusciæ designato in societatem assumpto, per speciem religionis, Romam accessit, cum magno globo armatorum hominum, ac portis vrbis occupatis, in maximasq. angustias adducto populo, ut decus ei Augustale concederet, populus Romanus, & clerici, Carolomanni iussu, instare. Senatus, populusq. Ro. iurauit, se in potestate Carolomanni futurum; Pontifex vrbem deserere, & Galliam petere, constituit. Quæ tamen omnia Ioanni Archiepiscopo Rauennati, litteris quarto Kal. Mart. scriptis significauit; quas, & Mediolanensi, & Aquileiensi misit, ut ab Lamberti auxilio cauerent, idemq. subiectis Episcopis significarent. His ferè diebus Ioannes Archiepiscopus Rauennas vitam cum morte commutauit. Post hunc plerique tres apponunt Archiepiscopos, Felicem, Liberium, ac Sergium: sed cum eorum nulla extet; quod ipse nouerim, in Bibliotheca Rauennati, memoria, neque recenseantur inter Archiepiscopos, qui in ueteri Catalogo Rauennatis Ecclesiæ omnes numerantur; facile eorum patet error; ut puto; qui ita sentiunt. Hoc igitur loco Romanũ Archiepiscopum ex opido Calcinaria,

ANN. DCCCLXXVI.

ANN. DCCCLXXXII.

naria, quod est in Etruria iuxta Eram amnem; ponimus, Ioannis Octaui in Archiepiscopatu successorem. Interea Pontifex, cum in Galliam, Trecas peruenisset, ibidemq. Hludouicum Balbum opem lubentibus rebus Romanis se allaturum, prolixè pollicentem, Imperatorem inunxisset, Romam redierat: cuius littora cum ab Saracenis essent occupata, illis inde pulsis, Balbum in Italiam, ad conficiendas eorum reliquias aduocauit. Seduenientem, mors oppressit, eumq. Carolomannus filius breui insecutus est. Carolus Crassus cognomento simplex successit, cum Germaniæ Rex esset. Per idem tempus Rauennates Cymaclum amiserant: nam Hludouicus secundus Cæsar an. DCCCLIIII. Othonem Estensem Principem eo donauerat: is cum esset in Gallia apud Cæsarem; ut Ioannes baptista Pigna testis est; Marinum filium misit, qui & vrbis possessionem acciperet, & illam administraret. Qua de re commoti uehementer Veneti, Baduarium, Ioannis Particiaci, suæ Reipubl. Ducis, fratrem, Legatum ad Pontificem mittunt, qui affirmet eam vrbem, si abstrahenda sit ab Exarchatu, & Rauennatibus, qui ad Pontificem spectabant, ad eos magis, quam ad alium Principem pertinere, quod in antiquorum Venetorũ finibus esset. Verum Marinus, Venetorum cognito consilio, in Rauennatum finibus, Badoarium adoritur, uulnerat, captiuumq. ducit: neque ante dimisit, quàm sacramento fidem obstrinxerit, Venetos de Cymaclo nihil præterea acturos. Sed cum Venetias reuersus, paucis post diebus ex accepto vulnere diem obiisset, Ioannes Dux fratris mortem ulturus, comparata Classe, Cymaclum oppugnat, & ui capit, in eosq. qui fraternæ cædis causa fuerant, acriter animaduertit. Rauennam circiter hæc tempora venerat Ioannes Pont. Max. vt hac in vrbe Carolo Crasso in Italiam ad Coronam Imperii Romæ accipiendam, aduentanti, occurreret; sed Carolus a Hludouico, & Carolomanno Galliæ Regibus, reuocatus, Italia repente cessit: Ioannes Pontifex remigrauit Romam, quò postero anno, Carolus adueniens, de Ioannis Pontificis manu, Augustalem coronam, more maiorũ, accepit. Mox in Galliam Cisalpinam rediens, Rauennam adiit, hicq. inter Venetos, atq. Italicos sibi subiectos, fœdus in quinquennium renouauit. Ioannes Pont. Max. Neapolim proficiscens, Romanum increpuit Rauennatem Archiepiscopum, quod Albericum Comitẽ, Cæsarianæ factionis, Rauennam acciuisset, & vexasset eam ob rem, Rauennatẽ nobilitatem, nulla eius iusiurando fide permotus, quo se sibi obligauisset. Vbi Neapoli reuerterit, quò tum tendebat, ei cognitioni operam nauaturum: Mandare, ut Dominicũ Archidiaconũ, consecraret Fauẽtinũ Episcopum, sin minus, se, vbi redierit consecraturũ: Adhæc reprehendit, quòd iniustè diremisset matrimoniũ quoddã, & propterea ne quẽ sacris initiaret, inhibuit, donec VIII. kal. Octob. Romam, ad Conuẽtũ adiret, atq. illi se de criminibus suis purgaret, quem, nisi paruisset, se cõmunione esse pulsurum. Tamen sequenti anno Rauennam Pontifex uenit, huc ab Crasso Imperatore, ad cõmunicanda, de grauissimis Ecclesiæ rebus, cõsilia, uocatus. Cõuẽtus ex dignitate, & sententia utriusq. Februario mense habitus est: Nec diu post Romam reuersus Pontifex, diem obiit: successit ei Marinus Gallesianus; Martinus secundus vulgo appellatus; qui Tusculanorum Comitum factione adeptum Pontificatum, anno secundo decedens, reliquit Hadriano Tertio. Quo tempore Carolus ex Italia cũ exercitu in Normannos profectus, eam Galliæ partẽ, quæ

ANN. DCCC-LXXIX.

ANN. DCCC-LXXX.

ANN. DCCC-LXXXII.

ANN. DCCC-LXXXII.

est ultra Sequanam; illis, vectigal pendere quotannis Regibus Gallorum, iussis, ad incolendum concessit: tametsi Normanni paulò post, adiunctis sibi Dacibus, omnem ferè Galliam, rupto fœdere, vastarunt, iis ferè diebus, cum Hadriano Tertio Pont. mortuo, successit Stephanus Quintus, cui cum Archiepiscopo Rauennatum, Romano ab Calcinaria, summa intercessit familiaritas: Id testatum litteræ faciunt, quæ in Decretorum libris adhuc leguntur: Cumq. accepisset Pontifex, ForoCornelianum populum, in eligendo Episcopo, seditionem excitasse, Romanum Archiepiscopum admonuit, videret, ne contra leges Pontificias electio fieret: *Sacerdotum quippe*, inquit, Stephanus, *est Electio, & fidelis populi consensus adhibendus esse: quia docendus est populus, non sequendus.* Orientis Imperium tunc Leo Quintus, & Alexander, Basilii filii, inierant: nec diu post, Carolus cognomento Grossus, qui octo iam annos Cæsar fuerat, potestate, ab optimatibus suis, fuit ob segnitiē, corporis, & ingenii tarditatem deiectus: in locumque eius, Arnulfus nepos Carolomanni filius, suffectus est; qui septimus a Carolo Magno, Augustus Imperator est habitus; alii octauum dicunt: Quoniam verò Hadrianus Tertius Pont. Max. Decretum fecerat, ut decedente Rege Crasso absque filiis, Regnū Italicis Principibus, una cum Imperii titulo traderetur, Berengarius ForoIuliensium, & Veronensium, Vido Spoletinorum, Duces ad Regnum ambo, & Imperii titulum aspirare, Italicorum omnium studiis in duas partes diuisis, ceperunt. Nec diu post Vido, Rauennæ occupat Regnum, quod sibi videretur in hac vrbe, quam superiores Cæsares sedem præcipuam Regni fecerant, tutius, atque diutius id successurum. Illi Pontifex, ac Romani, atque maxima ob id Italiæ pars fauebat. contractisq. copiis, & magno vtrinque comparato exercitu, cum manus, Vido, & Berengarius ad Trebiam amnem conseruissent, Berengarius superatus est; qui denuo collectis viribus, collatisq. signis, uictus, cessit Italia. Sub id tempus Romano Archiepiscopo Rauennatum vita functo, Dominicus Vblatella subrogatus est: neq. enim cum iis sentimus, qui putant inter Romanum, ac Dominicum, Ioannem, ac Leonem Archiepiscopum fuisse, cum nulla auctoritate, quod sciam, fulciantur, & in Rauennati Bibliotheca desint. extant ad Dominicum Archiepiscopum, in Vrsiano tabulario, a Stephano Pontifice Max. hæ scriptæ litteræ. *Stephanus Episcopus, seruus seruorum Dei, Reu. sanctissimo confratri nostro Dominico Archiepiscopo S. Rauen. Ecclesiæ Diuina maiestas, pastorale ministerium nobis .... solitudinem gerentes, cura peruigili, nostrum Apostolicum impendere suffragium, Idcirco omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium agnoscat notitia, quia cum Rauennas Ecclesia, per obitum Romani quondam Archiepiscopi eiusdem Ecclesiæ uiduata, sine pastore consisteret, repente, & sancta Placentina Ecclesia, illius suffraganea, a suo pastore quondam Paulo Episcopo extitit denudata. Quapropter diuersis Italici Regni fluctuantibus procellis, quia per eandem sanctam Rauennatem Ecclesiam, proprio destitutam pastore, ipsa sancta Placentina Ecclesia, de pastore proprio remedium recuperandi minime adipisci valebat, ad Apostolicam sedem, nostrumq. Apostolicum; ut pote ad caput omnium Ecclesiarum, & matrem : refugium uisi sunt ... fecisse, offerentes nobis proprium electum, Bernardum nomine, Diaconatus officio vtentem, & suggerentes, unacum Decreto ab eis in eum facto, hunc a nobis sibi consecrari Antistitem, ne ipsa Ecclesia, diu sine pastore, annihilaretur; & eligentes, atq. petentes, acephali, & uagabundi*

ANN. DCCCLXXXV. — ANN. DCCCLXXXVII. — ANN. DCCCLXXXIX. — ANN. DCCCXC.

bundi incederent. Nos autem, vt diximus cum proprius Metropolitanus deesset, satis ab eis rogati, prædictum Bernardum in eadem Placentina Ecclesia prænidimus consecrare Episcopum, dantes illi in mandatis, atque iubentes, expresse, vt in omni subiectione, & fidelitate, se sub iure Sanctæ Rauennatis Ecclesiæ obseruaret, quia sic nobis placuit, ita scilicet, vt omnem obedientiam, omnemq. deuotionem, atq. consuetudinem, & vsum, antecessores fecisse probantur, & ipse deuotè adimplere satagat, in sancta Rauennate Ecclesia. Vnde volumus, & a præsenti octaua Indictione decernimus, eandem sanctam Rauennatem Ecclesiam, nullam deinceps, pro eadem a nobis consecratione concessa, perpeti, sed a nobis, nostrisq. successoribus Pontificibus, sit omnimodis: quinimò eadem prædicta sancta Placentina Ecclesia in ius, & consecrationem, atque debitam obedientiam, eiusdem sæpe dictæ sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, quemadmodum antiquitus fuisse recolitur, omnibus consistat temporibus: Volentes vniuscuiusque ius, & priuilegium Ecclesiæ, indiminutum haberi; & inrefragabiliter custodiri. Script. per manum Benedicti Notarij, & Scriniarij sanctæ sedis Apostolicæ, in mense Martio, Indictione suprascripta octaua. Bene valete. Dat. Octau. Kal. April. per manum Zachariæ Dei pietate primi cerij sanctæ sedis Apostolicæ, anno, Deo propitio, Pontificatus Domini Stephani summi Pontificis, & vniuersalis Papæ, in sacratissima beati Petri Apostoli sede, quincto, Ind. VIII. suprascripta. est autem hic annus a partu Virginis nonagesimus supra octingentesimum. Scripsit etiam Stephanus de eadem re, ad Placentinos, has, quæ in eodem tabulario leguntur, alteras litteras. *Stephanus Episcopus seruus seruorum Dei, omnibus sacerdotibus, atque Iudicibus, clero & populo, seu vniuersæ generalitati Placentiæ commorantibus, salutem. Qualiter sancta Rauennas Ecclesia, priuata proprio pastore, in obitu vestri Episcopi, viduata existeret, vos nosse per omnia scimus, sed ad supplementum, & subleuationem vestræ Ecclesiæ, nostrum Apostolicum subsidium, visi fuimus impartiri, ita vt Bernardum Diaconum, pastorem vestrum, per nostram consecrationem institueremus: & ideò fidelitati omnium vestrum iniungimus, & decernentes sancimus, ut tam ipse Bernardus, quamq. omnes decessores sui, in perpetuum sub Rauennatis Ecclesiæ Pontificatu, plenam obseruantiam, totamq. fidelitatem viriliter custodiat, & more antecessorum eius, deuotissimus tam ipse, quam successores sui existant. obseruando in omnibus, omnium obedientiam, omnemq. consuetudinem sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, eiusq. Archiepiscopis, absque omni contradictione, vel molestia, prout inrefragabiliter pollicitus est. Nam si ipse, vel aliquis decessor eius, aut aliquis vestrum, tam de sacerdotali ordine, quàm de laicali cœtu, contemptor, vel transgressor apparuerit, per inobedientiam, sacerdos qui extiterit, ex Dei omnipotentis, sanctorumq. Apostolorum Petri & Pauli, & nostra Apostolica auctoritate, maneat suspensus a proprio ministerio, quousque solutionis gratiam a Rauennate Archiepiscopo perceperit. Laicus verò, qui contradictor apparuerit, a vino, & cocto suspensus existat, quousque ad prædictæ solutionis gratiam perueneril. Insuper noscat, se nostro Lateranensi palatio, quinque libras auri obrizi esse compositurum, & anathematis vinculo innodatus, in eum permaneat. Hanc nostram Epistolam, vel testificationem, sanctam Rauennatem Ecclesiam habere decernimus.* Proximo anno Pontifex Stephanus, excessit è uita. Illi successit Formosus, Dominicus Archiepiscopus, Leoni, & Reparatæ coniugibus, eorumq. liberis, fundi Butrioli, Griciani, Piperioni partem, hortumq. Bigardum, qui erat Fauentiæ, fundos pitalem, donum Dei, Balneolum, Riolam, Fonticam, ANN. DCCCXCI

&

& Mandriolam, multaq. alia in Fauentino, iure emphy teutico concessit. tabularum huius concessionis, initium hoc est. *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Anno, Deo propitio, Pontificatus Domni Formosi, summi Pontificis. & vniuersalis Papæ, in Apostolica sacratissima beati Petri sede, primo: sitq. Imperante Domno pijssimo perpetuo Augusto Vuidone a Deo coronato, Pacifico magno Imperatore, anno secundo, die septimo decimo mensis Nouembris Ind. Decima, Rauennæ. Domino sancto, & meritis beatissimo, atque Apostolico patri patrum Domno Dominico sanctæ Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopo.* Hæc autem duxi apponenda, tum ut eorum temporum tituli pateant, qui vt in posterioribus diu perseuerarunt, ita iam diu ante Dominicum hunc Archiepiscopum inceperant: tum ut huius scripturæ, Longobardicis litteris exaratæ testimonio compertum sit, Vuidonem non hoc anno; vt pleriq. ferè omnes tradunt; sed superiore coronatũ. quod notaui eo libentius, quò huius tẽpus Principis, qui post tantas, & tam diuturnas exterarum nationum incursiones, antiquum Imperium Italicis restituit, accuratum haberetur. Neque tamen quiescebat Italia, nam Berengarius, subsidio ab Arnulfo impetrato, Vuidonem Papiæ obsedit: Leo Orientalis Cæsar, iniuriis Aionis Beneuentani Ducis exacerbatus, nouum exercitum aduersus eum misit; & Beneuentanam ditionem, suam fecit. Saraceni ex Hispania ad Italiæ littora delati, occuparunt, magnoq. Cisalpinæ Galliæ incommodo per multos deinde annos tenuerunt Fraxinetum, arcem in Alpium Cottiarum prouincia, peropportuno loco sitam. Proximo anno Rauennæ Lucia ancilla Dei, iam Pauli Consulis filia, donauit Ingeradæ Illustrissimæ Comitissæ; ita enim in tabulis, hac de re, publicis, scribitur; fundos de Incisio & Biotargolo. Subscripsere his tabulis testes Romualdus filius Sergii Ducis, & Anastasius filius Constantini consulis. Quamquam autem fuerat irritus Berengarii conatus, nequaquam tamen demisit animum, ac potius ad Arnulfum

ANN. DCCC-XCIII. Vormatiæ conuentum agentem, ubi aderat & Carolus simplex Galliæ Rex; profectus, eum cum ingenti execitu adduxit in Italiam: Mediolanoq. ac Papia, atque Placentia potitus, Papiæ ab Arnulfo restituitur. & Vuido qui redeunte trans Alpes Arnulfo, animum copiasq. denuo collegerat, ad Tarum amnem uomitu sanguinis repente è medio sublatus est. Ad extremum tamen annum in tabulis publicis eius sæculi, quæ complures in Vrsiano tabulario seruantur, eius mentionem factam legi: nunc autem illæ occurrunt, inter cæteras, quibus Dominicus Archiepiscopus, nonnullis Rauennatibus ciuibus, iure Emphyteutico, bona aliquot concedit. earum tale initium est. *Dominicus seruus seruorum Dei, Diuina gratia Archiepiscopus, anno Deo propitio, pontificatus Domni Formosi, summi Pontificis, & uniuersalis Papæ, & in Apostolica sacratissima Beati Petri sede, tertio. Imperante Domno Vuidone a Deo coronato, anno quarto, die XII. Men. Decembris, Indict. XII. Rauennæ.* Scribunt grauissimi auctores, Lam-

ANN. DCCC-XCIIII. bertum, Vuidonis filium, Regem, studio eorum excitum, qui patris partes adhuc tuebantur, in Berengarium mouisse, eumq. Veronam conieciſſe, & quamquam Arnulfo in Italiam, uocatu formosi, qui a Lamberto uexabatur, descendenti, cesserit, tamen eo abeunte, & Formoso Pontifice mortuo, cum Bonifacius sextus primum, mox Stephanus, item sextus, Pontificatum Maximum iniissent, resumpsisse uires, & a Stephano Pontifice, anno nonagesimo sexto supra octingentesimum, inunctum Imperatorem: Sed priorem

rem annũ in tabulis Rauennatibus publicis, Lõgobardico scriptis charactere, Imperii Lamberti quartum dici reperio: Tabulæ autem hæ sunt. *Anno. Stephani Papæ, Imperante Lamberto anno quarto, die octauo Septembris Ind.... Rauennæ. Ingenrada Comitissa filia Apaldi Comitis palacii, cedit, & donat Petro Diacono sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, dulcissimo, & mellifluo filio suo, eiusq. hæredibus in perpetuum, absque hæreditario nomine, illud quod est de iure suo, & testamentario iure quondam Martini gloriosi Ducis dulcissimi, & suauissimi mariti, in territorio Fauentino multa prædia, & curtes, & casalia &c. usque in iugum alpium, finibus Tusciæ, in ipso Fauentino territorio, & Ducatus, excepta curte Bubiano & Petra in qua castellum esse uidetur: in territorio Liuien. plebe sancti Pancratij Ducato Trauersaria, curtem quæ uocatur Aurelianus, qui aliquando uocatur sancti Mamma, & Romo. qui aliquando uocati de Tasillo. item in territorio Rauennate, in Decimo, plebe sancti Cassiani: similiter duo monasteria fundata in Ciuitate Ariminensi, scilicet sancti Thomæ Apostoli, & sanctæ Euphemiæ martyris, cũ omnibus rebus ac possessionibus ad eadem monasteria pertinentibus. Similiter in comitatu Comaclo, & territorio & Ducatu eius, excepto solo ubi residere uisus fuit Leo, qui uocatur Abbo; & quatuor Salinæ, quæ fuere Gregorij Ducis, quondam soceri mei. item domum in hac ciuitate Rauennæ, qui uocatur Ferrato, cum monasterio sanctæ, semperq. Virginis, Dei genitricis Mariæ a nobis a fundamento ædificato: cum omnibus possessionibus ad idem monasterium pertinentibus, & turricella trans platea: item aliam domum, quæ uocatur de Senegallia, prope Ecclesiam beati Petri Apostoli, qui uocatur maioris, cum curte, & alijs domibus ibi cohærentibus, & horto: & possessiones foris portam sancti Victoris, qui uocatur Guarcinonum, cum hortalibus, stationibus, flumine, ripa; item prata extra fluuium, & de ista ripa fluuium Teguriensis, cum omnibus sibi pertinentibus.* Hæc ibi. In aliis etiam huiusmodi publicis tabulis a Dominico Archiepiscopo confectis, annus primus Romani, Pontificis Maximi, qui Stephano successit, appellatur annus Imperii Lamberti Sextus: sunt autem Nonis Septembr. Indict. XV. exaratæ, id autem est à partu Virginis Octingentesimo nonagesimo septimo. Vnde etiam liquet, errare illos, qui scribunt, Romanum Pontificem mense Augusto, aut Kal. Septembris mortuum. Ceterum cognoscere possumus, ex Ingenradæ tabulis, cum multorum opidorum agri, Comitatus dignitate, tituloq. alii uerò Ducatus, insigniti eo tempore fuerint, Cæsaribus, suæ factionis studiosis, obsequi, percupientibus, unde manauerit, ut nunc ciuitatum, atque opidorum agri, territoriaq. Comitatus dicantur: quamquam, & ad opida eorum ditioni subiuncta, id nominis pertinuerit: & eiusdem quandoq. Ciuitatis ditionem, partim Ducatum, partim Comitatum, & tandem Territorium, quòd nullo fuisset titulo condecorata, appellatam satis constet, & ex iis, quæ de Cymaclo hic habentur, patet. Dominicus Archiepiscopus cum multa in templo Diui Apollinaris Classensis restituisse, hæc adiecit carmina.

ANN. DCCCXCV.

ANN. DCCCXCVII.

Marmoreum hoc splendet opus, sub tegmine cuius
Munera sacrantur corpore Christe tuo,
Argenti quondam constructum rite decore,
Barbara destructum sustulit ausa manus:
Saxa .... martyr munus ne despice uerax,
Imò libens aula cede manere tua.

Quæq.

Quaeq. prius statuit vates sublime Ioannes,
Non mediocre sacer Dominicus statuit.

Concessit etiam D. Ioannis Euangelistæ monachis, vt noctu ad matutinum officium, die ad vespertinum, nocte Domini nostri Iesu Christi excepta, pulsare ante alios, nolas, eis fas esset ea condicione, ut horologium haberent quo matutini officii hora pateret. Romanus Pont. moriens, successorem habuit Theodorum: qui etiam paulò uiuacior, uigesimo die decessit. Succedit Ioan
ANN. nes nonus, eo fere tempore factus Pontifex quo Rauennæ mortuo Domini-
DCCC- co Vblatella, in eius locum Ioannes huius nominis nonus Archiepiscopus, ex
XCVIII. Trauersariorum familia sufficitur. Hic ab Ioanne Pont. Max. certior factus, omnia diligenter compararet, ad Concilium habendum necessaria; cum præsertim Lambertus Imperator, eò quoque Reipubl. constituendæ causa, comiter inuitatus, affuturus putaretur; & proprio, & communi Rauennatum studio, suæq. præsertim gentis magnifico apparatu, cultuq. cum elegantia, & copia incredibili, ac planè Regia, Pont. Max. cæterosq. Antistites, & maiores, minoresq. sacerdotes accepit. Cum autem septuaginta quattuor Episcopi Rauennæ conuenissent, in quibus; vt prodit memoriæ in Speculo Historico Vincentius; Galliæ Archiepiscopi fuere, Pontifexq. & Imperator in solemni pompa adessent, conuentus magno omnium studio institutus est. Primum de causa Formosi relatum, mox de ceteris, quæ in Christiana Republ. egere correctione uisa sunt. Dictis autem de re quaque, ex ordine, sententiis, Pontifex acta conuentus; quem Stephanus ad rescindenda acta Formosi habuerat, & in quo eius cadauer Pontificis è sepulchro detractum, & quasi in iudicium adductum; damnatum est; decretis editis infirmauit, ita tamen, ut Episcopis, sacerdotibusque, qui ei interfuerant, & ueniam postulantes, uim, & metum excusabant, indulserit. Arnulfi Regis, Augustalem consecrationem; quam a Formoso Arnulfus extorserat, rescidit: Sergium, Sergiique socios, ab Romano Pont. Max. damnatos, restitui uetuit. Violatores damnauit Sepulchri, cadauerisq. Formosi, qui illud de Sepulchro detractum, in Tiberim proiecerant. & Formosum, quòd ex aliena quidem Ecclesia, sed tamen necessitate, cui seruiendum esset, ad Romanæ administrationem, non malis artibus, ut calumniabantur aduersarii, sed ut Sergio, nulla re, nisi splendore familiæ, commendato, ipse elegantia doctrinæ, & uitæ probitate præstans, obiiceretur, accitus uenisset, Pontificem confirmauit: eoq. maiore totius conuentus uoluntate, quòd superiore anno, cum Formosi cadauer ad ostium Tiberis fluitans, a piscatoribus repertum, in Vaticanam basilicam reportaretur, sanctorum uirorum imagines, uenerabundæ salutasse illud uisæ fuerant. Verùm sanxit accuratissimè, in Ecclesia post hac quid simile ne fieret. Episcopi a Formoso initiati, a Stephano exauctorati, ad gradus pristinos restituti: Sacra Lamberti Imperatoris inunctio confirmata: itemq. cetera acta a Stephano pro Ecclesiæ salute. Statutum etiam, ne Pōtifices designatos consecrari, præterquàm coram Regiis legatis; ius esset: idq. contra quam Hadrianus Tertius Pont. Max. decreuerat: Sed tamen ad uitanda, quæ in Pontificiis Comitiis oriebantur, cum maxima Ecclesiæ offensione, dissidia. Ibi etiam Lambertus Cæsar Augustus, donationes a superioribus Regibus, Ecclesiæ factas, & a Vuidone patre, item Imperatore instauratas, confirmauit.

uit. Consiliis autem agitatis ab Episcopis, ac sententiis dictis, cum tandem hæc omnia Pontifex pronunciasset, ita subiecit. *Quando igitur, dilectissimi fratres, uos nobiscum conuenistis, ut duce spiritu sancto, communi uestrum omnium consilio, ea, quæ necessaria sanctæ Dei Ecclesiæ putaremus, unà cum glorisissimo Imperatore, Lamberto canstitueremus, uultisne, ut quæ capitulatim notata sunt, recitentur, examinentur, & canfirmentur?* Vbi Patres placere sibi responderunt, tum hæc recitata sunt decreta. *Si quis sanctarum patrum decreta cantempserit, & glorisissimorum Imperatorum Caroli Magni, Ludouici, Lotharij, & filij eius Ludouici de Ecclesiasticis Decimis in eorum Capitularibus constituta, non obseruauerit, & eas alibi, quàm in baptismalibus Ecclesiis iniussu Episcopi dederit, & qui dedit, & qui recepit, auctoritate sedis Apostolicæ, & sanctæ Synodi, communione remotus sit. Siquis Romanus, cuiuscumq. sit ordinis, siue de Clero, siue de Senatu, ad nostram Imperatoriam maiestatem uenire uoluerit, aut necessitate compulsus, nostrum auxilium implorarit, nemo ei impedimentum afferat, aut eius uitæ noceat, aut in eunda, aut in redeundo, aut in manendo: liceatq. Imperatori aut per se, aut per legatos suos causam eius cagnoscere: Qui secus fecerit, ab Imperatore puniatur. Vt priuilegium S. R. E. quod primis temporibus per pijssimos Imperatores constitutum est, a nobis firmetur. Vt flagitia de quibus ad vos venimus, quæ in territorio nostro committi conspeximus, in truncationibus, deprædationibus, incendijs, rapinis, & violentijs, a vobis diligentissimè, & pro vt necesse est, legitimè coerceantur. Vt pactum quod a vestro genitare D. Vuidone, & à vobis pijssimis Imperatoribus ex antiqua consuetudine factũ est, renouetur, & inuiolatum seruetur. Quoniam Maiestas vestra nouit, quas conspirationes Romani, Longobardi, & Francifaciant aduersus Apostolicam, & Imperatoriam auctoritatem, in terris beati Petri, ut, sicut prædecessares vestri prohibuerunt, ne fierent, sic in posterum & ipsi Augustali vestro Decreto prahibeatis. Cum ad Pontificatum euecti, basilicam Domini nostri Constantinianam dirutam cerneremus, eius restituendæ causa, qui trabes inciderent, misimus, sed qui missi sunt, nefariorum hominum temeritate, mandata nostra exequi non potuerunt: Quod opus, ut ad exitum perducatur, tamquam dilectissimus filius, & gloriosissimus Imperator, operam date. Et quoniam S. R. E. eo inopia est redacta, ut pecunia, quæ pauperibus pro incalumitate vestri Imperij distribui solebant, unà cum stipendijs clericorum exhausta sint, his ad stabilitatem Imperij vestri, unà cum fidelibus vestris praspicite.* His cum Patres assensi essent, ita perorauit. *Quando igitur vos una consensu, quæ Christo bene iuuante statuimus, approbastis, hortor vos, ut commissæ uobis Ecclesiæ curam agere studeatis, & gregem Christi sanguine redemptum, bonis exemplis, & salutaribus documentis imbuatis. Vbi uerò domum redieritis, ieiunium indicite, supplicationes agite, orantes Deum, ut iram suam a papulo auertat, pacem tribuat, dissidia dirimat, peccata miseranda aboleat, & ad defensianem sanctæ suæ Ecclesiæ spiritalem filium nostrum Imperatorem Lambertum conseruet, & superbarum gentium ceruices sua potenti dextera subijciat.* His actis, dimissum Conciliũ est. Ioannes Pontifex Romam, Lambertus Imperator, venationis causa Marincum in nemus discessit, vbi haud ita diu post, cum defessus labore, dormiret, ab Hugone, Mangifredi filio, cui se custodiendum commiserat, interfectus est: nam paternam iniuriam ita se vlturum Hugo credebat, qua Lambertus Mangifredum eius patrem, Mediolani Comitem, arma in se mouentem, necauerat. Ioannes Archiepiscopus Rauennas, ut ea, quæ erant in Concilio decreta, ad se spectantia efficeret, & ieiuniũ indicit,

indicit,& supplicationes agit:ad conformationem deinde populi sui conuersus,D.Vitalis cœnobium ad sacerdotum cucullatorum regulam deduxit: instituit etiam in D.Mariæ templo,quod extat in Insula Rauennatis agri,cui Palatiolo nomen est,regularem monachorum cõuentũ, qui assiduè die,noctuq. Deum hymnis colerent.& vt Deo seruientibus abũde suppeditaretur victus, ipsam Palatiolam Insulã; quæ Pado,Rheno, mari super,ac Fossa noua circũdabatur,& in qua cœnobium illud,ac templũ erat;vna cum syluis,ædificiisq. omnibus,ac paludibus concessit:atq. et in litore maris ipsius Insulæ,seu in fluuio,qui Padarenus vocatur.Nonnullis seruatis templo D.Georgii, quod non longe ab ipso cœnobio aberat;voluitq.vt ex ipso monachorum conuentu Abbas deligeretur,& perpetuo matutinis precibus expletis,quinquagesimũ psalmum,& tricies kyrie eleison, ac pro peccatis precem recitarent: quod & post quotidianum hora diei tertia officium,faciendum iussit.Quo verò die migraret ex hac vita; fuit autem deinde XI. kal. Decembr. singuli sacerdotes rem Diuinam,& per tres deinde dies etiam facerent, illiq. precibus de more parẽtarent.Vertentibus annis,eodẽ die,Abbas, pane,vino,carnibus,ac piscibus; vt tẽpus ferret, egẽtes quinquaginta aleret. Assensi sunt huic donationi,Apollinaris Episcopus,Saxinas:Constantinus,Ferrariensis:Romanus,Fauentinus: Cyprianus,Cymaclensis:Petrus,Corneliensis:Florius,Cæsenas:Ioannes,Popiliensis: Apollinaris,Liuiẽsis:Ioannes Archipresbyter Rauennatis Ecclesiæ: Petrus Archidiaconus: Andreas Diaconus: Deusdedit sacerdos, scriba Archiepiscopatus:compluresq. etiam Rauennates scribæ: qui omnes,adscribentes,Rauẽnatem Archi episcopum,sanctissimum,ac beatissimum appellant:Ipse uerò se seruorum Dei seruum,& exiguum oblatorem,harum tabularum initio;quas in D.Vitalis bibliotheca nos legimus; scribit. Ioannes Pontifex Romam reuersus, secundo anno Pontificatus moritur, succeditque Benedictus

ANN. DCCCXCIX. Quartus.Arnulfus Cæsar, quem vitio Imperatorem factum fuisse, Rauennati in conuentu Patres constituerant, pediculari morbo cõfectus interiit:ei subrogatur Hludouicus filius,qui numquam Augustalem accepit coronam,more maiorum: Italis imperium ad Gallos translatum ægrè admodum ferentibus:Quamquam nec deessent ex Italis,qui cum Berengarium non probarent, euocarint in Italiam, Hludouicũ Prouinciæ Regem, Bosonis filium,Hludouici secundi Imperatoris nepotem.Sed haud ita diu post Berengarius,qui descẽdenti in Italiam Hludouico cesserat,in Bauariamq. euaserat,regressus in Italiam,cum pristinum Regnum repeteret, secundo prœlio apud Veronam cum

ANN. DCCCCII. Hludouico vsus,victor Imperium arripit,anno nongentesimo secundo.Duobus ferè post annis Benedictus Pontifex moritur:post quẽ Leo Quintus fuit:

ANN. DCCCCIII. qui de Pontificatu,quadragesimo,postquam fuerat consecratus, die,deturbatus,successorem habuit Sergium tertium;Huius initium Pontificatus magnis barbarorũ tumultibus,perturbatum plurimum est,Vngaris,ac Saracenis Italiam vndique,miserabili populatione vastantibus: Fuit is a partu Virginis an

ANN. DCCCCV. nus quintus supra nongentesimũ: quo præfuisse Rauennati Ecclesiæ Ioannem Decimum, Archiepiscopum, monumenta Vrsiani tabularii complura testantur:successerat hic Petro Archiepiscopo,qui fuerat Ioanni nono subrogatus:& cum Diaconus esset Rauennatis Ecclesiæ, Episcopus Bononiensis factus,decedente Petro,Rauẽnatem sedem obtinuit:quod quo studio,& quibus

bus artibus occiderit, horum tēporum æqualis Luitprandus Ticinensis Diaconus, libris rerum per Europam gestarum suis, ita explicat. *Theodora scortū impudēs, Alberici, qui nuper hominem exuit, auia; quod dictu etiā fœdissimū est, Romanæ Ciuitatis non inuiriliter monarchiā obtinebat: quæ duas habuit nurus, Maroziā, atq. Theodoram, sibi non solum coæquales, uerùm etiā Veneris exercitio promptiores. Harū una Marozia ex Papa Sergio, Ioannē, qui post Ioannis Rauennatis obitum S. R. E. obtinuit dignitatem; nefario genuit adulterio. Ex Alberto autem Marchione, Albericum, qui nostro post tempore Romanæ urbis Principatum usurpauit. Per idem tempus Rauennatis sedis, qui secundus, post Romanū Archiereum, Archipræsulatus habebatur; Petrus Pontificatum tenebat: qui, dū subiectionis officio debito, nominatum Ioannem Papam; qui sua minister Ecclesiæ tunc temporis habebatur; Romam sæpius & iterū domino dirigeret Papæ, Theodora, vt testatur uita eius, meretrix impudentissima, Veneris calore succensa, in huius speciei decorem uehementer exarsit, secumq. hunc non solū scortari uoluit, verùm etiā atq. etiam post concubuit. Hæc dum impudenter agūtur, Bononiensis Episcopus moritur, & Ioannes iste loco eius eligitur. Paulo post ante huius diem consecrationis, nominatus Rauennas Archiepiscopus mortem obijt, locumq. eius, Ioannes, Theodoræ instinctu priori Bononiensi Ecclesia deserta ambitionis spiritu inflatus, contra sanctorum patrum instituta sibi usurpauit. Romam quippe adueniens, mox Rauennatis Ecclesiæ ordinatur Episcopus. Modica verò temporis intercapedine, Deo uocante, qui eum iniustè ordinauerat, Papa defunctus est.* Ceterùm Ioannes bona Archiepiscopatus accurate administrans, multa hoc anno; qui in tabulis publicis a nobis, lectis, eo sæculo confectis, Sergii Pōtificis secundus, Hludouici Cæsaris quartus scribitur; Indictione octaua, Idibus Iulii, composuit, & ad veterem ditionem adduxit: quod & insequentibus, nusquam interruptis, annis, fecisse, similia, Longobardo conscripta charactere, monumenta declarant: atq. illud in primis, quo Heldeberus, & Bertha coniuges, ipsi Archiepiscopo, Ecclesiæq. Rauennati multa elargiti sunt, *pro oblatione, et illuminatione*: anno octauo Sergii Pontificis, Indictione quartadecima: id autem est, a partu Virginis nongentesimo undecimo: iisdem ferè diebus, quibus Sergius mortuus est, atq. in eius locū Anastasius tertius est factus; qui cū biennio post decessisset, successorē accepit Landonē, cuius mentio in tabulis habetur ab Ioanne Rauennatū Archiepiscopo, Indictione secunda, scriptis, Nonis Februarii. Vnde facile eos labi constat, qui tradunt eū Pōtificē, mense Decēbri superioris anni mortuū: cū in quartumdecimū nongentesimum ab orbe redempto, secunda cadat Indictio, Landoni, Ioannes ciuis, & Archiepiscopus Rauēnas successor datus est. ita n. de illo scribit Luitprandus Ticinensis. *Theodora aūt Glycerij mens peruersa, ne amissi ducentorū milliariorū interpositione, quibus Rauenna sequestratur a Roma, rarissimo concubitu potiretur, Rauennatis hūc sedis Archiepiscopatū coegit deserere, Romanūq. proh nefas summū Pontificiū vsurpare.* Rauennatē Archiepiscopatū Cōstantinus iniit. Ioannes Pōtifex magnis in Pōtificatu rebus gestis, Ecclesiæ, Italiæq. maximo fuit usui. Nam auito in auxiliū Alberto Marchione, Saracenos a Græcis in Italiā euocatos, iamq. ex Apulis, & Calabris motos, ipsi Romæ excidiū minitantes, ad Lirim, ingēti clade superauit: cū & ipse in castris Ioānes Pōtifex fuisset, & D. Apostoli Petrus, & Paulus in eo prœlio a quibusdā cōspicerētur: nec diu post eodē anno Berēgariū Italiæ Regē; quod nūquam potuerat ad hūc diē Berēgarius cōsequi; Imperatorē inūxit, Augustūq. declarauit quā quā magna hæc Berēgarii felicitas, ut sūt humana, statim ferè turbari, vnius ope

ANN. DCCCCXI.

ANN. DCCCCXIII.

ANN. DCCCCXIIII.

ANN. DCCCCXV.

ANN. DCCCC. XVII. ra mulieris,cœpta est:Berta,Adelberti Tusciæ Marchionis iã uxore,nouis aduersus eũ,rebus studente.Hoc interim spatio, Constantinus Archiepiscopus Rauennas,anno DCCCCXIX. ditionem Ecclesiæ Rauennatis restituturus, multa nouauit,in quibus XV.kal.Mar.Rauennæ, concessit montẽ,Ancellanũ dictũ,Ioanni,& Mattidiæ coniugibus,iuxta montẽ Domnicũ, & Flabianũ,territorii Ariminiensis.

ANN. DCCCC. XX. Berengarius Bertæ tandẽ cõposito tumultu, aliũde fatigari insidiis Adelberti Eporediæ Marchionis,non destitit,a socru,ut creditur,instigati,cũ Ermẽgardam Bertæ felicẽ haberet in matrimonio: & cũ satis sibi uirũ non esse intelligeret Adelbertus,Rodulfum Burgundionũ Regẽ in Italiam adducẽdũ curauit,a quo Berẽgarius prælio superatus,cum Veronam fugisset,

ANN. DCCCC. XXIII. ibi a ciuibus cõfossus,innocẽs,&nequaquã tali dignus exitu,occubuit.Per idẽ tẽpus moritur Cõstantinus Archiepiscopus,cũ multa in plebatu,ut aiunt,iuris S.Georgii,loco,qui dicitur de Taurino,dedisset Leoni Diacono Ferrariẽsi.Maximis ẽt priuilegiis ac prærogatiuis Ecclesia Rauẽnas ab his Cæsaribus donatur: & ex uetustissimis monumẽtis accepimus,uti ẽt supra dictũ est,hanc iis tẽporibus fuisse Rauẽnatũ Archiepiscoporũ inscriptionẽ. *Domino Sãcto,et meritis beatissimo,atq. Apostolico patri patrũ Domno Constãtino,sanctissimo S.Catholicæ Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopo.* Neq. n.clam me est,& ex marmoribus eius sæculi adhuc cõstat,& supra demostrauimus,Archiepiscopos Rauẽnates,sãctissimos beatissimos,ac felicissimos appellatos : Si quidem post Romanum Maximum Pontificẽ,tunc secundo loco in Italia Archiepiscopus Rauennas habebatur, uti testatũ reliquit Luitprandus Ecclesiæ Ticinensis Diaconus. In Cõstantini locũ Petrus Bononiensis sufficitur,qui appellatur in tabulis publicis hoc modo. *Petrus seruus seruorũ Dei, Diuina gratia Archiepiscopus Quartus,iunior,pollens.* Domo Bononiensis fuit, & si superiores hoc nomine Archiepiscopos repetamus,quinctus numerabitur.Italiam hoc tẽpore, Cæsaribus desertam:nam occiderat Berengarius,Rodulphus in Burgundiam redierat; impotens fœmina, Ermengarda; Adelberto Eporediæ Marchione, viro, mortuo; moderabatur: quòd pudore,pudicitiaq.expugnatis in omniũ non virorum modo Principũ, sed & ignobilium,complexum,deueniebat.Circiter id tẽporis,Englarata Comitissa,Ingelrada etiam vocata, Martini Ducis,ciuis Rauẽnatis filia,in opido Mutiliano,quod erat suæ ditionis,insigni rerũ magnificentia,aulæq. splendore,degebat.Multis aũt oculos in eam coniicientibus,& eius appetentibus nuptias,vnus ceteris prælatus est,Tigrinus,Palatinus in Tuscia Comes;quem appellabant aliqui Vuidonẽ;nobilitate iuuenis,&opibus,atq.adeo dignitate florentissimus.Is n.cum per speciem venationis,se ad opidum Mutilianum,quasi non sentientẽ,prouectũ simularet,opidũ ingressus,& ab Englarata,officii causa,humaniter acceptus,eam sibi beneuolentiam cõciliauit,ut haud multo deinde labore,Englaratã uxorem habuerit, Mutiliano opido potiretur. Inde cepit,Rauennam,uxoris patriam frequentare; Verũ,vt ex vetustis monumentis coniici potuit:eum Petrus Archiepiscopus,opidum ipsum Mutilianum ad Rauennatem Ecclesiam spectare diceret, & recuperare niteretur,Tigrinus homini manus infert,& in ipsius arcẽ opidi in custodiam abduxit.Vbi his precibus Deũ rogasse,Tolosanus Canonicus Fauẽtinus,suo,quem nos legimus,manuscripto cõmentario,testatur. *Rogamus te Domine Deus,quia peccauimus tibi:Veniã petimus,quam nõ meremur:manum tuam porrige lapsis,qui latroni confitenti Paradisi*

ianuas

iannus a peruisti: Vita nostra in dolore suspirat, & in opere nō amendat: expect. us nos corripimur. & si uindicas, induramur. Ad tot, quas diximus, perturbationes Italiæ, accesserunt Romæ tumultus: hos exciuit Albertus Marchio, e familia Tusculanorū Comitū, opibus, & gratia plurimū pollens, quibus diligentissimi ac uigilantissimi Pōtificis animus mirifice perturbabatur. Quamquam aūt is Roma profectus, ut effugeret Pontificis offensionem, Ortam se cōtulisset, Tusciæ opidum ualido præsidio firmatum, & ad ulciscēdam iniuriam, Vngaros, ut Romanam inuaderēt ditionē exciuisset, tamē illi; cum Rhodulfum Regem in Italiam paulo ante reuersum, in Papiense bellum auersum uiderent; progressi, præcipuē in eam, quam Albertus exceperat, Tusciam irruperunt, puerosq. ac uirgines, & quæ auferri poterant, cetera, in Pannoniam exportarunt. Itaque Pontifex, cum uiribus Rodulfi, quod tenues essent, haud satis fideret, communicato cum aliquot Principibus Italis consilio, Hugonem Arelatensem Comitē, in Italiam euocat: illiq. ob id Pisas ingredienti, internuncios suos obuios mittit, ipse Mantuæ, paucis post diebus, eum adhibet, fœdusq. cum eo percussit: Rhodulfo autem hanc ob rem trans Alpes abeunte, Hugo iniit Italicum Regnum, & ex proceribus Italiæ, multos quos habuit suspectos, mulctauit exilio, cum interea Marocia Alberti Marchionis demortui uxor, quæ diu in Imperio ac potestate fuerat, uiuere priuata nesciens, Vuidoni Tusciæ Marchioni nupta, atq. ad eum traducto urbis Romæ Principatu, qui fuerat Alberti, hominem ad cœptas cū Pontifice inimicitias exercendas, incendit: Ex tandē eò deuenere inimicitiæ, ut Vuidonis mariti ope atque opera, Ioannes Pontifex deiectus de sede fuerit. Sed ut tam insigne conceptum scelus, Vuido, leuiore negocio conficeret, Petrum, Pōtificis fratrem, prius sibi de medio tollendū cōstituit, eumq. die quadam, paucis stipatum forte nactus, immissis satellitibus, in Laterano, Pontifice inspectante, confodit, ac mox Pontificē nihil tale metuentem, comprehendit, & in custodia habitum, ceruicali in os coniecto, cum quattuordecim iam annos Pontificatum gereret, strangulauit: Principem, si vel sacrosanctam summæ dignitatis maiestatem, vel eius præclarè acta, omni Italiæ, hoc tēpore, admodum salutaria, spectemus, hoc nequaquam exitu dignum: sed quē fœminæ studium extulit, odium fœminæ abstulit: non absq. ingenti Rauennatum suorum mœrore, qui eius plurimum Pontificatu, auctoritate, gratia, opibusq. floruerant. In eius locū subrogatur Leo Sextus, qui dū instaurare multa parat, moriens, successorem habuit Stephanū septimū: post quem Ioannes vndecimus, Sergii Pōtificis, ex Marocia filius, Pōtificiū solium tenuit, anno nongentesimo trigesimo: quo anno Hugo Rex, Hlothariū filium, sibi Regni sociū adiungit, si multis Rauennatibus eius sæculi monumētis adhibenda est fides, quæ hunc annū, Regni Hlotharii primum, Hugonis quinctum dicunt: quibus respondent & insequentiū annorum tabulæ publicæ complures. Credo autē id ab Hugone factū, quod uereretur, aliquotq. iam illi haud contemnenda indicia adessent, ne Italici, se deserto, sibi adoptarent Regem, Lambertū, Vuidonis Tusciæ Marchionis; qui post Ioannem Pontificē strangulatum, breui excesserat ex hac vita; fratrem: virū acrem ingenio, & manu promptū: quamobrem postquam Hugo fratrem esse illum suum, negauit; tametsi eadem matre Berta progenitū; illi tandē manus iussit iniici, & Tusca ditione mulctato, tandē oculos erui. Quo factū est, ut Italici palā ad Arnoldū, seu ut alii scribūt, Arnulfum,

ANN. DCCCCXXVI.

ANN. DCCCCXXVIII.

ANN. DCCCCXXX.

Baioariæ Ducem confugientes, hominem in Italiam cum exercitu, spe Imperii, duxerint: Sed ab Hugone, commisso prœlio, superatur. Biennio post Ioan-
ANN. DCCCC. XXXIII. ni XI. Pont. Max. demortuo, Leo Septimus successit, & huic Stephanus Octauus, cuius anno primo, Petrus Archiepiscopus Rauennas, cum religiosi studii, & eximiæ diligentiæ, qua assiduè in administrando Archiepiscopatu utebatur, fructum percipere maturaret, ditionis suæ iura subiũctis sibi populis renouauit: Tabularum, quibus hæc continentur, tale est initium. *In nomine Patris, & filij. & spiritus Sancti. Anno, Deo propitio, Pontificatus Domni Stephani summi Pontificis, & vniuersalis Papa, in Apostolica sacratissima beati Petri sede, primo: Regnante Domno Hugone pijssimo Rege, anno XIIII. Sed & Domno Hlotario eius filio item Rege anno nono, die uigesimo nono Octob. Indict. XIII. Rauenna: Domino sancto & m[illegible]tis beatissimo Apostolico patri patrum Domno Petro, sanctissimo sanctæ Catholicæ sedis*
ANN. DCCCC. XXXIX. *Rauẽnatis Archiepiscopo.* Est autem hic annus a partu Virginis trigesimus nonus supra nongentesimum. qui nullis fuit rebus Rauennæ gestis insignis, quemadmodum duo posteriores, tametsi Romæ perturbatæ res admodum essent, sic ut Stephanus Pontifex a Romanis per ciuilem tumultum affectus fuerit uulneribus fœdis: quorum pudore prodire in publicũ deterritus, nimio animi cruciatu extinguitur. In eius locum Martinus Tertius factus: quem tamẽ eius ætatis monumenta, Marinum appellant, atque ita, si rectè sentiamus, appellandus
ANN. DCCCC. XLII. est. Creatus fuit Pontifex anno quadragesimo secundo supra nongentesimum, ut potest facile ex eius ætatis tabulis cognosci: nam cum Petrus Archiepisco-
ANN. DCCCC. XLIII. pus Rauennas, proximo anno, pridie Idus Iulii, Indictione prima, Seuero nobili uiro, & Rodolindæ coniugibus, prædia multa, præsertim massam, quæ dicitur Quiliano, & massam aliam, quæ dicitur sancti.... cum familiis, colonisq. cõfirmasset, id factum scribitur. *Anno primo Marini Papa, regnante Domino Vgone Romanorum Rege anno XVII. & Domno Lothario eius filio item Rege, anno tertio*
ANN. DCCCC. XLVI. *decimo.* Moritur tamen anno quarto Pontificatus, nulla, quæ ad nos peruenerit, re insigni gesta: illi Agapitus secũdus successit, quo anno Berengarius cum in Italiam descendisset, magno ad se Episcoporum, & procerum Italicorũ concursu facto, Hugoni Regi mœrorem iniecit, cum præsertim audiisset, eum Me-
ANN. DCCCC. XLVII. diolani se pro Rege cœpisse gerere. Itaque Hlothario filio persuasit, ut adiret Berengarium, & Regnum Italiæ ab eo conseruari sibi deposceret: quod cum fecisset, impetrauit. Verum haud ita diu pòst, Hugo cũ se pro dignitate in Italia imperare non posse cerneret; Berengario sacra omnia, ac prophana suo arbitratu, administrante; cum thesauro in Prouinciam abiit, & paulo post uita excessit. Atq. hinc est, quod tabulæ Vrsianæ bibliothecæ, hoc anno; qui fuit a partu Virginis nongentesimus quadragesimus septimus; sexto Non. Octobr. Indict. VI. scriptæ. *Regnante Domno Hlothario Excellentissimo Rege anno XVII.*
ANN. DCCCC. XLVIII. confectæ dicantur: nullo, de Hugone, verbo addito. Mense Martio, qui proximè insequutus est, Petrus Archiepiscopus, Leoni filio Vrsi Ducis, & Odentrudæ nobilissimæ, ut ibi habetur, matronæ, coniugibus, massam Marianam, & multos præterea fundos, ac plebes, iure fiduciario, tribuit. Postero anno Hlo-
ANN. DCCCC. XLIX. tharius Rex uitam cum morte commutauit, extremis anni diebus; si quidem nono kal. Iul. tabulæ extant, quæ Indict. VII. anno quarto Agapiti Pont. Max. Hlotharii autem Regis decimonono, scriptæ asserũtur. Berengarius, Hlotario mortuo, Regnum, vnà cum Adelberto filio iniit, illiq. titulum Rauennatis dominatus

minatus peculiarem adiungit, coniecta in carcerem Adleide, Burgundiæ Regis filia quam Hlotharius decedens viduam reliquerat, a nonnullis Alundam appellatam, ne Ticinum dotalem vrbem repeteret. Circiter id tempus floruisse tradunt Guidonem Rauennatem, qui Gothorum, & Narsetis historiam luculenter scripserit: Huius sæpe meminit Blondus, atq. item alii. eius tamen ad nos scripta minime peruenerunt. Superbe autem, ac insolenter Imperium administrantibus Berengario, & Adelberto, Romani. ipseq. præsertim Agapitus Pontifex, Othone Germaniæ Rege in Italiam euocato, eorum insanum furorem compescunt; Othoq. Adeleidem è carcere eductam sibi in matrimonium collocauit; Rauẽnamq. sæpe diuertit. Cæterum cum Italicum Regnum, Berengario suppliciter postulanti concedente Pontifice permisisset, ipseq. interea esset Germanicis quibusdam tumultibus occupatus, Berengarius cœpit noua moliri & comparato exercitu, illum Rauennam atq. in exarchatũ ducere: Agapitumq. Pontificem vexare. Erat is annus, Pontificatus Agapiti, octauus, vt iis tabulis habetur, quibus hoc anno Petrus Archiepiscopus Rauennas, XVII. kal. Iul. Indict. XI. Ioanni glorioso Comiti; sic enim illæ aiunt; qui vocabatur Bonitio, & filiis, tribuit Massam Fernabatum appellatam. Quo eodem anno. dedit etiam *Marino, qui vocabatur Boneno, capitulario schola negociatorum*: ut eius utar verbis; *nec non Rauenna honorãda puellula, dilecta filia eius, seu filijs & nepotibus, medietatẽ de fundo, qua vocatur Contum & medietatem de cãpo suo Apollinis cum vineis, terris, campis.* Scriptæ autem sunt hæ tabulæ, anno VIII. Agapiti, Pont. Max. regnante Berengario, & Adelberto eius filio: anno quarto Regni eorum, Indict. XII. Rauennæ. Insequenti, Petrus idem Archiepiscopus Conuentum Rauennæ habuit aliquot Episcoporum sibi subiunctorum; vbi Episcopi Ferrariensis precibus, de multis prædiis, quæ occupari ab aliis dicebantur, a Patribus tractatum est: Tandemq. cõmuni consilio Petrus Archiepiscopus, Massam Cupariam, compluraq. alia, Ferrariensi Episcopo, attribuit. Qui autem interfuere, vt ex ipsius actis Conuentus, quæ adhuc in Vrsiana bibliotheca seruantur, charactere Longobardico scripta, collegi, anno Berengarii, & Adelberti Regum, quincto, Indict. XIII. nam Agapiti Pontificis annus, quòd esset exesus, legi non potuit; ii sunt. *Martinus sancta Ferrarien. Ecclesia. N. Liuien.... Gonfredus Episcopus Casen. Harnaldus Episcopus Popilien. Ecclesia. Ioannes Episcopus Cornelien. Gerardus Episcopus Fauentinus. Dominicus religiosus presbyter & Abbas regularis sancti Apollinaris, qui vocatur in Classe: Martinus presbyter & Abbas regularis sancti Seueri. Petrus misericordia Dei presbyter & Abbas regularis sancti Laurentij, qui vocatur in Casarea: Petrus reuerẽtissimus Diaconus sancta Rauennatis Ecclesia. Leo venerabilis Diaconus S. Rauen. Eccl. Ioannes Archipresbyter S. Rauẽnatis Ecclesia. Petrus subdiaconus, Honestus subdiaconus filius quondam Ioannis, qui vocatur Ioannis Dux.* Post hos numerãtur multi sacrati viri Ferrariensis, & Corneliensis Ecclesiæ, quos, ne inutili serie, sola nomina continente, tædio sim, prætereo. Sequuntur deinde ii, prophani ordinis, viri nobiles. *Petrus filius quondam Paulus Dux: Romualdus Dux....* & plerique alii. Ibiq. *Domnus Petrus sanctissimus, & coangelicus Archiepiscopus*. Subscripsere huic synodi decreto, post sacratos viros, qui supra numerati sunt, Ioãnes Consul Comaclẽsis, Ioannès misericordia Dei Dux. Hæc Rauẽnæ hoc anno acta. Postero Sexto Non. Iul. Maria, Leonis, Adelena Fatualdi, filiæ, & Christina Leonis iã uxor,

ANN. DCCCCLI

ANN. DCCCCLIII.

ANN. DCCCCLIIII.

ANN. DCCCCLV.

uxor, tunc uidua; ad hæc Saluinus, Vrsusq. fratres, Vrsi iam mortui filii, loca multa, prædiaq. in territorio Sauiniano, atq. alibi ampla dono dederunt Petro Rauennatum Archiepiscopo, quem uocant coangelicum; atq. Ecclesiæ Rauennati, *pro oblatione, & illuminatione, & pro æterna animæ remuneratione*. Interea Adelbertus Rex, qui Rauennam sedem constituit Regni præcipuam, multa denuo uiolenter agens, Venetosq. mercatores iniuria lacessens, ab Venetis, Petro Candiano, uiro strenuissimo, Duce, superatus est. Cum uerò Cymaclienses, qui semper ueteri studio Rauennatibus fauebant, inuidebantq. Venetis tantum Imperium, Adelberti partes iuuissent, ab eis diripiuntur, ipsumq Cymaclum sic euertitur, ut extollere adhuc caput, aliqua ex parte, uix, ægreq. potuerit. Berengarius, & Adelbertus nihil ob id commoti Italiam omnem tyrannide complebant: Sub idem quoque tempus, Rauennam, Petrus Badoarius, Candiani Venetorum Ducis filius, uenit. Qui, cum, populi Veneti consensu, in Imperii partem assumptus fuisset a patre, seq. insolẽter, & arroganter gereret, dignitate mulctatus, in carcerem primo coniectus, capitisq. damnatus, mox precibus, & rogatu patris, in exilium Rauennam pulsus est. Eum Rauennates honorifice exceptum, benigne, humaniterq tractarunt. Mortuo patre, rursum a Venetis, ob paternæ uirtutis memoriam in Imperium uocatur, multis nauibus Rauennam missis, quæ illum acciperent, & a multis ciuibus Rauennatibus, officii causa, usque Venetias comitatus. Ceterum cum multo quàm antea iniquius, immoderatiusq. imperaret, a popularibus, subiecto ædibus igne, cum vniuersa familia, comburitur. Berengarius autem, & Adelbertus, sacras ædes, Italiæq. populos superbo premere Imperio, pergebant: quamobrem Ioannes Pontifex Max. qui aliquot ante annis Agapito uita functo successerat; decreuit, superiorum Pontificum exẽplo, tot malis remedium adhibere; ad Othonemque Regem, Legatos cum mandatis mittit in Saxoniam, qui explicato infelici rerum Italicarum statu, peterent, ut in Italiam ad eam tyranni deliberandam, descenderet, & hæc si fecisset, Augustalem illi, a Pontifice titulum, ac coronam pollicerentur; id accidit per eosdem ferè dies, quibus Petrus Archiepiscopus, fiduciario iure, multa tribuit in fundo Corniabello, & Corniliano, & Properiano, iuxta Fundum Longianum, & fundum Corolianum, & Foretianum Thebaldo, inclyto, ut appellat, Comiti, anno quarto Ioannis Pontificis, regnante Berengario & Adelberto eius filio anno X. Quarto Id. Mai. Ind. III. Rauennæ, qui an-

ANN. DCCCC. LX. nus est ab ortu Christi nongẽtesimus sexagesimus: Eo qui insecutus est, Otho

ANN. DCCCC. LXI. Rex Germaniæ Italiam ingressus, & libentissimis omnium studiis animisq. exceptus, postquam aliquandiu in Cisalpina Gallia cõmoratus est, Rauennam uenit, mox Romam progressus, cum ingredienti, omnia gratulationis officia, admirabili plausu, præstita fuissent, nono ineunte anno, in Vaticana basilica, ab

ANN. DCCCC. LXII. Ioanne Pont. primus ex Germanis, Augustus Romanorum Imperator, more maiorum, factus, sacris Imperii insignibus, & infulis exornatur. Rauennam deinde non multo post regressus, multis priuilegiis Rauennatem Ecclesiam, Ricardumq cœnobii D. Ioannis Euangelistæ Abbatem, ordinis D. Benedicti, affecit. Inde Papiam progressus est. Sed Berengario adhuc furente, qui vnà cum Vuilla coniuge Montem Feretrum, præsidiis, operibusq. munitum tenebant, secundo Pado, cum exercitu, Rauennam se retulit, atque hinc in

Berengarium

Berengarium progressus, Romam denuò ingreditur, anno nongentesimo sexagesimo tertio: Quo anno Rainerius Diaconus, pictu.. Dom.... simus Comes, & Angelruda Comitissa dudum coniuges, & Tetrigrinus illustrissimus uir, nepos eius iam filius Guidonis Comitis, ius, dominatumque quod illis erat, id autem est a Ronco in Territorio, qui sancto Archangelo uocatur, una cum teplo, ibidem extructo vineis, campis, pratis, familiis, colonis, quæ iam ex successione Ingelradæ comitissæ habuerant, concesserunt Petro Archiepiscopo, quem coangelicum, & sanctissimum appellant, eius successoribus Archiepiscopis in perpetuum XIII. Kal. Septembr. Indict. VI. Rauennæ anno Ioannis Pont. Max. septimo. Otho Cæsar, dum Romæ constituendis Italicis rebus nauat operam, quoniam inconstanti consilio, Ioannes Pontifex Berengarii partibus, abeunte, superiore anno, Othone, apertissimè fauerat, receperatque in vrbem Adelbertum Berengarii filium, Concilium in ante diem VIII. Idus Nouembr. indicendum curauit: Quo plures ex omni Italia Antistites conuenere. Vbi autem ea dies illuxit, ipse cum Petro Rauennate, Engilfredo Aquileiensi, Valperto Mediolanensi Archiepiscopis ei præsedit. Cumq. omnes de more assedissent, minimeque conuenire uideretur, Ioannem Pontificem, qui illius princeps consilii, auctorq. esse deberet, unum abesse, placuit, ante de illius uita referri. Itaque multis eius cædes, adulteria, incestus, periuria, aliaq. omnis ferè generis probra deferentibus, visum est, non prius quidquam decerni, quam ipse Pontifex, qui ab urbe haud procul aberat, ad ea, quæ obiicerentur, purganda crimina, conuentus nomine euocaretur. Hinc scriptæ ad eum litteræ: quibus tamen nihil respondit aliud, quam se pœnis in ferorum omnes deuouere, atque a re Diuina facienda arcere, qui alium Pontificem, se abdicato, crearent, uti iam eos constituisse, acceperat. Decimo inde kal. Decembr. cum iterum conuenissent Episcopi, litteris recitatis, ad eas, conuentus nomine, hoc responsum est datum. Si ad conuentum non accessisset; quando nullam, cur non ueniret, excusationem haberet; se execrationes eius non curaturos, at in eundem reiecturos. Missi etiam Hadrianus, & Benedictus Cardinales, cum peruenissent ad Tiberim, neque eum; quòd, siue animi causa, siue quod verisimilius videtur; ut uitaret Legatorum congressum, uenatum exierat; inuenissent, in vrbem reuersi, rem ad conuentũ, qui iám Quarto Idus Decembris, tertium erat coactus, detulerunt. Tum Otho Cæsar, disseruit se ab Ioanne, è Saxonia accitum; cum illum Berengarius, & Albertus Italiæ Reges opprimerent; honori illum pristino restituisse, sed Ioannem, sacramenti, quo se ad aram D. Petri obstrinxerat, oblitum, Romam Adelbertum vocasse, eundem, aduersus Othonem sustentasse, seditionem in vrbe conflasse, Othonianisq. militibus inspectantibus, lorica, & galea indutum incessisse: itaque quærere, quid ad hæc remedii, Patribus, adhibendum uideretur. Tum omnes, dissentiente nemine, nouo morbo, dixerunt, nouam medicinam, haud dubie, Ioanni, alium esse Pontificem subrogandum, ne Ecclesia malo exemplo corrupta, funditus in perpetuũ periret. Ad hæc Otho, Quando igitur hoc præstare statuitis, alium in eius locum, qui tanto solio dignus habeatur, eligite. His dictis, Ioannes, una omnium uoce, repudiatus, reprobat usq. est. Fuit autem hic annus Pontificatus illius septimus, si eius sæculi monumentis, quæ multa adhuc extant in Vrsiano,

ANN. DCCCCLXIII.

ſiano tabulario, aſſentiamus: nam præter ea, quæ ſupra attulimus, cum hoc anno, Petrus Rauennatum Archiepiſcopus, complura uariis locis prædia, renouata locatione, multis hominibus, conceſſerit, præſertim Nono kal. Sextil. tabulæ cōfectæ ſcribuntur, anno ſeptimo Ioannis Pontificis, Imperante Othone in Italia anno Secundo. Vt hinc pateat, Ioannem, non anno quinquageſimo quinto, aut ſexto, Vidus Ianuar. quod ferè omnes tradunt, ſed quinquageſimo ſeptimo ſupra nongenteſimum, creatum fuiſſe. Eo de Pontificatu deiecto, Patres, ter Leonem Protoſcriniarium, Pontificem acclamarunt, atque ab Othone laudatum, deduxerunt ad Lateranenſem baſilicam. Inde in Vaticanam reductus, ac ſolemni in ea re cerimonia conſeruata, ſacratus, Leonis Octaui, nomen accepit. Qui deinde ad Romanorum libidinem, unde tot mala manauerant, coercendam; nam Albericus Conſul, Ioannem XII. filium ſuum, tametſi admodum iuuenem, opibus, & gratia, qua plurimum poterat, corrupta nobilitate ad Pontificatum euexerat; Hadriani primi Pontificis conſtitutionem, renouauit, qua Carolo Magno tribuerat, ut Pontificē Max. eligeret: cum ea tamen nuſquam vſus fuerit Carolus. In agro Rauennati, circiter hæc tempora, D. Petri ad Vincula templum, ac domus a D. Stephano Vngarorum Rege extruitur: Conſecratur a Gerardo Moriſienſi Epiſcopo, ac paulo poſt martyre. Adiecit Rex ſanctus, uectigal, quo non ſolum monachi ibidem ab ſe conſtituti, alerentur, ſed ſuppeditaretur etiam uictus Vngaris omnibus, religionis cauſa Romam proficiſcentibus: quod ex hoc ipſius Regis diplomate, illuſtrius patebit. *Stephanus Dei gratia Vngariæ Rex, uenerabilibus viris, Abbatibus, & Conuentui monaſterij ſancti Petri ad vincula, quod in territorio Rauennæ ſitum eſt, & eorum ſucceſſoribus in perpetuum. Quoniam illo Domino nos illuminante, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, præfatum monaſterium ueſtrum, per adiutorium noſtrum, ad conſilium Gerardi, venerabilis Epiſcopi Eccleſiæ Moriſanæ, fidelis noſtri, una cum nobili uiro Romano Duce Rauennæ, conſtrui fecimus, & per prædicti Gerardi manus proprias, ac auctoritate Romanæ Eccleſiæ, conſecrari, idcirco nos decet illud Regali munificentia honorare, ac vobis, ueſtrisq. poſteris prouidere, quod ideo in ipſo monaſterio ſeruire poſſitis, peregrinos Vngaros, ac nuncios noſtros, charitatiue valeatis tractare. Quapropter proprio motu, & liberalitate Regali, vobis, ueſtrisq. ſucceſſoribus, in perpetuum, concedimus, & donamus, pro anima noſtra, & parentum noſtrorum, tam antecedentium quàm ſubſequentium; ut Deus, & beatus Petrus Apoſtolus Domini, ab omni uinculo delictorum nos ſoluat; uiginti quinque marchas puri argenti de camera noſtra: quas per uos, vel nuncium ueſtrum recipere debeatis, propter competentes expenſas, quæ nobis, aut nuncio ueſtro de eadem Regali camera noſtra, pro huiuſmodi itinere faciendo, cum prædictis uigintiquinque, ſemper annuatim dabuntur, pro hoc anno Eleemoſyna noſtra, quam nobis facimus, & in perpetuum fieri volumus, Eccleſiam reparare parātis, cum fuerit neceſſe: reſiduum ſit pro indumentis veſtris. Et nos ac ſucceſſores noſtri, ueſtris ſemper erunt orationibus commendati: Hoc quoque auctoritate Regali ſtatuimus, & firmiter præcipimus, atque pronunciamus, quod nec nos aliquatenus contra prædicta ueniamus, nec ſucceſſores noſtri, & nullus aut Camerarius, ſiue Conſiliarius concedere hoc ſit auſus.* Hæc D. Stephanus. Magnus enim erat Vngarorum, ut reliquos populos taceam, numerus, qui quotannis, Romam, ad limina Apoſtolorum viſenda, oſculandaq. veniebant: atque is ad auorum noſtrum

ætatem;

ætatem; qui eos etiam Rauenna frequentissimos transeuntes, Rauennatesq. sanctorum virorum reliquias, & sacras ædes, summa religione uenerantes, uiderunt; seruatus est, religioso more, iam inde ab Ecclesiæ Romanæ primordiis, deducto: quando & D. Ioannes Chrysostomus, explicans D. Pauli ad Ephesios Epistolam, eius maxime urbis uisendæ se desiderio incensum affirmet, ut inter cetera, D. Pauli cathenas, carceremq. præsens veneraretur, & D. Cletus Pont. Max. & martyr, qui paullò post D. Petrum in Apostolico solio fuit, datis ad omnes gentes litteris, religiosum ad limina Apostolorum peregrinandi studium, uti Martinus Polonus auctor est, commendauit, anathemate illius dissuasores execratus. Satis etiam constat Origenem, uotum nuncupasse eundi Romam, &, uti Eusebius scribit, adimpleuisse. Hinc Aurelius Prudentius, vetustissimus Poeta, cecinit, in hymnis Peristephanon

O ter, quaterq. o septies
Beatus vrbis incola,
Qui te, ac tuorum cominus
Sedem celebrat ossium;
Cui propter aduolui licet,
Qui fletibus spargit locum,
Qui pectus in terram premit,
Qui nota fundit murmure.

Hinc Paulinus Nolanus Episcopus, doctrina, & sanctitate celeberrimus, Romam quotannis, religionis causa peregrinari consueuit: Hinc Enodius, Symachi Pontificis aduersarios arguens, scribit, Apostolorum limina, ex omnibus orbis cardinibus, deuotos attrahere: Hinc multas, in Rauennnati, Hospitales domos, ut infra docebimus, fuisse, earumq. adhuc superesse uestigia uidemus. Hoc tempore Petrus Archiepiscopus Diuorum Aderiti, Caloceri, Probi, Proculi, Dathi, Liberii, Agapiti, Marcelliniq. sancta cadauera, ex templo D. Probi, quod erat ad mare, Rauennam, in ædem Vrsianam, ita vti supra memorauimus, transferenda curauit: iisq. omnibus sanctissimis Archiepiscopis, aram eiusdem Vrsiani templi maximam Tert. Non. Mart. consecrauit, & dedicauit. Non est autem hoc loco omittendum quod Regino Prumiensis scribit, Othonem cum Leone Octauo Pontifice, Rauennæ, diem festum, quo Resurrectionis Christi Dei a mortuis memoria, sacris anniuersariis colitur, celebrasse, Conciliumq. ibidem, plurimis assidentibus Episcopis, habuisse, in quo & multæ leges persanctæ editæ, ac latæ fuerunt, & Rauennam, illiusq. Exarchatum, nec, non & complura alia, quæ Berengarii occupauerant, Otho Pontifici restituit, ac veterem Pipini, Caroli, ac Hludouici restitutionem cōfirmauit. Aliqui scribunt id ab Othone actum, Ioanne Decimotertio iam Pontifice, qui Leoni successerat: quo tempore Conuentum Rauennæ, habitum anno supra nongentesimum sexagesimo septimo satis constat, Pontificemq. cum Othone adfuisse: vbi Otho Almaranum generum suum Marchionem declarauit Montis ferrati: Vuidonem Teutonici generis, propinquitate sibi coniunctum, Mutilianæ Comitem confirmauit. Legatum misit Constantinopolim ad Nicephorum Imperatorem, qui Theophaniam filiam Othoni filio, in matrimonium, postularet, ipsumq. filium è Germania, in Italiam, euocauit. Flaminiæ tandem rebus constitutis, cum Pontificem iam Romam dimisisset, post mensem Sep- ANN. DCCCCLXVII.

tembrem; nam eo etiam Rauennæ fuit; transiit in Etruriam: mox in Galliam Cisalpinam reuersus, ubi filium accepit, cum insigni, & planè Regio famula tu, in Italiam descendentem, una secum remigrauit Romam, ibiq. consortem il lum Imperii fecit, & festis Domini Natalitiis corona Augustali insigniri a Pon
ANN. DCCCCLXVIII tifice impetrauit. Per idē tempus, cum Rauennates, Bononiensibus iuncti as sidue Ferrarienses redderent infestos, in eorumq. fines irrumpentes, in uiscera ferè penetrarent, Ferrarienses, cōsulente Othone Cæsare, se Theda Ido Ate-
ANN. DCCCCLXX. stino; quam Familiam nunc corrupto vocabulo, Estēsem; appellamus; Azzonis secundi filio dedunt. Cuius dominatū vrbis Almericus Atestinus, Amizonis filius, anno a partu Virginis DCCCCXXVIII. iam tenuerat, ut auctor est in Historia Atestinorum Principum Ioannes baptista Pigna. Duobus post annis, Petrus Archiepiscopus Rauennas, Conuentum Ferrariæ habuit, adductus, puto, Othonis Cæsaris præsentia, qui deuictis superiore anno in Apulia, & Calabria Græcis, in Flaminiam, & Galliam Cisalpinam, uenerat. Aderant in eo conuentu Adelbertus Bononiensis, Vbertus Liuiensis, Ioannis Corneliensis, Leo Ferrariensis Episcopi, multiq. præterea sacrati uiri cum Rauenna tes, tum subiunctarum Ecclesiarum: Adhæc, nobiles complures ciues, in quibus eminebant, Guarinus Ferrariensis, Guarinus eius filius, Romualdus Dux, Adelbertus, & Sergius germani, seu Romualdi filius suprascripti, Sergius Dux, Petrus subdiaconus sanctæ Rauēnatis Ecclesiæ, filius quōdam Ioan nis Ducis, Paulus de Riccio, Andreas de ponte Augusti, Petrus Consul Gre gorii Ferrariensis. Ibi conquestus est Petrus Archiepiscopus, multa a sua ditio ne abstrahi, ipsumq. in primis caput Sandali, propositisq. ac recitatis diplomatibus; quæ præcepta appellabant; Marini, Agapiti, & Ioannis Pontificū Max. & etiam Othonis Imperatoris; cum in Italiam, uenit, quibus cauebatur, ne quis habitaret in locis Rauennatis Ecclesiæ, neu aliis, præterquam ipsi Archiepiscopo subiicerentur, liberaq. essent; uidensq. Liuzius Episcopus Cre monensis ea ad Comitatū Ferrariensem nulla omnino ex parte spectare, nullius iuris, nisi Rauennatis, esse, Eccico nuncius Othonis Augusti pronunciauit, probauitq. ea Rauennatis esse Ecclesiæ; litterasq. publicas Principū, quas Sergius Rauennas sacerdos, Rauennam ob id a Petro Archiepiscopo missus, attulerat, seruandas. Eo, qui insecutus est, anno Petrus Archiepiscopus, post quam Non. Aprilis, Indict. XIIII. anno sexto Ioannis Pont. Imperante Othone in Italiam anno Decimo, & Othone filio item Rege anno quarto; sic enim in tabulis habetur, renouato emphyteutico iure, tribuit in plebe sancti Georgii multa Ioanni de Romualdo, & Desiderio, cum Rauennatem Archiepiscopatum diu administrasset, sponte se illo abdicauit, ut testis est Petrus Damiani ad Nicolaum secundum Pont. Max. de dimittendo Episcopatu scribens, eiq. adhuc superstiti, mense Augusto; nam tabulæ XIII. Kal. Augusti a Petro confectæ leguntur; Honestus successit, Classensis Cœnobii, ex familiæ D. Benedicti Abbas. Hic Archiepiscopatus ditionem, ac iura explorans, ac renouans, ad sextum kal. Nouembr. Rauennæ, oppidum Scriuolam Rodulfo con cessit, Rodulfus illi sacramentum dixit in frequenti nobilissimorum virorum consessu, in quibus ii potissimum numerantur. Hubertus Episcopus Liuiensis, Sergius misericordia Dei Dux, Petrus filius iam Andreæ ex genere Ducum, Petrus Dux iam Seueri filius, Lambertus Comes eius filius, Paulus ex gene-

genere Ducis, Petrus Dux, qui uocatur de Trauersaria, Sergius Dux, Petrus Consul, qui uocatur de Agusta, Romanus, qui uocatur Sumazzo Consul, & Paulus eius filius, Ioannes de Trauersaria. Apposita sunt autem in medio, in ea Pontificia sella, quam appellant Faldistorium, sacra Dei Euangelia, ingressusq. Rodulfus Comes, ciuis Ariminensis, manu supra Euangelia extenta, ad Honestum Archiepiscopum versus, ita dixit. *Rodulfo Comes fidelis ero, tibi Honesto, & Castellum de Surripola, de iure sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, per feudum tenebo, quousque meus filius, tuus fuerit uasallus: & si a te separatus fuerit, prædictum Castellum aduos, & ad iura uestræ Ecclesiæ reuertetur.* Postero autem anno, quo Otho secundus, Othonis primi filius, Romæ, una cum Theophania vxore, Ioannis Byzantii Cæsaris, qui Nicephoro successerat, nepte, ab Ioanne Pont. Max. Corona Imperii, Othone patre iam sene annuente exornatur; Honestus Archiepiscopus, a Pontifice, bona Ecclesiæ Rauennatis, nouo diplomate confirmari studuit, impetrauitq. Recenset ibi sigillatim, inter cetera, Pontifex, Massam Campiliam, & Fiscaliam, his verbis. *Diuidimus, & damus atque tradimus, seu emancipamus de iure, & dominio, & potestate huius sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, tibi Honesto sanctæ nostræ Rauen. Ecclesiæ Archiepiscopo, dilecto confratri nostro, & per manus tuas in prædictæ sanctæ Rauen. Ecclesiæ, filiæ huius sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, una cum tuis futuris successoribus in perpetuum possidendum tuo iure; id est concedimus, & a nobis alienamus, & a nostris manibus tradimus, atque emancipamus nobis, sicut, & alij sancti patres nostri tradiderunt, & emãciparunt, ita & nos per huius nostri præcepti paginam emancipationis similiter & cõfirmamus, & emancipamus totam massam, quæ uocatur Campilio, una cum omnibus fundoris suis, & cum omnibus iuribus, & pertinentijs suis, piscationibus quoque, & uenationibus suis, & cum omnibus sibi subiacentibus, uel pertinentibus: constituta territorio Gauellense, inter flumen Adicem, & flumen Pado. Similiter largimur, & confirmamus, seu tradimus, atque in perpetuum mancipamus de iure sanctæ nostræ Romanæ, & vniuersalis Ecclesiæ, in prædictæ sanctæ Rauennati Ecclesiæ, id est totam, & integram massam quæ uocatur Fiscalia, cum omnibus suis similiter fundoris, seu; & cum omnibus iuris sibi pertinentibus, necnon cum omnibus uillis, & plebibus in ipsa massa constitutis: piscationibus quoque, & venationibus suis, similiter, & cum omni tributo, censu, atque datione temporali, & annuali, seu districto, & cum omnibus, quæ de prædicta massa ad sanctam Romanam Ecclesiam pertinent: constituta territorio Ferrariense. Hoc quidem modo tradimus, & emancipamus a nobis ambas massas, in te Honesto Archiepiscopo, & in tuis successoribus in perpetuum: habendo, tenendo, ordinãdo, disponendo, seu iudicandi potestatem habeatis in perpetuum, cum uestris successoribus ad iura sanctæ Rauennatis Ecclesiæ beati Apollinaris. Quod, sicut supra diximus, purè, & absolutè, & sine omni condicione, nobis, uestrisq. successoribus, in perpetuum, remitimus, & emancipamus. Si quis de omni clero, siue aliqua persona, aliqua dignitate decorata, siue priuata persona, contra hunc titulum nostri priuilegij, & emancipationis, aliquam litem intulerit, sit compositurus in damnis auri optimi libras centum; medietatem cameræ nostræ Lateranensi, & medietatem sanctæ Rauẽnati Ecclesiæ beati Apollinaris: & sit excommunicatus a nostra amplissima sede Apostolica, & sub anathemate, & nostræ indignationis, et sanctorum Conciliorum Niceni, Constantinopolitani, Ephesini, Chalcedonensis: et qualemcumque honorẽ habere uidetur, ex eo priuari censuimus.* Hæc anno sui Pontificatus septimo, pau- ANN. DCCCCLXXII.

lò

Iò ante quam excederet è uita, Ioannes concessit. Honestus Archiepiscopus non multis post diebus, Quarto Id. Septembr. Rauennæ, tradidit Vuarino Comiti, & Officiæ, clarissimæ fœminæ, coniugibus, necnon Reasæ, & Mariæ puellis, eorum filiabus, Syluam, quæ uocatur Altita, & alia, quæ olim Theoctelmo Comes ab Ecclesia Rauennate habuerat: Syluæ etiam portionem, Maderatam vocatæ, prope Gabianam, Padulli cognomento Frugamano, & iura plebis sancti Martini ingurgo. ad hæc alia complura loca, certis pactis additis, quibus Deusdedit Consul, & ipse Vuarinus gratia Dei, ut ibidem legitur, Comes, atque item alii subscripsere. ANN. DCCCCLXXIII. Proximo anno conuentum Episcoporum suorum Rauennæ habuit, ac de commodis Ecclesiarum statuit, quæ tempori conuenire visa sunt: ibidemq. Adelbertus Episcopus Bononiensis, angustias Ecclesiæ suæ conquestus, possessiones quasdam, quas Parmensem Episcopum iniuste prope Bononiam possidere asserebat, secundum Episcoporum omnium sententiam, recuperauit. Ineunte autumno celebrauit alium in Mutinensi conuentum, cuius pleraque acta, quoniam eius sæculi, & conuentuum morem patefaciunt, operæ pretium facturum putaui, si ex autographo in Vrsiana Bibliotheca asseruato, multis licet locis ob uetustatem exeso, hic describantur. *Temporibus Domni Benedicti Apostolici . . . eius, in Dei nomine anno primo: Imperante Domno Othone pijssimo anno V I. die nono Septembr. Actum in loco ubi dicitur Martialsa, territorio Mutinensi, dum resideret ibidem Honestus coangelicus, sanctissimus Archiepiscopus. S. Rauennatis Ecclesiæ, prope fluuium Sicla, subtus papirione eiusdem Archiepiscopi, & cum eo etiam residentibus, quamq. multitudo, fulgidaq. fama pollentibus, tam Romanorum, & Longobardorum, Archiepiscoporum, Ducum, Comitum, presbyterorum, Diaconorum, & aliorum graduum clericorum, iudicum, Consulum, Castaldiorum, & aliorum ordinum, nobilium, inter quos etiam Vbertus Episcopus. Parmensis Ecclesiæ, Vbertus Episcopus Bononiensis, Ioannes Episcopus Corneliensis, & Leo Episcopus. Ferrariensis Ecclesiæ. . . S. Ariminensis Ecclesiæ, Adelbertus gratia Dei Comes filius quondam Bonifacij, Petrus Comes, filius quondam Seueri, Comes, Garardus, & Arardus germani Comitibus. Lambertus Comes. . . . sancti Petri, Marinus Comes Ferrariensis, Ildebrando, & Rodulfo ger. . . . Ariminensis, Petrus, & Lambertus germ. . . filij quondam Ioanni de ciuitate Bononia. Paulus iudex ex genere Ducis, de ciuitate Rauenna, Petrus iudex de ciuitate Rauenna; Presbyteri. . . . Diaconi. . . . sanctæ Rauen. Presbyteri. . . Diaconi. . . . Parmen. Ecclesiæ. . . . . Dux de Trauersaria. . . . Andrea filius quondam Petri magistri milit. Rodaldo filius Rodaldi Dux, magistro militum, Romoaldo filius Sergi, Petrus filius Adelberti, Henricus filius Romoaldi Ducis. . . . . Attelianus, & Gerardus germ. Consulibus. Mauritius filius quondam Romano Consule, qui uocatur de Theodo. . . item Bononien. de monte celeri, de Galligata, de Bobio. In istorum suprascriptorum præsentia, orta est lis, & magna altercatio, inter Petrus, & Lambertus germ. . . filij suprascripti. . . . . Ecclesia, quo modo suprascriptum Vbertum detinet prædia, & rebus, possessionibusq. eorum, contra voluntatem Petri, & Lamberto germ. & sic cum illis contendat. Tunc Domnus Honestus sanctissimus . . . . quale, altercationes audientes, una uoce cœperunt dicere, quòd bonum, & rectum est, ut lege inter se definiantur, ut inimicitia inibi non adcrescat. Suprascripti uerò Episcopi, & Comiti, & Duces atque. . . . . Episcopus sanctæ Parmensis, clara uoce dixit, Paratus sum hæc omnia adimplere, & per legem definire sicuti uos commen-*

commendatis, atq. sancitis . . . supraſcriptis Petro, & Lamberto germ. hac audien. . . . . ex iure.q. parentum noſtrorum iure proprietatis, & quam per praeceptores, & emphyteoſim de ſancta Rauennate Eccleſia . . . . Vbertus Epiſcopus detinet, & contemplis noſtra p....dimus, & tu nobis contempdit ante dello Potito in integro, & curte Suſiano, poſita ſubtus pleno iure proprie . . . . . . Monaſterio ſancti Ioannis Caſa puronia, atque, & a S. Roman. . . . . Sancti Martini, ibi adificata, cum ſuis pertinentijs, & maſſa Silicesſe, cum Oratorio ſancti Angeli, atque fundum Olmitula . . . . & in fundo Ruda, ſimiliter iure. . . . . & in quarto ſimiliter ſuper fluuio Rheno, & intro ciuitate Bononia ſolas terra, cum caſis, & uacuamentis, una cum . . . . . . dicitur Melloncello, iuxta Rapone, & . . . . praſata ſancta Rauennat. Eccleſia, & de monaſterio ſancti Ioannis Caſa puteria . . . . . uerum etiam, & de ſancta Romana Eccleſia, & alijs rebus circo circa Bononia, uel ubi quam nobis pertinentibus, proprio, quamq. & decondi . . . . . Domnus, Domnus Vbertus Epiſcopus ſancta Parmen. Eccleſia, reſpondit, pariter cum ſuo auocatore, nomine Ingelfredus . . . . . quondam Benedicti de Vallaria, de ipſius pradijs, & curte, & capellis, cum omnibus eorum pertinentijs . . . . Vnde nos, aduerſum nos conuenitis, nos etiam conteptimus, & habemus pro inueſtituris magnis Othonis Imp. . . . . . . & dictum audiuimus, quod pertinent ſupraſcripta res, qualiter ſupradictum, noſtra Parmenſis Eccleſia ante praſentiam Imp. unde reclamauimus, & per eius iuſſionem, inde inueſtiti fuimus, unde nunc modo ſum. . . . . quia nullam ſcriptionem inde habemus, nec ullum directum inde reperire potuimus, nec nihil noſtra Parmenſis Eccleſia attinet, nec nos, ſed ueſtra iuſtitia eſt ad habendum nos, & ueſtris haredibus, & ſi ullum umquam in tempore, ego Vbertus Epiſcopus . . . . . . ſucceſſoribus, aliquam ſcriptionem oſtenderit, uel hac ex parte noſtra Eccleſia, & uacua, & inter ſcedula, & falſa computetur, & nullum in ſe habeat vigorem, uel firmitatem . . . . . . utrumque ſpopondiſſe ſupraſcripta Vbertus Epiſcopus Parmenſis Eccleſia pariter cum ſuo auocatore in aliquo tempore ille, uel ſui ſucceſſores aliqua moleſtia inde fecerit, uel altercauerit, uel inueſtitionem ille facere uoluerit, uel inſtru. . . . . quot inde monſtrauerit, tunc daturo ſe promiſit a ſupraſcriptis Petrus, & Lambertus Germano, uel ad eorum haredibus, argenti libras centum, & omnes iſtas ſupraſcriptas res in duplum reſtituere ſcilicet ſupraſcripto. Paulo Iudex, & Petrus item Iudex de ciuitate Rauenna prudenter ſanxerunt, ſecundum moniſeſtationem, atque ſponſionem indicamus eidem Vberti Epiſcopi manere in ipſa ſponſione, & de ipſis omnibus rebus, & poſſeſſionibus, & curtis, ſeu pradijs, & capellis, & omnibus pradictis rebus, tacito, & contempto, ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus, eſſe, & per manere, & ipſis Petrus, & Lambertus Germ. quiete, & pacifice ipſi, & haredibus illorum habere, & poſſidere in perpetuum. Tunc Senatus, & populi multitudo, qui inibi aderant, laudauerunt, quod rectum, & indicatum, & definitum eſt. Hoc factum eſt ſub die , menſe . Indict. ſupraſcripta ſecunda, Territorio Mutinenſe, in loco ubi dicitur Martialia. Honeſtus Chriſto auxiliante, ſancta Rauennatis Eccleſia Archiepiſcopus, huic, ut prataxatum eſt, notitia, conſenſi, & ſubſcripſi. Ioannes Epiſcopus ſancta Cornelien. Eccleſia, in hac notitia, ſicut indicatum eſt, interfui, & ſubſcripſi. Ioannes Archidiaconus Bononien. Ioannes Diaconus, & ueſt. Ioannes presbyter Bononien. Petrus presbyter Bonon. . . . . . presbyter Bonon. Petrus exiguus presbyter Bononien. Adelbertus Comes, & Arardus Comes; Paulus, Deo annuente, datiuo ex genere Ducis, ut ſuperius, indicaui. Petrus, Diuina gratia, datiuo

ut supl. interfui, &c. Asprandus Iudex sacri palatij: Angelottus Iudex sacri palatij: Theupertus Iudex sacri palatij. & alii plures. Nulla autem in hoc Conuentu Othonis Senioris Augusti fit mentio, quòd hoc eodem anno in Saxonia, Mimilenæ, cum esset Imperatoriis insignibus, in frequenti Episcoporum, & Principum consessu, redimitus, repentè obierat. Id illi multo ante Vuilelmum filium, Episcopum, prædixisse, Petrus Damiani Rauennas, tradit. Benedicti etiam Pontificis primus annus scribitur, quoniam cum Ioanni Tertio decimo, Domnus fuisset subrogatus, vix tres menses hic Pontificatum tenuit, itaque Benedictum hunc habuit successorem, hoc nomine sextum: qui satis diu, ex tabularum Rauennatum sententia, uixit, uti docebimus, cum tamen alii scribant, breui interiisse. Honestus Archiepiscopus sacris rebus intentus, D. Probi cadauer, in Vrsiana æde, sub testudine, honestissime, propriis manibus, collocauit, aramq. eius nomini, quæ nunc non extat, consecrauit, ac dedicauit; addixitq. illi; ut ipsius Honesti verbis utar; *sub dominio, & potestate ambarum Scholarum, scilicet Cantorum, & Lectorum, curtem integram, quæ antiquitus uocabatur Demolito, cum pratis, siluis, pascuis. &c. Item tres salinas constitutas in fundamento nouo de Gaurione. Item statuo, ut quotidianis diebus missas celebrare debeant pro uenia delictorum prædecessoris nostri, Petri Archiepiscopi, seu, & pro animabus omnium fidelium defunctorum: & in die anniuersarij eius, & nostri, omni anno unam missam canere debeant, pro anima ipsius Petri Archiepiscopi, & nostra, unusquisque ex ipsis Canonicis, qui ibidem ordinati sunt, uel fuerint. Nec quis possit alienare dictam rem. Dat. anno secundo Benedicti Papæ, Imp. Othone in Italia anno ... Indict. II. Rauenna. Honestus Dei nutu sanctæ Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopus mitis, oblatorq. prætaxatæ rei exiguus, ad omnia largien. Confirmansq. subscripsi*: Post illum multi item subscripsere sacerdotes, Diaconi, & Leuitæ Rauennates. Fuit autem hic annus ab orbe redempto, supra nongentesimum septuagesimus quartus.

ANN. DCCCCLXXIIII.

D. etiam Vrsicini martyris cadauer, Honestus, ex D. Ioannis Baptistæ templo, Idib. Decembris in ædem Vrsianam transtulit, martyris capite eo in templo, ut ferunt, relicto, ne tam sancti cadaueris reliquiarum expers omninò esset.

ANN. DCCCCLXXV.

Cum autem iis sanctorum corporum translationibus, & diuini cultus veneratione, Rauennæ, lætaretur, accessit maximus ad illius gaudium, & gloriam cumulus ex Romoaldi sanctissimi uiri egregiis, ac penè diuinis institutis. Hic ciuis Rauennas, ex illustrissima, ut inquit Petrus Damiani, scriptor his tēporibus proximus, Ducum stirpe, quæ & Honestorū est, cum Honesti, Duces: Duces, Honesti, utroq. simul nomine, in tabulis posterioris sæculi appellentur; Sergio patre natus, Diuinis rebus totus inhians, ab caducis abhorrere ita videbatur, ut si quando venatū se conferret, aut Pinetum, ac syluas, animi causa, lustraret, nactus solitudinē contemplationi accōmodatam, sese a comitibus abducēs, veneraretur, genibus innixus, Deū, eiusq. numen supplex imploraret. Interea cū de prati possessione inter Sergiū patrem, ac propinquū lis intercederet non parua, Sergius Romoaldū assiduè hortarii, ut ipse adolescēs, propinqui iniurias vlcisceretur: a quo facinore cū Romoaldus abhorreret, pater minari, se illū exhæredaturū, si tam parui illatas patri iniurias faceret. Cum autē ad litem uentum esset, exeunt ex vrbe, exoritur dimicatio; propinquum Sergius interficit: Hic Romoaldus, licet nullū propinquo vulnus inflixerit, tamen tanta pœnitentia facinoris, cui interfuisset, ductus est, ut statim se ad Clas-

sense

ſenſe cœnobiũ receperit, ut ibi, pro more eius ſæculi, homicidii pœnam ſubiret. Ibi autẽ cũ eſſet, in familiaritatẽq. ſe inſinuaſſet monachi eius cõuẽtus, planè ſancti, ab eoq. quotidie admoneretur, uti repudiato vſu rerum mortaliũ, & familiaritate hominum fallacium, ſẽpiterna bona perſequeretur, ſeq. ad Cælituum, ipſiusq. Dei amicitiam adiungeret, curaretq. animum ab omni labe integrum, & caſtum exhibere: præterea Diuum Apollinarem bis illi, concubia nocte, oſtendiſſet, ſubter ex ara, quæ D. Mariæ Virgini Deiparæ, in medio eo templo, dicata eſt, quà ſpectat ad Orientem Solem, ubi eſt in pauimento lapis porphyrites, egredientem, in Pontificia ueſte, manu thuribulum aureum geſtantem, omniaq. eius templi altaria ſuffientẽ, & eò, unde exierat, reuertentẽ, Romoaldus ui Diuina impulſus, monachum induere conſtituit: Monachis autem, ob immite, atque aſperum patris ingenium, id nequaquam audentibus, ipſe ad Honeſtum Archiepiſcopum ſe contulit, illi explicat ſanctum animi ſui ſenſum. Honeſtus laudat, & magis incendit iuuenem, mox monachis imperat, illum ut recipiant, eiq. monachi habitum induant. Quod & factum eſt: ibidẽque tres ferè annos ſanctè vixit. Cum uerò ſummæ perfectionis deſiderio teneretur, audiretq. apud Venetos commorari virum ſanctiſſimum Martinum, ſeu, ut alii, Marinum; quem Sabellicus Rauennatem fuiſſe ſcribit; venia ab Abbate, facilè impetrata, ad hominem adiit, a quo in diſciplinam receptus, eius inſtitutis plurimum profecit. Interea Honeſtus Archiepiſcopus conceſſit. *Petro, nobili uiro, qui uocatur de Trauerſaria, filio quondam Pauli Ducis, ſeu filiys & nepotibus locum, qui dicitur Monticellus, cum loco, qui dicitur Caſtruciano, & cum monticello, qui uocatur Theſello, vbi caſtrum ædificatum eſt, & Eccleſia ſanctæ Mariæ, & ſancti Ioannis, & ſancti Sixti, quam cum ſuis diſpendiys ædificari fecerat, & in prædicto caſtro Taurino, & fundum Albaretum, & Orzale, & in curte de Quiliano, ad Corticariam, & locum qui dicitur Prodenano, qui eſt appendix prædicti Mõticelli, cum arbuſtis, uineis &c. conſtitut. Territorio Populien. Plebem ſancti Donati, iuris ſanctæ Rauennatis Eccleſiæ. Item locum, qui dicitur Salectaria, cum fundis, caſalibus &c. ab uno latere alia Salectaria, & riuus, qui currit inter ambas Salectarias in uulsetera: ab alio, uia, quæ uadit a uulsetera ad caſtrum, quod dicitur Petrola, & curte, quæ dicitur alta, iuris dicti petitoris, a quarto latere, maſſa, quæ uocatur Monte cauallo, iuris S. Rauennatis Eccleſiæ, ſita in territorio Sarſenate, plebe ſanctæ Anaſtaſiæ, iuris S. Rauennatis Eccleſiæ.* Subſcripſit inter ceteros, Gregorius Conſul. Hæc autem idcirco ab Honeſto fiebant, ut uetera Eccleſiæ Rauennatis iura, renouatis tabulis, repeteret. Qua eadem de cauſa, duobus poſt annis menſe Ianuario tribuit Leoni, de Vrſone, de Gregorio piſcinam piſcariam, quæ Auguſta vocabatur, in territorio Comaclenſe, iuxta Padarenum, Pirginiſem, & Padũ: Menſe Maio, Sergio, qui uocabatur Caro filio quõdam Honeſti, & Annæ, coniugibus, filiisq. ac nepotibus eorum, Caſale, appellatum Campo di Rauenna, in fundo Statiliano: certa pacti, & conuenti formula: cui poſt ipſos coniuges, ſubſcripſit Petrus filius quondam Pauli ex genere Ducis. Scriptæ ſunt tabulæ, anno Benedicti Pontificis Max. quincto, Othonis Imperatoris, decimo, indictione Quincta. Vt patere hinc poſſit, eum Benedictum, qui Pontifex Max. creatus eſt anno nongenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, eſſe illum, qui ad huc viuit, annum iam quinctum: cum tamen ſcriptores de Romanis Pontificibus, affirment illum in Pontificatu quindecim tantum uixiſſe

ANN. DCCCCLXXVII.

se menses: successoremq. Bonifacium septimum habuisse, qui Pontifex fuerit menses ferè quattuordecim: quo mortuo, alius subrogatus sit Benedictus hoc nomine septimus, cuius Pontificatus annus hic de quo nunc scribimus, a partu Virginis nongentesimus septuagesimus septimus; mense Maio, secundus fuisset, cum tamen in tabulis Rauennatibus,quæ in membranis, eius temporis charactere Longobardico scriptæ,cōplures in Bibliotheca Visiana extant, Quinctus,ut diximus,affirmetur. Pleriq. etiam Domnum Pontificem ante Benedictum sextum constituunt,nonnulli post eum; patet ex iis,ante illum omni nō locandum,cum non duo,sed vnus fuerit Benedictus Pontifex, qui successorem Ioannem XIIII. habuit Postero anno Honestus Archiepiscopus confirmauit Ghislerio, nobili viro; ita enim scribitur; mediam partem massæ, Auximanæ uocatæ, atq.item opidi,quod est in fundo Cerno ædificatum,cum pagis,vineis,terris, syluis,incolisq.excepto castro,quod est in monte Sentino, quod offania dicitur,illudq. tenent Stephanus,& Rodulfa: iuxta limitem qui inter ipsam massam, & terram sancti Thomæ Apostoli protenditur, & fundum Felcina,& fundum Gemina. Ad hæc adiecit multos in Auximate fundos, qui ad Rauennatem Ecclesiam spectabant. Pari ratione, Petro cognomento Bonizo, & Annæ clarissimæ fœminæ, sic enim ibi dicitur, domos, ædificiaq. dedit aliquot,in vrbe Rauēna inter basilicam Diui Theodori,quæ maioris uocabatur, & monasterium Diuorum Nicandri,& Martiani, sita. Vt autem multa, Honestus, aliis confirmabat, ita aliorum ipse tabulis, quæ tradita iam Archiepiscopis Rauennatibus fuerant,probari studuit. Extant adhuc Huberti Foriliuiensis Episcopi tabulæ,quibus ipse,&,ut ibi dicitur, Archipresbyteri, qui in plebibus ordinati sunt,eæ autem sunt, D. Laurentii in uado rondini, D. Petri in trentula,D.Pancratii,& sanctæ Liuiensis Ecclesiæ,Honesto Archiepiscopo,dū uixerit, utendos, fruendos, viginti manentes, qui tum ad iura tenebantur, ex ipsis plebibus: cum omnibus vineis,& omnibus,qui habere, & laborare uidebantur,concedit, eo ordine,condicioneq. vt si per Pontifices Maximos; Apostolicos sanctæ Romanæ Ecclesiæ vocat; aut per Othonem Imperatorem media pars de districtione; ut eorum ipsa referam verba; vrbis Rauennæ,& Comitatus Decimani, quem ipse cum Lamberto fratre, Honesto, dederat,subtracta fuisset, nec restituere intra sex menses ipse, neque Lambertus posset, Honesto fas esset manentes, qui supra scripti sunt, bonaque, quæ ad Hubertum, & Lambertum ibidem pertinerent, omnia, tenere, possidereque. Harum tabularum hoc est initium. *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Anno, Deo propitio, Pontificatus Domni Benedicti, summi Pontificis, & uniuersalis Papa, in Apostolica sacratissima beati Petri Apostoli Domini sede, sexto; sicque Imperante Domno Othone a Deo coronato in Italia, anno X I. die 1 1. men. Octobr. Indictione V I. in loco, qui dicitur Conuersito, territorio Ariminense.* Interim Romoaldus cum Marini mores satis difficiles summa patientia, atque alacritate superasset, religione incensus, ut Diuinum cultum ampliorem redderet, in Galliam, ad Aquitanos profectus est, se illi Comitem adiungente Petro Vrseolo, uiro sancto, qui cum sponte Venetorum Imperium deposuisset, totum se contemplationi rerum Diuinarum, uitæq. innocenter agendæ tradiderat. Ibi triennio exacto, ligone terram fodiens, ac sementem faciens,propria agricolatione,una cū Ioanne Gradenico Veneto ciue, si-

ANN. DCCCC-LXXVIII.

bi

bi victum parantes, summa semper abstinentia usi, cum in Vitis patrum legissent, ex illis quosdam, tota hebdomada, nihil omnino comedisse, die Dominico festo, conuenire solitos, & simul cibum sumere, Romoaldus, durissimũ hunc uiuendi modum aggressus, eum quindecim fere annis seruauit. Otho secundus Cæsar, cum esset Rauennæ, ubi sæpe commorabatur, Theophano; ita enim ibi scribitur; vxoris rogatu, anno DCCCCLXXXI. Benedictæ Abbatissæ D. Mariæ, cui Cereseo titulus est, iura omnia, ac prærogatiuas confirmauit, quæ firmauerant superiores Cæsares, atq. etiam Arardo Comes, & Lambertus dono dederant: in quibus præcipuè numerantur Castrum Taibanum, Carbonaria maior, & minor, & in Cæsenate agro complura: quæ omnia tabulis Augustalibus ipsius Othonis describuntur. Eas nos tabulas legimus in Bibliotheca sacrarum Virginum D. Andreæ. Dat. XVIII. Kal. Febr. anno Incarnat. Dominicæ DCCCCLXXXI. Indict. IX. Regni XX. Imperii. XIIII. Rauennæ. ANN. DCCCC LXXXI.

Eodem anno Honestus Archiepiscopus, multa prædia, iure Emphyteutico, probauit, Gregorio, & Michaeli germanis, & Petro filio iam Pauli ex genere Ducis. hæ tabulæ cõfectæ scribuntur, anno nono Benedicti Pontificis, Imperii Othonis Quartodecimo, Indict. Nona. Postero, qui annus Decimus Benedicti asseritur, kal. April. concessit Arardo Comiti, nobili uiro, sicq. ingenuæ, & nobili matronæ, Ingizæ, coniugibus, domum, fundos, & alia quorũ in media parte erat germanus Ioannis, nomine Hermanfredus, & Gregorius subdiaconus Rauennatis Ecclesiæ, qui uocabatur Orzo. ANN. DCCCC LXXXII.

Insequens annus motum habuit Caloprinorum, qui licet Veneti tunc ciues essent, Rauenna tamen originem ducere ferebantur. Ab iis, Otho Cæsar cum esset Veronæ, priuatum vlcisci iniuriam cupientibus, ad bellum Venetis inferendum impulsus, edixit, ne quis quid eis annonæ suppeditaret. Quamobrem a Venetis necessariarũ ad victum rerum inopia statim oppressis opidani Capitis aggeris defecerunt. Rauennam deinde Otho transgressus, hicq. commorans, eodem anno, pridie Id. Iulii, Andream D. Mariæ, in palatiolo, Abbatem, id postulantem, eaq. omnia bona, quæ cœnobii illius iura spectaret, in clientelam accepit: nec multo post, Romæ decessit: cui Otho tertius, filius, a Germanis, qui tum Romæ frequentes aderant, subrogatur. Moritur eodem ferè tẽpore Honestus Archiepiscopus, non absq. Rauennatũ summo dolore: cui Ioannes succedit Vndecimus, Ticinensis: quem pleriq. fuisse deinde Ioannem asserunt, in Pontificatu Maximo, Decimum septimum. ANN. DCCCC. LXXXIII.

Hic statim factus Archiepiscopus, a Pontifice in Germaniam missus, Aquisgrani coronam Othoni tertio adhuc puero imposuit. Inde Rauennam reuersus, & ditionem suæ Ecclesiæ omnem inuisit, & tabulas nouas fecit: in his multæ habẽtur anno nõgẽtesimo octuagesimo quincto, a partu Virginis, qui annus, ibi primus Bonifacii Põtificis Max. Ind. XIII. scribitur, Idibus Martii. Colligi hinc potest, cũ Bonifacius a nõnullis dicatur iam antea in solio Pontificio sedisse, annis abhinc decẽ, inter duos illos Benedictos, quos ex Rauennatibus monumentis, diximus nos unũ fuisse, illud aut nequaquam fuisse verũ, aut nullo loco habitũ. Hæc fusius notasse ad illustrandam horum Pontificũ Maximorũ seriem, ex uetustis, & apud me certissimis eius sæculi tabulis publicis, quas Iulius Ruuereus Cardinalis, Archiepiscopus noster, Rauennã adducendas nuper curauit, non incongruũ duxi. ANN. DCCCCLXXXIIII. ANN. DCCC. LXXXV.

Proximo anno Ioannes Archiepiscopus, anno secũdo Pontificatus Ioannis Quinctidecimi, mense Decẽbri ANN. D. CCC. LXXXVI.

Indict. XV. Rauennæ, nobili uiro Petro, Petri, qui uocabatur de Christodu
ANN. DCCCC-LXXXVIII. li, filio, eiusq. filiis, ac nepotibus, domos, prædia, villas, Rauennæ, in eiusque agro sitas, iure emphyteutico, locauit. Biennio post, anno tertio Ioannis Pontificis. V. Idus Iul. Indict. prima, Rauennæ, simili iure, complura tradidit, Ioanni Consuli, cognomento Nazo, & Rachildæ coniugibus. Post an-
ANN. DCCCC-XCI. nos tres Mutiliani, mensa Iulio fuit, Ditionem Rauennatis Ecclesiæ omnem inuisit, multa; nouis tabulis factis, concessit. Proximo, assensit Asulfo Episcopo Hadriensi, ut templo Diuæ Mariæ è Gauello, decimas daret
ANN. DCCCC-XCII. totius fundi de Gauello: quod fecit eodem anno Asulfus, in ipsius templi cœnobio, XVIII. kalend. Septembr. *Pro oblatione, & illuminatione animæ suæ, & suorum prædecessorum*. Cum autem Romoaldus interea Diuinam legem in Aquitania late promulgasset, plurimosq. & uitæ sanctitate, & uerbis, & in his Olibanum Comitem, in cuius erat ditione, cœnobium Romoaldi, ad pietatem induxisset, statuit in Italiam, idem facturus, reuerti: Verum adeò in oculis erat omnium, ut discedere iam instituentem, obtruncare decreuerint: ut quem apud se habere uiuum non possent, eius mortui cadauer sanctum uenerarentur. Sed ipse Diuino Spiritu afflatus, eorum elusit consilia, Rauennamq., confecto, nudatis pedibus, itinere, cum uenisset, opportunam patri opem attulit: Sergius enim pater; Deo, filii precibus id tribuente; caducarum rerum fluxu, uanitateq. commotus, in D. Seueri cœnobio, sumpto cucullo, canendis Diuinis laudibus, rebusq. cælestibus contemplandis, uitam agebat. Verum peruetus, idemq. perpetuus humanæ salutis hostis, qui ægrè id tulerat, assiduè hominem uexatum, eò iam deduxerat, ut omnino cucullum deponere, & ad pristinum institutum uiuendi regredi constituerit. Quod Romoaldus sentiens, & patrem acerrimè increpat, & nihilo minus de sententia discedentem in carcerem, ac compedes coniectum, eò usque in custodia habuit, dum resipiscens, ad Dei misericordiam supplex confugit, animiq. vitium sensit, & lacrymis diluit: & quidem opportunè: nam breui, cum orationem, & lacrymas, coram Saluatoris imagine, de more, ad Deum funderet, repente sibi uisus Spiritus sanctus: qua specie, incertum; sūt, qui ignis dicant; & statim, quasi pertransiens, ex illius oculis se proripuit, paucisq. post diebus, sanctissime ex hoc lacrymabili hospitio, cælestem in patriam euolauit. Romoaldus excitata sibi, in palude Classensi, cella, ad pontem Petri incoluit: sed cæli grauitatem veritus, qua, si valetudo periclitaretur, esset institutum durioris vitæ genus intermittendum, id ne accideret, migrauit paulo post ad Classense prædium, ubi iam cœmiterium fuerat, tunc D. Martini in Sylua erat templum. Ibi a cacodæmone sub uesperam, dum Psalmos recitaret, verberibus est affectus, & in fronte, cadentibus fenestræ tabulis, uulneratur, cuius perpetuò deinde cicatricem seruauit. Sub id ferè tempus Crescens Nomentanus, Consulatum Romæ adeptus, cum superbo, atque ambi
ANN. DCCCC-XCIIII. tioso ingenio, niteretur sibi Imperium conflare, Ioannem Pontificem Max. Vrbe expulit: Pontifex Othonem Cæsarem euocat in Italiam; sed postero anno, vix in hanc prouinciam descenderat, cum Ioannes uita cessit, eumq. Ioannes alius, qui sextidecimi gessit nomen, consequutus est, qui post menses quat-
ANN. DCCCC-XCV. tuor, & ipse migrauit ex hac vita. Interea Rauennam Otho venerat; ubi cum Classense cœnobiū conformare vehementer cuperet, dedit optionē monachis

quem

quę vellent, Abbatis eligendi, Romoaldū illi cōmuni sententia postularūt, qui tū in Pereo palude, duodecim ferè passuū millibus Rauēna procul, angusta in cellula, degebat uitam, pauloq. ante excitatum in ea incendium, humanis post habitis remediis, sola ad Deum prece, diuinitus, Guillelmo eius discipulo, magnopere mirante, restinxerat. Sanctum uirum ad aulam Regiam per nuncium euocatum, Otho uenturum diffisus, ad eius ipse cellam, occidente iam sole, adiit, in eaque, a uiro sancto exceptus comiter, cum eo pernoctauit. Ceterum cum impetrare non posset, ut Classensibus Monachis praeficeretur, postridie mane, eum in vrbem secum adduxit, dirarum telis, ab omnibus, qui aderant Episcopis penè obruendum, minatur, nisi assentiret. Itaque tandem assensus est, & ab Othone Caesare, Ioanneq. Rauennatum Archiepiscopo ad coenobium Classense deductus, eius Praefecturam, magna Monachorum uoluntate, iniit. Paulo post Otho, cum adhuc Rauennae esset accepto nuncio de Ioannis Pont. Max. obitu in frequenti consessu procerum suorum, potestate abusus, Brunonem Saxonem, propinquum suum, Pontificem Max. hic declarauit. Mox Romam ambo progressi, Bruno consecratus est, Gregorii Quincti assumpto nomine, Otho, a Gregorio, Augustali corona a titulo insignitus. Sunt qui haec omnia Rauennae facta putent. Gregorius Ioanni Rauennatum Archiepiscopo, quem Reuerendissimum, & Sanctissimum confratrem appellat, anno ab ortu Christi DCCCCXCVI. cum Ecclesia Rauennas, ita de sua dignitate excidisset, vix vt aegrè sustineret Metropolis nomen, eius Archiepiscopi rogatu, omnia confirmauit, quae Rauennati Ecclesiae fuerant a superioribus Pont. Max. concessa: Ibi autem haec recenset. Coenobium D. Hilari in agro, cognomento Gallicata, aedificatum, quaeq. eius iuris sunt omnia, Massam Fiscaliam appellatam, cum iis, quae ad eam pertinent. Plebem; sic enim in ipsis litteris scribitur, Cornu Ceruinam: inq. iis omnibus potestatem iudiciariam, & publicas omnes iuris functiones eidem Archiepiscopo Rauennati cōfirmauit. Accessere ad haec duo coenobia in vrbe Arimino, D. Thomae alterum, alterum D. Euphemiae, iis omnibus adiunctis iuribus, quae ad illa spectarent. Sanxit etiam, uti agricolae, & omnes, qui a Rauennatibus Archiepiscopis, in Hadriano, Ferrariensi, Cymacliensiq. penderent, immunes essent, nullamq. possent ad publicam functionem, aut operam, praeterquam ab Archiepiscopis, cogi: ipsaq. Rauennatis Archiepiscopatus bona, nisi cētum annorum spatio, praescriberētur. A flumine Punctari uocato, unà cum palude Argentae, cumq. iis omnibus locis, in quibus exerceri piscatus posset, & aucupium, & venatio: omnia item aedificia, & iura, quae in ipsius fluminis vtrisque ripis essent, vsque ad portum maris: nec non portū Volanae; quem pleriq. antiquis Olanam fuisse affirmant; vsque Ceruiam, vna cum littoribus suis, syluisq. omnibus, & ceteris, quae condita ibidem essent, confirmauit. Lapides praeterea omnes, tam qui supra terram, quam qui infra, etiam qui in aedificiis publicis, extra opus essent, largitus est: sanxitq. ne ab aliquo sacris initiato uiro, qui aut Rauennae uiueret, aut de Rauennatis Ecclesiae familia existeret, per omnem Aemiliam, ac Pentapolim, quodpiam portorium exigeretur: quemadmodum ex Pontificiis ipsis litteris; quae in D. Vitalis bibliotheca adhuc seruantur, & nos legimus; cognosci luculentius potest. Scriptae sunt autem anno primo Pontificatus Gregorii, Imperii Othonis tertii, etiam primo, mense Ianuario, a Petro Regionario scriba. V. kal. Februarii, iubente, atq. approbante

ANN. DCCCCXCVI.

probante Ioanne Epiſcopo Albanenſe, & Apoſtolicæ ſedis Bibliothecario. Patere autem hinc poteſt, eodem anno coronatum Othonem Auguſtum, quo & Gregorius Pōtifex renunciatus eſt: cum alii id in ſequentem annum reiiciant. Feretranum etiam Epiſcopatum Rauennati Eccleſiæ ſubiunctum, Gregorius probauit; quod & de Placentino fecit: extant adhuc in Vrſiano tabulario Pontificiæ de his litteræ, in quibus hæc ita ſcribit Gregorius. *Quapropter conſiderantes etiam uniuerſas hæreſes in ſancta Catholica Eccleſia miſerabiliter ortas, dignas reſecari ſanctæ Rauennat. Eccleſiæ, Tibi Ioanni, eiuſdem Eccleſiæ venerando Archipræſuli, tuiſq. ſucceſſoribus, in perpetuum, paterno amore ſubuenimus. Placentinam etiam iniuſte tibi a meo anteceſſore ablatam, & contra canones ſub nomine Archiepiſcopatus locatam, tibi, eiusq. ſucceſſoribus refutantes in perpetuum. Inſuper etiam a noſtro Apoſtolatu poſtulaſtis, quatenus pro omnipotentis Dei amore, mercedeq. animæ noſtræ, & pro ſtatu Regni Domini inuictiſſimi tertij Othonis Imperatoris Auguſti, Epiſcopatum Monteferetranum, cum omni integritate ſua, ex noſtro dono, ſub iure ſanctæ Rauennatis Eccleſiæ donando, & Epiſcopum conſecrandi a modo in antea cui volueritis, tibi, tuiſq. ſucceſſoribus, noſtræ Apoſtolicæ auctoritatis priuilegio muniremus in perpetuum. Propterea tuis flexi precibus, ad honorem S. Rauennatis Eccleſiæ, & ſtabilitatem eiuſdem venerandi loci, ipſum iam ſatum venerabilem Epiſcopatum Monteferetranum, cum omni integritate ſua, ſcilicet, Eccleſiis, capellis, caſis, caſalibus, curtibus, manſis, colonijs, abbatijs, cellis fundis, ſeu terris, uineis, pratis, paternis etiam familijs utriusq. ſexus, et cum omnibus ad ius notati Epiſcopij legaliter pertinentibus, ſaluum & in cunctis quietum conſiſtere ſub iure S. Rauennatis ſedis, tuitione, ſine cuiuslibet quacumque contradictione. Ita ſcilicet confirmantes, decernimus, ut Epiſcopus, qui in eodem Epiſcopio pro tempore fuerit, a te, uel a tuis ſucceſſoribus ordinatus ſine omni contradictione, ſubiectionem impendant, &, ut alij ſuffraganei, in omnibus ſecundum Eccleſiæ tuæ præfatuum obediant. Inſuper namq. ſub Diuini iudicij obteſtatione, interminantes præcipimus, atque iubemus, ut nullus Imperator, uel Rex, Dux, aut Marchio, de præfata conſecratione in aliquo te, tuosq. ſucceſſores lædere præſumat, ſed a præſenti: Decima Indictione in antea, uſque in perpetuum, quemcumque eligere uolueritis, per noſtram conceſſionem, Eccleſiaſtico more, in præfato Epiſcopatu, Epiſcopum conſecrare debeatis remota omnium hominum contradictione.* Hæc atq. alia in ſuis litteris Gregorius, ſcriptis *manu Petri ſcriniarij notarij, & Regionarij, S. Romanæ Eccleſiæ in menſe Iulio, Indictione ſupraſcripta Decima, Dat. Nonis Iul. per manus Ioannis Epiſcopi ſanctæ Albanenſis Eccleſiæ, & Bibliothecarij ſanctæ Apoſtolicæ ſedis.* Quæ de Placentino Epiſcopo hic dicuntur, ſpectant horum temporum motus, quibus Ioannes quidam Conſtantinopolitanus, cum Placentiæ eſſet Epiſcopus, & doctrina, opibusq. præſtaret; vnde tenues miſerorum mortalium animi ſæpe inflari conſueuerunt; ultro ſe Archiepiſcopum appellauit: & Gregorio Pontifice Roma abeunte, quòd Creſcentis Nomentani, denuò, ob ueterem dominandi libidinem furentis uim ſuſtinere nequiret, Pontificem, aduerſus Gregorium, ſe declarari paſſus eſt. Quamobrem Gregorius in Germaniam conceſſit, Othonemq. Cæſarem ſecum in Italiam, cum firmiſſimo exercitu, poſtero anno, deduxit. Fuit Otho Rauennæ menſe Aprili, hicq. Alaſiæ ſororis precibus,
ANN. DCCCC. XCVII. commotus, Vuidechindo, a quo illuſtris Carettorum familia manauit; multa donauit in Liguribus, Taurinisque: Ioannes Rauennas Archiepiſcopus, cum hoc eodem anno, ad Quartumdecimum Kal. Maii multa in Rauennate

concessisset Petro Dei nutu ex genere Consulis, idq. coram Faroaldo Iudice & Petro filio Petri Ducis, ipsiq. Hermenfredus Abbas Galliatensis designatus, obsequium, Rauennæ, fidemq. sacramento solemni iurasset, breui decessit; seu, ut nonnullis placet, ad alium Episcopatum assumptus est. Sunt qui scribunt, in Taurinos, ad montem Caprasium, se abdidisse, ibidemq. D. Michaelis ædem ab Hugone Marino Aluerno, montis Buceri Regulo, Siluestri secundi Pontificatu excitatam ædificiis ornasse. Vtcumque; Gilberto Gallo, quem appellant aliqui Gerebertum, potiundi Archiepiscopatus Rauennatis locum reliquit. Is, cum summa, vt aiunt, ductus ambitione, ut caducis honoribus exornaretur, totum se cacodæmoni tradidisset, adolescens, primum cucullum in Floriacensi cœnobio sumpserat, mox inde egressus, petierat Hispalim; quæ est in Hispania nobilis ciuitas; bonarum artium causa, quarum & studiosus fuit, & peritissimus euasit. Eius auditores, & discipulos fuisse ferunt Othonem Cæsarem, Robertum Galliæ Regem, Hlotharium, virum non minus nobilitate, quam doctrina clarum, qui deinde Senonensis Episcopus fuit. Itaque Gilbertus, ab Hugone Rege, Archiepiscopatum Remensem, pulso inde Arnulfo, adeptus est, mox de illo deiectus, Rauennatem iniit, a Gregorio Pontifice donatus pallio atque his litteris. *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, Gerberto S. Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopo, ac nostro spirituali filio, & per te in eandem Ecclesiam, cunctisq. successoribus tuis Archiepiscopis in perpetuum. Quoniam Apostolicæ sedis beneuolentia, & antiquæ consuetudinis zelo prouocati, fraternitatem tuam Ecclesiæ Rauennati præfecimus, insignia præsulum eiusdem Ecclesiæ dignum duximus tibi conferenda, cum usu pallij, quo uti debeas certis temporibus, certisq. modis sicut antecessores tuos usos fuisse cognosces. Hoc te nihilominus admonentes, vt sicut a nobis huius decoris vsum, ac sacerdotalis officij honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum, atq. actuum probitate, susceptum in Christo sacerdotium adornare contendas: sic enim alterno eris decore conspicuus, si cum habitu corporis, mentis quoque bona concordant, vt foris compositus, intus autem directus, Deo, cum propheta, verè dicere possis, prouideo Deo in conspectu meo semper, vt sit a dextris mihi, ne vmquam commouear. Vt autem charitatis in nobis fundatæ dulcedinem recognoscas, ex gratuita largitate nostra, post mortem Adeleidæ Imperatricis Augustæ, donamus tibi, tuaq. Ecclesiæ districtum Rauennat. vrbis, ripam integram, monetam, teloneum, mercatum, muros, & omnes portas Ciuitatis. Si verò alia priuilegia aliquibus facta apparuerint, sanctæ Ecclesiæ obnoxia, & huic nostro priuilegio contraria, auctoritate Dei, & sancti Petri, ad nihilum redigenda illa dijudicamus: & hoc quod facimus, stabilimus, & intactum permanendum iubemus. Donamus etiam tibi, tuaq. Ecclesiæ sanctæ, Comalensem Comitatum, post mortem Adeleidæ Imperatricis Augustæ, vt tu, tuaq. sancta Ecclesia, tuiq. successores, illum, cum omnibus inibi pertinentibus, liberè teneant, & ordinent in perpetuum, & quod benè factum est, vt bene reseruemus, & in melius corroboremus, priuilegium, quod tuo prædecessori Ioanni, cum Monteferetrana, & Ceruiensi Ecclesiis, & cum omnibus, quæ sibi largiti sumus, ex nostra beneuolentia, tibi, tuaq. sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, tuisq. successoribus confirmamus, & incorrupta semper esse decernimus: idest, monasterium sancti Thomæ Apostoli, & sanctæ Euphemiæ martyris, cum omni integritate eorum, & cum omnibus rebus, & possessionibus eorum cultis, & incultis, tam in Ciuitate Ariminensi positis, quam extra, scilicet in comitatu Pensauren. Ariminen. & Monteferetrano collocatis: quæ omnia per centum iam curricula annorum,*

norum, nostra Ecclesia, & nostri antecessores tenuerunt, & nos, Deo gratia, tenetis quietè: id est, castellum quod uocatur Ligabicci, cum omni pertinentia sua, & curte de sancto Hermete, cum prædicta ecclesia, & cum casalibus, & appendicibus suis f. castellum, quod uocatur Galliola, cum omni pertinentia sua, nec non & castrum, quod uocatur Granariolo, cum omnibus rebus, & possessionibus suis. Et ut paternitas boni tatis nostræ, filiationem tuæ deuotionis summo affectu, & affluenter in Christo enutrias, auctoritate Dei omnipotentis, & sancti Petri, principis Apostolorum, hoc nostro priuilegio, præceptum de Regiensi Episcopatu, cum omnibus sibi adiacentijs, a uenerabili Othone Augusto, tibi, tuaq. Ecclesiæ, tuisq. successoribus attributum, confirmamus, stabilimus, & inconuulsum permanendum præcipimus, ut teneas, defendas, regas, & ad Dei honorem, tam tu, quam tui successores liberè ordinetis. Confirmamus etiam tibi, tuaq. Ecclesiæ in perpetuum donamus Casenam, cum omnibus inibi pertinentibus: & potestate Apostolica iubemus, ut de subtus strata, usq. ad mare, nullus audeat districtum, aut uenationem ullam exercere, nisi cui tu, aut tui successores iusserint, sed absque omnium hominum inquietudine, ad honorem, & utilitatem tuam, potestatiuè omnia ibi facias, & præcipias. Omnia etiam priuilegia iam pridem a prædecessoribus nostris tuæ Ecclesiæ collata, omniaq. præcepta aut a Regibus, aut Imperatoribus, pro Dei respectu, attributa, hoc nostro priuilegio in uoluntate Dei, & auctoritate sancti Petri, confirmamus, corroboramus, & in æternum ualere uolumus, & præcipimus. Si quis igitur contra hæc, quæ per hoc nostrum priuilegium pie & firmiter disposita sunt, temerario ausu ire tentauerit, sciat se auctoritate beati Petri principis Apostolorum, cuius immerito uices agimus, anathematis uinculo innodatum, & cum Diabolo, & Iuda traditore etiam in supplicij incendio concremandum, sicq. irremediabiliter inuoluendum, ne umquam a nexibus anathematis sit absolutus. At uerò qui obseruator extiterit in omnibus, custodiens huius nostri Apostolici constituti auctoritatem, ad cultum Dei nostri respicientes, benedictionis gratiam a misericordissimo Deo nostro multipliciter consequatur, & uitæ æternæ particeps efficiatur. Script. per manus Petri, notarij, & scriniarij sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Aprilis, Indict. X. Bene Valete. Dat. IIII. Kal. Maij, per manum Ioannis Episcopi sanctæ Albanen. Ecclesiæ & bibliothecarij sanctæ Apostolicæ sedis, anno Pontificatus Domni Gregorij summi Pontificis, & uniuersalis Papæ, in sacratissima sede beati Petri Apostoli anno. I I. Imper. Domno Othone I I I. a Deo coronato, magno, & pacifico Imperatore anno. in mense & Indict. suprascripta. X. Gerbertus Archiepiscopus cum multa in Archiepiscopatu optimè constituit, tum illud egisse constat, quod Concilium habuit Episcoporum omnium, qui Rauennati Ecclesiæ subiiciuntur, in æde Vrsiana, hoc eodem anno a partu Virginis DCCCCXCVII. Kal. Mai. In eo Concilio decreta fuisse multa legimus, admodum ad benè, beateq. uiuendum utilia: interfuitq. Otho Cæsar. Sub id etiam tempus, Maurus Cæsenæ Episcopus, sanctitate uitæ clarissimus, D. Mariæ in monte basilicam ædificauit, quo loco tunc sacellum extabat exiguum: is autem mons abest ab urbe stadiis ferme quattuor, monsq. Mauri, ab hac ædificatione deinceps multis annis appellatus est, cum antea Saltus spatiani diceretur. His etiam temporibus, Guido, quem Tigrinum alii uocant, Othonis primi Cæsaris nepos, quem ipse Mutiliani, ac Flaminiæ comitem creauerat, Rauennam, Ciuium accitu, honestorum præsertim, Trauersariorumq. quibuscum magna officia, & frequens usus, & ob Englaratam Comitissam,

ſam, uxorem, affinitas, intercedebant ad habitandum, uti diximus, cum uxore, & Guidone, ſanſoneq. ac Flaminio filiis, ſe recepit: ubi cum gratii, beneficiq. animi non contemnenda ſigna præbuiſſet omnibus Rauennatibus, Pater patriæ communi omnium conſenſu appellatur. Verum illius nepote, non multis poſt annis, Rauennati adoleſcentulæ ui ſtuprum offerente, accurrens populus ad arma, Guidonem, ex illiusq. domo omnes; Guidetto, cognomento Tigrinetto, ſolum, quòd eſſet infans, prætermiſſo; ad unum trucidauit. Qui tamen Guidettus, ubi adoleuit, nulla conſeruatæ uitæ, aut iniuriæ occaſionis ratione habita, ſic patrem, familiamq. ſuam, tantaq. barbarie, ac immanitate, ultus eſt, ut ſanguibibax, truci deinde cognomento fuerit appellatus. Quo perpetrato facinore, Florentiam ſe contulit, indeq. Comitum genus, quibus Guidorum, & a Balneo cognomentum eſt, initium duxit: Vt luculentius explicat, ciuis, & iuriſconſultus Rauennas, harumq. antiquitatum longe peritiſſimus, Vincentius Carrarius, in eo libello, quo huius originem, propagationemq. familiæ, accuratè deſcribit. Hoc interim ſpatio, Otho Romam progreſſus, Gregorium ſedi reſtituit, & Creſcentem in mole Hadriani obſeſſum, fide, per Tamum, hominem ſibi familiariſſimum, præſtita, ſeſe dedentem, ſuſpendii ſupplicio affecit. Mox profectus aduerſus Tiburtes, ibi a D. Romoaldo adhibitus eſt, qui eo uenerat, ſe abdicaret Claſſenſi Præfectura, quod & fecit, reddita uirga in ipſius Othonis atque item Archiepiſcopi Rauennatis conſpectu, quem vnà cum Gregorio, Othoneq. officii cauſa, Romam ſe contuliſſe par eſt. Romoaldi rogatu, pacem Otho Tiburtibus dedit ea lege, ut parte murorum diruta obſides mitterét, & Mazzolini Ducis, interfectorem dederét. Quoniam uerò Tamus, fidei, iuriſiurandiq. violati, quo ſe Otho Creſcenti obſtrinxerat, fuerat conſcius, a D. Romoaldo de periurio, perfidiaq. increpitus, eo loco ſancti uiri monita habuit, ut abdicauerit ſe humanis rebus, & Romoaldum, Bonifaciumq. qui poſt apud Ruthenos martyr fuit; Caſſinum, religionis cauſa, adeuntes, ſit proſequutus ob eandem uiolatam fidem, & ob Creſcentis uxorem ſibi pellicem adiunctam, dum Othonem a ſacra confeſſione, Romoaldus expiaſſet, Otho memorabili chriſtianæ pœnitentiæ, & obedientiæ exemplo; primo quidem nudis pedibus, Roma, ad D. Michaelis, quod eſt in Gargano monte, templũ perrexit, mox Rauennam, ineunte anno, uenit, aliquotq. dies, in claſſenſi cœnobio, totam præſertim Quadrageſimam, aſperiore ad carnem ueſte indutus, tametſi exterius fulgeret purpura, in papyraceo lecto cubans uitæ ſe monachorum addixit, eorumq. habitum induere, depoſito Imperio Romoaldo pollicitus eſt. Is iam ex Caſſino, ubi & ægrotauerat, Rauennam reuerſus, cum multis ex omni nobilitate viris, maximam partem domo Germanis; in Pereo rurſus conſederat. Extructiſq. ibi, cuique ſua, compluribus cellulis, vita agebatur, penè cælitibus ſimilis: nulla ibi mortalium bonorum cupiditas, nulla ambitio: uerùm poſt certa precum diuinarum officia, hic retia texere, ille ex equinis ſetis ueſtem conficere, alius cochlearia cauare: aliquam omnes nauare operam. Duro tamen viuendi genere ſuperabat omnes Bonifacius: Is cum Othone coniunctus cognatione fuerat, atq. illi ita carus, ut non alio nomine appellaret, quàm animæ ſuæ. Liberalibus ſtudiis, Muſica præſertim, inſtructus: Dominico tantum, Iouiſq. die comedere, ceteris abſtinere cibo ſolitus. Cumq. Boleſlaus Polonorum Rex, interea ad Othonem

ANN. DCCCCXCVIII.

nem misisset, rogatum, ad se homines religione præstantes mitti, qui ad Christi fidem adducerent Regni sui incolas, Romoaldum Otho conuenit, uerùm noluit Romoaldus, pro Imperio, cuiquam ex suis id muneris mandare, sed cum ad eorum arbitrium rem omnem reiecisset, interrogante, roganteq. Othone, duo, Ioannes, & Benedictus, eam sponte prouinciam susceperunt: eoq. abeuntes, haud ita diu post martyrio affecti sunt. Hoc interim spatio Gregorius Quinctus Pont. Max. translata in Germanos, Cæsaris eligendi facultate, decedens, Gerbertum Rauennatum Archiepiscopum, qui uocatus est Siluester secundus, successorem habuit. Qui autem scribunt præfuisse Rauennati Archiepiscopatui Gerbertum annos quattuor atq. amplius eos falli elogiũ testatur, quod adhuc extat, a Sergio quarto Pont. Max. ipsius in monumento Siluestri inscriptum in Lateranensi Basilica, ubi post annum, quo factus Archiepiscopus Rauennas fuerat, summum Pontificatum fuisse adeptum docet, sic enim orditur.

Iste locus mundi Siluestri membra sepulti
Venturo domino conferet ad sonitum.
Quem dederat mundo celebrem doctissima uirgo,
Atq. caput mundi culmina Romulea.
Primum Gerbertus meruit Francigena sede,
Remensis populi Metropolim patriæ.
Inde Rauennatis meruit conscendere summum
Ecclesia regimen, nobile sicq. potus,
Post annum Romam mutato nomine sumpsit,
Vt toto Pastor fieret Orbe nouus.

Siluester Pontifex anno à partu Virginis Primo & millesimo Vrbinatum præfectus &c. In Rauennatum Archiepiscopatum successit Hermutus qui & Neomutus, & Neo, & Leo, idq. frequentius, uocatus est. Commorabatur Rauennæ, hoc etiam tempore, Heribertus; ubi negotia gerebat Othonis; Coloniensis Archiepiscopus designatus: cum Otho confirmauit, & ex Beneuentano agro, quo se Otho contulerat, ad eum Rauennam postero anno scripsit.
ANN. DCCCCXCIX. Inde Augusto Mense Otho in agro Lucensi fuit, per Decembrem autem, Rauennæ, ubi Leoni antistiti Rauennati, veteres confirmauit possessiones Ecclesiæ, ac nouas alias addidit Sequenti anno Siluester, Cæsenam admoto exer-
ANN. M. citu circumsedit: quæ causa Pontificem impulerit, incertum. Eo, qui insecu-
ANN. M. I. tus est, pridie Non. Maii, Leo Archiepiscopus, Herchenfredo, cognomento Herchizo, Herchenfredi filio, castrum concessit, in curte, quæ uocatur Casa Ficaria, vnà cum Sacello D. Ioannis, & quarta parte fundi Laurini, aliosq. fundos, in territorio Forliuiano. Dicitur autem hic annus Siluestri Pontificis tertius, Imp. Othonis, quinctus. Indict. XIIII. Aliæ quoq. Leonis Archiepiscopi tabulæ, hoc anno tertio non. Iun. confictæ extant. sed cum breui in neruorum resolutionem incidisset, se inutilem publicæ administrationi professus, Archiepiscopatum; ut Petrus Damiani est auctor, Epistola ad Nicolaum. II. de dimittendo Episcopatu; sponte deposuit, & quattuor ferè annos deinde uixit priuatus. Huic Fridericus in Archiepiscopatum subrogatur: qui & amplas Neoni ad uictum possessiones suppeditauit, & anno eodem primo a partu Virginis supra millesimum, cum Othone Tertio Cæsare, qui tunc Rauennæ erat, X. kal.

Decembr.

Decembr. cœnobium D. Mariæ in Pomposia, quod ad eam diem Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopi possederant; permutauit: ab eo cōtra accipiens quidquid ad iurisdictionem spectaret omnis Terræ; sic.n. in tabulis Augustalibus scribitur; S. Apollinaris, omniumq. Episcopatuū, ac comitatuum, de quibus in Rauennati Ecclesia tabulas, ac monumenta extare affirmat. Pomposianum autem cœnobium Otho omni Archiepiscoporum Rauennatum ditione, ac potestate exemit: uoluit q. Regio tantū Imperiō subiectum. Essent item monachi ab omni seruitii molestia tuti ac immunes: qui de suis, quē uellent, Abbatem eligerent, ab Cymacliensi Episcopo consecrandum. Is si esset molestus, aut pecuniam postularet, proficisceretur ad Archiepiscopum suum; ita scribitur in iis litteris, quæ adhuc in D. Vitalis bibliotheca seruantur; Rauennatem, ab eo certis precationibus expiandus, & cōsecrandus: Quod si idem, quod in Cymacliensi, in hoc contingeret, adiret ad eum Episcopum, qui potior sibi, ac melior uideretur. In iis litteris, Heriberii Cancellarii, uice Petri Episcopi, manu subscriptis, Otho, seruum se Apostolorum appellat. Pari religione D. Vitalis Abbati, aream, quæ erat iuxta templi illius atrium, cum omnibus, quæ tum aderant, ædificiis, dedit, donauitq. ut pro monachis domum in ea commodam extrueret: diligenter cauens, ne quis aut Archiepiscopus, aut alius, molestia Abbatem afficeret, illive impedimento esset. Sub idem ferè tempus Otho idē Cæsar, D. Romoaldi instinctu, D. Adelberto Pragēsi, qui haud ita diu ante, in Prusia ob Christi fidē fuerat trucidatus, cœnobiū dicauit, in Pereo, continentibusq. nonnullis, Classensis cœnobii, prædiis donauit; cum alia in Firmano, Classensi tribuisset. Huius Insulæ Perehi fines, in eius ætatis tabulis leguntur. Padus iuueniacus, fossa Augusta, quæ per Humanam in Padum descendit: Padorenus, & medium Grangenum. Ipseq. Otho Cæsar profectus in eam Insulam, cœnobii locum, ubi ædificandum esset, iuxta D. Cassiani templum, designat, & D. Romualdum Abbatem facit, ut ex tabulis Augustalibus, Rauennæ datis, quas in D. Vitalis tabulario legimus, cognosci facile potest. Paulo post tamen cœnobio illi Romoaldus ex discipulis suis Abbatem præfecit, monachisq. ibidem collocatis, sanctum uitæ institutum præscripsit. iussitq. Abbatem se in solitudinem abdere tota hebdomada die Dominico redire ad cœnobium, & monachos inuisere. Ceterum cum Abbas sancti Patris monita parui faceret, breui in deteriora lapsus est. Interea Otho a Romoaldo conuenitur, atque ut indueret monachum, & staret promissis, accurate admonetur Cui Otho, obsequar, inquit, tibi, postquam Romanos, seditiones cientes domuero, Rauēnamq. uictor reuetero. Tū Romoaldus, si Romam ieris, inquit, Rauennam haud amplius uises. Qua uoce nequaquam exterritus Romam contendit, Romoaldus Parentium; quæ Istriæ nobilis ciuitas est; adnauigauit. ANN. M. II.
Otho, Roma rediens, cum minus feliciter negocium, cuius causa accesserat, cōfecisset, apud Paternū, ex uaticinio Romoaldi, ueneno, ut creditum est, extinguitur. Henricus successit, anno millesimo tertio, Henrici Hezeli, Ducis Baioariæ filius: His temporibus Malatestarum illustrem familiam, a Malatesta, uiro Germano; quem Otho, Arimini Vicarium fecit, originem duxisse ferunt. Sunt tamen qui putent, ex Penna, seu ut alii, Pinna billis, qui uicus est Duci Vrbinatium subiectus, initium sumere. Sylvester Pontifex Max. cum in sanctæ Crucis in Hierusalem, Romæ rem Diuinam faceret, se confestim moriturum, & ANN. M. III.

ab cacodæmone ludificatum sensit: siquidem prædixisse hunc ferunt Syluestro vti caueret, ne Hierosolyma adiret vnquam: futurum enim, vti tunc moreretur. Quod ubi Syluester, sudore continenter manante, artuumq. dolore percepit, populo rem omnem fassus, petiit moriens, ut cadauer bigæ impositum ibi tumulo mandarent, quo equi bigam trahentes, constitissent: quod in Lateranensi æde factum est. Hæc autem ficta omnia, ac falsa esse, uel inde constare potest, quod eius sepulcro è marmore incisum elogium, quod adhuc extat, horum nihil omninò neque contineat, neque innuat. Sed cum humaniores hoc tempore artes essent ferè amissæ, Syluester autem Astronomia, cæterisq. liberalibus artibus esset insigniter eruditus, non fuit difficile, hominem iis egregiè instructum, ab imperitis, Magum haberi. Successit in eius locum Ioannes decimusseptimus, qui mense quinto post initum Pontificatum obiēs,
ANN. M. IX. successorem primo Ioannem Decimumoctauum, mox Sergium Quartum accepit: cuius tempore, circiter annum nonum supra millesimum D. Romoaldus in agro Aretino consedit, atque in summis Apennini iugis cuiusdam casam Maldi, vt aiunt, incoluit: Inter multa autem, quæ extruxit cœnobia, Camaldulense illud, magna adhuc celebritate floret, ubi complures in contemplatione rerum Diuinarum sese totos constituentes, inter cælites potius, quàm cum hominibus versantur: quo fit, vt, quod inedia, lacrymis, ac solitudine durissimū viuendi genus putamus, eo nihil ab ipsis rectius, nihil aut facilius, aut iucundius esse uideatur. Sub id etiam tempus Guillelmus Ferebattus, Normanus, Tancredi secundi filius, omnem fere Aemiliam, vti Michael Ritius est auctor, sub se habebat: qui facto in Carthaginienses, Siciliam occupan
ANN. M.XII. tes, impetu, eiectis illis, Insula potitus est. Mortuo Sergio Pont. Max. Benedictus octauus Pontifex eligitur, cuius Pontificatus initio, cum Henricus Cæsar
ANN. M. XIII. Rauennam uenisset anno millesimo decimo tertio, tresq. excusatos in Ferrariensi, dono dedisset cœnobio D. Adelberti ad Padum, exemptionibus, immunitatibus, prærogatiuisq. multis additis, eidem Abbatem confirmauit D. Romoaldum, quod tabulæ Augustales in tabulario D. Vitalis adhuc seruatæ, testantur. Tanta autem Honorius ueneratione Romoaldum est prosequutus, ut ueniente illi assurgens, sæpius, non fine altissimis suspiriis, vehementer optauerit, ut sua in Romoaldi corpusculo anima inesset: ipsiq. proceres, & uniuersus exercitus, ut aliquid in suas regiones reliquiarum importarēt, pilos uestis auulserint, qua incompta, & rudi Romoaldus induebatur: nec erat illorum religioni contrarius euentus: cacodæmones ex humanis corporibus ad eorum pilorum, ac vestis contactum fugiebant, & plurimis sanitas restituebatur. Rainerius Etruriæ Regulus, strenuus uir, ac fortissimus, nullius aspectū, uel Cæsaris, adeò uenerari se, ac timere professus est, ut Romoaldi. Fridericus Rauennæ Archiepiscopus ex hominum iam uita migrauerat. Ab eius interitu Ecclesia Rauennas undecim ferè annis uacauit. Adelbertus enim quidam sedem nullis legitimis suffragiis inuaserat. Verum Harnaldus tandem ad Archiepiscopatum, populi, ac sacratorum uirorum consensu, Pontifice Max. confirmante, uocatur qui
ANN. M. XIIII. statim coacto Episcoporum sibi subiectorum conuentu, anno decimo quarto supra millesimum, quæ ab Adelberto gesta fuerant, sustulit, atque irrita iussit esse. Inter ceteros autem Episcopos, Sigenfredus Placentinus Episcopus interfuit, & subscripsit: ibidemque Bononiensis Ecclesiæ Canonici ab Henrico

Cæſare, Rauennæ item agente impetrarunt, ne Epiſcopo prædia Eccleſiæ alienare, iniuſſu Canonicorum, liceret. Acta ſunt hæc in æde Vrſiana. Biennio ANN. M. XVI. poſt, cum Leone Ficoclenſi, ut in ipſis habetur tabulis, id autem eſt, Ceruienſi Epiſcopo, qui Ra uennam uenerat, de Ceruienſi Eccleſia, multa ſciuit. Poſtero recuperauit nonnulla, de quibus adhuc tabulæ extant: earum hæc ſumma eſt. ANN. M. XVII. *Anno Benedicti Papæ Quincto: Henrici Imp. in Italia anno Tertio, die XV. Febr. Indict. XV. Harnaldo gratia Dei ſanctiſsimo, & coangelico Archiepiſcopo S. Rauennat. Eccleſiæ Pellegrinus miſſus Henrici Imp. & Tathò Comes, item miſſus Imp. lites, & altercationes.......... Paulus Dux, qui uocatur de Traueſaria, & Petrus Dux conſanguineo ſuo, filio q. Ioannis Dux. Aj... D.... Dux. Petrus, & Ioannes germani. f. q. Andreæ ex genere magiſtri militum: Paulus f. q. ....uus. q. Vgonis, qui uocabatur de Aquabelli: Ioannes Index, qui uocatur Calcians pelle: Berardus index Lin. Paulus Conſul, qui uocatur de Romano ſupraſcripto f. Conſul, & Atelbertus f. q. Sergij tribunus f. q..... Augusti, Honeſtus f. q. Attilianus Conſul, & Vbertus conſanguineo ſuo, & alij multi, in præſentia Pellegrini miſsi, & Cancellarij Henrici, pariter cum Tatho Comite item apprehendens in manibus illorum virgam, & miſit eam in manibus ſupraſcripto Harnaldus gratia Dei ſanctisſsimo, & coangelico Archiepiſcopo, & inueſtiuit ipſum, & Eccleſiam Rauennat. ex parte Henrici Imp. de omni fiſco, & de omni publica re Rauennate, ſiue ripæ, aut porta...... & de Comitatu Bononienſe, & Comitatu Cornelienſe, & Comitatu Fauentino, & Comitatu...... & Comitatu Ficoclenſe, cum omni fiſci, & publicis eorum Comitatibus, vndecumque vel de quantaſcumque.... detur, aut eam per præcepti paginam, potuerit, ſiue per præcepti paginam ſupraſcripti Benedicti, aut anteceſſorum, aut per anteriorem donum, aut inueſtitionem Domni Henrici:* Hæc Harnaldus Archiepiſcopus accepit. Tribuit autem, pridie kalen. Mart. qui dies uigeſimus nonus Februarii fuit, Petro Rauennatis Eccleſiæ Diacono, dum uiueret, & vno ſucceſſori eius, clerico, è Rauennatis ipſius Eccleſiæ gremio, cœnobium D. Mariæ, a plachermos uocatum: atq. item Cœnobiũ cui Ferata nomen erat, extra portam D. Laurentii: Cœnobium quoque D. Agathæ maioris, in vrbe Rauenna, regione portæ Vrſicinis: & D. Ioannis Baptiſtæ, a marmorata, extra portam Guartinorum: & D. Petri Apoſtoli, cognomento Offeotriſci, in regione ſanctorum Ioannis, & Pauli: & ſanctæ, quod uocatur Pittula, ſitum propè porticum D. Petri maioris: & D. Michaelis Angeli, in ſuperiora domus, quæ Gregorii fuit, Honeſtinigra appellati: & cœnobiũ D. Petri, quod uocatur manu Domini, in vrbe Rauenna, regione Ferrata, cum omnibus poſſeſſionibus, rebusq. eorum; ut optimè adminiſtraret, & ſacerdotes in ipſis cœnobiis conſtitueret, qui ibidem die noctuq. Laudes Dei celebraret, gratiasq. illi perpetuas agerent. eodem anno, pridie non. Nouembr. cum in territorio Ferrarienſi, in uico cui caput de Rheda eſt nomen, adeſſet, Petro Mutrono, quædam in plebe, ut ibi dicitur, ſanctæ Mariæ in portu, renouatis tabulis conceſſit. Multa quoque cœnobio D. Ioannis Euangeliſtæ Rauennati dono dedit: duobusq. poſt annis XV. kal. Decembris, obiit. Cui He- ANN. M. XIX. ribertus ſucceſſit: Is, ne muneri deeſſe ſuo uideretur, multas nouas confecit tabulas, alias reſtituit, & VII. kal. Febr. Apollinari Baronti, & Vrſæ con- ANN. M. XX. iugibus domos, officinasque confirmauit in vrbe Rauenna, in angiportu, quo itur ad D. Vincentii. Anno uigeſimo primo ſuper milleſimum, Rauennæ, ANN. M. XXI. conceſſit Hieremiæ, Petro, Ramberto, Vgoni, Seuero, Lamberto, & Rodulfo,

germanis, Rodulfi cognomento Sergii, filiis, eorumque filiis, ac nepotibus, opidum Glazolum, in territorio Foropompilienfi: & alia in Galigatenfi, & Auximate: adhæc in caftro nouo: fe autem ita in his tabulis infcribit. *Heribertus Chrifti patientia Rauennas Archiepifcopus.* Contra multa dono dederunt Petrus clericus, & Henguarda, illi, fucceſſoribusq. & Rauennati Eccleſiæ, anno Pontificatus Benedicti, nono, Henrici Imp. octauo Indict. IIII. octauo Id. Mart. Rauennæ; illi autem hos titulos præfcribunt. *Sancto, ac merito, ac ter beatiſsimo, ſeu venerabili ſanctæ Catholicæ fidei Rauennatis Eccleſia, in qua nunc illi proregenda Dominus Heribertus gratia Dei Archiepiſcopus ipſius Eccleſia, præeſſe videtur.* Quarto Id. Iun. in territorio Fauentino fuit, multasq. compofuit res, ad Rauennatem Ecclefiam fpectantes, quæ ad interitum ruere uide bantur. Poſt vbi remigrauit Rauennam, unde menfe Februario litteras ab eo fcriptas legimus, Quarto Id. Octobr. in agrum Ariminenfem fe contulit, ad XVII. Kal. Nouembr. Cæfenæ omnem inuifit, conformauitq. Ecclefiæ fuæ ditionem. Poſtero anno, menfe Aprili Rauennæ, folemnem Epifcoporum fuorum, facratorumq. minoris ordinis virorum, ac populi, cum fupplicatione pompam duxit ab æde Vrfiana, ad D. Vitalis, die ipfius feſto. Infequens annus interitum Henrici Imperatoris Augufti attulit: cui fuffectus eſt in Regem Chuonradus Franconiæ Dux. Sunt qui eodem hoc anno Benedictum Pont. Max. mortuum eſſe tradant, fed monumenta Vrfiani tabularii fecus docent, uti memorabimus: Cum & grauiſſimi rerum Romanarum fcriptores affirment, Henrico uita functo, qui affidue Pontificem fuerat tutatus, tumultu, ac feditionibus Benedictum pulfum, & Pontificem alium fubditum: qui tamen, pace cum inimicis facta, eiectus eſt, Benedicto reſtituto. Per id tempus Rauennæ Dominicus Vrfeolus deceſſit: Hunc Venetæ Reipublicæ Principatū, nullo adhibito confenſu populi, occupantem, populares poſtridie, armati in eum maximo impetu, ruentes, vrbe eiecerant. Ipfe Rauennam fuga elapſus, reliquum uitæ fpatium; tametſi breue; in hac urbe confecerat. Anno a partu Virginis milleſimo uigeſimo fexto. Benedictus Pont. Max. migrauit ex hac uita; fufficitur illi pridie kal. Maii. Ioannes XX. Chuonradus Cæfar Rauēnam ad Libernādum fe contulit; Vere ineunte Romam proficifcens, ut coronam Auguſtalem more maiorum, de manu Pontificis acciperet, Heribertum Archiepifcopum Rauennatem, officii caufa, fecum habuit. Circiter id tempus plerique fcribunt D. Romoaldum, ad cæleſtia premia abiiſſe: Omitto illius mirabilia facinora, in quibus nimis longa traheretur oratio: nam & ingentes capitis dolores ofculo fedauit, & cætera huiufmodi multa, non fine omnium admiratione, effecit. Cum autem tandem fibi diem mortis imminere cognofceret, quam diuinitus viginti iam annos prædixerat, in Valcaſtrium cœnobium, quod eſt in Picentibus, ab fe extructum, contendit, vt in folitudine, cuius fuerat femper amantiſsimus, & in qua variis locis, perpetuò uixerat, diem clauderet extremum. Itaque monachis, qui aderant, abire, poſtridieq. eius diei redire iuſſis, folus, Decimotertio kalend. Quinctil. animam exhalauit. Eius uitam, ac elogia Petrus Damiani, ciuis Rauennas, luculentus auctor, cum eſſet adhuc monachus, circiter tertium decimum, poſtquam uita exceſſerat, annū, fcripſit, in cœnobio D. Vincentii: quod fortaſſe illud eſt, cuius Gualterius Archiepifcopus, fuis ad Azonem Camalduleſium Præfectum litteris, in hac vrbe ædificati, meminit. Nemo autem eſt, ut puto, qui Romoaldū dignum

non

[Margin notes: ANN. M.XXII. (beside "tem Ecclesiam ..."); ANN. M.XXIII. (beside "fenæ omnem ..."); ANN. M.XXIIII. (beside "D. Vitalis ..."); ANN. M.XXVI. (beside "fecerat. Anno ..."); ANN. M.XXVII. (beside "radus Cæfar ...")]

nō existimet, ut eius memoriam,diemq.festum,ac solemnem Rauennates mul to maiore, quàm faciant,ueneratione, atque honore celebrent. Posterioribus sæculis cum in dubium reuocaretur,ubinam sanctum Romoaldi cadauer esset, Michael Faliscus, qui tum forte Valcastrensi conuentui Abbas præerat, cum eius rei vehementi teneretur desiderio, audacior inde factus, sepulcrum, in quo conquiescere uiri sancti cadauer ferebatur, noctu aperit: Videt eum promissa barba, canis capillis, toto denique habitu corporis, atque aspectu uenerabilem, & perinde, ac tum primum decessisset, quasi obdormientem: cum ta men esset is annus a partu Virginis sexagesimus sextus supra millesimum, ac quadringentesimum. Hinc potestas omnibus finitimis populis cognoscendæ rei facta est, de qua fuerat plurimum ab eis dubitatum, quamq. maximè semper experi erant. Paucis post annis Thadæus, & Rochus Camaldulenses item monachi,subalpini,cum essent res sacras multas suffurati, nihil religione deter riti, ad cadauer sanctum accedunt, ut illud surriperent, sed dum admouent manus, abiere in puluerem omnia, exceptis ossibus, quæ sac co inuoluta Aesium, vnà cum rebus aliis furto ablatis, important, Rauennam fortasse, aut ad suas regiones delaturi: iamq. ad cauponam diuerterant, saccoq. in quo san cta ossa inerant, in conclaui deposito, eiusq. foribus clausis, per urbem vagabantur. Hospitis forte puer ante cubiculi fores transiens, ardere vniuersum uidit cubiculum, continuò clamat, accurrunt omnes, diffringunt fores, tandemq. euanescentibus flammis,ossa inueniūtur:quæ Aesini,ad prodigium accurentes, rem ex iis, qui, ut fures deprehenderent, ex Valcastrensi cœnobio iam aduenerant, cognoscentes, honestissimo loco collocarunt, supplicatione omnium sacratorum uirorum decreta. Cum uerò ea Valcastrenses exportare ad priorem locum uellent, uix post ingentes, ac multas altercationes permittunt Aesini, ut Fabrianum deferantur, brachii sinistri osse Aesii relicto, quod Aesini decoro maxime loco, summa ueneratione, posuerunt. Fabrianenses in templo D. Blasii, nobili sepulchro,sancta ossa anno M CCCCLXXXII. Xysto Quarto Pont. Max. tribuente, condunt. Anno post modum MDXVI. affertur os brachii dextri ad solitudinem Camaldulensem, cum Paulus Iustinianus, qui in ea solitudine Deo inseruiebat,ab Cypriano subalpino, D. Blasii Abbate, id impetrasset. Sed iam reuertamur ad historiæ ordinem. Hoc tempore; uti Ferretus ex Franchini Commentariolo est auctor;Rauennæ Trauersarii uigebant, Pauli nepotes: nam,ut idem tradit,ex Andrea Pauli filio,Vgo, Balduinus,& Adelbertus nascuntur: Hic Othoni Cæsari; uri diximus; admodum carus, adiutor accessit D.Romoaldo,ut Cæsar D.Adelberto templum in Insula Pereo ædificaret: ab eoq tempore Romoaldus Othoni notus,& uenera tus est. Ex Georgio Andreæ fratre, natus est Ioannes; quem diximus Archiepiscopum Rauennatem, hoc nomine, nonum fuisse; & Agapitus, qui adolescens decessit. Theodosius Pauli etiam ex Blanda Perleonia filius, Vgolotum, Fridericum, & Aldebrandum habuit. Italianus Theodosii frater ex eadem Blanda, Opizonem, & Marcualdum procreauit. Philippus frater, tertio loco in lucem editus, Azonem, & Raynaldum. Postremus omnium fratrum Iaco bus, Guillielmum, Brunorum, & Vbertinum. Romoaldi, quoque fratres nobilitatem domus tuentes; dignitatemque cum eorum alter Itala,alter Dux appellaretur, Ferrettus & Franchinus, horum auctores, putant, inde Hali-

dusiam domum; cui nunc Halidosiæ corrupta uoce, cognomentum est; & Fori Cornelii, aliorumq. opidorum in Flaminia dominatum habuit; originem duxisse. Heribertus Rauennatum Archiepiscopus, cum Sergio D. Vitalis Abbati, emphyteutico iure dedisset, quidquid Ecclesia Rauennas, eo loco, qui Auillana dicitur, possidebat, certæ pensionis obligatione quotannis adiecta, & multa in Archiepiscopatu ad rectam formam deduxisset, moritur; Gebehardumq. successorem habuit. Hunc maximum tenuit studium, Archiepiscopatus sui ditionis repetendæ: quod cum declarant multa eius sæculi monumenta, tum ille inprimis conuentus, quem habuit duobus post annis, cuius acta, quoniam facere uidetur ad horum temporum mores cognoscendos, eorum summam hic apposui. *Anno quarto Ioannis Papa Imp. Chuonrado anno tertio, die XI. Aprilis Indict. XII. in superiori damus Archiepiscopatus Rauennatis, dum resideret in iudicio, & in generali placito, Gebehardus Archiepiscopus Rauenna, adstantibus maxima pars nobilium virorum omnium, quorum nomina sunt hac, id est, Paulus Episcopus Cornelien. Lambertus Abbas monasterij sancti Apollinaris in Classe, & Canonici, & Diaconi, & Presbyteri, & Cantares, & subdiaconi Rauennatis Ecclesia, & multi iudices. Guido Comes fil. quond. Tetrigrini, & alio Guido Comes gener eius, & Adelbertus Comes, de Maynarda, Petrus de Trauersaria, Vgo, & Theobaldus gener Vgoni fil. quond. Petri de Christiduli, & Adelbertus de Berardo, Baldus de Tusterula, & Michael fil. quond. Petri de Agusta, Petrus de Azo, & Gerardus Spacia inferno, & alij multi: Tractatum est in hac lite constituenda, in præsentia Archiepiscopi, inter Gebehardum Archiepiscopum, & Petrum de Trauersaria, & Raimbertum filium Rodulfi de Sergio: Vbi cum Andreas iudex præcepisset, vt Ioannes tabellio pro Domino suo calumniæ sacramentum præstaret, non solum iurare noluit, sed etiam penitus refutauit: & interrogauit etiam iudex Guidonem Comitem, si iurare velles, qui respondit, neque ego iuro, neq. meum procuratorem iurare permitto: cui Iudex dixit, quare non respondetis, ne periurium incurr... interrogatus iterum si probare posset, respondit, non, & profiteor res prædictas ad me nullo modo pertinere. Quo audito, dixit Andreas Index, iudico ego, ut tu cum filijs tuis, & haredibus cunctis institutis, vt Dominus Gebehardus Archiepiscopus sit quietus de omnibus illis rebus in perpetuum; quam sententiam cæteri Iudices confirmarunt. His gestis, prædictus Comes apprehendens virgam, misit in manu Domini Gebehardi Archiepiscopi, & Ioannis tabellionis apocrisarij, & spopondit, & obligauit se, cum omnibus filijs & haredibus in perpetuum, si ab hac hora egerit, aut contentionem feceris de prædictis rebus, per se, uel per alias.* Subscripserunt huic sententiæ, præter Paulum Episcopum, & Diacones Corneliensis Ecclesiæ, & Præpositum Canonicæ Rauennatis, ipse Andreas Iudex hoc modo. *Ego Andreas Romani Iudex Imperij, quæ acta sunt, iudicaui, litterisq. annecti præcepi, easq. firmans, manu etiam propria inferius subscripsi. Ego Gerardus Imperatorius Iudex hac decreui, laudans, confirmansque iudicium in æternum valere constituo. Ioannes magister militiæ in hoc indicato interfui & subscripsi. Thebalda ex genere Ducum, huic indicato adfui. Petrus Dux de Trauersaria, in hoc indicato sicut supra, interfui, & subscripsi.* Subscripserunt & complures alii. Proximo anno octauo Id. Iun. qui Pontificatus

ANN. M.XXX. Ioannis Sextus, Imperii Chuonradi quartus, Indict. XIII. scribitur. Gebehardus Archiepiscopus postquam Cæsenæ fuit, multaq. ibidem, superiori mense, restituit, ad Ecclesiam Rauennatem spectantia, cœnobioq. Diui

Ioannis

Ioannis Euangelistæ templum D. Mariæ in patrimonio, prope Theoderici Regis palatium Rauennæ concessit, Conuentui interfuit, & foro, quem propè Bononiam Alexander Chuonradi Cæsaris Legatus, Missum appellabant, eo die egit. Adfuere item Azolinus Episcopus .... ensis Ecclesiæ, Vuido Comes, Ioannes Dux, Ioannes Petri Ducis filius, Raimbertus Rodulfi filius, Petrus cognomento de Rainerio, seu Taseracundus Iudex Fauentinus, Petrus Calcians pelle, Ioannes Vbertus, Albertus Atius, & alii. Ibi Vgo Ecclesiæ Rauennati aduocatus, Hieremiæ, & fratrum illius nomen detulit, de castro, in Ronco, quod detinebant, & de Variana, & sancti Saluatoris, & sancti Cassiani, deq. stationibus in urbe Bononia, & locis in eodem agro, quæ iuris Rauennatis Ecclesiæ erant. Sciscitanti autem Alexandro, ubi nam Hieremias, & fratres essent, cum fuisset responsum, eos citatos, ad diem se in iudicio sistere, aut respondere, neglexisse, Ipse, & Vgo, & Hubaldus Comites, Germani, Vgonem Aduocatum in possessionem eorum bonorum, Rauennatis Ecclesiæ nomine miserunt; eorumq. graui edictò, cautum, ne quis eum inde deiiceret. Postero ineunte anno Gebehardus, mense Ianuario Cæsenam rediit; Trienniò post a Chuonrado Cæsare Comitatum impetrauit Fauentinũ; ANN. MXXXI. quod hoc eius diploma testatur. *In nomine omnipotentis Dei: Chuonradus eius pietatis munere Romanorum Imperator Augustus. Licet omnium nobis subditorum commodis, ac profectibus, ubi iustitia exigis, & honestas, inuigilare velimus, Ecclesiarum tamen utilitatibus propensius fauere debemus: quia enim ad Imperialis celsitudinis solium, Diuina nos pietas sublimauit, Deum nostræ dignitatis auctorem fideli mẽte semper diligere, & eius debemus Ecclesias, de multis, ac maximis, quæ nobis misericorditer contulit, largiter honorare. Omnium igitur sanctæ Dei Ecclesiæ præsentium, ac fidelium futurorum, sub Romani Imperij vniuersitate degentium, cognitioni pateat ac notitiæ, quòd dilectissimæ coniugis nostræ Gisla interuentu, Domnus Gebehardus, nobis a Regni nostri principio fidelissimus filius, sanctæ Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopus constitutus, nostram conuenit præsentiam, nostramq. poposcit clementiam, quo pro Deo, animaq. nostræ salute Comitatum Fauentinum sanctæ Rauennati Ecclesiæ, Imperiali largitione, concedere dignaremur: cuius nos fidelitatem deuotissimam recolentes, & carissimæ nostræ coniugis precibus annuentes, prænominatum Comitatum Fauentinum, cum omni districto suo, & Legali placito, & iudicio, omnibusq. publicis functionibus, angariis, & redhibitionibus, teloneis, fodris, ripaticis, aquis, aquarumq. fluxibus, molendinis, & piscationibus, cunctisq. postremo, ex eodem Comitatu, hactenus iuri Regio legaliter attinentibus, prænominatæ sanctæ Rauennati Ecclesiæ, studio deuotæ religionis offerimus, & a nostro iure, & Dominio, in eius ius perpetuum, dominiumq. transfundimus, & per hæc nostræ auctoritatis instituta, donamus, & habendum in proprietatem perpetuam a modo delegamus. Si quis ergo Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Consul, Proconsul, uel aliqua dominii nostri magna, paruaq. persona, sæpe dictam sanctam Rauennatem Ecclesiam, de iam dicto Comitatu Fauentino, uel his, quæ ad eum hactenus pertinere noscuntur inquietare, molestare, uel disuestire præsumpserit, mille librarum auri compositioni se obnoxium nobis, & præfatæ Ecclesiæ procul dubio nouerit. Quod ut uerius credatur, & ab omnibus diligentius custodiatur, manu propria, ex consuetudine, roboratum, imaginis nostræ reddi iussimus significatione figuratum. Signum Domni, Chuonradi secundi Romanorum Imperatoris inuictissimi. Dat. pridie Kal. Mai. Indict. II. Anno Dominicæ incarnatio-*

nationis, Millesimo trigesimo quarto. Anno autem Domni Chuonradi secundi, Regni Decimo, Imperij uerò octauo: Actum Ratisponæ feliciter. Amen. Hunc Comitatum Gebehardus Archiepiscopus nequaquam tenuit, sed dimidiam eius partẽ tradidit paucis post diebus, Vgoni Comiti Bononiensi, quæ causa huic negocio ansam dederit, assequi ad hanc diem non potui. Tabulæ hæ sunt. *In nomine Domini. Temporibus Domni Benedicti summi Pontificis, & uniuersalis Papæ, in Apostolica sacratissima beati Petri Apostoli Domini sede, tertio: sicq. Imp. Domno Chonrado pijssimo perpetuo Augusto Imp. In Italia verò anno octauo, die XXV. men. Iunij, Indict. II. in loco, qui dicitur Stornatunus, in tentorio Domni Gebehardi, sacratissimi Rauennatis, prædestinante Deo, Archiepiscopi. Dum adessent quidem optimi, atque honestissimi, nec non bonæ opinionis, & laudabilis famæ uiri, quorum nomina hæc sunt. id est, Dominus Lambertus, per Domini misericordiam, monasterij sancti Apollinaris, quod uocatur ad Classe, Abbas: & Vuido Dei gratia monachus, & dudum monasterij sanctæ Mariæ, quod uocatur ad Pomposiam, Abbas: & Bonifacius Comes, & Hugo Comes. q. Hubaldi Comitis filius, atque Petrus inclytus Dux, & Ioannes Dux nobilis, & Theodaldus, Deo annuente, illustrissimus Vicedominus, & me præsente Rodulfo Rauennate, Christi misericordia, tabellione, & alijs: In nostra prædictorum præsentia, refutauit Vgo nobilis Comes Bonon. per uirgam, quam manibus detinebat, Domno Gebehardo Reuerentissimo præfato Archiepiscopo, suæq. Rauennati Ecclesiæ, & sui successoribus, in perpetuum, Comitatum integrum Fauentinum, cum omnibus angarijs, atque portaticis, seu ripaticis, siue fodris, nec non publicis functionibus, atque teloneis omnibus, ad præfatum Comitatum Fauentinum pertinentibus, uel subiacentibus. Et tunc iam dictus Domnus Gebehardus prædicta Ecclesia Archipræsul, hac ita accipiens, & illico inuestiuit prænotatum Vgonem Comitem Bononiensem, de medietate iam nominati Comitatus Fauentini, cum omnibus ad ipsam medietatem pertinentibus in beneficio. Hoc factum est sub die, mense-*

ANN. MXXXV. *que & Ind. II. suprascriptis.* Eo qui insecutus est anno XIIII. Kal. Mart. Rauennæ tribuit quoque Gebehardus, Honesto inclyto, ut ibi dicitur, Episcopo sanctæ Pupiliensis Ecclesiæ, templum, cœnobiumq. D. Cypriani, quod in vrbe Rauenna erat; in regione palatii, quod Theoderici Regis uocatur, quæq. ad illud spectarent omnia; certa adiecta pensione, condicioneq. ut illud instauraret, nec quidquam umquam inde alienaret. Quarto Id. Iul. in uico fuit, quam Mariam uocabant, cognomento Campiliam; ibi diligenti cura,

ANN. MXXXVII. bona Rauennatis Ecclesiæ explorauit, & multa restituit. Biennio post, plurima eiusdem Ecclesiæ prædia in Auximati recuperauit, per Vgonem, & Sabatinum internuncios suos, qui ad conuentum in territorio Auximate, iuxta tẽplum Diui Sauini, ab Henrico, & Vgone, Chuonradi Imperatoris Legatis, kal. Martii, factum, Hildebrandum, ac fratrem, Attonis filios detulerant, quod ea Ecclesiæ Rauennatis bona occuparent, cum in eo Conuentu, multi nobiles viri, ipseq. in primis Gislerus Episcopus Auximas, interfuissent. Chõradus Cæsar Rauennæ commoratus est aliquandiu, hicq. sanctum Domini Pascha celebrauit. Sed nuncio molesto perculsus, in Galliam Cisalpinam maturauit. Attulerat is nuncius, Heriberti Mediolanensium Archiepiscopi fugam: quem noua, eademq. Chonrado infesta molientem, Chunradus in Italiam profectus, paucis ante mensibus, una cum Cremonensi, Placentino, & Vercellensi Episcopis comprehendi, ac Placentiam diuersas in custodias mitti

ti iusserat. Sed dum Rauennæ Chonradus agit, Heribertus lentas Germanorum vigilias, uino, dedita opera, obrutas, ludificatus, euasit. Itaque Mediolanum defectionis caput obsidet, sed D. Ambrosii Episcopi minis deterritus, qui sese Brunoni Episcopo sacra facienti, ostenderat minacem, soluit obsidionẽ, & inde Papiam, mox Cremonam, Pontificem ad se venientem excepturus cõtendit. Cum autem kal. Septembris esset Taruisii, Gislæ coniugis instinctu, Hemæ, cœnobii sacrarum D. Andreæ Rauennatis Virginum, Abbatissæ, opidum Taibanum, Carbonariam maiorem, minoremq. & alia in Cæsenati, Foro Pompiliano, Foro Liuiensi, Fauentino, Corneliensi, atq. etiam aliis multis locis dedit, confirmauitque. Anno millesimo trigesimo nono Gebehardus cum multa pro Archiepiscopatu restituisset, illa quoq. recipit, quæ Vgo Comes testamento reddenda iussit: cuius tabulas, cum facere ad horum temporum historiam uideantur, libet attexere. *In nomine Domini nostri Iesu Christi, amen. Anno MXXXIX. indict. VII. men. Augusti, die XVI. Quia metus mortis tollit hominibus, perfectum sensum habere, ideo ego Vgo exiguus Comes castri Britonorij, quamuis sim ager corpore, tamen mente sanus sum, & uoluntate propria res meas ita disponere uolo, ut Deus inde honoretur, & anima mea inde detrimentum non patiatur. In primis præcipio, ut medietatem castri Montis Saxi restituatur Sarsensi Episcopo, quia iniustè teneo. Castrum Montis, Frasconis restituo totum monasterio sanctæ æternitatis, & si aliquid in partibus illis iniustè teneo, uolo, ut restituatur: pro anima mea præcipio ducentum libræ dentur. Item uolo, & recipio, ut Gerardus filius meus sit mihi hæres in totum: & uolo, ut det sorori suæ Mariæ, totum quod habeo in Marchis, & ipse habeo in partibus Romaniæ: & si Gerardus sine filijs masculis mortuus fuerit, totum quod habeo in plano scilicet castrum Britonorij, cum toto tenimento suo & cum passaio de Forimpopuli, & cum Malliano; quia tenimentum Malliani usurpaui de tenimento Meldulæ; & totum quod habeo in plano, Archiepiscopo Rauennati restituatur: & nunc ad præsens restituatur totum, quod tuli de tenimento Meldulæ, prædicto Archiepiscopo: tamen si filia fœmina habuerit, habeat totum, quod in montaneis partibus habeo, quia castrũ Britonorij non est mihi concessum, ut filia fœmina habeant. Vbertum seruum meum, liberum relinquo, cum tota familia sua; sed tamen quocumque tempore domus mea sine filijs masculis remanserit, totum quod habeo in plano, prædicto Archiepiscopo restituatur. Ciuitella de Galliada restituatur sancto Hilaro, cum toto tenimento suo. Hæc est mea ultima uoluntas, unde septem testes rogo. In primis, Vbertum Guarnerij, Stephani Pagani, Vbertum Azonis, Ioannis Stulti, Gisbertus de Caro, Vgolinum de Rolando, Petrus Speronzellus. Ego Petrus notarius præcepto suprascripti testatoris hoc testamento scripsi, & compleui.* Insequenti anno, Gebehardus, concessit Sexto Non. Maii, cum esset Rauennæ, Dauidi D. Ioannis Euangelistæ Abbati, templum D. Vitalis, iuxta fluuium Taullum. Mense Octobri, plebem inuisit sancti Cassiani, qui in Casatico uocatur. Anno proximo in quibusdam tabulis publicis, Lambertum Legi Consulem, & Patrem Ciuitatis Rauennæ: quod qua ratione dictum sit, planè fateor, ignoro: nisi quòd iam inde ab Othonum Cæsarum temporibus, cum illi speciem quandam libertatis, ciuitatibus Italicis reliquissent, eo contenti, ut sacramẽtum Regibus dicerent, & paucula soluerent tributa, fodra potissimum appellata, quos populi ad regendam ciuitatem, & iura moderanda deinde crearũt, ii Consules duo, pluresve fuere: De Patre Ciuitatis, ac Lamberto nihil adhuc com-

ANN. M.XXXIX.

ANN. M.XL.

ANN. M.XLI.

compertum est; si recte tamen è uetustis monumentis collegi, Consulis in plerisque dignitas, nomenq. ut Marchionis, ut Ducis, ut Comitis perpetua

ANN. M. LIII. fuit. Anno quadragesimo tertio supra millesimum, Decimo octauo kal. Maii. in Casaliclo, qui locus est prope castrum Valdepondo, Rambertus, Seuerus cognomento Mastarus, & Rodulfus Citellus fratres, Rodulfi filii, sacramentum Ioanni Veræ, nomine Gebehardi Archiepiscopi accipienti pro iis prædiis, quæ ibidem Druda iam Gandulfi uxor, possidebat, accepta in manibus uirga, dixerunt.

ANN. M. LIIII. Postero Gebehardus Archiepiscopus, Decimoquarto kal. Mart. in Pomposiano cœnobio, quod multis bonis, ac priuilegiis ornauerat, diem clausit extremum, his ad tumulum adiectis carminibus.

Pontificis magni corpus iacet hic Gebehardi,
Per quem sancta domus creuit, & iste locus:
Plurima donauit, quæ tali lege legauit
Quæ patitur Iudas, raptor, & ipse luat.
Christe funde preces, sibi, Lector dic, miserere.

Quòd autem sit ibi mortuus, ac sepulturæ traditus, eius loci Abbatis, Guidonis, sanctitas fecit. Hic in agro Rauennati, Decimo ab urbe lapide, uilla Casamaria, religiosis parentibus, Alberto, & Marotia, ex Strambiatorum familia natus Rauenna Romam proficiscens, sacris initiatur, dumq. Hierosolyma cogitat, Rauennam redire per quietem admonetur, inq. Pomposiana insula, Martino magistro, summa continentia, ac religione uiro, uitam agere. Vixit, ut monitus fuerat, Guido, in Martini disciplina, annos tres, & mirabiles in ea solitudine progressus fecit. Quarto autem anno ineunte, a Martino ad Guillelmum Pomposiani cœnobii Abbatem; ut magis adhuc proficeret; mittitur: qui cum Guidonis integritatem, eiusq. puritatem animi nouisset, petiit a Martino, ut iuberet. Rauennam illum ad D. Seueri, monachorum uitam instituturum, proficisci. Quod & factum est. Sed cum non multo post, Guillelmus Pomposianus Abbas, ex hac uita migrasset, Guido, omnium cõsensu, in eius locum sufficitur. Iamq. Albertus pater, filium imitatus, & Gerardus item fratris ductus sanctitate, ac religione, monachi cucullum induerant. Contigit autem, ut cum ex cœnobii ministris quidam è sublimi decidisset, uiro sancto Deum orante, incolumis euaserit: quodq. multo maius putatur, Martinus monachus, qui uitam in cellula solitariam degebat, millibus passuum octo ab cœnobio procul, cũ diem suum obiisset, Guidonis rogatu, ad uitam a Deo reuocatus est: isq. cum de inferorum pœnis, ac locis multa enarrasset, tertio post die, iterum migrauit è uita. Non caruit tamen molestiis Guido, & calamitatibus: nam in tam uehemens Heriberti Rauennatis Archiepiscopi odium incurrit, ut Archiepiscopus cœnobium illud Pomposianum aliquando decreuerit solo æquare. Quod cum Guido resciuisset, assidue una cum suis monachis, per tres dies supplex Deum exoratus, & cibo abstinens, non solũ pacem impetrauit ab Archiepiscopo, sed effecit etiam, ut ipse met ad pedes suos stratus Archiepiscopus, veniam, multi obortis lacrymis petierit, multoq. deinde in honore semper habitus ab illo fuerit. Gebehardus item, quem Heriberto subrogatum in Archiepiscopatu memorauimus, familiarissimè Guidone usus est, eumq. quotannis inuisere, & secũ cœnare consueuerat: Vbi quandoque euenit, ut cum Gebehardus, religionis causa, Guidoni poculum, quo

biberet,

biberet, præberi sibi mandasset, renuenteq. Guidone, tandem impetrasset, quam putarat, insuderatq. minister aquam, uinum factam, uiri sancti precibus cognouit. Quamquam id minus mirabitur, qui intelliget ex eadem aqua, qua ipse manus lauerat, difficiles sæpe morbos depulsos: quod Gerardus quidam domo Longobardus, quartana laborans, expertus est, cum Petri industria Guidonis administri, eam acceptam aquam potasset. His, compluribusq. aliis rebus admirabilibus, & sanctitatis fama impulsus Henricus secundus Cæsar, cognomento Niger, qui Chunrado patri mortuo fuerat suffectus, cum in Italiam veniret, Legatos misit, qui Guidonem sibi obuium proficisci iuberent: multa habere, in quibus uti illius consilio uellet. Abiit Guido, & quidem inuitus, proficiscensq. monachis suis prædixit, fore, ut se amplius nō uiderent: quod & contigit: nam in Parmensi opido sancti Donini cum esset, tertio post quam ægrotare cœperat, die, Quarto Non. April. ex hac uita in cælum migrauit, anno ab ortu Christi quadragesimo sexto supra millesimum: cum annos quadraginta octo Pomposiano cœnobio præfuisset. Complura miracula in eius interitu sunt uisa: nam & sacri Campani æris sonus sponte auditus, & cœcus occurrens, uisum recepit, illiusq. iam inde ab eo tēpore hoc circumferebatur elogium. *Norma, decus monachorum, Doctor Pomposianorum, Guido Beatissimus.* Sub id tempus Hunfredus, cœnobii D. Ioannis Euangelistæ, in quo Benedictini monachi commorabantur, Abbas, natione Germanus, Rauennati Ecclesiæ præficitur, cum duos iam annos, post Gebehardum, Vuidgerus illam temerè, acerbeq. occupauisset: is enim hoc tempore ab Henrico Cæsare de sede deiectus, Hunfredo cessit. Sunt qui Hunfredum hunc scribant Henrici Cæsaris per omnem Italiam Vicecancellarium; sic enim appellabant, fuisse: Interea cum Romæ tumultuaretur ob tres Pontifices, Benedictum nonum, Syluestrum tertiū, & Gregorium sextum; nam Benedictum, Syluester de Pontificatu deiecerat, Benedictus Tusculanorum Comitum factione restitutus, cum se omnium flagrare inuidia cerneret, Gregorium sextum sibi cooptauerat; non fuit mirum, si ab Clemente secundo; quem, tribus illis Pontificibus abdicare se principatu iussis, Henricus Cæsar, Pontificem Max. in Episcoporum Concilio, renunciauerat; omnesq. approbauerant; permissum fuerit, uti Henricus Romanos iurare in uerba sua, ex suaq. sententia coegerit, Pontificum Maximorum electioni, se nequaquam, nisi iussu Cæsaris id facere cōpellerentur, interfuturos. Habuit autem Clemens Pontifex celebre Concilium Romæ: in quo pro Rauēnati Archiepiscopo legem tulit. Nam cum de loco sæpius inter Patriarcham Aquileiensem, & Rauennatem Archiepiscopum, quis esset, atq. ubi esset, in Cōcilio, & iuxta Pontificem Max. constituendus, dissensio non parua intercessisset; utroque dextrum sibi locum uendicante; contigit, in eo Concilio, prima die, Mediolanensem Archiepiscopum, nisi cum iam ad uesperum inclinaret, non affuisse, Aquileiensi Antistite interea ad dextram Pontificis sedente, interposita tamen sella Henrici Cæsaris, qui propediem affuturus credebatur, cum ad læuam Archiepiscopus Rauennas consedisset. Itaque cum Mediolanensis adueniens, dextram peteret, ab Rauennati, & Aquileiensi Antistite reclamatū est, cum unusquisque deberi sibi locum illum profiteretur. Iussit Concilium, vniuersam dissensionis causam discuti: in qua pertractanda, numerus quidam & Catalogus, inter cetera, productus in medium, est, ubi erant scripta eorum Episco-

ANN. M.XL.

lia, & magnitudine, & populi frequentia, post Romam, celebrior erat. His ita inter Mediolanensem, ac Rauennatem Antistitem ab Clemente, de Concilii sententia, compositis, de Aquileiensi tractatum. Aquileienses enim Antistites,& ueteri Rodoaldi Patriarchæ priuilegio,quo centum iam annis,ab Leone VII.Pontifice,anno eius Pontificatus primo,maxima Aquileiensis Ecclesiæ prærogatiua,cohonestatus fuerat,& recenti Poponis item Patriarchæ, restitutoris Aquileiensiũ,ac penè conditoris dignitate,animos plurimum erexerant. Itaq. Aquileiensis litteras Ioannis Decimi noni Pont.Max.explicauit, quibus sibi ad dexteram locus dabatur. In hac dissensione,cum vniuersum Conciliũ, sententiam Clemens, primum quidem Episcopos, Clerumq. Romanos, quibus, inquit in suis litteris ipse Clemens, auctoritas est maior, & res erat notior, deinde ceteros rogasset, cumq. ex ordine Ioannes Episcopus Portuensis, & Petrus Diaconus, Apostolicæ sedis Cancellarius, Rauennatis Ecclesiæ priuilegia, atque item ceteri laudassent, Poppo quoque Brixinensis Episcopus, idem fecisset,horum uocem, & sententiam vniuersa synodus sequuta est: tandemq. ita ab omnibus decretum, uti Rauennati Archiepiscopo locus, iuxta Pontificem, dexter, Cæsare absente, tribueretur; præsente, sinister. Ne uerò deinde hæc res apud aliquos controuersiam faceret, Pontificiis omnia litteris consignarunt,manu Ioannis Scriniarii, & Notarii sacri Pontificii Palatii: quæ litteræ adhuc in D.Vitalis Bibliotheca seruantur, & fuerunt a nobis perlectæ. Paucis post diebus, tradunt, Agnetem Cæsaris uxorem, Roma; ubi a Clemente Pont. Max. una cum Henrico marito, diadema Cæsarianum, acceperat; Rauennam fuisse profectam, atque in Rauennati agro filiam peperisse: nec diu post Henricus quoque Rauennam uenit. Ceterum Clemens Pontifex iis, aliisque præstantibus rebus confectis, ueneno, ut ferebatur; ab Romanis sublatus, successorem habuit Damasum secundum: is Poppo fuit Brixinensis Episcopus, qui in Concilio Rauennatem maximè causam fouerat, summo iudicio, ac prudentia Antistes, sed uix in Pontificatu, tres & uiginti dies uixit: itaque Leonem Nonum habuit successorem, anno millesimo quadragesimo nono; quò Rauennæ uiguisse reperio Petrum gratia Dei; ut in tabulis publicis eius sæculi habetur; subdiaconum sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, Abbatem basilicæ sanctæ Agnetis martyris Christi. Interea Hunfredus Archiepiscopus, Diui Paulli templum, extra portam Diui Laurentii, iuxta palatium Regis; ita in iis tabulis scribitur; uerum cuius Regis ædes illæ fuerint, affirmare non ausim: coniicio Honorii Cæsaris fuisse, qui ea urbis parte ab Lauritio cubiculario ædificari sibi domum iusserat: nam extructo Diui Laurentii templo, uti supra a nobis scriptum est, non omnino fuerit ueri dissimile, alias sibi ædes, Rauennæ diutius commorari cupienti, extruendas eodem loco vrbis, qui placuisset, curauisse. Verum hæc sunt incerta: illud certum est, Henricum Cæsarem in Germaniam redeuntem, D. Guidonis Rauennatis, Abbatis Pomposiani, sanctum cadauer, ad se ex Parmensi opido,ubi sepulturæ traditum fuerat, allatum, Spiram, Germaniæ urbem, secum non absque ingenti honore detulisse: vbi die Pentecostes festo celebrato, uiri sancti cadauer, in egregia æde, quæ extra vrbem ædificari cœperat, eius dicata nomini, tumulandum iussit. Quarto kal. Maii, qui dies,ob id, annis uertentibus, festus agitur. Hunfrido Archiepiscopo per hos

ANN. M.XLVIII.

ANN. M.XLIX.

ANN. M L. dies a Leone Nono Pont. Max. in Concilio Vercellensi, ob nonnullas inter Romanam, & Rauennatem Ecclesiam contentiones, munere Archiepiscopatus interdictum est: Februario tamen mense, quarto Non. apud Augustam Vindelicam ab Henrico Cæsare simul conciliantur: licet paucis post mensibus Hunfridus Rauennam regressus, ibidem ueneno; ut pleriq. suspicati sunt; subito interierit Nono. kal. Septembr. Cui Henricus Cæsar, Heinricum subrogauit, suum
ANN. M.LI. item in Italia Viceccancellarium, pridiè Id. Mart. iussitq. uti Nizo Frisingensis Episcopus, cũ noua quotidie; quæ illius erat uitiosa, flagitiosaq. uita, ac ingens
ANN. M.LII. superbiæ fastus, moliretur, una cum Archiepiscopo; quasi illum in Archiepiscopatũ inducturus; Rauennam exulatum ueniret. Quod cum effecisset, haud ita multo post, repentè ibidem moritur. Heinrico Archiepiscopo pallium Leo Pō-
ANN. M.LIII. tifex dedit, mandauitq. ut iis die bus illo uteretur, quibus Gregorius Magnus, superioribus Archiepiscopis concesserat. Datæ sunt de hac re Pōtificis Leonis litteræ VI. Id. April. manu Friderici Diaconi. S.R.E. Bibliothecarii, & Cancellarii, uice Hermanni Archicancellarii, & Coloniensis Archiepiscopi, anno Pontificatus quincto, Indict. sexta, quæ in annum incidit a partu Virginis Millesimũ quinquagesimum tertium. Interea Leoni Nono Pont. Max. mortuo, Victor se-
ANN. M.LV. cundus successit: cuius tempore, Henricus Imperator, anno eodem Millesimo quinquagesimo quincto, usum aquæ dedit amnium Siclæ, & Scultennæ, Episcopo, & ciuitati Mutinensi: facultatemq. largitus est aluci excauandi, ad merces in Padum Venetias, & Rauennam deferendas. Ad hæc Vgo, Cæsarianus Legatus, conuentum in uico, cui Caput de Rheda nomen est, habuit: cumq. adessent, Heinricus Archiepiscopus Rauennas, Rolandus Ferrariensis, & Benedictus Hadrianorum Episcopi: Iudices etiam Rauennates, Cæsenates, Forliuienses, ac Ferrarienses: Paulus Trauersaria, & Guido nepos, & Alerardus Imolensis Comes, & filius Vgonis Imolensis, & Hieremias, & Petrus fil. Vgonis. Accesserunt Vrso, cognomento Rubeus, & Ioannes è prata, Martinus Pellicia, & pleriq. alii; & apud Cæsarianum Legatum de Heinrico Archiepiscopo Rauennate conquesti sunt, quòd illis integrum fundum, quæ Firminiana vocabatur, lite perturbaret. Legatus Ferrarienses Iudices huic quæstioni præfecit: ab iis Ioannes Rauennas Iudex, pro Archiepiscopo Rauēnate auditus; qui cum ostēdisset, eum illos fundum ab Ecclesia Rauennæ conduxisse, & locatione expleta, in eodem perstitisse, Desiderius Iudex decreuit, Ecclesiæ Rauennatis fundum esse, perpetuoq. esse debere, quod a multis præterea iudicibus comprobatum est. Subscripsere Episcopi, & septem Iudices, & Dominicus legis
ANN. M.LVI. Doctor, & Heinricus causidicus philosophiæ minimus; ita enim scribitur; & Petrus Abbas sanctæ Mariæ in Pelonice. Postero anno XII. kal. Iun. coram Chenrico Forocorneliano, Heinrico Sassinate Episcopis, Bulcone sacerdote, & Abbate cœnobii D. Hilari Galiarensis, Vberto Comite, Paulo Trauersaria, Almerico Duce, Vgone saxo, Vberto Bulgaro, Theobaldo Bobiensi, multisq. aliis, qui frequentes conuenerant, Heinricus Archiepiscopus Rauennas Vgoni Comiti, & Imildæ Comitissæ coniugibus, multa prædia, eo loco, quem Curtē de casa murata appellabant, sita, tribuit, ea in primis condicione, ne arcem, neve turrim excitarent: Tabulæ de his publicæ confectæ, quarum hoc est initium. *In nomine patris, & filij, & Spiritus sancti, amen. Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi millesimo quinquagesimo sexto: temporibus Domni Victoris,*

summi

summi Pontificis, & uniuersalis, in Apostolica sacratissima beati Petri Apostoli Domini sede, secundo die. XXI. Maij, Indict. IX. Rauennæ. Heinricus seruus seruorum Dei Diuina gratia, Archiepiscopus. Post duos annos, Victori secundo Pont. Max. mortuo, Stephanus Nonus subrogatus est: cuius ætate, cũ sanctitate floreret, ac doctrina Petrus Damiani Rauennas, qui uitam monasticam professus, in Eremo ad fontem Auellanum, montis Catriæ, in Vmbria, agebat, Quamquam in tanta durioris uitæ seueritate, obtrectatores illi apud Leonem IX. Pontificem, & acerrimæ impiorũ iniuriæ nõ defuissent, quibus ne faciles præberet aures, sed causam accuratè cognosceret; per litteras ipse a Põtifice uehementer etiam atque etiam petierat, tamen celebriore in dies auctoritate, famaq. clarus, cũ eius operam Ecclesiæ cõstituendæ maximè idoneam arbitraretur Stephanus Pontifex, hoc anno millesimo quinquagesimo octauo, initio Quadragesimæ, illum Cardinalem fecit cum ad galerum non uocaretur, sed, ut ille ipse scribit, traheretur: neq. hoc satis Stephanus pro hominis probitate, ac doctrina esse putans, Episcopatum Hostiensem addidit, sacriq. Cardinaliũ Collegii Principem; Decanum appellant; creauit. Mortuo autem paulo post Stephano, cum Tusculani Comites, ut consueuerant, Ioannem, eorum propinquum, armatis stipati, ex Episcopo Veliterno, Pontificem, Cardinalibus repugnantibus, creassent, Petrum Damiani reclamantem, atque omnes diris grauibus deuouentem, ui ad eum colendum compellunt, deinde populum, diuisa per uicos pecunia, ad adorandum inuitant. Is Benedictus Decimus est uocatus: cum in Italia floreret Gothifredus, qui Mathildim, Beatricis filiam in matrimonio habebat: hanc autem Beatrix Barbanigræ Cæsaris soror, Bonifacio nupta, potentissimo Principi, Lucæ orto; quem Ioãnes Baptista Pigna, in Historia Principum Estensium, Thedaldi Estensis filium affirmat; non multo ante genuerat. Illud enim pro comperto habetur, Bonifacium Mathildis patrem, Estensem Principem fuisse: Nam in uetusta manuscripta historia, annalium modo composita, quæ nunc extat penes Vincentium Carrarium, Iurisconsultum Rauennatem, Bonifacium illum Marchionem appellatum legimus, constatq. hoc nomine, honoris, & dignitatis ergo, tum temporis Estensem intelligi, quemadmodum Pigna diligenter animaduertit. Inter hæc, cum postero anno Hildebrandus, monachus Benedictinus, uir planè singularis, Romam cum Gothifredo Duce uenisset, Petro Damiani potissimum hortante, Gerardus Burgundio, Episcopus Florentinus, Pontifex Max. Nicolai Secundi assumpto nomine, renunciatus est, & Benedictus abdicauit se Pontificatu. Nicolaus Rẽpublicam compositurus, quæ maximis perturbata calamitatibus, plurimũ quatiebatur, Petrum Damiani Mediolanum misit, ut eam Ecclesiam malè sentientem, & a Romana abductam, & discrepantem, Simoniacaq. labe, & Nicolaitarũ hæresi infectam, cũ Romana conciliaret, & in rectam sententiam deduceret. Conniuentibus enim ob tumultus bellicos, & seditiosorum potentiam Pontificibus, nec ob id satis aperte prohibere ualentibus, plerique Principes, usurpato iure, & Diuina parum religione moti, Ecclesias; Episcopi, minores ordines, non hominum uirtutibus, sed, mercede ducti conferrè instituerant. Clerici, qui Ecclesias, ordinesq. erant mercati, cum semel uerecundiæ fines transiliissent, sensim longius etiam ad alia se prolabi flagitia passi erant usq. adeo, ut palam vxores, ac concubinas haberent, atque utrumque

ANN. M.LVIII.

ANN. M.LIX.

probrum, honesta quasi consuetudine permissum, pertinaci tueri ratione non dubitarent. Hinc facile in duo incidebant grauia hæreseos crimina: alterū eorum, qui Simoniaci dicti sunt, Nicolaitarū alterum. Petrus Damiani, Anselmo Episcopo Lucensi, collega sibi accepto Legatus Mediolanum abiit. Ibi a ciuibus cum dignitate exceptus, cum postridie causam legationis in cōcione exposuisset, grauem tota vrbe tumultum sensit excitari, sic ut sacri æris Campani sonitu, signo dato, ad arma populus, clericorum factione incitatus, accurrerit, Prætoriū, in quo Petrus erat, iratus adierit, mortē Petro intentarit, assereretq. Ambrosianam Ecclesiam, antiquis Patrū institutis esse liberam, neq. ullum Romano Pontifici in ea conformanda, ius esse. Petrus conuocato in templū populo, ita prudenter, leniterq. eorū animos tractauit, ut tandē in eius omnes sententiam discesserint, Apostolicæq. sedi parere nequaquam abnuerint. Se missum dicebat a Nicolao Pontifice, ut eorum consuleret gloriæ, ac saluti, non ut multitudini inseruiret, aut amplitudinem, dignitatemq. amplificaret Romanæ Ecclesiæ, quæ cum esset ipsius uoce Saluatoris laudes, & omnium Ecclesiarū Principatū adepta, adeo tenuis hominis, qualis ipse erat, præconio non egebat. Primos eorum salutis auctores, & labentis disciplinæ confirmatores, ab Ecclesia Romana prodiisse: idq. D. Nazarium, quem D. Linus, D. Petri discipulus sacra baptismatis unda abluit, & Diuos Geruasium, Protasiumq. qui D. Paulū Apostolum magistrum habuerunt, edocuisse: Ipsumq. quo tantopere, & quidem merito, gloriabantur, Diuum Ambrosiū, Nicolaitarum hæresim per se conuellere cū nequiret, a Romana Ecclesia præsidiū implorasse. His atq. aliis in hanc sententiam a Petro ad populum verbis factis, sedatisq. ob id eorum quasi fluctibus, causa mox cœpta est agitari. Vix autem quisquam unus repertus est, qui non aut ordines emisset, aut fœda fœminarū consuetudine esset usus. In tanta re tēperatius agendū Petrus pro temporum condicione, & criminosorū multitudine ratus, ueniam eis pollicetur, si sacramento confirment, in posterū ab huiusmodi flagitiis tēperaturos. Primus solemnibus verbis Vuido Archiepiscopus id professus est, Simoniacamq. & Nicolaitarū hæresim corā omnibus detestatus; inde clerici omnes. Archiepiscopus in terram proiectus, piaculū iniungi sibi postulauit: centū annorum Petrus imposuit, idq. redimi posse certa pecunia in singulos annos soluta, uoluit: Clerici diuersis in uita ieiuniis obligati. Ascendit deinde in concionē Archiepiscopus, & clero, populoq. præsentibus, iurare clericū suum iussit, se has duas hæreses, pro uiribus, extirpaturū: quo eodem sacramento se populus deuinxit. Clericis, hinc, pristina ornamenta, litteratis etiam, & castis officium redditum, reliqui Ecclesiæ tantum associati. Ad hæc Archiepiscopus recepit, eos se religionis causa Romam, aut Turonū missurū, se uero ad D. Iacobum, in Hispaniam iturū. Sed quamquam hæc adeò prolixe pollicitus est, tamen haud ita diu post, abeunte Petro, sacris initiatorū assiduis stimulatus querimoniis, ac penè conuiciis, in pristinū rediit. Itaq. insequenti anno Petrus, grauiter cōmotus, Rodulfo, Vitali, Arialdo, & Erlembaldo Cottæ hac de re scribens, qui permanserant in sententia, vbi laudauit illos, de ceteris sermonem ingressus, *quod tamen*, inquit, *in Mediolanensi Ecclesia non est nouū, quæ semper diuersi dogmatis homines habuit, initio ab Auxentio, atque Ambrosio inchoato.* Atque hæc ita a se Mediolani acta, Petrus scribit: qui ut se Deo totum traderet, & in rerum Diuinarum meditatione, dies, noctesq. poneret, sacro

ANN. M.LX.

galero,

galero, & Episcopatu, duorumq. præterea cœnobiorum, sibi commendatorum administratione se abdicauit: Cumq. a Nicolao Pont. Max. qui eius Mediolanensem legationem maximè probauerat, ad eas iterum dignitates, & honorum insignia, cogeretur, ipseq. constanter, & aliquanto fortasse quàm res ipsa, & Pontificis maiestas ferret, pertinacius renueret, assensit quidē Pontifex eius perseuerantiæ, sed pœnam in eum centenariam constituit: qua pœna tenebatur ad recitandū per centum annos, quotidie, verberibus adiunctis, psalmū quinquagesimum, quo usus est Dauid, cum stuprum Bersabeæ, & marito eius mortem obtulisset, illumq. Nathan uehementer accusasset, ac minaretur, Deū tam grauia scelera nequaquam impunita, atq. inulta relicturum. Subiuit hanc pœnam libenter Petrus, tantusq. in eo fuit ardor pœnitēdi, ut annuo illam spatio exhauserit: & ut ex Helinando testatur in speculo suo Vincentius, Dominici exemplum habetur, qui lorica ferrea ad carnem indutus, circulis ferreis duobus cinctus, totidemque per armos brachiorum, armata scopis utraq. manu, nudus, psalteria duodecim, totam noctem nihil dormiens, postridie persoluit, & de tertiodecimo, ad Beati quorum. Huius exemplo uiri morem inoleuisse in suis regionibus tradit, ut non uiri modo, sed nobiles quoq. mulieres, id pœnæ genus libenter subirent: ipsaq. Cechaldi uxor, magna mulier dignitate, marito mortuo, centenariam hanc absoluit, dum tria uerborū millia, disciplinas appellant, pro anno vno numeraret. Itaq. Petrus, postquam pœnam luit, elegātes ad Nicolaū Pontificem, officiiq. ac pietatis plenas litteras dedit, quibus & purgauit se diligenter, & non minus rationibus, quàm sanctorū uirorum exemplo, id fecisse testatus est. Has litteras, quoniam, & rem ipsam, & Petri pietatē explicant, his commentariis aliqua ex parte inserendas duximus. Sic autē habent. *Domino suo N. vniuersali Papa, Petrus peccator monachus seruitutē. Sacrarium Spiritus sancti uestrum pectus agnoscit, quia nisi me tunc necessitas Apostolica sedis impelleret. & antiqua, quam iam dudum circa nos habueram, caritas inuitaret, post sanctæ memoriæ Domni Stephani, uestri quidem decessoris, mei autem persecutoris obitum, ego autem à me protinus Episcopatū non canonicè traditum sed uiolenter iniectū funditus abscidissem. Meministis enim de me quot querelas coram uobis ipse deposui, quot gemitus. quot deniq. profunda suspiria ex imis uisceribus traxi: quoties etiam uberrimis lacrymis tristia ora rigaui. Veruntamen apud uos tunc non obtinui missionem, quia Romana Ecclesia quæ minari ruinā uidebatur, id utilitas non poscebat: Nūc etiam te insigens Petri clauiū regnante, sub tranquilla pace, tota Christi gratulatur Ecclesia: Ventorum quippe se turbines reprimunt, procellarum spumantia uolumina conquiescunt, mitescunt maria, totaq. etiam cæli serenitas renouata. Cum igitur sub sancto Pontificatu uestro iucunda pace, uniuersalis Ecclesia potiatur, grandæuæ iam senectuti, quæso, requies non negetur. Quapropter ob remissionem omnium peccatorum meorum, quæ nequiter perpetraui, cedo iure Episcopatus, & per hunc annulum; uirgam enim tulistis; desperata deinceps omni repetendi querela, renuncio. Verumque etiam nobis monasterium reddo, & ut quiescendi munitionem ueterano, & emerito militi permittatur, imploro. Hic mihi fortassis obijcitur, semel acceptum regimen dimitti non debere: ad quod breuiter dico. quòd sentio: quia plerique Pontifices iura non deserunt, & de sinistris sunt: Quotquot autem legimus recta intentione dimisisse, certa spes est. de æterna cum Christo societate gaudere: Neque tamen hoc dicimus, ut passim deseri Episcopatus liceat, nisi videlicet id fieri necessitas, siue ratio-*

 nalis

nalis qualibet causa deposcat. Hæc Petrus, qui multorum deinde exempla subiungit, quos Episcopatus deseruisse compertum est. In his numerantur Valerius Hipponensis, qui Diuo Augustino, maximo Ecclesiæ Doctori, Episcopatum administrandum dedit. Lucidus Ficoclensis, Adelbertus Pragensis, factus monachus, deinde martyr: Genebaldus Laudensis, Bonitus, Simenichus, Milesius item martyr: Arnulfus Metensis, Farulfus Casenensis, Ildulfus Treuerensis; Theodatus item Treuerensis, Gubertus Senonensis, Lambertus Florentinus, Nonnus etiam martyr: Leo Rauennas, Petrus Apsarensis, Paulinus Nolanus, Martyrius Antiochenus, Iustus Lugdunensis, Petrus Quartus Rauennas, Gregorius Nazianzenus, Siluanus Philopolensis, & alii: tandem uero Benedictum octauum, & nonum Pontifices Maximos, commemorat: De Lucido autem Episcopo Ficoclensi, id est Ceruiensi, ita scribit. *Lucidus Ficoclensis Episcopus dum propinquum sibi obitum imminere cognosceret, ad cœnobialis portam conuolat ordinis, ac sacerdotalis infulas dignitatis, monachicis mutat induuijs. Et ut nouerit quid sibi conuersio ista contulerit; sicut autentica registri testatur historia; sub ipso migrantis obitu, spiritus sancti gratia latissimo relucebat in uultu: cui nimirum, & antequam moreretur, beatus Apostolus Andreas apparuit, & quanam hora migraturus esset ex corpore, nunciauit*. Hæc ibi. Demum hac clausula utitur. *Horum igitur aliorum patrum auctoritate suffultus, Episcopatui simul, & monasterijs in sanctis manibus uestris irretractabiliter abrenuncio, omneq. ius a me monendæ in posterum quæstionis, ac repetitionis abcindo: & quia pro innumeris peccatis meis, non sum dignus in Ecclesiastica dignitate persistere, det mihi Diuina misericordia per sonas orationes uestras. .... pauco ipso uitæ, quod restat, in luctu, & pœnitentia permanere: Confiteor enim: Criminosus simul, & uitiosus ad honorem hunc, & non sine reprehensione perueni, & in eo reprehensibiliter uixi: Ideoq. mihi tutum uisum est, ut ipse me potius sponte deponerem, quam ante tribunal tremendi iudicij, in conspectu omnium Angelorum, & hominum, depositionis sententiam, sub æterna damnatione, subirem: Sed iam ista sufficiant: Omnipotens Deus, qui incomprehensibili dispensationis suæ consilio, & me ab obtinendi regiminis ambitione deiecit, & nos ad Ecclesiastici culminis summum prouexit, sancto cordi uestro, cui est inhabitator, inspiret, talia mihi per sacras litteras mandata dirigere, quæ meis uotis, meisq. ualeant desiderijs concordare*. Ceterum an illi Nicolaus Pontifex assenserit, quamquam plerique omnes affirmant, tamen aliquam facere dubitationem uidetur, diploma Alexandri secundi, cui subscribit Petrus peccator Hostiensis Episcopus, ut est in Chronico Cassinensi. Ioannes quoq. Trithemius, dum in Hirsaugiensi item Chronico, Petri Damiani Legationem in Germaniam scribit, ad Henricum Regem anno millesimo sexagesimo nono, eum appellat sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Episcopum Cardinalem. Neque tamen cum iis senserim, qui arbitrantur, Vincentii in speculo, dictis permoti, illum, anno Henrici uigesimo secundo, qui fuit a partu Virginis supra millesimum septuagesimus octauus, & Episcoparum deposuisse, & litteras de illo deponendo, quas diximus, ad Gregorium tum Pontificem, dedisse, cum illæ in omnibus, quos legerim, Codicibus, Nicolao inscribantur, & grauissimorum auctorum testimonio constet, ab Alexandro II. Pontifice, Gerardum Ostiensem Episcopũ factum. Illud etiam non omittendum duxi, Petrum, se perpetuò monachum suis litteris appellasse, & se abdidisse in Catrianam solitudinẽ optatissimam.

simā.Nicolaus Pōtifex eodem anno millesimo sexagesimo,cū apud Acerras in Campania esset, Petrum Rauennatem, Cassinatem monachum, Venafranæ, & Hiserniensis sedis Episcopum fecit. Henricus Archiepiscopus,cum Sacellum,templumq.in Capite Sandali,qui est ad Padum vicus,VI.Id. August.consecrasset,Deoq. & Diuis Blasio, Nicolao, Sixto, Laurentio, Felicissimo,atq. Agapito dicasset, illud,eiusq. bona, in quibus erant prædia, piscinæ, syluæq. cœnobio D.Ioannis Euangelistæ Rauennati dono dedit, exitu anni, Quarto kalen.Ian. Rauennæ, subter confessionem templi D.Andreæ Apostoli, quod maius vocatur, aram Deo, Apostolis, beatisq. martyribus Mauritio, Adelberto, Pancratio, Nicolao, Georgio, Theodoræ, ac Luciæ itidem dicauit, consecrauitq. Adhæc Liuzæ ipsius Præfectæ cœnobii, sacrisq. eiusdem virginibus D.Laurentii cœnobium, quod tunc demolitum uidebatur; erat autem extra D. Zenonis posterulæ portam; omniaq. quæ illius iuris essent, prædia, in perpetuum dedit:ea condicione,ut dum uiueret,consecrationis suæ die,qui pridie Id. Mart. fuerat,singulæ psalterium integrum canerent:post obitū,quo die excessisset è uita, eo,rem Diuinam fieri,anniuersario officio,curarent,psalteriū concinerent,& certam quotannis pensionē soluerent.Proximo anno Nicolaus Pōtifex ex hac uita migrauit:cui Alexander Secundus subrogatus est. ANN. M LXI.
In sequenti, Rauennæ, Diuorum Simonis & Thadei Fabiani item & Sebastiani ædes sacræ, ab Odone, uiro religioso,ac nobili ædificantur, ac uectigalibus ditantur. ANN. M.LXII. Gerardus Britonorii Comes, testamento, Rauennatis Ecclesiæ, atque nonnullarum illi subiunctarum, ius explicauit: Id autem testamentum,ad declarandum horum temporum,atque hominum morem, haud inopportunum duximus hic adscribere. *In Dei nomine, Anni eius M L X I I. Indict. ... mense Ianuario. Quia uita & mors in manu Dei sunt, & nullus in hoc sæculo permanere potest, nisi quantum ei placueris, Ideo ego Girardus Comes castri Britonorij, quamuis ægrotus sim corpore, tamen sanus sum mente, & timore mortis testamentum facere curo, in quo filium meum ..... & filiam meam Drudiciam heredes mihi instituo. Drudicia sit heres apud sanctum Mariam in Balneo, & sufficiat ei: uel ducentas libras ei detur. filium meum habeat omnia alia castra, & etiam Omnia immobilia: Et si filios masculos minime habuerit, totum quod habeo in montanis partibus, diuidatur inter filios fratris mei Vbolinelli de Marchia, præter Montem Frasconem, & montem Benedictum, quos uolo ut habeat sancta Trinitas. Montemde sasso reddatur Boibensi Episcopo: & totum planum. scilicet castrum Britonorij, cum uillis suis, & cum omnibus suis tenimentis, cum uillis, cum suis rebus, ut in nostris detinemus manibus; & Mallianum restituatur Archiepiscopatui Rauennæ: sed præcipue tenimentum Malliani, sicut pater meus in suo testamento præcepit, omnino, & sine mora. & restituatur, quia de tenimento sui castri Meldulæ est. Totum quod habemus in Galliada, restituatur sancto Hilario, si sine filijs masculis decesserit filius meus, feudum, quod Gibertus de sancta Agatha habet, sit eius proprietas. Feudum Petri Tonrengelli similiter habeat ad proprietatem. Berta & Maria volo ut sint libera, & ab omni iugo seruitutis liberata, & Peppum de Berta similiter volo, ut sit liber. In monasterij S. Agathæ nunc ad præsens quinque boues, & unam iumentam Falfullam, & decem libras relinquo: Ecclesia sancti Petri quinque libras relinquo: sancta Mariæ de Vrano, vineam de Curso, & triginta libras relinquo. Episcopatui Foripopuli duodecim libras relinquo: In pleb. Britonorij sex libras relinquo. Ad sanctum Bar-*

tholomæum

conuentibus esse damnatum, & ter, si non iudicio sacerdotum, at saltem legum auctoritate abdicatum: Et quoniam instet Osboriense Concilium, se quæ dici pro utroque possint, exponere, quasi cuiusdam præludii causa, uelle; atq. per hunc modum iuribus accuratè perpensis, Cadolum uitio factum esse, planissimè ostendit. Extat altera ad Gothifredum Ducem eiusdem Petri, Epistola, qua, ubi illum uocauit excellentissimum Ducem, & Marchionem, summo se dolore angi ait, quod audiuerit, ipsum Cadoli consuetudine uti, quem iam pridem uniuersalis Ecclesia, tamquam letale uirus euomuerit, & amputarit è suo corpore, & ad æterna suppliciorum loca detruserit, & quo cum ipse conseruerit paulo ante manus, & nefanda molientem, cum Serenissima, & Clarissima coniuge sua; Mathildem autem intelligit; sæpius reiecerit. Quinto post anno XII. kal. Decembris Henricus Archiepiscopus, bona omnia, quæ Ioannes Lado, eiusq. filius, in palude maiore Ceruiensi possederat, iure emphyteutico accepit a Bono Ceruiensi Episcopo, qui ea, assentientibus suis sacratis uiris, libenter cum Rauennæ esset, ipsi Henrico, & tribus successoribus, præbuit. Eodem anno Petrus Damiani; quem hoc loco, uti supra docuimus, Ioannes Tritemius Episcopum Cardinalem appellat; in Germaniam ab Alexandro Pontifice Legatus est missus, ob eam causam, quòd Henricus Cæsar nullum omitteret auaritiæ genus in Deum, hominesque; Plebi studeret. aduersus nobilitatem, ac Principes, omnia ui magis, quam iure ageret, Episcopatus, & Abbatias palam uenderet, opima monachorum prædia sectatoribus suis, turpi largitione tribueret. Adhæc cum coniuge Bertha, Othonis Marchionis filia; cuius haud ita diu ante sibi desponsæ, iam illum satietas ceperat; ut faceret diuortium, Moguntinum Antistitem, ad indicendum de ea re Moguntiæ conuentum impulerat. Itaque opportune Petrus cum in Germaniam peruenisset, confestim Moguntinum, intentato acrioris animaduersionis periculo, ab habēdo Concilio reuocauit: Mox accessit Francfordiam, ubi tum Henricus procerum suorum Conuentum agebat, in conuentumq. admissus, Pontificiis explicatis mandatis, & Principes, qui frequentes aderant, & Henricum ipsum grauiter increpauit: quam ille moliretur rem pessimam, & a nomine Christiano, nedum Regio planè alienam esse: Si minus terreretur humanis, diuinisve legibus, at saltem famæ suæ rationem, existimationisq. haberet, nec pateretur tam tetro ueneno a Rege temperato infici Christianum populum, & qui deberet ulcisci flagitia, iis se Princeps tantus obstringeret. Quòd si non flecteretur consiliis, haberet pro certo, Pontificem uim Ecclesiasticam adhibiturum, neque fore, ut illius vmquam manibus consecraretur. Hanc orationem, maxima, ut inquit Tritemius, auctoritate, ac sapientia habitam, secutæ sunt graues Principum, qui aderant, uoces, æqua Romanum Pontificem iubere: nominis Regii maiestatem tam turpis facti labe, ne commacularet, neu parentibus Reginæ causam defectionis præberet, & iustam turbandæ Reipublicæ occasionem: qui si uiri essent, cum plurimum possent & milite, & armis, tam insignem filiæ contumeliam præclaro aliquo facinore, dubio procul, expiaturi, & acerrimè pro opibus uindicaturi uiderentur. His fractus rationibus potius quam inflexus Henricus, se in Pōtificis auctoritate futurum affirmauit: atq. hunc habuit exitum Germanica Petri Damiani legatio: Per idem tempus non desunt qui existiment D. Vrsicini

ANN. M.LXIX.

cini martyris cadauer ex D. Ioannis baptistæ, ad Vrsianam ædem ab Henrico Archiepiscopo translatum, sed ego Honesto id, multis de causis, libentius adscripserim. Id Heinricus hic præstitit, quòd cum Diui huius martyris corpus sanctum in crypta iaceret, in æde Vrsiana, ubi fuerat ab Honesto collocatum, inde illud cum pluribus aliis Diuorum corporibus eduxit, & supra cryptam editiore loco, ante D. Probi Archiepiscopi corpus, Quincto decimo kal. Decembr. omnibus sacratis uiris, & populo ad spectaculum conuocatis, locauit: nec diu post, eo qui insecutus est anno, ab ortu Christi millesimo se-
ANN. M.LXX. ptuagesimo kal. Ianuarii, mortem obiit: cum autem Hunfredi secutus uestigia cum Romana Ecclesia decertasset, in Conuentu Lateranensi damnatus est. Hinc Alexander II. Pont. ad Valerianum Episcopum scribens, ut apud Iuonem, & Gratianum habetur. *Studuimus*, inquit, *quòd Heinricus, Rauennas dictus Archiepiscopus, nixus sit te excommunicare. Verùm quia excommunicatus, te excommunicare non potuit, Apostolica auctoritate, te, tuosq. absoluendo, mandamus exinde numquam curare*. Henrico breui ab Alexandro secundo Pont. Max. successor tribuitur Gibertus Parmensis, quem uetusta eius sæculi monumenta Vuibertum appellant. Id fecit quidem inuitus Alexander: nouerat enim eius opera Cadolum Parmensem ab Cisalpinis Episcopis, sibi Pont. Max. legitimis suffragiis electo, pseudopontificem obiectum, indeq. eam pugnam ad montem aureum in Heronianis campis consecutam, in qua multi ceciderint. Verum precibus Henrici Cæsaris compulsus, illum Rauennati, uti diximus, Ecclesiæ præfecit: An uerò consecrauerit, incertum habeo, nisi id fecerit extremis uitæ diebus, siquidem tabulæ extant Vuiberti, de rebus, iure Emphyteutico, certis hominibus traditis, anno M LXXIII. regnante, ut ibi dicitur, Henrico, nepote quondam Chunradi Imp. anno XVII. Decimo Kal. Mart. Indict. XI. Rauennæ, quibus se electum Archiepiscopum scribit. Mortuus autem Alexander est X. kal. Maii. Quamquam id libentius Gregorio VII. tribuerim, qui Alexandro suffectus, scriptis de dignitate sua litteris, Gibertum hunc Archiepiscopum coluit, & eius etiam uoluntate, eodem hoc anno III. kal. Iulias Henricus Rex consecratus est. Cum autem accepisset Gregorius, Vuibertum, compellere Forocornelianos ad sacramenta sibi dicenda, Vuidoni Comiti mandauit, ne id in fraudem fieri Ecclesiæ pateretur. Hæc eo magis confirmantur, quod postero anno Vuibertus, dum tribuit Petro Abbati cœnobii D. Benedicti, qui uocatur in Bifurco, templum, ac potius ædiculam titulo D. Clementis, & quæ ad eam spectarent, prædia, ac iura, se Archiepiscopum dicit, Electum non adiungit. Huiusmodi est.n. harum initium tabularum. *Anno MLXXIIII. Regnante Henrico fil. quond. Henrici Imp.*
ANN. M.LXXIIII. *anno Octauo Decimo, die XIIII. Maij, Ind. XII. Rauenna: Domino Sancto, & meritis beatissimo, atque Apostolico Patri patrum, Domno Vuiberto sanctæ Catholicæ Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopo.* Interea cum in Pontificem Max. Henricus Rex, cæde plurimorum sacerdotum, & bonorum direptione, quæ Ecclesiam Romanam spectabant, acriter commotus esset, palam iactans, uerum Pontificem illum non esse, Gregorius illis, qui largitione, & muneribus ab Henrico sacerdotia accipiebant, Concilio apud Lateranum habito sacris interdixit: minatusq. est etiam, fore, ut expertem Christianæ communitatis Henricum item faceret, nisi ad se rediret, ac resipisceret. Reddidit in eodem Concilio

Vuibertus Archiepiscopus omnium rerum, quas gesserat, rationem, sed cum inimico animo in Pontificem esset, statim dimisso Concilio, Cincium Romanum Ciuem, Stephani Præfecti Vrbis filium, temerarium hominem, ac seditiosum, in Pontificem incitat, magna ei, Henrici nomine, pollicitus; si tantum facinus ex sententia confecisset. Rebus per aliquot menses, ad scelus, compositis, nocte Natalitiorum Domini festa, capitur a Cincio Pontifex, sacris uestibus indutus, cum in D. Mariæ ad Præsepe, sacris operaretur: uerùm a populo Romano, plurimis trucidatis, Cincio uix incolumi in Germaniam ad Henricum fuga elapso, in libertatē uindicatur. Vuibertus tanti doli machinator, cum insidiæ ex uoto non successissent, simulata beneuolentia a Pontifice dimissus Rauennam, peiora moliturus, se contulit. Nam ad XIII. kal. Februar. in opido Auriolo fuit, ut Rauennatis Ecclesiæ iurisdictionem restitueret. Rauennates hoc tempore, impetu facto in Fauentinum agrum, post quam cedendis arboribus, uitibusque, hominibus, ac bestiis capiendis, ad Pignam, suburbanum penè rus, peruaserant, dum Rauennam remigrantes, labore fessi, in herba recumberent, nihil omnino suspicantes, a Fauentinis, qui ad res suas tuendas accurrerant, circumuenti sunt: & quamquam expedire arma, & manus conserere tentarunt, tamen aduenientibus in horas aliis atque aliis, repentino, ac improuiso aduentu oppressi capiuntur, & annulorum aureorum causa, quos gestabant in digitis, maxima pars trucidantur: neque enim Fauentini, prædæ cupidiores, dum illos detraherent, absq. Rauennatium incōmodo, expectare poterant, sed cum omnes certatim, alius alio nobiliores, pluresq. cōparare sibi illos studerent, amputarunt digitos, ac manus. Vuibertus Archiepiscopus XII. kal. Decembr. Rauennæ multa, Vualterio, & Aualderadæ coniugibus, renouatis tabulis, loco qui Russi dicebatur, & alibi, tribuit. Postero anno, qui fuit a partu Virginis supra millesimum septuagesimus sextus. Quarto nonas Sextil. Gerardo Comiti, iisq. qui ex ipso legitimis nuptiis nascerentur, filiis, opidum Britonorium locauit, ac confirmauit, quod opidum Vgo, Gerardi patruus, eodem locationis iure ab Ioanne Archiepiscopo acceperat: eæ autem fuere conditiones, ut Gerardus quotannis pensionem solueret duodecim Marabofinorum; ita in uetustissimis tabulis huius locationis, quas nos legimus in bibliotheca Vrsiana, scribitur; qui eius essent ponderis, ut septeni unciam conflarent: quos non per legatos mitteret, sed ipse afferret: id, si forte, publicè impeditus, non posset, elapso impedimento efficeret. Quotiescumque autem Archiepiscopo ad Romanam aulam proficiscendum esset, eum comitari, Archiepiscopi tamen sumptu, teneretur. In Aemilia aduersus hostes Archiepiscopi, cum centum militibus ueniret; ad obsidionem cum quinquaginta, trecentisq. amplius peditibus: citra Padum uerò, cum uiginti. Recepit autem Vuibertus hanc locationem nepotibus se confirmaturum, si legitimi affuerint. Ipso uerò Comite, eiusq. filiis decedentibus, quicumque equi, & quæcumque arma tunc penes ipsos reperirentur, mitterentur ad Archiepiscopum, Archiepiscopatusq. iuris confestim & dicerentur, & essent. Hæc eò accuratius a Vuiberto procurata fuisse puto, quòd Gregorii Pontificis uires, sibi conscius, metueret; nam præter ea, quæ supra diximus, Theobaldum etiam, quem alii appellant Thealdum, Mediolanensem Antistitem, & plerosq. alios Cisalpinæ Galliæ Episcopos coniurare in Gregorium

ANN. M.LXXVI.

Gregorium pollicitationibus illexerat, ad hos Vgonem Candidum Romanæ Ecclesiæ Cardinalem adiunxerat: qui &si antea idem fecisset, in gratiamq. cum optimo Pontifice, simulato ipse animo, rediisset, nunc tamen palàm malam mentem, malum animum præ se tulit: siquidem uiribus omnibus, atque opibus nixus est Henricum, & Normanos inter se de Imperio dissidentes, composita pace, in Pontificem concitare. Quod ubi resciuit Gregorius, coacto superiore anno ad Lateranum Concilio, cum Vuibertus, & Vgo, uocati, non adfuissent, propositis, quare id faceret, rationibus, Vuiberto & Vgoni, atque etiam Theobaldo dignitate priuatis, sacris interdixerat: quod etiam

ANN. M. LXXVII. hoc anno in Henricum fecit. Verum deinde apud opidum Canossum anno MLXXVII. cum eo Henricus conciliatur, postquam regio cultu abiecto, ac sine calceis, sæuiente hieme, ieiunus usque ad uesperam, triduo, Henricus, aditum, gratiamq. Pontificis, ut anathemate solueretur, impetrauit: Quamquam plerique scribunt, Vuibertum Archiepiscopum; qui descendenti in Italiam Herico, cum iusta militum manu, obuiam processerat; quod fecerant, & Mediolanensis Antistes, & reliqui Cisalpinæ Galliæ Episcopi: Henricum acriter eo facto arguisse, ac se pro nihilo Gregorii anathema habere, dixisse. Indigne omnino fecisse, & nullam suorum, qui ut eum sequerentur, omnibus Gregorium iniuriis lacessiuerint, curam habuisse. Hæc reliqui proceres affirmarunt. Eodem hoc anno Vuibertus Archiepiscopus, nomine suo, ac successorum, possessiones accepit iure Emphyteutico complures ab Hunfredo, qui his tabulis scribitur presbyter, monachus, & Abbas cœnobii D. Hilari in Galliata. subscribitq. non ipse solum Hunfredus, sed & Petrus Populiensis Episcopus. Cum autem Gregorius Pontifex Henricum uideret a seditiosis Episcopis ita denuo in Dei Ecclesiam exacui, atque irritari, habita frequenti

ANN. M. LXXVIII. Synodo, Vuiberto interdixit; quæ erat superbia hominis, & malitia, dum patientia optimi Pontificis, & modestia, nimium abuteretur; ne Archiepiscopali, aut sacro ullo munere fungeretur. Accitus deinde Romam, suorum ipse scelerum conscius parere noluit: quam uel unam ob rem, Christianæ communitatis expertem se, & indignum præstitit. Eam anathematis pœnam alio etiam haud multò post habito conuentu, Gregorius confirmauit, deq. Rauennate Ecclesia Vuibertum, dissensionum omnium, quæ tum uigebant, auctorem, depulit: omnibus huius Ecclesiæ sacratis uiris edicens, ne ulla in re, illi scelerum omnium architecto & machinatori, obtemperarent: extant eius litteræ VI. kal. Ianuar. ad Rauennates scriptæ, quibus de anathemate Vuiberti eos certiores facit, & ab illius obsequio accurate deterret, auocatque.

ANN. M. LXXIX. Postero anno, cum de more, Concilium in Laterano coegisset, Theobaldum Mediolanensem, Sigifridum Bononiensem, & Rolandum Tarnisinum Antistites, communione depulit. Eo uero qui insequutus est, cum Vuibertum Archiepiscopum Rauenna profectum audisset, Petrum Damiani, licet ætate

ANN. M. LXXX. confectum, Rauennam Legatum misit. Profectus est magna uoluntate Petrus, tum patriæ charitate impulsus, tum religionis studio, q o semper flagrauerat, mirum in modum incensus. Accedentem Ciues humaniter, & summa comitate exceperunt, omnibusq. officiis cultum benignè audierunt, de Vuiberti impietate disserentem, qui peruerso iudicio, neglectaq. religione, Henrici partes secutus uideretur. Itaque hortari eos magnopere, ut pie inita sanctissimi

ctissimi Pontificis consilia, susciperent, & iustæ causæ fauere uellent, salutariq. decreto ab Vuiberti disciplina pios, fortesq. animos auocarent. His dictis cum magnam omnium demissionem intueretur, populum damnati Archiepiscopi contagione corruptum, in gratiam Ecclesiæ recepit, ac cõtracto piaculo, aucto ritate Pontificia liberauit. Rauenna tandem discedens, ad Pontificẽ aditurus, ne iter esset omnino inane, monachos inuisit, quos Fauentiæ cõstituerat, extra vrbis portam, in æde D. Mariæ, quam nunc intra vrbẽ adductam conspicimus. Ibi febre correptus, octauo, postquã ægrotare cœperat, die, ex hac uita migrauit, ea nocte, quæ diem VIII. kal. Mart. antecessit, eodem anno ab ortu Christi M. LXXX. Eius morte, ab iis, qui excubabant iuxta cœnobium; ne sanctum ca dauer posset a suis monachis, qui è propinquis locis aduenerant, furtim exportari; nunciata, repente ciues omnes ad eius parentalia accurrunt, breuiq. templum tanta populi multitudine refertum est, vt vndarum sese modo, inuicem impellerent, planeq. beatus ille diceretur, cui dabatur uiri sancti loculum attingere, munera illi præbere, pedes osculari. Sepulcrum interea ex candidissimo marmore, summa facilitate, ipsis, qui adducebant, admirantibus, ex alio satis distante cœnobio, deuehitur, atque in eo, è regione chori, iuxta gradus, quibus ascenditur ad aram, locato, omnibus hymnos, ac psalmos concinentibus, Deumq. laudantibus, uiri sancti corpus reponitur. Ceterum quoniam amplissimi huius Antistitis, ac monachi supra frequens habita mentio a nobis est, & in hunc annum eius incurrit interitus, nequaquam ingratum, ut puto, fuerit, nec omnino a nostro instituto alienum, de illo quædam paulo accuratius scribere. Hic ut memoriæ prodit Ioannes monachus, qui eius aliquando comes fuit, & uitam descripsit, Rauennæ, obscuro, propter paupertatem loco, sed ingenuo natus; sunt tamen qui ex nobili Honestorum familia ortum putant, uerùm falluntur, cum id Petro peccatori conueniat; diligenter omnibus charitatis officiis a Damiano fratre natu maiore sic nutritus, ac bonis litteris imbutus est, ut ab eo sibi cognomentum adscripserit, vocariq. uoluerit, & scribi Petrus Damiani: quod contigisse in Eusebio Cæsariensi legimus, qui a Pamphilo amico, Eusebius Pamphili & vocari, & esse perpetuò uoluit: quamquam id obseruari in Petro Damiani potest, quod ipse se tantum Petrum appellat, reliqui Damiani, adiungunt. Antequam cucullũ sumeret, bonas artes plurimos publicè docuit, stilo; ut illa ferebant, barbariei plenissima, tẽpora, satis eleganti: quod & ex illius epistolis, quas ad multos misit, & ex libris, quos scripsit, & ex iis, quas ad populum habuit, concionibus, cognoscere difficillimum non est. Ab ineunte ætate agitari aduersis cœpit, cum enim mater post plurimos filios, hunc genuisset postremum, quadamq. die natu maior, patre demortuo, fratrum multitudinem, & hæreditatem paruam conquereretur, adeo mater, quam iamdiu egestatis dolor cruciabat, est indignata, ac dolore percita, ut se miseram exclamans, atque amplius ut uiueret, indignam, Petro uix dum nato lac negauerit, & nihil assiduo infantis ploratu commota, expetere eius necem uideretur: quæ planè erat consecutura, nequaquam sero, nisi fame simul, & ui frigoris nigrescentem, & uoce ferè destitutũ, sacerdotis cuiusdam pellex adueniens, iuuisset. Hæc siquidem crudelitatem matris acriter arguens, & lacrymas infantis, calamitatemq. deplorans, immanitate summa efferatum animũ leniit, & sociam se matri iungens, calentis aquæ beneficio, aliisq. remediis,

femiuiuum infantem reuocauit ad uitam. Haud ita diu post, mater diem suum obiit: & frater natu maior duxit uxorem. Hi coniuges, cum gerere pueri curam uelle simularent, tam dura illum, acriq. premebant seruitute, ut is non modo pane, cibisq. ac uino uitiosis, & corruptis aleretur, sed perpetuò nudatis pedibus, pannosus incederet, & multis uerberibus uapularet: pauloque grandior factus, alendis suibus præficeretur. In quo uili famulatu, cum die quadam argenteum nummum, reperisset, & perinde ac diues repente factus, gratulabundus, quid eo posset aptius mercari; dulci appetitu puerilem animum, suauium rerum omnium expertem, per mollia trahente diutius cogitaret, tandem cælitus afflatus, quid hæc, inquit, mente reuoluo? horum certe uoluptas nequaquam fuerit diuturna: præstabit tradere hoc sacerdoti, qui sacra Deo faciat. Rediit alius interea eius frater, cui erat nomen Damiano, Rauennaq. aliquot annos abfuerat. Is fratris ærumnas miseratus, eum in fidem, & clientelam accipiens, amanter ac paternè fouit, litterisq. instruendum curauit. Quod cum Rauennæ aliquandiu fecisset, optima cognita pueri indole, Fauentiam primò misit, mox Parmam, ut doctos ibi viros audiret. Quod Petrus suis litteris testatur. Breui autem liberales artes omnes edoctus, tantum nominis, ac famæ apud omnes adeptus est, ut summa utilitate, atque auditorum frequentia, eas ceteris deinde explicans, facile primus omni Italia haberetur. Cumq in dies fauoribus, gratia principum, diuitiis, & auctoritate cresceret, seipsum increpans, numquid, dicebat, his perpetuo, caducis, atque interituris bonis inhæserim? an non potius his uale dicens, cælestia consecter? Quæ cum repeteret sæpius, tandem paulatim cœpit Diuinis studiis, & obsequiis nauare operam: Itaque sub preciosa ueste, induit cilicium, inediæq. & uigiliis, ac Diuinis hymnis frequens studium exhibet: cumque libidinis æstu, pro ætatis natura, iactaretur, mediis noctibus è cubili surgens, aquis se immergere, dum totus frigesceret, indeque egressus, in lectum minime regredi, sed psalmis, atque hymnis Deum uenerari consueuerat. Mirum fuerit dictu, quam præstiterit egentibus liberalitatem, & munificentiam, quamque benignè, & piè prandio illos acciperet: Quo loco illud nequaquam silentio uidetur prætereundum, cum quadam die vnà cum sodali suo, cuius opera utebatur, pranderet, neque, extra unicum ex similagine tritici panem, alium haberet, sodalique, qui eodem cibo uti consueuerat. cibarius, & secundarius panis esset appositus, secum loqui cœpisse. Christus ad cœnam meam inferior mihi est: iamq. his, atque aliis animo repetitis, cum panem cum illo commutare decreuisset, pudore tamen retractus est. Itaque comedentem pauor sensim arripit, & horror concutit viscerum, tandemq. piscis, quæ transuersa in gutture inhæserat, spina, nullis cedens remediis strangulabat, cum id sibi ob panem ex similagine sodali minime tributum accidisse existimans, commutato pane, primo eius bolo, conualuit: quamobrē supra quam dici potest lætus, aperuit cunctis miraculum. His atque aliis ad Dei famulatum in dies magis accensus, cum omninò ab his caducis rebus abduci, monachusq. fieri decreuisset, id tamen in patriis finibus, ob affines, aliquotq. alia impedimenta minus tutum arbitraretur, hæc cogitantem, assiduisq. precibus contendentem a Deo, ut ad salutem

sempiternam aditum pararet, a solitudine sanctæ Crucis fontis Auellanæ, quæ est in Eugubina Diœcesi, monachi duo, de quibus multa iam præclara acceperat, Diuinitus impulsi, conueniunt. His Petrus, postquam de Deo multa loquutus cum illis fuit, aperit animi sui sensum, petitq. num ab eorum Abbate, si monachus uellet fieri, reciperetur: Ipsis affirmantibus, lætus spondet se illuc quàm primum profecturum. Donat interea scyphum argenteum abeuntibus; uerùm cum instanter illud, nullo precibus loco relicto, renuissent, atque ob id conceptam in animo Petri religionem, & opinionem, eorum sanctitatis, magis confirmassent, fecerunt, uti maius adhuc caducarum harum rerum fastidium Petrus incurrerit, nec quidquam aliud, nisi cælestia, cogitaret. Post monachorum discessum, ut usu tractando cognosceret, utrum eius esset laborem, asperitatemq. uitæ laturus, conjecit se in cellulam satis arctam, ubi per quadraginta dies, uitam, iuxta leges Eremitarum sanctæ Crucis, traduxit: quo genere uiuendi plurimum roboratus, nihil iam difficultates, & durũ uitæ illius modũ timens, suis omnibus insciis, clam ad eam montis Catriæ solitudinem profectus est. Excipit eum libenter Abbas, cucullòq. indutum, vni ex monachis in disciplinam, tyronum more, tradit. Quantum autem profecerit, quamq. obedientiam magistro, reuerentiamq. præstiterit, ex eo facile cognosci potest, quòd iter cum præceptore eques ingressurus; iussusq. ab eo, ut indueret molliorem uestem, ac pulchriorem, magistrum supplex obsecrauit, ne, quod minus decere ipse arbitrabatur, præciperet: Ceterum magister, qui eum ob perspectas uirtutes unice diligebat, proptereaq. ne in publicum prodiret adeo incultus, optabat, nequaquam assiduis, repetitisq. eius precibus assentiri. Igitur Petrus, ne nimis perfractè pertinax obedientiæ repugnaret, quamquam maximo pudore, ac rubore suffusus, quòd, quæ reiecerat ornamenta, recepisse uideretur, neminem intueri præ pudore ausus; pulchriore indutus cucullo, magistro comes abiit: cernere autem; quemadmodum ipsemet retulit; omnes, eum digito commonstrantes, & sponsi nomine, non monachi appellitantes, quacumque incederet, sibi uidebatur. Ad cœnobium reuersus, maiori in dies abstinentia, ac uigiliis, ad sanctitatem, summumq. bonum incumbere. Per id temporis monachi illi, quattuor diebus hebdomadæ, pane & aqua, traductis, tertia & quincta feriis, parum leguminis, a singulis, suis seorsum cubiculis, cocti, sumebant: diebusq. sacræ inediæ, panis, non quantum quisque uellet, sed certa quadam mensura, modoq. præbebatur. Vinum rei tantum Diuinæ faciendæ, & ægrotis, notum, nemini præterea. Cum uero is esset in uigiliis mos, ut signo dato, matutinis expletis precibus, omnes hymnos Dauidis recitarent, præueniens commune hoc signum Petrus, quicquid erat noctis reliquum, continentibus excubiis ducebat: unde in eum incidit morbum, ut dies, noctesq. insomnes ageret: sed temperatior factus, conualuit. Cumque breui in summam sanctitatis famam creuisset, summis tandem precibus; Guidone Strambiato Rauennate; Abbate Pomposiano, id ab Sanctæ Crucis Præfecto impetrante; Pomposiam mittitur, ut monachos illos præceptis Diuinis, sacrisque litteris institueret: ibi transegit biennium: quo elapso, ab sanctæ Crucis Præfecto, qui illuc eum miserat, suisque monachis reuocatur. Ibidem præfecto, paulo post mortuo, renuens, ac diligenter recusans, tan-

dem cœnobio præficitur. Quod cum instituisset; in Camerinibus primum, mox ad montem Regium, qui est in Perusino, ubi cellam reperit, quam D. Romoaldum incoluisse ferebant; deinde in Fauentino; tum ad Accretem; tum ad Gauiunium; nunc Cauinam appellari putant; postea in Ariminensi ad Morcianum, cœnobia excitauit. Cum uerò esset in Gauiuniano cœnobio; iubet die quadam, monachum, qui ministrare sibi consueuerat, potum afferre sibi ex fonte. Fecit imperata minister, sed aqua in uinum mutata, alius denuò ab assidentibus monachis mittitur, qui aquam adferat: qua itidem in uinum conuersa, mandauit Petrus, id ne cuiquam patefacerent: quod & factum, nec id quisquam, nisi ab eius interitu, vnquam resciuit. Illud etiam fuit satis celebre; quod cum iuxta sacellum suum, plenum uini dolium haberet, transeuntibus illac militibus, & a sacerdote sacelli custode potum arroganter petentibus, cum sacerdos uegetem indicasset, & omnia eius foramina ipsi operuissent, uinum haud quaquam prodiit. Suspicati sunt primo, se a sacerdote deceptos: itaque superiori retecto foramine, cernunt, parum deesse uini: cæterum quamquam inniciebant uirgas in foramina, nihil tamen uini usquam exiit, cum alioqui uirgæ ipsæ uino maderent. Quod miraculum eo etiam maius est uisum, quòd peregrino paucis post horis eadem transeunte, ac sibi, Dei causa atque nomine, præberi potum postulante, cum sermone Sacerdotis, quæ militibus accidisset, narrantis, ipse deterritus, magnum sperare se beneficium affirmaret, ex eo quod ab insolentium rapina, incolume, atque integrum seruatum fuerat, præsertim quod notus sibi iamdudum Petrus fuisset, & suum frequenter exhibuisset, sacerdos quamquam timens, & nihil se uini hausturum existimans, assiduis tamen hospitis egentis precibus incitatus, contulit se ad dolium, foramineq. recluso, uinum hausit. Nec minori fuit admirationi, cum uir insignis quidam, opibusq. ac copiis affluens, qui diebus festis solemnioribus Petro pisces dono mittere consueuerat, nocte, quæ diem natalem Christi Dei proximè antecessit, quod habere antea pisces non poterat; seruum cum pisce grandi misit. Erat fœdum ea nocte cælum; nullis aut lunæ, aut aliorum syderum radiis illustre; & ad perpetuam uiæ difficultatem, niues altæ accedebant. Itaque dum seruus ad excelsam ripam peruenisset, eius extrema nimium persequens, lapso pede, præceps inferius agitur: & cum is fuerit casus, ut totus discerpi facile, affligiq. potuisset, meritis tamen uiri sancti, ui Diuina, incolumis, ac illæsus euasit, ualidusq. & alacer excussum onus ceruice resumpsit: Cumq. uenisset ad Petrum, & domini munus obtulisset, quòd eius meritis euasisset mortem; ingentes gratias egit: cui Petrus, ne, inquit, fili mi, erranti homini, ac criminum labe consperso uelis adscribere, quod præpotens Deus una sua misericordia tibi elargiri non est dedignatus: gratiæ illi abs te agantur, qui nusquam deest iis, qui in calamitatibus, periculisq. eius opem suppliciter implorant. Cum item haud ita multos post dies, unum ex suis monachis ad Abbatem quendam misisset, monacho autem diutius Abbatem, qui aberat, expectare, & tandem eo, quo aberat, adhibere fuisset opus, intelligens, nisi iter noctu faceret, ad præstitutam sibi à Petro diem, non esse reuersurum, duce uiæ capto, iter uesperi ingreditur: nec diu processum est, cum sese dux ex oculis furtim subduxit. Itaq. monachus ignarus uiæ, uehementer anxius, & incertus quo tenderet, pete-

re

re a Deo, ut præiret itineris Dux, meritis eius, cui obedire satagebat: nec diu post peruenit, quò se uia scindebat duas in partes; ubi dum hæsisset paululum, quam caperet ambigens, elegit tandem, quam magis tritam uidit, aptioremq. existimauit. Ceterum dum conatur in eam iumentum dirigere, illud non modo renuit, sed aliam ingrediebatur: Veritus autem monachus, ne iumentum id faceret, quia aliàs eam ingredi uiam consuesset, calcibus, ac uerberibus in aliam nitebatur, iumento nequidquam assentiente: ad extremum cum irrito nixu diu decertasset, iam demum suspicans, ne fortè brutum illud animal sibi, contra morem, Diuino instinctu, resisteret, laxauit habenas, & quidem uano nequidquam euentu: inalbescente enim cælo, recta se ingressum agnouit: pauloq. post, cum peruenisset ad cœnobium, quæ contigissent omnia Petro narrat, Deoq. atque illi gratias agit immortales. Pari meritorum virtute, dante Deo, adolescentulum; quem ad Episcopum quendam in negocium mittebat; traiecto flumine, in limo alte hærentem, cum illum adolescens inuocasset, incolumem eduxit: cumq adolescens inde longius ad urbē prouectus, non reperisset Episcopum, ab iuuene Episcopi patruele exceptus est: In hoc tamen defuisse patruelis Episcopi est uisus, quòd cunctis abeuntibus, adolescentulum in cubiculo grandi solum reliquit: quamobrem is magno correptus timore, noctem illam totam insomnem duxit: Itaque patrueli Episcopi dormienti Petrus Damiani adesse uisus est, qui acri uultu minitans, & obiurgans, quòd agresti negligētia nuncium suum adeo male affecerit, perterruit eum quàm maxime: Somno igitur solutus, expectare dum illuceat; ut inuisat hospitem, quæratq. ea sibi quid uellent: quod cum esset factum, & suam uterque molestiam enarrasset, uiri sancti potentiam admirati, extollere Dei gloriam, qui fit in iis, qui illi ex animo seruiunt, mirabilis. Adeo autem hac re adolescens, quem Petrus miserat, est commotus, ut reuersus ad Petrum, illi se totum commiserit, breuiq. post ibidem cuculum induerit Gregorio deinde septimo hortante, è legatione Germanica reuersus, per omnem Italiam, sacram inediam, & ciborum ieiunitatem, die Veneris in honorem Crucis, instituit, ac potius antiquitus institutam, & iam ferè obliteratā reuocauit: quod & de horariis precibus, quibus quotidie Diuæ Mariæ Virgini Christiparæ debitus cultus exhibetur, factum est: iussitq. Pontifex ab omnibus, qui sacris essent initiati, piè, ac sanctè quotidie recitandas. Quod autem ad sacram diei Veneris, in honorem Crucis institutam, ac potius reuocatam inediam spectat, quædam de ipsa, quæ contigerunt, minime omittenda duximus. In cubiculo ægrotis dicato senex erat monachus, Leo nomine, qui continentibus precibus, uigiliis, atq. abstinentia a cibo, iuuenili penè ardore intentus, nocte, quæ diem præcessit, quo die hæc in honorem Crucis sacra inedia instituenda erat, per quietem uidit frequentem monachorum conuentū in templo, qui alba induti ueste, suauissimis uocibus, & prædulci concentu cantabant, *Dulce lignum dulces Clauos*, & quæ deinde sequuntur. Quo etiam loco comedere consuessent, panibus extructas esse mensas nitidissimis, dulcissimis, & sapidissimis: atq. inter monachos vndiq. discumbentes, uirum maximè speciosum, ac venerabilem, qui undenam eiusmodi panes, nusquam ad eam diem visi, uenissent, interrogatus, Hi sunt, inquit, panes, quibus filii Israel mannam percipientes, è cælo alti sunt in solitudine. Vir idem Abbatis mensam,

quæ erat ad Occidentem, transtulit ad Orientem solem, ubi in pariete Christi cruci suffixi imago picta aderat. Paulo etiam post, alius monachus, cui Petro erat nomen, ad cœnobium feria quinta regressus, cum nihil adhuc nosset de hac inedia nocte per quietem Petrum Damiani uidit, illum ad prandium inuitantem, secumq. accumbentem. Itaque postridie accipiens noui ritus disciplinam, lætus, atque alacer, En, inquit, Diuina gratia, prandium, ad quod me Petrus Damiani uocauerat. His autem uisis monachi sui omnes commoti, qui ob id cernere oculis, planè Diuinum institutum illud esse, uidebantur, ab eo flagitant, ut si quid præterea in reliquo uictu, ac uestitu commutandum, corrigendum, detrahendum putet, detrahat, corrigat, commutet: quamobrem magis adhuc uili, ac demisso uestis, atque habitus genere instituto, non minus sermonibus assiduis, quam uitæ exemplis, eos ad cælestis uitæ præmia euehebat. Quo uerò tempore Cardinalis fuit, & Ostiensem Episcopatum tenuit, quidquid supererat, in egentes affluenter effundere, ex illis duodecim, pedes perpetuo abluere, epulumq. præbere, & tota urbe pupillos, ac uiduas perquirere, & iuuare. In cœnobio per quadraginta quandoq. dies comedebat nihil, quod esset igni coctum, sed tantum pomis crudis, absque ullo potu, uescebatur: cuius rei discipulus eius, is, qui conscripsit hanc uitam, testis est. Consueuerat etiam diurnis horariis precibus, atque hymnis recitandis, nulli podio, subselliove hærere, & initio utriusque quadragesimæ, per triduum penitus abstinere cibo: ad quod institutum licet ipse neminem uerbis allexerit, quibusdam tamen cœnobiis, id eius exemplo deinde seruantibus, uehementer laudauit, quo diligentius toto eo triduo intra claustra cœnobii, silentium seruaretur: instituens, ut ne quis, extra summam necessitatem calciamenta indueret, antequam singulis diebus Dauidis omnes psalmos communiter absoluissent. Sed de Petro Damiani hactenus satis: quæ licet fortasse plura, quàm pro instituto historiæ, uideri possent, quia tamen sunt multò pauciora, quàm inclyti uiri Rauennatis egregia uirtus, & nostrum in illius memoriam studiũ postularet, ueniam mihi facile datam iri arbitror. Eodem hoc anno millesimo octuagesimo, cum Rauennates subiungere sub suum imperium, finitimos cuperent, Fauentinis ita bellum indixerunt, ut ante sex menses, se kal. Maii uenturos ad Castaneum cædendum, miræ pulchritudinis, ac proceritatis arborem, in rure Cæsarolo agri Fauentini, nunciatum illis miserint. Quo nuncio uehementer Fauentini perculsi, quòd intelligerent, plurimum apud ceteros Prouinciales, Rauennates posse, se illis ferè omnibus odio esse, in Galliam Cisalpinam oratoribus dimissis, qui subsidia postularent, nihil usquam opis inuentum est. Vnus fuit in subalpinis Gallus Comes Vinea appellatus, qui tum forte Hierosolymis ab inuisendis religionis causa locis sanctis, in Galliam redibat. Is lacrymas Fauentinorum miseratus, statam diem illis se futurum subsidio pollicitus, eius rei testem, è manu detractam sibi chirothecam, illis tribuit. Reuersis Fauentiam legatis, auctus est ciuitatis mœror, parum fisæ subsidio, quod esset usque è Gallia expectandum. Itaque cum ad kal. Maii Rauennates, uti prædixerant, arborem excidissent, neque pedem urbe efferre Fauentini fuissent ausi, redeuntibus Rauennatibus, iamque inter Albaretum, & Pratam consistentibus, præter omnium opinionem, cum quingentis equitibus sese in conspectum dedit

Comes:

Comes: qui inclinante in uesperum die, ad sanctum Proculum castrametatus est. Postridie Fauentini cum Gallis coniuncti, Rauennates adoriuntur, prœlioq. in campis cognomento Contratis inito, Rauennates ubi aliquandiu strenuè restiterunt, & prœlium anceps fuit, tandem fusi, & usque ad Rufsum vicum fugati. In urbem Fauentini cum Gallis ouantes redeunt, eius dominatum vrbis ad Gallum Comitem deferunt, hortanturq. hominem, quamquam magnis Imperiis ab eximia uirtute dignissimum, ut nobili animo eum capesseret: Sed ipse abnuit; neque enim uelle se, eam ciuitatem pro cuius libertate pugnasset, in seruitutem adducere. Duobus deinde vexillis ciuitati dono datis, remigrauit in Galliam. Gregorius Pontifex redacta in potestatem, opera Petri Damiani Rauenna, uti supra docuimus, de nouo Archiepiscopo, qui Romanæ Ecclesiæ fidem, & partes sequeretur, cogitare instituit: & ceteros etiam, quos iudicauit idoneos, consulere. Itaque ad clericos, & populum Rauennatem scripsit, eodemque exemplo litteras misit ad Episcopos, & Abbates Marchiæ Tuscanæ, Firmanæ, & Exarchatus Rauennatis, rogans, ut uirū aptum una secum perquirerent, qui Ecclesiæ Rauennati a Vuiberto afflictæ præficeretur. Tandem cum ipse R. quendam legisset, Rauennamq. misisset, Tert. Id. Decembris, ad Abbates, Comites, & milites in parochia Rauennate; utor illius verbis; Pentapoli, Marchia Firmana, & Ducatu Spoletano agentes; magnum enim momentum ad quietem Pontificii solii habere intelligebat, sic scripsit. *Rogo vos, ut R. Rauennatem Archiepiscopum, quem post diuturnas inuasorum occupationes, nuperrime Rauennas Ecclesia, a Romana accepit, complecti, & defendere contra Vuibertum velitis.* An autem hic Archiepiscopus Rauennam fuerit ingressus, & acceperit Archiepiscopatus possessionem, incertum habeo, cum postero anno multa Vuiberti monumenta, in tabulario Vrsiano legantur. In quibus ea nunc occurrit; anno MLXXXI. confecta tabula, Regnante, ut ibidem scribitur, Henrico, Henrici Imp. filio, anno XXV. die XIIII. Ianuarii, Indict. IIII. Rauennæ; in canonica sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, qua Hubaldus, & Vgo eius filius Comes, cum adessent nobiles uiri, apprehensa manibus uirga, eaq. in manum Archiepiscopo tradita, fideles, obtemperantesq. futuros, illi, ac successoribus iurarunt; idq. pro parte castri Lecanati, & centum mansis inter terram, & aquam Seclæ. Aliæ etiam tabulæ extant. VIII. Id. Maii. Rauennæ ab eo scriptæ. Sed præstiterit, ex tot, unam apponere integram, ut colligere ex autographo potui, quæ, & ad id, de quo loquimur, & ad historiam Rauennatem plurimum facere uideatur. Hæc autem est. . . . . . . *incarnationis Millesimo octuagesimo primo, regnante uerò Henrico fil. quond. Henrici Imp. anno uigesimo quincto, die . . . . . Vuibertus seruus seruorum Dei, sancta Rauennatis Ecclesia Archiepiscopus, Ioanni Cardinali presbytero, atque Petro aquè presbytero, ac Praposito, seu Berardo Diacono, atque Petro . . . . . necnon per nos in ceteris fratribus, qui nunc in nostra Canonica sunt, uel qui in futuro tempore, per nostram iussionem, uel successorum nostrorum ordinandi sunt in perpetuum: Ecclesiastica contemplationis secta nos pramonet, illa semper considerare, atque disponere, qua ad augmentum, & diligentiam, seu, & restaurationem officiorum sancta Dei Ecclesia pertinent: Et ne, quod absit, data negligentia quoquomodo scribatur ad culpam. Igitur cum summa Diuinitatis potentia, sua pietatis arbitrio, illud nos ambire . . . . . . quod ad pertinitatis peruenit . . . . . . & potissimum*

AN. LXXXI.

mum seu celeberrimum fore dignoscitur, præsidium scilicet sacerdotum, Diaconorum, subdiaconorum, aliorumq. graduum Clericorum sanctæ nostræ Rauennatis Ecclesiæ augmentum, uel religionem pertineat, statuimus qualiter, miserante Deo, uiuorum, ac mortuorum animabus perpetualiter uenia sit, & salus. Pro his igitur Diuinè opportunitatibus, ac perpetuæ religionis causa, sancimus supradictorum graduum nostræ Ecclesiæ clericos iam deinceps hoc nostro priuilegio fore unitos. Ideoq. ego præfatus Vuibertus, Christi misericordia, humilis Archiepiscopus, damus, & donamus, seu transferimus, & in perpetuum transfactamus in sanctam, ac........ Canonicam sanctæ nostræ Rauennatis Ecclesiæ, idest, omnem decimationem in curte Artentea, & curte Firminiano, & in curte Campiglio, de omnibus donicatis, quæ bubus nostris laborantur ad nostras manus, & in calario domnicato reconduntur: & de terratico, quæ nostri uillani ex nostris mansis per fictum nobis reddunt, & de omnibus gregibus nostrorum porcorum, uel aliorum animaliũ, quæ in his tribus curtibus a nostris ministrialibus nutriuntur, sed & de his, quæ nostri uillani ex nostris mansis per fictum nobis reddunt. Similiter de uino, & piscibus, qui nobis per fictum reddunt: necnon, & ducentas terra tornaturias ad Canonicorum opus laborandas, positas in loco, qui dicitur.....: similiter in omnibus curtibus a Rheno, usq. ad Folia, quitquit ex Domnicato in pone, & uino, & oleo nobis prouenerit, datis primitus legalibus Decimis..... Ecclesiis a nostris antecessoribus constitutis: Sed & omnem Decimationem collectionis salis nostri in Ceruia. Item concedimus uobis uillam unam integram, quæ uocatur Arbillianum, cum.... & cum omnibus sibi pertinentibus, & infra. *Hæc omnia beneficia illi solummodo Clerici nostræ Ecclesiæ perpetualiter, ad suum necessarium, & quotidianum uictum obtineant quicumque in Canonica nostra indesinenter secundum paginam Canonicæ regulæ uitam ducere, & humilem conuersationem habere promiserint, idest, ut simul omni tempore dormiant, simulq. manducent, & certas horas dierum ad orandum pro uiuis, & defunctis ad reddendas Deo laudes, summo studio obseruent, ut cũ psalmista, ueridica uoce dicere possint, Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in unum. Si quis autem Canonicorum huius Ecclesiæ, mihi, uel meis successoribus, qui pro tempore fuerint, contumax, aut inobediens, uel detractor, uel Ecclesiæ bonorum defraudator, aut huius ordinationis Canonicæ perturbator inuentus fuerit, per se, aut per suam summissam, uel summittendam personam, persoluat mihi, uel meis successoribus pœnæ nomine, auri libram mediam: & post solutionem pœnæ, regulari subiaceat disciplinæ, quatenus per uestram uigilantiam, & actam solertiam, utilitatem, & Dei seruitia uidelicet, & deuotis totis uiribus administrentur: Qualiter securis de his non solum coniicè, sed de actibus uestris futuris, reddituri estis rationem: Et ne cuiquam præsens præceptum, aut prædicta res alicui homini dare, uel uendere, seu transferre, aut..... seu commutuare, aut in alio uniuersali loco relinquere detis, per nullum ingenium, uel argumentum, sed ad lucrum, & utilitatem prædictæ Canonicæ consistant. Si quis autem maior, uel minor contra hoc nostrum præceptum egerit, aut illud corruperit, trecentorum decem, & octo sanctorum patrum anathematis uinculo uulneretur: obseruator autem qui extiterit, Domini benedictione redundetur: Quam præceptionis nostræ paginam, Deus dedit notarius sanctæ nostræ Rauẽnatis Ecclesiæ scribendam iussimus, in qua nos subscripsimus sub die, & mense, & Indict. prædicta quinta. Ego Vui. Dei gratia Rauennas Archiepiscopus huic præcepto a me facto. ss.* Rauennam interea Henricus Rex primo uere, delectibus, ut potuit, habitis, ex Germania uenerat, ibiq. subsistens, copias scribere dicebatur;

tur;

tur; quod Gregorius Pontifex, scriptis ad Desiderium Abbatem Cassinatem litteris, ita significauit. *Volumus te scire; Henricum, qui dicitur Rex, in suburbanis Rauennæ uersari, eo animo, ut ad Pentecostem ad urbem accedat. Habet ex transalpinis, & Lombardis manum exiguam: uerum sunt qui dicant, cum ex Rauennatibus, & Marchianis supplementum esse scripturum: quod parum credibile uidetur, cũ ne socium quidem ab ijs, per quos transit, accipere possit. Nosti nimirum carissime frater, nisi nos studium iustitiæ, & honoris S. Romanæ Ecclesiæ teneret, & si prauæ Regis, suorumq. uoluntati seruire uoluissemus, neminem prædecessorum nostrorum ab antecessoribus Regibus, & Archiepiscopis tam amplum, & deuotum obsequium sicut nos, ab hoc Rege, atque Archiepiscopo obtinere potuisse.* Henricus postquam in Cõuentu Brixinensi, impia triginta Episcoporum seditiosorum sententia, quasi magicis artibus Pontificium esset solium adeptus, Gregorium Pontificatu indignum esse, constitutum est, Vuibertum Archiepiscopum Rauennatem, subegit, absentem, & Clementem tertium appellauit, hoc eodem anno: cum plerique superiore factum tradant, quod tamen Cassinati Chronico, & Rauẽnatibus monumentis repugnat: Vuibertus contra Italiæ Regem Henricum designauit: inde Romam, itinere per Etruriam suscepto, profecti, castris Heronianis in pratis, de more, locatis, Vrbem Leoninam obsidere Henricus instituit. sed cum res ex sententia non succederet, Rauennam in hibernal se retulit; postero anno eo reuersus, adduxit tandem in potestatem. Inde ueteris urbis oppugnationem aggressus, æstiuis deterritus caloribus, & Romanorum in tuenda patria, virtute, exercitu per uicina loca diuiso, ac Vuiberto rei bellicæ vniuersæ præfecto, ab oppugnatione recessit. A Vuiberto pleraq. ædificia, quibus Henricus pepercisset, tradunt aut ferro fuisse, aut igne dilacerata. Insequens annus acrem habuit vrbis oppugnationem, qua tandẽ Tertio Non. Iunias expugnata est. tametsi oborta deinde in exercitu pestilentia, fecesserit Henricus ad proximos colles. Vuibertum Archiepiscopum, Quincto Id. Decembr. & Tert. kal. Ianuar. Rauennæ fuisse, tabulæ publicæ ab eo confectæ indicant: quemadmodum, & proximi anni initio, cum Vberto, & Ioanni, fratribus, Ioannis filiis, terræ iugera uiginti quattuor concedit: earum tale exordium est. *In nomine patris, & filij, & Spiritus sancti: Anno Dominicæ incarnationis M L X X X I I I I. Regnante uero Henrico fil. quond. Henrici Imp. anno XXVIII. die X X V I. mensis Iannarij. Indict. VII. in Capitulo sancti Apollinaris in Classe: Domino sancto; & meritis beatissimo, atque Apostolico patri patrum Domno Vuiberto; sanctæ Catholicæ Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopo.* Aliæ etiam extant tabulæ X I. kal. Febr. scriptæ. atque item aliæ confectæ a Gerardo Abbate sanctæ Mariæ in regula in Vrbe Corneliensi; quæ scriptæ dicuntur, anno MLXXXIIII. Giberto Archipræsule Papa electo anno III. Henrico, Henrici filio in Italia Regnante, anno tertio. XV I. kal. April. Indict. V I I. Paulo post Gregorio Pontifice, Roma Salernum abeunte, Romani Henricum aduocant, atque ultro cum Vuiberto aduenienti portas urbis aperiunt. X I. kal. Aprilis Vrbem porta Lateranensi, cum insigni pompa ingressus in Lateranum diuertit, nec diu post, petentibus Romanis, Gregorio absente damnato, Vuibertum, Clementem appellatum, suffecit; & per Mutinensem, Bononiensem, & Cremonensem Episcopos, Ceruiensem ait Platina; consecrauit. Paucisq. deinde diebus se Imperatorem ab eo iussit inungi, & cum coniuge sua Bertha de

ANN. M.LXXXII.

ANN. M.LXXXIII.

ANN. M.LXXXIIII.

more

more coronari. Verùm cum a Saxonibus bello premeretur, relicto in urbe cũ præsidio Clemente, subdititio Pontifice, in eos mouet, ac Augustam Vrbem Rhetorum, a Germanis occupatam, capit. Per hæc tempora Ado Treuerensis Episcopus, doctrina uir inclytus, & Martyrologii restitutione; & antiquitatis Ecclesiasticæ cognitione in primis clarus, Rauennæ aliquamdiu commoratus est: incertum qua causa; nisi quòd hic cum esset, perantiquum Martyrologium ex urbe Aquileia, sancto cuidam Episcopo, a Romano Pontifice missum, & sibi deinde a religioso quodam fratre, per aliquot dies, commodatum, diligentissime se transcripsisse testatur. Quo factum est, ut intermissum penè eo tempore præclarum, & Christiano dignum homine studium excitauerit, quo tamen Pontifices Maximi, primum Clemens, deinde Antherus, tum Fabianus, post Lucius, demum Vrbanus, iam a nascentis usque religionis initio, maxime incensi, rebus beatissimorum mártyrum conscribendis, præstanti pietate notarios septem præfecerant. Quamquam eorum clarissimæ lucubrationes, & perpetua Ecclesiæ luce dignissimæ, uariis afflictæ rei Christianæ tẽporibus, magna ex parte interierunt: cum Bibliothecæ, dedita opera, eam ob causam inflammatæ sint: uetitum quoque interdum fuerit edictis Principum, qui Christianos persequebantur, litteris mandari res, quas nostri pro religione, fideq. gesserint. Sed & ubinam fasti illi Ecclesiæ, quos municipalibus gentium solemnitatibus obiectos olim esse, ex Tertulliano accepimus? Vbi Dypticæ sanctorum Episcoporum? Vbi priscæ illæ tabulæ, quibus, & in omni Africa, ut ex D. Cypriani Epistolis animaduerti licet, & in omni quoq. Prouincia, primis illis temporibus dies notabantur eorum, qui martyrio coronarentur? cum & desideremus libros, quos de martyribus Origenem, Apostolorum ætati supparem confecisse, memoriæ proditum est. Itaque grandem, & omnino nobilem materiam, Adoni, Rauenna, hoc tempore, quo tot erant in Christiana Republica perturbata, suppeditauit; indeq. ipse, iis, quæ Beda ex Martyrologio Romano collegerat, quæ Florus suppleuerat, & Caroli Magni ætate Vsuardus scripserat, plurimum lucis, attulit. Interea cum Romæ pestilẽtia præsidium omne Germanorum absumpsisset, Romani nouitatis auidi, Clementem urbe deiecerunt: ipse ad Marsos se recepit.

ANN. M.LXXXV Anno millesimo octuagesimo quincto, mense Maio, optimus Pontifex Gregorius, Ecclesiasticæ libertatis, dignitatisq. acerrimus, & perpetuò memorabilis uindex, Salerni, migrauit ex hac uita. Vacauit Pontificia sedes ferè annum.

ANN. M.LXXXVI. Vuibertus Rauennam regressus, nouo anno ineunte, in æde Vrsiana, Conuentum aliquot Cardinalium, atque Episcoporum habuit, Rauennatisq. Ecclesiæ bona confirmauit, hoc diplomate, quod adhuc extat: *Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, sanctæ Rauennati Ecclesiæ, omnibusq. futuris in illa Archiepiscopis per eam in perpetuũ. Cum ad nos Ecclesiarum cura respiciat, & de singulis cogitare conueniat, & ex debito suscepti regiminis, omnibus nos prouidere oporteat, specialiter tamen, & maximè Rauennati prospicere debemus Ecclesiæ, cui præsumus, Deo propitio, ut sponsa, & filiæ. Huius igitur miseriis nimis agrè ferentes, & quantum in nobis est, amputare uolentes, hoc remedij genere, hoc Consilij antidoto tandem subuenire curauimus, ut consideratis priuilegijs decessorum nostrorum Romanorum Pontificum, & præceptis Imperatorum, quæ in archiuio nostræ Rauennatis Ecclesiæ continentur, quæcumque in illis leguntur, priuilegij nostri adstipulatione firmentur, ut sublatis de cetero seminarijs litium,*

tium, nec Romana Ecclesia Rauennati Ecclesia, mater filiæ suæ iniuriam faciat, nec matri filia contradicat, sed dignitatem suam utraque possideat: & deinde quid melius, quid Deo iucundius, quàm scandala tollere, lites reprimere, pacem componere, Ecclesiarum concordiam uidere? ijs Deus lætatur, & gaudet, & talibus, super omne sacrificium, placatur muneribus. Consentientibus igitur, & collaudantibus primo Cardinalibus nostris Ruberto sancti Marci, & Anastasio sanctæ Anastasiæ, confratribus, & Coepiscopis nostris Rolando Taruisino, Milone Paduano, Hecelino Vicentino, Fulcone Forosimphoniense, Thebaldo Castellano, alijsque quàmpluribus, qui fuere præsentes, huius nostri priuilegij auctoritate firmamus quæcumq. in priuilegijs Romanorum Pontificum leguntur, Pauli, Sergij, Anastasij, Leonis, Hadriani, Eugenij, Marini, Agapiti, Gregorij, & ceterorum: Item præcepta Imperatorum Iustiniani, Theodosij, Valentiniani, Ludouici, Caroli, Othonis, Chunradi, Henrici, & aliorum, omnes donationes, & concessiones illorum, quas Rauennati fecisse perhibentur Ecclesiæ, tam in Episcopatibus, quàm in Abbatijs, Comitatibus, Exarchatu, ceterisq. similibus, quæ in priuilegijs, & præceptis plenius habentur, huius scripturæ nostræ assertione munimus. Decernentes, & auctoritate Apostolica statuentes, ut si quis contra hoc nostrum priuilegium uenire tentauerit, si quis contradictor extiterit, sit anathema, maranatha, sitq. pars eius cum Pilato, & Herode, & Iuda traditore: Quod, ut certius credatur, & ab omnibus diligentius obseruetur, sigillo nostro præsentes litteras statuimus roborari. Acta sunt hæc Rauennæ, in plenaria synodo, in matrice Ecclesia, quæ dicitur Agia Anastaseos, anno Dominicæ incarnationis millesimo octuagesimo sexto, Imperante Henrico Tertio Romanorum Augusto anno Imperij eius secundo, Indict. nona, Tertio kal. Mart. & subscripserunt, qui præsentes erant Episcopi. His unis litteris Pontificio solio uacante scriptis, Vuibertum, se Clementem appellasse noui: reliquis deinde omnibus, quas uiderim, se perpetuò Vuibertũ Archiepiscopum uocauit. Quodq. maiori notatione, atque animaduersione dignum est, in quibus tabulis ipse se Vuibertum nominat, eas factas esse tempore Clementis Papæ dicit, ut duo, iidemq. omnino inter se diuersi uideri possint Vuibertus Archiepiscopus, & Clemens pseudopontifex. Cumq. hoc tempore, Pontifices Maximi, summi Pontifices, & uniuersales Papæ, & quidem iure, scribantur, hunc unico Papæ uocabulo, nullo præterea adiecto titulo ubique exaratum legi: Id puto factum, quòd populi, Rauennatis præsertim Prouinciæ, in qua ipse plurimum morabatur, illum nequaquam uerum Pontificem ducerent, quamquam metu impulsi, de illo in tabulis mentionem scribæ facerent. Illa autem eo modo scribebat ipse, quòd eius adhuc fluctuaret animus, neque se palam Pontificem Maximum iactare, conscientia deterritus, auderet. Hinc se modò Clementem, idq. uti docui, semel tantum, cum esset in Episcoporum conuentu, & Pontificia uacaret sedes, modò Vuibertum Archiepiscopum, idq. perpetuò affirmabat: Nam, & Desiderio Abbati Cassinati, ab eo quærenti, cur Pontificatum, ita arripuisset, & Henricũ Imperatorem consecrasset, Leo Ostiensis Episcopus in Casinati Chronico, & Tritemius in Hirsaugiensi, auctores sunt, se, illud, postulantibus Romanis hoc, planè coactum, inuitumq. fecisse, respondere solitum. Erat Rauenna hoc tempore mœnibus admodum, ac propugnaculis munita, quod de D. Vitalis Petrus Damiani sermonem faciens, his verbis testatur. *Gaude nobilis vrbs Rauenna, gaude, & totis in Domino uisceribus delectare, quæ licet sis ardua muralis machi-*

machina celsitudine, multo tamen excellentior es beatorum martyrum dignitate: lapideis quidem propugnaculis inexpugnabiliter cincta, sed ualde inexpugnabilius fortium Christi militum uallata protectione: quæ quodammodo Romanis arcibus amicabiliter æmula, sic per duos præcipuè martyres Vitalem, & Apollinarem, mater esse meruisti, & domina circumpositarum quarumlibet vrbium, sicut illa per duos summos Apostolos Petrum, & Paulum, totius orbis sibi uendicat principatum. Vuibertus Archiepiscopus toto etiam mense Martio, & Maio Rauennæ fuit; quod multæ ab eo confectæ tabulæ declarant, atque hæ in primis. *In nomine patris, & filij, & Spiritus sancti, Amen. Anno incarnationis Dominicæ M L X X X V I. Anno I I I. Deo propitio Pontificatus Domni Clementis Papæ: Imperante Henrico fil. quond. Henrici Imp. anno I I I. die X V. men. Maij. ind. IX. Rauennæ. Vuibertus seruus seruorum Dei, Diuina gratia Archiepiscopus: Gratia uenerabili Abbatissa, atque Abbas monasterij sancti Georgij, & per te in eodem monasterio, tuis, tuæ successoribus in perpetuum. Congruum, atque utilimum esse decernimus, a petentium desiderijs non abhorrere, sed Domini considerantes, citius subuenire, ut in futuris pro nobis petentes gratiarum referant actiones. Idcirco concedimus, & donamus, & in perpetuum confirmamus, pro æterna remuneratione, & oblatione, atque illuminatione animarum sanctæ memoriæ Sigelfredi, sanctæ Bononiensis Ecclesiæ Episcopi, & Orlandi Diaconi fratris sui, in eodem monasterio in perpetuum permanendas, videlicet quinquaginta tornatorias terræ, laboratorias, iuxto podismo designatas, quæ sunt posita in loco, qui dicitur Mutafeno, in finibus eius, hoc est ab uno latere detinet altare sancti Georgij martyris, & beati Nicolai confessoris Christi, qui, prædicto altario intra sanctæ Rauennate Ecclesiæ consecratum esse uidetur, & ab alio latere Vngaro de Vrsone Vulpio, iuris sanctæ nostræ Rauennatis Ecclesiæ, a tertio latere uia percurrente, a quarto latere iuris sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, cum terris, campis, pascuis, arbustis, arboribus, & cũ omnibus ad suprascriptas res integriter pertinentibus sitis territorio Fauentino, plebe sancti Stephani in tegurio, pro prima requie concedimus uobis prædicto Abbas, & per te in dicto monasterio, tuisq. successoribus in perpetuum. prædictas res, quæ superius legitur, pro eo quia unoquoq. die canere deberent in Conuento Spaltertum unum, prout iam diximus, pro æterna remuneraiione animarum Christi fidelium Sigelfredi sanctæ Bononiensis Ecclesiæ Episcopi, & Orlandi Diaconi fratris sui: & non liceat uobis prædicto Abbas, neque uestris successoribus prædictas res, quas concedimus uobis, uendere, nec donare, neque commutuare, neque nullum contractum, nullis hominibus neque per Feudo, sed ad lucrum, & utilitatem prædicti monasterij, more salario in perpetuum permanendas. Qui huius nostri præcepti auctoritate conseruauerit, Dei omnipotentis, & sancti Georgij Christi martyris benedictionibus repleatur. Violator autem qui extiterit, nisi satisfaciens resipiscat, tercentorum decem, & octo sanctorum patrum anathematis uinculo innodetur. Quod ut verius credatur, & ab omnibus obseruetur, manu propria subterscribendo confirmamus. Quam uerò paginam à Deusdedit notario sanctæ nostræ Rauennatis Ecclesiæ scribendam iussimus, in qua nos subscripsimus, sub die, mense, & Ind. IX. Rauenna. Legimus.* Cum autem controuersia hoc tempore de D. Adelberti ad Padum cœnobio, ac tẽplo intercederet inter Adelbertum Cymacliensium Episcopum, qui suæ Diocesis illa esse, insulæq. Perei, in qua est cœnobium, templumq. decimas, ad se spectare affirmabat, & Ioannem eius Abbatem cœnobii, qui id dicebat Rauennatis esse, Othonisq. Augusti, ac ceterorum Imperatorum diplomatibus patere, lis ad Martinum

Cano-

Canonicum Cymacliensem,&.... monachũ,Decanumq. eius cœnobii,& Ricardum sacerdotem D. Mariæ.... arbitros,communi consensu,quinq.librarũ auri pœna ei indicta,qui non stetisset sententiæ,delata est. ii tandem ita decreuerunt. Nullum ius Episcopo Cymacliensi,neq.successoribus in eo cœnobio, neq. Insula,esse: nullas decimas exigere illum nec consuesse,nec posse,nec vero debere.Rauennatis diœcesis esse;per tabulas publicas,&Principũ diplomata constare. Padum iuueniacum,usq. ad medium canale Augustæ,per Humanam in Padũ descendens,Padorenũ,Medium Grangenũ,fines ipsius esse: atq. hæc tabulis publicis, Petri Rauennatis tabellionis manu scriptis, consignata sunt, Tertio nonas Sept. Cymacli: Hoc etiam anno, Opizo Ariminensis Episcopus,cũ Abbati,ac cœnobio D.Ioannis Euangelistæ Rauennati concessisset, confirmassetq.ædẽ D.Mariæ,quæ uocatur a mare,sitam inter littus maris,& ciuitatẽ Ariminũ,præclara in ipsis tabulis de Sandalio in manibus Placidiæ a D.Ioanne Euangelista relicto, scribit. Proximo anno nullas Vuiberti tabulas legi, fortè alio profectus, cũ Desiderius Abbas Cassinas, postquam diu acriter repugnauerat,tandem est passus, se Pontificẽ, resumpta,quam reiecerat,cruce, & chlamyde, salutari. Qui Paschate inde Cassini celebrato,cum Capuano & Salernitano Principibus ad vrbem progressus, extra porticũ ædis D. Petri consedit,& quam tenebatClemens ædem,egregia suorum opera usus,recepit. Ibiq.paucis post diebus ab Ostiense,Tusculano,Portuensi,&Albanensi Episcopis,cõsecratus,& Pontificio in solio locatus est,cum Victoris Tertii nomen sũpsisset.Pridie natalitiaApostolorũClemẽs,cupiens in æde D.Petri sacra ex more conficere,induxit Romanos quosdam,ut Tiberi traiecto,armati occuparẽt templum. ii cum cetera occupassent, ingredi templum, quod tenebatur a Victorianis, minime potuere. Ita Clemens meridie in æde S. Mariæ in Turribus celebrauit. Sed Victor conuentu celebri, Beneuenti, mense Augusto habito, omnibus Apuliæ, & Calabriæ Episcopis aduocatis, & eorum sententia, Vuibertum sacerdotali munere,honoreq. mulctauit,& a liminibus Ecclesiæ arcẽs diro anathematis vinculo obligauit: eam autẽ adducit causam,quòd Vuibertus Simonis magi perfidia infectus,aduocatoq. exercitu Henrici, nullis legitimis Cardinalium suffragiis,Pontificium solium inuasisset,in Gregorium summũ Pontificẽ coniurasset,Romam cædibus,flagitiisq. omnibus profanam reddidisset,se tandem Pontificem, quamquam inuitum,& reluctantem factũ, persequi non desineret. Verum haud ita diu postVictor Cassini diem suum XVI. kal.Octo. obiit. Vacauit sedes menses ferè sex.Postero anno mense Aprili,Rauennæ Vuibertũ fuisse,multæ tabulæ declarant; potissimum duæ, in quarũ altera Rodulfo,Rodulfi; qui uocatur de capute Sandali filio,eiusq.item filiis,nepotibus,ac cõsortibus,multa prædia,in altera Stephano cognomento Amico, & Berthæ cõiugibus, terræ iugera uariis locis decẽ supra centũ tribuit, initiũ harũ tabularũ hoc est. *Anno Dominicæ incarna. MLXXXVIII. temporibus Domni Clementis Papæ,sedis eius anno V.sicq. Imperante Domno Henrico fil.quond. Henrici Imp. anno V. die quincto mensis Aprilis Ind.XI. Rauenna. Domino sancto, & meritis beatissimo, atque Apostolico patri patrum Domno Vuiberto, sanctæ Catholicæ Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopo.* Superiore mense Victori Pontifici Max. Vrbanus secundus fuerat subrogatus in D.Petri; Progressus inde Romam, a Clementis studiosis, quorum erat princeps Ioannes Paganus, repulsus est: Itaq. in insu-

ANN. M.LXXX-VII.

ANN. M.LXXX VIII.

lam Tiberis Lycaoniam confugit, ubi menses aliquot, pia Romanarum matronarum benignitate subleuatus Petro Leone, & Ioanne Caietano, Comitibus, uitam egit. Sed eo qui insecutus est anno Concilio Melfi conuocato, ibi Clementem, atq. Henricum, eorumq. fautores, ac adiutores, confirmatis Gregorii, Victorisq. decretis, est detestatus, dirisq. deuouit, Vuibertum proximo anno, mense Aprili, ac Maio, Rauenna habuit; hicq. multas ipse confecit tabulas, dū renouato iure emphyteutico, possessiones multis tribuit; easq. tabulas asserit scriptas anno sexto, & septimo Pontificatus Clementis, cum tamen iis se Vuibertum Archiepiscopum Rauennatem nominet, perinde ac, uti diximus, a Clemente longe diuersum. Sub id tēpus Henricus Rex in Italiam descendit: iam que cum in Saxones arma mouisset, commisso prœlio, magno suorum incōmodo, fuerat superatus, ipseq. decem, & septem dies latuerat: quo tēporis spatio, Germani Henricum eius filium, in patris locum substituerant. Sed repertus postea pater, coniunctis cum filio copiis, in Italiam veniens, Clementem suum in Pontificatum, pulso Vrbano, restituturus, Mathildim obuiam cum exercitu factam, leui prœlio, anno millesimo nonagesimo superat: quæ quidem præstantissima fœmina, marito priore mortuo, paulo ante Azonem Quinctum Marchionem Estensem, Aldrouandino, ut Pigna refert, natum, ac quarto affinitatis sibi gradu coniunctum, maritum acceperat. Verum postea re cognita, iubente Gregorio Pontifice, diuortium cum eo fecerat: & paulo post Guelfo septimo Estensi, Guelfi sexti Baioariæ Ducis filio nupsit, sed cum eo etiam diuortium est secutum. Henricus post aliquot, cum Mathildæ, in Gallia Cisalpina, prœlia secunda facta, filiorum defectionibus, Chunradi primum, mox Henrici, agitatus, Italia cedere coactus, causa fuit, ut in pace, florenteq. Republica Christiana, expeditio Hierosolymitana cū tercentis peditū millibus, equitum centum, a Christianis Principibus inciperetur, Petro quodā Eremita, genere Ambiano, rem admodū iuuante, atq. incitante: attulerat is a Simone Patriarcha Hierosolymitano litteras, calamitatū, miseriarūq. plenas, quibus Christi fideles, dū ipsius Domini sepulchrum inuiserent, a Saracenis, magna indignitate afficiebantur. Itaq. Concilio Claromonte in Aruernis ab Vrbano anno MXCV. habito, ibi Vuibertus denuò piorū cōmunione exterminatus est, & bellū pro sepulcro Christi Dei recuperando, magnis animorū studiis iussum. Tuncq. primum Vrbanus Pōtifex crucem è purpureo panno, uestibus super dextram scapulam affigēdam indulsit. Vnde vocati milites Crucesignati, ipsaq. expeditio appellata Cruciata est. Et quoniam, typographorū arte nondum reperta, librorum non omnibus facultas erat, quibus continentur, preces, laudesq. Diuinæ, celeberrimam, ac sūmis perpetuò dignam præconiis, per globulos Deū, Virginemq. Deiparam colendi, salutandiq. rationem; Coronas, & Rosaria uocant; Petro ipso Eremita acerrimo hortatore, institutam tradunt: eodem ferè modo, quo nostra ætate ad ea Rosaria Pius V. Pont. Max. militibus aduersus Vgonottos, & Turcas pugnantibus, quamquam, & ad omnes deinde Christianos, sūmo, atq. incredibili pietatis feruore traductæ sunt; pias ex ære imagunculas, ad certam pœnæ peccatis debitæ remissionem ab se expiatas, adiunxit. Eodem anno Clemens subdititius Pontifex Romam reuersus, eam, cum arce, obtinuit: sed ab Vrbano, insequenti anno, in Italiam redeunte, in arcem compulsus, locum ei reliquit generalis Concilii in Lateranum aduocandi, ubi de expeditione

ANN. M.LXXXIX

ANN. M.XC.

ANN. M.XCV.

ne Hierosolymitana multa denuo constituta sunt. Cũ uerò omnis in id bellum Italia rueret, de Rauẽnatibus, eorumq. Prouincia quid dicam, nihil est: Cũ tabulas omnes publicas quas viderim, multas autẽ uidi, per hos annos scriptas, Clementis Papæ tẽpore, confectæ dicantur, nulla neq. Gregorii, neq. Victoris; neq. Vrbani mentione facta. Anno MXCVIII. Viuianus, & Ricciardus Ioannis Lõgi filii, domus cuiusdam possessionẽ ab Imicha Abbatissa cœnobii Diui Georgii, & per eam in sacra æde D. Mercurialis, postularunt, eæ dicuntur tabulæ confectæ *anno XV. Clementis Papæ & Henrici Imperatoris, die II. men. Nov. Ind. VII. Rauẽnæ* Tamen hoc anno Vrbanus Pont. Max. Romanam arcem, atq. in ea Clementem acriter oppugnauit: quamquam cũ uoti compos fieri non posset, alia ratione, eam iniuit, ut pecunia corrumperet custodes: quod vbi sensit Clemẽs, in Marsos clam euasit. Fuisse tamen Rauẽnæ men. Iun. tabulæ indicant, quas se Vuibertus Archiepiscopus confecisse ait, *tẽpore Domni Clementis Papæ, & Henrici Imp. anno XV. Ind. VI. Rauenna.* in illis prædia quædam renouato iure Rauennatibus quibusdam concedit. Interea Hierosolymitanam expeditionẽ, ut insigni omniũ Christianorum applausu initiũ habuit, ita alacriter persequebantur; tandemq. Saracenis, ac Turcis, Medis item, Syris, & Chaldæis, Arabibusq. pulsis, Nicæa, Iconiũ, Heraclea, Tarsum, Edessa, Manista, Cæsarea Cappadociæ, Antiochia, ipsaq. ad extremũ Hierosolyma, sub id ferè tẽpus capiuntur, cũ Paschalis secundus Pont. Max. in demortui Vrbani locum suffectus est, anno a partu Virginis millesimo nonagesimo nono. Hierosolymorum Rex Gothifredus Bolionus Dux Lotharingiæ, omniũ consensu creatur, quod murũ eius vrbis primus conscenderit. Per id tẽpus Paschalis in Vuibertũ exercitum comparauerat: qui cum Albæ Marsorum tunc degeret, audita aduentantis exercitus Pontificii, quẽ Rogerius Siciliæ Comes, milite, & pecunia iuuerat, fama, haud satis copiis suis a Ricardo Cãpano Comite acceptis, fisus, relicta Alba, in Furconensium montes se proripuit, ibi haud ita multo post anno MC. repentè moriens, scelerum pœnas dedit. Vir, ut inquit Tritemius, ingenio, facundia, nobilitate, maiestateq. oris, in primis clarus, nec Roma tunc, nec Rauenna benè usus. Sunt qui in annũ sequentem, mense Sept. eius mortem reiiciant quibuscũ non pugno. Huius interitu, Othonem quendam Ecclesiæ Rauennati Archiepiscopũ datũ, cõstat: & in Eugenii Tertii Pont. Max. diplomate, mentio de Othone Buccatorta habetur, qui per Imperatoris uiolẽtiam, in Ecclesiam Rauennatẽ intrusus, Massam ..... Ferrariensi Ecclesiæ dederit. Hunc etiam pleriq. putant fuisse Goslariensis Ecclesiæ Canonicum: ex iis, qui ab Henrico III. Cæsare, assentiente Leone IX. Pont. Max. instituti: Capellani Regii dicebantur. Per idẽ tempus Rauennæ florebant Franciscus Ferondus, & Hostasius Rasponus, ambo equites, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Senatores: sic enim in iis tabulis publicis scribitur, quas nos anno MC. manu Antonii, Syluestri Honesti filii scribæ Rauennatis scriptas, apud Hieronymum Rasponũ, Ludouici filium, legimus. Ipseq. Rasponus Magnifici titulo in iis tabulis insignitus, Corneliam, Ferondi filiam, vxorem acceperat, nummis aureis, qui ibidem Ducati appellantur, tercẽtis doti dictis: eam affinitatẽ Antonio Palatio, Nicolao Trauersario, & Iacobo Honesto maximè procurantibus. Postero anno Mathildis Trauersariorũ, multorũq. præterea Rauennatum, & Venetorũ auxilio, Ferrariam ab Henrico Cæsare, Ecclesiæ Romanæ hoste, ablatam, uti auctor est Blondus, recuperauit. Cũ

ANN. M.XCVIII.

ANN. M.XCIX.

ANN. MC.

autē Vuiberto ex humanis rebus exempto, tres alii occupare Pontificatū Max. conarentur, inter ceteros, id Maginulfus, ciuis Romanus, Rauennæ ausus est; ANN. M.CII. publiceq. ibidem anno MCII. Pontificatus insulam, in æde Vrsiana assumpsit. Verum hunc, & Romani exilio multarunt, & Rauennates omni ope destitutum ex vrbe sua exterminarunt. ANN. M.CIII. Postero anno Otho Archiepiscopus Idibus Iulii, Rauennæ, Petro Trauersario, & Mathildi, coniugibus bona concessit, unde iniste intentio fuit inter illos, & Vuibertum Archiepiscopum Othonis decessorem, in loco qui uocabatur Graffito, & in Morafeno, iuris Rauennatis Ecclesiæ. Postridie eius diei confirmauit Ioanni cognomento Hernotio res in vrbe Rauenna sitas, in Capitolio, & erat domus integra prope pontem Augusti. Mense Sextili fuit Cæsenæ, vbi Idibus multæ confectæ tabulæ leguntur: in quibus cum nulla de Pontifice Max. mentio fiat, sed tantum Henrici Imperatoris annus uigesimus adscribatur, Indictione XI. ipseq. se Otho, non Archiepiscopum, sed electum Archiepiscopum appellet, facile, ut puto, confirmari potest, quod diximus, illum ab Henrico fuisse illatum, intrusumq. non legitimè a Pontifice datum. Rauennates hoc anno auxilio iuuarunt Albericum Guidonis Manfredi, Rainaldum Rambertini, Signorellum Vgonis Fauentinos, qui cùm aliquot aliis nobilissimis ciuibus, aduersæ factionis impetu patria pulsi huc se receperant. Præter milites, quos dederunt ex suis, magnam pecuniam curarunt, quo plurimi è Flaminia, Picenæq. uiri nobiles sunt conducti; cum exules Fauentini omnem nobilitatem a Fauentino populo eiectam, eorum vxores, ac liberos obtruncatos dicerent, mulierūque mammas, & manus puerorum ostentarent. Itaque Rauennates excursionibus ad vrbis mœnia factis, segetes, arbores, uineas incidere, vndiq. populos incitare, aliquot paucos, qui in vrbe remanserant, nobiles, & in iis Guidum Manfredum, & Acarisium, ad prodendam illis patriam, magnis pollicitationibus, muneribusq. sed tamen frustra, allicere. Coacto tandem iusto ferè exercitu vrbem ipsam acri obsidione premere: omninoq. eam expugnaturi uidebantur, nisi Guido Guerra, Tusciæ Comes subsidio Fauentinis aduenisset: neq. enim iis solum, quas secum adduxit copiis, auxilio fuit, sed quòd ex externis tum castris, plures domum abiere, alii ob affinitatem, qua Comitē attingebant, pars quòd ex opidis essent, eius ditioni subiunctis. Itaq. cum ex vrbe erūperet, & debilitato iam hosti insisteret, inito uix prœlio, eos magno illato incōmodo fudit. Interea cum Paschalis Pont. Max. in omnem pacandæ Ecclesiæ curam intentus, tumultus vbiq. componere diligenter studeret, & Maginulfus Rauennatis Ecclesiæ amplitudinem, in qua fuisset PseudoPontifex factus, obiicere, atq. opponere Paschali est uisus, recensq. aderat Vuiberti insolens, pertinaxq. temeritas, ne posterioribus sæculis Rauēnatis Archiepiscopatus ea amplitudo Romanis Pontificibus grauis esset, & negocium faceret, ad Guardastallum in Cisalpina Gallia, conuentu multorum Principum virorum, ANN. M.CVI. & Episcoporum anno Millesimo centesimo sexto mense Octobri, habito, statuit, Aemiliæ vrbes, Placentiam, Parmam, Regium Lepidi, Mutinam, Bononiam, Rauennati Ecclesiæ subiectas deinceps nō esse. A quo tamen decreto discessum fuisse, tempora ipsa quæ insecuta sunt, & multa Bibliothecæ Vrsianæ monumenta testantur. Ad hæc in eodem Concilio, cadauer Vuiberti Archiepiscopi, Pseudopontificis; quod sextum iam annum Rauennæ con-

secrato loco sepultum erat; extrahi de sepulchro,& in profanos campos proijci, & ut plerique tradunt, comburi iussit: quemadmodum, cum accepisset, paucis post illius interitum, diebus,ex eius dignitatis fautoribus quosdam, ad eius sepulcrum diuina miscuisse luminaria,idq.in populo testari,effodi mandauerat, & in Tiberim proiici. Quod & factum est: sed fluitans ab iisdem collectum,fuerat,& Rauennam translatum. Anno MCVIII. Archiepiscopo Rauennati, bona Archiepiscopatus recuperanti,& ueterum iurisdictionem restituere quærenti, incolæ opidi Riuersani, & Castri maioris sacramentum dixerunt. Proximo Tert. kal. Maii, Mathildis, quæ inclyta fœmina, & Comitissa in iis tabulis publicis appellatur, Petri Trauersarii uxor, uiri nomine, atque item suo, ordinis piscatorii sociis, iura omnia dedit, quæ sibi in paludibus erant,quas possederant Petrus Dux, Michael,& Natalis germani sui, sic, ut pisces mille, ac centum, Capitaneos, ita uocabant forma, & magnitudine præstantes; quotannis ex pensione darent.Sub id tempus Rauennates,quòd se cũ Patauinis coniunxissent, magnam a Venetis cladem acceperunt. Patauinis enim cum Venetis de agrorum finibus differentibus, apud Bebbas pugnatum est: Patauiniq. ingenti cæde superati: quæ calamitas ad Rauennates maximè peruenit,qui cum Patauinis pugnabant.Biennio post Ariminenses Legati, cũ Rauennam mense Iunio uenissent,cum Rauennatibus conuenere, illis ut libere liceret ad mercatum Ariminense D. Gaudentii, proficisci, tutoq. ibidem permanere, quindecimq. ante, octo post diem D. Gaudentii festum, diebus, pannum, ferrum,Chalybem uendere; præter eos nemini. Si cum Picentibus, reliquisve ultra Ariminum populis Rauennates bellum gererent, iis Picenum uersus commeantibus, nullum impedimentum allaturos. Quæ damna,quæq. homicidia,aut iniurias ad eam diem a Rauennatibus accepissent, extra pecuniæ mendũ, de quo iam conuenerat,ea ex animo Ariminenses Vrbanos suburbanosq. condonare.Sub id tempus Henricus Quartus Cæsar, Quinctum alii appellant,demortuo patre,compositis in Germania rebus,in Italiam uenit, & a Paschali corona Imperii exornatus,in Germaniam rediit. Proximo anno Hieremiam Archiepiscopum Rauennatem reperio, quem miror ab omnibus, qui ante me de Rauennatibus Archiepiscopis scripserunt,prætermissum cum multa extent illius in Vrsiano tabulario monumenta,quæ ego manu mea,in fasciculum collecta, in eiusdem tabularii arcula,ad posteritatis memoriam,reposui, & Hieremiæ Archiepiscopi esse extrinsecus notaui, cum mecum adessent Vincentius Carrarius Iurisconsultus eruditissimus, & totius antiquitatis benè peritus, Ciuis, & Canonicus Rauennas, & Iulius Morisius, uir elegans, & pangendis carminibus magnam laudem consecutus.Sed prætermitti Hieremias ob eam fortasse causam potuit, quòd cum se perpetuò designatum, atque electum scribat, & de Gualterio, qui Hieremiæ successit uerba faciens Gelasius Pont. Max. asserat, tunc demum Rauennates iuxta Pontificias sanctiones Archiepiscopum elegisse, cum superioribus temporibus Antistites Regibus placentes, per tyrannidem Regiam accepissent, facile coniici potest, eum ab Henrico Rege intrusum. Sed hac ratione neque Othonis meminisse debuerant. Vtcumque. Eius extant tabulæ, quibus hoc anno, Quarto Non. Iunii, Rauennæ cum esset, aliquot prædia in fundo Muchaio,& in Corrigio,& Praiolo cõcedit Gerardo Planfranco. Adhæc Vrsiani tẽpli testudinẽ,vermicu

ANN. M.C I.X

ANN. M. C XI.

ANN. M. C XII.

lato opere, quod nunc cernimus, diligenter incrustandam curauit, triplici ordine: in summo, Christi Dei a mortuis surgentis mysteria habentur: in medio D. Apollinaris res gestas aliquot: Imum, quod Canonicorum incumbit subsellis, Diuorum Archiepiscoporũ, Vitalisq. imagines, & hæc carmina continet.

His stat tuta bonis, præcelsa Rauenna, patronis,
Sub quorum cura nullatenus est peritura.

In extrema orbita, qua ordines inferius clauduntur, grandiori, hi uersus, litterarum charactere, eodem opere picti leguntur.

Hoc opus est factum post partum Virginis actum
Anno milleno centeno post duodeno.

Tametsi quæ Græca aliquot locis apposita sunt signa, neque in usu tum versabãtur apud nos, suadere haud difficile possunt, restituisse Hieremiam potius veterem picturam, quàm omnino nouam instituisse: cum uerisimile etiam sit tot sæculorum cursu, insigni ornatu, eam nequaquam testudinem destitutam. Cum autem Trauersariorum opes, ac nobilitas maxime tota Italia florerent, Mathildis, Beatricis, & Bonifacii, uti memorauimus filia, Guillelmo Trauersario Petri filio, Marsiliam neptem in matrimonium collocauit, ut ex Franchino prodit Ferrettus: ex quibus nuptiis natus est Petrus tertius, qui Trauersarios omnes uirtute, ac potentia longe antecelluit. Postero anno Hieremias

ANN. M.CXIII. Archiepiscopus, Ecclesiæ Rauennatis ditionem inuisens, X V. kal. Mart. fuit Arimini. Mathildis grandis, ut ipsa se inscribit, Ducatrix, & Comitissa, Sichelmum, atq. eius opidum Zellum, ac fundos, quæ Emphyteutico iure a sacris D. Andreæ Rauennatis Virginibus, acceperat, in fidem, clientelamq. recepit: Cuius rei quoniam formulam in ipsarum sacrarum Virginum tabulario, eius sæculi charactere, in uetustissima membranula scriptam inuenimus, hic adscribere integram, haud ab re putaui, quando, & ad horum temporum mores cognoscendos facere, & ipsius titulos Mathildis exprimere, uideatur. Hæc autẽ est. *Anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo tertio decimo mense Madij, indictione VII. Dum adesset Domina Matilda, grandis Ducatrix, & Comitissa, Marchionis Bonifacij filia, in loco bauiana, ibiq. cum ea Vbaldus Iudex, & Bonus Iudex. Albertus de Adigerio, & Petrus Iudices: & Sigenfredus Iudex. Causidici quoq.: Vuarnerius de Bononia, Lambertus, & Albertus seu amicus, namq. Azo Iudex de Ferraria, & Lambertus de ciuitate Rauenna, & Petrus Aduocatus Ecclesiæ sancti Andreæ de Rauenna, Ioannes & Grando da Ficarolo, & Rolandus Iudex, Marchisellus, & Rolandus de Bononia. & gisle Zone. Capitaneis quoq. Vgone de Magnifredo, Amedeus, Teberdus, Nordillus, & eius filius, scilicet Rainerius & Otbericumus, Gerardus da Erbera Guinlielmus da Ferraria, Petrus Canes, Bombellus, Rufinus, Guuido Bonfantes, & plures alij: In eorum præsentia Sichelmus filius Rhotecherij petijt mercedem suprascripta Comitissa. M. de medietate fundo. & castro Zello, & de medietate aliorum fundorum, re iacente in Comitatu Ferrariensi: quam Ramelmus, & Grimilda eius coniugus acceperunt per anteriorẽ emfiteosim in monasterij sancti Andreæ de Rauenna; Et ante eam & præscriptorũ Iudicum per placitum definitum fuit, ut misisset eum in tenerem, & eius bannum super ipsam rem; præscripta Comitissa Domina M. cum taliter audiuit, cum cõsilio Iudicum, per fustẽ, quem suis tenebat manibus, misit bannum supra Sichelmum, & super præfatã rem: Quod si aliqua persona, magna, paruaq. præsumserit disuestire, vel molestare suprascriptũ Sichelmũ, uel suis eredes, sine legali iudicio, siad se compositurũ nomi-*

nomine pœnæ argenti obtimi libras centũ: medietatem parte publica, & medietatẽ prædictæ partis. Atq. hactenus habet formula, cui Mathildis ipsa, circa Crucẽ lineis designatam, in hunc modum subscribit: *Matilda Dei gratia si quid est*. mox reliqui Iudices, postremo Dominicus sacri palatii notarius. Mense Iunio Rauennæ sanguine pluit, atque item in agro, & in vrbe Parma: quod etiam tradit in speculo, Vincentius. Proximo anno Paschali Pont. Max. Canonicorum Portuensium ordinem, quem, ut ipse inquit Paschalis, professi erant, confirmauit, utq. accipere clericos, punire, castigare possent, dedit, quæq. bona illis iustè tributa essent, probauit. atque hæc omnia, *quamdiu*, inquit, *apud nos Canonici ordinis tenor, Domino præstante, uiguerit. Salua Rauennatis Episcopi iure Canonico, si quidem Catholicus fuerit, & gratiam, atq. communionem Apostolicæ sedis habuerit. Dat. Laterani per manum Ioannis. S.R.E. Diac. Cardinalis, ac Bibliothecarij. III. Non. Iul. Indict. VII. Incarnat. Dominicæ anno M C X V. Pontificatus autem omni paschalis secundi itidem XV.* subscripsere autem & consensere, Leo Ostiensis, Cono Prænestinus, Episcopi: Ioannes Cardinalis sanctæ Cæciliæ, & VgoDiac. Cardinalis sancti Nicolai. Fuit autem hic annus ab ortu Christi supra millesimum centesimum, decimus quartus. Eo qui insecutus est Fulgmarus Henrici Cæsaris legatus, Rauennæ, Quincto Non. Iul. conuentum aliquot procerum, nobiliumq. uirorum egit: ex Rauennatibus fuere Petrus Dux, Petrus Trauersaria, Adelelmus clericus, Ioannes Patricius, Henricus è porta noua, Petrus Leuzonus, Causidicus, Vgolinus Leuzonus, Vitalis Gisus, Petrus Desdedus, Clarellus Rambaldus Cõsules, atque item alii. Ibi Fulgmarus Regis iussu, quoniam Rauennas Ecclesia, erat destituta officiis suorum, ut ipse dicebat, Cardinalium, nempe Presbyterorum; sic enim ipse idem interpretabatur; Diaconorum, subdiaconorum, sacerdotium, quod Rodulfi Capellani fuerat, Rustico tradidit Rauennatis Ecclesiæ Archidiacono, & Grimaldo Archipresbytero, ceterisq. fratribus eorum, quos supra memorauimus, eorumq. successoribus eiusdem ordinis: quod sacerdotium, Ciuitatis Consules cum populo eis dederant: Id autem est, Plebem Argentæ. D. Georgio dicatam, quæq. ad eam spectarent omnia. Item Ecclesiam S. Ioannis marmorati, in Rauennati suburbio, & quæcumq. illius iuris essent. Sacellũ Rotitulæ D. Michaeli dicatum, omniaq. eius bona. sic ut neque ex iis quidquam umquam aut uendere, aut alienare aliqua ratione possent, neque illis Archiepiscopus quisquam, aut Dux, Marchioue, seu Comes, quisquamve alius, molestiam inferre. Mathildis ætate admodum prouecta, hærede Ecclesia Romana, eorum omnium bonorum, facta, quæ superiores Principes ab Romanis Pontificibus ui extorserant, Mantuæ decedit, sepeliturq. in D. Benedicti, quod ab se duodecim passuum millibus Mantua procul ædificatum fuerat, eodem anno ab ortu Christi MCXV. de cuius inclytæ Principis actionibus, uir eruditus, Siluanus Razzius, Abbas Camaldulensis, Italico nuper edito commentariolo, disseruit. Ab eius interitu, Rauennates, & Mantuani aduersus Ferrarienses bellum instaurantes, contractis sociorum copiis; ut Ioannes Ferrariensis, cucullatus Franciscanus, de Estensibus Regulis scribens, est auctor; in agro Ferrariensi omnia populantes, incendentesq. ingentem prædam abducebant: quamobrem Ferrarienses subsidiariis copiis Verona accitis, pacem a Mantuanis, certis datis, acceptisq. condicionibus, impetrant,

ANN. M.CXIIII.

ANN. M.CXV.

trant,& cum Rauennatibus fœdus faciunt. Henricus Cæsar denuò in Italiam regressus Quincto kal. Ian. apud Forum Pompilii, Mathildis; quam conterectalem suam appellat;& aliorum Principum uirorum rogatu D. Vitalis Rauennate cœnobium,omni Archiepiscoporum Rauennatum potestate,ac dominatu liberauit ut,extra Cæsarem, nulli subiecti monachi essent,nulli parere tenerentur: confirmauitque, quæcumque possiderent. Erant autem; ut ex publicis illis tabulis, quæ seruantur adhuc in D. Vitalis Bibliotheca; cognosci potest, in Ferrariensi multa, Curtis præsertim; sic enim eius sæculi uoce appellantur, D. Laurentii in Scornio, multa item in Ceruiensi, Cæsenati, sancti Ioannis in Mariniano, Ariminensi, Fanestri, Senogalliensi, Fauentino, & Foro Corneliano: necnon Roncum, Troæ, sancta Maria in Tribbo: Voluitq; ut ubicumque quidquam iuris illi cœnobio esset in flumine Anemonis, quod uocant Fantinum, possent monachi inter Fauentinum, ac Rauennatem agrũ, molas frumentarias extruere. Anno insequenti, qui fuit decimus sextus supra millesimum centesimum Hieremias Archiepiscopus, Andreæ è Calcinaria, bona, quæ iuris erant Rauennatis Ecclesiæ, quæ habebat in loco, qui uocabatur Roncus a fluuio Liuiensi, ad lamam, ut ibi dicitur, antiquam, confirmauit: harum tabularum, quas postremas legi ab hoc Archiepiscopo confectas, tale initium est. *In nomine patris, & filij, & spiritus Sancti. Anno Dominicæ Incarnat. MCXVI Temporibus Domni Henrici Imper. die XXVIII. Iunij, Indict. IX. Rauennæ. Domno sancto, & meritis beatissimo, atque Apostolico patri patrum. Domno Hieremia electo Archiepiscopo sanctæ Rauennatis Ecclesiæ*. Eodem hoc anno, ex uetustissimis monumentis, quæ nos in D. Ioannis Euangelistæ tabulario legimus, constat, Mathildim, Petri primi Trauersarii, uti diximus, uxorem, uiro demortuo, eius cœnobii Abbati, Martino, agros illos omnes dono dedisse, ubi D. Geruasii Hospitium ædificatum erat, omniaque illa, quæ cum essent iuris Ecclesiæ Ceruiensis, ipsa legitime a uado Buccamezo ad portum fluminis Sapis, possidebat. Eamque donationem se fecisse Mathildis testatur, ut Petri mariti, ac alterius item Petri, filii, qui secundus hoc nomine ex Trauersariis fuit, uita iam functi; animabus consuleretur: quod Guido, & Guilelmus eiusdem Mathildis, ac Petri, filii, ut patris; fratrisque manibus parentarent, ratum habuere. Terminus horum prædiorum in illis publicis tabulis, usque ad medium Sapis scribitur. Qui uerò hanc donationem posterius confirmarunt, Eugenius Tertius, & Anastasius Quartus, Pontifices Max. & omnium postremus, Rusticus Ceruiensis Episcopus, anno MCCXXVIII. utramque fluminis ripam adiiciunt. Illud autem D. Geruasii hospitium ædificatum olim fuerat, ut uictus gratis subministraretur iis, qui Romam adire, religionis causa, frequentes consueuerant, cuiusmodi aliud ad Primarium Padi ostium erat, cui ex templi D. Clementis uectigalibus suppeditabatur uictus: quamobrem multa illi Archiepiscopus Rauennas, anno MCCXXII. dono dedit. Cum autem sub id tempus ordinis Cistertiensis religio latè uagaretur, Bernardo Clareuallense Abbate, uiro sancto, eum ordinem ingresso, eiusq; ob id integritatis famam disseminante, D. Seueri cœnobium, quod iuxta Rauennam memorauimus, in uilla Vangaditia extructum, eius leges ordinis accepit. Insignis hoc tẽpore habebatur Petrus Portuensis cœnobii Præfectus; qui nobili Honestorum Rauennati familia genitus, litterarum haud omnino

expers,

expers, cum esset sacerdos, ut uotum persolueret, quod in nauigatione, tempestate actus, nuncupauerat, Diuæ Mariæ Virgini, in portu Rauennati, ædem, ac cœnobium extruit: quod deinceps ob eam, a loco sumptam, causam, Portuense cœnobium est appellatum. Ibi sacerdotum conuentum instituit, de quo diximus, quibusdam præscriptis legibus, quas Paschalis secundus Pont. Max. exitu huius anni millesimi centesimi decimi sexti ad se missas, firmauit, Petro ipso ita postulante. Ex autem Petri fuere litteræ. *Paschali Dei nutu, summæ, & Apostolicæ sedis Episcopo, Petrus peccator, clericus, cum confratribus suis, in Christo salutem, & obedientiam omnem. Cum uestræ Beatitudini, Petri uicem in Ecclesia gerere, gratia Diuina contulerit, non irrationabiliter credimus, quæcumque in Ecclesiis statuuntur ubilibet facienda, uestræ auctoritatis iudicijs, pro iusto uel reprobari, uel confirmari debere. Quapropter hanc Canonicæ institutionis normam, ex plurimis, ut in sequenti patebit, collectam, & pro nostri temporis fragilitate, discretiuè constitutam, Maiestati uestræ præsentandam mandauimus, ut eam perspectam, &, ubi oportuerit, emendatam, huius Apostolicæ sedis auctoritate firmatam, atque susceptam, nobis remittatis, de cetero, uestra præceptione tenendam. Bene ualete.* Paschalis autem Pontifex omnibus legi, examinariq. diligenter iussis, ad hunc modum rescripsit. *Paschalis Episcopus, seruus seruorum Dei, Dilectis filijs, apud Ecclesiam sanctæ Mariæ in portu Rauennatis Exarchatus, regulariter commorantibus, salutem, & Apostolicam benedictionem. Hanc institutionis Canonicæ regulam, tam ex sanctorum Patrum auctoritate conceptam, quam & religiosorum uirorum exemplis, & morum honestate compositam, nos, perspectam, Deo auctore, suscipimus, & auctoritate sedis Apostolicæ confirmantes, uobis, per Dei gratiam efficaciter obseruandam iniungimus, ut quorum sequi uestigia denoscitis in terris, eorum obtinere consortium possitis in cælis. Dat. Transtiberi X I I. kal. Ian. Indict. X.* Huiusmodi Pontificiis litteris hi Cardinales subscripsere. Crescentius Sabinus, Petrus Portuensis, Cono Prænestinus, Vitalis Albanus Episcopi: Bonifacius titulo sancti Marci, Deusdedit, S. Laurentii, Desiderius S. Praxedis, Vuido S. Balbinæ presbyteri: Petrus SS. Cosmæ & Damiani, Petrus S. Hadriani, Rosemanus S. Georgii ad uelum aureum, Comes S. Mariæ in Aquiro, Gregorius S Angeli, Ioannes S. Luciæ, Diaconi. Anno decimo octauo supra millesimum centesimum Rauennates, in Archiepiscopum Hieremiæ suffecerant, designauerantq. Gualterium, Canonicum Regularem, circiter id tempus cum Paschali Pont. Max. mortuo, Ioannes Caietanus nobilissimo genere natus, Gelasii secundi sumpto nomine, subrogatus est. Cui licet Henricus Rex, statim Patauio Romam profectus, Mauritium quendam Burdinum, Gregorium V I I I. a se appellatum obiecisset, aliquot nobilium Romanorum factione fulfultum, tamen Rauennates, eorumq. Archiepiscopus Gualterius Gelasii perpetuò partes secuti sunt; idq. tanto studio, ut Pontifex eodem hoc anno reuersus Romam; qua cesserat, uenientis Henrici primos uitaturus impetus; & Rauennatum uoluntatem prolixè laudauerit, & restituerit Archiepiscopo, eos Episcopatus, quos Paschalis Rauennati Ecclesiæ, in synodo ad Guardastallum habito, ademerat; idq. fuerit hoc Diplomate amplissimè testatus. *Gelasius Episcopus seruus seruorum Dei, carissimo in Christo fratri, Gualterio Rauennatensi Archiepiscopo salutem, & Apostolicam benedictionem. Vnitati Diuinæ Trinitatis gratiæ agendæ sunt, quæ per suæ charitatis spiritum diuisa coniungit,*

ANN. M.CXVIII

& multas in se animas, unam facit. Ecclesia siquidem Rauennatium per multa iam
tempora ab Apostolica sedis unitate discissa, multas eidem sedi Apostolicæ persecu-
tiones intulit, & Ecclesiis multis peruersi schismatis fomitem ministrauit: Quapro-
pter ad eius nequitiam deprimendam, subiectarum ei Ecclesiarum quasdam, sibi Apo-
stolica sedes assumpsit, ut vel sic, eam ad humilitatis, & unitatis tramitem reuocaret:
sed cum tandem Diuinæ maiestati beneplacitum fuit, eandem Rauennatium Ecclesiam
misericordia sua gratia, ad vnitatem, & obedientiam matris suæ Romanæ Ecclesiæ re-
uocauit: iniquitatem namque suam illius filij recognoscentes, delicta patrum corri-
gere probauerunt, ut qui præteritis temporibus, per tyrannidem Regiam, Præsules
Regibus placentes accipiebant, nunc demum secundum Canonicas sanctiones, Episco-
pum Deo placentem eligerent, & schismate abdicato, in Catholicæ congregationis gre
mium repedarent. Te siquidem Reuerentissime frater Gualteri a disciplina Fratrum
regularium uiolenter assumptum, præ religionis, ac sapientiæ prærogatiua, in beati
Apollinaris cathedram, communi uoto, ac desiderio posuerunt, & in Apostolicæ sedis
obedientiam unanimiter redegerunt. Vnde nos Diuinæ Trinitatis unitati gratias a-
gentes, personam tuam pro iure nostræ Ecclesiæ, ad Episcopale ministerium, cooperan-
te Domino, consecrantes, tibi, & per te Rauennatium Ecclesiæ dignitatem omnem,
quam ante illius diuisionis tempora, per Romanam Ecclesiam possederat, restituimus.
Per præsentis enim priuilegij paginam, saluo in omnibus iure, atque auctoritate sedis
Apostolicæ, concedimus tibi, tuisq. successoribus in eiusdem sedis Apostolicæ subiectio-
ne, atque obedientia permanentibus, Episcopatus Aemiliæ prouinciæ, idest, Placen-
tiæ, Parmæ, Regij, Mutinæ, Bononiæ, Ferrariæ, Hadriæ, Comacli, Imolæ, Fauentiæ,
Forliuij, Fori Pompilij, Bobij, Cæsenæ, Ficoclij. Confirmamus etiam vobis Duca-
tum Rauennæ, & monasteria sancti Adalberti & S. Hilari in Galliata, & cetera mona-
steria, seu possessiones ad uestram Ecclesiam pertinentes, per autentica priuilegia ab an-
tecessoribus nostris, & a Catholicis Regibus tradita: Pomposiani quoque monasterij cu-
ram religioni tuæ, saluo Ecclesiæ nostræ iure, committimus, ut, præstante Deo, regula-
ris disciplina, per tuam industriam, reformetur. Præterea fraternitati suæ, Pallium,
Pontificalis uidelicet officij plenitudinem, ex Apostolicæ sedis liberalitate, concedimus,
quo fraternitas tua, secundum Ecclesiæ tuæ morem, ex Apostolicæ sedis concessione per-
missum, se nouerit induendam: cuius nimirum pallij uolumus per omnia genium uen-
dicare. Huius siquidem indumenti honor, humilitas, atque iustitia est. Tota ergo
mente fraternitas uestra se exhibere festinet, in prosperis humilem, & in aduersis, si
quando eueniunt, cum iustitia erectam, amicam bonis, peruersis contrariam: nullius
umquam faciem contra ueritatem suscipiens, nullius umquam faciem pro ueritate lo-
quentis, premens: misericordiæ operibus, iuxta uirtutem substantiæ, insistens, & ta-
men insistere etiam super uirtutem cupiens: infirmis compatiens, beneualentibus congau-
dens, aliena damna, propria deputans: de alienis gaudijs, tamquam de proprijs, exultans:
in corrigendis uitijs pie sæuiens, in fouendis uirtutibus, auditorum animos demulcens.
In ira, iudicium sine ira teneas, in tranquillitate autem sanctitatis iustæ censuram
non deserens. Hæc est, frater carissime, pallij accepti dignitas, quam si sollicitè serua-
ueris, quod foris accepisse ostenderis, intus habebis. Ego Gelasius Ecclesiæ Catholicæ
Episcopus subscripsi. signum manus meæ, Deus in loco sancto suo. Dat. Romæ per ma-
num Crysogoni S. Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis VII. Id. Augusti. Indict. XI.
anno Dominicæ Incarnationis MCXIX. Pontificatus autem Domni Gelasij secun-
di Papæ, anno primo. Proximo anno, qui fuit a partu Virginis Millesimus cente-
simus

ſimus decimus nonus, Petrus Peccator, ſenex obiit. Quarto kal. April. Rauennæ, in Portuenſi ab ſe extructo cœnobio, ibiq. ad læuam ingredientibus templũ, iuxta ſacram turrim ſepultus eſt. Ab eo plurimum is propagatus eſt ordo, qui nunc Canonicorum Lateranenſium uocatur: egregium certè bonorum hominum, ac doctorum ſeminarium. Illius leges ab Rhenenſibus Bononiæ: Nicoſienſibus in Piſano: a multisq. præterea acceptæ, & ſeruatæ ſunt. Cum interea confluerent vndique complures ad Portuenſe cœnobium, in diſciplinamque ſeſe eius Canonicis traderent. In iis fuiſſe Aldrobandus legitur, qui in opido Sorbetulo, è Bobio, ſeu Galliata, propè Cæſenam natus, & in Grammatica eruditus, in Portuenſe cœnobium, ut maiores in litteris, ac pietate progreſſus faceret, ſe contulit. Cum autem Ariminenſes Canonici, Præpoſito deſtituti, peterent, ut fieri ab aliis conſueuit, ex eorum Conuentu, aliquem ipſis idoneum præfici, qui uirtute præſtaret, Aldrobandum obtinuerunt: qui deinde Foroſempronienſium Epiſcopatum adeptus, kal. Maii decedens, in Diuorum numerum relatus eſt. Satis autem, ut puto, conſtare poteſt, quantum inter hunc Petrum Portuenſem, & Petrum Damiani interſit. Eſt quidem uterque Petrus, uterque Rauennas; ſanctè ambo, atque innocenter uixerunt, eodemq. ferè tempore: quodque fecit, ut eos multi non internoſcerent, ambo Peccatores appellati, inoleuerat enim mos, ut, qui religioſe tunc uiuerent, ob animi demiſſionem, ſeſe inſcriberent Peccatores: idque facile cognoſcet, qui monumenta illorum temporum euoluerit. Petrus tamen Portuenſis Præfectus, ſemper Sacerdos, & Clericus, ut aiunt; Petrus autem Damiani, monachus. Ille in Portuenſi cœnobio perpetuò ferè uitam traduxit, Hic in Catriana ſolitudine. Ille Rauennæ diem obiit ſuum, Hic Fauentiæ. Ille Quarto kal. April. Hic octauo kal. Mart. Ille anno milleſimo centeſimo decimo nono, Hic octuageſimo ſupra milleſimum. Quodque hac ratione inter ſe ii differrent, Dantes de Petro Damiani ſcribens, uidetur teſtari. Dum enim Petrum Damiani loquentem inducit, ſe Petrum Damiani fuiſſe inquit, in Catrianaque ſolitudine uixiſſe: Petrum aut Peccatorem in D. Mariæ Virginis ad litus Hadrianum, commoratum. Huic autem Petro Portuenſi Præfecto, Ioannem D. Ioannis Euangeliſtæ Abbatem multa dono dediſſe legitur, ut ex tabulis publicis coniici facile poteſt, quæ de his anno MCIX. Tert. Id. April. confectæ fuerunt. In præfectura Portuenſi, illi Ioannes Bonus Venetus ſucceſſit: quemadmodum eodem hoc anno Gelaſio Pont. Max. in Gallia, Cluniaci, quo Henrici V. Auguſti metu confugerat, mortuo, Calliſtus Secundus ſuffectus eſt: Proximo anno Gualterius Archiepiſcopus prædia, bonaque alia complura, præſertim D. Margaritæ templum, eo loci ſitum, cui Conſtantiaco erat nomen, cum manſis decem, ſyluiſque, & piſcinis, Ioanni Bono, Præfecto Portuenſi, iure Emphyteutico, in perpetuum dedit. Ceruienſes Quincto kal. Iun. Rauennæ, Gualterio eidem Archiepiſcopo ſacramentum dixerunt, eique, ac ſucceſſoribus fideles fore, ad retinendum præſertim Archiepiſcopatum, & Comitatum Ceruiæ polliciti ſunt: iuraruntq. omnes a quartodecimo ætatis anno ſupra, appoſitis ad ſacra Euangelia manibus. Eo qui inſequutus eſt anno Calliſtus Pontifex, quæ Gelaſius Gualterio reſtituerat, & in iis Aemiliæ Epiſcopatus confirmauit, litteris ſuis, *Script. per manum Rainerei ſcriniarij Regionarij, & notarij ſacri Palatij. Dat. Laterani per manum Griſogoni. S. Romanæ Eccleſiæ Diaconi*

ANN. M.CXIX.

ANN. M.CXX.

ANN. M.CXXI.

coni Cardinalis, ac Bibliothecarij. VII. Id. Ianuarij, Indict. XIIII. Incarnationis Dominicæ anno millesimo centesimo uigesimo primo. Pontificatus autem Domni Callisti. II. Papæ, anno II. Gualterius amplitudini Ecclesiæ suæ, ab omni parte, maximè intentus, curauit ut tandem anno MCXXII. Guido Trauersaria; ita enim scribitur in omnibus eius sæculi monumentis; coram Petro Duce, & Guilelmo Marchesella se inspectante, ædes omnes sacras, quas Rauennæ multas habebat, remiserit, possessioneq. earum cesserit. Postero, cum in castro Hubaldo esset, eiusdem opidi incolæ fidem illi sacramento obstrinxerunt; aderat autem cum Gualterio, Bambo Pisaurensium Episcopus. Romam forte ad Concilium, quod induxerat Callistus Pont. Max. abeuntes: Nam &, in eo Concilio Gualterius interfuit, & cum de subsidio Christianis in Asia bellum gerentibus ferendo actum esset, ipse de Ferrariensium Episcopo, Landulfo, qui aderat, quòd Massam..... Rauennatis Ecclesiæ occuparet, conquestus est. Guglielmus Bulgari filius, eiusque uxor, Adelasia, IIII. Id. Octobr. cœnobio D. Mariæ in portu, pro dote templi D. Margaritæ Castellare dederunt, in quo ædificatum ipsum templum est, ita uti tum uidebatur, fossis, atque Euripis cinctum: quæ sunt omnia in Ferrariensi. His tabulis testes adscribuntur, Fulco Marchio, Petrus Canis, Salinguerra, Petrus Contrarius, Vgutio, Isnardusq. Vgutionis filius. Insequenti anno, Guido Trauersaria, in opido Cunio, eius tuendi causa, inclusus, cum multis Rauennatibus, agrum, vrbemque Fauentiam excursionibus infestam reddebat. Fauentini subsidiariis acceptis a Guidone Guerra copiis, obsident opidum: Sed cum non ante Bononiensium, & aliorum aliquot, quæ expectabant, auxilia, peruentura intelligerent, quàm Rauennates præsidio affuturi essent suis, opidum, quadraginta iam ferè dies circumsessum, deserunt, cum ea in oppugnatione, vnus Guido Trauersaria, lapidis ictu, mangano emissi; id erat machinæ bellicæ nomen; strenuè cecidisset. Eodem anno, Gualterius Archiepiscopus tabulas confici publicas iussit, quibus Albertus Comes, & Mathildis uxor Castrum nouum, Meldulam, atque alia pleraque opida Rauennati Ecclesiæ tribuerunt. Ceterum cum aduenissent, postero anno, Fauentinis, Bononiensium, & Marchionis Corradi copiæ, opidum Cunium denuò cinxerunt acri obsidione, omninoque cepissent, nisi accedentibus Rauennatibus, qui secum Foro Cornelianos aliquot ducebant; referre pedem, & obsidionem auertere fuissent coacti: Itaque directa in Rauennates uenientes acie, initum est prœlium, ac diu utrimque pugnatum est, sed incerta tandem uictoria discessum. Rauennates accitis deinde Ferrariensium, Foroliuiensium, Cæsenatum, Ariminensiumque auxiliis, arma in agrum Fauentinum inferre, prædas agere, ad Durbechum, qui propinquus urbi locus est, excurrere. Tum urbe egressi, sociorum auxiliis comparatis, Fauentini, tumultuario primùm prœlio, mox ferè iusto, cum Rauennatibus congressi, postquam ab hora diei tertia, ad nonam, strenuè a nostris repugnatum est, uictoria tandem; si credimus Fauentino Canonico, Tolosano; ad Fauentinos inclinauit. Plerique ex nostris capti, multi cæsi, obtruncatique, pars siti, atque æstu extincti: omnis Fauentinis relicta præda. Annus insequens Gualterium habuit Archiepiscopum, suam ditionem inuisentem, restituentemque, & cum Argentæ esset, sacerdotibus templi D. Mariæ, quod est eo in opido, multa concessit prædia,

[Margin: ANN. MCXXII. — ANN. M.CXXIII. — ANN. M.CXXIIII. — ANN. M.CXXV. — ANN. M.CXXVI.]

ac

ac uectigalia,eadem planè forma,qua Vuibertũ concessisse Rauennatibus Canonicis docuimus.e æ tabulæ confectæ dicuntur, *Anno MCXXVI.tempore Honorij papæ,& Hlotharij Regis,die XXII.Feb.Ind.IIII.Argenta.* Quæ faciunt contra eos,qui hoc anno,Henricum Cæsarem XII.kal.Iunias decessisse, Hlotharium Ducem Saxoniæ,III.kal.Septembris Regem declaratũ, atq.Idibus consecratum,produnt.Honorium Pontificem,iam alterum annum Callisto mortuo suffectum, compertissimum est. Anno ab ortu Christi trigesimo supra millesimũ centesimũ, Nonis Iulii,Gualterius Archiepiscopus opidum Britonorium,Caualcaconti,quem illustrissimum Comitem appellat,eiusq.filiis maribus tantũ, atque etiam nepotibus, renouato iure, locauit. Comes pecuniæ Lucensis libras centum Gualterio numerauit,spopponditq. cum ad aulam Pontificiam Archiepiscopi Rauennates proficiscerentur, Archiepiscopis uictum præbentibus, secum iturum. Cum in hostes castra mouerent, in Flaminia cum militibus centum,tercentum peditibus uenturum subsidio:citra Padum, cum uiginti:Nouo designato Archiepiscopo, se intra mensem sacramento obligaturum, secũ ad consecrationem,Archiepiscopo uictũ subministrante,abiturum. Arcana omnia, suæ fidei ab Archiepiscopo cõmissa, secum perpetuò habiturum,nemini illa, vnde damni quidquam ad Archiepiscopum rediret,aperiturum.Si quæ audisset,Archiepiscopo, eiusve aut bonis, aut hominibus nocitura,significaturum.Comite uita functo, eius arma,& equi ad Archiepiscopum mitterentur. Atque hæc Comes pollicitus est. Gualterius contrà, ut rem gratam multis faceret,qui id petebant, pluribus etiam adductis Comitis erga se meritis,tertiam pẽsionis partem,quam soluere quotannis superiores Comites Archiepiscopis consueuerant,remisit:Sic tamẽ ut die D.Apollinaris festo,Marabotinos octo quotannis,nomine pensionis numeraret. Si triẽnio destitisset, omni locationis iure caderet. Hæc Rauennæ a Gualterio hoc anno acta sunt, Quo Romæ mortuo Honorio Pontifice,Innocentius secundus successit. Insequenti,Rauennates,ac Bononienses,cũ uicinos populos subigẽdi,uehemens, animos eorum,cupiditas incendisset;castris ad Forum Cornelio admotis,eoq. post diuturnam tandem oppugnationem potiti, & fossam, quæ muros ambit, ipsosq. muros solo æquarunt,& maximam vrbis partẽ inflammarũt; & portas vrbis tum Bononiam, tum Rauennam exportarunt. Id cum ægrè admodum tulissent Foro Corneliani, tum uerò illud nequaquam sustinuere, cum partiri inter se Rauennates,ac Bononienses vrbem uellent. Quamobrẽ subsidio a Fauentinis impetrato, ea condicione, ut quotannis die Diuorum Petri & Pauli festo, Foro Corneliani stragula duo, quæ ducentis, eius pecuniæ, solidis uenirent, Reipubl. Fauentinæ perpetuò tribuerent, confestim fossa, muri, portæq. vrbis instaurata, restitutaque sunt. & postero anno, coniunctis cum iisdem Fauentinis uiribus, opidum sanctum Cassianum, quod Rauennatibus, Bononiensibusq. fauebat, funditus, vnà cum Episcopi Prætorio euerterunt. Hæc fuere difficilis, diuturniq. belli initia. Eodem anno Rauennæ, Petrus Dux, Gasdia coniuge assentiente, testamentum fecit, illudque fidei commisit Leonis Cardinalis Sanctæ Agathæ maioris, & Alberti Sanctæ Mariæ in petrario, patruorum suorum, & Gasdiæ coniugis. Voluit Armellinæ filiæ dari iure hæreditariæ portionis, mansos, prope massam Fiscaliam, uiginti: quorum singuli triginta sex iugera tenerent. adhæc monetæ Lucensis libras sexaginta, quæ illi numerarentur,cum nupserit. Instituit

ANN. MCXXX.

ANN. MCXXXI.

ANN. M.CXXXII.

sibi hæredem Guiliam, filiam, iussitq. ut hæreditario nomine, & Falcidia portione, tempore nuptiarum suarum, haberet mansos septem, monetæ Lucensis libras quadraginta. Hæredes etiam sibi fecit Almericum, & Petrũ, filios suos, iureq. hæreditario eorum esse mandauit, quidquid ipse haberet in vrbe Rauenna, in Anconitano, in vrbe Fano, in Cloca, in vrbe Arimino, & in territorio eius toto, & in Ficoclensi, in campo Cæsare, in Pompiliensi, Liuiensi, Fauentino, Corneliano, Cymacliensi, Hadriano. Domum, quæ illi erat ad portam S. Laurentii cum turricula habere Almericum uoluit. Quod si filii ipsi ex potestate, ut illius utar uerbis, uoluissent, Domnicata in flumine nouo, & dimidiã partem eius, quod habebat in Veterana, & Domnicatum in Pudilicula, terra scilicet, quæ fuit Hugonis Fragelati, & Fuscoli Petri Bond. Molas item Frumentarias, quas iam tenuerat Albertus Rubeus, Armellinæ esse, illiq. assignari iussit. Eæ autem, ceteræq. huius temporis Rauennates tabulæ, tempore Innocentii Pontificis scriptæ dicuntur: quod magnum arguit Rauennatium in Pontificem Max. ac religionem studium. Cum enim Innocentio, quàm primum renunciatus est Pontifex, Petrum, Petri Leonis filium, alii obiecissent, & Anacletum Secundum uocassent, atq. illi, cuius erat insignis generis nobilitas, eximia in vrbe potentia, opes penè immensæ, populus omnis Romanus ita adhæreret, ut Innocentium vrbe expulerint, qui per id tempus in Galliam fuga elapsus, ibidem commorabatur, cum Archiepiscopus, populusq. Mediolanensis, ac pleriq. Galliæ Cisalpinæ Episcopi Anacleto fauerent, Rogeriusq. Siciliæ ab eo creatus Rex, Apuliæ, Calabriæq. Dux, & Capuæ Princeps, ad hæc Episcopi, Abbatesq. ulterioris Italiæ, inprimisq. Seniorettus Abbas Cassinas, maximæ auctoritatis Antistes, Anacletum ut iustum Pontificem colerent, tamen Rauẽnates, quòd scirent Innocentium a maiori parte, atque integriore creatum, & per Ostiensem Episcopum legitimè consecratum, illius perpetuò partes secuti sunt. Qui cum biennio post, ad persequendũ cum Foro Cornelianis, & Fauentinis bellum, copias aliquot Bononiensibus sociis misissent, commisso cum Fauentinis prœlio, tandem in fugam acti sunt. Fauentini in eius cursu Victoriæ Serram opidum ceperunt. Vgolinus Donigaliæ, Guido Bagnacaualli Comites, Comitissa Maluicini mater, & equites Bononiẽses triginta captiui facti. Proximo anno Petrus Dux, Guilelmus Trauersaria, & alii Rauennates milites, Comitibus, populoq. Cuniensibus iuncti: excursione in Fauentinum facta, dum messores in agris agerent, ad rus D. Petri Lagunæ, a Fauentinis ex insidiis erũpentibus, usque Cunium repulsi sunt; ut Tolosanus memoriæ prodit, cum Rauennates hoc tẽpore scriptores desint. Eodem anno, mense Ianuario, opidi Caballi incolæ, sacramentum Bononiensibus dixerunt; Prætores ab ipsis acceptu ros, eorumq. edicta seruaturos, polliciti: integro tamen, honore ac dominatu Domini eorum Archiepiscopi Rauennatis: qui si quando obseruari, quæ superius dicta sunt, nollet, quindecim, post eius iussum, diebus, Bononiensibus se illud significaturos, Bononiensesq. & eorum bona, quæ in eorum iuribus essent, de ea ditione deducturos esse. Gualterius Archiepiscopus ditionis Ecclesiæ suæ amplificandæ curam non intermittens, Rauennæ, in æde Vrsiana, anno MCXXXVI. Decimo kal. Iul. cum adessent Guido Archidiaconus, Andræas Archipresbyter, & multi præterea sacerdotes & Diaconi Cardinales, & minoris ordinis sacrati uiri, & Iudices, & Petrus Dux, Petri filius, Guilelmus Trauersaria, Lambertus Alberti Petri Vgonis filius, & Honestus, de Petro, de Honesto

nesto Capitanei Rauennæ;ita enim tum Præfectos urbis uocabant;aliiq.com plures,citra Rubiconem multa,& in iis opidū Montem Acutum,& Lastagnanum,& Collinam; ultra Rubiconē portoria,vectigalia,decumas recuperauit: Zostamonte, & Guidone Ariardi filiis, ut patris, ac Rodulfi aui animabus satisfacerent,nomine suo, fratris,matrisq. virga in manum Gualterio tradita,restituentibus,&damna omnia,dedecoraq. ac incendia Rauennatibus,eorumq. sociis condonantibus. Cum Archiepiscopus,contra maleficia illis remitteret, quæ ad ripam Vrsianam,Deolaguarde opida,& ad cœnobium D.Laurentii in Cæsaria,in agro Rudiano,ac Ceruiensi,Episcopoq.Ceruiēsi ad Castellionem, aduersus Rauennatem Ecclesiam commiserant. Descenderat interea in Italiam Hlotharius Cæsar,cum Richiza Augusta coniuge, Henrico Duce Baioariæ genero,& Chunrado Duce,qui se Regno nuper Italiæ abdicauerat:& cum per autumnum, & anni huius exitum in Gallia Cisalpina ciuitates perlustrasset,Ianuario,Rauennam in hiberna uenit,nec inde abiit, nisi adulto iam uere. ANN. M. CXXXVII. Hic per ocium multa composuit Italici Regni,& in primis Rogeriani belli consilia cum Henrico,Chunradoq. iniit.Fauebat enim propè vnus Anacleto Rogerus Rex. Fauentini diuturno Rauennatiū, ac Bononiensium bello,vnà cum Foro Cornelianis,agitati,cum duabus se Ciuitatibus, adeo milite, pecuniaq. ualentibus,uiderent,resistere nequaquam posse,cum Bononiensibus de Foro Cornelio, cuius causa bellum fuerat, ita conuenerunt, ut inter eos communis illa ciuitas esset.Eo qui insequutus est anno X.kal.April. Rauennates, Foroliuiensesq.inter se fœdus religiosum fecerunt:ut vrbani,suburbaniq.eodem loco,ut suis quisq. in ciuitatibus,haberentur;Rauennæ,Foroliuiique:Communi ANN. M. CXXXVIII. Rectorum ambarum Ciuitatum sententia, lites, dissidiaq. tollerentur,amicitiæ inimicitiæq.cum externis populis instituerentur mutuo se auxilio,præterquam aduersus Imperatorem,&Ecclesias suas Rauennatem,ac Foroliuianam, iuuarent: apud eos,precibus tantum subsidio essent.ConsulesRauennæ,Foriliuiiq. eligerentur communibus utriusq.Ciuitatis suffragiis:ita ut Foroliuiani Rauennatibus,Rauennates Foroliuianis Comitiis interessent.Huius exitu anni,Gualterius Archiepiscopus,Duodecimo kal.Nouēbr.Guidone Archidiacono,omnibusq. Cardinalibus,& Cantoribus,ac ceteris Rauennatis Ecclesiæ ordinibus assentientibus,ea solum;ut suo ipse diplomate testatur;de causa,ut religio,& mores conformarentur,Azoni Camaldulensiū Præfecto,eiusq.successoribus in perpetuum,cœnobium D.Apollinaris in Classe, quæque illius iuris essent, omnia,tribuit. Hæc autem ibi numerantur. In agro Tudertino, cœnobium,cui sanctæ Illuminatæ titulus est. In Perusino,sacræ ædes quinque,quarum prima in ipsa vrbe Perusio,estD.Seuero dicata:altera D. Margaritæ sacellum,in massa Syluatica:Tertia cœnobium D.Petri, in colle extructum: Quarta,cœnobium item D.Petri,in valle de Ponte uocata,iuxta Tiberim:ex altera Tiberis ripa, Quinctum cœnobium D. Fortunato consecratum. In Eugubino, Massa, quæ Binole dicitur : Curtis quoque ; ut eorum utar uocabulo; cui Prætorio nomen est : atque item alia, quam Baroncelli appellabant : denique tertia cognomento Narcianula. In Firmano, Curtis integra, quam uocabant Campolongum, nec non & castrum Pausolum: aliud item castrum, ubi ædificata turris est, Petronii dicta, iuxta agrum Camerinum,fluuium Potentinum,& litus maris. In Senogalliensi Massa Merlaria, ui-

cus Mauri: tandem Engalati, Arille, Dotahanum, qui tres fundi sunt. In Fanestri, mansos quattuor S. Viri, S. Marci, S. Apollinaris, S. Mariæ. In ipsa vrbe Fano sacræ ædes tres S. Viti, S. Christophori, quæ est in muro publico, & S. Apollinaris, cum domibus, ædificiisq. ipsa in vrbe, atque in agro. In Pisaurensi, villa Tresule, curtis Vallicella, castrum Florentinum, & fundus, cui Rauignanæ titulus est. In Ariminensi, Massa Vtriana, castrum Gaium, Massa branchese, & Rufiense: necnon & curtis integra, cum castro, quod Pissatellum appellant. Curtis item integra, quam uocabant Fontanam Sabbathi. Sala quoque noua, & uetus, iuxta fluuium Pissatellum, & litus maris. adhæc castrum Casalidum, & Montem Albanum, & pleraq. alia. In Cæsenati, ipsaq. vrbe Cæsena, domus, curtisq. Succumana, ac fundi præterea multi. In Saffinati, S. Angeli cœnobium, Curtis integra, cognomento a plano, castrumq. Ciuorium, & pleraq. alia. In Foro Pompiliano, Curtis integra, & castrum Balneolum: In Foroliuiano, Massa Barisana, & Curtis Pertusiaca: In Fauentino, Curtis Quodrata, cum fundo Tremule, & Pituli, & Sufianæ, saltus maior, & minor, Granariolum, & Ceredus lacus, & Præsentianus, & Pergula. In Foro Corneliano D. Petri cœnobium, massa Quincta, atque item Solustra. In Rauennate, in Decimo, Templum cum curte integra, cui Aquæ Longæ nomen est sanctæ Mariæ in Bazano, templum D. Mariæ in Peratello. Ratam etiam habuit Gualterius in iis tabulis, confirmauitque curtem integram Gamillariam, & cœnobium DD. Marci, Marcelli, & Feliculæ, quod est in muro sacræ ædis D. Apollinaris in Classe, & cœnobium D. Vincentii in urbe Rauenna: aliud quoque cœnobiũm D. Eleocadii, & D. Probi, cum fundis, syluisque eidem cœnobio circumpositis. In vrbe Rauenna tribuit cœnobium Diuæ Mariæ in pace, item aliud D. Mariæ in Hortale. In Foro Semproniano cœnobium S. Sophiæ. In Ceruiensi rata habuit salinas, & alia omnia, quæ a superioribus Archiepiscopis tributa, tum ibi possidebant. Idem in Cymacliensi: horumque omnium iura omnia est elargitus, quibusdam ab Azone acceptis condicionibus, quas Gualterius, & superiores etiam Archiepiscopi proposuerant; & in iis, ea potissimum habetur, qua eius Abbates cœnobii se in perpetuum Rauennati Archiepiscopo subiectos significent, & profiteantur. Hic idem annus Hlotharii Augusti morte est clausus: cui subrogatus est, postero, Chunradus, e familia Stoffena, Friderici Sueuiæ Ducis filius: Eo qui insequutus est, Rauennates Fanestribus bellum intulere, coniunctis cum Senogalliensibus, ac Pisaurensibus copiis. Cum autem eos plurimum in dies premerent Fanestres communi consilio legatos miserunt, ad Petrum Polanum, Venetorum Ducem, postulantes, ut se ab infesta finitimorum populorum impressione tueretur: Ab eo die, Fanestres in ditione Venetorum futuros, certoque se tributo, quotannis Quarto Non. Februarii soluendo perpetua fidelitate illi deuincturos. Quibus Dux acceptis, de Patriarchæ manu uexillum sumpsit, ornauitq. classem, & Hadriani maris littus legens, in oram Rauennatem, & ceterorum sociorum, qui Fanestribus bellum inferebant, direxit: oppugnatione autem urbibus ostentata, facile omnes adegit ad pacem Fanestribus reddendam. Proximo anno Gualterius Archiepiscopus, cum in palude Ficoclensi. XV. kal. Februarii esset, in nobilium uirorum conuentu, multa de salinis, & possessionibus eius agri sciuit: Hoc eodem anno, per eosdemque

ANN. M. CXXXIX.
ANN. M. CXL.
ANN. M. CXLI.

que ferè dies, Petrus Dux, Consul Rauennatium, & unà secum Vngarellus Henrici portæ nouæ, Seniorellus Vbaldus, Ioannes Canes, Opizo, Petrus Ioannis Gerardi, & alii, a Rauennatibus Ferrariam missi sunt, ut fœdus cum Ferrariensibus firmarent, & amicitiam augerent. Ibi autem cum essent, causam etiam Abbatis D. Ioannis Euangelistæ Rauennatis, de prædio in Tamara, quod Aldigerius Fontana, Albertus Aldigerii, Ioannes Mizanas, & filii Vgolini Sabloncelli occupabant, Consulibus Ferrariensibus, uti habebant in mandatis, magnopere commendarunt, cum dicerent, D. Ioannem Euangelistam a Rauennatibus, inter ceteros Diuos, maximè cultum. Quamquam autem procrastinari in causa, & aliam ex alia serere Consules uidebantur, Marchisiusque Mainardus, vnus ex Consulibus, pro filia Vbaldi Ingilardi, uxoris suæ nepte, diceret, tandem tamen Rauennatibus iam penè conquerentibus, Abbateque testibus adductis monstrante, & Ingibardum patrem, & Vbaldum filium, eiusque uxorem, quæ tunc socrus Marchisii erat, illam possessionem reiecisse, prædium Abbas recuperauit. In consulibus ipse primum Mainardus, mox Casiottus, Ilgibardus Scarosius, & Artengus recensentur. Testes fuere multi, sed in primis Guglielmus Guidus; Rambertus, Paganus Costabilis, Albertus Bonus, & Ioannes Bosius. Hæc a Rauennatibus Ferrariæ hoc anno acta sunt. Postero Gualterio Archiepiscopo in plebe S. Famiani Rainerius Caualcacontis filius sacramentum dixit, sacrosanctisque tactis Euangeliis iurauit, nihil contra eum molitu- ANN. M.CXLII. rum, neque molientibus assensurum; eius uitam, incolumitatem pro uiribus seruaturum; *pro eò*, inquit, *quod nos inuestistis mihi, ac confirmastis totum, quod patri meo de locatione castri Britonorij fecistis, & promittis mihi tuo studio, & tuorum episcoporum, de genere Frangipanorum dare uxorem mihi*. Erant tum Frangipanes Romæ insigni potentia, ac nobilitate florentes. Cæsenæ tumultus hoc anno ingens, popularibus, in optimates arma mouentibus, quod Rauennatum consilio factum tradunt. Optimates in arce inclusi, quo se præsidii causa contulerant, in popularium potestatem uenturi uidebantur, nisi aduenientibus subsidio optimatium Fauentinis, recedere ab oppugnatione fuissent populares coacti. Verum imbris beneficio, Fauentinis abeuntibus, reditus in suam vrbem penè integer, est datus, cum Rauennates illis in itinere, magna manu occurrentes, cum illis confligere iam cœpissent, eò maiore uictoriæ spe, quò secum habebant Foroliuiensium, Ariminensiumque copias aliquot. Annus proximus interitum attulit Innocentii Pont. Max. cui Cælestinus secundus successor est datus. Sed is cum sextum in Pontificatu mensem ageret, excessit è uita, anno supra millesimum, centesimo quadragesimo quarto. Quo Gualterius etiam Archiepiscopus, cœnobio D. Mariæ ad ANN. M.CXLIIII. oram uadi, seu ad uadum; quod est in vrbe Ferraria; Canonicis Portuensibus elargito, cum satis diu Ecclesiam Rauennatem diligenter administrasset, Idibus Febr. ad cælestis uitæ præmia uocatus est. Successit ei Moyses Vercellensis, omnium bonorum consensu ad eam sedem accitus. Eum Lucius Pont. Max. tunc primum in locum Cælestini suffectus, Romæ consecrauit, & Rauennam redeuntem, iis litteris dimisit. *Lucius Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs clero, & populo Rauennati, salutem, & Apostolicam benedictionem. Vniuersitati uestræ notum fieri volumus, venerabilem fratrem nostrum M. canonicè*

nicè & concorditer nobis electum, debita benignitate suscepimus, ipsumque Spiritus sancti gratia inuocata, vobis in Archiepiscopum, manibus proprijs tamquam beati Petri manibus, consecrauimus. Eundem itaque cum gratia sedis Apostolicae, & litterarum nostrarum prosecutione, ad sedem propriam remittentes, per Apostolica nobis scripta mandamus, vt ipsum benignè recipiatis, affectione praecipua diligatis, & honoretis, eiq. tamquam proprio pastori, & animarum vestrarum Episcopo, obedientiam, ac reuerentiam humiliter exhibeatis. Ad recuperanda quoque possessiones, & bona Rauennatis Ecclesiae matris vestrae & habita retinenda, tamquam boni filij opem ei, & consilium praebeatis. Nos autem ipsum, pro scientia, & honestate sua, & Rauennatem Ecclesiam, tamquam specialem sedis Apostolicae filiam, secundum Deum, diligere, & honorare uolumus, & suam ei iustitiam conseruare. Inde est quod Venerabili fratri nostro. A. Placentino Episcopo, per Apostolica scripta mandauimus, ut iuxta tenorem priuilegiorum Rauennatis Ecclesiae, & antiquam consuetudinem, debitam ei, & Ecclesiae Rauennati obedientiam, ac reuerentiam exhibeat. Dat. Lat. II. Non. Iul. Apud eundem etiam Pontificem Moyses, de Grifone Episcopo Ferrariensi, quod Massam ..... occuparet, conquestus, Pontificias ad Grifonem litteras, & ut Patriarchae Gradensi controuersia cognoscenda, mandaretur, impetrauit. Illi etiam VgoComes nomine suo, & Guidonis, ac Rainerii fratrum tertiam opidi Riuersani, eiusque arcis partem, intergramque curtem Riuersani, & alia pleraque opida, confirmauit, ea adiecta condicione, ut ipsi arcem comites haberent, suisq. praesidiis tuerentur. Eodem anno cum incolae castri Leonis; quod Rauennates, Forliuiensesq. munitionibus firmauerant; e Fauentinis quosdam cepissent, Fauentini constituerunt suis hostibus inferre bellum, & opidum expugnare, cum secum haberent Bononiensium, & Comitis Guidonis auxilia; Verùm recedentibus paulo post Bononiensibus, potentiam Rauennatum ueriti, qui maximũ ad pontem Ronchi coegerant exercitum, consulente praesertim comite Guidone, oppugnatione, obsidioneq. omissa, domũ redière. Otho Frisingensis Episcopus memoriae prodit, his diebus cum multa essent in Italia bella, quod Rex hinc abesset, illud tamen fuisse memoratu dignum, quod gessere cum Rauennatibus Veneti multis sibi inuicem malis terra, mariq. illatis: Pacem tamen, aut inducias inde consecutas, patet, quia Postero anno, maiore adhuc comparato exercitu Rauennates; in quo praeter Forliuienses, & castri Leonis opidanos, Veronenses, Ferrarienses, Ceruienses, Picentesq. & Chunradus Marchio militabant; Fauentinum agrum, mense Iunio, ingressi, cum praeda, incendio, & depopulatione infestum reddiderunt. Imperator erat exercitus, vir bello inclytus, & uirtute militari insignis, ciuis Rauennas, Petrus Dux, cuius omnia consilio agebantur. Erumpentes autem ex urbe Fauentini, cum ad campum Contratum peruenissent, imminentibus iam tenebris, praedium distulere in posterum diem: Verum nocte receperunt sese Rauennates ad plebem Corlettam, eiusq. templi sacram turrim deiecerunt. Inde ad XV. kal. Iul. castra ad S. Luciam locant. Obuios ibi Fauentinos; qui subsidia contraxerant incolarum Apennini, & Caesenatium; habent: tum clamore undique sublato, initum est proelium. Extractum aliquandiu certamen est, uario euentu; dum autem Rauennates, qui conficiebant dextrum cornu, nonnihil cedere uiderentur, accurrit illis subsidio Petrus Dux cum expedita iuuenum manu, itaq. pugnam instaurant, & geminato robore

ANN. M.CXLV.

Fa-

Fauentinis instant, in aduerso cornu dimicantibus, eosq. tandem terga uertere, & dare se in fugam cogunt. Sed cadente Petro Duce, cum nostri animo, & uiribus; quæ solent magnam partem animo niti; concidissent, Fauentini, qui socios acerrimè pugnantes intuebantur, dedecore permoti, fugam sistũt, repetuntq. quem deseruerant, locum, & nostros tandem in fugam coniiciunt, & ad Lanzolam usque, id uici nomen est, persequuntur. Vitalis Guisus, Gatobatiratus, Vitalis Erlandus ex nostris strenuè pugnantes occubuerunt: Ducenti ceciderunt: Tercenti, uiui capti: Fauentini ex suis optimatibus Albericum, & Guidonem eius filium, Bernardinũq. Caminizam desiderarunt. Mense Decembri Petrus Dux, & Guglielmus Trauersaria cognati, Ioannes, & Vgolinus Petri Ducis fratres, Sofia uidua iam alterius Petri Ducis, qui in prœlio ceciderat, vxor, D. Ioannis Euangelistæ cœnobio, multa in rure S. Stephani, dono dedere. Moysi interea Archiepiscopatus iurisdictionem absoluenti, Riuersani incolæ sacramentum dixerunt ipse Tert. Non. Iul. Fiduciario iure tribuit Lamberto Comiti castrum nouum cum plebe, cum Lambertus, eo iuramento integro, quod iurauerat Rainerii Comitis filius, fidem Moysi, ac successoribus obstrinxisset. Per id tempus Rambertus Fauentinorum Episcopus, Camaldulensibus monachis, Fauentiam tunc primum ad DD. Hippolyti, & Laurentii ab se deductis, eam legem imposuit, ut illis præficiendus Abbas, equum sibi commodaret, quo Rauennam quotannis diebus Diuorum Vitalis, & Apollinaris festis, se conferret: ut iis constat tabulis publicis, quæ anno MCXLVI. sexto Id. Aprilis hac de re confectæ, leguntur. ANN. M.CXLVI. Consueuerant enim, idq. peruetusto more, Archiepiscopi Rauennates, statis illis diebus, in dicta solemni omnium ordinum supplicatione, singulis annis præeuntibus in sacra ueste mitratis, subiunctis sibi Episcopis, magna populi Rauennatis, ac finitimorum frequentia, ad templa procedere, ubi sacra eorum Diuorum tutelarium corpora habentur, atque ibidem Diuinis operari: eodem hoc anno Moyses Archiepiscopus D. Ioannis Euangelistæ cœnobio multa concessit, præsertim plebem S. Apollinaris cum integro rure, quod uocabatur Insigalia, ad hæc iugera terræ quadringenta in Tamara, & LXXV. in diocesi S. Pancratii. Proximo anno cum in opido Vbaldo esset, eius dimidiam partem opidi, atq. ANN. M.CXLVII. item montis Cerni, fiduciario iure tradidit Trasimundo, Vguiccionio, Episcopo fratribus, & dimidiam partem Tertii positam in monte Auiano, & dimidiam partem, quæ Ausimana uocabatur, fundum Gauillianum, multaq. prætera prædia, quæ Rauẽnatis Ecclesiæ iuris erant, renouatis ea de re tabulis. Hoc anno insignis omnium Occidentalium Regnorum, fuit in Asiam, aduersus Saracenos expeditio, Chunrado Cæsare, & Hludouico Galliæ Rege, Ducibus. Postero, Moysi fuit cum Placentinis de eorum confirmando Episcopo, contro ANN. M.CXLVIII uersia: Placentinis autem rem ad Eugenium Pont. Max. deferentibus, eam Pontifex ad se traxit, & Moysi deinde significauit, iis litteris. *Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Moysi Rauennati Archiepiscopo salutem, & Apostolicam benedictionem. Quia de fraternitatis tuæ deuotione confidimus, statum nostrum tibi duximus intimandum. Non siquidem, & fratres nostri, miseratione Diuina, incolumes sumus, & postquam Concilium de prouinciis Cisalpinis, auctore Domino, celebrauimus, per Apostolicam gratiam multorum correctis excessibus, & in eodem Concilio, quæ ad honorem Domini statuenda fuerant, constituimus, ad*

Italiam

Italiam redire disponimus. Ceterum dilectioni tuæ nec molestum, nec nolumus esse incognitum, quòd Placentinæ Ecclesiæ electione, saluo iure suo auctoritate Apostolica, cõfirmauimus: unde iam pridem per nostra scripta, te duximus præmonendum, & id ipsum, & præsentibus mandatis epistolis, quatenus in proxima beati Lucæ festiuitate, ut de illa controuersia plenius cognoscamus, cum tuis monumentis, & rationibus, nostro te conspectui repræsentes. Placentini siquidem, sicut nobis promisere, ad præfinitum terminum uenient, nostris mandatis obtemperare parati. Asserebant siquidem, quòd quamdiu Placentina fuit destituta pastore, nullus esset, qui pro eadem Ecclesia staret in causa. Præterea tam ipsa, quàm tota ciuitas innumera incurrebant detrimenta. Dat. Rhemis. IIII. kal. Aprilis. Hactenus Pontifex· qui iam tertium annum Lucio mortuo, subrogatus, Romanorumq. insolentiam aspernatus, ac fastum, in Galliam se receperat, ibidemq. Rhemis hoc anno habuerat conuentum, de quo iis in litteris meminit, & inter cetera Gilibertum Pictauiensium Episcopum, nouas de Trinitate quæstiones temere inferentem, nec legitimis sanctorum patrum, ueteribusq. decretis stantem, exterminauerat. In Italiam autem reuersus Placentinæ controuersiæ, quæ illi cum Archiepiscopo Rauennati erat, imposuit finẽ, & ne deinceps dubitari possit, diplomate rem omnẽ testatus est: quod hic apponendum integrum duximus, ita uti adhuc in tabulario Vrsiano, extat. *Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri, Moysi Rauennati Archiepiscopo, salutem, & Apostolicam benedictionem. Dilecti filij nostri, Placentini Canonici, obeunte uenerabili fratre nostro Arduino, bonæ memoriæ, Episcopo, dilectum filium nostrum, Ioannnem Abbatem de Columba, in patrem sibi, & Episcopum elegerunt: & ut ipsa electio firmitatem, auctoritatis nostræ munimine, sortiretur, cum essemus Altisiodori, per nuncios suos humiliter postularũt. Nos uero Rauennati Ecclesiæ, tamquam speciali filiæ nostræ, suam iustitiam conseruare uolentes, eorum petitiones tunc non duximus admittendas. Postmodum uerò ijdem filij nostri apud Treuirim, nostro se conspectui præsentantes, idipsum a nobis instantius petierunt, asserentes, possessiones Episcopatus, & bona: nisi firmaretur electio; deuastari nimium, & consumi, & nullam esse personam, quæ tibi super hoc, & Rauennati Ecclesiæ responderet, cum multas rationes dicerent se habere, pro quibus Placentini electi, a Rauennate Archiepiscopo consecrationem suscipere non debebant. Nos itaque necessitatibus Placentinæ Ecclesiæ, paterna charitatis debito, prospicere cupientes, electionem ipsam, in omnibus saluo iure Rauennatis Ecclesiæ, confirmauimus; & ipsi Ecclesiæ Placentinæ, per Apostolica scripta mandauimus, ut proximè præterita S. Lucæ festiuitate, nostro se conspectui præsentaret, tibi respondere, & quæ iustitia dictaret, exequi præparati. Cum autem apud Papiam peruenimus, præsentibus dilecto filio nostro electo, & Clericis Placentinis, tu frater Archiepiscope humiliter postulasti, ut instrumenta, & rationes Rauennatis Ecclesiæ attentius audiremus, & ipsi cãnonicum finem imponeremus. Nos uerò eas, usque ad terminum utrique parti præfixum, audire distulimus, & tam tibi, quam alteri parti, dedimus in mandatis, ut memorato termino, omni sepofita occasione, ad nostram præsentiam uenireris. Cum igitur præfixo termino, idem electus per se, aut per responsales, qui sufficienter rationem ostenderent, ad nostram uenire præsentiam contempsisset, priuilegijs prædecessorum nostrorum, felicis memoriæ, Gelasii, Callisti, Honorij, & Innocentij, Romanorũ Pontificum, & scriptis eorum, & nostris diligenter inspectis, in quibus continebantur præcepta, ut memoratus frater noster, bonæ memoriæ, Arduinus Episcopus Rauenna-*

uennati Archiepiscopo, tamquam Metropolitano suo, humiliter obedires, communicato fratrum nostrorum consilio, indicauimus; ut Placentinus electus, & illi, qui ei succedent, a te, fratre Archiepiscope, & a successoribus tuis, tamquam a suis Metropolitanis, consecrationem, sine contradictione, suscipiant, & eis de cetero, subiectionem, obedientiam, & reuerentiam, tamquam proprio Metropolitano, absque molestia difficultatis, exhibeant: salua in omnibus Apostolicæ sedis auctoritate. Si quis autem huius nostræ definitionis paginam, sciens, contra eam temere uenire tentauerit, secundo, tertioue commonitus, si non satisfactione condigna, emendauerit, Clericus, Ecclesiastico beneficio, laicus uerò, Christiana communione priuetur. Fac mecum Domine signum in bonum. Ego Eugenius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus. Ego Chonradus Sabinen. Episcopus. Ego Hubaldus presbyter Card. tit. SS. Ioannis, & Pauli. Ego Gilbertus indignus sacerdos tit. S. Marci. Ego Guido presbyter Card. tit. S. Laurentij, & Damasi. Ego Iulius presbyter Card. tit. S. Marcelli. Ego Guido Presbyter Car. tit. Pastoris. Ego Octauianus Diac. Card. S. Nicolai in carcere Tulliano. Ego Gregorius Diac. Card. S. Angeli. Ego Ioannes Diac. Card. S. Mariæ nouæ. Ego Iacynthus Diac. Card. S. Mariæ in Cosmodim. Dat. Pisis, per manum Guidonis Diac. Card. & Cancell. IIII. Id. Nouembr. Ind. XII. Incarnat. Dominicæ anno MCXLIX. Pontificatus uerò Domni Eugenij Papæ III. anno Quarto. Eodem annos confirmauit Moyses D. Mariæ in portu, bona quæ illi tributa a Gualterio fuerant. Rauennates, per id tempus, cum ForoCornelianis fœdus fecerant, ipsiq. ForoCorneliani, Rauennatium viribus fisi, tributum, quod ferre quotannis, Fauentinis, ac Bononiensibus, sacramento tenebantur, aliquosq. iam annos soluerant, negarunt. fuit autem is annus a partu Virginis MCXLIX. Itaque Bononienses, ANN. M.CXLIX. ac Fauentini uehementer indignati, magno comparato exercitu, vrbem ForumCornelii circumsident: arbores, uineas, segetes, usq. ad fossam vrbis incendunt, ac peruertunt: quo etiam tempore opidum sanctum Cassianum, & castrum Imolæ, quod ForoCorneliani deleuerant, reductis illuc habitatoribus, octodecim mensium spatio, restituunt: Vnde ForoCorneliani in dies acrius premebantur. Cum autem Donigaliæ, Cunii, & Bagnacaualli Comites, in suis ditionibus, quæ erant in planitie, patentibus campis, negociatione Fauentinos prohibuissent, nisi soluerent certum quotannis tributum, Fauentini, subsidio Bononiensium comparato, excursiones faciunt in eorum agros, & undiq. populantur. Ceterum dum ouantes, domum quisq. suam, redeunt, Rauennates qui rem senserant, & ad opem ferendam accurrerant, irrumpunt in Fauentinos, nec diu post, ForoLiuienses terga item eorum inuadunt: itaque pugnatum est, usque dum aduentantes noctis tenebræ, & uulnera illata, laborq. finem, incerta licet uictoria, prœlio dederunt, adeo cruento, ut quibus in campis certamen fuit, ii dolentes, & propinquus riuus, sanguinarius, uulgò appellati sint. Haud ita diu post, Cunii Comes cum Fauentinis conuenit, ut ipse, ciuis Fauentinus fieret, & in opido Cunio Fauentinos tantum præsidio haberet. Fauentini domum illi in vrbe Fauentia darent, & de habitatione accómodarent. Sed cum deinde falsus increbuisset repentè rumor, clam sentire cum Rauennatibus Comitem, illisq. opidum, & qui præsidio erant Fauentinos, tradere decreuisse, Fauentini arreptis armis, accurrunt ad opidum, illudq. funditus euertunt. Sunt qui scribant, id iniussu Consulum Fauentinorum, factum. Exitu huius anni Quincto Id. Octobr. iuxta

plebem

HIERONYMI RVBEI HISTORIARVM RAVENNATVM

LIBER . SEXTVS

MOYSE Vercellensi Archiepiscopatum obeunte, quàm maxime flore Diuinus cultus apud Rauennates cœpit, dum Moyses salutaribus monitis, & eximia religione, omnes ad virtutum uiam deduceret, summaq. ope niteretur, ut qui essent improborum uiam ingressi, diutius in ea ne cõsisterent, & cum diu de Massa. . . . cum Ferrariensi Episcopo litigasset, eam tandem recepit, ita iubente Eugenio Pontifice, qui rationibus utrinque auditis, communicatoq. cũ Cardinalibus consilio, id litteris suis ad posteritatem mandauit. Multa etiam Moyses, Miliauaccis fratribus, in castro Vbaldo, Diocesis Auximatis, dedit. Fundos in Taibano, quod agri nomen est, ab sacris Virginibus D. Andreæ, per nefarios homines ui ablato, restituendos curauit, anno ab ortu Christi MCLIII. Quo eodem anno cum ForoCorneliani a Bononiensibus, ad castrum Imolæ essent fusi, fugatiq. cum Bononiensibus pacem fecerunt, iis præsertim pactis condicionibus, ut exercitum, atque equites mitterent, modò ne contra Rauennates. Hoc tempore, Chunrado Cæsari uita functo, Fridericus cognomento Aenobarbus, fratris filius, in Imperio successerat. Rauennatibus autem a ForoCornelianis, iustis de causis alienatis, & præsidium negantibus Bononienses denuo Forum Cornelii aggressi, illud capiunt, solo fossam æquant, vrbis portas Bononiam inuehunt, & fœdus cum Rauennatibus instaurant. Moyses, post Petrum Chrysologum, & Eleocadium, summæ inter Rauennates Archiepiscopos doctrinæ famam adeptus est: fuit enim Diuinarum, & humanarum legum, aliarumq. præterea scientiarum peritissimus. Rauennati Ecclesiæ multa contulit, septingentasq. libras auri, in redimendos oppigneratos agros illius, insumpsit. Diem obiit, Anastasii Quarti Pontificatu Max. qui fuerat Eugenio subrogatus, anno millesimo centesimo, quinquagesimo quarto ab ortu Christi, Sept. kal. Nouembr. Sepultus est in æde Vrsiana, in monumento marmoreo, iuxta ualuas maiores, ad læuam ingredientibus, ubi nunc ara extat D. Mariæ Virginis ab sudore. Hac autem Moyses inscriptione utebatur. *Moyses humilis, atque peccator, S. Catholicæ Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopus.* iis fermè diebus Fridericus Cæsar in Galliam Cisalpinam descenderat, & Romam Augustale Diadema accepturus contendebat. Moysi in Archiepiscopatu sufficitur Anselmus Hamelburgensis Episcopus, tum primum è Græcia quo ad Emanuelem

ANN. M. CLII.

ANN. M. CLIII.

ANN. M. CLIIII.

nuelem Cæsarem a Friderico Cæsare de accipienda illi noua nupta, & de Guglielmo Rege Siciliæ debellando, Legatus fuerat, reuersus, legitimis Cleri, & populi suffragiis designatus, qui, & Rauennatem simul Exarchatum, laboris sui magnificam, ut inquit Otho Frisingensis, remunerationem, a Principe habuit, eodemq. die, quo Fridericus Romæ ab Hadriano Quarto Pont. Max. qui Anastasio successerat, in templo Vaticano D. Petri, coronatur, ipse pallium, quod est Archiepiscopatus insigne, ibidem Pontificia manu accepit, litterisq. X. kal. Ian. apud S. Petrum datis, Eugenii, & Anastasii summorum Pontificum exemplo, de Villa, omniq. Massa Firmiana, cum plebe S. Stephani, sentētiam secundum tabulas tulit. Quid autem in Archiepiscopo, Exarchi significet titulus, Concilii Niceni sacri Canones, de Episcopo Hierosolymitano loquentes, plenè indicant: *Reddat*, inquiunt, *Archiepiscopo eius loci*, Cæsariensem autem intelligit, *debitum honorem, & uocetur ille Exarchus, id est maior quàm Archiepiscopus*, atque ita fortasse ea etiam accipienda sunt, quæ in Sardicensi Concilio habentur, de Episcopo constituere alium populo Episcopum tenuente, *oportet*, inquit, *admoneri per litteras Exarchi Prouinciæ, dico autem Episcopi Metropolitani*. ut habet Gentiani uersio. Egit autem apud Fridericum Anselmus, una cum Arnoldo Coloniensi Archiepiscopo, ut magnifico antequam Roma discederet scripto diplomate, Portuensis cœnobii Rauennatis bona in clientelam reciperet. Nec diu post Fridericus Roma profectus, vbi Arnaldum Brixianum combusserat igni, cineresq. in Tiberim proiecerat, quòd sermones spargeret in uulgus, non licere Pontifici, aut sacerdotibus tenere opes, omniaq. ad Imperatorem spectare, plerosq. dies in Rauennati commoratus est. Vbi Anselmus Archiepiscopus, Chunrado Alamanno, Rauennæ Capitaneo; ita enim Præfectos appellare consueuerant; usum fructum fundi Plancolæ dedit, Rodulfo Foro Corneliano Episcopo, Ioanne Duce, & Guidone Desdeo, ciuibus Rauennatibus testibus. Fridericus Cæsar in Germaniam paucis post diebus abiit. Anselmus Archiepiscopus Diocesim de more inuisit, posteroq. anno VI. kal. Febr. fuit Ceruiæ. Rauennam mox reuersus, totum se dedit, & ad Diuinum propagandū cultum, & ad ditionem Ecclesiæ restituendam. Eodem hoc anno Portuēses Canonici D. Iacobi ad Rafanariam, templum, Rambertino Fauentino Episcopo assentiente, reædificarunt. Anselmus anno MCLVII. Quarto kal. Decembr. ab Vgone, & Rainerio fratribus, Panigi Comitibus, Guidonis Comitis Panigi filiis, assentiente Orabili eorum matre, & Gisa, ac Valdrada coniugibus, emit nomine suo, Rauennatisq. Ecclesiæ, ac successorum in perpetuum partes integras duas loci, qui Riuersanum uocabatur, cum duabus castri, & suburbiorum partibus, in territorio Cæsenati, & plebibus. S. Victoris in ualle, in monte Leucadii. Tertiam partem eius loci, curtemq. & arcem, Moysi Archiepiscopo, auus eorum dono dederat. Centum quinquaginta quinque libris denariorum Lucensium, Pisanorumve hanc fecit emptionem Anselmus. Quod pluris ualeret, aut æstimaretur, id totum ex liberalitate, & ut animabus suis, ac parentum remedio cederet, in perpetuum donarunt, auiq. donationem ratam habuerunt. Acta hæc sunt Rauennæ: Subscripsere tabulis, Guido Vbertini, & Thebaldus fratres, Petrus Trauersaria, & Chunradus Alamannus Capitanei, Gutfredus miles, & Torellus filius Gruamontis Galligentis in guerra, Reginus Trauersaria, Gellus è Panigo, Rodaldus Bononiensis, compluresq. alii.

ANN. M.CLV.

ANN. M.CLVI.

ANN. M.CLVII.

alii. Qui mox Riuersanum profecti, frequentem Conuentū habuerunt, in quo eminebant Oddo Cæsenatium Episcopus, Petrus Abbas cœnobii D. Seueri, Ioannes Dux, Thebaldus Vbertini, Vbaldus Semorelli, Leonardus Andreæ è Calcinaria, Gellus è Panigo, Rodaldus Rubeus, Orlandinus Britius Bononienses, omnesq. opidani: Illis edixerunt Vgo, & Rainerius Panigi Comites, ut Anselmo Rauēnatium Archiepiscopo deinceps parerent. Se illos iurata sibi obedientia eximere. Quæ cū essent dicta, opidani ferè omnes fidem Anselmo, sacramento obstrinxerunt: de absentibus id se curaturum, Comitū iussu, Oddo, Cæsenas Episcopus pollicitus est. Fuit is dies Tert. Non. Decemb. Proximo anno Anselmus Cremonam abiit, ad Cōuentū, quem ibi Rinaldus Cancellarius, & Otho Palatinus, Friderici Cæsaris Legati, in Italiam ab eo ad ciuitatum sacramenta, de more, exigenda, præmissi, habuerunt. Cōstituerat enim aduersus Mediolanenses, suum Imperium detrectantes, mouere Fridericus: neq. uerò solus interfuit Anselmus ei Conuentui, sed & subiuncti illi Episcopi; quod, & Mediolanensis Archiepiscopus cum suis fecit, Comitesq. & Marchiones, ac Consules finitimarumq. ciuitatum primores. Conuentu dimisso Legati, Aemiliaq. perlustrata, Exarchatum Rauennatē adierunt, ac demum Arimino se contulerūnt Anconem. Compererant enim Palæologum, & alios Byzantii Cæsaris internūcios ibi esse, specie quidem, ut aduersus Guglielmum Regem Siculum, milites, solidarios uocatos, conscriberent, sed re ipsa, ut maritimæ oræ ciuitates, quod sæpius antea tentauerant, occuparent. Cum autem, illis Rauenna exeuntibus, parūq. iam inde progressis, nobilissimi aliquot Rauennates ciues, obuii fuissent, qui ad Græcos ipsos Legatos profecti, in illorum congressum, ac colloquium uenerant, diuq. cum illis multa tractauerant, cum se ea causa a Rauennatibus despectos, & spe lucri Græcis posthabitos nossent, Otho Palatinus Comes districto gladio, in Guglielmum Trauersariam huius principem legationis, ac ciuitatis, irruit, captiuumq. illum abducere minatus, magnum omnibus terrorem intulit; sed placatus tandem iter Anconam prosequutus est. Cum autem interea Fridericus magno contracto exercitu, descendisset in Italiam extremo mēse Maio, & in Brixiano consedisset, eum Rauennatium Legati, & optimates ciuitatis adhibuerunt, in primisq. Ioannes Dux, qui militari uirtute apud omnes clarus, benignè a Friderico acceptus, nō Rauennatibus modò cohortibus, sed & aliis plerisq. finitimorum populorum præfectus est. Hunc Radeuicus, *maiorem de Exarchatu Rauennatium*, vocat. Motis in Mediolanenses castris, primū se, transmisso Abdua, obiecit Tricium, Mediolanensium opidum, situm in collis uertice. Cingebat amnis, illud Abdua ex una parte, alteram firmissimus murus: aderat, & turris munitissima: ponteq. ad copiosum exercitum traiiciendum aptissimo erat instructum. Hunc pontem Fridericus copiis suis traiiciendis commodum ratus, contendit occupare locum, atq. admotis castris, & uexillo ante portam locato, oppugnare instituit. Primum Rauennatibus certamen datum. ipse ante alios Ioannes Dux succedit, hortatur, imperat, quæ in rem sunt: humilem collem esse, primam, ac ferè principem, eius expeditionis; prouinciam; quodq. plurimum intererat, Fridericum Cæsarem, testatorem, spectatoremq. virtutis, atq. ignauiæ cuiusq. adesse. His Rauennates uerbis, & innata uirtute, acti, in uulnera, ac tela ruunt, illis sociam adiungit Fridericus Germanorum cohortem, & iunctis uiribus ita vrgent, ut opidani tan-

ANN. M.CLVIII.

dem, desperata victoria, opidum tradere decreuerint. Cecidit tamen in hac oppugnatione GeebertusComes è Burench,& Ioannes Dux,scriptorū eius sæculi laudibus celebres;nam post Radeuicū Canonicū Frisingensem,qui Othonē usq. ad Alexandrum III. suppleuit, de eo ita carmine prodidit Guntherus.

His quoque Cæsareæ multi periere cohortis,
Quemq. domi famosa Ducem Rauenna potentem
Miserat, occubuit miseranda clade Ioannis.

Opido occupato, & præsidio confirmato,ad oppugnationem Mediolanensem processum est. Eodem anno Bonifacius, Lamberti Comitis filius, suo,& Corboli fratris nomine, Anselmo Rauennati Archiepiscopo,dono dedit in perpetuum,eiusq. successoribus,castri Mustioli dimidiam partem,quam illius pater acquisiuerat, ceteram, Albertus Comes, auus, Rauennati ipsi Ecclesiæ donauerat. Ad hæc castrum Montis alti integrum,& collinam cum plebe sua; ita rusticas nobiliores sacras ædes appellitabant; quæ S.Apollinaris uocabatur. Castri etiam Massæ dimidiam partem,& montis S.Stephani,Castrum Ranclæ,cū integra illius curte: montem Scutelum, qui dicebatur riuus latus. Fore etiam pollicitus est, ut eius frater, confirmaret hanc donationem, & Glazolum, castrum nouumq. opida integra,cum eorum templis, agrisq. ac iuribus: Donauit quoq. quæ ad illos, iure Mathildis Comitissæ,eorum auiæ,spectarent, omnia,quæq. Adelbertus Comes,eorum auus,Mathildis maritus,ipsius iussu vxoris, Ecclesiæ Rauennati iam elargitus fuerat, nempe, de opido Duouadora; Douadulam nunc, corrupta uoce, dicimus; & Monte acuto, & S. Angelo, & monte Raullo, & Valle de circa, & Raualdino opidis. Adhæc quicquid ad ipsos,ipsorumq. patrem,atq. auum spectabat in vrbe Forliuio,& eius suburbiis. Castrum item totum Meldulam, cum curte integra, iureq. omni: Quæcumq. etiam illis essent in agris ForiLiuii,Pompilii, Sassinæ, Cæsenæ, Rauennæ, Fauētiæq.sic tamen,ut dimidiam opidi Imeldulæ partem,Archiepiscopus, emphytheutico iure nulli tribueret, nec alia ratione ulla alienaret, quæ nocere ipsis, qui donabant, posset. Ceteram dimidiam partē Archiepiscopus, eodem ipsis iure daret: idem de tribus castri noui partibus,& arcis faceret, ceteras sibi seruaret. His tabulis,Rauennæ X.kal. Iul. confectis subscripsere, ipse Bonifacius, & Albertus Archidiaconus, Petrus presbyter Cardinalis,Petrus Comes, Petrus Trauersaria,Guido Vbertini,Petrus Dux,Chunradus Alamannus, Gerardus Tibertus,Geruasius Lazarus, & complures alii. Interea Fridericus Cæsar Mediolanū sibi resistentem obsedit: cuius obsidionis initio, pridie Id. Sextil. Anselmus moritur. Illius inscriptionem,ex uetustissimis Rauennatis Ecclesiæ monumentis,hanc legimus fuisse. *Anselmus seruus seruorum Dei, Diuina gratia, sanctæ Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopus,& eiusdē ciuitatis Exarchus*. Huncq. Radeuicus obsequio diuturno,fideliq. Imperio præstito clarū, prudentia insignē, & litteris apprimè excultum scribit. Anselmo, Fridericus Cæsar subrogauit Guidonē Mediolanensem,Guidonis Blanderatensis Comitis filium: fuerat is Comes,qui Mediolanensibus suis persuaserat,ut obsidenti se Friderico dederent,& legatione perfunctus, ciues suos, Fridericumq. inter se conciliauerat, scriptis certis condicionibus,& vtrinq. VI.Id.Sept.hoc eodem anno acceptis. fuit hæc Guidonis Archiepiscopi Rauennatis adlectio, magni Seminariū dissidii,quod post,ingentia inter Pontificem,ac Cæsarem mala produxit. Cōposita

sita enim Gallia Cisalpina Fridericus,& nouis cōstitutis Regni iuribus,habito ad Roncalias conuentu,cū Albam in hiberna concessisset, Legatū misit ad Hadrianum Pontificē, ut Guidonem Rauennæ Antistitē ab se in locum Anselmi mortui suffectū,cōfirmaret. Ceterum id non impetrauit,quòd diceret Hadrianus,Guidonem R.E. subdiaconum esse,nec propterea iniussu suo,ad aliam Ecclesiam fuisse traducendū, uerum Romana in Ecclesia prouehendum: Videbat enim Hadrianus,quò Fridericus tenderet,qui & superiore anno maximas turbas fecerat, ob id quòd Hadrianus scripsisset, Pōtificem,beneficii loco, Friderico insigne Regium contulisse,negabat siquidem,id, quod tamen res erat; Reges Germaniæ,Imperium,Pontificum Romanorum beneficio obtinere. Et Rolandum Pontificium Legatum, id affirmare conantē, Otho Palatii Comes stricto gladio appetierat,ac mortē intentarat. Sic ut Friderici iussu abire Germania Legati coacti fuerint. Proximè etiam ad tributum in vrbibus Ecclesiæ subiectis exigendū miserat, & Episcopos Regalia,uti tū dicebant,renunciare, ac sacramentū apud se dicere iusserat. Hæc autem cum ita essent tamen nihil Friderici potentia deterritus Pontifex,inuicto animo Ecclesiæ libertatem tueri,conqueri de Friderici progressibus,eumq.per litteras accuratè monere,institit,& licet per Episcopum Vercellensem internunciū ab eo Fridericus etiam, atq.etiam petiisset Guidonē Blanderatensem Archiepiscopum a se Rauennatibus datum confirmari,ac consecrari,idemq. alio internuncio, Hermanno Ferdense Episcopo misso, denuò flagitasset, nihilominus assentiri Pontifex numquam uoluit: cuius rei testes adhuc supersunt litteræ scriptæ. Ita enim Cæsarianæ habent. *Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus, Hadriano Romanæ Ecclesiæ venerabili Pontifici. Dilecto & fideli nostro Anselmo, bonæ memoriæ, Rauen. Ecclesiæ venerabili Episcopo defuncto,ne curia nostra diutius tanto careret Principe, operam dare curauimus; loco eius talem subrogari personam,quæ pro tempore ad resarcienda Ecclesiæ illius damna, & ad nostrum peragendum seruitium apta videretur. Ante omnia autem præ oculis mentis habentes, & aure non surda audientes quod scriptum est, Honore inuicem præuenientes, filium Comitis Blanderatensis, quem uos in clericum R. E. & filium, nostra petitione assumpsisse recordati sumus, vicissim ad honorem uestrum, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ altius sublimari intendimus,in ea præsertim Ecclesia,quam post sanctam Romanam Ecclesiā, aut maximam, aut unam de maximis habemus,nostraq.uoluntatis proposito,Diuina fauente clementia, in electione illius personæ,concorditer,& uoluntaria uniuersa Rauennas conuenit Ecclesia præsentibus utris honestissimis, Legato nostro,& uestro,hinc Iacincto Cardinali, inde Hermanno Ferdensi Episcopo; Scientia autem, & moribus in personam præfati electi,unà cum genere conuenientibus, propter reuerendum uestræ paternitatis testimonium commendabilior, & acceptior eadem persona nobis iam facta est, quam utique etiam diligi a nobis,& honorari gaudemus,& uolumus:ea tamen ratione,& ordine qua patres,filios suos solent diligere,quos suo tempore,& manumittunt,& domui suæ prouidere permittunt. Et quidem decentissimum,& sanctam Romanam Ecclesiam,tamquam matrem omnium Ecclesiarum, filios, qui sunt fructus uentris,aggregare,& aggregatos ad decorem domus Dei, per domos,& familias distribuere: quibus etiam nostrum imperium, tamquam ab utero,& gremio matris nostræ progredientibus, debeat,& uelit congruum honorem impendere. Proinde altiori consideratione uestra perpendat discretio,quid in hac causa tam uestræ,quàm nostræ maiestati,& honestati cōueniat.* Ad has

autem litteras, ita Pontifex respondit. *Hadrianus seruus seruorum Dei, charissimo in Christo filio, Friderico, illustri Romanorum Imperatori, salutem, & Apostolicam benedictionem: Qualiter superni conditoris intuitu, & tam Excellentiæ tuæ, quàm dilecti filij nostri Guidonis Blanderatensis Comitis interuentu, dilectum filium, Guidonem subdiaconum nostrum, eiusdem Comitis filium, olim in familiaritatem, & in nostrum consortium receperimus, qualiter etiam intuitu probitatis eiusdem, atq. pro honore, & utilitate sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, tamquam si in Diaconum iam fuerit ordinatus, Ecclesiam ei specialiter assignauerimus, & nos profectò memores, & a Serenitatis tuæ memoria non credimus excidisse. Nunc autem honestatem ipsius considerantes, & prouectũ scientiæ, si ei uita Comes fuerit, attendentes: intelligentes etiam, quanta per eum, ac per nobiles, & potentes parentes ipsius, sacrosanctæ R. E. adhuc poterint commoda prouenire, & ad quantum dignitatis apicem in eadem Romana Ecclesia ipse ualeat, uita generi concordante, conscendere, cum a sede Apostolica in subdiaconatus officium sit promotus, & ei, tamquam si iam Diaconus esset, sicut superius dictum est, a nobis sit Ecclesia specialiter assignata, communicato fratrum nostrorum consilio, a nostro latere tam pretiosum pignus, iuxta petitionem excellentiæ tuæ, non potuimus remouere, sed ipsum, opportunitate accepta, Deo auctore, in Romana Ecclesia, ad honorem eiusdem Ecclesiæ, & Imperij, intendimus ordinare, ut, uel in ea, prout Diuina gratia propofuerit, quandoq. ad sublimiora conscendat, uel exinde ad alterius Ecclesiasticæ fastigium dignitatis ipsum contingat, auxiliante Domino, peruenire. Conuenientius siquidem est, ut qui filius, & clericus est Romanæ Ecclesiæ, ab eius gremio non recedat, & ipsa ei circa se locum dignitatis conferens, eidem inde prouideat altiora, Ipsa etenim uiros, & moribus & scientia adornatos, prædictos honestate, & sanguinis nobilitate præclaros, ad se libenter euocat, & eos aliunde consueuit admittere, non se talibus, cum ipsos in gremio suo habeat, facile spoliare. Quia igitur hoc decentius esse conspicimus, & honorabilius existere arbitramur, confidentes etiam Imperatoriæ maiestati hoc potius debere placere, & gratum, atque acceptum esse, postulationem tuam in hac parte non duximus admittendam: credentes, atque sperantes, quòd ex quo nostram super hoc cognoueris uoluntatem, tu ipse nostram intentionem, & propositum commendabis.*

ANN. M.CLIX. Insequenti anno, dum nouis Mediolanensium rebus incitatus Fridericus, Mediolano bellũ instaurat, Hermanus Vendensis Episcopus, eius Legatus, Quarto kal. Iul. Conuentum ante ædem D. Mariæ in portu e saltu, & secum Rolandus Iudex aulæ habuit ad audiendum, quòd deferebatur de Girardo Comite Figarioli, qua ratione Ferrariensibus Villam Portam, eiusq. plebem, ceterasq. uillas omnes, usque ad locum, quem Ruptam de Gonzolino appellabant, tribuisset: deq. aliis villis Rauennatis Ecclesiæ, ac Rauennatiũ, de Insula saltus. Cumq. tabulas publicas inspexisset, tandem omnes eorum incolas, iurata Ferrariensibus obedientia absoluit, & sacramentũ Rauennati Ecclesiæ dicere mãdauit, restituitq. Guidonẽ Vbertini, & Petrum Trauersariam, in possessionem, Rauennatis Ecclesiæ nomine, eorũ omnium locorũ. Adfuere e Rauennatibus quamplures, & eius loci populus fere omnis; sacriq. æris sonitu singulis in locis signũ lætitiæ datum. Paulo post, Alexander Tert. Hadriano kal. Sept. mortuo subrogatus, Abbatibus D. Felicis Bononiensis, & D. Rophilli Foropõpiliensis, & PræpositoFauentinæ Ecclesiæ mandauit, ut opidi Britonorii homines, sacramento fidẽ Ecclesiæ Rauennati, ad quam spectabant nullo medio, dare curarent: ut patet litteris Id. Octobr. Pontificatus anno primo Anagniæ scriptis.

Ana-

Anagniam, Octauianus subdititius Pôtifex a duobus Cardinalibus electus,& Victor quartus appellatus, Alexandrum eiecerat, legitimum Pontificem Max: tanto dissidio, ut hinc non omnes solum Occidentales Ecclesiæ, sed Regna etiam inter se, ac Prouinciæ, Ciuitatesq. disiunctæ, dum Gibellinorum, & Guelforum nomina, ex uetere Germaniæ dissensione desumpta, præferrent, inexpiabili penè in multa sæcula, calamitate, uehementer laborauerint. Sed quando horum Comitiorum, ac dissidii rationem integram suis litteris, quæ manuscriptæ seruantur adhuc in tabulario Vrsiano, Alexander explicuit, non est; quòd diligentius enarrare studeamus. Hæ autem illæ sunt. *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filijs Abbatibus, Prioribus, & uniuersis Ecclesiarum Prælatis, per Liguriam, Aemiliam, Histriam, & Ducatum Venetiæ constitutis, salutem, & Apostolicam benedictionem. Aeterna, & immutabilis prouidentia conditoris, sanctam, & immaculatam Ecclesiam a suæ fundationis exordio, ea ratione uoluit, & ordine gubernari, ut unus ei pastor, & institutio existeret, cui uniuersi Ecclesiarum Prælati, absque repugnantia, subiacerent, & membra tamquam suo capiti cohærentia, ei se mirabili quadam unitate coniungerent, & ab ipso nullatenus dissiderent. Qui verò Apostolis suis pro eorum fidei firmitate promisit, dicens Ecce, Ego uobiscum sum omnibus diebus, usque ad consumationem sæculi, ille proculdubio Ecclesiam suam; cuius ipsi Apostoli magistrum assumpserant, sua promissione fraudari nullo modo patietur; sed eis in suo statu, & ordine, licet, ad instar nauiculæ Petri, fluctuare aliquando uideatur, perpetuo faciet permanere. Vnde, & qui hoc tempore tres falsi fratres, qui a nobis quidem exiere, sed non fuere de nobis, transfigurantes se in Angelos lucis, cum sint Sathanæ, inconsutilem Christi tunicam, quam utique ipse idem, & persona Psalmographi a Leonibus petit, & a framea erui, & de manu canis, orat, ac postulat liberari, scindere, & laniare laborent, Christus tamen auctor, & caput Ecclesiæ, iam uelut unicam sponsam suam, prouida gubernatione tuetur; & nauem egregij Piscatoris, licet sæpius quatiatur a fluctibus, non permittit naufragium sustinere. Porrò cum antecessor noster bo: mem: Hadrianus Papa Kalend. Septembris, dum essemus Anagniæ, debitum naturæ soluisset, & de terris ad cælum, de imis migrasset, uocante Domino, ad superna, eo Romam adducto, & secundo nonas Septembris, in Ecclesia beati Petri, præsentibus ferè omnibus fratribus, satis honorificè, sicut moris est, tumulato: cœperunt fratres, & nos cum eis, secundum consuetudinem, de substituendo Pontifice, in eadem Ecclesia studiosius cogitare: & tribus diebus inter se, de ipsius Ecclesiæ uacantis, tandem in personam nostram, insufficientem huic oneri, & tantæ dignitatis fastigio minime congruentem, omnes fratres quotquot fuerunt, tribus tantum exceptis, Octauiano scilicet, Ioanne de sancto Martino, & Guido Cremense, Deo teste, quia non mendacium fingimus, sed ueram, sicut est, loquimur, ueritatem; concorditer, atque unanimiter conuenere: & nos, assentiente Clero, & populo, in Romanum Pontificem elegere. Duo uerò, Ioannes uidelicet, & Guido, quos prænotauimus, tertium, Octauianum uidelicet, ruminantes, ad eius electionem pertinaciter intendebant: Vnde ipse Octauianus in tantam audaciam, uesaniamque prorupit, ut quod mantum, quo nos reluctantes, & renitentes, quia nostram insufficientiam uidebamus, iuxta morem Ecclesiæ, Oddo Prior Diaconorum, de mandato, & uoluntate fratrum, induerat, tamquam arreptitius, a collo nostro proprijs manibus, uiolenter excussit, & secum in*

ter tumultuosos fremitus asportauit. Ceterum cum quidam de Senatoribus tantum facinus inspexissent, unus ex eis, spiritu Diuino succensus, mantum ipsum de manu eripuit fautentis: ipse uerò ad quendam Capellanum suum, qui ad hoc instructus uenerat, & paratus, illicò flammeos oculos fremebundus inflexit, clamans, & innuens, ut mantum, quem secum fraudolenter, & occultè portauerat, festinanter afferret. Quo utiq. sine mora delato, idem Octauianus abstracto pileo, & capite inclinato, cunctis fratribus aut loco, inde, aut uoluntate remotis, mantum per manus eiusdem Capellani, & cuiusdam alterius Clerici sui, ambitiosus assumpsit: & ipse idem, quia non erat alius, in hoc opere, Capellano, & Clerico extitit coauditor. Verum ex Diuino iudicio credimus contigisse, quod ei pars manti, quæ tegere anteriora debuerat, multis uidentibus, & ridentibus, posteriora tegebat: & cum ipse idem hoc emendare studiosius uoluisset, quia capicium manti, extra se raptus, non poterat inuenire, collo inferiorem fimbriam circumduxit, ut saltem mantus ipse appensus, & quomodolibet uideretur: sicq. factũ est, ut sicut torta mentis erat, & intentionis obliqua, ita ex transuerso, & obliquo, mantum fuerit, in testimonium suæ damnationis, indutus. Quo facto, portæ Ecclesiæ, quæ firmæ fuerant, reserantur, armatorum cunei, quos; sicut ex re apparuit; pecunia largitione conduxerat, euaginatis gladijs, cum immenso strepitu cucurrere, & pestis illa mortifera; quia Cardinales, & Episcopos non habebat; armatorum caterua militum uallabatur. Considerate itaque uenerabiles in Christo fratres, tam piaculare flagitium, & ex facto hoc, sacrilegium diligenter attendite, & uidete si est dolor, sicut dolor iste: & si ab exordio nascentis Ecclesiæ tanta uesania umquam fuerit ab aliquo Schismatico, uel hæretico attentata. Fratres uerò facinus tam immensum, & à sæculis inauditum ex insperato uidentes, & formidantes ne à conductitijs militibus erectum adorare idolum cogerentur, sese in munitionem Ecclesiæ nobiscum pariter receperunt: in qua nouem diebus continuis, ne exinde liberè exiremus, fecit nos quorundam Senatorum assensu, quos pecunia oblata corruperat, die, noctuq. armata manu, cum omni diligentia custodiri: Sane populo incessanter, & iugiter conclamãte, & in Senatores pro tanta impietate, multa immanitate fremente, de custodia fuimus illius munitionis erepti, sed in arctiori, & tutiori loco apud Transtyberim nos ijdem Senatores, recepta inde pecunia, posuerunt. Cumq. moram ibidem ferè per triduum fecissemus, uniuerso populo tantam proditionem, atque malitiam de cetero nullatenus sustinente, Senatores cum nobilibus, & populo uenientes, nos, & fratres nostros per urbem magnificè, & honorificè, cum immensis laudibus, & præconijs, campanis etiam in transitu nostro ubique pulsantibus, conduxerunt: & sic tandem à uiolentia persequentis erepti, & nostræ redditi libertati, sequenti die Dominico, uigilia scilicet sancti Matthæi, uenerabilibus fratribus nostris Gregorio Sabinen. Hubaldo Ostien., Bernardo Portuen. Vualterio Albanen. Ioanne Signen. & Berardo Terracin. Episcopis, Cardinalibus quoque, Abbatibus, Prioribus, Subdiaconibus, Iudicibus, Aduocatis, Scriniarijs, Primicerio, & Schola Cantorum, nobilibus etiam, & plurima parte populi Romani apud Nympham non longe ab urbe congregatis, munus consecrationis accepimus: & sicut in Romana Ecclesia consuetudinis est, ibi Pontificali Regno magnificè fuimus, ac solemniter coronati: Ceterum prædictus Octauianus pro consecratione, imò execratione sua, dum & in urbe esset, & postquam latenter Vrbem exiuit, multos Episcopos conuocauit pro sua temeritate, & uesania confirmandum. Quorum quosdam Imperialibus minis, quosdam uiolentia laicali, quosdam uerò pecunijs, & blandicijs allicere uoluit,

sed

sed nihil tunc, Domino impediente, profecit: Verùm memorati Ioannes, & Guido, cacitatis tenebris obuoluti; quoniam scriptum est, peccator cum venerit in profundum vitiorum, contemnet; nec sic a sua præsumptione damnandi resipiscunt, sed eundem Octauianum, quem sibi in statuam erexerunt, obstinata perfidia venerantur, & eum, relicta vnitate ecclesiæ, præsumunt vsque adhuc, tamquam idolum, aut simulachrum adorare: Ipse autem Antichristi tempora præfigurans, vsque adeò erectus est supra se, vt etiam in templo Dei sederit, ostendens se, tamquam sit Deus, & multi Abhominationem desolationis stantem in loco sancto, non sine multarum lacrymarum effusione, corporeis oculis inspexerunt. Porrò cum videret, quòd nullus Episcoporum, præter vnum Ferentinatem ... ad suam vocationem accederet, cœpit per diuersos anfractus, & deuia quaque terrarum, tam per se, quàm per milites suos, per Guidonem quoque Cremensem, & nuncios Imperat. tribus continuis hebdomadibus, pro inueniendis Episcopis multipliciter fatigari: & sic tandem Melfitensem quendam Episcopum fugitiuum, & exulem, in Ancone finibus latitantem, post multas angustias, & labores inuenit. Sed octo diebus antequam prædictum exulem inuenisset, tam ipse Apostaticus Octauianus, quàm præfatus Ioannes, & Guido, Ferentinus quoque Episcopus, qui ei, ab ipso exordio suæ perditionis adhæsit; & quicumque ei præsumeret manus execrationis imponere, de communi fratrum nostrorum Episcoporum, & Cardinalium voluntate, atque consilio, accensis candelis, & cœtu clericorum in Ecclesia congregato, a nobis vinculo fuerunt anathematis, excommunicationi adstricti; & cum suo auctore Diabolo condemnati. Hanc autem excommunicationis, & condemnationis sententiam, octauo die a consecratione nostra, terminum ei resipiscendi, & ad vnitatem matris Ecclesiæ præfiximus, a nobis noueritis celebratam. Tusculanus igitur, qui tamquam Draco, ... in insidijs latitabat; & nondum in aperto iniquitatis suæ virus effuderat, Melfitensis quoque, & Ferentinus Episcopi insimul congregati, præsentibus quidem supra nominatis Ioanne, & Guidone quondam Cardinales, a communione, & gremio sanctæ matris Ecclesiæ sequestratis, memoratus Octauianus Apostaticus, & schismaticus, in quinctodecimo a consecratione nostra, octauo autem a publica excommunicatione ipsorum, execrare, ausu Diabolico, præsumpserunt. Modum profectò, & formam execrationis ipsius, & quæ detestanda persona excommunicatæ simul, & in perpetuum condemnatæ, ad celebrationem tanti conuenerint sacramenti, sine aliquo verbo cuiuslibet adiectionis, uel repræsionis, audistis. Vos autem quàm sanctè, quàm rationabiliter, quàm digne excommunicatus, a publicè excommunicatis, scismaticus a sismaticis, hæreticus ab hæreticis consecrari potuerit, diligenter aduertatis, & sicut vobis vestra conscientia persuasit, indicetis. Sanè nos infirmitatem nostram, & virtutum indigentiam cognoscentes, nostrum iactamus in Domino cogitatum, sperantes, & de Christi misericordia plenius confidentes, quod Ecclesiam suam sanctam, pro qua ipse idem in substantiâ nostræ mortalitatis apparuit, ut eam sibi non habentem rugam, aut maculam exhiberet, optata faciet tranquillitate lætari, & procellarum omnium inundatione sedata, nihil erit, quod ei iure possit obsistere, ubi unicus sponsus eius voluerit nubilosa quaq. ac noxia propulsare. Nos igitur, quia de nostrorum meritorum qualitate diffidimus, & de honestate, ac religione uestra plenam fiduciam obtinemus, uestris & uniuersalis Ecclesiæ precibus, infirmitatem nostram petimus adiuuari, Charitatem uestram per Apostolica scripta rogantes, & commonentes attentius, ut sicut viri catholici, omni fide feruentes, uos, pro domo eius, muros inexpugnabiles opponatis, & in deuotione, ac fidelitate matris uestræ, sacrosan

cta

cta Romanæ Ecclesiæ immobiliter persistentes, ab eius vnitate nullo modo recedatis. Quòd si præfatus Octauianus vir impietatis ad partes vestras aliqua damnationis suæ scripta transmiserit, ea sicut respuenda sunt, respuatis & tamquam vana, atque sacrilega, contemnere atque abycere studeatis. Nouerit insuper discretio vestra, quod tam pranominatos scismaticos, & filios perditionis, quàm omnes alios complices, & principaliter coadiutores ipsius apostatici, & omnes, qui scienter ei communicauerint eidem excõmunicationi, & condemnationi decreuimus subiacere. Dat. Anagniæ. Id. Dec.

Hæc Alexander. Sed Fridericus Cæsar Guidonem Archiepiscopum Rauennatem designatum, & Othonem Comitem Palatinum misit, qui Alexandrum ANN. M.CLX. & Octauianum, certo die proximi anni, qui, dies IIII. Non. Februar. fuit, Ticinum, in conuentu uirorum Principum causam suam dicturos, proficisci iuberent. Quod Alexander Pontifex renuit, cum aperte uidisset Cæsaris administros fauentes Octauiano, & diceret, æquum non esse, ut cui iudicium a Deo in homines esset concessum, is humano iudicio se committeret. Octauianus animi Cæsaris non ignarus, eò conuenit, cumque nemo esset, qui aut pro Alexandro dicere, aut repugnare Friderico, Octauianũ legitimum esse Pontificem affirmanti, auderet, Guido Archiepiscopus, & humili pedum osculo illum ueneratus est, & perinde ac Pontifici Max. fidem sacramento obstrinxit: quod etiam in eodem Conuentu ab Duce Boemiæ, a Peregrino Aquileiensi Antistite, a Coloniæ Agrippinæ, & Viennæ Episcopis, a multisq. præterea Præsulibus factum est, lectæq. litteræ sunt Regum Daciæ, Normandiæ, Vngariæ, sex item Archiepiscoporum, Episcoporum uiginti, plurimorumque Abbatum, qui Friderici litteris, & auctoritate permoti, idem se facere, absentes, asseuerabant. Guido Archiepiscopus Rauennas, pro summa integritate semper Friderico carissimus, & omnium consiliorum eius particeps fuit. Quod in eo maximè conuentu uisum est, quòd paulo post Cæsar habuit ad Laudem Pompeiam, ubi & Octauianus interfuit subdititius Pontifex. In eo enim cum grauissimæ dicerentur sententiæ, de summa belli aduersus Mediolanenses suscipiendi, in illis Guido facile primas habuit: Eique Fridericus, Decimo sexto Kal. Maias, omnium Archiepiscoporum Rauennatum, quæ ad eam diem habuerant, priuilegia, Episcopatus, omnia denique, quæ tributa illis antiquitus fuerant, & iuste possiderentur, confirmauit. Hæc autem ibi numerantur. Ager Cæsenas, vnà cum Castro uetere, & nouo, iisq. omnibus iuribus, quæ ad illius iurisdictionem, ac munus spectarent. Opidum Riuersanum. Ager Ceruiensis, quem uetere uocabulo, Ficoclensem appellat, eiusq. Episcopatus vrbis, & litus maris. Ager Bobianus, Foripompilianus. Castrum nouum. Ager Forliuiensis, omnes Foroliuiensium Ciuitates, omniaque tandem iura. D. Hilari Galliarensis cœnobium, cum omnibus, quæ illius essent. Arimini, cœnobium S. Thomæ, & D. Euphemiæ, cum iis omnibus, quæ Rauennati Ecclesiæ Diaconus Petrus, Martini Ducis filius dono dederat. Omnia item, quæ Englarata Comitissa retinuerat: quemadmodum Otho Cæsar Petro Rauennatum Archiepiscopo confirmauit. Quæ etiam Lambertus, eiusq. vxor, ac filii, a mari ad Apenninum, ab Rheno flumine ad Isaurum possederant. Ager Rauennas, quæq. in eo essent, omnia, summumq. in ipsa ciuitate ius: iis tantum exceptis, quæ Imperium spectabant, quæq. a Cæsaris Vicario, internunciove; qui commorari eadem in vrbe consueuerat,

fueuerat, iure beneficiario administrarentur: necnon & illis, quæ a Cæsaribus eodem iure tributa alicui vnquam fuissent. Ager Cymacliensis, & in eo omnia, ubi piscatus exerceri posset, & ripa. Portus Volanæ, usque ad portum Ceruiæ. Ager Trauersarius, Decimanus, cœnobium Pomposianum. Ager Argentæ vniuersus, Rauennam usque, cum Pado, ripa, & paludibus. Voluitq. uti naues omnes, quæ Argenta transirent, tantundem soluerent, quantum & Cremonensium: iis exceptis, quorum naues nihil portorii soluere consueuissent. Massam item cognomento Fiscaliam, & Cornu Ceruinam, & alia, quæ in Ferrariensi iustè possideret, firmauit, & rata habuit: sanxitque ut Rauennatis Ecclesiæ bona, non nisi centum annorum spatio præscriberentur. Horum omnium testes fuere Rambertus Fauentinus, Albertus Regiensis, Albericus Laudensis Episcopi. Fridericus puer, Sueuorum Dux, Chunradi Regis filius, Ermannus Marchio Veronensis, Otho Palatinus Comes, cum fratribus suis, & Principes præterea uiri complures, ipseq. Petrus Dux, Petrus Trauersaria, & Chunradus Rauennates Capitanei, in iis tabulis, quæ extant adhuc in D. Vitalis Bibliotheca, uocati, & Berardus Rauennatis Ecclesiæ Cardinalis, Amarisius Rauennas, Farulfus Fauentinus, & alii plures. Vlricus autem sacri Palatii Imperialis cancellarius recognouit. Dat. Laude, anno Regni Friderici octauo, Imperii. V. Huius autem Diplomatis initium tale est. *Fridericus Diuina Fauente clementia Romanorum Imperator, & semper Augustus. Ratio exigit, & Imperiali congruere uidetur honori, ut affectuosa, & preclara obsequia fidelium nostrorum, benè merentium de nobis, pre oculis, & manibus memoriter habeamus, & iuxta Imperialem magnificentiam, dignum fauorem, dignam gratiam, dignamq. retributionem eis ita rependamus, ut aliorum studia, & uoluntates ad seruiendum deuotius Imperio, alacrius excitemus. Ea propter uniuersorum Imperij nostri fidelium tam futura, quàm presens etas cognoscat, qualiter, dilectus Princeps noster Guido, Ven. Sancte Rauennatis Ecclesia Archiepiscopus, adhuc sub primordio noue electionis sue, nostre Maiestatis presentiam humiliter adierit, & tam pro inuestitura Rauen. Archiepiscopatus, quàm pro confirmatione priuilegiorum suorum pia deuotione, & fideli studio nobis preces porrexerit.* Haud ita diu post, Fridericus, retinendæ Rauennæ percupidus, edixit, ut coram Legato Cæsariano crearentur Rauennates Consules, ipse si adesset Cæsar. Sin alibi, in Flaminia, Ferrariæve ageret, Consulum pars maior ad eum adirent, ab eo susceptuti insigne, & sacramentum apud dicturi, quod quinto quoque anno tenerentur dicere. A quinto decimo anno ætatis, ad septuagesimum, Regalia omnia, ut eorum utar uerbis, iustitiamq. seruaturos, ciuitatemq. in fide, ac societate Imperatoris retenturos, omnes iurarent: iis saluis Regalibus, quæ iusto feudo Ecclesiæ Rauennati deberentur. Sin extra Flaminiam Cæsar esset, tamen in Italia, ex Consulibus duo, ceterorum nomine, ea præstarent. Quòd si extra Italiam abesset, tuerentur, Consules designati, iura Cæsariana, de more. Quæ latius patent omnia in iis litteris, quas hac de re in Mutinensi agro dedit, in planitie castri Sauiniani, post Mediolanensem euersionem, XVI. kal. Iul. Regni anno X. Imperii VIII. Indict. X. quod est ab ortu Christi MCLXII. Hoc enim anno Mediolanum a Friderico solo æquatum est. Triennio post, Rauennates Foroliuiensibus magnam opem tulerunt. Cum enim Foroliuiense oppidum Castellionum ædificassent, ita urbi Fauentiæ

ANN. M. CLXII.

ANN. MCLXV.

Fauentiæ propinquum, ut eius vmbra vrbis penè portas attingeret, iactare in Fauentinos, conuicii causa, consueuerant, eos nequaquam clarum meiere. Permoti iis Fauentini conuiciis, ut retundere Foroliuianarum contumeliarum aculeos possent, pacem, fœdusq. ineunt cum Guidone Guerra iuniore: nam Senior, huius pater, octauum iam annum obierat; & Ferrariensibus coactis, in hortos ante domos Guidonis, & Henrici, fratrum, primoribus ciuitatis, cum duas a Ferrariensibus ballistas, manganos tum appellatas, quarum alteri Falconi, alteri Asino nomen erat; dono accepissent. Contractis igitur, Guidonis Guerræ, ForoCornelianorum, Comitum Cunii, Bagnacaualli, Castrocari, Caualcacontis, & Montanorum eius regionis hominum auxiliis, ad oppugnandum Castellionum accedunt: eoq. intra quindecim dies adigunt, Foroliuianos, qui illud præsidio tenebant, ut omninò de de ditione illis esset cogitandum, cum repente ad Cosmam Rauennates sese in conspectum dant, quibus se Forliuienses, Ariminenses, Cæsenates, Britonorienses, & Abbas Galliatæ, multiq. præterea milites socios adiunxerant. Itaque tanto conspecto hostium numero, Consules Fauentini, ueriti ne proderentur, collectis raptim tabernaculis, ceterisq. eorum trepidatione in fugam actis, Fauentiam se cursu receperunt, relicto hostibus, quem diximus, Asino. Excepere illos, vrbem ingredientes, truci uultu, acerbissimisq. uerbis, senes pueri, ac fœminæ, quòd in eis longe magis timor ignobilis, quàm ingenuum decus ualuisset. Postridie igitur manè eò reuersi, cum hostes non inuenissent, tres eorum partes cum Maluicino Comite in Rauennatem planiciem excurrere, præda, atque incendio Rafanariam infestam reddere, diripere loca alia, segetesq. & animalia abducere. Reliqua pars Castrocarianis fuit obuia: cumq. hostes ad plebem S. Reparatæ offendisset, Guidone Guerra uexillum ibi suis manibus arripiente, inde eos deiecit; Sed Rauennates, ut recepere se, priorem locum recuperarunt, multis ex hostibus captis. Prioris Fauentinorum fugæ, Consulibus adscripta origo est, Bernardo præsertim sapienti, qui apud populum, suam, & collegarum causam dicere orsus, ita iratos illius exacuit animos, ut lapidibus, armisq. facto in eos impetu, quos proditores appellitabant, parum absfuerit, quin interficerentur. Ceterùm neque templum vrbis maximum, neque sacra ara, quò se Thedericus Guillelmi, ex illis unus,
ANN. MCLXVI. salutis causa, receperat, potuit tueri, quin sauciaretur. Postero anno Beatrix Augusta, Friderici Imperatoris uxor, filium in Flaminia propè Mutilum, Comitis Guidonis opidum, peperit Chunradum nomine uocatum, qui Sueuiæ Dux fuit. Venerat enim in Italiam Fridericus, ut Alexandrum Pont Max. oppugnaret, quem audierat, ex Gallia in Italiam superiore anno reuersum, magnis Romanorum, ac totius penè Italiæ studiis exceptum fuisse. iamq. ipse Octauiano Lucæ mortuo, Guidonem Cremensem Cardinalem S. Callisti sub
ANN. M.CLXVII. dititium Pontificem factum, & Paschalem tertium appellatum, complectebatur: & paulo post Romam deductum, in basilica Vaticana collocauit: Dum autem Romam ea de causa proficisceretur, Bononiensium agros latè populatus, acceptisq. ab ea ciuitate obsidibus, in Flaminiam cum parte copiarum transgressus, ingentem pecuniæ uim a Rauennatibus, ceterisq. extorsit, atq. in iis locis per totam Quadragesimam castra habuit, ut has omnino ciuitates suæ ditionis faceret. quo eodem anno, qui fuit ab orbe redempto sexagesimus

mus septimus supra millesimum, ac centesimum, Tert. Id. April. in D. Apollinaris in Classe, homines, Catanei, Valuassores, & populus opidi Britonorii, coram Consulibus Rauennæ, fœdus cum Rauennatibus, amicitiamq. omnis fraudis expertem se conseruaturos, foreq. ciues Rauennates, eosdemq. amicos & inimicos habituros iurarunt: Cum equitatu, sua impensa, per quindecim dies, quocumq. Rauennatibus placeret, ituros: quæcumq. in prædiis, templisq. Rauennatibus seruari, quadraginta iam annis, consueuissent, ea seruaturos: Cum Friderico Cæsare, nec pacem se, nec bellum, absque Rauennatibus facturos, Si quæ interuenerint dissidia, ad arbitrium ea Rauennatium delaturos, & Consulum Rauennatum decreto staturos: Hæc acta a Britonorianis dicuntur ad honorem Dei, & Domini eorum Friderici Imperatoris. Biennio post, quo anno, Paschali mortuo, Cæsariani in eius locum suffecerunt, Ioannem quendam, & Callistum Tertium dixerunt; Bononienses, subsidio a Rauennatibus postulato, sed paucissimorum impetrato, dum Fauentiam obsident, Foroliuianis Fauentinorum subsidio aduenientibus, unà cum Rauennatibus funduntur, fuganturq. quadringentis suorum captis. Cur autem exiguum, & tenue præsidium Bononienses a Rauennatibus obtinuerint, fuit, quia Rauennates tum bellum denuò Ferrariensibus intulerant. Fauentini Forumliuii transgressi, opidum Lauretam oppugnant, tandemq. capiunt, captiuis inde Hieremia Polentano, & aliquot aliis Fauentiam abductis: quibus deinde reddendis, suos ab hostibus redemere. Hoc anno VII. Idus Iul. Guido Archiepiscopus Rauennas, qui se perpetuò designatum appellauit, migrauit è uita. Alexander Pontifex Henrico Præposito Rauennatis Ecclesiæ, eiusdemq. Canonicis, quos Cantores ait uocari, in perpetuum, bona, quæ possiderent, probauit: ea autem ibi numerantur. Dono Dominici iam Rauennatis Archiepiscopi, Domus, hortiq. ab introitu Vrsiani templi, ad cœnobium D. Michaelis, vnà cum ipso cœnobio, quæq. ad ipsum spectarent, & inde usque ad caput porticus, & aditum balnei. Curtis cognomento Colonia, cum familiis, quæ est in ditione, plebatum appellat; S. Cassiani in Decima. Curtis, quæ uocabatur Vallis Baroniæ, in plebe S. Ioannis in Octauo. Plebs S. Zachariæ, cũ decimis, sacellis, possessionibus, iurisdictioneq. Curtis Cassanonla, in plebe S. Petri in Quincta. Piscinam, quæ uocabatur uallis de regione, & tunc uallis Canalis dicebatur, cum terris, syluisq. circumpositis. Curtis Pozale in Classe. Dono Petri Archiepiscopi, Plataneta minor, Sclai dicta, a flumine Populiensi, ad fluminis Liuiensis medium: animarumq. cura tam ciuitatis quàm suburbis, quam Commendatariam appellat, quidquid iuris inde habere possent: quæcumq. offerrentur, & cum Archiepiscopi diuinis operarentur, & cum sacerdotes Cardinales, Cantoresq. tam in Vrsiana æde, quàm in supplicationibus. Dono. Honesti Archiepiscopi, Plebs sancti Cassiani in Decimo, cum omnibus sacellis, decumis, primitiis, possessionibus: in potestate Præpositorum, & fratrum, qui in eadem Canonica; ut Alexandri verbis vtar; Cantorum pro tempore fuerint. Curtis de Molino, a fossa rupta, ad pontem longum, a medio flumine Liuiensi, ad Euripum, Canale vocat, de Montone. Dono Gebehardi Archiepiscopi, fundus Granaroli, cum Domnicatibus suis: Fundus Cissaria: fundus de nouio; fundus Quarantulæ, & Cassale, quod dicebatur Missено. Dono Gualterii Archiepiscopi, quantum olim refutauerant eidem Archiepiscopo,

ANN. M.CLXIX.

ſcopo, Vitalis de Marino, & Petrus Guarantus, in Rotitula: & quantum plus habuit Ardicio, Feudi nomine, ab eodem Archiepiſcopo, in ea Rotitula: & totum quod Eccleſia Rauennas habebat, a terra, quam Chonradi tenebant, ad terram eorum Canonicorum de Longana: & a medio flumine Liuienſi, ad Montonem: Sententiam quoque inter ipſos, & Cardinales Rauennates de aditu portæ, latam, confirmauit: *Salua ſedis Apoſtolicæ auctoritate, & Rauennatis Archiepiſcopi canonica iuſtitia. Dat. Beneuenti per manum Gerardi S. Rom. Ec. notarij. Tert. Id. Nouembr. Indict. III. Incarnat. Domin. anno MCLXIX. Pontificatus anno XI.* ſubſcripſit ipſe. *Ego Alexander Catholicæ Eccleſiæ Archiepiſcopus.* Subſcripſere item Hubaldus Oſtienſis Epiſcopus. Albertus presbyter Cardinalis tituli S. Laurentii in Lucina. Guilelmus S. Petri ad uincula. Boſo, Paſtoris. Petrus S. Laurentii in Damaſo. Iacinthus Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Coſmodim. Arditio S. Theodori. Cinthius S. Hadriani. Manfredus S. Georgii ad uelum aureum. Vgo S. Euſtachii iuxta templum Agrippæ. Petrus S. Mariæ in Aquiro. Beneuentum autem conceſſerat Alexander, Guillelmi, noui Siciliæ Regis triremibus, & pecunia adiutus, ut furentis Friderici impetus

ANN. MCLXX. eluderet. Eo anno, qui inſecutus eſt, Rauennates cum Ferrarienſibus decertantes, Argentam amittunt. Matilda Comitiſſa, aſſentiente Guidone Vbertini eius uiro, prædia donauit cœnobio Portuenſi, in plebe S. Petri, inter ſyluas, iuxta Matildam Comitiſſam, Braidam Comitem, & Ioannem Ducem. Cum autem Foriliuienſes Vbaldo Pitignani Ciui eorum, qui captiuus apud Fauentinos habebatur, perſuaſiſſent, ut de fœdere cum Fauentinis ageret, & ſi liberare eum cuſtodia uellent, opidum Latinum, cuius ipſe partem poſſidebat, traditurum ſe illis polliceretur, id Vbaldus fecit, obſideq. filio Fauentinis dato, liber emiſſus eſt, & certam Fauentinis noctem præſtituit, ad quam uenirent, accepturi opidum. Interea Foroliuienſes, Rauennatium manum cogunt, atque item Cæſenatium, Forop ompilianorum, Britonorianorum, Ceruienſium, Caſtellionenſium, Galliatenſiumque: Fauentini contra accedunt ad opidum, ſed cum neque Hubaldum inueniſſent, neque eius teſſeræ, quæ inter illos conuenerat, quidquam uidiſſent, id quod erat, inſidias ueriti, inſtructa acie reuertebantur. Rauennates, quod regionis a propinquo D. Varani templo nomen habet, agmine complectebantur: uiſisq. hoſtibus, ſeſe ad certamen parant: cum Fauentini, Conſulum ſuorum iuſſu, neque pugnam detrectarent. Erant Fauentinorum Conſules, Comes Iulianus, Vgotio Actus, Bernardinus Caminizæ, Marzolus, Aureus, Pozettus, Ruſticus Berti, & Fauentinus Fantinelli. Poſtquam autem Guido Vbertini ciuis Rauennas, nobilitate, ac potentia inſignis, acri oratione milites ſuos, ac ſociorum ad prœlium incitauit, idq. fecit apud Fauentinos Thedericus Guilelmi, qui auctoritate, ac nobilitate plurimum poterat, utrimque concurſum eſt, ibiq. tres horas acerrimè pugnatum. Tandem inclinata acie, Foroliuienſes, ac ſocii cedere, & in fugam dare ſe coacti. Eos, ad muros Foroliuii, Fauentini ſequuti ſunt, & præter illos qui cecidere, capti ex Foroliuianis Albertinus Officiæ, Ioannes Ghirardini, Petri Ordelafi filius, Vgo Berardenghi, & alii. Ex Rauennatibus, Petrus Trauerſaria, Liutius è Ruuere, atque alii. Ex Cæſenatibus, Rialis & Aguſellus. Ex Britonorianis, Henricus Mainardus, &

ANN. M.CLXXI. Hieremias Polentanus, aliique. Ex popularibus ſeptingenti. Poſtero anno Fauentini,

uentini, Guidone Guerra opem ferente, Forumliuii contenderunt, & captum Sclauoniæ suburbium incendunt. Rauennates, qui tuendi Foroliuii, & Castellioni prouinciam aduersus Fauentinos susceperant, Guidonem Guerram abducere a Fauentinis, & sibi socium adscribere frustra conati, idem cum ForoCornelianis, & Bononiensibus tentarunt. Quamquam autem ii primum id repudiarunt, tamen grandi deinde; ut inquit Tolosanus; corrupti pecunia, condicionem acceperunt. Itaque horum aucti Rauennates sociorum auxiliis, vrbem Fauentiam oppugnare contendunt, & rus ad Diuum Proculum incendiis, ac depopulationibus vexant: sed cum ad pontem Sancti Proculi, infelici cum Fauentinis prœlio dimicassent, centum ac viginti ex suis interfectis, septingentis captis, paulò post, cum eodem Ariminenses, Cæsenates, Foroliuiani, Foropompiliani, Britonoriani, & Ceruienses fœderati uenissent, & Fauentini a Guidone Guerra, & Ferrariensibus, subsidiarias accepissent copias, ad pontem omnes sancti Proculi, ad amnem Senium castrametati, magnum prœlium & cruentissimum consecuturum uidebatur; omninoque fuisset, nisi Guido Rambertus Fauentinorum Prætor, & Guglielmus Marchesella, Ferrariensium copiarum Dux, & Petrus tandem Trauersaria, non absque multo labore, pacem, quæ uel iustissimo bello anteferenda uidetur, confecissent. Difficultatem conciliandæ ipsa penè in manibus Rauennatium, ac Bononiensium uictoria, afferebat; qua Fauentina acies mota loco, atque in fugam uersa, leuiore ac planè lenta pugna, ad vrbem se receperat. & nisi insidias aliquas, composito receptui subesse nostrates, Bononiensesque suspicati, suos ab insequendo cohibuissent, eodem tum impetu capi Fauentia potuerat. exercitum tamen mœnibus admouerunt, ac uiis omnibus insessis, quibus importari commeatus posset, adegerunt eò Fauentinos, ut de pace Legatos mitterent, quæ illis data est, his condicionibus, ut captiuos sine pretio redderent, Rauennatibus satisfacerent, ac damna bello accepta resarcirent. Eodem hoc anno Gerardus Archiepiscopus, Guidoni demortuo suffectus; qui & eodem Exarchi titulo, quo superiores Archiepiscopi, usus est; Quincto Kal. April. qui dies fuit ob Christi ad uitam resurrectionis memoriam celeberrimus, Ferrariam ad miraculum sanguinis Christi accurrens; quod in D. Mariæ ad Vadum contigerat; Canonicis Portuensibus, Petro tunc eorum Præfecto, Agnato uerò Ferrariensi Episcopo; cœnobium illud a Gualterio; uti memorauimus; eis tributum, confirmauit, & priuilegia, munera, pœnarumque, quæ peccatis debentur, condonationes, atque indulgentias uocatas adiunxit: Alexander Pontifex Max. ipsi Gerardo, Bononiensem, & Parmensem Episcopatum, uti superiores Archiepiscopi habuerant, confirmauit, litteris suis, Tusculi datis: quarum hoc est initium. *Prudentiam, honestatem & litteraturam, ac morum uirtutem, quam possidere dignosceris, & excellentiam Ecclesiæ, ad quam, Deo auctore uocatus es, studiosius attendentes, desiderium, & uoluntatem habemus, tibi & eidem Ecclesiæ, iura, honorem & dignitates uestras integras, & illibata seruare.* Hæc Alexander. Gerardus anno insequenti ratam habuit, tribuitque Padi ripam, quæ ANN. MCLXXII.

est in capite Sandali, cui templo S. Zenonis est nomen, ceteraque quæ ibidem habentur, Placido D. Ioannis Euangelistæ Abbati, quemadmodum & anno M C L X X I I I I. Ioanni Tancredo, prædia, quæ erant ad imum turris opidi sui Sauignani, concessit, ea ratione, qua illi Guido Archiepiscopus concesserat: sic tamen, ut cum ipse, eiusve successores, excitatæ ibidem, aut arcem, aut ædes uoluerint, quascumque ibi substructiones fecissent, eas Archiepiscopus emeret. Hæc autem inspectante, testeq. Petro Trauersaria, Liutio Ruuereo, & Oddone Castello sunt acta. Eodem anno cum in Italiam Fridericus Cæsar uenisset ad compescendos Gallorum Cisalpinorum tumultus, qui fœdere inter se icto, aduersus eum coniurauerant, Christianum Archiepiscopum Maguntinum præmiserat, qui pacatos in fide contineret, tumultuantem ditionem, qua posset ratione, & quantum posset, compesceret. Ipse interea Cæsar Alexandriam obsedit, Christianus Rauennatum euocatis auxiliis, proximo anno, opidum Sancassianum, quod Bononienses, Cisalpinis fœderati, præsidio tenebant, circumsessum oppugnat, cum etiam adessent ForoCornelianorum, ac Fauentinorum multorumq. præterea firmæ cohortes. Sed Bononienses contractis sociorum copiis, Mediolanensium, Veronensium, Brixianorum, Placentinorum, Parmiensium, Ferrariensium, Regiensium, Patauinorum, Mutinensium, Sophiæ Comitissæ Veronensis, opidum obsidione liberant, suos, qui erant præsidio, incolumes educunt, & ne opidum hostium receptaculum deinde foret, incendunt. Christianus, cum Rauennatibus, reliquoque exercitu, Cassium, Caluolum, & Vedranam opida, eadem ratione diruit, & interea Fauentiæ Ioannem, qui se Callistum Pontificem dicebat, locauit, multosq. ibidem postea menses esse uoluit. Gerardus Archiepiscopo mense Octobri, cum in castro Casamurata esset, multa restituit, quæ ad iurisdictionem Rauennatis Ecclesiæ faciebant. Christianus cum aliquot Rauennatum & aliorum cohortibus ad Idicem progressus, castrum uersus, quod Britorum appellant, Bononienses facto prœlio, fudit, fugauitque, tanti apud hominem erat, liberatum obsidione Sancassianum. Anno insequenti, cœnobium D. Laurentii multa a Gerardo Archiepiscopo accepit, atque ipsum inprimis D. Pauli cœnobium, quod inde haud procul aberat, iuxta palatium Regis, uti etiam Honestus Archiepiscopus concesserat. His autem litteris Gerardi, subscripsere, Albericus Regiensis, Vgo Mutinensis, Henricus Corneliensis, Alexander Liuiensis, Albericus Bobiensis, Leonardus Cæsenas, Episcopi. Post hos, Præpositus Rauennas, multique præterea Canonici, seu; ut ibi scribitur, Cardinales Rauennates. Anno deinde M C L X X V I I. Gentili Auximatium Episcopo multa etiam Gerardus concessit, mox Ferrariam adiit ad Alexandrum Pontificem Max. Eò se, Venetiis profectus, Pontifex, Sebastiano Ziano Venetorum Duce, & ciuitatis primoribus, multisq. præterea Cardinalibus ac minoribus Antistitibus prosequentibus, contulerat, ut socias Galliæ Cisalpinæ ciuitates, præsens in officio contineret, quando iam Dertonenses, Cremonensesq. defecisse ad Fridericum, constabat. Accessere & cum Gerardo, subiuncti sibi Episcopi, quòd ex Pontificis parte essent. Verũ ibi parum Põtifex moratus, VII. Id. Maii rediit, Venetias,

ANN. M.CLXXV.

ANN. MCLXXVI.

ANN. M. CLXXVII.

Venetias, nuncio classis perterritus, quam ut plerique scribũt, Fridericus, a Genuensibus, Pisanisq. ad triremes quinque & septuaginta contraxerat, ut a Venetis Pontificem, quem tradere renuerant, ui extorqueret. Classi Othonem filium Fridericus præfecit, ipseq. Fridericus Rauẽnæ V. Id. Maii fuit, quo die cœnobii D. Laurentii in Cæsarea, bona omnia confirmauit, quæ suo diplomate anno, ut ibi habetur, Regni eius XXVI. Imperii autem XXIII. sigillatim numerat, cum adessent Eberardus Magdeburgensis Adelous Idenshernensis, Arnoldus Osneburgensis Episcopi, Roudigerus Abbas de Nouuitalnt, Vualterius dapifer, & quamplures alii. paulo post, triremes illius quattuor, in portum se Rauennatem recepere, reliqua classe, a Venetis, qui tumultuaria opera triremes triginta raptim ornauerant, & Cæsarianæ obiecerant, commisso ad Piranum, eo loco, cui est Salboro nomen, prœlio, disiecta, captaque, & triumphi specie, cum omni milite, atque ipso potissimum Othone, Venetias deducta, vti Obo Rauennas testis est, qui Friderici, horumque temporum acta, elegantissimè descripsit. Fridericus de re tota, per milites, qui Rauennam cum triremibus, fuga, elapsi, uenerant, factus certior, deinde ab Othone filio, quem fide redeundi data, Veneti ad patrem de pace dimiserant, incitatus, & sceleris conscientia commotus, cum paulo ante infelicissimo etiam prœlio esset usus, Venetias proficisci constituit. Nam Alexander, quo cum in gratiam redire Fridericus uehementer cupiebat, dederat fidem publicam, eamq. Veneti confirmauerant, qua accedere tutò posset. Interea Rauennam; quam antea Imperatoris proceres, perindè ac locum Pontificis, ac Imperatoris congressui maximè aptum proposuerant, Pontifex autem renuerat; Petrus accessit Principis Veneti filius, cum sex triremibus, officii causa, Friderico obuiam missus: quibus cum ipse, Petro Trauersaria comite, profectus, cum Alexandro Pontifice in gratiam reductus est: pridie Non. Iulii. Triduo autem post Pontifex Rauennatia aliquot tẽpla priuilegiis ornauit. Extatq. apud sacras Virgines D. Andreæ Rauennates ipsius Diploma, quo Calismeræ eius Præfectæ cœnobii, quæcumque ad eam diem possedisset conuentus ille, confirmat, *Dat. Venetijs in Riuo alto per manum Gratiani S. Romanæ Ecclesiæ subdiaconi & notarij, septimo Idus Iulij, Indict. X. Incarnationis Dominicæ anno MCLXXVII. Pontificatus anno XVIII.* Abiens Venetiis deinde mense Septembri Cæsar, Rauennæ, quæ, cum omni Flaminia Cæsarianarum partium erat, ab Trauersariis denuo exceptus, mox Britonorium contendit. Quod opidum cum retinere instituisset, ob loci opportunitatem, rogatu Alexandri, Ecclesiæ tandem restituit. Gerardus Archiepiscopus Venetiis apud Alexandrum erat, eodemq. hoc Septembri mense, cum in frequenti conuentu, ad Riuumaltum Alexander Pont. Max. in ædibus Patriarchæ Gradensis, adesset, & secum Henricus ipse Patriarcha Gradensis, Hubaldus Ostiensis, Vielmus Portuensis, Manfredus Prænestinus, Ioannes olim Mantuanus Episcopi, Todinus, Petrus de benio, Ioannes Neapolitanus, Ardicio, Bosius Presbyteri Cardinalis, Iacinthus, Laborans, Vbo Bononiẽsis, Cincius Capell. Diaconi Cardinales, Petrus Abbas S. Vitalis Rauennatis, Rodulfus monachus, Magister Pozo, Albertus de Adigerio, Bonus Ioannes, Guiottus, Iudices Ferrarienses: Gizellinus Iudex Paduæ, & assessor Pontificis, & plures alii: Surrexit Gerardus Archiepiscopus.

Gg 2 Rauennas,

Rauennas, & de Guidone Abbate Pomposiano conquestus est, qui per uim, Rauennatis Ecclesiæ possessiones occuparet. Gaugnanum, Vetresanum, uillam Martianam, Tasinum, Cornetum, Figolam, Silbolam, Cragnanum: & quidquid habebat in fundo Arquadæ, Lauigium Conchæ, Priuignanum, Guardignanam, Rode, Casularem, Rupinam, Boarie, Pouulare, Baurium: & quidquid in Finale illi erat, & in Curua, & Vstulatum, & in tota ditione Cōcanilæ, & multas alias: Cum autem finem dicendi Gerardus fecisset, surrexit Vido Iudex, Visdomini filius, Abbatis Pomposiani Aduocatus, & pro Abbate præsente, respondit: Sed quoniam diligentius erat cognoscenda causa, in aliud tempus reiecta est. Alexandro Venetiis proficiscente, Gerardus Rauennam rediit, illiq. & Alexandro Liuiensi, Leonardo Cæsenati, ceterisq. Archiepiscopo Rauennati subiunctis Episcopis, Guillelmo Abbati Sancti Apollinaris in Classe, & aliis eidem Archiepiscopo subditis, Fridericus Cæsar concessit, ne ad operam quampiam, Anganas, & perangarias appellat, & alia huiuscemodi, ab aliquo, etiam Cæsaris internuncio, præter ea, quæ ad pia opera, & legibus decreta sunt, cogi aliqua ratione possent, idq. testatum uoluit suo diplomate, *Dat. in comitatu Auximi apud castrum Casarola, anno ab in-*

ANN. M. CLXXVIII. *carnat. MCLXXVII. Ind. XI. Tert. Non. Decemb.* Eo qui insecutus est anno, Gerardus Archiepiscopus Lamerio, & Manfredo opidi Valdenucii Regulis, ipsum opidum, querelis tandem omnibus, ac controuersiis, quæ inter eos fuerant, atque Archiepiscopum sublatis, adiecta certæ pensionis obligatione denuo concessit: ad quod etiam in Castro nouo, & Meldola multa adiunxit, in quibus iam possessionis ius habebant. Exeunte anno, Decimo tertio kal. Octobr. Rauennæ, Ioannes Dux, intestatus ne moreretur, assentiente Fide, eius coniuge, testamentum fecit, illudq. in primis eius fidei commisit. Reliquit Ecclesiæ Rauennati libras Lucenses quinquaginta, pro absolutione, ut ipse aiebat, Decimarum. Et sacræ ædi D. Mariæ in Portu, ubi sepeliri cupiebat, totum agrum, quod illi in flumine nouo erat, & molas frumentarias Calanchi, & earum dimidiam partem, quæ D. Ceciliæ appellabantur: & quidquid illius iuris Bonfilius è Brandolo tenebat. Cœnobiis item Classensi, D. Petri ad Vincula, D. Ambrosii & D. Mercurialis, D. Nicolai de Badareno, D. Clementis, D. Seueri, D. Apollinaris noui, D. Iacobi de Volana, D. Mariæ in Vrano, & S. Reparatæ; Templis D. Agathæ maioris, D. Mariæ in Cosmodim, D. Andreæ, D. Vitalis, & Cantoribus Rauennatis Ecclesiæ. Domui hospitali S. Ioannis Foroliuiensis, plurima legauit. Instituit sibi hæredem posthumum filium, filiamve, si qui forent: integra tamen rerum contractarum fide cum Vgone Saxo, & aliis plerisque: Dimidia uero pars ad hæredes Matildis, &

ANN. MCLXXXI. Constantiæ consobrinarum illius, ueniret. Triennio post Gerardus Archiepiscopus omnia maleficia, pro turri de podio tuenda, Gorothoni incolis, præsente Ioanne Episcopo Bononiense, in perpetuum, ea condicione, ut sibi, suisq. successoribus, ac internunciis, inseruirent, cum illuc uenissent. Et hospitium, albergarias uocat, pararent, condonauit. kalendis autem Iul. quæ inter Petrum Trauersariam, & Aimiliam erat audita controuersia, de dote, mille librarum Lucensium, & de possessionibus, quas doti dixerant, dicendasq. affirmabant, deq. fructibus, & quattuordecim unciis auri, quas dicebat Aimilia, Albericum iam generum suum habuisse; & centum item libris Lucensibus, quas

quas se dedisse in muliebrem ornatum aiebat, ut pax, concordiaq. traheretur, inter eos, ceterosq. ut in iis tabulis scribitur, Capitaneos, atq. in omni demum ciuitate, consuluit, ut Consules, restitui curarent Aimiliæ a Petro Trauersaria, omnes possessiones, ceteraq. immobilia bona, quas ab Aimilia habuerat, pro placito, inquit, suæ filiæ, ipse, uel eius filius Albericus, atque etiam, fructus. Ipsa autem Aimilia, quinquaginta denariorum Lucensium libras Petro numeraret, ut restituerentur fructus tercentarum librarum, quas per sex annos percipere constante matrimonio debuisset. Erat enim Rauennæ hoc anno intestinum de rebus huiusmodi familiaribus dissidium: Nam hæreditatis Ioannis Ducis, qui obierat, occasione, magna erat Vbertino Thebaldi, cum Petro Trauersaria, lis, & Vbertinus accitis Fauentinorum, Forocorneliano rumq. auxiliis, excursiones in agrum Rauennatem fecerat, & opidum D. Petri ad Vincula, diruerat, opidum autem Curtinam incendio absumpserat. Eodem anno Lucius Pont. Max. qui tum primum Alexandro mortuo fuerat subrogatus, litteris Velitris IIII. Kal. Octobr. datis manu Alberti S. Romanæ Ecclesiæ presbyteri Cardinalis, & Cancellarii, Ioanni Abbati D. Petri ad Vincula, quod est in agro Rauennati, & eius successoribus in perpetuum, quæcumque possidebant bona, confirmauit: Ad hæc Innocentii, Eugenii, & Alexandri Romanorum Pontificum, qui cœnobium illud, nullo medio, subiici Romanæ Ecclesiæ uoluerant, priuilegia, rata habuit: ad huiusq. immunitatis significationem, denarios monetæ Papienses duodecim, Romano Pontifici numerari quotannis uoluit. Quam item Ioannes Dux eidem cœnobio immunitatem dederat, & tabulis publicis testatus fuerat, eam esse firmam iussit. In demortui Abbatis locum, is sufficeretur, quem monachi, saniorve pars ipsorum, iuxta Dei timorem, & D. Benedicti, quam erant professi, regulam, designassent: Designatus, ad Romanum Pontificem, ut illi benè diceretur, accederet. Seruaretur tamen in omnibus Diœcesanorum Episcoporum ius, quo iure uti consueuissent in prædiis cœnobio traditis. Sanctum oleum, ac Chrysma, altarium, ac basilicarum consecrationes a Diœcesano Episcopo, si catholicus is esset, neque a communione Apostolicæ sedis abduceretur, acciperet: alioqui quocumq. luberet, dum cum Romana Ecclesia sentiret, proficisceretur. In eorum sepeliri templo omnes possent, qui nullo interdicti, aut anathematis uinculo essent obstricti: integro tamen earum sacrarum ædium iure, a quibus corpora assumerentur. Inter huius templi bona a Pontifice numerantur, Templum D. Petri Britonoriensis. D. Sixti Ceruiensis. D. Mariæ Afignani. D. Blasii è turricula. D. Stephani Argentani. D. Ioannis è Meleto. D. Paterniani è Paduleda. DD. Ioannis, & Pauli è Vetreta. D. Egidii è Calanco. D. Petri in aquæductu. D Marci Euangelistæ è barco. Multa ad hæc multis in locis, pulchra, fructuosaq. prædia, quæ sigillatim numerare, molestum nimis esset. Vilitras autem abierat Pontifex, ut ferociora Romanorum ingenia, absentia sua mulctaret, ac leniret. Ibidem cum esset, Gerardo Archiepiscopo Rauennati litteris XII. kal. Iun. scriptis, dedit, ut sacramentum apud se dicere, plebis S. Mariæ in portu, plebis Sancti Martini in maiera, incolas, atque etiam alios in ditione Ferrariensi iuberet, quos iurata Archiepiscopi obedientia, Ferrariensium Consulum iussu, Peri-

cinus eorum internuncius exemerat. Alteris Kal. Iul. datis, confirmauit, ut Abbates Vrani, de more, cum ad Ecclesiam Rauennatem spectent, ab Archiepiscopis Rauennatibus, certis precationibus expiarentur; illisq. Abbates
ANN. M. CLXXXII. solemne obsequium iurarent. Posteto anno XV. kal. Sextil. in opido Ligabizo, Albarara mater, & Guitta filia, dono dederunt Gerardo Archiepiscopo Rauennati, ac successoribus, ipsiq. Ecclesiæ in perpetuum dimidiam partem castri Fanani, & cuttis eius, & montis de petra, in Pisaurensi, plebe S. Christophori, ut suis, suorumq. propinquorum animabus ea donatio remedium esset. Multi adfuere testes, ipseq. potissimum Leonardus Cæsenas Episcopus. Fecit quoque Gerardus uti Vgo D. Mariæ ab Vrano, Ordinis Camaldulensis, Octauo kal. Octobr. iurauerit, se in fide illius, omniumq. posteriorum Archiepiscoporum fore, nec ab illorum vmquam præscripto; nisi id religioni Camaldulensi aduersaretur; discessurum: cum ipsum Vranense cœnobium, a Rauennate Ecclesia; quam spectat: fuerit uectigalibus, ac prædiis: quotquot habet, ditatum. Paulo post in grauem incidit morbum Gerardus: itaque Quincto Non. Octobr. Cæsenæ in templo maximo D. Ioanni Baptistæ dicato, coram Canonicis Cæsenatibus, & Guillielmo de castello Imperatoris legato, multisq. præterea, Lanfrando Populiensis Episcopus, sacris peractis, quia etiam Episcopus Cæsenas, eiusq. Præpositus necessariis districti negociis, aberant, Gerardi Archiepiscopi ægrotantis nomine, Hugonem Abbatem Vranensem expiauit, uirgaq. & mitra insigniuit; Augescente autem in dies morbo, tandem Gerardus excessit è uita. Hunc aliqui Geroldum putant fuisse, de quo in uita D. Bononis Misnensis Episcopi, ex Canonico Goslariæ, Archiepiscopum Rauennatem factum scribitur: ita autem se inscribere, ob Christianam animi dimissionem, consueuerat. *Gerardus seruus seruorum Dei, Diuina sola dignatione sanctæ Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopus.* Scriptores de Archiepiscopis Rauennatibus omnes, post Gerardum, ponunt Guglielmum, & ab hoc, Guidum, quem & Guidottum appellant, & inde alium Gulielmum: quæ nomina cum ab eadem littera incipiant, qua sola designati interdum Antistitum nomina in tabulis, & diplomatis consueuerant, errori fortasse causam dedere, ut plures putarentur, quàm fuerint, Archiepiscopi Rauennates. Nos, quæ ex eius sæculi monumentis reperire potuimus, adducemus: aliorum deinde fuerit de tota re iudicium. Mortuum ex hoc morbo Gerardum Archiepiscopum, & alium in eius locum eodem appellatum nomine, suffectum, eæ tabulæ publicæ, quas in Vrsiano tabulario legi, mihi persuadent. *In nomine Domini, Anno ab incarnatione eius M C L X X X I I. die IIII. exeunte Octobr. Indict. XV. Rauennæ in capella Domini Gerardi Archiepiscopi bonæ recordationis, in præsentia Ioannis Dusdei, & Rodulfi Malgaretti, & Ioannis Portij, & Vgonis Petri Hugolini Consulum Rauennæ, Rodulfus Iudex promisit Gerardo Archiepiscopo S. Rauen. Ecclesiæ manutenere fidelitatem, quam fecerat ei pro fundo Argenteæ, scilicet pro tota parte illa integra; quam ipse & pater eius Oderisius, & frater eius emerunt. ab Vgone Valando, & filijs eius in ualdepondo, in tota curte sua, uel alibi: & guerram, & pacem, & hostem, & caualcatam, & reductum de prædicta parte iurauit.* Eodem anno cum Bagnacauallenses afficerent Fauentinos, Rauennatesq. molestia, ii coniunctis inter se copiis, Bagnacaualli suburbium funditus euertunt, & nobiliores eius loci incolas, in suos agros, ditionesq. diuidunt æqualiter: Cete-

rum

rum haud ita diu post, incolarum fatigati precibus Rauennates, restituunt suburbium, ea condicione, ut incolæ quotannis Byzantium, quod est monetæ genus, penderent. Proximus annus pace ab Italicis, Gallis præsertim Cisalpinis, cum Friderico facta, insignis fuit, cum eæ omnes ciuitates Legatos, Prætoresq. suos, Placentiam, quò uenerant Legati Cæsariani, cum mandatis, misissent. Fuere in iis etiam Rauennates: qui colloquio pridie kal. Maii constituto, ubi Legati Friderici protulerunt tabulas, in quibus scriptum erat, se arbitrium pacis inter se, & societatem Galliæ Cisalpinæ redintegrandæ eis permittere, quæq. ipsi statuissent, ea se rata in perpetuum habiturum, pacem his verbis ferè postularunt. *Societas Lombardia, Marchia, Verona, & Venetiarum cupit habere pacem Friderici in hunc modum. Vt Fridericus pacem habeat cum Ecclesia Romana, & nos ciuitates Cremona, Mediolanum, Laus, Bergomum, Ferraria, Brixia, Mantua, Verona, Vicetia, Patauium, Taruisium, Venetia, Bononia, Rauenna, Ariminum, Mutina, Regium, Parma, Placentia, Bobium, Derton, Alexandria, Vercella, Nouaria, Opizo Marchio Malespina, Comes de Brenone, & omnes Castellani, & homines, qui sentiunt cum Ecclesia Dei, & nobiscum, accepta ab eo pace, uolumus facere omnia, qua antecessores nostri a morte posterioris Henrici Imperatoris, antecessoribus suis sine molestia fecerunt. Hac autem sunt, qua intelligimus Imperatorem habere debere, & antecessores eius habuisse, fodrum regale, & consuetum, consuetã paratam, cum tendit Romam corona causa, & pacatum transitum, & commeatum idoneum. Pacate transeat, & sine maleficio, sacramentum a uasallis accipiat, omni offensione remissa. Vasalli expeditiones pro eo suscipiant, ut solent, cum tendit Romam, corona causa.* Ad ea cum respondissent Legati, iurassentq. se daturos operã, ut pacem Fridericus, & eius filius Henricus his condicionibus facerent; his rebus in tabulas relatis, postridie kalendas ipsi inter se Prætores ciuitatum, conceperunt sacramentum huiusmodi. *Ego iuro omnibus ciuitatibus fœderatis, Lombardia, Marchia, & Romania, & OpiZoni Marchioni Malespina, me pacta omnia seruaturum, qua in tabulis pacis continentur inter Legatos Imperatoris, & ciuitatum fœderatarum conscriptis: neque auctorem futurum, ut aliquod eorum minuatur, & pracepta moderatorum obseruaturum a prasentibus Kal. Maii, usque ad XXX. annos: & hoc quincto quoque anno renouaturum, & Consules, aut Pratores, ac Credentiam mea Ciuitatis hoc iureiurando obligaturum.* Quibus transactis plerique Prætores abiere cum Legatis Constantiam; quam Cannodurum ueteres appellasse putant, ad Acronium Lacum; remq. cum Friderico, atque Henrico præsentibus VII. kal. Iulias confecere, tabulis pacis a Friderico scriptis. Postero anno Lucium Pontificem Max. Veronam ad Concilium, quod ipse indixerat, euntem Gerardus Archiepiscopus Rauennas prosequutus, cum Murinæ esset, exorauit, ut subiuncti sibi Episcopi Basilicam D. Geminiano ciuitatis Episcopo, tutelariq. dicatam, ea forte tempestate perfectam; nam octuaginta iam amplius annos ædificari cœperat; dedicaret: quod Pontifex Ardicione Episcopo, & Consulibus etiam petentibus, magna cerimonia Tert. Id. Iulias fecit. Idem quoq. VIII. Idus, Bononiæ, eiusdem Gerardi rogatu de Basilica D. Petri, quæ fuerat ex incendio instaurata, fecerat. Ab eodem etiam Pontifex Gerardus complura priuilegia impetrauit, quibus uetustissimus usus mitrarum Canonicis Rauennatibus confirmauit, in eo magno Conuentu, quem Friderico etiam Cæsare præsente, eodem anno kal. Sextil. Veronæ habuit: &

ANN. M.CLXXXIII.

ANN. M.CLXXXIIII.

Fride-

ne quid de earum, quas diximus, Basilicarum dedicatione iniuriæ nascere-
tur, has dedit ad Gerardum litteras. *Lucius Episcopus seruus seruorum Dei, Ve-
nerabili fratri, Gerardo Rauennati Archiepiscapo salutem, & Apostolicam benedictio
nem. Dignum est, & consonum rationi, ut cum ad tuæ fraternitatis instantiam, Bono-
niensi, & Mutinensi Ecclesiis impenderimus dedicationis munus, numquam ex hoc
aduersus Ecclesiam tuam, cui tamquam Metropali sunt subiectæ, & aliquantam uendi
care ualeant libertatem: Nos itaque prouidere uolentes, ne de facto nostro, contra te
uel successores tuos, iniuriæ aut scandali materia oriatur, auctoritate Apostolica con-
stituimus, ut nullum ex hoc tibi, uel successoribus tuis præiudicium in posterum genere-
tur, sed semper iam dictæ Ecclesiæ, sicut ante dedicationem, quam eis impendimus, erãt
in tua, & successorum tuorum obedientia, & subiectione, sine contradictiane consi-
stant. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis infringe
re, uel ei ausu temerario contrauenire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, in-
dignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Paulli Apostolarum eius, se
nouerit incursurum. Dat. Veronæ II. Non. Septembr.* Haud ita diu post, in tuen-
da etiam dignitate Ecclesiæ Rauennatis Lucius Pontifex insistens, ita scripsit
ad Senogalliensem Episcopum. *Lucius Episcapus seruus seruorum Dei, venerabi
li fratri... Senogalien. Episcopo, salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum ex
iniuncto nobis officio, uniuersis simus Ecclesiis debitores, cò Rauennati specialius tene-
mur adesse, quò antiquius in Christiani nominis confessione fundata, præest pluribus,
& proficit ad salutem. Cum igitur in Episcopatu tuo, & in aliys iura ipsius a pluribus
perturbentur, unde non modicum per reproborum malitiam, in suis noscitur possessio
nibus diminuta, fraternitatem tuam hortamur in Domino, & præcipiendo manda-
mus, quatenus ei in suis iustitijs tam prompta, & solicita charitate assistas, & paro-
chianos tuas, de quibus ad te querela peruenerit, appellatione remota, excommunica-
tionis censura compellas, ut Archidiacono, & fratribus ipsius Ecclesiæ super omnibus,
quæ requirent, iustitiæ non differant plenitudinem exhibere. Dat. Veronæ. II. Non.*
ANN. M. CLXXXV. *Nouembr.* Insequenti anno postquam diu litigatum apud Pontificem, & Car-
dinales fuerat, ab eodem Pontifice decretum etiam est, uti Bononiensia tam
monachorum, quam sacrarum virginum cœnobia; extra D. Bartholomæi, ac
Damiani, certam pensionem quotannis, procurationis nomine, Archiepi-
scopis Rauennatibus persoluerent: cum D. Proculi Abbas, ceterorum cœno
biorum procurator, nihil pro Bononiensibus, quod satis urgeret, apud Hen-
ricum Albanum Episcopum, cui Pontifex causam mandauerat cognoscen-
dam, attulisset. litteræ extant, hac de re, Pontificiæ, III. Non Ianuar. Vero
næ datæ. Confirmauerat etiam, cum esset Planell. eidem Gerardo, iurisdictio
nem in cœnobio Classensi, in instituendo potissimum eius Abbate, ceterisq.
quæ consueuissent, obsequiis. Cum verò Gerardus, Placido D. Ioannis Euange
listæ Abbati, iam antea anno MCLXXII. Sept. kal. Decembr. Capitis Sanda
li, qui vicus est ad Padum, & D. Mariæ in portu maiori, quæ etiam ad Padũ
est, iura, ac prædia dono dedisset, nunc constituit cum Gualfredo, Pomposia
no Abbate, ut omni sublata controuersia, pro ipso cœnobio, & plebe D. Pe-
tri in Hostolado, proq. ipsa curte Hostoladi, & pro dimidia portus Volanæ
parte, quotannis Abbas, Rauennati Archiepiscopo, Melichinos duos, &
Sturiones totidem persolueret. Miserunt eodem anno Rauennates, ex suis
multos, subsidio Bertoldi, Cæsaris Cancellarii, qui Fauentinos parere Fride-
rico

rico renuentes, in officio retinere contendebat, eò maiore indignatione, quò Galliæ Cisalpinæ ciuitates omnes, quas Fridericus, de more lustrans Regnum, & populorum uoluntates explorans, peragrarat, Mediolanum, Crema, Placētia, Parma, Regium, Mutina, Bononia obsequium prolixè præstiterant. Itaq. cum esset ob id Fauentiæ tumultuatum, popularibus aduersus nobiliores arma capientibus, Comes Iulianus, Lambertusq. ciuitatis Rectores, ad Bertoldum adeunt, & subsidium nobilitati postulant. Ille contractis ex Rauennatibus, uti diximus, & ex omni præterea Flaminia, & Comite Feretrano copiis, Fauentiam tripertito agmine oppugnat. Quamquam uerò Fauentini erumpentes, & in Rauennates conuicia iactantes, quod soli accedere, & Fauentinos bello lacessere non ausi, explicatis Principis uexillis, id tentauerint, aliquam obsidentibus cladem intulerunt, initió fugæ facto ab Foro Cornelianis, Ariminensibus, Britonorlanisq. qui cum Fauentinis sentientes, remissius ob id rem gerebant, ceterisq. sociis, magna fugæ, quasi mole, incumbentes, insigni damno fuerant, ita, ut ex Rauennatibus Oddo Rastellus, & pleriq. alii ceciderint, ex aliis item multi, signaq. capta, & in orbem adducta, dirutæq. in vrbe Comitis Iuliani, ac Lamberti domus, collectis tamen viribus, Rauennates cum Ceruiensibus ad Cesarolam infesti excurrunt, & Bertoldum incitant, ad persequendam obsidionem, expugnationemq. tentandam. Cæsenates etiam, Forliuiensesq. qui ad Durbechum habebant castra, suburbana tecta capiunt, ad pontem usque, XIII. kal. Iul. incendio excitato comburunt. Quo tandem Fauentini ad obsequium Friderico præstandum sunt coacti, Rectoribus Galliæ Cisalpinæ spectantibus, ipsisq. Zambrasio, Sebastiano, Aureo, Rainerio, & Rustico Berti, ciuitatis Consulibus curantibus: Extremo anno nouis ineuntibus consulibus Vgone Rogato, Henrico Alberici, Noteuolbo, Rainerio Drudonis Rainerii, Alberico Fauentii, Vgetto Madosio; & Vgone Saxo, inter Fauentinos, ceterosq. Flaminios, Friderico iubente, pax conuenit. Hoc tempore vrbem Rauennam in quattuordecim diuisam regiones inuenio: hæ autem sunt. Regio S. Blasii in gurgo S. Stephani in marmorato. S. Stephani in terminello. S. Marci. S. Ioannis Baptistæ. S. Michaelis. S. Agnetis. S. Vincentii de moneta aurea, quæ super plateam maiorem erat. S. Mariæ in uirtutè. S. Stephani in fundamento. S. Petri maioris, in qua erat Vbertini, Thebaldi filii, Vbertini nepotis, domus. S. Saluatoris. S. Agathæ maioris. S. Theoderici a uultu. Berta, Petri Honesti filia, patre iam mortuo, multa cœnobio D. Ioannis Euangelistæ Rauennati dono dedit: cuius donationis tabulis, hæc additur subscriptio. *Signa manuum Petri Trauersaria Comitis Arimini.* Lucius Pont. Max. postquam Argentam, quam memorauimus a Ferrariensibus, Salinguerra Torello Duce, occupatam, restituendam iussit, eamq. unà cum omnibus, quæ in Argentano agro, Archiepiscopus Rauennas possideret, Pontificiis litteris confirmauit, migrauit ex hac uita, Veronæ, Sept. kal. Decembr. in eius locum Vrbanus III. suffectus est, qui postero anno litteris suis ANN. M.
Veronæ VI. Id. Aprilis datis, concessit Gerardo Rauennati Archiepiscopo, ut CLXXXVI.
Rauennatis Ecclesiæ possessiones procul positas, & minus utiles, sicuti quæ Polæ, & in quibusdam aliis locis erant, accedente sacratorum huius Ecclesiæ uirorum consensu, alienaret, sic tamen, ut Ecclesiæ meliora prospiceret, & quam pecuniam inde contraxisset, in eius utilitatem conuerteret: earum
hoc

hoc est litterarum initium. *Cum commissa tibi Ecclesia, fauente Deo, multa per studium tuum peruenerint incrementa, & non minus usque modo prodesse curaueris, quàm praeesse, sine dubitatione tenemus, quòd utiliter ei prouidere debeas in futurũ.* Gessit hoc anno Præturam Rauennatem Lanfrancus, cuius aliquot extant acta. Gerardus Archiepiscopus postquam hoc anno XIIII. kal. Iul. in Archiepiscopio, ut pacem inter Lugienses, & Donigalianos, Iulianum præsertim Comitem, eiusq. filios conciliaret, quidquid Comes Maluicinus, de sententia Lotoringi Vgonis Saxi, Liucii Ruuerei, & Taliati Maltaliati, decreuisset, Lugienses facturos promisit, triduoq. post Comes Iulianus in frequenti Senatu Rauennæ, nomine Donigaliensium, fidem & ipse obstrinxisset, eos pactis staturos, tum Lugienses grauiter de ipso conquesti sunt, quòd ubi vadimonium illis cõstituisset, eaq. de causa, filium ipsi illius dimisissent, furtim ad opidum Lugũ uenisset cum exercitu, ciuemq. ibidem honestissimum Lugiensem occidisset, uiginti aliis, uulnera, nõnullaq. mortifera imposuisset, duos cepisset, abstulisset arma, abegisset pecus. Pauloq. post Donigalianos, ipsos quoq. irrupisse in Lugiẽsem agrum, quattuor interfecisse, alios grauiter uulnerasse. Vgulinum etiam Iuliani Comitis filium boues ad quadraginta rapuisse. Per id etiam tempus Ceruienses de Pisignani plebe, in territorio Vbertini Carrarii Thebaldi filii, ædificata, cum Rauennatibus disceptarunt. Consueuerant autem huius familiæ uiri, illius plebis tueri incolas. Rauennatumq. exercitu per ea loca iter faciente, suum clypeum ante fores templi Vbertinus collocare, nam eo viso, abstinebant omnes, omni prorsus iniuria, damnoque: Die eius templi festo, serico stragulo ad cursum proposito, ludos ibi celebres iuuentus Rauennas habebat: & quò ius suum, iurisdictionemq. ostenderet, fixerat ibidem furcas: sed Ceruienses quo tempore bellum cum Rauennatibus gessere, eò progressi, sacrum æs Campanum illius difregerant, Ceruiamq. abduxerant. Eodem hoc anno XVI. kal. Nouemb. Henricus Sextus, Rex, Rauennæ fuit, & Diplomate eo die dato, Canonicos Portuenses a vectigalibus esse immunes iussit. Testes, inter cæteros, diplomat adscribuntur, Gerardus Archiepiscopus Rauennas, Rodulfus Cæsarianæ aulæ protonotarius, Petrus Trauersaria, Comes Ariminensis, Otho Frangenspanum. Præcipiturq. Britonorii Comitibus, ne Canonicos illos uexent. Anno postmodum a partu Virginis MCLXXXVII. Pridie Id. Mart. apud Castellaranum, Fridericus Cæsar, tam Ecclesiæ Rauennati, quam Episcopis omnibus, qui illi subiiciuntur, litteras Augustales dedit, quibus immunitates eorũ explicabantur, confirmabanturq. & Vrbanus Pont. Max. Sexto Nonas, litteris suis Veronæ, ad Gerardum Archidiaconum Bononiensem, scriptis, Gerardi Episcopi decretum, de sumptu euntium ad Conuentum Rauennatem tollendo, ratum habuerat. Liberauerat enim, triginta iam annis, Canonicos suos Gerardus, a sumptibus suppeditandis, eis, qui ad conuentus Rauennates contenderent. Eodem anno Sept. Idus Aug. Petrus Comes, & Bonifacius, cum Rauennatibus, Forliuianisq. fecerunt fœdus, quo communibus consiliis, copiisq. bellum, præterquam aduersus Fridericum Cæsarem, & Henricum Regem eius filium, Archiepiscopumq. Rauennatem, gererent. Idem polliciti sunt Brignotto Iudici Rauennatis Reipubl. & Liutio è Ruuere, Thomæq. Ghetio, ac Lothorengo, eius Reipubl. Legatis; adhæc Iacobo Foroliuii Prætori, Foroliuianorum nomine agenti, reddituros illis se Castroca-

ANN. M.CLXXXVII.

strocarii arcem, sic tamen, ut præsidio eius, custodiæq. eos tantum, quos ipsi ele gissent, præficerent: iiq. iurarent, eam se illis, finito bello, Bonifacio, & Petro re stituturos: quod, & filii eorum, ubi essent quattuordecim annos nati, iurarent. Octobri mense Vrbanus Pont. cum Theobaldum Ceruiensium Episcopum, eamq. Ecclesiam, bonaq. illius omnia, quæ litteris suis Ferrariæ scriptis, manu Alberti presbyteri Cardinalis, & Cancellarii, sigillatim recenset, in Diui Petri & suam clientelam recepisset, integram tamen Gerardi Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopi auctoritatem, ditionemq. iubet esse, & ratam eam in iisdem litteris habet, ac confirmat. Nec diu post eadem in vrbe Vrbanus uita excedens, successorem habuit Albertum ipsum Cancellarium, qui Gregorii Octaui nomine insignitus est. Gerardus Archiepiscopus cum Non. Nouembr. esset Argentæ, dedit domo Hospitali, Domnicata, qui uocabatur S. Mariæ de charitate, & successoribus Vincinimici, qui tum ipsi domui Hospitali Rector præerat, multa bona; Mansum præsertim in quo ædificata ipsa domus est, prope Padū, & Bucca in panem: ut egentibus Christi fidelibus uictus præberetur, & piè ero garetur pecunia. Cum autem Clemens Tertius Pont. Max. qui Gregorio mē se Decembri mortuo, successerat; Crucem pro bello Orientali proximo anno indixisset, ipsiq. se ad illud Fridericus Cæsar, Philippus Galliæ, Ricardus Angliæ, Reges, & Otho Burgundiæ Dux, compluresq. præterea exteri Principes accinxissent, nam Saladinus, post captam Tiberiadem, exercitumq. Christianum, qui frequens ad sarcienda damna concurrerat, occidione occisum, vrbē ipsam sanctam Hierosolymam adduxerat in potestatem, Crux Domini in manus impiorum uenerat, Guido Lusignanus Rex nouus captus fuerat, & in custodiam coniectus; Italia huius appetens laudis principatum, Gerardo Archiepiscopo Rauennate, ministrante, quem Pontifex Legatum hac de re suum fecerat, frequentissimas Cruces accepit. Præcipue verò Florentiæ Rauennas Archiepiscopus, cum Quarto Nonas Februarias ad S. Donatum se deret, infinitam nobilium, ignobiliumq. manum, ultrò nomina profitentem, Sacris Crucibus insigniuit. Ceterum, ut non modò bonis externis Ecclesia Rauennas, sed etiam intimis, ac cælestibus fulciretur, decimosexto kal. Mart. cum esset Petrus Traversaria Rauennæ Prætor, ædem D. Petri, & Symonis, in suburbio portæ Vrsicinæ extructam; cui sacra domus Hospitalis adiungebatur; ordini monachorum Cruciferorum, Ioanne eius ordinis cucullato accipiente, tradidit, non sine populi Rauennatis insigni uoluptate. Ipse interea in eam expeditionem nauigaturus, Rauennatis Ecclesiæ rebus componendis operam dedit, nam Rauennæ hoc anno mense Iunio fuisse comperio. Rauennam quoq. hoc tempore Tert. Idus Iul. Ioannes internuncius Henrici de Agrioge, Italiæ legati, ad portorium Cathenæ, maltolectum uocabant, exigendum uenit, conuentumq. in Prætorio Rauennati habuit, in quo interfuere Comes Sifredus, & Ioannes è Colonia, Marchionis Chonradi Iudices, ac internūcii, Petrus Trauersaria Prætor, Vgo Berardengus, Vgolinus Salomonus, Vgo Saxus, Thedericus Maltaliatus, Maltaliadinus eius filius, Liutius è Ruuere, Rigo Vbertellus, & ceteri complures. Idibus Sextil. Cardinales Rauennates; ita enim omisso Canonicorum titulo in iis tabulis appellantur; Farulfo cœnobiorum D. Georgii, & D. Mercurialis Abbati, concesserunt cœnobium Diuorū Philippi, & Iacobi, in vrbe Rauenna, prope murum situm, qui latus dicitur, & multa

ANN. M. CLXXXVIII

multa etiam alia in fundo Benazano. Gerardus Archiepiscopus postero annõ,
Alexandrum Liuiensem Episcopum, Vicarium suum fecit; & nauibus Vene-
tis cõscensis, in quibus maxima copiarum pars deuehebatur, secum ducto ex
subiunctis sibi Episcopis, Ioanne Fauentino in Orientalem expeditionem a-
biit, cum se illi Pisanus Archiepiscopus iunxisset. Sunt qui scribant, Venetæ
Classis Ducem, Archiepiscopum Rauennatem fuisse, Pisanæ; quam quinqua-
ginta conflabant triremes, Pisanum. Cum autem Tyrum aduenissent, magno
adiumento iis fuere, qui a Saladino acerrimè oppugnabantur. Ceterum ea so-
luta obsidione, cum ad circumuallandam Ptolemaidem accessissent, aduenié
te cum recentibus, instructissimisq. copiis Saladino, atroci commisso prœlio,
Gerardus Archiepiscopus, strenuus Dux, & pius adhortator æquè factus, insi
gnis religione, armisq. dum hostes summa ui petebat, & tuebatur suos, occu
ANN. buit, & secum unà Fauentinus Antistes. Allato in Italiam nuncio de Gerar-
M.CXC. di morte, in eius locum Guillielmus, qui & Guillielmotus, è Cautiano, & Otho
dictus est, sufficitur. Hic, de more, Ecclesiæ suæ ditionem inuisens, multa vbi-
que conformauit, cumq. populus Rauennas cum sacratis uiris de emphyteuti-
co bonorum iure disceptaret, eoq. iam uenisset disceptatio, uti Rauennates è
sacris huius Diœcesis ædibus, Rectores eiecerint, ita, ut res ibi Diuina non fie
ret, & alios reposuerint, qui gererent prædiorum, & fructuum curam, quam-
quam populus diris ab Guillelmo ob id deuotus est, tamen deinde cum sacra
tis uiris conciliatur eiusdem opera, ad concordiamq. accedente Petri Trauer
sarii Rauennæ Prætoris auctoritate, adducitur. Ceterum Friderico Cæsare,
Armenia minore in potestatem redacta, multisque præterea captis vrbibus,
in rapido amne, quo lauandi causa descenderat, submerso, eius exercitus ma
ximus, & fortissimus paulatim consumptus est. In Imperium illi subrogatur Hé-
ricus filius, quem alii Quintum, hoc nomine, sextum alii faciunt. illiq. Pon
tifex constantiam in matrimonio collocauit, Rogerii Siciliæ Regis filiam, ip-
so Siculo, Neapolitanoq. Regno, quod Tancredus, Rogerii, ex Pellice, filius
occupauerat, doti dicto. Guillielmus Archiepiscopus, haud ita diu post Ge-
nuam abiit, eò missus ab Henrico Cæsare, petiit à Genuensibus; cum Legatio
nis socium haberet Ansaldum Strictum Placentinum; Henrici nomine, ad-
uersus Trancredum Siciliam occupantem, subsidia, eaq. impetrauit: Guil-
lielmo enim Rege Siciliæ mortuo, Siculi Tancredum suffecerant, Rogerii Du-
cis Calabriæ filium, Rogerii Regis nepotem quod, & ægrè admodum Clemés
Pontifex tulerat, qui Regnum illud fiduciario iure, ad Romanam Ecclesiam
ANN. recidisse, cum Legitimo nati matrimonio deessent successores, affirmabat.
M.CXCI. Sed dum animum Orientalibus cladibus, quæ quotidie afferebantur, oppres-
sum, in hanc etiam curam intendit, morte sublatus, successorem accepit Cæ-
ANN. lestinum tertium. Anno a partu Virginis supra millesimum centesimum, no-
M.CXCII. nagesimo secundo, duodecimo kal. Mart. Guillielmus Archiepiscopus Cer-
uiam profectus, eius Consules ciuitatis sacramentum apud se dicere impera-
uit: Adfuere, Lantherius Comes Flaminiæ, quam Romaniam hæ tabulæ ap-
pellant, Ceruiensis Episcopus, Ioannes Palmerius, Lothorengus Vicecomes,
ANN. & alii complures. Idem sacramentum opidi Riuersani incolæ dixerunt Proxi-
M.CXCIII. mo anno Petrus Trauersaria Comitis Guidonis Guerræ subsidio accurrit, qué
Fauentini tandem ad opidum Douadolam illis dedendum adduxere. Guil-

lielmo

liemo Archiepiscopo, Cælestinus Pont. concessit, ut bona quædam Argenta nis, capto de fratrum, fideliumq. Rauennatis Ecclesiæ, sententia, consilio, iure Emphyteutico, traderet, dum inde accederet ad Ecclesiam Rauennatem utilitas: extant Pontificis litteræ, Laterani. III. Non. Decembr. Pontificatus anno III. datæ. Erant autem hoc tempore non mediocria dissidia inter Rauennates, Ariminensesq. &, ut illa ferebant tempora, coacta aliquot militum manu, utrimque agri diripiebantur, & incendebantur, ac passim trucidabantur aduersæ partis homines. Huius fuerat belli occasio, quòd Ariminenses salem accipere, uti consueuerant, a Ceruiensibus, & portoria, quæ debebant, soluere negligerent. Itaque Guillelmus, qui & Villelmus scribitur, ut Archiepiscopi munus impleret, cum diu, multumque laborasset anno ANN.
tandem M C X C I V. pridie Non. Septembr. in Archiepiscopatus Prætorio, M.CXCIIII.
non modò ad concordiam eos, sed ad fœdus etiam ineundum adduxit, quo se mutuis exercitibus, ac stipendiis, cum occasio ferret, iuuarent. Interfuit his, cum Guillelmus ipse Archiepiscopus, tum Azo, Rauennæ Prætor, cum paulò ante Guillelmus Genua reuertisset, quam ad Vrbem officii causa Henricum Cæsarem denuò Siciliam, Tancredo mortuo, repetentem, fuerat comitatus. Postero anno, recepta Sicilia, Neapolitanoq. Regno in potestatem ANN.
adducto; nam Sybilla Tancredi uxor, una cum Guglielmo filio, puero, ni- M.CXCV.
hil repugnarunt; in Galliam Cisalpinam Henricus rediens, Rauennæ Ducem, Marchoaldum Anniniuilerium, dapiferum suum, declarauit, quem etiam Anconæ Marchionem constituit. Plerique auctores sunt, id Henricum fecisse, ut Pontificem vlcisceretur, a quo fuisset de piorum societate exterminatus. Marchoaldus Prouinciæ constituendæ intentus, fœdus cum ciuitatibus nonnullis icit, quod quoniam plurimum facit ad cognoscendum, quanta illius esset Præfecturæ, & Ducatus auctoritas, hic apponendum integrum duxi. Sic autem habet. *In nomine Domini: Anno ab incarnatione eius M. C X C V. die X V. mensis Iunij. Indictione XIII. Arimini, in camera Episcopi Ariminensis. Concordia quæ fit inter D. Marchoaldum, & Vbertinum Potestatem Rauennæ, talis est. In primis, quod Rauennates debeant iurare fidelitatem Domino Marchoaldo, sicut alij homines de Romania fecerunt, qui ei iurauerunt: & debent tantum addere iuramento, quòd concordiam factam inter se, & eum, de facto Ceruiæ, firmum, & ratam habebunt: & iurabunt illum, & suos liberos retinere partem, quam habebant in Ceruia, contra omnes personas hominum, nec auferenti, nec auferre illi uolenti consentient. Ceruiam uerò communiter habere, & tenere debeat in hunc modum, ita quòd Marchoaldus, ac sui liberi debeat habere tertiam partem bannorum, placitorum, portus, ripatici, catenæ, districtus, iurisdictionis, omniumq. ciuitatis redditunm: aliam tertiam partem Archiepiscopus: aliam tertiam, Rauennates debeant habere. Banna uerò salis, ripatici, redditus catenæ, communi debeant imponere uoluntate, & de his omnibus, & alijs, quæ in antea posuerint, siue fiendæ concordari debeat, sine malo ingenio, ad eorum utilitatem, nec debeat in hoc fraude aliquam habere, quo minus concordentur. Sal namque totus, qui nauibus uehitur, Rauennam portari debet: nec aliò, sine communi transuehi uoluntate. Sal te datur, sicut alius sal de ciuitate uenditur, & alij Rauennates uendent. Per terram sal non portetur, nisi communi uoluntate, & Ecclesiæ Rauennæ: Et Rauennates, debent ibi suas possessiones, & earum fructus, saluos habere, ita quòd prædictis bonitatibus*

nullatenus derogetur, neque in bannis, neque in uectigalibus, & alijs omnibus, quæ ipsi præbeant, ut communi uoluntate fuerit constitutum: & Dominus Marchoaldus promittit Rauennatibus, quòd confirmabit eis prædictam tertiam partem, secundum prædictum modum, per suum, & nullum malum, nullamque molestiam inde faciet illis, nec consentiet facienti, & si eam amiserint bona fide illam recuperare iuuabit, & suum priuilegium, Domini Imperatoris priuilegio faciet confirmari: & similiter faciet, quòd Archiepiscopus eis per priuilegium confirmabit bona fide, sine fraude: Et si confirmare noluerit usque ad festum omnium sanctorum proximum, debeat esse Dominus Marchoaldus ad uoluntatem, & præceptum Potestatis Rauennæ, uel Consulum Rauennæ, qui pro tempore fuerint, de prædicta tertia parte Archiepiscopi, quam habere debet in Ceruia. Ad hæc promittit Dominus Marchoaldus, quod Rauennam, & eius districtum in bono statu, & honore conseruabit. Secundum eorum antiquam consuetudinem: saluis regalibus, quas Imperator, & ipse Marchoaldus in ciuitate Rauennæ, & eius districtu habere consueuit. Rauennates debent facere rationem Cæsenatibus, Britonoriensibus, Forliuiensibus, & Forlimpopul. si de eis conqueri uoluerint, Salua in omnibus his fidelitate Domini nostri Imperatoris, hæc omnia suprascripta adinuicem firma tenere promiserunt per stipulationem, sub pœna centum marcharum argenti, & soluta pœna, omnia suprascripta maneant firma. Ego Ioannes Dei gratia tabellio, od omnia suprascripta interfui, & sicut superius legitur, scripsi. Testes rogati interfuerunt, Petrus Trauersaria, Malatesta, Bartolus de Pilio, Rainerius de Vbertino, Louisinus index, Isaacius index, Rambertus de Monaldus, Gerardus Decia, Rodulfinus Iudex, Leonardus Porcellus, ad omnia suprascripta. Item eodem die in præsentia prædictorum testium, talis concordia facta est, inter Dominum Marchoaldum, & Vbertinum Potestatem Rauennæ, de sale Ceruiæ, per terram deferendo non debet deferri cum plaustris, sed tantum in saumis iumentorum, & asinorum, & equorum, & mulorum: & de unaquaq. sauma, non debeat accipi, nisi quattuor den. pro datio: & nulla ciuitas debeat impedire homines uenientes pro sale, Ceruiam. Et si Rauennates uenerint cum plaustris suis, saumerijs, tantum debeant dare nomine dacij, quantum illi, qui deferunt per Regnum, secundũ quod cap. homines tantum de districtu Rauennæ. Rauen. pro sale uenientes, pro suis uictualibus, pro dacio nihil soluent de catena Ceruiæ: ubi sunt concordes, quòd pro milliario salis, non dentur a Rauennatibus, uel ab alijs deferentibus Rauennam, ultra XVIII. Sal. & nulli homines de Romania debeant uenire Ceruiam, pro sale, nisi ab Imola, usque Ariminum, & ultra Imolam sal non debeat deferri. Per aquam uerò a Rauen. possit etiam deferri ultra Imolam. Et ego Ioannes Dei gratia Rauennas tabellio, scripsi prædictam concordiam, sicut superius legitur. Guillielmo Archiepiscopo Henricus Cæsar Comitatum Argentæ confirmauit, id autem est, ut ipse suo diplomate explicat, ipsam Argentam, Portum, & totam plebem de Portu, scilicet caput Sandali, Grasulum, Ripa persicum, Virgundinum, Portum Veterariæ, & Sandalum: Maierium quoque, Cauallum, & Curtem de podio, plebem S. Viti, cum hominibus suis, & quidquid in ipsa plebe Ecclesia Rauennas habebat, & in libolla, & alias, ut idem ait, capellas, homines, placitum, districtum, iurisdictionemq. a principio eius Comitatus, Rauennam usque: *Non obstante priuilegio, uel scripto Ferrariensium, contra ius Rauennatis Ecclesiæ, ab Imperiali Maiestate impetrato.* In hoc diplomate Henricus, sextum se inscribit, Archiepiscopum autem Rauennatem, fidelem, & dilectum

Principem

Principem suum appellat. Dat. Vuormatiæ. IIII. kalend. Decembr. Indictione XIIII. anno Domini MCXCV. Postero, Alamannus, Salinguerra, ac Rusticellus Rodulfi filii, nomine suo, Petrique Falcoli, & Petri Gregi, donarunt Gugliemo Archiepiscopo, & successoribus in perpetuum, omnes homines, qui olim in Collina Græcorum, tum in monte Antignano incolebant, in castro nouo: excepto quod sibi, suisque filiis omnia munera, officiaque seruarunt, quæ ipsi eorum possessionibus debebant. Accepit magna uoluntate opidanorum, possessionem Non. Martii, Rambertus Archiepiscopi procurator, quem Vicecomitem uocant: cum denuò declaratum esset, Archiepiscopo se illos præstare, quidquam nolle, extra pedites, equitesque, Hostem, & Caualcatam appellabant. Crescentibus uerò in dies Trauersariorum viribus, Petrus eius princeps familiæ, non Rauennatibus modò suis, sed finitimis populis, ac Regulis carus erat. Salinguerra autem Torello, qui duro imperio Ferrariensibus præerat, Rauennatum fines occupante, graues cum eo ob id simultates exercuit: quas cum deponere Salinguerra nollet, Petrus eodem hoc anno a partu Virginis MCXCVI. quo fuit Rauennæ Prætor, nacta occasione, Azzum Octauum Estensem hortatur, Opizonis Quincti filium; qui demortuo tum primum patre, Ferrariæ commorabatur; ut Marchesellam, Adelardi Marchesellæ filiam, in matrimonium duceret. Cum enim hæc fœmina, patri, & Guillelmo patruo, qui Picentibus præfuerat, & Ferrariensibus, dum illos aduersus Rauennates tueretur, sola esset hæres, facile futurum putabat, ut Ferrariæ dominatum, Salinguerra excluso, assequeretur. Quod cum Trauersaria, Azzoni primum, mox Marchesellis; quibuscum intercedebant ueteres sibi necessitudines; persuasisset, & duxisset Azzo Marchesellam uxorem, Ferrariensesque ob id Estensem honestiore loco, quam Salinguerram, deinceps haberent, fecit, ut ad Ezzelinum Salinguerra confugiens, eius filiam uxorem duxerit. Vnde haud ita diu post, demortua Marchesella, Azzoneque se ad opidum Atesto recipiente, pristinam Salinguerra dignitatem, ac potentiam Ferrariæ consequutus est. Auctores nonnulli sunt, Guglielmum hanc fratris filiam, ea condicione, reliquisse, omnium opum suarum, quæ ingentes erant, hæredem, ut Iacobo Salinguerræ filio, tollendarum dissensionum causa, nuberet. Sed Petrum Trauersariam, Almerico Iocolo iuuante, ne magis cresscerent Salinguerræ uires, è Salinguerræ domo tractam; Azzoni Estensi uxorem dedisse. Hoc anno Cælestinus Pont. Max. Diuæ Mariæ in portu cœnobium, in fidem, ac clientelam suam, & Pontificii solii recepit, ab omnique tributo immunem esse iussit. Montis Alboti incolæ, se pacta seruaturos Guillielmo Archiepiscopo Rauennati, quæ fuerant facta in opido Argenta, & cum eodem Archiepiscopo societatem inituros iurarunt. Proximo, a multis Argentanis sacramentum apud se dici Guillielmus imperauit, cum esset Argentæ Nonis Ianuar. adessentq. Comes Vbertus, & Comites Gerardus, Guidoq. fratres, è Conio, Lothoringus Peppi Azzi, & alii. Ceruienses quoque XVI. kal. Mart. qui diu secum certauerant, restituit in integrum: tandem verò ita inter eos conuenit. Quotannis colligere bis salem Archiepiscopo fas esto: Annonæ is modia; sestaria appellant, duo, pro

ANN. M.CXCVI.

ANN. M. CXCVII.

pro fumante, ut eius utar uerbis. Salisq. tributum, quod uocabatur fodrum, in quadragesima. S. Martini habeto. Episcopus, & Canonici, Epulum illi bis, Respublicæ Ceruiensis, ter, si uenerit Archiepiscopus, præbento. Qui Ceruiæ carnes uendiderint, denarios eidem duos soluunto. Ex maleficiorum mulcta, certa illius pars esto. Insequens annus multas in Flaminiam

ANN. M.CXCVIII perturbationes intulit: Mortuo enim Cælestino Pontifice, Innocentius Tertius, ex Comitibus Signiæ, subrogatus, nihil sibi potius duxit, quàm occupatam a Cæsaribus Ecclesiasticam ditionem recuperare. Itaque Archiepiscopo Rauennati scripsit, ut ipse, subiunctique illi Episcopi, Carsendino adessent Subdiacono, & Legato suo, iuuarentque quibus possent auxiliis exercitum, quem ad recipiendum Rauennæ Exarchatum, & Comitatum Britonorii, in Flaminiam mittebat. Rauenna partes prima Pontificis sequuta, est quippe quæ ciues suos haberet, Petrum Trauersarium in primis, Pontificiarum partium studiosissimos. Cæsenates difficiliorem opinione expeditionem Carsendino reddiderunt, quòd se ostendissent maxime pertinaces. Quamobrem ubi eos Carsendinus notauit sacrorum interdicto, accitis Rauennatibus, expugnationem adoritur. Cum Rauennatibus, quorum erat Prætor hoc anno Milo, ualidam iuuenum cohortem coniunxit Gutfredus Confalonerius Fauentinorum Prætor, ut Rauennatibus eam petentibus satisfaceret: coniunctis copiis, Cæsenates tandem ad auctoritatem Ecclesiæ reuocati. Durior Foroliuiensium fuit prouincia, qui non solum Robertum Romanum, vrbis Præfectum, rem ad Ecclesiam retrahentem, populari in foro concitato tumultu, cum aliquot sociis obtruncarunt, sed ipsius nepotem Pontificis nocte captum, cum plerisque aliis, necarunt suspendio, & eruptione ex vrbe facta, in Rauennatem agrum excurrunt, & Ceruiam adimunt Rauennatibus. Verum Aduenientibus Bononiensibus, quorum gerebat Præturam Vbertinus Vicecomes Placentinus, iamque Carsendini vocatu, eductis copiis, aliquot PoroCorneliani agri castra, ceperant, vastatione agris illata; ad pacem petendam, & obsequium Ecclesiæ præstandum, adducti: Guglielmus Archiepiscopus, cum esset sexto kalend. Aug. Argentæ, nomine suo, Ecclesiæque Rauennatis, ac successorum a Ioanne de Curte emit prædia multa, paludesque in agro Argentano sitas, quæ iis tabulis sigillatim explicantur, quæ adhuc in tabulario Vrsiano extant, scriptæ Innocentii Pontificatu, nullo Imperatore Regnante. Hoc autem est idcirco appositum, quia licet Henrico sexto Messanæ mortuo, anno superiore, Philippus Friderici Imperatoris filius, Dux Tusciæ, & Bertholdus Zaringiæ item Dux, & Otho Henrici superbi Saxoniæ Ducis filius, de Imperio decertarent, nullus tamen habebatur adhuc legitimus Imperator. Petrus Trauersaria, & Rauennates, quo minus hostium iniuriis paterent, acriusque illatas repellerent, hoc eodem anno, Legatis Ariminum missis, coram Girardo Bononiensi, Arimini Prætore, cum Ariminensibus, ac Picentibus fœdus instaurarunt, his potissimum pactis, ut Rauennatibus, Ariminensibusque militibus, cum iuerint Picentibus, subsidio, Picentes, nec stipendium numerent, neque annonam præbeant: idem contra, Picentes faciant. Si obsidione; quod absit; cingantur, Rauennates, Ariminensesve, Picentes equite illos, ac pedite, sine fraude, aut dolo

pro

pro uiribus, terra, ac mari iuuent, annonámq. præbeant. Idem pro Picentibus, Rauennates, Ariminensesq. faxint. Ex Rauennatibus, aut Ariminensibus, si quis in Picentum finibus capietur, eum, eiusq. bona recuperare pro uiribus, optima fide Picentes curent. Idē faxint Rauennates, Ariminensesq. ex his omnibus, Venetos, & Pisaurenses excipientor, quibus promissum nihil sit. Si fuerit obsessa vrbs Fanum, subsidio illi, equite, ac pedite, terra, marique aduenniant. Fauentinis, ac Bononiensibus, ceterisq. qui hoc fœdus inire secum voluerint, locus, ex huius fœderis moderatorum uoluntate, pateat. Iurarunt ex Aesinis frater Giottus, & Ioannes Alberici, Ex Senogalliensibus Ioannes Attulinus. Ex Ariminensibus Ioannes Mores, Baldinettus Iudex, Bulgarus Nāzollus, Nicola a platea. Ex Fanestribus Ioannes Rusticus, & Rainerius è Ripa. Eodem hoc anno III. kal. Decembr. Gaiebanæ, Henricus Episcopus Mantuanus, assentiente, iubenteq. Guillelmo Archiepiscopo Rauennate, Vgutione Episcopo Ferrariense, Attoni Pagano præcepit Rauennæ, & Isacco Ferrariæ Prætoribus, ad hæc Oratoribus Mantuanis, ut suorum quisq. Isaccus præsertim Salinguerræ Mantuani, Iacobi Bernardi Prætoris nomine, inducias usq. ad IX. kal. Febr. iurarent. Quod factum est: inde Archiepiscopus vnà cum Episcopis decreuit captiuos utrimque dimitti, sed obsides dari. Postero anno septimo kal. Mart. coram Episcopo Cymacliense, Guglielmo è Mapello, & Ioanne Iudice Cremense, & Azzolino Marchione Estense, aliisque pluribus, in opido Argenta, Vgutio Episcopus Ferrariensis, assentientibus Guillielmo Archiepiscopo Rauennate, & Henrico Episcopo Mantuano, a die Dominico proxime futuro ad tres hebdomadas colloquium, conuentumq. indixit, quò conuenire, dato iusiurando, iussit, Rauennæ, Mantuæq. Prætores, in loco Regum cum Legatis suis. Præcepit & Prætorem Ferrariæ ad eum Conuentum prope Mutinam, cum suis Legatis, accedere, ita ut inter vtramque ciuitatem res conuenirent: Adhæc ex eiusdem Archiepiscopi, Episcopique sententia inducias inter ciuitates Rauennam, Mantuamq. ex una parte, & Ferrariam ex altera, ad octauum à Paschate diem, iuxta superiorum induciarum, ad Gaibanam pactarum condiciones, laxauit: eas Prætores libenti animo acceperunt. Mox Tertio Idus Mart. inter Guillielmum Archiepiscopū, suo, & Argentanorum nomine, ac Attonem è Pagano Rauennæ Prætorem, nomine Reipubl. Rauennatis, ita conuenit. Opidi, comitatusq. Argentæ incolæ tributum exigunto, & Rauennatibus danto: Vrbis, castrorum, & suburbiorum expurganto fossas, excauantoq. cum idē Rauennates, aut qui in planitie Rauēnati sunt, fecerint. Arma Argentani habento, ut Rauennates habent. Pacem, bellū, fœdusq. ex Rauennatū uoluntate faciunto. Argentanus si Rauennatem læserit, Rauennam ad causam dicendam, & mulctam ex Prætoris, aut Consulū Rauennatū sententia accipiendam, uenito. Rauennates, eo loco Argentanos habento, quo habent planitie Rauennatis incolas. De bello, pace, fœdere, quæ dicta sunt, de pediteq. atq. equite mittendo, & ne Argentani, ciuitate Ferrariensi donentur, nec in eā habitent, Rectores Rauennates, edicto, Argentæ, & in omni eius comitatu edicunto. Dimidiam mulctæ partæ, si quis contra fecisset, Archiepiscopus, ceteram Respublica Rauennas habento. Argentæ Vicecomes Archiepiscopus, Rauennæ sit natus, & domo, possessioneque ciuis Rauennas. Rauennates æquè, ac Archiepiscopus, portas, suburbii Argentæ ANN. M.CXCIX.

 turres,

turres, si quæ erunt, & turrim castri Argentæ, præsidio firmanto. Argentani se pro Ecclesia, & Republica Rauennati suburbium, & castrum Argentani seruaturos, Rauennates, uinum, ac salem, & ceteram annonam Argentanis se daturos iuranto. Guillielmus Archiepiscopus nullam de Argenta pactionem cum aliquo facito, absque Rectorum Rauennatum sententia, in Senatu accepta. Hoc sacramentum omni quinquennio Argentani omnes intra XIIII. & LXX. annum ætatis renouanto. Loca Comitatus Argentæ in his tabulis hæc numerantur. Villa portus, villa Materii, villa Sandali, uilla portus Vetrariæ, uilla Virgundini, uilla ripæ de persico, & Corzosri, uilla Capitis sandali, uilla Grasulli, uilla portus Ruptæ, & totus alius plebatus portus, ... locus S. Blasii, & locus S. Mariæ in filo. Multa apposita est librarum Rauennatium mille. Atto Rauennatium Prætor, hæc promisit, accepitq. omnia. Adfuere testes Petrus Corbus, Bartholomeus Archiepiscopi nepos, Vgo Gozus Iurisperitus, Margottus, & alii. Eodem hoc anno V. kal. Augu. Venetiis Marcus Episcopus Castellanus, cui Pontifex delegauerat causam, secundum Guillielmum Archiepiscopum Rauennatem, aduersus Comitem Ingelpretum è Goritia, & filios Oderici Polensis, sententiam, de domibus, & prædiis Polæ constitutis, quæ Ecclesiam Rauennatem spectabant, tulit, teste, inspectanteq. inter complures alios, Alberto Ceruiensi Episcopo. Ceterum, ut vbique Ecclesiæ suæ Rauennatis bona Guillielmus constitueret, abiit proximo anno Pisaurum, atque ibidem Octauo kal. April. Petro Andreæ, Rauennati, Pisaurensium Prætori, Reipublicæ, populi, ciuitatisq. Pisauri nomine accipienti, in annos futuros centum, concessit montem, cognomento Cagnanum, in agro ipso Pisaurensi, prope riuum Catilianum, diffluentem a Nubilaria in terram, ea uia, qua ad triuium antiquum itur. Testis interfuit Lazarus D. Apollinaris in nouo Abbas, ipsius Legatus, procuratorq. Archiepiscopi, & Vgo Rauennas, Reipublicæ Pisaurensis Iudex. Per idem tempus cum Salinguerra conceptum in Trauersarium, & Rauennates odium amplius continere non posset, accito Veronensium, ac Mantuanorum subsidio, repente Argentam adortus, opidum barbara crudelitate diripit: cumq. alii Rauennates eò accurrissent, opem, si res ferret, suis, qui in præsidio opidi erant, laturi, ab Salinguerrianis partim acerrimè oppugnantibus, partim in insidiis locatis capiuntur, & Ferrariam catenati ducuntur, ubi in fœdissimo, teterrimoq. carcere pleriq. discesserunt è uita, catenæq. ferreæ, uti sempiterni ludibrii monumentum, In D. Georgii appensæ sunt. Per sex menses in custodia habiti, primum quotidie antequam comederent, mox singulis mensibus, certam pecuniam Reipubl. Ferrariensi numerare, ad extremum, librarum salis tercenties mille dare coacti: cautumque ne reædificaretur opidum, neu castrum, neq. propugnaculum quodpiam ultra S. Albertum. Qui ultra Padū sunt, tributum Ferrariensibus penderent, & eos milite iuuarent. His pactis si Rauēnates non starent, quidquid illis ditionis ultra Padum esset, id Ferrarienses deinde haberent. Hæc autē eò maior Rauennatibus clades est uisa, quòd Foroliuiani Ceruiam a Rauēnatibus, receptā denuò aggressi, pulsoq. Rauēnati præsidio, eam vrbem occupauerant. isq. annus Rauēnæ maximè grauis, ac pestilens fuit: cum homines intra uigintiquattuor horarum spatium, sanguinis fluxu de naribus, interirent: quæ eadem pestilentia omni quoque Flaminiæ, atque etiam Etruriæ communis extitit: cum

ANN. M.CC.

tamen

tamen Fauentini, nihil ob id deterriti, assidua cura opidum Cosmam, quod iuxta riuulum eiusdem nominis, extruere aduersus Foroliuianos cœperant, anno MCLXXX. hoc anno absoluerint, & exercitum in eosdem Foroliuianos compárauerint. Extremo anno X. Kal. Decembr. Benedictus D. Hilari Galliatensis Abbas, monachis suis assentientibus, cum esset Ceruiæ, confirmauit Guillielmo Archiepiscopo Rauennati, Ecclesiæ nomine, iure Emphyteutico, dimidiam partem iuris, dominatus, ac uectigalis, quæ habebatur in castro Ciuitella, eiusq. curte, in monte Veclo, in fossa Luparia, in Collina, in Pato, in monte Rouereto, in Fasale, in Porticello, in monte Leo, in Metteleno, in S. Martino, in ceterisq. omnibus, quæ . . . Britonorii olim ab Ecclesia D. Hilari habebat: Testis adfuit Albertus Ceruiensis Episcopus, atque item alii. Per idem tempus, Venetiis, Lusignana familia Rauennas, cum ANN.
multos iam annos senatoria, & patricia in ea amplissima Ciuitate fuisset, in M. CCI.
Philippo Lusignano finem habuit. Postero anno Præturam Rauennatem gessit Albertus Scapus: Rauennates, cum Ceruiensibus, ForoPompilianis, Britonorianis, Abbate Galliatensi, pro Foroliuianis, aduersus Fauentinos, quibuscum Bononienses, & ForoCorneliani erant, ad Castellionum strenuè pugnarunt: Cum autem tumultuaria acciderunt multa prœlia, tum illud fuit in primis celebre, ac penè iustum, cum sese Fauentini magno impetu in Foroliuianos pedem referentes ad amnem Montonem, qui ante suburbium Sclauoniæ fluit, intulerunt. Nam & fortiter reiecti, & Guglielmus Rangonus Bononiensium Prætor, qui cum Carrotio, & fortissima manu in expeditionem uenerat, milites suos in eas angustias accurrere subsidio, ut plerique scribunt, abnuit. Paucis ante diebus, prid. Non. Maii. Guido fili Arardi, restituturum se Reipubl. Rauennati, prædia quædam, nec sacramentum apud Fauentinum Prætorem dicturum, iurauerat. Cæsenates Tert. Idus Septemb. Ceruiam expugnant, magnam partem incendunt, iuratum a Ceruiensibus obsequium & obsides extorquent, cum neminem desiderassent ex suis. Tradunt aliqui, Fauentinorum id gratia factum: qui Guidone Guerra, & Abbate Galliatensi ad suas partes abductis, coniunctisq. cum illis, & cum ForoCornelianis, ac Bononiensibus copiis denuò Castellionum obsidere: Verum ubi Rauennates opem cum sociis opido laturi, sese ad montem Poggiolum in conspectum dedere, tantus incessit animos hostium timor, ut ForoCorneliani domum redierint: & Fauentini nouum a Bononiensibus subsidium postulauerint: neque uerò frustra, quando Bononienses forti, atque infesto exercitu, ex vrbe, Quincto Idus Octobr. educto, secumq. reductis ForoCornelianis, aduer us Rauennates processerint. Sed Rauennates cum se longe impares tantæ moli cernerent, noctu abeunt: Fauentini opido potiti, magnam partem illud inflammant. Paulo tamen post, ita conuenisse inter Rauennates, Bononiensesq. reperio, ut ex iis tabulis, quamquam uetustate, locis aliquot, exesis, potest cognosci. *In Christi nomine, amen. Iuro ego ad sancta Dei Euangelia habere, & sequi, & obseruare preceptum, & precepta Domini Petri Trauersariæ, & Vbertini, quæ mihi . . . . . de facto Bon. vt Bononia perueniat ad specialem amicitiam, & societatem, & adiut . . . . Rauen. de suis negociis. Vel vt commune Bon. eis Rauennatibus, vel sui . . . . & hoc sacramentum faciam fieri a decem bonis viris de mea parte, qua . . . . ad prædicta peragenda: & credentiam, quam mihi preceperint super his.*

his . . . . . tate, hac omnia obseruabo, bona fide, sine fraude, remota omni malitia. Nomina eorum, qui . . . . hac. Guido Lambertini, & Iacobus de Bernardo. Actum hoc iuramentum in Camera palatij Domini Petri Trauersaria, in prasentia Domini Comitis Maluicini, Comitis Bernardini, Henrici de Vbertello, Berardi Gambulli, & aliorum plurium, & in prasentia . . . . quibus hoc sacramentum factum fuit, scilicet Domini Petri Trauersaria, & Domini Vbertini: hoc datum est sub anno Dominica Incarnationis MCCI. die . . . . mensis Octobris, Indict. IIII. Rauenna. Valentinus Rauennas tabellio, & communis Rauenna nuncius . . . . nomina illorum de Bononia, qui iurauerunt secundum quòd Guido Lambertini, & Iacobus de Berardo adstricti erant iurare facere, sunt hac. Alberto de Menso, Roland dus de Manfredinis, Bucca de Ronco, Auxellinus de Vspinello, Girardus Capuan. Bastardellus, Rolandus Domina Taudisca, Guido Alberici Scannabici, Guidettus de Maio, Vguizon de Auxiletto, Resu sensus, Rodulfi, Bagarottus Iudex, Alberto de Rusticanis. Nomina illorum Rauennatum, qui super ea, qua dicta sunt, credentiam iurauerunt, sunt hac. Guido Signorelli, Signorellus de Musio, Vgo de Cotto, Vgo de Alberto, de Vgolino, Buccolus Azzolenus, Bartolus de Pratis, Michilinus, Deus dedit de Signorello, Vguizon de Vbertino, Peppo de la Virde, Vgo de Gezzis, Deus te saluet, Lambardanus, Arconus, Albertus Saffoli, Guido Rambaldi, Herminius, Ioannes Scarabigola, Ioannes de Paganello, Guido de Atugliano, Guido Pagani, Saracenus Vgonis Volpe, Peppus de Bulgarello, Forasterius, Paganellus da Palazzo, Vguizzon de Oddis, Ioannes Porcus, Bernardus Ioannis Palmerij, & alij multi.

Sub id tempus Guillielmus Rauennatum Archiepiscopus; quem nonnulla eius ætatis monumenta Vuillelmum de Cauriano appellant; cum diligenter Ecclesiam administrasset, de uita decessit, cui Albertus subrogatur, non absque contentione, Rauennates enim facrati uiri, diuisi in partes duas, alii Diuæ Praxedis Cardinalem, præstantem uirum, alii ForoCorneliensem Episcopum postulabant. Verum Innocentius neutrum probans; Cardinalem, quòd eius opera longè magis, Romanæ, & Rauennati Ecclesiæ esset profutura, si eo Archiepiscopatus munere non occuparetur; ForoCorneliensem Episcopum, quòd a paucioribus postulatus fuisset, quàm ut tertiam partem complerent; alium iubet Archiepiscopum designari: sed illis non unum sentientibus, tandem Albertum Pontifex Archiepiscopum fecit, Rauennatibusq. dedit. Is cum vir impiger esset, & spiritus militares gereret, Venetæ Classi in Saracenos paratæ, Imperator, ut tradunt plerique, præfuit: postero tamen anno pri-

ANN. MCCII. die kal. Septembr. concessit Guido Boni Comitis, & fratri illius Rainaldo, eorumq. filiis, ac nepotibus, quartam castri Bifurcæ, & castri Bifurcellæ partem, quæ sunt in Ariminensi, in plebe S. Laudicii, eaq. de re tabulas renouauit: ipsi fidem Archiepiscopo sacramento obstrinxerunt, eiusq. successoribus. Petrus Trauersaria hoc anno, eius uxore Aicha assentiente, multa cœnobio Portuensi dono dedit. Rauennates mense Decembri, Octauo kal. Ianuar. ad Castellionem cum Cæsenatibus prœlio certarunt, coniunxeruntque cum Rauennatibus, Foroliuiani suas copias: Captus tamen est Petrus Trauersaria, & septemdecim secum milites. Quapropter Fauentini, qui tum captiui a Foroliuianis prope Fratariam facti, in Foroliuiano carcere duriter habebantur, ita ut è lucernis oleum aliquando eis bibendum fuerit, domum liberè dimissi, Rauennatesq. recepti. Mouerat Rauennates ea causa, ut Foro-

liuianos

liuianos tuerentur, & damna sua resarcirent; cum Fauentini, propterea quòd Castellionem, Episcopatus Foroliuiani opidum, diruerant, diris deuoti excursiones in Rauennate fecissent, multaq. præda facta, solo æquassent ad Cortinam, fossam magnam, & castrum Latinum euertissent. Sed numeratis, insequenti anno, Episcopo Foroliuianorum libris mille, a Fauentinis, pax conuenit: postquam Fauentini, prœlio iterum congredi ausi; fusi, & in fugam acti sunt. Albertus Archiepiscopus, dignitatem qua posset ratione, confirmaturus, Innocentio Pontifice, Bononiensium cœnobiorum, quæ certam pensionem soluere Archiepiscopo Rauennati consueuerant, uti supra memorauimus, obligationem hoc anno confirmari, impetrauit, scriptis ea de re, ad Lateranum, Octauo kal. Mai. litteris, quas Pontifex sua, & septemdecim quoque Cardinalium subscriptione firmauit. Has litteras nos & in bibliotheca sacrarum Virginum D. Andreæ; eius cœnobii Præfecta, præstantissima fœmina, Felicia Raspona indicante, inuenimus, & Vrbinatium Cardinali, Iulio Feltrio ab Ruuere, Rauennatum Archiepiscopo, dedimus, qui eas in Vrsiana bibliotheca, cum plerisque aliis uetustis monumentis collocauit. De Villa Luci quoque Albertus cum Fauentinis controuertit, qui eam, & nonnulla Ecclesiæ Rauennatis opida occupauerant. Cuius adhuc rei testes leguntur, De iuramento calumniæ, item de testibus & attestat. Innocentii Pontificis ad Episcopum Placentinum litteræ, qui illi quæstioni iudex præerat. Aliquot etiam fundos in opido Riuersano, qui ad sacras D. Andreæ Rauennatis Virgines spectabant, ad Archiepiscopatum adiunxit: pauloq. post denuò cum Fauentinis de Villa S. Potiti, & opido Aureolo litigans, secundum leges, ac tabulas, litem ab Innocentio Pontifice accepit: quòd; uti Pontifex affirmat, De probationibus loquens; Fauentini temeritate, atque arrogantia, ea bona arripuerant, & possederant, falsisq. & inconstantibus testibus adductis, uincere nitebantur. Eodem mense April. Pontifex, in fidem, clientelamq. D. Petri, ac suam recepit homines, ac possessiones Ecclesiæ Rauennatis, in Ferrariensi sitas, ne iniustis afficerentur molestiis. id se Lucii Tertii Pont. Max. exemplo facere, Innocentius adscribit. Cum etiam Prætor, & Senatus Auximatium, ab Henrico Senogalliensium Episcopo, cui Pontifex causam delegauerat, sæpe citati, iudicio non adfuissent, ad causam de damnis illatis Archiepiscopo Rauennati dicendam, Henricus, sept. kal. Septembr. Arimini, in maximo templo, Vgulinum Prætorem, senatoresq. diris deuouit, & nisi resipiscerent ad diem D. Michaelis festum, illorum ciuitati sacris interdixit; Adfuit testis Gualfus Episcopus Foropompilianus, Tolosendus Rauennæ Prætor, Ioannes Malatesta, Gerardus Capuanus, Vgutio Auxellanus, Aspinus & Ioannes Forliuiens. & Dux Archiepiscopi Vicecomes. Adhibuerat quidem Auximatium Prætor, deductis secum tribus viris sapientibus, Henricum, apud Aesium, litterasq. Pontificias legerat; dixeratq. se Auximatum Senatum uelle cogere, ut de ipsius sententia responderet; octo post diebus, quos illi Henricus præstituerat, aduenerant & iuris periti tres, sed absq. mandatis: itaque cum Henricus diem certum se finiturum dixisset, ad quem nisi citati respondissent, absentes damnarentur, ipsi uerò in pertinacia contumaces permansissent, ad eos è piorum communitate deturbandos, ita uti dictum est, Henricum, Romanæ Ecclesiæ mandatis parere uolentem, impulere.

ANN. M. CCIII.

Vbertinus

Vbertinus Guidonis Dusdei,& Guido Dusdei,eius fratris filius,& Anastasius,
ANN. MCCIIII. anno MCCIIII. in Prætorio Rauenatis Reipublicæ,Cermixono Ald. Prætori Rauennati, Reipublicæ Rauennatis nomine,receperunt,nullum se,neq. filios suos,aut suæ factionis ceteros,uulnus,familiæ Petri Trauersarii i llaturos.Mandauit Cermixonus Ald.Prætor,ipsis Vbertino,& Guidoni Dusdei, & Anastasio, ne in Senatum, & nisi duobus tantum comitantibus, nec nisi vocati, uenirent; neque ex eorum familiaribus, arma quemquam defe rre finerent. Hæc eadem Vbertinus Guidonis Dusdei, Guidoni è Laxario, Guglielmo è Monte, & Petro Trauersariæ seruaret. Incolæ D. Potiti Idib. Decembr. iurarunt se in fide Archiepscopi Rauennatis futuros, & nihil vmquam dignitati illius aduersum molituros: cum etiam paulo ante, Tert. Kal. Decembr. uesperi, in opido casa murata, in ædibus Archiepiscopi, Bernardino Comite Cunii, Guidone Duce, aliisq. præsentibus iudicium controuersiæ, quæ inter Albertum Archiepiscopum, & Vbertum Comitem erat,integrum ad Petrum Trauersariam, & Guidonem Comitem Cunii, fuisset reiectum. Egerat enim iudicio, in Vbertũ Comitẽ Albertus Glazolum,Montem altum,Montẽ
ANN. M.CCV. Vcclum,Rangle, integra opida, & octauam castri noui partem,deposcens.Postero anno,pacem,Fauentini,cum Petro Trauersaria confirmarunt. Itaque cũ Bagnacauallenses subsidio Fauentinis neglexissent proficisci, & fossa circumducta munire opidi suburbium studerent, Fauentini, Trauersarii auxiliis impetratis,qui ad eorum castra se contulit, cum equitibus quadringentis,cò adduxerunt Maluicinum Comitem; opidi Regulum, opidanosq. omnes, ut deditione facta,incolumes ipsi seruati sint,opidum,suburbanaq.tecta incẽdio absumpta. Albertus Archiepiscopus concessit Alferio Ferrariensi, ut certum salis numerum,cum dedisset portorium pro eo è Ceruia auferret,anno insequen
ANN. M.CCVI. ti: quod idcirco notaui, ut appareat, quid, ea in vrbe, iurisdictionis Archiepiscopo Rauennati esset. Eodem anno, XVII.kal. Iulii, in uilla Salgareta. A. Feretranus Episcopus, iussu Archiepiscopi Rauennatis,litem decernens,qua Archiepiscopus ipse, & homines qui mansum incolebant montis Fabri, qui Viuiani erat è monte Salutari, & Druditiæ, ex vna parte, & Viuianus idem. Druditiaq. ex altera, iudicio contendebant, fecit, ut iis renunciarent, multi, qui ab Archiepiscopo esse uoluerunt,quod cum in manibus Ioannis Malatestæ esset factũ,eos Malatesta,Viuiano,& Druditia assentientibus refutauit,& in manũ tradidit Vicecomiti Archiepiscopi Rauennatis Alberti,qui non multo post moritur.Illius hæc fuit inscriptio. *Albertus Diuina miseratione S.Rauen.Eccle*
ANN. M. CCVII. *sia Archiepiscopus.* Succedit in Archiepiscopatum Egidius anno a partu Virginis MCCVII. cui Innocentius Pontifex,pallium è corpore beati Petri,per.R. subdiaconum suum, misit, sic tamen, ut quam primum sese ferret, intra annum, occasio, ueniret in Apostolicum conspectum, professionem, quam iuramento fecerat, ore proprio editurus. Quamquam enim constitutum iam Pontificia lege erat, ut designatus Rauennas, accederet ipse Romam ad pallium accipiendum, eam se tamen legem temperare,cum ita necessitas postularet. Extant adhuc Pontificis hac de re litteræ, *Dat. Laterani XVI. kal. Maij. Pontificatus anno. X.* Dum autem Egidius sacras ditionis suæ inuisit ædes, cœnobii Portuensis Præfectus, eiusq. familiares, ex ipso Portuensi templo, eiicere illum armis etiam adhibitis, tentarunt: Sed huiusmodi dissidium Innocentius Pontifex,

tifex, deinde composuit. Quoniam uerò oppignerauerat Albertus Archiepiscopus, Salinguerræ Taurello Ferrariensi, Rauennatis Ecclesiæ quædam opida, Egidius per Rolandinum, ac Sorisinum procuratores suos, numeratis Salinguerræ, in vrbe Ferraria libris Ferratinorum, supra vnam, octingentis triginta; librisq. Imperatoriis nouem, & solidos quinque, opida a Salinguerra redemit, recepitque, Maderium, & Sandalum: fuerant enim tantundem oppignerata. Eodem hoc anno, ab Episcopo Foropompiliano, è piorum communitate exterminantur in D. Apollinaris in Classe Castri noui Prætor, incolæq. quod Bagnolum, Ecclesiæ Rauennatis opidum occupassent, eius bona diripuissent, incolas partim captiuos fecissent, alios obtruncassent, opidumque euertissent. Haud dissimili ratione, Tert. Non. Nouembr. Ventura Episcopus Ariminensis, in sacello domestico, sui Prætorii, litteras legit, Innocentii Pont. Max. quibus mandabatur illi, ut Auximates induceret, ad resarcienda damna, & iniuriis satis faciendum, quibus Ecclesiam affecerant Rauennatem: addiditq. ea cum fecisset, illi Auximates nequaquam credidisse: ad hæc sententiam recitauit, quam in eos Episcopus Senogalliensis, auctoritate Pontificia, tulerat: Tandem Prætorem Auximatium, Senatoresq. extinctis candelis, omnemq. ciuitatem; nisi Ecclesiæ Rauennati, ad diem festum S. Andreæ, satisfaceret; interdicto notauit. Mox difficillimis, tristissimisq. temporibus animaduersis, laxiorem illis diem dedit, ad Quart. Non. Februar. Eodem ferè tempore, Venetiis, Caloprinorum familia, quæ Rauenna ortum ducebat, Senatorii ordinis, cuius erat, muneribus amplissimis perfuncta, Tribunitiaq. potestate sæpius administrata, cum D. Benedicti templum exædificasset, nullo succedente, desiit. Egidius Archiepiscopus, multa bona, præsertim quæ fuerant Vbertini Acarisii, D. Mariæ in portu cœnobio, concessit. Insequenti anno, qui octauus fuit supra millesimum ducentesimum, Asanitus Cremonæ Prætor, ipsaq. Cremonensium Respubl. tabulis confectis, testati sunt, sibi a Rauennatibus de quadringentis uiginti quattuor libris, monetæ Cæsarianæ, satisfactum, quas Cremonensis populus ad Rauennam amiserat. Interea Egidius Archiepiscopus morbo oppressus interiit, cui subrogatur Hubaldus, cum esset Episcopus Fauentinus. Huic statim Innocentius Pontifex has scripsit litteras. *Innocentius Episcopus, seruus seruorum Dei, Venerabili F. V. Episcopo .... Salutem, & Apostolicam benedictionem. Ecclesia Rauenna suo uiduata pastore, suffraganeis, & capitulo eiusdem Ecclesiæ Rauen. conuenientes ad inuicem, de substitutione Pontificis ...... uenerabilibus fratribus nostris, Ioanne Ceruiensi, & Alberto Sassinate Episcopis, & dilectis filijs, presbytero Ioanni, & Donato Canonicis, & presbyteris Voberto, & Martino Cantoribus eiusdem Ecclesiæ, Bernardo S. Apollinaris in Classe, & Ambrosio S. Apollinaris in nouo, Abbatibus, & presbytero Ioanne, ac Petro Diacono, Primicerij eligendi, seu postulandi Pontificem........ prahabita diligenti..... te in Archiepiscopum postularunt, nobis humiliter supplicantes, ut postulationibus ipsorum annuere dignaremur. Nos ergo non solummodo approbantes, uerùm etiam ratam habentes postulationem .... tenebaris Ecclesia Fauentina duximus absoluendum. Fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandantes quatenus ad Ecclesiã Rauennatem accedens circa regimen eius insistere studeas salubriter, & prudenter: Nos enim suffraganeis eiusdem Ecclesiæ, & clero, & populo Rauennat. per nostras damus litteras in mandatis, ut tibi, tamquam pastori suo .... &* ANN. M.CCVIII.

exhi-

exhibeant reuerentiam debitam, & honorem. Dat. Laterani Kal. Iunij, Pontificatus nostri anno XI. Vgutio Cremonensis, Rauenn. Prætor, adhibitis Petro Corbo, & Chunrado Dulcebono testibus, qui XIII. kal. Septembr. Cerujenses inspice rent, vrbis Rauennæ fluuios defodientes, atque expurgantes, illum præsertim, qui ante ædes, quæ fuerant Ioannis Ducis, ad pontem Caurellum, ante domum Bonhomi erat, usque ad portæ Vrsicini Gatulum; ut eorum utar uerbis, eius uetustæ seruitutis memoriam mãdari tabulis publicis iussit, quòd ab ea subducere se Ceruienses uellent. De Cremonensibus autem, quod dictum est, misisse eos Rauennæ pecuniam, & Vgutionem Cremonensem, Rauennatem Præturam gessisse, id eò spectat, ut magnam illis cum Rauennatibus coniunctionem fœderis fuisse testemur: quamobrem non ipse solum Cremonensis populus, sed & Episcopus, huc sæpe uenire consueuerant: sic ut ad nostram ætatem, ab Episcopo, rebus certo iure tradendis, pacta de Rauennati itinere, antiqua seruentur: Nam Marchiones Palauicini, ad hunc usque qui modo uiuit, Sfortiam. Venetarum copiarum Imperatorem, ita de nonnullis ad Padum locis, accipiunt ab Ecclesia Cremonensi tabulas, ut quoties Episcopo Rauennam conuentus, alteriusve negocii causa, eundum sit, Rauennam adducere, reducereq. Cre monam, sua ipsorum impensa, Episcopum, eiusq. omnẽ familiam teneantur. quod mihi etiam per litteras Nicolaus Sfondratus, eius Episcopus vrbis, insigni uir doctrina, & omni Episcopali uirtute præstantissimus, confirmauit. Huius exitu anni Rauennas Ecclesia, Resq. publica, cum Azzolino; ita enim scribitur; Marchione Estense, fœdus iniit in hæc uerba, quæ, quoniam ad eorum temporum mores cognoscendos magis faciunt, integra apponam. *Ego Dominus. A. Marchio Esten. & tota parte mea de Ferraria promitto per stipulationem uobis præsentibus, Arceno de Sexo, & Alexandro Iudici, Ambaxatoribus, Procuratoribus, siue Sindicis, seu actoribus communis, acceptoribus nomine, & vice communis ipsius, & Ecclesiæ Rauennæ in perpetuum, id est, quòd non offendam in perpetuum, nec offendi permittam, neque assentiã neq offendi patiar castrum Argentæ, nec eius Burgum, nec homines prædicti castri, aut Burgi: neq. eorum res mobiles, vel immobiles: & etiam ius. & omnem actionem, & rationem & usum, quod, vel quæ, vel quam ego, vel prædicta pars mea de Ferraria habet; vel habere sperat, vel causarum, nec..... aliquo modo nobis parte ... ullo modo, aut iure, in prædicto castro Argentæ, vel eius Burgo, vel hominibus ipsius castri, uel Burgi, vel eorum rebus, vobis nomine communis Rauennæ. & Sanctæ Ecclesiæ Rauennæ, scilicet, maioris, do, cedo, trado, mando, & definio, & pactum perpetuale de non petendo in perpetuum facio: & ipsum castrum, & Burgum & homines de cetero, & eorum res, ut dictum est superius, liberè, & sine ulla inquietatione, possidere permitto: & promitto me facturum ita, quòd omnes homines prædictæ partis meæ præstabunt sacramentũ, subdicenda infra, quòd ipsi non offendent, nec offendi consentient nec permittent, prædictum castrum Argentæ, nec eius burgum, neq. homines ipsius castri, uel burgi, neq. eorum res in perpetuum, & quod dabunt, & donabunt, atque perpetualiter definient nobis, nomine, & uice cõmunis, & maioris Ecclesiæ Rauennæ accipientibus, omne ius, & omnem actionem, & rationem, & usum, quod, uel quam, uel qui habent, uel habere sperant in prædicto castro, uel eius burgo, uel hominibus prædicti castri, uel burgi, uel eorum rebus, ullo nomine, uel iure. & quod ipsi renunciabunt omni iuri, & exceptioni, ex hoc, & super hoc aliquo modo competenti, uel competituræ.*

&

& specialiter renunciabunt legi, & exceptioni agendi contra commune Rauennæ, & sanctam Ecclesiam Rauennæ, ex eo, quòd commune Rauennæ sua auctoritate, possessionem prædicti castri, & eius burgi intrauit, & quòd ab Archiepiscopo Rauennatis Ecclesiæ, neque a choro eiusdē Ecclesiæ, nomine ipsius Ecclesiæ, sindicos, procuratores, actores constitutos non estis: & egomet eodem modo, ut dictum est, renuncio, & cōfirmo hæc omnia suprascripta promitte sincera habere, & obseruare & adimplere, & in nullo contrafacere, pœna marcharū mille argenti, & ea soluta, firma &c. Et incontinenti in dicendorū, testium præsentia, prædictus Marchio iurauit omnia suprascripta tenerē firma. Act. an. MCCVIII. Indict. X. die primo Octobris. Dominus Paganus Iudex, Isolanus notarius Ioannes de Canossa, Albergetus Maluetius, testes rogati, in domo filiorum Domini Guidotti de Faro. Quoniam uero Hubaldo Archiepiscopo Rauēnatium facto, Præpositus, Canonici, Abbates, Primiceriiq. Fauentini, designandi Episcopi facultatem ad. I. Sacerdotem, Canonicum Fauentinum detulerant, is uero Ioachimum nominauerat, S. Fridiani Lucensis, Canonicum, iam Episcopum Sarzanatem, qui primo Canonicus, dein Præpositus Fauentinus fuerat, eratq. S. Fridiani Præfectus assensus: dum a Pontifice confirmari postulant, obiicitur Concilii Constantinopolitani caput, quo cauetur, ne quis a Pōtificia dignitate, ad monachi uitam, & pœnitentiæ locum profectus, ad Pontificatum deinde emergeret. Pontifex luculentis, quæ adhuc in tabulario Vrsiano extāt, litteris, Dat. Laterani IIII. Id. Februar. anno Pontificatus XI. quomodo caput illud Constantinopolitani Concilii, quod vnum ex quattuor est, quæ sicut quattuor Euangelia, Ecclesia Catholica ueneratur, accipiendum sit, latè explicat: si quis enim, aut quod plerosq. mortales habeat aduersos, aut morbo opprimatur; aut necessaria ad regendum disciplina careat, uel quia cupiditatem parentum, perspectam tunc primum habeat, quā fuisset Episcopatum adeptus, monachū induerit, de eo minime Concilium loqui, sed posse illis cessantibus, ad Pontificatū admitti: in illo secus, quem crimina; quorum esset, iudicio, aut cōfessione conuictus; eo adegissent. Aliis asserentibus, ut resurgere per se nequeat, id autem est repetere quasi debitum, quo se ita abdicauit; quamquam possit elegi: præsertim si locum tantum, non ordinem dimisit. Itaque Hubaldo Archiepiscopo mandat, ut ei si constiterit, ob aliquam ex ipsis causis, similibusve Ioachimum, Episcopatum deposuisse, auctoritate Pontificia, illi, ineundi Fauentini Episcopatus potestatem faciat, potissimum si loco cessisset, non item ordine dignitateve, uti aiebant. alioqui Præposito, & Canonicis iniungat, ut alium sibi Episcopum designent. Eodem anno, MCCIX. Tert. Non. Maii Ceruiæ in æde D. Ioannis, Simone Episcopo Ceruiense, Vgutione eiusdem Ciuitatis Prætore, atque aliis spectantibus: Senatu coacto, litem, qua Rauennates, Ceruiēsesq. iudicio disceptabant, reiecit Hubaldus Archiepiscopus, easq. cōposuit causas, quibus dissentiebant: Itaque pridie kal. Iul. Bernardus Ioannis Palmerii, & Alareādus nuncii Rodulfi Comitis, Legati Flaminiæ, pro Patriarcha, & Othone Raigae, & Vgolino Vbertelli consulibus Rauennæ, vna cum Vgone e Guezzo, & Theoderico Dominæ Vsillanæ, Legatis, pro Republica Rauennati per præconem edixerunt, Ceruiæ, ne quis salem usquam naui deueheret, præterquam Rauennam, neque curribus cuiquam uenderet. Nono kal. Septembr. Ferrariæ, in ædibus Petri Aldigerii, Albertinus Salinguerræ nepos, cōfectis tabulis, pollicitus est, nihil se deinde in perpetuum, procuratoribus Reipubl. Rauennatis, ANN. M. CCIX.

eius Reip.& Ecclesiæ itē Rauennatis nomine,spectantibus, ac accipientibus; de castro Argenta,& suburbiis, incolisq. ac bonis, postulaturum:nullam illis molestiam ob id illaturum:Tactisq.sacris Euangeliis ea se seruaturum iurauit, cū testes adessent Rambertus Bazalerius,Viuianus Vbaldinus,Salinguerra,& alii. Hubaldus Archiepiscopus,æquitatis amantissimus,&recti studiosissimus, cum Archiepiscopatus amplificandi,magno desiderio incensus esset, hæc curabat. & quemadmodum paucis ante diebus, fuit autem ad tert.Id.Aug.per Archipresbyterum Carghi,& Præpositum D.Martini; quorum iudicio delegata causa fuerat, uenit in possessionem bonorum, quæ ad Ecclesiam Rauennatem spectabant, ea autem fuere Caualli,Curia Podii,media Fiblia, medium Marticenium,in bucca de Tono,in pagnano,& finitimis illis locis multa,ita V. Id. Septembr.in ædibus Episcopi Fauentini,pignori dedit Aldebrandino Lazarini,partes duas castri Aurioli,& Curtis:Regrignatio, tertiam: cū illi Aldebrandinus libras centum,Regrignatius quinquaginta,mutuas dedissent.Ab Othone etiam Cæsare; qui Philippo,Friderici Imperatoris,uti diximus,filio,interfecto,solus rerū potiebatur,& eodem hoc anno,V.Id.Octobr.Cæsarianū,atq. Augustale diadema,Romæ,de manu Innocentii Pontifici, acceperat, tabulas impetrauit Augustales, quibus prærogatiuæ omnes ac priuilegia, iurisdictionem,ditionēq.Ecclesiæ Rauennatis spectantia,singulis numeraris locis,& confirmabantur,& augebantur.Amplissimum extat adhuc diploma,quo Hubaldū Archiepiscopum,dilectum Principem suum appellat,Dat.apud castrum S.Miniatis,manu Gualterii Imperialis protonotarii Tert.kal.Noueb. Ind.XIII.Testes ad fuere Vuolfgerus Patriarcha Aquileiensis,Crigell.Nurembergensis Episcopus Vualter.tt. Lucensis Episcopus,Alen padus Episcopus Verceladus,Alepradus Episcopus,Vulteranus Episcopus,Maldinus Imolensis Episcopus. Gilinus Taruisinus,Azo Marchio Estensis, Salinguerra Ferrariēsis,Henricus Calēdrini Marescalcus Imperii,Gorozolinus dapifer Imperii,& plerisq.alii Augustalis aulæ iudices.Subscripsit,post Othonis signum,Chunradus Spirensis Episcopus,Augustalis aulæ Cancellarius,uice Theoderici Coloniēsis Archiepiscopi, & totius Italiæ Archicancellarii.Act.anno MCCIX.Regni Othonis anno XII. Imperii,primo.Quo eodem anno, pridie kal.Ian. Ceruiense a quartodecimo, septuagesimū annum ætatis,in æde D.Ioannis Ceruiense, fidē sacramento obstrinxerunt Petro Trauersariæ,& Desdeo Carrario,Vbertini filio,eorumq. filiis maribus,Prætorem externum se non recepturos,nisi quē Petrus,Desdeus, Vbertinusq. pater probauerint.Certum item quotannis,mense Augusto,uectigal, ex sale, illis, eorumq. studiosis,persoluturos: Portoriorum omnium, quæ ad Catenam in portu positam, exigebantur, duas illis partes, tradituros, sibi unam habituros; Omni Flaminia, equitem, militemque; hostem, & caualcatam uocabant; quocumque Catanei uellent, suis stipendiis, missuros: Catanei uerò,Vbertinus,& Petrus Trauersaria,homines Ceruienses, eorumq. bona se defensuros polliciti sunt. Erat noua in Italia Cataneorū dignitas, a Germanis inuecta Cæsaribus, qua ii insigniebantur, qui principem in ciuitate locum obtinebant.Hoc tamen iusirando Ceruiēsium,uoluerunt,nullum Archiepiscopo, Reipublicæve Rauennati, neque Episcopo Ceruiensi,aut eorum iuribus,præiudicium accedere.Hubaldus autem Archiepiscopus,quemadmodum hac in re, ac multis aliis, conseruare, & recuperare Archiepiscopatus dignita-

tem,

tem, iurisdictionemq. summa ope nitebatur, ita, quod ab se contra ius, & fas possideri intelligebat, confestim reiiciebat, & dominis restituebat: nam anno MCCX. Adhalasiæ sacrarum Virginum D. Andreæ Præfectæ, quæ Albertus Archiepiscopus superioribus annis apud Riuersanum habuerat, reddidit, inde Argentam cum Bonifacio fratre profectus, ubi Non. Febr. multa constituit, quæ restitutione egere uidebantur. Per id tempus, Ferrariæ Petrus Alberti Aldigherii, cui controuersiam inter Consules, Prætorem, Rempublicamq. Rauennatem, & Ceruienses, cognoscendam, tollendamq. Dulfus, Aquileiensis Patriarcha, Othonis Cæsaris in Italia Legatus, mandauerat in Reipubl. Ferrariensis Prætorio, coram Vgone Vormatiensi, Prætore Ferrariæ, Caccianimico eius Iudice, Ioanne Albaro, & Leutio, legum Dominis; ita enim ibi scribitur; Guidone è Ferraridio Iudice, Guglielmino Iocolo, Menabone, multisq. præterea, pronunciauit, Rauennæ, Ceruiam subiunctam esse, cum expurgandis, defodiendisq. fossis urbis, tum accipiendis, seruandisq. edictis, municipalibusq. legibus Rauennatum, mittendo exercitu, ac ceteris huiusmo di faciendis, quæ subiectionem præseferunt. Interea cum Otho Cæsar, nimia ductus dominandi libidine, nouaq. dignitate plurimum superbus, Regni Siculi, ac Neapolitani clientelam, uerbis, recipere, factis Regnum occupare con tenderet, Innocentius Pontifex, qui a Constantia Augusta moriente, Friderici pueri tutor fuerat relictus, quos ipse ambos paulo antè Siciliæ Reges instituerat; Othoni acerrimè restitit, & in pertinacia permanentem, iurato spoliauit populorum obsequio, & tandem execrationis in eum sententiam explicauit: litterisq. hac de re scriptis, ea legi, diuulgariq. iussit, extant ad Archiepiscopum Rauennatem, & subiunctos illi Episcopos IIII. Non. Martii, Pontificatus anno XIII. Laterani datæ, quarum hoc est initium. *Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus, Archiepiscopo Rauen. ac Suffraganeis eius, Apostolicam benedictionem, Deo & vobis de Imperatore conquerimur, qui beneficiorum nostrorum ingratus, & promissionum suarum oblitus, retribuit nobis mala, pro bonis, odium pro dilectione, offensam pro gratia, iniuriam pro honore, tamquam filius indeuotus, a persecutione piæ matris incepit, quæ ipsum contra communem penè omnium voluntatem, toto conamine studuit ad Imperium sublimare, sicut vobis, & alijs est plenissimè manifestum: multis insultantibus nobis, quòd meritò ea patimur, cum nos fecerimus gladium, de quo grauiter vulneramur: Sed insultatoribus nostris, respondeat pro nobis Altissimus, qui puritatem animi nostri plenè cognoscit, nec sine causa legitur, de se ipso dixisse, pœnitet me fecisse hominem: illudq. debet ab omnibus iniquum, & impium reputari, quòd ad occupandum Regnum Siciliæ manus extendit, quod a nobis, carissimus in Christo filius noster, Rex Fridericus illustris, orphanus, & pupillus, obtinet ex successione materna: tamquam sibi nequaquam sufficiat, quòd eius patrimonium iniustè detinet occupatum. Quis ergo de cetero sibi credat, aut quis de ipso confidat, quandoquidem nobis fidem non seruat, qui, licet indigni, locum Christi tenemus in terris, qui tot & tanta sibi contulimus beneficia?* His igitur commotus Innocentius, non solum Othonem de dignitate deiecit, sed & Fridericum ipsum secundum, Siciliæ Regem, Henrici sexti filiũ, annos natũ sexdecim, Cæsarem creandum iubet. Quoniam uero Bellunensi, ac Feltrensi Episcopo mortuo, Canonici non vnũ, in designãdo Episcopo, sentiebant; Nam pars A. Subdiaconum Pontificis, Canonicũ Vicetinũ, alii Phi. Ab

ANN. M.CCX.

batem Pomposianum elegerant; Pontifex, auditis utriusque procuratoribus, Hubaldo Archiepiscopo II. Id. Mart. scribit, quod si uiderit, absque graui, cœnobii Pomposiani, iactura, abdicare Abbatem posse, ipsumq. electioni assensisse, ad eas Ecclesias adeundi, facultatem illi præbeat: alioqui iniungat Canonicis, ut intra octauum diem, idoneum sibi Pastorem designent, quod si neglexerint, ipse, Episcopum designaret, Hubaldus. Qui his acceptis litteris, de tota re statim certiorem Abbatem facit, a quo responsum est, cum grauis uideretur Monachis, Hubaldi aduentus, ueniam Abbati impertiisse, ut ad eas Ecclesias adiret, se autem electioni assentire. Quamquam autem esset Otho a Pontifice, dignitate spoliatus, eius tamen adhuc in Italia remanserant administri; Itaque Quarto kal. Decembris, Arpus nuncius Leonardi è Tricano in omni Flaminia Othonis Cæsaris, Comitis ac procuratoris, ipsius iussu Leonardi possessionem dedit Vberto Comiti, Mōtis è Gociis, & nominatim, Arsæ Saligi, Ecclesiæ Flaudenani, totiusq. eius regionis; adhæc Ecclesiæ S. Ioannis Montis Veneris, Ecclesiæ S. Andreæ, Tūbæ Cantræ, Mercati Castri noui, Tumbæ Manfredorum, totius Pullaredi, Arcis Castri noui, integriq. eius castri; & iurato sibi obsequio, quòd ad Imperium spectaret, eorum locorum incolas absoluit. Ipse autem Leonardus, Arimini, in D. Iuliani porticu, IIII. Id Decembr. sententiam Hubaldo Archiepiscopo confirmauit, ab Episcopo Cæsenate, & Nicolao Fauentino, iudicibus ab utraque parte constitutis, latam, inter ipsum Leonardum ex vna parte, & Hubaldū Archiepiscopatus sui nomine ex altera, de multis prædiis, quas Leonardus promisit, nomine se Archiepiscopi, precario retenturum, dum Rauennatis Ecclesiæ nomine Hubaldus in eorum possessionem ueniret. Eodem hoc anno, Castri Galiolæ incolæ, Hu-

ANN. M.CCXI. baldo fidem sacramento obstrinxerunt. Postero, Rauennates Azonis Estensis iure præsidio, quæ imprudentibus aduersariis, Hugonem Othonis Legatum, & secum vnà Salinguerram, Ferraria eiecit. Quamobrem cum obsidendæ Ferrariæ causa, Otho & Salinguerra, castra ad Doliolum, Bononienses ad Galeriam posuissent, Rauennates Pontificiarum partium studiosi, ad Argentam consedere, quemadmodum Regienses ad Sammartinum, Mutinenses ad Finale, Copias locauerant. Et cum Othonis Cæsaris Vicarius Argentam occupasset; nam arma in Pontificem, inimico animo mouebat, Hubaldus ita se gessit, adeo magno rem animo tractauit, ut opidum fuerit sibi restitutum. Quo loco in Historia Principum Estensium Ioannes Baptista Pigna auctor est,

ANN. M.CCXII. Hubaldum anno MCCXII. quo anno Præturam Rauennatem gessit Vbertinus Guidonis Dusdei; Argentam ipsam Azzonis Estensis, & Aldrouandini filiis, fidei & custodiæ commendasse: Inter ipsum autem Hubaldum, & Ceruienses kal. April. in Episcopi Ceruiensis ædibus, cum Oddo Episcopus Cæsenas, & Canonici Rauennates multi adessent, ita conuenit. Quæcumq. consueuerunt obsequia Archiepiscopo & eius internunciis Ceruienses præstabunt. Consules, Respublicaq. Ceruiensis, uenire in possessionem dimidiæ partis catenæ Ceruiæ, & littoris Hubaldum permittent: sic tamen ut de iure agere sit illis integrum. De obsequiis ad eam diem intermissis, ad arbitros reiiciatur. Eodem anno Petrus Trauersaria, assentiente Imilia uxore, Piscatorū Rauennatiū ordini ea bona concessit, quæ Ducis fuerant. Ad V. Id. Octob. Rauennæ, in Archiepiscopi cubiculo, opidi Riuersani incolæ iurarūt, fideles se

Hubaldo

Hubaldo Archiepiscopo futuros. Insequens annus quæstionis plenus accessit, in qua Hubaldus, Petrum Hadrianum Episcopum postulauit, de ambitu: & XIIII. Kal. Mai. iussit testes citari, Canonicos Hadrianos, qui affirmabant mul- ANN. M.CCXIII.
ta a propinquis Episcopi, comitiorum tempore fuisse Canonicis promissa, & inter sacratos uiros palam dici, per Simoniam ad Episcopatum adiisse, & dum Episcopus esset, Thomæ subdiacono uulnus intulisse, postea Diuinis fuisse operatum. Malgaritus subdiaconus, & Canonicus, se, & Adamum sacerdotem ab Episcopo uocatos, aiebat, dicente, fratres eorum Canonicos, illum maxime uexare: quapropter uereri, ne cum in iudicio arcesserent; vnde uolo, inquit, iuretis, uos secum hac in re nequaquam futuros, & si quid ipsi aduersus me moliri uellent, renunciaturos; quod & iurarunt Episcopus contrà, illis recepit, *in uirtute Spiritus sancti, & per duodecim Apostolos, & per quatuor Euangelistas, & per ordinem suum*, officio se illis non interdicturum; nec ullius causa offensionis, eos vnquam grauaturum; Mulierum consuetudine si uterentur, nisi simplici admonitione, acerbum illis non futurum. Hæc ut seruaturum se ostenderet, pacem eis in fide Apostolorum dedisse, manusq. suas, in eorum manibus posuisse: Cum tamen deinde illis interdixisset. Sed quis fuerit huius quæstionis finis, non reperio. Magis patet causæ Bononiensis exitus, quam iis litteris Innocentius Pontifex Hubaldo Archiepiscopo delegauit. *Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei. Venerabilibus fratribus Archiepiscopo Rauennati, & Episcopo Cremonensi, salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum Bononiensis Episcopus olim ad Consilium, & suggestionem bonæ memoriæ Galbanen. electi, suam insufficientiam recognoscens, sarcinam Pontificalis officij, quam sine suo, & commissi sibi gregis periculo, portare non poterat, infra certum tempus deponere promisisset, idem præesse gaudens potius, quàm prodesse, post decessum illius, promissionem inficiari non metuit supradictam, adeo ut a tabellione, qui fecit super hoc publicum instrumentum, illud, sicut accepimus, faciat occultari. Cum igitur dicta promissio dubia non existat, & insuper eius sit insufficientia manifesta, fraternitati uestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus ex parte nostra, moneatis eundem, ut Bononiensem Ecclesiam exoneret de seipso, eum, si monitis uestris infra quindecim dies acquiescere forte noluerit, ab eadem, sublato cuiuslibet contradictionis seu tergiuersationis difugio, penitus amouentes: & compellentes eundem, ut in manibus uestris resignet pecuniã, quam pro terra sancta succursu noscitur congregare, iniungatis Capitulo Ecclesiæ memoratæ, ut uirum scientia, uita, & fama præclarum, sibi per electionem canonicam infra octo dies præficiant in pastorem, alioquin uos eum tunc, auctoritate nostra, sublato cuiuslibet contradictionis & appellationis obstaculo, personam, quæ tanto congruat oneri, & honori, præficiatis eidem: Contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes. Vos denique fratres Archiepiscope, & Episcope, super uobis ipsis, ac credito uobis grege, taliter uigilare curetis, extirpando uitia, plãtando uirtutes, ut in nouissimo districti examinis die, coram tremendo iudice, qui reddet unicuiq. secundũ opera sua, dignam possitis reddere orationem. Dat. Laterani IIII Id. Iunij. Pontificatus nostri anno XVI.* Sauignanenses per id tempus Hubaldo Archiepiscopo Rauennati fideles se futuros iurarunt. Rauennates indixere Fauentinis bellum, & ad suas copias, ualidam manum, Foroliuianorũ, Britonorianorum, Bagnacauallensiumq. adiecerant, futurũq. uidebatur insigne prœlium, cũ anno postero, Guido Lambertinus Fauentinorũ Prætor, acci- ANN. M.CCXIIII.

Bononia peditibus,equitibusq. multis,& plures pollicitus,fecit,ut nostri, propter ingentem famam nouorum auxiliorum,& Prætoris prudentia permoti,domum remigrauerint: accedente præsertim auctoritate Hubaldi Archiepiscopi,quæ apud Frogerium Prætorem Rauennatem,& Lambertinũ Fauentinum habebat ponderis plurimum: illiq. Lambertinus,cum esset Argentæ,VII.kal. Mai. aliquot prædiis cessit, propterea quod Hubaldus, qui & ipse Argentæ erat, quosdam illi agros, domumq. in Caualli sitas, in quo habitare consueuerat, iure Emphyteutico dederat. Constituere enim nitebatur Hubaldus, Archiepiscopatus sui bona,& cetera confirmare cum decreuisset in sacram expeditionem proficisci, & in Saracenos, quotidie magis inualescentes,suscepto Crucis signo, arma mouere. Quamobrem Innocentius Pontifex, litteris suis dat.apud S. Petrum, Romæ, anno Pontificatus XVII. in beati Petri, suamq. fidem,& clientelam ipsum Archiepiscopum, Archiepiscopatumque, recepit,deditq.ut alios eodem crucis signo ornaret,& criminibus absolueret: Mox in proximum annum, Concilium Romæ, generalemq. conuentum, indixit. Hubaldus interea Bononiam proficiscitur, atq. eam causam in interiori senatu; Consilium credentiæ uocabant; agit summa diligentia, nomine Pontificis. Insequenti anno, postquam aliquandiu, de castro Bagnoli,& quibusdam aliis cum Episcopo Saffinate litigasset, tandem uterque, Rauennæ

ANN. M.CCXV. X. Kal. Aug. Cæsenate, & Foropompiliano Episcopis spectantibus,iudicium totius causæ integrum ad Præpositum Rauennatem, & Aldebrandum Canonicum Saffinatem reiecit. Mense Nouembri Concilium Lateranense quadringentorum Episcoporum ab Innocentio est habitum, potissimumq. de concordia cum Græcis; nam Græci, Metropolitani, Græciq. Cæsaris, atque Romani Legati interfuere; & de auxiliis in Asiam ad sacrum bellum mittendis,tractatum. Italicæ interea ciuitates, specie libertatis quadam abusæ; & suorum ciuium intestinis bellis, & finitimarum oppugnationibus, maximè agitabantur. Et quoniam rarò admodum accidit,quin ciuium dominandi cupidorum potentia, magna in Republ. damna afferat, id tunc Rauennæ uidebatur,quæ Petro Trauersaria, & Vbertino Carrario, non leui inter se odio, atque dissidio, certantibus, adeò distrahebatur, ut ipsa ciuitas, duas Respublicas, non unam præ se ferret: semperq. Hubaldus Archiepiscopus, conciliare eorum inter se animos frustra fuerit nixus. Qui multis sanctè,& fortiter pro Rauennati Archiepiscopatu, ipsaq. ciuium salute gestis, deposita dignitate, uitæ reliquum absoluit in Portuensi cœnobio, cum iis, qui ibidem uiuebant, sacerdotibus, Petri peccatoris sese legibus obstringens: in quo socios habuit, ut tradunt plerique, Thomam Byzantium Antistitem, & Petrum Zianum Venetorum Ducem, qui magistratibus se abdicantes, ibidem,iisdemq. legibus, Domino inseruierunt: quemadmodum & uir sanctissimus, Hubaldus Eugubinus fecit: qui deinde patriæ Episcopatum adeptus, iuxta Portuensem regulam, quam secum descriptam attulerat, Canonicorum instituit conuentum, eoq. instituto uiuens, multis miraculis enituit. Nam, ut in uita scribitur D. Hubaldi, Apostolicæ institutionis regula, eo tempore, in Portuensi cœnobio, satis honestè seruabatur, & totius sanctitatis splendor in omnibus lucebat: Florebant per id tempus Dominicus Calaguritanus, & Franciscus Assisias, uiri sanctissimi & admirabiles, a quibus maximum Dei Ecclesia incrementum accepit.

accepit. Hubaldo in Archiepiscopatum successit Picininus, cuius pauca extant in Vrsiano tabulario monumenta, sed extant tamen. nā anno MCCXVI. Quinto Id. Iul. pleraq. bona, renouatis tabulis, iure emphyteutico, ciuibus aliquot Rauennatibus concessit, cum adessent Albertinus, & Bonifacius, Hubaldi iam Archiepiscopi fratres, Idē fecit VI. Id. Decēb. Argentæ. Ariminēses hoc anno, mense Iunio, Cæsenatesq. ad montē Furcarum, prœlio inter se decertarunt, ab opido Longiano haud procul: sed inclinante ad Ariminenses victoria, multi ex Cæsenatibus, ferè ad quingentos, capti. Duobus post mensibus, accitis Bononiensium, qui Carrotium ob id eduxerunt, Fauentinorumq. & aliorum sociorū auxiliis, Cæsenates, in Ariminensem agrum excurrunt, castra locant ad opidū S. Archangelum, ballistis, & ut tum uocabant, manganis, die, noctuq. saxa iaciunt, diruunt muros, fossas solo æquant, infesta omnia habent, armentaq. atq. homines interimunt. Itaque Ariminenses tanta uastatione deterriti, reddunt captiuos Cæsenates: Bononienses, specie triumphi, cum Carrotio, Viscontе Vicecomite Prætore præeunte, Bononiam, ineunte Septembri, reuertunt: Cæsenates, in posterum Prætores Bononienses se accepturos polliciti. Sed Pontifex Honorius Tertius, qui tum primum in locum Innocentii mortui fuerat suffectus, quòd hæc iniussu suo fecerit, Bononiensibus, Fauentinisq. sacris interdixit. Meliorem habuit exitum Petri Trauersariæ, cum Rogerio Comitis Guidi Guerræ filio, ob nonnullas possessiones, quas occupauerat Petrus, dissidium: nam licet excitato Rogerius, castello, quod appellauit de suo nomine, Rogerium, Carpinetum obsedit, cepitq. Petri opidum, tandemque Vbertini Dusdei Rauennatis ope, insidiis circumuentum, Petrum ipsum captiuum duxit, tamen pace inter eos facta, Rogerius sororem Petro in matrimonio collocauit. Proximo anno, Picinino Archiepiscopo, successorem Honorius Pontifex, Rauennatum, qui illum designauerant, precibus, & suo muneri satisfacturus, Symeonem, Ceruiensem tunc Antistitem, uirum integerrimum, renuentem, & recusantem in Archiepiscopatu Rauennati confirmauit: illiq. ut profectionem Romam ad accipiendum pallium pararet, & sacratis uiris Ceruiensibus interea ediceret, sibi Episcopum designarent, per literas mandauit, Laterani; pridie Non. Mart. anno primo Pontificatus datis: quod & factum est. Idem sacratis uiris Rauennatibus significauit. Mox mense Aprili scripsit ad Abbatem D. Apollinaris in Classe, & Priorem Præfectum D. Mariæ in portu, cum inter cetera, quo ad opem ferendam Hierosolymitanæ prouinciæ facerent in Concilio generali, decreta, illud fuerit, communi omnium Antistitum sententia; constitutum, ut omnes sacrati uiri, uigesimam Ecclesiasticorum reddituum, partem in triennium integre conferrent, quibusdam tantum exceptis religiosis uiris, atq. illis, qui sumpto Crucis signo, ipsi in eam expeditionem irent, idq. muneris, Templarii, Hospitalariiq. ordinū magistris, qui eorum domibus, in Rauennate prouincia, ut verbis utar Pontificis, præessent, fuisset mandatum, iubet Pontifex, ut ipsius portionis uigesimæ summam, ad diem festum omnium sanctorum, explicent, eamq. tam de certis, quàm de incertis fructibus ad kal. Maii consequentes expediant. Symeon adhuc designatus nouo Archiepiscopatui restituendo, inuisendoq. intentus XVIII. kal. Mai. Argentæ, Arconum apud se iussit sacramentum dicere, Ecclesiæq. Rauennati, & successoribus Catholicis; mox illum Vicecomitem

ANN. M.CCXVII.

tem eius opidi, & districtus, & comitatus; ut ibi dicitur; certo illi uectigali constituto, instituit. Impetrauit deinde a Pontifice, cui ostendit quàm magno ære alieno opprimeretur Ecclesia Rauennas, ut sacratorum virorum conuentu assentiente; de modicis possessionibus, domibusq. vbicumque positis, Polæ potissimum, ad eam Ecclesiam spectantibus, unde aut exigua, aut planè nulla utilitas manaret, decernere illi fas esset, easq. oppignerare: litemq. de castro Vbaldo, & Monte Cerno, si foret opus, componere. Extant Pontificiæ hac de re litteræ, Anagniæ datæ, Sept. Id. Iuni. anno Pontificatus primo. Opidi etiã Galliolæ incolæ fidem illi V. kal. Iul. sacramento obstrinxerunt, ipse certũ illis tributum imposuit. Romam deinde profectus; & Pallium accepit a Pontifice, & apud eum conquestus, Prætorem, populumq. Cæsenatem, quosdam Ecclesiæ Rauennatis opidorum incolas, suos ciues facere, atq; hinc tributa ab eis exigere, compellereq. ut domos Cæsenæ emerent, fecit, ut Pontifex per litteras suas Laterani Octauo Id. Nouembr. ad Cæsenates scriptas, mandauerit; ut opidanos illos, iurato, aduersus ipsius ius Archiepiscopi obsequio, liberarent, liberosq. dimitterent; in posterum ex eis neminem, ciuitate donarẽt. Symeon Rauennam reuersus, ad exigendam vigesimam fructuum partem, ut subsidio militibus mitteretur, in Asia pugnantibus, maximè incubuit, tum Pontificis hortatu impulsus, tum binis illius litteris incitatus, quarum unis id scribebat, quod D. Apollinaris, & Portuensi Præfectis scripsisse docuimus; alteris adiunxit earum exemplum, quas Templarii ordinis Magister ad Pontificem dederat: hæ autem sunt. *Reuerentissimo in Christo Domino, & patri, Honorio, Dei prouidentia. S. Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici, suorum subditorum deuotissimus ..... de Carnotto, pauperis militiæ templi magister humilis, debitam cum osculo pedum obedientiam, & reuerentiam. Paternitati uestræ statum terræ sanctæ, quam Dominus proprio sanguine suo consecrauit, præsentibus duximus intimandum. Hoc igitur uobis constet, quòd ad discessum præsentium innumera peregrinorum multitudo, tam militum, quàm seruientium, uiuifica Crucis insignita charactere, ab Alemanici Imperij, & aliorum Regnorum uarijs partibus confluens, apud Acon aduentarot: Sefedinus uerò magnus Soldanus, in terra Babiloniæ commorans, ibidemq. existens immobilis, de se minimè confidebat: uerebatur enim Regis Vngariæ, & Ducum Austriæ, & Mamoniæ aduentus, qui cum copiosa multitudine militum ac seruientium, cleri, & populi apud Acon applicuerant: Timebat etiam dictus Sefedinus nauigium Frisonum, quod apud Acon proximo applicaturum ferebatur. Corradinus uerò filius eius, in Marchiis nobis adiacentibus, iter suum direxerat, & accessus. Et hoc uobis intimamus, quòd annis pluribus retroactis non recolimus paganismũ in statu fuisse debiliori, quàm nunc extat, quem pater omnipotens de die in diem permittat peiorari. Sed in partibus nostris, frumenti, & hordei, & omnium humanæ sustentationis necessariorum, caritudo est maxima: Seges autem fallens agricolam, in hoc anno, in minima quantitate fuit recollecta. Expectabant etiam indigenæ, quòd seges de partibus afferretur transmarinis; sed minimum in hoc anno fuit apportatum. Est & aliud incommodum, uidelicet super equitaturis, adeò graue, quòd equi nullo modo possunt uenales inueniri. Quo circa uniuersis Cruce signatis, ac signandis bono fide consulatis, quatenus de prædictis se studeant fruniri, de quibus in partibus nostris ....inuenient consilium, uel iuuamen. Ceterum sciatis, quòd ante aduentum Regis Vngariæ, & Ducis Austriæ, prouisum fuit a Domino Patriarcha, & Rege, & peregrinis,*

nis, & fratribus Hospitalis, & nobis, quòd uersus Syriæ Neapolim iter acciperemus, cum Corradino, si nos expectaret, pugnaturi. Post aduentum prædictorum uerò, magnum in hoc omnes unanimiter assensum exhibuimus, quatenus in manu forti, per mare, & terram, in Babiloniam proficisceremur ad destruendum Damiatam, ut sic cautius, & promtius, uersus terram sanctam Hierusalem, iter pararemus. Omnes igitur Cruce signati, seu Cruce signandi, solicite moneantur, ut quàm maiorem poterunt, secum ducant copiam uictualium, & equorum. Has litteras Honorius, ad Archiepiscopum Rauennatem, & Episcopos, omnesque per Rauennatem; ut ille inquit; prouinciam constitutos, cum suis misit, significauitque se illis acceptis, Deum rogasse sacratos uiros, popularesque in Basilicam Lateranensem conuocasse, indictaque supplicatione omnium ordinum, ad uenerandam gloriosæ Virginis matris ædem, cum præferret sancta beatorum Apostolorum Petri, & Pauli capita, nudatis pedibus processisse ut opem peteret, auxiliumq. impetraret. Hinc curasse, singulis in locis, ubi frequens adesset populus, prima sexta feria cuiusq. mensis, decerni supplicationes. Eas Archiepiscopus, in vrbe Rauenna, & cęteris sibi subiunctis locis ageret, nullis calceis, & in sacra ueste, ut esset aliis exemplo: Qui loca remota a populis, uiri religiosi incolerent, ii maiore aliquanto pietate id facerent, cum in solitudinibus abditi, longius abessent a tumultu. Populares uerò maresq. & fœminæ preciosa ueste deposita, inaniq. cultu, eo habitu incederent, quo se mutuò allicerent, inuitarentq. ad religionem purè, & castè Diuino numini tribuendam, quod & Niniuitarum Rex fecit. Hæc atque alia officii plenissima ad Symeonem scripsit Pontifex, litteris VIII. kal. Decembr. Laterani datis, Pontificatus anno II. Fauentini, ut iniurias persequerentur, quas a Lugiensibus sibi factas dicebant, illis imperarunt, ut suburbiis opidoque solo æquatis, Fauentinum agrum ad Flabainicum incolerent: Sed hæc postquam resciuit Symeon Rauennatium Archiepiscopus, cuius erat opidum, acriter restitit, & tandem postero anno in Fauentinos dirarum telum contorsit. Ceterum cum omnes ad sacrum bellum assiduè hortaretur, id maximè in Rauennates fecit, ex quibus abiere in eam expeditionem multi, aliorum ingentia animorum studia egestas opprimebat, quæ cum Pontifici Symeon significasset, has ab eo accepit litteras. *Honorius Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri... Archiepiscopo Rauennati salutem, & Apostolicam benedictionem. Per tuas nobis litteras supplicasti, ut cum inter Cruce signatos, tam ciuitatis, quàm Diœcesis Rauenna pluresfint milites bellicosi, & in armis strenui, quibus ad exequendum uotum suum propriæ non suppetunt facultates, eis in uigesima, & oblationibus collectis in truncis ciuitatis, & Diœcesis prædict. pro subsidio terræ, prouidere dignaremur: Nos igitur tuis precibus inclinati, Fraternitati tuæ, per Apostolica scripta mandamus, quatenus prædicta, tribus, uel quattuor Cruce signatis, Deum timentibus, de ciuitate, & Diœcesi suprascriptis, quos ceteri ad hoc duxerint eligendos, facias assignare, qui ea in ultramarinas partes deferant in prædictorum, & aliorum pauperum Cruce signatorum ciuitatis, & Diœcesis præmissorum subsidium fideliter conuertantur. Dat. Romæ apud S. Petrum XI. Kal. Iun. Pont. nostri anno II.* Petrus Trauersaria eodem hoc anno, sexto Non. Octobr. ualida contracta amicorum manu, potissimum Mainardorum, Vbertini Guidonis Dusdei factiosos Rauenna eiecit, huiusq. dominatum vrbis arripuit. Ceterum Vbertinus IIII. Non. Nouembr. ope Comitis

ANN. M. CCXVIII.

mitis Rogerii, Guidonis Guerræ filii, Boncontis item Feretrani, & Bonifacii castrocariani, Britonorium, & ipse aggressus, illud occupat, expulsisq. inde Petri Trauersarii studiosis, deturbauit turres: domosq Manardorum omnes solo æquauit. Inde transgressus in Rauennate, omnem agrum reddidit infestum, magnamq. inde prædam abegit. Quamquam autem hactenus nusquam hæc quieuit ciuitas, ut supra est dictum, reliquas imitata ciuitates Italicas, tamen ab hoc die multo magis semper in sanguine, ferro, fuga uersata est. Ita indomitum se equum docet populus esse, cum libertatis speciem præsefert, in quo nisi prudens agitator sedeat, nec desinit vmquam furere, & se tandem agit præcipitem. Quod & testatum fecerunt Nouarienses, cum Ecclesiæ Nouariensis opidum, magnam partem incendio absumpserunt, quod reliquum fuit solo æquarunt, & plerisque obtruncatis, alios in carcerem coniecerunt, partem iurato sibi obsequio deuinctos, tributis opprimebant: Nouumq. sibi in Ecclesiæ Nouariensis agro castellum, quo illius ditionem vexarent, excitarunt. Et Cum eos Episcopus in pertinacia permanentes, diris deuouisset, & ciuitatis sacris interdixisset, ipsi contra, Episcopum exilio mulctarunt: qui tametsi fuit deinde restitutus, Episcopi tamen familiares in Episcopio clausi uitam agebant, fructus illius inter se ad suam libidinem, partiebantur, oppugnabant assidue eius castra, & aduersus libertatem Ecclesiasticam multa edixerant. Itaque Pontifex Symeoni scribit Rauennati Archiepiscopo, ut de his, quæ Episcopus ad eum detulerat, Nouarienses admoneat, & si neglecta religione permanserint, in contumacia, ipse, subiunctiq. sibi Episcopi, execrationis sententiam in eos explicatam, diuulgent, neque illius Præfecturam ciuitatis quemquam inire, patiantur. Sub id etiam tempus, Forum Cornelii a

ANN. M. CCXIX. Fauentinis oppugnatum, qui, contractis in proximum annum, sociorum auxiliis, Cæsenatum præsertim, & Aghinulfi Guidi Guerræ filii, Bononiensiumque tumultuario prœlio eos debellarunt. Venit in Flaminiam anno uigesimo

ANN. M.CCXX. supra millesimum ducentesimum Episcopus Spirensis, Friderici cognomento Rogerii, Cæsaris, Cancellarius, indictoq. ad Forum Cornelii Conuentu, omnium Prouinciæ procerum, Vbertinum Dusdeum, & Petrum Trauersariam in concordiam reduxit, iussuq. Friderici, instituit Vgulinum Iuliani, Parmésem, omnis Comitem Flaminiæ, in septem annos: sigillatim Rauennæ, Ceruiæ, Britonoriiq. in biennium, Prætorem: cum tamen Rauennatem Præturam tunc non inierit. Symeon Archiepiscopus Sept. kal. Mart. Argentæ, in porticu domus, extra opidum, restituit in manum Albizo; Lamberti è Branculo filio, Albertini, & Bonifacii, Vbaldi iam Archiepiscopi Rauennatis, fratrum, internuncio, Digestum nouum iuris, uno uolumine conglutinatum; ad hæc Infortiatum, & D. Ioannis Euangelistæ Euangelium. Pollicitus est etiam alium librum, quem secum tunc non haberet; fuerat autem Hubaldi; ad kal. Aprilis, redditurum: Quod si, uolumen non inueniret, in quo D. Lucæ erat Euangelium scriptum, neque aliud quod institutiones, & autentica, continebat, neque tres Codicis libros, qui omnes Hubaldi fuerant, illis se pretium eorum daturum. Consueuerat etiam Archiepiscopus, iussu Pontificis, uni iuueni ex hac Prouincia, dum Bononiæ, in Gymnasio, studio operam daret, solidos Imperiales centum quotannis, numerare, hoc anno Symeoni, Rauennatis Ecclesiæ egestatem apud se conquerenti, dedit Pontifex, litteris

Viter-

Viterbii scriptis, ut tantum quinquaginta persolueret. Erat enim magnum optimi Pontificis studium, ut doctis uiris abundaret Prouincia, unde praeclarus usus ad Pontifices, eorumq. administros manaret Per hos dies, è Rauennatis Ecclesiæ sacrario, furto ablatum eius Thesaurum est, itaque Symeon in æde Vrsiana, è superiore loco, omnes diris deuouit, qui illum, aut ipsi furati essent, aut consilium præbuissent, aut socii fuissent, aut pignore accepissent, emissentve: Idem fecit in Senatu, cum omnes adessent Cardinales, Cantoresque, & Petrus Trauersaria Prætor, Rainerius eius Vicarius, ac Iudex, Flaminiæ Comes Vgulinus, & Comes Maluicinus, atque alii. Sed Petrus eodem die, qui fuit Decimo kal. Maii, omnium Senatorum, qui frequentes conuenerant, sententia, potestatem Peppo Verde permisit, Reipubl. Rauennatis Massario; ita uocabant Quæstorem, ut ex ærario Rauennatis Reipubl. Thesaurum extraheret, & Vgulino Comiti daret: iurandum enim Peppo erat, eum thesaurum ex uectigali catenæ Reipubl. Rauennatis conflatum. Sed haud ita diu post Vgulinus cum esset ForoCornelii, in D.Cassiani, Mainardino eius ciuitatis Episcopo, multisq. aliis spectantibus, mandata omnia Symeonis Archiepiscopi Rauennatis se effecturum iurauit, ea ductus anathematis sententia, quam in eum, causa Rauennatis Ecclesiæ thesauri, tulerat. Eum thesaurum iusserat Vgulinus, insciente Archiepiscopo, inde auferri, & hæc continebat. Ex auro crucem, multis gemmis distinctam clarissimis; Calices è beryllo duos, quorum alteri pes ex auro erat, sed magnum ambo auri pondus, intus claudebant: pyramidalem ex argento testudinem. Interea Fridericus in Italiam descendit, Romam proficiscens, ad Augustalem de manu Pontificis Coronam accipiendam. Illi obuiam Symeon Archiepiscopus processit, ab eoq. Bononiæ, Tert. Non. Octobr. eorum omnium confirmationem impetrauit, quæ Valentinianus Cæsar, Ioanni Archiepiscopo, & multi præterea cum Romani Pontifices, tum Cæsares Ecclesiæ Rauennati dono dederant, quibusq. sigillatim numeratis. In eo diplomate Fridericus, Symeonem Archiepiscopum, dilectum Principem suum appellat, Testes adscribuntur, Bertoldus Patriarcha Aquileiensis, Sifredus Augustanus, Olricus Pataujensis, Bertoldus Brixiensis, Albertus Tridentinus designatus Episcopi: Ludouicus Dux Boiorum, Palatinus Comes Rheni, Teboldus Marchio de Gehimburc, Comes Euerardus de Alfesten, & alii quàmplures. Recognouit Chunradus Spirensis, & Metensis Episcopus, Augustalis aulæ Cancellarius, tunc eius in Italia Legatus, loco Ingiberti Coloniensis Archiepiscopi, omnisq. Italiæ ArchiCancellarii; Regni Friderici in Germania VIII. in Sicilia XXIII. anno. Ad hæc Symeon XIII. Kal. Octobr. in sacrario Ecclesiæ Rauennatis, Vgulino Flaminiæ Comiti eius, ui sacramenti, quod apud se dixerat, imperauit, ut ab eo die, ad diem XIIII. kal. Decembr. Archiepiscopo Rauennati, uel eius Ecclesiæ sacratis uiris, si Archiepiscopus abesset, thesaurum redderet, & in sacrario, unde abstractus fuerat, reponeret: neque inde illum, insciente Archiepiscopo, & sacratorum uirorum Conuentu, ulla ratione abduceret. Cum autem X. kal. Decembr. Fridericus, Romæ, in Basilica Vaticana ab Hugolino Ostiensi Episcopo, Honorii Pontificis Legato, Augustali fuisset diademate coronatus, postridie, in castris apud vrbem, diplomate suo, illud confirmauit, quod Symeoni Archiepiscopo confecerat, Bononiæ, eo addito, ut si quod

dein-

deinde aduersus Rauennatis Ecclesiæ iurisdictionem, priuilegium Comiti Vberto irrogasset, abrogaretur. Nonis tamen Decembris, cum esset in castris prope Tibur, Vgulino scripsit Flaminiæ Comiti, curaret, ut castri noui incolæ sacramento fidem Comiti Vberto, obstringerent. Litigabat cum Præfecto, Canonicisq. Portuensibus Symeon, hoc quoq. tempore, eamq. Pontifex causam cognoscendam mandauerat, Episcopo designato Vrbinati, & Canonico Ariminensi: sed eorum hac de re litteras ad Præfectum Portuensem, ab Oddo nepote Archiepiscopi allatas, Adam Præpositus Portuensis accipere abnuit: itaq. Præfectus Prior, ad causam dicendam adesse iussus. Haud ita multo post, Rauennæ Vgulinus Iuliani Flaminiæ Comes obtruncatus est cum

ANN. Præturam Rauennatem gereret. Illi Fridericus Cæsar Gutfredum Blandera-

M.CCXXI. tensem Comitem, ob multa huius in se officia, subrogauit, omnibus illi uectigalibus, portoriisq. concessis, quæ ad Augustalem aulam spectarent, cum infinita pene potestate, & Imperio: iis sublatis, si quæ forte huic aduersa Vgolino concessisset. Testes huius diplomatis Messanæ dati anno MCCXXI. mense Iunio, fuere, Berardus Panormitanus, Berardus Messanensis Archiepiscopi, Diopoldus Marchio ex Henriburg, Rainaldus Dux Spoleti, Anselmus è Iustingen, Marescalchus, Conradus è Vuerda a cubiculo, Fredericus de Stoff pincerna, & Albertus è Saxo. Mox Idibus Iulii, Senatui, Reipublicæque Rauennati per litteras mandauit, Gutfredo, ut parerent, Comitemq. ab se creatum, exciperent. Controuersia hoc anno, quæ inter Symeonem Archiepiscopum, & Alferium Ferrariensem de pecunia erat, sedata est, in uilla Maieria, in sacræ ædis porticu IIII. Id. Octobr. & Rauennæ in Episcopio, Symeon XVI. kal. Nouembr. Hugoni cœnobii D. Petri ad Vincula Abbati, confectis tabulis, pollicitus est, nihil se ab eo in posterum, neque lapides, neque ligna, repetiturum, quod in templo D. Victoris esset, ab eo, qui illum proximè antecessit, Abbate diruto; minari enim ruinam, & desertum iam esse, & in solitudinem redactum templum illud affirmabat; antea quàm solo æquaretur, & septemdecim libras Rauennates Symeoni Abbas numerauit. Ad hæc V. kal. Nouembr. marmor album certis precationibus, Ioanne è Valdareta sacerdote, petente, expiauit, quod primum ad iacienda fundamenta templi D. Mariæ dedicandi iuxta opidum Valdaretam, adhiberetur. Quoniam verò suspicio erat uehemens, Rempubl. Rauennatem, quæ in Petro Trauersaria uidebatur esse posita, Vgulinum Iuliani Parmensem, Flaminiæ Comitem, Rauennæ interfecisse; iis idcirco litteris Fridericus, quibus Gutfredum Comitem Blanderatensem, Flaminiæ Comitem, ac rectorem creauit, mandauit diligenter, inquireret de Iuliani morte, & sontes acerrimè puniret. Inde Messana Panormum progressus, litteras Quincto Id. Nouembr. ad Rauennates dedit, quibus significat, hanc se potissimum causam de nece Iuliani, postquã generalia de Præfectura, mandata dederat, Gutfredo cognoscendam, & ordine iudicandam mandasse. At Blanderatensis quæstione hac de re habita, cum neminem, qui diceret contra Trauersariam, aut Rempubl. Rauennatem inuenisset, sæpiusq. ob id Rauennam profectus, purgareq. se Rauennatem Syndicum, magna iusiurandi religione iussum, se purgasse, cum uiginti, ut ipse inquit, sacramentalibus, uidisset, Galinum Rauennæ Prætorem, libris Rauennatibus MDCL. Rempubl. autem Rauennatem Marchis argenti tercen-

tis

tis primo, mox quadraginta tantum, ipso coacto in curiam Rauennati Senatu, mulctauit: & cum tarde deinde expediretur pecunia, pignoraque Gutfredo fuissent data, Bartolottus, cui exigendarum Marcharum munus erat impositum, Rescriptum a Friderico Cæsare, aduersus Rempubl. Rauennatem impetrauit. Ceterum, ut ex æquo res componeretur, omnium consensu, totius iudicium controuersiæ, ad Paulum Trauersariam, & Rauaninum Forliuii Prætorem, pro Forliuiana Republ. ad Bulgarellumq. Oddum, & Bulgarellum Maltaliatum, integrum reiectum est. Quamobrem decreuit Paulus Trauersaria, cum esset postero anno kal. Mart. Pisauri, uti Gallinus Prætor, Respublicaque Rauennas Gutfredo Comiti libras Rauennates mille quingentas quinquaginta soluerent, ipse Gutfredus pignora restitueret. Ad hæc libras adderent CL. ut Bartolottus rescriptum Gallino daret, neque quidquam ultra peteret. Quæ cum essent acta, & a Collegis Trauersarii probata, Gutfredus Rauennates lata sexto Non. Mart. in prouincia Flaminia, prope Hospitalem domum Cauedonam, sententia, Canusino Gotozaga, multisq. præterea adhibitis testibus, absoluit: ipso accipiente Gallino Alliate, Mediolanense, qui superioribus annis Fauentinã Præturam gesserat, Rauennæ Prætore, qui haud ita diu post, Pisauri spectante Vgone Lupo, Reipubl. Rauennatis nomine, Gutfredo pollicitus est, se intra octauum diem sexcentas quinquaginta libras, quæ rem anserant, persoluturũ. Symeon Archiepiscopus D. Clementis, quod est ad Primariũ, Padi portum, templum, tẽpliq. Rectorem, cum omnibus illius fratribus; vtar uoce ipsarum tabularum, vnde hæc excerpsi; ex omni Episcoporum, Abbatũ, sacratorumq. uirorum iurisdictione exemptũ, vnà cum Insula, in qua excitatum est, deinceps uni Archiepiscopo, & populo Rauennati subiunctum iussit esse: & kal. Maii D. Mammæ templum, quod erat prope Rauennam extra portam Vrsicinam, consecrauit. Multa insuper sacris ædibus elargitus est, & cũ in æde Vrsiana D. Mariæ in uilla Vangaditia Abbatem consecrasset, sibi cum sacramento, iure, ac more superiorum Archiepiscoporum obligauit: cum Ceruiensibusq. denuò disceptauit, qui Archiepiscopatus Rauennatis iurisdictionem in ea vrbe imminuere, ac potius conuellere nitebantur. Causa apud Ariminensem Episcopum, & Nicolaum S. Iuliani Abbatem, iubente Pontifice, agebatur in vrbe Arimino. Ad hæc anno eodem, Octauo Id. Maii, Venturæ rogatu, cœnobii D. Mariæ Rotũdæ Abbatis, cogitanti sibi, & memoria superiorũ Archiepiscoporũ in illud cœnobiũ beneficia, & monachorũ vitam sanctè actã, repetenti, uisum est operæpretiũ se facturum, si & ipse eius honori, atq. utilitati intenderet: cum præsertim beatissimæ Virginis Mariæ, Domini nostri Iesu Christi matris, cui illa dicata ædes est, & Diuorũ Ioannis Baptistæ, Petri Apostoli, Laurentii martyris, Mamæ martyris, qui ibidem coluntur, necnon, & beatæ Iulianæ Virginis, & martyris Dei, quæ in ipsa, ut inquit Symeon Archiepiscopus, sacra æde requiescit, merita respiceret. Itaq. de fratrũ suorum Cardinaliũ, & Cantorum Rauennatis Ecclesiæ consilio, & ædem illam consecrauit, & triũ annorũ pœnæ peccatis debitæ, iniunctæq. remissionem iis indulsit in perpetuũ, qui anniuersaria solemnitate dedicationis huius, ad quintumdecimum deinde diem, illud templum sanctè adirent, & a sacra confessione criminibus expiati, suis opibus iuuarent. Postridie in D. Appollinaris Classensis, postquam è superiore loco concionẽ habuit, Vbertello Foropõpiliano, Oddone Cæsenate,

& Rustico Ceruiense Episcopis inspectantibus, atq. assentientibus, sacris interdixit incolis castri Montis Boarii, quod est in Foropompiliano. Cum enim castrum illud ab Gerardo Archiepiscopo Rauennate, in Rauennatis Ecclesiæ solo, extructum fuisset, idemq. perpetuò, præter quàm duobus iam annis, ipsa Ecclesia possedisset, incolæ eius possessionem, Rogerio Comiti, ac fratribus tradiderant. Eodem die D. Valerii Archiepiscopi ossa, ex æde Classensi ab ipso Simeone, solemni indicta eorum Episcoporum supplicatione Vrsianam in ædem translata. Disceptatio inter eundem Symeonem Archiepiscopum, & Priorem Præfectum, & Canonicos D. Mariæ in portu, qui se Archiepiscopo subiectos negabant, ita a Pontifice composita, ut cum apud multos iudices acta causa fuisset, & inepte, lite non contestata, processum, superioribus ad eam diem abrogatis, omnia in integrum restituerentur: causaq. Vrbinati Episcopo designato, mandaretur. Sed cum illum Portuenses reiecissent, obtinuere, mandari Ariminensi Episcopo, & Priori Præfecto D. Mariæ Rhenanæ, & Præposito D. Ioannis in monte Bononiæ: Ceterum Archiepiscopus appellauit Pontificem: is uerò causam ad Rolandum Episcopum Feretranum detulit, litteris Alatri X V I I. kal Iul. anno sexto Pontificatus datis. Gallinus Alliates Prætor Rauennas, mense Septembri opidum Rafanariam muniendum curauit: in illius locum paucis post diebus Prætor suffectus est Thebaldus Saracenus Romanorum Consul: quo Consulatus Romani titulo, multos hoc tempore, dignitatis causa, usos constat. Albertum Magdeburgensem Archiepiscopum, Cæsarianum Legatum, & Flaminiæ Comitem Rauennates summo honore acceperunt: in Senatum is profectus, ui sacramenti, quod Rauēnates Cæsari dixerant, coram Sozzo Coiono, Cremonæ Prætore, Gerardo Douaria, Gerardo Manaria, & Alberto Malabotta Cremonensiū: Chunrado Munaio, & Alberto Puzzono Mutinensium Legatis, iurare Rauennates iussit, bellum se Bononiensibus, Fauentinis, & aliis illaturos, qui Cæsari, eiusq. Legatis repugnarent. Idem Ceruiam progressus, iurare Ceruienses imperauit. Nam Bononienses hoc anno Fauentiniq. ForoCornelianū agrum, & opidum Bagnaram, quod ad ForoCornelianum Episcopatū spectat, infesta reddiderant, mox vrbem ipsam ForoCornelii, post acerrimam quadraginta ferè dierū oppugnationem, sese dedentem, mœnibus, & portis nudauerant, ducentisq. acceptis obsidibus mulctauerant: quòd dicerent, ForoCornelianos, ipsorūq. Episcopum malè habuisse castri Imolæ opidanos, & in suam vrbē recepisse, & ob illata castro ab se diruto, damna, tribus librarum milibus donasse. Cum autē Symeon Archiepiscopus interea FridericoCæsari gratum facturus, Alberto Magdeburgensi Antistiti, anno MCCXXIII. permisisset, ut singula Ecclesiæ Rauennatis opida, quæ in Flaminia essent, quinque solidos; pecuniæ id genus est; illi pro Fodro, ut utar verbo illorum Francico, quod certum tributi genus significat, persoluerent, Ioannes Vuormatiensis, ipsius Magdeburgensis Archiepiscopi Vicarius, unà cum quibusdam sicariis impetu in aliquot ex ipsis opidis facto, prædam ingentem abstulerat: de quo cum uehementer conquestus Symeon apud Honorium Pontificem fuisset, Pontifex Magdeburgensi Antistiti scripsit, uti Ioannem ad restituenda omnia compelleret, alioqui facultatem præbere se Diui Stephani Bononiensis Abbati, interdicto ad restitutionem illam, hominem cogendi. Quo tamen interdicto opus non fuit

ANN. M. CCXXIII.

Alber-

Alberto restitutionem confestim accuratè iubente. Erat enim Albertus uir optimus, iusque suum vnicuique reddens, & non minus Pontificis, atque Archiepiscopi, quàm Cæsaris rationem habens. Vt autem Symeon iniustè crepta, diligenter repetebat, ita quæ iustè collata fuerant, firmabat. Nam illam Insulæ Palatiolæ donationem, quam ab Ioanne Archiepiscopo factam memorauimus, monachis ab se in eius Insulæ cœnobio institutis, non modo confirmauit, sed adiecit quoque, ut eorum monachorum ditio, in mare, ad mille passus pertineret: neve Ecclesiæ Diui Clementis; quod templum in Padi ripa constitutum est; iura, & fines perturbarentur. Cui rei, Albertus Saffinas, Albertus Foroliuiensis; Oddo Cæsenas, Vbertellus Foropompilianus, Rusticus Ceruiensis, & Albertus Fanestris Episcopi adscripsere. Assensit quoque, ut ædes D. Mariæ, & D. Nicolai Argentæ dirutæ, restituerentur, ita ut templum D. Mariæ, templi D. Nicolai esset caput: multa præterea illis bona concessit, adiecta libræ Ceræ pensione. Inde Quarto Non. Octobris prædia Ioanni Manfredo quædam eo loco, cui Casæ muratæ est nomen, assignauit. Sub id tempus, Bartholomeus è sancto Germano, Pontifici a sacris; Capellanum uocant; Symeoni Archiepiscopo, & subiunctis illi Episcopis, significauit per litteras, a sede Apostolica, ut necessitati seruiret, vrbem Ferrariam ab eo loco, qui sanctus Georgius dicitur, ad locum ultra Padum, quam Massam Babiloniam appellabant, translatam, & reædificari iussam. Cum uerò sedes ipsa, uicis duodecim; appellabant ab hominum cœtu, uocabulo Italico, Massas; Ferrariensi Ecclesiæ concessis, Massam Fiscaliam sibi retinuisset, Ferrariensibus dedit, ut subditis sibi hominibus, tributum, in singula capita, aureum denarium imponeret; & mediam partem tributi ripæ Ferrariensis, & quartam ruptæ, ut uocabant, Figaroli, donauit, ut ciuitas restitui facilius, feliciusque posset; remisit etiam capitum tributa. Verum cum maior ciuitas in dies redderetur, creuissetque populus in Ecclesiæ Romanæ obsequio, ac fide, deiicere è ceruicibus, dominatus Pontificii iugum cœpit, & arma inter se diffidentibus animis, exercere, durius, acerbiusque, quàm si ea in Saracenos mouissent. Quò factum est, ut eorum uicem miseratus Pontifex, dolensque florentem ciuitatem, intestino bello, ad interitum ruere, Bartholomeum ipsum miserit, qui Massam Fiscaliam, opidum Ficarolum, & cetera loca iuris beati Petri, quæ circa Ferrariam sunt, regeret, in concordiam Ferrarienses reduceret, qui parere abnuerent, in eos animaduerteret: per litteras Ferrariensibus imperans, ut illi obedirent, & stipendium ex Ecclesiæ Romanæ uectigalibus persoluerent. Sed ipsi ad concordiam tandem adducti, horum beneficiorum immemores, & nihili facientes iuratum Ecclesiæ Romanæ obsequium, legibus eorum municipalibus cauerunt, ne quis a Pontificia aula rescriptum ullum impetraret: & quia Præpositus Ferrarariensis, & Giliolus Gerardini Longi, Pontificias, de quadam causa, litteras acceperant, eos litteras illas reddentes, Andalo Prætor, capi, & dari in quæstionem iussit; tamdiuque in uinculis habiti, dum Præpositus certa, ut inde eximeretur, pignora tribuit, Giliolus centum libris mulctatus est, contra iurisdictionem Massæ Fiscaliæ, quam ibidem Bartholomeus, pro Pontifice, habuerat. Ad hæc Gausionæ uallis, ac

ceterarum incolæ, quòd ab eodem Prætore uocati, non illicò iuere, sacramentum apud illum dicturi, libris mulctati sunt, centum octuaginta duabus. Tributum præterea illis impositum, ad ducentas octuaginta libras: quod cum pleriq. tardius expedierint, ac potius propter egestatem minime fuérint soluendo, per Georgium, Guglielmum, aliosq. satellites, domos eorum tres dirutæ, uineta ad duo millia passuum spatii occupantia, cæsa, aliaq. damna illata. Bonauenturam quoque Orlandum, Pontificis Vicecomitem, ceperant, & septimum iam mensem habebant in custodia, cum, & multos Pontificis fideles in carcerem coniecissent, & cedere priuilegiis E. R. & iis, quæ Ostiensis, sententia lata, iudicauerat, & Pontifex auctoritate Apostolica confirmarat, iureiurando coegissent: Medicamq. & triticum præbere Gallis Massæ nouæ Cisalpinis; quos deducto contractoq. a Longobardis nomine, dicimus Lombardos; communione piorum amotis, per uim, impulissent. Henricum uerò Bonuicinum, Pontificis studiosum, ciuem Ferrariensem, quòd Bartholomeo ipsi iubenti; Ecclesiæ Romanæ priuilegia, quibus fuerat vrbs Ferraria, illiusq. Ecclesia, ornata, ostendisset triginta libras, mulctam irrogarunt, easq. ut redderet, adegerunt, Ne Ficarolani, solemne Pontifici obsequium præstarent, obstiterunt, & soluere vrbis Ferrariæ, ex censu, tributum, Ecclesiæ Romanæ debitum, negabant. Dimidiam, quam diximus, partem ex ceteris opidis, & ex sale, libras Augustales mille superantem, surripiebant. Integram ripatici, ut uocabant; Rauennatum, Mutinensium, Mantuanorum, Veronensiumq. per uim, auferebant: cum Andalo certum etiam sibi decerni stipendiũ iussisset. De his Bartholomeus per Episcopum, Præpositum, Archipresbyterum, Vgutionem, & Gerardum Canonicos maximi templi, & S. Georgii, ac S. Mariæ Ferrariensis, & per Mantuanum Episcopum, & Leucium, Athonẽ, Iacobinum è Vetula, & Guidonem è Mazzandello Iudices Ferrarienses, admonitos illos, & parere recusantes, diris tandem deuouit, & ut Rauennas Archiepiscopus, subiunctiq. illi Episcopi, hanc execrationis in eos sententiam diuulgarent, mandauit. Cum interea causam Ceruiensem Symeon non intermitteret, & egisset apud Pontificem, ut eam mandaret Præposito Foropompiliano, quem cum Cerutenses reiicere conarentur, quòd dicerent, magnam illi cum Symeone necessitudinem interesse, eam rem iussit Pontifex ab. G. subdiacono, sibi a sacris, cognosci, qui rationibus vtrimque auditis, Pontificiũ rescriptum ualere, & Præpositum esse iudicem sine controuersia posse declarauit. Quod tamen ab eo non est factum, Foropompilianum paulo post Episcopatum adepto. itaque causam denuo Pontifex, litteris anno MCCXXIV. XV. kalen. Febr. Laterani datis Trancredo Canonico Bononiensi credidit, cuius ad huc rei testes, in Pontificii iuris libris, de Iudiciis, ipsius Honorii Pontificis litteræ supersunt.. Apud Tancredum, procurator Ecclesiæ Rauennatis. G. Clericus ædis D. Agnetis, kal. Martii, in Canonica domo Bononiensi, petebat, procurationes ab eis appellatas, quas Ecclesiæ Rauennati, Ceruiensis Respublica præbere consueuerat: Eæ autem erant, ut ter epulum daret Archiepiscopo, & suis omnibus, quos secum haberet, & quinquaginta, atque amplius iumentis. Id enim præstiterat Gerardo, Guglielmo, Alberto, Egidio Archiepiscopis. Ad hæc restitui in possessionem uectigalium, mulctarumque ad dimidiam. Iudicem ciuitatis, qui tum esset, reiici, alium ex eius

ANN. M. CCXXIIII.

senten-

sententia constitui, neq. in posterum absque consensu Archiepiscopi, dari, ex eo fœdere, quod factum fuerat cum Guillelmo Archiepiscopo, detrahi caput, Ecclesiæ Rauennati, incommodū, quo præsertim habetur, Ceruienses, qui alia ciuitate donantur, ad ea præstanda obsequia nequaquam teneri, quæ ceteri ciues Ceruienses, Reipubl. Rauennati, debent. Possessionē iuris percipiendi quotannis collectas salis duas, restitui, atque item fodri in quadragesima S. Martini, nempe duorum modiorū annonæ, & a singulis Ceruiensibus, panis unius ac pulli: & portorii, ita ut dimidium eorum, quæ ex aduenarū plaustris ceterisq. onerariis exiguntur, Archiepiscopi esset: dimidia etiam pars bonorum, qui homicidium fecisset. In hac lite, neque etiam omissa est Portuensis disceptatio, de qua cum esset diu apud. T. titulo S. Sabinæ sacerdotem Cardinalem, cui caussam dederat Pontifex cognoscendam, disputatū, ita tandem a Pontifice decretum est. Prior Præfectus, & fratres, ab Archiepiscopo Rauennati ordines, altarium, & sacrarium ædium dedicationes, consecrationesq., & sacramenta accipiant. Eorum conuentus Priorem sibi Præfectum designet, ab Archiepiscopo confirmandum, nisi si quid impedimento esset, nullum tamen Archiepiscopus sacramentum apud se dicere illum cogat. Prioris Præfecti crimina, iuxta iuris formulam corrigantur. Canonicorum, & fratrum a Præfecto, iuxta eorum regulam Prior Præfectus si uolet abdicare, id coram Archiepiscopo faxit, Archiepiscopo quotannis procuratio, id autem est epulum detur, & uiginti quinque hominibus, ac totidem equis, suis. Hæc omnia atq. item alia confirmauit litteris suis Honorius, Laterani II. Id. Febr. anno octauo. Mox ut undique altis radicibus nixa, Rauennas Ecclesia latius, & sedatius, nullo perturbante, propagaretur, omnia illius bona, iura, iurisdictionem, aliis litteris amplissimè probauit, quas hic intexere integras duximus, ut quæ eo tempore hæc possideret Ecclesia, pateat præsertim cum totidem ferè uerbis quod attinet ad enumerationem locorum, sua diplomata Henricus, & Fridericus Cæsares confecissent.

Honorius Episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri Symeoni Archiepiscopo Rauennati, eiusdemq. successoribus, Canonicis substituendis in perpetuum. Etsi uniuersis sancta Ecclesia filiys debitores ex collato nobis a Deo Apostolatus officio existamus, illis tamen personis, & locis prouidere nos conuenit diligentiore sollicitudine, ac propensiore studio charitatis, quæ ad sedem Apostolicam noscuntur specialius pertinere. Quo circa uenerabilis in Christo frater Archiepiscope, tuis iustis postulationibus Clementer annuimus, & nobilem, ac famosam, & Orthodoxam Rauennatem Ecclesiam, cui auctore Deo, praeesse dignosceris, ad exemplar felicis recordationis, Calisti, Gregorij, Honorij, Gelasii Romanorum Pontificum, prædecessorum nostrorum, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus: statuentes, ut quascumq. possessiones, quæcumq. bona, eadem Ecclesia in præsentiarum iustè, ac Canonicè possidet, aut in futurum, concessione Pontificum, largitione Imperatorum, Regū, aut Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis præstante Domino, poteris adipisci, firma tibi, tuisq. successoribus, & illibata permaneant: In quibus hæc proprijs duximus exprimenda uocabulis: Locum ipsum, in quo prædicta Ecclesia sita est, cū omnibus pertinentijs suis. Parmensem, Reginensē, Mutinensem, Bononiensem Imolensem, Fauentinū, Forliuiensem, Foropopuliensem, Casenatēsem, Bobiensem, Ceruiensē, Comaclensem, & Hadriensem Episcopatus. Monasteriū Galliatensē: monasterium S. Apollinaris in Classe, monasterium S. Seueri: monasterium S. Laurentij

rentij

renty foris muros: monasterium S. Mariæ Rotundæ: monasterium S. Mamæ: monasterium S. Martini ad cælum aureum, quod nunc uocatur S. Apollinaris noui: monasterium S. Ioannis Euãgelistæ, monasterium S. Mariæ in Cosmodim: monasterium S. Mercurialis: monasterium S. Vitalis: monasterium S. Andreæ: & Canonicam S. Mariæ in portu; salua compositione, quæ in præsentia nostra, inter te, & ipsam Ecclesiã, intercessit; & ius, quod habes in monasterio S. Mariæ de Vrano, & in Canonica S. Clementis: Canonicam S. Gregorij in tabula, non longe a muris urbis Rauennæ sitam: Ecclesiam S. Bartholomei de Maurtano: plebem S. Mariæ, quæ uocatur in portu: plebem S. Viti: plebem Maierij: plebem S. Venantij de capite Canneti: plebem S. Apollinaris de Comitatu Rhodigij, cum capellis suis: monasterium S. Petri in Maone. In Comitatu Pesauriensi, castrum Gazole, castrum Ligabicci, castrum Granarolæ, cũ curtibus, iurisdictione, & pertinentijs suis. In Comitatu Ariminensi, castrũ montis Columbi, cũ iurisdictione temporali, & alijs pertinentijs suis: castrum montis Crucis, cum iurisdictione temporali, & pertinentijs suis. Districtum Rauennatensis urbis, ripam integram, monetam, teloneum, muros, & omnes portas ciuitatis: & Comaclensem Comitatum, cum honoribus, & pertinentijs suis. In ciuitate Ariminensi, monasterium S. Thomæ Apostoli, & S. Euphemiæ Virginis: montem castri Vbaldi, montem Cerni, castrum Offaniæ, & castrum montis Boddi, & alias possessiones, quas Ecclesia tua habet in Marchia, per diuersos Comitatus. In Comitatu Ariminensi, montem Gemanum, Marazanum, uillam Corliani, castrum Sanignani, castrum Montiliani, castrum montis noui. In Episcopatu Cæsenaten. Castrum Subrinolæ, castrum montis Cuchi, castrum Sagliani, castrum montis Girardi, castrum Sergiani, & Flaibannum, castrum Deolaguarde, castrum Casalecchi, & Rudiliani, castrum Stagnani, uillam Rotæ, castrum Reuersani, castrum de monte, & castrum Ranchi, cum curtibus, & iurisdictione, & pertinentijs suis, & locum, qui uocatur Mercatum Saracenum. In Episcopatu Populiensi, castrum nouum, castrum Tuderani, castrum Quiliani, castrũ bagnoli, castrum molini ueteris, castrum montis Boarij, cum curtibus, & iurisdictione, & pertinentijs suis. In Episcopatu Fauentino, Castrum Aurioli, castrum Taibani, & uillam S. Potiti. In Comitatu Imolæ, uillam Luci, cum curtibus, & iurisdictione, & pertinentijs suis. In territorio Rauennæ, Rouedulam, uillam S. Pancratij, uillam S. Archangeli, uillam Rusti, & Cabaij, castrum casæ muratæ, cum curtibus, iurisdictione, & pertinentijs suis, & Comitatum Argentæ, id est, ipsam Argentam cum Pado, ripis, paludibus, & piscarijs suis, stratis, uijs, pascuis, siluis, & publicarijs uniuersis, & cum integro comitatu Argentæ, uidelicet, villam portus, & totum plebatũ eius, scilicet Caput Sandali, Grasolum, Ripam persici, Vergundinum, portum uedrariæ, Sandalum, Maierium, Canalium, & curtem de podio, cum placito, districtu, & omni iurisdictione a principio Comitatus Argentæ, usque Rauennam. Vsum quoque pallij, plenitudinem uidelicet Pontificalis officij, tuæ fraternitati, Apostolicæ sedis liberalitate largimur, quo in Ecclesia tua uteris, diebus inferius annotatis, uidelicet, in natiuitate Domini, festiuitate protomartyris Stephani, Circumcisione Domini, Epiphania, Ypopanti, Dominica in ramis palmarum, cœna Domini, Sabbatho sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione, Pentecoste, tribus festiuitatibus beatæ Mariæ, Natiuitate S. Ioannis Baptistæ, solemnitatibus omnium Apostolorum, Commemoratione omnium Sanctorum, dedicationibus Basilicarum, anniuersario tuæ consecrationis die, Ecclesiæ tuæ principalibus festiuitatibus, consecrationibus Episcoporum, ordinationibus Clericorum. Ad hæc adijcientes, arctius inhibemus, ne quis cimi-

teria

teria ecclesiarum, & ecclesiastica beneficia, hareditorio iure possideat: quod si quis facere forte prasumpserit, censura canonica compescatur. Praterea quod communi assensu Capituli tui, uel partis consilia sanioris, in tua ditione, per te, uel successores tuos fuerit Canonicè institutum, ratum, & firmum uolumus permanere. Inhibemus insuper ne excommunicatos, uel interdictos tuos, ad officium, communionem, Ecclesiam, sine conscientia, & consensu tuo, quisquam admittat, aut contra sententiam canonicè promulgatam, aliquis uenire prasumat, ni forte periculum mortis immineat, aut dum prasentiam tuam habere nequiuerint, per olium, secundum formam Ecclesia, satisfactione pramissa, oporteat ligatum absolui. Sacrorum quoque Canonum auctoritatem sequentes, statuimus, ut nullus Archiepiscopus, uel Episcopus, absque tuo, uel successorum tuorum assensu, conuentus celebrare, causas etiam, uel Ecclesiastica negocia, in Rouen. diœcesi; ni per Romanum Pontificem, uel eius Legatum fuerit eidem iniunctum, tractare prasumat. Illam quoque abusiuam consuetudinem, uel potius abhominabilem corruptelam, qua Ciues Rauennæ, Archiepiscopo decedente, bona mobilia Archiepiscopatus, tamquam ad eos, successionis iure, pertineant, rapiunt, & exportant, inhibentes electo, ne ingrediatur Archiepiscopale palatium, nisi prius iuraffet, illorum consuetudines seruaturum, penitus abolemus, sub interminatione anathematis prohibentes, ne talia de cetero attententur. Porro consuetudinem, quam in portando Crucem, & tintinnabulo, cum pradecessoribus tuis, usq. ad hac tempora seruauisti, uidelicet, ut quocumque iueritis, excepta vrbe, & tribus milliaribus prope, & tribus milliaribus a loco ubi fuerit Romanus Pontifex, Crucem, & tintinnabulum, sine qualibet condicione, de sedis Apostolica licentia, deferatis, & signare, ac signando benedicere, ubicumque cum pradictis insignibus fueritis, sine prasumptionis nota, possitis, auctoritate Apostolica confirmamus: Salua tamen moderatione consilij generalis. Libertates quoque, & rationabiles & approbatas consuetudines Ecclesia tua, in Ciuitate, diœcesi, uel metropoli eius, tam circa spiritualia, quàm temporalia, sicut eas iustè, & pacifice obtinet, confirmamus. Adhac districtius inhibemus, ne quis terras, aut homines ipsius Ecclesia, ubicumque consistant, indebitis, & insolitis seruitijs, uel exactionibus grauare prasumat. Praterea quiò Ecclesia tua, grauia frequenter dicitur incurrisse dispendia, ex eo quòd pradecessores tui, non adhibitis testibus, consueuerunt suos celebrare conuentus, uolentes indemnitati eius in posterum praecauere, districtius inhibemus, ne contractus ipsius Ecclesia, sine adhibitione testium, de cetero celebrentur: & si qui ad modo aliter facti fuerint, uiribus careant, tanquam contra inhibitionem Apostolicam attentati. Decernimus ergo, vt nulli omninò hominum liceat potestatem Ecclesiasticam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, uel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet uexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur, eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: Salua sedis Apostolica auctoritate. Si qua ergo in futurum ecclesiastica, saecularisve persona hanc nostra constitutionis paginam, sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò, tertiove commonita, ni reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisq. sui careat dignitate, reamq. se Diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore, & sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine, districta subiaceat vltioni: Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus, sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bona actionis percipiant, & apud districtum iudicem, premia aterna pacis inuenia-

ueniant. Amen. Dat. Laterani, per manum magistri Guidonis D. Papæ notarij. II. Idus Maij: Indict. XII. Incarnationis Dominicæ M C C X X IIII. pontificatus uerò Domini Honorij Papæ Tertij anno octauo. Subscripsere huic Diplomati, ipse primum Pontifex, his, signo, additis uerbis: *Perfice gressus meos in semitis tuis*; mox Hugolinus Ostiensis, & Veliternus, Pelagius Albanensis, Nicolaus Tusculanus, Guido Prænestinus Episcopi: Post hos, Leo, titulo S. Crucis in Hierusalem, Guala S. Martini titulo Equirii, Stephanus basilicæ XII. Apostolorum, Gregorius S. Anastasiæ, Thomas S. Sabinæ, Ioannes S. Praxedis, presbyteri Cardinales, Deinum Octauianus. SS. Sergii, & Bacchi, Gregorius S. Theodori, Petrus S. Georgii ad uelum aureum, Stephanus S. Hadriani, Diaconi Cardinales. Ceterum ut quæ generatim confirmarat Honorius, ea sigillatim, & re ipsa, qua erat opus, sustentaret XI. Kal. Iunii, è Laterano scripsit ad R. Canonicum Fauentinum, ut castrum Montis Bouarii, quod ad Ecclesiam Rauennatem spectare, ab Archiepiscopo Rauennæ didicerat, auditis utrinque, quæ ad causam facere uiderentur, rationibus, cuius esset declararet; illud enim Comes Rogerius, Comitis Guidonis Tusci filius, & fratres ipsius, Florentinæ, Fauentinæ, Aretinæ diœcesis occupatum, restituere negabant: Quod si abnuerent, mitteret Romam hominem tota re instructum, & certum illis diem finiret, ad causam apud Pontificem, dicendam. Pari studio IIII. kal. Iulii, Comites, Proceres, Respublicasq. Picentes, per litteras monuit, ne Rauennatis Ecclesiæ possessiones, & iura usurparent, neve usurpari a subditis sibi populis paterentur. Ipse uerò Archiepiscopus Symeon, cum esset XII. kal. Aug. in porticchospitalis domus S. Spiritus, propè vrbem Ariminum, sacramentum apud e dicere, Guglielminum Aspini filium iussit, pro Feudo, quod ab Ecclesia Rauennate Aspinus pater acceperat. Quod eum Guglielminus nomine suo, & Liberii fratris iurasset, ab Symeone, de more Romani Imperii, in possessione eius feudi confirmatus est. Septimo autē Idus Octobr. Rauennæ, in æde Vrsiana E. Foropompilianus Episcopus, ex autoritate Henrici Bononiensis Episcopi, & Andreæ Bononiensis Bondiq. Pratensis Canonico, quos summus Pontifex iudices de controuersia Ceruiensi dederat, Ciuitati ipsi Ceruiæ sacris interdixit, quòd multi ex Ceruiensibus, in ea causa negauissent testimonium dicere, & Giraldum Archiepiscopi internuncium, qui Ceruiam iuerat, ad ipsos excitandos testes, cepissent, spoliassent, uerberibusq. ac vulneribus grauiter affecissent, iniecissent lorum in collum, & perinde quasi latronem, tota vrbe duxissent: minitantes etiam si Episcopum Foropompilianum, si Ceruiam accessisset, eiusq. familiares, malè mulctaturos. Hanc sententiam execrationis Henricus Episcopus, & ceteri iudices in Episcopio Bononiæ probarunt. Ita confirmare vndique Archiepiscopatus sui dignitatem, ac iura studebat Symeon, qui hoc item anno opidum Lastagnanum, de Ardinisio, pro Rauennati Ecclesia, emit: licet enim illud opidum Rauennatis Ecclesiæ antea fuisset, traditum tamen Emphyteutico, beneficiarioq. iure administrandum, temporis diuturnitate, in maximam controuersiam uenerat, quam Symeon tollere emptione illa tandem uoluit. Huius Archiepiscopi tabulas sub id tempus scriptas legi, Rauennæ confectas in Prætorio Valeriano: ibiq. Rauennam, Regaliopolim, id autem est ciuitatem Regiam, nomine ex Græcis, latinisq. confuso potius, quàm composito, ut illa ferebant

tempora,

tempora, appellatam. Prætorium autem Valerianum fuisse ædes puto, quas Valerium Archiepiscopum excitasse, supra memorauimus. Paulo post Symeon, diplomate Pontificis recitato, pollicetur eis, qui cruce obsignati, comitarentur in acie Vuilelmum Marchionem Montisferrati, Regnum Thessalonicense, quod ad se spectabat, recuperare parantem, iamq. arma indutum, omnium criminum ueniam: mortem uerò piè occumbentibus, æternam cum Diuis felicitatem. Ceterùm cum Cervienses restituere Archiepiscopatus bona differrent, & procrastinarentur quotidie, eiusq. iurisdictionem attenuare, ac repudiare uiderentur, comparata militum aliquot selectorum manu, agri Ceruiensis uineas, arbores, & fundos, cremari, incidi, diripi fecit. Ceruiensibus autem rem ad Honorium deferentibus, Pontifex Fanestri, & Feretrano Episcopis, causam mandans disceptandam, denuo Symeonem in integrum restituit. Insequenti etiam anno, de cœnobio litigauit D. Adelberti ad Padum, quòd monachi, parere Archiepiscopo Rauennati, subiiciq. renuerent: causamq. ab iudicibus, quos Honorius Pontifex disceptatores statuerat, atque arbitros, obtinuit. Decimo autem Nono kal. Febr. in Ticimannum Bononiensem ciuem, acerrimum dirarum telum, in Vrsiani æde, candelis accensis, pulsatisq. nolis, cum adessent multi, detorsit, quòd Ceruiensem Præturam, nullo pacto, nulla condicione seruata, quæ inter Archiepiscopum & Ceruienses intercedebat, acceptam, ab se monitus, nequaquam deposuisset. Idem fecit in eos, qui Præturam, aut iurisdictionem Castri noui, aut uillæ S. Potiti, uenia ab ipso non impetrata, inirent. De Abbate Cœnobii Rauennatis, D. Mariæ in Cosmodim, qui possessiones eius cœnobii, nulla ab Archiepiscopo, ad quem cœnobium illud pertinet, impetrata uenia, uendiderat, apud Pontificem conquestus, quòd contra sacramentum de non alienando apud se ab eo Abbate dictū, id fecisset, Pontifex per litteras è Laterano. V. Non. Mart. anno Pontificatus nono scriptas, eam causam Abbati S. Mariæ montis Mauri, & Laurentio Canonico Cæsenati cognoscendam, finiendamque mandauit. Idem de causa Cœnobii D. Adelberti factum est, quam IIII. Id. Martii, Martinus, Rodulfus, & magister Pellegattus Canonici Fauentini, Iudices a Pontifice dati, Fauentiæ, ita composuerunt, ut Archiepiscopo Abbas pareret, uenientem Archiepiscopum vigesies reciperet, in Diuinarum precum ratione ab Archiepiscopo restitueretur, ad eum denique confugeret. Per idem tempus, Petrus Trauersaria, de Reip Rauennatis, & Ceruiensium sententia, Ioannem Bonum, uirum religiosum, qui se peccatorem Eremitam appellabat, arbitrum elegit, ut tot iamdiu agitatas inter se disceptationes tolleret. Is cum autoritate polleret plurimum, & sanctitatis opinione, eos tandem pridie Id. Quinctil. adduxit ad concordiam, iis potissimum legibus, ut Ceruienses, peditumq. atque equitum cohortibus, & aliis, subsidio Rauennatibus uenirent, cum sese belli ferret occasio, iidemq. Ceruiensibus amici, inimicive, qui & Rauennatibus, essent: Ad hæc, Prætores, cum nollent è suis, Rauennates acciperent. Nec multo post Petrus, Octauo kal. Octobris interiit, Paulo filio hærede ex asse relicto. Sepultus est in monumento ex marmore, ingenti, in D. Ioannis Baptistæ, quod nunc extra templi ualuas, ingredientibus ad dextram spectatur. Gentilitia illius insignia fuisse tradit ex Franchino Ferrettus, supra arcam, atque illius cassidem bucculatam, Virginis caput, ad simulacrum

ANN. M.CCXXV.

mulacrum fabulosæ Fortunæ. In arca, ceruleus campum. Pinum in medio: lineas albas tres, citra ac supra, de radicibus ad ramos. Fuit hic Petrus omnium Trauersariorum longè præstantissimus: eamq. semper uirtutem animi præ se tulit, ut Magnanimus proprio cognomento, omnium consensu uocaretur, eiusq. significationem dederat admodum adolescens: qua ætate, cum Otho, Palatinus Comes, in Guillelmum patrem manus iniecisset, ipse impetu facto, Othonem opprimit, ac trucidat. Tres habuisse filias, Aycham, Elisabetham, & Tramontanam auctores plerique grauissimi sunt: ex quibus, Aycha Britanniæ Regi nupserit: Elisabetha, Pannoniæ, Tramontana, Aragoniæ Reges pariter habuerint maritos. Mimatensis Antistes, Guillelmus Duranti, cognomento Speculator, dum Honorii Pont. Max. Legatus, de rebus Flaminiæ Commentarium ad Pontificem scriberet, testatur, Rauennæ se Petrum Trauersariam inuenisse, qui omni illi regioni dominatus fuerit, quemq. omnes metuerint. Honorificentissimè quoque de illo Dantes, & Ioannes Boccatius meminere. Sub idem tempus Symeon Archiepiscopus Abbati D. Hilarii, & D. Mariæ, cognomento Rotundæ, monachis Diœceseos partem donauit: cum paulo ante Bonianninum Iudicem instituisset Maderii, eo omni uectigali adiecto, quo in opido Argenta, & toto eius comitatu, & uilla caualli, ceteri Iudices Argentæ, uti consueuissent: idq. dum Bonianninus uiueret. Cum autem sexto Id. Octobr. Argentæ esset, in domo Curiæ, extra opidum, sibi in manus cessit nonnullis prædiis in curte de podio, Guido Lambertinus Bononiensis. Postero anno, incunte uere Fridericus Cæsar Rauennam ingressus est, & ibidem ad quadraginta dies commoratus, cum interea multi ex omni Italia uiri Principes, Flaminii præsertim, Rauennam ad eum conuenissent. Sanctumq. Pascha magna fuisset Friderici, & Principum frequentia celebratum. Hic multa commutauit, & ne quidquam esset, etiam pusillum, quod Pontificio Imperio penitus sublato; nam graues cum Pontifice exercebat simultates; sibi non subiiceretur, sacras D. Andreæ Virgines in suam fidem, & clientelam recepit, omniumq. bonorum possessionem, quæ tunc habebant, confirmauit, Testatum id litteris publicis faciens, Gualdradæ earum sacrarum virginum Præfectæ inscriptis, quas nos, Rauennæ datas, mense Aprili, Ind. XIIII. anno eius Imperii sexto, Regni Hierusalem primo, Siciliæ XXVIII. in earum bibliotheca legimus. Testes illis adscribuntur Albertus Magdeburgensis, Lando Rheginus Archiepiscopi. Iacobus Taurinensis, Mainardinus ForoCornelianus, Episcopi... Dux Saxoniæ, Rainaldus Dux Spoleti. A. Marchio Estensis, Comes. R. de Auensbure, & alii. Quod autem hic primus Hierosolymitani Regni annus dicitur, inde est, quia anno superiore, Iolem filiam Ioannis Hierosolymorum Regis; qui afflictis in Syria Christianis rebus, in Italiam, cum coniuge, uenerat; duxerat uxorem, omnibus illis iuribus, quæ illi erant in eo Regno, doti dictis. Quo etiam factum est, ut eò quamprimùm nauigare, omnem ditionem repetiturus, constituerit. Composita tamen prius Gallia Cisalpina, & Germania, quo contendebat. Antequam autem Rauenna abiret, mense Maio, Guidonis Generalis Præfecti adductus precibus, Camaldulensem ordinem in clientelam recepit, Friderici q. aui, Henriciq. parentis diplomatum, se præbuit adstipulatorem, locaq. eius omnia pristinæ restituit libertati. Idem D. Vitalis monachis, Lando Archiepiscopo Rhegino, Friderici

ANN. M. CCXXVI.

rici familiare postulante pollicitus, ForumCornelii se contulit: cum Fauentiam, quæ cum Gallis Cisalpinis aduersus illum fœdus inierat, consulto uitasset: quamuis eius exercitus parte per Fauentinum agrum iter faciente, Cisalpini fœderis legati, qui Faueutiã ad explorandos Friderici motus, & ad Fauentinos confirmandos cõuenerant, signũ bello dederint. In ForoCornelio Fridericus nouis Landi precibus fatigatus, eodem mense Maio, Hugon è D. Vitalis Abbatem, omnesq. monachos, suæ tutelæ, ac fidei commissos esse, significauit: iussitq. ut quas segetes, quos fructus, quæ tandem omnia ex prædiis acciperent, ea ad usum cœnobii, tametsi repugnantibus iuribus municipalibus; quocumque liberet, eis deducere fas, esset. Quoniam uerò tunc Ferrarienses edicto cauerant, ut ne cui, quidquam in Ferrariensi possidenti, liceret, è Ferraria, aut Ferrariense, aliò causam transferre, uoluit Cæsar id; quod ad monachos spectaret; irritum omnino esset, neque in illorum recuperandis bonis, annorum centum præscriptio obsisteret. In extrema tandem pagina, quæ Henricus Quartus confirmauerat, omnia ipse quoque esse firma, & rata uoluit. Eodem mense Paulus Trauersaria in Rauennatem Præfecturam, & Ducatum; sic enim in Vrsianæ bibliothecæ monumentis scribitur; quem ab Rauennati Ecclesia acceperat, patri suffectus, cum etiam Præturam Rauennatem gereret, cum aliquot Rauennatibus ciuibus collegis, Cremonam, pro Rauennati Republica profectus est, ut illi conuentui interesset, quem Fridericus Cæsar per eos dies, eodem indixerat. Erat autem adeo rerum omnium ingens penuria, ut triticum, uinum, oleum, & reliqua huiusmodi, quæ suppeditant ad uictum, secum deuehere cogeretur. Honorius interea Pontifex, cum Fridericum in De Ecclesiam arma mouentem, expertem Christianæ communitatis fecisset anno proximo, mense Martio, moriens, successorem habuit Hugolinum è Comitum nobilissima familia, Gregorium nonum uocatum. Galopinorum hoc anno, Venetorum, ex patricio ordine familia, quæ ducebat e Rauennati vrbe originem, finem habuit, cum D. Syluestri ædem Venetiis ædificasset, ac dotasset. Rauennam Paulus Trauersaria è conuentu Cremonensi reuersus, Reipubl. Rauennatis nomine studium adhibuit, ut cum Anconitanis pacem faceret, quibuscum non paruas dissensiones habuerant, & sæpius armis contenderant. Itaque anno MCCXXVII. quo fuit Rauennæ Prætor Thomas Corrigias, sic ad extremum conuenere. Anconitanis ad vrbem Rauennam, & Rauennatem ditionem tutus accessus esto, idemq. Rauennatibus, Anconam. Anconitani tributa tantum antiqua conferunto, salem, quem tollunt è Ceruia extra Anconam, alio non deuehunto. Merces, & reliqua huiusmodi ad Rauennatium hostes non portanto: idem Rauennates ne faciunto. Rauennates Prætorii fossam, canalem vocatam, expurgari, & defodi altius curanto, ita ut cum nauibus oneratis peruenire ad portam Prætorii Anconitani possint: alioqui hospitari tota urbe, & in suburbio illis fas esto. Apud Archiepiscopum Rauennatem agunto, ut Anconitani antiquum tantum portorium Argentæ soluant. Cum Rauennæ fuerit annonæ caritas, & annona carius Rauennæ, quàm Anconæ veniet, extrahere a Piceno triticum, & segetes alias, uictus, non mercaturæ causa, Rauennatibus fas esto: non tamen ex urbe Ancona, neque ex Anconitano agro; nisi id commune Rauennæ, ab Anconitano per litteras petierit. Annonæ caritas, cum Rauennæ modius tritici; sta-

ANN. M. CCXXVII.

rium

rium vulgo appellant; ſeptem ſolidis Rauennatibus, atque etiam pluris, ueniet, intelligitor: idemq. Anconitanis apud Rauennates fas eſto. Quæ omnia Andreas Martinus Anconitanorum Legatus, in Senatu Rauennati rata habuit. Symeon Archiepiſcopus per hos dies a Gregorio Pontifice, qui Anagniã patriam inuiſerat, XIII. Kal. Iul. anno Pontificatus primo ſcriptas accepit litteras: illis mandabatur, ut curaret una cum Aretino, Feſulanoq. Epiſcopis edicto præconis uoce pronunciato, ne qua mulier, eas cruces ligneas ingentes præter grederetur, quas EremitæCamaldulenſes, caſtitatis ſtudioſi, uiæ, itinerisq. ad eremũ terminos fœminis conſtituerant. Quæ ſecus facerent, iis præſens anathematis pœna proponeretur. Inde V. Non. Mar. conceſſit D. Ioannis Euangeliſtæ Abbati ſacram D. Mariæ in patrimonio ædem in vrbe Rauenna, in regione portæ arcis Rectorum, quæ tum uulgo porta Tremalduli uocabatur, prope Theoderici Regis palatium, quam antea, uti dictum eſt Ecbohardus dederat. Quoniam uerò Reſpub. Rauennas, eiusq. Prætor moleſtia afficiebant Archiepiſcopum, & iuriſdictionem ruris Diui Blaſii, & D. Marci in Filo, & foſſæ pudulæ uexabant, Gregorius Pontifex Orbito, Peruſioq. Romam reuerſus, hanc cauſam cognoſcendam mandauit Archipresbytero Galliatæ, litteris Laterani datis III. Non. Nouembr. Pontificatus anno primo. Verum paulo poſt Symeon Archiepiſcopus exceſſit è uita; qui hoc titulo conſueuerat uti, in tabulis publicis. *Symeon non ſuis meritis S. Rauen. Eccleſiæ Archiepiſcopus*, in eius locum anno poſtero ſuffectus eſt Thedericus, qui Rauennatis primo Eccleſiæ Subdiaconus, & Canonicus Cantor; hic ex tribus Canonicorum Rauennatum ordinibus, unus numerabatur; deinde Præpoſitus, tandem Archiepiſcopus deſignatur, uerum non abſque contentione; quæ quoniam litteris patet a Rauennatibus ad Pontificem ſcriptis, eas, licet aliquot locis exeſas, hic apponendas curaui. *Sanctiſſimo Patri . . . . Gregorio, ſacroſanctæ, ac vniuerſalis Eccleſiæ ſummo, Raimundinus Ioculus Poteſtas, & Commune Rauennæ, promptum ad omnia famulatum . . . . . Apoſtolico mandato, ſicut intelleximus per uenerabiles uiros Clericos Eccleſiæ Rauennæ, de celebranda electione futuri paſtoris . . . . habebant in electione, die ſtatuta, ſicut moris eſt, in Eccleſia maiori, celebrata ſolemnitate, quæ in' . . . . per clara indicia, multos eſſe paratos ad diſcordiam ſeminandum, vt electio differretur, & ſic. N . . . . quæ ad hoc fuerat aliunde apportata in damnum Eccleſiæ, quod aliquando peccatis exigentibus euenit . . . . Rauen. tam Comites de Bagnacauallo, quàm Paulus Trauerſaria, cum multitudine armatorum aduenìſſe, præcepi ego . . . . vt redirent incontinenti domum, ne tanto negocio impedimentum ponerent, & ſic demum ad Dominos . . . . ſupplicauimus attentius ex parte omnipotentis, per ea, quæ videramus indicia, ut Deum habentes præ oculis ad electionem . . . . . faciendam . . . . . . clero, & populo uniuerſo reſpiceret ad portam . . . ciuitatis Rauennæ, & ne pro ſupradictis cauſis impedimentum aliquod poſſet afferre, fecimus Eccleſiam intus firmari. Peracto itaque pauco temporis interuallo, habita etiam omni concordia Dominorum clericorum, qui vocem habebant in electione facienda, & quaſi per inſpirationem collocata poteſtate in D. Magiſtrum Iacobum Archidiaconum Rauennæ, uir prouidus, & honeſtus, & omni bonitate perſpicuus. Cuius electionem per clericos ipſius Eccleſiæ, ut intelleximus, quod vobis præſentatam noluiſtis de Apoſtolicæ autoritatis clementia confirmare, mandantes potius capitulo Rauennæ, ut mitteret ad vos, Archidiaconum, Præpoſitum,*

ANN. M. CCXXIIX.

tum, & tres, uel quattuor ex ceteris fratribus, ut per eos aperiretur nobis plenius electionis processus, merita electi, & studia eligentis. Sed quia dilatauit confirmationem, doluit, & confremuit tota Ciuitas, & ut, de licentia uestra, uerum fateamur, damna multa & discrimina prouenerunt Ecclesiae sepè fata, per circum adiacentes inuasores, qui dilaniant, & occupant quotidie possessiones & iura Ecclesiae Rauennae, nec est qui arceat eos. Missis igitur secundum mandatum Apostolicum supradictis Dominis Clericis Ecclesiae supradictae, ad pedes clementiae uestrae, supplicamus deuoti uestrae sanctitati, quatenus de Apostolicae sedis consueta misericordia, Ecclesiae Rauennae miserentes, electum clementer confirmare dignemini, ut sic iam dicta Ecclesia subleuetur, & de imminentibus periculis, & discriminibus possit in aliquo respirare. His acceptis Gregorius litteris, & uisis Comitiorum Rauennatium actis, Thedericum Archiepiscopum confirmauit: neque uerò inani consilio, quando magnum is semper animum,& consilium praetetulit:praesertim cum, illius Archiepiscopatu, aduersarum rerum procellis Rauenna plurimum quassata fuerit: Statim autem cogitationem suscepit acerrimam,restituendae,conseruandaeq. amplitudinis Ecclesiae suae Rauennatis,curauitq. restitui sibi multorum Pontificum,& Caesarum diplomata, Hlotharii praesertim exemplar, quibus eam cumulatissimè ornauerant,ab Tancredo Archidiacono Bononiensi,apud quem,in causa Ceruiēsi,posita iam fuerant:Quod fecit Tancredus,eaq.in porticu Bononiensis Ecclesiae,Guidone Grasso,& aliis spectantibus Monaldo Cardinali Ecclesiae Rauennatis,quae erant duodecim,manus tradidit, pridie Idus Iul.Raimundinus Ioculus Praetor, postquam Arimini, vna cum Alberico Polentano, & aliis Rauennatibus legatis fuerat,& in Ariminensium Senatu,egerat, ut Ariminensis Reipubl. iura belli omnia,iudiciumq. se ad Pisaurensem Praetorem reiecturam compromitteret,reuersus Rauennam, coacto Senatu, Paulum Trauersariam Reipubl. Rauennatis procuratorem,vno Senatorum omniū consensu, qui tum frequentes conuenerant, creandum curauit:Qui autem eo die,fuit autem Nono kal.Aug.uenerunt in Senatum, cum fuere multi, tū ii in primis eminebat: Carneualis Lambardanus, Arconus Saxus, Bonfilius Guizzolus, Ioannes Casa, Rainutius Ioannis Paganelli, Thedorus Farulfus, Comes Maluicinus de Castello, Guido Rambaldus, Henricus Mainardus, Paulus Trauersaria, Guido de Prata, Vgo Bratius, Hieremias Polentanus, Albericus Saffetus, Ioannes Azzolinus, Guerrerius Palatius, Ioannes Vbaldini Zouolo, Albericus Polentanus, Petrus Vrseolus, Iacobus Guidottus, Petrus Zugolaria, Vgutio Alidosius, Guido Comes, Ioannes Michaelius, Oddo Manfredus, Vgo Ghetius, Iacobus Lambardanus; Cum uerò Diui Alberti ad Padi monachum obsequium Thederico Archiepiscopo negarent, fecit is, ut Gregorius. V. kal. Septembr. cum esset Perusii, causam dederit cognoscendam Martino Roder, & Pelagotto, quem appellat Magistrum, Canonicis Fauentinis, cui etiam Pelagotto eam mandauit. Quinto kal. Octobr. adhuc Perusii commorans, quae Thederico erat, cum Praetore; ac populo Ferrariense, qui iurisdictionem utebantur in homines plebis & plebatus portus, & Maierii, qui ad iurisdictione Rauennatem spectant, eosque tributis prementes, minimè permittebant, ut quos ibidem fructus Archiepiscopus habebat, deuehi ad suam Ecclesiam faceret. Quamquam autem Honorius Pontifex hac de re litteras ad Episcopum Clusinum, & ipsum Pelagottum iudices, dederat, nihil tamen potuerat Archiepiscopus consequi. Ceterum quoniam quae bona Vuillelmus, Albertus, Egidius, superiores Archiepiscopi, mutuo dede

rant,uendiderant,distraxerant,ea magno Ecclesiæ Rauennatis incōmodo facta, Thedericus dicebat,dedit illi Pontifex,litteris Perusii.VI. Kal.Octob.scriptis,ea ut reuocare posset. V.Non.Octobr.Alogna Fidei filia, Henrico Marchione viro suo assentiente,qui & præsens erat, D.Mariæ in portu integrā partem suam Insulæ,syluæq.Volanæ,& multa præterea in Cymacliensi,alibiq.sita,dono dedit. Allatæ sunt interea Rauennam ad Thedericū Archiepiscopū Gregorii Pōtificis litteræ,Perusii,VII.kal.Decembr.Scriptæ,quibusTheoderico,& subiunctis illi Episcopis Pōtifex mandabat,ut Fridericum Cæsarē, cœtu piorū amotū, omnesq.illum cōsilio, aut ope iuuantes, diebus omnibus Dominicis, festisq. diuulgarent: Mox alias.II.Non.Decemb.Perusio itē datas Pontifex misit,ab Theoderico,cæterisq. Prouinciæ,ut inquit,Rauennatis Episcopis pecuniam postulantes,opemq. aduersus Fridericum,in Italia bellū Ecclesiæ inferentem,loca infesta reddētem, damna penè infinita importantē.Inde amplissimis litteris,iisdem ferè uerbis,quibus Honorii Pontificis sunt,conscriptis,bona omnia Rauennatis Ecclesiæ,quam appellat nobilem,& famosam,confirmauit.Illis Pontifex ipse, & septem Cardinales subscripsere. Datæ sunt *Perusii,manu Martini Vicecancellarij. V.Id. Decembr. Pontificatus an.II.* Sub id tēpus,anno MCCXXIX.VIII.kal.Febr. Bartholomeus

ANN.M. CCXXIX. Rondinellus, AlbertusGuidettus,Bulgarellus Balbus,Guerisius Margotti,Farolfus Seuerolus,Salomon Guidi Ducis, ciues Lugienses, & multi præterea, eiusdē opidi incolæ, iurarunt fideles se fore Thederico Archiepiscopo, eiusq. successoribus.Testes in D.Iacobi,suburbii Lugiensis adfuere Oddo Præpositus,Petrus a Cento Canonicus Fauentinus, & alii.Pridie autē Id.Iunii,Thedericus Archiepiscopus,in Senatum Rauennatē uenit;Senatoribusq.& Petro Deysellæ,ac Guilielmo Iudicibus, Sozzi Collioni Prætoris,Vicariis, præcepit,uti obsides Pisaurēses,quos a Senatu Pisaurensi, eiusq. Prætoris Vicariis datos, Rauennæ habebant,statim dimitterent, secum Ariminū,ad iurandū Ariminensibus obsequiū, quemadmodū ipse Thedericus,Prætorq. & Legati Rauennates sacramento pro miserant profecturos:Mox ipsis obsidibus,in eundē paulo post Senatū adductis; qui erant sexdecim,& in iis Ioannes NouellusMalatesta,IacobusPalmerius,Rainerius Albericus, Ioannes Guillielmus, Vgulinus Berardi: adhæc Pisaurensium item procuratori,qui aderat,iussit,pro eo ac sibi, Rauennatibusq. fuerat iuratū, & mulcta, quæ in compromissi tabulis continebatur, mille marcharum argenti, in singula compromissi capita, nisi parerēt,proposita,ut eodē die,ante horam nonam,sese ad iter accingerent secum Ariminum profecturi,ibidemq.Ariminensibus obsequium iuraturi.Fridericus interea Hierosolymam contendens,dum Boryti Regulū persequitur,ab omnibus,qui erant in Syria,Pōtifice iubente, Cæsar repudiatur: Pontifex multas Cāpaniæ vrbes recuperauit,Exarchatusq. Moderatorem,ac Rectorē Ioannem fecit,Hierosolymorū Regē,qui copiarum Pontificiarū Imperatorem gerebat.Is.n.Rex, profectionis Friderici in Syriam fama permotus,cum uxore,Pontifici gratum facturus,ex Hispania, cuius Regis sororē, vxorē duxerat, uenerat Bononiam,ut deinde Venetorū nauigio in Asiam traiiceret. Ceterū Pontifex fraude Friderici perspecta; qui antequam,pudore tandem,multarumq. rerum metu impulsus,abiisset,cœperat de fœdere cū Sultano tractare; ne frustra Ioannes,aut abiret,aut uenisse uideretur,copiis illum suis,& Exarchatui Rauennati præfecit Eodem hoc anno,Perusii mense Iulio,Thomas,titulo S. Sabinæ presbyter Cardinalis, in Ceruiensi tandem causa,disceptationeq. sententiā,secundumArchiepiscopum tulit.Conquesti fuerant apud eū Ceruienses,mul

tis

tis se damnis affectos a Rauennatibus,qui illos in ipsa urbe Ceruia cepissent,& Rauennam abduxissent,cum eos Archiepiscopus nusquam defendisset: itaq; & damna petebant resarciri,& libras bis mille numerari. Idē de Cæsenatibus dixerunt,a quibus damnum ad quinque millia librarū accepissent, Archiepiscopo nequaquam eos,uti debebat,tuente. Mille etiam libris iacturā restitui, quam fecissent,ob portum,a Rauennatibus in Ceruiensi ædificatū.Sed decreuit Thomas,eas mulctas,portoria,salem,Archiepiscopo dari quotannis, quas supra postulasse docuimus. Patri studio,Decimo kal.Septembr. Rauennæ,in Prætorio,coram Petro Daysella,& Guillelmo Guadignano,Iudicibus Reipubl.Rauēnatis,& Vicariis Soczi Colleonis Prætoris,absentis,inter Rauēnates, ac Ceruienses,post diuturnam dissensionem tandem constituta concordia est: in qua cum multa fuere capita,tum illud in primis,ut iure Archiepiscopi, Rauēnatis integro,& incolumi,ciues Ceruienses quadraginta, ciuitate Rauēnati donarentur : qui eius concordiæ sacramentum dicerent,seruandumq. curarēt:ex Rauennatibus ad id munus ii inter ceteros numerati sunt: Desdeus Signorelli,Rainutius Maltaliatus,Petrus Rambaldus,Petrus Dusdei, Bonfilius Bensaius Iudex,& Nicolaus Bensaius. Cum autem Ceruienses insequēti anno Rauennam uenissent,Thedericus Archiepiscopus,tunc temporis,ut earum tabularum publicarum,unde hæc hausimus,uerbis utar; *in spiritualibus, & temporalibus Rauenna, & Ceruia Dominus*, assentientibus Rauennatibus, pro ea urbis illius parte,quæ illos spectabat,sanxit, Prætorem Ceruiæ a Rauennatibus ciuibus, Rauennatem tantum ciuem designandum:eum autem approbaret,confirmaretq. Archiepiscopus,aut,si Archiepiscopatus vacaret,sacratorum uirorū Rauennatum Chorus:Iurarunt Ceruienses,Prætoris Rauennæ se iussis obtemperaturos,leges Rauennates seruaturos,Rauennatibus,libras Rauēnatis pecuniæ centū,die a Rauennatibus Ceruiensibusq.constituto,Prætoris stipendiū, persoluturos,optimè munituros uiam,a flumine Sapi,ad Ceruiam; æquaturos in ea uia,ripas,fossasq. dū tamen a Rauennatibus, operæ subsidio mitteretur: nullam excitaturos neq.arcem,neq. munitionem,in vrbe Ceruia,eiusve agro, iniussu Rauennatium: Integrè pacta seruaturos,quæ inter ipsos,& Archiepiscopū Rauennatem,quo tempore Vbertinus erat Prætor,inita fuerant. Qui secus fecisset, illius bona,quæ in vrbe Ceruia, eiusve agro essent, Rauennati ærario addicerentur. Hæc Thedericus Archiepiscopus rata habuit,qui æs alienū dissoluturus,& pecuniam,restituturus,fœnori ut ad Pontificē,qui illum acciuerat, adiret,acceptam,paludem Mare mortuum uocatam, in triennium locauit: tametsi nequaquam leuis de ea, apud Pontificem causa ageretur, quòd Guido Prior Præfectus Camaldulensium monachorum,ad Abbatē,& cœnobium D. Michaelis è castro Britonum,Camaldulensis ordinis,Diœcesis Bononiēsis,spectare assereret:litterasq.diceret a Pōtifice ad Montis Armati Abbatē olim impetratas,quibus cū nihil Symeon Archiepiscopus,cuius Archiepiscopatu acta ea fuerant,respondisset,cœnobium illud,ab Iudice in possessionē primò missū, mox,anno absoluto, uerū possessorē constitutū fuisse. Sed contrà,Thedericus, illas litteras ad Symeonem nequaquam missas, aut certè ab eo non acceptas, itaq. pro Archiepiscopo,apud eū Iudicē,neminē dixisse, Gregorius Pontifex Romā reuersus,per litteras.V.Non.Iul.an.IIII.Pontificatus,Laterani,scriptas, Magistro Pelegatto Canonico Fauentino,mandauit,ut de restitutione in inte- ANN. M. CCXXX.

grum,quam petebat Archiepiſcopus,cognoſceret, & ſi ita ſibi uideretur reſtitueret.Has litteras,cum Pelagotti litteris,Thedericus Archiepiſcopus Abbati S.Michaelis,è caſtro Britonũ,inſpectante Guidone Lambertino Bononieſi,in D.Michaelis de Caualli,XII.kal.Septẽb.reddidit.Quoniam uerò D. Apollinaris in Claſſe cœnobiũ Thedericus ingreſſus, Philippum inde Abbatẽ eiecerat, multaq. abſtulerat,quòd diceret,dilapidare eum bona cœnobii,minuere uectigalia, conuentum illum corruptis ualde moribus laborare ea diſciplinæ regula deſtitutũ,propter quam conceſſa illi ea bona fuerant, atq. in illum homicidas, damnatos, atq. exules conuenire,grauiter hic cõmotus Pontifex,cauſam Matthæo Epiſcopo Tiphernati delegauit:extant hac de re litteræ, Laterani Nonis Mai datæ,quibus id ſibi moleſtè admodum accidiſſe ſignificat, ob ſingularem ſuam in Camaldulenſem ordinem beneuolentiam:hanc autem inde ortam puto,quòd dum Cardinalem Pontifex gereret,in ſolitudinem Camaldulenſem abditus,aliquamdiu ibidem uitam egiſſet. Guido Prior Præfectus, Camaldulenſium fratrum ſuorum conſenſu,tam fontis Boni,quàm Eremitarum,in quibus Paulus,Ioannes,Henricus,Gerardus, Simon, Lotharingus, Rainaldus,& Iacobus,incluſi,ſua quisq. cellula, tum erant, procuratorem ſuum fecit, Ioannem monachum: Thedericus Archiepiſcopus,Seuerum; ſacratorum uirorum Rauennatium chorus, Brandum Cantorẽ.Seuerus menſe Septembri,cum Tiphernũ ueniſſet,oẽs Tuſciæ,ac Peruſii Iudices ſuſpectos ſibi eſſe dixit,ipſumq. præcipuè Matthæum Epiſcopum, qui & Camaldulenſium eſſet amantiſſimus, & eos frequenter hoſpitio acciperet, mutuaq. pecunia iuuaret,ac ſponſor pro illis fieret.Itaque cum in integrũ reſtitui,Abbas,& monachi poſtularent,Bonaguidæ Archidiaconi Aretini, & Oddi Præpoſiti Fauentini arbitrio mãdatum negocium eſt.Neque uerò Camaldulẽſibus tantùm,ſed & a Fauentinis,atque aliis,repetebat Thedericus,quæ iuris Eccleſiæ ſuæ uidebãtur eſſe:fecitq.ut Põtifex,Benno Epiſcopo Ariminenſi imperauerit,curaret eam ſententiam ſeruari,quam Pont.Max.Innocẽtius,aduerſus Fauẽtinos, de iuriſdictione hominũ, locorumq. Luci,& S.Potiti,& caſtri Aurioli,tulerat. Quoniam uerò nec parebant ſententiæ Fauentini,nec a tributis imponendis,opprimendisq. *illis* ceſſabant,communione piorum amoti ſunt:Poſt,ubi conuenit *illis* cum Archiepiſcõpo,interdicto laxati.Ceterum denuò Fauentini,cum moleſtia eos afficere, iam diu,poſt initum bellum,cœpiſſent,Bennus Epiſcopus,Fabro Prætori,ſenatui,& Reipubl.Fauentinæ,per litteras mandauit,eos ne uexarent, & quam ab eis pecuniam,obſidum loco acceperant,reſtituerent.Quod autem Fauentiam adduci ab illis,fœminas nobiles duas,exulum Fauentinorum uxores,quæ in illorum manu haudquaquam erant,iuſſiſſent,& quoniam ceſſabant, aliquot eorum bona, & duorum annorum ſegetes Fauẽtiam inuexiſſent, id nequaquam ferendum eſſe: Itaque autoritate Pontificia imperare, omnia ut redderent.In eandem ſententiam Alberto ſcripſit,Fauentinorum Epiſcopo,menſe Octobri, iuſſitq.ut tertio admonitis,niſi parerent,animaduerſionem Eccleſiaſticam denunciaret.Per hos ferè dies fœdus inter Rauennates,Forliuianos, Ariminenſisq. Forliuii in Senatu initum,confirmatumq. eſt.Rauennates Bononienſibus ſubſidio accurrerunt opidum Bazanũ oppugnantibus: cum opidum tuerentur Mutinenſes, Cremonenſes,Parmenſesq. poſtquam caſtrũ San Cæſariũ fruſtra defendiſſent. Cõmiſſum eſt atrox prœlium,multisq. utrinque cæſis:opera tandem

dem Episcopi Regiensis, & Gualæ ordinis Dominicani sacerdotis, uiri eloquentia, & pietate præstantissimi, nouem annorum pactæ induciæ. cum Rauennatibus Cæsenates etiam fuere, Foroliuiensesq. ac Fauentini. Foro Corneliani pedites quadringentos auxilio miserant. Postero anno XIIII. kal. Febr. Foroliuii, in Prætorio, Philippus eius Prætor Ciuitatis, omnesq. Senatores, qui conuenerant, Pisignolum scribam, procuratorem suum crearunt, ad præstandum Ecclesiæ obsequium, sacramentumq. dicendum, pro execratione, atque interdicto sacrorum, quibus clericorum Forliuianorum causa, affecti fuerant: atq. ad absolutionem, Foroliuianorum ciuiũ, & Petri Saraceni quõdam Prætoris, iudicumq. ipsius, & scribarum nomine accipiendam, & Archiepiscopo satisdandum, responsuros apud Iudicem Foroliuianos, sacratis eius Ciuitatis uiris, de Republ. Foroliuiana, conquerentibus. Cum autem Albertus Fauentinorum Episcopus, Benni Ariminensium Episcopi litteris, quas diximus, neque satisfecisset, neque respondisset, denuò ad eum Bennus scripsit, eam Archiepiscopi Rauennatis causam, sibi coram à Pontifice plurimum commendã tam, itaque mirari, cur imperata facere cunctaretur. Quod nisi intra quattuor dies, postquam has accepisset, exhauriret ea mandata, se illum, Fauentinosq. Christianæ communitatis expertes redditurum, ciuitatiq. sacris interdicturũ. Redditæ fuerunt Alberto hæ litteræ coram Egidio Episcopo ForoPompiliano. II. kal. Febr. De Ariminensibus etiam Thedericus Archiepiscopus, cũ Pontifice conquestus, quod Rauennatis Ecclesiæ opidanos, ciues suos facerent, & tributis premerent, fecit, ut per litteras Pontifex, Reate datas, VIII. Id. Iul. arbitros ad id cognoscendum dederit, Episcopum Foroliuianum, Præpositum Fauentinum, & S. Paulæ Archipresbyterum, Ariminensis Diœcesis: sic tamen ut ne execrationis, aut interdicti in Rempubl. Ariminensem sententiam promulgarent, nisi id sibi a Pontifice esset sigillatim mandatum. Postridie, Rauennæ, in Episcopio, Thederici Archiepiscopi, & Ecclesiæ Rauennatis procurator, alium substituit, qui ad diem se iudicio sisteret, & Auximati Reipubl. responderet, apud Episcopum Beluacensem, Piceni Marchionem, eiusq. iudicem Sigellum, de causa, quæ inter Archiepiscopum, & eam Rempubl. agebatur: ita nullum intermittebat Thedericus locum, repetẽdi iuris, quòd ad Ecclesiam suam faceret. Interea Fridericus Cæsar, qui superiore anno Hierosolymis, Nazareth, & Zaffo, quæ fuit ueteribus, Ioppe, receptis, cum Soldanoq. pactis induciis in Italiam remigrarat, receptisq. urbibus amissis, cum Pontifice in gratiam redierat, Montis Ferrati, ac Subalpinorum Regulis in Galliam Cisalpinam eum, ex Germania, quò se ex Italia contulerat, uocantibus, ad dissidia Italica componenda, ut maturius de tota re consuleretur, Conuentum Rauennam indixit. Itaque in Flaminiam, Forumliuii primum profectus, mox Rauennam kal. Nouembr. se contulit, ubi Thedericus Archiepiscopus, cum diu de Insula Volana fuisset controuersum, ut ex iis tabularii Vrsiani libris publicis constat, quos de acceptis, uulgoq. Diaceptos appellamus, diuisione tandẽ octauo Id. Nouẽbr. hoc anno facta, inter ipsum, & Henricum Marchionem, ac Cellæ Volanæ, Portuensisq. cœnobii Præfectos, sextam eius Insulæ partẽ habuit, Pomposianoq. cœnobio Emphyteutico iure tradidit. Paulo post Fridericus, cũ diẽ natalẽ Domini festum Rauennæ egisset, diademaq. Augustale gestasset, XIX. kal. Febr. in sequentis anni, in Archiepiscopi cubiculo, cũ Guillelmo Amato Prætore Par-

ANN. M. CCXXXI.

ANN. M. CCXXXII.

 mensi,

mensi, Bernardo, ac Rolando Rubeis fratribus, Parmensium Legatis, Vgulino item Rubeo eorum fratre, prætore Genuensi, Thedisio Flisco, Lauaniæ Comite, Alinerio Pansano, ceterisq. collegis, Genuensium Legatis, Cremonensiũ quoque, Ticinensium, Derthonensium, & Mutinensiũ conuentu sæpius habito, multa aduersus Mediolanenses, qui Cisalpinam omnem Galliam armis solicitabant, constituit. Commoratus est autem Rauennæ ad secundam Quadragesimæ hebdomadam: Sed eum frustra conuenturos Principes expectasset, ac non multo post, Estensis, & Mantuanus Reguli, cum omnibus ferè Galliæ Cisalpinæ Ciuitatibus, Bononiæ in eum inimica decreuissent, Iacobus, Episcopus Prænestinus, & Otho Cardinales, Pontificiiq. Legati, Rauennæ Fridericum conueniunt, pacem inter ipsum, Cisalpinosq. conciliaturi. Ceterùm aduentum Fridericus Legatorum Pontificiorum intelligens, Venetias, Pontifici iratus, atque inde Aquileiam, eorum congressum fugiens, profectus est, mox in Germaniam quoque contendit, Henrici filii aduersum se noua molientis, impetum ac uires perfracturus. Eodem hoc anno, quo Rauennæ Prætor fuit Rolandus è Gragnano, cum Guido Malabuca, Ludi designatus esset Prætor, ab Rauennati, Archiepiscopo ita in eo magistratu confirmatus est, ut ne quem Lugiensem suæ ditioni subiungeret, quod Guido XI. kal. Mart. coram Guidone Bulgaro, Guidone Casella, atque aliis, in sacra æde suburbii Lugiensis se obseruaturum iurauit. Sub idẽ tempus, cum Ceruienses abduci ab Archiepiscopatu, & Republ. Rauennate conarentur, Ioannesq. Vrsarola eius urbis Episcopus, priuilegia immunitatum eius urbis, & Episcopatus iactaret, atque alienaret quotidie animos Ceruiensium, qui tributa conferre, Rauennatesq. & Archiepiscopum, Dominos negare incipiebant, facto impetu Rauennates, inspecturi quibus Ioãnes Episcopus priuilegiis niteretur, Episcopi ædis ingrediuntur, & scripturas auferunt, quas inuenere. Non potuit autem in tanto tumultu fieri, quin ex militibus aliqui, quorumdam Ceruiensium, qui eam defectionem maximè cupere, ac curare uisi fuerant, domos, ac prædia diriperent. Erat tum Vrsarola gratia, & auctoritate in aula Romana plurimum potens: uerum non adeò, ut cum dominatum Ceruiæ affectaret, aliud præterea obtineret, quàm ut Rauennates, Ceruiensibus, pro illatis damnis, quingentas libras Rauennatis pecuniæ, ipsi autem Episcopo; qui ablatarum scripturarum iacturam, maximam prædicabat; mille & quinquaginta soluerent, Othone Cardinale S. Nicolai in carcere Tulliano, ita, paulo post, Romæ, prope D. Mariæ nouæ, in suo cubiculo, decernente. Per idem tempus Thedericus Archiepiscopus, apud Pontificem detulerat nomen Prætoris, & Communis, ita tum appellabant Respublicas, Auximatium, qui castrum Vbaldum, & Montem Cernum, in territorio Auximati, iuris Ecclesiæ Rauennatis opida, solo æquassent: itaque petere, ea ut reficerentur. Hugolino Ariminensi Episcopo causam hanc cognoscendam Innocentius Pontifex, dum uiueret, iam delegauerat; & ab eo Episcopo, Auximates diris deuoti. Idem hoc anno, cum parere negligerent, ab Anconitano, Aesino, & Senogalliensi factum est, cum Rigo Teutonicus Marescalcus, Thederici procurator. VII. Idib. April. factus, accurate causam diceret. De Monte Boario quoque, Thedericus, apud Albertum Magdeburgensem Episcopum, Comitem, & Legatum Flaminiæ, aduersus Comitem Aghinulfum, Tusciæ Palatinum, & Philippum Alberici

rici è catena filium, & filios Comitis Marcoaldi, Tusciæ Palatini, iam mortui disceptauit. Itaq. X. kal. Mai. Albertus in Sacello ForoCorneliani Episcopi.M.ipso Episcopo, & Margarito, Alidosii filio, inspectantibus, kal. Iul. diem certum eorum procuratoribus finiit, ad quam citati responderent: spectare enim ad Rauennatem Ecclesiam illud opidum Thedericus ostendebat.

Inter tot autem causarum tumultus, Thedericus, proximo anno, Gregorii Pont. Max. iussu, Bononiam profectus, sanctum D. Dominici corpus, in honestiorem locum transtulit: Quæ fuit enim uiri illius sancti alta animi demissio, tumulari sub fratrum suorum pedibus, moriens, iusserat: & ne iussum tanti Patris esset irritum, factum ab eis fuerat. Verum in amplificanda deinde sacra æde, forte acciderat, ea ut pars remanserit sub dio. Itaq. cum maiora, quotidie fierent ad sacrum tumulum prodigia, plurimumq. dedecere Patres intelligerent, corpus uiri sancti, tot miraculis inclyti, ordinis clarissimi, amplissimiq. institutoris, adeo ignobili loco esse, Ioannes Vicetinus ex eadem Domnicana familia uir disertissimus, & admirabili sanctitatis opinione insignis, cuius è fronte concionantis, lumen aliquando prodiit, ut inde erueretur, & lapidea arca quadrata in loco celebri reponeretur, fuit auctor. Res ad Pontificem delata, qui dum Cardinalem gereret, & ipso D. Dominico familiariter est usus, & miracula ab eo uiuente facta præsens uiderat, & Bononiæ eius funeri interfuerat. Non modo igitur laudauit, quod decreuerant Patres, sed non nihil eorum quoque negligentiam accusauit, uehementerque indoluit, quod grauissimis negociis districtus, interesse ipse, præesseq. non posset: scripturum se tamen ad Antistitem, illius Principem Prouinciæ, Archiepiscopũ Rauennatem, & qui suo nomine & præesset, & subiunctos sibi Episcopos adesse unà secum iuberet. Quapropter cum solemni Pentecostes festo die, Iordanis, Generalis familiæ Dominicanæ Præfecti uocatu, eius ordinis Comitia frequentissima Bononiæ haberentur, iamq. esset opera Stephani Prouincialis Præfecti, Sepulcrum ex marmore paratum, conuenit Thedericus Archiepiscopus in templum, & unà secum Bononiensis, Mutinensis, & Brixiensis Episcopi: sunt & qui Tornacensem addant. ii stata hora omnes in mitris, & sacris palliis adfuere: & solemni instituta supplicatione præibant: post hos Iordanes Generalis, Stephanus Prouinciales Præfecti, dein primores Comitiorum: Sequebantur Prætor, nobilioresq. ciues, & qui dignitatibus insignes habebantur: neque uerò Bononienses tantum, sed & ex finitimis urbibus clari uiri complures, omniumq. tandem ordinum, ac ætatum, fœminæ, mares que tam ciues, quàm exteri. Ibi corona uenerabundi cingunt sacrum sepulcrum Thedericus Archiepiscopus, ceteriq. Antistites, Patres item ordinis, Prætor ciuitatis, eiusq. omnis nobilitas: Rodulfus cœnobii Procurator; quē paulo ante quàm in morbum incidisset D. Dominicus, sæpe alloqui de ordinis statu consueuerat; aliquot aliis fratribus iuuantibus, egesta humo, ferreis palis, malleisq. sepulcrum reserare, prægrandem è marmore tabulam, qua contegebatur sepulcrum, in sublime tollere. Ceterum uix magno tandem labore nonnihil sublata est, cum suauissimus, & ignotus omnibus odor, ferit nares, sacramq. ædem cunctam peruadit. Tanta uerò tum omnes cepit religio, ut Thedericus Archiepiscopus, ac reliqui Antistites, Patresq. sese ad terram proni demiserint, cadentibus vbertim per ora lacrymis, quas lætitiæ magni-

ANN. M. CCXXXIII.

gnitudo excutiebat, cum præsertim è Patribus plerique, antea fuissent ueriti, ne è corrupto, ut suspicabantur, cadauere, Diuo, atque imbribus exposito, teter odor afflaretur; transferreq. ob id noctu illud cogitassent: quod tamen nequaquam permisit, mirabilis in sanctis suis Deus: Nam Prætor Bononiensis, petente populo, diuulgata iam futuræ translationis fama, assiduos die, noctuq. adhibuerat custodes, qui nusquam inde abirent, ne qua fraus, neu e sacro corpore cuiusquam partis furtum fieret. Ceterum odor lõge fuit maior vbi amoto lapide; sepulchrum patuit rotum, in conspectumq. se dedit arca lignea, in qua sancta ossa inerant, è cuius paruo foramine, odor omnis manabat. Eam eductam ligneam arcam, omnes flexis genibus continuò uenerati, Thedericus primò, mox reliqui, suo quisque ordine, præ gaudio manantibus lacrymis, exosculati sunt: Quæ postquam aperta est, & odor ille Diuinus, infinitum in modum auctus, cum tamen nullis conditum aromatibus sanctum corpus antea fuisset, admirabili religione omnium animos perfudit. Tunc a Iordane, ac primariis Patribus sacra ossa, de arca ueteri, in nouam illata, & clauibus diligentissime obfirmata, quas tum Prætor vrbis, tum Iordanes Generalis, tum verò Stephanus Prouincialis Præfecti, apud se habuere: arcam ad sepulcrum è marmore, ad id iam paratum, magna omnium ueneratione transtulerunt: ibi in crastinum asseruata. Postridie igitur eius diei, Thedericus Archiepiscopus, ceteriq. Antistites, ómnes in sacra ueste, in templũ denuò conueniunt: priorq. Thedericus, ubi sancta ossa ueneratus est, ad arcam ligneam, manum admouit, ac reliquis iuuantibus Antistitibus, eam cũ ossibus, in sepulchro è marmore locauit. Tum solemnia sacra, operante Thederico Archiepiscopo cœpta sunt, cumq. is dies esset Pentecostes tertius, erudito concentu, choro ea uerba ingresso, qua Catholica Ecclesia mater, illo die Christianos filios suauiter appellans, *accipite*, inquit, *iucunditatem gloriæ vestræ, & agite gratias Deo, qui nos ad cælestia Regna uocauit*, eam vocem de cælo ad eos delapsam Dominicani Patres, in tanta eorum lætitia, festaq. hilaritate, receperunt. Tum insonuere tubæ, & cum infinita penè populi frequentia supplicatio haberi cœpta, alternantibus choris, & summa omnium alacritate, D. Zachariæ canticum concinentibus. Ceterum non Bononiæ solum, sed tota Italia, annus hic religionis plenus fuit, cum multi in omnibus ciuitatibus concionatores, doctrina, & uitæ integritate insignes, ex nouis Diuorum Dominici, & Francisci familiis, labentes populos sustinerent, pacem inter dissidentes tum maxime proceres conciliarent, errantes ad pœnitentiæ uiam ingentibus, atq. assiduis clamoribus reuocarent. Quo factum est, ut eorum exẽplo, uocibusq. matutinis, ac pomeridianis incitati, & tacita quadam religione perfusi, in vrbibus, castris, agrisq. ætatum omnium, sexuumq. atq. ordinum homines, laudes Diuinas, per uias incedentes, canerent, & Deo gratias agentes, cruces, ac uexilla præferrent, ac ramos, candelasq. accensas manibus gestarent. Hinc ille annus, *generalis deuotionis annus*, siue *annus alleluia* est appellatus: atq. hinc sacrarum sodalitatum, quæ postea in urbibus increbuere, prima institutio manasse creditur. Ex his multæ Rauennæ institutæ, quæ deinde laxiore uiuendi genere usæ, eum solum usum retinuerunt, ut homines in supplicationibus lintea ueste supra alias induti, bini procedant, & uerberatorum nomen, a prisca re deductum, seruent. Cum autem pleræq. finem

finem habuissent, duæ sunt potissimum a uiris piis, nostra ætate, institutæ, quarum alteri D. Leonardi titulus est, cum in ædem sancto illi uiro dicatam conueniat, alteris D. Apollinaris. Earum sodales, diebus potissimum festis, congregati, diluculo, meridie, ac uesperi, horarias D. Virgini Deiparæ preces recitant, septemq. Dauidis pœnitentis psalmos, & uirtutibus Christianis operam, studiumq. nauant. Eodem hoc anno, eademq. fortasse religione tactus, Pannoniæ Rex Andreas, auctor fuit, ut D. Petri ad Vincula templum, quod est in Rauennati, nouo priuilegio Bela filius augeret: cuius hæc formula est. *Bela Dei grasia Rex, primogenitus Regis Vngariæ, omnibus præsentem paginam inspecturis, salutem in salutis omnium auctore. Ad uniuersorum tam præsentium, quàm posterorum notitiam, tenore præsentium, uolumus peruenire, quòd cum Dominus pater noster, Andreas, illustris Rex Vngariæ, donationem, & pium statutum S. Stephani Regis Vngariæ, quod feceras Ecclesiæ S. Petri ad Vincula, in territorio Rauennæ, per adiutorium eiusdem sancti, ad consilium S. martyris Gerardi, tunc Morisensis Episcopi, quod modò nos Cenadinum uocamus, constructæ, & per manus dicti martyris Gerardi, auctoritate sedis Apostolicæ, consecratæ, scilicet tum quod per singulos annos, tàm a camera ipsius Regis sancti, quàm omnium successorum suorum Regum Vngariæ, pro tempore regnantium, XXV. Marchas puri argenti, pro fracturis dictæ Ecclesiæ reparandis ædificiorum, & indumentis fratrum sunt, compesentes expensas in eundo, & redeundo factas, præfatæ Ecclesiæ Abbas, uel certus eius nuncius percipiat, ratum & firmum habuerit, at priuilegium suum, aurea scilicet bulla cõfirmauerit, Nos ad petitionem, ac mandatum prænominati patris nostri, huic tam laudabili statuto gratum præbentes assensum, hoc idem per præsens nostrum priuilegium confirmamus: Statuentes insuper, quemadmodum ipse pater noster statuit, quòd si prædicti loci Abbas, uel eius nuncius annuatim, pro recuperanda pecunia non uenerit, quocumq. postmodum anno uenerit, tam illius anni, quàm aliorum, in quibus soluta non fuerit, insimul, & sine diminutione percipiat. Vt igitur nostræ confirmationis series salua semper, & inconcussa permaneat, nec processu temporis in irritum reuocari possit, in ampliorem fidem, & cautelam, præsentem concessimus paginam, sigilli nostri in perpetuum munimine roboratam, anno Domini. Millesimo ducentesimo trigesimo tertio. Datum per manus Matthiæ Zagrabien. Præpositi, aulæ nostræ Cancellarij, ponsa magistro tauarencorum. Andrea filio Seraphim, dapiferorum ponsa filio ssoulum agasonum, Belud filio Osliæ pincernarum magistris existentibus. Dionysio filio Dionysii Vermanica Transyluano existent. & alys quampluribus, magistratus & Comitatus tenentibus.* ANN. M. CCXXXIII Hæc Bela Rex. Thedericus Archiepiscopus hoc anno, Rainerium ab Cunio, Lugi Prætorem confirmauit: Rauennæ magna orta dissidia, sed qua causa, quiq. inter se dissenserint, ad huc mihi incertum est: nisi quòd anno insequenti, VI. Id. Ianuarii, Foriliuii, in Prætorio, coacto Senatu, cum esset eius vrbis Prætor, Sclatta, Reipubl. Forliuiensis nuncius, Ioannes Stuldus, ipso iubente Senatu, iurauit, omnium, qui aderant nomine, seruaturum se, curaturumq. ut seruarentur, quæ pro administranda vrbe Rauenna, & ad dissidium nuper ortum tollendum, ipse sciuisset Archiepiscopus: ad hæc subsidio iturum, consilio affuturum; Rectoris, & Magistratus, quos Archiepiscopus huic ciuitati dedisset, mandatis pariturum, quæ imposuisset Archiepiscopus, aut Rector Rauennas tributa, ex Archiepiscopi sententia soluturum: Qui ea non seruassent, soluissentve, ad eos mulctandos præsto futurum.

rum. Eodem solemni sacramento fidem obstrinxit, postridie eius diei, ut Rauennæ nuper ortum intestinum bellũ tolleretur, Ioannes, Vgolini Acarisii nepos, Arimini, in frequenti Senatu, omnium Senatorum nomine, iussuque, donec finem dissidium haberet. Britonorii in Senatu oratores creati, qui cũ Rauennatibus, Ariminensibus, Foroliuianis, ac Foropompilianis fœdus ferirent. Ad suæ quoque Ecclesiæ recuperanda bona conuersus Thedericus, ditioniq. Archiepiscopatus amplificandæ intentus, cum iam diu de opido castro nouo, & Ducaria controuersum fuisset, ut tandem aliquando finis imponeretur disceptationi, illa opida ab Guidone Glazoli Comite, Lamberti filio, emit. Eius uenditionis Oddo Manfredus, & Hieronymus, Gualfredus, Lambertusq. Polentani; quòd esset Guido minor natu; prædes accessere; Beatrix etiam mater, Beatrix soror, & Amola uxor. Litem etiam Fauentinam, de possessionibus, & hominibus, quos magno Ecclesiæ Rauennatis damno Fauentini recipiebant, apud Leonem Canonicum Cæsenatem, Iudicem a Pontifice datum, per Brexaninum procuratorem suum, mense Aprili prosequutus est. curauitq. ut Rainerius Georgius Cæsenæ Prætor, Cæsenasq. Senatus, castris Casæ muratæ, & Montiliano, Montinouoq. tuti accessus, incolumitatisque sacramentum dicerent: quòd XV. kal. Iul. in Senatu, qui hanc ob rem frequens conuenerat, Manzino Cæsenati Episcopo, & Petro Rauennatis Archiepiscopi a cubiculo, id ipsius nomine Archiepiscopi petentibus, iusto sacramẽto polliciti sunt. Cum autem hoc anno Carneualis; quem nonnulli Carleuarium, alii Carnesalem uocant; Flaminiæ Comes, Rainerii Georgii, Cæsenæ Prætoris frater, dissidiis inter Ariminenses, ac Vrbinates compositis, obsides negaret Vrbinatium, quos ipsi in manus, Cæsenates conciliandæ pacis causa, dum de ea ageretur, dederant, is uerò Foripompilii in custodia eos habebat, Cæsenatesq. accito Fauentinorum auxilio, facto impetu, in vrbem ForumPõpilii, mense Martio irruissent, & portis difractis, eam ingressi, Vrbinates inde obsides detraxissent, Rauennates Carneualem, eiusq. partes, ac dignitatem sibi tuendam accipientes, Cæsenatibus indixere bellum, armisq. in eos motis, premebant, cum Fauentini, agrum Rauennatem infestum excursionibus reddunt, igneq. & ferro latè populati, deturbant sacram turrim D. Stephani, & opidum Rafanariam obsidione cingunt. Sed neque tamen incepto desistere Rauennates, ceterum, ut auerterent Fauentinorũ arma, cum Foroliuianis egerunt, sexcentis numeratis pecuniæ libris, ut suburbium Fauentinum adorti, incendium in illud excitarent: quod ab Foroliuianis factum est, Durbechumq. suburbium acri oppugnatione, aliquot interfectis Fauentinis, uexatum, cum interea Fauentini cepissent opidum Rafanarium, atque inde Hostasium, & Hieremiam Polentanos: Vgolinum Corbum, & alios aliquot, qui erant in opido, captiuos abduxissent. Ioannes quoque Ceruiensis Episcopus, per id tempus, Cæsenatum, ac Fauentinorum pollicitis fisus, Ceruiam repentè ingrederetur, eamq. Rauennatibus adẽptam, Cæsenatibus, Fauentinisq. defendendam, ea condicione, tradit, ut inde eorum usui, sociorumq.: in quibus numerabantur Bononienses, quantum salis uideretur, exportare illis fas esset. Opem ferre Rauennatibus suis, in tanta rerum difficultate, Thedericus Archiepiscopus, magno uir, fortiq. animo non poterat, grauioribus negociis pro Christiana Republica districtus, & in administratione belli sacri, quod

quod in Syria gerebatur, tractanda cum Pontifice, occupatus: quo etiam factum est, ut eum Pontifex ad Regnum Hierosolymorum legauerit, & quæ fuit hominis uirtus, eundem Fridericus Cæsar, qui Pontifici nonnihil conciliatus, Reate per hos dies degebat; Internuncium suum fecit. Quæ quoniam apud nonnullos difficultatis aliquid habere uidentur, & cum plerisque historicis nõ satis consentiunt, Gregorii, & Friderici diplomata integra ex Vrsiano tabulario deprompta, hic apponenda duxi: litteræ Gregorii hæ sunt. *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, & dilectis filijs, Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis... ersis alijs Ecclesiarum Prælatis, per Hierosolymitanum Regnum constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem. De liberatione terræ sanctæ.... nter anxij, & sine intermissione soliciti, non cessamus, dum flebilem ipsius casum attendimus, pro eius statu opportuna consilia cogitare: Vnde nuper deliberatione præhabita cum fratribus nostris, & Venerabilibus fratribus... Constantinopolitan... Antiochen. &... Hierosolymitan. Patriarchis; Archiepiscopis, Episcopis, & multis alijs Ecclesiarum Prælatis, apud sedem Apostolicam constitutis, præsente, & acceptante carissimo in Christo filio nostro F. R. Romanorum Imperatore, semper Augusto, Hierusalem, & Siciliæ Rege illustri pie terræ ipsi subueniendum prouidimus; per generalem populi Christiani succursum, & ubique, sicut est negocio per maximè necessarium, pacis, seu treuguarum debere fidem obseruari. Quia uis ò turbationi, & ex hoc, graui periculo subiacet terra prædicta, propter quod labor huiusmodi esset inutilis, si pacem ipsa non haberet, pro qua hac prouisio emanauit, & facile amitti contingeret, paucas, quæ supersunt, reliquias ex eadem, Nos nolentes, sicut nec debemus, ipsius exterminium sustinere, uenerabilem fratrem nostrum.... Archiepiscopum Rauenn. Apostolicæ sedis Legatum, cuius discretionis & probitatis merita nos hortantur, ut in arduis negocijs uices nostras fiducialiter committamus eidem, ad partes uestras duximus destinandum. Quo circa uniuersitatem uestram monemus, per Apostolica scripta mandantes, quatenus eum, sicut Apostolicæ sedis Legatum, debito suscipientes honore, salubribus ipsius monitis, & mandatis, & specialiter su... pace ibi reformanda, tam deuotè, quàm humiliter intendere procuretis: al omnin sententiam, quàm ritè tulerit.... ratam habebimus. & seruari, auctore Deo, usque ad satisfactionem congruam faciemus. Dat. Spolet. VI. Aug. pont. nostri anno octauo.* Friderici autem sic habet Diploma. *Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, Hierusalem & Siciliæ Rex, Baronibus, militibus, & uniuerso populo Acon. fidelibus suis, gratiam suam, & bonam uoluntatem. Inter alia, quæ nostra moderatione reguntur, & debitæ prouisionis regimine gubernantur, specialis nos cura sollicitat, & ingens urget sollicitudinis instantia, culmen nostrũ, ut Regni nostri Hierosolymitani statum in abundantia pacis & iustitiæ disponamus, & tam uos uniuersaliter, quàm ceteri fideles nostri, possitis nostræ serenitatis fauorem, & gratiam, iuxta solitum obtinere, præsertim ut Terra sancta Hierusalem, pro cuius obsequio & salute, totius Christiani nominis est attenta deuotio, & uniuersalem pacem exigit ad sui subsidium reformari, uestrarum mentium tranquillitate composita, & omni dissensione sopita, suorum uiscerum quiete respiret. Quia ergo sanctissimus in Christo pater, summus Pontifex, de uniuersali pace, pro terræ sanctæ subsidio, reformanda sollicitus specialiter mittit ad partes ipsas, dilectum Principem nostrum Thed. uenerandum Archiepiscopum Rauenn. Apostolicæ sedis Legatũ, qui, aspera in plana conuertat, & dirigat in melius statum uestrum, Nos, ut potè qui*

tanti patris tam laudabilem tenemur prosequi uoluntatem, ad suæ monitionis instantiam, dictum Principem nostrum, Archiepiscopum Rauennat. nihilominus nostrũ Nuncium duximus statuendum: qui nostrum uobis referabit propositum, & affectum, & quod ad nos ex innata mansuetudine, benigna serenitate conuertimur omnes, & singulos, patulis brachijs recepturi, si uos ad nos conuersi fueritis, prout ab eodem Apostolicæ sedis Legato, & Nuncio nostro expressius audietis: quo circa uniuersitati uestræ mandamus, quatenus ea, quæ uobis pro parte nostra dictus Apostolicæ sedis Legatus, & Nuncius noster proponet, intendere, & firmiter credere debeatis: Scientes insuper, quod si formam concordiæ, per venerabilẽ Patriarcham Antiochenum, & magistrum domus Teutonicorum, inter nos ex una parte, & uos ex alia, iam contractæ, uolueritis uobis a modo conseruari, nos eidem Archiepiscopo plenè commisimus, ut eam uobis loco nostro, & auctoritate conseruet. Nos enim id, quod dictus Apostolicæ sedis Legatus, & Nuncius noster, secundum tenorem formæ procedet, & faciet, ratum & firmum habere uolumus, & inuiolabiliter obseruari mandamus. Ad cuius rei memoriam, & stabilem firmitatẽ, præsentem paginam fieri, & sigillo nostro iussimus communiri. Dat. Reate, anno incar. Dominic. MCCXXXIIII. mense Augusti. VII. Ind. Ipse quoque Gregorius Pontifex Thederico, & subiunctis illi Episcopis mandauit, ut omnis pœnæ peccatis debitæ remissionem, iis auctoritate Põtificia, indulgerent, qui in Hierosolymitanam expeditionem aut exirent ipsi, aut pecuniam, militesve mitterent: Concessitq. Episcopis, ut cruce insignire eos possent, qui in eo sacro bello militaturi, accederent: renouauit ad hæc execrationem Concilii Lateranensis in eos, qui ferrum ad Saracenos afferrent, concordiamq. generalem, ac pacem factam in quattuor saltem annos seruari iussit. Extant hac de re Pontificis ad Thedericum Archiepiscopum litteræ, anno Pontificatus octauo, VI. Id. Nouembr. Perusii datæ, quàm ad vrbem se contulerat Pontifex; ut exules compesceret, qui rem Perusinam turbabant. Expeditionem autem Hierosolymitam afferit, se diligenter curare, quoniam induciæ iam ad exitum properabant, inter Fridericum Cæsarem, & Sultanum pactæ. Paulo post fœdus inter Venetos, ac Rauennates in quinquennium, Venetiis, Tertio Non. Decembr. cum Iacobus Teupolus Dux, frequentissimiq. Senatores, & Guido Michaelius, Rauennatiũ Procurator, in Senatum conuenissent, ictum est. Testes fuere, Ioannes Archidiaconus, Iacobus Cardinalis, Rauennatis Ecclesiæ, Philippus Cornarus, Romeus Quirinus, Matthæus Zenus, Marinus Maurisinus, Iacobus Triuisanus, & Petrus Molinus, Ducis consiliarii: Theophilus Zenus, Nicolaus Tonistus, Veneti, Martinus Martinelli Iudex, & Bonapax Cittadini, Reipublicæ Ariminensis Oratores, atque item alii. Hæc autem potissima fuerunt fœderis capita. Veneti, terra, mariq. & ditione omni Rauennate, tuti sunto, merces deuehũto, emunto, uendunto, negocia, quæcumq. illis erunt, agunto: ex vrbe Rauenna, Rauennateq. ditione libere exportanto, ac Venetias, quocumque ve libuerit, inuehunto, siue amne, siue mari. Nullum inde portorium, aut uectigal persoluunto: Catenæ vrbis Rauennæ, portorii nomine, Veneti, in singula dolia uini, libras pecuniæ Rauennatis, quinque: in singula modia segetũ, denarios sex danto: idem de mercibus ceteris, quæ in prouincia Flaminia emptæ, in ipsa vrbe Rauenna, in portuve Padareno, aut Sapis, impositæ in naues fuerint; si Venetos defendere a portorio Sapis Rauennates poterunt; faciunto. Pro vino, segete, auro, argento, pecunia, uel monetarum permutatione, gemmis,

seri-

ferico, & aliis, quocumque è loco fuerint allatæ, marive, aut terra, siue amne Veneti portorium danto. Segetes ex vrbe Rauenna, atq. agro, sal item, uti Rauennatibus placuerit, Veneti habento, non habentove: qua in re iudicio Rauennatum stanto. Naues suas, & earum onus: seu uectorum, aliarumve rerum fuerit, propè Rauennam, nullo prohibente excipiunto, atque inde exportanto, aliundeq. ad Rauennatium fines deuehunto: quocumque libuerit, eunto, redeuntoque, è Rauenna panem tantum, qui sufficere in decem dies, nautis, uectoribusque possit, extrahunto. Si in Rauennate, naufragium Veneti, quod absit, fecerint, iis Rauennates nullum damnum, nullam uim inferunto, ac potius subsidio sunto ad recipienda è naufragio bona, liberandosque periculo homines, quintamque partem eorum bonorum, quæ assentiente Veneto, receperint, habento: Sin Venetus contradixerit, nihil illis conferunto. Idem contra Rauennatibus, si naufragium in aquis Venetis, Rauennam uersus fecerint, & quæ supra sunt dicta, omnia, de portoriis, fegetibus, nauibus, in Venetorum ditione, Veneti seruanto. Dum inter Venetos, ac Patauinos bellum fuerit, Rauennates neque salem, neque annonam, neque alias merces, Patauinis, dum erunt hostes Venetorum, minime præbento, neque ulli præterea, qui sacramento se non obstrinxerit, ea ad Patauinos, nulla ratione peruentura: Ea qui emerit, ab illo huiusmodi iusiurandum, sponsoresq. exigunto: Idem faciunto, si Rauennam, Patauini, cum nauibus, ac rebus uenalibus commeauerint. Venetis in Rauennate commorari, nemine repugnante, cum triremibus, aliisq. nauigiis suis, ita tamen, ut dum in portu Padareno steterint, neminem lædant, fas esto: Salem efferre, contra Venetorum, ac Rauennatium edicta, qui fuerit deprehensus, salem is amittito, & nauem eius comburito: nulla præterea pœna mulctato. Prædas, rapinas, latrocinia, furta iam inde a quindecim annis, tam Rauennæ, & Cymacli, in eorumq. territorio, quàm in ditione Veneta, infra Laureti foueam, Venetias uersus, facta, ab utraq. parte restituito: de iis omnibus qui cognoscant, apud Lauretum, duo vtrinq. eligantur: ii si non conuenerint, Abbas Pomposianus quinctus esto, cuius consilio, quæstiones apud Cāpum Gauri decernantur: qui si noluerit interesse, aut non poterit, fratres duo, alter ex Dominicano ordine eligatur, ex Franciscano alter, utrinque unus: & quem ii designauerint, is Abbatis Pomposiani loco esto. Hæc autem decernantor ad Resurrectionis Pascha proximè futurum, & postquam sententiæ formulam ediderint, intra mensem ab utraque parte persoluantor. Extra latrocinium Primicerio D. Marci, & Archidiacono Castellano irrogatum, de quo, ut de aliis, sigillatim cognoscitor, præter quàm quòd pro rebus, in ditione Rauennati, Romeo Quirino, & Ioanni Sucugullo, sociisq. ademptis, Romeus & Ioannes iurare, ne amplius teneantur. Res ablatæ de manu Ducis, uel eius internunciorum scripto recipiantor, illiq. scripto fidem habento. Quæ latrocinio hactenus ablata Rauennæ, Cymacliq. ac in eorum ditione fuerunt, atq. item in Veneta, infra Laureti foueam, Venetias uersus, si nota fuerint, ab illis, quorum in ditione fuerit uis illata, ei qui uim passus est, restituuntor, dum tamen ea illata uis a piratis, seu Sclauis, Genuensibus, aut Pisanis non fuerit: Dux & Veneti nihil se noui in Genuenses, eorumque Episcopum, nec in Ecclesiam, Remq. publ. Rauennatem, a superioribus Kalendis Maii,

in quinquennium molituros promittunt. Rauennatibus ad portum Padarenum è Piceno, atq. Apulia, mari cum segete, uino, carnibus, oleo, caseo, ficubus, uenientibus, nullo impedimento erunt: Hæc autem si superfuerint, ea Rauennates, ad regionem Fauentiæ, Bononiæ, Ferrariæ, uel Longobardiæ, ne deuehunto, sed Venetis tantum præbento, eorumq. si ex Apulia fuerint, quinctā partem Venetiis persoluunto. Hæ fœderis leges, in legum municipaliū Rauennatū libros referunto, & dum fœdus durabit, ibi manento Prætor, & Magistratus Rauēnæ, qui sunt, quiq. futuri sunt, dum inibunt Magistratum, in Senatu ea seruaturos se, iusiurandum danto. Hæc in Senatu Venetiis acta sunt, uti diximus: Rauennæ item in Senatu XIIII. kal. Ianuar. eodem hoc anno a Bonacursio è Palude, Rauennatium Prætore, Senatorum, ac Magistratuum nomine, iussuq. rata habita fuere, cum Venetorum Ducis, Reipublicæq. procurator huc uenisset, præsensq. adesset Marsilius Georgius: testesq. fuissent Bonacursius ipse Prætor, Bernardus è Canosso milites, & alii. Paulo post in æde Vrsiana, concione sacri æris Campani sonitu de more, aduocata, eius concionis assensu, ac nomine, Damianus nuncius publicus, seruaturum se huius fœderis leges iurauit. Hoc anno ob hiemis magnitudinem, tempestatemque perfrigidam, Pinetum exaruit totum, & uites etiam & ficus, adeò, ut plurimi, anno, qui est insequutus, inopia uini, aquam ebiberint, tametsi ab intestinis bellis nequaquam ob id Prouincia cessauit: nam Fauentini, Bononiensium, Dutiensiumq. ac Tussignanorum auxiliis præferoces; Forumliuium oppugnarunt, mense Iunio, egressumq. vrbe hostem, fuderunt: Sed Bononiensibus sua auxilia reuocantibus, quòd Mutinensibus agros eorum uastantibus esset occurrendum, Fauentini cœpto abeuntes, Diui Petri in Trentula rus inflammarunt, agri Rauennatium, qui Foroliuiensis fauebant, coniunctisq. cum illis copiis, adiunctisq. Foropompilianis, ac Britonorianis, in Cæsenatem agrum, usque Calcinariam; infesto agmine XVII. kalen. Septembr. horæ ab ortu solis tertia, irruperunt. Sed Cæsenates cum eos uiderent, nullo penè ordine, ac nihil metuentes incedere, arma capiunt, acriter irrumpunt, multisque cæsis, tandem in fugam coniiciunt: quo factum est, ut trium ferè millium passuum spatio ad templum Rodæ, reiecti, non ante finem fugæ dederint, quàm ad Sapim amnem esset uentum. In eo prœlio Sclatta Vbertus Florentinus, Foriliuii Prætor, Guido Posta, Guido Comes, multiq. præterea nobilitate inclyti ceciderunt; Britonorianus, Foropompilianusq. Prætores, & Rauennatis flos militiæ capti. Fauentini sub uesperum vrbe in equis egressi, uia superiore Forumliuii prætereuntes, omnem eam regionem præda, ac ruinis, ad Foripompilii portas, uexare, cum Rauennates, qui sibi tuendam eam vrbem acceperant, nihil tum repugnassent, neque etiam cum in Rauennatem planitiem irruentes, eam ad pontes usque D. Vitalis sunt populati: mox mense Septembri ab oppido Caminata, Meldolave, inferius, incendio omnia absumpserunt, & denuò Octobri, equiteq. ac pedite omni contracto, Rauennatem agrum, usq. ad fornaces vrbi propinquas flamma vastarunt. Cum autem Veneti impedimento essent Archiepiscopo Rauennati, quo minus triticum, uinum, sal, & cetera, quæ suppeditanr ad uictum, in sua opida, ad arbitrium suum conueherer, Pontifex Episcopo Ferrariensi, & Abbati Pomposiano per litteras Viterbii. IIII. Id. Nouembr. datas imperauit, ut ab iis Vene-

ANN. M. CCXXV.

tos cessare curarent, deq. tota re illum certiorē facerent. cum accepisset etiam ex Archiepiscopo Rauennati Prætorem, & Rempublicam Bononiensem, Ecclesiæ Rauennatis opidū hostiliter inuadentes, grauia illi irrogare damna, iniuriasq. inferre, cupiens, Prætorem ipsum, eamq. Rempublicam, *tanquam* inquit ille, *speciales Eccl siæ filios*, maleficio abstinere, eos monuerat, per litterasq. mandauerat, ut Rauennatem Ecclesiam, cum opidis, hominibusq. illius, *pro nostra*, inquit, *& sedis Apostolicæ reuerentia*, ne molestia afficerent, sed damna resarcirent; neq. similia amplius committerent. Scriptis autem ad Priorem Præfectum D. Mariæ in portu Rauennatis Diœcesis, II. kal. Martii, cum adhuc Viterbi i esset litteris, ea ut effici curaret, diligenter mandauit: cum antea idem X. kal. Bononiensibus denuò scripsisset, atq. imperasset. Fauentini hoc anno, mense Aprili, cum omni equitatu, vrbe exeunt, & prætergressō Foroliuio, cum ad D. Laurentii in Noceto, inde ad arcem Ermicis, mox ad Collinam, tandem tertio die ad Foranicum peruenissent, omneq. eam regionem præda, & incendio uastassent, Rauennates cum Foropōpilianis, Britonorianisq. & Ioanne Vormatiensi, Chūradi Flaminiæ Comitis, Vicario, obuiam occurrerunt: Sed Fauentinis quarto post die, præda onustis, abeuntibus, nullum prœlium est sequutum. Nec diu post kal. Maii, egressi denuò Fauentia, in Rauennatē agrum irrumpunt, eodēq. die, cum abstinuissent omni maleficio, remigrant domum: Sed coniunctis secū deinde auxiliis Mutilinorum, Dutiensiumq. rursus, Nonis, irruunt in eundem agrum castra locantur primo die ad Bursaliagū rus altero, ad D. Michaelis Archangeli, tertio excursiones, & prædam, usq. ad pontes D. Vitalis faciunt, quarto, nusquam apparentibus Rauēnatibus, reditū instruunt, præmissis, ut expeditissimus esset, carris, impedimentisq. & castra locant ad Godū. Rauennates interea, coniunctis secum copiis Ariminensium, Foropompilianorū Britonorianorum, Foroliuiensium, ac Ioannis Vormatiensis, Chunradi Comitis, Vicarii, Bonconte Feretrano, Guidoneq. è Carpigna, relictis Foroliuiensibus ad Lanzamachum rus, qui sequerentur, sese obuios, circumducto agmine, opponunt hostibus, & quod præcessisse iam copias eorum existimarent, carros, & impedimēta diripiunt. Fauentini re ex suis, qui redibant uulnerati, cognita, retro ad Lanzamachum uersi, in Foroliuienses uim, atq. impressionem faciunt, partim capiunt, alios obtruncant, omnibusq. penè modis male habent. Rumor primò ab Ariminensibus, qui erant Foroliuianis propinquiores, mox a Rauennatibus excipitur: Dum autē ad Foroliuianos reuertuntur, aduenere religiosi uiri, qui pacis cupidi, Rubacontem Prætorem Fauentinorum Prætorem Rauēnatem, Comitem Maluicinū, Paulum Trauersariam adducunt in mediū castrorum, quò etiam Thedericus Archiepiscopus Rauēnas, Foroliuiensis, Ariminensisq. Prætores, & Boncontes Feretranus conuenere. Ibi cum esset cœptum de pace agi, & in cōditionibus Rubacuntes posuisset, ut Fauentinis subiicerentur, eam maximè cōditionē detestante Paulo Trauersario, non conuenit: itaq; cū iam aduesperasceret, Fauentini positis armis, domū rediere: cū eo prœlio tercenti cecidissent, ad tria millia, & septingentos, captiui Fauētiam abducti fuissent. Quincto autem kal. Iun. Gulielmus Amatus Foroliuii Prætor, Imperata Fauentinorum Foroliuianos facturos, consiliaque, & arma cum illis coniuncturos, accepturos ab eis Prætorem, Foroliuiensiū nomine iurauit: Fauentini his aucti uiribus, Quincto Idus Iun. eductis copiis, ad Malianum, Foroliuii haud

ANN. M. CCXXXVI.

 procul,

procul, castrametantur, postridie unà cum Cæsenatibus diripiunt agros Britonorianorum, quo factum est, ut Foropompiliani, Meldulensesq. Fauentinorũ se iussis obtemperaturos, receperint: Idem sibi a Castri noui incolis defertur, cum eorum suburbium, per Mutilinos, incendissent: & cum redirent domum, a Foroliuianis benignè hilariterq. excepti, qui exposuerant in uias vasa plena uini, & pateris spumantibus, illis propinabãt: Idibus Iunii Bononiæ Salinguerra Petri Taurelli ciue Bononiensi, aliisq. inspectantibus, in ædibus vniuersitatis, in ipsoq. Senatu Bononiensi, Andreas Archipresbyter plebis Portuẽsis Thederici Archiepiscopi Rauennatis internuncius, Friderici Cæsaris, & Thederici ipsius Archiepiscopi nomine, Senatoribus præcepit, ut Oratores Placentiam mitterent, qui se die D. Iacobi festo, ibidem Friderico sisterent, ea facturi, quæ de confirmatione Imperii, & negocio terræ sanctæ edicerentur. Fauentini Calendis etiam Octobr. per Foroliuianum, copias in agrum Britonorianum adduxere: ibidemq. cum Cæsenatibus coniuncti, incendiis, ruinaq. passim uastitatem inferentes, in Foropompilianum descendunt, inde Mainardorum, & Rauennatiũ villas, æqua strage percurrunt, donec ad D. Geruasii pontem, quo propè mare, iungitur Sapis, uentum est. Illum Rauennates, duobus castellis, & præsidio munierant. Sed præter opinionem excurrentibus eo Cæsenatibus, Fauẽtinisq. ii, qui præsidio erant, & longe pauciores, quàm pro numero hostiũ Rauennam fuga elapsi sunt; hostes disturbato põte, castellisq. domũ præda onusti rediere incolumes. Erant etiam per idem tẽpus inter Rauennates, ac Bononienses dissidia, & iam utrinq. arma parabantur, quamobrẽ Rauẽnates Marcoaldum miserunt ad Mutinenses, Parmenses, & Cremonenses sibi fœderatos, legatũ, qui debita iure fœderis subsidia mitterent. Is autẽ cũ ad XV. kal. Quin-

ANN. M. CCXXVII ctil. in Senatu Mutinensi, Vgutionem a Cutte, Mutinæ Prætorẽ, & reliquos Senatores postulasset, ut in Bononiense irruentes, quibus modis possent, diriperent, & incõmodis illos, damnisq. afficerent, id se libenter facturos respõderũt: verum, cum id se recte exequi non posse absq. Parmensibus, & Cremonensibus fœderatis uideant, rogare illũ, ad eos ut se conferat, ideq. postulet. Itaq. Marcoaldus cum ad XIII. kal. Parmam profectus, a Nicolao Adelardo Parmæ Prætore, & Parmensibus Senatoribus idem eò diligentius petiisset, quò iam intelligeret Bononienses in Rauennatiũ fines magnis copiis irrupisse, Rauennamq. cõtendere, dimisso Senatu, Vbertus Bobius iurisconsultus, Prætoris, Cõmunisque; ita uocant Rẽpublicam; Parmensium nomine, responsum dedit, esse Parmensibus, ut flagitantibus id Cremonensium Legatis satisfacerent; in Mediolanenses, qui iam in agro Ticinensi erant, cũ Cremonensibus proficiscendũ: eo absoluto itinere, libenter se, unà cum Cremonẽsibus, in Bononienses arma moturos, effecturosq. omnia, quæ Cõmuni Rauennatium honori, atq. usui esse possent. Qua accepta responsione, Cremonam Marcoaldus contendit, idemq. subsidium ab Vgolino Rubeo, Vgonis filio, Cremonensium Prætore, ceterisq. Senatoribus, qui in Senatum ob id ad X. kal. Quinctil. Conuenerant, petiit, cui postridie eius diei in Senatu, Credentiæ uocato, Homobonus Morisius iuriscõsultus, renunciauit, Cremonam undiq. vicino bellorum tumultu, Brixianorũ scilicet, Cremensium, & Placentinorũ esse circumseptam: Ad hæc ab Cardinalibus, Romanæ Ecclesiæ, in Gallia Cisalpina Legatis, accepisse litteras, quibus caueatur, ne in hostes aut alios arma moueant: tentaret tamen Parmen-

sium

sium, ac Mutinensium animos, paratos id se facere, quod illi molientur. Dum hæc ita aguntur a Marchoaldo, uidetq. difficilia fore, admodumq. fera hæc sociarum ciuitatum auxilia, per litteras, a Rauennatibus fit certior, ab incœpto ut desistat, quando Gregorius Pontifex Max. Thederici Archiepiscopi rogatu; quem maximè hæc attingebat clades; studio præfecti Portuensis, Bononienses, qui facto impetu, aliquot Rauennatis Ecclesiæ opida hostilem in modum inuaserant, multamq. ex eis prædam abstraxerant, cum illis conciliauerit: Neque uerò uana erat sociarum ciuitatum excusatio, quando Fridericus Cæsar denuò in Italiam profectus, Brixianos tandem, & Mediolanenses prœlio superauit, mox postquam aliquandiu mansit Cremonæ, ut sui studiosos præsens confirmaret, Taruisii hiemem confecit. Cum autem Thedericus Archiepiscopus, cum Cæsenati Republica, de damnis Ecclesiæ Rauennati, & opidi Saliani incolis, a quibus exegerant tributa, illatis, diu iudicio contendisset, tandem ter. kal. Septembr. ambo Egidium Foropompilianum Episcopum delegerunt controuersiæ arbitrum, seq. haudquaquam ab eius recessuros sententia, compromiserunt. Hoc anno mense Nouembri, legi, fuisse Simonem omnis Italiæ Comitem, Thomamq. eius Vicarium. Postero anno, octauo Kal. Maii, Arimini, in ædibus Vgolini Pareitati, incolæ montis Columbi omni beneficio ciuitatis Arimini repudiato, iurarunt se Archiepiscopo Rauennati, eius que Ecclesiæ obsequia præstituros, iussisq. obtemperaturos, & cetera obituros munia, quæ subiuncti populi debent. Sexto autem kal. Iul. Rauennæ in Episcopio, Thedericus opidi Tudurani hominibus dedit, ut habere Consules possent, neque tamen alio uti Magistratu, nisi si ipse concessisset: Haberent etiam Cõmune, in exiliumq. reos mittere, & ab exilio reuocare fas illis esset, dum tamen cuiusquam sanguinem ipsi non effudissent, rei aut si ioco effudissent, de damnis etiam a bestiis illatis cognoscere, & damna inferentes mulctare, & furta, quæ solidos decem pecuniæ Rauennatis non excederent, punire possent, ac mulctæ certa portio in Archiepiscopi ærarium inferretur. Ingens per hos dies Fauentiæ tumultus accidit, Garatone Zambrasio ab Amadore Bulzaga trucidato, quo factum est, ut Acarisius vrbem occupauerit, Manfredii fuerint expulsi; sed eam paulo post Paulus Trauersaria ingressus, aliquot diebus tenuit, captis ibidem Acarisio, Glagerio Castrocarensi, Guidone Rambe, qui iam mensem, eandem occupabant. Captiui, postquam aliquot dies apud Caualinum in custodia fuere habiti, internunciis traditi Cæsarianis, aliquandiu etiam Arimini, ac Cæsenæ in carcere degerunt: sed datis deinde obsidibus, sacramento absoluti: & Bononiensium auxilio, Paulus Trauersaria, Fauentia pulsus est, magna edita strage. Ceterum eam denuo vrbem Comes Aghinulfus, cum aliis factionis suæ Comitibus circumsedit, anno insequenti, qui fuit supra millesimum ducentesimum, trigesimus nonus, a partu Virginis, cũ multi etiam ex omni Flaminia adessent, sed aduenientibus rursus Bononiensibus, castraq. obsidentium aggressis, commissum est prœlium ingens, acriterq. pugnatum: tandem uictoria inclinauit ad Bononienses, qui liberata obsidione Fauentia, Bononiam captiuos, qui ad quingentos scribuntur fuisse, & in iis ipsum Comitem Aghinulfum, deduxerunt. Cũ autem iis tẽporibus vniuersa Flaminia & publicis inter Fridericũ Cæsarem, Gregoriumq. Pont. Max. renouatis dissidiis, & priuatis inter eiusdem vrbis ciues simultatibus, undiq. vehementer

ANN. M.CCXXVIII.

ANN. M. CCXXXIX.

perturbaretur, Paulus Trauersaria, fœdus cũ Bononiensibus iniit, eorumq. qui secum Rauennam uenerant auxilio, Comitibus, hostibus suis pulsis, eorumq. ædibus solo æquatis, Rauennam cepit, nec diu post, die D. Iuliani festo, Friderici Cæsaris Magistratus, administrosq. ex ea pellit, Fridericoq. adimit: inde cum Gregorio Montelungo, Pontificio Bononiæ Legato, percussit fœdus: quo tempore Bononiam profectus, cum eodem Legato, Venetorum Duce, Bononiensibus, Mantuanis, & aliquot ciuibus Ferrariensibus, cumq. Azone Estensi recuperandæ Ferrariæ consilium iniit: confestimq. ad circumuallandam vrbẽ

ANN. M.CCXL. postero ineunte anno, profectus, eam quarto post mense, obtinuit, Salinguerra Taurello sese dedente. Huius obsidionis, Legato, Bononiensibus, & Mantuanis causa fuit, quòd Salinguerra se, cum Friderico coniunxerat: Venetis, causa non eadem, sed quòd Venetam nauim, non absque Venetorum iniuria, in Hadriatico mare ceperit. Paulum incitauit perpetuum, atque hæreditarium a patre dissidium, ipsaq. continens de finibus disceptatio, in qua Salinguerra Rauennatis agri magnam partem semper occupauerat. Erat Salinguerra & senectute, & rerum usu prudens, & Parmensium, Mutinensium, aliorumq. ac ipsius vrbis munitissimæ præsidio firmus. Vgo tamen Rambertus, qui maximè in ciuitate poterat, plurimumq. apud Salinguerram ualebat, obsidentium, ut tradunt aliqui pollicitationibus corruptus, eam deditionem Salinguerræ persuaserat. Qua, mense Iunio, facta, vrbem omnes ingrediuntur, ad ædesq. Salinguerræ adeunt, ubi honorifice excepti, Paulus Trauersaria Rauennæ Princeps, in conuentu, uti Ricobaldus testatur, assurgens, eò tandẽ deducta res est, inquit, quò scelerata tot facinorum congeries, & iusta numinis uindicta, quæ nullum umquam inultum scelus patitur, iamdiu cursum intendebant. Ille, ille immortalis, summus omniũ Princeps, Deus, tot, ac tantarum rerum gubernationem, quæ uix posse humano consilio attingi uidetur, nullo, ne inhumano, ac belluarum dicam; tractari amplius noluit: Fuit ille Dux nobis: nã Salinguerra in tot scelerum suorum conscientia, nos, tam dementer, in nostris castris, extra urbẽ ac municiones suas, nequaquam conuenisset, paucis, iisq. nudis verbis, uir callidus, & occultus, & rerum usu peritissimus, fidẽ nõ adhibuisset, nisi a Deo præpotente tantis sceleribus consilium esset ereptum. Ne dici quidem opus est, quanta calamitate Reipublicæ, dissensit a nobilissimo, & fortissimo Principe, Actio Atestino, quo exitio ciuium, ad cõmutandam Rempubl. in vrbe, ut florerét, laborauerit, contenderit, quantumq. in eo operæ, studiiq. posuerit. Reconciliatio concordiæ, sanctaq. pacis fœdera, penes mentem hominis audacis nefariam, quàm ualuere, cur explicem non est, iis præsertim, quibus sibi ea de causa, dies, noctesq. perstando, ac peruigilando, assiduè fuit cauendum: Quamquam mortalibus se talem præstitisse minus mirandum fuerit, cum, qui immortali, ac præpotenti Deo fidem fefellit. An, Salinguerra, putas, quæ bona ab Ecclesia Romana, ab ipso summo Pontifice, Dei in terris Vicario, acceperis, ea denuo Cæsari, Pontificiam ditionem acerrimè oppugnanti, accepta referre, & quod sacramentum apud Pontificem dixeris, contemnere, id in nullo scelerum loco haberi? In quem Gregorius innocentissimus, & sanctissimus Pont. Max. illud dirarum telum detorsit, quod semper, iam inde a nascente Ecclesia, pii omnes uiri, maximè omnium, iure metuerunt, ei adhærere, copias cum illo, consiliaq. coniungere, perditæ conscientiæ, & ferrei

animi esse, non existimas? Boioariæ Otho, Fridericus Austriæ Duces, Vincislaus Boemiæ Rex, multiq. præterea insignes Germaniæ Principes, Pontificis; qui illos, ut & ceteros, sacramenti uinculo, quo se illi obstrinxerant, exoluit; iussis permoti, & ab Friderico, qui tamen suæ gentis est, discesserunt, & arma in illius Regna mouerunt, tu homo Italus, nullis spectatus titulis, nulla, aut certe perexigua ditione præditus, hostem Ecclesiæ, tam iusto, atq. diro Senatus consulto notatum, complecteris? Sed quæ moliturum eum credimus in Pontificem Max. fore, si posset, quando huius Antistitem urbis, uirum clarissimum, Philippum Fontanam, ita, uel in ipsa sacrorum religione perturbauit, ut Ferraria ipsi excedendum, & arma capienda, & initium huic bello dandum, Bondeno, & Brigantino opidis captis, fuerit? Bonis sociis, maximum est uinculum, fides, neque ullo pacto cuiquam vmquam uiolanda; nam inter bonos, benè agier oportet; sed tot auditæ fraudes, doliq. tot paratæ insidiæ, faciunt, ut non seruanti fidem, ea si non seruetur, nequaquam dici iure possit, uiolari: eaq. iam sunt Salinguerræ facinora, ut excusationi nullus, pœnæ locus omnis pateat, & uel ipsa huius vrbis mœnia, tecta, aræ, auctorem culpæ, & reum criminis deposcant. His Pauli uerbis, omnium animi plurimum incitantur, Gregorii præsertim legati: Quamobrē de obiectis criminibus cum purgare se Salinguerra parat, omnes pedibus obstrepunt: quod etiam factum, cum denuò purgationem esset ingressus, ipsoq. iubente Paulo, scriba iam paratus, introducitur, qui iusiurandi formulam, qua se olim Salinguerra Pontifici deuouerat, & a qua Paulus defecisse Salinguerram dicebat, ex scripto recitaret. Fuit autem hæc. *Anno a natiuitate Domini nostri Iesu Christi MCCXV. Indict. III. tempore D. Innocentij Papæ III. pontificatus eius anno XVIII. die lunæ, in uigilia S. Mariæ, septimo intrante mense Septembri, in præsentia, ac testimonio rogatorum testium infrascriptorum. In nomine Domini, Ego Salinguerra de Ferraria ab hac hora in antea ero fidelis uobis domino meo Papæ Innocentio, uestrisq. Catholicis successoribus, & Ecclesiæ Romanæ: non ero in facto, consilio, uel consensu, ut uitam, uel membrum, perdatis, aut mala capiamini captione. Vestrum certum malum si sciuero, pro posse meo diligenter impediam: quod si non potero impedire, significabo illud uobis, aut tali personæ, quam credam uobis pro certo dicturam. Consilium quod mihi credideritis, ad uestrum damnum, me sciente, nulli pandam præpositum Romanum, & Regalia beati Petri, specialiter quidem totum, quod mihi concessistis in feudum de terra quondam claræ memoriæ Comitissæ Matildis: uidelicet, Medicinam, & duas partes Argellatæ, Alombarazone, cum plebatu S. Mariæ, Carpum, Carpenetum, Desmantum, Mandrinem, Bibianellum, Castrum Ariani, Fostondum, Mozole, Bondenum, Ardumi, Piginagiam, cum uniuersis curijs, & pertinentijs, iuribus, & honoribus omnium prædictorum castrorum, & locorum, & cuncta iura & redditus responsiones, iurisdictiones, & honores, usus, & albergarias, quæ sunt dicti poderis præfatæ Comitissæ Mathildis, diuæ memoriæ in his locis, siue pertinentijs, uidelicet, in Sablono, Gazolo, Bellogaria, Biolotorta, Dinazano, Casale magno, Casale gigogno, Tregasso, Pregnano, Cauiano, Runcalijs, Planzo, castro Camisiæ, eiusq. curia, Fontana, Campogaiano, S. Martino, Dorio. Sustiriolo, Padis, Corregia, Fossa Canalis, Miliarin. Gurgatellis, Fosulis, Brudriono, Soleria, & in toto poderis in Episcopatu Bononien. Mutinen. Regin. Parmen. ceterisq. alijs Episcopatibus. Adiutor uero ad retinendum, & ad defendendum contra omnem mortalem. Eandem uerò terram nec tenero,*

neo, nec tenebo, nisi a Romana tantum Ecclesia, & pro ipsa soluam ei singulis annis, nomine census, quadraginta Marchas argenti, & seruiam ei pro ipsa terra, meis sumptibus, in Lombardia, & Romania cum centum militibus: in Tuscia uerò, ualle Spoletan. uel Marchia, cum quinquaginta: ab urbe autem, & infra, uersus Apuliam, per Campaniam, & totum Regnum Siciliæ, cum uiginti, per mensem integrum, singulis annis, quandocumque fuero requisitus, tempore ueniendi, & recedendi, minime computato, ac deinde quàm sibi placuerit, in suis dumtaxat expensis. Legatos & nuncios Apostolicæ sedis in terram uenientes præfatam, deuotè recipiam, & honorificè pertractabo. Hæc omnia promitto me bona fide impleturum, & seruaturum, sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Euangelia. Factum in castro Carpi, in Ecclesia S. Mariæ, in manibus magistri Peregrini, D. Papæ Capellani, ad hoc specialiter delegati, feliciter. Ego Thom. qui uocor Bizardus, D. Othonis Imperatoris notarius, rogat. interfui, audiui, & scripsi, & duo instrumenta uno tenore compleui. signum propriæ manus D. Salinguerræ, qui hoc fieri rogauit, & sigillo suo communiri præcepit. Ego Nicolaus Regin. Episcopus interfui, subscripsi, & ad maiorem cautelam meo sigillo hoc muniri mandaui. Ego Mainardinus Imolen. Episcopus interfui, subscripsi, & hoc similiter sigillo meo roborari iussi. Ego Azo Abbas S. Benedicti de Laron interfui, subscripsi, & sigillo meo muniri feci. Testes autem ad hoc rogati, & conuocati, clerici & laici, sunt. D. Abbas S. petri de Cremon. & D. Archipresbyter de Carpa, & D. Guilielmus Archipresbyter Qusrani. Laici autem, Raimundus, Manfredus, Guido, Acto, & Manfredus & Guido, omnes de Sisso Manfredus Lupi, Guillelmus de palliano, & Hugulinus frater eius. Paris Grossus, Albriconus Cambiatoris, Taganus de Fauiola, Arduinus de Bondeno, & Pisiatore iudice de Bondeno, Fulchinus de Capaniola, Guizardinus de Campaniola, Iacobus de la fracta, Hildebrandus de puntepar, & multi alij.

Hæc cum essent recitata, dimissa concione, Salinguerra captus, Venetias ducitur; ubi honestè habitus in custodia, breui tempore, annos natus octuaginta, diem suum obiit. Ferraria Azoni Estensi, Ecclesiæ nomine gubernanda, ac regenda committitur. Nec diu post VI. Id. Sextil. Paulus Trauersaria Rauennæ decessit: Sepultus est in D. Mariæ cognomento Rotundæ, summa, ac penè Regia funeris pompa. Reliquisse ex Andronica uxore, Byzantii Cæsaris filia, Guidonem, Hadrianum, Anastasium, Carolum, Petrum, Guillelmum, & Andronicum filios, Caterinam item, Fidentiam, Rauennam & Romaniam, Ferettus ex Franchino auctor est. Verum ego in monumentis uetustis, Adalasiam Pauli uxorem, unamq. eius filiam Aycham uocatam reperio, quæ Guillielmo Francisio nupsit. Fridericus Cæsar, qui dum obsideretur Ferraria, per Tusciam errans, Viterbium profectum, Romanum agrum infestum reddidit, mox abierat in Apuliam, accepto interitu Pauli, qui iam cum Pontifice, uti diximus, in gratiam redierat, discesseratq. a Friderico, ob eam causam, quòd superioribus annis, Fridericus Rauennam regressus, nihil ipsius exulis meminerat, incitantibus aliquot Trauersariorum hostibus, qui exulabant, Apulia mouit, repentinoq. facto in Rauennates impetu, Vrbem XVIII. kal. Septembr. Sexto postquam oppugnationem instituerat, die cepit, ubi aliquot dies cum Henrico filio commoratus, Fauentiam oppugnare adoritur: Interea VI. kal. Decembr. Ferrariæ, in Senatu credentiæ uocato Philippus eius designatus ciuitatis Episcopus litteras Gregorii Montelongi, Legati Bononiæ ad X. kal. scriptas recitari iussit, quibus Gregorius Philippo mandabar,

bat, ut poſtquam opidum ipſe Argentam recipere, & Eccleſiæ Romanæ nomine tenere, uti ad eum ſæpius ſcripſerat, in eam diem, Marchionis Eſtenſis opera, diſtuliſſet, uelletq. tum, cauſis ductus neceſſariis, cuſtodiis Marchionis opidum illud contineri, ſacramento a Marchione apud ſe dicto, prædibusq. acceptis, opidum ſe Eccleſiæ Romanæ, & Gregorii Legati nomine retenturum, illud a Stephano Badoario, Ferrariæ Prætore, tradi Marchioni, integris iuribus Eccleſiæ Rauennatis, curaret: illi imperans, ut de ciuibus Bononienſibus ſponſores quattuor, quos uolet Gregorius, præſtaret, ſe quoties ſedes Apoſtolica, aut Gregorii internuncii repoſcēt, opidū ſine dolo, ac fallaciis reſtiturū. His lectis litteris, aliisq. recitatis, quas in eandem ſententiā Baduario Prætori Gregorius ſcripſerat, ſurgens Prætor, lōgè maiori ſibi uideri, dixit, Eccleſiæ Romanæ honori, utilitatiq. fore, ſi opidum a Republ. Ferrarienſi, & populi ſocietatibus adeptum, eiuſdem Reipubl. teneretur præſidio, quàm ſi prophano cuiquam traderetur. Cum autem deinde rogaret Senatores ſententiam, Iacobinus Troctus, dandum dixit a Prætore Marchioni Eſtenſi opidum, & Legati iuſſis parendum, in quam ſententiam cum omnes iuiſſent, ſtatim Azo Eſtenſis Marchio, admotis ad ſacra Euangelia manibus, iurauit, deſignatoq. Epiſcopo Ferrarienſi, accipienti Eccleſiæ Romanæ, & Legati nomine, recepit, opidum firmo præſidio ſe, Eccleſiæ Romanæ, & Legati nomine, iuribus Rauennatis Eccleſiæ integris, ſeruaturum, reſtituturumq. omnino, cum ſedes Pontificia, aut Legati internuncii, illud repoſcerent, decem millium marcharum argenti mulcta, ſi ſecus feciſſet, addita; qua ſoluta, non ſolutave, adhuc quæ dicta ſunt, firma, integraq. eſſent. Sponſores fuere Bernardus, & Thomas Fontani, Iacobinus Trocta, Parthenopeus Guizardus, Michaelius Mainardus, Guido Iſnardus, G. Miſottus, G. Beroldus, G. Boccampanes, G. Vicedominus. G. Caſſetinus. V. Coſtabilis, Liuzus Liuzius. G. Ioculi. Silerius Bouietus, & Petrizolus Floræ, ii tres, magiſtratum gerebant, uocabanturq. Antiani populi, ac ſocietatis communis Ferrariæ, qui Marchionis Eſtenſis uades facti ſunt. Eodem hoc anno, Peppus, Vgonis è ſaxo, è caſtro Perteſeda, e Flumana, e Taibisq. filius, incenſus religione, pietateq. Adamo Præfecto Portuenſi, illius ſacræ ædis, quæ eſt ad maris littus, nomine accipienti, in perpetuum inter uiuos donauit, id omne, quod illi erat, tam hominum quàm ceterarum rerum, eo in opido, eiusq. agro, curtem appellato: Itaque tunc è Perteſeda plures, fidem ſacramento Canonicis Portuenſibus obſtrinxerunt. Fridericus Cæſar interea obſidionem Fauentinam, obſtinato ad uictoriam animo, proſequitur, cum in cuſtodia ſecum haberet Hieremiam, & Lambertum Polentanos, Fulcerium Calbulum, & alios præterea: qui cum imminere ſibi mortem, quam illis Fridericus minitauerat, cernerent, condiderunt in carcere teſtamentum: Sed ipſas teſtamenti tabulas Friderici deinde nuncius abſtulit. Tandem uerò Fridericus, ſeptimo obſidionis menſe, Fauentiam proximo anno, Decimo octauo kal. Maii, Rainerii Comitis Cunii, & factioſorum Acariſii, qui in ipſa urbe erant, ſtudio, ſeſe dedentem, occupat, eamq. Foroliuianis regendam, Thebaldo potiſſimum Ordelafo, & Superbo Argulioſo, abiens, commendat. Cæſenates kal. Mai ſecundis permoti Friderici rebus, caſtrum nouum Cæſenate dederunt, ut munitionem ibi ſuam excitaret. Fridericus ſolo æquatis eodem menſe domibus, turribusq. eius opidi omnibus, reædifica- ANN. M.CCXLI

a 4 ri

ri illud maiori opere, munitioneq. imperauit, mox Rauennam uictor regressus, Turrim prætorianam magnam, quæ adhuc extat, ex solo æquatatum a Paulo Trauersaria hostium ædium ruinis, instaurauit: Ex æde autem D. Vitalis, columnas ex marmore præstanti complures, & Archiepiscopale marmoreum puteal, multosq. prætera nobilissimos lapides, & præclara ornamenta Ariminum inuexit. Portam quoq. auream, quam Triumphalem, ob Claudii Cæsaris triumphum, appellabant, admirabili lapidum, ac gemmarum ornatu spoliauit, nauiq. Liburnica, Arimino Panormum Siciliæ urbem, eodem anno transuexit. Neque uerò Rauennatibus tantum erat uirium, ut furenti, uictoriq. Cæsari resisterent, quando & ipse Gregorius Pont Max. iis uehementer perturbatus, ut aliqua ex parte remedium labentibus rebus adhiberet, Concilium, Lateranum indixit; quod tamen non est habitum captis a Friderico per Entium filium, multis, qui Romam proficiscebantur, Antistitibus, mortuoq. paulo post, eodem hoc anno, XI. kal. Septembr. Gregorio, in cuius locum, licet Cælestinus Quartus X. kal. Octobr. fuisset suffectus, tamen eum septemdecim tantum dies uixisset uir doctrina, & probitate inclytus, efficere nihil potuit; eò maiore Ecclesiasticæ ditionis iactura, quò per annum uacauit sedes, Cardinalibus, quos ceperat, aliquot, in custodia habitis. Quibus tandem Balduini Cæsaris Byzantii opera emissis Innocentius Quartus Genuensis, ex nobili Fliscorum, & Lauaniæ Comitum familia, anno a partu Virginis Millesimo ducentesimo quadragesimo tertio, VIII. Kal. Iul. Pont. Max. renunciatur.

ANN. M. CCXLIII.

Quo eodem anno Veneti Ceruiam obsidentes, tandem pulsis inde Foroliuiensis, eam capiunt. Fridericus Innocentio Pont. Max. creato, uehementer commotus est, quòd hominis uirtutem accuratè perspectam haberet, & mirum in modum uereretur: nec timori defuit euentus: nam Innocentius a Friderico, quo cum usus fuerat omni modestia, atque humanitate, ludificatus, eum, Concilio Lugduni habito, Imperio, ac Regnis mulctauit, anno ab ortu Christi supra millesimum ducentesimum quadragesimo quinto: quo anno Innocentius Pontifex, Prætori, Senatui, Reiq. publ. Bononiensi, ut Archiepiscopum Rauennatem, cum opus esset, iuuarent, accuratè per litteras mandauit. Captus enim a Friderico, Thedericus Archiepiscopus, eo tempore, ut puto, quo Rauennam occupauit, ab eo in Apuliam, in carcerem, missus fuerat, vnde nunc primum Rauennam reuersus, & Archiepiscopatus sui bona aliquot distracta conspicatus, auxilium a Pontifice sibi dari, per has litteras, quas licet mancas, in hunc locum transtulimus petiit. *Sanctissimo in Christo patri, & Domino, Innocentio, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo Pontifici dignissimo, Thedericus Rauennatis Ecclesiæ indignus Archiepiscopus, pedum oscula beatorum. Dum illius Regis regum benignam potentiam assidua meditatione contemplor, qui arcano sapientiæ suæ consilio, in mortis confinio positum, ex leonis faucibus, de manu uidelicet impij tyranni Friderici, & de omni expectatione plebis Apulorum, me potenter eripuit, & misericorditer liberauit, non sine stupore artuum singulorum, quem præteriti status memorialis refricatio repræsentat, ipsius benignitatem, sapientiam, & uirtutem, quibus ualeo praconijs extollere non desisto, eo quod non deseruit de sua misericordia præsumentem. Hæc itaque Apostolicæ duxi clementiæ flexis genibus intimanda, ut habeat in eis tamq. pij patris benignitas, tamq. benigni Domini pietas, in quo filio ex ærumnosa calamitatis naufragijs eruto congratulari, famulo congaudere ualeat,*

ANN. M. CCXLV.

ualeat, ab inferi faucibus liberato, eum presfione angustiarum praecedentium non fuisset. Sane dum essem in Apulia finibus, in potestate uidelicet impij supradicti, eius nuncij, crudelitatis ipsius improbi factatores, quibus uacat laqueos immittere pedibus innocentium, ut dum eos minus cautè non potuerint euitare, inueniat Principis ipsorum crudelitas inhumana, quos indebita possit extorsione mulctare, seu in quos saeuitia sua ualeat aculeis debacchari. A me importuna instantia exegerunt duarum millium marcharum argenti cautionem fideiussoriam. sub hoc pacto, ne uidelicet metas quasdam excederem, intra Regnum mihi praefixas, neve quidquam facerem contra iura, & honorem Imperatoriae Maiestatis: cumq. contra praefatum Sathanae ministrum, ob innumera iniquitatum opera, excommunicationis in eundem sententia promulgata, communis teneret opinio, ipsum in concepti doloris uindictam, malignitatis suae uenena, in quos posset..... praecipuè clericos refusurum, duplici ambiguitate suspensus, utrumne corporeae saluti, an fideiussoris indemnitati...... consc ientia nullatenus quiescente, quin potius ad tribunal summi iudicis instantius appellante, ne sub ipsius excommunicati, ac depositi.... potentia ulterius permanerem, tandem a quibusdam uiris religiosis accepto consilio, decreui, potius rerum perituraram amissione.. ....saluti corporis indulgere: Demum metas egrediens constitutas...... laboribus, sumptibus, & timore, uiarumq. discriminibus, ad Bononiensem usq. me transtuli ciuitatem. Ceterum cum saepe.... poss.... omnia citra Padum, ad Rauennatem Ecclesiam pertinentia, iamdudum inuaserit armis .... quidquid ...... habeat, iamque exhauserit, nec ad praesens ex ipsius possint manibus eripi, quae nec restituere proposuerit, pertinacia dare ipsis ultra .... Argenta, cum eius curia: plebatum quoque portus, & Materia, ceterasq. possessiones, & iura Ecclesiae supradictae, Marchio, & Ferrar. qui .... Apostolica sanctitati duxi humiliter supplicandum, quatenus ne in contumeliam Ecclesiae, ultra condignum, expoliari patiatur, ut petitione nostra spoliatis antedictis Marchioni, & Communi mandare dignemini, ut praedicta, castrum scilicet ac plebatum, cum possessionibus. Hactenus Thedericus, nam plura legere, membrana corrupta situ, in qua erat Epistola scripta, non licuit. Cum autem Innocentius Pontifex Henricum Raspemburgensem, Hassiae, & Turingiae Lantgrauium, Herbipoli, Regem Romanorum creandum curasset, is paulo post quam Rex est factus, Thedericum Archiepiscopum per litteras monuit, ut recuperandis urbibus, recipiendisq. iis, quos in exilium Fridericus miserat, diligenter operam daret. litterae Henrici hae sunt. *Henricus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, dilecto principi suo. Ven. Patri, Archiepiscopo Rauennat. gratiam suam, & omne bonum. Cum inter ceteros mundi Prelatos sis membrum sacri Imperij speciale, honestatem tuam decet meritò esse solicitam, & intentam ad ea, quae noscuntur ad promotionem negociorum Ecclesiae, & Imperij pertinere: specialem itaque super ea de te fiduciam detinentes, ex probitate personae tuae maximè nostris auribus instillata, deuotionem tuam requirimus attentius, & monemus, quatenus uiros nobiles, qui de Arimino, Rauenna, & Fauentia, & alijs Ciuitatibus, & castris Romaniolae, per Fredericum quondam Imperatorem, tunc super eos regnantem, ex domibus proprijs sunt eiecti, ac bonis omnibus spoliati, quantum scis, & potes, debeas consilio, & auxilio confouere, ac eos efficaciter inducere non desinas, ut ipsi unanimiter ad confusionem suorum inimicorum, & recuperationem rerum suarum, quantum possent, operam exhibeant efficacem. Quia tamen, sicut accepimus, dilectorum fidelium nostrorum Rauenn. auxilium, contra eos esse... prae ceteris*

teris opportunum... nos eis super hoc nostras dirigere litteras speciales, quas easdem per te, ex parte nostra, petimus, & uolumus præsentari..... uolumus & mandamus, ut ad ea feliciter exequenda, ipsos, nomine nostro, secundum collatam tibi à Deo prudentiam, moneas efficaciter, & inducas. Nostrorum quoque actuum statum, & qualiter Sueuiam hostiliter inuadamus, iam ferè omnibus illius terræ nobilibus, ad pedes nostræ celsitudinis inclinatis, & quid de tuo, & aliorum Lombardorum negocio in breui agere disponamus, tibi quàm cito per solemnes nostros nuncios curabimus destinare. Dat. Vuartlt. prid. Kal. Decembr. Indict. V. Verum ut sunt mortalia, dum hæc agit Henricus, & Chunradum Friderici filium, qui Regem se Romanorum creatum, decimumq. iam annum a Coloniensi Archiepiscopo corona insignitum dicebat, prœlio propè Francofordiam uicisset, dumq. uictor, multas eius cursu, plausuq. uictoriæ vrbes illi se dedentes recipit, & maiora in dies molitur, ab Eburiis, qui coniunctis, cum finitimis, copiis, arma in eum mouerant, sagitta transfixus, breui interiit: in cuius locum Guillelmus, Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ Comes a Germaniæ Principibus suffectus est. Thedericus cum neq. Archiepiscopatus sui, neque Pontificiæ ditionis recuperandæ curam intermitteret, Bononiensisq. Episcopus, sacramentum apud eum de more, dicere abnueret, de eo apud Pontificem conquestus, fecit, ut Pontifex ad Bononiensem dederit has litteras. *Innocentius Papa seruus seruorum Dei, Venerabili fratri, Episcopo Bononiensi salutem, & Apostolicam benedictionem. Venerabilis fratris nostri... Archiepiscopi Rauenn. precibus inclinati, præsentium tibi auctoritate mandamus, quatenus ei, cuius suffraganeus esse dignosceris, exhibeas fidelitatis solita iuramentum, non obstante, quòd illud nobis, recepto de manibus nostris consecrationis munere, præbuisti. Dat. Lugduni, Idibus Decembris, Pontificatus nostri anno Quarto.* Interea cum Salinguerræ, Fridericiq. studiosi, Rauennæ suburbana tecta incolerent, Ferraria eiecti; atque inde Marchesino Mainardo, & Parthenopeo; qui florente Salinguerra, Ferrariæ plurimum poterat; ducibus, in Ferrarienses uillas, & paludes excursiones, & prædam facerent, nauesq. caperent, quibus Padus nauigabatur, illis se Giliolus Iustinellus obiecit, magnamq. intulit cladem, omnibus in fugam uersis, quadringentis captis: Ceteri a Rauennatibus pulsi, ad exercitum abiere Friderici, vrbem Parmam tum circumsedentis: Nam quòd animo infracto, ac planè Pontificio, eum Innocentius Pont. Max. de Imperio deiecerit, adeò molestè ab eo acceptum est, ut renouatis omni Italia, Guelforum, Ghibellinorumq. factionibus, quæ centum abhinc annis, Chunrado secundo Cæsare; uti etiam Merula memoriæ prodit; originem habuerant, quibus posset artibus, tollere è medio Pontificem decreuerit. Confestim igitur Bernardum Rubeum; quòd esset cum Pontifice affinitate coniunctus, eiici Parma iubet, eiusq. ædes solo exæquari. Fridericum Cæsarem Bernardus sacra, compatris quam aiunt, propinquitate attingebat, patebatq. illi ad eum omnibus horis aditus: sed ubi tantis inter Innocentium Pont. Max. & Fridericum dissidiis pugnari cœptum est, cuius Innocentii sororem Magdalenam Bernardus habebat in matrimonio, eius se non amplius fidei omninò credebat: præsertim cum sæuiisse in Petrum è uineis, sibi a secretis, uirum sapientissimum, atque in alios item familiares, & maximè caros uidisset: ad quod accessit, quod die quadam, cum ambo iter in equis essent ingressi, offendente

equo

equo Bernardi, malo illum equo uti, dixerit Fridericus, bonum se illi intra paucos dies daturum: accepit Bernardus de summo supplicio: cum dicere etiam Fridericus consuesset, porcum se nullum vmquam aluisse, cuius non accepisset adipē: Itaq. sibi timens, statim ut primos sensit Friderici motus, contulerat se ad Montelongum Legatum: Inde coactis sociorum copiis, Henrico Testa Aretino, Prætore Parmensi, qui se illis obiecerat, obtruncato, Parma pro Pontifice recepta est. Quamobrem conuocatis Fridericus ex omni Italia militibus suis, qui ad sexaginta millia hominum fuisse scribuntur, obsidere Parmam instituit, ad quam tuendam magna sociorum ciuitatum auxilia conuenerant: ibi Fridericus vrbem ædificauit, nuncupauitque Victoriam. Cum autem multa fierent assidue tumultuaria prœlia, tum illud in primis celebre, ac penè iustum habitum est, cui interfuit Fridericus, duces fuere Parmensium Bernardus, Rolandusq. Rubei fratres, qui aliquorum fœderatorum auxilio, proximo anno, Ianuario mense, Friderici exercitum fuderunt, ipseq. inclamans Cæsar milites, suos, turpe esse, dedecori mortem non anteponere, fugiens in vrbem Victoriam saluti suæ consuluit, cumdesiderasset ex suis tum interfectis, tum captis ad octo millia. Sed paulo post Bernardus, Rolandusq. cum Parma denuo egressi, nouissimum Cæsarianorum equitum agmen carperent, ex insidiis capti, paulo post necantur: Sub id ferè tempus, cum Octauianus Vbaldinus, Cardinalis, Legatus Pontificius, Bononiensibus secum copiis ductis, in Flaminiam uenit, ut eam Pontificiæ ditioni denuò adiungeret: Id autem tanta felicitate assequutus est, ut castris ad Forumliuii admotis, eam primo ciuitatem, mox Cæsenam, ac Rauennam receperit: nam & Thedericus Archiepiscopus, id maximè curauerat, uiamque facilem tentandis, tractandisq. popularium animis, parauerat. Itaque ad Romanæ Ecclesiæ potestatem, Rauenna, Thederico Archiepiscopo in vrbem, cum exulibus, redeunte, in quibus erant Polentani, pridie Non. Mai. reducitur. Pontifex ut omnem tolleret suspicionem defectionis, Guillelmum, & Aycham Pauli Trauersarii filiam, qui Rauennæ tum principem locum habebant, in Apuliam relegauit: Quamquam haud ita diu post, fuit Aycha ab exilio restituta. Interea ad Fauentiam obsidione cingendam a Rauennatibus, ceterisque vna cum Octauiano Legato, itum est, cuius aliquanto, quàm ceterarum, durior prouincia uidebatur, sed tamen quinctodecimo post die, & ipsa recepta, mense Iunio. Bulgari, Castrocarianiq. Comites, horum sequuti ciuitatum exempla, Legati iussis paruerunt. Per hunc modum omnis rediit ad Pontificem Flaminia. Mense Octobri Ferrariæ, Guillelmus è monte Cerro, Argentæ Vicecomes nomine Archiepiscopi Rauennatis reddidit Azzoni, Marchioni Estensi, Octauiani. S. Mariæ in uia lata Diaconi Cardinalis, Legati, litteras, datas ad D. Michaelis in nemore, diœcesis Bononiensis, Non. Augusti, Marchioni, Senatui, & Reipubl. Ferrariæ inscriptas, in quibus erat, datum fuisse illis opidum Argentam, non ut tuerentur illud solum, uerum ut vrbi Ferrariæ, ipsiusque territorio loco propugnaculi esset, aduersus hostes, qui Rauennæ commorabantur. Itaque illis tunc Rauenna pulsis, cum nullus reliquus esset iam hinc metus, facileque ab Archiepiscopo, & suis defendi, & præsidio firmari posset, monere se, ac iubere, illud opidum

ANN. M. CCXLVIII.

Archiepiscopo Rauennati restituerent. Cum autem adhuc obsideret Parmam Fridericus, habebant Rauennates, Octauiani Cardinalis iussu, Parmae, duodecim milites,&singulis,libras pecuniae Rauennatis triginta, quoque mense, stipendium dabant: Quamquam haud ita diu post,Iacobus,atq. Vgulinus Rubei,Bernardi filii,Fauente Pontificio Legato,qui Placentiae erat, Azoneq. Estensi,subsidio accito,nocte, vrbem Victoriam aggrediuntur, capiunt, diripiuntq. Friderico ipso,& Henrico,quē alii Hentium uocant,filio,Vbertino Palauicino,Ezzelino, & Alberto Onaris fratribus dissipatis,atq. in fugam coniectis: Parmamq. redeuntes,coronam Augustalem,equos insignes,Camelos, argentea,aureaq. uasa,tabulam ex argento, quae adhuc Parmae, in aede maxima conspicitur,compluraq. praeterea praestantissima spolia,per triumphum duxerunt.Haec autem fusius fortasse aliquantò,quàm Rauennatis historiae ordo postularet,persecutus sum,quòd aliqui uiri alioqui doctissimi,& in vestiganda antiquitate accuratissimi,de his aliter meminerint. Qui cum ueritatem diligentissimè ubique consecuti uideantur,mihi ipsi uiderer,maioribusq. illis meis,& ceteris,qui uiuunt eorum posteris, iniuriam facere minimè ferendam, si huius rei ueram narrationem,non modo ex priuatis nostris,sed etiam ex Parmensiū publicis monumentis excerptam,historiam scribens,praetermisissem. Fridericus desperatis Galliae Cisalpinae rebus,relicto Cremonae Hētio filio abiit in Apuliam.Per quod idem tempus,Vgulinus Rubeus,Iacobi frater,Flaminiae,quā ea uetusta monumēta bibliothecae Vrsianae, vnde haec excerpsimus, Romaniolam uocant;Comes;id enim huius Rectoribus Prouinciae nomen erat;creatur: Rauennamq. saepe ueniens,ibidemq.diu commorans,Thederico Archiepiscopo,&reliquis ciuibus Rauennatibus,Polentanis praesertim,ad recuperanda pleraq.bona,quae finitimi populi,post Friderici discessū abstulerant,& instauranda,quae diruta fuerant,praesto fuit: dissidentesq.inter se ciuium animos,aliqua ex parte conciliauit,quod non fuit facile factu,si quidem per eos dies,fuit autē

ANN.M. CCXLIX. anno MCCXLIX. cum Octauiani Vbaldini, Cardinalis D. Mariae in uia lata, Pontificii Legati iussu Philippus Vgonus Bononiae Praetor, ceteriq. Bononienses milites, ad circumsedendam Mutinam, qua cum de finibus ad S.Caesareū decertabant,abesset,Comitum Bagnacauallensium factio, in quibus erant Comes Rogerius Filiarardus, Comes Guido eius frater, Bagnacauallenses & Rauennates Ciues,Anastasius ex Anastasiorū familia,Percellus Alidosius Iudex, Thomas Ghetius,Vgonis filius,Vgo saxus,omnes Rauennates,plurimiq. eorū asseclae,Guidonē Polentanum,eiusq.factionis ceteros Rauenna eiecerant, ac eorum domos,ac Praetoris diripuerant,Bartholomeo Vberto,Praetoris assessore capto.mox diffractis sacrarii aedis Vrsianae foribus, ex arca scribae Archiepiscopi, saccos accepere tres: quorum vnus, monetae Venetae, duo reliqui, Rauennatis,pleni erant, sic ut singula efferre vnus omnino homo non posset. Interfuere huic facinori, Anastasius, ipsius comitis Rogerii nepos, Guibellinus e sancta Agatha, Praeuastus Orselli, & alii plerique. Quamquam autem paucos post dies, pacatis rebus, & capto Hentio, qui Mutinensibus subsidio accurrerat, Cardinalis Legatus, cum Alberto Catianimici filio Bononiensi, Rauennae Praetore; qui tum forte Rauenna aberat, cum Polentani sunt pulsi, & Philippo Vgono, Consulibusq. mercatorum, & mensariorum, ac Antianis populi,& Reipubl. Bononiensis legatis,Rauennam venerat,Catianimicum in

pristinum

pristinum magistratum restituturus, vrbemq. in fidem, potestatemq. suam, & Antianorum accepturus, tamen iussis non paruerant, neque urbe eos exceperant: Pontificiusq. Legatus eam ob rem illos, perinde ac Romanæ Ecclesiæ, Guillelmi Regis Romanorum, & Cõmunis Bononiæ hostes, ac perduelles, pronunciato edicto, omni Aemilia priuauerat, & pecunia, qua damna Prætoris, & Bartholomei assessoris resarcirentur, mulctauerat. Fuerat autem; quòd ad Vbertum Prætorem spectabat: libræ Rauennatis pecuniæ decies mille & octingentæ: quòd ad assessorem, quingentæ: quæ posterioribus deinde annis, septem pēsionibus, a Peppo, Reipubl. Rauennatis procuratore, persolutæ sunt. Eodē hoc anno Bertonus Calcheria Anconæ Prætor, ipsiq. Anconitani, Senatu in domo filiorum Taraboćti habito, Marcum Florentiæ, & Pederectum Casiatem Legatos crearunt, qui Rauennam uenientes cum huius vrbis Republ. & Archiepiscopo agerent de cudenda tam Rauennæ, quàm Anconæ moneta, deq. pactis, concordia, & immunitatibus, quæ inter utriusque Ciuitatis Commune intercedebant, probarentq. & ratum haberent, quidquid de modo, numero, & omni ratione cudendæ monetæ cum Rauennatibus transegissent: Quod oratores Rauennam profecti, fecerūt. Ferrariæ in Episcopio, mense Octobri, Petrus Canis, Thomasinus Fontana, Turchus Turchius, Vgutionus Costabilis, Guidinus Imolesius, Reghittus Acarisius, Petrocinus Vicedominus, Peppus de Guidobertis, Menabos, Viuianus Arlottus, Gazolus Medices, Leonardus Bonus, Mainardinus Cõtrarius, Girardinus Guidonis Isnardi, Galuanus Missottus, Mainardinus Mainardus, Vescouellus Aldigerius, Ioannes Trotta, Gerardus Gucii, Bonacursus Romanini, Buccafelle Cassanus, & Bulgarinus Vgundualdo, promiserunt Philippo Episcopo Ferrariensi designato, se ita apud Rodulfum a pace, Azonis Estensis Marchionis, Ferrariæ Prætoris Vicarium, acturos, ut Azonem ipsum promittere faciat, iurareq. intra triduum, postquam a Philippo fuerit postulatum, se promissis staturum, quibus Philippus Archiepiscopo Rauennati receperat de opido Argenta restituendo Archiepiscopo, intra decem dies, postquam illud Archiepiscopus petiisset: idq. faceret, post fœdus inter Rauennates, qui in vrbe Rauenna erant, quiq. extra eam cõmorabantur, ictum, aut si Rauennam recuperarent, qui extra eam erant: dū tamen Rauenna Ecclesiæ Romanæ pareret: mulcta addita, si secus esset actum, decem milliū marcharum argenti. Cum etiam Auximates Montem Vbaldum, & montem Cernum, opida, ad Archiepiscopum, Rauennatemq. Ecclesiā spectantia, diruissent, egit Thedericus Archiepiscopus apud Pontificem, ea ut ab Auximatibus restituerentur, qui fugati inde fuerant incolæ, reducerentur, semina ab illis corrupta, fructuum etiā subducta ratione, resarcirentur. Consueuerat autem Archiepiscopus Rauennas, præter iurisdictionem, ac fidei sacramentum, septimam ex illis opidis fructuum partē accipere, & libras Rauennatis monetæ, quotannis octuaginta: adhæc equitum, peditūq. subsidia, cum opus esset. Ceterum non multò post Thedericus cū alia præterea multa instaurasset, Foroliuii moritur, Nonis Decembr. Eius cadauer Rauennam delatum, sepultum est in Vrsiano templo, iuxta maximas ualuas, in monumento Moysis Archiepiscopi. Vir religioso, militariq. officio insignis, qui cū multa Rauēnæ instituit, tum fratribus D. Francisci institutā professis sacram ædem D. Mercurialis tribuit in vrbe Rauenna, iuxta uiam, murosq. vrbis, & uicū, quo itur ad gatulū D. Georgii, ab D. Mariæ in hortis, & ho-

ſpitale ſpiritus ſancti domo haud procul. Illi Philippus ciuis & Epiſcopus Ferrarieſis deſignatus, ex nobili Fontanenſiũ familia, ſumma uir eloquentia, præſtantiq. doctrina, & excelſo, ac magnifico animo ſubrogatur: cuius Archiepiſcopatus initio, Rauennæ prodigium admirabile contigit. Venerat in hanc vrbem D. Petrus Veronẽſis, Dominicani ordinis ſacerdos, cui glorioſè parta martyrii corona, illuſtre deinde martyris cognomentum dedit. Ardens in homine pietatis ſtudiũ, illius cauſa aduentus fuerat, utq. concionẽ de rebus Diuinis haberet, & Rauennatem populum ad amandum Deũ magis inflammaret. Quoniam uerò illius ordinis uiris nullæ adhuc ædes hic erant, ad D. Ioannis diuertit, ibi a presbyteris, qui Deo miniſtrabant, benignè exceptus. Eum autem ſermonem ingreſſus, ut diceret, ſe adueniſſe, concionis ad populum de Deo habendæ cauſa, quapropter petere, ut illi, de more, ſacri æris Campani ſonitu, id ciuitati ſignificarent, illi, quòd hiems eſſet, & frigore inſueto, niuibusq. omnia algerent, intẽpeſtiuum id, inopportunumq. maximè affirmare, plurimumq. ut de ſententia, deduceretur, laborare. Contrà, vir ſanctus permanere in ſententia uerbum Dei non eſſe alligatum, utque morem ſibi gererent, rogare. Annuerunt tandem, & ſe poſtridie mane facturos, quod petebat, promiſerunt. Ceterũ qui ſanctis cœptis fauet præpotens Deus, humanã, vt ſæpe ſolet, prudẽtiam eluſit. Ingens funale accenſum in ſumma ſacra illius templi turri, intempeſta nocte, uiſum eſt, quodq. longè magis admirationem auxit, cum nix è cælo deſcenderet, non extinguebatur. Multi tanto prodigio permoti, ad ædem illam accurrunt, quis ibi, quave cauſa tantum funale accenderit, quærunt. Tantæ rei ignari presbyteri, primum id ſe neſcire, mox & ipſi magnopere mirari, ſtupere, cælitus demiſſum affirmare: & dum qui uenerant, quiq. aſſiduè, in horas, frequentiores accurrebant, Rauennates, mirari ſatis nequeũt, & inter ſe, quænam eſſet tanti prodigii cauſa, quid portenderet, ſciſcitantur, & aliã alii cauſam, ſignificationemq. fruſtra afferunt, presbyteri nullam aiunt aliam ſcire ſe, niſi ſi eo forte ſigno Deus uoluerit uti, ad teſtificandam uiri cuiuſdam ex Dominicana familia ſanctitatem, quem ipſi, ueſperi, hoſpitio accepiſſent, & quantum coniicere ex ſermone, aſpectuq. poterant, ſanctum admodum uirum putabant: uelle illum poſtridie mane concionem habere. Magna illico uidendi uiri ſancti, alloquendiq. cupido Rauennates inceſſit, ſed presbyteri, hominem de uia feſſum, & mane in explicando uerbo Dei laboraturum, ea hora è ſomno, quieteq. corporis abduci noluerunt. Itaque ubi illuxit, ſignumq. ſacro Campano ære eſt datum habendæ concionis, Rauennates, cum iam tota ciuitate prodigium eſſet inuulgatum, frequentiſſimi conuenire, hominis ſanctitatem uenerari: qua in ſententia longè magis perſeruerarunt, ubi eum è ſuperiore loco de cæleſtibus rebus loquentem audierunt. Erat in D. Petri oratione neſcio quid mirabiliter incitans animos, & illuminata cælitus ſapientia, ſic ut omni Italia, incredibilis eius concionum extaret fructus: In flagitiis pertinaces reſipiſcebant, diſcordiæ componebantur, reſtituebantur uſuræ, admirabiliſque Chriſtianarum uirtutum amor excitabatur. In hæreticos acerrimus, è quibus multis, & fateri errorem, & hæreſim abiurare, ac planè deteſtari, auctor fuit: Ceteri omnes ut hoſtem, illum magnoperè formidabant. His aliiſque uirtutibus clariſſimum hominem Rauennates magno ſtudio complexi, ſumma ueneratione coluerunt, & omnibus Chriſtiani animi

mi officiis prosequuti sunt, & honor illi ingens ab omni ciuitate habitus. Per idem tempus, cum Innocentius Pont. Max. rogatu Guillelmi è Monte longo, Tripolitani clerici, & Pontificii Legati, & nobilium uirorum Stephani, Regis Pannoniæ filii, Marchionis Estensis, Comitis Veronensis, mandasset Præfecto, Conuentuiq. D. Margaritæ, ordinis Augustiniani, Rauennatis Diœcesis, ad cœnobium D. Mariæ in portu Rauennati spectantibus, ut pensionem, quam Iacobo Bernardo, uiro, ut Pontifex scribit, nobili, quotannis ipsius iussu Legati soluebant, Trauerso filio, & Iacobo nepoti Vgutionis Maltrauersi è Canturio; quem item Pontifex, uirum appellat nobilem; litterarum studio operam nauantibus, soluerent, Conuentusq. D. Mariæ è Caritate; qui etiam iuris erat cœnobii Portuensis Rauennatis, procurator, diceret, ei cœnobio, omnia ea D. Margaritæ uectigalia, esse iam diu addicta, Pontifex litteris suis ad Gregoriũ XVI. kal. April. Pontificatus anno septimo, Lugduni scriptis, iubet, curare, ne qua alia pensione, uti commodius uidebitur, fraudarentur, eorum iuuenum ad uirtutem conatus. Extant aliæ Pontificis litteræ ad Philippum Archiepiscopum designatum, & subiunctos illi Episcopos, datæ Lugduni. V. Id. April. anno septimo Pontificatus, quibus imperat, ut sententiæ execrationis in Ezzelinum è Romano, formulam, ab se die Iouis sancto, promulgatam, diuulgandam curarent: Scribit autem Pontifex, cum in Ezzelinum iussisset inquiri, meritoq. illum habendum de hæresi suspectum comperisset, Ezzelinum, ad Pontificium solium, iis acceptis, internuncios misisse: ii uerò, cum se ad iurandum paratos apud Episcopum Sabinensem; quem causæ cognoscendæ Pontifex præfecerat; ostendissent, cum Romana Ecclesia, Ezzelinum de Deo, ac catholica fide rectè sentire, ea nequaquam est admissa purgatio: neque enim de tanto crimine per internuncios, sed coram esse purgandum. Itaque certam Pontifex diem statuit, ad quam Ezzelinus; præstitis sibi a Pontifice incolumitatis litteris, iudicio adesset: Verum quia nec ipse, nec internuncius eius aliquis, eò iuerat, dedit ei laxiorem adhuc diem, si uenire ad causam dicendam uellet, ad quam nisi citatus respondisset, absens damnaretur. Sed cum id quoque neglexisset, alterumq. iam annum anathema sustinuisset, eum renunciauit Pontifex piorum communione amotum, nisi ad Kal. Augusti proximas, ad causam apud Pontificem dicendam, iussisq. Pontificiis obtemperandum accessisset: addidit etiam Pontifex, mandauitq. Philippo, ut eos, qui Friderici partes adhuc sequebantur, niteretur ad Pontificias adiungere, dissidentesq. ob factiones, inter se populos, conciliare: Quod cum diligenter Philippus faceret, Fridericus migrauit è uita, mense Decembri, in oppido Apuliæ Ferentino. Postero anno, Decimo kal. Febr. in porticu cœnobii D. Hilari Galliatensis, Prior, præfectus, & monachi procuratorem fecerunt, Palmerium monachum, qui electum a Conuentu eorum, Abbatem, Rainerium, Vgonis, Carpigni Comitis filium, confirmari a Philippo Archiepiscopo peteret, cum ad eam diem Rainerius, cœnobio D. Gaudentii Ariminensi, Abbas, præfuisset. Quarto Id. Mart. Senatus in æde D. Petri ad vincula habitus est, in quo postquam placere amicis Flaminiis acceperant, Archiepiscopum Rauennatem Ferrariam nequaquam accedere, Marchionis, & Ferrariensium subsidia postulatum, decretum est, ne proficisceretur: Ceterum postquam illis placeret, uniuerso item placere Senatui, ut per eundem Archiepiscopum a Bo-

ANN. M.CCL.

ANN. M.CCLI.

noniensi Republ. auxilia paterent, dum tamen placeret id amicis Fauentinis, Bononiensibusque. Interea Pontifex in Italiam è Gallia reuersus, mense Octobri in Flaminia fuit, cum illi comites adessent Cardinales sex, Guillelmus eius nepos, Ioannes Caietanus, Ricardus, Episcopus Albanus, Ioannes Columna, Petrus e Buro: sex item notarii. Archiepiscopi præterea Rauennas, Parisinus, Senonensis: Episcopi Corinthius, Mantuanus, Fauentinus, Designatus Foropompilianus. Comes Allobrox, qui olim fuit Comes Belgicus, Comes SanBonifacius, Comes Rogerius, Thomas Folianus, Pontificis nepos; qui Ceruiam profectus, arcem ingressus est. Philippo Archiepiscopo, Pisauri cum esset, in ædibus Guidonis Gerardi è Farneto, Guido Suprapanis, & Thebaldus, fideles se futuros iurarunt Tert. Non. Nouembr. pro Feudo, quod illis erat in castro Bifurca, & aliis in vrbe Arimino. Quoniam uerò multos in Flaminia, Fridericus Cæsar, de uia ueritatis deduxerat, iiq. plurimis damnis affecerant, afficiebantq. Ecclesiæ studiosos, Pontifex per litteras Perusii scriptas Non. Decembr. Pontificatus anno nono, Philippum Archiepiscopum Rauennatem designatum misit, qui conciliaret animos inter se, & furori materiam subtraheret: quòd si pertinaces, in sententia permanerent, mandauit, ut aduersus eos, Prætoribus & Rebuspublicis Fauentiæ, Cæsenæ, atque Arimini, partisq. extorris Rauennatis, eorumq. amicis Flaminiis, Ecclesiæ studiosis, esset auxilio, ad recuperanda, conseruandaq. iura, & loca ipsorum: hacq. de causa liceret illi, ab huius Prouinciæ Ecclesiis, stipendia, procurationes appellat, moderata recipere: in eandē sententiam scriptis ad Ducem & Rempub. Venetam litteris, hortatus illos est, ut Philippo adessent, & auxilium poscenti præstarent, neque permitterent per eorum ditionem, annonam, aut merces ad hostes Ecclesiæ deuehi, neu illorum consuetudine uterentur, aut merces ipsi, annonamve ferrent. Idem Antistitibus, ceterisq. sacratis uiris, qui Bononiæ, quiq. in Flaminia erant, mandauit, Postridie uerò eius diei, has alteras dedit litteras. *Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei Dilecto filio... electo Rauennaten. salutem. & Apostolicam benedictionem. Solicitudinis nostræ dignoscitur interesse, ut dissensiones & scandala, quæ inimicus humani generis, obstetricante manu quondā F. dudum Imperatoris per orbem pleno sinu, peccatis humanæ generationis exigentibus, effudisse dignoscitur, sic de populorum medio reducendo ad concordiam quoslibet, radicitus, ne forsan reliquiæ pullulent, cooperante propitiatione Domini, euellamus, ut uniuersi, & singuli, sub optata pace uiuere ualeant, ac uti late requie opulenta. Cum igitur prædictus. F. multos de partibus Romaniæ, a uia retraxerit ueritatis ydemq. per hoc, illis, qui constanter in Ecclesiæ deuotione, tamquam benedictionis filii, remansisse noscūtur, intulerint hactenus, & inferre non cessent damna plurima, & iacturas, Nos uolentes indemnitati deuotorum ipsorum occurrere, ac ceterorum, prout ad officium nostrum pertinet, prouidere saluti, te, de cuius probitate, ac industria indubitatam fiduciam gerimus, tamquam pacis Angelum, ad sopiendam omnimodam, in partibus ipsis materiam scandali, & ad formandam inter utrosque concordiam, de fratrum nostrorum consilio, deputamus. Quocirca discretionem tuam rogamus, monemus, & hortamur, attente, per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus venerabilem fratrem nostrum... Episcopum Feretranum. & dilectos filios, nobiles uiros M. & . C. fratres eius. nec non Communia & Vniuersitates Vrbini. & Montisfer.tri, Homodeos Bannitos Ariminen. Cæsenat. Fauentin. Britonorien. exteriores, & Rauennat.*

uennat. interiores, ac homines Castricarij de Romaniola, qui dicuntur quondam F. dudum Imperatorem, & C. nati eius, manifesti fautores, ut ad mandatum Ecclesiae redeant, ex parte nostra moneas attentius, & inducas. Quod si monitis tuis acquiescere fortè contempserint, eos excommunicationis mucrone perculsos, facias tamdiu excommunicatos publicè per loca, in quibus expedire uideris, pulsatis campanis, & candelis accensis, singulis diebus festiuis, & Dominicis nunciari, donec ipsi ad Ecclesiae mandatum redierint, & de damnis & iniurijs irrogatis deuotis Ecclesiae satisfactionem plenariam duxerint impendendam. Interim uerò ad ipsorum proteruiam edomandam, omnes de partibus illis, tam clericos, quàm laicos, ut cum eis nullo modo communicent, nec familias eorum recipiant, sed ipsos de terris eijciant eorundem, eisq. nullum praestent auxilium, seu fauorem, qua conuenit districtione, appellatione remota, compescas, prout uideris expedire. Non obstantibus aliquibus priuilegijs, indulgentijs, seu literis ab Apostolica sede concessis, & obtinendis, & quibuslibet alijs, per quae praedicta impediri, uel differri ualeant, & de quibus specialem oporteat in praesentibus fieri mentionem: & constitutione de duabus dietis, edita in Concilio generali. Dat. Perusii. IIII. Id. Decembr. Pontificatus nostri anno nono. Hæc autem diligenter curabat Innocentius, propterea quod in Italiam hoc anno Corradus Friderici filius, postquam illi renunciatum fuit de obitu patris, uenerat, & quæ a patre defecerant ferè omnia recuperauerat. Philippus, ut mandata Pontificis exhauriret, Tertio decimo kal. Ianuarii, prope castrum S. Petri ad Vincula, in templo cœnobii, coram Alberto Præposito, aliisq. sacratis uiris, Guidone item Comite Carpignæ, ipsius Prætore castri, Rainerio è paucaterra, Ioanne Fantino iudice, Guidone Michaele, & aliis, coacto ibidem, de more, Senatu, in quo uiri nobiles, popularesq. & sacrati frequentes aderant, cum non pateret illi totus Rauennam accessus, tam sacris initiatos, quam populares monuit, qui Rauennæ erant, ut intra quindecim dies, Pontificis & Ecclesiæ imperata, demissi, addictique; facerent: alioqui in eos iuxta formulam sibi traditam, animaduerteretur. Haud ita diu post, scripsit ad eum iterum Innocentius, Perusio VIII. kal. Febr. ut quemadmodum, redire ad Ecclesiam qui nollent, execrationis in eos sententia erat promulganda, ita redeuntes, iussisq. Pontificiis obtemperantes, iusto iniuncto piaculo, de more Ecclesiæ, absolueret. Hinc Idibus Februarii in Senatu Ariminensi, Acarisius Acarisius, eius ciuitatis Prætor, omnium Senatorū consensu, Thadei præsertim Comitis Feretrani, & Vrbini, Ioannis Pultroni, Attonis Rauignani, Alberti & Signorelli Rubeorum, Vuntiani Ruboli, Ducis Tolosendi, Bonromei Burgetti, Bartholini Racchi, Iacobi Ioannis Lucis, Vgulini Tizoni, & aliorum, procuratorem fecit Caraldum, qui Senatus, ac Prætoris nomine, ea confirmaret, quæ iam Philippo Rauennati Archiepiscopo designato compromissa fuerant, de Episcopo Feretrano, illiusq. sacratorum uirorum conuentu, & Montefeltrano, & Caualcaconte, fratribus, Homodeis Ariminensibus, Vrbinatibus, qui tum Vrbini commorabantur, ceterisq. illius studiosis, atq. affinibus: sic ut de pace, reliquisq. omnibus integrum, ad Philippum, iudicium reiiceretur. Idem fecerunt Feretrani, & D. Marini incolæ, cum & Perusii Vgo Feretranus Episcopus, qui & Vgulinus dicitur, id recepisset, & eorum locorum municipes, per procuratores suos, eodem hoc anno mense Martio, ratum habuissent, præsertim Benedictus pater Castellani, Ho- ANN. M. CCLII.

mode-

modeorum, & opidorum Ecclesiæ Feretranæ Prætor. In Homodeis autem erant, Vgolinus Parcitatus, Parcitatus, Leo Buccaferreus, Bentiuegna, Garatonus, Tolosendus, & plures alii. Aduenere paulo post ab Innocentio Pontifice ad Philippum litteræ, kal. Iunii, Perusio datæ, quibus significabat, se accepisse, in Flaminia leges quasdam esse latas, quæ animorum saluti, & libertati Ecclesiasticæ plurimum aduersarentur, itaque Philippo mandat, si tales esse leges re ipsa comperiret, eas ut omnino abrogaret, & in eos seuerè animaduerteret, qui repugnarent. Quod curauit diligentissime Philippus: mox Archiepiscopatus sui ditionem inuisens, cum esset Argentæ, kal. Octobr. leges castri Caualli incolis imposuit, quibus potissimum iubebatur, ut auxilio essent Archiepiscopi Rauennatis internunciis, qui in præsidio turris eius castri Caualli, collocati, illud tuebantur: simulq. armati in eos, una cum Archiepiscopi internuncio, irent, qui oppugnare castrum, aut turrim, auderent. Duobus autem ante id temporis mensibus, VI. Id. Sextil. Bononiæ in Senatu, coacto iussu Accursii Iurisconsulti, assessoris Alamanni Turriani, Bononiæ Prætoris, in ueteri Bononiensis Reipubl. Prætorio, cum plures promulgatæ leges fuissent, de sacramento Prætoris, eorumq. qui eas conderent leges, corrigerent, scriberent: deq. iis, qui essent exilio iam mulctati, aut in posterum mulctarentur, tandem ad Senatum retulit. Acarisius de Rauennatibus, eorumque Republ. exilio, & proscriptione, quibus affecti fuerant, Alberti Catianimici, & Bartholomei Vberti opera, liberandis, legeq. quæ de huiusmodi exilio, ac proscriptione in libros legum municipalium relata fuerat, antiquanda: Quæ omnia, magna Senatus approbatione decreta sunt, statutumq. eos liberari, & legem tolli. Exitu anni, Pontificis Innocentii litteræ, Tert. Non. Decembr. Perusii, anno decimo Pontificatus scriptæ ad Philippum, allatæ sunt, quibus Philippum cognoscere iubebat, an Portuenses Canonici, pensione, Mal-
ANN. M. trauersis, quam diximus, soluta, uictu, uestituq. necessario carerent. Pro-
CCLIII. ximo anno, Philippus, conuentum Episcoporum aliquot sibi subiunctorum Rauennæ habuit, cum ad supplicationem die festo D. Vitalis indictam conuenissent: ex cuius actis hæc adduximus, ad horum temporum mores cognoscendos, facientia. *In Christi nomine: anno a natiuitate eiusdem MCCLIII. tempore Innocentij Papæ IIII. die Lunæ, tertia exeunte mense Aprilis. XI. Indict. Rauennæ, in choro Ecclesiæ Archiepiscopatus. præsentibus testibus ad hoc specialiter adhibitis & rogatis Dominis, presbytero Bono. presbytero Bernardo, Iacobo de Petrella, & Peppo de Casteluitro, Cardinalibus Ecclesiæ Rauennatis, & DD. Alberico Præposito, presbytero Arnulpho, presbytero Ambrosio, Floro, Ioanne, de Morisano, Aimerico, & Guezo Cantoribus S. Ecclesiæ Rauennæ. & me Bennenuto Casarell: notario infrascripto. Nos frater Iacobus Episcopus Bononiensis. Fr. Gualterius Episcopus Fauentinus, Thomas Episcopus Imolensis, Bone Episcopus Comaclensis, Albertus Episcopus Mutinensis, Richelmus Episcopus Liuiensis, & Ioannes electus Foropompiliensis, in præsentia uenerabilis Patris D. Philippi, Dei gratia, S. Ecclesiæ Rauen. electi, in die beati Vitalis martyris, in Archiepiscopali Ecclesia congregati, uolentes communi concordia & uoluntate, tam indemnitati Ecclesiarum Prouinciæ Archiepiscopatus Rauennæ salubriter consulere, quàm reprimere malitias, & præsumptiones damnabiles peruersorum hominum, inuadentium, siue occupantium temeritate propria, possessiones, homines, & iura Ecclesiæ, & Archiepiscopatus. seu Archiepiscopi Rauen. & Episcopatuum,*

ſcopatuum, & Epiſcoporum, & aliarum Eccleſiarum, ac monaſteriorum, uenerabiliũ que locorum omnium, Prouinciæ ſuprascriptæ: cum dignum ſit, ut quos Diuinus timor a malo non reuocat, ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ, ut ipſorum malitia refrenata, Eccleſia gaudeant debita libertate, uolumus, & uoluntate propria conſentimus, quod dictus Dominus electus Rauennas contra raptores, & inuaſores, ac illicitos, notorios detentores bonorum, & iurium Archiepiſcopatus prædicti, ac Epiſcopatuum, & Epiſcoporum, & aliarum Eccleſiarum, ac monaſteriorum uenerabiliumq. locorum omnium Prouinciæ nominatæ, qui ſunt in noſtris ciuitatibus, & Diœceſibus conſtituti, cenſuram Eccleſiaſticam poſſit, & debeat exercere: ſententiam quam ipſe Dominus electus Rauennas contra prædictos duxerit proferendam, ratam & firmam habendo ad mandatum dicti Domini electi Rauennatis, denunciare, ac exequi promittentes, & ad hoc ut nos poſſit compellere, dantes ei plenam & liberam poteſtatem. Quibus omnibus ego prænominatus Benuenutus Caſarelli S. Rauen. Eccleſiæ notarius interfui, & ut ſupra legitur, iuſſu prædictorum Dominorum Epiſcoporum, atq. Foropopilienſis lecti & mandato præfati Domini Electi Rauennatis ſubſcripſi, & publicaui.
Viuebat per id tempus Rauennæ, Stephanus, Andrea Pannoniæ Rege, & Beatrice Eſtenſi Principe, in opido Aceſtenatus, ſeq. perinde quaſi Rauennatem ciuem gerebat, ducta uxore, ciue Rauennate, Pauli Trauerſarii nepte; ab eoq. die uocari cœptus eſt, Stephanus dominus domus Trauerſariorum. Ceterum cum hæc illi uxor filium peperiſſet, pauloq. poſt ipſa exceſſiſſet è uita, breuiq. matrem filius eſſet inſequutus, Stephanus profectus Venetias, Thomaſina Maurocena, nobili Veneta, uxore accepta, Andream genuit, qui deinde Pannoniæ fuit Rex. Fœdus a Bononienſibus hoc anno, tertio Id. Iuni, cum Philippo Rauennati Archiepiſcopo in has leges ictum eſt, Petro Grillo Præturam Bononienſem gerente: Ciues Bononienſes, quiq. ex eius vrbis agro ſunt, non alio loco erunt, quàm ciues Rauennates, & Argentani, quod pertinet ad ſoluenda portoria; Bononienſes pacem Rauennæ conſeruabunt, & iura, quæ illi habent Ceruiæ, tuebuntur, & ab iis, qui uſurparunt citra diẽ III. kal. Octobris, recuperabunt, pro arbitrio Philippi Archiepiſcopi, & Alemanni Prætoris; & ad hæc Rauennã, Argentamq. earumq. agros in eo ſtatu ſeruabunt, in quo ante XXV. annos fuerunt, eo modo, quo, tempore Salinguerræ, Eccleſia tenuit. iidem dimidium uectigalis ſalarii, portuum, catenarumque Rauennæ, ac Ceruiæ, iure Eccleſiæ integro, colligent. Vtrique autem mutuo ſe, cum erit opus, auxilio ſubleuabunt. Hæc a Prætore, Antianis, & conſulibus ſacramento confirmabuntur, atq. in legum municipalium libros referentur. Idem hoc fœdus cum Republ. Rauennati Bononienſes inierunt VI. Id. Sextil. ut tabulis Alberti Zamboni conſtat. Bagnacauallenſes quoque cum Fauentinis conuenere, iis condicionibus, ut bagnacauallenſes Fauentini defenderent: contra, Fauentinis Bagnacauallenſes equitemq. ac peditem, cum opus eſſet darent, a Fauentinis Prætores acciperent, iidem amicis, atq. inimicis uterentur, quibus Fauentini: certiſq. operibus eos iuuarent. Quæ omnia Vgulinus è Zerfugnano Prætor Fauentinus, eius nomine Reipublicæ, in domo, quæ Thomæ Lombardi fuerat, & in qua conſueuerat Fauentinus Senatus haberi, ipſeq. Senatus polliciti ſunt Iacobo Bagnacauallenſium procuratori, agenti Vniuerſitatis Bagnacauallenſis nomine, & Azonis, Friderici, Guidonis, filiorum Vbertini Caualcacõte, eiusq. fratrum, & Altæclaræ, ac Ri-

chili-

chilitiæ filiarum Henrici Testæ. Aduenere paulo post Innocentii Pontificis literæ, Nonis Augusti, Assisii datæ, anno Pontificatus XI. ad Philippum Archiepiscopum designatum, atq. etiam ad Episcopum Sassinatem, quibus iubebat curare eos, ne quis Canonicos Portuenses molestia afficeret, neu fructus prædiorum, quæ habebant in Flaminia, abstraheret, aut uexaret. Per hos dies Philippus Archiepiscopus designatus, in Senatu Rauennati, cum adesset Trasimundus Prætor Ariminensis, Tolosendas, Gambaferrus, Leo Buccaferrus, Marinus Vitaldus, & Rainerius, eiusdem ciuitatis Legati, fecit, ut Rogerius Bagnacaualli Comes, & eius partis, quæ Rauennæ erat, Præfectus, suo, eiusq. partis nomine Orlandutium Caualcantem, qui & præsens aderat, Procuratorem suum, internunciumq. creauerit, de condonandisq. iniuriis ac damnis, paceq. facienda cum Præfectis, atq. internunciis factionis Trauersariorum. Venerant autem Rauennam ii Ariminenses Legati, propterea quod eos Ioannes Andreæ, & Transimundus Prætores Ariminenses, uniuersusq. Senatus ad Philippum Archiepiscopum miserant, ut una secum, & cum Prætore, vniuersitateq. Forliuii de pace cum Rauennatibus, qui Rauennæ essent, quiq. exularent, agerent, conficerentq. Ita prudenter conciliare inter se Rauennates, & cum finitimis, Philippus studebat: cuius etiam industria, ne qua factio maiores haberet uires, factum est, ut Marchoaldus, procurator ad id muneris a Senatu designatus, ipsius Rauennatis Senatus nomine, Idibus Decembr. ipsi dono dederit castrum ædificatum, ædificandumq. ad portam S. Mamæ, propugnacula, ac munitiones excitatas, excitandasq. a turri, in muro vrbis, fossæ castri imminente, portam Gazam uersus, erecta, usq ad portam Vrsicinam, cum ea porta, omnibusq. turribus, ac munitionibus, quæ tum extarent, quæq. in posterum fierent, in vrbis muro, & supra fossam castri. Neque uerò hæc posset, aut causa ingratitudinis, aut alia de causa, donatio reuocari, quæ facta esset, ut pax seruaretur, & ciuitas bene, beateq. degeret, & pro eo cultu, quo Ecclesiam Rauennatem, ipsumq. designatum Archiepiscopum Philippum, a quo multis erat ciuitas beneficiis affecta, pace potissimum inter ciues concilianda, prosequebantur. Mox V. kal. Ianuar. in Senatu, Rogerius Comes Bagnacaualli, Rauennæ Prætor, suum, Senatus, & Reipubl. procuratorem Lazarum fecit, qui a Philippo, eximi pœna Ecclesiasticæ detestationis, & interdicto liberari, peteret, ipsique Apostolicæ sedis Legato, Ecclesiæ nomine recipienti, solemne obsequiū præstaret. Hæc autem cum diligenter a Philippo

ANN. M. CCLIIII. curarentur, Innocentius uitam cum morte commutauit, postero anno, in vrbe Neapoli, quam summa felicitate receperat: Pontifex magnitudine animi, ac uirtute præstantissimus. Illi in Pontificatum succedit Alexander Quartus, an-

ANN. M. CCLV. no quinquagesimo Quincto supra millesimum ducentesimum, ineunte, ipso die Natali Christi festo coronatus. Amplissimo hic diplomate, iisdem penè verbis, quibus Honorius Pontifex Symeoni Archiepiscopo olim fecerat, omnia Archiepiscopatus bona Philippo confirmauit, *Dat. Laterani, manu Guillelmi, magistri Scholarium, Parmen. Pro Cancellario S. Ro. Eccl. IIII. Non. Decembr. anno Pontificatus primo.* Eodem hoc anno, Aycha, Pauli Trauersarii filia, cum ægrotaret, Lucæ, in suburbio portæ D. Petri, in D. Concordii uico, Tert. Id. Quinctil inclinante ad uesperum die, testamentum fecit: in quo Montem Veclum, & castellum nouum Gullielmo Francisio, domino domus Trauersariorum, marito,

&

& Petro, filio, quem ex ipso Gulielmo genuerat, reliquit: cum Roberto, & Rizardo, Gulielmi, ex aliis vxoribus, filiis, certam pecuniæ summam legasset. Iussit autem, in eadem vrbe Luca, ad D. Columbani, quod erat fratrum Eremitanorum, sepeliri. Philippus pacificationi Prouinciæ intentus, inter Foroliuianos & Rauennates; Marsilio Vitali, Foroliuianorum, Alidosio iurisconsulto, Rauennatium procuratoribus ad se missis; pacem fecit, in eoq. causam omnem conclusit, ut ad IX. kal. April. anno MCCLVI. quo anno Thomas Folianus fuit Rauennæ Prætor; in Senatu Foroliuiano, plurimi cum Foroliuiani, tum Rauennates ciues, sacramento eam iusto approbarent. Indè ad Archiepiscopatus sui ditionem conuersus, anno MCCLVII. apud Pontificem egit, uti Britonoriensibus, ab Archiepiscopi Rauennatis iurisdictione, ac potestate; cui subiecti erant, sese abducentibus, dirarum telum minitaretur: Quod cum Pontifex effecisset, causamq. litteris datis Anagniæ V. Id. Octobr. Pontificatus anno primo Abbati cœnobii D. Rophilli, Foropompiliani, Iacobo Præposito Fauētinō, & Abbati cœnobii D. Felicis Bononiensis, mandasset, eas ii Iudices, litteras miserunt ad Thomam Folianum, Prætorem Britonorianum, illiq. fuerunt hoc anno VI. kal. Aug. in opido Britonorio, redditæ, in cauædio domus Vgolini Mainardi. Quo eodem anno Alexander Pōtifex, per litteras Laterani XIII. kal. April. anno Pontificatus tertio scriptas, Franciscanis fratribus Rauennæ degentibus, id petentibus, dedit, ut ex usuris, rapinis, aliisq. malè partis; dum ii non reperirentur, quibus essent restituēda; ex redemptionibusq. uotorum, auctoritate Diœcesanorum prius factis; Hierosolymitano excepto; usq. ad ducentas libras Augustales, accipere fas illis esset. Quòd si ex ipsis ducentis libris, illis quidquam aut restituerent, aut dimitterent, a quibus accepissent, nihil id illis prodesset, ut possent absolui. Bononienses fœdus hoc anno, mense Maio, cum Rauennatibus & Bagnacauallensibus instaurarunt, missis a Rauennatibus ad Bonacursum è Surifina, Bononiæ Prætorem, Alidosio iurisconsulto, ex Rauennati Alidosiorum familia, & Deomelsaluo Ghetio, Legatis, qui apud Senatum Bononiensem, &; ut ipsis dicitur tabulis publicis; massam populi, Rauennatum nomine omnia primo tractarent, mox Mattheo Caucho procuratore ad id fœdus feriendum, & ad pacta, quæ tractata fuerant, confirmanda. Qui eos miserunt, Consules fuere, ac Rectores; ita enim appellabantur; Reipubl. Rauennatis: & ii tum illum magistratum gerebant. Petrus Corbus, Guido Paganellus, Vspinellus Ioannis Vspinelli, & Antolinus: Quamquam id fuerat factum communi omnium, extra quindecim, Senatorum sententia, qui in Senatum hac de re Nonis Iunii conuenerant. Sed neque tamen fœdus tum omninò conuenit: Itaque Idibus Octobris, Bucolus missus est, qui rem confecit, iussu Senzanome Pipini, Rauennæ Prætoris, & Senatorum Rauennatum, in quibus Guido Polentanus maior, Drudo Signorellus, Thomas Ghetius, Alidosius iurisconsultus potissimum numerati sunt. Hinc maius Philippo Archiepiscopo designato ocium est datum, ut Ecclesiæ suæ, ciuitatisq. negocia diligentius tractaret. Itaque D. Mariæ de Donanis templum, quod erat Rauennæ, prope D. Petri maioris, concessit Episcopo Cymaclensi: inde ad suorum ciuium salutem conuersus, Anastasios, Honestos, qui item Duces appellabantur; Saxos, Bichos, Pochepennos, Genarios, Frixios, Ghetios, Geruasios, Polentanosq.

ANN. M. CCLVI.

ANN. M. CCLVII.

tanosq. præsertim & Trauersarios, inter se simultates exercentes, accedente Petri Præfecti Portuensis, Transimundi item, & Legatorum Ariminensium, de quibus iam diximus studio, conciliauit, in patriamq. exules restituendos curauit. Ex Trauersariis tunc Rauennæ uigebant; si Ferretto credimus; Vgo, & Aldebrandinus, Guidonis filii: Bernardus, Theodorus, & Thomas; qui Taurisnus fuisse Episcopus dicitur; Anastasio geniti: tuncq. primum eorum uires maximè inclinare cœperunt, Pontificisq. Legatis, qui Bononiæ agebant, vrbs ipsa parere, & ab ipsis Prætores, & ius dicentes, quemadmodum & ipsa Prouincia, Comites, accipere: hocq. maxime tempore eas leges municipales nostri Rauennates, & iuris eius temporis consulti tulere, quibus nunc maxima ex parte vtimur. Interea cum Ezzelinus Onara, cognomento Romanus, tota fere Venetia occupata, Mantuam obsideret, Alexander Pontifex, Philippum Rauennatem Archiepiscopum, Legatum suum factum, Venetias confestim misit. Is prædicata Christi cruce, comparatoq. exercitu, Veronensibus præsertim, ac Ferrariensibus, rem iuuantibus, diuinitus potius, quàm humano auxilio, Anselmum, quem uocant alii Ansedisium; Ezzelini ex sorore nepotem, Patauio expulit, Tiso Camposampetro, Vgutione, Marsilio, Vbertinoq. Carrariis, aliisq. Patauinis, & omni tandem exercitu, vrbem ingredientibus. Quo nuncio Ezzelinus accepto; qui obsidione Mantuana relicta, Veronam remigrabat. Patauinos, obsidum loco apud se habitos, qui ad duo millia fuisse dicuntur, obtruncari statim iussit. Quamquam verò circumsedere Patauium instituit, cum illam vrbem, contra quàm putarat, reperisset præsidio firmissimam Vicetiam rediit. Philippus abiit in Galliam Cisalpinam, vbi Vbertus Palauicinus, Ezzelino, militari uirtute æqualis, crudelitate inferior, occupauerat Cremonam, Papiam, Placentiamque: Has duas Philippus ab eius obsequio abduxit. Ceterum cum intelligeret Foroliuianos, quibuscum iam diu disceptauerat, quòd damno, atq. iniuriis affecisse nt, Ecclesiæ Rauennatis opida contra arbitrium Episcopi Foroliuiani, ad quem reiecerant iudicium causæ integrum, adhuc homines, & loca eius Ecclesiæ uexare, monitosq. minime abstinere iniuria, interdicti in eos, & execrationis sententiam, auctoritate Legationis, qua fungebatur, iurisdictionisque ordinariæ, explicauit, Mediolani, in Episcopio, tert. kal. Iunii, cum adessent Ge-
ANN. M. CCLVIII. rardus designatus Episcopus Veronensis, Gratia Cardinalis Rauennatis Ecclesiæ, Lampugnanus Lampugnanius, Archipresbyter plebis S. Zenonis, Laudensis Diœcesis, Mutius Azonis Pirouani filius, & Gerardus custos, ciues Mediolanenses. Hanc sententiam Constantinus Abbas cœnobii D. Mariæ, extra muros Rauennæ, promulgauit eo in templo, Idibus Iulii. Idem in Ariminenses mense Martio, Albertus Mutinensis Episcopus, cui Pontifex mandauerat causam cognoscendam, Mutinæ decreuit: scripsitq. ad Ioannem Episcopum designatum Sassinatem, ut se intra duodecim dies Ariminum conferret, ipsisq. Prætori, Præfecto, Senatui, ac Reipubl. cum ab Episcopo Cæsenate iam admoniti, nequaquam cessarent ab iniuriis, damnisq. Philippo Archiepiscopo, & Ecclesiæ Rauennati inferendis, sacris interdiceret. Idem ut cum Pisaurensibus Rauennatis Ecclesia bona item vexantibus, Richelmus Episcopus Foroliuiensis ageret, mandauit, Ariminenses, Iacopinusq. Rangonus eorum Prætor, procuratorem constituere, qui apud Albertū illos purgaret, causamq.

famq. diceret. Bononienses per id tempus, Rauennatibus, uti supra memorauimus, foederati, cum ex lignis castellum in citeriore Padi ripa, a mari fermè millia passuum quinque procul, ædificassent, illi ab Venetis paulo post aliud oppositum est in aduersa ripa, iuxta ædem sacram D. Adelberti, in Insula capitis Vrceorum; quam alii capitis hordei uocant, quod, ut Ricobaldus scriptum reliquit, turribus, & muro firmissimo munitum, Marcamoum: quod Dantes Marcaboum dixit, seu; uti auctor est Blondus, Marcomanam appellarunt, licet nostra ætate Rauennates, & D. Adelberti incolæ; fama a patribus accepta; castellum illud Marcamoum fuisse appellatum affirment, quod erat in citeriore Padi ripa, iuxta mare: a quo Dantes nequaquam abhorrere uidetur. Horum Castellorum ædificationis causa fuerat dissensio, quæ inter eos populos ob id uertebatur, quòd Veneti, ne quis in sinu Hadriatico nauigaret, maxime uerò Pola, Venetias, nisi soluto portorio, pro numero mercium, cauerant, atq. ob eam rem cum Rauennatibus conuenerant, uti merces ex Liguria, ceterisq. Prouinciis aduectas, ne reciperent, nisi quæ aut Rauennatibus usui essent, aut Venetias ueherentur: assidueq. Veneti ob id Magistratum ex suis, quem appellabant Vicedominū, Rauennæ haberent: Quod & factum est. Ne autem quicquam ex hac imminutione uectigalium, ac portoriorum damni, Rauennatibus inferretur, certam quotannis pecuniam illis numerabant. Id nequaquam ferentes Bononienses, qui libertatem portoriorum antea habuerant, castellum illud bello gerendo aptum, in Padi ripa constituunt, cui uti scripsimus, ab Venetis Marcaboum oppositum est. Quo loco allucinatur, omnium historicorum testimonio Spretus, qui illud ab Rauennatibus conditum putat. Non leues deinde consecutæ concertationes, quas persequi nostri instituti non est. Obiit hoc anno Ioannes Dux, ciuis Rauennas, Ioanne & Tusco filiis relictis, eorumq. tutelam Orabili vxori, moriens, testamento commisit: quam confirmauit Alinerius Asinellus, Bononiensis, Rauennæ Prætor. Interea Philippus Archiepiscopus, postquam Mediolani pacem inter optimates conciliare plurimum studuit; commisso ad Gambaram, hortatu Simonis Ritii è Foliano, Prætoris Mantuæ, Ludouici Comitis S. Bonifacii, Blanchini è Camino, & aliorum procerū, cū Ezzelino, prœlio, Brixianis, qui in exercitus fronte erant, dissipatis, unà cum Brixiano Episcopo, captus est. Id maximis cumulauit molestiis optimi Pontificis animum, undique perturbatum, summa enim in Oriente, atque Occidente dissidia uigebant. Nam Guillelmo Romanorum Rege, amne, demerso, dum Phrisios perduelles suos fugeret, postquam Germani proceres, de sufficiendo in eius locum Rege, iam biennium, non conuenissent, tum primum duos elegerant, Alfonsum Castulonensium, & Richardum Britannorum Reges, unde magnum in orbem incendium illatum uidebatur: Intestinorum bellorum ita se initia Byzantii dabant, ut paulo post Latini a Græcis sint eiecti, Balduinusq. Imperator in Occidentem fugere coactus. Quamquam uerò D. Ludouicus, Rex Gallorū, expeditionem Syriacam, ingenti & Christiano planè animo susceperat, nequaquam tamen ex sententia res succedebant, tandemq. Christiani ita superati, ut extrema fuerit hæc, in eas Orientis partes, expeditio. In Italia, præter hos insignes Ezzelini motus, Manfredus Friderici Cæsaris natus, filius ex pellice, Corrado, ueneno, è medio sublato, ne quid ad perturbandū Pontificē de-

esset, Regni Neapolitani titulo, & Friderici patris thesauro occupato, Saracenos euocauerat ex Africa, Gibellinis in Tuscia enixè fauebat, & inierat cũ Venetis fœdus, qui aduersus Genuenses in Syria arma mouerant, & cruentis utrinque factis prœliis, dimicauerant. Ceterum Philippus Archiepiscopus paulo post incolumis, ab Ezzelino, Pontifici restituitur; redemptione, grandi pecunia; quam ex Rauennati Archiepiscopatu collegit; facta. Cum interea Rauennatem Ecclesiam Guidaloctus, qui & Guidalostus a plerisq. dicitur; Pistoriensis Episcopus, Philippi Vicarius, administraret. Is hoc anno MCCLIX.

ANN. M. CCLIX. Sexto Id. Iulii, Argentæ multa constituit: mox Pistorium Profectus, & Pistoriensis Ecclesiæ negociis impeditus. IX. kal. Aug. suas partes. B. Archidiacono, & S. Præposito Ecclesiæ Rauennatis, tribuit. At Philippus cum hoc interim spatio Vberti Pallauicini, Mediolanensium, aliarumq. ciuitatum plurimarum animos ab Ezzelino abalienasset, fecit, ut Ezzelinus in summam adductus desperationem rerum, exercitu coacto, omnia Insubrum loca deuastans, commisso prœlio, uulneratus caperetur, & Soncini, ex uulnere, uir nullis decoratus uirtutibus, omni uitiorum labe fœdatus, animam exhalauerit: Nobilissimas enim familias delere in delitiis habebat, & infantes ex matrum sinu abstractos, illis spectantibus, trucidari iubebat, aut obcœcari, uel genitalibus partibus obtruncari: Vt taceam innumerabiles matres familias, ac uirgines, uel stupratas, uel interfectas: quamquam, amissa pudicitia, quasdam in teterrimum carcerem mandabat contrudi: quæ tandem mœrore, pedore, atque inedia, miserè peribant. Sæuissimo igitur Tyranno uita functo, filiisq. & fratre, uniuersaque omnino familia; nam & Almericus Ezzelini frater, paucis post mensibus, Taruisio pulsus, vnà cum uxore, & octo filiis, interimitur; extincta. Galliæ Cisalpinæ ciuitates, ob adeptam, Ezzelini interitu, libertatem, Pontificis Imperium secutæ sunt: Cumque Ticinenses plerique ciuitatis suæ dominatum occupauissent, ceteri libertatis cupidi, Philippo Archiepiscopo sese dedere. Hoc anno Bartholomeus Basacomatra, Alnerio, in Præturam Rauennatem successit, post mensem Aprilem: Guido Polentanus Cæsenatem gessit: in qua magnum subiit discrimen: propterea quòd Ioannes è Righizorum factione, dum unà cum nonnullis asseclis Irigos cuperet vrbe eiicere, prœlium in arce, urbeque ipsa Cæsena, ultra pontem, cœperunt, nemine, præterquam ad Vbertini Articlini ædes, sese obiiciente; quo loco cum interfecissent Petrum Vgoli Articlini Vrsi & acriorem in horas irruptionem facerent, Polentanus Prætor, cum plerisque aliis, postquam Reipublicæ capta etiam, atque euulsa uexilla uidit, inde aufugit: & quidem opportunè, quoniam multi fuere capti, & incendio absumpti in Laurentiorum ædibus. Ceterum Guido Prætor, quarto post die, Cæsenam reuersus, quæstione habita, Martinum Vgonis, & Fulcerium, qui cum ipsis Rigutiis erant, iussit capite truncari, alios complures varie mulctauit, cum multi fuga elapsi, exilium subierint. Eodem hoc anno XIIII. kalen. Iunii in Pado, prope caput Orzum, in opidulo Reipubl. Venetæ, Bonus Archidiaconus, & Philippi Rauennatis Archiepiscopi designati, Pontificiique Legati Vicarius, ipsius Philippi & Rauennatis Ecclesiæ nomine, multis spectantibus edixit Thomasino Mauroceno, Ioanni Teupolo, & Bartholomeo, triremium, nauiumque Venetarum trierarchis, qui ad ædifi-

ædificandum, & excitandum in eius loci insulá castrum, aut munitionem uenerant, id ne facerent, & cœpto desisterent: præiudicium enim fieri, & damnum irrogari Ecclesiæ Rauennati, cuius ditionis locus ille esset. Magna etiam per id tempus dissidia erant, Bagnacauallensibus, cum Vgolino è Cinfrignagno, Albertini Fantolini filio, & Donigalianis, Lugiensibusq. & Maria Donigaliæ Comitissa, Raineri Comitis Cunii vxore, ob amnis Senii cursum: Sed res tandem ad Iacobinum Rangonum, Bononiæ Prætorem delata: Qui cum in rem præsentem venisset, decreuit, ut purgato alueo, ripisque optimo aggere vtrinque confirmatis, & portu, Medio uocato, altius effosso, veterem Senius alueum influeret. Philippus Archiepiscopus rerum gestarum gloria clarissimus, Rauennam reuersus, ne omnino sacrum Pastoris munus oblitus uideretur, frequentibus præsertim uisis monitus, instituit, uti quotannis, die, qui proximus Pentecostes festa sequitur, Arca, cui inclusæ sunt multæ virorum sanctorum reliquiæ, potissimumque Archiepiscoporum, Rauennatum bracteato, operosoque argento incrustata, ex Vrsiana æde, ad Spiritus sancti, omnium ordinum sacerdotibus, ac populo comitantibus, summa ueneratione, ac psalmorum cantu, comportaretur, sacrisque ibi peractis, denuò ad Vrsianum templum, eadem reuerentia, atque dignitate referretur. Cum verò per id tempus Tartarorum late insonaret nomen, Poloniaque, & Pannonia, ac finitimis vastatis regionibus, undique excurrerent, Alexandro Pontifice iubente, Prouinciale Concilium Rauennæ habuit: quo, cum sacrati uiri, in Dominicanos, Franciscanosque fratres inuehentes, dicerent, de Decimis illos ad populum non concionari, audire a confessionibus eos, qui audiri ab ipsis deberent, sibique ad sepulturam commissos recipere, concionandique mun us exequi, quod tamen ipsorum esset, iisq. omnibus impediri, ne pecuniam aduersus Tartaros, Christianorum subsidio, cogerent, Opizo San Vitalius, Parmensis Episcopus assurgens, religiosos illos uiros accuratè defendit, mirarique se magnopere dixit, de eo illos accusari, propter quod laudandi uehementer essent, & in quo multos nomine negligentiæ suspectos esse non ignorarent. Dum, nostram inopiam miseratum, excitasse illos ordines hominibus affluentissimos, quibus ætas illa neq. doctius aliud, neque religiosius quidquam uideret, quique non colligendis modo Decimis studerent, sed omni uitæ, illiusque commodorum cura posthabita, in eas regiones irrumperent, ut superarent agrestes illos homines id autem est, ut adducerent ad Christum, & Christianis adiungerent. Hæc, atque alia in hanc sententiam perorantí Opizoni, magnum aliquorum conflauere odium. Philippus cum sacris D. Andreæ Virginibus, quæ in plebe Portus, capite Sandali possederant, ipsumque uniuersum Bozoletum agrum, atque etiam Lugiensem, necnon quæ ipse abstulerat complura restituisset, ab illis multa, iuxta Argentam dono accipiens, ingenti ære alieno pressus, quod contraxerat, ut se ab Ezzelino redimeret, opidum sancti Benedicti Galiatense, Timeolo Aquabello, ut quadraginta Rauennatis monetæ acciperet libras, pignori dedit: & Timeolus deinde; fuit autem anno MCCLX. Decimo quincto kal. Iunii, in Episcopio, ante sacellum domesticum, inspectante Ioanne Episcopo Foropompiliano, Alidosio Iudice, & aliis, Rauennæ obnunciauit multam se ad eam diem in eius præsidium opidi impensam fecisse, & in posterum facturum: quibus se satisfactu- ANN. M. CCLX.

rum Philippus pollicitus est. Mox Parcitatum & Malatestam Ariminenses, virga Parcitato, qui solus præsens aderat, in manum, tradita, Vicecomites in opido Sauignano suos constituit, coram Guidone Polentano, Lamberti filio. Postero anno, in æde maxima, cum idem adesset Ioannes Foropompi-
ANN. M. CCLXI. lianus Episcopus, Præpositus quoque, & Canonici Ecclesiæ Rauennatis Rugerius Bagnacaualli Comes, Liutius Ruuereus, Rainutius Maltaliatus, Drudo Signorellus, Alidosius Iudex, & alii, pridie Non. Ianuar. Gerardus generalis custos, ut in ipsis tabulis dicitur, fratrum minorum è ciuitate, & quorundam locorum Flaminiæ, spectante, assentienteque Gulielmino Præfecto; appellant Guardianum; loci minorum Rauennæ, renunciauit Philippo Archiepiscopo designato, locum, ædemque sacram Diui Mercurialis Rauennæ, quam a Thederico Archiepiscopo acceperant. Ipse autem Philippus, Canonicis id probantibus, cupiens Franciscanos Fratres, *qui*, inquit, *Crucifixum sequi, & regnantem student assidue contemplari*, locum Rauennæ habere, Diui Petri maioris illis ædem tribuit, quæque coniuncta illi erant, domus, hortos porticus: eosque omni Archiepiscoporum iurisdictione exemit, extra piarum precum, operumque fructus, ac eius templi, atque altarium consecrationem. Ab eo die templum illud, Diui Francisci nomine cœpit appellari. Philippus Argentam profectus, ibi IIII. Idus Febr. Thomam sibi a cubiculo, & Peregrinum Argentanum, procuratores suos fecit, qui Venetias irent, & a uiro magnifico, ut ipsarum, unde hæc excerpsimus, tabularum verbis utar, Rainerio Zeno, Venetiarum, Dalmatiæ, atque Croatiæ inclyto Duce, & ipsius consilio; ita enim ibi habetur; peterent, resarciri damna, quibus ipse, & Rauennas Ecclesia affecti fuerant, afficiebanturque, occasione uectigalis, & ripatici, ut aiunt, cessantium, ob eam causam; quod non nauigaretur Padus propter triremes in portu Primario commorantes, & castrum Marcamò ab ipsis Venetis ædificatum: de futuro etiam damno paciscerentur. Quoniam uerò Bononienses in agrum Rauennatem prædatum miserant, propterea quod Respubl. Rauennas, Bononiensibus quibusdam ciuibus libras ter mille, atque octingentas, quas debebat, tardius expediret, hoc anno, XI. kalen. Iulias, Rauennæ, in Senatu, per Nicolaum Ranaldum Reipubl. Rauennatis Syndicum, pecuniæ Rauennatis quingentas libras Zachariæ Liuci Bononiensi, eà de causa, numerauit. Cum autem a Rauennatibus fœdus cum Venetis, per hos dies, esset ictum, eius hæ in primis fuere condiciones, ut Vicedominus; id, uti docuimus, magistratus nomen est; a Venetis Rauennæ haberetur: certa mercium è Liguria genera, aut aliis prouinciis, ad aliena loca, Rauenna deuehi, præterquam illius usui, aut Venetias, ne possent. Certum pecuniæ numerum quotannis Veneti Rauennatibus, qui damnum hoc fœdere sentiebant, penderent. Hoc anno Alexandro Quarto Pont. Max. mortuo, Vrbanus IIII. Trecensis, Gallus, postquam tres menses uacasset solium Pontificium,
ANN. M. CCLXII. suffectus est, IIII. kal. Septembr. Anno insequenti, mense Maio, Philippus Archiepiscopus facultatem tribuit Iacobo Faxolo cucullato, sacræ domus Hospitalis, cui Iesu Christi titulus erat, Rectori, uti sacellũ suis, aliorumq. præterea sui ordinis cucullatorum commodis, ædificaret. Rauennates cum hoc interim spatio augere nonnihil vires inciperent, ab Aesinis, Recinetensibus, Elpidianis, & reliquis Picentibus; quibus tum præerat Manfredus Siciliæ Rex
ditio-

ditionem assidue Pontificiam occupans; edici impetrant, vt omnī eorum regione, moneta, quæ cudebatur Rauennæ, impenderetur. Præturam hoc anno Rauennatem gessit, Vgutio Argentanus. Philippus Archiepiscopus, Aimerium Abbatem Classensem, Episcopum Foropompilianum designatum, VI. Id. Febr. confirmauit. Cum verò per hos dies, Abbas Galiatæ fuisset interfectus, Vbaldus nomine, miserunt monachi Bentiuegnam ex hospitali de riuo sacerdotem, qui hæc Vicario Philippi Archiepiscopi, & Choro Ecclesiæ Rauennatis renunciaret, adderetque monachos, vt nouum Abbatem eligerent, in suffragium ituros. Inclinante anno, Philippus cum esset Argentæ, amplissimo diplomate, pridie Idus Nouembr. in castronouo, dato, confirmauit, innouauit, concessitque Bono Archidiacono, & vniuersis Cardinalibus Rauennatis Ecclesiæ, quæ ad eam diem possederant: Domum in qua tum habitabant, item aliam cum hortis, iuxta domum quondam Felicis, ponè templum baptismatis, & spatium in quo domus fuit, quæ vocabatur Felix. Plebem. S. Petri in Sestino, Rauennatis Diœcesis, cum fonte baptismatis, & Sacellis: Sacram ædem Alfiani, Argiliani, Culia, S. Petri in Casella. S. Martini de bagnolo. Sacellum S. Georgii de bagnolo. SS. Simonis & Iudæ de Ficli, S. Apollinaris in Socognano S. Martini magognato, S. Eustorgii, S. Christophori, S. Mariæ nouæ, S. Andreæ in Granarolo: Plebem, Sancti Petri in Quincto, Rauennatis diœcesis, cum fonte baptismatis, & Sacellis: Templum S. Iuliani, S. Mariæ, & S. Egidii in Carpenella; S. Michaelis de Trauersaria, S. Andreæ de Massa, & S. Sebastiani: tametsi de decimis, aliisq. iuribus, inter Cardinalium ipsorum conuentum, & Mainardum Archipresbyterum, & eius plebis clericos, conuenerit: id enim fuerat Rauennati Ecclesiæ damno, & aduersus ea, quæ Gualterius, & Simon Archiepiscopi, Cardinalibus Rauennatibus dederant. Adhæc sacellum S. Michaelis in Rouendula, quas ab Episcopatu Foroliuiano Cardinales superiores acquisiuerant, in plebatu S. Pancratii. Adhæc confirmauit fundos plures in Rouedula, in Aureliago, & plebē Pancratii. Plebem S. Georgii, Argentæ, in nemoribus sitam, vltra Padum, eiusq. Sacella, quæ sunt, S. Apollinaris in Corrigio, S. Apollinaris vltra Padum: Templum S. Nicolai, Argentæ, ad quod sacer baptismatis fons, Philippi auctoritate, translatus est: è plebe S. Georgii; Templum S. Iacobi Argentæ, S. Mariæ è Filo, S. Iuliani è fossa putrida: Integris tamen; quod spectabat ad decimas; pactis, quæ inita inter Philippum ipsum, & Cardinalium Conuentum fuerant. Confirmauit ad hæc totum Corrigium, in quo erat D. Apollinaris sacra ædes, quam diximus; iuxta Curtem Corrigii, Padum, & Marmortam. Ratam habuit aquam positam in malazia, usq. ad Tauernolam, & Albanum in fossa putrida: & aliquot fundos. Argentæ, iugera terræ tercenta, Raibosula vocata: Villas quinque: Item ius, quod illis erat in templo Diui Blasii, ex conuento inter ipsos Cardinales, & Diui Ioannis Euangelistæ Rauennatis monachos. Prædia in Filo, iuxta Padum, & Ghetios, & Bandum. Iussit etiam, ut quarta funeris pars, eorum qui è ditione S. Petri in Sestino, S. Petri in Quincto, & Sancti Geogii Argentæ, alibi sepulturæ traderentur, iuxta Diui Gregorii scita, ad illos spectaret. Ne verò quem ex iis, qui ex eorum parœciis decederent, execratione, aut interdicto notatum, fœneratoremve famo-

sum, aut hæreticum, ad sepulturam reciperet, inhibuit. Hæc ferè omnia Vrbanus Pontifex Max. probauerat, ac in fidem, clientelamque suam, & D. Petri litteris Viterbii scriptis X V. kalen. Aprilis, receperat: cum in Pontificiis litteris etiam numerentur templa. S. Christophori Lungan. in plebatū; sic enim uocant. S. Laurentii de uado Rondini. S. Egidii de batipalia in plebatu S. Mariæ de Surcoli. Petrianum. Cœnobium S. Ioannis ad Litus S. Mariæ ab Hactoria. S. Raphaelis in regione salutaris. SS. Cosmæ & Damiani, iuxta templum Petrianum. S. Eusebii propè Campum Coriandri. S. Georgii ad tabulam. S. Sergii in Classe, iuxta viridarium. S. Zenonis ad puteum, S. Theodori prope domum Draglofii. SS. Apostolorum Matthæi & Iacobi a Petriano haud procul. S. Apollinaris propè pusterulam opilionis, S. Theodori a loco, qui vocatur Calchi, S. Pauli propè Guandalanam, S. Pauli extra muros, S. Thomæ, S. Mariæ maioris, S. Ioannis Baptistæ, S. Michaelis ad filicifeo, S. Petri maioris, S. Saluatoris, SS. Ioannis & Pauli, S. Zachariæ, S. Agathæ maioris, S. Stephani maioris, S. Crucis, S. Vitalis, S. Stephani ad rremari, S. Stephani ad libertin. S. Zeni, S. Euphemiæ ad Veruere, S. Mariæ in Seuzanico, S. Demetrii, S. Mariæ in cauematroni, S. Petri in Androna, S. Iustinæ in capite porticus, S. Agnetis, S. Mariæ in Cipatello, S. Mariæ in columnello, S. Bartholomei, S. Philippi, S. Mamæ, S. Ioannis carapareni, S. Donati, S. Petri Scorum, S. Platonis, S. Pulionis, S. Mariæ in Senodochio, S. Martini iuxta palatium Regis Thederici, SS. Sergii & Bacchi, & quadraginta martyrum, S. Georgii, S. Mariæ in vianitæ, S. Maphani in macello, S. Mariæ, & S. Ioannis ad anno, S. Stephani ad balneum Gothorum, S. Ioannis in patena, S. Mercurialis, SS. Nicandri & Martiani, S. Stephani in fundamento, S. Victoris, S. Ioannis de marmorata, SS. Cosmæ & Damiani, S. Hypoliti in Cæsaria, Sanctæ Mariæ in porta Cæsaria. Quæ omnia cœnobia in vrbe Rauenna, eiusq. suburbiis erant. Postquam verò Philippus Archiepiscopus ad hæc addidit, donoque dedit ea quæ supradiximus, nouis Pontifex litteris ea probauit, in clientelamque accepit alterasque ad Philippum Archiepiscopum litteras, de grauiore negocio, postero anno ineunte, dedit his verbis. *Vrbanus Episcopus, seruus seruorum Dei. Venerabili fratri Archiepiscopo Rauennat. salutem & Apostolicam benedictionem. Cum nos nuper contra Vbertum Pelauicinum, necnon & aduersus quosdam communitates, & quosdam nobiles, ac magnates Prouinciæ Lombardiæ, præsente fidelium multitudine copiosa, sub certa forma duxerimus procedendum, prout in litteris Apostolicis processum huiusmodi continentibus, quas tibi lator præsentium assignabit, plenius continetur, fraternitati tuæ, per Apostolica scripta, in uirtute obedientiæ, & sub pœna excommunicationis districtè præcipiendo mandamus, quatenus litteras ipsas diligenter inspiciens, processum ipsum, & tu ipse per te, ac alios solemniter publices, cleris, & populis tuæ ciuitati & diœcesi, quos ad hoc solemniter euocari uolumus, & a tuis suffraganeis, nec non a Ven. Fratre nostro Fer. Episcopo, facias similiter, conuocatis ad hoc suis cleris & populis, per se, uel per alios publicari. Contradictores, auctoritate nostra, appellatione postposita compescendo. Dat. apud Vrbem Veterem Non. Ianua. Pontificatus nostri anno. II.* Itaque & ipse id exhausit mandatum Pontificis Philippus, & euocatis Episcopis, Abbatibus, Præpositisq. diuulgari mandauit, litteris suis Argentæ scriptis. II. Non. Febr. Nam Palauicinus, Manfredi Siciliæ Regis, in

ANN. M. CCLXIII.

Subal-

Subalpinis Vicarius, ut Comiti Andegauensi, in Italiam, uocatu Pontificis, cum exercitu, aduersus Manfredum, descendenti, omnes aditus, terra, intercluderet, laborabat, seq. eum Martino, Philippo, Napo Turrianis, Nouariæ, Comi, Brixiæ, ac penè Mediolani, Principibus pro Manfredo, in Guelfos Pontificis studiosos, coniunxerat: Mastinus etiam Scaliger, ex Prætura Veronensi cum infinita prope auctoritate, ad absolutum eius Ciuitatis imperium aspirans, Gibellinis fauebat, qui ob id plurimum in ea Prouincia poterant, quemadmodum & in Tuscia, postquam Guido Nouellus Manfredi Vicarius eos, Florentia extorres, dissipauerat: Mense Maio Octauianus Bononiensis Episcopus, Philippo Archiepiscopo Rauennati designato, de more, solemni iure iurando fidem obstrinxit: tabulæ, in quas relatum id est, his uerbis interruptis, & exesis, in Vrsiana bibliotheca leguntur. *In Christi nomine, Amen: anno eiusdem natiuitatis MCCLXIII Indict. VI. Bononiæ, ante Ecclesiam, siue per plateam monasterij S. Stephani Bonon. tempore Vrbani Papæ . . . . mense Madio, in præsentia uenerabilium Patrum Dominorum Imolen. Episcopo Iacobo. . . . . Comaclen. Episcopi: Abbatis monasterij Nonantulani, & Dominorum Iacobini, Diaconi, & Gratiæ subdiaconi Cardinalibus, Vgulini, & AzZolini Cantoribus S. Ecclesiæ Rauennæ: Domini Iacobi Tauernarij de Parma, Bonon. Potestatis: DD. Bonauentura de Sanguano, Aprimundi, D. Alberici de S. Petro, Francisci . q. Domini Accursii legum professoribus. D. Castellano de Andalottis, Rodulfi de Guidano, ciuium Bononien. & cleri ac populi Bonon. ciuitat. pater uenerabilis. D. Octauianus de mandato D. Philippi S. Rauen. Ecclesiæ Archiepiscopi, præsentis ibidem D. Imolensi Episcopo consecratus, post missarum solemnia. S. Ecclesiæ Rauennæ; ac ipsi D. Archiepiscopo, tactis sacrosanctis Euangelijs corporaliter fidelitatis iuramentum præstitit in hunc modum. Ego Octauianus presbyter, & consecratus Episcopus Ecclesiæ S. Petri Bonon. fidelis & obediens ero sanctæ . . . . consecratori meo, successoribusq. tuis canonicè ingredientibus, & consecratis, ita ut . . . . & successores tuos, neque agentibus assensum præbebo, & inimicis tuis, me sciente, ad tuam & illorum damnitatem non sociabo. In festiuitate autem SS. Martyrum Apollinaris, & Vitalis, excepta infirmitatis causa, aut certa canonica excusatione, obedienter occurrere promitto, nisi per tuam, tuorumq. successorum licentiam, remaneam. Tibi quoq. Philippo Rauen. Archiepiscopo omnem honorem quem in Romania habes, aut in Aemiliam, siue habere debes, successoribusq. tuis adiutor ero ad retinendum per rectam fidem, & consilium rectum dabo, & quod mihi credes tu, uel ipsi per eos, aut per unum eorum nuncium, ad uestrum damnum per nullum ingenium pandam. Terras, paludes, piscarias, syluas, uillas, Castella, seu omnem immobilem possessionem, & iura Ecclesiæ meæ S. Petri, quæ modo per emphiteosim, uel pactum, uel feudum, ordinata non sunt, absque tu . . . . per emphiteosim, uel pactum, uel feudum non ordinabo, neque pi. . . . . . uel tuos, tuorumq. successorum, per me transeuntes, aut ad me uenientes . . . suscipiam, & humaniter tractabo: sic Deus me adiuuet, & ista sancta Euangelia. Et ego Petrus Causandalensis, imperiali auctoritate notarius, ad hæc omnia præsens existens, rogatus scribere, scripsi, & publicaui.*

Ceterum cum inter se ipsi Rauennates difficilè conuenirent, ac potius hoc tempore ad arma denuò adcurrissent, in æde Vrsiana, ad aram, arcamq. sanctorum uocatam, Quarto Non. Octobr. uenerunt ad congressum, & colloquium, Stephanus, Andreæ, Pannoniæ Regis filius, dominus domus Trauersariorum, Saracenus Honestus, Saladini filius, Guidones Polentani duo, Al-

bæ Manfredorum, Ranche, Palaredi,& ceterorum locorum, qui subiecti esse Præturæ Dugariæ consueuerunt:& Prætores Balbadi, Vitignani,& S.Laurentii, leges, quæ honori, utilitatiq. essent Philippo, ceterisq. deinde Archiepiscopis, & Ecclesiæ Rauennæ, ab ipsis latas, & in posterum ferendas, ut tueantur, foueantq. iura, dignitatemq. Archiepiscoporum, & Ecclesiæ Rauennæ, seruanto, dum contra Rempubl. Foroliuianam, & hæc fœderis pacta ne faxint. Opidani, qui supra numerati sunt, omnes sacramento fidem Archiepiscopo, & Ecclesiæ Rauennati obstringunto; equitemq. & peditem præbento; dimidiamq. portoriorum, mulctarumq. partem: ea tandem omnia faciunto, quæ de uectigalibus, ac prædiis, aliisq. Rauennati Ecclesiæ debent: copias tamen aduersus Rempubl. Foroliuianam, aut eius ciues, aut fœderatos tribuere ne teneantor: nisi fœderati ea negarent Archiepiscopo, & Ecclesiæ Rauennati, quæ deberent, quæq. Foroliuiani, ut præstarentur, mandassent. Opidanos Ecclesiæ Rauennati, in Flaminia subiectos, Foroliuiani, ciues suos ne faciunto, neu iura perturbanto ad Rauennatem Ecclesiam spectantia: nempe in Guilliano . . . . . & valdeponde, Molin veclo, Bagnolo, in Castro fossæ, in monte Abbatis, & eorum agris, qui mons pertinet ad Archiepiscopum, & Ecclesiam Rauennæ, a Comite Glazoli emptus: & in Tudurano, ... & casa murata: & si qui, ciuitate Foroliuiana donati sunt, in opida, quisq. sua remigranto. Domum aptam, loco vrbis Foroliuii publico, & nobili, Pascha proximum, ex Archiepiscopi, Prætoris, præfecti, Decurionum, & populi Foroliuiani sententia, Foroliuiani Archiepiscopis, & Ecclesiæ Rauennati danto. leges, si quæ Archiepiscopi, & Ecclesiæ Rauennatis continerent damnum, è libris legum suarum municipalium, tollunto, neque huiusmodi in posterum faciunto. Exportare ex vrbe, agroq. Foroliuiano fructus prædiorum, opidorumque suorum, Archiepiscopo, Ecclesiæq. Rauennati fas esto. Archiepiscopus, eiusq. successores, & Ecclesia Rauennas, Foroliuianis adsunto, eorum iura in Flaminia, seruari integra curanto, homines subiunctos, citra Padum & Paludes, Foroliuianis subsidio mittunto, aduersus omnes, extra Ecclesiam Romanam, Imperiumq. & Rempubl. Bononiensem, qui Foroliuianos uexarent. A portorio Foroliuiani, in opidis Archiepiscopi, & Ecclesiæ Rauennatis, liberi sunto, & incolumes ibidem commoranto. Respubl. Foroliuiana Prætores Meldolæ, Castronouo, S.Laurentio, Vitignano, Balbadi . . . . . Tumbæ Manfredorum, Ranche, & Palaredo, aliisq. locis, quæ esse sub Prætura Dugariæ consueuerunt, extra montem Abbatis, iuribus Rauennatis Ecclesiæ atque Archiepiscopi integris, cum libuerit, dato. Hæc acta scribuntur, pridie Kal. Ianuar. Indict. VII. utraq. sede uacante: Nam cum Vrbanus Pont. Max. mense Octobri excessisset è uita, nullum adhuc habuerat successorem. Quod autem neque Alfonsus, neque Ricardus, quos diximus, Cæsares haberentur, idcirco vacare etiam Augustale solium, hoc tempore, asseritur. Sed paulo post renunciatur Pontifex a Cardinalibus, Perusii, ipsis Nonis Febr. Clemens Quartus, cum esset in Gallia, & ex Anglica Legatione, quo se contulerat, ad cōcilian dam inter Galliæ, ac Britanniæ Reges pacem, rediret. Eius maximè hortatu, Carolus Andegauensis Comes, D. Ludouici Galliæ Regis frater, profectionem in Italiam, aduersus Manfredum maturauit, ipse mari Romam deuectus, copiis terrestri itinere, per Alpes, Guidone Monteforte Duce, sequi iussis. ANN. M. CCLXV.

Romæ

Romæ ad Lateranum denuo Neapolis, ac Siciliæ Rex, fiduciario iure, confirmatus a Pontifice, cum exercitu in Manfredum pergit, eoq. apud Beneuentum proximo anno, prid. kal. Mart. superato, interfectoque, Neapoli, omniq; eo Regno summa felicitate potitur. Cum interea Simon tituli sancti Martini sacerdos Cardinalis, Pontificius Legatus, vrbe Aesio superiore mense capta, multas præterea vrbes, opidaq. Piceni recuperasset. Sed insignem attulit hic annus Philippo Archiepiscopo Rauennati molestiam, ob interitum Guidonis Sassinatis Episcopi, quem Rainerius è massa, Aldrouandus è monte Abeto, eiusq. filius, & Mainettus, cócedere illis Episcopatus sui iura, renuentem, interfecerunt. Philippus ipse sacris rebus constituendis intentus, S. Sauini Episcopi & martyris corpus, diu in templo D. Apollinaris noui, sub terra iam latitans, atque incognitum, uisis, ut tradunt admonitus in liberiorem auram, vnà cum Richelmo Episcopo Foroliuiensi eduxit eodemq. in templo, in sacello D. Catherinæ, collocauit. Interea cum Bononienses conquererentur, Rauennates portoria & uectigalia a Bononiensibus ciuibus, mercatoribus præsertim, qui Rauenna aut per agrum Rauennatem iter facerent, maiora quàm consueffent, & inter se conuenissent, exigere, neque pontes solitos facere, Rauennates per Petrum Legatum ad Henricum Turrianum Bononiæ foriq. Cornelii Prætorem, & Videstum Pontecarrarium, Bononiensis populi Præfectum, anno MCCLXVII. cum esset Spinellus Carbonensis Rauennæ Prætor, Quincto Id. Septembr. Bononiam missum, omnia se facturos polliciti sunt; dũ tamen nauibus merces ne deucherent; id enim ob eam, quam seruare cum Venetis, conuentorum constantiam, cum sibi integrum non esset, minimè dari illis posse; præsertim cum hoc etiam tempore eadem cum Venetis, Laurentio Teupulo Duce, fœderis pacta instaurassent. Quoniam uerò in tot non modo totius Flaminiæ, sed etiam Italiæ dissensionibus; vnde armis, non legibus ac studiis, fuerat ad hanc diem opportunior locus admodum erat Gymnasium Rauennæ imminutum, quod Theoderici Gothorum Regis tempore memorauimus aut institutum, aut certe amplificatum, Iustinianus deinde primus Cæsar, pulsis omni Italia Gothis, & pacata Prouincia plurimum auxerat. Id cum restituere in pristinam dignitatem Rauennates cuperent, anno MCCLXVIII. Tertio decimo kal. Iul. coacto Senatu, cum adesset Rainerius Samaritanus, Bornii filius, ciuitatis Prætor, ad alios Doctores, Pasium ab Nuce Brixianum, omnium, qui tum in Italia essent, iurisconsultorum celeberrimum adiungunt, conductum ea præsertim lege, ut auditores triginta, in legum studio progressus habentes, quorum esset nullus Flaminius, secum Rauennam adduceret: postridie D. Lucæ initium lectionibus faceret: iuuaret Gymnasii progressum, nihilq. contra illud moliretur: contra Rauennatem ciuem ullum non consuleret, nullumve patrocinium susciperet: Pro Republica autem Rauennate, quoties ea postulasset, id faceret. Pontificius in Gallia Cisalpina Legatus erat hoc tempore Philippus Archiepiscopus, quod in primis declarant tributa, procurationes uocat, in singulos annos, sacratis uiris, ut uictus sibi, familiaribusq. suis suppeditaretur, imposita, Vercellas usque: extant enim Philippi litteræ, Mediolani hoc anno, IIII. Non. Decembr. quibus Episcopatui Vercellensi, & eius ciuitatis Episcopo designato, diœcesiq. uiginti quinq. libras supra centum, Augustales, huius tributum anni, imposuit, exigendasq.

ANN. M. CCLXVI.

ANN. M. CCLXVII.

ANN. M. CCLXVIII.

exigendasq. mandauit. Magnus autem hoc anno, Bononiæ, ob Præturam Foroliuianam, tumultus fuit: Thomas, Galutius Prætorem lapidibus appetiit: ingensq. inter Galutios, Lambertinosq. utrisq. eam appetentibus, ortum dissidium est: Sed Foroliuiani ubi id resciuerunt, Rectores Bononienses deinceps noluere. Proximo anno, qui fuit supra millesimum ducentesimum, sexagesimus nonus, VI. Non. Mart, uetustissimum D. Mariæ Galopes, quod latinè formosum sonat, in D. Agnetis regione templum, fratribus ex D. Dominici familia, summo Rauennatum studio, assentiente curanteq. Philippo Archiepiscopo, a Benuenuto D. Ioannis Euangelistæ Abbate tributum, in maiorem ampliorem q. formam redigitur: ipsiusq. beatæ Virginis Deiparæ, & D. Dominici titulo insignitur: cum antea Philippus Prætorium, turrimq. Bacalaurii, illi uicinam templo, eisdem fratribus dono dedisset. Foroliuiani reuocato consilio, anno insequenti Præfectū acceperunt Philippum Ligapassarum Bononiensem ciuem: Quo anno Rauennæ Prouinciale Concilium habitum est; dieq. D. Vitalis festo, cum in sacrarium ædis D. Vitalis conuenissent, Michael Cymacliensis, Gratia Sassinas, Henuerardus Cæsenas, Rodulfus Foroliuianus, Raualdinus Foropompilianus, Synibaldus ForoCornelianus Episcopi, & Drudo Rauennatis Ecclesiæ Præpositus, Philippiq. Archiepiscopi Vicarius, inspectantibus, atque assentientibus, Aldreuandino Archidiacono, sacerdotumq. choro; cum Rauennates etiam ad celebrandam Diui tutelaris memoriam frequentes concurrissent; ut consuleretur Ecclesiarum damnis, diris deuouerunt omnes, qui contra Henuerardum Episcopum Cæsenatem, eiusque Episcopatum, armati, inermesve mouissent, cum illisq. consilia, aut copias coniunxissent; neque possent absolui, nisi satisfecissent. Quòd si qua Respubl. idem tentasset, illi iam sacris esset interdictum. Adscribuntur huic decreto testes, Placidus D. Vitalis, Benuenutus D. Laurentii, Iacobinus D. Mariæ in monte Cæsenati Abbates, atque item alii. Statim etiam Episcopi sibi inuicem, alter alteri partes quisque suas, detulerunt, polliciti, quam execrationis sententiam in bonorum Ecclesiæ suæ raptores ex eis vnus tulisset, reliquos ratam habituros, diuulgaturosq. ac seruaturos. Philippus Archiepiscopus haud ita diu post, Rauennam cum uenisset, in morbum incidit, qui fuit illi postremus: cum autem ægrotus esset in lecto, Quarto Non. Augusti, spectantibus Guidone Lamberti Polentani filio, Rainutio Malpilio, Guidone è Tumba, Raule Maynasco, & aliis, Ecclesiæ suæ prospicere cupiens, sartamq. & tectam ab omni illam detrimento conseruare, coram Archidiacono, Præposito, Cardinalibus, Cantoribus Ecclesiæ Rauennatis, sanctè testatus est, nullam se stipulationem, donationem, locationemve, bonorum, iuriumve Ecclesiæ Rauennatis, extra formulam Ecclesiæ, aut quod illi esset damno, fecisse; præterquam Vallis Caualli, quam ad certum tempus, de more, locasset, Si qua stipulatio, pacti, aut conuenti formula, donatio secus reperiretur, pronunciauit falsam, fictam, corruptam, inanem esse: piorumq. societate amouit scribas, ceterosq. qui talia aut scripsissent ipsi, aut mandassent, aut iuuassent. Non multis post diebus, Philippus morbo confectus, excessit è uita: prudenti, perspicaciq. ingenio vir, qui militares legati, religiosas Antistitis partes, præclarè impleuerat. In Gallia enim Cisalpina insignes admirabili dexteritate motus compescuerat, Pontificiiq. solii studiosos retinuerat in offi-

ANN. M. CCLXIX.

ANN. M. CCLXX.

cio: Diœcesim autem sui Archiepiscopatus inuisens, multa ipse correxit, aliis a Pontifice consuli postulauit. In iis fuit de prædiis aliquot Rauennatis Ecclesiæ, quæ D.Nicolai Veneti Abbas occuparet: itaque petiit, iudices da ri Archipresbyterum Ferrariensem, D. Georgii Ferrarien sis, D. Iacobi è Vo lana Priores Præfectos. Cum etiam eius controuersiæ, quæ inter Rauennatem Ecclesiam, & Guidonem Lambertinum ciuem Bononiensem, cum uacaret Imperium, de nonnullis possessionibus & pecunia, Archipresbyter Carpensis, & Præpositus S. Martini Mutinensis Diœcesis, iudices, dixissent, secundum Archiepiscopum sententiam, & Guido Pontificem appellasset, neq. tamen causam deinde fuisset prosequutus, contendit, ut in possessionem, au ctoritate Pontificia ab Episcopo, Archidiaconoq. Bononiensi mitteretur. Quoniam uerò in iurisdictione Ceruiæ, ei Rauennates molesti admodum erant, dum tributa Ceruiensibus iniusta imponerent, sacramentumq. & obsequium ab illis sibi dici, præstariq. iuberent, remedium his adhiberi postulauit. Episcopum Hadrianum malè audire, nempe Symoniaca labe eam fuisse sedem adeptum, Onus episcopale neque sustineri ab eo posse, neque diligenter administrari, itaque cupere Philippum, quid agendum esset, doceri. Ad hæc facultatem sibi dari, de Castro Hubaldo, & Monte Cerno, opidis, quæ Auximates destruxerant, ea, de Conuentus sacratorum virorum Rauennatum sententia decernere, quæ Rauennati Ecclesiæ utilitati futura essent. D. Petri ad Vincula cœnobii, religionis cultu, & diuitiis olim præstantissimi, & morum formam, & opes plurimum imminutas, ita ut tres monachi, quendam pellionem interfecerint, nulla causa permoti, & sacerdos Abbatis frater, monachum cum muliere concumbentem obtruncauerit, quæ & eodem interierit gladio confossa: Quamobrem cum cœnobium illud dicatur, quod tamen nequaquam apparet, Archiepiscopi obedientia exemptum, petere illius sibi correctionem, confirmationemq. mandari: Adhæc quoniam Rauennatis Ecclesiæ uectigalia, ac fructus imminuta essent plurimum, ut ab omnibus Ec clesiis, cœnobiisq. suæ parœciæ, quartam partem testamentorum, legatorum, & eorum quæ donantur habere posset, postulare. Cum autem opidum Argentam Pontificis iussu, Marchioni Estensi dedisset, non modicaq. inde damna esset consequutus, opidanis inde, ob bellum, aufugientibus, & faceret quotidie Archiepiscopus impensam, & inimicitias ualde graues contraxisset, rogare Pontificem, ut Marchionem iuberet, ipsum opidum Archiepiscopo liberum dimittere: Quod si pacem aliquando faceret cum hostibus suis, ita Archiepiscopi negocium conficeretur, ut quemadmodum fuit belli particeps, ita ipse, suiq. homines pace perpetua fruerentur. Hæc atque alia diligentissimè Philippus curauit: Verum eo mortuo eius affines Aldigerius Fontano, & huius frater, ac filii, Ferraria pulsi, Rauennam ueniunt, grato animo, ac benignè a Rauennatibus excepti: cum quibus etiam coniuncti, in ea Iulii, & Aldrouandini Turchi bona, quæ Argentam respiciebant, facto impetu multa deprædati sunt. Quamobrem Opizo Estensis Ferrariæ Regulus, Fontanorum bona subhastari, ædes solo æquari iussit. quãquam ab eo die quo Philippus Opizoni adolescenti, ac penè puero, vrbis dominatum capienti, restitit, uti supra docuimus, periclitari ceperant Fontani, tametsi in ciuitate plurimum possent. Rauennæ Ioannes, Guglielmi filius, Aldigerii frater, aliquot

quot post annis uxorem accepit Honestinam, nobilem iuuenem, Honesti ex Honestorum Rauennate familia, primaria, & Sanguineæ filiam. Decimo kal. Nouembr. Rauennæ, in maioris templi porticu, ipsius Chorus Ecclesiæ, tum uacantis, Rainerium Princettum, Iudicem olim Parmensem, tunc Rauennatem, procuratorem suum fecerunt, in causa, quæ illis erat cum Malatesta è Veruculo, ciue Ariminense; ita enim in iis tabulis scribitur; uel cum Paulo eius filio, seu uxore ipsius Pauli, quæ se dixerat hæredem Comitis Glazoli, in iis bonis, ac iuribus, quæ ad Rauennatem Ecclesiam spectarent. Mox. XII. kal. Decembr. ad Cæsenatem Episcopum scripserunt, ut memoria repeteret decretum Prouincialis Synodi, Rauennæ habiti, eo anno, quo præsenti anathemate notari eos uoluerunt, qui aduersus Rauennatis Ecclesiæ, eiusque conuentus, bona agerent, aut illa occuparent: Itaque cum magistratus, ac Respubl. Cæsenas, & Malatesta Ariminensis pleraque nuper occupassent Ecclesiæ Rauennatis loca, petere, ut eam execrationis sententiam in illos explicaret diebus festis. Idem sacratis uiris Cæsenatibus scripserunt. Nequaquam leues interim contentiones Bononienses cum Venetis exercebant, iisque diebus commisso ad Primarium Padi portum prœlio, eos fuderunt: Rauennatibus summam opem ferentibus: qui cum partem prædæ ex hostibus captæ Rauennam conuexerint, Anselmus ForoCornelianus anno M. CCLXXII. Bononiæ Præfectus, Senatu habito, a Rauennatibus decernit, non modo omnem prædam, sed quæ etiam Dominicus Bonioannes, Martinus Rubeus, Petrizoli filius, Iacobinus Parisius, Petritiolus, Rolandus Marinus, Ioannes Vetrana, sex Bononienses milites, bello egregiè uulnerati, & Rauennæ fato functi, ibidem reliquerant, repetenda: alioqui bellum Rauennatibus, si negarent, indiceretur. At breui post, Luchinus Gattalusius, in Præfecturam Anselmo suffectus, Senatu habito, mirari se ait, quid sit, cur cum tamdiu, atque adeo ardenter Bononienses Rauennatium fœdus, atque amicitiam expetiissent, ipsique Rauennates, nullo Bononiensium stipendio, solo iure fœderis impulsi, voluntate, uomina dederint, a Bononiensibus steterint, pro illis pugnauerint, & Venetos è loco, ubi se ad Primarium posuerant, deiecerint, tamen partem illis prædæ inuideant. Itaque uideri sibi ad tuendam, & conseruandam cum Rauennatibus amicitiam, ne quid ab ipsis repeteretur. Honoris autem, & uirtutis ergo, hæredibus Bononiensium, qui egregiè fortes, in prœlio uulnerati, Rauennæ, pro patria decessissent, singulis centum pecuniæ Bononiensis libræ numerarentur. Quod cum Senatui, & massæ populi placuisset, dimissum est Concilium, Rauennatesque in fœdere conseruati. Sacrati uiri Rauennates. VIII. Id. Decembr. procuratorem suum faciunt Hominem sancti Andreæ; id ciuis Rauennatis nomen est; Cambii Artusini filium, qui Romam ad Pontificem adiret, priuilegia, & tabulas publicas, quibus Rauennatis Ecclesiæ, in Prouincia Flaminia, ceterisque Prouinciis, iura continebantur, ipsi Pontifici, & Cardinalibus ostenderet, ea seruari ut iuberet curaret, ab Venetis præsertim, & Bononiensibus, aliisque sacris, & prophanis, a quibus occupabantur, Ecclesiæ Rauennatis, quæ adhuc Antistite uacabat, opida, prædiave, & molestia,

ANN. M. CCLXXII.

atque iniuria afficiebantur. Adhæc, quas Philippus Archiepiscopus tabulas, contra ipsius iura Ecclesiæ confecerat, eas abrogari, & in integrum omnia restitui, mandaret. Is Pontifex Gregorius erat Decimus, Placentinus, ex nobilissima Vicecomitum familia, qui postquam ab obi-
ANN. M CCLXXIII. tu Clementis Quarti uacauerat Pontificium solium, annos ferè tres, in Syria cum esset, in locum Clementis, fuerat superiore anno suffectus: Postero, coram Henrichetto Baysio, Prætore, & Thoma Ghisileno, Præfecto, Rauennatium; quem Capitaneum, & Defensorem etiam uocabant; Ioannes Bensaius Reipubl. Rauennatis Syndicus, Gullielmo Trauersariæ, eiusque sociis, in quibus duo Guidones Polentani erant, Lamberti alter, alter Alberici filius, uectigalia, portoria, tributa, & cetera huiusmodi, quæ eius sæculi uoce appellabantur, maltolecta, molarum quoque frumentariarum redditus, libris quattuor millibus uendidit: iisdem pactis, eoq. fœdere, quæ Reipubl. Rauennati; cum Bononiensi erant. Cum uerò Fauentini nequaquam desinerent molestia afficere Ecclesiæ Rauennatis opida, sacrati uiri Rauennates, diris eos deuouerunt, & hanc in eos execrationis, interdictiq. sententiam explicuerunt. *In nomine patris, & filij, & Spiritus sancti Amen. Aldrouandinus Archidiaconus, & Chorus Ecclesiæ Rauenna, in quibus residet potestas, & auctoritas dicta Ecclesia, eadem sede uacante, consideratis uenenatis morsibus, & atrocitatibus Fauentinorum, qui lacerare, & conterere consueuerunt ipsam Rauennatem Ecclesiam matrem suam, ut non solum ipsi a nunc incœpto desistant, sed & ceteris ad similia materia praecludatur, Potestatem, Capitaneum, Antianos, Consules, consiliarios, & scriptores statutorum Ciuitatis Fauentiæ, & omnes alios, qui opem dederunt, ut castrum Aurioli, cum pertinentijs, transferrent ad iurisdictionem Communis Fauentiæ, de facto, munitionibus præmissis, excommunicamus, & anathematizamus, siue excommunicatos denunciamus, & Ecclesias ac Ciuitatem totam Fauentinam Ecclesiastico subijcimus interdicto: renouantes excommunicationes quondam prolatas per comprouinciales Episcopos, in prouinciali Synodo, contra inuasores bonorum Ecclesiasticorum: Nihilominus etiam excommunicamus prædictos, pro eo, quia Episcopus Fauentinus pluries requisitus, quòd procederet contra prædictos ad excommunicationis sententiam, & alias pœnas, fuit super hoc negligens, & remissus; nec in aliquo obedire noluit Choro sanctæ matris Ecclesia Rauenn. lata fuit hæc sententia in Ecclesia Rauen. anno MCCLXXIII. die XII. Octobr. Indict. prima: multis præsentibus.* Interea uacante ab Friderico Secundo, ad hæc tempora, Occidentis Imperio, Rodulfus Habspurgensis Regulus, qui primus Imperium in Austriacam domum intulit, Cæsar creatus est: Is igitur hoc anno, Gregorio Pont. Max. ad Viennam occurrens, Romanæ Ecclesiæ sacramentum præstari solitum, dixit, ac Rauennam sponte, eiusq. Exarchatum, Flaminiam item, & Aemiliam restituit, quæ ab Friderici primi Sueui, cognomento Ahenobarbi tempore, ad hunc Pontificem, uario euentu, per centum uiginti annos abstracta uio-
ANN. M. CCLXXIIII lenter ab Ecclesia fuerant. Insequenti anno, qui fuit MCCLXXIIII. Tert. Id. Febr. G. Episcopus Regiensis, Rauennam scripsit Aldreuandino Archidiacono, Drudoni Præposito, & vniuerso Rauennatis Ecclesiæ choro, litterasq. Gregorii Pont. misit, Lugduni XII. kal. Ian. datas, in quibus Pontifex illi mandabat Episcopo, ut quamquam euocati ad Concilium fuerant generatim

tim Ecclesiarum Antistites, tamen ipse huic legi modum adhibens, ob sumptus, aliaq. impedimenta, uoluit, ut è singulis diœcesibus, singuli Abbates non exempti, ab aliis collegis eorum, item Abbatibus, Prioribusq. Præfectis, eiusdem diœcesis pari ratione nequaquam exemptis, procuratores fierent, ad recipiendum Apostolicum mandatum, de iis, quæ agenda in Concilio essent: Idem a Præpositis, & aliis Antistitibus Ecclesiarum non Cathedralium, iussit seruari, qui a suis collegiis procuratores instituerentur. Pro singulis uerò conuentibus Cathedralium Ecclesiarum, Decano, & maiori Archidiacon. cuiuslibet Cathedralis Ecclesiæ ab ipsis conuentibus ad idem Concilium mittendis, ac aliis maioribus, eiusdem conuentus, si essent Decanus, Archidiaconusve impediti, uel eorum alter. Mandat autem Episcopo Regiensi Pontifex, ut hæc sacratis uiris Rauennatibus significari, ab eisq. seruari curaret. Eodem hoc anno, octauo Kal. Iulii, Fauentiæ, in Senatu, Thebaldus Ordelafus Foroliuianus, eius ciuitatis Prætor, & Florentius Floramontes, Brunusq. Asp̄ronus, eius procuratores Reipublicæ, Senatus vniuersæq. ciuitatis nomine, Oliuerium Canonicum, ac Sacerdotem Fauentinum, procuratorem suum fecerunt, qui Rauennam iret, & a Rauennatis Ecclesiæ choro, anathematis, atque interdicti absolutionem peteret, quibus ob castrum Auriolum occupatum, notatos iam fuisse Fauentinos docuimus: Adfuere, cum hæc mandata a Fauentinis sunt, multi, sed imprimis Thebaldellus Zambrasius, uir eo tempore insignis. Rauennates autem ciues, patria ab aduersa factione pulsi, coniunctis cum Foroliuianis, Ariminensibus, & Cæsenatibus, copiis Forumliuii primo, vbi copiæ cogebantur, mox Fauentiam profecti, opem Lambertatiæ Bononiensium factioni, id maximè postulanti; aduersus Hieremianos tulere: Quamquam enim fuerunt a Manfrediis, ne urbem ingrederentur, prohibiti, eaque nocte ad flumen Anemonem, postridie mane ad flumen Martianum, qua pons arcus dicitur, castrametati sunt, tamen porta Montana ab Acharisiis in vrbem introducuntur, Manfrediis abeuntibus. Inde ad opidum Sancti Petri progressum est, mox ad Solarolum, in quo Manfrediani erant: opidoque haud ita diu post expugnaro, ex hostibus plerique ceciderunt, multi captiui Forliuium abducti, in quibus Albericus Manfredus fuit. Tum Acharisii duos Foroliuianos ciues, Superbum Arguliosum, & Thebaldum Ordelafum, simul Fauentiæ Prætores designarunt. Bononiæ ex Lambertatiis multi in carcerem, uinculaq. coniecti, Castellanus Andalous, Misottus Vrsus, Petrus Carbonensis, Barufaldinus Sturlictus, Thomas & Michael è Principibus, Scanabiccus Scanabicchius, Gualterinus Macagnanus: Quoniam uerò aduentare subsidio Hieremianorum, è Ferraria, Mutinaque milites dicebantur, Lambertatii cum uxoribus, filiisq. ad montes fuga uix elapsi. Fauentiam se receperunt, ad quam urbem licet castra Hieremiani, Manfrediiq. admouissent, oppugnatione tamen, ad D. Perpetuæ cœnobium frustra tentata, re infecta, recessere. Meduli ForoCorneliani, Fauentiam ipsi quoque abierunt, cum Manfrediorum ædes, Acarisii, Lambertatiis è Bononia, ForoCornelio, & Bagnacaualdo, prædia dedissent. Gulielmus Pacius è Valle Arni, miles inclytus bello, Lambertatianis copiis præficitur. Foroliuianas ductabat Guido Montis Feltrii Comes: Hieremianis, Malatesta Ariminensis, Dux præerat: neq. iam è Flaminia

solum, sed è Tuscia, Galliaq. Cisalpina multi, Hieremianos iuuabant auxilio, qui denuò Fauentiam aggressi; cum Gulielmus ad obsidendum Solarolum, cum militum robore, abesset, quamquam Fauentinos sese in uia illis obiicientes, reiecerant; aduenientibus tamen Rauennatibus, ac Foroliuianis, tamdiu, strenue repugnatum est, dum; accurrente cum exercitu Gulielmo; Mala testa, Hieremianiq. in fugam acti sunt: multi desiderati; in quibus Vgulinus Thebaldus, Iacobinusq Beccatellus, & Rodulfus Pacius fuerunt: plures capti. Alberghettus Manfredus, equorum obtritus pedibus, Forumq. Cornelii adductus, postquam diu iacuit, excessit è uita. Eodem hoc anno, Rauennatis Ecclesiæ Chorus, quo etiam conuenerant cucullatorum omnium Rauennatium Præfecti, Aldreuandinum Archidiaconum, Drudum Præpositum, & Ioannem D. Ioannis Euangelistæ Abbatem, ad Concilium, Lugdunum, mittunt, qui mandata Patrum, & præscriptas sibi a Pontifice leges acciperent: Huius autem profectionis, ea etiam fuit causa, quòd ab Philippi Archiepiscopi interitu, non parua fuit inter sacratos uiros dissensio, qui pro Archiepiscopo deligendo in Vrsianam ædem conuenerant. Alii enim, Guillelmo Trauersaria, & Guidone Polentano maiore, Alberici filio, rem iuuantibus; Perceuallum Lauanium: alii Archidiaconum Bononiensem sublegerant. Vtrisque autem coram Gregorio Pont. Max. pro electionis confirmatione disceptantibus, neque satis conuenientibus, uisum tandem illis est, rem omnem ad eiusdem arbitrium Pontificis conferri. Itaque Gregorius, utrum Archiepiscopum confirmasset, maxima odii semina intelligens in alterius animum insinuari, vtrumque reiiciens, in eo Concilio; quo & Palæologus Cæsar Byzantius cum magno exercitu profectus, tertiadecima uice, in sententiam Romanæ Ecclesiæ, Græcos toties deficientes protraxit, Bonifacium ex D. Dominici familia, Lauaniæ gentis religiosum uirum, & disertissimum, quem ad Philippum Francorum Regem, D. Ludouici filium, oratorem miserat, Archiepiscopum Rauennatibus, in demortui Fontanæ locum tribuit, litterisq. ad Parmensem, & Cymacliensem Episcopos, Bellicadri, pridie Non. Septembr. anno Pontificatus quarto scriptis, iussit, illi Archiepiscopatus possessionem dari. Quoniam uero implicatum erat aliquot difficultatibus id negocium, denuò

ANN. M. CCLXXV. XVIII. kal. Decembr. cum Mediolanum uenisset, per litteras Benedicto Anagnino mandauit, Canonico Parisiensi, sibiq. a sacris, ut in possessionem mitteret Archiepiscopatus, eiusque opidorum, Bonifacium. Postero anno sacrati uiri Rauennates, Peregrinum Plebis Archoadæ Canonicum, ab Canonicis Hadrianis, eius ciuitatis Episcopum electum, confirmarunt. Iacobo enim Hadriano Episcopo demortuo, Rauennatis Ecclesiæ chorus; cum adhuc Bonifacius Archiepiscopus non esset; facultatem eligendi Episcopi, Martino Archipresbytero, & Gregorio Canonico Hadrianæ Ecclesiæ, dederat. Tumultibus, omnia, hic annus, in Flaminia impleuit: VII. Id. Iunii Hieremiani, qui Bononiæ tum florebant, cum Foro Cornelianis ciuibus, & exulibus Fauentinis, fœderatorumque Galliæ Cisalpinæ, & Tusciæ auxiliis, castra locant ad pontem Sancti Proculi: unde postquam omnia late populati sunt, opidum Taibanum oppugnant: uerum; iis, qui erant in præsidio strenuè repugnantibus, plerisque eorum uulneratis, interfectisque in castra redierunt, cum eo die; fuit is tertio Id. Iun. Guillelmus

lelmus copiarum Lambertatiarum, qui Fauentiæ commorabantur, Dux, & Maghinardus è Sosenana Fauentiæ Prætor, porta ForoCorneliana, cum copiis, egressi, instructa egregiè acie, sese hostibus ostentassent. Contra, Hieremiani & ipsi postridie eius diei, educta è castris acie, pro uallo steterunt, mox usque ad D. Prosperi cœnobium, omnibus quæ inuenerant, direptis, ac uastatis, procurrerunt. Itaque cum Lambertatiorum, & Reipubl. Fauentinæ legati, Forliuium profecti, etiam atque etiam sociorum auxilia postularent, eò se recepere Rauennates exules, Idibusq. Iun. unà cum Guidone Comite Montis Feltris, Lambertatiæ factionis in omni Flaminia generali copiarum Præfecto, Guidone nouello, Manfredo eius filio:& Comitibus Bandino Tancredo, Rogerio, & Tigrino filiis Guidonis, Mutilianæ Comitis, exulibusq. Ariminensibus, ac Cæsenatibus Fauentiam abiere: Inde tum porta Rauennati, tum ForoCorneliana egressi, cum per itinera deuia ad Hieremianos peruenissent, consertis manibus, prœlio admodum secundo usi sunt: cum maior eius uictoriæ gloria, penes Lambertum,& Guidonem Polentanos,Franciſchinum, Vitalem, & Vbaldum Saxos, ciues Rauennates, extaret. Occubuere autem eo prœlio, extra eos, qui Senio amne demersi sunt, ex Hieremianis supra tria millia, in quibus Nicolaus Bazalerius, Rigutius Galutius, Thomasinus Ariostus, Vgolinus Zambonus, Nicolaus Tencararius, Sopranus Stupa, Lambertinus Pacius,Vgonettus Garisendus,Guillelmus Malauolta, Albertus Sala, & Bartholomæus Basacomatra eminebant; confestim autem uictor exercitus, in Bononiensem agrum profectus, uineas, arboresq. incidit,domos,ac segetes combussit,Rheni amnis septa reuulsit, & rediens,opidum S. Petri igne cremauit. Tum Foroliuiani cum Guidone Montis Feltrii Comite, Lambertatiisq. ac Fauentinis militibus, tertio kal. Iul. progressi Ceruiam, eam vrbem, Bononiensibus pulsis, occupant,quam antea anno; M CC LIII. ipsi Bononienses, diu obsessam,de Venetorũ manibus abstraxerant: tertioq. post die, arcem etiam Imperatoris,ea in vrbe,expugnant,sic ut segete,uino, instrumentis bellicis relictis, iis, qui in præsidio erant,militibus,abire incolumibus liceret. Riuersanum in opidum, tribus millibus passuum Cæsena procul, copias duxere, ibiq. Malatesta, qui erat Cæsenæ, & opidi subsidio, cum aliis Cæsenatibus accurrerat, in fugam actus, rediit Cæsenam,Galeottus Lambertinus Bononiensis, Cæsenæ Prætor, & Rodulfinus Ganazesius, quem alii Galigesem scribunt, in arcem opidi fugientes, capta paulo post arce, Forliuium V I I. Id. Septembr. captiui, cum aliis uiginti tribus, adducuntur: reliqui liberi dimissi: Quamobrem imperata Foroliuianorum facere Cæsenates promiserunt; designaruntque grati animi ergo, Prætores Foroliuianos, duos, Theodericum Ordelafum, & Arguliosum Arguliosium: tumque in patriam restituti Raules Mazolinus, & Rainutius Pocaterra Cæsenates exules. In hac insigni rerum perturbatione, Guido Polentanus Lamberti filius, cui minori cognomentum erat, ut a maiore, qui tunc etiam uiuebat, Alberici filio, internosceretur, subsidio equitum, qui sibi missi a Ioanne Malatesta, cognomento, Claudo, Arimino fuerant, aduersariis ciuibus, Trauersariis præsertim, seditione facta, pulsis, Rauenna potitus est.Inter eius aduersarios præstabant quoq.Comites,in quibus Rogerius gloria pacis,ac belli clarissimus habebatur: isq. Rauenna eiectus in exercitu Foroliuianorum, cuius erat

Imperator Guido Feretranus, uti diximus, summa rei bellicæ uirtute militauit: eiusq. maximè consilio Foroliuiana Respubl. quæ ut gratum faceret Fauentinis, Tiberianos oppugnabat, extrui opidum Cotignolam iussit, anno M. CCLXXVI. Inde enim & Fauentino agro munitionem, & Tiberianis; hos enim Bagnacauallenses esse putant; incommodum accedere uidebatur. Quoniam autem de Polentanis incedit sermo, ipsisq. augere uires, minuentibus indies, illas, Trauersariis, nunc cœperunt, illud non est omittendum; aliquos non deesse, qui horum familiam è Germania originem duxisse putent: ea forte coniectura ducti, quòd omnes Reguli, qui in Italia iis temporibus florebant, maximam partem inde profecti dicantur. Malatestæ, Onari, seu Romani; ex quibus Ezzelinus fuit; Gonzagæ, Carrarii, Scaligeri, Guidi, Feretrani, compluresq. præterea. Verum ii omnes illustri initio aduentum in Italiam suum, non absque honorificis prouinciis, significarunt, quod Polentanis haud contigit, qui exiguis uiribus paulatim crescentibus, tandem vrbis Rauennæ dominatum arripuere. Itaque sum in eorum sententia, qui dicunt, Polentanos, ex opido Polenta, quod Rauenna haud procul, ad Apenninum, iuxta Britonorium, abest, initium traxisse, eosq. non opidulum ipsum ædificasse, ut plerique opinantur, sed incolas fuisse, & tandem diuites factos, illud emisse. Ex his, Guidonem quendam seniorem, cuius antiquior apud nos recensetur memoria, auctorem fuisse legimus, a quo Lambertus, Hieremias, & Albericus orti sunt, omnes obscuri nominis, & intra limites priuati ciuis inclusi, quemadmodum & Hieronymus, ac Gualfredus item Polentani: qui quo gradu affinitatis superiores illos attigerint, penes me incertum est. Lamberto, & Alberico fratribus, filium cuique fuisse, Guidonem nomine, reperio, Albericiq. filium, Guidonem maiorem cognomento Ritium, aliquot opidulorum, Ciuoriiq. potissimum dominum, qui & opidum Polentam vnà cum reliquis Polentanis emphyteutico iure, ab D. Ioannis Euangelistæ Rauennatis Abbate acceperit: Lamberti verò, Guidonem minorem vocatum: qui tametsi per aliquod tempus priuatus uixerit ciuis, & vnà cum Lamberto patre Archiepiscopi Rauennatis Procurator, & Vicecomes fuerit, Rauenna tamen, uti supra docuimus, potitus est. Quattuor habuit filios, Bernardinum, Lambertum, Hostasium, & Banninum, qui Polentanam familiam plurimum illustrarunt: in quibus ut felix fuit, ita aduersam in Francisca filia condicionem expertus est. Bonifacii Rauennatis Archiepiscopi virtus hoc maximè tempore emicuit, qui Prouinciæ suæ Rauennatis populos, magno æternæ salutis animorum damno, inter se acerbè dissidentes, conciliare conatus, magnum prudentiæ, agendarumq. rerum peritiæ specimen dedit. Quamobrem arbiter omnium ferè dissidiorum, quæ publicè hoc tempore in Prouincia vigebant, constitutus est: coactoq. ob id hoc eodem anno MCCLXXVI. pridie Non. Ianuar. Arimini Senatu, ab Hermanno Sentinate, eius urbis Prætore, ac Præfecto, Berlingerius Ariminensis ciuis, ea de causa est procurator factus, ut apud Archiepiscopum omnia polliceretur, ac sponderet, quæ polliceri, quæq. spondere possent, ipsa Ariminensis ciuitas, suo nomine, atque item Malatestæ è Veruculo, & Pauli eius filii, exulumq. opidi S. Marini, Dominorum è Plega, S. Agathæ, Cesenæ, Ceruiæ, Foripompilii, Fauentiæ, Imeldulæ, Castrinoui, Britonorii,

ANN. M. CCLXXVI.

tonorii, omnium denique amicorum, asseclarum, studiosorum, Reipubl. Ariminensis, ac Malatestæ, de pace, cum procuratoribus ciuitatis Foroliuii, Cæsenæ, Foripompilii, Fauentiæ, Ceruiæ, Britonorii, eorumq. amicorum, asseclarum, studiosorum, & cum Guidone Montis Feltrii Comite, Ioanneq. Malatesta Ramberti filio, eorum nomine, atq. Ariminensium exulum; nomine etiam opidanorum S. Marini, S. Agathæ, & Feretrani Comitatus; adhæc cum Honesto Rauennate, eius nomine, atq. exulum Rauennatium: sic ut ad Bonifacium Archiepiscopum; ius, arbitriumq. omne captiuorum, iacturarũ, mulctæ, obsidum, homicidiorum, induciarum ac pacis deferretur: Quod idẽ Rauennæ septimo kal. Febr. factum est a Rambaldo Rambaldio, & Vitale Buccolo, ciuitatis Rauennæ Consulibus, ac Rectoribus, omnium Senatorum sententia, qui tunc frequentes conuenerant in Senatum. Eodem mense Petrus Tarentasiensis Pont. Max. renunciatus, Innocentii Quinti accepit nomen: & cum adhuc possessionem Archiepiscopatus Rauennatis liberam accipere Bonifacius non potuisset, quòd Gregorio Pont. mortuo, Perceuallus, & Archidiaconus Bononiensis, electionis iura repetentes, sese illi obiecissent, aliquidq. omnino effecturi aduersus eum uidebantur, Innocentius, cum rei merito, tum societate eiusdem ordinis; nam & ipse ex D. Dominici familia cucullatus fuerat; impulsus, efficacibus ad eosdem Parmensium, & Cymacliensium Episcopos datis litteris, mitti Bonifacium in Archiepiscopatus possessionem, omni sublata contentione, mandauit. Quod & factum est. Cum autem maxima impendia Archiepiscopatus, ob Philippum Fontanam ab Ezzelino redimendum facta, multaq. ob inimicitias a Philippo pro Ecclesia Romana susceptas, Rauennatis Archiepiscopatus opida funditus diruta fuissent, Pótifex, ut aliqua ex parte tot damna resarcirentur, D. Mariæ templum Rustillanum, siue ab Turri; quod in Foroliuiensi diœcesi est; unà cum eiusdem uectigalibus, ac fructibus, per annos decem, Bonifacio Archiepiscopo dari iussit: quibus elapsis, ad Pomposianum Abbatem, quem spectat, rediret. Aliquot legibus hoc tempore, Bonifacius, a Vicecomite suo latis, conformauit, montis Columbi incolas: erant autem illius Vicecomites, in Foropompiliana Diœcesi, Guido, & Aginulfus è Romena, Comites in Tuscia Palatini, qui in iis tabulis, insigni admodum, ut illis temporibus, titulo, illustres Domini appellantur. Ceterum, ut maiore adhuc beneficio, Innocentius, Bonifacium afficeret, has dedit ad eum litteras. *Innocentius Episcopus, seruus seruorum Dei, Venerabili fratri B. Archiepiscopo Rauen. salutem, & Apostolicam benedictionem. Tuã uolentes honorare personam, & per honorem tibi exhibitum, alijs prouidere, ut omnia beneficia Ecclesiastica tua Prouincia, qua tanto tempore iam uacarunt, quòd eorũ collatio, secundum Lateranensis statuta Concilij, est ad sedem Apostolicam legitimè deuoluta, conferendi personis idoneis: cum tibi, sicut asseris, in Prouincia ipsa, nulla quasi beneficia, qua ad tuam collationem pertineant, haberentur, auctoritate præsentium concedimus facultatem. Dat. Laterani VII. Kal. Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.* Quarto autem kal. Sextil. Bonifacium, qui in omnibus huius tẽporis tabulis, Apostolicæ sedis Legatus appellatur, Senogalliæ fuisse reperio. Rauennæ tamen fuit, V. kal. Septembr. quo die scripsit ad Franciscum è Lauania, Canonicum Furnensem, ut conueniret Prætorem, Præfectum, Antianos; utor eorum uocabulis; & sapientes Reipubl. Foroliuianæ, quorum cõ-

filio ipsa ciuitas regebatur, & luberet eos a uexandis Ecclesiæ Rauennatis oppidanis, Foropompilianæ Diœcesis desistere, & ab exigendis mulctis, quas occasione exercitus Glazoli hominibus Tudurani, Bagnoli, Quillani, Vallispondi, Fossæ, Molendini ueteris, & Montis Abbatis dixerant: alioqui in eos ex iure ageretur. Hæc cum Franciscus, tertio kal. ad Senatum mane retulisset, addidissetq. Bonifacium Archiepiscopum noluisse, ut in expeditionem aduersus Glazolum, Bagnacauallum, & ForumCornelii, cum ipsis Foroliuianis proficiscerentur, paratumq. esse apud quos uellent iudices, respondere, si quid iuris Foriliuiani illis in opidis sibi esse affirmarent, uesperi eadem retulit Ioanni Malatestæ Prætori, Superbo Arguliosò, Aliotto Pipino, & aliis, cum iniuriis quotidie adderentur iniuriæ. Verum iis parum proficientibus, Bonifacius execrationis in eos sententiam, Rauennæ kal. Septembr. explicuit, ciuitatiq. & suburbiis, ad quartum lapidem, interdixit sacris; per litterasq. mandauit Damiano Primicerio Foroliuiano, animaduersionis Ecclesiasticæ denunciatione, ne sacri campani æris sono vteretur, neque popularium sepulturæ sacrati uiri interessent, neu loco sacro tumulo eos componerent. Eodem hoc anno, ex Rauennatibus quadringenti opem Hieremianis, qui tum Bononiæ dominabantur, tulere: qui coacto etiam ex Mutinensibus, Regiensibusq. subsidio, aduersus Foroliuianos castra mouerant, in spem adducti, fore, ut ea vrbe per aliquot ciuium factionem, potirentur. Fuere ii Paganinus Arguliosus, & Guillelmus Ordelafus, Foroliuienses ciues, qui cum in ciuitate, gratia plurimum & factione valerent, iis nequaquã contenti, ut est impotens regnandi libido, arripere etiam dominatum tentarunt. Itaq. tumultu excitato, & ut populares deterrerent, inclamantes, Prætorium, propè maximum vrbis templum, incẽdunt: nihil omnino intentatum, pro re sua, proq. victoria, relinquunt. Verum postquam diu frustra maiorem tumultus molem, &, quæ in his accidere sæpe solet, licentiam expectassent, & multa agitantibus, nihil procedit, acerbè inimicis minitantes, sibi sociisq. diffisi, ex vrbe se, perinde quasi ab ea defecissent, Florentiam proripiunt. Ibi cum Guelfis Florentinis, cumq. Hieremianis Bononiensibus tradendæ illis patriæ consilium ineunt. Sexcentos ciues Foroliuienses eam rem iuuaturos, sacramento pollicentur. Cum autem Bononienses, Legatis Florentiam missis, condicionem tandem, datis obsidibus, accepissent, Rauennates, uti supradiximus, accersunt. Florentinarum copiarum Guido Saluaticus, Rogerii è Douadula filius, & Bascheria Tosingus, Florentinus fuere ductores: quamobrem constituto die, qua Bononienses, Rauennatesq. in Fauentinum agrum irrumperent, ut abducerent Fauentinos ab ferenda Foroliuianis ope, Florentini sese ex Alpibus IIII. Non. Octobris demittentes, opida Foroliuiensium, ad Apennini radices, pleraq. occupant, Rainerioq. Calbulo, Lucio Valbona, & Regulis Pertesetæ, Foroliuiensibus ciuibus, ex vrbe abeuntibus, remq. iuuantibus, Ciuitellæ suburbium, & Planettum capiunt, & optimo præsidio firmant. Ceterum cum ad Valbonam, Idibus Nouembr. progressi, Valdoppium, Valcapram, Montem veterem rochorum occupassent, Guido Montisfeltrii Comes, Foriliuii Præfectus, fœderatiq. exercitus Imperator, ne malum serpere latius, cum Guidone Nouello, & Lambertatiis, ac Fauentinis, ceteraq. militari multitudine, quæ Foriliuii erat, egreditur vrbe, ad suburbium Ciuitellæ castra admouet, & inita pugna,

gna, XVIII. kal. Decembr. tandem recipit, captis ibidem Paganino, & Guglielmo, Francischinoq. Paganini filio, qui fuerant tanti facinoris auctores, multisq. præterea ex coniuratis: cum & in prœlio plures cecidissent, in quibus Henricus, Lucii Valbonæ filius fuit. His Guido Saluaticus acceptis, traiectis ipse alpibus, Florentiam, Bononienses, ac Rauennates, domum quisq. suam rediere. Guglielmo, Paganinoq. eius filio, Cæsenæ, in turri Imperatoris, ceruicibus abscissum caput. Haud ita diu post, eodem mense, Guido Polentanus, cum asseclis suis, Fauentiam, a Tibaldello Zambrasio, qui eius principatum ciuitatis, una cum reliquis Acarisianæ, Lambertatiæq. factionis proceribus, gerebat, porta, quæ ForumCornelii respicit, patefacta, inalbescente uix adhuc cælo, introductus est, cum Hieremianorum, qui tum etiam introducti sunt, partes iuuaret, essentque illi socii Fantolinus, & Tinus, Vgolini Fantolini filii, Catanei è Saxatello, Bernardinus Cunii Comes, Albericus, & Manfredus Manfredii, & Nordilii ForoCorneliani, horumq. satellites: magna tum est cædes facta, traditi in carcerem multi: Acarisii, quiq. Lambertatiam factionem fouebant, omnes, dum nihil hostile tunc temporis a Tibaldello eorum factionis principe metuerent, fuga uix elapsi: pleriq. armati, alii inermes, multi seminudi, Forumliuii abiere, direptæ domus, neq. religiosis locis, quò plures conuenerant, temperatum. Bonifacius Archiepiscopus Rauennas cum Albertinum, & Guglielmum Fontanos, exules Ferrarienses, induxisset, Argêtam, aduersus Obizonem Marchionem Estensem bellum, aciemq. struxit: sed cum aliquandiu diuersis esset; tumultuariisq. prœliis, ac excursionibus, certatum, tandem proximo anno VII. Id. Mai, pax conuenit, de qua in tabulis ipsis hæc verba leguntur. *Ad honorem S. matris Ecclesiæ, & Domini summi Pontificis, & ad honorem Domini Caroli Excellentissimi Regis Siciliæ, & ad honorem, ac bonum statum, & quietem venerabilis patris Fratris Bonifacij Archiepiscopi, eiusq. Ecclesiæ Rauennæ, ac magnifici uiri Domini Opizonis, Marchionis Estensis Anconæ, & domini ciuitatis Ferrariæ, & omnium amicorum & fidelium S. Romanæ Ecclesiæ, Albertus de Thebaldis de Lugo, Iudex, procurator Ven. patris, fratris Bonifacij Archiepiscopi, & Pax notarius de Bonamicis, ciuis Ferrariæ, Syndicus Potestatis, Consilij, & Communis Ferrariæ, & procurator præfati magnifici uiri D. Opizonis, secundum formam pacis, & concordiæ nunciatæ per Fratrem Stephanum de Arsinigo ordinis Cisterciensis, & Gratiadeum de Calatiano de Brixia, & Thadæum de Florentia, iudices, Consiliarios, & ambaxatores præfati Regis, in præsentia, & cum uoluntate ambaxatorum Bononiæ, Mutinæ, ac Regij, & nobilium uirorum Iacobi Rangoni, & Manuelis de Flisco, Comitis de Lauania, ita conuenerunt. In primis, Syndicus Ferrariensis, osculo pacis interueniente, perpetuam, & sinceram pacem promittit, & quòd de cetero non se offendet aliquo modo: & Albertus Syndicus Archiepiscopi promittit se non tenere publicè, uel priuatim in terris Archiepiscopi, seu Ecclesiæ Rauennæ, inimicos, seu nuncios inimicorum Marchionis, uel Ferrariensium.* Hæc ibi. Cum autem de Archiepiscopi, & Ecclesiæ Rauennatis hostibus, Opizonis Estensis procurator eadem esset pollicitus, recepissetq. se opidum Cauallum, & reliqua, libere Archiepiscopo, Opizonis, ac Reipubl. Ferrariensis nomine, restituturum, Nicolaus Zouenzonus, & Iacobus Baldoini, iudices, quos de Senatus sententia Aldigerius è Sanaza Prætor, & Garsendonius Lamisinus, Præfectus, Bononienses, Legatos miserant, Reipubl. Bononiensis nomine, pro-

ANN. M. CCLXXVII.

misc-

miserunt, adiecta decem millium marcharum argenti mulcta, Bonifacium Archiepiscopum, eiusq. asseclas, pacem illis condicionibus factam, seruaturos. Decreuerat enim Pontifex, ad quē Bonifacius,& sacrati uiri Rauennates per Opizonem è Lauania, canonicum S. Martini Turonensis, procuratorem suū, arbitrium huius disceptationis integrum reiecerant, uti pax omninò conueniret, & re omni cum Carolo Rege tractata, eos iudices, uiros grauissimos, negocio præfecerant. Misit etiam Bonifacius; cum in castro ueteri esset, IIII. Id. Maii adessentq. Rolandus Lupus Canonicus Parmensis, Albertus Thebaldus Lugiensis, iudex, Petrus Toxicus è portu maiori; Iacobinum Balisteriū, Argentanum, Gulielmi filium, internuncium, qui a Prætoribus, Præfectis; & Senatu Cremonæ, Parmæ, Regii, & Mutinæ, peteret, eadem Iacobino ipsi, promitti per procuratores suos, quæ Bononienses promiserant. Mox ab Opizone Marchiones Estensi, septem millia librarum monetæ Bononiensis postulauit, ob fructus ex Argenta, antequam pacem fecissent, ab eo acceptos. Opizo cum aditum, Fontanorum excursionibus facilem, quo penetrari posset in Ferrariense, nouisset, agrum Ferrariensem, ab Argentano diuisit, a Pado ad Paludes. inter Argentam, Consandolumq. ducta fossa. Interea cum Bonifacius Archiepiscopus Bononiensium partes foueret, quod ipsi ad recuperanda aliquot Ecclesiæ Rauennatis opida subsidio uenissent, iurisdictionem omnem, auctoritatem, præsidium, quæ Archiepiscopis Rauennatibus, ipsiq. præsertim erant, in opido Cauallo, eis per duos annos tribuit. Eodem hoc anno V. kal. Iun. Guido Comes Lauaniæ, Rauennæ Prætor, ut petenti Bonifacio satisfaceret, conuocato Senatu, retulit, ut quando ipse Archiepiscopus in animo habeat Rauennæ in posterum commorari, sibiq. ob id necesse sit; multum segetis moli, placeret, licere ipsi Archiepiscopo construere molam unam frumentariam, in Reipubl. Rauennatis aquis,& septa in aliquo flumine facere, dum nulla tamen destrueretur mola Rauennatis Reipubl. aut priuati cuiusquam ciuis: Senatus frequens id, ut faceret, magna uoluntate dedit, tam Rauennæ, quam extra vrbem, sibi, successoribusq. suis, eo tamen, ut eam dare, donareve molam Archiepiscopus cuiquam ne posset, sed ipsius, ac successorum, Rauennatisq. Ecclesiæ perpetuò esset. Inuisens deinde Bonifacius Archiepiscopatui subiectas ciuitates, cum Parmenses cucullati, cognomento Humiliati, qui ad caput pontis incolebant, parere illi perinde ac subiecti,& tributa moderata; procurationes appellabant; soluere, superbe negassent; cum tamen ceteræ religiosæ, sacræq. domus eadem in vrbe ad nutum fuissent paratæ, Bonifacius tandem, cum esset in Episcopio Parmensi, spectantibus Michilino Rauennate Archidiacono, Gerardo Cornazano Canonico Tornacensi, tertio kal. Aug. eis aqua, & igni, sacrisq. interdixit, eadem animaduersione usus est, cū ciuitatem & diœcesim uisitaret, in Benedictum Priorem Præfectum, & fratres de Columbario, diœcesis Mutinensis, ordinis cœnobii de Macola, ipsum Archiepiscopum accipere, & eadem tributa soluere recusantes: cum esset in diœcesi Mutinensi, apud Plebem S. Mariæ de Rocca, adessetq. Franciscus è Lauania Canonicus Furnensis,& alii. Tulit etiam in Peregrinum Canonicum plebis Arquadæ diœcesis, Episcopum Hadrianum a sacratorum uirorum eius vrbis conuentu, designatum, confirmatumq. a Rauennatibus, uti supra docuimus, sententiam, quòd deficeretur sacris ordinibus; neq.

neq. confirmatus ritè esse. Hæc a Bonifacio Archiepiscopo, pro tuendis Ecclesiæ suæ iuribus præclarè acta, nobili facinore, & ciuitati admodum salubri ipse præuenerat, pace ciuium, iamdiu inter se diffidentium, optata potius, quàm sperata. Quoniam verò omni tractationi æquus arbiter, cum esset Pontificius etiam Legatus, a Natali Reipubl. Rauennatis, Tiberto autem Cipresso Reipubl. Rauennatium ciuium vrbe pulsorum; quos exititios, & extrinsecos appellabant; procuratoribus electus, præfuerat, ea potissimum condicione hanc fieri pacem uoluit, ut resarcirentur aliqua ex parte damnata, quæ illa fuerant, sanxitq. ut Respubl. Rauennas, molas frumentarias suas, quæ non essent obligatæ aliis, nonnullaq. prætereà, illis traderentur, qui potissimum iacturam, dirutis domibus, fenserant: quòd si quam Veneti pecuniam dedissent, ex ea, quam soluere quotannis Rauennatibus tenentur, interea dum satisfactum iis non fuerit, ea ad hos usus adhiberetur, si tamen prius iis militibus, qui in vrbis præsidio erant, & ad quietem ciuitatis tuendam hic habebãtur, stipendium esset solutũ. In eorum albo, quibus hæc facta restitutio est, qui multi numerantur, hi maximè præstant, Vitalis, & Vbaldus Saxi, Guido Paganellus, Ioannes ab Ruuere; Petrus Dusdeus. Hoc etiam anno, Ioanne Vigesimo primo Pont. Max. mortuo, qui Innocentio V. & Hadriano item quinto successerat, in eius locum Ioannes Caietanus Vrsinus, Nicolai Tertii sumpto nomine, suffectus est. Postero, cum Gulielmo Episcopo Regiensi uita functo, sacrati uiri Regienses, in Episcopo designando, minime conuenissent; ANN. M. CCLXXVIII. Thedisiumq. alii Fliscum S. Martini Turonensis Canonicum, alii Franciscũ Folianum, eiusdem Regiensis Ecclesiæ item Canonicum delegissent, eaq. omnia detulissent ad Rauennatem Archiepiscopum, Metropolitanum suum, cũ suum quisq. altero reiecto, confirmari postularet, iamq. in ipsa Rauennatis Archiepiscopatus curia processisset disceptatio, essetq. lis contestata, Archiepiscopus, cum profectionem in longinqua loca pararet, Andreæ Archidiacono Foroliuiensi, Vicario suo causam mandauit: in qua cum esset etiam aliquantum progressum, Thedisius, per Sorlionem Fliscum procuratorem suum, ad Nicolaum Pont. Max. prouocauit: Pontifex, & Iacobum S. Mariæ in uia lata Diaconum Cardinalem illi quæstioni præfecit, & litteris suis Reate, IIII. Non. Augusti, Pontificatus sui anno primo datis, mandauit Andreæ, Vicario, ut quæcumq. ad eam causam facerent, scripta, actaq. ad se mitteret. Per idem tempus Thomas Folianus, Trauersariæ maritus, Guillelmi Trauersarii, qui tum Rauenna exulabat, filiæ, & Matthæus Folianus frater, possessionem fossæ pudulæ, & Longastrini, qui est ad Padum uicus, perinde ac eorum bonorum hæredes, acceperunt: Constabat enim ex tabulis publicis, triginta iam annis, eam Trauersarios regionem tenuisse. Guido Polentanus, Alberici filius, quòd domum occuparet, D. Apollinaris noui, Rauennæ, in regione; guaitam appellant; D. Michaelis, Nicolai Pont. Max. iussu, piorum communione amotus est, tertio Id. Septembr. Pontifex per internuncios suos, hoc anno, in Flaminiam missos, iussit, Rauennam, ceterasq. ciuitates, atq. adeo Bononiam, ad Romanam aulam procuratores, tam eorum qui in ciuitatibus cõmorarentur, quàm qui exularent, nomine, mitti, qui controuersias ipsorum ad Pontificem deferrent, & compromitterent: Quod & fecerunt. Vbi autem Procuratores ad summum Pontificem adierè, qui tum erat Viterbii, omni ne-

gocio, non absq. multiplici, contentione, apud Matthæum Rubeum Cardina lem, ipsius nomine Pontificis, tractato, tandem res omnis, compromisso interposito, ad summum Pontificem delata est. Postulauit præterea Nicolaus Pontifex, uoluitq.& internuncios hac de re suos legauit in Flaminiam,ut a singulis huius Prouinciæ ciuitatibus, alii procuratores destinarentur, qui præstarent debitum Pontifici obsequium, sanctéq. affirmarent,Rauennam, ceterasq. huius Prouinciæ ciuitates, ac Bononiam, ad Romanam Ecclesiam spectare, illius iuris esse, eiusq. iurisdictioni subiectas. Quod procuratores fecerunt; ipsiq. Pontificii internuncii, ad singulas vrbes profecti, quæ a procuratoribus acta fuerant, rata haberi a Republ. harum ciuitatum, sacramentoq. a quarto decimo ad septuagesimum ætatis annum, fidem summo Pontifici, Romanæq. Ecclesiæ obstringi curarunt. Qui hac de causa in Flaminiam postremum uenerunt internuncii, & rem confecerunt fuere Guillelmus Durantis, Canonicus Narbonensis,& Pontifici a sacris faciendis, Ioannes Viterbiensis,&Laurentius Tudertinus, è familia Dominicana fratres. Nam cum antea Gifredus Ecclesiæ S. Audemari Decanus,Pontifici item a sacris,& ipsius internuncius, idem Rauennam postulatum uenisset,respondentibus Non.Iul.Bonifacio SamaritanoPrætore,& sapientum Rauennatum consilio,testantibusque,se,Rem publicamq.Rauennatem paratos esse,ad obsequium Pontifici,& Romanæ Ecclesiæ præstandum, uti suis Pontifex litteris, ipseq. Gifredus mandabant; ea tamen condicione, ut quæ iura,ac priuilegia,quasq. prærogatiuas,immunitates, dignitates ad eam diem Ecclesia Rauennas, & ciuitas iam diu habuissent, ea integra conseruarentur, dixerat Gifredus, opponere in tabulis condiciones, quæ forte nequaquam Pontifici placerent, minime decere: quando ipse Nicolaus summus Pontifex, eo perpetuò mense fuisset, ut nemini præiudiciũ fuerit,neque illum Rauẽnatis Ecclesiæ,aut ciuitatis iuribus obesse quidquam uelle.Hæc cum essent in palatio Mercurii; ita n.in iis tabulis dicitur; Archiepiscopatus Rauennatis, præsentibus potissimum Vgulino Præposito,& aliis Canonicis, acta, septimo post die, a Senatu Rauennati procurator factus est Petrus, Pauli scribæ filius, qui a Nicolao Pontifice probari, confirmarique omnia priuilegia, immunitatesq. peteret,quibus Respubl.Rauennas Imperii tempore iam diu fuisset usa; & in iis,eligendi ius, habendique Prætoris, vectigalium accipiendorum,ac portoriorum: eorum puniendorum, qui in Rauennati ditione maleficia perpetrassent: neque plus præstarent, quàm Imperii tempore præstitissent. Idem de priuilegiis Archiepiscopi, Ecclesiæq. Rauennatis haberetur. Vt verò pacem inter Flaminios Nicolaus faceret, quam eius arbitratu componendam iam decreuerant, ita uti supra dictum est,Bertoldum nepotem suum, seu,ut ait Ricobaldus, Germanum,in Prouinciam cum imperio misit. Is cum Ariminum,mense Octobri uenisset, arcem urbis recepit, Prætoremq. dedit. Mox Cæsenam profectus idem fecit, sed morbo oppressus, eoq. diuturno,Gentilem filium Roma acciuit; qui Foroliuii; magna licet,insigniq. Romanorum ciuium manu stipatus; haud satis benignè exceptus, uix Prætorem, Præfectumq. qui præerant,a gubernaculis deiicere,& nouos dare potuit. Maiore plausu Fauentiam ingressus est,sub quadrata aurea umbella, arcisq. & vrbis, eiusq. uectigalium possessionem accepit: eodem paulò post se contulit Latinus Cardinalis,Romanus,Pontificius Legatus,ipsaq.Fauentina Respubl.

ut

ut Latino,ac Gentili satisfaceret,creauit Prætorem suum,Stephanum Ioannis Iordani,proconsulem Romanum,qui kal. Nouembr. magistratum iniit. Foro Cornelii & Bononiæ acta eadem sunt: quamquam Bononiæ; quòd Hieremiani in ciuitate principes, pacem facere cũ Lambertatiis, & ciuitatis dominatũ, Præturamq Latino,ac Gentili tradere abnuerent,diutius sunt commorati.Itaque Gentilis captiuos omnes, atq. obsides Lambertatianos, qui Bononiæ habebantur,sibi assignari,eosq. ad ForumCornelii secum adduci iussit : inde Fauentiam profectus,Hieremianos captiuos,a Lambertatiis acceptos,eodem misit:Ceterũ cum ex Hieremianis pleriq. aufugissent,iussit Cæsenam omnes adduci : quò & ipse paulo post accessit,ad Bertoldum patrẽ, qui ex diuturno morbo collectis viribus,satis iam firma ualetudine vtebatur:indictoq.mense Decẽbri conuentu,quo Rauennatũ oratores,ceterarumq.Prouinciæ ciuitatum concurrere,leges promulgauit,quæ a Prouincialibus seruarentur. & quoniam Ariminenses,Archiepiscopo Rauennati subiunctos populos molestia afficiebant, ad eos scripsit,ut desisterent,& rationẽ haberent Rauennatis Archiepiscopi,*quem,* inquit, *Dominus noster summus Pontifex, tamquam honorabile membrũ Romanæ Ecclesiæ, specialiter diligit.* Harum litterarũ hic erat titulus. *Bertoldus de filijs Vrsi, sãctissimi patris D. Nicolai Papa III. nepos, totius Prouinciæ Romandiolæ, ciuitatis Bononiæ, comitatus Britonorij, & pertinentiarum eorumdem Comes, & generalis Rector.* Perlustrata deinde Bertoldus Prouincia,firmatisq.Forliuii,Fauentiæ,Forocornelii magistratibus,tractataq. inter ForoCornelianas factiones pace, acceptis utrinq.obsidibus,ineunte anno,qui fuit a partu Virginis septuagesimus nonus supra millesimũ ducentensimum,mense Ianuario,Medulos,qui Fauentiæ morabantur,ForoCornelii extorres,in patriam reduxit;profectus inde Rauennã; vrbem,uectigalia, portas,arcem, Pontificio nomine accepit : mox Fauentiam reuersus, Manfredos,qui exulabant,in patriam restituit,ab Acarisiis etiam hilariter acceptos: Quamobrem cum illuc Legatus quoq. se contulisset, kal. Februar. pax conuenit,pœna iis,qui eam non seruarent, decem millium marcharum argenti proposita. Postridie Epulum,Legatus, maximo apparatu,utriusq. factionis proceribus præbuit:vbi & Guido Comes Montefeltrius,& Thadæus Boncontis Comes,pluresq. præterea nobiles uiri interfuere. Ad Forũ Cornelii deinde itum est,quo & Bonifacius Archiepiscopus Rauennas venerat; ut præsens adesset cum pax,in frequẽti cõuentu,mẽse Augusto facta est,inter Lãbertatios,Hieremianosq. Aderat autem præter Bertoldum Prouinciæ Comitem,& Latinum Cardinalem Legatum, Archiepiscopus Barensis, Octauianus Bononiæ,Symbaldus Foricornelii Episcopi,& Galliatæ Abbas,in sacra omnes veste. Hanc autem pacẽ, uiri ex vtraq. factione quinquaginta fecere, tactisq. Diuinis Euangeliorum libris, iureiurando firmarunt perpetuam: pœna iis,qui contra facerent, decem millium marcharum adiecta. Tandem cum Rauennam venissent,eorum opera Guido Polentanus facile inter ciues primus, cum Trauersariis pacem fecit, quæ conuenit eò facilius, quòd subsidii parum a plerisq. propinquis poterat Trauersariis præsto esse: Per hos enim dies a Canossis vrbe RegioFoliani pelluntur, quibuscum, uti supra docuimus, affinitate iũgebantur Trauersarii.Itaq. Gulielmus Francisius dominus domusTrauersariorũ,Guido Polẽtanus cognomẽto Ritius,Alberici filius,Vincentius Honestus,& eorũ asseclæ Trauersariarum partiũ,Vitalis,& Vbaldus Saxi è parte Co-

ANN. M. CCLXXIX.

mitum, Rauennam, vnde exulabant, IIII. Id. Septembr. ingrediuntur. Eodem anno Latinus Cardinalis Legatus, Ostiensis, Veliternusque Episcopus Vrsianam ædem, ruinam minantem iuuare cupiens, litteris elegantissimis, doctissimisq. scriptis; erat enim eximius ex ordine Dominicano Theologus; certam pœnæ peccatis debitæ remissionem iis indulsit, qui omni criminum labe ritè expiati, in eam ædificationem aliquid contulissent. Ad hæc Ariminenses anathemate percussit, quòd occuparent Ecclesiæ Rauennatis opida, in eorum agro sita, neque moniti, citatiq. paruerant. Cymaclienses eodem hoc anno pridie Non. Iul. denuò fidem Rauennatibus sacramento obstrinxere, iuraruntque obsequium, & obedientiam se præstituros. Insequenti

ANN. M. CCLXXX. anno Bonifacius Archiepiscopus, suo, Ecclesiæ Rauennatis, ac successorum nomine, auctoritate sibi ab Imperatore concessa, si Respubl. Rauennas tentasset, permisit Ioanni, Girardino, Iacobo, & Agolanti, atq. aliis è societate Amanatorum, ipsiq. societati, ut monetam Rauennæ, certis, quæ conuenire visæ sunt legibus, in triennium excuderent: a Republ. Rauennate Prætorium, & pro Prætorio aream, quæ propè ædem Vrsianam, & D. Ioannis ad fontem erant XVI. kal. Maii. Martino Ghetio Reipubl procuratore tradente, dono accepit, cum adessent Bertoldus Prouinciæ Comes, ciuitatis Rauennatis Prætor, Guidoq. & Lambertus Polentani: paucisq. post diebus Concilium Prouinciale ForoCornelii habuit, suorum omnium Episcoporum, extra Octauianum Bononiensem, qui cum interesse non posset, procuratorẽ suum VI. Id. Maii Bonifacium è Loliano Canonicum Bononiensem, eò miserat. Cum autem controuersia hoc tempore, inter Corradum Thadæi Feretrani, Vrbinatisq. Comitis filium, & Constantiam Attonis Rauignani filiam esset, tam sponsaliorum, quam matrimonii inter ipsos causa, eius arbiter Bonifacius Archiepiscopus factus est. eaq. de re tabulæ publicæ ab Corrado confectæ in castris apud Forum Sempronii, vbi Picentum exercitus, Marchionis iussu. XIII. kal. Iun. consedebat. Eodem hoc anno Bartolinus, & Nicolaus Foliani, Vgolino nati, quæcumq. illis bona, ac iura domus Trauersariæ Rauennatis essent, Rauennæ, Argentæ, Ferrariæ, eorumq. locorum agris, ac omni Prouincia Flaminia, largiti sunt Bonifacio Foliano, Matthæi filio. Octobri mense Fr. Otholinus Prior Præfectus S. Georgii in Braida Veronensis designatus Hadrianæ Ecclesiæ Episcopus, cũ in agro Patauino esset, in cœnobio D. Mariæ ad Carceres, procuratorẽ suum Guidonem fecit, Hadrianum Canonicũ, qui confirmari a Bonifacio Archiepiscopo peteret, atq. impetraret. Vacabat tum Pontificium solium Nicolai Tertii interitu, qui cum XI. Kal. Septẽbr. obiisset, nullum adhuc habuerat successorẽ, sed neq. propter ingentes Romanorum ciuiũ dissensiones habuit, donec Gallis Cardinalibus conuenientibus, qui tũ Italis præstabant, Martinus Quartus, Viterbii, PõtifexMax. VIII. kal. Mart. renunciatus est: quo tẽpore terrarum orbis, Italiaq. præsertim, belli procellis agita-

ANN. MCCLXXXI. tus, nullibi quiescebat: nam Palæologus Byzantius Cæsar ab Romana Ecclesia desciuit, Siciliamq. occupaturus, cum Petro Aragonum Rege, classem instruebat: Philippus Galliæ Rex, Hispanias aggredi parabat: Romæ inter Vrsinos, & Annibales tumultus erat: Turriani, & Vicecomites in Gallia Cisalpina digladiabantur: sũptis Perusini armis, Fulginates inuaserant. In Sicilia adeò in Gallos dominãtes sæuitũ est, ut famosa illa Vesperarũ Siculorũ clades fuerit cõsecuta,

cum

cum neq. mulieribus pepercerint,Gallico semine grauidatis. Pisani,Genuensesq.de possessione Insulæ Corsicæ,quæ Cyrnus fuit priscis,contendebant: ipsaq.Flaminia,Foroliuiensiū potissimum ab EcclesiaRomana defectione,qui & Fauentinos secū abduxerant,magno perturbata motu est : Cum autem Forliuii in foro ad arma venissent,Guido Vrsellus,& Ioannes frater obtruncantur: Nomaius ex Nomaiorū familia è Fabrica, Franciscus Herculanus,Ludouicus Pōtirolus,Andreas,& Matthæus Ottorenghi fratres,in turrim fuga elapsi,con flagrarunt incēdio.Ceterū,ut quod in Fauentinos Guido Mōtefeltrii Comes, Foroliuiensis exercitus Imperator,fecerat,idem tentaret in Rauennates,XVI. kal.Iun. vnà cum Guglielmo Francisco domino domus Trauersariorum, ciue Rauennate, Foroliuii Prætore, coacto propè Rauennam ciuium, militumq. Foroliuianorum exercitu, coniunctisque copiis cum militibus, popularibusque Cæsenæ, Britonorii, Foropompilii, ac Ceruiæ, ingentem Rauennati agro vastationem intulit, omnibus latè segetibus, vitibusque, ac arboribus, ad ipsas usque portas vrbis, die, nocteq. cæsis : domibus etiam, dum postridie Forumliuii redirent, qua abibant,incensis. Quamquam verè Foroliuiani, Lambertatiæq. factionis proceres, qui Forliuii erant, Legatos ad Martinum Pontificem, Orbiri commorantem, & recuperationem Forliuii molientem, miserunt,a Pontifice tamen consequi nihil potuere, ac potius reiecti sunt,cum apud Pontificē, Hieremianorum Bononiensium Legati,& Bonifacius Archiepiscopus Rauennas, Thadæusq. nouellus Montisfeltrii Comes, Guidoni ob litem de bonis hæreditariis infensus, Rexq. ipse Carolus essent. Itaque Hieremianorum etiam legatorum opera, ad recuperandum Forliuium, Pontifex Ioannem Appiam, quem & nonnulli de Epa vocant, Gallum, Caroli Regis consiliarium, cum octingentis Gallici nominis equitibus, misit in Flaminiam. Bonifacius Archiepiscopus, ipse quoq. recuperandis Argentæ iuribus intentus, cum diu disceptasset de fructibus Argentæ, ac de iurisdictione in Portu maiori,eiusq. plebatu, necnon & Maderio, & ceteris Argentani comitatus iuribus, cum Opizone Marchione Estensi, & Republ. Ferrariensi, qui magnam fecisse impensam in illa tuenda loca, & præsidio firmanda aiebant, multaq.ab vtraq.parte illata damna, tandem assentiente Rauennati sacratorum virorum conuentu, Gerardum Episcopum Sabinensem, & Benedictum S. Nicolai in carcere Tulliano Diaconum Cardinalem omnis controuersiæ arbitrum delegit, quod & fecit Opizo: amboq. se haudquaquam ab eorum sententia recessuros,decem millium marcharum argenti mulcta,parti,arbitrii sententiam seruanti,persoluenda,compromiserunt. Huiusmodi autem facultas arbitris data, post diem D.Michaelis festū,nulla ut esset,cauerunt,nisi si quid esset dubii declarandū. His actis,cum proficisci Bonifacius Rauennam cogitaret, tertio kal. Iun. Orbiti, in ædibus Bertutii ciuis Orbitani, præsentibus B. Archiepiscopo Genuensi. B. Episcopo Vicetino, & aliis, procuratorem suum fecit Vgolinum è Lauania Canonicum Meldensem, fratrem: mox in Flaminiam abiit, ubi Ioannes Appia, Forumq; Cornelii, & Fauentiam nullo negocio est ingressus, nam Guidutinus Prendipartes Fauentiæ Prætor, vniuersusq. Fauentinus Senatus Benceuennem è Calugnano procuratorem suum fecerant, qui Bonifacio Archiepiscopo Rauennati, ciuitatis nomine reciperet, se quæcumque imperasset, studiosè facturum: Itaq. eò etiam se Bonifacius Archiepisco-

pus contulit,& X V. kal. Iul. testamento interfuit, quod Thadæus Montis Fel trii, & Vrbini Comes, Fauentiæ in fratrum Dominicanorum cœnobio fecit, Bonifaciiq. ipsius Archiepiscopi fidei,& Episcopi Fanestris commisit: horum alteri decedenti substituit Episcopum Pisaurensem,& Vgonem D.Mariæ.... è Massa Trebaria. In eo testamento, postquam legauit Thadæus multa pro malè ablatis, terræ sanctæ subsidio, quoniam ipse erat Cruce signatus, quingentas reliquit Rauennatis monetæ libras. Rainaldo, ac Philippino filiis, ex pellice natis, victum, vestitum,equos atque arma, quæ necessaria essent, dari, pro hæreditatis viribus, uoluit. Robertum filium initiari sacris iussit: hæredes ex asse Corradum,& Thadæum filios instituit: e quibus, si quis sese opponere testamento, neq. iis satisfacere uoluisset, eius pars hæreditatis abiret ad Magistrum,& fratres militiæ templi. Bonifacius Archiepiscopus, cum præsens esset, id sibi iniunctum munus accepit, nec diu post, Octauo Id. Iul. unà cum Ioanne Appia, & Rauennatibus, ad opidum Trauersariam, agri Rauennatis, cum exercitu se contulit. Postquam enim Appia, litteris ad Rempubl. Foroliuianam ab se missis, quibus mandabat, ut Comitem Guidonem Feltrium, Præfectum, omnesq. aduenas vrbe eiiceret, non fuisse obtemperatum uiderat; neq. Comes ipse, neq.Lambertatii, ad quos item scripserat, Prouincia, ad certam diem, excesserant, copias è Cosna, ubi castra fuerat metatus, mouerat, peragratoq. Foroliuiano agro, & ostentata hostibus acie, ad opidū se Trauersariam conuertit: Inito ibi prœlio, uallum est captum, quod Guglielmus dominus domus Trauersariorum, ante opidum excitarat. Motis inde castris, ad S.Martinum, rus supra Foru mliuii, ad secundum lapidem, processum est: vnde biduo post, ad fossam itum suburbii Raualdini: vbi erumpentibus Foroliuianis, tumultuario inito prœlio, duo uiri nobiles Galli cecidere. Tandem cum aliquandiu, non absq. incendio, & ruinis, per Foroliuianum essent agrum uagati, exercitus omnis, in quo Bononienses, ForoCorneliani, Fauentini, omnesq. eorum amici è Flaminia erant, Galliciq. & Romani, ac Latini nominis milites, Rauennam XIII. kal. Octobr. se recepit. Tum Guido Comes Montefeltrius, Respubl. Foroliuiana, exulesq. Rauennates, Bononienses, Forocorneliani, Fauentini, & Bagnacauallenses, qui tum omnes Foroliuii morabantur, miserunt ad Pont. Max. Legatos, qui postularent veniam sibi dari: sed cum mandasset Pontifex, vt exules, aduenæque omnes Foroliuii eiicerentur, ipsi verò exules, atque aduenæ abeundi consilium nequaquam expedirent, ac potius, quod suis ciuitatibus iniustè excluderentur, discessum inde sibi minime patere affirmarent, peterentque dari sibi a Pontifice locum ad habitandum, quò commearent, Pontifice id negante, re infecta oratores reuersi sunt. Cum autem nihil adhuc esset in Argentana lite, cum Opizone Marchione Estensi, confectum ab arbitris, denuò Michael Archidiaconus, Vgo Præpositus, & ceteri sacrati Vrsianæ Ecclesiæ viri, probarunt, tertio kalen. Nouembr. ratumque habuerunt, quod Bonifacius & Opizo iam compromiserant. Postero anno, coactis Fauentiæ copiis, Appia, aliquot ciuium opera, potiundi Foroliuii in spem adductus, pridie kalen. April. vesperi, curato corpore, illuc cum omni exercitu contendit, suburbiumque ad portam Sclauoniam, tradentibus illis, ingressus est. Verùm cum insidias Fauentini sensissent, abire coactis. Qui coniuratio-

ANN. M. CCLXXXII

nem

nem inierant, cum ea nocte in campum Guidonis Bonati conuenissent, pars capti, a capite ad pedes, iussu Guidonis Feltrii secantur, bonis alii & exilio mulctantur, Appia, ab vrbe haud procul, iuxta suburbia, ad portam ruptæ vocatam, in campo Guidonis Bonati, cui ab insigni quercu nomen erat, castra locat: nequaquam veritus, vrbe facilè potiturum. Contra Guido Comes Feltrius, hortante Guidone Bonato, ciue Foroliuiano, Philosophiæ, Astrologiæq. tunc temporis peritissimo; qui benigno quodam, uti dicebat, Sydere exorto, cuncta Foroliuianis secunda pollicebatur; quamquam se longè imparem Pontificiis intelligebat tamen suorum etiam virtuti fisus, Gallorumque temeritate Foroliuianis proposita, bono omnes animo iubet esse, & sua consilia, quæ magna calliditate animo coquebat, sequi. Nec mora, ea porta ruptæ, quæ hostes respiciebat, patefacta, ab omniq. deserta præsidio, aduersa ipse cum exercitu egreditur kal. Maii, ante lucem, qua itur Rauennam eamque portam, aliquotq. præterea stationes, ualido milite firmat. Inalbescente cælo, ex Pontificiis, aliqui pedites, equitesq. ad vrbem, & sæpè alias, excurrunt, patenteq. inuenta porta, statim rem omnem significant Appiæ, qui hostes præ metu deseruisse vrbem, & se fugæ dedisse, arbitratus, relictis aliquot, vt plerique auctores sunt, apud quercum cohortibus, cum omnibus copiis Forumliuii ingreditur. Facile autem comprehendi animo potest, cum omnia tuta existimarent, quàm se totos Galli, prædæ, uinoq. quod ibi generosum nascitur, & cibo dederint, quamq. deinde altus eos somnus amplexaretur, cum eos, senes & mulieres domibus hilariter exciperent. Quæ cum per speculatores Guido Feltrius habuisset cognita, instructa acie, hortatusq. breui oratione milites, qua exierat porta, in urbem reuertitur, Gallos vino, somnoq. ferè sepultos, & inopinato hostium incursu trepidantes passim obtruncat: Nullus publico, priuatove consilio locus esse Pontificiis, videbatur, tandem tamen uidentes unam sibi petendam ab armis salutem, Italorum, Gallorumq. proceres, in quibus Thomas Ghetius Rauennas, Corradini filius eminebat, sese strenuè obiiciunt Foroliuianis, ingensq. & cruentum in foro certamen committitur. Verùm postquam die, noctuq. non foro modò, sed per uicos esset pugnatum, pugnæ facie maximè fœda & miserabili, cadentibus vndique Gallis, cum incerti, nulloq. ordine vagarentur, in fugam se coniicere, & terga dare coacti sunt, senibus, mulieribusque ingentia è fenestris etiam infugientes saxa deturbantibus. Occubuit eo prœlio ex Italicis, Thomas Ghetius Rauennas, Thadæus Feltrius, Guidonis consanguineus, sed illi, ob litem de qua diximus, infensus. Tibaldellus Zambrasius, qui Fauentiæ, portas noctu aperuerat: Guido Malabucca Bagnacauallensis, Guglielmus Scanabiccus, Virundus Asinellus Bononienses, Guido Acarisius Fauentinus, & multi præterea. Ceterum Appia confirmato animo, reliquias militum colligens, maiore quàm antea coacto exercitu; quem potissimum Pontifex, & Carolus Rex, diligentissima conquisitione ex fortissimis militibus confecerant; Rauenna, multos, qui militiam facerent publico Rauennatum stipendio, acciuit: in quibus Guido Polentanus, & Bernardinus, Ostasiusque filii, Duces, enitebant. Cum iis igitur copiis, Appia, Meldulam opidum Foroliuiani agri, obsidere instituit: cum interea Castrocariani Comites, ad eam diem Foroliuianis addicti, ad Appiam deficientes, opidum Castrocarum illi

tradidissent. Rauennates cohortes, vicina alia opida, quæ Foriliuianarum, Feretranarumq. erant partium, expugnant, agrosq. hostium, & domos diripiunt: sed dum incautè, nullaq. de hostibus suspicione iter faciunt, ad extremum anni, Maluicinus Bagnacauallensis, & Superbutius Bouelda, magna manu illos fundunt, & usq. ad opidum Tuduranum fugant, & quam ex hostibus magnam fecerant, prædam omnem abducunt: mox opidum Voltram oppugnant: cui nisi Ioannes Appia a Bulgaro Abbiosio Bagnacauallensi certior factus, opem tulisset maturam, capto illo opido uiam sibi Maluicinus ad maiores progressus facile aperuisset. Inter tot tumultus, ne Cymaclienses a Rauennatibus abstraherentur, cuius erat non parua suspicio, anno qui est insequutus, sexto Id. Ianuar. Ghirardus Rangonus Mutinensis, Rauennæ Prætor, scriptis ad Guidonem Polentanum, Alberici filium, litteris, fecit, ut ipsi Cymaclienses, per Bonfilittum Deredossum, & Ghirardum Morandum Legatos, denuò sacramentum Rauennatibus dixerint: & pisces magnos centum, vocant Capitaneos; quotannis pridiè Natalitiorum Domini, de more, afferre promiserint. Ioannes Appia, qui Prouinciæ Flaminiæ, ciuitatis Bononiæ, comitatus Britonorii, & pertinentiarum eorundem, pro S. Romana Ecclesia Comes & Generalis Rector, in iis, unde hæc excerpsimus, tabulis publicis scribitur, Maluicinum Bagnacauallensem, & Superbutium Guidonis è Bouelda filium, edicto Fauentiæ VII. Id. April. pronunciato, in exilium è Prouincia eiecit: causæ adscribuntur, quòd Pontificiis militibus insidias, interitumq. fuissent moliti, cum Ecclesiæ Romanæ perduellibus, Guidone præsertim Feltrio, Foroliuianisq. & eorum asseclis, in Pontificios coniurassent: Forumliuii, & cetera loca, in quibus ii commorabantur, qui defecerant a Romana Ecclesia, intrassent, Maluicinus, cum exercitus esset ad Imeldulam, Superbutius postquam se receperat ad Pontificios, ad hostes profugisset, ibidemq. ad eam diem consisteret, armaq. in Pontificios moueret, in eos maximè, qui Rauennæ commorabantur: prædam ambo, de quadiximus, ex hostibus partam abegissent, Voltramq. opidum oppugnassent. Adhæc tractasset Maluicinus cum Guidone Feltrio, Foroliuianisq. & sociis, Ecclesiæ perduellibus, defectionem Bagnacaualli, ceterorumq. locorum, quæ sunt ditionis Romanæ Ecclesiæ, ut ea Guidoni ipsi, & aliis Ecclesiæ hostibus traderet. In ius autem ad causam dicendam vocati, nequaquam paruerant. Itaque perinde quasi desertores, & transfugas, eos è Prouincia, vrbeq. Bononia relegauit, eorumq. bona ærario Pontificio addixit, nisi ad decimum a Paschate diem, ipsi apud Appiam, ad causam dicendam adessent, alioqui capitis damnati haberentur, & ut criminis læsæ maiestatis rei, si caperentur, capite mulctarentur. Argentam interea Bonifacius, ut in officio retineret, Guidonem è Lauania, Vicecomitem ibi suum constituit. Paulo post, mense Maio, Guido Feltrius, Foroliuianarum copiarum Imperator, & plerique Bononienses exules, Lambertatiæ factionis, tanto apparatu permoti, cum nequaquam posse obsistere intelligerent, sese Pontifici dedunt, atque inde incolumes abiere: Idem Cæsenæ factum est, quam mense Iunio Appia, annuentibus ciuibus, est ingressus. Receptum Forumliuii, Pontificis iussu; qui ob id Cardinales in Flaminiam misit; uallo & fossa priuatum est: deiectæ vrbis portæ, & aliqui ciues, Lambertatiæ & Gibellinæ factionis, in

ANN. MCC LXXXIII.

subal-

ſubalpinos relegati. Martinus Pontifex cum Guidonis Polentani, Lamberti filii, virtutem in hoc bello, & fidem perſpectam haberet, intelligeretque iacturam ab Romanæ Eccleſiæ perduellibus ipſi illatam, bonis omnibus Vgutionis, & Betii fratrum Britonorianorum, qui a Romana Eccleſia deficientes, Britonorii Prætorem interfecerant, quæ multa erant & ampla, eum donauit. Bonifacium Archiepiſcopum ablata, per hæc bella, Eccleſiæ Rauennatis, opida ſuapte auctoritate, recuperare ſtudentem, Martinus Pont. per litteras Orbiti. XII. kal. Septembr. anno III. Pontificatus ſui datas, monuit, ea ut reſtitueret Ioanni de Epa, ita enim ibi ſcribitur; Prouinciæ Rectori: alioqui B. Epiſcopo Portuenſi, Legato, & Guidoni è Monteforti, Pontificiarum copiarum ductori, ſe per litteras mandare, niſi pareret, ut ſacris in eum prophanisq. pœnis agerent, & ad illa reſtituenda cogerent. Interea tamen ageret apud Legatum de Rauennatis Eccleſiæ iuribus: uelle ſe ea tueri, integraq. ſeruare. Cum Foroliuianis autem per id tempus, tanta exiſtimatione Bonifacius negocia pleraque agebat, ut cum iis non eſſet contentus, quæ duodecim uiri a Foroliuianis deſignati confecerant, denuo quinquaginta uiri, iuſſu Gualdi Inceppi, Rectoris Foroliuii, Idib. Septembr. conuenerint, auditaq. Guidonis Polentani, de re ipſa, oratione, decreuerint, ab duodecim uiris, alios duodecim eligendos, ex optimatibus, quibus eius negocii cum Bonifacio adminiſtrandi, procurandiq. & conciliandæ concordiæ, ac Reipubl. Foroliuianæ bonorum ei promittendorum, uel iure iurando, facultas eſſet. Itaque ad XVII. Kal. Octobr. noui duodecimuiri, conuentu habito in ædibus Stoldi, Foriliuii Rectoris, duos ex ſe ipſis Legatos ad Bonifacium miſerunt, ut ſi contentus Bonifacius non eſſet ea ſumma, quam alii duodecim uiri polliciti fuerant, tandem id facerent, quod Bonifacius mandaſſet: Inſignis etiam fuit hic annus, non modò Piſanorum, & Genuenſium naualibus inter ſe prœliis, ſed ſingulari conſtitutò certamine duorum Regum, Caroli Neapolis, Petri Aragonia: qui quamquam Burdegalam, uti fuerat decretum, non conueniſſent; propterea quòd Petrus nuſquam tòto die uiſus, occidente iam fere ſole, cum tum primum abiiſſet Carolus, in campum prodiit, aſſeruitq. certamen ſe neque detrectare, neque uerò detrectaſſe, tamen Pontifex, qui id commentum dicebat, Petrum & diro Senatuſconſulto notauit, & Siculum Regnum iniuſte retinere pronunciauit, & Tarraconenſi Imperio mulctauit, eiuſque Regem inſtituit Carolum Comitem Valeſium, Galliæ Regis fratrem Proximo anno, tertio kal. Febr. Bonifacius Glazeſii filius, Caſtrocarii Comes, certam a Bonifacio Archiepiſcopo pecuniam mutuo accepit, cum eſſent Cæſenæ, in Prætorio, adeſſetq. Comes Vgutio, Rauennæ Prætor. Nec multis poſt menſibus, Guillelmus è Carpeneto, Iulianus, Benuenutus Paſſerus, & Petrus, qui in iis tabulis uocantur maiores, defenſores, ſeu capitanei populi Caſtrocariani, & nonnulli alii, delecti ab Albergutio Mainardo Britonoriano, Caſtrocari Prætore, ex Senatus ſententia autoritateque, quod Deo, Pontifici, & Bernardo Epiſcopo Portuenſi Legato, & Guglielmo Decano Comiti Flaminiæ honori eſſet, Bonifacium Archiepiſcopum Rauennatem, Prætorem, Rectoremq. Reipubl. Caſtrocarianæ in annum, a kal. Ianuarii proximis, ad alias kal. Ianuarias, ſtipendio librarum centum & decem Rauennatium decreto, poſtularunt; deſignaruntque: Ipſe uerò Bonifacius, pridie Non.

April.

April. testamentum fecit, & Ecclesiæ Rauennati, campum, sacerdotum uulgo appellatum, extra portam D. Mariæ, iuxta muros urbis, inter portam D. Mariæ, & Gagiam, iuxta fossam, qua aqua ad frumentarias molas deducitur, situm, legauit, ut eius fructus quotannis die D. Vitalis festo, per Archidiaconum & Præpositum distribuantur sacratis uiris, atque egentibus omnibus, qui eo die, anniuersariis illius exequiis interfuerint. Quoniã uero, ut damna resarcirent Foroliuiani, eorumq. Respub. quibus Ecclesiam Rauennatem, & ipsum in opido Tudurano, aliisq. ForoPompilianæ dioeceseos opidis, affecerant eos, auctoritate sibi a Foroliuiano Senatu data, uiginti millibus libris Rauennatibus, mulctauerat, cum uideret eorum uires atque fructus superioribus exhaustos bellis, ad nouem millia librarum item Rauennatium, eam summam redegit, sic ut pro quattuor millibus, illi, Ecclesiæq. Rauennati molæ frumentariæ ad pontem Vitis amnis darentur, fasq. illi esset alias ibidem excitare, immunes & liberas. Adfuere præsentes, Foroliuii in aula magna superiore cœnobii D. Mercurialis. R. Episcopus Foroliuianis, Michilinus Archidiaconus Rauennas, Aldebrandinus Arguliosus, Guglielmus Ordelafus, & duodecim uiri, quos diximus XIII. kal. Febr. Biduo post, Fauentini, id autem, est; ut ex tabulis ipsis habetur; Petrus Friolani filius, Prætor Fauentiæ, Antiani, Consules, & Consilium generale communis Fauentiæ, Guidonem Episcopi procuratorem suum fecerunt, qui adiret ad Bonifacium Archiepiscopum Rauennatem, Viuianum Episcopum Fauentinum, Malatestam è Veruculo, Guidonem Polentanum, Lamberti filium, seruaturumq. polliceretur, quæ in legibus a Senatu populi & communis Fauentiæ latis, de facultate nobilibus illis uiris data, pecuniæ Reipubl. Fauentinæ impendendæ, haberentur: mutuamq. eam pecuniam acciperet, quam Bonifacius & collegæ iuberent: Obiit hoc anno Martinus Pontifex, & cum eius locum suffectus esset IIII. Non. April. Iacobus Sabellus, Honorius Quartus uocatus, Bernardus Episcopus Portuensis, in Flaminia Legatus, cum esset Fauentiæ V. kal. Iunii, Canonicatus Rauennates, quos Alexander è Romena habuerat, & ducta deinde vxore; neque enim sacris erat initiatus, reliquerat, quia intra suæ legationis fines erant, Bonifacii Archiepiscopi rogatu, Guardino Griffi strixio, illi a cubiculo dedit inde ut persolueret militibus stipendia, tributum Prouinciæ imposuit. Anno qui insecutus est, fuit autem a partu Virginis millesimus ducentesimus octuagesimus sextus, quo Rauennatem gessit Præturam Guido Polentanus, Lamberti filius, Foroliuii, in D. Mercurialis æde, Bonifacius Archiepiscopus, Octauo Idus Iul. Prouincialem Synodum habuit, cum interfuissent, Rainaldus Foroliuianus, Thadæus ForoPompilianus, Aymericus Cæsenas, Henricus Sassinas, Vgulinus Fauentinus, Sifredus ForoCornelianus, Bonifacius Hadrianus Episcopi. & ad hos, Episcoporum Bononiæ, Mutinæ, Parmæ, Ceruiæq. procuratores accessissent: multa in eo sunt ad rectè uiuendum salutaria, decreta, & rebus sacris Prouinciæ Rauennatis consultum est: Vt uerò Bonifacius reliquis etiam Ecclesiæ suæ consuleret, aliquot prædia, eademq. ampla, iuxta Constantiam, mirum Guidonis Polentani per Guardinum sibi a cubiculo, procuratorem suum, a Malatesta è Veruculo emit: in iis autem tabulis, Arimini, in Prætorio, sept. kal. August. confectis, Malatesta, ciuis Ariminensis appellatur, præsensq. adfuit Federicus, Malatestæ. Exitu

ANN. M. CCLXXXV.

ANN. MCC LXXVI.

anni; internuncius a Pontifice in Galliam Bonifacius est missus: qua autem de causa his litteris patebit. *Honorius Episcopus, seruus seruorum Dei, Carissimo in Christo filio. E. Regi Angliæ illustri, salutem, & Apostolicam benedictionem. Habebat, inter cetera, tuarum series litterarum, quas nuper nobis per dilectos filios, Radulfum Talemant dictum, & Haymonem de Io'ens militem, Regiæ magnitudinis Nuncios, super tractatu treuguarum inter carissimum in Christo filium nostrum Phy. Regem Francorum illustrem, & Alfonsum natum quondam Petri, olim Regis Aragonum, per te habito, direxisti, ut ad se aliquos probos uiros, & industrios mitteremus, cum qui... inter Regem, & Alfonsum prædictos, pacis & concordiæ fœdera; si nostris & Ecclesiæ beneplacitis consona possent reperiri; seu fieri procurares: quiq. huiusmodi firmandi negocium haberent a nobis plenariam potestatem. Sanè fili carissime, sollicitè considerare te cupimus, & aduertere diligenter, quàm sit arduum, quàm difficile, quàm profundum prætactum negocium, pensatis attentius eius circumstantijs uniuersis, cum illud Romanam Ecclesiam, & clarissimam domum Franciæ, ac dilectos filios nobiles uiros, Carolum primogenitum claræ memoriæ. C. Regis Siciliæ, liberos quoq. quondam Fernandi nati inclytæ memoriæ. A. Regis Castellæ, necnon & eundem Alfonsum ac Iacobum germanum, & ..... matrem ipsius, & etiam Franciæ, Castellaq. Regna, quinimo totius ferè Christianitatis populos propensius, & profunde contingere dinoscatur: propter quod penitus expedit, ut in illo non perfunctoriè, non præproperè, sed exactè potius, & maturè, ac etiam cum deliberatione præcipua procedatur, ut, actore Deo, firmius, solidiusve consistat, quod agi contigerit in hac parte. Ideoq. Celsitudinem Regiam rogamus, & hortamur attentè, quatenus non molestè ferat Regalis benignitas, si uenerabilibus fratribus nostris. B. Rauennat. & P. Montis Regalis Archiepiscopis, ad te, pro iam dicto negocio, destinatis, potestatem huiusmodi ad præsens non duximus concedendam, quamquam de ipsis, ac eorum probitate multiplici plenissimè confidamus, præsertim cum Apostolicæ sedis prouidentia circumspecta non soleat tam ardua, tam perplexa, difficiliaq. negocia, etiam per Nunciorum solemnium solertiam definire: Nec ambigimus, prudentiæ Regiæ profunditate pensata, quin ipse diligenter aduerteris, quòd præmissæ potestatis auctoritas, circa memoratum negocium, non erat, sub tanta incertitudine, ab eadem Ecclesia, quibusuis Nuncijs committenda. Dat. Romæ apud S. Sabinam. VIII. Id. Nouembr. Pontificatus nostri anno II.* Cum his autem litteris, alias coniunxit ad Bonifacium, & Petrum his uerbis scriptas. *Honorius Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus, Bonifacio Rauennat. & Petro Montis Regalis Archiepiscopis, salutem & Apostolicam benedictionem. Licet vobis, & uestrum cuilibet, per nostras sub certa forma litteras, firmandi, & acceptandi treuguas inter carissimum in Christo filium nostrum Phy. Regem Francorum illustrem, & Alfonsum natum quondam Petri olim Regis Aragon. per carissimũ in Christo filium nostrum. E. Regem Anglorum illustrem tractatas, liberam commiserimus potestatem, dummodo præfatus Alfonsus certas condiciones, in eisdem expressas litteris, duxerit adimplendas, quia tamen paterno desiderio ducimur, ut sit populo Christiano tranquillitas, & animarum, ac corporum periculis obuietur, Fraternitati uestræ per Apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus si contigerit, quòd idem Alfonsus condiciones easdem, uel ipsarum aliquas recuset forsitan adimplere, uos propterea nequaquam rumpatis negocium, sed potius iuxta nostræ directionis, & informationis tenorem, studeatis prudenter procedere in eodem. Dat. Romæ apud S. Sabinam VII. Id. Nouembr. Pontificatus nostri anno II.* Hæreditaria in-

ter hos Reges diſſidii cauſa fuerat: quoniam Philippus Galliæ Rex, ut inſtitu tionis Pontificiæ, de qua ſupra diximus, iura perſequeretur, Aragonenſe Regnum, terreſtribus, naualibusq. copiis petens, capto Ruſcinone; id nunc Perpinianum appellari putant; dum obſideret Gerundam, Carolus autem Valeſius, mari Narbonem primo, mox in portum Roſem claſſem adduxiſſet, Petrum obuium cum exercitu factum, in anguſtiis montis Pirenei, ſuperiore anno, uulneraurat, ex quo uulnere migrauerat è uita: quemadmodum & morbo oppreſſus Philippus Ruſcinoni haud ita diu poſt fecerat: vnde omnia ferè ab Hiſpanis deinde recepta; diſiecta ab Rogerio Oria, Ammirante Petri Regis, Valeſiana claſſe: quam duas in partes diuiſam, alteram relictam in portu Roſeo, alteram Narbonem abeuntem, facilius ſuperauerat. Succeſſerat Philippo Galliæ Regi, Philippus filius, cognomento Pulcher Petro Aragonio, in Aragonenſi Regno, Alfonſus filius, ii de quibus in iis litteris Pontifex meminit, in Siculo, Iacobus, frater, quam alii filium dicunt. Sub id tempus Opizo Eſtenſis, cum Bernardino Polentano Rauennate, fœdus iniit, Polentanoq. Mutinenſem Præturam gerente, eius urbis dominatum quærebat: Cum autem Polentanus ductaſſet in Pontificio exercitu, non abſq. laude, copias, Præturam quoque Ceruienſem annis ſuperioribus geſſiſſet, & hoc tempore Mutinæ Prætor eſſet, eam comparauerat familiæ ſuæ dignitatem, adeoq. ipſius nomen creuerat, ut eius fœdus, atque amicitiam, finitimi Principes expeterent, & Mediolanenſes hoc anno MCCLXXXVII. illum ſibi Prætorem deſignaſſent, atque poſtularent: uerùm ipſe ne Mutinenſi abdicare cogeretur, Mediolanenſem repudiauit. Graſſonus Graſſonius, qui vnà cũ Gibellinis, Mutina patria, per ciuilium bellorum tumultus, iam pulſus fuerat, re conſtituta cum Thomaſono, & Manfredo è Roſa, Saxoli Dominis, Thomaſino Ramberto Ferrarienſi, & Gibellinis Veronenſibus, Mantuaniſq. noctu ſimul Mutinam abeunt, ſed porta Baioaria, a coniuratis pleriſq. ciuibus patefacta, vrbem ingreſſi, ab iis ſentiuntur, qui excubabant: quorum excitatus clamore Polentanus, ſequentibus Rangoniis, Boſchettis, Guidoniis, militibusq. & populo, accurrens, expulit Gibellinos, & Rambertum, aliquotq. præterea cepit, qui nece eorum infelicis conſilii pœnas paulo poſt dederunt. Eodem hoc anno, cum de agrorum finibus, præſertim qui ad amnem Sapim, Ceruiam uerſus, Cæſenates cum Rauennatibus diu diſceptaſſent, Guidone tandem Polentano, Lamberti filio, Rauennatium: Iordane Columna, ciue Romano Cæſenatium Prætoribus, fines terminantibus, finis controuerſiæ impoſitus eſt. Hoc anno menſe Nouembri Bonifacius Archiepiſcopus Rauennas, apud Bituriges in Gallia erat, parumq. poterat ad negocium, de quo miſſus illuc fuerat, incumbere, mortuo iam inde a Nonis Aprilis Honorio Quarto Pontifice, nec alio hactenus creato. Petrus Stephani Romanorum Proconſul, & uniuerſæ Præfectus Flaminiæ pro Romana Eccleſia, intuens non omnem modo Ciſalpinam Galliam bellis, ac factionibus diuiſam, acerrimè diſſidere, ſed Flaminios etiam ipſos immortalibus penè odiis inter ſe diſſentientes, eſſe non admodum libenter Romanæ Eccleſiæ ſubiectos, conuentum ad Forum Cornelii induxit, quò iubet omnium Flaminiæ ciuitatum Legatos conuenire, ut communi conſilio ſingulis ciuitatibus, & milites imperarentur tuendæ Prouinciæ, & in officio retinendæ. Polentani liberum, atque perfectum vrbis Rauennæ,

næ; ut conijci ex re ipsa potest; dominatum affectantes, conuocato asseclarum suorum concilio, duos oratores, Reipubl. Rauennatis procuratori socios misere, qui affirmarent, Rauennam nullis huiusmodi tributis vmquam uexari solitam, cum ceteræ Flaminiæ ciuitates illis agitarentur. Adscribunt deinde in mandatis, ne oratores tributum ullum; milites ve imperari sibi paterentur: imperatis, nequaquam assentirent. Id cum Petrus resciuisset, Polentanorum oratores, procuratoremq. Reipubl. Rauennatis, se inspectante, apprehendi, & in carcerem tertio kal. Decembr. vnà cum Manente Archipresbitero Plebis S. Archangeli, Vicario Ariminensis Episcopi, Ioannino Præposito Ecclesiæ Ariminensis, Blanco templi S. Manentis, & Rodulfo S. Paterniani Ariminensis, æditimis, Reipubl. Ariminensis Legatis, contrudi mandat: Conuentuq. habito, pecuniam, & milites, Rauennæ, ut ceteris etiam ciuitatibus, imperat: triduoq. post, eductis è custodia Legatis edixit, ut se defenderent, tributumq. & milites, quos imperauerat, conferrent. Ceterum quoniam Polentanus non modo iussis non paruit, sed Petrum, tamquam cum aduersariis Polentanorum sentientem, hostis loco habere uisus est, illudq. tributum, non tuendæ Flaminiæ, Pontificioq. folio conseruandæ, sed eius Tyrannidi, ad quam occultè aspirare uidebatur, imperatum asseuerabat, Petrus pronunciato edicto, Prætorem; erat autem Guido Polentanus, Lamberti filius; Senatum, & Commune Rauennæ, omnesq. priuatim & publicè Rauennates, iniuria affici, & occidi impune ab omnibus posse, declarauit. Verùm postero ineunte anno, pridie Non. Ianuar. Cæsenæ, in Prætorio, Senatu Cæsenatium coacto, ut Prouinciæ Flaminiæ quieti consuleretur; ita enim aiebant, Rodulfus è Galisidio, & Gerardus Azzardus, Defensores populi Cæsenatis, aliiq. complures, Vgulinum Duidoli Roselli, ciuem Cæsenatem, procuratorem suum fecerunt, ad fœdus, pactaq. cum Rauennate Republ. eiusq. procuratore ineunda, quibus iura, leges, priuilegia, consuetudines tueri, sacramento promitterent, eius amicos, inimicosque, suos item ducerent, Reipubl. Rauennati, aduersus suos hostes, qui fœdera, inducias, bellum molirentur, armatos, & in equis, cum Rauennates iusserint, subsidio uenturos, iurarent: nullasq. inducias, nulla conuenta, pacemve habituros, cum ullo Rauennatium hoste, nisi bona Rauennatium uenia. Quæ omnia S. Romanæ Ecclesiæ honori fieri, esseq. uelle pronunciarunt. Tamen Petrus Stephani, conuentus sui ForoCorneliani decretis insistens, litteris contumeliosis, & minacibus, tertio Non. Febr. in Prætorio ForoCorneliano, inspectante Alidosio, ex Alidosiorum familia, ForoCornelii Præfecto, multisq. præterea audientibus recitatis, Malatesta è Veruculo, Ioanni Claudo, Zottum appellabant, Malatestino, Malatestæ ipsius filio, Guidoni Polentano, Bernardino, Lamberto, Hostasioq. eius filiis diem dixit, quòd defectionis Arimini, Rauennæ, & Ceruiæ a Romana Ecclesia, auctores fuissent, easq. urbes occupassent. Hæc acta sunt Pontificio solio adhuc uacante: quæ refrixere nonnihil, postquam Hieronymus Asculanus, Franciscani ordinis sacerdos, cum Cardinalem gereret, tandem VIII. kal. Mart. summus Pontifex renunciatus est, & Nicolaus Quartus uocatus. Commorabatur adhuc Bonifacius Archiepiscopus in Gallia, & quamquam integra ualetudine, tamen auctoritate sibi a Pontifice tributa, de rebus mobilibus testandi in pios usus, & ut familiam suam remuneraret, Sept. ANN. MCCLXXXVIII.

Id.

Id. Martii, in cubiculo Archiepiscopatus de Lormonte Burdegalensis, testamentum fecit. Legauit animam Deo, & beatæ Virgini, & Angelis, & Sanctis Dei: corpus sepeliri iussit, ubi eligerent ii, qui testamentum tuebuntur, exequenturq. nisi secus ante mortem decerneret. Libros, & quæ sibi erant omnia, antequam Archiepscopus esset factus, uoluit Conuentui fratrum Dominicanorum Parisiensi, restitui, cum ad cum summo iure spectent, propterea quod fuerat inde assumptus. in libris, duo habebantur iuris Pontificii, Decretales uocati, quorum alter libris Turonensibus quadraginta, alter Parisiensibus, duabus supra uiginti uenierat. Plura quoque numerauit argentea uasa; è quibus, & gemmis, & pecunia, quæ citra Alpes habebat, accipi libras Turonenses sexcentas uoluit, & ex illis dari quadraginta quotannis, singulas sex primis Comitiis generalibus ordinis Dominicani, ab eius obitu perpetuo ordine celebrandis. Totidem eodem modo sex primis ordinis Franciscani: Centum uiginti, tribus primis ordinis Cistertiensis, quotannis quadraginta. Ab ipsorum autem ordinum Magistris administrisq. & futuris Comitiorum Patribus conscriptis, quos appellant Definitores, supplex petebat, uoluitq. ut qui testamenti sui exequendi, tuendiq. munus suscepissent, supplices deprecarentur, in singulis Comitiis decerni, & per acta Comitiorum concedi, ut quilibet Conuentus, sacerdosq. pro eius anima rem Diuinam semel facerent, reliqui fratres certas pro mortuis preces, iuxta Dominicanos, recitarent. Omnes ex eius familia mandauit, suam quemq. domũ Archiepiscopi impensa, reduci, & ex cuiusq. merito, remuneratione donari: extra illos, quibus sigillatim, ante bitum, prouidendum duxisset. Vendi uoluit bona omnia mobilia, exceptis quibusdam equis, & uegetibus, & plerisque aliis, quæ successori reliquit: sic tamen, ut balistæ è castris non amouerentur, dum Rauennas Ecclesia uacaret: atq. etiam interea ex annona sua, quæ erat Argentæ, uictus suppeditaretur eius opidi custodibus, in quo eius familia habitabat: Ipsius uerò custodiam opidi, & comitatus, Ecclesiæ Rauennati fidelibus, Guidoni Polentano, Lamberti filio, & liberis eius, commisit, quibus Argentæ, & Comitatus incolæ, perinde ac Vicariis, & Defensoribus Ecclesiæ Rauennatis parerent: idq. seruandum, efficiendumq. propter eius conseruationem opidi, dum Pastore destituentur, sacratis uiris Rauennatibus, etiam atque etiam suadet: nisi si Romanæ Ecclesiæ secus esset uisum. Guidoni fratri, uoluit libras Bononienses centum e suis bonis restitui, quas ab eo mutuas acceptas, impendit, quo tempore fuit ad aulam uocatus. Aerario Pontificio sex reliquit Turonenses libras. Fratribus Dominicanis Rauennatibus, uiginti, ut templum ædificaretur. Totidem Bononiensibus. Franciscanis uerò, decem. Quos exequi, tueriq. hoc testamentum, in iis quæ illi trans alpes erant, uoluit, fuere, Michael Archidiaconus Rauennas, Ciprianus Parmensis, ordinis Dominicani, familiaris eius, Iacobinus Regiensis item Dominicanus sibi a cubiculo. Thedisius è Canali nepos. Ea quæ in Italia habebat, exequi eosdem mandauit, adiunxit tamen illis Vgolinum Præpositum, & Guardinum Canonicum Ecclesiæ Rauennatis, Guidonem è Lauania, fratrem, Guidonem Polentanum, milites, id autem est, equites, & Ioannem Massecium Placentinum Aragonum ex Gallorum armis, hoc tempore, qui assidue, obstinato ad uictoriam animo, inter se prœliabantur, Sicilia, Calabriaq. & quod Regni Neapolitani reliquum est, agitabantur: Gal-

lis

lis Neapolitanum Regnum tueri, & Siciliam recuperare nitentibus, sextum iam annum illis ademptam, cum per ingentem cedem, Vesperas Siculas appellatam, Regno, uti supra docuimus, pulsis, Petrus Aragonum Rex, successor est inductus. Cui duobus iam annis uita functo, Iacobum filium, in Regnum Siculum, quemadmodum Carolo Gallo, Neapolis Regi, Carolus Claudius primus filius, Tarenti Princeps, Carolus Secundus uocatus, in Neapolitanum, & iura, quæ putabant, Siculi, successerat. Is tamen; cum pater Bardogalam abesset, cum Petro Aragonum Rege, singulari certamine dimicaturus; prope Neapolim cum multis proceribus captus Rogerii Oriæ stratagemate, qui triremem, in qua erat Carolus perforari ab urinatore curauerat, quartum iam ferè annum, ab Aragoniis Regibus in custodia habebatur. Itaque Nicolaus summus Pontifex, ad subeunda Reipubl. Christianæ onera conuersus, nihil potius duxit, quàm ut diuturnas componeret horum inter se Regum contentiones, Carolumq. Secundum, Tarenti, uel ut scribunt alii, Salerni Principem liberaret. Itaque scriptis Romæ, Idib. Mart. ad Bonifacium, & Petrum Archiepiscopos, quos diximus, & Rainerium Viterbiensem, Dominicani, ut Bonifacius, ordinis cucullatum, litteris, internuncios suos esse uoluit, qui ad Alfonsum Regem Aragonium, Iacobi Siculi fratrem, adirent, cum illoque accurate, nomine suo, agerent, de Carolo è custodia educendo, edicerentque ne Iacobo fratri, aliisve ad turbandum Siciliæ Regnum, aut suppetias præberet, aut alia ratione faueret: Nec diu post Pontifex, iis nequaquam contentus, quæ iusserat, noua ad illos mandata mittit, ut diligenter Alfonso reuocarent in memoriam, quàm eius pater Petrus, abiecta prorsus dum uixit, quæ Deo, & Apostolicæ sedi debentur, obseruantia, & cultu, aduersus propriam salutem, & Romanam Ecclesiam, matrem, & magistram omnium fidelium, molitus esset, & quas turbas mouisset, occupanda præsertim insula Sicilia, & cetera parte Siculi Regni, quæ eiusdem Ecclesiæ iuris est, & Carolo Primo, ab ea fuerat fiduciario iure tributa. Quoniam verò Alfonsus, Iacobusq. & Constantia insulam occupabant, ceteram partem oppugnabant, idcirco Alfonso Regi diem dicerent, quo se, intra sex menses, Pontifici sisteret, alioqui ageretur in eum Diuinarum legum, humanarumque iudicio. Et quando Alfonsum ipsum Regem tuto se conuenire haud quaquam posse intelligerent; quamquam antea mandauerat, ut illum domi suæ adhiberent; tamen illum in ius uocarent, diemq. illi apud sacratos uiros Gergobienses dicerent. Per id tempus cum in opido Riuersano homicidium accidisset, continuo Foroliuienses, ministros suos ad eam rem inquirendam misere, iiq. Bonutium Ioannis Viuiani filium Riuersanensem, eius maleficii accusatum, in carcerem Foroliuianum contruserunt. Sed Guardino Bonifacii Archiepiscopi a cubiculo reclamante, Anastasius, & Egidius è Monte Falco, aulæ Petri Stephani Comitis Flaminiæ, generales Iudices, postquam per diplomata, priuilegiaq. Ecclesiæ Rauennatis, nouerunt; quod suis ipsi tabulis testantur, spectare ad hanc Ecclesiam, plenam, in omnibus illi subiunctis locis, Riuersano potissimum, iurisdictionem, Bonetto mandarunt Præfecto Foroliuiani carceris; dum adesset Rodulfus Foroliuiensis Episcopus; ut Bonutium è custodia educeret, & Guardino in

Rr manum

manum traderet, ex Rauennatis Ecclesiæ legum præscripto, si inuentus maleficii reus fuisset, mulctandum: Quamobrem. VII. kal. April. Bonutium Guardinus habuit. Neque tamen omnia satis quieta in Prouincia erant, præsertim Arimini, quæ ciuitas non admodum parere Pontificiis Magistratibus uidebatur. Itaque Pontifex, Hermannum Monaldensem, qui fratris titulo appellabatur, cum imperio, Rectorem, & Comitem misit, qui Prouinciam men se Maio ingressus est, Petro Stephani, qui ad eam diem præfuerat, abeunte. Is autem fuerat Petri titulus. *Petrus Stephani, Romanorum Proconsul, Prouinciæ Romandiolæ, Ciuitatis Bononiæ, & Ciuitatis Vrbini, pertinentiarumq. earumdem Comes & Rector, pro S. Romana Ecclesia.* Qua item inscriptione, qui secuti sunt Prouinciæ Rectores usi sunt, prærerquam quòd in nonnullis Vrbinum siletur. Fauentiam primo cum accessisset Hermannus, a Fauentinis amanter exceptus, ubi aliquot ibi dies commoratus est, abiit Forliuium, ubi omnis Prouinciæ conuentu habito, Nicolai Pontificis mandata exponit, ad tuendam huius quietem Prouinciæ admodum salutaria. Sed haud ita multos post dies, Malatesta è Veruculo, Arimini ad eam diem Prætor, ea ciuitate pulsus, ad Hermannum se contulit. Quoniam uerò Ioannes Claudus, Malatestæ filius sancti Archangeli Podium occupauit, Pontifex ueritus, ne eo etiam Ariminenses, recuperandi opidi causa, accurrerent, Ioannemq. eiicerent Hermannum ferre illi opem iussit: qui omni Prouincia delectu statim habito, breui egregiam manum coegit, & ad S. Iustinæ plebem, in uia militari progressus, ibiq. triduo commoratus, cum se in conspectum nemo daret, domum quemq. suam, nulla alia tentata re, dimisit. Quieuere inde per aliquot dies omnia, tametsi cum Foroliuiani uexare adhuc Rauennatis Ecclesiæ opida, ac iurisdictionem pergerent, ab Corrado Priore Præfecto cœnobii D. Mariæ extra portas Fauentiæ, in ipso D. Mariæ templo, extinctis candelis, pulsatoq. sacro ære campano, iussu Iacobi Episcopi Fauentini designati, sacrorum omnium, extra baptisma paruulorum, & morientium pœnitentiam, expertes Non. Iul. redduntur. Hinc etiam factum est, ut Franciscus Faliscus aulæ Hermanni Comitis Prouinciæ, generalis Iudex XIII. kal. Septembr. Forliuii, in Prætorio, mandauerit, quosdam Aureoli incolas, qui in carcere ob uulnera illata habebantur, educi, & Archiepiscopo Rauennati, ad quem spectabant, assignari. Mense Octobri Malatestinus, Malatestæ filius, & Philipputius Aesinus, aliiq. prætereа in opidum Montem Scutulum, quod est in Ariminensium finibus, se contulerunt. Id cum Ariminenses nouissent, subitariis communi consilio collectis militibus, eò profecti, obsidere diligenter opidum, temerè munitum, & omnes uias, atque exitus obseruare. Contrà, obsessis subsidio futurus, delectum Hermannus habet, milites imperat omni Prouincia, Nicolai Pontificis nomen, studiumq. prætendit: iamq. parata ad iter omnia, cum ecce nuncius, captum opidum ab Ariminensibus, Malatestinum, & qui cum eo erant, ceteros, Ariminum, ipso sanctorum omnium peruigilio, abductos. Tulit id ægrè Hermannus, longeq. molestius Nicolao accidit: itaq. mandat Ioanni Columnæ, Anconæ Marchioni per litteras, Ariminum statim iret, & perinde quasi sequester rem tractaret, ac controuersias inter Ariminensem Rempubl. ac Malatestam è Veruculo, Hermannumq. componeret. Cum igitur Ariminum statim uenisset Ioannes, diuq. de pace cũ Hermanno, & Ariminensibus egisset, tamen diuersis

utrinque

utrinque condicionibus, & disiunctissimis animis tractata, non conuenit: Philipputius tantum, Picentesq. ceteri, qui tum ea in urbe in carcere habebantur, liberè dimissi. Aegrotauit per hos dies Tolosæ, diu, grauiterq. Bonifacius Archiepiscopus, diuq. fuerat in Aquitania commoratus, ut de liberando Principe Salernitano, & filios Ferdinandi Castulonensis, ageret, itaque & impendia fecerat magna, & exigere pecuniam non potuerat: quocirca cum esset Carcassi. VII. Id. Decembr. ad Episcopum Matisconensem, eiusve Vicarium scripsit, ut libras Turonenses vigintiquattuor ad se mitteret. Eam autem nauauerat operam, cum collegis, apud Alfonsum Regem, ut Alfonsus Carolum Secundum, tribus eius filiis acceptis obsidibus, Ludouico, & duobus aliis, quos alii alio nomine appellant; septem enim filios mares habuisse dicitur; liberum dimiserit, iis etiam inter ipsos pactis condicionibus, ut Siciliæ Regnum Iacobo Carolus concederet, & Valesii Comes, Aragoniæ Regnum renunciaret. Quæ deinde, quòd sui iuris non essent, præstare non potuit. Rauennatibus, hoc anno, contentiones cum Venetis fuere, ob eam causam, quòd dicerent, Rauennates quosdam illis nequaquam pactis stetisse, quibus, de sale, oleo, ficubus, uinoq. ex vrbe Rauenna, certo numero, non exportando, inter se conuenerant: portoriumq. uini, quod ex opido Bagnacauallo, per Rauennate, Venetias deuehebant, auctum: Cum de his negociis Ioannem Segolinum Veneti, legatū; Vicedominum appellabant; Rauennæ assiduè haberent. Ceterum cum multa utrinque frustra acta, tentataq. fuissent, tandem XVII. kal. Nouembr. Senatu habito, Veneti, Paulum Ber. procuratorem suum fecerant, ut Reipub. Venetæ nomine, vniuersum iudicium ad Marcum Pesarum iurisconsultum deferret: cuius rei testes in tabulario Rauennatis Reipubl. tabulas legi, quæ initio sic habent. *Illustris Dominus Ioannes, Dei gratia, Venetiarum, Dalmatiæ, atque Croatiæ Dux, Dominus quartæ partis, & dimidij totius Imperij Romani, de consensu & voluntate minoris & maioris Consilij sui, & Communis Venetiarum, ad sonum Campanæ, & voce praconis, more solito, congregati, & ipsa Consilia, & homines ipsorum Consiliorum, quindecim dumtaxat exceptis, cum eodem Domino Duce simul, tam nomine dicti Communis Venetiarum, quàm nomine personarum, de quibus inferius fit mentio; & vtroque modo in solidum, fecerunt.* Hæc ibi. Postero anno, res cum Rauennatibus potissimum agebatur, ob conuentum, quem Petrus Stephani, antequam Prouincia abiret, ad ForumCornelii habuerat: cum non modo ad pecuniam imperatam, sed ad mulctam, quæ illis dicta ob eam contumaciam a Petro fuerat, expediendam, cogerentur. In ius vocatus est, his de causis, Guido Polentanus, & Malatesta è Veruculo, eorumq. filii, quos diximus: in iis etiam, qui admodū multi Polentanis assenserunt, atque ob id læsæ maiestatis crimine sunt accusati; hi maximè præstabant. Signorellus & Vgo fratres Ghetii, Lazarus Bacarius, Paracaria Rizardi filius Parzitatus, Hubaldinus Signorellus, Philippus Drudus, Signorellus Anselminus, Vitalis Lazarus, Ioannes Balbus, Albertinus Berardengus, Vitalis Buccolus, atque, uti memorauimus, plurimi præterea, usque ad postremi ordinis uiros. Adiungebat Monaldensis, Polentanos, quòd tunc Venetis essent fœderati, permisisse, ut Venetias triticum, & ceteræ segetes exportarentur, tyrannidemque Flaminiæ affectare: hasque omnes ob res Ioannem Marcoaldum misit, qui apud Pontificem pro causa diceret. Hac nominis delatione accepta orato-

ANN. MCC LXXXIX.

res aliquot, & Iacobum Bononiensem, Reipubl. Rauennatis, eorumq. præsertim, quos supra scripsimus, procuratorem, Polentani ad Pontificem misere, qui ostenderent, Petrum priuatis potius simultatibus ductum, quàm Ecclesiæ Romanæ causa, & conuentus egisse, & pecuniam, militesq. imperasse, & Polentanos, ceterosq. Rauennates rei capitalis, deq. crimine læsæ Pontificiæ maiestatis insimulasse: cũ Polentani & Rauennates tanto flagrarent, flagrassentq. amore Romanæ maiestatis, atque dignitatis, ut superioribus annis, sponte, pro Ecclesia Romana stipendia, milites, ac Duces in Guidonem Feltrium præbuerint, Pontificiosq. Legatos, Foroliuii, & reliquis Flaminiæ urbibus recipiendis, tantum iuuerint, quantum facile omnes intelligerent, id autem erat quam maximè: Ipsum Petrum facinorosum esse hominem, qui neque sacratis uiris uiolandis abstinuerit, & Tyrannidem expetens, Forumliuii, Pompilii, Britonorium, & arcem Ceruiæ hostiliter inuaserit. Quibus Pontifex, quem Romanos intestinorum bellorum tumultus, uitantem, Rauennates Oratores Reate adhibuerunt; cognitis, rem omnem Saluo Bononiensi, in aula Romana, prouocationum causarum capitalium generali iudici, mandat disquirendam: & Hermanno Monaldensi Rectori, suffecit Stephanum Ienazani, Columnam, ciuem Romanum: Neque tamen ante è Prouincia Hermannus abiit, quàm Ricciardus Alatigus, Stephani Vicarius, mense Augusto, Prouinciam ingressus est: quemadmodum & Bartholomeus Episcopus Grossetanus, Prouinciæ, ad eam diem, sacrarum causarum; in spiritualibus uocant; Rector, & Legatus, discessum extraxit, in aduentum Petri Saraceni Vicetinorum Episcopi, qui eodem Legati, & sacrarum causarum Rectoris titulo, ac munere, in hanc Prouinciam, successor Bartholomeo a Pontifice fuerat missus, pauloq. post Ricciardum, Prouinciam intrauerat. Cum autem illi florenos aureos tres Pontifex, in dies singulos decreuisset, litteris Reate datis pridie Id. Augusti, anno Pontificatus II. ad Bonifacium Archiepiscopum, eiq. subiunctos Episcopos, aliosq. sacrarum ædium antistites scripsit, ut Petro eos postulanti, persoluerent. Huic statim ab Ariminensibus, omnia opida, quæ tenuerant, data sunt Romanæ Ecclesiæ nomine. Cumuerò Columna Rector, eodem quoq. aduenisset, liberaliter, honorateq. ab Ariminensibus tractatus, in magnam familiæ Polentanæ Rauennatis, & Malatestiæ Ariminensis perturbationem incurrit, ob Franciscam Polentanam, Guidi filiam. Hæc enim pulcherrima, a patre in matrimonium Ioanni claudo; quem, lingua patria, Ioannem Zottum, ob debilitati cruris uitium, dicebant; Malatestæ è Veruculo filio, uiro maximi animi, & rerum bellicarum non minus studioso, quàm perito, sed deformi, collocata, fuerat. Cuius cũ frater, Paulus, esset pulcherrimus iuuenis, humanitateq. ac moribus suauissimis præstans, nec non longe amoribus aptior, quàm armis, eius consuetudine Francisca familiariter usa, non fuit difficillimum, ut in perditos amores degenerauerit. Itaq. cum diu ambo cõceptum scelus, animo inclusum compressissent, contigit, ut illis die quadam Artus Britanniæ Regis poema, in quo tenero lusu multorum describuntur amores, legentibus, malum exemplum, ad pessimum facinus dux, atque impulsor extiterit. Quod post multos dies Ioannes sentiens tandem deprehensos, eodem gladio, ictuq. confodit. Sunt qui scribant, matrem, Paulo, Franciscam despondisse, & Ioannem claudum, cum Rauennam uenisset, eam fratris nomine,

atque

atque item proprio salutatum, præ eximia pulchritudine, confestim amore illius ardere cœpisse, & cum alia ratione non posset, per uim impetrasse, ut sibi uxor adiungeretur. Huius Dantes facinoris, in poemate suo magno memi nit, sed ita obscurè, communibusq. notis describit Rauennam, ut nisi eam Petrus filius, ac Benuenutus ForoCornelienſis, eius æqualis, qui sunt librum; latinè ille, hic Italicè; interpretati, explicuissent, & manuscripti annales me moriæ historiam mandassent, utrum'ne Francisca, Rauennas fuisset, haud difficile posset dubitari: Natam enim se ea in urbe dicit, quæ esset ad mare, in quod Padus influeret: Sed Ariminum, Pisaurum, Fanum, Ancona in huiusmodi litore maris ædificatæ sunt. Quod si Padi spectauit propinquitatem, Cymaclum certè, vrbs olim insignis, quæ non solum cum nascentium, sed cum crescentium quoque Venetiarum opibus, atque armis confligere est ausa, propius abesse a primo Padi ostio, quàm Rauenna, uidetur: nam passuum millibus circiter decem & octo distat Rauenna a Primario Padi ostio, a quo ad Cymaclum, circiter duodecim numerantur: Vt eam etiam, quæ mari nomen dedit, Hadriam prætereamus, quæ omnium longe amplissimum Padi alueum, Fornaces dictum, propinquum habet, multis quasi alter Nilus, insulis, atque ostiis erumpentem in mare. Pleriq. existimant, Dantem sequutum fuisse ueterem cursum, quo Rauennam circumdabat, atque interfluebat Padus: Cum tamen nequaquam sit uerisimile, adolescentulam, qualis Francisca fuit, describere suam patriam, ut tum erat, cum uiuebat, noluisse, uetustiora secutam fuisse, quorũ esse ignara potuit: præterquam quòd nõ Padus ipse, sed è Padi alueo principe deducta fossa, huc pertinebat. Eam autem fossam, licet eruditus nostræ ætatis Historicus ab Valentiniano Cæsare ductam scribat, fuit tamen longè antiquioris operæ, cum de ea Plinius tradat, asseratq. angustam fuisse, appellatamq. Messanium, uti supra dictum a nobis est. Eam uerò tum fossam desiisse putandum est, cum Felix Archiepiscopus, incisa, uti docuimus, Padi ripa, omnem hanc inundauit regionem, in eumq. deinde alueum, Padus, qui modò per Consandolum, Boccaleonem, & sanctum Albertum, uicos, præterlabitur, est reductus: quiq. fortasse ob id in tabulis publicis; quibus insulæ Perei termini, sexcentis iam ferè annis, describuntur; appellatur Padus iuueniacus, eius seculi uoce, quæ Padum iuniorem exprimit: si quidem eam fossam, angustam fuisse, ita ut naues militares non caperet, ostendit præ ceteris Sidonius Apollinaris, qui illam uocat tramitem, & Doctrulfi Sueui Ducis iter, qui Zmaragdo Exarcho, opidum Classem obsidenti, auxilio futurus, ut Rauennam milites adduceret, Brixillo ueniens, secundo Pado, ad Spineticum ostium deuexit, ubi etiam cum Longobardis sese obiicientibus, sibi fuit acriter, nec sine discrimine pugnandũ: Satis autem constat, si per eam fossam patuisset classiariis nauibus iter, minus periculosiore, & multo breuiore uia, descensurum fuisse: cum neq. etiam ea, in mare, fossa influeret, sed per paludem, in qua sita Rauenna ex Strabonis, Sidonii, & Procopii auctoritate, erat, funderetur, dispergereturq. Eius fossæ uicem nunc stagnantis aquæ Euripus refert, de quo diximus. Ceterùm, ut dicam quod sentio, propinquitatem respexit Dantes, quando nulla sit urbs litori maris propior, uiciniorque Pado. Ariminum, Pisaurum, Fanum, Ancona longius a Pado, Cymaclium a mari, absunt: Nam quamuis distet altero nunc ferè milliario Rauenna a mari, nostrorum tamen patrum ætate

multo minus distabat, quòd Padus ipse, & quæ Rauennam ambiunt, flumina, multum arenæ ad ostia inuehant, quibus tamquam aggeribus, mare repellitur. Procopius Rauennam suo tempore a mari procul uix ducentos quinquaginta passus fuisse scribit. De Adria quod dicitur, nihil facit, quia & longius a mari abest, & ille Padi alueus, licet nunc maximus, ipsius tamen ætate Franciscæ, ita nouus erat, atque angustus, uix ut Padi nomen haberet: Centum ferè ante annis, Sicardo quodam auctore, alueum illum, ad fornaces, Padus sibi strauit, sed ita exiguum, ut eò caruerint, quæ eo tempore, & posterioribus deinde multis annis, descriptæ sunt, Roberti præsertim Regis, & Francisci Petrarcæ, ut ait Blondus, Geographicæ tabulæ: quarum usus, non Ptolomei, aut Marini ætate cepit, ut nonnulli putant, sed Anaximandri Milesii, qui floruit circiter Olimpiade m quinquagesimam: Is primus dicitur Geographicam tabellam edidisse, ut scriptum reliquit ex Eratosthene Strabo: quamquam Aristoteles, ridiculè, suo tempore, habitatam terram circulo describi asserit. Sed de Padi, eiusque ostiis id accidit, quod in Nilo contigisse idem tradit Aristoteles, Aegyptum omnem semper fieri sicciorem uideri, & totam regionem, adaggerationem Nili esse, Homerumq. illius loci facere mentionem, tamquam nondum Memphis existeret, aut omnino, aut non tanta; nec semper terræ eadem loca, aut aquosa esse, aut arida, sed permutari fluuiorum generatione, aut defectu: Hinc fieri, ubi terra, mare: Vbi nunc mare, hic iterum terram: horumq. causam esse, quòd interiores partes terræ, sicuti corpora plantarum & animalium, statum habeant, & senectutem, idq. propter solem, cælestesq. alios motus: Quo tempore scripsit Polybius, mille octingentis iam fermè annis, Padus binis in sinum Hadriaticum ostiis erumpebat, Padoa, ducto a Pado nomine, Volanaque: & Volana portum efficiebat, inter omnes Hadriatici maris portus tutissimum. Ceterum Plinius, qui tercentis post Polybium annis uixit, inter Volanam & Padoam; quem appellat Vatrenum, a Vatreno ForoCorneliani agri fluuio, qui eò loci Padum augebat, nos hodie uocamus Primarium, duo Padi adiungit ostia, Caprasiam, & Sagum, quorum nunc nullum superest, tametsi Caprasiam, Magnauaccam esse hodie aliqui putant, cum tamen illuc nequaquam Padus influat. Supra Volanam, deriuato Tusci per fossas Pado, stagna Hadriatica fecere, quæ cum paterent septem capitibus in mare, septem maria sunt appellata. Hæc etiam ætas minorem uidit portuum Padi numerum: cum enim, nostra memoria, quinque essent, Primarium, Volana, Abbas, Gaurus, Fornaces, paucis ante annis obstruxit Abbatem Alfonsus Secundus Estensis, Ferrariæ Dux, prudentia & magnanimitate celsissimus, dum exiccata finitima regione, fertilitatem auxit suis populis, & liberam animi oblectationem sibi parauit, ea insula, quam, trianguli forma, quasi paruam Nili Deltam, gemini illi Padi aluei mediam claudebant; Græca, eam ob rem, ut puto, uoce, Mesolam dictam, plurimis amœnissimam lucis. Hanc vndique muro; qui esse in circuitu millia passuum nouem fertur; cinxit, turribus firmauit, & Regiis planè ædibus, in quibus habitaret, ornauit. Eo loco ad uenationis, & piscatus commoditatem nihil commodius. Salsa aqua, per ipsum portum Abbatem, qui adhuc aliquot naues excipit, ingressa, eoque admissa, æneis tabulis modo sublatis, nunc demissis, magnis omnem locum euripis peruadit, in quibus ludentes ui-

deas

deas omnis ferè generis pisces : adsunt & Cymbæ, quibus nauigari quacumque penè uelis, liceat: aprorum, ceterorumq. siluestrium animalium ratio, & numerus mirabilis est: Apros, custos eorum, in nemoris planitiem, currui insidens, quotidie cornu euocat: uideres certatim undiq. accurrentes, vt glandem comedant, quam custos illis distribuit. Idem Ceruis efficitur, quorum sunt greges penè infiniti, & cum castrantur, insignem spectantibus uoluptatem afferunt. Capreoli, Damæ, lepores habentur innumerabiles. Sed iucundissimum est, nobilissima colligere, extantia è dumetis pyra, insitione optima, quæ passim visuntur. Superat tamen omnia ipsius humanitas Principis, qui belli & pacis artibus clarissimus, & laude Imperatoria florentissimus, maioribus suis, quorum semper fuit nobilitas Italico solo præstantissima, uestigiis non insistit modò, sed adiungit immortalia ornamenta. Cum illum forte tum in hoc secessu commorantem, ego superioribus diebus, Venetias proficiscens, officii causa salutassem, ab eo sum benignè exceptus, fauoreq. honestatus, & perlustrandi loci commoditatem nactus: cum humanitatem Principis aulici ipsius, uiri ornatissimi, qui tum aderant, apud me fuerint imitati, Hercules Giliolus Comes, Ioannes Baptista Laderchia, ForoCornelianus, iurisconsultus acutissimus, Principi a secretis, Hieronymus Brasauola, eius item Principis medicus, Græcè, latineq. doctus, & alii prætere, quibus ea aula diues est. In tot igitur ostiis Padi, tantaq. varietate illorum, unum Primarium vetustissimum locum retinens, describendæ patriæ apud Dantem, iustam, propter eas causas, quas diximus, Franciscæ ansam præbuit: cuius acerbo, grauiq. casu, ut magna accidit Arimini, & Rauennæ concitatio animorum, ita ne muliebris magis pateret infamia, altissimè compressa est. Hoc casu perturbatus Columna, Cæsenam discessit, ibiq. Raulem Mazzolinum Cæsenatem, Mantuæ Prætorem designatum, solemni pompa, in æde maxima, equestri dignitate decorauit, cum in Deiparæ Virginis honorem Petrus Episcopus Vicetinus, Legatus, frequentissimo hominum concursu, rem sacram egisset, Bonifaciusque Rauennatum Archiepiscopus, cum Ariminensi Episcopo adfuisset. Tandem verò Forliuium Columna profectus, Quincto kal. Octobr. cuius Præfectus vrbis erat Nerius Bardus Florentinus, eò totius Prouinciæ indixit Conuentum, conuenereq. ad dictam diem, Bononiæ, ceterarumq. Flaminiæ ciuitatum Legationes: cum, usitato iam Præfectorum huius Prouinciæ titulo, Stephanus & Petrus, ille prophanarum, hic sacrarum rerum, ciuitatis etiam Bononiæ, & Comitatus Britonorii, eorumq. quæ ad ea spectarent, Rectores dicerentur. In eo conuentu Stephanus, quod eloquentia valeret, postquam recitauit Nicolai Pontificis litteras, quibus obsequium Pontifex a subiectis populis, fidemq. in primis petebat, Stephano ipsi maximam iurisdictionem in Prouincia, eorum, quæ facerent ad eius munus, stipendiis potissimum in milites, ceterisq. eius negocii redimendis, præstabat. Nemo omnium fuit, qui suæ quisque ciuitatis nomine, se præsto dictis futurum, Pontificiq. pro eo ac deberent, obediturum, libenter ac prolixè non confirmaret. Nec diu post Bernardinus Polentanus, Guidi filius, ingenti vir animo, summaq. prudentia, Mediolanum Prætor abiit. Fuit is annus ab ortu Christi nonagesimus supra millesimum ducentesimum: quo D. Bartholamæi templum, in turricula coniuncta cum Hospitali domo Misericordiæ, cui postea D. Lazari titulus ANN. M. CCXC.

lus fuit, eamq. modo Camaldulenses monachi incolunt, die D.Matthiæ Apostoli festo, a Bonifacio Archiepiscopo est dedicatum. Eodem hoc anno noui, ingentesq. Arimini, & Rauennæ tumultus exarserunt: Postquam enim Columna Fauentiam, Forum Cornelii, Rauennamq. pacatè inuiserat, inter Guidonem Polentanum, & vniuersitatem Rauennatem ex una parte, & Malatestam è Veruculo, Ioannemq. Malatestam, Ramberti filium, & eius factionis reliquos ex altera, cum multa diu tractasset, tandem mense Martio pacem fecit: mox se contulit Ariminum, ut eundem Malatestam è Veruculo, eiusq. asseclas ex una, Rempubl. ciuitatemq. Ariminensem ex altera, pacatos inter se redderet: quod & factum est: nam Malatesta, Ioannes Ramberti Malatestii filius, Guido Rubeus, Lambertus filius Michaelis Guidonis Rubei, & multi præterea, cum essent in opido S. Archangelo, in ipsius ædibus Malatestæ, procuratorem eorum fecerant Vgolinum iurisconsultum Benuenuti filiū, qui eorum nomine, successorumq. promitterent Guidoni Polentano, Lamberti filio, Prætori, Senatui item, & Reipubl. Rauennati, se, suosq. asseclas, & posteros, pacem, pactaq. & leges seruaturos, quæ Stephanus Columna Prouinciæ Rector, inter ipsos ex una parte, & Rempubl. Ariminensem ex altera laturus esset, pœna, iis, qui contra facerent, marcharum argenti uiginti millium proposita. Per eosdem dies piscatorum Rauennatium societatem, Ariminum acciuit, ea autem misso procuratore, paludes, quas a Trauersaria Guillelmi Trauersarii filia, Thomæ Foliani vxore iam viginti annos, fiduciario iure habuerant, Stephano ipsi, ærarii Pontificii nomine, acceptas retulerunt, cum Stephanus de earum possessione Matthæum Folianum. III. Non. April. deiecisset. Ceterum Ariminensi confecta pace, Malatestam, ac filios ad Roncofreddum Malatestæ opidum Stephanus relegauerat, cum, mense Aprili, vesperi, Mariscalchi familiaribus, id autem est; ut hoc ego loco interpretor; Equitum Præfecti in vrbe ociosè inambulantibus, inter ipsos, & Vrsi, Arimini Prætoris familiares, accidit rixa. Cuius a Prætore signo dato, nolæ sonitu, quæ in summa turri Prætorii erat, accurrit populus, & secum una Martinus Cataldus, qui Dux Ariminensis populi, ac penè Dominus habebatur: Quamquam enim dicitur incondita multitudo, & multorum capitū bellua, populus, tamen auctoritatem semper paucorum quorumdam, & sententiam sequitur. Prœlium satis insigne cœptum est, popularesq. balistis, ac aliis armorum generibus, peditesq. atq. equites, ad ædes Columnæ, iaciendis perpetuò lapidibus, & strenuè prœliando concurrunt. Malatestæ amici conuenere in Seclanorum compita, seq. ibi sunt a popularibus tutati: in ipsum quoque forum, & qua domus, ac turres erant, iaciebantur lapides, magnaq. tandem cum militibus, & familiaribus Columnæ pugna fuit: & ni summa ope Montagna Parcitatus; vir, uel Dantis, qui eo tempore uixit, testimonio, in ciuitate princeps; maiora ne fierent, restitisset, & discedere ab armis populares, pedemq. referre curasset, palatium dubio procul Columnæ ademissent: sed laxata pugna, instante Parcitato, ea nocte abiere. Patefacta interim propè Atti Rauignani domum posterula est. Cum enim eo tempore, ciuium multæ essent, plurimumq. possent in Flaminiæ ciuitatibus, factiones, consueuerunt in vrbis mœnibus occultas, & quasi cæcas portas minores, posterulas, tamquam posticulas uocatas, leui opere lapidibus, & cemento obstructas, facere:

per

per eas; si forte maiores, præcipuæq. vrbis portæ occuparentur, reiectis facilè lateribus, apertas, amicos subsidio introducebant: quod & Arimini tum contigit, Malatesta, eiusq. sociis, per huiusmodi posticum vrbem ingressis: Qua de re populares funduntur, compluresq. metu vrbe abeunt: multi nihilo minus capti, & Columnæ in potestatem traditi. Fuit in iis Martinus Cataldus, qui actus in quæstionem, se cum aliquot ciuibus coniurasse fassus est, ut Columnæ eam vrbem auferrent, illumve, & familiam eius omnem, ac stipendiarios milites obtruncarent, aut saltem vrbe pellerent, ut solus ea potiretur: itaque Martinus suspendio necatus, reliqui coniurationis socii relegati, pars Cremonam, Anagniam alii, quæ vrbs Hernicorum in Latio est, multi in Sabinos, Aquilam, triginta iam & sex circiter annos, inter Amiternum, Forconamq. dirutas vrbes, mediam ædificatam. Adhæc Stephanus, in ipso Arimini Prætorio, graui edicto pronunciato, ex Bernardi Episcopi Portuensis, iam Cardinalis, & Legati Pontificii, promulgata superioribus annis sententiæ formula, vrbem Ariminum, honore, dignitate, priuilegiis, agro, Prætura, & omni demum iurisdictione mulctauit: mox Andream Montagnam, uirum prudentia, & nobilitate insignem, amplis honoribus vsum, ciuitati Prætorem dedit. Sub id tempus Bonifacius Archiepiscopus Rauennas, cum esset Argentæ, VII. Id. Iul. testamentum, quod in Gallia fecerat, confirmauit, in sacello Archiepiscopali. Guido Polentanus; quem hoc anno, mense Augusto, Prætorem Rauennæ reperio; cum Bagnacauallensibus de ripa Anemonis fluminis; quem Rafanarium uocant; conuenit, in eam condicionem, ut ab agro Fauentino, ad paludes, utrinque fluminis ripa, tam quæ Rauennam, quàm quæ Bagnacauallum respicit, Rauennatium esset, ac diceretur: curarent Rauennates, uiam vtrinque conseruari latam: Possent Bagnacauallenses, quæ illos respicit ripam munire, dum tamen mediam partem expensi conferrent. Has leges, Lazarus Gattus, Bagnacauallensium Syndicus, Iacobus Bargòzus Bononiensis, eorumdem Prætor, ratas habuerunt. Verùm si conuenit cum Bagnacauallensibus Guido, ab D. Mariæ in portu Canonicis plurimum dissensit, in quorum sacra turri armatos in præsidio collocare, ipsis repugnantibus, nitebatur: tandemq. collocauit, Bittino ForoCorneliano, milite, & quondam socio Guidonis, ipsius iussu, in cœnobium irrumpente, foresq. effringente: itaque ad Prouinciæ Comitem Portuenses Canonici prouocarunt: Sed paulo post Guido, Florentiam Prætor abiit: Rauennatem iniit Hostasius filius: quo tempore, cum mense Nouembri, Rauennam Stephanus Columna Rector venisset, Rauennates inter se ciues pacaturus; ut suis litteris, quas nos legimus, Nicolaus Pontifex Max. testatur; ab Hostasio, & Lamberto Polentanis fratribus, postulauit, vrbis arcem: Id cum Polentani recusarent, metuerentque propterea sibi a Stephano, neu per uim claues ipse extorqueret, amicorum satis magna manu, equitum, peditumq. Rauennam accita, medium Nouembrem circiter, stata nocte, ab eis tumultuatum est: eaq. occasione, Stephanum ipsum Columnam, Prouinciæ Rectorem, Ioannem filium, Marescalchum generum, Petrum Palombaram, Guidonem Pileum, Petrum Frangipanem, Petrum è Segia iudicem, Angelum Signinum, Medicum, & ex eius familia reliquos, equites etiam, & stipendiarios milites, ex improuiso oppressos ceperunt, & in carcerem, ac uincula coniecerunt: bona eorum, arma,

equi,

equi, quos gregarios decem, egregios, & generosos unum supra centum fuisse certum est, direpta. Is nuncius iam ante exulceratum Ariminensi coniuratione optimi Pontificis animum, supra quàm dici potest, momordit: idq. eò acrius, quò Calbuli Foroliuiani, & Flaminii fœderis ceteri; ii Prouinciæ primores erant; coniurasse in id facinoris putabantur. Fori Cornelii quoq. per eosdem dies est tumultuatum, Alidosio cum factionis suæ reliquis, arma in Nordilios mouente: quamobrem aduenientibus ex opido Medicina, inde haud procul; multis; prœlium atrocius, quàm pro numero pugnantium, editum, pluribus ab omni parte trucidatis. Ceterum cum Nordiliorum subsidio, assiduè equites Bononia venirent, pedem referre Alidosius cum suis, & vrbe tandem excedere cogitur: a Bononiensi Republ. missi confestim agricolæ, qui diruerunt vallum, munitionesq. & fossas æquarunt. Fauentiam quoque; ubi Columnæ increbuit captiuitas, coacta Manfredii multorum manu, ingressi sunt, fugientibusq. inde Acarisiis, Zambrasiis, Rogatis, & Bernardini Comitis Cunii filiis eius dominatum vrbis occuparunt, fossa, & uallo, suburbiū quod est ad pontis portam, munierunt: Verùm coniunctis Acarisii, ceteriq. vrbe pulsi, cum Maghinardo è Sosenana consiliis, copiisq. quas satis instructas, & validas ex amicis contraxerant, paucis diebus, postquam profugerant ex vrbe, hora diei tertia, in eam rediere, Manfrediis, qui aduersus tantam copiarum, molem, posse vrbem tutari forte diffiderent, paucis ante horis abeuntibus. Eius urbis Præfecturam iniere Maghinardus, & Lambertus Polentanus, Guidi filius. Hac eadem insigni rerum perturbatione, Ariminensis Prætor, quem Stephanus Ciuitati, discedens, præfecerat, uti supra memorauimus, ex urbe euolauit: Vrbis dominatum accepit Malatesta, & in sex menses Rodulfinum Galisidium Cæsenatem, Prætorem designauit. Vniuersæ Iudices Prouinciæ, Cæsenæ tum erant tres, Andreas Cæsius, Gentilis è sancto Elpidio, Ferapecora Parmēsis: ii cum intelligerent, Cæsenates assentiri illis, qui Stephanū ceperant, uiderentq. se tutos ibi esse nō posse, multis quotidie indecoris succedentibus rebus, longè melius sibi consultum putantes, si inde quamprimum abirent, in Riuersanum Archiepiscopi Rauennatis opidum, mox aliquot post diebus, Forliuium; quæ tunc ciuitas populari libertate administrabatur; se contulere. Ibi a populo, qui Ecclesiæ Romanæ iussis; quod & ceteri populi, suæ quisq. ciuitatis, affirmabant; obsequi perpetuò uelle profitebatur, in tutelam accepti. Grauiter, molesteq. tulit hæc Pontifex, ac Petro Saraceno in hac Prouincia, ita uti dictum est, Legato, mandauit, ut insigniendis Cruce Prouincialibus, in officio cōtinere illos pro uirili parte niteretur: Quod Petrus Forliuium & ipse profectus, diligenter fecit: aduocataq. sæpe concione, crucis signo decorabat, & remittebat multa, condonabatq. iis, qui apud illum esse, illiusq. præsidio uellent. Verùm mense Decembri ad Decimum tertiū Kal. Ian. Maghinardus, & Lambertus Fauentiæ Præfecti, Guido Polentanus cum Rauennatibus, Malatesta cum Ariminensibus, Ceruiensibus, Foropompilianis, Britonorianis, cumq. Tosolino Abetis, & omni peditum eorum, atq. equitum manu, Forliuium portis S. Blasii, & S. Petri repente ingressi, neq. damno, neque ui ulla cuiquam illata, eius dominatum ciuitatis occuparunt. Nicolaus Pontifex tanto malo, qui latius manabat in dies, acrioribus remediis subueniendum ratus, dum esset Orbiti, XI. kal. Ianuar. Flaminiæ Comitem,

tem, Rectoremq. creauit Ildebrandinum, Episcopum Aretinum, è Comitũ Guidorum gente, uirum & nobilitate generis, & uirtute sua, ad id muneris longè aptissimum: mandatis additis, ut quas vrbes, quæq. opida ad Romanam Ecclesiam spectare in hac Prouincia cognosceret, ea repeteret, ac una cum Petro Saraceno, daret operam, Stephanos, captiuosq. omnes liberè è custodia dimitti, & cognita causa, acerrimè noxios puniri. Castrocarum primò, mox Forliuium, Florentinorum Legatis comitantibus, Ildebrandinus peruenit, litterisq. statim ad Rauennatem Rempubl. Hostasiumq. & Lambertum Polentanos scriptis, mandauit, Pontificis nomine, iussuq. Stephanum, & socios è custodia educerent, & tribus florenorum aureorum millibus numeratis, eorum damna sarcirent. Ceterum cum Hostasius, & Lambertus, cum priuato suo, tum publico ciuitatis nomine præstare, quod imperatum esset, negarent, Ildebrandinus indicto Forliuium conuentu, quo Oratores & primarii ciues Ariminenses, Cæsenates, Foroliuiani, Fauentini, Bononiensesq. conuenerunt, interfueruntq. ii, quos supra diximus, Florentinorum Legati, ut melius de controuersiis publicis constitueretur, decreuit, Rẽpubl. Rauennatem, ac Polentanos omnium iniuriarum absoluere, dum Stephanum, ac suos è custodia liberos dimitterent, & tria florenorum millia, quæ ablata fuerant, expedirent. Hoc decretum per litteras Forliuii X I. kal. Febr. anno supra millesimum ducentesimum nonagesimo primo datas, significauit, eo addito, ut Fauentiam adducerentur, Stephanus, captiuiq. omnes, ibiq. Hostasius eos, ac Lambertus, in manum Ildebrandino traderent. ANN. M. CCXCI.
Acceperunt condicionem Hostasius, Lambertusq vel hortante Guidone patre, & Bernardino fratre, qui ad tantæ perturbationis nuncium, abdicatis Præturis, Rauennam venerant: Guidoq. ipse Polentanus, Federicus Pontes, & Leutius Balbus, Ioannis filius, Rauennatis Reipubl. procuratores, Ildebrandino receperunt, tria se florenorum aureorum, Florentiæ excusorum, millia Stephano Columnæ, tribus pensionibus persoluturos: intra quindecim dies primam, ad diem D. Michaelis festum alteram, postremam ad omnium sanctorum: quod & factum deinde est: & floreni mille, ubi terminus primæ aduenit, penes Simonem Bonacursii è Carentorum Pistoriensium societate, depositi a Reipubl. Rauennatis Sindico. Alteram Montanus Viuiani filius, è burgo S. Laurentii agri Florentini, Rauennatium procurator, ad dictam diem, in sinu Ildebrandini Rectoris, posuit, cum esset ForiCornelii, adessetq. Albertus Comes Mangonæ, Thedisius Canalis, Bitinus Dionisius Bononienses equites. Postremam, coram Ildebrandino, in manum Simoni Bonacursii, mercatori Pistoriensi, è societate, quam diximus Carentorum, Forliuii, dedit. Huius promissionis uades pro Polentanis accesserant Malatesta è Veruculo, Rodulfinus è Galisidio, Maghinardus è Sosenana, Rainerius Cunii Comes, Rainerius Calbulus, Alberigutus Mainardus Britonorianus, Thebaldus, & Thedericus Ordelafi Foroliuiani, Argoliosus Guaiferus, & Hieremias Rubeus Foroliuiani omnes. Eodem mense ad Non. kal. Hostasius, & Lambertus, unà cum Liutio Balbo Reipubl. Rauennatis Syndico, in campis propè Fauentiam, Ildebrandino liberos; nomine eorum, & assectarum; in manum tradiderunt Stephanum Columnam, Ioannem, filium, & ceteros omnes: cum adessent Petrus Episcopus Vicetinus, sacrarum causarum in hac

Pro-

Prouincia Rector, Pontificiusque Vicarius, Bonifacius Archiepiscopus Rauennas, Lotherius Episcopus Fauentinus, Gerardus Eremita Camaldulensis, eius ordinis generalis Præfectus, Aghinulfus, & Alexander Romenæ, Comites in Tuscia Palatini, Albertus, & Azzolinus Mangoni Comites, Guelfus Caualcantes, Sinibaldus Pulcius, Lapus Saltarellus, ciues, Oratoresq. Florentini, multiq. præterea uiri nobiles. Ildebrandinus contra, omni culpa Rempubl. Rauennatem, & Hostasium liberos in perpetuum esse pronunciauit, itaque eius absolutionis, ac sententiæ formulam scriptis mandauit. Idem Foroliuianis condonauit, agrumq. & priuilegia, & immunitates, quibus eandem ob causam mulctati fuerant, restituit, diplomate Foriliuii. VI. kal. Febr. dato. Ipse quoq. Stephanus, Ioannes filius, ac reliqui, tabulis publicis, eodem, quo liberi è custodia dimissi sunt, die, manu Iacobi Benincasæ filii, prætorio Fauentino, confectis, testati sunt, satisfactum sibi fuisse ab Hostasio, & Lamberto Polentanis, Guidi filiis, Lamberti nepotibus, Liutio Balbo, Ioannis filio, Rauennate, pro Rauennatibus: Vgone Asprono Fauentino, pro Fauentinis: Nicolao Magistro Ioannis filio, pro Forliuiensibus: Barchino Palatio, Rigutii filio pro Cæsenatibus: Albergutio Mainardo pro Britonorianis, proq. fratribus, nepotibus, fidelibusq. suis: Leoni Fanto pro Ceruiensibus: Rainerio Calbulo pro Meldulensibus: a Tigrino pro se, fratribus, atque amicis: a Maghinardo è Sosenana, eiusq. fidelibus: Rainerio Cunii Comite & fratribus: Rodulfino è Galisidio, Theoderico eius filio, Saluatico, & Ghello eius nepotibus, & Galisidianis: Malatesta è Veruculo filiis, ac nepotibus, eiusque fidelibus. Albergutio è Polenta, & fidelibus, ac opidanis Polentæ, & Cuglianelli, a Paterniano pro Ariminensibus, qui uades Rauennatibus fuerant. Stephanus cum suis, Fauentia, Aureolum profectus, Archiepiscopi Rauennatis opidum, & postridie eius diei Castrocarum, postquam aliquot ibi dies perstitit, abiit è Prouincia, Ildebrandino, & Petro Rectoribus Foriliuii interea commorantibus, ubi conuentus iterum Rectorum, Oratorumq. & Syndicorum, omnium Prouinciæ Ciuitatum, kal. Mart. actus est. In eo, Pontificis, Max. lectæ litteræ, quibus Ildebrandinus Prouinciæ rerum prophanarum; in temporalibus dicunt; Rector, cum magna auctoritate declarabatur, legesque latæ omni Prouinciæ Communes, decretumque uti Ildebrandino quotannis viginti florenorum millia a ciuitatibus Prouinciæ, ad persoluenda stipendia numerarentur: neque vlla ciuitas imperare tributum posset: itaq. quæ erant imperata abrogauit: & si quis contra fecisset, minimeq. paruisset, in eum Bernardi Episcopi Portuensis, Pontificii Legati, leges, multamque renouauit. Cum autem hoc tempore Opizo Marchio Estensis, & Thedisius è S. Vitali, Parmensis, Ferrariæ Prætor, in Sandalo, Maderio, Ripa persici, & aliis locis, Flaminiam versus, munitiones, operaque excitantes fines turbarent, ditionemq. Archiepiscopi Rauennatis, sacro anathemate a Michaele Archidiacono, Bonifacii Archiepiscopi Vicario, notati sunt, & a piorum societate. VI. Id. April. Argentæ, multis audientibus, ipsoque in primis Guidone è Lauania Vicecomite, amoti. Hoc interim spatio Pontifex, re omni, ita uti acta fuerat in Flaminia, de Stephano, accepta, Ildebrandinique uehementer laudata uirtute, pacatam intuens, quiescentemque Prouinciam, eum, Vicarium suum, litteris hac de re, Orbiti V. Kalen. Iul. scriptis fecit.

fecit. Itaq. Ildebrandinus utraq. iurisdictione, sacrarum, ac prophanarum causarum potitus florebat & fama rerum gestarum, & prudentiæ opinione plurimum. Commorabatur ipse Cæsenæ hoc tempore, eoq. Rauennates Ioannem è fonte Ilicis procuratorem miserunt, qui prouocaret ad Pontificem de eo, quòd tributa imperari prohibuisset: retinere enim iam diu Rauennatem Rem publ. huius quasi possessionem: sed huic prouocationi, Malatestino Malatestæ filio Cæsenæ Prætore spectante, Ildebrandinus non detulit. Profectus autẽ fuerat Cæsenam, ut acciperet hospitio Gerardum Blancum, Parmensem, Cardinalem, reuerrentem è Gallia, quò illum, unà cum Benedicto Caietano Romano Cardinale, Pontifex legauerat, ut pacem inter Philippum Galliæ, & Odoardum Britanniæ Reges, cõponerent. Videbat enim optimus Pontifex, eos & Regna sua euertere, & quod maximè omnium Pontificis animum angebat, a nobilissimo & Christianis Principibus longè dignissimo uictoriæ genere abduci, quo in Syria aduersus Sultanum, pro Christi Dei relligione, pro Christianis miserè afflictis, & in vrbe Acri, quæ fuit ueteribus Ptolemaida, acriter obsessis, & opem vndique assiduè implorantibus, uti poterant. Quo factũ fuerat, vt complures ex hac Prouincia, hoc anno, quemadmodum & superiore fecerant, sancto Crucis suscepto signo, propriis stipendiis, nauigarent in id bellum, multi pecunia & milite iuuarent: Quamquam ea tandem urbs a Sultano capta est, magna Christianorum clade, qui ad sexaginta millia occubuisse dicuntur. Erat interea Bonifacio Archiepiscopo, apud Ildebrandinum Rectorem, cum Rainerio Abbate S. Apollinaris in Classe, disceptatio, quia cum esset Rainerius eius cœnobio designatus Abbas, & a Bonifacio, ad quem institutio spectabat, postulasset institui, id Bonifacius abnuerat, quod diceret, certò scire se, illum ab iis designatum, qui anathemate, & interdicto essent notati, stareq. se de ea re iudicio Ildebrandini velle: Verùm id contempsisse Abbatem, affirmauit Bonifacius, illumque se, in eius administrationem cœnobii, magna auctoritatis Rauennatis Ecclesiæ iactura, intrusisse. Itaq. Ildebrandinus diem dixit Abbati, ille uerò ad Pontificem prouocauit: iterũ tamen Ildebrandinus, cum esset ForiCornelii IX. kal. Augusti, eum citauit: tum affirmauit Abbas, iura illum sua secum non habere, in aula Romana esse apud Petrum Columnam Diaconũ Cardinalem S. Eustachii, nec facile haberi posse, tum quod ea Cardinalis, absq. Generalis Præfecti Camaldulensis consensu, nemini traderet, tum propter mutationem aulæ, cum ea forte priuilegia Cardinalis, vnà cum ceteris, rebus suis ad vrbem transmisisset: Paucos enim post mensesNicolaus, tranquillatis rebus Romanis, Orbito profectus, remigrauit Romam. Ildebrandinus pacandæ Prouinciæ studiosus, quãquam cum esset ForiCornelii, pacẽ inter eos ciues conciliare non potuit, tamen profectus deinde Forliuiũ, ibi haud ita diu post, in populi Prætorio, cum Reipubl. ForoCornelianæ Syndico & ciuibus, qui ea in urbe erant, Alidosium & Litum Alidosios fratres, ita cõciliauit, ut ingenti populi totius plausu, Alidosius ciuitati restitutus, ipso Ildebrandino reducente, exciperetur. Verum ex utraq. parte, octo, Forliuiũ, ad V. Id. Octobr. relegauit, ut eriperetur nouis cõtentionibus occasio. Cum verò Ildebrãdinus ForoCornelii deinde proficiscens, Fauentiã versus iret, Fauẽtini in suspicionẽ adducti, ne secum quoq. reduceret in vrbẽ Manfredios, concurrunt ad arma, sicq. tumultuatum inter eos est, ut ingredi vrbẽ Ildebrandinus noluerit: sed foris,

ſubter pontem arcus, muros vrbis prætergreſſus, ſecum ex Alidoſianis, decem, vndecim ex Nordilianis, Forliuium abduxit. In Prætorio Forliuii Ildebrandinus hoſce omnes multis apud ſe diebus eſſe uoluit, cũ omnes interea magnam eius prudentiam, dexteritatemq. & paternum pacis ſtudium in optimo Pontifice amarent. Quo etiam factum eſt, ut quamquam accipere ſuperioribus diebus Cæſenates Prætorem noluerint, quem illis præfecerat Ildebrandinus, atq. ob eam rem cum omni familia, ea vrbe decedens, Forliuium abiiſſet, & aqua, atq. igni Cæſenæ interdixiſſet, eamq. marchis argenti mille mulctaſſet, ipſiq. ad Pontificem Cæſenates per Syndicum prouocaſſent, paulò poſt tamen ad Ildebrandinum miſſis Oratoribus, ac Syndico, Prætorem acceperint. Rauennates hoc eodem anno menſe Nouẽbri, peditum, militumque; nam ita tunc temporis loquebantur, magnam manum Fauentiam miſerunt: quod quoniam cõtra edicta ſua Ildebrandinus factum dicebat. IX. kal. Decembr. mandauit dici diem Prætori, Senatuiq. Rauennati, quo apud illum cauſam dicerent, ſeq. excuſarent, vadesq. adducerent idoneos, de eo quòd iuiſſent, miſiſſentq. Fauentiam armatos pedites, atq. equites: Quo autem id Conſilio Rauennates fecerint, incertum, niſi forte id quidquam ad cauſam inueſtigandam facere uideatur, quòd Lambertus Polentanus, menſe, qui eſt inſequutus, Defenſor ciuitatis Fauẽtiæ, & eius agri, creatur, coactoq. iuſſu Albertutii Ramiſini militis, ſocii, & Vicarii ſui, Fauentino Senatu, ſexcentarum librarum ſtipendio, familiaq. & equis, qui adhiberi de more conſueuerant, decretis, in futuros poſterioris anni ſex menſes, Fauentinus Prætor, ab eius vrbis Senatu deſignatus eſt: cum eodẽ Senatusconſulto, in idem temporis ſpatium, Maghinardus è Soſenana, Præfectus populo eſſet renunciatus, hac adiecta lege, ut ne cuiquam eorum, de maleficiis, quæ biduo ante quàm magiſtratũ inituri eſſent, perpetrarentur, iudiciũ, aut quæſtionem exercere fas eſſet. Geruaſius Ricobaldus Ferrarienſis, Canonicus Rauennas, hoc tempore, rerum Romanarum Rauennæ ſcripſit Hiſtoriam, illiusq. alio libro Epitomen: in qua cũ nonnulla tractet, de Eccleſia, vrbeq. Rauennati, illi titulum ob id fecit, *Pomerium Rauennatis Eccleſiæ*: adſcribuntur autem ad calcem, Rauennatum nomina Archiepiſcoporum: iſque hodie liber in

ANN. M. CCXCII. bibliotheca Vaticana, manuſcriptus habetur. Sub id etiam tempus Vitalis Bagnolus Rauennas, Bagnoli ſcribæ filius, quòd copiis Foriliuii coactis, vrbẽ Forũpompilii occupaſſet, foſſa, & muris refectis muniiſſet, pulſisq. inde Romanæ Eccleſiæ adminiſtris, diripuiſſet, opidum Britonorium magna equitum, ac peditum manu, acerrimè oppugnaſſet, in Prouinciæ Comitem coniuraſſet, Prouinciæ pacem, quietemque perturbaſſet, ab Ildebrandino, perduellis, & Chriſtianæ communitatis expers declaratus, honoribus, dignitatibus, feudis, bonis omnibus mulctatus, & ut impune occidi poſſet, omnibus propoſitus eſt. Ipſe, quòd hæc vera negaret eſſe, nulloque iuris ordine ab Ildebrandino in tabulas relata affirmaret, cum diceret tutum non eſſe ad Ildebrandinum aditum, qui in carcerem conieciſſet, qui coram prouocabant, nonnullos; per Michaelem Ioannis Moncii filium ad Pontificem, Pontificiumque ſolium. IIII. Non. Martii prouocauit, coram Vgolino è S. Ambroſio Bononienſi, Dominicanorum: Iacobo è Caſtellione, Franciſcanorum, Ioanne Regienſi Eremitarum Auguſtinianorum Rauennæ Præfectis, eorumque ſociis, ſe nihil horum perpetraſſe, nemini qui ea feciſſet, fauiſſe: Quod & Guglielmus Fonta-

na,

na, Aldigerii iam demortui filius, & Aldigerius Guglielmi filius fecere: eaque omnia ipsi sacrarum ædium Præfecti Ildebrandino, litteris, tabulisq. publicis significarunt. Ceterum hoc anno, Nicolao Quarto summo Pontifice, pridie Non. April. uita functo, cum Romanum solium vacaret, eodem mense, Rauennates, Cæsenates, Foroliuiani, & Britonoriani plerique, apud Guidonẽ Polentanum, Lamberti filium, Rauennæ Prætorem accusati, quòd cum magno instrumentorum bellicorum apparatu, pedites, atq. equites, in agrum Rauennatem ad D. Zachariæ irruentes, domos, agricolas, familias ipsas, bobus, equis, pecore, supellectili exportatis, vino è doliis effuso, insigni damno affecissẽt, Thomam Raualdum, Christiani fratrem, plurimis vulneribus malè habuissent, è quibus esset mortuus, cepissent Lazarũ Cursinum, ipsum D. Zachariæ tẽplum combussissent, diffregissent, abstulissentq. sacrum illius æs campanũ, plura demum excitassent incendia, a Laurentio Guazzo Parmensi, Guidonis iudice, Vicarioq. & assessore in ius vocantur, & nisi ad causam dicendam adessent intra biduũ, & se defenderenr, exilio mulctauit. Quod cum non fecissent, duum millium librarũ Rauennatium pœna constituta illis est. Fuere in iis ex Rauennatibus, quindecim, Hieremias præsertim, Albericus, & Franciscus Polentani, Guidonis filii, Alberici nepotes, Aunestinus, Saladinus, Valiranus, Bartholinus, Vincẽtii Honesti filii, Cipressus Tiberti Cipressi filius, Ioannes Albaranus, Grittus è Grittorũ familia. Ex Cæsenatibus numerati quinque sunt, in quibus Vbertinus, & Agnella Articlini, fratres eminebant. Ex Foroliuianis sex, Superbutius, Ioannes, Clarutius, Vbertutius, & Lambertutius Arguliosi omnes. Ex Britonorianis tredecim, Saladinus potissimum, & Letirolus Bulgari, fratres. Malesardus, & Homodeus fratres, Vbertinus itẽ Baldinetti filius, Mainardii. Sed ad hos tumultus, maiores sequuti sunt: Polentani, Rauennatesq. & Ceruiẽses, Maghinardus item è Sosenana, ac Fauentini, eorumq. fœderati, magno cõparato exercitu, Forliuium, vbi Ildebrãdinus erat Prouinciæ Rector, Non. Iunii, cum adhuc Pontificium soliũ vacaret, se conferunt, Rectorẽ circumueniunt, & vrbe tandẽ eiiciunt: Ipse perpaucis comitatus, aufugit Cæsenam: ex suis, pars Castrocarũ, alii Douadulam, pleriq. Britonorium, alii aliò abiere. Aghinulfus frater, cum duobus filiis capti: Quo factum est, vt Ildebrandinus Cæsenæ, Castrocaro, Britonorioq. tantum dominaretur: reliqua Prouinciæ loca hostes occupauerint: qui ascitis etiam Foroliuianis, Cæsenæ Ildebrandinum, castris prope flumen Sapim XV. kal. Iul. locatis, obsident. Sed cum Malatesta, Malatestinusq. eius filius Cæsenam venissent, Ildebrandinus, Cæsenate, Britonorianaq. Malatestino Prætura mandata, postridie abiit. Forliuium haud ita diu post. IIII. Non. Iul. accessere Bononiensium Legati, introductique in Senatum, enixè, ne quid in Ildebrandinum, opidave, quibus tum præerat, molirentur, rogant: Idem Fauentiæ actum est, eo addito, ut fœderatis omnibus placeret, Senatum Bononiensem, arbitrum de tot dissensionibus cũ Ildebrandino, statuit: Aderant tum ibi Guido Polentanus Ceruiæ Prætor, Ceruiẽsiumq. Oratores, Malatesta Ariminensis, Ariminensiumq. Oratores, a quibus responsum est, explorare se suarum ciuitatum sententiam prius velle: quod cum fecissent, nihil impetrarunt, mandaruntque Bononienses Legati Basacomatræ Fauentiæ Prætori, Comitibus Cunii, Guidoni Rauli Cæsenati, Maghinardo è Sosenana, qui se Bononienses ciues dicebant, id ut accuratè studerent.

derent. Sub id ferè tempus IIII. kal. Sextil. Bandinus Mutilianæ Comes, in Tuscia Palatinus, Prætor, Magistratus, Senatusq. Foroliuienses, litteras ad Neapoleonem S. Hadriani Diaconum Cardinalem, qui tum Forliuii mo-rabatur, propè D. Blasii, in cubiculo Foroliuiani Prætorii, dederunt, eumque Præfectum Forliuii, Capitaneum appellabant, in sex menses crearunt. Interea Fauentini veriti, ne vrbem Bononienses inuaderent, & Ildebrandino traderent, pridiè kal. Septemb. eam munire aggressi sunt: Maghinardus Præfectus, sacri æris sonitu signo dato, populum ad fossas faciendas, extruendamq. munitionem eduxit, eodemq. die Basacomatra Prætor magistratu abdicauit. Adfuere, ut eam munitionem iuuarent, Hostasius Polentanus Rauennæ Prætor, militesq. ac populus Rauennates. Bernardinus Polentanus Ceruiensium Prætor, cum Ceruiensibus: Ioannes Claudus Malatesta, cum Ariminensibus: Malatestinus Cæsenæ Prætor, cum Cæsenatibus, Britonoriani, Castrocariani, Bagnacauallenses, Bandinus Mutilianæ Comes, Flaminii fœderis Imperator, cum Mutilianensibus, aliisque, quibus nullum umquam maiorem in Flaminia collectum exercitum memorabant: Optimè autem vrbe fossa & uallo per hunc modum munita, cum nihil Bononienses mouerent, Florentini Gentilem Vrsinum, Bertoldi filium, Prætorem suum, Legatosq. Bononiam mittunt, qui de pace inter Bononienses, ac Flaminios, ob munitam Fauentiam, quod sibi iniuriæ Bononienses ducebant, ex æquo & bono agerent: Verum plerisq. Bononiensibus affirmantibus, sibi nihil negocii cum Flaminiis esse velle, Gentilis, & Legati Fauentiam adeunt, eoq. accersunt Guidonem Polentanum, Malatestam Ariminensem, Rodulfinum Galesidium Cæsenatem, Lambertumq. Polentanum Foriliuii Prætorem, circiter medium Septembrem mensem, sed cum in sententia perstitissent, & munitiones demoliri negassent, re infecta, Florentiam rediere. Cum autem Polentani, Trauersariorum, & aliorum exulum Rauennatium bona diriperent, Petrus Columna S. Eustachii Diaconus Cardinalis, fecit, illis mandari, ut ea molestia abstinerent. Sub id tempus Venetiis nobilissima Amizorum, familia originem Rauenna ducebat, in Ioanne Amizo finem sortita est, cum, quæ Tribunitia potestate, multisq. honorum gradibus in Veneta Republ. floruisset. Octo sapientes Foropompiliani, quorum Principem gerebat Bernardinus
ANN. M. CCXCIII. Argonus, anno postero; qui fuit millesimus ducentesimus nonagesimus tertius; IIII. Non. Quinctil. Lambertum Polentanum, & Fulcerium Calbulum, in annum, Prætores fecerunt, ea condicione, ut Polentanus prioribus sex mensibus; præesset, posterioribus, Calbulus: missis Vitali & Almerico Bocatiis, ad eos Legatis. Obiit hoc anno Guido Polentanus, cognomento Ritius, quæ uox cincennatum Italica lingua exprimit. huius Comites uitæ habuit eodem ferè tempore, Guidones item duos, alterum Mutilianæ Comitem, alterum Nouellum appellatum: adhæc Vgolinum Vbaldinum. Fœderis autem locorum Flaminiæ omnium Imperator, Bandinus Mutilianæ Comes, Forliuium accessit: Ildebrandinus Prouinciæ Rector, Balneum; quod est opidum in Flaminia ad Apenninum: profectus, testificationes omnes, quæstiones, sententias, diras omnes, atq. anathemata, quibus notauerat Bonifaciū Archiepiscopum Rauennatem, remisit, laxauit, abrogauitq. eam ob causam, ut illi ardentiore studio Bonifacius assideret. Pridie autem Non. Nouembr.

Sena-

Senatus Rauennas Albertinum Berardengum iurisconsultum Rauennatem, procuratorem suum fecit, qui vnà cum Ducis Vniuersitatisq. Venetiarum arbitro, ea diligenter quæreret, ac tractaret, quæ contra pacta a Rauennatibus commissa fuisse Ioannes Sucugellus, iam Rauennæ Venetorum Vicedominus, affirmabat. ii duo si conuenire minime possent, facultas Albertino data est, tertii eligendi, qui esset Venetus, si ipsis Venetis placuisset: alioqui Venetis fas esset, tertium eligendi, Rauennatem, qui Rauennam incoleret, vniuersitatisq. Rauennatis mandatis pareret. Anno insequenti, qui fuit nonagesimus quartus supra millesimum ducentesimum, septimo kal. Iun. pax tandem inter Ildebrandinum Prouinciæ Comitem, & fœderatos Prouinciales, Forliuii conuenit, & tabulis publicis consignatur: Ildebrandinusq. omni interdicto Rauennates, ceterosq. Flaminios liberauit: & cum esset Tussignani Nono kal. Iun. potestatem per litteras Lotherio Episcopo Fauentino dedit, omni interdicto, Ecclesiasticæq. detestationis pœna eximendi quoscumque homines, quascumq. vniuersitates. Mox. XVIII. kal. Iul. Mutilianæ; ad quod opidum se contulerat ob tumultus in se, & asseclas suos Tussignanenses, ab alterius factionis Tussignanensibus excitatos; cum Pontificium adhuc esset interregnum; Vgulinum Bononiensem, Dominicanorum: Iacobinum Franciscanorum, conuentus Rauennæ Præfectos, sigillatim destinauit, qui Rempub. Rauennatem, singulosq. ciues, mares & feminas, omnibus execrationibus, sententiisq. aduersus eos, ad eam diem ab se latis, suo nomine absoluerent: quod fecerunt ipsi in Rauennatis templi maximi exedra, ubi coram Guidone Genario, Bonifacio Archiepiscopi Vicario, Napo Tosingo, seu a Tosa, Florentino, Rauennæ Prætore, Guidone Polentano, Lamberti filio, & frequenti ciuium corona, a Cambio Artusino scriba, Ildebrandini hac de re, sunt lectæ litteræ. Neque tamen hæc quieuit Prouincia, verùm cum mense Augusto tumultus esset Foriliuii ortus, currentibus ad arma Calbulis, Ordelafisque, Guidonem Polentanum vrbis Præfectum, Lambertumq. filium uulneribus confossos capiunt, secumq. unà alios Rauennates, & Fulcerium Calbulū, Ioannem eius fratrem, Nicolutium Calbolum Rainerii filium: cum multi præterea sauciati fussent, ipseq. in primis Fulcerius lethali uulnere percussus, qui cum ceteris Calbulis vrbe pulsus est. Adueniente si quidem haud ita diu post Maghinardo Pagano è Sosenana, Polentanus & reliqui è custodia emissi, & dono illi dati sunt. Maghinardus Præturam Foroliuianam kal. Septembris, in sex menses iniit. Discedenti è Prouincia Ildebrandino, Robertus Getnayus successor datus est a Cælestino V. qui postquam Pontificia sedes biennium, atq. amplius vacasset, ex Eremita, & Abbate S. Petri ad Maiellam, Nonis Iulii sūmus Pontifex, Perusii, a Cardinalibus tandē fuerat renunciatus. Robertus. IIII. Id. Octobr. Prouinciam, unà cū Petro è Ruolano, Prouinciæ item Legato, ingressus ad Mondainū, agri Ariminensis opidū diuertit: mox XIIII. kal. Nouembr. abiit Cæsenā, IX. kal. Forliuiū. IIII. Non. Nouembr. Fauentiam. VI. Id. Forum Cornelii, ubi totius Prouinciæ cōuentu habito, litteras legi Pontificias, de suo munere, auctoritateq. iussit, legesq. promulgauit, in quibus cū aliquot essent in Rauēnates seueræ, durioresq. ii per Guidonē Aldreuandinum, Cōmunis, ut aiebant, Rauēnæ procuratorē, quòd iuribus, atq. immunitatibus Rauennatiū repugnarent, restitere: & coram Andrea Cæsio, Bartholomeo Reatino, & Iacobo

ANN. M. CCXCIIII.

Arcilio Parmēsi, generalibus huius Prouinciæ iudicibus, tertio Id. apertè testati sunt assentiri illis se minimè velle: quæ dicta Gernayius perinde, ac futilia, cō menti tiaq. reiecit. Bonifacius Archiepiscopus; postquam se per Oratorem apud Pontificem Max. qui tum Perusii erat; ut habetur in iis tabulis publicis; excusauit, Diuorum Petri & Pauli limina inuisere se non posse; ut quotannis Archiepiscopi Rauennates tenebantur; eiusq. fuit excusatio si & quatenus; ut aiunt; ab eo accepta, quem ad id muneris Cardinalium Collegium destinauerat: cum accepisset D. Iustæ, quæ Bononiæ est, sacerdotium, tamdiu uacasse, ut iure Metropolitanō, iuxta Lateranensis decreta Concilii, ad se perinde, ac ad Metropolitanum, eius conferendi ius, in quem mallet, esset deuolutum, illud Ramberto Abbati, sacrato uiro Bononiensi tradidit: litterisque suis ad Gerardum Cornazanum, Canonicum Fauentinum, Episcopi Bononiensis Vicarium, ex opido Aureolo iam inde a mense Iunio scriptis, mandauit, ut si vera essent, quæ acceperat, Rambertum mitteret in possessionem, & si qui obsisterent, conseruaret. Verùm cum adhuc in Aureolo Ecclesiæ Rauennatis opido, quod est ad Apenninum, ab Foroliuii haud procul, commoraretur, Nono kal. Ianuar. ex hac uita, non sine omnium suorum sacerdotum, ac etiam Rauennatum ingenti mœrore, multisq. lacrymis migrauit: eodem ferè tempore, quo Cælestinus Pont. Max. ad priuatam uitam rediens, quam antea in solitudine duxerat, potestatem Cardinalibus, Bonifacii Octaui eligendi, fecit. Bonifacius Archiepiscopus, ex Aureolo, sui ordinis habitu indutus, suorum etiam cucullatorum humeris Rauennam delatus, in Vrsiano templo sepultus est, ante D. Mariæ Magdalenæ aram; quam ipse erigendam, dedicandam, & ditandam curauerat; in monumento ex marmore mirificè scalpto, quod a D. Laurentii in Cæsarea importari uiueris iusserat. Id nunc monumentum in eodem templo, iuxta sacræ turris portam conspicitur: Extructum autem Christianorum Principum tempore fuisse, Constantini Magni labarum, nempe Christi nomen duobus tantum primis græcarum litterarum elementis maioribus, complexis; quod est in sacris ædibus huius urbis frequentissimum; insculptum testatur. Itaque uel Honorii Imperatoris, qui templum D. Laurentii ædificari mandauit, uel Theoderici Regis Gothorum ætate, mille iam & sexaginta annis; quo tempore arcas huiusmodi multas factas, ex Cassiodori Epistolis cognoscimus; elaboratum est. Ibi præter cetera, in egregio uase, cardui illius quod plerique Cinaram, Itali Carcioffum, & Artichioccum uocant, plantam, fructumq. perinde, ac eo sæculo rarissima uidemus. Non desunt, qui huius Bonifacii Archiepiscopi meminisse; cum de abdominis uoluptatibus addictis, verba facit, in altera sui operis parte, Dantem putent. Sed fuit Bonifacius Christiana liberalitate maximè insignis, quod ostendit uel illud, quod in magna annonæ caritate, qua hæc omnis laborabat Prouincia, cum Argentani plurimum affligerentur, ipse & horrea quæ ibidem habebat aperiri, & cum neque illa sufficerent, & opido etiam Catholica frumentum illuc suum conuehi, & in populum, ex sui Vicecomitis præscripto distribui iussit. Extant adhuc in Vrsiano tabulario illius hac de re litteræ, ad Vicecomitem Argentanum, Cæsenæ scriptæ. Rauennatis chori iussu comitia statim ad futurum designandū Archiepiscopum postero anno indicuntur: quibus cum etiam Rodulfus Foroliuiensis Episcopus interfuisset, Archiepiscopus eligitur

ANN. M. CCXCV.

IX.

IX. kal. Febr. Rambertus Malatesta: sed is a Bonifacio Pontifice impetrare ut confirmaretur, nequaquam potuit: Verùm sufficere Bonifacius Pont. Guillelmum Duranti uoluit, qui tunc Mimatensem Episcopum in Aquitanis gerebat, sed renuente id muneris Guillelmo, quòd tanto oneri uires suas longe impares affirmaret, in aliud tempus hoc reiecit negocium. Bertoldus interea Prior Præfectus D. Dominici Bononiensis nomine suo, & ForoCorneliani Episcopi, Guardinus Rauennatis Ecclesiæ, ut ibi scribitur, Cardinalis, nomine item suo, & Michaelis Archidiaconi Rauennatis, Artusinus Artusinius Rauennas Guidonis Polentani, Lamberti filii procurator, quibus exequendi testamenti Bonifacii Archiepiscopi, munus incumbebat, nomine etiam Peregrini Franciscani, & Guidonis è Lauania, uasa aurea, argenteaq. multa, sacram uestem, multiplicem, atque ornamenta, mille quadringentarum septuaginta quattuor librarum, & duodecim solidorum Bononiensium pretio Opizoni è Lauania Senescallo beati Martini Turonensis, qui studebat Bononiæ, uendiderunt. Contrà, Hondideus templi S. Iuliani, Rauennatis diœcesis, nomine Rauennatis Ecclesiæ, eiusq. sacratorum uirorum, & futuri Antistitis, ac Lamberti Polentani, citra Padum eiusdem Ecclesiæ Vicecomitis generalis, possessionem opidi Corliani, Ariminensis diœcesis, & opidi Sauignani, accepit, seq. in eis perinde ac Lamberti Polentani Vicarium XIIII. kal. Maii constituit: Quo ferè tempore, Petrus Archiepiscopus Montis Regalis a Pontifice huius Comes, Rectorq. Prouinciæ missus, eam ingressus est, Tussignanumq. primò, mox ForumCornelii uenit. Eius tum iussu, V. kal. Malatestinus, Malatestæ filius, Cæsenæ Prætor, magistratu abiit, Vbertinusq. Articlinus, qui exulabat, multiq. præterea Cæsenam rediere. Pari ratione, iussuq. Maghinardus è Sosenana, Fauentinam Præfecturam deposuerat: cumq. Conuentum Petrus omnis Prouinciæ ForumCornelii indixisset, illi interfuere, Episcopi, ciuitatumq. Oratores ac primores ciues: facultasq. illi data est, quot uellet equites, peditesq. stipendiarios, eo quo liberet stipendio conducere, & præsidio habere: Itaque equites accepit tercentum, pedites centum, tributumq. Fauentinis imposuit, librarum Rauennatiũ, in quattuor menses, mille & quadringentarum, nec diu post ad eam se vrbem contulit: quo cum officii causa ad eum uiri in Prouincia principes, Comes Baudinus è Mutiliano, Comes Manfredus, Guidonis Nauelli filius, Fulcerius, & Franciscus Calbuli; ipsum adiere Rainerius, Bandezatus, & Bernardinus Cunii Comites, & Quincto Id. Maii, fossam, uallum, munitiones vrbis omnes solo æquari postularunt: cum autem cõtra Maghinardus diceret, ad certamen res deuentura uidebatur, nisi Petrus inde ad decimum lapidem relegasset: Maghinardus ad opidum suum Benclarum in ualle Anemonis, Comites Cunii Lugum, & Fusignanum, Comes Manfredus Mutilianum discesserunt. Senatu deinde Fauentiæ coacto, eius Præfectus ciuitatis, Petrus Archiepiscopus Prouinciæ Rector, in annum, centum librarum in singulos menses stipendio, creatus est, & Fauentini per Vgulinum Mediceum, & Thedericum è salutare iudicem, procuratores suos, solemne Petro, nomine Pontificis accipienti, obsequium præstiterunt. Per hos dies Guido Montis Feltrii Comes, Forliuium cum Legato Pontificio profectus, omnia illi bona, iuraq. sua tradidit. Petrus, Rector, acceptis Fauentinis obsidibus, Guidonis Raulis, & Alberici Comitis Cunii filiis, quos misit

Cæsenam,

Cæsenam, aliorumq. quos diximus, Cunii Comitũ, Francisci, & Alberici Manfredorum item filiis, quos Castrocarum amandauit, contulit se ad Archiepiscopatus Rauennatis opidum Aureolũ, Maghinardo, Manfrediis, quos acciuerat, Zambrasiisq. & Acarisiis comitatus: in eoq. opido pacem inter eos fecit: mox Fauentiam cum omnibus reuersus, conciliauit Albericum Cunii Comitem, eiusq. uxorem Beatricẽ Manfredi Manfredii filiam, cũ Alberico, quem etiam fratrem inscribunt, Francisco, & Vgulino, ob ipsius Manfredi, & Alberghitti filii necem diffidentes: inde ad fines quisque suos, quo relegati fuerant, rediere. Rauennam tandem uenit, exulibus secum reductis. V. kal. Quinctil. cum huius esset ciuitatis Prætor Napus è Tosa Florentinus. ibiq. eius opera conciliata est pax, pridie kal. inter Guidonem Polentanum, & Bernardinum, Hostasium, ac Lambertum eius filios, Rodulfinumq. Roglelli, Reipubl. Rauennatis syndicum, eiusdem nomine Reipubl. ab una parte, & Guillelmum Trauersariam, Petrum eius filium, Albericum, Hieremiam, & Franciscum Polentanos, Guidonis cognomento Ritii, filios: Maluicinum Bagnacauallensem, Valeranum, Saladinum, Honestinum, & Bartolinum Honestos, Vincentii filios, atque Ioannem Ducem, item Honestum, qui exulabant, ex altera: Cum omnes ipsi Petro, Ecclesiæ Romanæ nomine, atque item suo stipulanti, omni inter se iniuria abstinere polliciti essent: pœna, si quis id forte fœdus uiolasset, duarum millium marcharum argenti adiecta. Acta autem hæc in agro sunt, propè vrbem Rauennam, Thadæo Foripompilii, Leonido Cæsenæ, Henrico Sassinæ, Episcopis: Andrea Archidiacono Foriliuii, Guidone Rauennatis Ecclesiæ Cantore, Bernardino Cunii Comite, Signorello Ghetio Rauennate, multisq. præterea aliis spectantibus & testibus. Ceterum quò firmiora essent omnia postridie eius diei, kalendis scilicet Quinctil. in D. Mariæ in portu, rogatu Polentanorum, Polentanæ partis uades facti sunt, obseruandæ tuendæq. pacis, Hostasius Pusterla, Simorellus Ghetius, Albertinus Berardengus, Ioannes Saxolus, Vitalis Lazarus Vgutionis filius, Rigutius Malpilius, Vgulinus Blancus, Guido Aldrouandinus, Zanutius Tornarius, Rainutius Maltaliatus, omnes, ciues Rauennates. Vades Trauersariæ partis fuere, Rech Oddus, Francischinus Saxus, Gettius Diomelsaluus, Palmerius Pinzus, Zannes Mainardus, Millior Castrouicianus, Iacobus Zafaranus, Mat thæus Catde, Iacobus Nouellinus; Rauennates: atque hac ratione, quæ antea in duas partes diuisa, duplicem habere Rempubl. ciuitas, & quidem magno detrimento, uidebatur, una facta, respirare tandem cœpit. Vt autem in posterum occasio dissensionum omnis tolleretur, & his tumultibus aliqua ratione consuleret, cum adhuc esset Rauennæ, in ædibus Guidonis Polentani, ubi morabatur, Bernardino Cunii Comite, Ioanne Andreæ, Rauennatis Ecclesiæ Præposito, & aliis spectantibus, has tulit leges: In primis, Rodulfino Raglello, qui aderat, Reipubl. Rauennatis syndico eius nomine Reipubl. mandauit, ut cum Prouinciæ Comites; quicumq. deinde fuerint; Prouinciam ingredientur, Prætor, Senatus, & ceteri Rauennæ Magistratus, honorifice eos excipiant, summa fide illis obediant, & ubi Rauennæ appropinquauerint, oratores ad illos mittant. Vrbem ingredientem accipiant insigni studio ac ueneratione: ipsosq. eorumq. familias, & vrbem, firmo præsidio, dum ibi morabuntur, tueantur. Curetur, ne ædificentur in posterum domus, substructiove

ulla

ulla ne fiat, intra fines municipalibus legibus uetitos: ædificata si qua fuerint, solo æquentur. Turres,& ædificium propugnaculi, aut ualli speciem referens, in ipsis construendis domibus,nemo excitet: Qui ædificauerit,aliarum ædium formam, altitudinemq. ne superet. Domus nimium nobiles ne extruunto, modò quæ adsunt, deturbanto: de quibus tamen Rectoris Prouinciæ arbitrium esto. Prætores, & Magistratus abdicanto, qui modò sunt:nouos, iuxta ueterem ciuitatis, uiginti iam amplius annis,consuetudinem eligunto: neque inire iis Magistratum, absque Comitis uenia, fas esto. Bernardino, Rainerii è Cunio fratris, ac potius eius uxori, domorum, quæ prope portam D. Mamæ, spectare ad eos dicuntur, vnà cum Guidonis Polentani ædibus,quas tum ipse inhabitabat Comes, iuxta portam Vrsicinam, intra triduum, ipsius Comitis iussu, solo æquandarum, a Republ. Rauennate, idoneum pretium, suo tempore, numeretur. Hæc Petrus Montis Regalis Archiepiscopus, Romaniolæq. Prouinciæ,& ciuitatis Bononiæ,ac Comitatus Britonorii,iuriumq. quæ ad ea spectant, omnium, pro Romana Ecclesia, Comes & Rector: Qui facultatem tamen dedit, ut Prætoriæ ædes publicæ, ubi habitarent ciuitatis Magistratus, & Flaminiæ Legati, Comitesq. cum Rauennam uenirent, qui ad Archiepiscopatus ædes diuertere ad eam diem, magna ex parte, consueuerant; ædificarentur. Dirutæ hac de causa sunt,eius iussu, Guidonis Polentani,Lambertiq. eius filii,& Pusterularum,aliorumq.domus: Multi ex utraque parte in exilium acti: Guido Polentanus ad D. Mariæ in portu relegatus est. Nequaquam tamen diu hæc pax integra perstitit, quia haud ita diu post, eodem Quinctili mense, Trauersarii, eorumq. factionis ceteri, quod uidebatur non eas illis condiciones datas esse, quas æquum fuisset, nimiumq. è contrario, Polentanis tributum, magna manu ciuium, agricolarumq. asseclarum, & exterorum coacta, conscensis vrbis mœnibus, & positis ad D. Adelberti ad Padum, pluribusq. præterea Rauennatis agri locis, insidiis, è medio tollere Polentanos, & urbem Rauennam occupare, per proditionem, & Ecclesiæ Romanæ hostibus tradere, studium adhibuerant. His permotus tumultibus, Bonifacius Pontifex, ne Rauennas diutius uacaret sedes, & magnis inde incommodis afficerentur, eius opida, ceteræq. ditiones, Opizonem Archiepiscopum dedit, ex nobili SanVitaliorum Parmensi familia, patre Guarino milite ortum: matrem habuit Margaritam Fliscam Genuensem, Innocentii Quarti Romani Pontificis sororem, Vir præstanti doctrina, summa eruditione, & rerum agendarum peritissimus, militariq. laude insignis; qui magnanimus cum esset, & admodum liberalis, quod inter cetera maximæ illi laudi fuit; afflictos & clamitosos miseratus, quibuscumque rebus potuit, semper eos iuuit. Hunc Parmensis Ecclesiæ primò Canonicum, mox Tripolitanum Episcopum, in quo munere quinque annos elaborauit, Innocentius Quartus auunculus, Parmensem Episcopum fecerat: cui Ecclesiæ,cum per quadraginta circiter annos, summa cum laude, præfuisset, ad Archiepiscopatum Rauennatem a Bonifacio Octauo asciscitur: ut iis litteris patet, quibus Pontifex Anagniæ datis: X. kal. Augusti, anno primo Pontificatus, sacratis viris Rauennatibus; & subiunctis Episcopis mandat, eum ut recipiant, atque audiant. Cum autem factionis suæ Principem gereret, ita strenuè, ut Parmæ eadem SanVitalium factio, etiam Episcopi factio appellaretur, & hoc anno Parma

vrbe pulsa, Rauennam se contulit: In quo tumultu Opizo apud Pontificem conquestus est, quod in se, tunc in Episcopio Parmensi commorantem, in suosq. familiares, armati ciues Parmenses irruissent, quosdam uulneribus affecissent, supellectilem abstulissent: ad ædesq. Rogerii Sanuitalii pari impetu progressi, eadem furta commisissent: Petrus Archiepiscopus interea, pacandæ huic Prouinciæ, cui præerat, intentus, ciues Ariminenses, eò profectus, conciliauit inter se, Malatestas præsertim & Parcitatos. Sed Fauentiæ denuò ad arma itum est, Cunii Comitibus, & Manfrediis, aduersus Maghinardum, & Raules, Acarisiosq. pugnantibus, quòd Bononiensibus, qui iam ad Forum-Cornelii uenerant, vrbem tradere in animum induxissent: Sed Manfredii, & Comites mense Augusto, vrbe pulsi sunt, & ciuitas Romanæ Ecclesiæ seruata. Mense Octobri, Guglielmus Durantes, Episcopus Mimatensis, huius Rector Prouinciæ, & Piceni Marchio a Pontifice creatus, Ariminum uenit, Petro Archiepiscopo Montis Regalis, qui hactenus præfuerat, eodem die abeunte. Ad illum, officii causa, Gallassus, Montisfeltrii Comes, Cæsenæ existens, cum oratoribus vndecim, quamquam Malatestæ infensus, accessit: eodem Guido MontisFeltrii item Comes, Vrbino, se contulit, comitatiq. sunt Guillelmum Cæsenam ad conuentum agendum proficiscentem: in quo Conuentu interfuerunt ipsi, & Feretranus Episcopus, Calbulenses, Maghinardus, & Oratores, Legatiq. & procuratores, procerum omnium, & ciuitatum Prouinciæ, decretumq. ut Prouincialium stipendio; Guillelmus, milites tercentum conduceret. Haud ita diu post, indignatus Guillelmus, abiit Britonorium, atque inde Forliuium, tandem Castrocarum: ubi postquam aliquot dies perstitit, tertio Id. Decembr. per itinera deuia, quibus uitauit Fauentiam, ForumCornelii adiit. Per eos dies Malatesta, contractis amicorū copiis, in ipsa vrbe Arimino, cum Parcitatis conseruit manus, magnoq. commisso certamine, Parcitatos ex vrbe eiecit, Vgulinus cognomento Cignatta, Parcitati filius, Mostatius & alii, interfecti sunt, sed longe plures uulneribus confossi: Guillelmus è ForoCornelii. XIII. kal. Ianuarii, Rauennam uenit, hicq. tres dies commoratus Ariminum, atque inde in Picenum recessit. Venerat interea in hanc Prouinciam Ricciardus Ferentinas, D. Audomari, Morinensis Diœcesis Canonicus, Pontifici a sacris: cui Cælestinus Pontifex iam mandauerat, ut a Guidone Montefeltrio, & asseclis, quidquid urbium, opidorum, arcium, locorum ab ipsis teneretur, eorum acciperet possessionem: neque uerò tantum in Flaminia, sed in Vrbinati, Pisaurensi, Calliensique, sic ut ea loca Romanæ Ecclesiæ Magistratus, Præfectosq. acciperent, atque illis parerent. Adhæc exules, obsides, relegatos, eius occasione defectionis, ac belli, restitueret; qui in custodia haberentur, emitteret. Guidonem, & Gallassinum Feretranos, ceterosq. qui sibi uiderentur, ut conseruaretur pax, relegaret: Qui non parerent, quive repugnarent, in eos, omni reiecta prouocatione, sacris, & prophanis pœnis ageret. his peractis, Guidonem, Gallassinum, asseclasq. anathemate liberaret, honoriq. ac famæ restitueret. Quoniam uerò dum id negocii Ricciardus extrahit, nihilq. planè confecit, abdicauit Celestinus Pontifex, Bonifacius; qui Cælestino successerat, nouis, Guidonis Montefeltrii precibus fatigatus, qui ut Cælestino fecerat: supplex deiectus ad Pontificis pedes, quibusdā acceptis, datisq. conditionibus, in gra

tiam

tiam receptus, & imperata Ecclesiæ se facturum fuerat pollicitus; id illi muneris confirmauit. Cum autem Cæsenates interdicto liberasset, Opizoq. Archiepiscopus Rauennas, opida Rauennatis Ecclesiæ, occupare illos assereret, pronunciauit Ricciardus, eam liberationē, illud tantùm spectare, quòd Guidoni Montefeltrio fauissent, non si Rauennatis Ecclesiæ opida, bonaq. haberent. Argentam, hoc anno, Azzo Marchio Estensis, adortus, post aliquot oppugnationis dedentibus se opidanis, ea potitus est, cum essent Estensium copiarum Ducis, Petrus Abbate, Lilius Turcus, & Ioannes Gondoaldus. Cum autem Ricciardus; ut suis litteris, Romæ apud S. Petrum. V. kal. Decembr. anno primo Pontificatus datis, Bonifacius testatur; mandatorum fines, temere, ac imprudenter transiliret, laxatisq. habenis, Senatum, & vniuersitatem Foroliuianam, Cæsenatemq. omnium criminum, ac offensionum absoluisset, quamobrem castra fuerint occupata in hac Prouincia a plerisque temerè, Ricciardum Bonifacius dignitatibus, honoribusq. mulctauit, a sacris coram Pontifice faciendis amouit, è familiarium numero reiecit, quasq. absolutiones fecerat, irritas esse pronunciauit; idemq. munus mandauit Guidoni Episcopo Papiensi: Qui proximo anno ingressos Prouinciam, cum Cæsenam Idibus uenisset, quæ Ricciardus Guidonis Montefeltrii amicis, asseclisq. & ciuitatibus restituerat, ea repetiit omnia, nec restituta esse uoluit: Galassum Cæsenæ Præfectura, Baldum è Burgo S. Sepulchri Prætura, illi a Guglielmo Duranti, superiore mense tradita, mulctauit. Ipse autem Guillelmus, ut quoad eius fieri posset, pacatior redderetur Rauenna, atque adeo Prouincia omnis, fecit ut sui iudices, Thadæus è Presbyteris Assisias, Guglielmusque Parinengus Parmensis, Arimini cum essent, eos condemnauerint, qui superiore anno vrbem Rauennam occupare, Polentanosq. interficere tentauerant, cum enim a Rodulfino Raglelli, Syndico Rauennatis Reipubl. maiestatis accusati, atque ob id citati fuissent, nusquam responderant. itaque præter marchas argenti mille, quæ in tabulis erant de pace, tribus etiam millibus librarum Rauennatium, ærario Pontificio persoluendarum sunt mulctati: quòd nisi parerent, & mulctam expedirent, addicerentur bona eorum ærario, & a quocumq. capi, & capite obtruncari impunè possent. sed quò magis tranquillis Prouinciæ rebus Guillelmus studet, eo latius turbari uisa sunt: si quidem cum Azone Estensi Ferrariæ Marchione fœdus inierant Rauennates exules, Ariminensesq. & Britonoriani. Vniuersitates etiam Cæsenæ, Foriliuii, Fauentiæ, & Lambertatii exulis Bononienses consilioq. cum Azone habito Comes Galassus cum Cæsenatibus, Foroliuianisq. & exulibus Rauennatibus Trauersariæ factionis, kal. April. abiit Fauentiam, quo etiam conuenere Petrus Abbates Marchionis Ferrariæ patruus, Malosius Comes Montis Feltrii, cum sociorum Aretinorum auxiliis: Inde motis castris, in quibus erant & Anselmus Prætor, & Neapoleo Præfectus, populusq. & milites, copiæque ex finitimis sociisq. Fauentinorum contractæ, ad amnem Rasaulem; quem Santernum appellant aliqui; peruentum est, sed hesternis inflatus imbribus, traiici tum non potuit. Itaque ForoCornelianis cohortibus; quas Bononienses pedites ad quattuor millia, & multi ex ForoCorneliano territorio, exules item Fauentini, & tribus portæ S. Petri Bononiensis, conflabant; tempus est datum, quo sese obiicerent hostibus, & transitum fluminis

ANN. M. CCXCVI.

impedirent: sed decrescentis sensim fluminis impetum, cum hostes, dispositis, septi specie, supra uadum militibus, fregissent, iamq. plures in aduersam ripam euasissent, cessere loco Bononienses, & hostibus hac ratione in vrbem aditus patuit, cum multi ingredientibus illis saucii, alii obtruncati, plerique capti fuissent. Restitere tamen, cum eo facto, in uicis, foroq. ex Bononiensibus nonnulli, tandem recepere se in Prætorium, sed postquam aliquandiu egregiè propugnarunt, admoto tandem igne, recentibus in horas succedentibus hostibus, se Maghinardo dederunt. Itaque ipsi ad unum capti, Alidosiusq. & Litus eius frater, & Gibellinæ factionis omnes in vrbem restituti. Tum Catanei e Saxatello, opidum Saxatellum: Cunii Comites, Cunium, sibi a Maghinardo metuentes, deseruerunt, quamobrem ea opida a Maghinardo, & Fauentinis æquata solo: Guillelmus Duranti, Prouinciæ Rector, iis uehementer perturbatus, cum in prætorio, Arimini esset, VI. kal. Maii, sacris interdixit, iis Flaminiis, qui contra ius, fasq. cum Marchione Estensi, & aliis extra Prouinciam, fœdus, & ut illius utar uerbis, coniurationem inierant, arma, & milites coegerant, restituerant demolitas arces, ut urbes, opidaq. Romanæ Ecclesiæ occuparent: iamq. tum Meldulam tenerent, Riuersanumq. & Talamellum, Brandonum, pleraq. præterea in Cæsenati, Foro Pompiliano, ac Foroliuiano, Romanæ Ecclesiæ, castra. Adhæc agri Corneliani partem, opidum Bagnacauallum, quod ad ipsam Ecclesiam summo iure spectat, parere sibi compellerent: cepissent Forum Cornelium, ciuibusq. & militibus, qui in præsidio erant, in fugam actis, neque prophanis, neque sacris aut rebus, aut hominibus temperassent: nihilq. restituissent, ab ipso Guillelmo licet de restituendis illis fuissent moniti. In tabulis publicis, hac de re a Guglielmo confectis, cum multi numerentur, quorum nomina si referre uelim, infinitum penè fuerit, ii tamen in primis leguntur. Anselmus è Campania, Prætoris, Neapoleo Reatinus, Præfecti, milites, Magistratus, Senatores, ac vniuersitas Fauentiæ, Maghinardus è Sosenana, Guido Raulus miles, Raules eius frater: Federicus, Thadæus, Masius Acarisii: Paganus Maghinardi frater, natus ex pellice: Vgulinus, & Andreutius Medicei, atque item alii, Fauentini omnes; Masius Tarlati è Petramala, qui tum se pro Prætore, Ricardus è Menania, qui se pro Præfecto, & omnes qui se pro Magistratu, ac Senatoribus Forliuii gerebant, gererentque: Superbus, Ioannes, Rambertutius, Marchisinus, Hubertutius Argulíosi: Thedericus, Ordelafus eius filius, Scarpetta, Pinus, Ceccus, Sinibaldus & Peppus Ordelafi, Orsellus & Tancredus Orselli, Bonfilius, & Arsendinus, Petri Arsende, Saluolus Calegarius, Ioannes, & Iacobus Deumeldei Rubei, Ioannes Moratinus. & plures præterea, Foroliuiani omnes. Baldus, Castellani filius, è Burgo S. Sepulcri, qui se pro Prætore, Galassus Montisfeltrii Comes, qui se pro Præfecto, octo, qui se pro Defensoribus, & omnes, qui se pro Senatoribus gererent, ipsaque uniuersitas Cæsenas: ad hos Vbertinus & Agnellus Articlinus, Ioannes Palatius, Raules Mazolinus miles, Andreas & Palmerius Tiberti, Gerardus Arzardus, Franciscus pocaterra, & alii Cæsenates, Maluicinus fratris Ezzelini è Bagnacauallo; Hostasius Comasii Pusterlæ, Rauennas: Federicus Guglielmi Polentani: Vignotius, Franciscus, & Hondedeus Marchiolis, Britonoriani: Alidosius & Litus Alidosii. Faciolus Guizoli è Dutia ForoCorneliana: Vgutio & Thebaldus

dus Rainerii Fagiolani. Petrus Abbate, Marchionis Estensis, legitimis nequaquam ortus natalibus. Thomasinus miles, & Vbaldus Boccampani. Hos omnes, quod ea perpetrassent, & in iudicium uenire citati, ac parere renuissent, pœnas, de quibus dictum est, incurrisse, Guillelmus Prouinciæ Rector pronunciauit. Tandem, quoniam Guglielmus, Maluasius, Petrus, ac Theodericus fratres, Castrocari Comites, magistratusq. omnes Castrocariani, Isbrandus Vgolini Tentamentis filius, Sperantia, Vgolinus, & Thomas Carpenterii filii, Petrus Ioannis Offi, & multi præterea, Castrocariani omnes, arcta adeo obsidione Castrocari arcem, & qui ibidem pro Romana Ecclesia in præsidio erant, cingere instituerant, ut eò introduci nihil annonæ posset; & Pontificii ad eos euntes capiebantur, habebanturq. in custodia, idcirco eorum bona Romanæ Ecclesiæ ærario Durantes addixit, in easdemq. incurrisse pœnas, quas diximus, declarauit: Vniuersitatibus uerò, Ciuitatibus, singulis ciuibus, qui in hac Prouincia Pontificiarum partium erant, edixit, ne eorum, dum non resipiscerent, nec integrè satisfacerent, consuetudine uterentur, neu annonam ad eos deferrent, subsidioue illis irent. Qui secus fecisset, is si esset prophanus, infamis, & ad honores, magistratusq inhabilis esset. Sacrati autem uiri hanc interdicti formulam seruare, uirtute sanctæ obedientiæ, & pœna, qua omnibus muneribus interdici illis posset, tenerentur. Ceterum Durantes nequaquam iis contentus, quæ in ForiCornelii occupatores edixerat, sigillatim per Thadæum, & Guglielmum Iudices suos. X. kal. Iunias, grauiter edixit in Rauennates exules, Guillelmum Trauersariam, Petrum eius filium, Hieremiam Polentanum, Saladinum, Honestinum, Bartholinumque Honestos fratres, Hostasium Posterlam, Maluicinum Bagnacauallensem, Vgolinum Marci, scribam, Ioannem, & Bonfilium Bensaios, Grettum Grettium, Rauennates omnes, quòd cum ingenti armatorum manu, tam Prouincialium, quàm exterorum, contra ius, & ipsius Moderatoris Prouinciæ decreta, vrbem ForumCornelii, quæ Romanæ Ecclesiæ est, mense Aprili, inuasissent, occupassent, ciues, stipendiarios, aliosq. Ecclesiæ Romanæ fideles, qui erant, Rectoris iussu, in eius vrbis præsidio, fugassent: quosdam occidissent, alios in custodiã tradidissent, pluribus eos contumeliis, molestiis affecissent: rapinas fecissent inauditas, furta, sacrilegia: salẽ occupassent Romanæ Ecclesiæ, vrbem ipsam muniissent, adulteriis, stupris, raptu virginum, & iam sacrarũ non abstinuissent. Ariminũ bis in ius uocati, ut se purgarent, nec ipsi accessissent vnquã, nec qui eorum nomine id faceret, misissent: ac potius permisissent duum millium librarũ, & exiliis mulctam in singulos edici: Itaque cũ eos ob id confessos haberent, conuictosq., mulctauit mille marchis argenti, in ærariũ Romanæ Ecclesiæ inferendis: Quòd si quis ex eis in manus deinde curiæ peruenisset, atq. intra decem dies postquam peruenisset, mulctam non expediret, abscinderetur ceruicibus caput: eius bona fisco addicerentur inter tot tamen tumultus, de re ædificando ornandoq. Prætorio Rauennati, cum Leonardo, & Ognabone nobilibus architectis Raimundo D. Andreæ Rauennate Prætore, tractatum est. Haud ita diu post, cum Rauennatem Præturam iniisset Manfro Azzonus Parmensis, & Comes Galassus, Maghinardusq. è Sosenana, cum Cæsenatibus, Foroliuiensis, ac Fauentinis quartum iam & uigesimum diem, Castrum nouum, quod tenebant Calboli, obsiderent, Rauennates, eorumq. fœderati con-

iunctis copiis cum Ariminensibus, Ceruiensibusq. ac Malatestis, ut Rainerio, Fulcerio, Frãcisco, & Ioanni Calbolis, auxilio essent, abiere Forliuiũ, fossaq. & uallo æquatis, ut facilior pateret aditus, eam suntvrbẽ ingressi, & quos habuere obuios, obtrũcarunt: Fuere in iis, Theodericus, & Ioannes Ordelafi, & Ioannes Arguliosus. Quæ cum essent, iis, qui Castrum nouum circumsedebant, cognita, Scarpetta Ordelafus Thebaldi filius, Maghinardus, Galassusq. relicta statim obsidione, Forliuium contendunt, recipiunt vrbem, pulsisq. Rauennatibus, ac sociis, occidunt quos inueniunt, Rainerium præsertim, & Ioannem fratres Calbulos, Albergutiiq. Mainardi filium. Quarto autem post die, qui dies XII. kal. Augusti fuit, Galassus Cæsenæ Prætor, cum Foroliuianis, ac Fauentinis, in planitiem Rauennatem transgressus, incendio totam, usq. ad vrbis mœnia, absumpsit. Tunc enim Pontificiis iussis, Magistratibusq. parentes Rauennates, habebant aduersos ForoCornelianos, Fauentinos, Foroliuienses, ac Cæsenates: cũ tamen huius exules ciuitatis Azoni Estensi, Cæsenatibusq. ac ceteris, aduersus Pontificios Magistratus, essent fœderati, quotidieq. noui aliquid molirentur: nam Maghinardus huius fœderis in Flaminia Imperator, superiori mense; cum Azo ad Crispelanũ agri Bononiensis opidum, atq. inde ad uicum Panicalem procurrisset, Frãciscusq. Azonis frater, ad Peolam, & Alcedum eodem in agro, uastationem, atq. incendia intulisset; populatus est omnia ad Lignanum, Vetrianũ, Fraxenatam, Galegatam, & usq. ad opidum Medicinam irruperat; His adductus bellorum tumultibus Opizo Archiepiscopus Rauennas, asserens se tum ad tuendum opidum Argentam, eiusq. munitiones conseruandas incumbere non posse, ipsis præsertim inter se opidanis dissidentibus, Rolandinumq. è Canossa ciuem Regiensem, & Maghinardum Paganum è Sosenana ipsius esse Archiepiscopi, & Ecclesiæ Rauennatis plurimum studiosos, eorum fidei, ac clientelæ opidum commisit: seruatis sibi, & Ecclesiæ Rauennati; iuribus, iurisdictione, uectigalibus, quæ ad Archiepiscopum, Ecclesiamq. Rauennatem spectabant. Statimq. Rolandinus, & Maghinardus, qui aderant, seruaturos se omnia, & restituturos opidum, cum Archiepiscopus iuberet, polliciti, in possessionem opidi uenerunt, tertio Non. Augusti, spectantibus testibus, in arce Argentæ, Bernardo Foliano Præposito Carpineti, Roglerio Sanuitalio Canonico Parmensi, Thomasino è Saxolo ciue Mutinensi, Vgulino Mediceo Ferrariensi Iudice, Venetico Gafaro, Vbaldino Boccampane, Lancilotto Signorello, & aliis., Maghinardus Nono kal. Octobr. cum omnibus fœderatorum copiis, in quibus Azzonis Ferrariæ Marchionis, milites eminebant quadringenti, Massam, Longobardorũ uocatam, circumsedit: Quamobrẽ Maximus Priuernas huius Comes, Rectorq. Prouinciæ, Petri Priuernatis, S. Mariæ nouæ Diaconi Cardinalis, Pontificiiq. in hac eadem Prouincia, Legati, frater, Fauentiã, VI. Non. Octob. profectus, iussit eos discedere, & obsidionem soluere. Bononiam interea se contulerat Petrus, Cardinalis Legatus, ut aliquam his dissensionibus pacem imponeret, atque inde VII. Id. Octobr. ad Opizonem Archiepiscopum Rauennatem scripsit, eumque laudibus effert, quòd per litteras Comitis, & Vicarii Prouinciæ huius accepisset, assiduo illum, singularique studio laborare, ut obedirent Prouinciales Comiti, & in Romanæ Ecclesiæ obsequio retinerentur. *Nos autem*, inquit, *cum Bononiensibus super pace reformanda incessanter insistimus, & uias, & modos exquirimus, per quos pax huiusmodi ualeat prouenire, & speramus, auctore*

auctore Domino, quòd tractatus huiusmodi ad finem ueniet peroptatum. Sed tamen fefellit eum opinio, eumq. Bononienses ciuitate abire indecore fecerunt: itaque Florentiam profectus, est: Maximus Prouinciæ Comes, cum se ire Venetias uelle diceret, uenit Rauennam, Foroliuianis, Cæsenatibus, Fauentinis, ForoCornelianisq. aduersam. Paulo post, Hostasius, seu ut alii, Lambertus Polentanus, partes Bononiensium vnà cum Malatestino Malatesta, & Philippo Ramponoiuuans, cum delecta iuuenum manu, Bazanum cepit, opidumq. Belforte, quod paulo ante ab Azone Estensi occupatum fuerat, expugnauit. tametsi ea Maghinardus, haud ita multis ante diebus, Ferrariã primo, inde Mutinam, Azonis subsidio, cum magna manu profectus, muniisset. Guido Montisfeltrii Comes. XV. kal. Decembr. die Diui Gregorii cognomento Thaumaturgi memoriæ dicato, militaribus Imperiis & gloria vbique florentissimus, ordinis Franciscani habitum induit, & quam in omni actione expediti, præstantisq; uiri personam præse tulerat, eam in tanta morum ac uitæ diuersitate egregiè præstitit: iisq fermè diebus, Gelfi, qui Rauennates uetusta & nobili origine sunt; vnà cum aliis quattuor & uiginti familiis, in Senatorium ordinem, Venetiis, cooptantur, & Patritii fiunt. Opizo Archiepiscopus opidi Riuersani incolas adegit, cum nonnihil dubii uiderentur; ut sibi sacramentum, quẽadmodum & ceteris Archiepiscopis superioribus, dicerent: quod & Cymaclienses, per Guglielmum Pontem Rauennatem, eorum Prætorem, & per aliquot legatos, apud Manfrum Azonem Prætorem Rauennatem, dixere. Per id tempus exilio mulctati sunt, quòd ad diem se iudicio sistere, & respondere neglexerint, a Petro Cardinale Legato, & Maximo eius fratre, Comite Prouinciæ, qui tum Rauennæ, in Archiepiscopio commorabatur, Vbertutius Argoliosus, Bagnacauallensium Prætor, eiusq. opidi incolæ: Comes Maluicinus præsertim & Ioannes, Tibertusq. Brandolus, qui impetu facto, cum armatis peditibus, equitibusq. pontem Rafanarium, quo amnis Anemo iungebatur, euerterunt, tumultumq. eo loco maximum excitarunt, nulla reuerentia coerciti Petri Priuernatis, Cardinalis, Flaminiæ Legati, neque Maximi eius fratris, eiusdem Comitis Prouinciæ, qui Rauennæ erant, induciasq. inter Rauennates, qui Polentanis fauebant, & Bagnacauallenses, qui stabant a Trauersariis, ab eodem Legato paulò ante factas parum curantes: At potius haud ita diu post, profecti Forliuium, cuius urbis Prætorem Comes Maluicinus gerebat Alidosius è Massa seu Linario Præfectum, eodem Guglielmus Apulus, qui se facit; inquiunt, in iis tabulis; nominari dominum domus Trauersariorum; cum Petro filio, Alberico, Hieremia, Francisco Polentanis fratribus, Ioanne Duce, cognomento Honesto, Honestino, Saladinoq. Honestis, fratribus, Ioanne Guizzolo, Ioanne Lambardano, Arcono, Dusdeo, & plurimis prærerea eiusdem factionis, armatis, se recepit, seq. cum Cæsenatibus, Foroliuianis, Fauentinis, ForoCornelianis, & eorum asseclis, Romanæ Ecclesiæ hostibus, ac perduellibus, coniuratione facta, hacque & illac excurrentes, opida quisque sua, & vrbes, nulla impetrata a Prouinciæ Rectore uenia, munierunt, Forum Pompilii præsertim, & opidum Monticulum. In agro Rauennati ad sanctum Petrum in Trentula, Cingolorum, plurimorumque prætereа domos, diripi, concremarique a suæ factionis agricolis, ineunte autumno, passi sunt: pontemque Brusabecchi supra amnem Sapim, qui

etat Reipubl. Rauennatis, incendi: In Bononienses postea motis armis, eorum agros, opidumq. Medicinam uastarunt; & Meldulam, ac opidum Salutare occuparunt: hæcq. mense Augusto, Septembri, & Octobri. Cum iis multi etiam numerantur Foroliuienses, in quibus potissimum sunt, Superbus, Rambertutius, Marchesinus, Vbertutius, Iacobus Arguliosi, Rainutiusq. & Guidutius Superbi filii: Scarpetta, Pinus, Ceccus, Sinibaldus, Peppus, Iacobus, Philippus, Bartholomeus, Ordelafii, & Ordelafus Theoderici filius. Petrus Marinelli, Guillelmus, & Maluasius, Maghinardi: Aliottus, Petrus & Homizolus, Aliotti filii: Ioannes Herculanus, Tancredus Orsellus, Rainerius Pungettus, Iacobus, Ioannes, & Rainerius Rubei, multiq. præterea. Adfuere iis testes, Guido Polentanus, Lambertus eius filius, frater Albericus Fauentinus, Rainerius Cunii Comes, Andreas Cæsius, iudex in hac Prouinciæ generalis. Hæcq. in eos generatim, atque uniuersè decreta: Sigillatim uerò, quod iura, ac uectigalia subtrahere, quæ Forliuii habet, atque in eius agro Romana Ecclesia decreuissent, huic crimini marcharum argenti mille & quingentarum mulcta fuit: Quòd Romanæ Ecclesiæ subiunctos, fidosq. & obedientes, ab eius abducere dominatu, ditioneq. tentassent, iamq. abduxissent, magno Romanæ Ecclesiæ damno, mille Marchis mulctati sunt. Quòd Prætor, Præfectus, Senatus, uniuersitasq. Foroliuii, contra pacatum Prouinciæ statum, ipsi ciuitati Foroliuii, equos, armaq. & milites imperassent, mille marcharum pœna indicta est. Quod pedites, atque equites, contemptione Romanæ Ecclesiæ, conscripsissent, comparassentq. & per Prouinciam, ut eam euerterent, duxissent, eadem tenerentur pœna. Quòd exercitum in Bononiense, ipsamq. vrbem Bononiam, opidum Medicinam; quòd ad Romanam Ecclesiam omni iure spectat; multis allatis damnis, intulissent, Marchas bis mille argenti penderent. Quòd instruxissent belli apparatum, pedites alios, equitesq. comparassent, & eos, contra ipsius iussa Comitis, Marchioni Estensi subsidio misissent, mille marchas soluerent. Quod censum equitum, atque peditum habuissent, & contra Rectorum Prouinciæ leges, conuenissent, cœtusq. egissent, huius est facinoris quingentarum Marcharum pœna constituta. Quòd pacem inter ciuitates, vniuersitatesq. Prouinciæ a Rectoribus, summis laboribus conciliatam, & magnis pœnis confirmatam, multiplici ratione uiolassent, eius fuit criminis mulcta marcharum argenti duum millium. Quòd Ecclesiæ obsequentes, contumeliis affecissent, damnisque; a popularibus extorsissent subsidia, pecuniam mutuam, tributa, portoria, Marchæ argenti quingētæ ob id soluerentur. Quòd excepissent exules, perduelles, capitis damnatos, Ecclesiæ hostes, fauoribusq. ac auxiliis eos essent prosecuti, & cū eis quotidie essent, mulcta esset mille marcharum argenti. Quod ipsi Prouinciæ Comiti, aut magistratibus, internunciisve nunquam paruissent, ac potius rebelles fuissent, marchas argenti quingentas in ærarium Pontificium inferrent. Quòd Forliuium fossa, & vallo, mœnibusq. munirent, contra formulam sententiæ priuationis in eos dudum latæ, huius delicti ea pœna ferenda esset, ut marcharum argenti mille persoluerentur, & munitiones solo æquarentur. Quod post comitis aduentum occupassent urbem Forum Pompilii, quæ Romanæ Ecclesiæ est, Prætoremq. ibidem Foroliuianum creassent, duum millium marcharum argenti pœna id scelus sequeretur. Quod opidum Monticulum rapuissent,

puissent, Britonorianæ dioeceseos, & unà cum Britonorianis perduellibus, exulibusq. muniissent, huic noxæ, marcharum argenti quingentarum deberetur pœna: Quòd Meldulam, & Salutare opida, & plura alia, quibus Ecclesia Romana iure dominabatur, & Prouinciæ huius Moderatores, dare Prætores consueuerant, tenuissent, tenerentq. huius esset pœna criminis marcharum mille. Quòd iurisdictiones, Præturam, Præfecturam, magistratus, in urbe Forliuio sibi arrogassent, & quibus uisum est mandassent, quæ tamen spectabant ad Romanam Ecclesiam, & illis, ne ea designarent, traderent, interdictum iam erat; huius peccati ea danda pœna esset, ut marcharum argenti mille in Pontificium ærarium inferrentur. Quòd citati, ut sacramento fidem ipsi Prouinciæ Comiti, Romanæ Ecclesiæ nomine obstringerent, quam debent subiuncti, non dedissent; hoc maleficium mille marchis argenti mulctaretur. Quòd ad conuentum ab ipso Comite, ut Prouincia conformaretur omnis, Rauennæ ad huius mensis Nouembris Nonas indictum, procuratorem, & oratores, Foroliuiani, ut moniti ab ipso fuerant, non misissent, huius esset mulcta criminis quingentarum marcharum argenti. Quod, ut iussi fuerant, ForumPompilii non dimisissent, Prætorem suum non abdicassent, alia commisissent contra ius, fasq. complura, mulcta illis, ex lege, mille marcharum argenti esset. Quòd principes fuissent, auctoresq. coniurationum, fauissent ceteris, subsidioq. misissent, marcharum argenti quinquies mille pœnam subirent. Tandem singulos & exilio, & quinque marcharum millibus mulctauit, nisi intra tres dies Magistratus omnes, & Vniuersitas per oratorem, ceteri, ipsimet coram, apud ipsum Comitem se purgarent, causamq. suam dicerent, alioqui omnium, quæ superius numerata sunt, maleficiorum rei, conuictiq. haberentur, honoribus, priuilegiis, immunitatibus, iurisdictionibus, quæcumque a Romana Ecclesia haberent, mulctati iam essent, eos nemo exciperet, auxiliove iuuaret. Quòd si quis eorum in potestatem Magistratuum, qui tum essent, qnive futuri essent, capti, peruenirent, nisi si ad certam diem expedirent mulctam, eas corpore pœnas darent, quæ Comiti, aut successoribus uiderentur. Ceterum cum VII. Id. Nouembr. Conuentum omnis Prouinciæ, Maximus Comes Rauennæ haberet, in Archiepiscopatus Prætorio, & leges omni Prouinciæ communes ferret; inscribebatur, enim *Prouinciæ Romaniola, Ciuitatis Bononiæ, & Comitatus Britonorij Comes, & Petri S. Mariæ noue Diaconi Cardinalis, in temporalibus Vicarius*; Guido Aldreuandini, Prætoris, Senatusq. Rauennatis procurator, palam testatus est se legibus, ac decretis, quæ promulgatæ essent, quæq. promulgandæ forent, quæ prærogatiuis, immunitatibus, & consuetudinibus Rauennatium repugnarent, nolle obtemperare: Aderant in eo conuentu, Malatesta, Guido Polentanus, frater Albericus Fauentinus, Andreas Cæsius iurisconsultus, Matthæus Rosa Priuernas. Ex alia parte Galassus Montisfeltrii Comes, & Maghinardus, extremo Decembri mense, vnà cum oratoribus, Cæsenæ, Foroliuii, Fauentiæ, ForiCornelii, Bagnacaualli, & Castricari, trans Padum, in congressum, colloquiumque Azonis Marchionis Estensis uenerunt, & de summa bellicæ rei tractarunt: nec diu post, Vgutio Fagiolanus Cæsenatium, Foroliuianarum, Fauentinarum, & ForoCornelianarum, sociorumq. copiarum Imperator, in Flaminiam, Forliuium, postero

ANN. M. CCXCVII anno, IX. kal. Mart. se contulit, inde Fauentiam, & ForumCornelii: Cæsenatem Præturam iniit, post Rambertutium Arguliosum, Guillelmus Asinus: Fauentinam, Ordelafus Ordelafus. Hoc etiam tempore Polentani, quamquam uires quotidie maiores Rauennæ accipientes, primi ex sententia Rempubl. administrare: ab Senatu tamen Rauennati magistratus accipere, quibus Consules, & Rectores Ciuitatis uocabantur. Verùm Lambertus, ac Ostasius fratres, ea mutantes uocabula; quæ in uetustis eorum temporum codicibus, nos legimus; pro Rectoribus, & Antianis, Consulibusque, nouem scilicet, & quandoq. sex hominibus, qui magistratum Ciuitatis obirent; ipsi Sapientes appellarunt: quod nomen adhuc superest: Adhæc familiari rei studentes, ab Opizone Archiepiscopo emerunt mediam partem frumentariarum molarum, quæ riuo, extra vrbem Rauennam, perq. ipsam vrbem a porta Gaza, ad pontem Albarellum fluenti, erant impositæ. cum Lambertus Polentanus, suo nomine, & Bernardini fratris, Guidi item, & Attonis, Rainaldi quoque & Hieremiæ, fratris filiorum, huius rei tabulas confecisset. Creati autem a Senatu Prætores hoc anno fuere Ostasius, & Lambertus fratres: cumq. is magistratus, sex menses, certo a Senatu stipendio, gereretur; ipsi fratres alternis quindecim diebus; ut seruaretur concordia, & dominatus æqualis; eum administrabant; quo semestri spatio elapso, a Senatu; Lamberto Polentano præsidente; Bernardinus Cunii Comes, Prætor creatus est. Interea Petrus Saracenus S. Nicolai Priuernatis Canonicus, Petri Cardinalis Legati, in rebus, causisq. sacris; spiritualibus aiunt; in Flaminia, generalis Vicarius, per litteras suas Arimini. IX. Kal. Mart. datas, Opizoni Archiepiscopo mandauit, ut intra octo dies, libras Rauennates centum expediret, stipendio futuras militibus, quos Maximus Priuernas, Prouinciæ Comes, in duos menses retinere decreuerat. Vgutio Fagiolanus, Præfectus, Ordelafus Ordelafus, Prætor, Maghinardus Præfectus Fauentiæ, & ForiCornelii, cum omni eorum peditatu, atque equitatu, Lugum profecti, arcem ueterem, ipsumq. opidum; quod summo Pontifici, Romanæ Ecclesiæ, & Rauennati Archiepiscopo honori esset; ingenti fossa, ualloq. munire, VI. Non. Maii ceperunt: quo mense, Bernardino Cunii Comite, Rauennatem Præturam ineunte, Cymaclienses, qui; ut ipsimet testabantur; uetustissimo iure, supra omnium memoriam, subiecti Rauennatibus fuerant, eorum imperium detrectantes, ad Estensem Ferrariæ Regulum defecere, secundum, ut puto, rerum illius cursum secuti, quo in dies magis florere Azo, aduersus Bononienses præsertim uidebatur, quos Vgutio Fagiolanus, & Maghinardus bello premebant: Cum enim quarto Id. Maii, copias ForiCornelii coegissent, inde ad S. Stephanum in quaterno, & supra uiam ad Varignanam, præda, & cædibus omnia complent. Mox aduenientibus Aretio equitibus ducentum, & Galasso Comite Montefeltrio Præfecto Cæsenæ, cum ceteris fœderatis; quamquam Bononienses equites peditesq. castra ad castrum S. Petri locassent, tamen cum in eos Vgutio, & Maghinardus eduxissent copias, triplici agmine instructas, & firmissimam in fronte locassent, quæ daret initium prœlio, phalangem, & per nuncios Bononiensibus significassent, se ad pugnam paratos esse, Bononienses renuere: itaque Flaminii milites passim, quasi uictores, uagari, & militaribus lætitiæ signis, tubarum sono, ForumCornelii redire. Sed quod a Bononiensibus non accidit,

dit, id Tussignanenses fecerunt, cum in eos haud ita diu post Maghinardus, populatum segetes, multos ex suis misisset: nam egressi Tussignano, irruentesq. in eos, fundunt, fugant, dissipant, alios capiunt, plerosq. ad sexaginta, obtruncant. Quamobrem Maghinardus uehementer incensus, castra ad Gagium, Vgutionis Saxatelli opidum, ponit, obsidione cingit, decimoque post die, dedentibus se opidanis, diruit, omninoq. æquat solo. Ipsi quoque Cæsenates Britonorium eodem mense Iulio circumsident, arcem excitant in monte Maio, posteroq. mense, cum sociorum auxiliis, Lonzanum, & Arimini agrum ferè omnem, ingenti illato damno, inflammant. Ariminenses verò, qui contra fœderatos hosce stare hactenus consueuerant, inter se dissidere; Vberto Malatesta, Pauli filio, Malatestæ nepote, qui materno iure Glazoli erat Comes, suis omnibus inscientibus, ad Comitem Galassum, Cæsenæ Præfectum, & hostem Malatestarum infensissimum, transeunte, factionisq. Gibellinæ in Flaminia Præfecturam militarem accipiente. Conquestus est hoc tempore per litteras Petrus Gradonicus Venetorum Dux, de Rauennatibus, quòd merces, & aromata, quæ mille circiter Rauennatibus libris venirent, Rauennam, contra fœderis leges, adducta fuissent: salem noctu curribus Hadriana porta emisissent: naues onustas sale tres in suburbio Hadriano inuentæ fuissent, & Rodulfinum Raglelli Vicedomini scribam, salis huiusmodi uectores persequentem, prohibuissent, salemq. deuehi Cæsenam, Forliuium, Fauentiam, ForumCornelii sinerent: Bernadinus tamen Cunii Comes Rauennæ Prætor, mense Iunio, Andreæ Boldu Vicedomino vera hæc non esse ostendit. Quod si ad eas ciuitates sal deferretur, id neque facere, neque verò prohibere Rauennates posse, propter ea, quæ Rauennates cum illis gerebant bella, & Decimo ab urbe lapide procul accidat. Huius exitu anni, Franciscum Samaritanum Bononiensem, Rauennæ Prætorem reperio. Opizo Archiepiscopus, tertio kal. Ianuar. Ioanni filio Malatestæ è Veruculo, prædia aliquot in Pisaurensi diœcesi, iure emphyteutico, tribuit. Insequens annus, nullis fuit neque Rauennæ, neque in cetera Prouincia tumultibus insignis: licet enim Bononienses, ut popularentur agros, prope ForumCornelii uenissent, Fauentinis tamen copiis procurrentibus, ab eo maleficio cessatum est: maiora eidē agro damna intulit Maluisinus BagnacaualliComes, ob eam, quæ sibi cum Comitibus Cunii erat simultatem, pluribus incensis domibus. Tertio kal. Octobris, Guido Montisfeltrii Comes, Franciscano iam habitu, ut supra memorauimus, indutus Anconæ, migrauit ex hac uita. Accessit annus interim nonagesimus nonus supra millesimum ducentesimum, omni Flaminiæ admodū salutaris, quo uniuersa Prouincia multis iamdiu bellorum, factionumq. procellis miserè agitata, aliquem tandem finem eorum, & quietis initium, pacisq. inuenit, & Rauennas Ecclesia opida aliquot sua recuperauit: litteris enim suis Bonifacius Pontifex VIII. kal. Febr. Laterani, anno Pontificatus quincto, ad Azzonem, & Franciscum Marchiones Estenses scriptis, postulauit Argentam Archiepiscopo Rauennati, aut Rogerio Cazæ, Pontifici a sacris; qui uenerat superiore anno in Flaminiam, & Britonorium, a Galasso Comite, & sociis circumsessum receperat; restitui. Cum autem Marchiones Estenses traditum sibi nequaquam opidum fuisse dicerent, sed Rolandino Canossæ, & Maghinardo è Sosenana ab Opizone Archiepiscopo datum, atque idcirco sibi

ANN. M. CCXCVIII.

ANN. M. CCXCIX.

bi

bi non esse restituendi illius facultatem, idemq. aliis adhuc Pontificiis litteris respondissent, Pontifex a Rogerio consilium quærente, excitatus, etsi eorum condicione, ac statu perspectis, quibus mandata eius opidi ab Archiepiscopo custodia fuerat, quiq. ipsi illam Petro Abbatis mandauerant, adduci ad suspicandum uehementer poterat, ac potius ferè omnium ferret opinio, eius opidi restitutionem in illorum manu esse, tamen ad tollendas quæsitas, & ut inquit Pontifex, fraudulentas excusationes, pro eo, ac debebat, ipsius Archiepiscopi,& Rauennatis Ecclesiæ, quæ; ut ipsis utar Pontificis verbis; *nobilissimum fore dignoscitur Ecclesia Dei membrum*, occurrere damnis, intēdens, etiā si constaret, Archiepiscopum in committenda Maghinardo, & Rolandino eius opidi custodia, plurimum deliquisse, cum personæ delictum, ad damnū Rauennatis Ecclesiæ redundare nequaquam deberet, omnem eam custodiam pro potestate reuocauit penitus, & ut Archiepiscopo, aut Rogerio, Archiepiscopi nomine restitueretur, mandauit. Cum autem, superiore anno, inter Azzonem Atestinum, ac Bononienses, Florentinorum opera, per Raynerium Bondelmontem, Nerum Nerium, & aliquot alios Legatos, assentiente Pontifice, conuenisset pax, hoc anno facta est inter Bononienses, qui in ciuitate morabantur, & eos qui exulabant. Aduenere ob id mense Aprili Fauentiam Legati Matthæi Vicecomitis Præfecti Mediolanēsis, Alberti Scaligeri Veronæ Principis, Azzonis, & Francisci Marchionum Ferrariensium, & Reipubl. Bononiensis: Angelus quoq. Fauentinus Prior Præfectus Dominicanorū fratrum, cum Octolino è Mandello de pace egit inter Bononiensem Rempubl. & Flaminios, qui Lambertatiorum, exulum Bononiensium partes fouebant: adfuere in Monte Regio, ubi res agebatur, una cum Cæsenatium, Foroliuianorum, Fauentinorum, ForoCornelianorumq. Legatis, Galassius,& Maghinardus, vniuersi Flaminii fœderis moderatores: tandemq. XII. kal. Maii conciliata pax inter omnes est. Ne quid verò non quietum hic esset, cum pridie Non. Iunii. omnium ferè ciuitatum, opidorumq. huius Prouinciæ Legati in suburbium Castri S. Petri, agri Bononiensis, conuenissent, Hubaldino Malauolta, Iacobo Tencarario iurisconsultis Bononiensibus, Bernardino Cunii Comite, Alberto Asinello, aliisq. compluribus testibus accitis, inducias in quinquennium fecerunt. Qui miserunt eò Legatos, ii fuere. Rauennates, Cerujenses, Ariminenses, incolæ S. Archangeli, Verucoli, Passarelli, Longiani, Sauignani, Roncofreddi, Zerlæ, Monleonis, Montigliani, scorticatæ, Mondaini, S. Laudutii, Montis pectorini, Saliani, Monticuli. S. Ioannis in Galilæa, Calbanæ, Calbanellæ, Foroliuiani, Cæsenates, Fauentini, ForoCorneliani, Tussignanenses, Castrocarenses: adhæc exules; quos extrinsecos,& exitiios appellabant; Medicinæ, Arimini, Ceruiæ, Britonorii, & quidam præterea, qui se Flaminiorum amicos, nullo certo nomine dicebant: quorū fuit Legatus, Benuenutus Blancus: neque verò induciæ tantum factæ, sed etiam percussum fœdus, multis, sed iis potissimum legibus. Quæcumq. bellis superioribus, capta, occupataq. sunt, iis ne quispiam vtitor: extra ea, quæ Malatestinus Malatesta, Cæsenatium maximè, arripuit, dum tamen id Communi Ariminensium placuerit: alioqui illis ne ipse quidem fruitor. Extrinseci Ariminenses, exitiiq. agros excolunto, tributaq. conferunto, ut intrinseci: præter Hubertum Malatestam Glazoli Comitem, & Ioannis Malatestæ hære-

hæredes. Si hæ frangantur induciæ, eius rei cognitio, & illius qui fregerit, quæstio, Pontificis Max. aut Comitis Flaminiæ, aut Decurionum Bononiensium esto. Opida, arcesq. Trauersaria, Alfianum, Orazanum, aut destruitor, aut in pristinum statum, quo initio belli erant, restituitor: sic tamen ut ne quid de iure Foriliuii; quod sibi esse in opido Orazano affirmat, detrahatur: Capti & obsides, liberi emittuntor. Octolinus è Mandello, Bononiæ Prætor, fœderis huius moderator esto: isq. ut quæ sancita sunt, seruentur, curato. His ita compositis, Opizo Archiepiscopus Rauennas, Ecclesiæ suæ iura conserua turus, Guidonem Genarium Rauennatis Ecclesiæ Cantorem, procuratorem suum fecit, apud quem sacramentum diceret Antonius Ceruiensis Episcopus: quod pridie kal. Augusti Rauennæ in Vrsiano templo ad aram maximam, in hæc verba dixit. *Ab hora ista in antea, ego Fr. Antonius consecratus Episcopus Ecclesiæ S. Paterniani Ceruiensis, fidelis, & obediens ero S. Ro. Ecclesiæ, & Ven. Patri Domino Opizoni Archiepiscopo eiusdem Ecclesiæ, & successoribus suis canonicè ingredientibus, ita ut contra eam non agam, aut contra ipsum, aut successores suos, neque ageintibus assensum prabebo. & inimicis eius, & illorum, me sciente, ad suã, & illorũ damnationem non sociabor. In festiuitate autem sanctorum martyrum Apollinaris, & Vitalis, excep ta infirmitatis causa, aut certa canonica excusatione, cum ordinibus Ecclesiæ meæ obedienter occurrere promitto, nisi per suam, suorumq. successorum licentiam remaneam. Tibi quoq. Rauennati Archiepiscopo omnem honorem, quem in Romania, aut in Aemilia habes, siue habere debet, successoribusq. tuis adiutor ero ad retinendum per rectam fidem consilium rectum dabo, & quod mihi ipsi credet, uel ipsi per eum, aut per suum certum Nuncium, ad ipsius damnum per nullum ingenium pandam: Terras, paludes, piscarias, syluas, uillas, castella, seu omnem immobilem possessionem, & iura Ecclesiæ meæ S. Paterniani, quæ modò per Emphyteuta, uel Feudum ordinata non sunt, absq. sua, suorumq. successorum licentia, per Emphyteuta, uel Feudum, aut pactum non ordinabo, neq. pignerabo. Nuncios quoq. S. Rauennatis Ecclesiæ, uel suos, suorumq. successorum per me transeuntes, aut ad me uenientes, si mihi notum fuerit, honorificè suscipiam, & humaniter tractabo: sic Deus me adiuuet & ista sancta Euangelia.* Eodem hoc die Rainerius Bicchius, Canonicus Lichefeldensis, Pontifici a sacris, ex duodecim uiris litibus iudicandis, Anagniæ in palatio Pontificio, tulit, secundum decreta Bonifacii iam Rauennatis Archiepiscopi, sententiam, qua Archipresbyteratum plebis S. Ioannis e balneo, Regiensis diœcesis, Antonio Maletacco eiusdem plebis Canonico, confirmauit. Cum enim illum, ita diu uacantem, ut ex Concilii Lateranensis decreto, eius conferendi ius deuenerit ad Rauennatẽ Archiepiscopum, Bonifacius Antonio dedisset, idq. eius plebis Canonici, in quibus erant Guglielmus Matthæi, Thomasinus Bartholomei Folianorum, filii, ratum habuissent, Guido Taccolus tamen, & plerique alii, cum dicerent, ab interitu Guidonis Foliani, qui eum Archipresbyteratum gesserat, tempus non esse lapsum, Thebaldum Gerardi è Sexo filium, & eo mortuo, Guidonem Vgolini Taccoli filium elegerant. Opizo Archiepiscopus. V. Id. Augusti, cum esset Argentæ, ad Rauennatis Ecclesiæ sacratos uiros scripsit, ut iuxta Romanæ Ecclesiæ ritum, ac morem, singulis diebus, quibus esset dicendum, uoce summissa, horarium beatæ Virginis officium, singulis horis canonicis, in perpetuum, simul persoluerent. Bonifacius Pont. cum accepisset, Azonem, & Franciscum Marchiones

Esten-

Estenses, paratos esse ad Argentam restituendam, Anagnia. X. kal. Septembris per litteras mandauit Bonsardo militi; & Manetto mercatori è Pulitorũ Florentinorum domo, opidum illud; quod Pontifex iis litteris asserit dioecesis Rauennatis esse, & ad Rauennatem Ecclesiam pertinere: Consilicem quoq. ForoCornelianæ dioecesis, & Ecclesiæ opidum, a Marchionibus illis reciperent, & nequis è Gallia Cisalpina, è Venetia, Flaminia, aut subiunctis Archiepiscopo Rauennati, aut Marchionibus, locis, quiq. aut Archiepiscopo, aut Marchionibus suspectus, in eorum præsidio locaretur, curarent. Quod ex vectigalibus, impensæ superesset, apud fidum aliquem, dum secus ab Apostolica sede non fuisset constitutum, deponerent. Deuteguardum Archipresbyterum plebis S. Bandani, dioecesis Saxenatis, familiarem suum, Opizo Archiepiscopus Idibus Septembr. in turri castri Lugi, procuratorem fecit, qui Apostolorum limina, & Bonifacium summum Pontificem inuiseret, & cetera ageret, quæ illi essent de more, ac iure in huiusmodi negocio agenda. Aduenere circiter hos dies in Flaminiam, ad Montem Veclum eorum opidum supra Forliuium ad Apenninum, Columnii proceres: qui cum per litteras Pontificias toto orbe dimissas, diro Senatus consulto notati, & piorum communione amoti essent; Maghinardus Forliuii, & Fauentiæ Præfectus, Galassus Cæsenæ, ut iussis Pontificiis obtemperarent, eò adducunt X. kal. Nouembr. exercitum, & opido aliquandiu oppugnato, potiuntur, & dum a Pontifice mandata expectant, firmum præsidium imponunt. Ioannis enim Columnæ, Iacobum, fratrem, & Petrum, filium Cardinales, sacra purpura exuerat Bonifacius Pontifex, qui aduersæ factionis studiosus fuisse scribitur, & comparato exercitu urbem Neptam, Zagarolum, & alia eorum castra receperat, Columnam opidum solo æquauerat, ut suis ipse testatur litteris exitu superioris anni Reate scriptis ad Rainaldum Vicetinum Episcopum, quem hoc anno ineunte, cum in Galliam misisset internuncium, ad conciliandam inter Philippum Galliæ, & Edoardum Britanniæ Reges pacem, iussit etiam ab eius Regni Antistitibus, sacratisq. uiris; quorum, dicebat Pontifex, gratum, ingratumve experiri se animum velle; subsidia Pontificio ærario postulare, tum iis, quæ diximus bellis exhausto, tum quòd, ut Iacobum iuuaret Aragonum Regem, aduersus Fridericum; *quasi Regulum*, inquit Pontifex, *ex radice colubri*; Petri olim Regis Aragonum filium, Siciliam occupantem, classem ornasset: Vt his tandem tranquillitatis regionibus ad terræ sanctæ recuperationem facilius incumberet. Quod si quos offenderet contumaces, eos iuberet ad causam de suo crimine dicendam Romæ adesse. Neque tamen defuerat Pontifex, quin certum Rainaldo decreuisset in dies singulos stipendium, a Florentina Franciscorum societate numerandum, &, ut eius honori consuleret, sex sacris initiatis viris, quos secum habebat, dedisset, ut quamquam non residerent, tamen dum in eius essent familia, sacerdotiorum suorum vectigalibus; extra distributiones, ut aiunt, quotidianas; fruerentur: nec diu post, mirari se plurimum scripsit, ex ipsius accepisse Rainaldi litteris, Philippum Regem mutuã
ANN. M. CCC. sibi pecuniam non tribuisse. Inter hos tamen tumultus, insequentem annum Bonifacius Pont. sæcularem, vocatum Iubileum primus instituit. Quo anno, cum in exilio Guillelmus Trauersaria, obiisset diem suum, Pontifex filium eius Petrum, optimæ indolis adolescentem, & restituit in patriam, & pater-

nis

nis omnibus iuribus donauit: Quamobrem cum reuersus Rauennam ea undique iura repeteret, Piscatorum collegium adegit, ad renunciandum illis tabulis, quibus fuerat a Stephano Columna Proconsule Romanorum, & Flaminiæ Rectore, ita uti supra docuimus, paludibus donatum. Inde tertiam earum partem Petro, & Liutio Balbis, Ioannis filiis dedit, reliquas eidem Piscatorũ collegio tribuit, fiduciario utrisque iure. Eodem hoc anno, cum Honesti Honestii, ciuis Rauennatis vxor, Sanguinea, decedens, hæredes testamento fecisset Fantinum, & Honestinam filios, hæreditatem ex dimidia parte Honestina Ioannis Fontanæ vxor, quæ ad ipsam spectabat, cum adesset Aldigerius Fontana, iniit. Othomannus, Zichi, uiri humilis, & obscuri nominis filius, famam, & claritudinem apud Turcas adipisci, incipiens, nomen familiæ dedit, quam nunc adeò latè Tyrannidem, & bella exercere, nostris multis peccatis, sentimus. Opizo Archiepiscopus opidi Aquiliani incolas dum condemnare minaretur, quòd illum auxilio non iuuerint, opidum Rauennatis Ecclesiæ Taybum, defendentem, Aquilianorum precibus fatigatus, qui mulctam omnem, ac pœnam æquò animo, & libenter laturos affirmabant, in ueterem eos gratia recepit. Est autem Aquilianum, in ForoPompiliana diœcesi opidulum, propè castrum nouum. Cum autem esset Lugi, litteris suis patentibus XV. kal. Aprilis, ad Ioannem Andream Præpositum Rauennatis Ecclesiæ, Vicarium suum scriptis, statuit, ut cum sepeliretur quispiam alibi, quam in suæ parœciæ templo, candelarum, & reliquorum cereorum dimidiam partem, eius diei, quo funus efferretur, sepeliretur ve, parœciæ suæ haberet templum: Quidquid exequiarum tempore illatum fuisset in re, ut aiunt, uel spe, vsque ad diem septimum, illi templo, vbi cadauer esset ad sepulturam datum illius causa cadaueris, quarta eius pars parocho proprio daretur. Qui uim, cum haberentur exequiæ, intulisset, parte sua caderet, quæ spectaret eum, cui esset uis illata. Qui adhibuisset dolum, pœnam dupli subiret. Quincto autem Kal. Maii. Colũba Abbatissa cœnobii. SS. Iacobi, & Philippi propè Cæsenam, sacris suis Virginibus assentientibus, Opizoni Archiepiscopo fidem sacramento per procuratorem obstrinxit, perinde, ac eorum, ut ibi dicitur, Ordinario, cum cœnobium illud summo iure Archiepiscopo sit subiunctum: ab eodem etiam Thadæus Episcopus ForoPompilianus. VI. Id. Maii petiit, facultatem sibi dari, pleraq. eius Episcopatus bona, ut æs alienum dissolueret, alienandi. Mense Nouembri, sacrati viri Fauentini, Conuentu in Episcopio habito, Matthæum eorum Episcopum, Thimasium Præpositum, & Abbatem cœnobii extra portam, procuratores suos fecerunt, qui in Prouinciali Concilio ab Opizone Archiepiscopo celebrando, adessent, & quæ tempori conuenire viderentur, cum reliquis, præsertim de mandatis Pontificiis, pro generali celebrando Concilio, probarent. Per id tempus uenit in Flaminiam Matthæus Aquasparta, qui ex ordine Franciscano, cuius fuit Magister, a Nicolao Quarto in Cardinalium Collegium cooptatus, huius Prouinciæ, & ciuitatis Bononiæ Legatus a Bonifacio factus fuerat, ea potissimum de causa, ut Cæsenam, Forliuium, Fauentiam, & ForumCornelii, quæ ciuitates Bonifacii Pont. & Romanæ Ecclesiæ detrectabant imperium, ad parendum adduceret. Perlustrata Prouincia, contulit se Bononiam, inde Rauennam cum rediisset, huc omnes ANN. M.
conuocauit Prouinciæ proceres, & XVI. kalen. Mart. eo loco, cui Canazosia CCCL.

zosia nomen est, in Rauennatium, Fauentinorumq. finibus, Conuentum habuit. Interfuere maximè Fridericus, Guidonis Comitis Montisfeltrii filius Cæsenæ Præfectus, cum ipsius Oratoribus ciuitatis, Maghinardus Paganus, Forliuii, Fauentiæ, & ForiCornelii Præfectus cum ipsarum item ciuitatum Oratoribus, ibiq. de pace omnis Prouinciæ generatim relatum est, Cum Fauentiam venissent Bononiæ, ForiCornelii, Foriliuii, Pistorii, & Alborum exulum Florentinorum, Legati, initi inter se fœderis, & copiarum Imperatorem, Salinguerram crearunt, Petri Taurelli filium, Salinguerræ Ferrariensis nepotem: idq. eò diligentius, quò magno comparante exercitu, equitum, peditumq. & sagittariorum Marchione Ferrariæ, Bononienses, quorum potissimum studio in id fœdus coiuerant, magna suspicione tenebantur. Sed mense Maio, tertio Id. Raulus Mazzolinus, & populus Cæsenas, Fridericum Montefeltrium, Vgutionem Fagiolanum, & Zapitinum Vbertinum pellunt ex vrbe Cæsena, & quam restituerat arcem, deturbant; postridieq. eius diei Matthæus Aquasparta Cardinalis Legatus, qui erat Arimini, vrbem, Raule, omniq. populo assentiente, ingressus est, Gerardusq. Mazolinus, Praeturam, Ofredutius Almanus Aurelianensis, tradente Cardinali Legato, inierunt. Bernardinus Polentanus, Mediolanum se, eius ciuitatis iam tertio Prætor, contulit, statimq. cum Galeatio Vicecomite, Matthæi filio, Mediolani Præfecto, multisq. armatis, Vigleuanum profectus, magnam laudem relaturus videbatur, nisi Philippi Languschi, Ticinensiumq. militum studio, qui Garlascum contenderant, fuisset reuocatus: neque tamen omninò frustra reuocatus est: in eodem opido Languscum oppressit, Lumellum, ac Gropellū opida, & Garlaschi agrum incendit, excursionesq. fecit Nouariam vsque, multis ex hostibus reductis captiuis. Ticinum mox conuersus, porta igni consumpta, quam S. Stephani uocabant, parum abfuit, quin vrbe potiretur, sed Ticinensibus impigrè propugnantibus, repellentibusq. ipsa quidem re infecta, turri tamen, Ticino haud procul, eo loco, cui Mangano nomen est, capta, optimeq. munita, & firmo præsidio in tuto locata, Mediolanum cum Galeatio, omnibusq. copiis regressus est: denuoq. irrito licet euentu, tamen bono, ac prudenti Consilio, Nouariæ expugnationem tentauit. Interea Lambertus frater Rauennæ Prætorem, summa ferè auctoritate gerebat: & eodem hoc anno, Rauennatum nomine Rodulfum Raglellum Legatum misit, qui Iacobo Pagano, Reatino Episcopo, Flaminiæ, Bononiæ, Comitatusq. Britononorii, in spiritualibus; utar verbis earum tabularum, unde hæc hausimus; Rectore, & in temporalibus excellentis uiri Domini Caroli Regis Francorum; ita ibidem habetur; filii Comitis Andegauensis, pro S. Romana Ecclesia Vicario generali, fidem sacramento obstringeret, Romanæ Ecclesiæ se, illiusque in hac Prouincia administris obediturum. Quamquam Principatum Rauennatem in Polentana domo iam ferè confirmasse Lambertus uidebatur: nam quæ prius semestri tantum spatio Prætura gerebatur, & in quam externi etiam vocabantur, ea Lamberto, certo illi annuo stipendio constituto, in perpetuum, a Senatu Rauennati, ea condicione, ut numquam efferret Rauenna pedem, mandata fuerat. Quam tamen paulò post condicionem, moderandam impetrauit, sic ut quandoque Reipubl. causa, vrbe abesse liceret. Quocirca cum essent tunc multa in Rauennati opidula, in

quibus

quibus ad præsidium milites constituebantur, a Rauennatibus, præsertimq. in castro S. Zachariæ, quibus militibus stipendia, de exacto ex vicinis agricolis tributo, persoluebantur, missus est a Senatu, vnà cum duobus sapientibus Aloysio Balbo, & Guidone Aldreuandino, Lambertus, qui arces, ac opida omnia, ipsaque Rauennæ suburbia specularetur, & muniret. Imposuerat per id tempus Bonifacius Pont. in sumptum belli Siculi, sacratis uiris omnibus Italiæ, Siciliæ, Sardiniæ, Cyrni, Principatus Achaiæ, Ducatus Athenarum, finitimarumq. Insularum, tributum, eiusq. confectioni in Flaminia; Ioannem Dominicani ordinis cucullatum, Episcopum Bononiensem, præposuerat: Ceterum posterioribus ad eum III. kal. Octobr. Anagnia scriptis litteris, declarauit, tributum nequaquam esset ab Hospitalibus domibus conferendum, quæ egentes, leprosos, ceterosq. ægrotos alerent, neque a religiosis uiris, qui cum viuant communi regula, templorum tamen ali, sustentariq. fructibus nequeunt. Ex syluis etiam, quæ vendi non consuessent, idẽ de pascuis, ipsorum, de stagnis, piscinis, uenationibus: quæ si uenderentur, decumas darent. Quas autem procurationes appellant, & solui, etiam si non uisitarent, consueuerunt, earum acciperentur quoque decumæ. Quemadmodum verò Polentanorum hoc tempore dignitas, auctoritasq. augebatur, ita Trauersariorum decrescebant vires, Rauennatibus ferè omnibus Senatoribusq. præsertim; ut humana sunt, in aduersisq. contingit, potentiorum, & crescentium animum, ac sententiam sequentibus: Hinc factum est, ut hoc anno MCCCI. Pridie Id. Decembr. Petro Trauersariæ, & Roberto eius fratri dicta dies fuerit, quòd mensibus Quinctili, Sextili, & Septembri superioribus, in uia populari, iuxta Trauersariam uillam, quæ in Rauennati est; sic enim in iis tabulis, unde hæc excerpsimus, legitur, propria auctoritate, ab omnibus fœnum, triticum, uinum, ligna, atque alia huiusmodi è Rauennati exportantibus, item ab iis, qui è ForoPompilii, aliundeq. Rauennam, cum earumdem rerum sarcinis, plaustrisve accesserant, vectigalia exegissent. Eodem hoc anno a Cæsenatibus, Opizoni Rauennati Archiepiscopo, quæ ablata iam fuerant, multa, & equi potissimum, restituuntur. Proximo Rainardus Episcopus Vicetinus, domo Mediolanensis, familia Concorregia, Rector sacrarum, prophanarumq. rerum in Flaminia a Pontifice creatur, tertio Id. April. Prouinciam ingressus est, cum tribus ante diebus Andreas è Cereto, omnis Prouinciæ Conuentum, iussu Caroli Strabonis, fratris Regis Gallorum, Cæsenæ egisset: abeunte Iacobo Pagano Episcopo Reatino, quem ob male gestam in hac Prouincia rempublicam Bonifacius Pont. Episcopatu mulctauit. Ceterum cum Cæsenates litem de finibus tandem cum Ariminensibus composuissent, & nonis Septembr. opidum in maris litore excitassent, Bernardinus Polentanus, Guido filius, cum Rauennatibus, Ceruiensibusque, & valida militum manu, atque opidanis, qui in Cæsenati sunt, Rauennati Ecclesiæ subiuncti; cuius tum erat Bernardinus Vicecomes, cum adessent etiam secum Fridericus Montisfeltrii Comes, Vgutio Fagiolanus cum Aretinis, Cæsenam, ultra, citraq. Sapim amnem XI. kalen. Nouembr. obsedit, uniuersumque latè agrum incendit: recepta etiam sunt, extra Riuersanum, & Firmignanum, opida agri Cæsenatis omnia. Vbi verò constitit in monte Diuæ Mariæ biduum, motis castris, ad opidum ab Cæsenatibus ad litus maris ædificatum

ANN. M CCCI.

ANN. M. CCCII.

adiit, illudq. nonnullis, qui erant in opido, tradentibus, expugnauit. Rainaldus interea Prouinciæ Rector, pacis studium non intermittere, incommodisq. ut res ferebat, diligenter occurrere: Sed cum esset Foroliuii; quam ciuitatem Ordelafi, eorumq. asseclæ administrabant; tumultu excitato populari, lethale accepit uulnus kal. Septembr. quo ferè tempore Maghinardus è Sosenana ForiCornelii, ac Fauentiæ Princeps, ForiCornelii excessit è uita. Premebat adhuc Cæsenam Bernardinus Polentanus bello, eamq. Ioannes Putirolus Mediolanensis regebat, uirtute vir clarus, sed cum acrius vrgeretur in dies, nullisq. iuuaretur auxiliis fœderatorum, Vbertus Malatesta, Glazoli Comes, Pauli filius, eius Præturam, Præfecturamq. XIII. Kal. Febr. iniit, cum præsertim diffidentibus inter se Thederico Calisidio, & Vbertino Articlino, qui iam in foro ad arma concurrerant, magnum propediem discrimen subitura uideretur. Sed aduenit triduo post Rainaldus Prouinciæ Rector, à vulnere, diuino planè miraculo liberatus, eosq. inter se conciliauit, & Thedericum, qui cum filiis vrbe cesserat, redire in patriam iussit. Mox Pontificis nomine, Opizoni mandauit Archiepiscopo Rauennati, ne, ForoPompiliano uacante Episcopatu, ad Thadæi Episcopi interitum, Peppum Ordelafum Foroliuianum, eius ciuitatis a plerisq. Episcopum designatum consecraret, neu electionem probaret: Idem significauit Rauennatis Ecclesiæ conuentui, eorumq. Vicariis. Eam sibi electionem certis de causis, tunc Bonifacium seruasse: Quoniam verò accepisset, Peppum, infidelem Pontifici, & Romanæ Ecclesiæ esse, eiusq. agitare, & insectari adminiſtros, litteris illis Pontifex Romæ, apud D. Petri, IX. kal. Mart. anno nono Pontificatus scriptis, diem illi dici iussit, quo se Pontifici sisteret, ad dicendam causam. Rauennæ, cum Bernardino, & reliquis fratribus Cunii Comitibus esset datum, ut quas in Rauennati collegerant, segetes, sua in opida abducerent, id negatum fuit Petro Trauersariæ, qui in opidum Tranersariam suum, triticum, ac reliquas segetes, etiam prohibentibus Polentanis, atq. ob id vniuersis ferè Senatoribus, importabat. Itaque dum haberetur Senatus, Lamberti Polentani Prætoris uocatu, quo adducere Petrus omnes segetes Rauennam ex prædiis suis iuberetur, rem Petrus sentiens, dum adhuc in Senatu disceptaretur, confestim multis conductis operis, omnia in opidum suum aduehenda curauit, nullis deinde aut edicto, aut iussu Senatus, quæ tamen a Polentanis manabant, ductus ut Rauennam ea deueheret. Quamobrem postridie Senatus consultò decernitur, armatorum manum ad opidum expugnandum, & extrahendas segetes, mittendam: Quod & factum est: & plerique putant, tunc illud opidum solo exæquatum, Petrumq. Trauersariam in Tusciam, omnibus spoliatum bonis, & exulem se recepisse: cuius deinde aliqui nepotes, in opido Portico, Fabriferrariam exercuerint. Lambertus rem priuatam, ac publicam aucturus, curauit, uti Rauennas ager, aquis aut sublatis, aut in amnes deriuatis, culturæ aptus, & ferax redderetur. Qua de re ipso consulente, & Sapientibus ad Senatum rem deferentibus, Vitalique Lazaro, Vgutionis filio perorante, fossa, quam Lamam uocamus, sub id tempus facta est. Cui, & alia est ad Pinetum adiuncta, quam vulgò adhuc Canale Dimilii appellamus. Duplex erat Senatus Rauennas hoc tempore: alter secretus, & interior; Credentiæ uocabant; huiusque consulto

ANN. M. CCCIII.

to ante decernebantur omnia: alter generalis, in quo eadem, quæ erant in priori decreta, probabantur aliquando, ac firmabantur, quandoque irrita fiebant. Vniuersa item Ciuitas in populum diuisa erat, & milites. Nobiliores, milites: ignobiliores populum dicebant: quosque nunc iurisconsultos, Doctores vocamus, eos tunc maximam partem, Iudices appellabant. Sub idem tempus, Opizo Archiepiscopus, cum obæsus admodum esset, & confectus ætate, cum nouem menses Parmam, coacto exercitu, in quo fuerunt etiam Pontificis, ut ferunt, auxilia; circumsedisset, paceq. cum ciuibus tandem facta, eius dominatum, titulo Defensoris, Giberto Corrigiæ tradidisset, Rauennam, inde Orbirum profectus, ibidem variis afflictus curis, & oppressus ære alieno suo, quod maximũ contraxerat, supremum spiritum, pridie Id. Septembr. exhalauit. Sepultus est in sacra Franciscanorum cucullatorum æde, iuxta aram maximam: Consueuerat signo maiori, quo obsignabat diplomata, ita adscribere. *Opizo, Dei gratia, Archiepiscopus S. Rauennat. Ecclesiæ, Agiae Anastasis.* Signum erat, Archiepiscopi, sacra induti ueste, impressa in cera rubra, imago: virgam, in cuius erat summo, Crux, sinistra manu gestantis: dextra sublata, tribus maioribus extensis digitis: hinc dextrorsum, Agnus: illinc sinistrorsum, piscis. Sacrati viri Rauennates, de more in Vrsiano templo Comitiis, habitis, cum non unum sentirent, elegerunt duos, Rainaldum Concorregium, Mediolanensem, & Leonardum Fliscum, Ecclesiæ Burgensis, quæ est in Tornacensi Diœcesi, Præpositum. Moritur haud ita diu post, Romæ Bonifacius Pont. Max. Vndecimoq. post die, qui fuit X I. Kalen. Nouembr. in eius locum Nicolaus Bocasinus Cardinalis, Dominicani olim ordinis Magister, sufficitur, Benedictusque Vndecimus appellatur. Hic, quamquam Bonifacius Pont. antequam decederet è uita, sedi Apostolicæ, ius Archiepiscopi Rauennatis designandi, reseruauerat, irritumq. pronunciauerat, quidquid secus inscienter, scienterve ageretur, tamen quoniam Rauennates, eius ignari Pontificii Decreti id fecerant, libenter accepit, audiitq. Albertinum Cantorem Ecclesiæ Rauennatis, maioris sacratorum uirorum partis procuratorem, qui Leonardum impugnaret, dariq. Rauennatibus Rainaldum Archiepiscopum postularet. Qui pridie kal. Nouembr. in Vrsianam ædem, ad id conuenerunt, ii fuere. Rainutius Ecclesiæ Rauen. Archidiaconus, Aldebrandinus Præpositus, qui in iis, unde hæc hausimus, tabulis, primas partes in designando Archiepiscopo tenere dicuntur; mox reliqui sacerdotes, Diaconi, & subdiaconi eiusdem Ecclesiæ Cardinales: inde sacerdotes, & Diaconi Cantores: ad hos, Rodulfi Foroliuiani, Fr. Matthæi Fauentini Episcoporum, Rauennati Ecclesiæ subiunctorum; quos a suffragiis huiusmodi ferendis, suffraganeos appellant; procuratores. Petrus S. Vitalis, Stephanus S. Ioannis Euangelistæ, Rainerius S. Apollinaris noui, Rainerius S. Apollinaris in Classe Abbates, & Vberti Galiatensis cœnobii administratoris, Bonni Abbatis Diuæ Mariæ Vrani procuratores. *Martutius presbyter, Rector S. Mariæ in luminaria, Primicerius congregationis Sanctæ Agnetis Rauennatis. Presbyter Deutaleni, Rector Ecclesiæ Sanctæ Mariæ in Calos eo, Primicerius congregationis S. Michaelis Rauen. Presbyter Nassalus Rector Ecclesiæ Sancti Georgÿ de pontibus, Primicerius congregationis SS. Ioannis & Pauli Rauen. Presbyter Bonacursius, Rector*

Ecclesiæ SS. Ioannis & Pauli, Primicerius congregationis S. Ioannis Baptistæ Rauen. presbyter Aillinus, Rector Ecclesiæ S. Vincentij, Primicerius Congregationis S. Theodori Rauen. Presbyter Henricus, Rector Ecclesiæ S. Georgii de Porticibus, Primicerius Congregationis S. Agathæ Rauen. Benedictus Pont. quamquam erat utraq. electio, iis, quas diximus, caussis, inanis, tamen, ut gratum Rauennatibus faceret, ductus etiam insigni hominis virtute, Cardinalium assentiente collegio, per litteras Laterani XIII. kal. Decembr. Põtificatus anno primo scriptas, Rainaldũ probauit, eodemq. die consecrauit, spectatæ probitatis virum, qui nouẽ ante annis, cùm ex familiaribus esset, ac domesticis Benedicti Caietani Diaconi Cardinalis SS. Cosmæ, & Damiani, & Canonicus Laudunensis, a Bonifacio Pontifice, Benedicti patruo, ipso petente Benedicto, obtinuerat, ut in aula Põtificia, eius Cardinalis obsequiis insistens, uel eius iussu, aut permissu, vbicumq. terrarum, fructus, quos in Laudunensi, ac S. Martini de Bolate Mediolanensis Diœcesis, sacris ædibus, quarum Canonicum gerebat, & aliis, quæ in posterum adipisceretur, etiam cũ animarum cura, ferret extra quotidianas distributiones, caperet, neq. residere teneretur: Inde Episcopus Vicetinus factus, & in Galliam uti docuimus, missus, huic Prouinciæ a Bonifacio, rediens, præfectus cum Imperio, & magna auctoritate fuerat. Archiepiscopatũ autem eo ineunte, Rectorem Benedictus Põtifex Prouinciæ dedit Thebaldum Brusatum Brixianũ:
ANN. M. CCCIIII. qui modico comitatu anno MCCCIIII. Non. Febr. ingressus Prouinciam, omne ferè Præfecturæ tempus, Cæsenæ traduxit. Induciarum autem iam factarũ inter Flaminios, tempore ad exitum ferè perducto, illas renouaturi, Foroliuiani; quorum erat Prætor, Franciscus Carpigni Comes, Præfectus, Zapitinus Vbertinus; Drogolum Fasolum, & Nascimbenum Lizerium: Fauentini, Pelegrino Gallutio Prætore, Comite Tancredo Mutilianensi, in Tuscia Palatino, Præfecto, Ioannem Fasolum scribam: ForoCorneliani; cum eius vrbis Præturam Bandinus Paganus è Sosenana, Præfecturam, Pocaterra è Montiliano, gererẽt; Ioannem Mausignanum: Albericus Polentanus; qui ad opidum Polentam se cum fratribus receperat; Hieremiam & Franciscum fratres: Bagnacauallenses, Iordanem Brandolum: Castrocariani Boucium Zobedum, Legatos, Ceruiam misere, qui apud Bernardinum Polentanum, Cæsenam adhuc bello urgentẽ, inducias cum Rauennatibus renouarent: Quamobrem ibidem menseMaio instauratæ sunt: quo extremo mense, Vbertus Glazoli Comes, Cæsenæ Prætor, capi filios Alberici è monte Riuersani, duos, qui Cæsenæ commorabantur, Cæsenatiumq. stipendia merebant, iussit: quòd diceret, opidum, Bernardino Polentano, acerrimo Reipubl. Cæsenatis hosti, vnà cum Maranis è Riuersano, prodere eos velle: Mox eodem die, qui fuit V. kal. Iun. adduci ad opidum, & furcam è regione illius figi, mandauit, minatus, nisi efficerent, fratres in opido degentes, Reipubl. iussis parere, eos suspendio necaturum. Sed cum non expedirent consilium, aut non possent, iniici imperauit in collum laqueum, & in furca suspendi: Tum fratres deditione tandem facta, dederunt opidum: alii, detracto è collo laqueo, ægrè licet, uiui tamen euasere. Rauennæ interea leges, quæ ad Piscatorium ordinem, cognomento Casamattam, spectabant, sunt latæ: ipsa enim Piscatorum consociatio, iugera paludis Fanariæ, & Iusuerti, triginta sex millia, iuxta Padum, possidebat, in qua piscatus exercebatur, a Trauersariis, iure fiduciario, certa adiecta pensione, quam

quo-

quotannis soluerent, uti supradictum est; accepta: Eratq. is Piscatorum ordo, hoc tempore adeò celebris, ut omnes ferè Rauennates, ipsiq. etiam Polentani cooptari in eum studerent: nam inde ad egentes vtilitas manabat; ad diuites, cum aliqua nonnumquam utilitate, dignitas, quod in ordinis fructibus satis amplis administrandis, nescio quid honorifici inesse putarent. Nunc ad postremi ferè ordinis uiros, & in angustum, hæc societas redacta est, paludibus hinc, atque inde distractis. Sub id tempus, eodem hoc anno, Cymaclienses quôd eos uel facinoris conscientia deterreret, uel tæderet iam pœniteretq. Estensis Principis dominatus, aut inopia cogerentur, Legatos Rauennam mittunt, qui suppliciter peterent, ab Rauennatibus Cymaclum denuo, ut reciperetur: se iustis, ac veris, antiquissimisq. supra omnem memoriam dominis esse subiunctos uelle: iamq. ipsam vrbem Prætoris, Senatus, populiq. Rauennatis nomine tenere: mittant ipsi, qui ciuitatem accipiant, tueantur, & ius dicant. Re accepta, Senatus, Lamberto Præsidente, accipiendam condicionem decreuit: itaq. duos Legatos mittit, qui stipendiis de publico constitutis, id muneris obirent. Horum Princeps Guido Polentanus, Hostasii filius extitit: qui cum equitibus, sagittariis, peditibus selectis, Senatus, populiq. Rauennatis nomine, eò profectus, vrbem accepit, ibidemq. peditum triginta, & sagittariorum aliquot præsidium, Rauennam proficiscens, reliquit. Cymaclienses ex aduerso, Legatos Rauennam misere, qui fidem, ac perpetuum in Rauennates studium sacramento obstringerent, ac pollicerentur: intereaq. vini, ac panis, quantum satis fuit, Cymaclum transmissum est. Ne verò furtim & dolo rê hanc egisse viderentur, legant ad Estensem Principê, Ferrariam, qui omnia illis significet. Verùm is coacta statim militum manu, & Cymaclium profectus, Rauennatem Præfectum, Syndicum vocabant; & Cymaclienses proceres expulit, vrbemq. recuperauit. Cymacliensibus ob id, Rauennam profectis de publico datum stipendium, unde uiuerent, a Senatuq. decretum, idem ut Cymacliensibus omnibus fieret qui Rauennam ad habitandum venirent. Rainaldus Archiepiscopus, facultate sibi a Benedicto Pontifice data, pecuniam mutuam accipiendi, ad sua, & Ecclesiæ Rauennatis conficienda negocia, apud Pontificiam sedem, millia florenorum duo, a societate Clarentorum kal. Iul. mutuatus est: Ceruiensibus hoc interim spatio, cum Cæsenatibus, de portu potissimum litoris maris, vehementer disceptantibus. Horum, uti supra memorauimus, Prætor, ac ferè Princeps Vbertus Malatesta erat, ab Glazolo Comes: illorum, Bernardinus Polentanus, qui ambo non minus publicè, Rauennatis præsertim Ecclesiæ nomine, Polentanus, quàm priuatim, incendiis, incursionibusq. sese inuicem hostilem in modum persequebantur: dum Polentani, Ceruiensiumq. partes, incolæ Saliani, Montis Augutii, Soriuoli, Deolaguardi, Rodiliani, & Casalecchi, Rauennatis auctoritatem Ecclesiæ sequentes, magno studio fouerent. Verùm insequenti anno, Thebaldi Brusati Brixiani, Flaminiæ Rectoris, eiusq. ad maleficia iudicis, Sordelli Bottenghi Mantuani cura, ac diligentia, cum procuratorem quisque suum, Ariminum misissent, ita tandem coram Malatesta è Veruculo, Malatestino eius filio, Dino Rubeo milite, conuenere, ut apud Pontificem, aut Flaminiæ Præfectum, non armis, sed scripturis, ac legibus dimicarent, interimque ab armis discederetur, & pax conueniret: quod & factum est. Thebaldus Prouinciæ Rector, cum ANN. M. CCCV.

esset Cæsenæ, XV. kalen. Mart. Cambio Artusino Rauennati, Rainaldi Archiepiscopi internuncio, familiariq. dedit, ut Archiepiscopus, Ecclesiaq. Rauennas, Mercatum, vbicumq. liberet, in opido potissimum Molinaccio, habere possent. Vacabat per id tempus cum Pontificio solio, Sassinatum Episcopatus, ipsiq. inter se sacrati uiri de Episcopo deligendo minime conueniebant: pars Henricum eius Canonicum Ecclesiæ designarunt, Theodericum alii, qui Canonicus non erat: Itaque Rainaldus Rauennas Archiepiscopus; quamquam Assisii tum erat; tamen, ne res, magno eius Ecclesiæ incommodo, diutius traheretur, per litteras mense Maio datas, Vicarium suũ, rem omnem cognoscere, deq. ea tota summatim decernere iussit. Arguliosi, qui pace cum Calbolis facta, coniunctisq. copiis, Forliuium occupare, superiore anno, frustra tentauerant, dum Zapitinus Vbertinus Foroliuiani exercitus Dux oppugnaret opidum Cuserculum, Meldulam tamen ceperant, hoc tempore cum Ordelafis, & vniuersitate Forliuiensi coniuncti, inscientibus Calbulis, & tradunt Meldolam, & Forliuium reuertuntur. Postero mense, cum inter se conuenire Cardinales non possent, vt ex suo Collegio summum Pontificem renunciarent, cum essent Perusii, iamq. decem ferè menses uacasset solium Pontificium, Raimundum Gothium Aquitanum, Pontificem orbi dederunt: Is Burdegalensem Episcopum gerebat, vbi tum commorabatur; cum summus Pontifex est factus, accitisq. in Galliam, Lugdunum, Cardinalibus, sedem Romanam Auenione, magno incommodo orbis Christiani, Italiæ potissimum, locauit. Iacobus Rector S. Mariæ in Cepadella, quod est Rauennate templum; Rainaldi Archiepiscopi Rainutii Archidiaconi, Ioannis Andreæ Præpositi, & chori Rauennatis Ecclesiæ procurator. IIII. Non. Octobr. *in Lesedo, in uia publica, ante Hospitale de meza pigneta* significauit Rainutio Abbati Classensi, nonum, eundemq. primum Rainaldi ipsius Archiepiscopi, ad Rauennatem Ecclesiam suam aduentum: eumq. ad cœnobium illud diuertere eo die velle, & ibidem de more esse: itaque pro eo ac deberet, illi obuiam solemni supplicatione procederet, Antistitemq. reciperet. Sub idem tempus cum Bononienses, Parmenses, Brixiani, Veronenses, Mantuanique fœdus inter se fecissent, locumq. in eo Polentanis reliquissent, Rainaldus, Hieremias, Guido, & Atto fratres, Hostasii filii: Bernardinus item, & Lambertus fratres, Guidonis filii, è Polentanorum omnes familia, Vitalem Bagnolum Rauennatem, legarunt ad Guidonem Bonacolsum, Mantuæ Præfectum, qui in opido Suzaria Mantuani agri, cum Francisco Marchione Estensi, Gilberto Corrigia Communis, populiq. Parmensis Defensore, Alboino Scaligero, & reliquis, aduersus Azzonem Estensem, cùm proprio ipsorum, tum vniuersitatis Rauennatium, & Ceruiensium publico nomine fœdus pepigit. Ceterum cum Bononiæ diuisa in partes duas esset Hieremiorum factio, aliis se partis Marchionum, aliis, aduersæ, qui in ciuitate poterant plurimum, appellantibus, relegati sunt, ea de causa, multi e Marchionum parte, mense Martio, eorumque dirutæ domus. Sed breui mutatis rebus, auctisque partis Marchionis uiribus, in ciuitate primas obtinuit, eiectoque, qui Præfectum eius ciuitatis gerebat, Lamberto, Salinguerræ Ferrariensis filio, Bernardinum Polentanum in eius locum sufficiunt, Prætoremque faciunt, cum Præfecturam dedissent Pino Rubeo Florentino: multis

ANN. M. CCCVI.

tis

tis ex aduersa factione relegatis. Aduenit sub id tempus, a Clemente Pontifice Bononiam Legatus, Neapoleo Vrsinus Romanus, Cardinalis Diaconus S. Hadriani, ut tot, tantisq. tumultibus finem imponeret, missus: neque uerò Bononiam solum, sed ut suis testatur litteris Pontifex, *ad Prouincias Tusciæ, Romandiolæ, Marchiæ Triuisinæ, patriarchatum Aquileien. & Grandensem, Archiepiscopatum, & Prouinciam Rauennatem, Ferrariam ciuitatem, & Diœcesim, Archiepiscopatum Ianuensem, Insularum quoq. Sardiniæ, & Corsicæ, & Venetiarum partes, & alias partes circum adiacentes*: in suum autem, & familiæ sumptum, annuum stipendium Archiepiscopo Rauennati, & ceteris sacratis uiris ciuitatis, Diœcesisq. etiam immunibus, quingentos quinquaginta septem florenos aureos per litteras Bononiæ. V. Kal. Maii datas, imposuit. Ceterum cum pacificatoris aggressus munus, conciliare concordiam inter Bononienses studet nec quidquam assequitur, quòd multas iniurias accepisset Marchionis factio, ac eas quotidie, magna Cardinalis molestia, persequeretur, ex illis plurimi, X. kal. Iunias, ad Episcopium Bononiense, ubi Cardinalis hospitabatur, armati adcurrunt, & ut proditor moreretur sublatis uocibus, inclamant: Iamq. ualuis diffractis, accurrit & Bernardinus Polentanus Prætor, factiosos proceres benignè appellat, quid agant mali, edocet, quamq. irrito omnia euentū. Tumultum tandem omnem composuit, recedereq. inde armatos iubet. Neapoleo Legatus, haud ita diu post Bononia proficiscens, sibiq. timens, per deuia, ForumCornelii contendit, cum ex eius supellectili, quæ uehebatur mulis, direpta, in recto itinere, multa fuerint: Eam ob rem relegati quamplures, eorumq. euersæ domus. cum peruenisset autem incolumis ForumCornelii Neapoleo, Bononienses, quos diximus, quiq. plurimum in ciuitate poterant, Gymnasio priuauit, honoribusq. & priuilegiis mulctauit: auditores ferè omnes, ac Doctores Patauium abiere. Ipse cum Fauentiam deinde uenisset, ibi opidum Aureolum præsidio firmandum, custodiendumq. tradidit Ildebrandino Episcopo Aretino, & Aghinulfo è Romena Comiti Palatino in Tuscia. sic tamen, ut eius absoluta Legatione, Archiepiscopo Rauennati, quem spectat summo iure, restitueretur. Rainaldo autem Ioannis Episcopi Spoletani designati, Pontificii Quæstoris litteras confirmauit, quibus a Benedicto Pontifice impetrarat, ne ad quas Opizo Archiepiscopus, aut successor tenebatur, pœnas, pro aulæ obsequio, debito, promissove, cum ad Rauennatem Archiepiscopatum translatus est, teneretur. litteras etiam ForiCornelii X. kal. Iul. ad Rauennates scriptas, ad omnes Legationis suæ ciuitates dimisit, quibus cauebat, ne Bononiensium consuetudine uterentur, neu illos auxilio iuuarent: magna esse, & nefaria crimina, Prætoris, Præfecti, Defensorum, Proconsulum, Antianorum, eorumq. Vicariorum, ceterorumq. administrorum, Senatus, & Vniuersitatis Bononiæ in Diuinæ Maiestatis offensam, Apostolicæ sedis iniuriam, ac detrimentum Ecclesiasticæ libertatis: cum Florētinis Ecclesiæ Romanæ perduellibus iniisse fœdera, religiosos uiros spretis Neapoleonis ipsius mandatis, nonnullos præsertim fratres tertii ordinis Humiliatorum, & S. Mariæ Gaudentium, contra priuilegia Pontificia, tributis impositis; pressisse: Albizum, & Franciscum Vbaldinos germanos, Ecclesiæ Bononiensis Canonicos exilio mulctasse: solo æquasse Archipresbyteri S. Laurentii in collina, domos: spreuisse Neapoleonis litteras, quibus iubebat, ut

iis abstinerent, Episcopo Bononiensi, & Dominicanorum, Franciscanorum, Eremitarum Augustinianorum, Bononiensium Præfectis, qui eas litteras, Bononiensibus reddiderant, referentibus. Quarto Non. Sextil. Rauennam Neapoleo ueniens, magna gratulatione, honorificè admodum exceptus est: Commoratus est hic per mensem, mox rediit Fauentia, inde Forliuium se contulit, habitoq. ibidem conuentu, ac recitatis Pontificiis litteris de sua Legatione, cum è Campania milites trecentum quinquaginta, pedites centum aduenissent, Forum Cornelii abiit: sub id ferè tempus, cum Pandulfus Malatesta ex vrbe Fano, cuius Præturam gerebat, populari tumultu eiectus est, atque, etiam è Pisauro, ubi erat quoq. Prætor; eodemq. tempore Senogalliam amisit, multis per id tempus Italiæ ciuitatibus, huiusmodi populari tumultu perturbatis, Mediolano præsertim, Regio, Mutinaque: quam vrbem Manfredus è Saxolo, coniunctis cum Rangoniis, Boschettis, & Sauignanis consiliis, pulsis Magistratibus Azzonis Estensis Ferrariæ principis, occupataq. arce, Alberto dedit Austriæ Duci, Regi Romanorum, qui sextum iam annum, obtruncato Adulfo Cæsare, Regiam dignitatem, coronamq. acceperat. Idem Regii accidit, sed occupauit eius dominatum vrbis Gibertus Corrigia. Interea Rainaldus Archiepiscopus, in dies uirtutibus, ac religione proficiens, purissimum cultum numinis Diuini, legibus persanctè editis, propagandum apud suum populum diligenter curauit: quapropter & sæpe Archiepiscopatus opida, Argentamq. potissimum inuisit, & Prouinciale Concilium anno ab ortu

ANN. M. CCCVII. Christi MCCCVII. Rauennæ celebrauit: curauitq. uti, Senatui Rauennati, Lamberto Præsidente, atque suadente, placeret, monetam Rauennæ cudi ad Anconæ modum, Cervienses Senatus consulto, Legatos duos crearunt, qui Senatores Rauennates orarent, ut unà cum Matthæo Episcopo Ceruiensi designato, & duobus item Rauennatium Legatis, Rainaldum Archiepiscopum conuenirent, peterentq. suppliciter, ab eo, Matthæum ipsum designatum, confirmari. Graues interim aduersus Templarios equites litteræ, ad Rainaldum a Pontifice missæ, aduenerunt, quibus eam causam cognoscendam Rainaldo, & aliquot collegis omni Italia, mandabat. Fuerat is equitum ordo centum iam & uiginti septem annos circiter, Hierosolymis institututus, tenui ut reliqui, exordio, ut peregrinos ad sepulcrum Domini adeuntes susciperent, & incolumes deducerent: cumq. paulo post, in Concilio apud Trecas, Hugo Paganus, primus ordinis Magister, in Galliam ad poscendum ad Damascum oppugnandam auxilium, profectus, habitum album, Honorii Pontificis, & Stephani Patriarchæ Hierosolimitani præcepto, accepisset; nam eousque fratres eas vestes induerant, quæ fuerant ab ipsa piorum hominum liberalitate oblatæ; fratres crescere hominum numero, prædiorumq. cœpere. In Rhemensi deinde Concilio, quem Eugenius III. habuit, crux illis purpurea albis uestibus assuenda, concessa: Ab eo tempore maioribus in dies augeri diuitiis, hominibusq. militari plurimum virtute præstantibus. litteras Clementis summi Pontificis ad Rainaldum Archiepiscopum, & collegas, quoniã satis apertè rem declarant, hic duximus integras apponendas.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus... Rauen. & Pisan. Archiepiscopi &... Florent. &... Cremon. Episcopis, salutem & Apostolicam benedictionẽ. Faciens misericordiã cum seruo suo Dei filius, Dominus Iesus Christus, ad hos

nos

nos uoluit in specula eminenti Apostolatus assumi, ut gerentes, licet immeriti, uices eius in terris, in cunctis nostris actibus, & processibus, ipsius uestigia, quantum patitur humana fragilitas, imitemur. Sanè dudum circa nostræ promotionis ad apicem summi Pontificatus initium, etiam antequam Lugdunum, ubi recepimus nostræ coronationis insignia, ueniremus, etiam post tam ibi, quàm alibi, secreta quorumdam nobis intimatio insinuauit, quòd Magister, Præceptores, & alij fratres ordinis militiæ templi Hierosolymitani, & etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonij eiusdem Domini nostri Iesu Christi fuerant in transmarinis partibus deputati, contra ipsum Dominum, in scelus apostasiæ nefandum, detestabile idolatriæ uitium, execrabile facinus sodomorum, & hæreses uarias erant lapsi. Quia uerò non erat uerisimile, nec credibile uidebatur, quòd uiri tam religiosi, qui præcipuè pro Christi nomine suum sæpe sanguinem effundere, ac personas suas mortis periculis frequenter exponere credebantur, quiq. multa etiam magna, tam in Diuinis officiis, quàm in ieiunijs, & alijs obseruantijs, deuotionis signa frequentius prætendebant, sua sic essent salutis immemores, quòd talia perpetrarent, huiusmodi insinuationi, ac delationi ipsorum, eiusdem Domini nostri exemplis, & Canonicæ scripturæ doctrinis edocti, aurem noluimus inclinare. Deinde uero carissimus in Christo filius noster, Philippus Rex Francorum illustris, cui eadem fuerant facinora nunciata, non typo auaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil sibi uendicare, uel appropriare intendat, imò ea ..... per deputandos a nobis super hæc generaliter, & per Prælatos Regni Franciæ in suis Diocesibus administranda, & gubernanda in Regno suo dimisit, manum suam exinde totaliter amouendo, sed fidei orthodoxæ feruore, suorum progenitorum uestigia clara sequens, accensus, de præmissis quantum licitè potuit, se informans, ad instruendum, & informandum nos super his, multas & magnas nobis informationes, per suos nuncios & litteras destinauit. Infamia uerò contra Templarios ipsos increbescente ualidius super sceleribus antedictis, & quia etiam quidam miles eiusdem ordinis magnæ nobilitatis, & qui non leuis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis secretò, iuratus, deposuit, quòd in receptione fratrum præfati ordinis hæc consuetudo, uel uerius corruptela seruatur, quòd ad recipientis, uel ab eo deputati suggestionem, qui recipitur, Christum Iesum negat, & super Crucem sibi ostensam, spuit, & in uituperium Crucifixi, & quædam alia faciunt recipiens & receptus, quæ licita non sunt, nec humanæ conueniunt honestati, prout ipse tunc confessus extitit coram nobis, uitare nequiuimus; urgente nos ad id officij nostri debito; quin tot ac tantis clamoribus accommodaremus auditum. Sed cum demum fama publica deferente, ac clamosa insinuatione dicti Regis, nec non & Ducum, Comitum, & Baronum, & aliorum nobilium, cleri quoque, ac populi dicti Regni Francorum, ad nostram, propter hoc, tam per se, quàm per procuratores, & syndicos, præsentiam uenientium, quod dolenter referimus; ad nostram audientiam peruenisset, quòd Magister, Præceptores, & alij fratres dicti ordinis, & ipse ordo præfatis etiam pluribus alijs erant criminibus irretiti, & præmissa per multas attestationes, confessiones, & depositiones, præfati Magistri, & plurium Præceptorum, & fratrum ordinis prælibati, coram multis Prælatis, & hæreticæ prauitatis Inquisitore, in Regno Franciæ factas, habitas, & receptas, & in publicam scripturam redactas, nobisq. ac fratribus nostris ostensas, probari quodammodo uiderentur, ac nihilominus fama, & clamores prædicti in tantum inualuissent, & etiam ascendissent, tam contra ipsum ordinem, quàm contra singulares personas eiusdem, quòd sine graui scandalo præteriri non poterant, nec absque immenso periculo tolerari: Nos illius, cuius uices, licet immeriti, in terris gerimus,

gerimus, uestigijs inhærentes, ad inquirendum de prædictis ratione praua duximus procedendum, multosq. de Præceptoribus, presbiteris, militibus, & alijs fratribus dicti ordinis, reputationis non pauca, in nostra præsentia constitutos, præstito ab eis iuramento, quòd super præmissis interrogauimus, & plenam nobis dicerent ueritatem, super præmissis interrogauimus, & meram usque ad numerum septuaginta duorum, multis ex fratribus nostris nobis assistentibus, diligenter, eorumq. confessiones, per publicas manus, in autenticam scripturam redactas, illico in nostra, & dictorum fratrum nostrorum præsentia, ac deinde, interposito aliquorum dierum spatio, in Consistorio legi fecimus, coram ipsis, & eas, in suo uulgari, cuilibet eorum exponi: Qui perseuerantes in illis, eas expresè, & sponte, prout recitatæ fuerant, approbarunt. Post quæ..... & præcipuis Præceptoribus præfati ordinis, intendentes super præmissis inquirere, per nos ipsos, ipsum Magistrum, & .... Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ.... Aquitaniæ, ac Pictauiæ Præceptores maiores, nobis Pictauis existentibus, mandauimus præsentari: Sed quoniam quidam ex eis sic infirmabantur tunc temporis, quòd equitare non poterant, nec ad nostram præsentiam quoquo modo adduci, Nos cum eis scire uolentes de præmissis omnibus ueritatem, & an uera essent, quæ continebantur in eorum confessionibus, & depositionibus; quas coram Inquisitore prauitatis hæreticæ in Regno Franciæ, præsentibus quibusdam notarijs publicis, & multis aliis bonis uiris, dicebantur fecisse; nobis & fratribus nostris per ipsum Inquisitorem sub manibus publicis, exhibitis, & ostensis, dilectis filijs nostris Berengario tituli. SS. Nerei & Achillei, & Stephano tituli. S. Cyriaci in thermis, presbyteris, & Landulfo. S. Angeli Diacono Cardinalibus; de quorum prudentia, experientia, & fidelitate indubitatam fiduciã obtinemus; commisimus, & mandauimus, ut ipsi cum præfatis Magistro & Præceptoribus inquirerent, tam contra ipsos, & alias singulares personas dicti ordinis generaliter, quàm contra ipsum ordinem super præmissis cum diligentia ueritatem, & quidquid super his inuenirent, nobis referre, ac eorum confessiones, & depositiones per manum publicam in scriptis redactas, nostro Apostolatui deferre, & præsentare curarent, eisdem Magistro & Præceptoribus absolutionis beneficium a sententia excommunicationis, quam pro præmissis, si uera essent, incurrerant; absolutionem humiliter ac deuotè peterent, ut debebant; iuxta formam Ecclesiæ impensuri. Qui Cardinales, ad ipsos Magistrum, & Præceptores personaliter accedentes, eis sui aduentus causam exposuerunt. Et quoniam......personæ.... ipsorum, & aliorum Templariorum in Regno Franciæ consistentium, nobis traditæ fuerant, quòd liberè absque metu cuiusquam plenè ac purè super præmissis omnibus, ipsis Cardinalibus dicerent ueritatem, eis auctoritate Apostolica iniunxerunt. Qui Magister & Præceptores Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictauiæ, coram ipsis tribus Cardinalibus præsentibus quattuor tabellionibus publicis, & multis alijs bonis uiris, ad sancta Dei Euangelia, ab eis corporaliter tacta, præstito iuramento, quòd super præmissis omnibus, meram, & plenam dicerent ueritatem, coram ipsis singulariter liberè ac spontè, absque coactione qualibet, & terrore deposuerunt, & confessi fuerunt, inter cætera, Christi abnegationem, & spuitionem super Crucem, cum in ordine templi recepti fuerunt: & quidam ex eis se sub eadem forma, scilicet, cum abnegatione Christi, & spuitione super Crucem, fratres multos recepisse. Sunt etiam quidam ex eis quædam alia horribilia, & inhonesta confessi, quæ, ut eorum ad præsens parcamus uerecundiæ, subticemus. Dixerunt præterea, & confessi fuerunt esse uera, quæ in eorum confessionibus, & depositionibus continentur, quas dudum fecerant coram Inquisitore hæretica

tica

ticæ prauitatis, quæ confessiones, & depositiones dictorum Magistri, & Præceptorum, in scripturam publicam, per quattuor tabelliones publicos redactæ, in ipsorum Magistri, & Præceptorum, & quorundam aliorum bonorum virorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, coram ipsis eisdem lectæ fuerunt, de mandato, & in præsentia Cardinalium prædictorum, & in suo vulgari expositæ cuilibet eorundem: qui perseuerantes in illis, eas expresse ac sponte, prout recitatæ fuerant, approbarunt, & post confessiones & depositiones huiusmodi ab ipsis Cardinalibus, ab excommunicatione, quam pro præmissis incurrerant, absolutionem, flexis genibus, manibusq. complexis humiliter, & deuote, ac cū lacrymarum effusione non modica, petierunt: Ipsi verò Cardinales; quia Ecclesia non claudit gremium redeunti, ab eisdem Magistro, & Præceptoribus hæresi abiurata expresse, ipsis secundum formam Ecclesiæ, auctoritate nostra, absolutionis beneficium impenderunt, ac deinde ad nostram præsentiam redeuntes, confessiones, & depositiones prælibatorum Magistri, & Præceptorum, in scripturam publicam, per manus publicas, vti est dictum, redactas, nobis præsentauerunt, & quæ cum dictis Magistro, & Præceptoribus fecerant, retulerunt: Ex quibus confessionibus, & depositionibus, ac relatione, inuenimus sæpe fatos Magistrum & fratres in præmissis, & circa præmissa; licet quosdam ex eis in pluribus, & alios in paucioribus grauiter deliquisse. Verùm quia in vniuersis mundi partibus; per quas idem ordo diffunditur, & fratres degunt, ipsius; super his non possumus inquirere per nos ipsos, fraternitati vestræ, de quorum circumspectione specialem fiduciam gerimus, de fratrum nostrorum consilio, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ad Aquileiensem ciuitatem, Diocesim; ac Prouinciam personaliter accedatis, & per publicum citationis edictum, per vos faciendum, in locis, in quibus vobis visum fuerit expedire, vocatis, qui fuerint euocandi, super articulis, quos vobis sub bulla nostra inclusos transmittimus, ac super alijs, de quibus prudentia vestra videbitur expedire, inquiratis, ac auctoritate nostra, contra dictum ordinem, necnon & contra magnum Præceptorem dicti Ordinis, in partibus Lombardiæ constitutum, cum diligentia, veritatem, quam super præmissis inueneritis, fideliter in scriptis publica manu redacta, sub vestris sigillis, ad nostram præsentiam delaturi, seu etiam transmissuri. Testes autem si qui a vobis requisiti, seu ammoniti, vel citati, vt super dictis articulis ferant veritati testimonium coram nobis, si prece, vel pretio gratia, timore, odio, vel amore a ferendo testimonio se subtraxerint, necnon fautores, receptatores, & defensores prædictorum fratrum, qui a vobis citati, vel vocati, vt præmittitur, coram vobis non comparuerint: eos insuper qui prædictam vestram inquisitionem, directè, vel indirectè, publicè vel occultè, per se vel per alium, seu alios, vel alias quoquomodo præsumpserint impedire, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescatis, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Quòd si non omnes, his exequendis, potueritis interesse, tres, aut duo, seu vnus vestrum ea nihilominus exequatur. Datum Pictauis. II. Id. Augusti, Pontificatus nostri anno Tertio. Eodem hoc anno: Alteclara, Saladini Honesti, ciuis Rauennatis filia, uxor Rainaldi Comitis Carpigni, Ramberti filii, hæreditatem omnem, & quodcumq. Saladini patris ius esset, & Vincentii aui, cuius ex semine Saladinus filius fuerat hæres, Rainaldo Archiepiscopo vendidit: Numerantur autē, Opidi Taibi, quod est in agro Bobiano, Sassinatis Diœcesis, pars vna, atque item altera, quæ fuerat Alberici Saraceni, & ius Caualcacontis spectauerat: Hæc autem indiuisa, cum

ipso Archiepiscopo, & Ecclesiæ Rauennate, & Ioanne Duce, atque Honestino, fratribus ex Honestorum familia possederant: Ad hæc ius quod erat illi in molis frumentariis, & aqua amnis Sapis: prædia item & syluæ: opidi etiam Mustri pars, & eius, ut aiunt, curtis, eodem in agro, cum Archiepiscopo, & Ecclesia Rauennate, & consortibus, indiuisa. Sub id tempus cum Petrum Zuffum, Clugienses, Rauennam Legatum misissent, qui cum Rauennatibus conquereretur, de Cymacliensibus exulibus, qui ubi Clugiensium, quas conductas habebant in Cymacliensi; paludes, damno affecissent, Rauennæ reciperentur, in Senatum is: credentiæ uocatum, admissus, rem omnem exposuit. Ceterum ne temere, atque inconsideratè illis responderetur, ad extremum mensem Decembrem, Lamberti Polentani Prætoris Rauennatis, & Petri Pungetti Fauentini, Iudicis, & Vicarii eius iussu, in cauadium Prætorii Reipubl. Rauennatis, ii conuenere. Guido Polentanus, alterius Lamberti iam demortui filius, Guido nouellus, Atto Polentanus, Albertutius, & Vgutio Berardenghi, Guido Gezzus, milites: Vgulinus Buccolus, Nicolaus Bondus Iudices: Artusius, Signorellus Signorellius, Melchisedech Lambardanus, Ioannes Christianus, & Guido Rauldus: è quorum tandem sententia, ita responsum est, Rauennates magna Clugienses beneuolentia, prosequi, & carissimorum fratrum loco habuisse, ægrè ferre quæcumque damna, quascumque iniurias illi acciperent, eorum id uoluntate nequaquam fieri. Quæ nuper illata damna fuissent, ea curaturos, ut statim resarcirentur: de antiquioribus, quæ Donatus eorum item Legatus conquestus antea fuerat, nihil se certi, sed neque uerisimilis comperisse, tametsi dari eos in quæstionem curassent, quorum Donatus proposuerat nomina. In posterum ne damni quidquam inferatur, acerrima in eos, qui secus agerent, pœna proposita; curataros: & ut aliis essent exemplo, quos inuenissent, in eos grauissimè animaduersuros. Verum, esse quod & Rauennates de Clugiensibus quærantur, quòd ab iis, qui occupant Cymaclum per uim, paludes ad piscandum, contra Rempubl. Rauennatem conducant: quod iis ipsi se rebus immisceant, nihil esse: neque deinde conquerendum, si quid eis aduersi; cum Cymaclum recuperabitur; sua culpa acciderit. Hoc responso, restitutis nuper illatis damnis, Legatus Clugiensium dimissus est. Neapoleo Cardinalis Legatus, Rainaldo dedit Rauennati Archiepiscopo, per litteras Cortonæ. XVI. kal. Ian. scriptas, ut religiosos uiros, Cistertienses S. Benedicti, uel S. Augustini, aut quorumlibet aliorum ordinum, intra Legationis suæ terminos, præficere aliis cœnobiis, templisq. ipsorum suorum ordinum posset. Tusciam hoc anno inuiserat Neapoleo, Legationi suæ creditam, sed feliciore nequaquam euentu, quam Bononiæ fuisset: Eum Florentini, Aretii obsederant, Fridericumq. Montefeltrium ac Foroliuianos, subsidio illi accurrentes, propè Molinueclum Cæsenates, Ariminensesq. fuerant aggressi, irrito licet nixu: Nam & opem Legato attulerunt, & Florentini deinde, ne pleriq. ciues vrbem Neapoleoni traderent, ueriti, castra ex Aretino deduxere. Tametsi Foroliuianis inde maior cum Ariminensibus, Cæsenatibusq. fuit contentio: nam Britonoriani Foroliuianis fœderati Montem Saracenum opidum, quod tenebant Cæsenates, ceperunt, combusseruntque: Malatestinus Malatesta cum cohortibus Ariminensibus, Vbertus è Glazolo, Cæsenæ Prætor, cum Cæsenatibus, contulere se paulo post

Britonorium,

Britonoriũ,quòd occupare opidũ,Albergutio Mainardo prodente,sperarent: iamq.habuerant omnem Mainardorum partem,cum aduenientibus Scarpetta Ordelafo Præfecto Forliuii,& Zapitino Vbertino,cũ Foroliuianis copiis,quam quam inito prœlio desiderarunt ex suis quinque & uiginti, tamen & hostes in opidum reiecerunt, & tandem ad deditionem impulerunt,multis captiuis Forliuium abductis. Bononienses ut Guidoni Ram. Bernardino Cospario, Bernardino è Cunio, & Comiti Guidoni è Valbona satisfacerent, ad opidum Lugum muniendum, equites ducentos misere. Sub id tempus, absentia Pontificis illecti, Abertoque Cæsare, ab Ioanne fratris filio, interfecto, omnes ferè Galliæ Cisalpinæ ciuitates, dominos sibi eos delegerunt, quos antea Præfectos habuerant:in quibus Scaligeri,Veronæ fuerunt:Passerini,Mantuæ: Carrarii,Patauii. Bernardinus quoque Polentanus,ex Prætore Ceruiensi,eius se ciuitatis Dominum facit, Lambertus frater, cum in Rauennati multa excoleret, a Matthæo Ceruiensi Episcopo, emphyteutico iure, locum omnem illum accepit, ubi ad Sapim amnem, hospitium extabat, iuxta D. Geruasii: ad hæc adiunctum est etiam; quidquid a uado cognomento Buccamezo, ad portum Sapis pertinet, ipsamque sacram Diuorum Geruasii, & Protasii ædem: neque id Lamberto solum; sed & Bernardino Lamberti fratri, & Attoni, Guidoni, Hieremiæ, & Rainaldo, fratribus, Hostasii paulo ante mortui filiis, datum uoluit: quòd ipsi Polentani auxilio fuerint Episcopo, ad ea bona recuperanda, eque illorum extrahenda manibus, qui perperam, & ingenti Ceruiensis Ecclesiæ damno, exiguisque admodum pensionibus, & familia, cui tradita superioribus sæculis fuerant, iam ad interitum redacta; illa occupauerant: quemadmodum iis tabulis publicis constat, quæ anno MCCCVIII. Quarto Non. Ianuar. in D. Apollinaris Classensis, confectæ fuerunt. Cum autem de Templariis iam agi in Italia esset cœptum, Otho Mediolanensis, ordinis Dominicani, Quæsitor in hæreticos, in Gallia Cisalpina, Marchia, & Genua, Lunato Bazzano præcepit, & Vgoni Garilio, pœna Ecclesiasticæ detestationis, nisi parerent, proposita, ut Ioannem Bazanum, Petrum Garilium, Manfredum è Vitreo, fratres Templarios in conspectum Cospadi è Cata, Casalis Prætoris producerent: aderat tum Vbertinus Dominicani item ordinis cucullatus, Andreæ Comitis Frix. filius: eodemque die præsentes, tamquam in manum dati sunt; Francisco Corrigiario spectante: In Flaminia, tranquilla tandem sunt reddita hoc anno omnia: postquam enim Comes Fridericus Præfectus, & Scarpetta Ordelafus cum ForoCornelianis, Fauentinis, & Foroliuiensibus Cæsenatem agrum decursionibus per equites, peditesq. uastauerat:& Cunii Comes, Franciscus Manfredus,& filius Guidonis Raulis,Fauentini, quasi furtim Comitibus è Romena, & sociis, Bagnacauallum ademerant, occupabantque, tandem Octauo kal. Septembr. inter Bononienses, Ariminensesq. & Cæsenates ex vna,& Forliuienses, Fauentinos, ForoCornelianos, Britonorianosque ex altera, dimissis utrinque captiuis, concordia conciliatur; Arnaldi, puto, Pelagruæ, quem & Pelaguram uocant, S. Mariæ in porticu Diaconi Cardinalis, opera, quem Legatum Clemens Pontifex Bononiam miserat, illiq. paucis ante diebus Raiualdus Archiepiscopus, sacratiq.

ANN. M. CCCVIII.

uiri Rauennates, florenos quingentos ſeptuaginta quinque huius anni ſtipendium, uocabant procurationem, perſoluerant. Lambertus Polentanus muniendæ Rauennæ maximè intentus, per hoſce dies Rauennæ Arnuſium Clementis Pontificis Max. internuncium, & cum eo Arnaldum Cardinalem, Legatum, Degumq. Dalmaſium cum ala equitum excepit. Cauſa horum aduentus, diſſidium fuerat Eſtenſium fratrum, de Ferrarienſi inter ſe dominatu acerbè diſceptantium, quorum plerique Venetos introduxerant. Reddiderant autem internuncii, Lamberto, Clementis Pontificis litteras, quarum hæc erat inſcriptio. *Clemens Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Lamberto de Polenta, Poteſtati Rauennæ, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.* Poſtquàm autem fidem Lamberti, multis ſibi teſtibus probatam laudauit, Ferrarienſem illi magnopere cauſam, internunciosq. ſuos commendat, dolere ſe Ferrarienſium uicem aſſerens, qui uario dominatu miſerè acti, innumeris calamitatibus afficerentur. Vbi autem Ferrarienſibus paterna omnia officia prolixè pollicitus eſt, ac detulit, ipſum Lambertum in extrema pagella appellans, *Nobilitatem,* inquit, *tuam rogamus, & hortamur attentè, quatenus attendens prouidè, quanta non ſolum illorum prauis actibus, qui Ferrarienſes prædictos hactenus ſubiugarunt, ut præmittitur, emerſerunt diſcrimina, inſurrexerunt ſcandala ...... ritas procuratur præfatis Nuncijs noſtris, in his, quæ ad huiuſmodi negocij proſecutionem pertinuerint, prò Diuino Apoſtolicæ ſedis ...... ex parte ipſorum requiſitus fueris, fauoribus & conſilijs promptis aſſiſtas. Nos enim, qui eiuſmodi negocium ſollicitis ſtudijs ... ... ſupradictæ, eò amplius gratioſa nobis exiſtent, tuosq. honores, & commoda efficacius amplectemur, quò ſpecialius negocium ipſum ad honorem Dei, exaltationem Eccleſiæ, ac bonum, & quietum ſtatum dictorum Ferrarienſium, & circumpoſitæ regionis, finem ſortietur optatum: ſic te..... Eccleſia deuotum, & ſollicitum reperiſſe filium gratuletur, tuque, præter ipſius Eccleſiæ gratiam, Diuinæ retributionis præmia merearis.* Cum autem Franciſcus Eſtenſis, Azzonis filius, ab Friſco fratre, nequaquam iuſto, & legitimo concubitu nato, dominatu Ferrarienſi excluſus, Rauennam quoque ueniſſet, congreſſu cum Polentano, & ceteris primo, decretum eſt, ut ſubſidiis undique coactis, Friſcus principatu pelleretur. Itaque Lambertus, & vnà ſecum Bernardinus frater comparata magna Rauennatum, & Ceruienſium manu, adiunctis item aliquot Bononienſibus, & exulibus Ferrarienſibus, Patauinisq. vrbem terra, ac flumine obſedit: & tertio Non. Octobr. nocte, reliquis non ſentientibus, ingreſſus eam Bernardinus, capit: qui honoris ergo, in Prætorium deductus, ipſius Rector ciuitatis in quinquennium declaratus eſt: quamquam is abiit octauo poſt die, Lambertus ad trigeſimum ferè diem remanſit: Cum interea Veneti, quos Friſcus in arcem eius vrbis, Thebaldi appellatam introduxerat, baliſtis, ſagittisq. & inſtrumentis aliis militaribus; uocabant manganos, & trabuchos; oppugnare vrbem uexareq. aſſidue non deſiſterent. Miſit ob id, Arnaldi Cardinalis Legati iuſſu, Rainaldus Archiepiſcopus Rauennas, Ferrariæ præſidio, per duos menſes, milites quinquaginta: cuius rei teſtes Arnaldi litteræ XVII. kal. Nouembr. Bononiæ ſcriptæ adhuc extant, quibus Rainaldo concedit, ut exigere ob id a ſubiunctis ſibi Epiſcopis, Antiſtitibusq. florenos ducentos quinquaginta; hoc modo poſſit, ut ſolueret Archiepiſcopus ipſe, eiusque ſacrati uiri florenos uiginti nouem

totidem

totidem Episcopus Bononiensis. Mutinensis, vndecim: Regiensis, viginti: Parmensis uigintiquinque: Foropompilianus, decem: ForoCorneliensis Tredecim: Foroliuianus, decem: Cæsenas, quinque: Ceruiensis, vnum: Sassinas, duodecim: Hadrianus, vndecim: Cymacliensis, duos: Ariminensis, septemdecim: Feretranus, decem: Abbas Nonantulanus, quattuor: totidem Galliatensis: Pomposianus, sex: Archipresbyter Balnei, quinque: aliquot deinde additis solidis, quæ eam summam conficerent: atque id etiam, quia equos emere, militibus eo in præsidio mortuos, necesse esset. Neque uerò hæc solum Rainaldo Archiepiscopo, Arnaldus Legatus imperauit, sed; quòd ita per litteras a Clemente Pontifice sibi impositum ostenderet; iniunxit, ut cruce insignirentur ii, qui arma in Venetos caperent, Thebaldi arcem occupantes: nam paulo ante, Ferrarienses, Frisco pulso, fidem obstrinxisse, sacramentumq. dixisse, Romanæ Ecclesiæ, nomine, apud Arnaldum Abbatem cœnobii Tutelensis, Lemouicensis Diœcesis, & Onuphrium Trebbum, Meldensem Decanum, Pontificios internuncios, Ferrariam hac de causa missos. Verum Dux, Consilium, & Commune Venetiarum; ita.n. Pontificiis scribitur litteris; post innumeras clades, post incendia, arcē ipsam per Ioannem Superantium, Venetiarum copiarum Ductorem occupasse, Pontificiis internunciis, in Ferrariensi Prætorio; quia sic Ferrarienses ipsi ciues uellent, peterentque; benedictionis ob id filii, a Pontifice, in litteris, vnde hæc accepimus, uocati; adhuc commorantibus. Itaq. se, quamquam cum magna animi molestia, tamen & Cardinalium consilio, & sua ipsius conscientia adductum, ut arcem recuperaret, ad illos monendos fuisse, & postquam monita & hortatus spreuerant, cum Cruce signatis persequendos. Hæc Pontifex: quæ diuulgare in sua Diœcesi, ac Prouincia Rainaldum Archiepiscopum, efficereq. Arnaldus Legatus iussit. Sed Rauennates milites, Ferrariensesq. ciues, & Bononiensium, quæ aduenerant auxilia, cum molestiis continentibus Venetorum resistere se amplius nequaquam posse cernerent, vrbem Ferrariam. V. Kal. Decembr. Venetis liberè dimiserunt: ea condicione, ut Præturam Veneti gererent, Pontificii reliqua administrarent, ipsaque esset in Pontificis ditione ciuitas: quod testantur Arnaldi Abbatis Tutellensis, Onuphriiq. Trebbi Meldensis Decani, Pontificiorum internunciorum litteræ ad Rainaldum Rauennatem Archiepiscopum. XV. kal. Martii, Pontificatus Clementis V. anno quarto Ferrariæ scriptæ, quibus Rainaldo, & subiunctis Episcopis, a kal. Martii proximè futuris, ad kal. Septembr. procurationis nomine, tributum florenorum centum imponunt: *cum*, inquiunt, *occasione negociorum Ferrariæ multa expensa necessaria nobis fuerint*. Tum aliqua tranquillitatis uisa est, ea in vrbe species, quæ tamen parum perstitit, Ferrariensibus arma expedientibus in Venetos plerosque milites, qui Taruisium abeuntes, furtum Ferrariæ fecerant. Itaque cum ex arce Veneti, vrbem oppugnarent, denuò bellum mense Aprili instauratum, Polentaniq. statim cum Rauennatibus, subsidio Ferrariensibus accurrere: quod & a Bononiensibus factum est: Arnaldusque Cardinalis Legatus nouum in sumptus necessarios Ferrariæ præsertim tuendæ, tributum Rauennati Archiepiscopo, eiusq. Prouinciæ, quos diximus Antistitibus, imposuit, quod florenorum octingentorum summam attingebat. Habebat autem florenus, Bononienses ANN. M. CCCIX.

solidos quadraginta. Bernardinus Polentanus Præturam, ac Præfecturã Cæsenatem IIII. Non. Iunii accepit: cũ pridie, hora cœnæ populari ea in vrbe excitato tumultu, plurimis vndiq. arma, & Gibellinis mortẽ inclamantibus, Glazoli Comes, Prætor, Præfectusq. ciuitatis, è Prætorio, quasi semiuiuus, ut qui passus diu fuerat, descendisset, conscensoq. equo, magna uirtute, sese tumultum cientibus obiecisset. Sed in facie accepto uulnere, & de equo deiectus, uix in Prætorium est reductus, vnde paulo post in ædes Ioannis Fantini secessit. Itaque & ea nocte vrbem intrauit Thedericus è Galisidio cum filiis, & summo mane Polentanus Prætorium ingreditur, & Præturam, Præfecturamq. iniit. Gerardus Mazolinus, & reliqui comitis asseclæ vrbe pulsi: multi saucii, pleriq. uulnerati. Postridie, comes ipse quoq. a meridie, abiit. Cũ autem iam bellũ cum Venetis Ferrariæ satis arderet, & partes quisq. suas, ex Pontificiis Ducibus optimè ageret, Lambertus Polentanus, cũ Rauennatibus, ceterisq. quos adduxerat Flaminiis, traiecto Pado ad Gaibanam, magnum attulit Venetis incommodum: tandem initum in Pado, prœlium est, mense Augusto, in quo, præter illorum cadauera, quæ Pado submersa sunt, circiter mille octingenti ac quinquaginta, ex Venetis, interiere. Qua tam celebri parta uictoria, recepta arce Thebaldi, vrbeq. Ferraria externo omni dominatu liberata, Lambertus Polentanus cum uniuersa classe, castellum Marcaboum; quod Veneti denuò occupauerant, expugnauit, & incendio in illud excitato, tandem solo æquauit, cum intra menstruũ spatium opidani sese dedidissent, sic, ut abire, permanereve, ex animi sententia incolumibus liceret. Hinc per aliquot deinde annos inter Rauennates, & Venetos diffidia. Cymaclienses ad uictoriam inclinantes, conuentu habito in uia publica, præ ponte Euripi Cymacli, denuò subiici Rauennatibus decernunt: missoq. Rauennam Tisino, ab Rauennatibus recipiuntur legibus iis, ut quotannis decimo ante D. Vitalis festum die, brauium Rauennam ferrent, quo se significarent subiectos, in perpetuumq. Prætores è Rauennatibus ciuibus haberent. Quiescentibus per hunc modum rebus, Rainaldus Archiepiscopus, Templarii negocii, suiq. muneris non oblitus, Prouinciale Concilium indixit, cum & Clemens Pontifex generale, atque Oecumenicum indixisset. Itaque VI. Id. Octobr. Cæsenæ in Episcopio, coactis in Synodum Antistitibus, Rectoribusq. & sacratis aliis uiris ciuitatis, Diœcesisq. Cæsenatis, Leonardi Episcopi, Cæsenatis iussũ, cum ipse ad Synodum Episcopus retulisset, Clementem Pontificem, decreuisse generale eo tempore habendum Concilium, mandasseque ut Archiepiscopus Rauennas, unà cum Fauentino, Mutinensi, & Parmensi Episcopis, ad illud accederet, reliqui eiusdem Rauennatis Prouinciæ Antistites eò procuratores mitterent. Rainaldum Archiepiscopum, omnes Prouinciæ suæ Antistites, per litteras iussisse, Synodos Diœcesanas habere ad confirmandos mores, & nihilominus, Diœcesani ipsi Concilio Prouinciali a Rainaldo interim celebrando interessent, communi cũ suis sacratis uiris consilio, elegit Vbertum Rectorem S. Crucis Cæsenatis Canonicæ Portuensi, ita in iis tabulis scribitur; subiectæ, Realem Canonicum Cæsenatem, & Bartolinum Archipresbyterum plebis S. Mariæ montis Regalis, qui eorum nomine Prouinciali Concilio interessent. Idem coactis Rodigii sacratis suis uiris, Fr. Ioannes Episcopus Hadrianus, idem reliqui complures, fecerunt. Quibus conuenientibus, Bononiæ habita Synodo, ut iudicium

legitimo

legitimo iure faceret, Rainaldus Archiepiscopus, studiose in Templarios cepit inquirere. Itaque postero anno, ipsius, & Fr. Ioannis Pisani Archiepiscopi, curatorum, & administratorum omnium bonorum ordinis militiæ templi Hierosolymitani, procuratores, & domos eorum, & prædia locabant, & pecuniam inde pro Ecclesia Romana, accipiebant: Quod idem ius Quæsitoribus in hæreticos etiam erat. Curarunt Pontificias hac de re litteras omni Gallia Cisalpina, Tuscia, atque Istria diuulgari: quod kal. Mart. Bartolinum Puteum Archidiaconum maximi templi Alexandrini, in sacra æde maxima D. Petri Alexandriæ sacratis uiris, nobilibusq. popularibus admodum multis spectantibus fecisse, eius, quæ adhuc extant, litteræ, testantur. Contrà Rainaldus, eiusque Vicarius, Bonincontrus Archipresbyter Mutinensis amanter complexi sunt fratres templi sanctæ domus S. Mariæ Bethlehemitanæ, qui eius priuilegia templi, in sacris ædibus Rauennatis ciuitatis, ac Diœcesis, palam recitare optabant, eamq. ob rem Rauennam cum mandatis Pontificiis uenerant: hortatus est autem etiam, atque etiam Bonincontrus populum, ut illos & benignè audirent, & quibuscumq. rebus possent, iuuarent, quando ipsi aduersus Saracenos, pro Catholica fide, contenderent. Non defuere tamen aliqui, hoc etiam anno, bellici in Flaminia tumultus: Nam Veneti ne Marchaboum solo a Polentanis æquatũ, inultum parerentur, Sanctum Albertum; qui Rauennatium ad Padum uicus est; incendio cremarunt, nauesq. Ferrarienses aliquot, eo impetu, a militibus demersæ sunt, onustæ Germanis, religionis causa, Rauennam, mox Romam abeuntibus. Fauentiæ Sinibaldus Ordelafus Foroliuiensis, & Bartolus Acarisius Fauentinus, Prætorem ciuitati datum a Raimundo Attonis è Aspello, huius Prouinciæ Comite, aggressi, XVII. kal. Iulii, eiecerunt ex vrbe, aliquibus eius familiaribus obtruncatis: eamq. ciuitatem Ecclesiæ Romanæ ademerunt. Quam indignitatem Clemens Pontifex nequaquam sibi ferendam ratus, hanc Prouinciam Roberto Regi Neapolis, quẽ Auenioni eius Regni corona decorauerat, administrandam tradidit: Is Vicariũ in Flaminiam suum misit Nicolaum Caratiolum Neapolitanum. Per idem tempus, cum Henricus Cæsar, Alberto suffectus, Cisalpinarum dissensionum, Mediolanensium præsertim, peritissimus, Regniq. propagandi cupidus, in Galliam Cisalpinam descendisset, familiarissimo semper, grauissimoq. Senatore usus est Rainaldo Archiepiscopo: cuius etiam, aliorumq. præterea Senatorum consilio, cum esset Astæ Coloniæ, omnes Cisalpinarum ciuitatum exules, in patriam quemq. suam, reuocauit. Nec diu post, cum Cremonam obsidione premeret, ipsiq. parum ad obsidionem ferendam muniti Cremonenses essent, Rainaldi Archiepiscopi ope, atque opera, certis pactis, tributi pendendi, condicionibus, vrbem ultro dederunt. Henricus autem Cæsar, murorum vrbis diruendorum, demoliendæq. arcis prouinciam, Rainaldo mandauit: uti prodidit etiam memoriæ, actorum Henrici scriptor Corradus Vecerius. Tametsi non ita multò post, mutata sententia, omnẽ ferè Italiam perturbauerit, & Robertum Neapolis Regem, pronunciato publicè edicto, Regno priuauerit. Nicolaus Carratiolus Prouinciã Octobri mense ingressus, cõciliandis inter se Prouincialiũ animis maximè studuit: profectusq. Aureolum. V. Id. Nouembr. pacẽ ibi inter Comitẽ Rogeriũ, Guidonẽ Raulis, Guidonem è Glauzano, & Franciscum Manfredum ex vna parte, & Scarpettã

ANN. M. CCCX.

Ordelafum ex altera, fecit: Postridie abiit Fauentiam, inde Forliuium reductisq. in patriam exulibus, eas ciuitates, magna omniū hilaritate, pacauit. Cæsenæ a Bernardino Polētano Præfecto honorifice exceptus est, cum ibidē adesset etiam Rainaldus Archiepiscopus. Cuius litteræ extant ex ea vrbe die festo D. Catherinæ, ad Dominicani; Franciscaniq. ordinis Quæsitores in Rauennati Prouincia datæ, quibus scribit, cum Clemens Pontifex decreuisset, de Cardinalium sententia generale Concilium habendum, ad eiusque, & eorum quæ tractari in eo debebant, præparationem, mandauisset per singulas Prouincias Christi fidelium Concilia Prouincialia celebrari, in quibus uoluit inquisitiones in singulos Templarios fratres examinari, & perfici, uocatis etiam, si interesse uoluerint, Quæsitoribus, se, ne a Pontificiarum litterarum præscripto discedat, Octauo ab Epiphania Domini die, in Rauennati sacra æde, Prouinciale Concilium habiturum, eosq. ob id monere, ut conuenire eò uellent, quæque de Templaribus per quæstionem nouissent, afferre. Interea de pace inter Cæsenates agebatur, tandemq. conuenit Idibus Decembris, quo die Gerardus Mazolinus, Ioannes Azardus, eorumque factionis ceteri, qui exulabant, in patriam restituuntur. Parcitati etiam Ariminum reuocati. Hoc anno Berengarius Cardinalis, Episcopus Tusculanus, Rainaldo Archiepiscopo Rauennati, Pontificis auctoritate, iussuq. mandauit, ut Venetos interdicto, quo fuerant ob Ferrariam oppugnatam notati, liberaret. Rainaldus Polentanus, ex Cantore Rauennatis Ecclesiæ, Canonicorum, uti diximus, ordo hic est, Archidiaconus est factus. Hoc interim spatio, cum aduentaret Concilii Prouincialis tēpus, magnam Antistites Rauēnatis Prouinciæ diligentiam adhibebant, ut se ad illud pararent, in quo ea essent, de Templaribus potissimum, tractanda, quæ maximè curaret Pontifex, & ad generale Concilium referrentur. Itaque nono ineunte anno. VII. Id. Ianuarii, Vgo Abbas S. Proculi Bononiensis, Franciscus Abbas S. Felicis, Altichinus Prior SS. Victoris, & Ioannis in monte, Ioannes Prior S. Michaelis in nemore, Michael Prior S. Barbatiani, Iacobus Præpositus Consortii; ita enim aiunt; S. Petri, Bittinus Præpositus Consortii S. Stephani, Gregorius Archipresbyter Plebis Pōticulanæ, Guido Prior S. Bartholomæi portæ Rauennatis, Vgolinus ordinis hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani, cum Bonacursio Abbate SS. Stephani Bononiensis, & Bartholomæi è Musiliano, Ioanne priore S. Mariæ Rhenanæ & S. Saluatoris Bononiensis, & Pasquale Abbate S... de Opleta Bononiensis Diœcesis, fecerunt Bartholomæum Archipresbyterum Bononiensem, pro iis, qui immunes non essent, & Venturam Priorem Præfectum S. Damiani Bononiensis, pro immunibus; Syndicos, qui sacratorum uirorum Bononiensium nomine, se Rainaldo Archiepiscopo, in Concilio Prouinciali, aut ubicumq. iuberet, sisterent. Postridie eius diei eadem de causa, in rure Milliarino, Rector templi S. Vitalis è Massa Fiscalia, qui & Archipresbyter, Rector S. Crucis è Milliarino. S. Martini. S. Laurentii. S. Bartholomei. S. Margaritæ; Canonicus S. Petri è Massa noua Fiscalia Ceruiensis Diœcesis, Gerardum Canonicum ipsius templi S. Petri syndicum eorum fecerunt, qui vnà cum Matthæo Ceruiensi Episcopo, ad Concilium Rauennam accederet. Ita Bonus Abbas D. Mariæ Vrani, Britonorianus, coacto monachorum conuentu, Bonū monachum procuratorem, eodē die fecit. Mutinæ, Quarto kal. Februar. cum

cum Episcopatus, ob Bonadani Episcopi interitū, uacaret, Bonincontrus Archipresbyter, Iacobus Saracenus, & Bernabos Boschettus Canonici; cū plures ea in vrbe non residerent; conuenere: & Episcopalis aulæ & chori, Guidonē Rectorē tēpli S. Pancratii è Fredo Diœcesis Mutinensis, eorū Procuratorem, Vicariumq. fecerunt, ad ea accipienda, quæ in Prouinciali Synodo decernerentur. Aduenere interea F. Iacobi Episcopi Dertonensis. IIII. Id. Febr. scriptæ ad Rainaldum Archiepiscopum litteræ, per quas purgabat se illi, de eius internunciis, quos ob Templariorum causam illuc profectos, non uidisset: se fauere Tēplariis fratribus nequaquam velle; neque ex eis ullū, cuiquam ex familiaribus suis fuisse cōmēdatum: Tametsi pro ea, quæ illi, in aula Romana, intercesserat cum fratre Moro consuetudine, in familia sua Mori fratrem Germanum, domi, aleret, Dertonensem Templariorum domum ab internunciis Rainaldi, ipso insciente, absenteq. Iacobo, fuisse Præposito Papiensi commendatam: tandem se, quæcumque Rainaldus imperasset, factum. Accessere ad has litteras, alteræ Roberti Regis, quæ Episcoporum Rauennati Ecclesiæ subiunctorum cōfirmarunt plurimum animos: Fuerunt autem hæ. *Robertus Dei Gratia Rex Hierusalem, & Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ Prouinciæ, & Forqualquerij, ac Pedemontis Comes, Prouinciæ Romandiolæ, & Comitatus Britonorij Rector per sanctam Romanam Ecclesiam constitutus, Nicolao Carrazzolo de Capua, militi, præsenti in eisdem Prouinciæ, & Comitatu Vicario, Marescalo nostro magistro, Cambellano, Consiliario, & familiari, alijsq. suis in eodem Vicariæ officio successoribus, fidelibus suis, gratiam suam, & bonam uoluntatem. Debentes Deo gratias de vniuersis beneficijs, quibus nos in Regalis praeminentiæ dignitatis extollit, dignè facimus, si Ecclesias, earumq. bona, & iura, Diuinis dedicata seruitijs, & manu tenere, & augere, cum possumus, procuramus. Ad factam itaq. nobis litteratoriæ supplicationis instantiam, per uenerabiles Patres, R. Archiepiscopum Rauen. V. Bononien. M. Fauen. M. Imolen. P. Comaclen. M. Ceruien. P. Foropompilien. Episcopos, & procuratores suffraganeorum Episcoporum Ecclesiæ Rauennæ, totiusq. Cleri eiusdem Ecclesiæ, & Prouinciæ Rauennatis, & deuotos nostros, fidelitati uestræ districtè præcipimus, & expressè mandamus, quatenus prænominatis Archiepiscopis, Episcopis, ceterisq. suffraganeis Episcopis, & Prælatis, Capitulis, Collegijs, Conuentibus, ministris, & procuratoribus eorum, ac omnibus, singularibusq. personis Ecclesiasticis iam dictæ Ecclesiæ, ac Prouinciæ Rauennatis, libertates, immunitates, priuilegia, honores, bona, & iura, quæ ipsis, ac prædecessoribus, & Ecclesiis eorumdem, per summos, qui fuerunt Ecclesiæ Romanæ, Pontifices, & Catholicos Principes alios, cōcessa noscuntur, & in quorum ab hactenus, usq. ad tempus nostri, in prædictis Prouincia, & Comitatu, regiminis, possessione, seu quasi, manuteneatis, & iusti fauoris præsidio defendatis. Et quia circa restitutionem certorum Ecclesiasticorum bonorum & iurium, Ecclesiæ, & personis faciendam præfatis, quorum possessione se asserunt destitutas, aliquid supplicatio tetigit antedicta, uolumus, & mandamus, ut tu præsens, præfate Vicarie, cum debita diligentia, scire, & inquirere studeas, quæ sint huiusmodi bona, & iura, taliter postulata restitui, & a cuius temporis spatio, eorum possessione iam dictæ Ecclesiæ, & personæ spoliatæ fuerunt, quive ad præsens sint possessores eorum, & de circumstantijs alijs opportunis, nobis inde relationem per tuas facturus litteras seriosè, ut super hoc possimus, prout iustum, & congruum fuerit, prouidere: præsentibus post opportunam inspectionem, earum remanentibus præsentanti: Dat.*

Nea-

Neapoli, per Bartholomeum de Capua, militem, Logothetam, & Protonotarium Regni Siciliæ, anno domini MCCCXI. die XXIII. Febr. nona Indictio. Regnorum nostrorum anno II. Per idem tempus Concilium Prouinciale habitum Rauennæ est, in quo de negocio Templariorum actum est diligentissimè, & quæ faciebant ad morum conformationem, & Catholicam fidem, decreta. Ceterùm quoniam restabant adhuc nonnulla, neque fuerant absoluta omnia, Rainaldus, in proximas kal. Iunias, aliud Concilium Bononiam indixit: quò omnes conuenirent, Templarii præsertim fratres Prouinciæ Rauennatis, ut audirent sententiam, quam de ipsis Concilium ferret. Mox; prudentibus etiam consulentibus uiris; eum Concilii diem ad XVII. kal. Iulias reiecit, locoque item mutato, Rauennæ in Vrsiano templo habendum decreuit. Leguntur adhuc Rainaldi hac de re litteræ, Argentæ X. kal. Iunii scriptæ: quarum hæc inscriptio est. *Rainaldus permissione Diuina, & Apostolicæ sedis gratia S. Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopus, Inquisitor contra singulares personas, & ordinem militiæ templi Hierosolymitani, in Lombardia, Tusciæ, Marchia Taruisina, & Histria terris, & partibus, a sede Apostolica deputatus, Venerabilibus in Christo Patribus, & Dominis, Dei gratia Episcopis ..... Sanctæ Rauennatis Ecclesiæ suffraganeis, Electis, Abbatibus, Prioribus, Diaconis, Archipresbyteris, Archidiaconis, Capitulis Cathedralium, & aliarum Ecclesiarum conuentualium, & collegiatarum, Rauennati Ecclesiæ subditis, salutem & sinceram in Domino charitatem.* monet autem, mandatque, ut quos in eorum diœcesi Templarios haberent, diligenti eos adhibita custodia, adducerent: Petrus Cymacliensis Episcopus, quòd ægrotaret, Armanninũ Ghisleriũ Bononiensem, è Dominicana familia fratrem, suum, Ecclesiæq. suæ procuratorem. VII. Idus Iunii, fecit, qui Concilio interesset. Pari studio, postridie eius diei a Papiniano Episcopo Parmẽsi, Anselmo S. Ioannis Parmensis Abbate, Bernardino Arimundo, Bonifacio Arena Canonicis Parmensibus, Iacobo Abbate cœnobii Brixilli, Parmensis Diœcesis, & Harmanno Præposito Parmensi, procuratores creantur Andreas Pelizonus S. Nicolai Parmensis Rector, Episcopi Vicarius, & Gerardus è Cornazano, Præpositus S. Domnini, Diœcesis Parmensis: adiectis litteris, quibus se apud Patres Concilii, quamobrem non venisset, accuratè excusabat, & ut excusationem acciperent, ob ea quæ illius procuratores relaturi essent, impedimenta, rogabat. Quoniam verò Seuerus Abbas cœnobii D. Mariæ extra portam Fauentiæ, sacratorum virorum Fauentinorum immunium procurator, vnà cum Fr. Matthæo Episcopo, & Tinioso Præposito Fauentino, interesse, ob morbum non poterat, pridie Id. Iunii Franciscum eiusdem cœnobii monachum; sibi a cubiculo, procuratorem substituit: In Concilio autem ii fuere, Vgo, Placentinus: Vbertus, Feretranus: Fridericus, Ariminensis: Vbertus, Bononiensis: Henricus, Regiensis: Matthæus, Ceruiensis: Petrus, Foropompiliensis, Episcopi: Vgulinus cucullatus, designatus Fauentinus: Nicolaus, & Ioannes cucullati Dominicani, Vincentius, Franciscanus: qui tres, in Prouincia Rauennati, Quæsitores, in hæreticos erant: Bonincontrus Archipresbyter Mutinensis, pro sacratis viris Mutinensibus: Gerardus Cornazanus, S. Domnini Præpositus, pro Episcopo, sacratisq. viris Parmensibus: Gentilis, Ferrariensis Episcopi Vicarius: Preuostinus Mutinensis, Episcopi ForoCorneliani item Vicarius: Ioannes Abbas Gauellianus, pariter Episcopi Hadriani Vicarius: Ar-

mannus cucullatus Dominicanus, Episcopi Cymacliensis procurator; Guercius D. Damiani Canonicus, Episcopi Saffinatis procurator. Omnibus igitur, suo quisque loco, in Archiepiscopatus Prætorio XV. kal. Iulii considentibus, introducti sunt, Raymundus Fontana, Iacobus item Fontana: Maurus, Iacobus, Albertus, Guillelmus ab Pigazano, & Petrus Cazia, Templarii ordinis equites: qui iurati, cum nihil essent obiectis criminibus, testibusque aduersis debilitati, atque abiecti, ad omnia breuiter, constanterq. seorsum singuli, responderunt. Erant autem hæc ferè quæstionis a Pontifice præscripta capita. Cum in ordinem cooptabantur, in ipsis sacrorum suorum initiis, Christumne, aut Deum, aut Virginem Deiparam, aut Diuos abiurassent, vel ut abiurarent, moniti fuissent, aliosve ipsi ad abiurandum incitassent. An Christum, uel Iesum, Crucive suffixum, verum Deum esse, uel passum, pro humano redimendo genere negassent: An fuisse pseudoprophetam, & pro suis ipsis afflictum criminibus affirmassent. An ordinis Magistrum, qui nullis erat sacris initiatus, crederent, per pœnitentiæ sacramentum, eluere animæ sordes, & peccata posse: An ipse id fecisset. An quæ occulta habebantur in eorum legibus, ea Orthodoxæ Romanæ Ecclesiæ uituperationi esse, criminaq. ac errorem fouere putarent. An ipso ordinis ingressu edocerentur, posse inter se luxuriosè commisceri, idq. esse faciendum, neque vllum ob id perpetrari flagitium: An hæc Tyrones etiam docerent. An ordinis sui amplitudini studere; vel contra, quàm fas esset; iurassent: ad idq. iurandum alios induxissent. An qui cooptabat eos in ordinem, ne spem salutis suæ in Christo Deo positam haberent, illis ediceret: An conspuissent Crucem, imaginemve Christi Dei, aut pedibus protriuissent, ac conculcassent, & die Veneris sancto, uel alio in eam minxissent. An Cattum, craniumve, aut simulacrum quodpiam, & idolum huiusmodi fictum, & commentitium Diuina veneratione coluissent, in magnis comitiis, aliove fratrum loco: diuitiasq. ab eo, & terrarum, arborumq. vberes fructus sperauissent: An quo cingulo, interulam, carnemve cingebant, eo idolum quodpiam huiusmodi tetigissent: An Tyrones, adolescentulos præsertim, libidinosè, intemperanterq. atque alia, quam deceat, parte osculati fuissent: An, dum rem Diuinam facerent, sacra mysteriorum, & consecrationis verba omisissent: An scelestum, & nefarium facinus ducerent, hæc committere. Quod cum affirmassent, ceteris fortiter, perpetuoq negatis, ab Concilio dimissi sunt. Rainaldus Concilium tunc consuluit, de tota re quid fieri placeret: in quo cum multæ sententiæ dicerentur, tandem interrogati primũ, an iudicium illud accuratè, & legitimè constitutum existimarent, annuerunt: Deinde, an dandi essent in quæstionem, responderunt non dandos: Nicolaus tamen, & Ioannes Dominicani, in hæreticos Quæsitores, dandos esse dixerunt. Præterea an ad Pontificem Max. deferendum esset iudicium: negatũ ab omnibus est, quòd propè adesse Concilium generale dicerent. Postremò essentne omninò absoluendi, an iubendum, ut se de obiectis purgarent, de purgatione affirmatum est. Sed postridie cum iterum conuenissent Patres, cõmuni sententia decretum est, innocentes absolui, nocentes ex lege puniendos. Intelligi innocentes debere, qui metu tormentorum confessi fuissent, si deinde eam confessionem reuocassent: aut reuocare, huiusmodi tormentorum metu, ne inferrentur noua, non fuissent ausi; dum tamen id constaret.

De

De Ordine, eiusq. bonis, consensere omnes, seruanda innocentibus ea fore, si innocentes, maior pars ordinis essent: & nocentes, abiurata hæresi, meritas sceleris pœnas, ipso in ordine, dedissent. De Terræ sanctæ subsidio, de quo item in eo Conuentu est actum, Reges, Principes, Regulosq. a Pontifice inducendos ad mare traiiciendum, eamq. expeditionem persequendam cõsuluerunt. Atque ita dimissum Concilium est. Ceterùm quoniam in eo decreuerant etiam, ut Bartholomeus Tencararius, Albertus Arientus, Petrus è Monte Cucco, Albertus è Brezano, & Ioannes Bonus, Templarii fratres, Vberto Episcopo Bononiensi, de obiectis, quæ diximus, criminibus, se, intra kal. Augusti, purgarent, septem adductis testibus, qui & eorum acta nossent, & Catholica fide, uitæq. probitate præstarent, neque essent tamen ex eo ordine Tencarius Rainaldi Archiepiscopi litteras XI. kal. Iulii, Rauennæ scriptas, VI. kal. Vberto Episcopo, Bononiæ reddidit, & se uirum Catholica fide professus, cum affirmasset ea se numquam scelera perpetrasse, sese de omnibus egregiè purgauit: cum acciti testes, Henricus Abbas montis armati, Franciscus & Iulianus D. Michaelis in nemore monachi: Gerardus, & Dominicus, monachi S. Proculi: Ioannes æditimus S. Mariæ è Tubonibus, Iacobus S. Homoboni, Antonius Rector S. Ceciliæ, sacerdotes Bononienses, & Guillelmus Guidezagnus, miles, Corbellanus mensarius, mercatorq. Iacobinus, Petri Grassi filius, & Hieremias Vgulini, qui duo ordinis, Pœnitentiæ uocati, erant, iureiurando affirmassent, se credere, Tencararium vera iurasse: ut constat iis tabulis, quæ in Episcopio Bononiensi, testibus, inspectantibusq. Ioanne Archipresbytero S. Mariæ è portu maiori, Rauennatis Diœcesis, Episcopi Bononiensis Vicario, Ioanne Andreæ Pontificii iuris Doctore, Ioanne Grasso, Petri filio, Ioannino Gerardini Boncompagni filio, atque item aliis confectæ, in tabulario Vrsiano adhuc extant. Eadem se ratione purgauit Albertus è Brezano. Hæc autem omnia cum Clemens Pontifex accepisset, sic de tota tandem re iudicauit, ut multis eorum combustis, in Concilio Viennẽsi vniuersum ordinem deleuerit. Eodem hoc anno, Ortonæ, Nonis Iulii, Iosephus Madii; Canonicus Ortonensis, Vicarius Iacobi, Archiepresbyteri S. Mariæ, maximi templi Ortonensis, eiusdemq. sacræ ædis Chorus, ut sedis Apostolicæ, quæ significauerat illis Theatinus Episcopus, iussis parerent, quibus mandabatur, ut ipsum Episcopum, aliumve procuratorem facerent, quæ Archipresbyteri ipsius, & chori nomine, ad Synodum nuper habendam accederet, auditurus, quæ statuerentur, & expositurus molestias, quibus premerẽtur, *D. Rainaldum Archiepiscopum, eorum Dominum, sub cuius protectione consistunt, esse tamquam suffraganei, & subditi dictæ Ecclesiæ Rauennati, de communi uoto, vnanimiter, ipsorum procuratorem statuerunt ipsum Rainaldum Archiepiscopum, Metropolitanum suum.* ita enim scribitur in iis tabulis, unde hæc hausimus. Rainaldus interea, cum Benedanum alterum a superiori, Episcopum Mutinensem designatum confirmasset, peteretq. Benedanus dari sibi a Rainaldo, ut ne Rauennam adiret, quod plerosq. mortales haberet plurimum aduersos, sed in sacra æde sua Mutinensi consacraretur, id illi concessit Rainaldus, & per litteras Foriliuii IIII. Non. Aug. scriptas, subiunctis sibi Episcopis, id propterea se dedisse testatus est, quod sibi essent inimicitiæ illæ, & simultates optimè perspectæ. Dedit deinde operam, ut persolueret tributi summam, quam omnibus

nibus

nibus religiosis viris, extra sacras D. Claræ virgines, distribuerat Ioannes Plebis portus maioris Archipresbyter, Episcopi Bononiensis Vicarius, cui id muneris Gentilis cucullatus Franciscanus, tituli S. Martini in montibus sacerdos Cardinalis, Pontificius ad Regnum Pannoniæ, & finitimas partes Legatus, delegauerat: Impositi autem fuerant in singulos dies, quibus Bononiæ fuerat, floreni aurei quadraginta: Ita distributi, ut Rauennati Archiepiscopo, sacratisq. uiris Rauennatibus, intra viginti dies, soluendi essent floreni octo, supra nonaginta. Bononiensibus totidem, Cymacliensibus, viginti: Pistoriensibus quattuor & sexaginta. totidem Fesulanis: cum ad tributum accessissent multæ in internuncios, & epistolas hac de re, impensæ, & florenorum tercentorum quadraginta quattuor, mutuo acceptorum, in sex hebdomadas, fœnus: Cum autem multis pensionibus eo se liberare tentasset, tandem florenis aureis sexaginta septem, per Ostasium Artusinum, procuratorem suum, Francisco Abbati S. Felicis Bononiensis, apud quem erat omnis eius generis deponenda pecunia, III. Non. Decembr. numeratis, quod debebat, absoluit. Præturam hoc anno Rauennatem gessit Nicolaus Carrazzolus: & cum Henricus Cæsar Rerumpubl. licétiam, & Tyrannorum dominatum coercere, abrogareq. professus, tamen Canem Scaligerum, Veronæq. & Vicetiæ, Ricciardum Caminum Taruisii, Gibertum Corrigiam, Parmæ, Passarinum Bonacolsum Mantuæ, Franciscum Picum Mutinæ Vicarios, confirmasset, Turrianiq. per tumultum popularem Mediolano essent pulsi, & aduersus Canem Scaligerum Patauini arma mouissent, Bononienses, immatura etiam Pontificis absentia inuitati, ueteribus instauratis studiis factionum, sese ab imperio Ecclesiæ, quod nuper amplexi fuerant, remouerunt, ac libertatis studio rapti, ueterem Communis, & Populi Rempubl. renouarunt. Per idem tempus Ricoli, Zaccari, & Maltalenti Ceruienses ciues, Bernardini Polentani eorum Prætoris dominatum, moleste, grauiterq ferentes, cum is Cæsenam abesset, vbi fuerat Præfectus, armati in forum procurrunt, ingrediuntur Prætorium, quæq. ibidem offendunt arma, suis aptant vsibus: in forum mox egressi, sublatis, in cælum uocibus, necem Polentano, Ricolis uitam, felicitatemq. & popularem libertatem. Cumq. plurimi accurrissent, facto in prætorium impetu, Polentani familiares, iniuria, & contumeliis affectos, inde eiiciunt, domesticam supellectilem diripiunt. Hostasium filium, & Magdalenam vxorem captos, in custodia aliquot dies habent. Ceterum; ut natura multitudinis est; ii conatus breui ad nihilum reciderunt, grauiterq. a Gilberto Santillo, ex Hispania citeriore, Catalano, Roberti Regis, post Carrazzolum, Vicario, Polentano deferente, eiusdem iussu Regis mulctati sunt: omnia enim eò grauiora sunt uisa, quòd erat Polentanus Regis Consiliarius, & familiaris, iam inde ab eo tempore, quo Prouinciam hanc regendam Rex a Pontifice acceperat: qua etiam dignitate ornauerat Lambertum fratrem, quòd eorum maximè opera tum in Flaminia, tum in aliis regionibus vteretur. Proximè enim dum Henricus Cæsar per Etruriam iter faceret, Romam proficiscens, Polentani, Flaminiæ partem, quæ pertinet ad Tuscos, diligenti præsidio, pro Rege, firmauerant. Ipsoq. Cæsare Roma abeunte, Lambertus cum peditibus sexcentis, militibus quinquaginta, omni Flaminia, Roberti iussu, coactis; in quibus Rauennates ducentum, Rauennatis Reipubl. ANN. M. CCCXII.

stipen-

stipendio militabant; Regi, aduersarios suos Romæ persequuturo, ac deleturo, præsto fuit: & eò quidem opportunius, quò Carolus Roberti filius, per Cambium Artusinum Rauennatem, qui Aquilas magnas, Falcones appellatas, illi dono attulerat, Lamberti nomine, ipsum Polentanum fecerat certiorem: Rauennatique Reipubl. Rex ipse per litteras imperauerat, ut Lambertum ad se Romam mitterent, cum maiori, qua possent armatorum manu. Dissensionis causa fuerat, quia Robertus Rex ad totius Italiæ Imperium aspirans, cum Guelfam maximè factionem foueret, per Ioannem fratrem, Henrico Cæsari, Augustalem coronam, more maiorum, accepturo, sic restiterat, ut ea non in D. Petri, uti constituerat, sed in Lateranensi Basilica, fuerit eodem hoc anno MCCCXII. insignitus: Vrsinisq. a Roberto stantibus, Columniis autem Henrici partes sequentibus, pugnæ tumultuariæ complures insecutæ fuerant. Bernardinus quoque Polentanus, mense Martio, Cæsenatibus secum, Ceruiensibusq. adductis, ut Gilberto Sintillo iubenti, pareret, opidum Salianum circumsederat; cum eodem etiam cum Ariminensibus aduenisset Malatestinus Malatesta, qui vno tantum oculo aspiciens, longius uidere dicebatur, quam ceteri, & odio alte compresso, eius ruinam opidi constituerat: Postquam verò opidani diu strenuè repugnassent, tandem aduersus crescentem in dies multitudinem hostium, nullas sibi amplius uires esse intelligentes, pridie Kal. Iul. pacti ut sibi abire liceret, atque omnium, quæ efferre secum possent, bona incolumia præstarentur, deditionem fecerunt. Opidum & ipsum per se insigne, & præaltis turribus, & prætorio egregiè munitum solo æquatur: Cum autem maxima hoc anno penuria rerum ferè omnium fuisset, tamen frumento is plurimum abundauit exercitus, quod Malatestinus ex Apulia conuehendum curauerat. Rainaldus Archiepiscopus inter tot armorum strepitus, ut opida, prædia, ceteraque Archiepiscopatus sui bona, ablata recuperaret, apud Pontificem conquestus, fecit, ut Pontifex litteris Viennæ V. Id. Maii, Pontificatus anno. VII. datis, Episcopo Ariminensi, Abbati Nonantulano, & S. Romani Ferrariensi, mandauerit, ut ea restitui diligenter curarent. Venetiis, finem hoc anno, Tenera, patricia familia, Rauenna oriunda, in Philippo Tenero, habuit. Ceterum neque ab hac tantum parte Polentani, & Rauennates bello erant impliciti, sed & Parmæ apud Gilbertum Corrigiam, vniuersitatemq. Parmensem, perdites, ac Duces Rauennatis Reipubl. stipendiis militiam facientes habebant, cum eam vrbem, Rubei, patria a Giberto pulsi, ita premerent, ut tandem coacta fuerit sese Roberto Regi committere, qui Gibertum deinde Præfectum ciuitati dedit: Pugnabant etiam ad Padum Rauennates, vbi Veneti, non Rauennatibus modò; ob Ferrariense bellum; uti supra docuimus, sed ipsi etiam Pontifici, a quo, graui edicto, fuerant redditi communitatis Christianæ expertes; aduersi, cum triremibus, aliisq. generis nauigiorum armatis commorantes in statione, non absque magno Rauennatum incommodo, mercatorum maximè, custodes, Præfectosq. Rauennates ex omni illa Padi, & maris ora, alterum iam annum, exturbabant. Hoc interim spatio, VII. kalen. Aprilis anno MCCCXIII. Guglielmus, & Bulgarus Canonici Cæsenates, & Christophorus Abbas cœnobii D. Laurentii Cæsenatis; ad quos sacrati uiri Cæsenates, eligendi ius Episcopi reiecerant; Ioannem Præposi-

ANN. M. CCCXIII.

positũm Ariminensem, Cæsenatem Canonicũ, in locũ Leonardi Episcopi nuper mortui, ad Dei, beatæ Mariæ matris eius, & D. Ioannis Baptistæ, cuius titulo ea ædificata sacra ædes est; laudem, & Rainaldi Archiepiscopi Rauennatis honorẽ, reuerentiamq. suffecerunt: eaq. ab vniuerso choro, & ab ipso Ioanne probata electione, eodem die, mane, magno plausu, in Episcopali solio collocant: cũ omnia per litteras Rainaldo significassent: qui in Bononiensi etiam vrbe, ut sacerdotia idoneis hominibus præberẽtur, curauit, quod hæ testantur litteræ. *Rainaldus permissione Diuina, & Apostolicæ sedis gratia S. Rauẽnatis Ecclesiæ Archiepiscopus, Venerabili in Christo Patri, Domino V. Dei gratia Episcopo Bononiensi, salutẽ, & sinceram in Domino charitate. Cum, sicut accepimus, Ecclesia S. Laurentij, plebatus Marani, nostræ Diœcesis, vacet ad præsens, & tanto tẽpore vacauerit, quod eius collatio, secundum statuta Lateranensis Concilij, est ad nos legitimè deuoluta. Nos attendentes pericula, quæ propter vacationes diutinas consueuerunt Ecclesiæ sustinere, & graues incurrere læsionẽs, paternitati nostræ, præsentiũ tenore committimus, quatenus, si est ita Ecclesiam ipsam, cum iuribus, & pertinentijs suis, personæ idoneæ conferre, & assignare curetis, ipsamq. personam uel aliam pro ea, in possessionem ipsius Ecclesiæ inducatis, & defendatis inductam, contradictores, eadem auctoritate, per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Dat. Rauennæ, die VII. mensis Maij. Indict. XI. MCCCXIII.* Eodem anno, atque item die, Rainaldus, postquam litteris suis consecrationis templi D. Ioannis Euangelistæ Rauennatis historiam luculenter explicuit, amplissimasq. & uetustissimas noxarum illuc adeuntibus remissiones narrauit, & ut fieri ab eo potuit, probauit, quoniam, peruetusta consuetudine, è diuersis, remotisq. etiam regionibus, illuc accedere frequentissimi Christi fideles, & in templo pernoctare consueuerant, eas ipse uigilias sustulit, in posterumq. ne fierent accuratè cauit, experientia doctus, ob concursantium impetus pueros, fœminasq. præsertim grauidas, comprimi, & flagitia perpetrari. Cum uerò ob Philippi & Zozamontis Malcoaldorum, ex oppido Aureolo, in Archiepiscopum & Ecclesiam Rauennatem facinora, eorum ad Archiepiscopũ, & Ecclesiam ipsam castra recidissent, eaq. aliquandiu Archiepiscopus quiete possedisset, Franciscusq. Manfredus Fauentiæ Præfectus, & eius Magistratus ciuitatis; qui Antiani dicebantur; occupare ea, quoniam essent in Fauentino, niterentur, Rainaldus per litteras Vgulino Episcopo Fauentino V. kal. Iul. mandat, ut iubeat illos omni abstinere molestia, declaretq. in eã illos anathematis pœnam incurrisse, quæ in Prouinciali Cõcilio lata aduersus eos fuerat, qui Ecclesiarũ bona occuparent. Id autem accuratè fecit Vgulinus Episcopus, cum Magistratũ gererent, Nicolaus Thederici, Princeps; appellant vexilliferum; Bonauentura è Cento, Petrus Casarellus, Ioannes Guidutii è Collina, Mengus Amatoris, Viuianus Assalius, Lippus Siuiroli, & Iacobutius Tomasini. Veneti per id tempus ad Pontificis redeuntes obsequium, tandem impetrarunt, ut Ecclesiasticæ, quam diximus, detestationis pœna eximerentur. Itaque scripsit litteras Malausan. Vassionensis Diœcesis. VI. Id. Octobr. datas ad Rainaldum Archiepiscopum Rauennatem, Berengarius, Tusculanus Episcopus, ut ex auctoritate Pontificia, eos qui quoniam eis fauissent, & quidpiam cum eis communicassent, eandem subierant dirarum, & anathematis pœnam, posset absoluere: Extremo anno IIII. Id. Decembr. Oratores vniuersitatis Castri medii, Catholicæ, in domo Archiepiscopi, eius Vi-

cario polliciti sunt, sanctéq. iurarunt, se quotannis semel, Archiepiscopũ, aut illius internuncios honorificè accepturos. Præturam gessit hoc anno Rauẽnatem Lãbertus Polentanus, Franciscũq. Matarellum Iuriscõsultum, Vicariũ habuit. Postero, Clemens Pont. decedẽs, eiusdẽ viæ paulo post comitẽ habuit Hẽ
ANN. M. CCCXIIII ricum Cæsarẽ. Quo factum est, ut eodẽ tempore de Põtifice, & Cæsare creandis, maxima inter Principes dissensio sit cõsecuta, duosq. amplius anno Põtificia sedes uacauerit. Qui Cæsarem eligebant, Hludouicũ alii Baioariæ, alii Fridericũ Austriæ Regulos, proponebant: sed cõmisso prœlio, superatoq. Friderico, tanta elatus superbia Hludouicus est, ut nulla Romanæ sedis auctoritate, & se appellauerit Cæsarẽ, & quò facilior sibi aditus pateret, ad coronã Augustalem Romæ accipiendam, Vicecomitibus in Gallia Cisalpina sic fauerit, ut Mediolanensi dominatu potiti sint. Interea verò dũ Hostasius Polentanus, Præfecturã, Banninus Hostasii patruus Præturam Cæsenæ gererent, Cæsenatici portus opus kal. Iunii aggressi, tandẽ pridie Id. Sextil. cũ Cæsenatẽ Præturam, pridie, Guido Nouellus Polẽtanus iniisset, ad exitũ deduxerunt, tumq. is in mare prorupit portus. Rainaldus Archiepiscopus VI. Id. Octobr. in sacra æde D. Nicolai Argentæ Prouinciale Cõcilium egit. Interfuere Fr. Matthæus ForoCornelianus, Petrus Cymacliensis, Matthæus Cerujensis, Petrus Foropõpilianus, .I. Cæsenas, Fr. Vgolinus Fauentinus Episcopi: Procuratores etiã Episcoporũ Bononiæ, ac Regiũ, Hadriæq. & Mutinẽsis chori, quòd ea tũ Ecclesia Episcopo uacaret. Cũ autẽ edicta ab omnibus Rauennati Ecclesiæ subiũctis, post mẽses tres, seruanda, esset edicturus Rainaldus, assurrexere Vbertus Canonicus S. Mariæ in portu Rauẽnatis Diœcesis, Põtificii iuris consultus, Bononiensis Episcopi Vicarius, eius nomine Episcopi, & sacratorũ uirorum Bononiẽsiũ: Buonacursius Abbas S. Proculi Bononiensis, ordinis S. Benedicti, nomine cœnobii sui, sacratorũq. uirorũ ciuitatis, Diœcesisq. Bononiensis, qui immunes non sunt: & Prior S. Bartholomæi portæ Rauennatis Bononiæ, eiusdẽ ordinis, sacratorũ uirorum Bononiensium, immuniũ nomine, palamq. testati sunt, cũ ad eam diẽ satis cõformati fuissent Episcoporum, & aliorũ Prouinciæ Rauennatis, mores, legesq. editæ, & quæ promulgandæ tum essent, iura honoresq. Episcopo, & sacratis uiris Bononiensibus derogarent, se nequaquam assentiri illis, neq. parere uelle. Mense Nouẽbri, cum Gilbertus Santillus, in hac Prouincia, Regis Vicarius, Florentiam abesset, Franciscusq. Manfredus, occupato Fauentiæ dominatu, redeuntem Santillum, & Simonem Boolectum, ingressu prohibuisset, Lambertus Polentanus, & Banninus frater, cum Manfredio coniuncti, comparato exercitu; in quo fuisse equites quingenti, pedites ad decem millia plerique tradunt; Forliuium ingressi sunt, ut inde eiicerent Arguliosos, urbeque potiti, eius, unà cum Calbulis, Principatum V. Id. arripuere. Verùm Gilbertus, ac Simon, nihil ob id deterriti, Hispanas, quæ ad Castrocarum latitabant copias educunt, Arguliosis; qui Forliuianum adhuc Prætorium impigrè tuebantur, subsidiò ueniunt, eamque illis ferunt opem, ut Viuiano Calbulo trucidato, Calbuli, & Polentani, ex vrbe tandem excedere cogerentur. Agnella Articlinus hinc Gilbertum, Guidonemq. è Valbona, ac Hispanas copias Cæsenam adduxit, eam vrbem cum Fusco Vbertini, & aliis usq. ad campum cõmunis, ingreditur: sed accurrente Guidone Nouello Polentano, Prætore, cum armatis ciuibus, strenuè repugnatum est, & non sine eorum damno,

Agnel-

Agnella & reliqui vltra pontē reiecti: Ceterum cū Guido Prætor, & Hostasius item Polentanus, Præfectus, longè se impares viribus cernerent, vallo excitato, ut defendi aliqua ratione vrbs posset, nocte, vnà cum Calisidiis abiere. Tū Zenonis Azardi, Francisci Pocaterræ, & Fusci Guidaldi hortatu Cæsenates conuentu habito, Malatestinū accersunt, qui idem intelligens, quod Polentani, pactis quibusdam condicionibus cum Hispanis, eos Forliuiū remisit: Atq. ita Polentanis, qui Cæsenæ dominati ad eam diē fuerant, pulsis, Malatestinus, Cæsenati suscepta administratione, Foroliuianam quoq. paulo post Præfecturam adeptus est: Quo eodem tēpore Nicolaus Rampanus absq. liberis decedens, Rāpanæ familiæ Venetæ, quæ & oriunda Rauēna erat, & ob id Venetiis D. Apollinaris templū extruxerat, ac dedicauerat finem dedit, cum patritia fuisset, & omnibus in ea Repub. honorū insignibus decorata. Annus insequens quamquam nullam attulit insignē Rauennatibus molestiam, non potuit tamen finiti morū tumultibus hæc ciuitas non affici, quibus Forliuium turbatū est, dum Vbertus Glazoli Comes, Calbuli, Ciccus, & Sinibaldus Ordelafi, Guillelmus è Soliano, Ciccus è Petra Guidola, Ciccus Zappitini, & Guillelmi Comitis filius, multiq. præterea, cōmisso in ipsa vrbe cū Arguliosis Foroliuianis, & Malatestini copiis prœlio, in quo, præter vulneratos ex Arguliosis, Arguliosus, ex Calbulis, Rainerius, cecidere, Malatestinū & Arguliosos, IIII. Non. Septēbr. eiecerūt ex vrbe, & rerū ipsi potiti sunt: Sed breui gloria, ut infida societas Regni est; duobus enim ferè post mēsibus, ab Ordelafis, quibus opē tulit Glazoli Comes, & in memoria reditus in patriam, parum insidebat; pulsi ab vrbe sunt Calbuli, & omnem ciuitatis administrationē Gibellina suscepit factio. Hoc anno fuit Rauennæ Prætor Thedericus è Galisidio. Anno supra millesimum tercentesimū, decimo sexto. Idibus Febr. Neapoli, Robertus Rex, per litteras mandauit, ut Rainaldi Archiepiscopi Rauennatis; quē appellat consiliarium, familiarem, fidelemq. suum, causæ summatim agerentur: Idemq. de Rauēnatis Ecclesiæ causis fieret: Vicarius erat hoc tempore, Rainaldi, Georgius Cainus, Ecclesiæ Mediolanensis Ordinarius, vir insignis: quemadmodū & Præuostus sacræ ædis D. Mariæ maioris Rauennatis Rector, Vicarium Fr. Matthæi Episcopi ForoCorneliani gerebat. Polentani quoq. dominatum vrbis Ceruiæ receperunt; cū Auensor, & Guido Leonis, ciues Ceruienses inita pugna, Guglielmū Ricolum, eiusq. propinquos & asseclas, exturbasent ex ea vrbe, accitoq. Hostasio, & Bannino Polētanis, eam illis, sed Hostasio potissimum, in decennium regendam. VIII. Id. Aprilis, liberè tradidissent. Rainaldus Archiepiscopus XIII kal. Maii, cū Argentæ esset, inspectante Octauiano Abbate S. Mariæ ab Insula, Iacobum ordinis Camaldulensis, designatū Abbatem S. Hilari Galiatēsis, per internūcios id poscentē, cōfirmauit. Lābertus Polentanus, cū multos annos Rauēnā, Prætor, administrasset, in morbū incidit, ex quo hoc anno Decimo kal. Iu. interiit. Cū verò testamentū paulò ante faceret, domi suæ, tūc in villa Altura Rauēnatis agri cōstructa, hæredē ex semisse, Hostasiū, Bernardini fratris præmortui; quē Mediolani Prætorē fuisse memorauimus; filiū instituit. Guidonē itē cognomēto Nouellū, & Rainaldū fratres, Hostasii fratris filios, ex alio semisse: Guidone Raualdo scriba Rauēnate testamēti tabulas cōficiēte. Habuit & alios duos ex Hostasio eodē fratre suo nepotes, Attonē & Hieremiā, huiusce tēpore testamēti, fato iā functos, quorū mentionē faciūt Ceruiēsis Episcopi tabulæ,

ANN. M. CCCXV.

ANN. M. CCCXVI.

bulæ, de quibus supra meminimus: nam plurimis comparatis diuitiis, & Prætoria dignitate insignis, Polentanæ familiæ nomen, Lambertus, maxima ex parte in lucem è tenebris uindicauit: cum fratres, eorumq. filii administrandis & ipsi; recipiendisq. ciuitatibus, atque opidis, ditionem propagassent, finitimorum etiam populorum, ac potius ceterorum Italicorum morem, id illis animi, ac uirium Pontificis absentia tribuente, imitati: Iam enim eò res in hac Prouincia deuenerat, ut Diegus Rattus, eius Rector, Comesq. a Roberto Rege missus, uix Britonorium, Meldulam, & Castrocarum teneret: qui tamen VI. kal. Iunii, Cæsenatium uocatu, cum vxore, & filiabus, Cæsenam in Episcopium ad habitandum se contulit: quamquam deinde XI. kal. Iul cũ omni familia abiit Britonorium, & vnà cum Cæsenatibus, & Ferrantino Malatesta, patris sui Cæsenæ Prætoris Vicario, aduersus Foroliuianos, arma mouit: Facta deinde cum ipsis pace, mense Septembri, Ferrariam, quam vrbem pro Rege erat administraturus, profectus est. Ansuso Regis Vicario in hac Prouincia commorante, eodem hoc anno XIIII. kal. Nouembr. Arimini, Galuanus Malghizardus Mutinensis, Reipubl. Ariminensis Iudex, eius, & Malatestini Prætoris iussu, præcepit Vguzzolo Marchesello, cum adesset Bassianus Oltellus S. Laurentii Laudensis Canonicus, Rainaldi Archiepiscopi procurator; ne tributum opidi Catholicæ incolis, eiusq. Territorii impositum, exigeret; spectare illos liberam Archiepiscopi Rauennatis iurisdictionem. An-

ANN. M. CCCXVII. fusus Regis Vicarius proximo anno, Scarpettam, Pinum, & Bartholomeum Ordelafos, in arce Castrocarii in custodia habitos, liberos dimisit. Guido Genarius Ciuis, & Canonicus Rauennas, Episcopus hoc anno Caruiensis designatus est, & in Vrsiana æde, incredibili Rauennatis populi frequentia, XVII. kal. Augusti, consecratus: statimq. sacramentum de more dixit, cum adessent, interfuissentq. Fr. Petrus Episcopus Cymacliensis, qui illum consecrauit, Petrus Episcopus ForoPompilianus, Fr. Vgulinus Episcopus Fauentinus, & Andreas Prior Præfectus S. Pelagiæ Cremonensis, Rainaldi Archiepiscopi Vicarius. Quoniam verò Rainaldus Polentanus, Archidiaconus Rauennas, Ceruiam erat, ob priuata negocia, & ut obsequii causa ipsum Guidonem Episcopum comitaretur, profecturus, & Nicolaus Cardinalis, Ognibenusque Cantor, Canonici Rauennates, quibus id Rainaldus Archiepiscopus mandauerat, occupati, impeditiq. tenebantur, Andreas Vicarius id muneris Rainaldo Archidiacono iniunxit, ut Guidonem in Episcopatus Ceruiensis possessionem induceret: quod egregiè præstitit, Guidone VII. kal. Augusti, vrbem Ceruiam ingrediente. Extant adhuc tabulæ, Iacobi Artusini, Hostasii filii manu, Nicolao Carneualio, Hostasii Polentani Vicario, aliisq. testibus, hac de re scriptæ. hoc eodem anno X. kal. Octobr. Thedisius Canalis, Alberti filius, Parmensis, olim Comitissæ Rengardæ, Comitis Caualcacontis è Bagnacauallo filiæ, & hæredis maritus, Rauennæ cum esset, prædia nonnulla vendidit, Caualcacõtis, & Vgolini filiorum suorum nomine, in Rauennati posita, iuxta Comitissã Catherinam, vxorẽ Guidonis Nouelli Polentani: ea autẽ prædia Caualcacontes, & Vgulinus, æquo iure, cũ Comitissa Ringarda Vbaldini Circli Florẽtini vxore, & Comitissa Contessina sorore Rengardæ eorũ matris, possidebant. Rainaldus Archiepiscopus Concilium interea cum esset mense Septembri, Argentæ, Bononiam, ad XIIII. kal. Nouembr. inchoandum, indixerat. Itaque

que in templum D. Michaeli in Africisco Rauennæ V. Non. Octobr. conuene runt, qui non erant è sacratorum uirorum Rauennatum Conuentu, Signorellus, & Gratia Canonici S. Ioannis Baptistæ: præterea D. Michaeli in Africisco, S. Agathæ maioris, & S. Vincentij Rauennatium templorum Rectores, eorumq. nomine, suarumq. sacrarum ædium, procuratorem fecerunt Baldum S. Agathæ Rectorem, qui; cum accedere ipsi multis impediti negociis, non possent, Concilio interesset. Ita Fr. Vgolinus Episcopus Sassinas, Calbanæ in Episcopatus Sassinatis ædibus Rainerium Archipresbyterum Plebis Montis Sorbi, Sassinatis Diœcesis, & Manzinum Canonicæ Sassinatis a sacris faciendis procuratores fecit suos V. Id. Octob. qui in Concilio, Bononiæ, caussas apud Rainaldum Archiepiscopum, & reliquos Patres adduceret, cur non accessisset ipse, & tamdiu a Sassinate Episcopatu suo abesset, neq. residere in eo assiduè posset. Postridie congregati in Episcopii Parmensis aulam, Zacharias custos, Bonifacius Arena, Pantaleo Cornazanus, & Manuellus Ghildus, maximæ ædis Parmensis Canonici, qui eius Conuentum Ecclesiæ; cum non residerent eo in templo plures; faciebant, ipsos Pantaleonem & Manuellum procuratores constituere suos, qui in Prouinciali Concilio, Bononiæ, adessent. Eodemq. die Guidó Prior Præfectus Canonicorum templi S. Domnini, Parmensis Diœcesis, Petrus Grogus, Conradus Lupus, Guglielmus Cornazanus, & Battanus eius Ecclesiæ Præposito, & Pastore uacantis, Canonici. M. Ghidolum Canonicum Parmensem Procuratorem suum fecere, qui & interesset Concilio, & Canonicos, qui adire illuc non potuerant, excusaret. Ita. III. Id. Octob. Antonius Rector S. Mariæ in Pluteo Foriliuiensis, Forlinii in maxima æde a Nicolao Archipresbytero S. Pancratii Foroliuianæ Diœcesis: Ioannes Rector templi Baltadi plebatus Meldulæ, & Paulinus, a Gentili Archipresbytero plebis Meldulæ, consensu Rainerii, & Rigonis suorum, ipsiusq. plebis Canonicorum, procuratores, eadem de causa, Idibus, facti sunt. Et Fauentiæ in Episcopio Donatus Canonicus Fauentinus, Donatinus Archipresbyter plebis S. Andreæ, Ioannes D. Mariæ in Marzano, Zannes S. Martini è Rheda, & Fr. Ioannes D. Margaritæ è Bondiolo Fauentinæ Diœcesis, & Rainaldus S. Bartholi Fauentini, Rectores, Primicerii Conuentus sacerdotum Fauentinorum Fr. Iacobum, Episcopi Fauentini Vicariū eorum esse procuratorem decreuerunt: quod & fecere reliqui, qui conuenire Bononiam in Concilium nequaquam poterant. In eo autem Concilio, multa Rainaldus statuit, admodum salutaria; quæ recitari, diuulgariq. in subiunctis sibi Ecclesiis, & seruari accuratè iussit: quod Foriliuii VI. Id. Ianuarii insequentis anni, coacta Antistitum, Rectorumq. & sacratorum virorum eius ciuitatis, ac Diœcesis in maximum templum, Synodo, mane, fuisse factum comperio. Cumq. nonnulli eos Archiepiscopatus Rauennatis fines, qui sunt in Ferrariensi, perturbarent, neq. sæpius moniti, desisterent, apud Aymericum è Castro Lucii Archidiaconum Transigenensem, in Ecclesia Turonensi; qui pro Pontifice vrbem Ferrariam, cum Bernardo Atrebatensi, Vberto Bononiensi Episcopis, ut administraret venerat; appellantur enim in iis tabulis publicis, *Rectores, & administratores generales in temporalibus ciuitatis Ferrariæ, eiusque comitatus, & districtus per Papam Ioannem XXII, specialiter deputati*; conquestus, Rainaldus Archiepiscopus, ii Triumuiri causam ad Superantium Cin-

ANN. M. CCCXVIII

gulanum, Guidonis Ferrariensis Episcopi Vicarium, deferentes, effecerunt, vti tandem Rainaldus tranquille, pacatèq. hoc eodem anno MCCCXVIII. Archiepiscopatus sui bonis frueretur: Pontificè iam Ioanne Vigesimosecundo, uti diximus, qui post diuturnam Cardinalium disceptationem, in Clementis demortui locum fuerat, alterum iam annum, Lugduni subrogatus. Contra, Rainaldus Triumuiris ipsis tributum, quod Pontificia auctoritate, sacratis viris imposuerant, statis pensionibus persoluit: misitq. ad eos, Bononiam, ineunte Iulio, nomine suo, Episcoporumq. Hadriæ, Cymacli, Ceruiæ, Foroliuii, Cæsenæ, Foropompilii, Sassinæ, Fauentiæ, Fori Cornelii, Arimini, Montis Feltrii, & Vrbini, eorumq. sacratorum virorum, Diœcesiumq. florenos aureos centum sexaginta quinque in illorum, familiariumq. sumptum a kal. Iuliis, ad kal. Augusti; ineunte autem Octobri in eorumdem sumptum a kal. Augusti, ad kal. Octobris, florenos septuaginta nouem supra centum. Ceterum licet quà eius ad Ferrarienses pertinet ditio, Rainaldus pacatè degeret, in Cæsenati tamen plurimum perturbatus est, cum pridie Non. April. nocte, assentiente Agnella Articlino, Rubeus, Anastasii è Suriuola filius, opidum Suriuolam, volentibus opidanis, fuerit ingressus, & Fauentinum Mediolanensem Rainaldi Vicecomitem ceperit. Mense Nouembri in hanc Prouinciam, Rainerius Zachariæ filius, Orbitanus, Rector, & Comes venit, tuncque Cæsenam Thedericus Calisidius, vnà cum Ghello filio, & nonnullis asseclis rediit. Florebant Rauennæ hoc tempore, secundum Polentanos, Balbi, nobilitate, & diuitiis insignes, quorum proceres Iacobus, Nicolaus, Isaachus, & Petrus, multas ad Padum syluas, ac paludes, in quibus pisces egregii capiebantur, iuxta Cunii, & Tiberiaci Comites, ipsosq. Polentanos possidebant. Ex hac Balborum familia, cum pleriq. Venetias ad habitandum se contulissent, in Senatum cooptati, Patricii facti sunt: a quibus D. Iuliano templum, quod superest adhuc, exædificatum est, ac dedicatum. Rauennæ, post Lambertum Polentanum fato functum, Hostasius, & Guido nouellus, ille Bernardini, hic Hostasii filius, Rauennæ dominatum primi occuparunt: in quo Hostasius, cum esset ualde cautus, & acri ingenio, primas partes habuit: Guido Prætor declaratus est: illiq. anno MCCCXIX. Tert. Id. Ianuar. Cymaclienses per Benuenutum, Petri Ferrariensis filium, Legatum, iuratum obsequium, ut ciuitati Rauennati subiuncti, præstitere. Aimericus è Castroliuii, Triumuir administrandæ Ferrariæ, uti supra dictum est, uir ingenio præstanti, & vtriusq. iuris magister, Ioannis Andreæ Bononiensis auditor, Flaminiæ Comes hoc anno factus est, quo Rainaldus Archiepiscopus, ineunte Martio, subiunctorum sibi Episcoporum, sacratorumq. uirorum, nomine, atque item suo, ad Aimericum, & collegas, in sumptus a kal. Ianuarii, ad kal. Maii futuras, ducentos nonaginta duos florenos aureos, Bononiam misit. Postero anno mense Aprili, Donatus cœnobii D. Ioannis Euangelistæ Abbas, iure Emphyteutico, Castrum Cersonianum, eiusq. agrum, quod est in Fauentino territorio, dedit Tano Circlo, Vbaldini filio, nepotiq. & hæredi Comitissæ Catherinæ, Vgolini Fantolini filiæ. Aimericus Prouinciæ Comes, sacris, prophanisq. causis æquè præpositus, mense Decebr. eam primùm ingressus est. Sub id tẽpus Rauennæ decessit Guido ex nobili Genariorũ familia, Episcopus Ceruiensis, qui moriens, Virginis Deiparæ, in æde Vrsiana, aram, quæ est secundum suggestum,

ANN. M. CCCXIX. (margin, beside "Guido Prætor declaratus est")

ANN. M. CCCXX. (margin, beside "ras, ducentos nonaginta")

ftū, prædiis ditauit, ut quotidie sacerdotes sacra ibidem facerent: Sepultus est pro maximis foribus Vrsiani eiusdem templi. Annus supra millesimum tercentesimum, uigesimus primus a partu Virginis, magnos Rauennam tumultus tum inuexit, tū seuit, qui graues in posterū ederent fructus: Octauo Id. Martii, ante lucem, Ioannes Polentanus; iubentibus Guidone Nouello, ceterisq. Polentanis, Malatestis; cum irrupisset in opidum Polentam, ibi Albericum Polentanum Guidonis Ritii filium capit, uinctumq. Rauennam ducit. Eodem anno Rainaldus Archiepiscopus, Ioannis summi Pontificis iussu, auctoritateq. Friderico, Guidoni, & Sperantiæ, Comitis Vrbinatium filiis, quos filios, pestilentes è uenenata radice natos appellat litteris suis Pontifex; ipsisq. Vrbinatibus, sacris interdixit: quòd cædibus indignissimis, maximisq. factis, Vrbinū & pleraque alia Romanæ Ecclesiæ subiecta opida occupassent, ciues multos expulissent, reliquos durissimo imperio opprimerent: Ad hæc, Fridericus Auximatem, Ricinensem, exulum item Aesinorum, aliorumq. Picentum Præfecturam sibi assumpsisset, ipsumque opidum Piram, diuturna obsidione prius circumuallatum, cepisset, ac nefarie diripuisset. Guido in opidum S. Donati idem perpetrasset, Ameliiq. Belmontis Præpositi; qui Picentibus pro Pontifice præerat; Legatum, cum literis comprehendi iuxta Vrbini portas, & tradi in custodiam iussisset: vnde nisi aufugisset Legatus, ingenti Dei beneficio, capite dedisset pœnas. Neque uerò has Pontificias interdicti litteras Rainaldus solum recitauit, diuulgauitq. sed omnes iussit, è sua ditione, ad quos ipse misisset, idem ut efficerent: iuuitq. eiusdem iussu Pontificis illius Prouinciæ Rectorem, equite, pediteque, ut Picentum exulum audacia, atque improbitas retunderetur. quapropter Recinenses, qui Auximatibus iuncti, & Præfecto Pontificio nequaquam parentes, exules receperant, & ex iis, qui adhæserant Præfecti fratri, tercentum circiter obtruncauerant, Episcopatu mulctauit Pontifex, eumq. in vrbem Maceratam; cuius altera pars in Firmana Diœcesi, in Camerte altera, sita est; ut suis testatur Pontifex litteris; transtulit, D. Iuliani Plebe, Episcopatus sede cōstituta, sic ut Episcopus perpetuò Maceratensis diceretur. Sed cum Petrus Sacconis Tarlati, Aretini Episcopi frater, & Lipatius Auximas Rainaldum Archiepiscopum Rauennatem damno affecissent, idemque Lipatius, vnà cum Andrea Auximate, & Friderico Montefeltrio, Vberto è Glazolo, Paulutio Fagiolano, Lucensiumq. Pisanorum, ac Aretinorum copiis, castra Ariminum admouissent, Cirisolum, Montem Guelfum opida occupassent, Pontifex Aimerico per litteras, etiam atque etiam mandauit, ut restitui omnia Archiepiscopo Rauennati, & omnem compescere tumultu, pro ea, qua præstabat, uirtute, diligenter curaret. Dolereq. se plurimum, & credere uix posse ait, Aretinum Episcopum, consilium ad ea perpetranda dedisse, ac Ducem potius fuisse, militesq. suos abiisse in eam expeditionem; cum tamen in opido Balneo, ubi colloquium habitum fuerat, interfuisse diceretur. Per id tempus Dantes Aligerius Florentinus, philosophus, ac poeta insignis, Rauennæ supremum diem clausit. Patria enim pulsus, vnà cum ceteris factionis suæ Albæ ciuibus, cum sæpè reditus in eam, Bononiensibus, & Canegrandi Scaligero iuuantibus, frustra a se tentatus fuisset, primum Veronæ aliquandiu cum Scaligero familiariter uixit, Germaniam deinde, & Galliam profectus, coniunctaque, ad peritiam agendarum rerum, optimarum

ANN. M. CCCXXI.

marum disciplinarum cognitione, Rauennam se ad Guidonem Polentanum contulit: a quo honorifice exceptus, & amanter tractatus est, Legatusq. sæpe ad Venetos missus. Cum autem hoc anno a partu Virginis MCCCXXI. ab eadem Veneta Legatione regressus esset, mense Quinctili ex hac uita migrauit. Hostasius, & Guido cum doctissimi uiri mortem immaturam; nam sextum & quinquagesimum agebat annum; acerbè tulissent, honorificentissimè, Rauennatibus omnibus lacrymantibus, elatum, nobili sepulcro donarunt: quod uetustate collapsum, Bernardus Bēbus Prætor, Petri Cardinalis pater, uir eruditissimus, Musis incensus, Etruscis, restituit. Rainaldus Archiepiscopus, cum interea uideret Diuorum Benedicti, & Augustini familias, suæ ditionis; ciuitatis præsertim, Diœcesisq. Rauennatis, laxiore uiuendi instituto, ueteri disciplina plurimum defecisse, quod Deus benè uerteret, cuius & beatæ Virginis, Diuorumq. Apollinaris, Vitalis, & Vrsicini, Benedictiq. & Augustini, atque omnis aulæ cælestis, honori, & animarum saluti, & quieti hæc se præscribere testatus est, his potissimum legibus conformauit. Primum ne quem ex Dominicanorum, Franciscanorum, aut Eremitarum Augustinianorum ordinibus, in perpetuum, absque illius uenia, in ordinem suum cooptarent. Deinde ne Antistitis, fratrisue arcanum, aut piaculum cuiquam quis patefaceret, præterquam suo Antistiti, aut Archiepiscopo, eiusve Vicario, uel in eo conuentu fratrum, in quo aperire illud teneretur. Dissidia, & huiusmodi simultates, quæ in eorum familiis acciderent, nulli populari quis narraret, neque multò minus opem ab eo peteret, nisi si Aduocatus, procuratorve aut scriba esset, qui interesse illis necessario deberet. Qui a cubiculo esset Antistiti, ex eodem is ordine haberetur: qui omnia administrasset, & quoque die Veneris, Antistiti, eiusve internuncio; singulis autem mensibus, etiam Antistiti, & Conuentui referret omnium rationem. Popularium consuetudine ne uterentur, nisi Superioris permissu, qui duobus adiunctis sociis id permitteret. Seruos autem, extra coquum, bubulcum, & olitorem, ne popularem haberent, cauit. Nullus popularis in triclinio cum fratribus epularetur: numquam a mensa abesset lectio. Quo in loco dormire fratres consuessent; appellant Dormitorium; in eo cum illis nullus alterius ordinis religiosus uir, extra fratres ordinis paupertatis, cubaret. Mulierem, aut puellam, quacumq. esset ætate, in claustrum, officinas, hortos cœnobii ne quis introduceret. Susceptor cuiusquam, patrimum, compatremq. dicunt, ne esset. Quibus horis aut dormitur, aut curantur corpora; aut ad Diuina incumbitur officia, illis ne quis è claustro exiret, sed lectioni uacaret, aut aliquid manu in claustro ageret: nisi secus postularet aut muneris administratio, aut exoneranda aluus: quibus ubi esset satisfactum, ad claustrum statim rediret. Domo exeuntibus Antistes comitem, religiosum daret, sic ut honeste, taciteq. incederent. Popularium ne ingrederentur domos, uel propinquorum etiam in mortis articulo: nisi si forte qui uocaretur, sacerdos esset, neque haberi sacerdos proprius posset, cum dicat Dominus, Dimitte mortuos sepelire mortuos suos: aut si ad ædes esset Medici, Aduocati, Chirurgi, Procuratoris ab Antistite missus. Si ob fratrum morbum, aut paucitatem comes illi dari non posset, tum præberet Antistes honestum, atque Ecclesiasticum hominem, in ea magna necessitate. Tutelas, testamentariaq. popularium munera ne assumerent. Extra Triclinium,

nullo

nullo modo comederent, uinumve biberent, nisi ob morbum, aut in itinere, quo casu Ecclesiasticam, honestamq. domum, quoad eius fieri posset, quærerent. Consulerent Antistites, iuxta suorum ordinum leges, fratrum uestitui, uictuiq. sic ut pannus, uel pro Antistite, in singulum Rauennatis mensuræ cubitum, octo solidos non excederet: nec, si cui, maioris pretii donaretur, induere is illud posset. Nemini fratrum liceret, absque superioris uenia, dare quidquam, aut accipere: neque Antistes alicui, ultra solidorum triginta quinque summam, absque consensu saltem maioris partis conuentus, præberet. Piæ erogationes de more fierent, uel pro locorum uiribus: Animaduersionis, detestationisq. Diuinæ denunciatione, mandatum esset Antistitibus, ut Medicos adhiberent ægrotis, assidentesq. & exteriora. Panem, uinum, culinam, & cetera, omni cura prouiderent, ut iuxta Ecclesiæ, eorumq. ordinum præcepta, sacra uti inedia fratres possent: Azardo, Latrunculis, Fritillo nemo luderet, ubi motus esset corporis, pedumve, aut manuum indecorus, aut aliis turpibus se immisceret, uel iret uenatū, aut spectaculis interesset. Antistes, quo frequentius, ardentiusq. posset, esset cum fratribus in triclinio, in claustro, & quotidiano conuentu, rem Diuinam faceret, sanctoq. suo exemplo induceret ad seruandas regulas, de pia potissimum, promptaq. obedientia, integræ castitatis custodia, & abdicatione omnis proprietatis, ut neque uestem, neque librum, neque pecuniam uel minimam, possidere auderent, aut nominare: obedientes foueret, desides stimularet. Post completorium, clauderentur portæ omnes usque post primas preces: uideretq. Antistes diligenter, an clausæ essent, & apud se claues perpetuò haberet. Cum ex hac uita quis migrasset, uicini omnes, ad primum lapidem conuenirent ad exequias: & in Conuentu vnde fuisset, ad trigesimum ab interitu eius diem, quotidie sacrum pro illius anima fieret: in aliis uerò locis singulis, semel. & ad triginta dies, in ipso sacro, oratio ex libro Missali certis uerbis concepta, pro mortuo haberetur: & nihilominus, quilibet ordinum ipsorum, ad triginta ipsos dies, septem Psalmos pœnitentiales uocatos, adiectis iis precibus, quarum est initium *Inclina, Deus omnium, & fidelium.* quotidie recitaret. Mortem illius intra biduum, Fratres conuentus, vnde fuerat, ceteris omnibus significarent. Antistites æs alienum ne contraherent, legitimè contractum dissoluerent. Qui sacerdotes non essent, clerici saltem semel in hebdomada, die Dominico, & peccata sua sacerdoti confiterentur, & sacram hostiam sumerent: populares, quotannis octies, statutis quos præscripsit, diebus. Sacerdotes singulis diebus essent parati, ut eis dominus administraret, sacrosanctam salutarem hostiam Domino offerre pro redemptione animarum suarum, & omnium uirorum, & fidelium mortuorum. Mortuo Antistite, & ad sepulturam dato inuocaretur Spiritus sanctus, sacro peragendo, si ante prandium esset, uel cantico ad id scripto, si a cibo: Coactoq. conuentu, Senior, omnibus, extra Aduocatum, & scribam, inde expulsis; uacationem eius Magistratus referret ad Patres, hominemq. eligerent, ac sufficerent idoneum: quod si hac ratione non conuenirent, decernerent, qua uia, scrutandisne singulorum sententiis, an compromittendo, eligendus esset, statimq. eligerent; ita ut è conuentu illo nemo exiret, uel preces aut litteras pro aliquo reciperet, exaudiretve: Qui egrederetur, neque is eligere, neque eligi deinde posset. Hæc autem quolibet

bet die Mercurio, primis recitatis precibus, nemine è conuentu illo exeunte, integrè legerentur. Antistites ordinis D. Benedicti, & fratres, ciuitatis, Dioecesisq. Rauennatis, qualibet feria sexta, dimissa in suis domibus, apta custodia, in vnum ex ciuitatis huius coenobiis, sic ut circulo absoluto in omnibus factum id esset conuenirent; ibiq. peracto de Cruce sacro; nisi si quis incurreret solemnis dies festus; primò Antistes loci, quò conuenissent, de suis se criminibus accusaret, mox demissè ceteri: vnoq. loquente, reliqui tacerent. Inter Antistites dissidium, fratresq. antequam cibum sumerent, pacatè componeretur: Quod si abnuerent, quàm primum Archiepiscopo, illiusve Vicario renunciaretur. Idem conuentus ab Augustinianis in coenobio Portuensi ageretur. Hæc Rainaldus Archiepiscopus pronunciari ad eos cùm iussisset, illud etiam addidit, ut si in eligendo Antistite non adessent omnes, citarentur, constituta pro locorum interuallo, die. Qui hæc, piè aut legerent ipsi, aut legi audirent, iis ab omni criminum labe, per poenitentiæ sacramentum expiatis, quadraginta dierum poenæ peccatis eius iniunctæ liberationem indulsit. De grauioribus fratrum casibus, mandauit, ab iis qui confitentes audirent, Abbates proprios, aut, si uideretur, Archiepiscopum, aut eius Vicarium consulendos. In uestitum pecunia nequaquam daretur, sed pannus, uti supra dictum est. Cum autem Rainaldus sacrarum etiam Virginum, mores ac uitam conformasset, & in æde Vrsiana aram Cruci erexisset ac dedicasset; in qua ex marmore arcam, multis, & præstantibus uirorum sanctorum reliquiis plenam incluserat; eamque, certis legibus latis prædiis ditasset: Sacerdotumque, qui Rauennatibus paroeciis præsunt; conuentum, qui statis, diebus parentarent, & pro mortuis psalmos, & preces ex libris sacris conceptas recitarent, iam multis ante sæculis institutum, & hoc Rainaldi tempore, ob sacerdotum licentiam corruptum, restituisset; qui contumelias in Deum, ac sanctos uiros, conuiciaq. iactarent, & meretriciis amoribus operam darent, aliisq. uitiis notarentur, omnino reiectis, eodem anno MCCCXXI. non absque ingenti apud omnes sanctitatis opinione, Quinctodecimo kal. Septembris, tranquille decedens, in cælestem patriam euolauit: omni uir laude merito cumulandus: qui cum magnarum rerum humanarum usu, tractationeq. religionem, & pietatis, rerumq. æternarum curam, coniunctam perpetuò habuit. Sepultus est in monumento ex marmore in æde Vrsiana: quod cum superioribus annis Iulius Feltrius ab Ruuere Cardinalis, Rauennatum Archiepiscopus, aperiri coram se mandasset, uiri sancti cadauer; ut ipse mihi affirmauit Cardinalis; integrum, ac penè recens, promissa barba, statura procera, ingenua forma, & specie ad dignitatem apposita inuentum est. Ad eius cadauer, cum adhuc in sepulcrum illatum non esset, multa miracula, & insequentibus etiam diebus, & annis sunt facta: & ut reliqua omittam, Iacobus Benincasa, Iurisconsultus Rauennas, cum, desperata omni salute, & penitus destitutus, acerrimis podagræ doloribus affligeretur, seque, uoto nuncupato, diem Rainaldi festum quotannis solemniter celebraturum obligasset, postridie eius diei doloribus, & morbo solutus est. Quod Ioanni quoque Grado, in graui capitis, oculorumq. dolore, cum esset ad Rainaldi sepulcrum profectus, eiusq. opem suppliciter implorasset, per idem tempus contigit. Ex agro item Rauennæ, eo uico, cui Herbosæ nomen est, mulier Blonda uocata, cacodæ-

mone

mone, supra quam dici potest, agitata, a cognatisq. suis, maxima ui ad Rainaldi sepulcrum pertracta, liberatur. Pari felicitate Thomasina, Petri Lambardani Rauennatis filia, sacra uirgo cœnobii D. Mariæ cognomento Padrielis; quod in Cenceda a mœnibus haud procul erat; nunc in vrbem translatum D. Stephani in oliuis appellamus; membrorum omnium resolutione languens; cum uiri sancti patrocinium inuocasset, repente sanitati restituitur: atque hæc pauca de multis, quæ in dies fiunt, collegisse sat fuerit. Chori, conuentusq. Rauennatis Ecclesiæ Vicarius erat hoc tempore Franciscus Calbulus Canonicus Cardinalis. In locis autem ForoPompilianæ Diœceseos Hostasius Polentanus, Vicarium item gerebat. Verum paulò post Rainaldo in Archiepiscopatum ab sacratis uiris sufficitur Rainaldus alter Rauennas, ex Polentanorum familia, Hostasii primi filius, qui ad hanc diem Rauennatis Ecclesiæ Archidiaconus fuerat. Cum autem ea lege Archiepiscopi Rauennates designati, hoc tempore tenerentur, ut illis ad Pontificem Max. intra menstruum spatium, præsentibus adeundum esset, petendumque, Pontificem, ratum habere, ac firmum, quod sacrati uiri Rauennates, in se designando fecissent, per Bartholinum Parmensem, Pontifici a scribendo, Guidonem è S. Fabiano, & Ioannem Morandi, Legatos, apud Ioannem Pontificem, XIIII. kal. Nouembr. in Galliam a se missos, Polentanus id fecit: adiectis litteris omnium primariorum sacerdotum, ac scribæ item manu obsignatis, quibus erat scriptum, se absque uitæ discrimine ingredi iter illud non posse: Maiores suos, auum præsertim, proauumq. atque etiam patruum, a Gibellina factione plurima semper incommoda, tum Florentiæ, tum aliis præterea multis locis, passos: eisdemq. dum Flaminiam a Friderico Cæsare, pro Romana Ecclesia, recuperarent, pericula capitis summa ab illis conflata fuisse: & recenti iniuria Gibellinos Foroliuianos in eum irruisse. Ex quibus litteris; quæ seruantur adhuc in Vrsiana bibliotheca, coniici fortasse potest, Polentanos; quod tamen plerique scribunt; Gibellinæ factionis proceres nequaquam extitisse. Hoc tempore, cum Prætorem, Defensores, Senatum, Rempublicamq. Fanestrem, Pontifex; quod defecissent a Romana Ecclesia, & pleraq. alia facinora consciuissent; eo edicto mulctasset, ut qui caperentur ex illis, in seruitute perpetua essent, apud eos, qui caperent: & eorum supplex occupari iure posset: atque ob id Ferrantinus Malatesta Ariminensis, Fanestres, eorumque bona infesta redderet, Venetiq. ut inde Ferrantini conatus auerterent, Ariminum misissent Legatos, qui Fanestres in Venetorum clientela, ac patrocinio esse, Ferrantino & Ariminensibus edicerent, accurateq. mandarent, illos abstinere ab exhibenda Fanestribus molestia, alioqui, ni abstinerent, Venetos in Ariminenses moturos, his Pontifex uehementer commotus, Auenione. VIII. Id. Febr. Pontificatus anno VI. Aimerico scripsit, huius Rectori Prouinciæ, curaret diligenter, ne Veneti patronos sese Romanæ Ecclesiæ perduellium gererent: Pontificis sensum illis, & contumaciam Fanestrium significaret: moneret, uti mandata eiusmodi reuocarent: Ferrantinum & Ariminenses Romanæ Ecclesiæ parere, & ab illa haberi carissimos: Itaque abstinerent molestia: *alioqui eos*; suis inquit litteris Pontifex; *ad reuocandum mandatum huiusmodi, & abstinendũ a similibus, ac nouitate prædicta, per spirituales & temporales pœnas, de quibus uideris expedire, tam Apostolica, quam Imperiali auctoritate, qua in nos,*

pro

pro eo quod Imperium Romanũ Imperatoris regimine caret, ad præsens residere dignoscitur, *compellere non omittas: descripturus nobis, per tuas patentes litteras, uel instrumentum publicum harum seriem continens, quicquid in præmissis duxeris faciendum*. Hæc Pontifex: qui de Romano Imperio ita scribit, quoniam magna adhuc erat inter Hludouicum Baioariæ Ducem, & Fridericum Austriacum, de Imperio contentio: quamquam Friderico, hoc anno, prœlio, a Hludouico uicto, captoq. finem habuit. Pontifex alteris suis ad Rauennates, ceterosq. Prouinciæ proceres ac Decuriones scriptis, hortatus est, ut Aimerico Rectori stipendia persoluerent, quæ superioribus Rectoribus, in equites tercentum, totidemq. pedites solui consuessent: Ipsorum id Prouincialium custodiæ, & quietis causa fieri: Ad hæc, ne usquam reciperent Andream, Lippatiumq. Auximates, Gonzolini filios: Taraboṳtum, Rainalducii Tarabocti, Anconitanũ, aliquotq. prætereа Recinetenses, qui Auximatis, & Recinetensis defectionis auctores fuerant. Iam enim eos a Laurentio Mondainense, Franciscani ordinis cucullato, hæreticos illos, atque Idololatras, obscænum domi Idolum colentes, esse declaratos. Quapropter si peruenirent in Flaminiam, eos caperent, haberentq. in custodia, & Aymerico Prouinciæ Rectori interea fauerent. Eodem hoc anno pax inter Rauennates, & Foriliuienses, cum hactenus esset de finibus dimicatum, tandem conuenit, opera Henrici Mauroceni, & Marci Cornarii, quos Dux, Respublicaq. Veneta, ad eam conficiendam Legatos miserant. Itaque Cecho Ordelafo Foriliuii Præfecto assentiente, XIIII. kal. Maii, cum ipse, Venetiq. Legati adessent, fines agrorum terminati sunt, iisdem locis, quibus fuerant antequam belli tempore dimouerentur. Magnis interea bellorum procellis, ac sumptibus agitabatur Pontifex, qui cum Carolum Valesium, Gallici Regis fratrem, in Galliam Cisalpinam superiore anno, de Roberti etiam Regis sententia, a se missum, reditum meditari accepisset, Raimundum Cardonam Taraconensem, cum magno exercitu, descendere in Italiam hoc anno iusserat, ut coniunctis cum Bertrando, tituli S. Marcelli presbytero Cardinale, Pontificio legato, consiliis, copiisq. ad Pontificis obsequium eam Prouinciam adduceret. Picenum quoque omne, & finitimæ regiones, perduellium Friderici præsertim Montisfeltrii motibus mirum in modum turbabantur: tametsi per id tempus populari tumultu Vrbini excitato, Fridericum ipsum, & filium, qui eius Præturam ciuitatis gerebat, Vrbinates trucidarunt, seq. Romanæ Ecclesiæ dediderunt: Cum tamen contrà, Claudellus Articlinus, Stephanus Donolus, & plerique asseclæ, Cæsenam Ferrantino Malatestæ, qui eam regebat, & Pontificias in Flaminia partes tuebatur, adimere, & Vberto Glazoli comiti, Filiutio Mazolino, & aliis exulibus tradere tentassent. tot igitur circumuentus, ac penè obsessus curis Pontifex, has ad Rauennates dedit litteras. *Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs... Potestati... Capitaneo... Sapientibus, Consilio, & Communi ciuitatis Rauennæ, salutem & Apostolicam benedictionem. Quantum aduersus vos fideles, ac deuotos ceteros regionis, præsentis temporis exigente malitia, continue viget hostilis iniquitas, & proteruia rebellis excrescit, vos proculdubio, filij, bene scitis, qui tanquam signum sagittis expositum, patetis persequentium ictibus, & nos etiam indubiè nouimus; qui ex paternæ charitatis affectu, persecutionis vestræ consortio non caremus; partes nostræ sollicitudinis adhibentes, ut huiusmodi hostium atque rebellium*

conculcata

conculcata superbia, quiescat a tot, & tantis laboribus ipsa mater Ecclesia, uosque, Domino auctore, fruamini quietis, & pacis pulchritudine opulenta. Et quia pecuniaria tallia, hoc anno ferè praeterito nobis imposita, in futuro mense Septembri expirat, in qua ipsa Ecclesia sibi assistere solitas respicit manus uestras. uniuersitatem uestram rogamus, & hortamur attentè, quatenus pro instanti futuro anno, huiusmodi pecuniarũ talliam, dilecto filio, Prouinciae Romandiolae Rectori, nomine nostro, & ipsius Ecclesiae ita promptè & efficaciter exoluatis, quòd ex promptitudine circa id, uestrae deuotionis, & fidei, nostram, & sedis Apostolicae gratiam possitis uberius promereri. Dat. Auenione. Id. Augusti, Pontificatus nostri anno VII. Rainaldus Polentanus, Archiepiscopus designatus, cũ interea Pontificis responsum Legatosq. suos expectaret, ab Hostasio Polentano, Bernardini filio, fratre patruele, quem diximus vnà cum Guidone, Rauennatem arripuisse principatum, interficitur. Cum enim XIII. kal. Octobris Hostasius uesperi Rainaldo dixisset, Ceruiam se postridie abire constituisse, atq. in itinere interim uenari, eaq. de causa illius equos, sibi fortasse opus futuros, Rainaldus omnia prolixè pollicitus est. Mane, inalbescente uix adhuc caelo, cum misisset Hostasius, qui vrbis claues ab Rainaldo acciperet, easq. habuisset, introductus est, cum ualida manu militum Vgulinus, Bernardini Cunii Comitis, filius, continuoq. ad Rainaldi aedes concursum est: ibi cum Hostasius colloqui se cũ Rainaldo de magnis rebus uelle diceret in cubiculũ admissus, vnà cũ Vgulino, & seruis armatis, Rainaldum, cum etiam tũ in lecto esset, per summum scelus obtruncant. Huius facinoris, societatis, & fidei impatiens dominandi libido, insanaq. Regni cupiditas, quae transuersos agere plerumq. mortaliũ consueuit animos, causa fuit: Erat Rainaldus facile omnium Polentanorum, & aliorum Rauennatum ciuium Princeps, populariq. gratia florebat: Sed quamquam renuebat Hostasii imperium populus, coactus tamen paucorum potentia; nam & Malatestarum Ariminensium ope nitebatur; tyrannidi ceruices praebuit. Guido Nouellus Rainaldi frater, Bononiae, Banninus eorum patruus, Florentiae Praefecti, tunc temporis aberant. Exitu anni sacrati uiri Rauennates, ciuitatis, Dioecesisque florenos aureos centum nonaginta, ad Cautibranchem Scalam, è societate Scalarum Florentina, familiari, internuncioq. Bertrandi Cardinalis, ad Galliae Cisalpinae, Tusciae, nonnullasq. alias Italiae partes a Pontifice Legati, pensionem ex litteris Pontificiis debitam, per Antonium Genarium, Vgonis filium, Rauennatem, misere. Guido Nouellus Polentanus, licet initio insequentis anni, qui fuit a partu Virginis MCCCXXIII. aliorum exulum Rauennatum, ciuium nobilissimorum, ope, Bononiensisq. militiae apparatu, coniunctis cum Cicco Ordelafo Foliuii Praefecto, viribus, hostilem in modum, ad portae Hadrianae suburbium contendisset, putans fore, ut non minus copiarum subsidio, quàm studio popularium, Rauennam reciperet, tamen deprehenso ab Hostasio, & assedis, eo consilio; cum haec illum spes frustrata esset, re infecta discessit, nec diu post, Bononiae, exul, Regnoque Rauennati spoliatus, uir alioqui insignis, obiit. Per idem tempus, Rainaldus Estensis, ut Argentam occuparet, Opizonem fratrem eò misit, qui rem conficeret, sua sententia, multis de causis, sed Archiepiscopatu praesertim vacante, facilem. Verùm Opizo, verbis Argentanorum fisus, qui ut oppugnatione abstineret, postridie se deditionem facturos dixere, intereaq. introduxere Venetos, ludificatus, ad Rainaldum re infecta rediit. Ioannes Pontifex, ne quid detrimenti Ecclesia Rauennas acciperet, Pa-

ANN. M. CCC. XXIII.

store nudata, Archiepiscopũ illi præfecit Aimericum è castro Lucii, huius Prouinciæ Rectorem, uirum egregiis uirtutibus clarum: litterisq. ad eum VII. Id. Aprilis, Pontificatus anno VII. Auenione scriptis, mandat, ut aduersus Rainaldũ Azzonẽ, & Opizonem Estẽses mouenti Bertrando Cardinali Legato, assisteret, faueret, & qua ratione posset, ferret opem. Tentabat interea Vbertus Malatesta Glazoli Comes, Rambertũ Malatestam, ut de occupando Arimino, iniret consilium, secum: paratis autem, ut uidebatur, omnibus, ad Caulem contendit ibi confidens, de improuiso a suis. XII. kal. Febr. confoditur, & ad forum Brandorum defertur, tanto malo a Ramberto deceptus. Aimericus Archiepiscopus, & Prouinciæ Rector, ditionẽ vno itinere vtramq. inuisens, Meldulæ, octauo Kal. Martii fuit, illiq. tum in sacrario Franciscanorum fratrum, inspectantibus Comite Rogerio è Douadula, Ramberto Comite Glazoli, Thomasino Aquabello, Ioanne Sperono Britonoriano, atq. aliis, Arduinus D. Hilari Galliatensis Abbas, more maiorum, genibus innixus, contacto Euangeliorum libro; solemne obsequium præstitit. Abiit deinde Aimericus Ariminum, interfuitq. cum militari cingulo insigniti sunt. III. Non. Iun. ipso festo Pentecostes die, Pãdulfus Malatesta, Malatesta, & Galeotus eius filii: Ferrantinus, eiusq. filius Malatestinus: Rãbertus, Ioannis claudi filius; Ioannes Tini fratris filius, ex Malatestia omnes familia: Oddo Bernardini Vrbinatis, Muzolus Dotoli Ariminensis: Ghellus è Calisidio, Rainaldus Cincius Cæsenas, Iacobus è castro S. Petri, Guido è Carignano, Fanestris. Cũ eo die magna hilaritate, lætitiaq. omnia Arimini complerentur, aduenissentq. ea de causa ex omni Flaminia, Tuscia, Piceno uiri complures nobilissimi, omnesq. ferè huius Prouinciæ proceres, honoris ergo, munera magnifica misissent. Mense Iulio Comes Sperantia, cum Friderici Comitis filiis, Vrbinum, assentientibus, uolẽtibusq. ciuibus rediit; nec diu post Aimericus ab Ioanne summo Pontifice accepit litteras, Auenioni kal. Iulii, Pontificatus anno VIII. scriptas, quibus mandabatur, ut Biordi Aretini filios, postquàm fidelitatem Ecclesiæ Romanæ, & summis Pontificibus, eorumq. administris iurassent, commendatos haberet. Exarsit tamen paucis post diebus bellicum aduersus Ferrantinum Malatestam incendium, quod restinguere Aimericus plurimum nixus est. Restituerat Malatestinus Ariminẽsium, exulumq. Vrbinatium ope, castrũ Cauallinum, & montem Fabiorum, cum repente Sperantia, & Friderici filius Nolfus, Aretinis secum ductis copiis; in quibus peditum quattuor millia, milites, ut eorum utar uoce, octingenti fuerunt: præda, & cædibus uastatis vndiq. agris, Ferrantino uix incolumi abeunte, cum paucis, qui eorum aduentum acceperat; castra tandem, non absq. difficili oppugnatione, quamquam non inulti, expugnarunt: Quo felici commotus euentu Claudellus Articlinus, Cæsenas exul, adimere & ipse Ferrantino, quam regebat Cæsenam denuò ausus est: Sed cum mense Augusto, Cichi Ordelafi copiis, auxilioque suffultus, per domum Lucentis, esset vrbem ingressus, captus, cum sociis, temeritatis pœnas dedit. Argentanum negocium accuratius Rainaldus Estensis, Ferrariæ Marchio confecisse uisus est; qui fœdere cum Vicecomitibus, Bonacossis, Scaligeris, & plerisque aliis Cisalpinis, Transalpinisq. Regulis facto, req. omni cum Guidone Troncaduro, & opidanis aliquot tractata, opidum aggressus, nullo ferè labore, Tert. kal. Nouembr. cepit: nec multo post, arcem quoque adeptus, omnem tandem eam ripam, ipsumq. sanctum Albertum, Rauennatium uicum, anno eodem MCCCXXIIII. tenuit.

ANN. M.CCC XXIIII.

nuit . Aimericus , quando alia non poterat , monuit diligenter Estensem de Argenta restituenda : sed cum non proficeret quidquam, ad extremum ; Ioanne Pontifice auctoritatem per litteras impartiente, iubenteque ; dirarum telum in Estenses detorsit: Mox conuersus ad Archiepiscopatus cetera bona rectè administranda , eodem anno , Ramberto Malatestæ, Vberti filio, opidum Glazolum , dimidiamq. partem Valdepondi ; quod est in ForoPompiliana Diœcesi beneficiario iure confirmauit. Idem Bandino Aghinulfo ab Romena Vberti filio, de opido Monte Boario tribuens:opidum quoque Valdenucium; quod Rauennatem Ecclesiam spectat ; & agrum ForoPompilianum, ac Castri noui, iure Emphyteutico , ac beneficiario , Iordani , & Cechino , Guidonis Valdenuciani , uiri nobilissimi, filiis, necnon Ciuccio , Nanni , & Perino , Muccioli item Valdenuciani filiis , tradidit , sic ut dimidia pars illis , altera his tribueretur : qui omnes sacramentum apud Aimericum dixerunt. Nec multo post accepit graues ab Ioanne Pontifice litteras , quibus Hludouicus Bauarus Christianæ communitatis,& sacrorum expers renunciabatur , iubebaturq. uti Aimericus diebus festis per omnem Flaminiam diuulgandas illas curaret , hortareturq. ac mandaret , ut Hludouici congressum omnes uitarent . Eo uerò magis se in Hludouicum permotum scribit Pontifex , quòd Galeatio Vicecomiti , & illius fratribus , quamuis essent hæreseos damnati;& nonnullis præterea Ecclesiæ perduellibus fauisset . Postquam autem per alteras litteras , passim eadem ratione diuulgandas , Hlodouico ut ad illum adiret, causamq. suam præsens diceret , animaduersionis Ecclesiasticæ denunciatione mandauerat , neque Hludouicus paruisset , huc se dicit descendere coactum . Nam , quòd ad designandum Imperatorem spectat , *electio huiusmodi* ; ut suis inquit litteris Pontifex . XV. kal. Nouembr. Auenione datis ; *& persona electa examinatio , approbatio , admissio , ac etiam reprobatio , & repulsio , ad sedem Apostolicam pertinet.* Cum autem acciperet , noua quotidie fœderatos moliri , & arma parare in Pontificiam ditionem , scripsit ad Aimericum VII. kal. Febr. anno Pontificatus nono, ut Bernardini Comitis Cunii ANN. M.
progressus accuratè obseruaret : quem si uidisset à fidelitate ecclesiæ desciscere, seq. cum perduellibus coniungere, studeret, ne quid Prouincia detrimenti CCCXXV.
acciperet ; laborare enim perduelles , ut ad suas illum partes traducerent. Pandulfus Malatesta ; qui Prætor, ac Defensor ciuitatis, agriq. Ariminensis, iis, unde hæc hausimus , tabulis, appellatur ; pridie kal. Aprilis , opidi Catholicæ incolas , immunes , ac liberos esse iussit : præberent tantum pridie D. Iuliani , quotannis brauium : & qui opidum incolerent, aduenæ , Rauennates solidos quinque in singulos soluerent . Eodem hoc anno , qui fuit ab orbe redempto , vigesimus quinctus supra millesimum tercentesimum , Bartholinus Vaccarius Ceruiensis , quem Banninus Polentanus eius Prætor ciuitatis miserat in exilium , ipsam urbem ingressus , nefario Hostasii Polentani furore instinctus, tumultum excitauit , Hostasii nomen, felicitatemq. inclamans. Hoc Banninus audito , vnà cum filio profugit ex urbe . Verum Hostasius Bannini filium , ante portas Rauennæ , inhumana cæde iugulari , Banninum per deuia fugientem persequi , iussit, cumque assecuti illum ad tumbam Thautorum ANN.
essent , necari : Insequenti anno , militare ingenium Polentesiæ , Guidonis MCCC
Nouelli Polentani filiæ, præclarè enituit, cũ Rãbertus Malatesta. VII. Id. Iulii, XXVI.

conuicii specie, Ferrantinum Prætorem, ac Præfectum Arimini, Malatestinumq. eius filium, Galeotum item Pandulfi filium, ac plures prætereà Ariminenses, domi suæ, cepit, ipsamq. ciuitatem ferè omnem, ratus eam sibi omnino subigere, occupauit. Tumultu eam ob rem facto Malatestini uxor Polentesia, districto ense, & manu sua Ferrantini uexillo in forum producto, diu uiri nomen, magnis sublatis clamoribus, extulit ac sustinuit. Ceterum cum putarentur iam Malatestinus, & reliqui, mortui, tandem in fugam acta, recessit. Galeotus tamen haud ità diu post è custodia dimissus, Malatestæ Pandulfi filio, opem, vnà cum Faitanis, tulit, ut è Piceno redeunti, aditus in vrbem, nocte, porta S. Andreæ pateret. Quo factum est, ut Rambertus ipse, & Ioannes, fratris filius postridie mane ex vrbe pellerentur. Guido tamen Archipresbyter, Ramberti frater, qui cum nouem annos Arimino exulasset, pridie eius diei, redierat, captiuos quos diximus, secum ad opidum S. Archangelum abduxit: Sed in concordiam paucis post diebus reducti, captiui dimissi omnes, Guido Archipresbyter introductus in vrbem, Rambertus in agrum relegatus. In iis perturbationibus, Aimericus & uehementer Galeotum, Malatestamq. laudauit, & Ioannis Pontificis litteras, quibus ut in officio manerent, & Ferrantinum iuuarent, etiam atq. etiam hortabatur, reddidit. Britonorii autem se continebat, ut propius adesset, quò inclinaret res; Id Cæsenæ accidit: cui cum Ghellus è Calisidio, & Rainaldus Cintius equites Cæsenates dominarentur, Rainaldus auxilio Ramberti Malatestæ, qui equites tercentum, pedites centum suppeditauerat; ceperat Ghellum, & filium in fugam coniecerat: Postquam autem aliquot dies, domi suæ Ghellum habuit in custodia, in opidum Montem ueclum ita occultè illum in carcerem miserat, ut mortuus ab omnibus haberetur. Cũ autem Cæsenatem Præfecturam, in locum Ferrantini Malatestæ; qui ad eam diem præfuerat, iniisset, Aimengonus huius Marescalcus Prouinciæ, & Amblardus Vicecomes opidorum Ecclesiæ Rauennatis, Aimerici Archiepiscopi, & Rectoris, fratris filii, Rainaldo eos ad Cæsenæ custodiam euocante, cum equitibus quinquaginta, ad Articlinorũ opidum, nomine Burghettum, XVII. kal. Aug. accesserunt. Rainaldum interea eos aduocasse pœnituit, portaq. illos vrbis prohibebat, cum diceret, se claues non habere. Verum Amblardus ostiolo, cum uiginti circiter equitibus vrbem ingreditur, & affatus Rainaldum, ambo vrbem egressi, Marescalcum conueniunt; multis uerò uerbis ultro citroque habitis, cum ea esset sermonis Rainaldi summa, ne vrbem ingrederentur, captus ab illis est, & ad Aimericum missus. Magno ob id tumultu Cæsenæ miscentur omnia, & vndiq. populi inclamatur nomen. Mainardinus Articlinu, Henricus Palatius, & complures alii Cæsenates exules, Cicco Ordelafo, Foroliuii Præfecto iuuante, ad pontem S. Martini properarunt, rati fore, ut in vrbem reciperẽtur, sed Aimengonus, Cæsenate populo secum ducto, sese illis ad pontis caput obiecit, & postquam pugnatum aliquandiu est, expulit; cum cecidissent in eo prœlio Vitalis Palatius, Fuscus Bonatus, & alii complures. Henricus Palatius in valle Sancti Victoris, absque vulnere mortuus inuentus. Ceterum biduo postquam Rainaldus captus fuerat, Aimericus Archiepiscopus, & Rector, Cæsenam abiit, summaque omnium gratulatione exceptus, tradente populo, ciuitatem accepit. Tum Ghellus è custodia dimissus, & multi exules in patriam restituti, concordiaq. Cæsenatibus genita;

paucisq.

paucisq. post diebus nouam arcem, propria impensa, ædificare aggressus est. Rainaldus multa, eademq. magna crimina cōfessus, Britonorii, capite mulctatur. Hoc interim spacio, cum in dies Rainaldus Archiepiscopus Rauennas iam mortuus, admirabili prodigiorum claritate elucceret, eodem hoc anno, mense Augusto, quæstio de illis, a Nicolao Cortonensi, Aimerici Archiepiscopi Vicario, instituta est, multis testibus, qui se grauibus periculis, ac morbis, uoto illi nuncupato, Diuinitus liberatos iure iurando affirmabant, in Vrsiano templo, collectis; ut iis tabulis constat, quas hac de re Ioannes Morandus, Morandi filius, Guidonis nepos, Rauennas scriba, ad ea testimonia scribenda uocatus, confecit. Sub id tempus Verra familia Rauennas, quæ Venetias profecta, Patritiaq. facta omnibus honorum ornamentis decorata fuerat, Andrea Verro absq. liberis decedente, deleta est: & Hostasius Polentanus, Rauennatem Præturam diligenter gerens, Guillelmi Polentani, Præfecti Portuensis, cōsilio impulsus, municipales ciuitatis leges conformauit, & in uolumen unum retulit: quibus est cautum, ut summum ius, penes eum, & Principatus Reipubl. Rauennatis esset. Earum legum edendarum munus Vgulino Buccolo, Nicolao Carneuali, iureconsultis, &; ut tunc ipsi dicebant; iudicibus, ac Petro Sucio, Guidoniq. Raualdo, scribis Rauennatibus, iniunctum est: fuitq. is annus uigesimus septimus supra millesimum trecentesimum. Sub id ferme tempus, cum Aimericus Archiepiscopus, & Prouinciæ Rector, in arcem ab se Cæsenæ conditam, mense Maio ad habitandum se contulit, eiusq. ciuitatis Præturam iniit, cuius etiam Vicarius dicebatur; & Hludouicus Bauarus, Romæ a Stephano Columna, vrbis Senatore, coronam; renuente Pontifice; Augustalem accepit. Quamobrem litteræ a Pontifice ad Aimericum denuò missæ, quibus Hludouicus e piorum communione exturbatus declarabatur, iubebatq. ab Aimerico omni id illius diuulgari ditione. Quod & de Petro Coruaria præcipiebat: Nam Hludouicus, seditiosum hunc uirum, domo Reatinum, qui, inuita uxore, cucullū in Franciscana familia induerat, pseudopontificem creatum, & Nicolaum Quintum appellatum, Ioanni opposuerat. Aimericus igitur nihil Hludouicum, aut Corbariam ueritus, Pontificis imperata fecit: strenueq. Flaminiæ populos, Rauennatem præsertim, quem unicè diligebat, in officio cōtinuit, & si quid Bauarum cuperet, ad Pontificem adiunxit. Monuit etiam Foroliuianos; ita per litteras. V. Idus Iun. Auenioni scriptas. edoctus a Pontifice; ne Spoletinos exules, aliosve perduelles, qui turbare frequēter quietā, & florentem hanc Prouinciam cōsueuerant, & maleficia cōmittere, ulla ratione exciperent: quod & alias ciuitates, atq. opida monuit. Sed extremo mense Iulio turbata admodū est ciuitas Fauentia: Hostasius enim Polētanus, ut sparsi rumores sunt, Alberghettino Mãfredo Fauētino, Francisci filio, fuit auctor, ut coniunctis cum Cichino Manfredo item Fauentino consiliis Fauentiam adimeret Francisco patri, qui tū fortè aberat: quod pulso inde Fulcerio Calbulo Foroliuiano, ciuitatis Præfecto, exturbataq. omni familia patris, facilè contigit: nec diu post, ipsum quoq. Cichinū, ad colloquiū Hostasii, prope D. Mariæ è fossa, ab se missum, exclusit urbe, & familiam eius vniuersam eiecit Alberghettinus. Haud dispari ferè ratione, prœliū in ipsa vrbe ForoCornelii kal. Septembr. exarsit, populo eius ciuitatis in Ricciardum Manfredum Fauentinū Prætorem, Præfectumq. irruente, quòd tradere vrbem Bertrando è

ANN. MCCC XXVII.

 Podietto

Podietto Cardinali, Pontificio Legato, Bononiæ commoranti, diceretur. Per hos enim dies Ioannes Pontifex, infesta iam pridem populorum defectione accensus, ut ciuitates Italiæ ad antiquum Ecclesiæ obsequium reuocaret, Bertrandum tituli S. Marcelli presbyterũ Cardinalem, ciuem suum, id autẽ est, Cadurcensem, Legatum in Italiæ prouincias miserat, exercitu ornatissimo attributo, quo uim facere imperium detrectantibus posset. Eum aduentantem, Bononienses cum Carrocio egregiè instructo, sacratis uiris, atque Episcopo obuiam ex vrbe effusi, magno studio receperant, ac mox Consilio populi habito, vrbis illi imperium tradiderant. Aimericus Archiepiscopus, Arduinum Galliatensem Abbatem, iussu Pontificis, in eo munere confirmauit, a quo deiectus fuerat, eodem iubente Pontifice; ad quem nonnulli detulerant de aliquot maleficiis Arduini nomen, purgauit enim se apud Pontificem diligenter Arduinus. Ioannes Dux de Aunestis ciuis nobilissimus Rauennas, tunc temporis Cæsenas, IIII. kal. Ianuar. Guillelmo Polentano, Præfecto Portuensi, ius suffragii suum, in Rectore templi D. Mamæ Rauennatis, designando, tunc tantum dedit. Cum autem de prophana, temporalem appellant, iurisdictione ruris Portus maioris, & aliorum quorundam locorum ab Aimerico Archiepiscopo, & Republ. Ferrariense pro Romana Ecclesia disceptaretur, Bertrandus Cardinalis Legatus, cum iudicium eius controuersiæ integrum, ad illum Aimericus, & Ferrarienses reiecissent, ita Pontificis auctoritate rem omnem composuit, ut iurisdictionem Aimericus Reipubl. Ferrariensi daret, Respubl. Aimerico sex millia Florenorum aureorum numeraret. Iam enim redire cum Pontifice in gratiam Marchiones Estenses ceperant: cumq. Hludouicum Bauarum, Mediolani, Galeatium, Ioannem, & Luchinum Vicecomites, Matthæi Magni filios nouissent in carcerem coniecisse, ut vrbis imperio potiretur, rebus suis consulentes, neque illi amplius fisi, quo cum fœdus inierant, Legatos miserant ad Pontificem, qui solemne obsequium præstarent. Quòd cum esset factum, communionem illis Pontifex piorum restituit, & reddita Archiepiscopo Rauennæ Argenta Ferrariæ Vicarios confirmauit. Bertrandus Cardinalis Legatus stipendium interea sibi, procurationis nomine, a sacratis Rauennatis Prouinciæ uiris persoluendum, Rauennati Archiepiscopo, in hunc, quem ex tabulis publicis accepimus, modum præscripsit, subiunctis illi Antistitibus partiendum. Rauennati ipsi Archiepiscopo floreni imperantur DLXXV. Episcopo Parmensi LXVIII. Regiensi CCCCIII. Mutinensi CCIX. Bononiensi DCLXXV. Fauentino CCCXLV. Foro-Corneliano CCCX. Fauentinino CCCX. Forliuiano CCVII. ForoPompilia CCVII. Cæsenati CIII. Saffinati CIII. Ariminensi CCCXLV. Ceruiensi XXIII Hadriano CXXVI. Cymacliensi XXXV. Abbati Põposiano CXXVI. Abbati Nonantulano LXXXI. Abbati è Taliato Ferrariensis Diœcesis LXXXII. Galiatensi XCII. S. Mariæ è Mõtino III. Plebi è Mercatello XX. Plebi Bagnacaualli XX. sic ut omnium summa ad nongentos triginta unum florenos supra quatuor millia ascenderet: & cum Episcopis, sacrati Ecclesiarum suarum uiri tributum conferrent. Quoniam uerò exeunte hoc anno MCCCXXVII. Pontifex Auenioni. VI. kal. Ianuar. Ostiensi ac Velitrensi Episcopatibus Bertrandum cohonestauit, mortuo tum Rainaldo earum ciuitatum Episcopo, litteris ad eum datis, sanxit, ut quod illi munus, quamq. iurisdictio-

nem

nem mandasset, cum sacerdos ad titulum S. Marcelli esset, eadem illi tum Episcopo in tegra seruaretur. Has Bertrandus litteras, cum suis, postero anno Bononiæ Nonis Februarii scriptis, misit Rauennam, ubi . IIII. Non. Mart. publicè recitantur. Cum uerò exercitu. V. kal. Iunias Fauentiam admoto, excursiones in Rauennate Bertrandus fieri mandasset, ipseq. paulo post cum magna manu ad vrbis portas excurreret, Rauennates strenuè repugnãtes, certum frumenti numerum, quod Bononienses Rauennæ habebant, ad portum sparsere. Itaq. quòd frustra teri tempus, & maioris molis Rauennate negocium videretur, Fauentiam reditum est: cuius vrbis agro præda, & populationibus vastato, ademptoq. ponte S. Proculi, tandem Bertrandus, potitur vrbe, Alberghettino Manfredo certis eam condicionibus, mense Iulio, tradente. Maior hinc de reliquis vrbibus Flaminiæ, Legatum, spes, & cupido, Rauennates, & finitimos timor incessit. Itaque ex Foroliuiensibus, Bagnacauallensibusq. proceres, cum Rauennatibus, factionis fœdus Gibellinæ feriunt, seseq. aduersus Legati impetus muniunt: Quo factum est, ut quamquam Bononiensis populi tribus duas equitare Legatus in Foroliuianum agrum, mox in Foropompilianum, mense Augusto, tandem Ceruiam, quam sperabant per proditionẽ se occupaturos, iussit, re tamen infecta redierint domum, quòd immatura cõiuratio patuisset. Eodem tamen Augusto mense, ipsis kalen. in arce Douadulæ Bartolatio Mainardo Britonoriano, atque aliis inspectantibus, Liuzinus, Nannes, Nerius, Rigo, & Malatesta, Manfredi è Valbona filii, cum in defectione a Romana Ecclesia, & huius Rectore Prouinciæ perstitissent, occupassent castra, & Bellum Vicariatui, ita enim appellant, Galliatæ intulissent, incendia excitassent, homicidia, innumeraque penè maleficia admisissent, coram Rogerio è Douadula Comite in Tuscia Palatino, Vicario pro Romana Ecclesia in partibus Galliatæ, & Flumanis Casatici, & Raiborum, atque item Aimerico Rolando, pro eadem Ecclesia huius Prouinciæ Marescallo, Ecclesiæ Romanæ nomine accipientibus, debitum obsequium præstitere, polliciti neminem se exulem, aut Romanæ hostem Ecclesiæ, præsertim filios Comitis Tigrini è Porciano, tectis, ac sedibus suis recepturos. Timirolo, & Peregrino de Aquabelli, arcem Possoli, intra tres dies, Francischino Guidonis è Valbona filio, & Sandro, Guidatioq. fratris filiis, quidquid in occupando opido Bidimeolo ademptum illi fuerat, intra decem dies, restituturos: & pro iis omnibus seruandis, tradituros se Aimerico Archiepiscopo, Flaminiæ Rectori, Romanæ Ecclesiæ nomine accipienti, intra triduum, Biserrum, & Montem Rizolum opida, & libras quadraginta quinque, singulis mensibus, in stipendium præsidii eorum opidorum, persoluturos: nihil acturos, in opidanos Bocane, & Flumanæ Raiborum, qui quo tempore gerebant bellum, Ecclesiæ paruerant. Ab Archiepiscopo Rauennæ, administratore cœnobii Galiatensis, tabulas de castris, locisq. ad cœnobium illud spectantibus, renouato iure accepturos, tandem persoluturos, quamcumq. Prouinciæ Rector, & Quæstor maleficiorum mulctam illis dixissent: Acceperat per idem tempus, Aimericus Archiepiscopus, a Cæsenate Reipubl. in fidem, clientelamque portus Cæsenatici castrum, cum Hostasius Polentanus socium sese Cicco Ordelafo, Foriliuii Præfecto adiungens, unà cum Comite Claramontano; qui se huius Comitem, Rectoremq. Prouinciæ pro Hludouico Bauaro dicebat; octingentisq.

ANN. MCCCXXVIII.

tisq. militibus, peditibus ad octo millia, ad ipsum castrum copias admouit, mense Septembri: & cum decem tantum serui præsidio illius essent, coniuratione etiam cum plerisq. inita, occupauit. Mox turrim continenti opere, quæ erat ad portum, solo æquauit. Sed paulo post Aimericus, Bertrandi Legati ope, & recepit castrum, & egregiè muniit, cum adhuc Præturam, Præfecturamq. gereret Cæsenatem.

ANN. M. CCCXXIX Postero anno Rauennates, mense Martio, fœdus cum Bertrando Legato inierunt: A Foroliuianis idem, & Ceruiensibus est factum: Ceterùm Fauentina defectione hæc pensantur, Alberghettino Manfredo, sese ab Legato abducente. Itaque cum eam Legatus pridie Non. Iul. circumsedisset, tandem VIII. kal. Augusti, Francisci Manfredi patris, & Ricciardi fratris consilio, magnisq. Legati promissis, pactionibusq. adductus, ac in eius familiam, ac gentem honestissimè cooptatus, eam Alberghettinus Legato restituit, parum stabili rerum humanarum condicione: Eodem anno XI. kal. Septembr. Bertrandus Cardinalis, Legatus, & Aimericus Archiepiscopus, Rectorq. Flaminiæ, tabulis publicis, Bononiæ in Episcopii viridario coram Hostasio Polentano, quem appellant militem, aliisq. testibus, confectis, Poano Balbo, Nicolao Carneuali, Philippo Benincasæ, Iacobi filio, Rainerio Pochepennæ iurisconsultis, Guidoni Rualdo scribæ, Guidoni Genario, ciuibus Rauennatibus, Auensori quoque Fanti, Ceruiensi, condonarunt, quæ commissa fuerant, maleficia, cædem præsertim qua, Banninus Polentanus eques, & Guido eius filius fuerant occisi; impetum, insidiasq. contra Guidonem Polentanum equitem, ac socios in Britonoriano locatas: edictaq. in eos omnia, ac quæstiones, iudiciaq. capitis deleuerunt. Cum enim; ut ibi scribitur; Prouincia Flaminia, esset, opera potius aliquot potentum, quàm communi populorum culpa, plena defectionum, Rauennasq. & Ceruiensis Respublicæ, earumq. Rectores, ac ciues, Ecclesiæ Romanæ minime paruissent, atque inde in omnem Prouinciam manassent cædesq. & domorum euersiones, ac ruinæ, tunc uerò ad obsequium rediissent, Bertrandus Legatus, Aimericus Rector, & Franciscus Palhayrolus Prouinciæ Quæstor, ita rem transegere, ut Rauennates, Ceruiensesq. dependerent libras quingentas, ipsi iudicia quæstiones, ac sententias in illas vniuersitates iam latas, delerent, essentq. ipsæ, ac earum ciues honori, ac famæ restituti. Postero anno Bononiæ Alberghettinus medio in foro, Legati iussu, capitali supplicio afficitur, quod prodere Hludouico Bauaro, qui tum Cremonæ erat, Bononiam, unà cum Mussotto Sabadino, Archipresbytero Gallutii, Nanne Docto, Philippo Asinello, & Cola Foroiuliensi uelle dixisset, & in quæstionem datus, comprobasset: qui eandem omnes pœnam dederunt. Hæc autem eò magis confirmari suspicio potuit, quod paulò post Bauarus, ubi accessisset Parmam, in Germaniam reuertitur. Malatestinus Malatesta, Ferrantino genitus, ad Podium Berni, iniuriarum nequaquam oblitus, Rambertum Malatestam, per proditionem interfecit: Tumq. Ceule & Castilionum opida solo æquata; Rauennæ hoc tempore Rectorem pro Romana Ecclesia præesse Lancem Scalam Florentinũ reperio. Cum autem in eos ageretur, qui a Bauaro stetissent, Guido Mutinẽsis, Guido Ariminensis, Superantius Ceruiensis, & Benuenutus Borgisinus, Dominicani ordinis, designatus Hadrianus Episcopi, Egidius Gallutius, & Lambertus Cingulanus, Dominicani, Quæsitores in hæreticos, Christianæ com-

communitatis expertes XII. kal. Aug. renunciarunt Mutinenses aliquot sacratos viros, & Canonicum quendam Regiensem, quia Hludouico Bauaro hæretico adhæsissent: cuius etiam fautores duo potissimum fuere, Orlandinus qui Mutinensem, &. N. qui Nouariensem se Episcopos appellabant. Nec diu post Benuenutum designatum Episcopum Hadrianum, in Superantii, quem ad Ceruiensem Episcopatum tarnstulerat, locum suffectum per litteras Pontifex VIII. kal. Nouembr. Pontificatus anno XIIII. Auenioni scriptas, Aimerico Archiepiscopo Metropolitano suo, plurimum commendauit: iisdem ferè diebus, cum Petrus Corbarius pseudo Pontifex, Pisis captus, & ad Pontificem a Pisanis missus, collo in laqueum inserto, ad illius sese pedes abiecit, illumq. Pontifex, summa benignitate usus, in cubiculo, suis subiecto, iisdẽ quibus ipse cibis, dum vixit, triennio, liberali septum custodia, conseruasset. Extremo anno Aimericus Archiepiscopus IX. kal. Decembr. suo, & sacratorum virorum nomine, florenos aureos tres supra ducentos, numerauit Bertrando Legato, postremam huius pensionem anni, qua, ex vetere præscripto, quingentos septuaginta quinque florenos, quotannis soluere, tributi, & procurationis causa tenebatur: idq. eò maiore studio, quò regere iam, atque imperare liberius populis huius Prouinciæ Bertrandus ceperat, eodemq. hoc anno, Bononia aduersus hostes mœnibus confirmata, ad impetum populi coercendum, arcem ibidem ad portam Galeriam condiderat, atque inde gerere eam quoque ciuitatem pro arbitratu. Aimericus postquam diu cum Bagnacauellensibus de finibus disceptasset, tandem anno MCCCXXXI. IX. kal. Mart. in Prætorio Lugiensi, cum testes adessent Matheutius Cacciaguerræ, Masius Rondinelli Lugienses, Nannes Isnardus ForoCornelianus, a Iacobo Bellouiso Iurisconsulto, arbitro, certi fines impositi sunt. Eodem anno V. Id. Mart. Samaritana Hostasii Polentani filia, a Gurono Sala Bononiensi, Rauennæ Rectore, & Alberto Prendiparte eius iudice, in possessionem mitti postulauit eorum bonorum, quæ tunc ablata sibi fuerant, cum ex vrbe Rauenna eiecta est, Hostasio Polentano, cum suæ factionis ciuibus, eam occupante. Interea Bertrandus reliquas accepturus huius ciuitates Prouinciæ, Malatestæ Malatestio Pandulfi filio, Ferrantinum, inuito Pontifice, Arimino dominantem, eiusq. filium, ac nepotes expellere conanti, præsto fuit. Res autem successit ex sententia. Malatestaq. Pontificiis copiis præfectus, ita ceteros suæ gentis persecutus est, ut insigni cognomento Guasta famiglia Italicè, quod familiam uastantem exprimit, passim diceretur. Tumq. mense Augusto, Forliuium Bertrandus, Flaminiorum, ac Bononiensium circumsedit copiis Pontificium imperium detrectans, sibiq. subiunctum habens Forumpompilii, aliquotq. perpauca opida Cicco autem Ordelafo, eius ciuitatis Præfecto, ex equo delapso, & postquam diu in lecto iacuisset, uita functo, ad sepulturamq. in D. Francisci Forliuii dato, Franciscus frater, vrbe potitus, successit. Rauennæ per hos dies cum multarum rerum quæ spectabant ad mores, & ad ciuitatis statum, conformatio fieret, illud ab frequenti Senatorum studio non parum emicuit, quod de cultu, ornatuq. matronarum coercendo sancitum est: cum enim de illo esset relatum ad Senatum; quò septuaginta Senatores conuenerant; is autem numerus tunc maximus habebatur; summa contentio, aliis diuersa sentientibus, consecuta est, nec omninò uidebatur conuenire posse.

ANN. M. CCCXXXI

se. Erat autem, ne qua mulier, corona ex auro, argententove uteretur, quæ vnionibus,aliisve gemmis interniteret; hanc eius sæculi mulieres Rauennates in capite coronam gestare consueuerant; Item ne gemmas aut uniones ad humeros, dorsumve adhiberet: nec ex auro cingulum, aut ex argento,nec quidquam quod excederet libras, Rauennatis pecuniæ, decem, haberet: nec vestium posterior ad fimbriam pars,quæ trahitur,pedes quinque excederet. Itaque, dum ob varias dictas sententias, nihil constituti haberetur, Guido Raualdus grauiter, ac facundè differens ostendit, pluribus de causis eam legem ferendam esse:cùm enim Deo uehementer id placere,qui immoderatum huiusmodi cultum detestetur,in quem ea absumantur, quibus multorum possit inopia subleuari; tùm non minimum conferre ad rempublicam,ac priuatam augendam. Docet, nihil esse, quò muliebris licentia non sese effundat, si frena relaxentur, & dum pretiosa, multipliciq. veste,& ornatu, effrenatis cupiditatibus satisfaciant, dum adolescentes, pudicitiæ suæ si non expugnatores, saltem oppugnatores, ac certe nequaquam propugnatores in sui admirationem trahant, nihil illis curæ esse, si mariti patrimonium effundatur: nullum sumptum, nullam iacturam, nullam versuram timere, donec libidinem inopia tandem miserè impediat. Addit, in omni benè constituta Republ. cùm Romanorum, tum exterorum id diligenter cautum fuisse: neque uiros tunc quòd essent fortes,& liberi, quibus vxores non imperarent, muliebribus ad hæc concedenda blanditiis illectos, sed strenuè, non sine summa gloria conseruatæ honestatis,integritatisq. muliebri studio, quod suapte natura immoderatum est, restitisse. Hortatur, non ut ea solum seruarentur, quæ erant proposita, sed qualis etiam pro faciendis uestibus pannus deberet accipi, adiungeretur, decernereturque: ne sumptus quoque immodicus hac in parte fieret. Commouit adeò Senatorum omnium animos is Raualdi sermo, ut licet multi in contrariam sententiam loquerentur, quemadmodum Vgulinus Buccolus iureconsultus, qui auctoritate,& doctrina plurimum præstabat, ingressus in eam orationem, ut diceret, minime decere, nobiles, ac diuites matres familias, ignobilioribus, ac pauperibus exæquari, tamen omnibus ferè numeratis suffragiis, lex lata sit. Mox ad maiora conuersi, Poanus Balbus, & Franciscus Cuzius iureconsulti Ferrariam Legati mittuntur, initio anni MCCCXXXII. qui cum Venetis Legatis, eò missis, disceptationem componerent, qua tunc Rauennates,& Veneti contendebant,ob id, quia uetusta consuetudo nuperrimè probata, tolli uidebatur. Septuaginta enim ab hinc amplius annis; uti demonstrauimus; inter Venetos, Rauennatesq. conuenerat, ut Rauennates tributa omnia remitterent, quæ mercibus è Rauennati ab Venetis exportandis deberentur: nec reciperent, quæ ex Oriente merces inuehebantur: & hanc ob rem Præfectum Venetum, quem Vicedominum appellabant, Rauennæ assiduè commorari permitterent: Venetis contra pollicentibus, octo librarum pecuniæ Rauennatis millia, duabus pensionibus quotannis Rauennati Reipubl. persoluturos. Itaque cum superiore anno, denuò hæc inter eos firmata fuissent, Rauennatesq. omnibus accuratè obseruatis, primam pensionem peterent, & Franciscus Dandolus Dux, Venetusq. Senatus renuisset, apud Bertrandum Legatum Pontificium Rauennates conquesti sunt, cum præsertim ad hæc accessisset damnum haud exiguum, quod ab triremibus Venetis,

ANN. M. CCC-XXXII.

tis, in Rauennati commorantibus, indignaq. perpetrantibus, & multa per vim rapientibus, acceperant. Legatus cum multa, hac de re, apud Venetos egisset, impetrauit tandem, ut Legati Ferrariam mitterentur: quò, cum Rauennates venissent, omnia abrogata sunt, licet eos Estensis Princeps conciliare plurimum fuerit conatus. Cum autem ipse interea Estensis noua animo moliretur, & cum Mastino Scaligero, Philippino Gonzaga, & multis prætere Regulis fœdus aduersus Ioannem Boemiæ Regem, qui superiore anno, Brixianorum accitu, in Italiam descenderat, & Brixiam, Bergomum, Parmam, Regium, Mutinam, & Lucam habuerat, fecisset, iamq. eius copiæ ad opidum S. Felicis fusæ, fugatæq. fuissent, Pontificius Legatus, in spem adductus recuperandæ Ferrariæ, Argentanos iubet, ut bello initium præbentes, excursiones in Estensis fines faciant. Quod cum ipsi exequerentur, facto impetu, confestim uallum, bastiam appellabant, quod ad Consandolum Rainaldus extruxerat, occupat: eoq. cum se Nicolaus Rainaldi frater cum classicula contulisset, transmitteretq. fossam, concidente equo, ab Argentanis captus est. Hostasii, & Lamberti Polétanorum, quibus fuerat Guido pater, Hostasius auus, curatorem, hoc anno Zuccum Parthum, Cæsenatẽ fecere, vt ex tabulis publicis collegi, quibus ii Polentani fratres, ciues Rauennates, nihil prætere, appellantur. Iam autem Bertrandus Legatus, ad secundos Argentanorum euentus, Flaminios etiam adiunxerat, cum illi, postquam XV. kal. April. vniuersæ huius Prouinciæ nobilium virorum, Fauentiæ, conuentum egisset, septimo kal. Franciscus Ordelafus Foroliuiensis, ipsum Forliuium, cuius Præfecturam gerebat, eamq. putabat se tueri amplius non posse, deditione facta, tradidisset. Quoniam uerò sexdecim annos eius imperium ciuitatis Ordelafi tenuerant, Bertrandus ne sine imperio Franciscus esset, Forumpompilii illi dedit, cumq. paulo post, excitato nocte Foriliuii tumultu, obtruncatus fuisset Paulus Ordelafus, Francisci frater, & unà secum Andreas Puntirolus, quamquam id dissimulato habitu, ignoti homines fecissent, capti sunt tamen Petrus Caudiferrus, & Baptista eius patruelis, & capite mulctati: omnisq. quieta reddita ciuitas: quod & Cæsenæ accidit, Guillelmo Truello Legati Quæstore, Articlinos, Palatios, Calisidios, omnes deniq. inde Gibellinos, Guelfosq. exules, magna populi voluntate, atque hilaritate, in vrbem reducente. Aimericus Archiepiscopus, Carnotensem, per hos dies, a Ioanne Pontifice adeptus Ecclesiam; qui deinde etiam Cardinalis titulo S. Martini in montibus, ut tabulæ Vrsianæ Bibliothecæ publicæ testantur, est factus; Rauennatem reliquit. In cuius locum licet Guillelmus Polentanus, Portuensis Præfectus, subrogari plurimum contenderit, tamen Guido Baysius, Regiensis Episcopus Tripolitanus, suffectus est: uir & nobilitate, & doctrina clarissimus: quem Bonifacius Archiepiscopus Rauennas quadraginta iam annis Canonicum Regiensem, & in aula Romana commorantem, in causa Classense de qua ibi diximus, unum ex quattuor, cui fideret, nominauerat. Cum autem hac de re sacrati viri Rauennates accepissent ab Ioanne Pontifice litteras, uidentes Guidonem ipsum absq. pallio a beati Petri corpore, & ab Apostolica sede assumpto, in quo Pontificalis officii plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appellatione confertur, officii sui munus plenè exercere neque posse, neque verò debere, cum in Vrsianum templum XVI. Kalen. Aug. conuenissent,

nissent, Goccium Ari.. Pontifici a sacris, Duodecimuirum litibus iudicandis, & Rauennatem Canonicum, eorum procuratorem, ad pallium pro Guidone a Pontifice petendum, accipiendumq. fecerunt.. Guido Archiepiscopus Rigo, Cecco, & Ioanni Manfrediis, fratris Alberici hæredibus, in portu Vedraria, & plebe portus maioris, denuò multa firmauit: & cum Ramberto Malatesta de opido Glazolo, & dimidio uallis pondi controuertit: quòd ea ad Archiepiscopatum, quasi postliminio, ob pensiones a Malatesta non solutas, recidisse, Guido affirmaret: eamq. ob rem Guido Florentinus, Guidonis Archiepiscopi, in opido Riuersano Vicarius; quem appellant Vicecomitem; pensionem renuerat, quam deinde soluerat Rambertus. Insequenti
ANN. M. CCC XXXIII. anno Bertrandus Legatus, comparato iusto exercitu, Ferrariam obsedit, exercitusq Duces fecit Hostasium Polentanum Rauennatem, Galeotum Malatestam Ariminensem, Franciscum Ordelafum Foroliuianum, Ricardum Manfredum Fauentinum, & plerosque alios Flaminios proceres, ea de causa, quòd omnes hæ Flaminiæ ciuitates, Rauenna præsertim, pro stipendio certis militibus persoluendo, Bertrandi Legati iussu, tributum conferebant: ipseq. Hostasius Polentanus certam ab Senatu Rauennati habebat pensionem in singulos menses: neque verò hoc bello solum, sed etiam eo, quod initio superioris anni, pro recuperandis, pacandisq. Flaminiæ ciuitatibus, atque ad Rauennæ quoque præsidium habendum, certus militum numerus mercede conductus est, non sine ingenti ciuium iactura, qui cum tardius aliquanto quàm iussum fuisset, ob egestatem pecuniæ, imperatam expedirent, solutionemque differrent, & ob id Petrus Galutius Bononiensis; qui Bertrandi Legati, & Romanæ Ecclesiæ nomine, Rauennam, Rector administrabat; eis minaretur, Rauennates, habito Senatu, de suo quisque, tantum pecuniarum in ærarium publicum, mutuo datum, intulerunt, quantum soluendæ pensioni satis esset. Oppugnabatur, interim acriter iam inde a XIII. kalen. Februar. Ferraria, captumq. iam S. Siluestri suburbium erat, cum auxiliares copiæ a Gonzaga, Scaligero, Vicecomite, & Florentinis fœderatis missæ, animum ad erumpendum Ferrariensibus adauxerunt: Quamobrem Pontificii fusi sunt, Idibus Aprilis, sunt tamen qui postridie scribant: & cum ad duo millia desiderati fuerint, pars amne demorsi, alii traiecti ferro, maiores tamen ferè omnes Duces capti, in quibus Hostasius Polentanus, Manfredii duo, Cechinus, & Ricardus, Franciscus Ordelafus, Malatesta, & Galeotus Malatestii fuerunt: Galeotus Balnei, Rambertus Glazoli Comites tum fortè in Padi ripa ociose inambulantes, fuga euasere. Postridie eius diei, ex captiuis millia duo, pro Nicolao Estensi permutantur. Rainaldus Estensis ita se liberaliter, & benigne cum Polentano, Malatestiis, ac Manfrediis gessit, ut illos dimiserit sibi perpetuò deuinctos. Cum verò interea Cæsenates tributum imposuissent incolis Riuersani, Castellioni, Castri montis caualli, Lestagnani, castri Borii, Ronchi, iamq. edictis acrioribus eos premerent, Petrus Arisendas Guidonis Archiepiscopi Rauennatis, eorumq. locorum procurator, apud Marinum Eugubinum, Maleficiorum in hac Prouincia Iudicem, id contra ius, fasq. a Cæsenatibus fieri dixit, asseruitq. illa opida ad Rauennatem Archiepiscopatũ spectare: Quamobrem petere, edicta illa abrogari, alioqui appellare Pontificẽ. Hostasius Polentanus Rauennam regressus paulò liberius admi-

administrans Præturam, haud ita multò post, Legati Pontificii iussa contemnens, palam, Romanæ quidem Ecclesiæ Vicarius, sed etiam Dominus, ac Princeps appellari: quod & Forliuii, Arimini, Britonorii, multisq. præterea in opidis, factum est. Nam quo tempore in custodia huius Prouinciæ Reguli Ferrariæ habebantur, ipsi inter se, & cum Ferrantino, Malatestinoq. Malatestiis, clandestinum fœdus, iniere: quamobrem licet sese pecunia redemisse dicerent, liberè tamen dimissi, Malatestæ primi omnium Ariminum reuersi, agri Ariminensis opidis captis, cum illis subsidio venissent è Piceno, Aretio, Ferrariaq. complures, vrbem Ariminum obsident: postquam autem & iam mensem durasset obsidio. X. kal. Octobr. propius admoto exercitu, Ferrantinus per posticum domus Faitanorum, cum tribus asseclis, in vrbē irrupit, portaq. Andreæ refracta, aditum suis omnibus copiis patefecit: cum verò diu per vicos, ipsa in urbe, cū Bertrandi Legati militibus pugnassent, Pontificiis tandem in fugam versis, ipse cum ceteris Malatestiis vrbe potitus est. Idem fecit Franciscus Ordelafus, Forliuium vnde exulabat, nocte, perpaucis comitantibus, ingressus, pulsoq. inde Legati præsidio, Guglielmoq. Truello Quæstore, capto, & quæstionum discerptis tabulis: Cæsenæ quoq. cum inter ciues tumultuari esset cœptum, mutuisq. sese deferrent apud Bertrandum Legatum, & eius magistratus accusationibus, eamq. ob rem Bononiæ apud se, Legatus, in libera custodia haberet; Filiutium Mazolinum, Mainardinum Artidinum, Bastardinum Agusellū, & Muzolum Lisardum, Ghellus è Calisidio stipatus filiis, factiosisq. è Talamello, & Strata, XI. kal. Octobr. uesperi, totam vrbem percurrere, & Ecclesiæ nomen, ac felicitatem, sublatis uocibus, conclamare. Ceterum occurrerunt illis idem cōclamantes, Ioannes Agusellus, Masii filius, Marcolinus Ottardus, Parmerinus Lisardus, Muzoli, quem supra memorauimus, filius, aliiq. quos tunc de Ecclesia noua dicebant, multi: Ab iis eiecti ex urbe, Mazolinus, & socii sunt: postridieq. eius diei Rodulfus Grassonus Mutinensis, qui Præturam vrbis pro Legato gerebat, ceteriq. Magistratus, vrbe abeuntes, in arcem, turribus, muroq. admodum firmam, quam extruxerat Aimericus Archiepiscopus Rauennas, cum Prouinciæ esset Comes, se recepere. Rambertum Malatestam Glazoli Comitem, Cæsenates, Prætorem faciunt: Præfectum, Franciscum Ordelafum creant: arcemq. obsidere instituunt. Tum Riuersanum, extra arcem, Salianum, Soriuola, Deolaguarda, & Rodiolanum deficiunt ad Cæsenates. Quamquam verò Bertrandus Legatus comparato exercitu equitum bis mille, peditum ad sex millia, Gherardo è Castro nouo Tolosano Imperatore, opem obsessis ferre cōtēdit, erantq. in eo exercitu Franciscus Calbulus Episcopus Sassinas, Paulutiusque & ceteri Calbuli, Galeotus quoq. Balnei Comes, Sabatitii è Calisidio filii, Firmagnanūq. primo impetu & Polētam opida, ceperunt, sponteq. illis se dederunt Tissillum, Lugarana, Reblancanū, Laugene, Borium, Mōsueclus, Scanellū, Deolaguarde, & Casaleclum, opida, triginta tamen post diebus, quibus magna damna illi agro intulere, abierunt. Hoc eodem anno, Guido Archiepiscopus Rauennas, mense Septembri, Bononiæ interiit: sepultus ad D. Francisci: ne quid verò detrimenti Archiepiscopatus bona acciperent, Franciscus Bursollus Præpositus IIII. Id. Octobris in Rauennatis Ecclesiæ opidis, agrorum præsertim Cæsenæ, Arimini, & Pisauri, in ipsoque maximè Riuersano, Vicecomites, Vicariosq. constituit Rainerium Liazarium, & Hieremiam Ma-

razanum,eiusdem Ecclesiæ Canonicos. Interea Pontifex suffecit in Guidonis Archiepiscopi locũ,Franciscum Michaelium,Patricium Venetum:qui cum adhuc esset Venetiis,in Patriarchio VIII.Id.Nouembr. procuratores apud Pontificẽ,qui pallium ab eo peterẽt,atq.impetrarent,duos fecit: mox nouo ineunte anno V.Id.Ianuar.Vgonẽ Bagnolum,Rauennatem Canonicũ, per litteras, Vicarium suum iussit esse: iisdem diebus, cum ii, qui inclusi erant in Cæsenati arce,omni commeatu destituti,postquam se impigrè defenderant,certis datis, acceptisq.condicionibus,arcẽ Cæsenatibus præbuere. Harum ciuitatum defectionibus plurimũ cõmotus Bertrandus, Hostasium Polentanum,cum Lãberto eius propinquo, Guidonis nouelli Polentani filio, in concordiam adduxit, remisitq.Rauennã,hortatus ut perinde ac fidi,acerrimiq. defensores,ac custodes,aduersus hostes Ecclesiæ pugnarent.Hi tamen vbi Rauennam,Ceruiamq. venere,eas vrbes,pulsis inde Bertrandi Legati Magistratibus,& ex urbe Ceruia,Ricolis,sibi rapiunt,Ceruiensemq.arcem pecunia expugnant.Idem Britonoriani fecerunt,cum venissent ad arma inter se, & Legati Magistrarus in munitissimam arcẽ,quam etiam Aimericus,Rauennas Archiepiscopus,& Prouinciæ Rector excitauerat,sese recepissent. Senatu habito Britonoriani, Hostasiũ Polẽtanũ creant Prætorem suum,& Dominum:Qui cum Britonoriũ uenisset, iniissetq.Præturam,ac imperiũ,oppugnare arcem adortus,uallo eam,atq.aggere obsidet, telisq.ac scalis conscendere nititur muros: sed cũ nihil proficeret, neq.ipsi etiam inter se obsessi satis conuenirent,tandem quæ magis poterat factio,Bartolatio Mainardo,& Andreæ Bulgaro,dedere arcẽ: Cũ verò eius quoque arripere dominatũ Polentanus uellet,restitissent autem Bartolatius, Andreasq.multis utrĩq.iactatis cõuiciis Polẽtanus indigãtus, opido etiam cessit. Nec diu post Lãbertus Polentanus & fratres,qui cũ Hostasio in gratiam redierant,Rauẽna repente abiere, nullis neq. Legatis,neq. speciosis verbis, quibus mulcere illos Hostasius tentauit,ad redeundũ in patriam adducti: Occupauit per idẽ ferè tempus Franciscus Ordelafus,& Præfecturam Cæsenatẽ, expulsis Malatestiis,& Montem Abbatẽ,Bagnolumq.quod habebat Franciscus Calbulus Episcopus Saffinas,Rauennatis Ecclesiæ opida.Idẽ de Argenta loco tunc tẽporis & munitionibus,& habitatorũ frequentia insigni Bertrandus Legatus, sed meliore sensu,apud Pontificẽ tentauit, cum illud opidũ a Rauennati quidẽ abstrahere Ecclesia cogitaret, sed ad Romanam adiungere: Verùm iis rebus,earũq.dominis,quarũ decreuerat facere permutationem,prohibitus est, pro Argẽta enim, & Vicecomitatu D.Mariæ in Portu,& D.Apollinaris Classẽsis cœnobia; sũt qui addant D.Seueri,& Vranẽse,Archiepiscopis decreuerat: sed ab Neapoleone Cardinali,in cuius fide,ac tutela Portuense erat cœnobiũ, repugnarũ est, effectũq.uti Rauẽnatibus Archiepiscopis opidũ, & Vicecomitatus restitueretur. Sunt autẽ in Argẽtano Vicecomitatu, quæ à Vicariis Archiepiscopi Rauẽnaris administrabantur,ipsa primũ Argẽta,mox Caualii,Portus maior,Portus Vedraria, Buccaleonũ,Bandũ,Cosandolũ,Ripapersici, Sandalũ, & Maderiũ.Interea tamen, dum Argentã Legatus tenet,Rainaldus Estẽsis ad eam circũuallandam cũ satis magna manu Ferrariensiũ Vicecomitũ Scaligerorũ,Rauẽnatiũ,Forliuiensiũ,Cæsenatũ,Ceruiensiũ,Ariminẽsiũ, & Aretinorũ,fœderatorũ, Nicolaũ Maccarusum Patauinũ miserat. Verùm reuocare gradum, ab incœptisq. propugnaculis desistere coactus est,iis copiis,quæ iussu

ANN. M. C C C- XXXIIII.

Legati,

Legati, Argentam, huius initio anni, subsidio sunt profectæ, cum Maccarusum nihil tale cogitantem penè oppressissent. Aberat tum Opizo Rainaldi frater, tametsi Rainaldum scribant alii, Peschcriam, agri Brixiani opidum, ad celebre fœderatorum congressum, colloquiumq. quo Azzo Vicecomes Mediolanensis, Albertus, & Mastinus Scaligeri, tunc Veronæ, Vicetiæ, ac Patauio imperantes, Malatesta Malatestius Ariminensium, Pisaurensium, Malatestiæq. gentis: Bitinus Petramala Aretinus, Aretinorum, Burgensium & Cortonensium nomine: Rambertus Glazoli Comes Cæsenæ Prætor, Franciscus Ordelafus Cæsenæ, Foripompilii, ac Foriliuii Præfectus; Legati quoq. Bartolatii Florentini, & Guidonis Carignani Fanestrium nomine: couuenerant: interfuitq. Archiepiscopus Embrumensis ad inuestigandam inter ipsos fœderatos, & Bertrandum Legatum dissensionis, ac dissidii causam. Quo etiam tempore, cum increbuisset apud Cæsenates, Rambertum Glazoli Comitem; quẽ copiis eotum Argentam obsidentibus præfecerant; tradere Cæsenam, Bertrando, vnà cum Mainardino Articlino constituisse, Prætura mulctarunt: Mainardinus Foriliuium relegatus est, vnusq. Franciscus Ordelafus a fœderatorum congressu reuersus, Præfectura etiam in annum adepta, Cæsenam obtinuit. Quod & Rainaldus Estensis adeptus Argentæ est; Ipse enim met; vbi ab eodem conuentu Opizo rediit; cum subsidiariis copiis Argentam profectus, quamquam laborãtibus obsessis succurrere Legatus sæpe & multum tentauit; aditibus tamen omnibus interclusis, opidum ad deditionem redegit: nam cum desperatam defensionem omnem Argentani, crescentemq. in dies Estensis oppugnationẽ conspicerent, petiere, ut abstineret oppugnatione, aut saltem per octo dies remitteret: iurare enim se, ac sacramento fidem obstringere, nisi intra spatium illud Pontificii opem tulissent, deditionem facturos. Qua accepta condicione Rainaldus, habitisq. obsidibus, ne id sibi contingeret, quod Opizoni accidisse supra memorauimus, sese ad Mergonem constituens, accedentibusq. subsidiariis Legati copiis, cum classicula, quam in ea parte Padi habebat instructam, occurrens, omne facile subsidium repulit. Itaque Argentani, Nonis Martii, deditionem ea condicione faciunt, ut omnibus, extra perduelles, parceretur. Legatus cum amissum opidum, ferre multis de causis non posset, propugnaculo ad turrim Pontonaram facto, opidi recuperationem moliebatur: cum Rainaldus, cũ aliò traducturus, in Bononiẽse equites misit, qui incursiones facerent: Eæ tamen breui habuere finem, propterea quòd Bononienses, eum Rauennæ, & ceterarum Flaminiæ ciuitatum defectionem accepissent, seq. nobiles quidam immodica Bertrandi pati imperia nõ posse dicerent, opem ferente, ut pleriq. auctores sunt, ipso Estensi Principe, eodem mense Martio, quæsita occasione, tumultum in vrbe ingentem, populi inclamando identidem nomine, conciuerũt: cuius metu Bertrandus exterritus, intra arcem se inclusit: Florentinumq. Episcopum, cum lecta equitum manu auxilio a Florentinis summissum, permittentibus Bononiensibus, ad arcis custodiam recepit: Huius hortatu, ut vrbem, quam tueri non posset, vltrò relinqueret, Bertrandus, & tradidit Bononiensibus arcem, & Episcopo comite, Ioanneq. Pino, ac Thoma Corsino, ducentisq. & quinquaginta equitibus, qui eius accitu Florentia uenerant; cum secum etiam Ricciardus Manfredus Fauẽtinus, Ioannes Andreæ iuriscõsultus clarissimus, Bononiensesq. equites octo

adessent, Episcopo ForoCorneliano, Vicario in hac Prouincia suo constituto, per posticum egressus Florentiam abiit, inde Pisas, mox Genuam: tandem Auenionem proficiscitur. Bononienses arcem ab eo in ceruicibus impositam euerterunt, & Rempubl. popularem instituerunt. Ricciardus Manfredus, quamquam in hac rerum commutatione, Fauentiæ, Foriq. Cornelii occupauerat, secum tamen Fauentiæ, & ForoCornelianum Episcopum, Prouinciæ Vicarium, & Guglielmum Truellum Quæstorem, qui ius dicerent, habuit. Castrocarum per hos dies, quod Fulcerius Calbulus Ecclesiæ Romanæ nomine tenebat, Franciscus Ordelafus, cum Foroliuianis, oppugnauit. Ita Borrum, Reblancana, Mons Cauallus, Lugararia, Tessellus, & Mons Saracenus, quibus pro Legato Fulcerius Calbulus, Episcopus Sassinas præerat, ab eodē, Reipubl. Cæsenati, pace facta, restituuntur. Tantum autem audaciæ is rerum felix motus Flaminiis Regulis attulit, ut non iis cōtenti, quæ in hac Prouincia fecerāt irruperint etiam illorum pleriq. in alienam. Malatesta enim, & Galeotus Malatestii fratres, & unà secum Ferrantinus Malatesta, Iacobus è Carignano Fanestris, aliiq. exules, ForumSempronii, adoriuntur, partem eius inferiorem intrant, & ad munitiones usq. occupant. Accurrere in arcem ciues, & Romanæ Ecclesiæ administri, quos Piceni Rector, Marchionem appellabant, illi ciuitati præfecerat: sed paulò post, certis pactis condicionibus, se dediderunt. Opidorum in hac Prouincia direptiones ita fuere per id tempus multæ, uix ut explicari rectè queant. Hostasius Polentanus XII. kal. Maii Lugum, nobilissimum Ecclesiæ Rauennatis opidum, vsurpauit, Francisco Archiepiscopo designato Venetiis adhuc cōmorante, ad quem cum se adire non posse diceret Alexander monachus cœnobii D. Hilari Galiatensis, designatus Abbas, neq. etiam Rauēnam ire ad illius Vicarium, & Priorem, ut ipse inquit, Cardinalium Rauennatium, & Collegii, ob graues inimicitias, quæ intercedebant sibi; suisq. maioribus, cum Comite potissimum, Guglielmo & filiis, è familia Comitū Guidonum, & cum Francisco Manfredo, eiusq. item filiis, & asseclis, cum esset in plebe S. Petri de Cassia, Diœcesis Fesulanæ, Vannem Rectorem templi Sanctæ Mariæ de Gricciano, eiusdem Diœcesis, procuratorem suum fecit, qui apud eos, quos diximus, & illum excusaret, & impedimenta affirmaret, confirmariq. peteret: Cùm autem Malatesta suæ gentis internecionem adhuc tertio moliretur, III. Non. Iunii Hostasium Polentanum clam mittit Ariminum, mox euocat postridie Malatestinum, inde Ferrantinum, postea Guidonem Ferrantini fratrem, quos seorsum ad se venientes capi iussit, cum putaret, ut ferebatur, in uia fuisse occisos. Itaq. paucis post diebus in opidum eos Gradariam misit, ibiq. in custodia multos menses habuit: Cum interea Ferrantinus, Pandulfini filius, Ferrantini nepos; quem in exercitu ad Padernum agri Bobiensis, commorantem, obtruncari mandasse fama percrebuerat; aduersus Malatestam, ut se tueretur Mondainum, S. Lauditium, S. Ioannem in Galilea, Roncumfrigidū, & Melionem, opida Nolfi Comitis Feretrani ope, egregiè muniret. Eodem hoc anno mense Decēbri Ioannes Pont. Max. interiit, in eius que locum, Benedictus XII. suffectus est, qui statim, & in Bauarum diras ab Ioanne detortas probauit, & Archiepiscopum Rauennatibus confirmauit

ANN. M. CCC XXXV. Franciscum, quem, antequam diem obiret, Ioannes Pontifex, uti supra dictū est; designauerat: Huic Idibus Mart. anno MCCCXXXV. Montē Abbatis, Ecclesiæ

clesiæ Rauennatis opidū, Foropompilianæ Diœceseos, Franciscus Ordelafus Forliuii,ac Cæsenæ tunc Præfectus, tradentibus opidanis, ademit,cum opida eius tractus omnia occupare niteretur: quo factum est,ut VI. kal. opidum Linarium Cæsenatis agri,mox Montem cauallum XV.kal.Iun.opidanis Cæsenā captiuis abductis, inde Bagnolum, Ecclesiæ item Rauennatis opidum, multis detractis spoliis,ceperit,Frācisco è MōteAbetis,Archidiacono Saffinate,odio Francisci Calboli,Saffinatis Episcopi,qui ea tenebat opida, ad eorum aliquot oppugnationē,cum magna,ac valida manu accedente Excurrit etiam ad portas Tudurani,sed maximè omnium de Meldula fefellit eum spes: id opidū Ecclesiæ Romanæ nomine,Paulutius Calbolus Prætor administrabat,diuturnaq. obsidione,Ordelafus,cum Foroliuianis copiis quarū erat Vannes è Sosenana Dux,circumsedit,machinisq.bellicis admotis acerrimè oppugnauit: Sed Florentinis,Pontificis iussu; durauit enim quattuor amplius menses obsidio; subsidio aduenientibus, in concordiam adducuntur, & opidū Florentinis est traditum : cum tamen paulò ante, Otholino Belgæ cum aliquot sociis militibus, ut opidum intraret,a Guillelmo Truello Quæstore,misso,cum in manus hostiū incidisset, iubente Vanne Duce,brachiis abscissæ manus fuissent: de quo deinde diligens quæstio in Vannem,& Foroliuianos est habita. Pari studio Malatesta,Razzanū,Calbane,& Calbanellē,quæ Ferrantinus munitionibus firmauerat,Genestredum,& Siclamem,vicina opida,partem solertia , ingenioq. nonnulla armis,ac ui subegit. Ceterùm dum hæc a prophanis aguntur proceribus, sacri etiam nonnihil inter se Antistites diffidere uisi:nam Episcopus Foroliuiēsis Thomas,cœnobii D.Hilari Galliatensis administrator,Bonauenturam Genarium Rauennatem,procuratorem suum fecit,qui apud Vicarium chori Rauennatis,ostenderet,sibi illud cœnobium iam diu a sede Apostolica,usq. dum secus ipsa iuberet, commendatum:ac ediceret,ne quem admitterent,neu designatum Abbatem confirmarent. Franciscus Archiepiscopus,ne diutius,magno Ecclesiæ suæ malo,abesset,XVIII. Kal.Septembr.Rauennam uenit, recuperareq.statim amissam ditionem ingressus, nihil omisit, quod facere uideretur ad optimi Antistitis munus,sacramq. ædem D.Georgii in porticibus Rauennatē, cū Prioratus Venetiarum, quem tunc Neapoleo Tibertus Hierosolymitanus eques gerebat,coniunxit: cum illius interea opera multis in rebus Benedictus summus Pontifex uteretur,in exigendo potissimum tributo,in stipendium cruce signatorum,quos Benedictus in Agarenos armauerat,imposito: & in ea quæstione , quæ de Benuenuto Præfecto generali Cruciferorum Bononiæ agente, qui nec seruare ordinis sui leges , nec eius bona tueri,ac potius euertere , uilibusque,ac indignis , gradus , & honores , etiam Simoniacæ labe infectus , præbere tributa grauia imponere , intemperanter viuere, ex adulterio filium suscepisse, Seuerino Sancti Spiritus , Viterbiensis, Andrea Sanctæ Mariæ de Virginibus Neapolitanæ Præfectorum , deferentibus , dicebatur ; hoc anno est constituta . Cum verò intelligeret , Aureolum Ecclesiæ suæ Rauennatis nobile opidum , ab ipsis incolis occupari, illuc se contulit , opidumque nonnullis suadentibus opidanis , recepit Idibus Octobris. Sed Franciscus Ordelafus , cuius nixi fauore , opidum Aureolani tenebant , hoc accepto,accurrit statim,& irruptione in opidum facta,Archiepiscopum, omnemq. illius familiam cepit, opidumq. plerisq. interfectis, qui sibi repugnauerant,

magna opidanorum voluntate, suo imperio adiecit. Qua verò Archiepiscopum ratione tractauerit, malo ex litteris Pontificiis cognosci, quas postero anno Franciscus Archiepiscopus, tametsi missus factus, nam Idibus Ianuarii Rauennæ fuit, Vicariumq. suum, Belectum Michaelium Venetum, propinquũ, Canonicum Castellanum constituit, per Deutaleuem Maceratensem, Vicarium item suum XVII. kal. Iunii, Guillelmo è Querio, Flaminiæ Rectori reddendas curauit: hæc autem sunt. *Dilecto filio... Rectori Prouinciæ Romandiolæ salutem, & Apostolicam benedictionem. Grauem Ven. fratris nostri Francisci Archiepiscopi querelam recepimus, continentem, quòd Franciscus natus Sinibaldi de Ordelafis, ciuis Forliuij, qui se dicit Capitaneum Ciuitatis Forliuij, in Romandiola Prouincia existentis, ac ad Romanam Ecclesiam immediate spectantis, in illam prorupit sacrilega temeritatis audaciam, ut castrum Aurioli, Fauentinæ Diœcesis, quod ad Ecclesiam Rauennæ pleno iure dicitur pertinere, tamquam principalis huiusmodi facinoris perpetrator, & auctor, damnabiliter occupauit: nec ijs contentus, ad capiendum eundem Archiepiscopum, ipsumq. vulnerandum, & disrobandum, tam in eum, quã in nonnullos familiares ipsius extendit improbas manus suas, dictumq. Archiepiscopum uulneratum, & spoliatum usq. ad camisiam seu rochettum, absque debito tegumento, super ronceno vilissimo poni, & cum dictis familiaribus eius, usq. ad dictam ciuitatem Forliuij duci fecit, ipsumq. ibidem cum dictis familiaribus, idem Franciscus, dictusq. Sinibaldus pater ipsius, qui ad hæc sacrilegia præstitit auxilium, consilium, & fauorem, non absq. iniectione manuum in personam dicti Archiepiscopi, Dei timore postposito, temere uiolenter detinuere captiuum. Cum itaq. huiusmodi temeritatum excessus in personam sic honorandi membri eiusdem Romanæ Ecclesiæ nequiter perpetrati, sic præmissa ueritate in tantum non possumus, nec debemus pertransire conniuentibus oculis impunitos, discretioni tuæ districtè mandamus, quatenus si tibi per informationem summariam constiterit de præmissis præfatos Sinibaldum, & Franciscum ex parte nostra peremptoriè citare procures, ut infra duorum mensium spatium post citationem huiusmodi, personaliter Apostolico se conspectui repræsentent, eidem Archiepiscopo super præmissis de iustitia responsuri, & alias super his facturi, & recepturi, quod ordo dictauerit rationis. Diem uerò huiusmodi citationis, & formam, & quidquid super præmissis duxeris faciendum, nobis per tuas litteras, harum seriem continentes, studeas fideliter intimare. Dat. Auenione. X. Kal. Aprilis, Pontificatus nostri anno II.* Ceterum tenues admodum erant Pontificiorum Magistratuum, per id tempus, in hac Prouincia, vires, & primores ciuitatum ciues, aspirantes ad tyrannidem, ferè omnia poterant: nam & Franciscus idem Ordelafus, Præpositum, & Canonicos Cæsenates, abire iusserat suis ædibus, Canonicam appellant; & alio migrare, quod nemine; præter vnum Rialem, qui amicorum suorum tunc regnantium potentia fultus, remansit; repugnante, factum est, & cum Guglielmus idem è Querio, Rector, Prouinciam ineunte anno ingressus, generalem conuentum Fauentiæ VIII. kal. habuisset, dissidentes que inter se, eorum qui conuenerant, conciliare sententias non posset, reiecit omnia in mensem Martium: quo cum iterum VI. Id. coiissent ciuitatibus imperantes, pars omne illi se præstaturos obsequium, alii certam tantum pecuniam in stipendium militum, sunt polliciti: cum interea Rambertus Glazoli Comes, Iordane Archipresbytero Castrinoui, & Cichino eius fratre contrucidatis, opidum Valdenuncium occupasset, illud verò paulò post

ANN. M.CCCXXXVI.

Su-

Sucius & Nannes Valdenuciani, Muzoli filii Francisco Ordelafo dedissent: nec minori inter se dissidio Malatestii certantes, passim opida raperent. Hoc loco operæpretium futurum putaui tradere, quod de Galla Placidia, Theodosii Cæsaris filia, & Valentiniani tertii matre; uti supra docuimus; hoc anno contigit: quemadmodum legitur in albo mortuorum cœnobii D. Vitalis: habet autem sic. *In Christi nomine, amen: anno* Domini MCCCXXXVI. Indict. IIII. die quarta Iunii, tempore D. Benedicti Papæ XII. Vannutius, & Bartholus de Fano, nuncii, ac familiares nobilis D. D. Philippæ uxoris quondam Sampiroli Petri Venariæ de Fano, obtulerunt Ecclesiæ Reginæ Gallæ Placidiæ Augustæ, centum, minus tribus libris ceræ, eò quòd quædam eius filia, nomine Druda; quæ longo, & incurabili morbo, nec se iuuare, uel sustentare poterat, & a medicis derelicta, tenebatur; sicut Domino placuit, precibus dictæ Dominæ Reginæ fuit liberata, & pristinæ restituta sanitati. Vouerat igitur dicta domina, quod si eius dicta filia foret liberata, quòd offerret eidem, & Ecclesiæ suæ tantam ceram, quantum ponderaret: & facto pondere cum pannis, & Zoiis suis, inuenta est ponderasse quantum supradictum est. Et sic uolens uotum implere, dederunt religioso uiro Domino Don Guidoni Abbati venerabilis monasterii S. Vitalis Rauennæ pondus ceræ prædictum: præsentibus & adstantibus in Ecclesia dictæ Reginæ monachis suis, uidelicet fratre Iacobo, fratre Ioãne Nanni Rectore Barbatiani: Domino *Francisco de Rasponis iurisperito: Antonio de Genarÿs, & alÿs quampluribus de Rauenna.* Hæc ibi. Veneti ac Florentini, cum Cisalpinæ Galliæ Regulis fœderati, in Lucenses, & Mastinum Scaligerum; qui Lucæ, & multis præterea ciuitatibus dominabatur, & ceteris spretis Italiæ Principibus, Regem se Galliæ Cisalpinæ facere, putabat; arma per id tempus parant. Hostasius Polentanus Gallicos omnes milites, qui permoti huius apparatus fama, suopte studio, uoluntateq. Venetias militiam facturi ueniebant, Rauennæ benignè, & liberaliter excepit, & Venetias transportari incolumes curauit: neque enim rectè Venetias per Galliam Cisalpinam tutum patebat iter, sed per Etruriam, ac Flaminiam. Quamquam non id solum beneficii Polentanus in Venetos contulit, ac Florentinos, sed equites triginta selectos misit, qui illius stipendiis militarent. Desiit hoc tempore patritia Venetiis Opizorum domus, quæ Rauenna ortum ducebat. Per hos etiam dies. VI. Idus Iunii Fr. Bartholomæus Episcopus Cymacliensis, per litteras a Francisco Rauennate Archiepiscopo monitus, ut consecrationi assentiret Fr. Ioannis Episcopi Fauentini designati, quem Franciscus confirmarat, in maxima æde Fauentina, assensum præbuit, idq. litteris in uilla SS. Viti & Modesti scriptis testatus est. Malatestiis uerò inter se adhuc certantibus, cum Ferrantinus vnà cum Ferrantino fratris filio, Mondaini esset, defectionemq. Montis Scudoli, & plurimorum præterea opidorum a Republ. Ariminensi confecisset, Malatesta euocatis Hostasii Polentani, & Florentinorum auxiliis, octingentorum equitum, peditum ad quattuor millia, XI. kal. Iul. obsedit Montem Scudulum: Quamquam uerò hostes, accitis & ipsi Feretranorum Comitum, & Perusinorum copiis; quæ ad peditum octo millia, equites quingentos fuisse scribuntur; uastatoq. omni Pisaurensi, atque Ariminensi agro, captoq. opido Monte Gredolfo, abducere ab obsidio ne Malatestam, & Hostasium tentassent, Perusinis tamen opem, uti putabant

nequa-

nequaquam ferentibus, minime uictoria potiti sunt, & Mons Scudolus a Malatesta tertio kal. Augusti, dedentibus se opidanis, receptus: quod & de S. Ioanne in Galilea, & Monleone, Ferrantini item opidis, paulo post accidit. Venit interea in Prouinciam Bertrandus Archiepiscopus, Pontificis internuncius, ut eam conformaret: Fauentiamq. XIII. kal. Nouembr. primum ingressus, eò conuentum ad IX. kal. Decemb. indixit: quò tamen ægrè Prouinciales accesserunt. Guillelmus Prouinciæ Comes, Curiam generalem, Imeldulam transtulit, ubi commorari constituerat: quamobrem Franciscus Ordelafus, ut sese Guillelmo opponeret, Foroliuianorum ope, castrum nouum munitionibus sepsit. Postero anno Hostasius Polentanus pacem inter Malatestas, per
ANN. MCCCXXXVII. Mercenarium Firmanum, quo cum affinitatem nuper contraxerat, in decennium confecit, ea potissimum condicione, ut quo statu tunc essent res, in eo manerent; haberetq. a Republ. Ariminensi Ferrantinus, singulo mense florenos aureos ducentos, & bonorum suorum fructus. Ita VI. Id. Iunii conuenit. Eodem hoc anno Thadæus Pepolus, ceteriq. Bononienses ciues, comparato exercitu, cui Iacobus præerat, Thadæi filius, natu maior, Rauennam sunt aggressi: Verum quibusdam in Rauennati uillis incendio absumptis, nulla re alia præterea tentata, discesserunt, paucis diebus, postquam populus Bononiensis, magnarum discordiarum, quas libertus alebat, pertæsus, domi natum vrbis ipsi Thadæo, commiserat. Quæ tamen parum ad se Italicorum animos traxerunt, omnibus in illud bellum conuersis, quo Veneti, & reliqui fœderati, Mastinum Scaligerum acriter prementes, Patauino dominatu expulerunt, eoq. Carrariis tradito, latè patentem aditum Scaligerorum ruinæ iecerunt. Nouus Prouinciæ Rector, pridie Id. Octobris Ioannes Amabrucii, Prior Præfectus sacræ ædis S. Britii, Vasatensis Diœcesis, Fauentiam, in-
ANN. M. CCCXXXVIII. gressus eodem de more in III. kal. Nouembr. indixit Conuentum. Anno qui sequutus est, Zaccus & Veclus Rontagnanenses. XI. kal. Septemb. noctu, Taibum ingressi, Archiepiscopi Rauennatis opidum, illud occupant, mox pridie Id. Nouembr. Francisco Ordelafo Cæsenæ, ac Foriliuii Præfecto tradunt. Rebus nihilominus Rauennatis Ecclesiæ sacris, prophanisq. constituendis opera hoc anno data: Benedictus Genarius Rauennas Subdiaconus, & Primicerius, ac reliqui Rauennatis Ecclesiæ Cantores; qui, uti diximus, Canonicorum ordo sunt; Nonis Septembris ipsius eorum Conuentus leges optimas promulgarunt. Franciscus Archiepiscopus Rainerio, Balduini Comitis Cunii filio, suo nomine atque item Lamberti fratris, & Marci, Bernardini filii eorum propinqui, accipienti, iure emphyteutico tradidit domos, quas olim Marcus Michaelius Venetus, Rauennæ, regione Gazii, prope S. Mamæ portam tenuerat: a turri in muro vrbis constructa supra fossam castri, portam Gazam uersus, ad portam usque Vrsicinam, vnà cum ipsa porta, munitionibusq. suis omnibus, quæ tum in muro vrbis essent, quæq. in posterum excitarentur. ea condicione, ut sua ipsi impensa eas munitiones, honoris, & felicitatis ipsius Archiepiscopi, successorumq. ac Rauennatis Ecclesiæ ergo, conseruarent: & ut pacatus Ciuitatis Rauennatis status duraret, bellumq. & pacem ex Archiepiscopi Rauennatis sententia facerent, illius, & Reipubl. Rauennatis tuerentur iura, bonaque, neque alienare ea, Archiepiscopi iniussu, cuiquam liceret. Hæc autem, & pleraque huiusmodi cum Rauennæ ipse constituisset

tuisset Franciscus, Ferrariæ per Nicolaum sacerdotem D. Marinæ Venetæ, Vicarium, Galatio, Mediceo, Ferrariensi, Righetti filio, multa: Ioanni quoque Andreæ, Pontificii iuris doctori, eiusque filio, complura, eo loco, cui dicitur Bocca Toni, in fossa Granaria, & fundo parono, renouatis tabulis concessit. Cum uerò Franciscus Ordelafus debitum ærario pontificio tributum persoluere negaret, Pontifex ad Ecclesiastica tela manum admouens, Diuina Foroliuii officia interdixit, & Franciscum communitatis Christianæ expertem renunciauit. Quod & Bononiæ accidit ob Thadæum Pepolum, Pontificiis iussis; quibus mandabatur, ut coram Pontifice adesset; parere recusantem. Postero anno, Benedictus Pontifex, multum conferre intelligens, ad pacem, quietemq. in ciuitatibus, Ecclesiæ Romanæ nullo medio subiunctis, tuendam, Antistites illis idoneos a Pontificio solio præfici, per litteras Auenioni. IIII. Non. Iunii, Pontificatus anno V. scriptas, sibi, sediq. Apostolicæ, in biennium, Ecclesiarum omnium Antistitum designationem, electionemq. integram reseruauit, extra sacrarum Virginum cœnobia, & Priorum nō conuentualium, templa, quorum fructus florenos aureos quinquaginta non excederent. Extremo anno Franciscus Archiepiscopus cum esset Ferrariæ, in cœnobio S. Romani, Galatio Mediceo Ferrariensi, plurima in Feudo, & plebatu S. Martini è Maderio, Rauennatis Diœcesis. IIII. kal. Ianuarii, dedit. Sed cum recuperare aliquando opidum Lugum posse speraret, eò minor hæc illius spes est reddita, quod Cunii Comites anno MCCCXL. ipsum opidum: quod tunc Hostasius Polentanus occupabat; per occasionem. VI. Idus Iulii, noctu aggressi, rapuerunt, Cassone Hostasii fratre, ex pellice nato, qui in præsidio erat, uix rem sentiente: pauloq. post a Comite Manfredo, Thadæo Pepolo dono datum est: cum esset huius Comes, Rectorq. Prouinciæ Rainaldus ForiCornelii Episcopus: Quo eodem anno Monaldesca cognomento Cicina, & Zizola, Baccalarii è Monte uiridi Firmanæ Diœcesis, filia, Bernardini Polentani, Hostasio patre nati, uxor, adulta, marito ipso suo spectante, assentienteq. tutorem sibi Thebaldinum Florentinum, a Francisco Raspono, & Iacobo Benincasa, iurisconsultis Reipubl. Rauennatis dari petiit, accepitq. cum litem intendere hæredibus Mercenarii Fidustrini filii, è Monte uiridi, constituisset. Magnam insequens annus Flaminiorum animis suspicionem attulit, ob eam causam, quia insignis equitum, peditumq. manus Thadæi Pepoli Bononiensis, Albertini Carrarii, & Marchionum Estensium in Foroliuiensem agrum uenit, ibiq. tres dies morata. III. Id. Iulii Cæsenam aggressa, quamquam suburbium Trochæ occupasset, atque inde in aliquot irrupisset vrbis domos, a Cæsenatibus tamen strenue reiecta, multis ex suis desideratis, recessit. Nicolaus Maccarusus Patauinus, Vicecomes Argentæ pro Opizone, & Nicolao Estensibus, & Anconitanis Marchionibus; ita enim in iis, vnde hæc hausimus, tabulis dicitur; VIII. Id. Octobr. ueniam dedit, uti Nicolaus Brunus, sacerdos Venetus, Francisci Archiepiscopi Rauennatis procurator, in possessionem aliquot prædiorum mitteretur, obiit proximo anno Benedictus Pontifex VII. kal. Maii, & in eius locum vndecimo post die Clemens sextus sufficitur: quo anno Germanæ cohortes; quæ postquam aduersus Mastinum Scaligerum cum reliquis fœderatis strenuè pugnauerant, a Ludrisio Vicecomite conducto, in Italia remanserant, & maioribus in dies collectis uiribus, magnæ

ANN. M.CCCXXXIX.

ANN. M.CCCXL.

ANN. M.CCCXLI.

ANN. M.CCCXLII.

magnæ societatis sibi nomen asciuerant; Nonis Octobris in Ariminense, apud S. Iustinam uenerunt, postridie Gattheum, inde mense Nouembri Cæsenam, castris in suburbiis locatis abiere. Vbi cum permansissent ad triginta dies, rediere in Ariminensem agrum, relictis Cæsenæ, Francisci Ordelafi stipendiis, alis equitum octo Malherba, & Thederico Præfectis, qui Ordelafo id enixe petenti, satisfacere optabant. Erat enim hoc tempore, quo hanc Prouinciam Philippus de Ancilla, Prior S. Petri Scanadii Florentini, pro Pontifice, Rector, administrabat; Ordelafus, Vicecomiti, Gonzagæ, Carrariis, & Pisanis, aduersus Florentinos, Thadæum Pepolum, & Mastinum Scaligerum, fœderatus: cum Hostasius Polentanus his potius, atque Estensibus Regulis, faueret, quibuscum Malatesta etiam Ariminensis consilia, opesq. coniunxerat: quo fuerat factum, ut magna societas in Ariminense irrupisset, ibiq. latè omnia ferè uastaret. Quamquam contra, Malatesta, Pepolus, Scaligerq. in Foroliuiense, ac Cæsenate copias, Ioanne Pepolo Duce, miserunt, quibus Germanæ aliquot cohortes Forliuii subsidio accurrere ausæ, Cæsenam reiiciuntur. Quoniam uerò maioris molis ea pernicies, Malatestæ uidebatur, quàm ut opportunè posset ea ratione restingui, Opizone Estensi consulente, decretum est, magnam illam societatem traducere ad eorum partes. Vrbem Ceruiam huic negocio locum idoneum designant: vbi Hostasius Polentanus magnifico apparatu paulo post, Opizonem, & Varnerium magnæ societatis Ducem, accepit. Ibi re ex sententia confecta, & Varnerio a Malatesta numerata insigni stipendii pensione. VII. Id. Ianuarii, ex Ariminensi abiit magna societas, & Rontam accessit: inde ad recuperandum pro Malatesta Fanum, quod illi Teresinus è Carignano Fanestris ademerat, felici euentu se contulit: Sub id ferè tempus, cum Hostasius Polentanus, coniunctis cum Scaligero copiis, irrito conatu, Parmæ expugnationem tentauit. Quoniam uero eodem erat Opizo Estensis profecturus, ne illi idem contingeret, quod sibi acciderat, vnà cum Bertolatio Britonoriano, obuiam Estensi factus, ad Abbatiam Vangaditiam, quæ est in peninsula Rhodigina, eum deduxit: quo Scaligeri etiam cum uenissent omnium sententiæ constitutum est icere cum Luchino Vicecomite, Mediolanensi Principe, in triennium, fœdus. Franciscus Michaelius, Rauennati Archiepiscopatu relicto, Cretensis primò, mox Patrarum Antistes factus, in Rauennati successorem superiore anno habuerat Nicolaum Canalem, Venetum patricium, qui iam Episcopus Bergomensis fuerat designatus: illiq. huius initio anni. XI. kal. Febr. Franciscus, cum seruare promissa, & liberare fidem uellet, Sacelli domestici Archiepiscopatus Rauennatis supellectilem, choro, Conuentuq. Rauennatis Ecclesiæ inspectante, per Guglielmum Canalem, Nicolai Vicarium, illam accipientem, reddiderat. Pontificiæ paulo post ad opidi Tudurani incolas uenere litteræ, Auenioni Non. Maii, Pontificatus anno II. datæ, quibus significabat Clemens Pontifex, se ob eorum fidelitatem illud opidum ForoPompilianæ Diœcesis a Nicolao Archiepiscopo, in triennium, Bartolatio Britonoriano dari posse, nomine ipsius Archiepiscopi, & Rauennatis Ecclesiæ administrandum, gubernandumq. concedere: uadimonio tamen a Bartolatio constituto, se post triennium, opidum liberè restituturum, intereaq. Archiepiscopo, illiusq. familiaribus, in opido, & arce morari, ex animi sententia licere. Sub id tempus

ANN. M. CCC. XLIII.

Hostasius

Hostasius Polentanus cum salis portorium XIIII. kal. Maii, Stephano Bennio, Episcopo Fauentino designato, in hac Prouincia pro Pontifice Quæstori, soluisset, idemq. Franciscus Manfredus, & Lippus Alidosius fecissent, suarum ii ciuitatum Capitanei, id autem est; uti docuimus; Præfecti, in tabulis, a Stephano appellantur Manfredus Fauentiæ, Alidosius ForiCornelii: Hostasius uerò Regens Rauennæ, & Ceruiæ dicitur: cum adhuc Prouinciæ Rector pro Pontifice præesset Philippus Ancilla. Nec diu post, ipse Polentanus Fauentiam profectus, Idibus Quinctil. cum Pontificio Legato, in Episcopio, pactionem de vrbe Rauenna fecit: in qua fuit illud potissimũ, Prætores vrbis, ut ab Hostasio crearentur, quos Legatus probaret Pontificius, qui Bononiæ præesset: Iam enim Pontifex Bononienses in gratiam recèperat, missusq. ab eo Legatus comites ab omnibus fuerat acceptus, ipseq. compositionis condicionibus recitatis, nomine Pontificis, vrbis possessionem, atque imperium, Thadæo Pepulo, ex populi sententia remittente, ac per aliquot dies eam administrauerat: quibus transactis, ipsum Thadæum, nomine Pontificis, Vicarium vrbis declarauerat in triennium. Frugapanes Patricii Veneti, uetustissimi tribuni, quorum erat è Rauenna origo, finem hoc anno, in Ioanne Frugapane, iustitiæ Præfecto, sortiti sunt. Hostasius Polentanus Ceruiensem etiam sibi dominatum denuò confirmauit, & Rauennam liberius regere, ciuibusq. imperare cepit. Quamobrem in ciuitate, & apud reliquos Principes potentior, gratiosiorq. factus, aduersæ factionis ciues urbe penitus exterminauit: Honestos, Bichios, Saxos, & plerosque nobilissimos alios ciues, in quibus nonnulli Traursarios etiam numerant. Erant enim ex Traursariis hoc tempore; uti Ferrettus & Franchinus testantur; Paulus, Bernardo patre genitus: Petrus, Azo, Guido, Thomas, Ioannes, Theodori filii: Vgulinus etiam Theodori eiusdem filius, sed concubitu nequaquam ortus legitimo: qui primò cũ Turrianis Mediolani Principibus, uti superiores auctores sunt, mox apud Venetos stipendia in bello meruit, Venetiisq. decessit. Patria igitur pulsis nobilissimis ciuibus, reditus in eam post annos aliquot omnibus patuit, præterquam Trauersariis: qui cum nullam spem sibi reliquam uiderent, in uarias Italiæ regiones abiere, extra Theodorum, qui Byzantium vnà cum Ioanne filio natu minore profectus, haud multò post ibidem uitam cum morte commutauit. Petrus, uti supra demonstrauimus, in Etruriam: Azo, Ferrariam: Thomas, Venetias concesserunt. Guido cum uxori, cui Nobili nomen erat, ex uetere, & nobili Ducum familia Rauennati, quæ item Honesta, & Aunesta dicebatur, cum se ad Anemonis uallem, quæ est supra Fauentiam ad Apenninum, Bresichellæ nobili opido celebrem, contulisset, Monticulam uillam emit, deq. suo nomine Trauersariam appellauit. Cum uerò spe, ac desiderio teneretur patriæ repetẽdæ, coactaq. manu satis ualida uicinorum agricolarum, ad ipsas urbis portas sæpe excurrisset, dum tandem nititur extremo conatu, amicis plerisque fauentibus, Rauennam ingredi, in ipsa Anastasia porta trucidatur. Sepultus est ad D. Mariæ maioris, in monumento Præfectorum, qui nobilissimi Ciues Rauennates erant, & Trauersarium affinitate attingebant. Hæc Franchinus & Ferrettus. Id quidem sepulchrum pro ratione eorum temporum, admodum nobile, & egregiè sculptum, ab eius templi ualuis, quæ D. Vitalis respiciunt, egredientibus uisum est, ad annum MD LXX.

LXX. a partu Virginis; quo tempore uetustissimi illius templi Rector, lapicidæ illud uendidit, ad profanos forte usus adhibendum. Decreuit etiam Hostasius, ut leges omnes, quæ per gratiam nobilissimis quibusdam ciuibus Rauennatibus, & vxori Guillelmotti Polentani, & filiis eorumdem, Guidoni, Bernardino, Fulco, & Ioanni fratribus latæ fuerant, perinde ac perduellionis reis, abrogarentur. Ipse ex Adeleta uxore, quam Letam alii appellant, Marchesini Arguliosi Foroliuiensis filia, Carati sorore, Bernardinum habuit hoc nomine secundum, Pandulfum & Lambertum tertium filios: Finitimiq. Principes eius beneuolentiam diligentius cupere: in quibus Opizo Estensis fuit, qui aduersus Luchinum Vicecomitem, cum Hostasio fœdus iniit: ad quod deinde fœdus Aimingo Flaminiæ Comes, Mastinus Scaliger, Ioannes Manfredus, Alberghettini filius, Fauentiæ Princeps, Ricciardus Alidosius Fori Cornelii Regulus, Thadæus Pepolus, qui Bononiæ dominabatur, & Ioannes Cagnolus Corrigias adiuncti sunt. Cum uerò iis diebus Clemens Pontifex, multis de causis, Opizonem Estensem Ferrariæ Vicarium probasset, nouis pactionibus, hac motus opportunitate Nicolaus Archiepiscopus, qui præsens aderat, apud ipsum Pontificem & Cardinales conquestus est, Argentam Ecclesiæ suæ Rauennatis opidum iamdiu ab Opizone & Nicolao Marchionibus Estensibus occupari, itaq; etiā atq; etiam petere, ut illud restitui curaret. Respōdentibus autem Marchionum Estensium internunciis, paratos Marchiones esse ad ea facienda, quæ Pōtifex imperasset, Clemens, Gaucellino Episcopo Albanensi, Bertrando tituli S. Marci, Stephano tituli SS. Ioannis & Pauli, sacerdotibus & Galliardo S. Luciæ in silice Diacono, Cardinalibus mandauit, ut de concordia inter partes agerent. Postquam uerò diu, multumq; & satis magno labore tractatum est, ipso Archiepiscopo, Dalfino Flesso ciue Ferrariensi iuris perito, & Deleo Mutinensi, scriba, Estensium procuratoribus, præsentibus, iudiciumq. eius rei integrum ad Pontificem reiicientibus, Pontifex opidum illud statim in ipsa Romana aula, Nicolao Archiepiscopo, & a Marchionibus Estensibus in Italia, re ipsa, intra tres menses restitui, iussit: Nicolaus Archiepiscopus idem opidum, eiusq. prophanam iurisdictionem, in sexennium, Marchionibus locaret; iis condicionibus, ut quotannis Marchiones pro ea locatione Archiepiscopo soluerent Florenos aureos, nota Florentina signatos, bis mille: Ciues Ferrarienses decem, totidemq; Mutinenses huius rei uades fierent: Iurisdictio sacra esset Archiepiscopi, Ecclesiæq. Rauennatis. Villæ portus maioris, & aliquot præterea locorum uenditionem, quam Bertrando Cardinale, Ostiense Episcopo, Legato, decernente, quòd spectat ad prophanam iurisdictionem, Aimericus olim Archiepiscopus, tunc titulo S. Martini in montibus sacerdos Cardinalis, uniuersitati Ferrariensi, sex florenorum aureorum millibus, fecerat, Nicolaus probaret: pensionum terminos, moderatos assignaret: Archiepiscopis ad illud opidum, eaq. loca adire; sic tamen ut ne uerisimilis suspicio de Archiepiscopo & suis, daretur; liberè liceret. De his litteras suas Clemens Pont. Auenione. VII. Id. Aprilis, Pontificatus anno II. datas ad Archiepiscopum Arelatensem, & Episcopos Ferrariensem, Vercellensemq; scripsit. Eodem hoc anno. V. kal. Octobr. Ceruiæ, Thebaldo Aduocato, Placentino, aliisq. inspectantibus, Pandulfus Polentanus, eius ciuitatis, pro S. Romana Ecclesia, sic enim in iis tabulis scribitur, Prætor, coacto Senatu, de Sena-

torum

torum omniū sententia, eius procuratores ciuitatis fecit, Poanū Balbum, Franciscum Rasponum, & Bonauenturam Genarium, absentes, qui Aimerico, Rolando; hunc Aimericonem, & Aimengonē etiam uocabant; huius Prouinciæ pro Romana Ecclesia Rectori, cui hanc mandauerat curā Aimericus titulo S. Martini in montibus sacerdos Cardinalis, Pōtificius Legatus, florenos aureos mille numerarent: ita.n. Legatus ipse, Hostasius Polentanus, & Rauēnatis, Ceruiensisq. Reip. procuratores conuenerant, cum abrogatæ sunt tabulæ quibus ob defectionē, & inobedientiam Hostasii, & earum uniuersitatum, Bertrando Episcopo Ostiense Prouinciam administrante, Hostasio, & plerisq. earū ciuitatum ciuibus, sacris interdictum fuerat, & Christiana communitas adempta. In terea fœdere inter Vicecomitē, & Estensem fracto, Opizo Estensis Parmam ab Corrigio emit, fœderatosq. Mutinam acciuit: Quo cum se Hostasius Polentanus contulisset, aduenere etiam Aimingo Flaminiæ Comes, Ioannes Manfredus Fauentinus, Malatesta Ariminensis, & Bertolatius Britonorianus, qui pridie Non. Octobr. conuentu habito, ab Estensi in armis esse monentur: quod & domū reuersi fecere. Sed Aimingo, copias; interea dū nihil agitur pro Estensi; Cæsenam admouit, inde mense Nouembri traduxit Forliuiū, uastato agro: uerùm antequam Fauentiam peruenirent, a Forliuiensibus funduntur, quod & a Cæsenatibus etiam illi cōtigerat: Nec diu post Hostasius, mense Decēbri, subsidio Estensi accurrit, cum, Parma rediens, a Philippino Gonzaga aggrediente, penè oppressus est: quamquam nullam tūc opem Polentanus attulit, quod iam se Estensis denuò Parmam recepisset. Sub id tēpus, Clemens Pont. XI. kal. Nouēb. de negociis, quæ Pōtificis, Ecclesiæq. Romanæ, & Edoardi Britāniæ Regis intererant, legauit ad eum Regē Nicolaum Archiepiscopum Rauēnatem, illiq. collegā, Petrum Astoricensem Episcopum adiunxit: magno. n. tū inter se bello dimicabant Galli, Britanniq. Initio deinde anni MCCCXLV. Hostasius Ferrariam regressus, cū Estensi, Scaligeris, Pepolis, Malatesta, Pisanorūq. Legatis, aduersus Vicecomitē, & Gonzagā, fœdere facto, eo bello, quod deinde insecutū est, tū Regio Lepidi oppugnando, tū munienda urbe Parma, præsidioq. in eam inferendo, strenuā operam nauauit. Ab Aimerico, titulo S. Martini in mōtibus sacerdote Cardinali, a Clemente Pontifice, in Flaminiam, Tusciam, Siciliam, & aliquot alias Italiæ partes, Legato, Rauennam paulo post uenere litteræ, Neapoli scriptæ kal. Febr. quibus Archiepiscopo Rauennati mandabat, ut quingentos septuaginta sex florenos, tertii anni sui propediem ineuntis stipendiū, suo, & sacratorū uirorum suorum immunium nomine, expediret. Quoniā uerò Luchinus Vicecomes Parmam adhuc premebat, occupaueratq. Soragnam, & Nocetum Giberti Sanuitalii opida. VI. Non. Iul. Opizo Estensis, & secū vnà Hostasius Polentanus, Mastinus Scaliger, & Azo Corrigias, Bononiā, in Thadæi Pepoli congresū, colloquiumq. abierunt: sed quamquam accepti magnificè, & multæ, eædēq. diuturnæ fuerunt congressiones, profuere tamen illis parum, quòd Pepolus de concordia cū Luchino reconcilianda iam ageret. In Gallia res turbatæ vndique, mœrore omnia cōpleuerant, cum nihil pene proficerent Pontificii Legati, & Edoardus Britanniæ Rex, uictor, multa Gallorum millia, quæ nonnulli tradunt uiginti fuisse, interemisset. Itaq. Pontificiis, Nicolaus Archiepiscopus Rauēnas, litteris, Idibus Nouēbr. anno quarto Pontificatus Auenione datis, edocetur, quibus ad impetrandam a Deo inter Christianos

ANN. M. CCC. XLV.

ſtianos Principes concordiam precibus uteretur ipſe,ſacratiq.illius uiri,ſacris peractis. Fuit autem canticum,quo Dauid ſanctus Rex, *Lætatus ſum*, inquit, *in ijs,quæ dicta ſunt mihi,in domum domini ibimus.* quo abſoluto,addebatur,ut Deus ſaluos Reges, & populum conſeruaret, benediceret hæreditati ſuæ, regeret, eueheretque: pax fieret,affluerent bonis omnia, Eccleſiæq. ſuæ preces placatus,admitteret. Nec diu poſt Nicolaus,alteras Vgulino Rubeo,Parmenſi Epiſcopo,& Comiti,ceterisq.pariter Epiſcopis, Rauēnati Archiepiſcopatui ſubiunctis,a Pontifice miſit litteras, quibus decimam fructuum partem, in triennium,pro expeditione aduerſus Turcas,ſoluendam,mandabatur: Nam Orchanes eorum Rex,quamquā ſuperiore anno a Venetis;qui cum Ioanne Palæologo,& Ioanne Cantaculeno,Byzantiis Imperatoribus arma coniunxerant; ſuperatus, tamen reſumptis hoc anno uiribus, multa denuo loca occupauerat.

ANN. M. CCC XLVI. Poſtero ineunte anno Nicolaus Archiepiſcopus, quia præſens adeſſe non poterat,cum deſignandus erat Rector templiS. Apollinaris, Catholicæ, Diœceſis Ariminenſis,cuius ex duabus partibus patronus eſt Archiepiſcopus Rauennas,procuratorem ſuū VII. Id. Ianuarii Guidonem è Caminatis, Ricciardelli filium, ſcribam Ariminenſem fecit, qui eius nomine, apud AlidoſiumEpiſcopum Ariminenſem, Gentilinum è Monte Abbatis ſacratum uirum, eius Rectorem templi deſignaret. Cum autem Aimericus Valloni Regulus, Flaminiæ pro Romana Eccleſia Rector conuentum Prouinciæ indixiſſet Fauentiam, Pandulfus Polentanus Ceruiæ pro Romana Eccleſia Rector, Senatu. IX. kal. Aprilis habito,Philippum Benincaſam Iacobi filium,iuriſconſultum,procuratorem vniuerſitatis Ceruienſis fecit, qui conuentui ad VII. Kal. intereſſet, & quæ conducerent ciuitati,curaret. Hoſtaſius Polentanus,pater,Ferrariam profectus,inde vnà cum Opizone Marchione Eſtenſi,& Giberto SanVitalio. VII. Id. Septēbr. Nouarū abiit: quo in opido Maffæus Vicecomes, & Brutius, Luchini filii,ex pellice nati, aderant, qui eos comiter complexos, Mediolanum adduxere,cum Opizo de tradenda Luchino Parma,iā conueniſſet. ibi Opizo, & Hoſtaſius,collegis ad id ſanctū munus adhibitis,Marchione Mōtisferrati,& Caſtellano Beccaria,Ticini Principe, geminos mares: quos Luchino marito, Iſabella Fliſca Genuenſis, vno partu ediderat; dum ſacra ablueréntur vnda baptiſmatis,ſuſcepere. tumq. Luchino Parmām, Opizo, præſens, in manum dedit: Illorum autem infantium alteri,Luchino nouello,alteri Ioanni eſt nomen impoſitū, adiectaq.a ſuſceptoribus dona ampla,eadēq.eximia. Diſceſſere Eſtenſis,& Polentanus,Mediolano, VII. Kal. Octob.cumq.eſſent Modoetiæ pranſi,ueſperi,comitati adhuc Maphæo,& Brutio, quos diximus, officii & honoris ergo,Tricium peruenere. Inſignis ibi, inopinatusq. caſus Polentano uitam penè eripuit. Cum enim ea nocte, in cubiculo, quo dormiebat,è carbonibus arderet ignis, eius fumo, ipſe, tresq. a cubiculo ſerui ferè ſtrangulati ſunt. Quamobrem biduum ibidem commorati Marchio, & reliqui, dum nonnihil conualuit Hoſtaſius. Veronam inde recepere ſe, & ſexto poſt die, Ferrariam, nono kal. Nouembris. Ceterum Hoſtaſius Rauennam reuerſus, ſeu concepti iam a fumo carbonum morbi ſemina reuiuiſcerent, aut noua laboraret aduerſa ualetudine, XVIII. kal. Nouembr. ibidem ex hominum uita inteſtatus deceſſit. Elatus honeſtiſſimo funere, & ad D. Franciſci ſepultus. Per idem ferè tempus Clemens Pontifex, Carolum Ioannis

Boemiæ

Boemiæ Regis filium, ob insignem uirtutem, & egregiam multarum disciplinarum peritiam, Cæsarem designandum curauerat, opposueratq. Bauaro, adhuc in Germania furenti. Ex tribus Hostasii filiis, Bernardinus maior natu Rauennam habuit, Pandulfus Ceruiam: Lambertus minimus, nullo insignitus titulo imperii, in fidē, clientelamq. fratrum recipitur. Sed insequenti anno, qui fuit a partu Virginis supra millesimum tercentesimum, quadragesimus septimus, propagandi imperii, Pandulfus & Lambertus, qui Ceruiæ morabantur, cupidi; ita arduum est, eodem loci potentiam & concordiam esse, capiendi Bernardini fratris, & Rauennæ occupandæ consilium ineunt: mittuntq. qui Lambertum ex equo decidisse, ægrèq. uiuere, Bernardino significent, itaque si uidere uiuentem uellet, minimum cunctaretur. Nihil mali Bernardinus ueritus, statim Ceruiam aduolat, Lambertumque in lecto lamentatione & gemitu complentem omnia offendit: & ubi per occasionem datum est iussu Pandulfi, tert. Non. April. comprehenditur, & in carcerem, septus diligenti custodia, coniicitur. Postridie summo mane, Pandulfus, cum aliquot armatis, & intimo familiarissimoq. Bernardini seruo, Rauennam uenit, custodes portæ inclamare hunc iubet: is Balzum se dicit esse, Bernardini, Principis seruum: ad accipienda pro Lamberto curando, qui ægrotaret grauissimè, medicamenta, aduenisse, illico rediturum. Patefacta porta: increbuerat enim tota urbe casus Lamberti; tum sese in vrbem proripuere omnes, aitque iis, qui in præsidio portæ erant Pandulfus, Bernardinum esse mortuum, Rauennate imperium sibi uelle: firmaque custodia ad portam locata, districtis gladiis in forum accurrentes, Pandulfi nomen conclamant. Conuenere statim Pandulfi amici, & in Prætorium deducto, dominatum vrbis cō miserunt, Rauennatemq. Principem sublatis vocibus appellarunt. Ceterum aduenit haud ita diu post Malatesta Ariminensis, speciosis uerbis, leniq. oratione mulcere Pandulfi animum nititur, & quamquam conuenire initio res nullo pacto uideretur, tamen pro auctoritate, qua apud patrem, atq. ipsos fratres potuerat plurimum, poteratque, tandem hominem de sententia deiecit, & XVIII. Kal. Iulii, Bernardinus è custodia Ceruiensi liber dimissus, Malatesta deducente, Rauennam venit. Ibi Malatesta Bernardinum, equitem facit, Bernardinus, Pandulfum, Pandulfus Lambertū, summaq. hilaritate, tristitia superioris temporis, præclarè condita. Pacatis per hunc modum fratribus, Ariminū Malatesta rediit, ipsi communi æqualiq. inter se imperio, Rauennam, Ceruiā, multaq. præterea opida, regebant, perpetuoq. deinde rexissent, si dominatus, & ulciscendi libido; quæ assiduè mortalium quorundam animos agitant, eoq. ferocius, quo altius comprimuntur, longiores fuisset moras passa, Bernardinus, ut paribus paria referret, capi Idib. Septembr. Pandulfum, & Lambertum, & in Ceruiensem arcem coniici fecit, cum diceret, illum eos occidere uoluisse: Ibi diuturna carceris molestia consumpti, imposuere tandem uitæ finem: Bernardinus rerum potitus est. Lamberto, Fulcus adhuc infans, Pandulfo Ioannes, & Clara filii, quos ex Bartola uxore, Lippo Alidosio ForoCorneliano nata, habuerat, fuere superstites. Interea cum Ioannes Manfredus, Ricciardi ex pellicatu filius, parere Aimerico Flaminiæ Comiti abnueret, & egressus Fauentia, Bagnacauallum ab Aimerico alienasset, Aimericus comprehendi Guillelmum Ioannis fratrem, & Ioanni edici iussit, nisi opidum red-

ANN. M. CCC. XLVII.

deret, Guillelmum capite pœnas daturum: fecissetq. omnino Aimericus, sed innocentiæ Guillelmi, & multorum Fauentinorum precibus reliquit locum, eductoq. è carcere Guglielmo, Ioanni bellum intulit: Sed tandem pax conuenit, opidumq. redditum est, & Ioannes in vrbem honestissimè ab Aimerico receptus. Nicolaum Rauennatem Archiepiscopum in aula Pontificia commorantem Clemens Pont. per id tempus, Patracensem Antistitem creauit, Rauennatiq. Ecclesiæ Archiepiscopum præfecit Fortanerium Vassellí, Franciscani ordinis generalem ministrum, quem pleriq. Sertorium etiam uocant; & Vrsinæ gentis fuisse Matthæus Villanus auctor est, domo Britannum, ex opido Galeaso, Diuinarum litterarum peritissimum, earumq. editis doctissimis libris clarissimum interpretem: hunc tamen aliqui Valuēsem, & Aquitanum dicunt: Statim autem scriptis ad populum ciuitatis, Diœcesisq. Rauennatis. IX. kal. Nouembr. Pontificatus anno VI. Auenione litteris, hortatur, iubetq. ut ipsum designatum Archiepiscopum honestè excipiant, benigne complectantur, & illi, ut decet, obediant. Flaminiam hoc tempore, cum magno equitatu, peragrauit Ludouicus Pannoniæ Rex: illiq. & Bernardinus Polentanus Mutinam usque magno comitatu, & Franciscus Ordelafus cū equitibus tercentis, peditibus quingentis obuiam processit: cum autem Forliuium Rex uenisset, pridie Id. Decembr. Franciscum, eiusque filios Ioannem, & Ludouicum equestri dignitate ornauit: postridie abiit Cæsenam, atque inde in Apuliam concessit, Andreæ fratris necem ulturus, quem Ioanna Neapolis Regina, cum maritum accepisset, & ad Regni, ac potius, ut plerisque uisum fuit, coniugii munia parum accommodatum, atque aptum comperisset, suspendio necauerat, in eiusq. locum suffecerat Ludouicum Tarentinum Principem, forma iuuenem, omnium qui tum essent, pulcherrima, & admodum liberali. Extremo anno, Clemens, Rectorem Flaminiæ dedit, Astorgium è Duroforti, militem Lemouicensis Diœcesis; & cum prophanis illum causis tantum præfecisset Stephano Episcopo Fauentino, per litteras. X. kal. Ianuar. Pontificatus anno VI. Auenione datas, mandauit, ut sacra, exercenda iurisdictione, prophanam Astorgii fulciret. Desiit Venetiis sub id tēpus patritia Ingolorum domus, quæ Rauēna profecta, & omnibus Senatorii ordinis muneribus perfuncta, nec non bello clarissima, Hieronymo Ingolo absq. liberis decedente, finem habuit.

ANN. M. CCC XLVIII. Astorgius Prouinciæ Comes, cum soluere tributum renuentem Franciscum Ordelafum comperisset, quamquam ille initio proximi anni in Apuliam se contulit, ut Pannonio Regi penè iam uictori, in eo bello inseruiret, tamen uastauit agrum Foroliuianum omnem, & ad portas urbis excurrit; quæ cum accepisset Ordelafus Neapoli: hanc enim vrbem, Ioanna cum marito Auenionem ad petendam opem a Pontifice abeunte, Ludouicus acceperat; missionem a Rege, & auxilium deposcit: Missione impetrata, Forliuium mense Martio reuertitur, & cum Astorgio pacem haud ita diu post facit: iisdem ferè diebus, cum Galeotus Malatesta magna ciuium uoluntate, Asculi obtinuit dominatum. Astorgius Prouinciæ Rector, Melsæ, Polentæ, & Cuglianelli opidorum exules, multosq. agricolas Rauennates, Ceruiensesq. cum se Romanæ Ecclesiæ parere in posterum uelle affirmarent, & florenos aureos ducentos numerassent, mulcta omni, & exilio liberauit, tabulisq. Fauentiæ confectis maleficiis absoluit. Fortanerius Archiepiscopus Rauennam hoc interim spatio uenerat:

nerat:

nerat: inuisensq. Rauennatis Ecclesiæ ditionem, cum esset Imeldulæ, Id. Septẽbr. Delphino Flesso, ciui Ferrariensi, iurisperito, procuratori Opizonis Estẽsis Marchionis, &, ut in iis tabulis dicitur, ciuitatis Ferrariæ pro Romana Ecclesia Vicarii, locationem Argentæ confirmauit, in aliud sexennium, cum illud desiisset, in quod eandem a Nicolao Archiepiscopo acceperat. iisdem additis condicionibus. Rauennam inde reuersus, Guilliam designatam cœnobii D. Andreæ Abbatissam, cum Rengarda item Abbatissa decessisset, IIII. Id. Nouembr. probauit. Guillia apud eum fidelitatis sacramentum dixit, neq. alienaturam bona iurauit. Pari studio Aimericus titulo S. Martini in montibus sacerdos Cardinalis, Prior, Præfectus cœnobii D. Mariæ in portu Rauennati, Augustiniani ordinis per Iacobum Artusinum Rauennatem, iure fiduciario, opidum Pertesedam, Ioanni Calbolo, Nicolutii filio, Foroliuiano, tribuit: & cum iam ante annos quinque assensisset Andreæ, Ioannis Ariminensis filio, eiusdem cœnobii Canonico, templi, & hospitalis domus S. Mariæ de portu sicco Clugiensis Diœcesis, a fr. Michaelis Episcopi Clugiensis Vicariis & Canonicis designato: hoc etiam anno, eidem denuo assensit, & per litteras Fauentiæ in Episcopio VIII kal. Ianuar. scriptas, facultatem dedit, ut transferri ad templum illud posset: cum interea a mense Iunio ad Decembrem ingens pestilentia totum terrarum orbem peruasisset, vrbibusq. & agris assiduis funeribus exhaustis atque uastatis, sua atrocitate propè humanũ ipsum genus extinxisset. Postero anno Ferrariæ in Episcopio, Guido è Baisio Canonicus Mutinensis, iurisconsultus, Fortanerii Archiepiscopi Vicarius, procurator, & à cubiculo, ipsius nomine Archiepiscopi a Stephano Episcopo Fauentino, Fortanerii Vicario, substitutus, tertio kal. Maii, multa iure emphyteutico, Galatio Mediceo Ferrariensi concessit. Magna per hos dies in hac Prouincia mutatio rerum accidit, cum Ioannes Manfredus Ricciardi filius, Francisco Ordelafo, & Fauentinis aliquot ciuibus iuuantibus, Pontificium huius Prouinciæ Rectorem, & Comitem expulerit Fauentia, & illius dominatum vrbis, Ioannes Manfredus Alberghettino genitus, ea tota decursa, sibi asciuerit: confestimq. Ludouicus Ordelafus Francisci filius, Britonorium adortus, eius occupauerit suburbium. Rector, Comesq. Prouinciæ Forum Cornelii interea se receperat, euocatisq. illuc Ioannis Vicecomitis Mediolanensis Archiepiscopi, Opizonis Estensis, Mastini Scaligeri, & Pepolorum Bononiensium auxiliis, recuperare Fauentiam parabat, cum ipsi contrà Ordelafii, Manfrediiq. tanta copiarum mole deterriti, suisque diffisi uiribus, Guarnerium Ducem, eiusq. copias, societatem appellatas, quæ in Neapolitano, Pannoniæ Regi nauauerant operam, accersunt: eæ cum pridie Non. Maii in Fauentinum, Forliuiensemq. peruenissent, Ordelafus Britonoriana arce munitissima, quæ a Romana Ecclesia stabat, VI. Idus, anno MCCCL. potitus est. nec diu post Castrocarum, Imeldulam, Castelnouum quoque cepit. Prouinciæ Comes Fauentiam uersus, quarto ab vrbe lapide, ad pontem S. Proculi progressus, reiecto inde Fauentinorum præsidio, illum pridie Idus obtinuit. Postridie castra ad opidum Solarolum admouet, statimque eius oppugnationem aggressus, opido potiturus haud dubiè uidebatur, ni fuisset, maximo tum forte demisso imbri, retractus. Ibidem tamen constitit: aliquotque equites ac pedites excurrere ad Bagnacaualli portas iussit: qui cum

ANN. M. CCC. XLIX.

ANN. M. CCCL.

nullo rem ordine & satis negligenter agerent, ab erumpentibus Fauentinis; iam enim denuo Ioannes Manfredus receperat opidum; in fugam uersi, dissipatique, aliquot desiderarunt ex suis: in quibus Germani fuere tres, totidemq. Itali, & ipse in primis Paulus Manfredus Regiensis, spectata nobilitate insignis. Ceterum dum Fauentinum hoc bellum assiduè, Prouinciæ Comes, animo agitat, nouis adductus Bononiæ rebus, eò cogitationem, & copias conuertere cogitur; atque ita vrbem premere, ut Ioannes Pepolus, eam tenere se posse desperans, Ioanni Vicecomiti Archiepiscopo Mediolanensi, ipso approbante populo, tradiderit. Ludouicus Pannoniæ Rex,

ANN. M. CCCLI. IIII. Non. Mart. ex Apulia rediens, Cæsenæ pernoctauit: posteriorem noctem Forliuii traduxit. Guidonem Polentanum, Bernardini filium, in eo exercitu fuisse nonnulli tradunt, quem Ioannes Vicecomes cognomento Aulegianus, Ioannis Archiepiscopi Mediolanensis, Bononiæ Vicarius, ac Præfectus, ad circumuallandum Forum Cornelii, proximo anno misit: Quamquam autem multis locis obsidio est instituta, pressaq. est vrbs ualido, ac strenuo milite; nam præter Polentanum, Ioannes Manfredus Fauentiæ, Franciscus Ordelafus Forliuii, & Cæsenæ Principes, in eo exercitu militabant; tamen Robertus Alidosius, qui stabat a Pontifice, egregiè, & magna cum sua laude, vrbem conseruauit: cum Lugum Vicecomes suum fecisset. Ordelafus ad finitima ciuitatibus, quas habebat, opida conuersus, Fontanam frigidam, Cuserculum, Glazolum, a Francisco eius loci Comite, Douadulam, Comite Carolo ibidem capto, & Forliuium abducto, admotis castris paulo post occupasset. Clemens Pont. Fortanerium Archiepiscopum, in aula Pontificia tum degentem, eo solutum nexu, quo Rauennati Ecclesiæ erat obligatus, ad Gradensemq. Ecclesiã tunc uacantem, translatum, Patriarcham fecit: & quia ad retinendum pro dignitate statum, Patriarchatus Gradensis bona satis esse nõ posse nouerat, cum eæ sint Ecclesiæ uicinæ, Rauennatem quoq. illi commendauit, eiusq. omnem administrationem cõmisit, & per litteras apud Villam nouam, Diœcesis Auenionensis, XIII. Kal. Iunii Pontificatus anno X. datas, id Rauennatibus significauit.

ANN. M. CCCLII. Anno MCCCLII. Clemente Pontifice demortuo, in eius locũ Innocentius Sextus XV. kal. Ianuarii subrogatur, qui recuperandarũ vrbium ab Romana Ecclesia abstractarum desiderio incensus, Egidium Carillam, ut bello Tyrannos persequeretur, Legatum in Italiam misit: Petrocinum, Rectorẽ Flaminiæ, & Comitatus Britonorii; ita enim adhuc scribere in litteris Pontificiis cõ-

ANN. M. CCCLIII. sueuerant; apud Villam nouam Auenionensis Diœcesis, kal. Septembr. Pontificatus anno primo, constituit, mandauitque, ut adempta Ecclesiæ Romanæ loca, recipere pro uiribus curaret. Quod in Piceno aduersus Malatestas, qui omnem ferè illam Prouinciam sibi asciuerant Egidius Rodulfo & ceteris Varaniis fratribus, Camertium Principibus, iuuantibus, feliciſsime confecit: & facta deinde pace, Galeotum Malatestam è carcere eductum, Ecclesiæ Vexilliferum creauit, Bernardinus Polentanus Rauennate Imperium consecutus, multa instituens, multa quotidie ad imperium adiecit, Cullianelliq. & Polentæ; quæ opida haud procul inter se distant; partem, quæ Franciscum Polentanum Baldi filium spectabat, aliquotq. iuxta Polentam agros, tricenis quinquaginta Rauennatis pecuniæ libris emit: eodemq. anno, qui fuit ab orbe redempto millesimus tercentesimus quinquagesimus tertius,

tertius, Samaritana Hostasii Polentani, militis Rauennatis, iam demortui, filia uiginti annis minor, duodecim maior, coram Cataldo è Visso, Boncompagni filio, Guidonis Polentani Vicario, hæreditatem, iusque illius omne vendidit, Bernardino Polentano, fratri; cum Hostasius pater ab intestato decessisset; ducatis aureis quater mille: neque id solum Bernardinus emit, sed a Francisco Ordelafo, Sinibaldi filio, Forliuii Præfecto, nomine suo, & Ludouici, Sinibaldiq. filiorum, & Cechi, ac Pini, suorum ex Ioanne fratre, nepotum tribuente, comparauit, id iuris, quod illi erat in rure Cannutio, & D. Zachariæ, agri Rauennatis: quo anno, qui quinquagesimus quartus, supra millesimum tercentesimum habebatur, pridie Non. Iulii, Cichinum Tuduranum sibi a cubiculo, ad Ricciardum Gaffarum Mantuanum, Veneti filium, huius Prouinciæ, pro Romana Ecclesia Mareschalcum, ut centum quinquaginta quattuor Rauennatis pecuniæ libras, perinde, ac Pauli è Sala, Canonici Aquileiensis, Quæstoris, procuratori, pro frumentaria; utar enim illorum uocabulo; Rauennæ, Ceruiæ, Polentæ, Melsæ, & Cullianelli, numerarent. Horum autem locorum Bernardinus, in iis tabulis, appellatur Dominus, & Defensor. Octauo post die per eundem Cichinum, & Iacobum Angolettum Florentinum Quæstorem suum, Rainaldo Asandro Mantuano, milite, teste ducatos aureos quingentos mutuo dedit, Federico, Conradi de Rech, & Conrado Odorici de Grinigher filiis, Germanis, Conradi Comitis de Lando, magnæ societatis Ducis, & Rainerii cognomento Malherbæ, internunciis; cum restituturos eam se pecuniam, ad diem D. Michaelis festum, pollicerentur. Postquam enim ii milites, quos magnam societatem uocabant, superiore anno, in Piceno fuerant, hoc anno, mense Iunio, per Spoletanum, Perusinum, Cortonense; Aretinum, inde Senense; Florentinumq. demum Burgense, in Ariminensi agro consederant: indeque mense Augusto promotis castris, ad Budrium, Gatheum, & Balganam, Forliuium se recepere, mox Fauentiam, tandem ad exercitum, qui tum Bononiã circumuallabat, castra locarunt. Eos Veneti, Carrariiq. & Estenses, aduersus Vicecomites fœderati, conduxerant. Rauennam per hos dies ab Innocentio Pontifice litteræ, anno II. Pontificatus, Tertio Non. Iulii Villanouæ scriptæ, allatæ sunt, in quibus Bernardino Polentano dicebatur dies, quo se Pontifici præsens sisteret, sed Bernardinus, cum diceret se multis occupationibus impeditum, conferre eò non posse, procuratorem fecit Petri è Tudurano filium, qui illum Pontifici accuratè purgaret. Idem paucis antè diebus Pontifex Francisco Ordelafo mandauerat. Interea cum Germani milites in Galliam Cisalpinam, & in Mediolanense castra mouissent, tandem mense Decembri in Rauennatem agrum venere, diesq. ibidem quinque & uiginti perstiterunt. Abiere deinde nouo ineunte anno Cæsenam, atque Ariminum. Quo anno Fortanerius Patriarcha Gradensis, Archiepiscopatus Rauennatis administrator, cum Florenos aureos centum quinquaginta, pro eius muneris parte, quo Guidonis decessoris sui nomine, collegio Cardinalium, & Ecclesiæ Rauennati tenebatur, Guillelmo Episcopo Tusculano, Cardinali, ærario Pontificio Præfecto, soluendos curasset, litteras accepit ab Innocentio Pontifice, Villanouæ IIII. Id. April. scriptas, quibus significabat Pontifex, se ad Venetiarum Ducem, de pace inter Petrum Aragonum Regem, & Venetam

ANN. M. CCCLIIII.

ANN. M. CCCLV.

tam

tam, Genuensemq. Rempublicam, itaq. curaret Fortanerius diligenter, ut conueniret. Genuenses enim, cum se Ioanni Vicecomiti dedissent, superauerant prœlio nauali, ad Parentium Venetos. Fauebat autem Venetis, Petrus Rex, Neque verò inanis Innocentii, & Fortanerii fuit labor, quando paulò post, ad concordiam potentissimi ii duo populi adducti sunt. Sub id tempus Malatesta Malatestius & Franciscus Ordelafus; quos Innocentius Pontifex, quia Cæsenam, Forliuium, Ariminumq. vrbes Romanæ Ecclesiæ per uim occupabant, diro anathemate notauerat; cum Carolum Quartum Cæsarem Augustum, Roma, vbi coronam Augustalem acceperat, redeuntem, VIII. Id. Maii adiissent, Carolus, è Douadola Comes, unà cum Pontificiis copiis, qui equites octingenti, quingenti pedites fuisse dicuntur, ad Rontam agri Cæsenatis opidum V. Idus se contulit, postridie ad S. Archangelum, & Sauignanum, quæ opida, Malatesta abeunte, sese ab Ariminensi dominatu subduxerant: eorumq. possessionem Romanæ Ecclesiæ nomine accepit. Exitu autem huius mensis Bernardinus Polentanus apud Paulum Salam Flaminiæ Quæstorem, & Egidii titulo S. Clementis sacerdotis Cardinalis, Pontificiiq. in Italia Legati, procuratorem, tria ducatorum aureorum millia deposuit, coram Fortanerio Rauennatis Archiepiscopatus administratore, Fr. Ioanne Episcopo Edorensi, Fr. Thoma Episcopo Nazareno, & Fr. Thoma Franciscani ordinis in Gallia Cisalpina Prouinciali Præfecto, cum omnes in Rauennatis Archiepiscopatus cauædio essent. Mense Iunio, dies dicta est Francisco Ordelafo, & Ludouico filio, qui Cæsenæ dominabantur, ut Rauennæ adessent ad causam dicendam, quòd tributa inclementer agricolis imponerent, ab inuitis, & repugnantibus exigerent: neque verò illis tantum, sed & D. Ioannis Euangelistæ cœnobio, omnibusq. præterea Rauennatibus sacris ædibus, quæ prædia in Cæsenati haberent. Verùm ad hæc non solum responsum non est, sed Ludouicus, cum Cæsenatibus, Foroliuiansisq. Tuduranum opidum mense Iulio adoritur, & quarto post die, dedentibus se opidanis, habet. Mox ad Montilianum, quod est opidum in Ariminensi, promotis castris XVI. kal. Septēbr. cum Carolo è Douadola, & Francisco, Nicolaoq. Comitis Glazoli filiis, Pontificiarum copiarum Ductoribus, prœlium in Cæsenatium finibus satis atrox iniit. Pugnatum est totis copiis, & aliquandiu æquo Marte, sed Carolo grauiter uulnerato; qui & ob uulnus eodem die excessit è uita, inclinare acies cœpit: demum fusi, dissipatiq. Pontificii: multi capti: & in iis Glazoli Comitis filii, Cæsenam ad Ludouicum adducuntur. Qui tamen haud ita
ANN. M. CCCLVI. diu victoria lætus kal. Ianuarii postero anno, obiit, & Forliuium delatus, ad Franciscanos tumulatus est. Egidius Cardinalis Legatus, qui Anconæ morabatur, quadringentis nonaginta florenis aureis ab Fortanerio Archiepiscopatus Rauennatis administratore, sacratusq. illius uiris in tertii Legationis suæ anni tributum, acceptis, cum negociis grauissimis impeditus, interesse ipse non posset, per litteras Anconæ, pridie Id. Febr. datas, eidem mandauit Fortanerio; *quem Deus*, inquit in iis litteris Egidius, *tamquam virum specialis scientia, & virtutis, & in quo uiget sensuum plenitudo, & fidei puritas, dedit*; ut Pontificium Innocentii diploma, datum Auenione XVI. kal. Ianuar. Pontificatus anno III. in locis ad Aquileiensem, Gradensemq. Patriarchatum, & ad Rauennatem Prouinciam spectantibus, exequeretur. In eo Pontifex, quod

diserte

disertè, copioseq. deinde Fortanerius explicabat; Franciscum Ordelafum Forliuianum, & Ioannem, ac Guglielmum Manfredios, quòd occuparent Ecclesiæ Romanæ loca, piorum denuò communione pellit: illum ait damnato semine genitum, hos ciues Fauentinos appellat, doletq. beneficiorum, ac meritorum Ecclesiæ erga ipsos immemores, paternis nequaquam uestigiis insistere, & grati animi officium contemnere. Ecclesiasticæ detestationis pœna in eos, qui talia committerent, ab Ioanne XXII. & Clemente VI. summis Pontificibus proposita, sperabant Christi fideles, Ordelafum, Cæsenam Forumpópilii, ac Liuii restituturum, & ut ea pœna, in quam incurrerat, eximeretur, magnopere petiturum, sed neque id quidquam illum curasse, ac potius Castrocarum, Meldolam, Britonorium, & alia Romanæ Ecclesiæ rapuisse opida. Manfredios autem, & Magistratus Pontificios eiecisse ex ea vrbe, & Ecclesiæ fideles oppressisse, lambentes, ut inquit Pontifex, eorum sanguinem, & miseriis prementes. Cumq. eorum salutis gratia, Clemens VI. restitui ab eis ea loca, non opportunè modò, sed & alieno tempore, contendisset, monuissetq. ut fidelium abstinerent molestia, ac expectaret anxius, atque exoptaret, ut se tandem aliquando colligerent, & resipiscerent: ueritus etiam, ne rationem ab eo neglectæ illorum curæ, deposceret Deus, & inde redargueretur, ipsos eadem clementia, ac patientia summi Pontificis, ac Parentis abusos, Ecclesiasticæq. detestationis sententiam sustinentes, coram se adesse præcepit, de fide responsuros, de qua suspectos illos, eo nomine, habebat: atque ubi auctoritati non paruere suæ, contumaces in causa fidei a se habitos, communitatis Christianæ expertes renunciauit. Innocentius autem Pontifex, Clementi subrogatus, eorum salutis percupidus, Legato ab se in Italiam Egidio, dedit in mandatis, ut ipsis Franciso, Ioanni, ac Guglielmo, monitor etiam esset: Sed nihil curantes monita, cum iam annum, atque amplius execrationis in causa fidei sententiam sustinuissent, diem dixit, quo ad causam fidei dicendam apud Pontificem, ipsi accederent, & sententiam præsentes audirent: præstito dum irent, redirent, in Romanaq. aula morarentur, incolumitatis sacramento, promulgatisq. diris, in eos, qui euntes, redeuntesve læsissent. Sed cum itineris adhuc discrimina proponerent, sacros, prophanosq. Principes omnes, ac populos, Pontifex, de eadem incolumitate magnopere monuit: Verum cum nec ipsi per se, neque verò per procuratores vsquam adfuissent, capto consilio de Cardinalium sententia, perinde, ac hæreticos, auctoritate Apostolica, absentes damnauit, iisq. omnibus subiecit animaduersionibus, ac notationibus, quibus hæretici tenentur: quod & de illorum fautoribus sanxit: militariq. illos cingulo, & omnibus honoribus, ac priuilegiis mulctauit. Omni deinde Italia, Pannoniaq. verbum Crucis; ut verbis illius utar; proponendum decreuit, Egidioq. Legato mandauit, ut quos ipse, vel ab eo ad id missi, idoneos putasset, ut signum crucis imprimentes in mentibus, & in humeris defigentes, ad illorum sese expugnationem accingerent, acriter hortaretur: Se omnibus, qui criminum labe a confessionibus expiati, cruceq. insigniti, propria impensa, aut ipsi met, alienis licet stipendiis, in eo bello per annum militassent, aut pecuniam per idem tempus in milites dedissent, noxas amplissimè remittere, abolereq. indulgentia singulari, ut iis condonari, qui terræ sanctæ subsidio accedunt, consueuere. Qui minori tem-

pore

pore meruissent, iis pro ratione laboris; ac pietatis, indulgere quoq. ueniam. Hæc mense Martio passim è superiore loco explicari Fortanerius curauit, ac ipsemet Arimini pronunciauit, Malatesta, & Malatesta Vngaro filio, & sexcentis præterea Ariminensibus, uiris bonis, Crucis signum de Fortaneri manu in D. Columbæ accipientibus: eodemq. mense Franciscus Ordelafus D. Mariæ in monte, prope Cæsenam, cœnobium, operibus, ac munitionibus sepsit. Venit interea in Flaminiam Egidius, comparatoq. iusto exercitu, Fauentiam circumsedit: Robertus Alidosius, Galeotusq. & Malatesta, cognomento Vngarus, Malatestii VI. Non. Mai, castris ad Rontam locatis Cæsenatem agrum infestum reddere, hacq. atque illac uagi, terrorem inferre: Comes Landus, magnaq. illius societas, Sextili mense, Cæsenam, inde in Rauennatium, Forliuiensiumq. fines venit: ibiq. ad XII. kal. Octobr. perstitit, quo tempore, cum Fauentiam dedentibus se tandem Manfrediis, Egidius recepisset, discessit in Bononiense. Fauentia recepta, aliquotq. opidis Ioanni, & Guglielmo Manfrediis, ex fœdere, datis, Forliuii, & reliquarum vrbium expugnationem, insequentem annum, appetente iam hieme, reiecit. Fortanerius Rauennatis Ecclesiæ administrator, pridie Id. Octobr. inspectantibus, assentientibusq. Nerio Liazario, tribusq. aliis Canonicis; cum tunc plures non adessent; procuratorem suum fecit Angelum Archipresbyterum plebis S. Venantii è Cocanili, qui transigeret cum Malatesta, Pandulfi Malatestæ filio, & in quinquennium illi locaret, in Ariminensi, Montem Gemanum, Montem Columbum, Montem è Cruce, Villam Combriani, Montem Scudelũ, & Maracanum: in Pisaurensi, Ligabizi, Catholicam, Gazoletum, quod tunc uocabatur, castrum de medis, Granarolam, Fanariam, montem Gattignanem, Ecclesiæ Rauennatis opida cum Bernabos Vicecomes Lugum teneret: Iam enim Ioannem Vicecomitem, Mediolani Archiepiscopum, Maffæus Stephani fratris filius, Maffæum hoc anno mortuum absq. maribus, Bernabos frater, in ipso etiam Mediolanensi, Bononiensiq. imperio exceperat. Interea Verterius Balbus, Poani filius, & Paulus Ghetius, Philippi, Rauennates ciues, oratoresq. populi, uniuersitatis, & singulorum priuatim Rauennatium nomine, coram Egidio Cardinale Legato, Anconæ, confessi sunt, ab vniuersitate, populoq. Rauennate, superiores Pontifices, ipsumq. præsertim Innocentium, Romanam Ecclesiam omnium parentem, Egidium Legatum, aliosq. Ecclesiæ magistratus, & subiunctos, ac fideles, fuisse plurimum læsos atque ea maxime de causa, quòd se ab ipsius obsequio, ac cultu contumaciter subduxissent, diu in defectione perstitissent, iniissent cum hostibus, perduellibusq. illius, aduersus eam, fœdera cum Bernardino potissimum Polentano, milite, quo tempore ab ea is defecerat, pertinaxq. aliquandiu in eam fuerat. Cum enim vrbem Rauennam, eiusq. agrum ad Romanam Ecclesiam, & Pontificem Max. summo iure spectare, nihilq. cuiquam iuris illis esse, optimè nossent, tamen illum sibi Gubernatorem, ac Defensorem temerè asciuisse, auxilioq. uti & alios Ecclesiæ perduelles, iuuisse: itaque teneri se iis pœnis, quæ legibus summorum Pontificum, Ioannis præsertim XXII. Benedicti XII. Clementis VI. & ipsius Innocentii item VI. essent de perduellionibus. Nunc Dei benignitate, ad ipsius gloriam, atque laudem, redire ad obsequium constituisse, rogare supplices, Egidium, ut reciperet, & pro ea, qua

qua dedentes se ex animo Ecclesia consuesset, perpetua humanitate complectéretur. Commendauit plurimum Rauennatum pietatem Egidius, hortatusq. ut in officio permanerent, sacramentum apud se dicere eos iussit: quod cum statim Oratores fecissent, contactisq. quas Egidius in manibus habebat, scripturis, iurassent, Rauennates omnes beato Petro Apostolorum Principi, Innocentio Pontifici, ac successoribus, Romanæq. Ecclesiæ, ac magistratibus illius in perpetuum fideles, atque obedientes futuros, tum pro potestate, quam illi per litteras apud Villanouam Auenionensis Diœcesis, pridie Non. Septembr. anno III. Pontificatus scriptas, Innocentius dederat, Fortanerio Patriarchæ Gradensi, Archiepiscopatus Rauennatis administratori. V. Kal. Ianuar. mandauit, ut ipse, aliusve ab ipso interpositus, omnes Rauennates, maresq. ac fœminas, quartum decimum annum superantes, ad parendum Romanæ Ecclesiæ, Pontificisq. & Egidii Legati iussis, & ad ea quæ Pontifex, aut Egidius ab illis exigeret piacula subeunda, sacramento obligatos, eximeret pœna Ecclesiasticæ detestationis: Cum autem Fortanerius, Rauennam venire, atque id exequi, arduis Ecclesiarum suarum negociis districtus, & propter bellorum, atque itinerum discrimina, nequaquam posse cerneret, Fauentiæ V. kal. Februarii insequentis anni, Abbati cœnobii D. Ioannis Euangelistæ Rauennatis, ordinis D. Benedicti, Amatori Rainaldo Ecclesiæ Rauennatis Canonico & Vicario, Francisco è uinea Abbati, Forliuiensis, ordinis Franciscanorum Conuentualium Rauennæ, suas dedit, imposuitq. partes. Idem Bernardino Polentano Egidius iam ante concesserat, eiusq. & Guidonis filii, & Rauennatium pro Romana Ecclesia studium spectatissimum in hoc bello fuit, quo Flaminia ad Pontificium obsequium deducta omnis est. Nam Fauentia, ita uti diximus, recepta, ad Forumliuii, & Cæsenam adulto iam uere, castra promouentur. Cæsenate negocium fuit durius aliquantò, quàm putarant, tametsi Marcus, & Poltronus Philippini Marci Ottardi filii, Ioannes cognomento Sauanella Masii Agusellli filius, Iacobus Bastardi Agusellli, Vbertinutius Fuschi Articlini, ciues Cæsenates nobilitate insignes, tumultu III. kal. Maii excitato, vitamq. & felicitatem Romanæ Ecclesiæ & Cæsenatis populi conclamantes, Martiam Vbaldinam, quam vulgò appellabant Ciam, Francisci Ordelafi coniugem, tunc ciuitati imperitantem, Sinibaldumq. filium, & Ioannem, ac Thebaldum, Ludouico iam mortuo, natos, eorumq. conductitium militem, & studiosos intra muri munitionem reiecissent: Domos enim, quacumq. referebant pedem, ad portam Leonis, atque etiam nouam, Ordelafii inflammarunt, & Cia, Georgium Tibertum, compluresque alios capi, & in arcis carcere haberi iussit: & III. Id. Maii, unà cum Sgaruglino è Petragudola capite mulctari. Hanc ob rem, quarto post die, Pontificiæ copiæ, sub centum circiter & octuaginta signis censæ, unà cum Cæsenatibus, ac Malatestis, Malatesta præsertim Vngaro, & Roberto Alidosio Foro-Corneliano, quem tum Malatesta; ut ea ferebant tempora, equestri dignitate insigniuit, Egidii Cardinalis Legati iussu XVI. kalen. Iunii, tanto cum animi, ac uirium robore, impetuq. munitionem muri aggressæ sunt, ut propugnatores deditionem facere breui cogerentur, ipsaq. Cia, turrim sacram Episcopatus Cæsenatis igne concremarit. Verum cum arx opprimeretur in dies acrius, & iam se Cia obsistere non posse cerneret, XI. Kalen. Quictil. ANN. M. CCCLVII.

deditio-

deditionem & ipsa facit: quæ deinde unà cum filiis, ac nepotibus in custodiam ab Egidio est tradita. Hoc eodem anno Sauia, Ioannis Alberici filia, Leonis Polentani uxor, dum pridie Non. Iul. Rauennæ testamentum faceret, Paulumq. & Bernardum suos ex Leone coniuge filios, hæredes institueret, D. Apollinaris templo, ubi sepeliri iussit, prædium legauit, ut Lampas
ANN. M. CCCLVIII. ante D. Mariæ Virginis imaginem, iuxta sacrarii fores, supra cancellos, perpetuo arderet. Id si Abbas umquam omitteret, uenderetur prædium, & distribueretur in egentes pecunia. Interea Pontificiæ cursum uictoriæ, Britonorium hoc anno, & Imeldula, postero, uicina opida secuta sunt: quamquam & Imeldulæ arcis præfectus satis diu repugnarit, & Britonoriana arx cuniculis fuerit oppugnanda. Quincto Non. Maii Pontificiis copiis, in quibus Arduinus erat Abbas Cluniacensis, Apostolicæ sedis Legatus, Forliuium obsessum est, & cum variis deinde locis castra locata fuissent, tamen exeunte iam ferè æstate, vrbs ipsa, & cetera deinde Francisci Ordelafi opida recipiuntur, cumq. Foropompiliani ab Ordelafo aduersus Legatum perpetua pertinacia stetissent, urbem Carilla solo exæquauit, & sale sparsam, sede Britonoriũ translata, in perpetuum Episcopatus dignitate nudauit. Medicinam hoc tempore, cum magna laude, Gulielmus Rauennas Physicus excoluit, quem Franciscus Petrarcha Florentinus, Poeta celeberrimus, cum medicos, & Medicinam insectetur acerrimè, tamen magnopere extollit, incitatq. ad Eloquentiæ studia, scriptis ad eum litteris, senilibus, quæ adhuc extant. Hoc anno Holsum Montisfeltrii Comitem, Rauennatis Archiepiscopus opida nonnulla turbantem, Innocentius Pontifex, Fortanerio administratore id postulante, per Arduinum Legatum, Cæsenæ agentem, & Petrocinum Torcellanum Episcopum huius Prouinciæ Rectorem, omni abstinere molestia, mandauit. Lambertus Polentanus Guidone Nouello genitus, Fauentiæ V. kalen. Nouembr. intestatus decessit. Franciscus quoque Ordelafus, Venetias abiens, infelix, humanarumq. vicissitudinum specimen, migrauit è uita. Nicolaus Florentinus Medicus insignis tradit Veneni genus huic fuisse ita temperatum, ut uel solo odore mortem inferret, & candentibus prunis iniectum statim, qui circum adessent, omnes interficeret. Ioanna Polentana, Hostasii, & Lætæ coniugum filia, Bernardino fratri, eisdem parentibus nato, hæreditatis parentum suorum, qui decesserant ab intestato, partem, quæ ad illam spectabat, ducatis aureis quattuor millibus, X. kal. Decembr. uendidit: Ceterum Bernardinus anno millesimo tercentesimo quinquagesimo nono, sex-
ANN. M. CCCLIX. to Id. Martii; sunt tamen qui III. Id. scribant, diuturno morbo confectus, moritur. Hæredem fecit Guidonem filium, quem antea uiuens Rauennæ Prætorem creauerat. Fuit, ut Matthæus Villanus tradit, perdita luxuria; animo feroci, crudeliq. & ut in tali imperio, alienæ virtutis, atq. opũ formidoloso: Hinc familias uetusta nobilitate insignes deleuit, non tam rapiendorum bonorum cupiditate incensus, quam metu, ne aliquando aduersarentur. Itaq. extra leuiores opifices, & rusticos, nemo tum Rauennæ esse. Ipse, Ecclesiæ Romanæ, quam debebat, pensionem, palam quidem soluere, addictumq. se illi, & obsequentissimum ostendere, cum tamen magis uultum, quàm animũ bonum haberet, occultè illam oppugnaret, & in Flaminia, Picenoq. eius hostes, ac perduelles iuuaret. Secundis admodum rebus usus, dum uixit: frumento, pecore, sale, tributis

acer-

acerbioribus ex ciuibus, atque agricolis, magnum pecuniæ numerum coëgerat: quorum omnium, & imperii etiam Rauennatis, Ceruiensisq. hæredem, uti diximus, testamento Guidonem filium reliquit. Is contra, ac pater, comitate in ciues usus, & ab illis amanter exceptus est, & non obscura significatione confirmatis omnium animis, expetitum clementiæ fructum, ac lenitatis decerpsit: cum hoc interim spatio nihil omitteret, quod ad promerendam Pontificis, & Egidii gratiam facere arbitraretur. cum autem Mõnaldescam Baccalani è Monte uiridi Firmanæ Diœcesis, filiam haberet in matrimonio, inde etiam aliquid sibi opis accedebat. Eodem hoc anno, quo Præturam Rauennatem pro Romana Ecclesia, Bonifacium Sauignanum Mutinensem gessisse, tabulæ publicæ declarant; quattuor florenorum aureorum millibus, opidum Fusignanum a Marco, Bernardini cognomento Maliciæ, & Andrea Guidonis filiis, Cunii Comitibus, pridie Id. Sextil. emit, atque eam etiam curtis Donigaliæ partem, inter Lugum, ac Bagnacauallum hæc est; quæ spectabat ad ipsos, cum ceteram partem a Ludouico, & Bernardino Comitibus item Cunii, Vgolini filiis, Bernardini nepotibus comparauit: cum etiam paulò ante multorum prædiorum, in Castellionia uilla Rauennatis agri, possessionem confirmasset, de qua & Bernardinus pater, & Hostasius auus, cum Benuenuto, & Rainerio Pochepennis, ciuibus Rauennatibus, qui apud D. Saluatoris habitabant, grauissimis simultatibus controuersiam habuerant, pace cum ipsis tandem Pochepennis, Ghirardi Rangoni Mutinensis, Iacobini filii, qui tum Rauennæ apud Guidonem erat, opera facta: cum eos Guido benignè domum suam; quæ in regione D. Michaelis in Africisco erat; uocasset. Per idem tempus Egidius Legatus Foroliuii plurimum delectatus, leges complures tulit, quibus Egidianis uocatis, omni passim Flaminia, ac Piceno, utimur. Cumq. Bernabos Vicecomes Bononiam bello peteret, quam Ioannes Vicecomes cognomento Aulegius, Bernabouis Vicarius libero sibi imperio uindicarat; non absq. Guidonis Polentani studio, eam habuit, Aulegio eam illi præmio composito, tradente: Quippe XIX. kalen. Februarias insequentis anni tumultu graui in vrbe conflato, repente ex arce uexilla Ecclesiæ, atque Egidii, Aulegius animo longè a suis auersus, protulit, atque Idibus Martii Petrum Nicolaum Farnesium, exercitus Pontificii Ducem, recepit. Egidius inde die D. Simonis festo, carrocio obuiam misso, honorificè ab occurrente ciuitate acceptus, urbem introiuit, nomineq. Ecclesiæ Romanæ possessionem iniuit. Bernabos tantam sibi ademptam ciuitatem minime ferens, comparato statim ueteranorum militum exercitu, Bononiam circumsedit: contra, Egidius magno, præsentiq. animo parauit se ad excipiendam belli huius molem, tanta ui, tantaq. constantia, ut facile omnes difficultates superaret. Non defuit etiam Pontifex, quin ad prophana, militariaq. auxilia, adiungeret sacra, & ad Fortanerium Rauennatis Archiepiscopatus administratorem, Auenione VIII. kal. Septembr. Pontificatus anno VIII. litteras aduersus Bernabouem scriberet, omni Rauennate prouincia diuulgandas. In iis Pontifex, altius exorsus, scribit, Ioannem XXII. summum Pontificem inhibuisse, ne quis Romanæ Ecclesiæ Prouincias, Flaminiam, Picenum, Ducatum Spoletinum, Patrimonium beati Petri in Tuscia, Latii regionem Campaniam appellatam, ac maritimam, turbaret, occuparet, turbanti

ANN. M. CCCLX.

busve, aut occupantibus auxiliaretur: Qui secus fecisset, is omnibus mulctaretur dignitatibus: filii, & nepotes ad sacerdotia minime habiles essent. Eadem cõfirmauit Clemẽs VI. & diuulgari iussit: Cumq. Ioannes Archiepiscopus Mediolanẽsis occupasset Bononiam, eum, illiusq. studiosos, lege illa teneri declarauit. Quamobrẽ Ioannes de sylua è S. Miniate, popularis, Lucanæ Diœcesis, & Guillerminus Arimundus Parmensis, iuris consultus, Bernabouis, Matthæiq. Vicecomitũ fratrum, ipsius Archiepiscopi fratris genitorum, procuratores, in Cardinalium Senatum publicè introducti, & apud ipsum Clementẽ Pont. professi, urbem illos Bononiam, & quædam alia in Flaminia, ad sũmum Põtificẽ, & Ecclesiam Romanam spectantia, occupare, & alia loca inuadẽtibus fauisse, supplices postularant, cum paratos sese dicerent, ad parendum, uti eos absolueret. Itaq. Clemens illos ante, ita ut dictũ est, iuratos, absoluit, ea cõdicione, ut si quid denuo simile tentassent, occupassent, eadem lege tenerentur. Ceterũ eius ciuitatis tranquillitatem summopere expetens, Archiepiscopũ ad certum tẽpus, in quo si moreretur, Bernabouem, & Matthæum, in reliquũ temporis substituit, suos, & Romanæ Ecclesiæ ibidem Vicarios, & Gubernatores fecit: ipsiq. Vicecomites per procuratores, primò, deinde ipsimet, sacramẽto polliciti sunt, aduersus Põtificem Max. & Ecclesiam Romanam, arma numquam sũpturos, sed staturos ab illis, exterminaturos hæreticos, libertatem cõseruaturos Ecclesiasticam, vrbem Bononiam, ex ipsius legibus ciuitatis, gubernaturos, Ecclesiæ loca non occupaturos: Tamen haud ita diu post, iis spretis, ciuitatẽ Orbitum, & opidum Bittonum Spoletinæ diœceseos, occupasse damna incolis attulisse, Archiepiscopum dum uixit, & eo mortuo, Matthæum, qui illi successit, Bononiæ nequaquam iuxta illius leges, sed contra, præfuisse, quosdam ciues nobiles extremo affecisse supplicio, alios relegasse, eorum sibi rapuisse bona, tributa inclemẽter imposuisse, exegisseq. & quamquam erant, iis quas diximus, legibus, administratione, Præfecturaq. mulctati, Bernabos, Matthæo interim uita functo, sese adhuc Vicarium simulans, Bononiam ex illius elapsam manibus, inuasisse, ciues tributum conferre coegisse, demũ cum Ioanne Olegio milite Mediolanensi, qui tum ea potiebatur, nulla a Pontifice impetrata uenia, transegisse, Ioannem, eam se urbem retenturum, libertateq. Ecclesiastica penitus obtrita, sacratis uiris, locisq. tributa imperasse, ac mortem obtulisse, bellũ grauissimũ, magno conscripto exercitu, pro recuperanda illa urbe mouisse, Crepacorũ, castrum Francum, & pleraq. alia Bononiensis ditionis loca hostiliter, & per proditionem curasse capi, castello ad Rhenum excitato, ipsam S. Mariæ disturbasse Canonicã, ordinis Augustiniani Canonicis inde exactis. Quamuis autem Egidius Legatus, ac Vicarius, Bernabouem primò, antequam ea in Pontificis manus rediret ciuitas, per certos suos, & deinde etiam ubi magnis impensis, ac laboribus est recepta, quò Romanam Ecclesiam, ut matrem, ac dominam recognosceret, per Legatos, atq. internuncios de restituendis opidis, & oppugnatione, exercituq. dimittẽdo sæpe monuit, illi pollicitus, atq. etiam Gualdasio Louabello Cremonensi, quem Bernabos procuratorem ad Pontificẽ suum destinarat, non modò summatim ius, se dictur ũ, sed gratiæ daturum locum, si quid illi ea in vrbe iuris esset, ipse tamen horũ nihil efficere, ac potius urgere indies obsidionẽ, premere incolas, agros uastare, maiora dare omnibus sacris suburbanis ædibus detrimẽta, excitatũq. ad Rhenũ castellum retinere. Quæ quamquã

erant nota, mandasse tamẽ Guillelmo, titulo S. Mariæ Transtyberim Cardinali, ut ea diligentius inuestigaret, & referret ad Senatum: Gullielmum autem id accuratè fecisse, ueraq. esse retulisse. Pontifex igitur per has litteras Bernabouem, ac illius studiosos monuit, ut intra quadragesimum diem deducerent ab ea vrbe, illiusq. agro exercitum, cohiberent damna, opida Egidio Legato, aut Brasco Fernandi, Rectori Piceni, ac eiusdem ciuitatis pro Romana Ecclesia Vicario restituerent, alioqui omnem se absolutionem rescindere, atq. irritam facere. Has acceptas Fortanerius a Pontifice litteras, & palam recitauit ipse, & ad subiunctos sibi, suffraganeos appellant, Episcopos, ut peruulgarent, misit, ii autem in Fortanerii litteris, Rauennati Ecclesiæ subiuncti numerantur: Feretranus, Sassinas, Cæsenas, Ceruiẽsis, Foropõpilianus, Forliuiensis, Fauentinus, Foro Cornelianus, Bononiẽsis, Ferrariensis, Hadrianus, Cymacliẽsis, Mutinensis, Regiensis, Parmensis, ac Placentinus. Cum autẽ auxiliis euocatis Egidius magnum interea exercitũ conflasset, in quo plurimum enituit Guido Polentanus, præualentis etiam populi armis adiutus, Bernabouis copias, pugna ad ædẽ S. Roffilli primo ab urbe lapide VII. Kalen. Iulias, postero anno, cõmissa, & summa contentione pugnata, dissipauit, ac prope deleuit. Rauennatem hoc anno Præturam gessit Rolandinus Canossa Regiensis, Guido Polentanus in fœnera tores acriter cauit. Fortanerius cum ad Egidium Legatum, florenos aureos DLXXV. quarti anni illius Legationis, cuius futurũ erat ad pridie Non. Octobr. initium, procurationem, ita stipendium, ac honorarium, uti diximus, uocabant; Anconam pridie kal. Septẽbr. misisset, ab Innocentio Pontifice eo etiam liberatus uinculo, quo Gradensi Ecclesiæ adstrictus tenebatur, & in Cardinalium collegium, mense Septembri, cooptatus, litteras ea de re ab ipso Pontifice, Auenioni V. Id. Octobr. Pontificatus anno nono scriptas, accepit: in quarum extrema pagella, cum ita adscriberet Pontifex, *Festina itaq. fili, festina, & suaui iugo, leuiq. oneri Domini colla submissurus attende, ut sicut honoris factus es particeps, sic oneris, & mercedis participium sortiaris*: ipse ut obediret Pontifici, Auenionem proficiscens, de illius manu sacrum galerum accepturus in itinere Pataui obiit, ibidem ad D. Antonii sepultus. Egidius Cardinalis, Legatus, Episcopus Sabinensis, ne quid detrimenti Rauennas Ecclesia, in tot tumultibus sentiret, statim futuri Archiepiscopi nomine, opida illius certis hominibus custodienda tradidit, nec diu post, insequenti anno, qui fuit supra millesimum tercentesimum, sexagesimus secundus, V. kal. Maii, Pontificatus anno X. ab Innocentio Pontifice Petrocinus è Casaleclo Ferrariensis, subrogatur, uir iuris Pontificii peritissimus, eloquentia, & philosophia præstantissimus, quæ omnia cum insigni fide, integritateque coniunxerat. Monachũm primò in cœnobio S. Bartholomæi, propè Ferrariam, induerat, ordinem D. Benedicti professus, mox D. Cypriani, è Muriano, eiusdem ordinis, Torcellanæ Diœcesis, ab Ioanne XXII. Abbas, quadraginta iam ferè annis, factus, Torcellanum Episcopatum ab Clemente VI. habuerat: quem cum decimum annum iam administraret, & huic Prouinciæ Flaminiæ adhuc Rector præesset, Innocentius Rauennatibus dedit Archiepiscopum adiecta pensione, quam solueret quotannis Cardinalium collegio: litterasque eodem die ad sacratos viros Rauennates exarauit, scribens, ea se lege, qua Clemens VI. Pont. Max. designandorum Antistitum ius sedi Apostolicæ

ANN. M. CCC LXI.

ANN. M. CCC LXII.

reseruasset, Archiepiscopum illis Petrocinum præfecisse, iubereque ut illum, qua deberent, obsequii, & cultus significatione reciperent: quod & factum est. Septimo autem kal. Nouembr. ad aram maximam templi D. Apollinaris, in opido Aureolo, Fauentinæ Diœcesis, coram Stephano Episcopo Fauentino, ad id muneris a Pontifice, unà cum Episcopo ForoCorneliano, communiter, aut seorsum, ut res melius ferret, constituto, Innocentii VI. Pontificis litteras, de pallio, Petrocino Archiepiscopo Rauennati designato tribuẽdo, Guillelmus Rubeus Ferrariensis, reddidit: Adiecit ad has eiusdem Pontificis item binas: Vnis, assignandi pallii, alteris, iuramenti, quod esset a Petrocino iurandum, formula præscribebatur. Has cũ Stephanus Episcopus recitasset, postulauit Petrocinus pallium, quod ei Stephanus in manum statim dedit, inde apud Stephanum, Ecclesiæ Romanæ nomine accipientem, Petrocinus sacramentum dixit ex formula. Vacabat tunc Pontificium solium, quoniam Innocentius paulò post quàm eas litteras scripsisset, migrauerat ex hac uita: Illique successor datus fuerat Guillelmus è Grisaco, Monachus, qui Vrbani V. desumpto nomine VIII. Id. Nouembr. sacram Pontificatus Maximi insulam de more accepit. Rauennas Prætor pro Romana Ecclesia; ita enim habent horũ annorum tabulæ; Thomas Grassonus Mutinensis hoc anno fuit, Nicolaus Angelinus Mutinensis item, eius assessor. Proximo, Laurentium Pinottum Episcopum Regiensem a se designatum, quod Innocentius decedens non potuerat, Petrocino Archiepiscopo Rauennati Metropolitico iure illi Præfecto, Vrbanus Pont. per litteras Auenioni, pridie Non. Martii, Põtificatus anno primò scriptas magnopere commendauit. Cum autem sermo increbuisset, Guidum Polentanum, opido Lugo, & finitimis locis, aduersus Rauẽnatem Ecclesiam, commeatum clam præbuisse, fauisseq. plurimum, atq. ea de causa, ne quis Rauennæ negociaretur, neu annonam illuc deferret, quingentorum florenorum iis, qui secus facerent, pœna proposita, edictum fuisset, hoc ineunte anno, ita se Guidus apud Egidium Legatum purgauit, ut omni Egidius deposita suspicione, in ueterem illum gratiam receperit. Nec multis post mẽsibus, Legum Rauennatis Ecclesiæ opidum, & Bononiensis ditionis loca, a Bernaboue Viceco mite, in Cardinalis utriusq. amici, fide, ac religione deposita sunt: Postquam enim diro Senatusconsulto Bernabouem Vrbanus Pontifex, in amplissimo Cardinalium Senatu, genibus innixus, sublatisq. ad cælum oculis, ac manibus notauerat, ac diris deuouerat, magnam Bernabos ab Legati Pontificii, & fœderatorum copiis; ii autem erant Polentani, Estenses, Scaligeri, Malatestii, Gõzagæ, Carrariique; ad Soleriam, in Mutinensi, accepit cladẽ, omni penè Cisalpinæ nobilitatis flore capto, in quibus Sinibaldus etiam Ordelafus Forliuiensis fuit: itaq. pertinaci, nonnihil tandem inflexo animo, de pace cum Legato agere: quæ tandem, Petro Cyprio Rege, qui per eos dies Venetias, ut postularet aduersus Turcas, & Græcos opẽ, venerat; & Arduino S. Marcelli Cardinale, operam nauantibus, insequenti anno, conuenit: restitutaq. opida, & captiui liberi dimissi. In hoc florenti rerum statu, Azo, & Beltramus Alidosii fratres, ForiCornelii Principes, pace & ipsi inter se facta, in patriam restituuntur: superiore namque anno, cum uenissent, ad arma, & ab utriusque studiosis domus essent utrinq. direptæ, Comes, id erat illi nomen, Bononiæ Rector, Egidii Legati fratris filius, eò accurrens, vrbemq. ingressus, eaq. & illius arce Romanæ

ANN. M. CCC LXIII. (margin, beside "rat, Petrocino Archiepiscopo…")

ANN. M. CCC LXIIII. (margin, beside "ui liberi dimissi…")

Romanæ Ecclesiæ nomine accepta, Præfectum ibidem Antonium Bentiuolũ reliquerat, Azonem secum Bononiam deduxerat. Hoc eodem anno XV. kal. Martii, Egidius Legatus, ac Vicarius in Italia Pontificius, ubi Guidonis Po lentani fidem, obsequiumq. ac studium in summos Pontifices, & Romanæ Ecclesiæ defensionem ab eo susceptam laudauit, per litteras suas Anconæ datas, eum & Vicarium Rauennæ fecit, & multis priuilegiis honestauit: cum tamen Guido statim a Bernardini patris interitu, Vicarium se Romanæ Ecclesiæ, quod multa illius monumenta declarant, appellasset. Melioreis, quàm pater consilio usus, ciues bonos, antiquosq. omnes, qui dum Bernardini crudelitatem, iramq. uitare cuperent, profugarent ex vrbe, Rauennam reuocauit: malos patris administros, ac consiliarios eiecit. Cum autem Vrbanus Pontifex collegium Bononiæ, eorum qui darent litteris operam, instituisset, Nicolaus Episcopus Tusculanus, Rainaldus S. Hadriani Diaconus Cardinalis, ipsi collegio per litteras Auenioni XIIII. kal. Iulii, Pontificatus anno II. datas a Pontifice Præfecti, Petrocino Rauennati Archiepiscopo IIII. Non. Iulii. Auenione scripserunt, ut è Flaminia, tres: è Bononia, Bononiensiq. dioecesi, duos: unum è Ferraria, dioecesive Ferrariensi deligeret, qui ad Pontificii iuris apti studium, eò mitterentur. Constituisse enim Pontificem, ut in eo collegio, auditores uiginti, in opes, è locis Romanæ Ecclesiæ in Italia nullo medio subiectis, oriundi, sua & Ecclesiæ Romanæ impensa alerentur. In locum uerò eorum qui aut decederent, aut studiorum cursum confecissent, alios, suo quemq. tempore sufficeret. Quæ omnia curauit Petrocinus diligenter. Moritur hoc anno VI. kal. Septembr. Malatesta Malatestius senior, & Arimini ad Franciscanos, insigni pompa, tumulo componitur. Guido Polentanus, procuratorem suum XVII. kal. Octobr. fecit Bernardum Auesanum ForoCornelianum, ut Danieli è Marchionibus Carrecti, ordinis equitũ Hierosolymitanorum, qui tum Flaminiam pro Pontifice Rector administrabat, priuilegia a Pontificibus, Cæsaribusq. sibi, ac ciuitati Rauennæ tributa ostenderet. Procuratorem quoque Petrocinus Archiepiscopus suum constituit Nicolutium Auximatem, Pontificium scriptorem, ut eius nomine debitum Pontificio solio cultum, obsequiumq. quod singulo biennio præstare præsens, aula trans alpes commorante, tenebatur, adhiberet. Quod effectum a Nicolutio fuisse, sed nihil tamen, huiusmodi nomine visitationis, in ærarium Pontificium illatum, per litteras Auenioni scriptas pridie kal. Nouembr. Hanaldus Archiepiscopus Auximanus testatur. Accessere interea Rauennam Pesius Zattolinus, & Masinus Lablate uniuersitatis Argentanæ procuratores, quædam sibi a Petrocino priuilegia dari, & immunitates concedi postulantes: quæ Petrocinus aduocato IIII. Non. Nouembr. in suum cubiculum Canonicorum Rauennatum Cardinalium, & Cantorum, conuentu, liberalissimè omnia dedit. Pacẽ inter Florentinos, ac Pisanos, de summa rerũ inter se acerrimè decertantes, Pontificis nomine, cuius in Flaminia prophanarum rerũ Vicariũ gerebat, cõfirmauit; cum huius negocii socium habuisset Marcũ Viterbiensem, Franciscani ordinis generalem Præfectũ, qui Cardinalis deinde fuit. Posterum annum ineuntem excepit tumultus ForoCornelianus, quo Rainaldus Bulgarellus, ad patriæ Principatũ, sũma ope nitens. VIII. kal. Febr. vnà cũ aliquot popularibus, Beltramũ, atq. Azum ciuitatis Principes, in ædes eorum, ANN. M. CCC. LXV.

conieceit, appositoq. ad fores, & quà incedi poterat, igne, inflammare omnia, & capere illos cōtendebat: cum hora noctis tertia, eorū frater Todeschinus appellatus, cū peditibus, & tubicine, ac tympanista, adueniens, inito cū Rinaldo prœlio, ipsum fudit, interemitque. Ceterū, ut huiusmodi motibus obuiam iretur, consuleretur q. quoad eius fieri posset, quieti Prouinciæ, Petrocinus Archiepiscopus, Pontificis Vicarius, Foriliuium ad VII. Id. Martii, Conuentum indixit, quò cum Prouinciæ accessissent proceres, opida etiam omnia procuratores misere, Andreasq. Malatesta, Abbas cœnobii S. Ambrosii è Rancle, diœcesis Saffinatis aduocato consilio Rancli, Rolati, Ciuorii, Pitullæ, Castagneti, & Rauaschiæ, eorum opidorum procuratorem Bernardum Vicetinū misit, qui obedientiam, obsequiumq. ac fidelitatem Romanæ Ecclesiæ iuraret: Eadem de causa Albericus Comes Petri Comitis Cunii filius, Zagonariæ Dominus, pro ipsa quam tenebat Zagonaria, & Ioannes, Franciscusq. Nicolai item Comitis Cunei filii, pro parte ad ipsos spectante ditionis agri Cunii, integro tamen iure, sibi ob condiciones pacis inter Vrbanum Pontificem, & Bernabouem Vicecomitem initæ, quæsito, illuc Oddum Zorzengum Bagnacauallensem scribam, & Mengucium Guidonis è Mutiliana allegarunt, idq. eò studiosius, quò Petrocinus constitutus erat in ea controuersia cum Bernaboue, de opidi Zagonariæ parte, deq. nonnullis præterea fundis, arbiter. Vt verò firmius continere in officio populos Petrocinus posset, illi Vrbanus Pont. IIII. Id. Maii, Pontificatus anno tertio, Ecclesiasticam etiam iurisdictionem, subsidio tantum prophanæ, adiunxit: nec diu post per litteras XI. kal. Iulii Auenioni scriptas, mandauit illi, & Danieli Carretto Prouinciæ huius Rectori, ut quamquam alteris suis litteris, mandata generatim dederit, condiciones pacis cum Bernaboue Vicecomite, milite Mediolanensi; ita eum appellat Pontifex; & cum omnibus, quos eius fuisse studiosos, Andruinus titulo S. Marcelli sacerdos Cardinalis, Legatus, declarauerat, seruanda esse sigillatim tamen Franciscum Ordelafum militem Foriliuiensem, eiusq. factionis ceteros, quos Bernaboui adhæsisse Andruinus declarasset, ad eorum bona, in Flaminia, restitui, & ea pacta Francisco seruari, quæ cum eo Egidius Episcopus Sabinensis, Legatus, fecisset. Hostasius Polētanus, Guidonis Nouelli filius, unica filia Polētesia, quam ex Agnete uxore, Guidone Zambrasio Fauētino genita habuerat, relicta, hæredibus autē, cū esset Patauii, mēse Iulio, institutis Marsilio, & Nicolao Carrariis, suis ex Cōstantia sorore, quæ Iacobo Carrario Patauino, nupserat; nepotibus, uitam cū morte cōmutauit. Petrocinus Archiepiscopus, ad Ecclesiæ suæ bona administranda cōuersus, Bādino Vberti ab Romena Comitis filio, opidū Montem Boarium, quod acceperat Vbertus iure Emphyteutico a superioribus Archiepiscopis, cōfirmauit. Ea autem erat horum prauitas tēporum, & malæ consuetudinis corruptela, ut certa Rauennæ assignarentur a magistratibus loca, in quibus illiberalibus taxillorum, & foliorum ludis, dare operam Rauennates, qui uellent, impunè possent, indeque uectigal nequaquam paruum exigeretur; adeò nihil multorum uirorum proborum exemplo, ac præsentia, quibus abundabat, abundatque vrbs Rauenna, plerique commouebantur. Nam, ut Canonicos Portuenses, Dominicanosque & Franciscanos fratres, ac D. Adelberti cœnobium in Insula Pereo, taceam, ubi monachi Deo seruiebant, compluresq. Cistercienses ordinis in D. Seueri, &

in sacra domo hospitali D. Petri, in portæ Vrsicinæ suburbio, Crucigeros, aderant apud D. Apollinarem in Classe. D. Mariam in Cosmodim, D. Mariam cognomento Rotundam, D. Ioannem Euangelistam, D. Vitalem. D. Martinum in Cælo aureo, cui D. Apollinaris noui etiam titulus est. D. Petrum ad Vincula, Rauennatis agri, D. Laurentium in Cæsarea, & D. Mamam, ex D. Benedicti familia monachi, uiri probitate inclyti, quorum tamen exemplum pauci sequebantur. Cum autem eodem hoc anno, Vrbanus Pont. Arduino Cardinali Legato scripsisset, de rebus Fortanerii Cardinalis Patriarchæ Gradensis, & administratoris Rauennatis, in florenis aureis duodecim millibus, atque etiam amplius, quo tempore Fortanerius est mortuus, obligatis, recuperandis, si quæ essent, quæ, uti scripserat, ad aliquot fratrum Franciscanorum cœnobii, aliosve homines, spectarent, eas, non absque Rauẽnate Archiepiscopo, qui tum fuerit, restitui præcepit. Petrocinus anno qui insecutus est, cum in arce esset opidi Gradariæ, Diœcesis Pisaurensis, XVII. kal. Iunii, Pandulfo Malatestio, Malatestæ Ariminensis filio, eiusq. nepotibus legitimo connubio futuris multa iure emphyteutico concessit, quæ iam Petrus Andreæ Pisaurensis Prætor, vniuersitatis Pisaurensis nomine, in certum tempus, a Guillelmo Archiepiscopo acceperat. in iis, Mons est, Cagnanus uulgo appellatus, in Diœcesi Pisaurensi, uineis, pratis, syluis, agro feracissimo insignis, iuxta Cattilianum riuum, a Nubilaria fluentem. Hæc se ab Ioanne Malatesta, nepote Ioannis, nati Malatestæ è Veruculo emisse, Pandulfus dicebat: Ioannemq. ab Opizone Archiepiscopo tabulas accepisse. Exitu anni, cum Petrocinus idem, de bonis Fortanerii per Androinum Cardinalem Cluniacensem appellatum, recuperatis, florenos aureos CLXXXII. ærario Pontificio soluisset, & aliquot alios Pontificiæ aulæ administris, quæ ex more debebantur, reliquas illi pensiones Harnaldus Archiepiscopus Auximas, in mensem Martium prorogauit, litteris Pontificatus Vrbani. V. anno sexto datis Romæ apud S. Petrum: quo Vrbanus mense Octobri, magna omnis Italiæ hilaritate, redierat. Guido Polentanus proximo anno, qui fuit ab orbe redempto M CCCLXVIII. unà cum Galeoto, ac Pandulfo Malatestiis, Estensibus quoque Carrarlis, Gorozagis, aliisq. uiris Principibus, ingrediẽtem Non. Ianuar. Bononiam, Anglicum Cardinalem, Vrbani Pontificis fratrem, eius vrbis, Flaminiæq. ac Piceni, & Galliæ Cisalpinæ Pontificium Vicarium, insigni famulatiu comitatus est. Annus insequens Petrocini Archiepiscopi attulit mortem, qui cum Rauennæ grauissimè ægrotaret, iamq. concedente Vrbano Pontifice condidisset testamentum, ad ea, quæ decreuerat, in codicillis XII. kal. Nouembr. multa addidit, illudque in primis, ut Iuliano Maio Foroliuiano, Medicinæ Doctori, qui Rauennam ad illum curandum Forliuio uenisset, aliaque præstitisset obsequia, ducatos aureos quadraginta legauit. Testamentum commisit fidei Nicolai Auximatis, Protonotarii Pontificii, Bonincontri S. Cypriani, Vberti S. Ioannis Euangelistæ Rauennatis, Ioannis S. Laurentii in Cæsarea Abbatum, & Iacobi prioris Præfecti cœnobii S. Mamæ Rauennatis, ut quæ in illo mandasset, exhaurirent. Hæredem instituit Archiepiscopum Rauennatem, qui in eius locum proximè sufficeretur. Administrato itaque summa integritate Archiepiscopatu, cum ab Vrbano Pont. impetrasset eligendi facultatem sacerdotis, qui illum a confessione criminum expiaret, ex homi-

ANN. M. CCC LXVII.

ANN. M. CCC LXVIII.

ANN. M. CCCLXIX

ANN. M. CCCLXX. num vita migrauit: illiq. succeſſor poſtero anno. X. Kal. Februar. ab Vrbano datus eſt Pileus, cognomento Prata, quem plerique in opido Concordia, quod eſt Aquileienſis Diœceſis, natum ferunt. Hic cum Patauinus Epiſcopus ad eam diem fuiſſet, domum ea in vrbe, apud D. Antonii Olyſiponenſis, eorum, qui ſtuderent, commodis ædificauerat, additis etiam, vnde uictus ſuppeditaretur, uectigalibus. Extant Vrbani litteræ, quibus Archiepiſcopum illum Rauennatem, renunciat apud S. Petrum, Romæ. X. kal. Febr. Pontificatus anno octauo datæ. atque item aliæ pridie kal. Mart. quibus ſcribit, ad illum ſe pallium e beati Petri corpore per Anglicum Albanenſem Epiſcopum, ſumptum mittere, illi & Petro Auximati, ſacrato uiro, quem Pileus, vnà cum Martino Teſta Archidiacono Rauennate, ad illud petendum Romam miſerat; Pontificio diplomati incluſum, illi reddendum, dediſſe. Hoc autem anno cum in Galliam Vrbanus rediiſſet, non abſque ingenti ſanctitatis apud omnes opinione, ibidem deceſſit. ad cuius ſolemnes exequias cohoneſtandas, Bononiam conuenit Pileus Rauennas Archiepiſcopus, & Guido Polentanus: Eæ ſumma pompa, tertio Non. Ianuar. & magna uirorum Principum frequentia

ANN. M. CCCLXXI. in D. Dominici celebratæ ſunt, cum interfuiſſent etiam Pandulfus Malateſta Ariminenſis, Rodulfus Camers, Azo, & Beltramus Alidoſii, Nicolaus Eſtenſis Ferrariæ Marchio, & longo ordine circiter octingenti atrati eſſent, officinæq. per dies octo clauſæ perſtitiſſent. Ibi cum eſſet Petrocinus habitaretq. in regione S. Antonini, per Iacomatiũ de Valle Canonicũ Aquileienſem, & Angelum è Caſtellione Aretino, Archipresbyterum plebis Cocanilis, Diœceſis Rauennatis, & Cuſettum de Arnuſano, Neumacenſis, familiares, procuratoresq. ſuos ab Attabolo, Pontificio in Flaminia Quæſtore, ab aliisq. ad quos ſpectabat, XIIII. kal. Februar. petiit ducatos aureos mille, quos, nullo fœnore, mutuos dederat Anglico, Epiſcopo Albanenſi, Cardinali, locorum Eccleſiæ Romanæ in Italia ſubiunctorum Vicario generali. neque uero eos fruſtra poſtulauit, ſi quidem Anglicus per ipſum Quæſtorem, ac magiſtratus reſtitui Pileo ſtatim mandauit. Polenteſia, Hoſtaſii Poletani; uti ſupra memorauimus; filia, cum teſtamento patris, qui illi mille & ducentas pecuniæ Rauennatis libras, legauerat, multum de ſuo iure detractum diceret, Guidoni Polentano uendidit, quidquid ſibi iuris in paterna hæreditate, aduerſus Carrarios fratres eſſet: Hoſtaſius enim Polenteſiæ pater, Guidonis Nouelli patris, & Rainaldi patrui; qui fuit Archiepiſcopus deſignatus; & Lamberti, fratris, quem Fauentiæ inteſtatum obiiſſe diximus, hæres fuerat. Cum igitur Guido Carrariis litem intendiſſet, iamq. diſceptatio funeſtum habitura finem uideretur, diſſidium ſtatim omne Anglici Cardinalis, Epiſcopi Albanenſis, & Pontificii Legati opera compoſitum eſt: compoſitioniq. Conſtantia Nicolai, & Marſilii Carrariorum mater aſſenſit kal. Auguſti, Patauii, inſpectante, teſteq. Arſandino iuriſconſulto, Rainerii Forliuienſis iuriſconſulti filio, qui tum incolebat, in D. Magheritæ regione, Patauium: cum Carrarii fratres, iura omnia, poſſeſſionesq. ubicumque locorum eſſent, quæ Guido Nouellus, ac Rainaldus, ſuo, Lambertiq. nomine, tum poſſidebant, cum anno MCCCXXI. menſe Septembri, Rauenna ſunt pulſi, Guidoni Polentano dimiſiſſent: & Guido ducatos aureos decies mille ſe illis perſoluturum ſpopondiſſet: quæ tamen ad millia ſex, opera Anglici Cardinalis, rediguntur. Bernabouem Vicecomitem,

tem, Lugum & aliquot alia Rauennatis Ecclesiæ opida, ipsamq. Bononiam repetentem, nouumq. bellum, uiolata pace, inferentem. Gregorius XI. Lemouicensis summus Pontifex huius initio anni Vrbano subrogatus, communione, & omni dignitate priuauit. Pileus Archiepiscopus, postero anno. VI. kal. Aprilis in æde Vrsiana, ne optimi Antistitis deesset officio, sacros ordines, magna accedentium frequentia, contulit. Legatus interea Pontificius, quo cum Estenses, Carrarii, Florentini, Pisani, Lucensesq. arma coniunxerant, quamquam aduersus Bernabouem, Ecclesiæ adhuc locis inhiantem, ad Ruberiam, hoc eodem anno, infeliciter dimicauit, adducti tamen ad suas partes Ioanne Acuto Britanno; qui Bernabouis ad eam diem meruerat stipendia; ita eius copias anno insequenti, in Brixianis campis dissipauit, ut pacem denuo peteret Bernabos, atque anno MCCCLXXV. inducias in annum impetrauerit. A Pontifice Bagnacauallum, Cotignolam, & Consilicem, huius opida Prouinciæ, Acutus stipendii loco habuit, quæ deinde ab Acuto, uiginti millibus florenis emit Nicolaus Estensis Ferrariæ Marchio. Ioannam Polentanam Hostasii filiam, cœnobii D. Andreæ Rauennatis Abbatissam hoc tempore fuisse comperio, cum in eodem cœnobio Francisca item Polentana sacra uirgo degeret. Andreas è Comitibus Cunii, Guidonis filius, accipitrem vnum, canes sagaciter odorantes, duos, Guidoni Polentano quotannis præbebat, cum illi Polentanus opidum Fusignanum, & curtem Donigaliæ, iis, aliisq. additis condicionibus dedisset. Fuit autem Guido Polentanus mense Februario, Ferrariæ, ibiq. XIII. kal. Martii, in ædibus Nicolai Estensis Marchionis, per Bonsantinum Bosium Iacobi filium, ducatos aureos ter mille quadringentos quinquaginta quattuor Galeoto Malatestæ, Pandulfi filio numerauit: quos Antonius Pochepenna Rauennas, Nerio natus; qui quo tempore est mortuus, incolebat Ariminum; ipsi Galeoto, anno superiore, testamento reliquerat, Polentanus autem cum agros, domosq. Antonii emisset, debebat. Qui ubi remigrauit Rauennam, fœdus cum Ioanne Episcopo Agenense, Pontificio Flaminiæ Rectore, Nonis Augusti, in annum, cum in Prouincia exules ita creuissent, ut bonis quietè degere non daretur, iunxit, iis legibus, ut quibuscumque exulibus, damnatisve, in iis Prouinciæ locis, Romanæ Ecclesiæ nullo medio subiunctis, quæ Ioannes pro Pontifice administraret, esse per edicta non liceret, iis Rauenna quoque, & Ceruia; quarum ciuitatum Guido in iis tabulis Romanæ Ecclesiæ Vicarius dicitur; agrisq. earum, & omnibus Polentanæ ditionis locis, interdiceretur: nemo eos hospitio acciperet, aut iuuaret auxilio, ac potius caperentur, remitterenturq. ad facinoris locum. Quæ Respubl. secus fecisset, ducentum, priuatus ciuis centum florenis, mulctaretur, si exuli, pœna corpore fuisset luenda: sin mulcta pecuniaria, fuisset, Respubl. duplo, priuatus ciuis tantundem dependeret: sic tamen ut numquam Respubl. florenos ducentos superaret, priuatus ciuis, centum. Harum mulctarum pars altera, fisci Pontificii esset, altera Polentani. In cuius ditionis locis clausis, per ipsius Polentani satellites, atque administros, etiam Ioanne ipso, eiusve iudicibus, atque administris postulantibus, caperentur: extra ea loca, Pontificiis administris capere eos fas esset. Idem Polentanis satellitibus extra loca clausa iurisdictioni Ioannis Rectoris subiuncta, liceret. Maleficium in locis, quibus Rector præest Prouinciæ, ubi quis commisisset, eumq. & vniuersitates, & priuati

ANN. M. CCC LXXII.

ANN. M. CCC LXXIII.

ANN. M. CCC LXXV.

uati ciues fuissent persequuti, etiam in agris Polentano subiunctis, eorum incolæ locorum adessent, fauerentq. persequentibus: qui secus fecissent, iis ducatorum decem mulcta singulis esset: ibidem captus, assignaretur Polentanis magistratibus, nisi qui persequeretur, Ecclesiæ Romanæ magistratus esset: tunc enim illi dandum esse. Quem uerò captiuum sibi traditum, Polentanus magistratus haberet in custodia, eum Rectori Prouinciæ postulanti, uel eius Magistratibus statim cōcederetur. Polentanis satellitibus, Magistratibusq. in Rectoris Prouinciæ locis, eadem omnia licerent. Per hæc, nihil iurisdictionis Rectori, in locis Polentani, neque Polentano, in Rectoris, adderetur, aut detraheretur. Sed quamquam hæc ad tuēdam Prouinciæ quietem apta erant, ingentes tamen undiq. tumultus omnia perturbarent: siquidem cum omnibus graue imperium Pontificis Max. uideretur, quòd Magistratus caritatiui subsidii nomine, intolerabilia tributa inclementer exigerent, plerique ciues hac rei indignitate commoti, Magistratibus Pontificiis omnibus pulsis, uelle se pro Pontifice, ciuitates quisque suas, administrare affirmabant. In iis fuere Nequinum, quod & Narnia uocamus, Falisci, Centum cellæ, & pleræque aliæ vrbes, a quibus initium defectionis manauit: licet prior fuerit a Florentinis origo: qui iis fortasse permoti nutantibus populorum studiis, in apertam adhuc defectionem nequaquam lapsis, cum Bernaboue aduersus Romanam Ecclesiam fœderati, ad omnes scripserunt, se cunctas Ecclesiæ ciuitates in societatem accepturos, si studium libertatis professæ fuissent, atque ut ipsi, pro insigni publico nomen libertatis tulissent: sin minus, se illas loco hostium habituros, belloq. enixè persecuturos. Itaque Forliuium mense Decembri in ipso D. Thomæ Apostoli peruigilio, defecit ab Ecclesia; Gibellinaq. factio, Guelfam expulit sibi ualde imparem: cum autem populari libertate
ANN. M. CCC LXXVI. XV. circiter diebus, sese Ciuitas rexisset, Nonis Ianuarii, insequentis anni, Pinus Ordelafus, Francisci, ex Ioanne fratre nepos, prima uigilia, vrbem ingreditur, cum reliqui Ordelafii inde haud procul abessent: Qui postridie eius diei, in vrbem admissi; fuere autem Sinibaldus Francisci filius, Ciccus, & Thebaldus; magno populi studio, opera potissimum Petri Pungetti, Iuliani Nomai, Nerii Florini, Calbi Moratini, & Dutioli Latiosi, Legato Pontificio, & Cichino Mengo, Azzone Arguliosо, Iacobo Caputio, Oddone Oddo, & multis præterea Romanæ Ecclesiæ studiosis, eiectis, Sinibaldus ciuitatis imperium arripuit. Per eosdem tumultus, ciuitatum proceres, qui occupato suarum ciuitatum dominatu; inde exturbati, ab Ecclesiæ Magistratibus, exulabant, intra Galliam Cisalpinam, atque Apuliam, eiectis Pontificiis Magistratibus, in pristinum statum rediere. Hinc Bononienses, quod se a Gregorio Pontifice frustra auxilium postulasse, & neque se, neque Gulielmum S. Angeli Cardinalem Legatum, ad tantos sustinendos hostes, satis instructos uidere affirmarent, per quosdam nobiles tumultu excitato Legatum ipsum vrbe egredi coegerunt, ac Republ. instituta, quem statum Libertatis uocarunt, XII. Antianos, & Vexilliferum iustitiæ creauerunt. Eadem defectione, Columnii, Vrsini,, Sabelli, ipseq. vrbis Præfectus fœdere cum Bernaboue, Florentinis, Viterbiensibus, multisq. aliis percusso, Pontificiis sese Magistratibus aduersos constituerunt. Nihil tamen fuit, quod æquè omnium Italicorum Principum animos commouerit, ac Perusina defectio. Perusini enim aliorum exem-

plo,

plo, & Magistratuum tyrannidis prætextu, tametsi arcem Pontificii munitissimam in ea vrbe extruxissent, & aliquot ibidem milites præsidio haberent, Gometiusq. Bernotius Spoleti, & Asculi Dux, militibus, urbiq. præesset, sumptis tamen armis, Bernotium, qui se in arcem contulerat, ad deditionem compulsum, vrbe expulerint. Omnibus hinc ferè Pōtificiis ciuitatibus ad defectionem uersis, cum Antonius Feretranus, Vrbinum esset ingressus, totaq. penè Flaminia trepidaretur, Guido quoque Polentanus, legibus abrogatis, quibus Pontifici obligabatur, cum Foricornelii Regulis, ceterisq. qui ab Romano Pontifice defecerant, fœdus fecit, accedentibus præsertim nouis affinitatibus, quas tum, Elisa Opizonis Estensis Ferrariæ Principis filia, uxore ducta, tum Aleta filia Guidonis Nouelli, Francisco Gonzagæ, Guidonis filio, Aloysii nepoti, in matrimonium collocata, contraxerat. Has vrbes recuperaturus Pontifex, Britonum copiis, qui ex ciuitatibus Armoticæ putantur, in Italiam missis, omnem ferè Flaminiam perturbauit. Quamobrem Pileus Rauennatum Archiepiscopus, cum opida Ecclesiæ suæ occupari cerneret, Astorq. Manfredus Fauentinus Regulus nuperrimè Granarolum; quod Romanam Ecclesiam spectat, & ab Lugo, Rauennatis Ecclesiæ opido abest fermè millia passuum tria, ui facta cepisset, ipsumq. Lugum fuisset bis iam a Barbiani Comitibus oppugnatum, ponteq. potiti fuissent, ac intelligeret, quàm parum esset Pontificiæ ditioni, adeo uiribus imminutæ, fidendum, eodem anno MCCCLXXVI. ut Ioannes Baptista Pigna, uir doctrina, atque optimarum artium studiis eruditus, auctor est, in Historia Principum Estensium sua, sexto Id. Octobr. villam S. Potiti, & opidum Lugum, atque eius arcem Nicolao Estensi Ferrariæ Regulo tradidit, adiectaq. quingentorum florenorum pensione, quam quotannis Rauennatibus Archiepiscopis solueret. Vicarium illum Archiepiscopi Rauennatis fecit: sanxitq. ut idem ius, & par auctoritas fratrē, illius, & fratris filium attingeret. Id autem eo maiore causa a Pileo factum Pigna testatur, quod S. Angeli Cardinalis, Vicarius Bononiæ, uti diximus, Pontificius, ad quem deferre Pileus opidi illius præsidium uoluerat, renuisset prouinciam, seq. minus aptum ad tuendum, & conseruandum opidum affirmasset. Interea cum Astorgius Manfredus Ecclesiæ Romanæ loca infesta redderet, turbatis vndiq. rebus, Episcopus Ostiensis, huius tum Prouinciæ Comes, qui Fauentiæ morabatur, eam uariis factionibus agitari conspicatus, ueritusq. ne reliquarum exemplo duceretur, Ioannem Acutum cum Britānorum cohorte euocauit. Ibi postquam aliquot dies perstitissent, ausi magnum scelus, templa, domosq. diripuere: Cumq. Britones, Cæsenæ, ad arma cucurrissent aduersus ciues, aduocatis Britannis, simul irrupere in eos, & ingenti clade, ad tria millia obtruncatis illis, vrbem cruentarunt. Gregorius Pontifex tot malorum causam, suam esse ab Roma, ipsaque Italia absentiam conspicatus, Romanam aulam denuò, Romam profectus, ad locum suum, vnde abfuerat septuaginta iam annos, reuexit: sub quod fermè tempus, Venetiis, familia Rauennas Lambescotum, uetusto cognomento Ingagnalia, cum patritia fuisset, omnibusq. Senatorii ordinis honoribus insignis, finem habuit. Anno insequenti, qui fuit a partu Virginis septuagesimus septimus supra millesimum tercentesimum, Guido Polentanus postquam Cæsenatibus fuit pollicitus aliquot militum auxilium, florenorum aureorum mil- ANN. M. CCC LXXVII.

lia

lia sex, in stipendium Britonum Cæsenæ commorantium,& reliqui exercitus Pontificii usibus, Roberto basilicæ duodecim Apostolorum Cardinali, Apo stolicæ sedis in Italia Legato, mutua dedit: oppignerauit autem illi Robertus, portum, arcemq. ac turrim Cæsenaticam. Iam enim Guido cum Pontifice in gratiam redierat, & Pontifex aliquot ciuitatibus, in quibus fuit Bononia, pacem petentibus, eam dederat, amantissimeq. receperat. Fauentiam tamen Ioannes Haucutus; nam ita etiam scribitur; quadraginta millibus ducatorum; sunt qui scribant uiginti; Nicolao Marchioni Estensi uendidit, sed paulo post Astorgius Manfredus exul, factione Marchionis fugata, Sinibaldo Ordelafo, & Ioanne Haucuto, opera Bernabouis, fauentibus, rapuit. Paulo post mortuo Gregorio Pont. Max. Vrbanoq. sexto, in eius locum. V. Idus Aprilis anno

ANN. M. CCC LXXVIII. millesimo tercentesimo septuagesimo octauo, subrogato, cum dissensiones in Italia multæ adhuc fuerunt, tùm Rauennæ pestilentia maximè est laboratum: Dissidiorum causa in primis fuit insigne, ac perniciosissimum schisma, quod per multos post annos Ecclesiam fatigauit. Nam Clemens VII. XIII. kal. Octobris hoc eodem anno, Vrbano obiectus, in duas omninò partes Ecclesiam distraxit: Ex quibus Rauennates cum tota Italia, Vrbanum, ut uerum Pontificem, dominumq. complexi sunt: qui Pileum Archiepiscopum Rauennatem Cardinalem, mense Septembri, titulo S. Praxedis adiecto, fecit. Sub id tempus Samaritana Polentana, Guidi. V. filia, Antonio Scaligero, Veronæ Principi nupsit. Fuisse autem magna, & excellenti pulchritudine ferunt, sed formam a superbia superatam: sic ut Antonius nuptiarum, & matrimonii diē, sumptu, ludorumq. apparatu planè Regio celebrauerit. Contra, Clara Polentana Pandulfi, qui in carcere obiit, filia, Christiana animi demissione insignis, ipso euentu, mortalium rerum uanitatem edocta, Franciscanum sacrarum D. Claræ uirginum habitum Rauennæ induerat: cumq. hoc anno illius Abbatissam cœnobii gereret, ut resarciret damna, quæ superiorum, præsentiumq. bellorum tumultibus illata fuerant, prædia aliquot cœnobii uendidit. Poste-

ANN. M. CCC LXXIX. ro anno, licet Bononienses a Florentinis impulsi, prætento schismate, quòd in Ecclesia uersabatur, iterum sese fœderatis applicuerint, ac liberos se, non hostes Ecclesiæ præferentes, statum libertatis redintegrarint, Rauennæ tamen nihil immutatum, Galeotus Malatesta Cæsenam sibi a Gregorio Pontifice traditam, ac magno deinde labore adeptam, pacatè ipse quoque administrauit. Cumq. Paulam Blancam Pandulfi Malatestæ filiam, Sinibaldo Ordelafo in matrimonium collocasset, ita illum deinde cum Vrbano Pontifice reduxit in gratiam, ut tandem Pontifex suum, Romanæq. Ecclesiæ Vicarium in duodecim annos vrbis Forliuii certis additis præscriptisq. legibus fecerit. Ceteri Prouinciæ proceres alius alio, in uarias expeditiones abducti, liberum quieti in hac Prouincia locum reliquerant. Almericus Alidosii filius Barbiani, ac Cunii Comes, pro Vrbano. VI. Pontifice, aduersus Clementis VII. copias, prope ipsam Romam, ad Marinum felicissimè, ut uir erat militari uirtute clarissimus, pugnabat. Ciccus Ordelafus Venetorum ductabat cohortes eo prœlio, quo Genuenses Francisco Carrario Patauino Principi fœderati, captaq. iam Fossa Clodia, Venetiis imminebant. Astorgium Manfredum; cuius hoc anno fratrem, Franciscum, Nicolaus Estensis Marchio, Guidi Polentani hortatu, è diuturno sex annorum carcere, pace cum Astorgio facta, liberum dimiserat;

dimiserat; Bernabos Vicomes, ut Venetis satisfaceret, mouere iusserat, in Genuenses, qui erumpentes ex vrbe, illius exercitum, quam societatem Stellæ uocabant; ita dissiparunt, ut ipse uix Astorgius, dissimulato habitu, incolumis cum paucis euaserit: cum tamen ad fossam Clodiam, magna clade superati deinde Genuenses fuerint. Guidonem Polentanum propinquorum agitauerunt molestiæ, cum per hos dies Rinaldus è Monte uiridi, qui Polentanum affinitate attingebat, vrbis Firmi Dominus, a Firmanis, quòd acerbiora illius imperia se pati amplius non posse dicerenr, fuerit eiectus, nec diu post cum uxore, tribusq. liberis in opido Monte Falcono captus, & Firmum ductus, proximo anno, capite pœnas dederit, in quattuor partes discerptus: filiis autem de mœnibus vrbis, vnà cum sociis uiginti quattuor, suspensis, fractæ ceruices essent. ForumPompilii a Sinibaldo Ordelafo restitui cœptum. Astorgius Manfredus cum, Franciscum fratrem proditionis insimulasset; ita enim increbuit sermo; capi ipsum, & in opidum Solarolum, contrudi in carcerem iussit. Sed Franciscus, dum ibi teneretur, captis arcis custodibus, per aliquot opidanorum beneuolentiam, potitur opido; eodem hoc anno ad XIIII. kal. Maii, inducias in quattuor menses fecere Guido Polentanus, Galeotus Malatesta, Pandulfi filius, Sinibaldus, Beltrandus, Ioannes Agud; ita enim ibi scribitur; Franciscus Manfredus atque horum asseclæ, singulis deinde quattuor mensibus renouatas: Quas Guido Ricciardi è Mutiliana Comitis, filius, quod intelligeret se ex Galeoti fœderatis esse. VIII. Kal. Iun. in opido Balneo probauit: Idem postridie fecit Franciscus, Rogerii è Douadula Comitis filius, in Tuscia palatinus, cum in opido Tredocio esset. Ceterum Carolo Pacio in Rauennate deinde, excurrente, & infestum agrum reddente, mense Nouembri pax conuenit. Cum autem adhuc pestilentia Rauennæ atque omni Flaminia sæuiret, Vrbanus Pont. anno M CCCLXXXI. facultatem omnibus huius Prouinciæ dedit, ut sacerdotem, qui illos a confessione criminum expiaret, deligerent. neque uerò hoc tantùm anno, sed & postero, adulto potissimum uere, inualuit, maximaq. strage Castrocarum inde Forliuium, mox Fauētiam, Forumq. Cornelii, & finitimos colles, siccìore licet aere præditos, malè habuit. Aduenit tamen in Flaminiā hoc anno ad Neapolitanū Regnum aspirans, & Clementis Pseudopōtificis partes fouens, Ludouicus, qui & Aloysius dicitur, Andegauēsis Dux, & vnà secū Allobrogū Comes: postquā enim Vrbanus summus Pontifex, Ioannam Neapoli Reginam, quia cū Clemente sentiret, & aliis criminibus notaretur, Regno mulctauerat, Carolūq. Dyrachinum renunciauerat Regem, Ioanna illud Regnum, Siculumq. Ludouico dono dederat, & eam Clemens donationem confirmauerat. Sed Carolus cum firmo exercitu aggressus Regnum, eo potitus est, ac Reginam suspendio necauit. Hinc Andegauensis Dux & suapte uoluntate, & Clementis subditi Pontificis studio, ut Ioannæ ferret opem, de cuius adhuc nece nihil acceperat, & Vrbanum de Pontificatu deiiceret, cum exercitu in Italiam contendit: & mense Augusto Flaminiam cum quinquaginta armatorum millibus peragrauit: Obuius illi Guido Polentanus Rauennæ Princeps, officii causa, occurrit, & cum partes Clementis tueretur, iuuit commeatu, perpetuusquè illi fuit in Flaminia comes. Idibus, iuxta Forliuium, ad portam Sclauoniam, duxere castra, quæ in rure Ronco sunt metati: ipsiusq. Polentani in-

ANN. M. CCC LXXX.

ANN. M. CCC LXXXI.

ANN. M. CCC LXXXII.

ſtinctu, Roncum, Bagnolum, & Carpenam, Forliuienſis agri uillas incendio cremarunt, expugnationemq. vrbis fruſtra tentarunt. cum ad Clementis partes, Italicas adducere ciuitates niterentur, & pleraq. iam a Clemente ſtarent. Cum autem Albericus è Barbiano ſocietatis Italicorum Dux, è Piceno, Forliuium cum tercentis equitibus, eodem menſe, eſſet ingreſſus, & Galeotus Malateſta commeatum negaret, abiere in Neapolitanum Andegauenſes. Hoc anno.XVII. kal. Septembr. Thebaldus Ordelafus, Ludouici filius, peſtilentia oppreſſus, deceſſit annos natus uigintinouem. Guido Polentanus, Galeoto Malateſtæ Ariminenſi, Cæſenæ ſpeciatim, Flaminiæ generatim Rectori, ſex Florenorum aureorum millia, per Ioannem Roſellum Aretinum, Nicolao Balbo, & Ioanni Vgodonitio ForoCorneliano, procuratoribus ſuis, Ferrariæ, in ædibus Nicolai, & Alberti Eſtenſium Principum, in cubiculo Amoris, coram Dondacio Maluicino è Fontana, milite Placentino, & Franciſco Arioſto Bononienſe, tum incolente Ferrariam, numeranti, portum Cæſenaticum cum arcibus, ac turri tradidit, a ſe ad eam diem poſſeſſum, quòd quincto abhinc anno Robertus baſilicæ duodecim Apoſtolorum Cardinalis, Pontificis, & Romanæ Eccleſiæ nomine, pro totidem Florenorum millibus, eum portum, easq. arces illi, uti ſupra memorauimus, oppigneraſſet. Vades autem Polentani, & Malateſtæ, Nicolaus, Albertusq. Eſtenſes fuerunt. Bernar-
ANN. M. CCC LXXXIII. dinus Corius auctor eſt, Guidonem Polentanum anno MCCCLXXXIII. ab Galeoto Malateſta, Ioannis Haucuti, & Bernabouis Vicecomitis auxilio, Rauenna pulſum: Malateſtamq. Rauennæ Principem, ab Haucuto, & Lucio, Bernabouis genero, factum: Quem etiam Principatum; ſi eidem Corio aſſentimur; diu obtinuit: nam ad annũ MCCCCII. quo Ioannis Galeatii Vicecomitis, Mediolani Ducis, peractum funus eſt, Pandulfus Malateſta, Galeoti filius, Rauennæ Princeps ſcribitur, qui illi funeri, ſumma pompa celebrato, interfuit. Faciunt tamen quæ a Polentanis geſta in tabulario Reipubl. Rauennatis, & in aliis eius ſæculi monumentis leguntur, ut ab hoc ſcriptore, ob oppugnationem in errorem inducto, omnino putem diſſentiendum. Oppugnatio autem fuit, quia cum ob peſtilentiam hoc tempore Rauennæ, ac multis aliis orbis partibus graſſantem, Guido, patriciiq. Rauennates, ſæpe ac diu ruri commorarentur, Galeotus Malateſta, qui aſſiduè in cogitationem incumbebat propagandi imperii, in ſpem uenit Rauennæ potiundæ: nam fuere, qui ad eum profecti, dicerent, vrbem Rauennam ciuibus ferè deſtitutam, ipſoque præſertim Principe, occupari non eſſe difficillimum. Quod cum Malateſta, miſſis ſpeculatoribus, uerum comperiſſet, ſtatim copiis, quas potuit, comparatis, coactaque non parua manu agricolarum, Rauennam contendit. Verùm Guido re interea cognita, ad vrbem accurrerat, diſpoſitisque uigiliis cum Malateſtiniani, intempeſta nocte, ſcalas ad muros admouiſſent, non ſine miraculo, atque ope Diuorum tutelarium, ut Spretus auctor eſt; eos facile repulit: tresq. ex iis, qui mœnia conſcenderant, captos, in furca ſtrangulauit. Occupauit tamen Galeotus hoc anno Polentam, Culianellumq. Rauennatia opida, & per Comitem Lucium, Comitis Landi Germani filium, Ceruiam
ANN. M. CCC LXXXIIII. Guidoni ademit. Proximo anno, IIII. Idus Nouembris, Lucia Canſignorii Scaligeri filia, Bernardini Polentani, Guidonis filii uxor, quæ Magnificæ, &

generoſæ,

generosæ, ut pater Magnifici & excelsi, titulo insignitur, oppressa morbo, inspectante, assentienteq. marito, Rauennæ, suis in ædibus, quibus erat Palazzettæ nomen, in regione D. Michaelis in Africisco, intra domos, & palatia Guidonis Polentani, quem appellant Magnificum, testamentum condidit, hæredemq. instituit Antonium Scaligerum fratrem: Bernardino marito, quod supellectilis, & gemmarum reliquum erat, & florenorum aureorum decem millia, quæ illi Cansignorius pater testamento reliquerat ultra dotem, & mediam partem dotis, filiis communibus non extantibus, iuxta leges Rauennates; nam excesserat è uita Guido eorum filius; legauit. Arcas tres, quas obsignari mandauerat, & claudi, clauesq. donec Veronam mitterentur, apud Alisiam Polentanam, Estensem Marchionissam; quam illustrem, dicit; iussit esse; Veronam mitti uoluit ad Iacobam Fauacii, & Bartholomæum Veronensem cucullatum, Franciscanum, illi a confessionibus, cum erat Veronæ; ipsi eas, quæq. inclusa in illis essent, uenderent omnia, & in egentes, inq. alios pios usus erogarent. E panno aureo rubro uestem, uillanam appellatam, Vrsiano templo reliquit, conficiq. ex ea ad aram maximam stragulum iussit. Alteram eadem condicione, cærulei coloris sacræ D. Vitalis ædi reliquit. Nutricibus, ancillis, à cubiculo, quæ ibi quinque numerantur, nutricum filiis legauit multa, quæ omnia fidei Alisiæ, & Bernardini coniugis commendauit. Florebat philosophiæ, ac medicinæ gloria Nicolaus Badaius, ciuis Rauennas nobilissimus hoc tempore, quo Ludouicus Andegauensis Dux, commisso in Apulis prœlio, Alberico è Barbiano pro Carolo Rege, & Vrbano Pontifice fortiter dimicante, superatur, & uulnere confossus, mœroreq. animi confectus migrauit è uita. Vrbanus maximo liberatus metu, Neapolim se ad Regem Carolum contulit, sed cum postulata quædam sua, contra quam putarat, reiicerentur, Pontifex ad minas conuersus, eò iracundiæ Regem compulit, ut Vrbano per aliquot dies in publicum prodeundi potestatem non permiserit: Quamobrem dissimulata Vrbanus iniuria, impetrataq. ab Rege uenia, Nuceriam profectus, eam urbem firmis confestim præsidiis munit, nouos Cardinales creat, septem ex ueteribus, in quibus Pileus Rauennatum Archiepiscopus fuit; in carcerem contrudit, & criminum aduersus Regem quæstionem inchoat. Qua re permotus Rex, Vrbanum, cum satis magno exercitu, Nuceriæ circumsedit, omninoq. cepisset, nisi Raimundus Balcianus, eum, ad proximum litus deductum, Genuensium triremibus ad id instructis clam imposuisset: quibus dum Genuam Pontifex traiicit, ex septem Cardinalibus, quos Nuceriæ captos, comprehensos adhuc tenebat, quinq. saccis inuolutos mari demersisse Platina memoriæ prodit, quod diceret, eos, cum Rege, & Cardinalibus Gallis, Clementeq. ab eis pseudopontifice creato, contra se coniurasse. Corius tamen scribit, omnes in custodia quidem habitos, sed incolumes Genuam deuexisse. Vtrumque, certissimum est, Pileum Rauennatem Archiepiscopum, unà cũ Petramala Cardinale, Genuam peruenisse saluum, indeq. ex Vrbani manibus elapsos ambos, ad Ioannem primò Galeatium Vicecomitem, mox Auenionem ad Clementem subdititium Pontificem, inexorabilis, & præcipitis, nimiumq. suspicacis hominis iram ueritos, aufugisse. Sub id tempus exitu an-

ANN. M. CCC LXXXV. ni millesimi tercentesimi octuagesimi quincti, Forliuii, Sinibaldus Ordelafus a Cicco, & Pino Ordelafis, fratris filiis, & aliquot præterea ciuibus coniuratis, nocte intempesta, ij Idibus Decembris, captus est. nec multis post mensibus excessit è uita cum Ioannes Ordelafus, eius liberandi causa, multa frustra tentasset. Quoniam uerò Almericus Barbiani Comes, a quo ueteris militiæ decus est Italicis restitutum, Tusciam armis infestam reddebat, Bononienses ueriti, ne deinde in eos moueret, coniunctis cum Nicolao Marchione Estensi copiis Barbianum, Zagonaramq. opida adoriuntur. Cepit Marchio ANN. M. CCC LXXXVI. Zagonaram, Barbianum Bononienses, obtruncato ibidem Alidosio, Almerici patre: sed cum opidum, ut polliciti fuerant, minime diruissent, fecere, ut Almericus haud ita diu post, eodem iuuante Marchione, illud receperit. Interea cum Antonius Scaliger Veronæ Princeps, Samaritanæ Polentanæ uxori, familiam non ut Principi, sed quasi Reginæ comparasset, eoq. adductus esset demētiæ, ut reiectis ab uxore, pulsisq. ueteribus suis familiaribus, & ministris, nouos ex eius sententia accepisset, qui ad sensum, cupiditatesq. Dominæ eum accomodarent, factum est, ut nihil aliud quàm uxoris blanditiis studentem, illiusq. omnibus annuentem uotis, opes, amiciq. deseruerint, multiq. finitimi Reguli eius Regno inhiarent. In iis primus Franciscus Carrarius fuit, Patauinus Princeps, qui misso, cum aliquot equitum turmis, Francischino Caldonatio Tridentino, cum esset repressus, maiore comparato exercitu, illum fudit, ac fugauit. Itaque Samaritanæ consilio, Antonius, Hostasium Polentanum, quartum hoc nomine, Samaritanæ fratrem, Rauenna accitum, omnibus copiis suis præfecit: Secum quidem magnam ex omni Flaminia, Rauennaq præsertim, manum adduxerat Hostasius, uerùm prœlio cum Azzone Vbaldino, Carrarii exercitus ductore, ad castrum Baldum com ANN. M. CCC LXXXVII. misso, anno MCCCLXXXVII. mense Martio, tanta clade superatus est, ut duobus millibus amplius ex suis, desideratis, ad tria autem millia, cum omnibus uexillis, tabernaculis, impedimentisq. captis, uix incolumis Veronam se receperit. Hinc maior patuit Ioanni Galeatio Vicecomiti, ad occupandam Veronam aditus, quamobrem haud ita diu post Samaritana Rauennam præmissa, noctu Antonius Venetias fugiens, omnia amisit. Sunt tamen qui Samaritanam secum naui deuexisse Venetias cum scribant, & Vbaldinum, non Azonem, sed Ioannem, qui filius Azonis fuit, appellant, quibuscum non disputo: nam Venetiis aliquando Samaritanam habitasse, ex tabulis Rauennatibus, Venetisque certum est. Per eosdem ferè dies, Guido Hostasii & Samaritanæ pater, Rauennæ acceperat, Lucium Germanum Comitem, è prœlio sese recipientem, quo in Castrocarianis primo campis, inde ad opidum Russium, cum Cecco, & Pino Ordelafis, ceterisque Forliuianis, infelicissimè, omnibusq. ferè suis captis, & ipso in primis Comite Conrado fratris filio, dimicauerat. Cum suppetias Foroliuianis Bononienses, per Guidonem è Sciano, & Philippinum Vermem, fortes Duces, tulissent. Interea Pileum Rauennatem Archiepiscopum Vrbanus Pontifex & sacra purpura priuauit, & de Archiepiscopatu deiecit, Archiepiscopo Rauennatibus dato, Cosmato Meliorato Sulmonense: Pontificii iurisconsultissimo, Diacono, & Valuensis Ecclesiæ Præposito. Extant ipsius litteræ Pontificis haede re datæ Perusii; quò se iam è Genua contulerat;

Non.

Non. Octobris, anno X. Pontificatus, ad populum Rauennatem, quibus mandat, illum ut recipiant, eidemq. pareant. Habentur & aliæ, tum ad vniuersos Ecclesiæ Rauennati subiunctos, tum Rauennatum sacratorum conuentui eodem die scriptæ, quemadmodum & IIII. Id. alias scripsit ad Carolum huius Prouinciæ Rectorem, & ad Malatestam, Pandulfi filium, Pisaurensem, & ad Pandulfum Malatestam Ariminensem Regulos, Domicellos appellat; & Romanæ Ecclesiæ Vicarios; quibus magnopere hortatur, ut Cosmatum iuuent auxilio, & commendatum habeant. Rauennam mense Decembri Veronensis Scaligeri exercitus uenit, quem dissipato iam, ita uti supra memorauimus, Antonio, Ioannes Galeatius Vicecomes vnà cum vrbe Verona habuerat, confluentibusq. quotidie nobilibus uiris multis, egregiè instruxerat: ne uerò esset in ocio, ii primò in Bononiese duxerant, ibiq. complures morati dies, aduersus Foroliuianos promouent castra; eam se vrbem Ioanni Ordelafo, qui erat in eo exercitu, & equites. C C C. pedites aliquot, atque exules Foroliuianos secum ductabat, recuperare uelle iactantes. Aureolum primum tentatum est, inde Flumana, mox Caminatæ, cum Ioannes paternæ hæreditatis iure, ea sibi opida deberi diceret: sed cum, nullo dato responso, ballistis, ac sagittis inde reiiceretur, itum est ad alia Rauennatis Archiepiscopatus in Cæsenati opida: Bulgariam ibi opidum primò expugnatum est, ac direptum, multis aliis, eo metu, se dedentibus, in quibus Casalbonum fuit, Polenta, Culianellumque: Inde traiecto amne ad S. Archangelum, ac Longianum abiere: quibus frustra oppugnatis, Britonorium redire, ac Rauennam se tandem conferre coacti sunt. Hic uero cum multa inter eos minime conuenirent, Ioannes Ordelafus relictis sociis, apud Malatestas militauit, exercitus, cum stipendia deessent, haud ita diu post dissolutus est. Postero anno, quo Bononienses mense Iunio, loco inter Fauentiam & Forum Cornelii medio, castri Boniensis uocati, iecerunt fundamenta, Antonius Scaliger, iam Veronæ Princeps, socio uenenum illi præbente, in Foroliuianis montibus, apud Tredotium. Non. Augusti, miser, & infelix, migrauit è uita. Pileus ab Clemente subditio Pontifice in Italiam Legatus missus; cum se adhuc, uti antea fecerat, Cardinalem Rauennatem scriberet; nixus est Florentinos ab omni studio, sen suq. Pontificis Max. flectere: Quod efficere cum non potuisset, id tamen in nonnullis Romæ finitimis ciuitatibus est assecutus.

ANN. M. C C C LXXXVIII

HIERONYMI · RVBEI
HISTORIARVM
RAVENNATVM
LIBER . SEPTIMVS

ANN. M. CCC LXXXIX.

NNVS erat a partu Virginis octuagesimus nonus supra millesimum tercentesimum, cum Guido Polentanus, ductus, puto, eius metu pestilentiæ; quæ non hanc modo Prouinciam, sed omnem penè Italiam uastabat; licet mente, ac corpore ualens, quædam tamen . IIII. Id. Nouembr. Rauennæ, suis in ædibus, quæ erant in D. Michaelis regione, teste, inspectanteq. Arardo Spreto, Antonii filio, Rauennate, Francisco Ghezzio, Iacobi filio Forliuiano, atque item aliis, ad testamentum in codicillis addidit: solio tum Pontificio ob Vrbani VI. interitum, ut in iis habetur tabulis, uacante. Legauit autem prædia in agro Rauennati, seu Lungipressi, sex, è quorum fructibus adolescentulæ quotannis duodecim nuptui traderentur, libris XXV. doti in singulas dictis: in matrimonium etiam, eadem dicta dote, collocarentur aliæ duæ, ut Feliciæ Turrianæ, Ricciardini filiæ parentaretur. omnibus annis induerentur panno rustico egentes, qui erubescere ora hominum consueßent, triginta. His peractis, ex eo quod è fructibus supereßet, primùm darentur sacerdotum Rauennatũ Conuentui, anniuersariis illius exequiis auxilio, solidi singulis annis, Rauennates, centum: totidemq. ipsius nomine Feliciæ. Res deinde Diuina de Trinitate, de sacratissimo corpore Christi, de Virgine Deipara, centies, D. Gregorii, nonagesies, ut illi iusta soluerentur, fieret: ipsiq. idem Feliciæ curaretur, cuius etiam nomine, qui in egestate eßent, quindecim, donarentur uestitu. Hæc autem exequi iußit Maccafauam Odonis filium, Garzinum Gargium, & Andream Lanium, qui & prædia illa excolenda curarent: & fructus reciperent. Horum si quis decederet, duo reliqui, adlegerent tertium: si duo interirent, unus, reliquos crearet. Omnibus simul decedentibus, instituit è Franciscanis fratribus tres, totidemq. è Dominicanis, in hac Prouincia optimos, quorum pietate, atque iudicio, tres Rauennates ciues, ad id muneris euocarentur: idq. in perpetuum. Quod si qui suorum hæredum, nepotumve, sese inferrent in hæc prædia, ut contra ac testator iußit, facerent, hæreditate mulctaretur, eorumq. portio ad illos spectaret, qui se non intulißent. Quòd si omnes id hæredes cõmitterent, ad Remp. Florentinam hæreditas ueniret. Dũ autem sui hæredes, nepotesve vrbis Rauẽnæ imperio potirentur, immunia omninò

ninò ea prædia iussit esse: Sin priuari eos imperio casus ferret, ex hæreditatis suæ fructibus, tributa conferri: quæ si etiam hæreditas dissolueretur, ex ipsorum prædiorum uectigalibus soluerentur: quod reliquum esset, distribueretur in egentes, qui uere egerent, quosque egestatis, iure puderet. Singulis autem mensibus, sacerdotum Conuentus in D. Petri maioris Rauennatis, pro mortuis officium persoluerent. Hæc legauit Guido, cuius in iis codicillis ita appellatur nomen. *Magnificus, & potens dominus D. Guido de Polenta, natus quondam recolendæ memoriæ Magnifici militis D. Bernardini de Polenta*. Neque tamen malè eum habuit pestilentia: Sed hæc quod non fecit, fecere filii: insequenti siquidem anno. V. kal. Februar. ab Opizone, Hostasio, & Petro filiis, scelerata cupiditate imperii, ad summum facinus progressis, captus, perpetuis tenebris & carceri damnatus est: ubi tandem interiit. Pleriq. scribunt, vxoris suæ insignem pulchritudinem, ceterarũq. fœminarum venustatem spernentem, adolescentulorum forma delectari illum, abutiq. plurimum consuesse. Reliquit tamen filios mares septem, Bernardinum, Opizonem, Hostasium, Petrum, Aldrouandinum, Azonem, & Anglicum: fœminas tres, Samaritanam, Beatricem, & Sicinam. Mares pari dominatu administrare vrbem cepere. Cum uerò ciues aliquot nimis sapere uiderentur, Opizo, multis in exilium missis, alios è medio tollendos curauit: in quibus Egidius Martellinus, iurisconsultus, Arardus Spretus, Nicolaus Tuduranus, & Guillelmus Mongardinus, uiri egregii, & præstantes, emicuerunt. Mengoli Lazari ornatissimi ciuis bona, cum haberi ipse non potuisset, fisco addicta. Quam quam autem Antonius Spretus, Arardi pater, & alterius Arardi nepos, Magdalenam Manfredam Fauentinam habuerat in matrimonio, sic ut aliqua fortasse haberi ob id ratio Arardi potuisset, ea tamen nouerca fuerat, cum Arardus ex Iacoba Gotifreda Foroliuiana, priore Antonii vxore natus esset. Interea Bonifacius nonus, Vrbano Pont. Max. subrogatus, exitu Decembris, superioris anni galerum Pileo restituit, & quoniam Cosmatum Archiepiscopum Rauennatem, ab Vrbano Pontifice, Bononiensem Episcopum factum, Bononienses repudiauerant, ipse eodem die, hominem uirtutibus inclytum, in Cardinalium collegium, titulo S. Crucis in Hierusalem, cooptauit, & Rauennatis Archiepiscopatus administratorem esse uoluit: Cosmatus verò, quoniam retinebat adhuc Pileus, Cardinalis Rauennatis nomen, Cardinalem se Bononiæ appellauit. Eodem hoc anno millesimo tercentesimo nonagesimo, quamquam ea penuria Romæ, in Tuscia, Piceno, ac Flaminia fuit, ut libræ tritici ducentum, ducatis aureis quattuor venirent, tamen cum tertium aperuisset Bonifacius annum Iubileum, ita omnis se suis sedibus commouit Europa, ac directo Romam uersus itinere uias omnes, urbemq. ipsam per integrũ annum, infinita, ac continenti mortalium turba, obsedit, ut quotidie ad quattuor hominum millia, tanti boni consequendi gratia, Rauenna transiisse scribantur. Per id tempus Florentini cum Bernardino, Hostasio, Opizone, & Aldrouandino Polentanis, Guidonis filiis, qui suo, & Azonis, ac Petri fratrum nomine agebant, iniere de mercibus per Rauennate, ipsamq. urbem Rauennam, & loca Polentanis subiuncta, terra, atque aqua deuehendis, pactiones: Quæ ratæ habitæ sunt Florentiæ in Senatu, coacto, primò quidem Ioannis Mari. Camporinii Asculani, Præfecti, uocatu pridie kal. Iunias. mox

ANN. M. CCCXC.

Fantini Georgii Veneti, Prætoris, ipsis kal. Iuniis. Bonifacius Pontifex cum Auriolum opidum, unà cum Forliuii, Pompilii, Saffina, & plerisq. aliis opidis in duodecim annos, Vicario Romanæ Ecclesiæ nomine, Cecco & Pino Ordelafis fratribus concessum, Ecclesiæ Rauennatis esse, Cosmato Archiepiscopo docente, didicisset, eam opidi confirmationem abrogauit. Posterum annum nulla res Rauennæ perturbauit, tametsi mense Augusto, magnum in-
ANN. M. CCCXCI. cœptum fuerit inter Malatestas, & Antonium Vrbinatium Comitem, bellũ. Florebat hoc tempore Ioannes Rauennas, qui cum a Francisco Petrarca multa didicit, tum illud magnum attulit adiumentum hominibus nostris, ut orationem Latinam efficerent, quòd complures Ciceronis libros, qui adhuc cæcis tenebris obruti, non cognoscebantur, in lucem vindicauit, & docendo, ad eloquentiam, exercitationemq. dicendi primus uiam aperuit: ut nihil sit mirum, Leonardum Aretinum de illo dicere solitum, uti Blondus testis est; è diuturno exilio ad Italos eloquentiæ studia reuocauisse: nam Diuino fauore; ut dicere idem solebat Aretinus, primus post Petrarcam, qui paucos admodum Cicceronis libros uiderat; incitauit ad bonarum litterarum studia, Petrũ Paulum Vergerium, Robertum Rubeum, Poggium, Guarinum Veronensem, Victorinum, multosq. præterea doctissimos viros, unde quidquid nunc
ANN. M. CCCXCIII eloquentiæ floret apud Italos, manauit. Anno nonagesimo tertio supra millesimum tercentesimum, mense Februario, Sicina Guidonis Polentani filia, Gentilis Varani Camertium Principis filio in matrimonium collocatur, quæ annulum induit, Antonio Montegranello, Ferrariæ, Varani nomine præbente: ipsiq. Bernardinus, & Hostasius Polentani, Sicinæ fratres, Leonoram, & Catherinam, e nobili Carrettorum familia, Marchionis Ceccæ filias vxores duxerunt: quas nuptias cum Albertus Estensis, Ferrariæ Princeps coniungẽdas curauisset, quòd Polentani fratres, Elisa sorore nati essent, eas nouas nuptas Rauennam venientes, Ferrariæ hilariter, ac benigne aliquot dies tractauit. Britonorium acriter mense Aprili a Pino Ordelafo, qui superiore anno, Riuersano etiam fuerat potitus, oppugnatur. Sed Pontificiis iussis discedere ab incœpto coactus est: eius loco, Venantia illi uxor filium peperit, ne cedere Catherinæ Cechi vxori, quæ & ipsa filio maritum auxerat, uideretur. Sed quamquam magna apud omnes lætitia ob Venantiæ partum fuit, cito tamen, ut sunt humana; filio obeunte recidit ad luctum: qui eò etiam accidit maior, quò VI. Idus Aug. eius copiæ a Carolo, & Pandulfo Malatestiis, magna clade ad Busclum superatæ sunt, cum diceretur, subsidiarias Foroliuianas cohortes, dum Fauentia transirent, ab Astorgio Manfredo oppressas, pax tamen Octobri mense conuenit. Interea Polentani fratres, cum celebratis Rauennæ Regio penè apparatu nuptiis, ad confirmandum imperium uersi, perpetua varietate, Lugi; quod antea anno MCCCLXIIII. pridie Non. Nouembr. Barnaboue restituente receperant; & Cotignolæ possessionem & adimi, & restitui
ANN. M. CCCXCIIII. sibi uidissent, anno ab ortu Christi MCCCXCIIII. pridie Non. Nouembr. cum Nicolao tertio Estensi, Alberti filio, Ferrariæ Principe, pro ea Padi ripa, cui ab rectitudine, Fili cognomentum est, ea opida permutarunt. Aliqui non desunt tamen, qui non Lugum, sed Bagnacauallum commutatum affirmant: Sed Polentanos posterioribus etiam annis Bagnacauallo dominatos
ANN. M. CCCXCV. certissimum est. Insequenti anno Thebaldus Britonorianus Episcopus, qui

Rauen-

Rauennatem Ecclesiam, Vicarius, pro Cosinato Archiepiscopo administrabat solemni supplicatione omnium ordinum sacratorum uirorum indicta, praestantes, & uenerandas reliquias sepulcro ex marmore coudidit, in aede Vrsiana, ad aram, cui titulus S. Crucis est, a D. Rainaldo Archiepiscopo, uti supra memorauimus, erectam, & dedicatam. In illis, Crucis Christi frustum satis ingens numeratur: adest & myrrhae parum, quam Christo Deo infanti Reges obtulerunt: omnium autem ferè nomen, & collocationis testimoniū, ipsi sepulcro ex marmore insculptum adhuc legimus, cum antea subter ipsam aram occultè iacerent. Per idem tempus, cum Azo Estensis, Nicolaum propinquum, tum primum Alberto patre mortuo, Ferrariensem Principatum adeptum, oppugnaret Opizo, & Petrus Polentani, Azoni tulere suppetias: Rauennaeq. vna cum Ioanne Barbianensi, Cicco Ordelaso, & Ludouico Zagonariano coactis copiis, per Rauennatem agrum Opizo, ad Padum eas pro Azone deduxit: sed cum eas Nicolaus, qui rem senserat, repulisset, traiicereque iam Padum incipientes, comparatis aliquot nauibus, penè oppressisset, confestim Ioannes cognomento Salius, facta in Pinetum excursione multa bona Polentanorum est depraedatus: Franciscus Bellaia Ferrariensis Dux classis, ad caput Hordei, unde fossa Rauennam deducitur, Rauennatium castellum incendit. Moritur proximo anno, qui fuit nonagesimus sextus supra millesimum tercentesimum Hostasius Polentanus, in Diuiq. Francisci, quod D. Petri maioris iam appellatum memorauimus, pridie Id. Mart. eius ordinis habitu indutus ad sepulturam humi datus est: In oblonga, & quadrata, qua fossa contegitur, è marmore tabula, ubi eius & insculpta imago, haec circum incisa leguntur. *Hic iacet Magnificus Dominus Hostasius de Polenta, qui ante diem felix obiens occubuit MCCCXCVI. die XIIII. mensis Martij: cuius anima requiescat in pace.* Vtrimq. ad caput, insignia Polentanorum gentilitia, ad pedes, sceptrum habet. Quòd autem, quia ante diem sit mortuus, felicem obiisse inscribant, fecisse puto, maximas inter eos fratres dissensiones, quibus Polentanorum familia ad extremum ferè interitum perducta planè fuisset, nisi, dum uariis militabant locis, & cum externis etiam disceptabant, odia intestina nonnihil remisissent. Sic autem sese inscribere solitos, ex tabulis huius saeculi publicis cognoui. *Opizo, & Aldrouandinus fratres de Polenta, Rauennae &c. pro S. Romana Ecclesia, in temporalibus, Vicarij generales, necnon Rectores, protectores, Gurbernatores, atque Defensores ciuitatis Rauennae, & eius districtus, ac communis, vniuersitatis, & singularum personarum, ipsorum ciuitatis & districtus.* Interea cum Ioannes Galeatius Vicecomes, Dux Mediolani primus a Vincislao Caesare creatus, bellum Francisco Gonzagae Mantuano Principi mouisset, ita illuc omnia Italicorum versa sunt studia, ut nihil Rauenna, neque verò Flaminia ad scribendum postero anno attulerit: Carolus Malatesta, & Ioannes è Barbiano, Vicecomitis in Mincio deuicere classem. Sed proximo anno Venetorum opera pax conuenit. Per eos etiam dies Polentani fratres, cum Nicolao Estensi, acerrimè de finibus decertabant, & Comiti Barbiani opem tulerant, multoq. funestiorem finem habiturum fuisset dissidium, nisi eodem hoc anno MCCCXVIII. Franciscus Carrara Patauinus Princeps Ferrariam profectus, eam dissensionem, tamquam arbiter. XV. kal. Septembr. composuisset, ea condicione, ut ab utraque parte ablata quae fuissent, in

ANN. M. CCCXCVI

ANN. M. CCCXCVII.

ANN. M. CCCXCVIII

in antiquum statum, antequam utrinque excursiones essent factæ, restituerentur. Edicta capitalia, damnationes, & quæstiones, antiquarentur: Mutuis subsidiis, dum opus esset, se ipsos inter se iuuarent, atque interea Nicolaus per quinque annos, capitis Vrceorum, quod & Hordei appellant, castellum, quod ad fossam est, ex Rauennati ad Padum pertinentem, aliqua ex parte restitutum, retineret. Rebus igitur sic compositis, Polentani haud multo post, ut Estensis iuuarent partes, coniunctis cum societate Rosæ uiribus; eæ cohortes erant ueteranorum militum, in quibus militabant strenui Duces; Barrholomæum Gonzagam, Estensi infestum, per Flaminiam, ut in Picentes iret, transeuntem, ad Roncum opidum, commisso tumultuario prœlio, cum omnibus suis capiunt, ingentiq. metu, ac periculo Estensem liberant. Anno millesimo quadringentesimo, Pileo mortuo, qui se Rauennatem Cardinalē, cum Rauennas Archiepiscopus fuisset, ita uti diximus, appellabat, licet Rauennates Paulum Scordilum, Ecclesiæ Rauennatis Præpositum, & Canonicum Cardinalem, Archiepiscopum subdelegissent, tamen Cosmatus Archiepiscopus, Rauennatem Ecclesiam Bonifacio Pontifici liberè resignauit XVII. kal. Octobr. Bonifaciusq. statim illam Ioanni Meliorato Sulmonensi, Nicolai, Cosmati fratris filio, in minoribus ordinibus constituto, iurisq. ciuilis candidato, detulit, eodemq. die scripsit ad sacratos uiros Rauennates, huiusq. ciuitatis, ac Diœcesis populum binas litteras Romæ apud S. Petrum, anno Pontificatus XI. datas, quibus certiores eos hac de re fecit. Septimo autem Idus Nouembr. Anglicus Polentanus, Guidonis filius, Protonotarius Apostolicus, in ædis Vrsianæ sacrario, teste, inspectanteq. Iacobo Alpino Parmensi, Rauennate Archidiacono, atque item aliis, testamentū fecit: in quo post multa, cœnobio D. Petri ad Vincula, & S. Mariæ in Luminaribus Rectori, in aliosq. pios usus Legata, hæredem ex asse instituit Opizonem fratrem, dū uiueret: eo mortuo, illius hæredes, dimidiam fructuum huius hæreditatis partem in egentes erogarent, reliquam sibi haberent: nam & ipse id se facere Anglicus affirmat, seseq. bonis omnibus nudare, ut ad expianda sua, ac parentum crimina, reiectis rebus huius sæculi inanibus, & illecebris uoluptatum, quod reliquum esset uitæ, Diuini Spiritus instinctu, peregrinationibus, contemplationibus, precibus, & aliis quæ præpotenti Deo placerent, operibus daret. Id uerò curasse Anglicum puto, Albatorum religione perfusum, qui sub id tempus Rauennam uenientes, maximum ciuibus terrorem intulere. Erant hi, hominum multitudo ingens, quæ originem ducere ab Henrico secundo Rege Castellæ credebatur: Cui cum esset renunciatum, Diuam Virginem Deiparam, alba ueste contestam, pestilentiam ob maxima hominum peccata, sæuissimam prædixisse, Rex ordinem horum hominum, qui amiculo albo induti, orbem peragrarent, & Deum placatum efficerent, instituerat. Viri autem, ac mulieres, albis linteis, oculis tantum extantibus, inuoluti, ex iis, quas adibant Ciuitatibus, se applicabant ad illos, ac sacerdotem, ingentem Christi Cruci suffixi imaginem præferentem, sequuti bini ab una urbe ad aliam instructo agmine procedebant: Totaq. iam Italia diffusi, ubiq. ad populos concionabantur, & in compitis precationem Dominicam, salutationemq. Angelicam recitabant. Verùm sacerdote horum Principe, iuxta Viterbium, capto, & Romæ tandem perinde, ac superstitioso, Bonifacii Pontificis

ANN. M. CCCC.

tificis iussu, cremato, finem ille ordo habuit. Postero anno cum ludos ap- ANN. M.
paratissimos in foro Cæsenati Carolus Malatesta fecisset, præpositi sunt distri CCCCI.
buendis præmiis Opizo, & Petrus Polentani fratres: per eosdem ferè dies,
cum Ioannes Bentiuolus, malo, ut pleriq. scribunt, Astorgii Manfredi consi-
lio, Bononiæ sibi dominatum asciuit. Visus est anno insequenti circiter finē ANN. M.
Februarii, & Martii initium, in Oriente, satis magnus Cometes: Primum ob CCCCII.
scurus, & non admodum longis crinibus, sed clarior in dies, & longioribus.
Durauit per mensem, solemq. Orientem præibat: Pinus Ordelafus hoc anno
Forliuii Princeps, & Scarpetta item Ordelafus, in arce Raualdino, migra-
runt ex hominibus. Anno MCCCCIII. Petrus Polētanus, cum Alberico, quē ANN. M.
Almericum etiam uocabant, Cunii Comite, Ludouico Zagonariano, & Man CCCCIII
fredo Barbianensi, Ferrariam profectus, Nicolao Estensi persuadere conatus
est, ut aduersus Ioannem Mariam Vicecomitem, Mediolani Ducem, quem
patre nuper demortuo multorum defectiones, Rubeorumq. præsertim, soli-
citabant, cum Bonifacio Pontifice, & ipsis Rubeis fœdus faceret. Quod cum
effecisset Nicolaus, toto eo bello egregiam, strenuamq. Polentanus cum Pon
tificiis operam nauauit. In suspicionem autem uehementem, Albericum ad-
duxerat Astorgius Manfredus, Fauentiæ Princeps, qui cum Vicecomite se
coniunxerat, & Vicecomes Iacobi Vermis astu, Fauentinam arcem obtinue
rat: Neque uerò ii solùm, sed & Carolus, ac Malatesta, cum Pontifice, ac
Florentinis sociarunt arma, cum tamen contrà, pro Vicecomite Pandulfus
Malatesta Florentinos ad Aretium uastato agro, uexaret, ac Pisis, Perusiiq. bel
la non deessent. Mense autem Martio, Thomas Noua Genuensis, Castrica-
rianæ arcis custos, Pontificiis acceptis litteris, numeratisq. sibi nummum au
reorum duobus millibus, eam arcem Reipubl. Florentinæ assignauit. Is autē
datus est huic bello finis, ut ForoCornelio ab Alidosio, in Pontificis fidem,
ac tutelam; ipso tamen Vicario, tradito, Bononiaq. & Assisio, ac Perusia a
Pontifice receptis pax sit consecuta: cum tamen abaui mei præcipitem Otho-
boni Tertii, feramq. Tyrannidem experti, & Parma patria pulsi, diuersa exi-
lia quærentes, pars, uiam iis calamitatibus aperuerit, quibus nepotes adhuc,
successu uariis modis eludente, premimur. Anno, qui est pacem illam insecu- ANN. M.
tus, cum Fauentiam Almericus infestam redderet, Ioannes Galeatius, Astor CCCCIIII.
gii filius, Paulo Vrsino Pontificiarum copiarum ductori, qui Bononiæ mora-
batur, accito, vrbem ipsam Fauentiam dedit: cum etiam paulò ante Forum
Cornelium, Alidosio se dedente, ipsiusq. Vicario vrbis relicto, Paulus acce-
pisset. Sub id tempus, Henricus Alferus, Astensis, generalis Franciscani or-
dinis Præfectus, Rauennæ moritur: cuius adhuc sepulchri Rauennæ extat ad
D. Francisci è marmore tabula, cum eius imagine, nudatis pedibus, sculp-
ta, incisisq. circum his uetustate exesis carminibus.

Qui se . . . . . . uestigia nudis
Francisci si pulchra iuuat exempla tuorum:
Huncq. qui iacet hic, supplex uenerare parentem,
Quem tulit Hastensi proles insigis in vrbe
Alfera: uir sancta grauitate colendus, & omni
Eximia uirtute nitens, censorq. seuerus,
Propter honestatis, & relligionis amorem.

...... t iam ut p ietas in corde pectore semper
Firma foret, fideiq. pugil, contemptor honorum,
Ambitiosa quibus mortalia corda tumescunt.
Iam bis nonenos, Generalis, rexerat annos
Vixerat & nouies denos Henricus in orbe,
Clarus in astriferi cum sede receptus Olympi,
Liquit humi longa confectum ætate cadauer.

Petrus Polentanus cum totus ad acquirendam ex bello gloriam incumberet, sub Malatestæ Malatestii imperio, apud Venetos, aduersus Franciscum Carrarium Patauinum Regulum stipendia meruit: cumq. inter ipsum, & Antonutium Aquilanum dissidium fuisset ortum, dum Paulus Sabellus; qui in Venetarum copiarum, imperium, Malatesta abeunte, successerat; in opido Bassanello, commoraretur, Opizo Polentanus frater, vnà cum Venetis quattuor patriciis, ut dissidium componeret, profectus, dum per Brentellas transiret, ab aliquot Carrarii militibus, qui erant ibidem in insidiis dispositi, cum patriciis Venetis captus, ab Iacobo Panico, in opidi Saccensis propugnaculum primò, deinde Patauium ad Carrarium adductus, miserè, acerbeq. unà cum patriciis Venetis affectus est, nec ante è custodia dimissus, quàm Veneti, Carrario strangulato, Patauio potiti fuerint. Sunt qui captum etiam, & in eodem carcere habitum fuisse Petrũ fratrem, ac uitam cum morte cõmutasse dicant. Opizo tandem emissus, a Venetis, grati animi ergo, quod eo in bello præclarè se gessisset, in suorum Senatorum ordinem, cum omni posteritate cooptatus est: Rauennam autem regressus, fratribus omnibus, extra Aldrouandinũ, uita iam functis, illum etiam interficiendum curauit, Aldamq. eius Aldrouandini filiam, ubi Giberto Pio in matrimonium collocasset, solus ipse fuit Rauẽnati Imperio, tam impiè, & patris carcere, & fraternis cædibus parto, potitus. Vixit nihilominus deinde, ut iustum Principem decet, amari potius, quàm timeri cupidus, commutasseq. genus uitæ bono consilio, ac summa felicitate est uisus. Elisam filiam, Ioanni Pio, Marci filio: Cassandram alteram filiam, sed legitimo nequaquam ortam concubitu, Ludouico Valirano Rauennati iurisconsulto uxores dedit. Interea cum Bonifacio nono uicta functo Cosmatus, qui unà cum Ioanne fratris filio Rauennatem Archiepiscopatum administrabat, Pontifex Max. esset factus, uocatusq. Innocentius septimus, Ioannem Archiepiscopum sacra purpura exornauit, & sanctæ Crucis in Hierusalem titulum illi adiunxit. iisdem autem ferè diebus Albericus Barbiani Comes, qui habebat in hac Prouincia, Lugum, Barbianum, Zagonaram, Cotignolam, Riolumsiccum, Dutiam, Tussignanum, Granarolum, Mancolũ, Montemcadunum, Fragnanum, Plebem S. Andreæ, Lollianum, & castrum Bononiense, nobilia opida, cum impediret, ne Bononiam commeatus adferretur, a Baldassare Cossa Cardinale, Legato bello petitus, mense Augusto, Lollianum, Fragnanum, Plebem S. Andreæ, Montemcadunum, Mancolũ, & Granarolum, amisit: Quamobrem pacem facere cum Legato coactus est. Sub idem tempus Cicco Ordelafo, Foriliuii Principe mortuo, cum Antoniũ filium, paruulum, in Principatu reliquisset, ad arma accurrens populus, magistratus sibi, & dominatum vrbis, arce Raualdina, & opidis agri occupatis, asciuit. Ceterum aduenit statim Baldassar Cossa Cardinalis Legatus, men-

seq.

ſeq. Octobri urbem obſidet,adductoq. ſecum Alberico Barbiani Comite, ita eam obſidionē diligenter & ex animo curauit,ut XII.kal.Nouembr. Aſtorgio Manfredo abſcindi ceruicibus caput iuſſerit, quòd diceret, ſignificare illū Foroliuianis,quæ in caſtris fierent. Poſtero autē anno, ipſum tandē Forumliuiū, menſe Maio,certis acceptis,datisq.cōdicionibus habuit,& ex ciuibus aliquos mulctauit capite,pleroſq.relegauit,ad portamq. Sclauoniam Cittadellam excitauit. Innocentius Pontifex,contra,Opizonis Polentani ſtudiū complexus, cum huius Archiepiſcopū urbis geſſiſſet,magnas in eum beneuolentiæ ſignificationes præbuit: quibus plurimū confirmaturus Rauennate imperiū Opizo ſibi,& filio uidebatur,niſi altero Pontificatus anno Innocentius decedens, Gregoriū XII. ſucceſſorem habuiſſet. Huius Pontificatu, anno ab ortu Chriſti M CCCCVIII. Roberto Imperante,quem Germani,abrogato ob ignauiam Vincislao Boemo,Cæſarē deſignauerant,Ludouicus Barbianus Comes cum equitū,peditumq. magna manu,Caſtrum Bononienſe ingreſſus,quod tenebat tum Manfredus Barbianus item Comes,Romanæ clamauit Eccleſiæ nomen. Manfredus in arcē illicò ſe recipiens, eam tandem, opidūq. aduenienti paulo poſt Baldaſſari Coſſæ Cardinali Legato,cum exercitu,tradidit,mox in Apuliam abiit: itaq.Coſſa poſtridie,admotis copiis,Tuſſignanū,ac Riolum ſiccum obtinuit. Eodē hoc anno Opizo Polentanus Carmelitani ordinis uetuſtiſſimi religione ductus, D.Ioannis Baptiſtæ tēplum,& cœnobiū, cui tunc unius præerat ſacerdos,Canonicusq.illius uocabatur; cum tamē ſuperioribus ſæculis plures ibi ſacerdotes ſacra feciſſent; illius ordini cucullatis tradendū curauit,Ioanne Archiepiſcopo;qui tum erat Cæſenæ;& ædis illius Canonico,aſſentiētibus, ac probantibus; condicionibus quibuſdam adiectis, quas Iacobus Verſellus Bononiēſis,eiuſdem ordinis cucullatus,Matthæi Bononienſis Generalis præfecti vniuerſiq. ordinis nomine accepit. Frequens Rauēnæ per id tēporis erat, ſteratq.ut quibus olim in tēplis multi ſacerdotes ſacrificia Deo fecerant, ad unū res deueniſſet: hincq.& D.Petri ad vincula Abbatem;quem ſub id tēpus,Opizonis Polentani ſtudio,Deſiderius Spretus ſenior,Ioannis filius,ædis Vrſianæ Canonicus,deinde geſſit; & D.Zachariæ Archipresbyterū, & Canonicum S. Agnetis; quem antea Abbatem appellatū, in uetuſtis legi Vrſianæ Bibliothecæ monumentis; & pleraq.huiuſmodi poſtea fuiſſe non ignoramus. Quamquā multò minora hæc fuerint,ſi ad perturbationē horum tēporum,non modò Rauennæ,ſed toto orbe reſpiciamus: cum tres ſimul,Pontifices Maximos Benedictus XIII. Gregorius XII.& Ioannes XXIII.ſe eſſe dicerent. In quibus diſſenſionibus,cū turbari omnia,& confundi etiam bellico tumultu Opizo Polentanus uideret,nullamq.recti & iuſti haberi rationem, præſertim quòd acerrimis podagræ doloribus cruciaretur,armis in omnibus dominantibus,ſe in Thomæ Mocenici Venetorum Ducis fidē,clientelamq.cōtulit.Hortatus quidem illum Archiepiſcopus Rauennas diligenter & accuratè fuerat,uti ab Ioanne XXIII. ſūmo Pōtifice ſubſidium poſtularet,quando Polētanus,ſe palàm Romanæ Eccleſiæ Vicarium,eam vrbem adminiſtrare profiteretur,ſed Pontificis Opizo calamitates intuens,potiſſimū bello ab Ladislao Neapolis Rege illi indicto, fide Venetorū,& Thomæ Ducis virtute fretus,cōſilioq. ductus Caroli Malateſtæ, Veneti exercitus Imperatoris,ad Venetos ſeſe adiungere maluit. Teſtatū id literæ faciunt,quæ in eius epiſtolarū familiarium libro,manu Iuliani Monaldini Fauētini,Ioannis filii,ſcribæ ſui,exarato,ad Mocenicū Ducē,ſūma ſcriptæ ue-

ANN. M. CCCCVI.

ANN. M. CCCC. VIII.

neratione legũtur, in quibus aliquæ extant, ubi se Pontificis Max. & R.E. Vicariũ affirmat: Quamquam dũ Rauenna aberat, Hostasius filius, & Prætor Venetus; quem assidue Veneti, Rauennæ, ad maius Polentani Principis præsidiũ, commorari iubebant; omnibus epistolis, & decretis subscribebant. Quæ autem essent perturbationes horum temporum in hac præsertim Prouincia, unde sibi plurimum timere posse Opizo uidebatur, ostendunt quæ accidere.
ANN. M. CCCCX. Nam anno millesimo quadringentesimo decimo, mense Ianuario, Georgius Ordelafus, Thebaldi filius, Francisci nepos, Forumpompilium, dedentibus sese opidanis, recepit, paucisq. post diebus: noctu, perrupto Foriliuii muro, effractaq. quam ruptæ appellant, porta, cum equite, ac pedite urbem ingreditur, sed sentientibus rem custodibus, qui Florentia uenerant, & eiectus ipse est, & aliqui ex suis capti, suspendio pœnas dederunt. Verùm quod assequi Georgius in Foroliuio nequiuit, id ut Fauentiæ Ioannes Galeatius Manfredus, Astorgii filius consequeretur, iuuit: Eius enim ope, Ioannes Galeatius mense Iunio Fauentiam ingressus est, & quamquam paucis ante diebus Alexandro V. Pont. Max. Bononiæ mortuo, Baldassar Cossa, Ioannis XXIII. desũpto nomine, subrogatus, amplificandæ Pontificiæ ditionis studio maximè arderet, tamẽ Galeatius, Ecclesiæ Romanæ pulsis omninò Fauentia administris eius sibi integrum dominatum rapuit: ipseq. Georgius opidum Flumanam, mense Augusto, incolarum astu, occupauit, cum captiui Bartholomeus è Campofregoso, Foriliuii Præfecti frater, unà cum Catherina eius vxore, & Francisca Ordelafa matre remanerent. His factum est, ut Pontificiis copiis Forumpompilium, extructo etiam iuxta pontem castello, fuerit circumsessum, infelici licet euentu: si quidem dum munire Castellum nituntur, erumpentibus opidanis, cum manus conseruissent, postquam certatum diu est, Pontificii profligantur, captis circiter quadringentis, qui fuerunt in opidum adducti. Tum Aureolani; ipsum Aureolum opidum spontè Georgio dediderunt: & in Foroliuio cum diligẽter aduigilaretur ad custodiam, qui suspecti habebantur ciues, pars Bononiam, Florentiam alii, pleriq. Lugum relegati: menseq. Septembri, Ludouicus Fliscus Genuensis, Cardinalis, Legatus, cum insigni potestate, missus est: qui tamen uix vrbem intrauerat, uix dederat se ad cognoscendum statum, cum postero mense, Castellum ad Forumpõpilium excitatum amisit, irrumpente in illud Georgio, & incendium excitante. Ceterum cum mox Georgius, fauentibus Malatestiis, noctu Forumliuium esset adortus, ingressusq. ut urbem inflammaret, ita strenuè est reiectus, ut in fossas demergerẽtur uigintiquinque, atq. amplius, aliquot uiui capti, strangulati in furca fuerint. Itaq. Pontifex cum ex hac Prouincia Almerici, & Ioannis Barbianensis posteros, ut omnia redderet tutiora, captis, quæ possidebant, bonis, exturbasset, ipsum etiam opidum Barbianũ solo æquauit: atq. inde habuit Gordorum familia, Rauẽnam, cum Manfredus, & Gordus fratres, Bertelli filii; uti docet in libro de familiarum Rauennatium Originibus, Carrarius; huc se ad habitandũ contulissent, eoq. magis id confirmassent, cum postea Allo, Gordi filius, Pontificii iurisconsultus, aliquot annis, Archiepiscopi Rauennatis Vicarius fuisset: non tamen Ioannis Meliorati Cardinalis, nam ipse hoc tempore, XVII. kalen. Nouembr. Bononiæ mortuus est, & in D. Petri sepultus: Archiepiscopatum Rauennatẽ Pontifex, Thomæ Perondolo Ferrariensi tradidit, grauissimo iurisconsulto, Florentia oriundo. Hoc eodẽ anno Opizo

Polenta-

Polentanus, cum Malatesta Malatestio Ariminensi, de non recipiendis maleficis, pactum, fœdusq. iniit. Proximo anno, cum Guido Taurellus, uir militari gloria florentissimus in Foroliuio, pro Marchione Estensi commoraretur, eam urbem; Marchione, ut Pontifici satisfaceret, iubente; Georgio, & Antonio Ordelafis assignauit, qui cum mense Iunio essent concordissimè vrbem ingressi, Octobri, a Georgio, Antonius; qui Cichi filius, Ioannis nepos fuerat; ex suspicione captus, & in custodia habitus est. Discesserat hoc tempore Ioannes summus Pontifex, Bononia, Romamq. contenderat: itaque plebs Bononiensis ex opificibus, atque artificibus constituta, concitauit tumultum temerè, & Legato urbis, palatio pulso, dominatum inuasit. Postero anno, Gregorius Pontifex Caieta proficiscens, ubi fuerat diu moratus, pridie natalitiorum Domini, Ariminum, unde iam discesserat, reuersus est; & nobiles Bononienses, perniciosis intacti tumultus plebeii consiliis, eam in imperio esse iniquo animo ferentes, conspiratione inter se facta, exturbarunt è dominatu, eumq. Pontifici Ioanni reddiderunt. Anno autem quartodecimo, supra millesimum quadringentesimum, popularis morbus ferè pestilens, has regiones omnes, cum tussi, ac destillatione, inuasit, uix ut respirare homines possent, aut cibum sumere, aut potionem, quòd amara omnia uiderentur: perierunt multi, reliqui ægrè euasere. Bellica laude præstantem, Claram Attendolam Cotignolanam, Michilini Catti, ciuis Rauennatis, Bagnacauallo oriūdi, uxorem, habuerunt hæc tempora, quæ cum uideret ab Iacobo Neapolis Rege, Sfortiam fratrem haberi in carcere, neque deessent, qui capite illum mulctandum fore iactarent, deductis secum, mariti, fortis cohortium præfecti, aliquot militibus, Neapolitanam regionem ferè omnem excurrebat. Fuerat Sfortia frater, Ladislai Regis copiarum Imperator: sed postquam Iacobum è Marcia, Comitem Gallum, Ioanna, in Ladislai fratris mortui locum suffecta, maritum sibi asciuit, ea condicione, ut Comitis titulo contentus, Regio abstineret, Neapolim autem uenientem illum, obuii omnes, Regem salutassent, extra unum Sfortiam, qui Comitem, illum appellauit, indignatus ob id Iacobus, qui iam Regia omnia animo conceperat, capi illum iusserat, & in carcerem contrudi: fortasseque sustulisset etiam è medio, nisi Micheletтus Attendolus, quem aliqui tradunt Sfortiæ fuisse fratrem, coactis, quas potuit, Sfortianis copiis, sese Tricaricum cum firmo præsidio contulisset, ibidemque contineret. Quamobrem Iacobus, ne in ipso occupati Regni initio, quidquam aduersus se noui excitaretur, veritus, & abstinuit ab inferendis Sfortiæ manibus, & proceres misit Neapolitanos ad Michelettum, quattuor, qui de tota re aliquid constituerēt, ii dum proficiscuntur, in itinere a Clara, undiq. excurrente, neq. tum fidem publicam a Micheletto illis datam, cogitante, capiuntur, & ni frater dimitteretur, suspendii illis supplicium edicitur. Sed hoc tumultu Regina cognito, ita egit, ut Iacobo, Laurentius, Sfortiæ item frater parceret, excederet Michelettus Regno, Sfortiæ omne mortis periculū adimeretur. Hanc Claram, pleriq. Margheritam falso appellant, & cum ex Michilino marito, filiam peperisset, Claram ea Marini Carraccioli, S. Angeli Comitis vxor fuit: quam uerò Mariam alii vocant, illi Massiliæ fuit nomen, & Vgulinus è Corbaria Comes, coniux. Quæ quoniam ab aliis in genealogia Sfortiadum secus scribuntur, huc adducere

ANN. M. CCCCXI.

ANN. M. CCCCXII.

ANN. M. CCCC-XIIII.

ea uolui, quæ ex testamento Gasparis Gatti, ciuis Rauennatis, Michilini filii anno MCCCCXLVIII. Rauennæ Tert. Idus Iunii, Nicolao Sasso-lo tabellione scribente, facto, in tabulario Reipubl. Rauennatis adhuc seruantur, sic autem habent. *Item uoluit, quòd Domina Clara Comitissa, filia quondam dicti Michilini, & uxor D. Marini Carazoli, Comitis S. Angeli, & D. Masilia Comitissa, & uxor Comitis Vgulini de Corbaria in omni suo casu uiduitatis, possint reduci in domo sua habitationis.* Eodem hoc anno Malatesta Malatestius Cæsenæ Princeps, Elisabetham filiam, Opizoni Polentani in matrimonium collocauit, & ad VII. kal. nuptiæ insigni apparatu celebratæ sunt, Rauennatibus, Principis sui, matrimonii diem, honestissimis ludis, summaq. hilaritate prosequentibus. Migrauit ex hominibus, circiter id tempus, Franciscus Polentanus, cui cum tres tantum filiæ fuissent superstites, ex iis, Beatrix Christophoro Bondemano, Alisia, Baptistæ Piccinino, Ioanna, Ostasio Lazaro, cognomento Mengolo, ciuibus Rauennatibus nupsere. Opizo quamquam & contracta affinitate, & Venetorum uiribus satis confirmatus, uerebatur tamē Bratium Fortebratium, ex opido Montono, Perusinæ ditionis, Pontificiarum copiarū Ducē, quem noua moliri audiebat, eamq. ob rem semper solicitus, & speculatores in eius castra mittebat, qui progressus illius omnes inuestigarent, ac significarent, & Prouincia decedens, a Paulo Raspono; quem nobilem, ac sibi maximè carum suis litteris appellat; Bagnacaualliq. Præfectum fecerat; petebat diligenter, ut Fusignanum, & Russium opida, ceterasq. suas arces inuiseret, præsidia in eis disponeret, omniq. ratione, quam putasset opportunam, tueretur. Non paruus etiam timor occupauerat animum, ne Pontificis Ioannis arma in illum conuerterentur, qui Pontifex, totius Italiæ uidebatur pristinum dominatum semper affectasse. Nam antea cum Legatum Bononiæ gereret, magnam, uti docuimus, partem Flaminiæ, pulsis quibusdam Tyrannis, aliis extremo supplicio affectis, in ueterem ditionem, potestatemq. Romani Pontificis redegerat, & Pontifex factus, Ecclesiam Rauennatem, illiusq. cœnobia, & sacras ædes singulari quadam prouidentia iuuare est uisus. Cum enim multis ab hinc annis D. Vitalis cœnobium, & eius prædiorū fructus, a Cardinalibus, reliquisq. huiusmodi Præsulibus, qui monachi non erant, ne dum ex D. Benedicti, eiusdemq. cœnobii familia, uti iam fuerat constitutum, administrari, non absq. Diuini cultus, omniumq. bonorum ingenti iactura, consueſſent, Pontifex, Antonio Caluo Romano D. Marci Cardinale decedente, qui illi cœnobio, & monachis eiusdem ordinis D. Benedicti præfuerat, Petrū Silbarium, Roma, ex D. Gregorii cœnobio monachum, eductū, & Rauennam missum, Abbatem præfecit, ut in posterum D. Vitalis bona ne distraherentur, pessumq. darentur. Itaq. omnibus his de causis putauit Opizo operepretium fore, si Venetorū fidem, ac clientelam postularet: qui, finitimi Principis, & nobilissimæ ciuitatis condicionem, nequaquam renuentes, alacriter accipiunt, Prætoresq. uti memorauimus, mittunt, ex Senatoribus grauissimos, qui Opizoni adessent, omnibusq. eum in rebus tuerentur. Quo factū est, ut Opizo summa animi tranquillitate imperium urbis administraret, frequenterq. Venetias, animi causa, proficiscens, ab Duce, & reliquis Senatoribus, omnibus beneuolentiæ, & humanitatis officiis exciperetur. Cum autem geminas sorores haberet, Beatricem, & Samaritanam, Beatrix uiuebat per hos dies Rauennæ, quòd in

Comi-

Comitum Cunii familia, iam nupta, marito mortuo, in patriam se ad fratrem contulisset: subscribebat tamen adhuc Epistolis suis, ac decretis, in hæc verba. *Beatrix de Polenta, Cunij Comitissa.* De Samaritana altera sorore, quid scribam, non reperio: fuit tamen prudentissima fœmina, ac maximè rebus agendis apta, illiusque sæpius opera, ne consilio dicam, Polentani fratres usi sunt. Cum autem hoc tempore, qui fuit annus millesimus ANN. M. quingentesimus decimus quintus, Opizo Venetias abesset, Beatricique Po- CCCCXV. lentanæ fuisset renunciatum, Bratium omninò constituisse, in Rauennatem agrum excursiones & prædas facere, ipsa id per litteras pridie Idus Febr. Bratio significauit, seque eam nequaquam rem credere, quando Opizo frater, illi mandasset, proficiscens, si quid accidisset, ut ad Bratium, auxilii causa, accurreret. Sed reddidit Bratius Forliuianum agrum excursionibus infestum prædaque abacta, opidum Saduranum X V I I. kalen. Maii, occupauit, quod deinde Georgius Ordelafus, ære Forliuianorum publico, pace inter eos facta, redemit. Cum autem esset Opizo Polentanus Rauennam, eodem die, Venetiis reuersus, audiissetque Bratium castra ad opidum Aureolum posuisse, eiusq. subiectos, inde cum rebus suis aufugisse, id suo nequaquam iussu factum, quasi Bratio diffideret, scripsit: quin si uelit, mandaturum, ut redirent: commendatos tamen illi eos omnes, se uehementer cupere: iis Bratius è castro S. Petri X I I I I. kalen. humanissimè respondit, & de more, filium se Opizonis, ac seruum appellitat, illiusque se omnia plurimum commendata habere confirmat: petit deinde ab Opizone equos; Opizo, illius tubicini, quos uoluit, dedit, & scribit Bratio, alios se daturum si hi minus placuissent: faciebat enim accuratissimè Opizo, quæ Bratius postulasset: nam medio etiam mense Maio, Ferraria rediens, quosdam dimisit, quos habebat in custodia, Bratio ita per litteras petente: quemadmodum, & Opizoni dedit Bratius, ut ciuibus aliquot Rauennatibus frumentum & segetem è Forliuiensi tutò educere liceret, uidebatur enim Bratius omni penè agro totius Flaminiæ dominari, & V I. Idus Iunii, in Cæsenate, usque ad Sauignanum irrupit, magnamq. inde abduxit prædam non bestiarum modò, sed & hominum. Cumq. ad Opizonem scripsisset Malatesta Cæsenas, socer, quin bellum cum Bratio gereret, facere non posse, peteretque an suis tutò esse in ipsius ditione Opizi, per copias Bratii, liceret, id Opizo se per litteras a Bratio postulaturum responderit, & statim postulauerit. Sed excurrit iterum Bratius, haud ita multis post diebus, in agrum Cæsenatem, magnamque prædam retulit. Aduenere per id tempus, pridie non. Augusti Rauennam Montisferetri, & Britonorii Episcopi, quos Opizo apud se octo dies liberaliter habuit, statimque ad Ioannem Galeatium Manfredum sororis filium, Fauentiæ, & Malatestam Malatestium, socerum, Cæsenæ Principes, scripsit, de eorum aduentu, discessuque. Nam cum Carolo Malatesta; quē appellat Opizo eorum Episcoporum dominum; è Constantiensi Concilio; ubi Carolus, Gregorii XII. nomine, Pontificatu obdicauerat; ii tum Episcopi redibant, cum Brixiæ Carolus perstitisset, Episcopi præiuissent cum equis, & reliqua supellectile. Discessere autem Rauenna pridie Idus, equi, terra, ipsi cum reliquo aulæ instrumento, aqua, usque ad Bellaerem. Postridie Opizo Venetias discessit, ut ibi obuius Carolo esset, quò propediem aduentare

Eee 3 dice-

dicebatur. Litigabant hoc tempore Opizo, & Comes Ludouicus, cum hic Fusignanum repeteret, Opizo emptionis proponeret tabulas: conquerentibus autem Alberico,& Ludouico apud Nicolaũ Estensem, Ferrariæ Marchionem, se ab Opizonis hominibus ualde uexari, postulauit ab Opizone Vgutio Contrarius, uti de his omnibus controuersiis Ferrariam mitteret, sed respondit Opizo, nullam se intulisse Ludouico molestiam, ipsum uerò suos recepisse hostes, atque illos a quibus damna accepisset: nullum se uelle alium iudicem, quàm Venetam Rempubl. ad illam integrum se iudicium reiecisse, eaq. de causa, misisse Paulum Venetias, qui cum decem dies ipsorum Comitum procuratores expectasset, tandem nullo usquam apparente, ab ea Republ. Rauennam fuisset dimissus: Tanti autem faciebat Opizo Venetam Rẽpubl. ut cum Malatesta Ballionus; cui dederat superioribus mensibus, ut educeret è Bagnacauallensi segetes, alium segetis numerum extrahere eodem ex agro petiisset, id illi X V I. kalen. Ianuar. negauerit, ob eam causam, quia haberet a Repbl. Veneta in mandatis, ne educi permitteret: quod tamen falsum fuisse, indicare illud fortè potest, quòd Antonio Mutilianæ Comiti, id suis usibus petenti concessit. Extremis anni diebus Ariminum profectus est: ibi cum nouas copias a Bratio scribi accepisset, statim litteris ad præfectos suorum opidorum scriptis, custodiri ea diligentissimè iussit, pauloque post
ANN. M. CCCCXVI reuersus Rauennam, internuncium eadem de re suum, nouo ineunte anno, ad Bratium misit: is autem mense Martio retulit, Bratium sibi dixisse, nullis auctum exercitum suum militibus, extra Ioannem Tomacellum, Neapolitanum, Marini filium, & Calderinum, Iacobumq. Francisci, qui Bratio abeunte, hic essent, cum equitibus ad summum sexcentis, remansuri: Quamquam verò Venetias ire Opizo constituisset, ut quotannis bis, terve consueuerat, his tamen acceptis, non ante proficisci uoluit, quàm hinc discessisset Bratius, ueritus, ne quid in discessũ noui moliretur: acceptoq. extremo illum mense Martio abiturum, monuit statim de eo Carolum Malatestam, & hortatus est, ut ad Meldulam, & S. Georgium firmari præsidio loca etiam, atque etiam curaret: Quamquam uerò eadem ipse de re Paulum Rasponum Rauennatem; quem Bagnacauallo, & ceteræ eorum locorum suæ ditioni, uti diximus, præfecerat; monuisset, & ut diligentissimè circumspiceret omnia, mandasset, tamen quando ita uellent, Caroli Pii dimitteret milites, sic tamen, ut æs alienum eorum contractum, antea dissoluerent. Ceterum cum neque loco se deinde mouisset Bratius, neque Carolus Malatesta, qui ab illo uerebatur, quidquam nosset, per tabellarium suum ab Opizone petiit, de Bratio, ut aliquid significaret, quando ipse tam accuratè Opizo, amicitiam Bratii coleret. Monuit Opizo, Malatestam Ballionum pridie Non. Augusti, ad opidum S. Petri fuisse præfectum, unde postridie manè discessurus Bratius diceretur: itaque opida tueretur, de quibus tamen Opizo scribit, se uereri plurimum. Misit inde ad Bratium Opizo scribam suum officii causa, qui cum VIII. Id. rediisset, eo die Bratium cum omnibus copiis è castro S. Petri discessisse, retulit, & castra infra Bononiam locasse. hanc rem Opizo, & Alberico, Malatestæ Cæsenatis scribæ, & Carolo Malatestæ significauit, hortatus Carolum, ut tabellarium Ceruiæ assiduè haberet, ad quem suum, de iis quæ acciderent, mitteret, ipseq. recens celerius
Ari-

Ariminum conuolaret. Sexto Id. Malatestæ Malatestio de uictoria, quam habuerat ex hostibus, gratulatus per litteras, significauit etiam, Bratium medio inter Tussignanum, ac Linarum loco castra fuisse metatum, reliquas copias è castro Bononiense, & Medicina, adhuc se non mouisse: Bononienses possessionem accepisse arcis Bononiæ, habuisseq. Medicinam, Nonantulam, Bazanum, & Osellinum; quòd tenebat Vgutio; ac Centum. Nam discedente Bononia Ioanne XXIII. Pont. Max. & ad Constantiense Concilium abeunte, Antonius Bentiuolus, Ioannis filius, vnà cum Guido Pepolo, eam ab Ecclesia Romana vrbem abduxerant, ac Legato exacto popularem statum restituerant. mox numeratis Bratio; quem Ioannes Pontifex proficiscens ibidem reliquerat; certo pecuniæ numero, ea etiam opida habuerant. de qua re, deq. equestribus ob id decretis ludis, Opizonem Polentanum, ipsi Bononienses certiorem fecere: Paucis autem horis, postquam Malatestæ Opizo castrorum Bratii locum significasset, alteras ad eum litteras dedit, Bratium ad castrum Bononiense iter tendere. Interea cum, qua poterat ratione, consilio potissimum, atque armis, Manfrediis Fauentinis faueret, Ludouico Manfredio in expeditionem finitimorum locorum ituro, quinquagintaq. equites, suo præsidio, postulanti, fortes, ac strenuos concessit, accuratè tamen præscribens, ne quid ageret, quod Reipubl. Florentinæ minus placere posset: neque iis contentus, Andreæ Giugno, Nicolai filio, Castrocari Præfecto. VI. Non. Maii, scripsit, eorum equitum ductori se mandasse, ad illum ut adiret, peteretq. ut transire sibi per Florentina loca, bona illius uenia, liceret: alioqui, nihil contra ac Florentina uellet Respubl. ageret: Adhæc cum biduo post tabellarium misisset ad Ludouicum, ut de expeditione cognosceret, quid esset actum, monet ut in reditu, ob prædam; uocat repræsalias; quam Rauennas Respubl. Florentiæ haberet, Florentinam ditionem ne attingeret; Idem Petro Ariminensi peditum, quos etiam miserat, duci, scripsit. Quarto Idus Carolo Malatestæ Ariminensi id postulanti, misit salis nitri libras ferè mille, adscribens, pulueris tormentarii sibi nihil esse, sulphur non mittere, quia illud nequaquam petiisset. Paulo post. XIII. kal. Iun. Rauenna profectus, cum coniuge, ac sorore, Pado deuectus, Ferrariam, atque inde Venetias se contulit: Rauennam administrabat Hostasius filius, qui. V. kal. equos aliquot patris, item ad Carolum Malatestam, petentem illos misit, eodemq. die scripsit ad Ludouicum Manfredum, ut quos illi pater dederat pedites, remitteret: non enim posse eos diutius extra Rauennatem ditionem commorari, quando omnes ferè huius regionis homines in deducendo in alueum Anemone fluuio essent occupati. His autem litteris non Hostasius ipse tantum, sed & Laurentius Venerius Prætor, subscripsit. Curabat autem Opizo magnoperè eam fluminis deductionem, quam uidebat Rauennati plurimum agro, & Bagnacauallensi, ac reliquis profuturam, & per hosce dies ad Ioannem Galeatium Manfredum, Fauentinum Principem, Venetiis scripsit, eam ut iuuaret, quia & ita iam fuisset pollicitus, & magnum illa esset Fauentinæ rei commodum allatura: & Rauennam reuersus, ad Magistratus Fauentinos; quos uocat Antianos, Nonis Iunii, per litteras significauit, tantisper sustinerent, dum Ioannes Senensis Rauennam ueniret, quod propediem foret, tunc enim eam se rem curaturum diligentissimè. Erat hic Ioannes, summus ea ætate Architectus,

quem

quem licet Opizo conduxisset, eius tamen uti opera,& Bononienses,& Nicolaus Estensis Marchio,& Antonius Montisfeltrii,atq. Vrbini Comes,aliiq. uiri Principes,quod cognoscitur ex ipsius Opizi litteris,certatim studebant.Interea maximè vrgebat Opizo Pandulfi Malatestæ, Brixiæ Principis aduentũ,puto, ut res cognatorum magis confirmaret, ac suas, quæ suspicione carere nequaquam hoc tempore videbantur; præsertim quòd huc Simonis Canossæ equites CLXX. venissent, rogantes, ut locus illis vsque ad ipsius aduentum Simonis, alicubi daretur: Simonem Pandulfo merere Duce, vehementer cupere. Cum autem Opizo misisset, qui diuersorium illis in opido Bagnacauallo, atque etiam Russio assignaret, ipsi, ubi se Anemonem fluuium traiecerunt, Bagnacáuallensi relicta uia, per Bonzelinum vicum, castrum Bononiense uersus iter habuerant. Itaque pridie Id. Augusti Opizo, per litteras Elisabetham Malatestiam accuratè hortatus est, ut diligenti orbem Fanum præsidio firmaret, & si qua inesset suspicio, qui Fani essent, mitteret Ariminum: qui Arimini fideles, fortesq. haberentur, Fanum. Quamquam autem puer cum litteris suus a Pandulfo pridie rediisset, tamen se mittere nuncium Venetias,qui inde Brixiam ad eius maturandum aduentum, contenderet. De iisdem equitibus, eorumq. progressu, Ludouicum etiam Alidosium, ForiCornelii Regulum certiorem fecit, seq. ob facta dictis aduersa in suspicionem adductum testatur. Videret ipse quid uenissent, & quo tenderent, & si quid comperisset certi, significaret: futurum id sibi ac Malatestiis gratissimum. Decimo octauo kal.Septembr. gratulatur per litteras Elisabethæ Polentanæ, quam matrem appellat; quòd Malatesta domum redire constituisset: quamquam autem scripserit ad Ioannem Genuensem, medicum, ut ad curandum illum accederet, tamen hortatur ut scribat etiam ipsa, sibi ad eum litteras daret. Pandulfum & per litteras, & per Thomam Gozadinum significasse, se ab omni iam negocio expeditum, propediem affuturum, quamobrem se Bononiam internuncium se misisse, qui aduentum obseruaret, statimq. significaret. Sub id tempus, milites ab eo Malatesta Pisaurensis cum peteret, id se minime posse. IIII. Id. Septemb. respondit, nisi si Veneta Respubl. sibi mandasset: Elisabethæ tamen Malatestiæ, familiaribus destitutæ, eosq. postulanti, suos Opizo misit, eosq. se misisse, statim Andreæ Contareno Oratori Veneto scripsit: Destitutam autem familiaribus Elisabetham hoc tempore putauerim, quia paulò ante Carolus Malatesta eius maritus, cum se Bratio, pro Perusinis obiecisset, postquam esset diu certatum, tandem captus ab eo fuerat. Præter familiares autem, ad eandem Opizo misit etiam milites, ut illis uteretur ex sententia: is verò erat futurus usus, ut in arce Forisempronii, illius præsidio locarentur. Interea ingrauescente quotidie magis Malatestæ morbo,sese omninò ducturũ ad eum Ioannem Genuensem medicum Opizo pollicitus est,ubi medicus leui morbo impeditus,dare se in uiam posset,sed Malatesta XII. kal.Octobr. abiit è uita: Quo eodem fere tempore mortuus est etiam Ioannes Galeatius Manfredus, Fauentinus Princeps, sic ut Opizonis domus undique propinquorum funeribus, ac mœrore repleretur: cum omni quoque Prouincia frequentes morbi ac intentus, & ferè pestilentia vigeret, Ioanni Galeatio Guidus Antonius filius successit: qui cum optimè urbem suam administraret, Malatestarum tantum tuendæ ditioni Opizo studebat: Malatesta enim mortuo, Pandulfus

sus in Gallia Cisalpina aberat, captiuus a Bratio Carolus Perusii habebatur, neque deerant, qui noua aduersus eos tentarent: cumq. Aesii, & in opido Massatio coniurationem plerosque fecisse, Opizo a nonnullis accepisset, qui Rauennam uenerant, certiorem fecit illico Malatestam Malatestium Pisaurensem, & hominem, uiamque vnde hæc nosse posset, illi aperuit. Is autem homo, Ioannes quidam erat Rauennas, qui paulo post, accepto ab Varanio Camertium Principe incolumitatis sacramento, ad Massatium erat accessurus. Interea uenit in Flaminiam Martinus Fauentinus, tribunus militum eo tempore insignis, cum suis cohortibus, quæ militum ad tria millia habere dicebantur, iactabantq. se ad Carolum Malatestam è Bratiana custodia liberandum, vnà cum Pandulfo contendere. Extremo anno mense Nouembri, Decembrique Opizo in opido Bagnacauallo fuit, & cum secum esset Ioannes Senensis Architectus, de flumine Anemone in alueum deducendo accuratè egit; cumq. apud se Galassum Pium haberet, eum cum Marco Pio; quem appellat compatrem suum; in concordiam adduxit. Erat hoc tempore Zacharias Victurius Rauennæ Prætor: Postero anno. IIII. Non. Ianuar. Sfortiæ Attendolo, de liberatione, amantissimis scriptis litteris, Opizo gratulatus est: uocat autem illum, Cotignolæ Comitem, & magnum Regni Siculi Comestabilem, id autem est, Comitem stabuli, qui militaris honoris titulus, a Regibus ipsis proximus est. Sfortiæ autem acciderat liberatio, propterea quòd Iacobus Ioannæ Reginæ Neapolitanæ maritus, cum omnia eius Regni munia, spreta Neapolitana nobilitate, Gallis mandaret suis, ita alienauerat a se animos omniū, ut Reginam per urbem animi causa ambulantem, Ottinus Caratiolus, & Anichinus Mormiles, coniurationis Principes in Capuanam arcem amandarinr, & arreptis populus armis è custodia Sfortiam eduxerit, Gallos Iacobi administros spoliauerit, ipso uix Iacobo uitam impetrante. Opizo interea Malatestarum studiosus, ad Pandulfum. V. Id. Martii scripsit, ut Angelum Pergulanum, nisi illius egeret opera; mitteret, quò sciebat, cum fidus esset, fortisq. assecla, ac seruus: quamquam autem locum non exprimit Opizo, Ariminum tamen, puto, intelligi, quò se Martinus Fauentinus contulerat: cuius fidem, suspectam fuisse, quæ deinde sunt acta, declarant. Cum autem Carolus Malatesta, nummis aureis aliquot millibus numeratis sese a Bratio redemisset, aduentareq. Ariminum diceretur, Opizo, & Elisabetha Opizonis vxor eò se contulere, & uenienti XIII. kal. cum multis aliis proceribus uiris, ac fœminis obuiam ingenti plausu processerunt. Postero mense, Argentani in territorium, & fossam D. Blasii armati irrupere, qua re grauiter commotus Opizo XVII. kal. Iunii scripsit ad Nicolaum Estensem Ferrariæ Marchionem, sibi id ualde nouum accidisse, cum ea omnis regio, iam inde a patre, atque auo, Polentanorum, qui Rauennæ dominabantur, fuisset: putare autem, Nicolao secus fuisse ab Argentanis narratum: itaque res breui composita est. Per id tempus Carolus Malatesta comprehendi iubet Martinum Fauentinū, qui erat adhuc Arimini, & ad vrbem Fanum misit, ubi morte mulctatur. Comes Ludouicus copias in sua opida iis ferè diebus reducens, ita anxium reddidit Opizonem, ut maiori, diligentissimoq. finitimam ditionem præsidio assidue custodiret, ac Ludouico Manfredo, quem appellat filium, pedites aliquot postulanti, eam ob rem negauerit. Erat autem Rauennæ hoc tempore Caro-

ANN. M. CCCC XVII.

lus

lus Pius, quem; ita uehementer optantem; Opizo ad Pandulfi Malatestæ adiungere stipendia, per Paulum Episcopum Ceruiẽsem nitebatur: cum autem rumores afferrentur de Comite Ludouico nequaquam boni, de illis Franciscam Manfrediam facit certiorem, petitq. ut moneat, quò ille tenderet, qui d molitetur. Ioannem Galeatium certo ipsius Franciscæ loco insidias struere, itaque caueret, & si quid ipse ualeret ad eam rem, mandaret. Interea sublatis per Concilium Constantiense tribus schismatis teterrimi capitibus; nam uti supra memorauimus; Carolus Malatesta, Ariminensis Regulus, & Romanæ Ecclesiæ in hac Prouincia Vicarius, Gregorii XII. nomine, qui senio grauis Arimini substitit, & id illi in mandatis dedit, abdicauerat. Idem fecerat Ioannes XXIII. in opido Sellis, Constantiensis Diœcesis: Benedictum XIII. ut nimium pertinacem, & in Pisano Concilio iam Pontificatu deiectum, sui deseruerant omnes, & ad Concilium Constantiense adhæserant, cumque, ut seditionum occasionibus iretur obuiam, statutũ esset, ut vnà cum Cardinalibus, sex ex omni natione; quæ in Italicam, Germanicã, Anglicam, Gallicam, & Hispanam diuisa est; in Conclaue secederent, ad eorum colligenda, scrutandaq. suffragia, qui tres fuere, Canonicus Rauennas, Petrus Paulus Iustinopolitanus Pontificii iurisconsultus, constituitur. Vnde quarto post die, Otho Columna Pontifex Max. III. Id. Nouembr. die D. Martini festo, renunciatus est, & Martinus Quinctus ob id appellatus. Cum autem Opizo Polentanus pro eo ac se debere scribit, mittendũ sibi ad ipsius pedes Pontificis Oratorem esse affirmaret, ad quem Venetos, Oratores item suos Marinum Carauellum, Antonium Contarenum è digito, Franciscum Foscarũ, & Fantinum Michaelẽ Senatores grauissimos. D. Marci Procuratores destinasse intellexerat, a Carolo Malatesta, ac Elisabetha illius uxore Nono Kal. Ianuar. concedi sibi Pacinum Consulum è Fracta, iurisconsultum, qui id muneris exequeretur, postulauit. Nunc autem utrumne miserit, incertum habeo: illud noui, misisse illuc Nicolaum Ariminensem, Franciscani ordinis Theologum. Quoniam uerò acceperat, Florentinos quosdam, ob Rauennatum prædam Florentiæ factam, hanc Opizonis ditionem attingere, non audere, scripsit Opizo, Masio Alexandrio, id ne uererentur: eam prædam iam inde a patris, ac fratrum factam tempore, plurimosq. deinde huc uenisse Florentinos, quibus nihil esset mali illatum. Proximo anno, Nicolaus Estensis Marchio omnes litteras, quibus declarabat, multos, familiares suos esse, & incolumes per eius posse ditionem transire, abrogauit: Opizonem tamen Polentanum, eiq. subiunctos excepit: quamobrem de eo magnæ illi ab Opizone gratiæ VIII. kal. Martii sunt actæ, idemq. in Rauennati, Nicolao, & Ferrariensibus datum est. Ea autem intercedebat Opizoni cum Nicolao familiaritas, ut quotannis, cum redire ad nos uere coturnices incipiunt, coturnicem mittere, quæ alias aduocaret, consuesset, accipitresq. etiam daret: & cum accepisset per hos dies Nicolaus nouam nuptam, Malatestæ Cæsenatis filiam, Parisinam; quam alii Parosiniam uocant, & Caroli Malatestæ filiam falso scribunt; eaq. Rauennam uenisset, eodem se Nicolaus Marchio contulit, hicque. III. kal. nuptiæ, magno Opizonis studio, insigni pompa coniunctæ sunt, cum Elisabetha etiam Opizonis coniux, sororis nuptias, omni, qua potuit, celebritate decoraret. Quia uerò equestres, ob has nuptias, ludos Nicolaus Marchio Ferrariam indixerat,

ANN. M. CCCC. XVIII.

dixerat, Opizo, ut coniugis suæ sororem, Malatestæ Cæsenatis filiam; ita enim ipse scribit; in his illius nuptiis, omni cultu prosequeretur, per Michilinum, & Laurentium Gattos, quos nobiles uocat, equos sibi insignes a Comite Manfredo, & aliunde comparauit, cum tamen ipse etiam equos domi generosos aleret, atque aliis, Malatestiis præsertim, & Bratio, dono daret, ac dedisset. Rauennam reuersus, populorum suorum quieti studens, Abbatem spiritus sancti; quem tunc gerebat frater Saluator, ciuis Rauennas; & Cagnonum Porcellinum inter se diffidentes, adducere ad concordiam tentauit, scriptis litteris mense Iulio, ad Paulum Rasponum Bagnacaualli Præfectum, uirum, ut eius docent epistolæ familiares; sibi in primis fidelem, qui uenire ad se Cagnonum, & aliquot præterea illius propinquos, iuberet. Quia uerò iam biennium Rauennæ Vicarium non habebat, cui, cum abesset, negocia sua committeret, etiam atque etiam ipse, & Elisabetha uxor, ab Elisabetha Malatestia Caroli uxore petiit, Pacinum Consulum sibi concedi: quod & obtinuit: & cum Bartholomæus Franciscani ordinis Prouincialis minister, Nicolaum eiusdem ordinis Theologum, qui duobus iam annis D. Francisci in hac vrbe cœnobio, cum magna auctoritate præfuerat, eam auctoritatem ademisset, neque impetrare ab eo Opizo, ut restitueretur, potuisset, scripsit de ea re ad Antonium Perettum, vniuersi Franciscani ordinis Generalem Ministrum, affirmans, maiores omnes suos in D. Francisci æde, illius indutos ordinis habitu, ad sepulturam dari consuesse, se totum esse D. Francisci filium, maximè in illius ordinem, ac socios propensum. Studuisse, assidueq. studere ne quid in uictu, in libris, in ipsa domo fratribus deesset, scribereq. se ad Prouincialia eorum Comitia singulis annis, ut fratres moribus, ac doctrina insignes darent. Ipsum Nicolaum, magna religione, ac cura Diuinum in eo cœnobio cultum auxisse, ac ceteras partes optimi Præfecti præstitisse: esse illum patrem suum, & consolationem penè omnem suam: itaque tanto studio peteret, ut maiore non posset, ne abdicare illum pristina auctoritate uellet, ac potius restitueret, & in magistratu confirmaret: quia anno proximo, *ex deuotione*, inquit, *quam ad ordinem gero, & ad laudem Dei, & sancti Patris nostri Francisci, & ad exposcendam ueniam, & salutem mei, meorumq. & requiem defunctorum, parentum & fratrum, omniumq. de domo mea; quam precibus fratrum minorum obtinere spero, hic Prouinciale Capitulum tenere unum intendo; cuius præparationem, & curam, seu onus, dicto magistro Nicolao dimisi.* Hæc Opizo: Vt autem litem cum Ludouico Zagonaræ, & Cunii Comite aliquando tandem componeret, reiecto ad Nicolaum Estensem Marchionem, omni illius arbitrio, tabulas, & quæ eam in rem facerent omnia, Paulo Scordili misit, Pontificii iurisconsulto, eamq. Bartholomæo Mellæ Consiliario; ita enim ibi scribitur; & Iacobo Ziliolo scribæ Nicolai, mense Septembri commendauit: nec diu post abiit & ipse Ferrariam, ubi aliquandiu febre iactatus est: Quo tempore Alberici Cunii Comitis equites triginta, ac totidem pedites, ad portas Fusignani cum excurrissent, cuiusdam exportarunt bona, qui ob uulnera, eo in opido, alteri illata confugerat ad eos: itaque ubi rediit mense Decembri Rauennam, Opizo, eò acerbius hac de re apud Nicolaum Estensem est conquestus, quòd Nicolaus receperat, nihil illos interea noui facturos: petiitq. ut uel iubeat illa sibi bona restitui, uel det, concedatq. id facere quod lubeat: suis enim

enim se rebus consulturum. Eodem die, qui fuit XI. kal. Ianuar. Antonium Corrarium, & Gabrielem Condolmerium Cardinales rogauit per litteras; cum eius expediendæ pecuniæ, quam summo Pontifici promiserat, proximè adesset dies; excusationem illius ut acciperent: morbum fuisse causam, quo Ferrariæ fuisset oppressus: cito se repræsentaturum. Erat hoc tempore Martinus V. Pont Max. Mantuæ, posteroq. ineunte anno, qui fuit a partu Virginis MCCCCXIX. VI. Id. Febr. Ferrariam, atque inde Rauennam uenit. Extant adhuc Opizonis Polentani litteræ, quibus Non. Febr. Georgium Ordelafum, Foriliuii Principem monet, Rauennam peruenisse ipsius internuncium, ac familiarem Pontificis, cum litteris, ac mandatis, ut eius aduentum Opizoni ipsi significaret. quamobrem cum deinde esset Pontifex ad Forumliuium uenturus, curaret & ipse, quæ ad illum excipiendum facerent. Rauennæ autem Pontifex ab uniuersa occurrente Ciuitate, ingenti omnium plausu, gratulationeq. receptus est: & cum aliquot hic fuisset dies. XVI. kal. Mart. ad Forumliuium discessit. Vitabat autem, hoc arrepto Pontifex itinere, Bononiam ab se alienatam, & Florentiam contendebat, ubi & diu consedit. Mense Aprili cum Albericus excursiones in Fauentinum cum suis copiis, magna abducta præda, fecisset, peteretq. ab Opizone Gentilis Manfredia, ne illos in sua ditione tutos esse uellet, respondit, quoniam ad magistratum Fauentinum; Antianos uocat; res illa spectaret: qui antea Opizoni idem conquerenti, ius se aduenis dicere non posse iactarunt; ideo neque ipsum modo posse, quod uellent. Verum quod Fauentinis non concessit, præstitit Ludouico Alidosio ForiCornelii Principi, petenti etiam, ut filios suos Gozadinorum instinctu Bononiæ comprehensos, Bononiensibus commendaret, quod fecit accuratissimè. Idem curauit de Ioanne Pio, quem filium appellat; apud Nicolaum Estensem, in eo dissidio, quo ab familiari Nicolai Ioannes dissidebat. Mense Iunio Opizo per decem dies Venetiis fuit. Post ubi remigrauit Rauennam, Bagnacauallum abiit, mox mense ferè toto Augusto, in Longopresso commoratus tabulas, est: ubi cum esset, dedit Alberico è Zagonaria, Cunii Comiti incolumitatis tabulas, quibus in Polentanam ditionem posset se ex sententia conferre: Paulo tamen Raspono scripsit, ut curaret opidum Fusignanum diligentissimè custodiri. In his publicis curis, priuatas etiam uersans, pridie Id. Augusti, Homitiolum iussit, Quæstorem Rauennæ suum, ut cum postridie futura essent suæ matris Vesperarum officia, Petriq. fratris haud procul abessent, curaret omnia, quibus ad ea parentalia opus esset. Cum Gentili Manfredia, tandem, de non recipiendis maleficis, ex Pacini, Vicarii Rauennæ, sententia, fœdus, ac pacta fecit. Sub id tempus Aloisius Vidor, patricius Vetus absque liberis decedens, nobilissimæ Vidorum familiæ, quæ Rauenna originem ducebat, finem imposuit: Canoniciq. Lateranenses, quorum ab ipsis Apostolis ductum initium ferunt, a Diuoq. Augustino Hiponensi Episcopo instauratum, deinde a Petro peccatore in Portuensi cœnobio ad Rauennatē; cum ferè interiisset; elatum & absolutum, uti memorauimus, Rauennam se ad cœnobium illud Portuense contulere. Ad eam autem diem quorumdam fidei commendatum, pestilentia, bellis, aquarum eluuionibus eò deuenerat, uix ut duo ibi uiuere Canonici possent. Itaque Rauennatibus enixè a Martino. V. summo Pont. postulantibus, ut tantum cœnobium vetustate, & uirorū

ANN. M. CCCC. XIX.

præ-

præstantissimorum habitatione clarissimum restitui,ac conformari iuberet,Ariminensi Pontifex Episcopo mandauit, ut è Frisonario cœnobio huc adduceret Canonicos, quod & factum est: primusq. Præfectus Prior fuit Galdinus Bardus Placentinus: cum eodem anno in Comitiis eius ordinis Veneriis habitis,Præfecturam etiam Generalem iniisser. Fuit autem is annus ab ortu Christi MCCCCXX. Quo eodem anno, Legatum suum Opizo Bononiam pridie kal. Mart. misit, quod & Foriliuii, Fauentiæ, Fori Cornelii,Reguli, & Carolus Malaresta fecerunt; Hi in sexagintauirum Senatum admissi, in quo & ceteri Magistratus urbis aderant, suorum Principum nomine, ut Martinum Pontificem æquo animo acciperent. hortantur non posse, illos, neque debere ueri,ac legitimi Principis detrectare imperium: libertatis, quem præferrent titulum, nullo illis iusto casu, sed quadraginta tantum abhinc annis, seditione populari adiunctum: Quis enim uel mediocri rerum peritus negaret, Bononiam Pontificiæ ditionis perpetuò iure fuisse? Quis nesciret, ut uetustiora taceantur; a Pipino illam pulsis inde Longobardis, receptam, Pontifici fuisse restitutam? Pontifices Maximos paterna beneuolentia subiunctos sibi populos amplecti, fouereq. satisq. ipsos, si saperent, id re ipsa in tot eorum dissensionibus, iam expertos; Quamobrem acciperent iam libenter & æquo animo parentem optimum, & legitimum Principem, benignè eos, & humaniter appellantem,alioqui facere Principes suos deinde non posse, quoniam Pontificis mererent stipendia, & illius Vicarii essent, quin dicto illius, ac iussis parerent. His nihil aliud a Senatu responsum est, quam quod Bernardinus Zambeccarius, unus ex magistratibus, dixit, cur uenissent, opus nihil fuisse, quando iam adessent Pontificis internuncii, quibus responderent: Ceterum cum Polentani Legatus, atque item ceterorum postridie abiissent, internunciisq. deinde Pontificiis negata a Bononiensibus omnia fuissent, Martinus, castris Bononiam admotis XII. kal. Augusti eam ad obsequium reuocauit. Postero anno Rauennæ Comitia generalia in Portuensi cœnobio primùm habita sunt, Præfectusq. generalis Guilelmus Placentinus renunciatus. Quo eodem anno Nicolaus Estensis Ferrariæ Regulus, prædia quædam Pauiolæ, pro opido Argenta, cum Thoma Perondolo, Archiepiscopo Rauennate permutauit, adiecitque Archiepiscopus, cum esset Ferrariensis, & libenter sui Principis dignitati consuleret; Nicolaum perpetuum fore eius opidi Vicarium: uoluitque ab Episcopo Bononiensi; cui id muneris Alfonsus dederat S. Eustachii Diaconus Cardinalis, Prouinciæ Flaminiæ, & Exarchatus Rauennatis Legatus; declarari, eam permutationem Rauennati Ecclesiæ euidentem utilitatem allaturam. Considebat hoc tempore in agro Forliuiano, Philippimariæ Vicecomitis, Mediolanensis Ducis stipendio,equitum mille Præfectus,Angelus Pergulanus,amice receptus a Georgio Ordelafo. Insequenti autem anno, Georgius, mense Ianuario,in Foroliuio, excessit è uita, & ad D. Francisci sepultus est, Thebaldo filio relicto. Rauennæ XVI. kal. Nouemb. Raphael Bongiannius, Camaldulensis ordinis generalis Præfectus, Venetiis reuersus,cum in tormina, quam appellant græce dysenteriam incidisset, tertio postquam ægrotare cœperat,die, ui morbi absumptus, ex hominibus abiit: tumulusq. ei datus ad D. Apollinaris. Ceterum anno millesimo quadringentesimo uigesimo tertio, cum Lucretia Ali-

ANN. M. CCCCXX.

ANN. M. CCCCXXI.

ANN. M. CCCCXXII.

dosia, Thebaldi Ordelafi mater, ForoCornelianis ciuibus, arcium custodias, & reliqua munia ciuitatis distribueret, nuperq. Paulum Latiosum in custodiã dedisset, ea ducti Forliuienses occasione, accurrerunt ad arma, & porta Prætorii diffracta, ea comprehendere, & ForoCornelianos spoliauere supra tercentos, in ipso armatos prætorio, indeq. expulere, cũ tamen ut effugerent defectionis crimen, Thebaldi Ordelafi pueri, qui tum aberat ad ForũCornelium, nomen conclamarent. Accitæ interea Mediolanẽsis Ducis, ex opidoLugo, copiæ, quarum erat Siccus è Montagnana Dux, Aloisius Crottus, Legatus: Georgiiq. Ordelafi nomine Respublica gerebatur. At paucis post diebus, ex ipso, ubi in custodia habebatur, palatio, clam elapsa Lucretia mater, ad Forumpompilium se contulit, ubi filium reperit dominantem. Diu obsessa Raualdina arx, & oppugnata acriter, extremo tandem mense Iunio recepta. Interea Nicolaus Estẽsis, Ferrariæ Regulus, tutor ex testamento, Aldrouandinum Ioculum misit, qui Thebaldi Ordelafi curam susciperet: Florentini, Malatestiiq. fœderati, arma in Forliuianos mouent, sed ineunte Septembri, magna Pandulfus Malatesta clade ad pontem Ronchi a Fabricio Capua, & Sicco Montagnanensi, qui Mediolanensis Ducis ductabant, uti diximus, copias, & a Forliuianis, qui & ipsi accurrerant, post insigne commissum prœlium, superatur. Itaque proximo anno, quo Sfortia Attendolus in amne Aterno demersus est, ad ForumCornelium itur, & kal. Febr. scalis ad arcem a Mediolanensibus clam admotis, occupatur arx, atq. inde vrbs, Ludouicusq. Alidosius, Lucretiæ pater, qui Florentinorum partes sequutus dicebatur, captus, Mediolanum ad Ducem mittitur. Vnde postea dimissus, diu uixit Mutinæ, tandem Franciscanum habitum, eorum, quos obseruantes uocant, indutus, & multis utriusq. euentus casibus eruditus, Christianæ uirtutis insigne specimen dedit. Antonius Ordelafus, Cichi filius, qui iam decimum annum, atque amplius, Ludouici, ac Lucretiæ cõsilio; ibidem in carcere habebatur, emissus liber, contulit se ad Vicecomitem. Ceterùm resumptis uiribus, Florentini, Malatestiique, mense Iunio, bellum instaurant, & ad Flumanam, ac Saduranum, Forliuiensium opida, castra metati, ea capiunt: sed de Sadurani possessione cum inter se certarent, a Pandulfo Malatesta opidum crematum est. Commorabantur interea ad Zagonariam copiæ Mediolanẽses, itaque, extremo Iulio mense, ad eas adeunt fœderatorũ exercitus, cuius erat; ut plerique habent manuscripti Cõmentarii; ductor Pandulfus Malatesta, qui secũ etiam Carolum Malatestã, huius socium expeditionis habebat. Tum sese illis Angelus Pergulanus, Mediolanensiũ copiarũ summus Dux, a Zagonaria haud procul, obiicit, & commisso prœlio, cũ magnus etiam imber repentè coortus, in faciẽ fœderatorũ è cœlo rueret. V. kal. Aug. in fugam agit, capto Carolo Malatesta, & Mediolanum ad Ducem transmisso. Pandulfus Rauennam iter ĩtẽdit, Vrsus Vrsinus in Barbiani fossa; cuius præalta aqua erat; demersus, est: Ludouicus Opizus Lucensis, trucidatus. Hac elatis uictoria Mediolanensium animis, ac rebus, ita tota hac Prouincia trepidatũ est, ut non Flumana solum ab illis, & ForumPompilium, eiectis omninò Ordelafis, recepta sint, & pleraq. Ariminensia, ac Cæsenatia diruta opida, sed constet, Venetos Septembri mense ad Philippũ mariam Vicecomitẽ, Ducẽ, oratores misisse, qui peterent, uti aduersus Rauennatiũ Principẽ, & aliquot etiã finitimos Regulos, nihil moliretur. Quod se libenter facturũ Philippus respondit, & re ipsa præstitit, incolumi

ANN. M. CCCC XXIIII.

mi relicta ditione Rauennati,& versis ad Ariminum copiis, vnde ad Apenninum trangressæ,Balneum,& pleraq. alia opida accepere,mox occuparunt Roccam Sancassianam, Petram Appiam, & Douadulam : Tandem in Pisaurensi, Gradariam,& tria præterea diripuere opida. Rauennam postero anno, Ianuario mense,Carolus Malatesta magno plausu,ingentiq. gratulatione ab Opizone acceptus, venit: cum Vicecomes Mediolani Dux,& liberum dimiserat, & donauerat egregiè : quò factum deinde est, ut cum Vicecomite, se Malatestii coniunxerint,cum tamen contrà,Guidus Antonius Manfredus,eo relicto,Florentinorum partes amplecteretur,& mense Aprili, excursione in Forliuianum agrum facta,prædam retulerit. Verùm haud ita diu post,Mediolanenses cohortes, castris in agro Fauentino locatis, magnum & ipsæ damnum Guidantonio intulerunt, tametsi pestilentia has regiones hoc maximè tēpore popularetur, qua Thebaldus Ordelafus, Arimini,& soror absumuntur. Paulo post Vicecomes fœdere cum Martino Pontifice, & Ioanna Neapolis Regina inito, aduersus Florentinos,quibuscum fœdus fecerant Veneti, mense Maio, insequentis anni, Pontifici restituit Forumliuium,ac ForumCornelium, cum Veneti legatos de pace inter Mediolanensem ipsum Ducem,ac fœderatos, Ferrariam,ad Nicolaum Estensem Marchionem misissent, qua erant in urbe, legari etiam Florentinorum, Gonzagæ Mantuani,& Polentani Rauennatis: sed nihil conuenit. Ad Forliuianas,ForoCornelianasq. res componendas,Ludouicus Alamannus Cardinalis Gallus, Bononiæ legatus; cuius fratris filius,harum ciuitatum possessionem,paucis ante diebus,Romanæ Ecclesiæ nomine acceperat;in Flaminiam, cum insigni comitatu uenit: & mense Iulio Dominicus Capranica, designatus Episcopus Firmanus, spectata vir prudentia, ad Forumliuium, eius Moderator vrbis,a Pōtifice missus,accessit: cuius multa, ac præclara fuere, in eo magistratu, acta. Insequens annus,ingentem Opizoni Polentano mœrorem,ob interitum Pandulfi Malatestæ;quo cum coniunctissimè uixerat; attulit: nam illius tum res, ut sunt mortalia, lababant, Brixia præsertim paulo ante amissa. Hinc Opizo, magnis contractis affinitatibus, confirmare eas studuit, alteroq. ab obitu patris mense,ipso Nouembri, Galeoto Roberto ipsius Pandulfi filio, Margheritam Estensem, Nicolai Ferrariæ Marchionis filiam, uxorē impetrauit,nouamq.nuptam splendidissimè Rauennæ excepit,& Ariminum usque cum insigni comitatu prosequutus est: Inde. IIII. kal. Decembris cum suis Rauēnam reuersus,uxorem Hostasio filio præbuit Constatiam,Ludouici Meliorati Firmani filiam, Sigismundus Malatesta Galeoti Roberti frater, mense Ianuario,ad annulum illi Hostasii nomine dandum missus. Hoc autem anno;qui fuit supra millesimum quadringentesimum,uigesimus octauus; cum Bononiam Canneculi a Pontifice, pulso Legato, iterum auocassent, quamquam Martinus Pontifex illi ciuitati sacris interdixerit, bellumq. redintegrarit,quieta hic tamen fuere omnia. Postero,Carolus Malatesta Ariminensis, in opido Longiano obiit: quem paulo post Malatesta Pisaurensis est insequutus. Rauennæ Thomas Ferondolus Archiepiscopus, Rauennatem populum, sacratosq.uiros de bonis Ecclesiasticis inter se disceptantes,ad concordiam adduxit anno MCCCCXXX. Eo qui consequutus est, Opizo Polentanus,cum dies nouē ægrotasset,octauo Kal.Febr. Hostasio filio,quem non ex Elisabetha Malatestæ Malatestii, Cæsenatis Principis filia,sibi uxore,sed,ut puto,ex Ali-

ANN. M. CCCC. XXV.

ANN. M. CCCC. XXVI.

ANN. M. CCCC. XXVII.

ANN. M. CCCC. XXVIII.

ANN. M. CCCC. XXIX.

ANN. M. CCCC. XXX.

ANN. M. CCCC. XXXI.

sia priore coniuge habuerat, hærede ex asse instituto, decessit. Sub id ferè tempus, cum Hostasius, Constantia uxore, nullis liberis editis obeunte, Gineuram Ioannis Galeatii Manfredii, Fauētini Principis filiam, duxit in matrimonium.
ANN. M. CCCC XXXII. Anno autem millesimo quadringentesimo trigesimosecundo, non. Sextil. Elisabetha ipsa Malatesta, oppressa morbo, Rauennæ in regione. S. Theodori, in cubiculo, ubi Opizo maritus decesserat, cui erat ab horto nomen, Ioanne Stephano è muro, Hadriano, Comite Ricciardo, è Balneo, Nanne Tizzono, Guelfi filio C.S. Agatha, qui fuerat Opizoni a secretis, Petro Rubeo, Ioanne nato, Rauennate, atq. aliis testibus, testamentum fecit. Iussit autem sepeliri ad. D. Mariæ in portu extra vrbis Rauennæ muros, panno tantum rustico induta, & cereis non amplius quattuor. Procuratorem suum, Ioannem Saluucii absoluit a reddenda administrationis ratione. D. Mariæ in luminaribus substructioni, nummos aureos uiginti, & alia complura pie legauit. Hostasio Polentano Rauennæ Principi, prædia omnia, prataq. & nemora, quæ sibi Opizo Polentanus maritus testamento reliquerat, in Cenceda, atq. alibi in agro Rauennati; extra prædium in rure Santerno, quod legauerat Comiti Petro, Comitis Ricciardi è Balneo filio; dari uoluit. Franciscam Ioannis Aldrouandini filiam habere mandauit, cum nuptui traderetur, libras pecuniæ Rauennatis quadringentas: quæ si interea decederet, hæredes suos, quos diceret inferius, spectarent, præter autem illam dotem, libris triginta, arcæ duæ, & ornamenta nouis nuptis Rauennatibus tribui solita, compararentur. Gineuræ, Hostasii Polentani, Principis Rauennatis coniugi, reliquit annulos aureos duos, quos habebat Venetiis, pretii ducentorum nummum aureorum, aut eorū pretium, si iam essent uenditi: omnes item alias gemmas, argenteaq. uasa, quæ Venetiis, pignora data fuerant, ut ducati aurei quadringenti reciperentur. Elisabethæ Pauli Rasponi filii; quam ipsa, dū sacra unda baptismatis ablueretur, susceperat; libras centū, illi cum nuberet, numerandas: & illi absque filiis decedenti, Paulū patrem substituit. Huic curatores testamento præfecit Galeotum Robertum Malatestam Arimini Principē, Hostasium Polentanum, Rauennæ, Beatricem Polentanam, Galdinum, Præfectū, Priorem Portuensem, Leonem eiusdē ordinis Priorem, Præfectum S. Lazari in tertio extra Ariminū. Paulum Maphæū Verōnensem eiusdem ordinis, & Marcum Fanestrē sacerdotem, dum tamen in omni deliberatione, & consultatione, eorum uirorum religiosorum unus interesset. Hæredes instituit sibi, illos Christi egentes, quos quattuor ordinis D. Augustini sacræ virgines simul elegissent. Hæc Elisabetha Malatesta, testamento iussit, cum tamen ex eo morbo nequaquam tum obierit, sed postea se contulerit Ariminum. Sigismundus Cæsar in Italiam tunc descenderat, coronam Augustalem, more maiorum, accepturus: qua cum Mediolani primum, mox Romæ ornatus fuisset, ab Eugenio IIII. qui in Pontificatum Maximū, Martino V. successerat; in Germaniam rediens, Rauennam ad Hostasiū diuertit. Nihil autē ab Rauennatibus relictum est, quod ad ornatum urbis, pro Cæsaris dignitate, & eorum iuribus excogitari posset. Hic aliquot dies commoratus, Hostasium, militari ab se gladio cinctum, insigni pompa, in equestrē ordinem cooptauit. Inde Ferrariam, & Mantuā transgressus, ex Italia abiit. His auctus Hostasius honoribus, & Venetorum ope plurimū cōfirmatus; quiescebat, cum finitimæ ferè omnes nutarent urbes, & tumultibus quaterentur. Sigismundus enim, & Ma-

latesta, Malatestii fratres, per id tempus, occupant Ceruiam, quam tribus ante annis, Martino Pontifici dederant, ut ceterum compensarent dominatũ, quem illis concesserat in hac Prouincia, ac Piceno Põtifex. Septimo autem kal. Ian. mane, excitato Forliuienses tumultu, Romanæ Imperiũ Ecclesiæ reiiciunt, diripiuntq Prætorium, ac fratrem Thomam, Episcopum Traguriensem, Moderatorem vrbis, capiunt, & Latiosis tradunt, ut liberos dimitti Paulum, & Ioannẽ Latiosos, eius iussu Moderatoris, in custodia Venetiis habitos, curaret: accitoq. ex opido Lugo, ubi commorabatur, Antonio Ordelafo, vrbis illi, atque arcis dominatum tradunt. Paucis ante diebus Ambrosius Camaldulensis ordinis Generalis Præfectus, cum uenisset Rauennam, ut inuiseret sui ordinis domos, ipsam etiam Vrsianam ædem perlustrauit: hinc eius extollit admirabilem ornatum, cuius uestiebantur parietes secto lapide, stabantq. utrinque duplici ordine insignes è marmore columnæ: neque uerò deerant porphyriticæ per templum tum columnæ, tum tabulæ, ita politæ, adeoq. nitentes, ut imaginem perinde quasi speculum, referrent. Vidit, describitq. & aram argenteam, suffultam columnis sex item argenteis, quam imposita pyramidalis argentea testudo; cyborium uocant, quasi cubum; quattuor innixa columnis argenteis; ornabat. Cingebat aram exedra, cuius è marmore parietes, & quibus locis columnæ quadratæ, ac striatæ, rotundo capite extabant, argenteis laminis incrustabantur. Interior erat ædes uermiculato, ac tessellato opere admodum præstans. His uisis, uoluit & tabularium, chartilogium appellatum, ut uir erat librorum longe cupidissimus, euoluere, cum audisset, plura ibi monumenta iunco scripta, Caroli præsertim magni Diploma aureum, & alia in papyro exarata, conseruari: sed absente custode, non potuit. In bibliotheca tamen, plurima notauit uetustatis uestigia, & in iis D. Cypriani antiquis litteris descriptum volumen, in quo plura, quàm usquam antea, eius sancti Episcopi, ac martyris opuscula se notasse, memoriæ prodit, summamq. ex uetustissimo Nicæni Concilii codice, in membranis purpureis, litteris scripto aureis, uoluptatem accepisse. Cum autem D. Vitalis, D. Ioannis Euangelistæ, & D. Apollinaris Classensis, & D. Mariæ Portuensis templa, cœnobiaq. deinde inuisisset, admiratus substructiones insignes, pietateq. ueterum Principum, ac populorum uehementer laudata, ubiq. tamen se libros desiderasse scribit. Salutauit tandem Hostasium vrbis Principem, coniugemq. illius, prudentem fœminam, quæ postulauit, ut Ambrosius Græcum Alphabetum filiæ suæ ex altero uiro scriberet: cui Ambrosius eo libentius morem gessit, quo magis lætabatur reparatis sua ætate litteris græcis, uel fœminas in illis proficere. Ipse uerò Ambrosius cum ab Hostasio contendisset, Hospitalem domum misericordiæ, Rauennæ, in qua erat D. Bartholomæi templum quamq. Opizo Polentanus pater, iam Camaldulensibus dederat, inde mortuo Abbate ademerat, dederatq. aliis, tumq. illi Iacobus Caballus præerat, Camaldulensibus restitui, annuit Hostasius, & III. Idus Decembris, eodem hoc anno salutis MCCCC XXXIII. in suo cubiculo cum XXV. ætatis annum ageret, & adessent, Paulus Contarenus, ciuitatis pro Hostasio Prætor, Iacobus Raisius, Hostasii Vicarius, Iacobus Balbus Ioannis filius, Franciscus Indiuinus, Benedicti filius, Guaspar Budi filius, iuris periti, & aliquot alii, tabulas confici certis quibusdam additis condicionibus iussit. Postero anno ForoCorneliani, ipsum

ANN. M. CCCC XXXIII.

ANN. M. CCCC XXXIIII.

ipſum quoque ForumCornelium dedunt Philippimariæ Vicecomitis, Mediolanenſis Ducis copiis, quæ Lugi erant: illisq. cum ſe opponeret Aſtorgius Manfredus Fauentinus, Guidi Antonii frater, & Ioannes item Muſtarda Forliuienſis, fortis uterque Dux a Nicolao Piccinino Mediolanenſis exercitus Duce, menſe Auguſto capiuntur. Erant ii tum in Venetorum, ac Florentinorum exercitu, in quo eminebant etiam Petrus Iampaulus Vrſinus, Cæſar Martinengus, & Nicolaus Tolentinas copiarum Dux, qui capti omnes fuere, & Mediolanum ad Ducem miſſi. Siquidem erat hoc tempore Eugenius Pontifex, Mediolanenſis Ducis, ad Italiæ Imperium aſpirantis inſtinctu, magnis vndique oppreſſus malis. Ita Latii premebat opida Nicolaus Fortebratius, ut ipſi etiam immineret Romæ. Omne Picenum occupabat Franciſcus Sfortia: Canneruli Bononiam, pulſis nô Pontificiis adminiſtris modo, ſed etiam Venetis, quos ea Reſpubl. rebus Pontificiis tuendis, eam in vrbem miſerat, rapuerunt, ipſiq. ab eo, captis armis, defecerunt Romani, uix ut Tiberi nauicula delatus, diſſimulato monachi habitu, effugere Pontifex, & Liburnum atque inde Florentiam petere potuerit. Moritur hoc anno III. Non. Ianuar. Arimini Eliſabetha Malateſtia, quæ Opizonis Polentani uxor fuerat, & ſumma funeris celebritate, ad ſacras D. Sebaſtiani uirgines tumulo compoſita. Hoſtaſius Polentanus, pacis artibus addictus, inter ſacratos uiros, populumq. Rauennatem, de Eccleſiaſticis bonis, Paulo Contareno Prætore, in æde Vrſiana, ad ſancta ſanctorum, præſente, concordiam denuò faciendam curauit, nouam appellatam. Nequaquam autem ab re futurum putamus, ſi cur hæ ſæpius concordiæ factæ ſint, explicetur. Cum enim maxima pars agri Rauennatis, qui fere totus erat Paduſæ paludis aqua obrutus, dono data fuiſſet, ſuperioribus ſæculis, Archiepiſcopatui Rauennati, ita uti ſupra a nobis eſt demonſtratum, Archiepiſcopi uerò nonnullis ſacris ædibus aliqua donaſſent, quò uiuere, & alacrius Deo inſeruire poſſent, religioſi ii uiri, qui eas habitabant domos, factum eſt, ut, cum temporum ſucceſſu, humo ex Apennino a fluminibus deuecta, repleri paludes, & excoli, ſeriq. cœpiſſent, non modò Archiepiſcopi, ſed ipſi etiam ſacrati ceterorum templorum uiri, ciuibus ditioribus paludium, ac prædiorum, ſyluarumq. partem ad excolendum, & inſtaurandum tradiderint, ſic tamen, ut certam quotannis penſionem ſoluerent. Quoniam autem multa in eam rem impendia ciues fecerant, quæ eò etiam maiora putabantur, quòd ad nepotes tantum ea bona peruenire poterant, & ſingulis annis penſio erat ingens ſoluenda, idque ſi obliuione, aut alia ſimili de cauſa, eſſet forte prætermiſſum, fundi ad ſacratos uiros, quorum antea fuerant, recidebant; Guillelmi hoc nomine ſecundi Archiepiſcopatu, concordia inter ſacratos uiros, & populares Rauennates facta, & penſiones ſunt minores redditæ, & conſtitutum, ut uendere poſſesſiones quiſque poſſet, cuicumque uellet, niſi tamen emere illas, ſacrati uiri, domini uoluiſſent: emptorque earum rerum confirmationem ab illis intra annuum ſpatium peteret; decedens uero, eas, ſiue inteſtatus, ſiue teſtatus, poſteris ſuis recta deſcendentibus, relinquere in perpetuum poſſet, dum abnepotes tamen, tabulas ſemper a ueteribus dominis ſacratis viris renouandas curarent. Tranſuerſa progeniti linea ſuccederent ad quinctum gradum. Vxor item marito, & maritus uxori eoſdem fundos dono tradere,

aut

aut testamento relinquere posset. Quòd si ciuis quispiam Rauennas postulatus, pensionem nequaquam per triennium persoluisset in duplum iret. Atque hæc cum multis aliis, in ueteri concordia anno M C X C I I I I. facta, sancita sunt. In hac noua hoc anno MCCCCXXXIIII. additum, uti eorumdem bonorum ciues Rauennates testamento hæredes facere quoscumque possent, si per triennium pensionem non soluerent, dupli pœna subiretur: neque res in commissum caderet; utor uerbis ipsorum; ad decimum annum; post quem, si soluendis adhuc abstinerent pensionibus, quartam partem numerare precii, rei æstimandæ, tenerentur. Sed non est, quòd talia pluribus prosequamur, quando in legum nostrarum municipalium uolumen relata sint, & præclaris commentariis a Hieronymo primùm Rugino, mox a Lactantio Minghino, postremo a Vincentio Carrario, nostræ ætatis iureconsultis doctissimis, ciuibus Rauennatibus, explicata. Cum autem nonnulla adhuc superessent capita, quæ ad hanc concordiam inter Thomam Perondolum Archiepiscopum, & ciues Rauennates, magis conferendam faciebant, Senatus, Hostasii Polentani iussu, pridie Non. April. coactus, omnem curam conficiendi negotii, potestatemq. Iacobo Raisio equiti, Ioanni è S. Laurentio in Campo iurisconsulto, Iuliano Monaldino, Nerino Raspono, Iacobo Guiritto, & Matthæo Sassolo, ciuibus, Senatoribusque Rauennatibus tribuit. Anno MCCCCXXXV. Hostasius Polentanus fœdus ratum habuit, iniitque, quod Veneti, cum Florentinis denuò confirmauerant, cum illi Franciscus Foscarus Dux per litteras significasset, a Venetis illum, perinde, ac unum è suis, in eo fœdere confirmando, nominatum. Tunc omnis adhuc Italia, armorum Philippimariæ Vicecomitis, Mediolani Ducis, Nicolaiq. Fortebratii, qui Eugenium Pontificem, unà cum Romanis, bello persequebatur, tumultu perturbata erat: nam aduersus Franciscum Sfortiam exercitus Pontificii, Venetorumque, ac Florentinorum Ducem Philippus, Nicolaum Picininum cum copiis in Flaminiam miserat: qui iam traiecto Pado, per Bononiensem agrum, in Rauennati, non sine magno Hostasii terrore, constiterat, cũ Sfortia, superato Apennino, coniunctoq. Cæsenæ cum Sigismundo Pandulfo, & Malatesta, fratribus, milite, antequàm Picinninus Sapim amnem transmitteret, uias omnes præcidit. Verùm haud ita diu post, Vicecomes, Fortebratii morte compulsus, cum Pontifice, & ceteris fœderatis pacem facit: Forum Cornelium, & Bononia a Pontifice recuperantur, Sfortia Antonium Ordelafum Forliuianorum Principem anno postero, eò adduxit, ut a Forliuianis ipsis captus, mense Iulio, urbe, ac dominatu pelleretur, ipse cum Rentio Tudertino, Pontificio huius Prouinciæ Præside, urbem ingrederetur. Mense Augusto Comes Ludouicus Lugiensis, a Pontificiis copiis Lugo pellitur, ipsumq. opidum Lugum, Nicolao Estensi, Ferrariæ Marchioni tribuitur. Basileense sub id tempus Concilium, ipsum illuc Eugenium arcessebat. Quamobrem Eugenius Concilium Ferrariam indixit, anno MCCCCXXXVII. illucq. se postero ineunte anno, cum aduentare iam Ioannes Palæologus, Byzantius Cæsar diceretur, contulit. Exceptus autem est Palæologus, Venetiis primum planè Regia pompa, Ferrariæ autem a Pontifice, incredibili beneuolentiæ significatione. & V. Id. Aprilis initium Concilio datum. Verùm sæuiente pestilentia, quæ ex Antistitibus Græcis, qui multi illuc conuenerant,

ANN. M. CCCCXXXV.

ANN. M. CCCCXXXVI.

ANN. M. CCCCXXXVII.

ANN. M. CCCCXXXVIII.

unum doctrina, ac dignitate insignem, substulit, Florentiam translatum est. Cum verò interea Vicecomes occultis oppugnare Eugenium cõsiliis minime desineret, Nicolaum Picininũ denuò, eodem hoc anno MCCCCXXXVIII. in Flaminiam mittit, qui Foroliuio, Cornelio, & Bononia tentatis, Rauennam irrito conatu repente aggressus, tandem mense Martio circumsidere instituerat: missis tamen ante ad Hostasium Principem, ac Rauennates Legatis, postularat, certam sibi pecuniam numerari, nisi bellum mallent. Visum autem est Hostasio, Rauennatibusque ciuibus, ab omni penitus dignitate alienum, adeo turpiter minitanti Picinino tributum conferre, cum pleriq. etiam minime deessent, qui magna alacritate ante periculum, ut iactabundis accidit, mitificæ pro patria uirtutis operam pollicerentur. Quo circa tributum negantibus, Picininus haud amplius cunctandum ratus, se ad oppugnationem parat: excursioneq. primum per agrum Rauennatem facta, mox Insulam Palatiolam, in qua Rauennates ciues, & agricolæ, quod loci situ munitissima uideretur, & soli ubertate multarum herbarum ferax; greges, armenta, fruges, nobilioremq. huiusmodi rusticam supellectilem deposuerant; occupandam prius iudicauit. Cum autem in eam non nisi transmisso amne aditus pateret; nam ipso amne, qui Rauennatem portum facit, mari, Pado, ac fossa quadam ex Padusa in Padum deriuata, ipsaq. Padusa cingebatur; Picininus pluribus uinariis doliis secundo flumine ad Portum deuectis, simulq. cõiunctis, & alligatis, asseribus ligneis iniectis, pontem supra flumen facit. Obstiterunt primis hostium conatibus Franciscus Lauredanus, & Mapheus Molinus; quem Sabellicus falso Hludouicum appellat. Hic cum classe, ille cum semiplena peditum cohorte, quibus Antonellus Tolentinas Dux præerat, a Venetis missi. Habuitq. classis scalinos duodecim: id nauigiorum nomen est, quibus in fluuialibus prœliis utuntur. Subiit itaque Venetus fluminis ostium, quo; uti memorauimus; ad urbem a mari adnauigatur: & est circa pontem aliquandiu pugnatum, isq pugnæ exitus erat, ut iam cœptis hostes destitissent, seq. in propinquum Mariæ templum recepissent, locumq. munirent: sed casus, qui magnus accidit, eripuit e nostrorum manibus uictoriam; si quidem impigre, & summo ardore dimicanti, præclareq. audenti Molino, in quo spes omnes Rauennatum locabantur, iamq. inde erat omnis uictoria speranda, dum tormentum disploderetur, sulphureo puluere incenso, facies, proripiente se ad illam flamma, exusta est. Eo autem in urbem ob id reuecto, continuo ceteri, despondentes animum, in fugam aguntur: ipseq. Antonellus Dux, qui e fluminis ripa acriter in hostes pugnabat, amnem subitario illo ponte iam cõiunctum, eosq. summo nisu irruentes intuens, ne imprudenti ausu, interitum sibi, suisq. omnibus pararet, in fugam se dans, ad urbem incolumis cum ceteris rediit. Traduxit hostis, uoti compos, in florentissimam insulam copias, omniaq. diripit, & excursiones ad urbis portã, cui Anastasiæ nomen erat, nunc Iuliam, atque etiam Clausam appellamus, facit. Interea Astor Manfredus, Fauentiæ Regulus, qui iam in Picinini partes concesserat, & apud eum militabat, cum ducentis equitibus, opidum Tiberiacum, & pleraque alia urbis Rauennæ opida, opidanis sese sponte dedentibus, occupat. Hostasius igitur in tanta rerum perturbatione consilii inops, Legatos ad Picininum cum mandatis mittit, qui multis ultro, citroq. habitis, ad extremum fœdus iis condicioni-

dicionibus fecerunt: Esset Hostasius urbis Princeps: in fidem, & clientelam Philippi Mediolanensis Ducis sese daret: Veneti eiicerentur, hostesq. decernerentur, & restituerentur opida, quæ Manfredus occupauisset: numerarentur Picinino tria nummum aureorum millia, quæ ante postulauerat. Quibus firmatis condicionibus, Hostasius monita patris; qui moriens iusserat, ut a Venetis numquam deficeret; nequaquam seruans, pecuniam partim ab agricolis & ciuibus deinde extortam, partim ex proprio ærario detractam, numerat: uerum opida; quòd Astor id renuerit; non sunt restituta. Discedente paulo post Picinino, selectisq. aliquot militibus ex suis Rauennæ præsidio relictis, Hostasius omnes statim D. Marci imagines inducendas curauit, & anguem; quod est gentilitium Vicecomitum insigne; earum loco ubique pingendum: Qua quidem in re admirabile quiddam portenti simile contigisse Spretus memoriæ prodit. Cum enim Hilarius Parmensis Carpentarius, qui habitabat Rauennæ, nemine iubente, at plebeio quodam odio commotus, undique D. Marci imagines accuratissime deleret, repente ipse, familiaque ipsius omnis interiit. Rauennates tamen hoc interim spatio, Venetum potius imperium cupere. Eaque de re Franciscus Monaldinus, a Francisco Foscaro Venetorum Duce, nomine Reipubl. Rauennatis IIII. Idus Nouẽbris, ab aliquot grauioribus tributis immunitatem & tritici, quò uellent, sub uectionem, in decennium, à die, quo vrbe potirentur, impetrauit. Per idem tempus Florentiæ Eugenius Pontifex, post multas doctorum uirorum disputationes, Græcos ad recte cum Latinis sentiendum adduxerat, conuenerantque omnes de Spiritu sancto, de Purgatorio loco, & igne, deq. Romani Pontificis in Catholica Christi Ecclesia principatu: quam tamen concordiam, & consensionem, Palæologus Cæsar, ceteriq. Græci, domum paulo post reuersi, negatis iis, Episcopi Ephesini suasu, decretis fregerunt, rescideruntq. Emicuere inter ceteros doctissimos uiros in eo Concilio, Ambrosius monachus, de quo supra diximus, & Bessarion. Ambrosius in Portico opido, quod est supra Forumliuii in Apennini iugis, ortus, ex uetere, & nobilissima Trauersariorum Rauennati familia originem duxerat: scripsimus enim Trauersarios a Polentanis Rauenna pulsos, tum Venetias migrasse; quòd ibi ex eadem familia Rauennati aliqui extarent ducentis iam ferme annis Patritii facti, & in Senatum cooptati, qui Legii appellarentur; Tum ad Apenninum, ubi ab ea arte, quam, inopia ducti, exercuerant, cognomento Fabri dicebantur. Ex iis itaque Ambrosius ortus, cum aliquandiu in Camaldulensi solitudine non minus ob diuinarum rerum contemplationem, summa sanctitate exornatus, quàm ab continenti studio, Græce Latineq. doctissimus, uixisset, Camaldulensis ordinis magister factus, multis ab se libris editis, ita doctrinam cum uitæ innocentia coniunxerat, ut omnibus esset admirationi. Decedens haud multo post, ingentem, & pulcherrimam Bibliothecam D. Mariæ Angelorum templo reliquit. Bessarion Nicenus Antistes, pari sanctitatis, & doctrinæ fama conspicuus, in Cardinalium collegium ibidem ab Eugenio cooptatur: nec diu post Rauennatia D. Mariæ in Cosmedim, & D. Ioannis Euangelistæ cœnobia, & fructus administranda accepit: quod quidem ab eo persancte factum est: in omni enim eius uita nihil non liberali homine, & Christiano, uereq. nobili dignum eluxit. Dum autem hæc Florentiæ geruntur, Rauennæ

renun-

renunciatur Hostasio, noua plerosque ciuium moliri: eos Polentani imperii iam pertæsum: aliosq. ciuitatis dominos quærere. Quibus Hostasius auditis, secum prius constituta re, & prudenti, ut erat, animo uersata, ciues ad Concilium nonnullos uocat, explicat paucis quæ accepisset, petitq. obnixe suum ipsi animum, si is esset, patefacerent: neque enim umquam futurum, ut ipse inuitis illis præesset; esse ex illis se unum, ciuemq. ut ipsi, Rauennatem, nec quicquam magis optare, quàm municipes suos hilare, feliciterq. uiuere. Id si per eius dominatum assequi minus possent, ut assequerentur effecturum. His ciues permoti, eum sibi Principem cupere conclamant, a Deoq. flagitare, ut illum sibi diu incolumem conseruaret. Interea tamen intestina odia, ciuilesque simultates adeo in nonnullorum, plebeiorum præsertim, animos irrepsere, ut summa passim iniuria, & maximis contumeliis nobilissimi ciues afficerentur, & ipsa Rauennatum exigua Respubl. distracta, & pene collapsa, ad nihilum rueret, præclarissimiq. uiri, summo bonorum dolore, undiq. interficerentur: necnon die, noctuq. rapinæ, latrocinia, facinoraq. huiusmodi scelesta, ac nefaria pro libidine perpetrarentur. In quo tumultu uiri boni quid agerent prorsus aut ignorare, aut quidem certe quod usui esset, non posse. Agricolæ etiam uehementer commoti, quod ab eis Hostasius tam grandem pecuniæ summam, superioribus mensibus Picinino numeratam, per eos dies acerbe exigeret, captis armis, uiq. facta, in forum magno impetu, plurimum minaces irruperunt: sed a Rauennatibus foro confestim pulsi, maxima eorum pars, tum laqueo, tum perpetuo carcere infelicis temeritatis pœnas dederũt. Mense Septembri Hostasium Argentæ propter pestilentiam Rauennatem, fuisse reperio. Sub id tempus Picininus, post Forumliuii, & Cornelii, ipsamq. ad extremum Bononiam in deditionem receptam, in Galliam Cisalpinam profectus, afflicto Melita, Veneti exercitus Imperatore, maximam illis cladem intulit, urbesq. complures, ferente sibi opem Gonziaco Mantuano Principe, cepit. Quamobrem Veneti in Philippum Vicecomitem, cum Francisco Sfortia fœdus faciunt, facile ab eis, Eugenio Pontifice, Florentinisq. fœderatis ad id Sfortiam hortantibus, impetratum: accedente etiam ea ira, qua Sfortia a Vicecomite; qui neque Blancam filiam, illi desponsam iam, & destinatam, neque etiam dotem umquam dederat; turpiter se delusum moleste admodum ferebat. Itaque cum audiret res Venetas male a Picinino tractari superata classe, quam ad Benacum per montes summis ingeniis adduxerant, Veronaq. obsideretur, & Vicentiæ esset tumultus factus, profectus ex Piceno, præter Fanum fortunæ, & Ariminum copias ducens, tametsi satis maturaret, existimans tamen ex negocio plurimum esse, si ad Venetos aditurus, Forumpompilii, & Rauennam subigeret, quòd iis acquisitis, facilis esset aditus sibi in Galliam Cisalpinam futurus, Foropompilianos subegit, & iam Rauennæ imminebat, Hostasiusq. & Rauennates plurimum timere cœperant. Verum Cum Picinini res audirentur in dies florere, Venetis male affectis, Rauennati Prouincia omissa, Franciscum Picinini filium in Forumliuii compulit, inde per Bononiense & Ferrariam, Hadriam tenuit, mox Brundulum exercitum traiecit, tandemq. Veronam recipit, Brixiam obsidione liberat, & Picininum fugat anno a partu Virginis MCCCCXXXIX. Alberto Austriæ Duce, Cæsare iam, post Sigismundum, creato. Quo eodem ferme tempore,

ANN. M. CCCC. XXXIX.

te, Rauennæ Opizo Monaldinus, Franciſcus frater, Matthæus Balbus, Iacobus Tombeſius, uiri optimates, & nonnulli præterea ciues, qui alienatum a Venetis Hoſtaſii animum ægre ferebant, impendenti ciuitatis ruinæ fortè occurrere ſtatuentes, ad Senatum Venetum clam mittunt, qui deditionem vrbis faciant: ciues id primarios cupere, obnixeq. petere: curent ipſi modum pro uetere prudentia. Accipit Senatus propoſitam condicionem, quingentosq. pedites nauibus uectos mittunt in portum Pirotolum, quod a Paduſa in mare influente factum, Rauenna abeſt ſex millibus paſſuum, cum per id tempus Hoſtaſius ruri forte cum multis ciuibus ob peſtilentiam, quæ urgebat ualde ciuitatem, ageret. Sic autem erat a ciuibus conſtitutum, ut milites in de noctu mouerent, ad vrbemq. accedentes, ſumma taciturnitate ad Diuæ Mariæ cognomento Rotundæ ſe conferrent: aliqui tamen, iidemq. perpauci ſub Anaſtaſia porta, quæ aperiri ſub Auroram conſueuerat, eſtque mari, ac templo, ubi erant caſtra locaturi, propior, in inſidiis ponerentur. Decernitur adhæc in urbe ad eandem portam ciues nonnulli adſint, ut porta utrinque occupetur: qua capta, ingreſſi milites, Venetæ Reipubl. nomine accepiſſe urbem, clamore ſublato, & tubarum cantu ſignificarent. Iam ſatis autem patet, ut negocium ex ſententia ſuccederet, facile futurum, niſi in milites e portu Pirotolo ad urbem noctu, ut erat conſtitutum, accedentes, agricolæ incurriſſent, qui in Pinetum cum plauſtris lignatum proficiſcebantur. Illos cum necquicquam ſano conſilio milites tranſire permiſiſſent, unus diuerſo itinere ad urbem recurrens, adeſſe hoſtes nunciat. Repente rerum ignari arma capiunt, rem ad Hoſtaſium deferunt; occupantur muri, & portæ, præſidioque firmantur. Venetus miles rei bene gerendæ occaſione amiſſa, ne omnino fruſtra ueniſſe uiderentur, rem ipſam experiri deliberat. Itaque ubi illuxit, adire muros, Rauennates, qui in muro erant, uocare ad colloquium, affirereq. nihil ab ſe aliud quam ſalutem Rauennatum, & liberationem ciuitatis, libertatemq. expeti. Reipubl. Venetæ nomine ad illos adire, cuius iam experti opem fuiſſent: neque futurum, uti ab ea quicquam illorum poſtulatis denegetur. Hic cum tacerent, nihil eſt reſponſum; ſed cum renunciatum eſſet ad portas adeſſe Venetos, ciues, qui rem animo gerebant, partim ad muros, partim in forum accurrere: Vbi Opizo Monaldinus, magna ciuium corona ſeptus, conſuluit, hortatusque eſt uehementer, ut omnibus ad trutinam reuocatis, Venetos in vrbem reciperent, & adeo iuſto ſeſe Imperio dederent. Hæc autem eo liberius Monaldinus dicebat, quod qui aderant omnes, non ignoraret, id non modo nequaquam ægre laturos, ſed libentiſſimo animo condicionem accepturos: negociumq. omnino ex uoto accidiſſe poterat, niſi fuiſſet ex illis unus diſtricto enſe, Opizoni minatus: aut ſi ex coniuratis quiſquam aperte Monaldini ſententiam confirmauiſſet. Intelligens ob id Opizo fore, ut hæc omnia facile in eius perniciem uerterentur, urbe egreſſus, certo ſe periculo ſubducendum curauit. Idem Franciſcus frater cum Venetis militibus, quibuſcum ipſe Venetiis venerat, multo feliciore ſucceſſu facit, quàm Opizo, qui tenui iuuenum manu ſtipatus, ſe Cæſenam recipiens, aduentantibus tenebris, ad Roncum diuertens; id olim opidum, nunc ſolo æquatum uicus in Foroliuiano eſt; ab agricolis, cum plane iam facinus ubiq. eſſet inuulgatum, capitur, prodere eum vrbem Rauennam

uoluiſſe

uoluisse suspicantibus: diligenterq. uinctus Forumliuii ad magistratus adducitur: ubi coniuratos, remq. omnem patefecit, minis, & tormentis compulsus. Quæ cum omnia Hostasius resciuisset, confestim iubet reliquos coniuratos capi, primusq. Matthæus Balbus in carcerem teterrimum contruditur: quod cum Iacobus Tombesius accepisset, diu profugus per domos hac, atq. illac se proripiens, ad extremum in uaporario plebeii cuiusdam, cognomento Homitioli, deprehensus, capitur, & cum Balbo acerrimis tormentis in quæstionem datur. Cum uero constantis animi laudem in omnibus retulissent, tandem eorum alter, licet hausto de manu carnificis ueneno superfuerit, tamen est in exilium pulsus: alter impie necatus e uita discessit. Opizo, qui Foroliuii in custodia habebatur, ingenti pecunia numerata liberatus, Venetias se contulit, nihilo meliore euentu: ibi enim ab Ioanne Pisagnolo contubernali, qui etiam patria exulabat, siue cæca animi malignitate, siue Hostasii hortatu, & polli citationibus impulso, repente oppressus, incautus interficitur: Pisagnolo haud ita multo post facinoris perpetrati dignas pœnas pendente. Per idem tempus Iacobus Raisius iurisconsultus, & eques, ciuisq. plane præstans, cum apud Hostasium impias aliquorum cohibere uoluntates studeret, eorumq. sese consiliis opponeret, trucidatur: cum enim sub vesperam a cauædio Hostasii domum rediret, Guelfo Tizzono ab opido sancta Agatha, medico, & Petrino Melio uiris optimis comitatus, nonnulli in foro hominē, perinde ac grauissimis de rebus, remotis arbitris, allocuturi, a Guelfo, & Petrino abducunt, districtisq. gladiis confossum, multis illatis uulneribus, interficiunt. Sunt tamen, qui eius necis causam affirment, quòd de Gineuræ, Hostasii uxoris, pudicitia haud sane honorifice loqueretur, quamobrem is, qui stuprum inferre ab Raisio dicebatur, ciuis honestus, eum in foro deprehensum obtruncauit, ad Hostasiumq. profectus, re omni explicata, dum se Polētani honoris maxime cupidum præsefert, ueniam impetrauit, non absque laude. Maruelem agricolam, uirum hac in parte innocentissimum, hæc rabies pari furore laqueo strangulauit: nam delatus, quòd sentiret cum Venetis, & Franciscum Monaldinum de porta urbis fuisset allocutus, quæstione habita, omnia fassus est, coactus ui tormentorum, cum tamen nihil omnino uerum esse, qui tunc patriæ fuerant hostes iudicati, ipseq. præsertim Franciscus Monaldinus deinceps testarentur. Quid Martellinum, ciuem optimum, referam, post innumeras calamitates, exquisitaq. tormenta in exilium actum? ubi haud ita multo post uitam cum morte commutauit. Hoc autem fecit suspicio plane inanis, quæ in Hostasii animum irrepserat, adduxeratq. eum ad suspicandum, cum Venetis illum sentire, quòd Veneta classis per eos dies ad portum Sapis appulisset. Sed nihil eum in patriam machinatum, postea compertum est. Haud dissimiliter Baptista Picininus, Ioannis filius, uir ditissimus, abalienatæ ad Venetos uoluntatis in suspicionē uenit, quòd multos iam dies Ioannes filius ad eos aperte defecisset, Venetiisq. ob id exilio mulctatus uitam degeret. Hunc igitur captum ad Franciscum Picininum, Nicolai, uti memorauimus filium, qui ad opidum sancti Petri, agri Bononiensis, exercitus paterni legatus commorabatur, mittunt. Sed eum præter omnium sententiam benigne exceptum, patriæ & suis Franciscus restituendum curauit. Itaque dum adeo Hostasius efferate sæuit, non potuere eam animi acerbitatem

furo-

furoremq. ciues nonnulli, Venetorum partibus fauentes, diutius ferre, decernuntq. tum metu, tum etiam spe ducti, ciuitatem a Mediolanensi Duce, & Picinino penitus subducendam, & frenum Hostasio iniiciendum. Hanc rem cum Nanne Carlono, uiro plebeii quidem ordinis, & natione Veneto, sed acri ingenio, & strenuissimo; qni tunc Rauennam mercator frequentabat, & ob id, ut plerique opinantur, ab Senatu missus fuerat; communicauere. Is autem cum esset fidei integritate Venetis notissimus, ciuibus autem Rauennatibus summa beneuolentia coniunctus, assidue ad id exequendum eos hortari, & impellere. Omnibus igitur tandem constitutis, cum Donatus ex Donatorum familia, Triremium Venetarum Trierarchus in Ranennatem portum, uti decretum fuerat, cum Nanne uenisset, per Anastasiam portam vrbem ingreditur: ubi confestim explicantur D. Marci vexilla, Reipublicæq. Venetæ nomen lætis militum, & populi acclamationibus, tubarum sonitu, denique omni hilaritatis genere effertur. Hostasius rem sentiens, minusq. aut uires, aut tempus adesse, quibus Venetos repellat, intuens, sapienti consilio, seruire tempori decreuit. Donatum itaque amplectitur, testatur Venetis semper se addictum, uique in Vicecomitis, ac Picinini partes compulsum fuisse. Quæ omnia in bonam partem Donatus accipit, Hostasium erecto animo esse hortatur, futurum enim ut in Imperio ueteri, summa Senatus benignitate, conseruaretur, neq. aliud Venetos umquam uoluisse, quàm veterem ciuitatis finitimæ, atque eius Principis beneuolentiam recuperare, & amicorum ciuium saluti consulere. Nec diu post ab Senatu missi, qui ciuitati præessent, & quorum consilio omnia ab Hostasio agerentur: atque hac ratione a maxima perturbatione, ad insignem quietem coniurati ciues breui traducti videbantur. Ceterum ingentem hanc totius ciuitatis tranquillitatem, suspicio perturbauit, qua uidebatur Hostasius, cum nonnullis ciuibus, Venetum Imperium detrectare, pristinamq. cupere auctoritatem, quam sub Mediolanensium Duce, ac Picinino magis integram seruasse nouerat. Hæc suspicio utrum ne ueris nixa fundamentis, an fato potius, quo ad perniciem suã Hostasius ducebatur, in ciuium animos, qui pro Venetis coniurauerant, illapsa fuisset, nequaquam constat: fecit tamen, ut res ad Senatum Venetum deferretur. Qui nihil cunctandum ratus, Iacobum Antonium Marcellum, Legatum, venire ad vrbem iubet. Fuerat hic in Flaminiam paulo ante, cum turmis quinque equitum missus, sub Ludouici Cardinalis, Aquileiensis Antistitis, copiarum Pontificiarum Imperatoris, accessum, ut belli partes iuuaret. Nam Veneti, uti supra docuimus, cum Eugenio Põtifice fœdus fecerant, & cũ Sfortia aduersus Picininum, & Vicecomitem feliciter pugnabant: iamq. Picininus, ut Sfortiam alio uerteret, in Etruriam irruperat: sed maxima clade ab Ludouico Aquileiensi Antistite ad Anglariam; quæ a Burgo sancti Sepulchri haud procul abest; affectus, circa Eugubium; collecto ex iis, qui erant fuga seruati, modico exercitu; consedit, tentauitq. ut a Perusinis reciperetur. Verum quia datum id non est, in Flaminiam transiit: ubi firmatis prouinciæ ciuitatibus, Mediolanũ concessit, Francisco filio, cum iis, quæ aderant, copiis, in præsidio prouinciæ locato. Ludouicus Antistes sibi non defuit inchoata victoria, quin Apenninum transgressus, exercitum in Flaminiam duxit, Sigismundum Malatestam, & fratrem, qui ad Philippum Vicecomitem desci-

uerant, ad Pontificis stipendia reuocat, huius prouinciæ pleraque opida ad ditionem cōpellit, quæ Picinini præsidio tenebantur. Hoc itaq. tempore Marcellus, qui apud Hludouicum Venetæ Reipubl. orator erat, a Senatu Rauennam uenire iussus est, ut summa Imperii auctoritate, perinde, ac vrbis Dictator, res omnes administraret, Hostasium in officio retineret, cum ciuibus conciliaret, omnia tandem in pacatum reduceret. Verum in Venetos erat ciuium fere omnium Rauennatum, suburbanorumq. præsertim hominum ea propensio, isq. ab Hostasio metus animos fregerat, debilitaueratq. ut sæpius palam Marcellum obnixe rogauerint, Hostasii Imperium omnino euerteret, solis obsequi se Venetis uelle: conuentuq. ab eis, ut hæc decernerentur, in æde Spiritus sancti habito, Marcellus haud secus, quàm si ad tuendum in Imperio, conseruandumq. Hostasium accessisset, innocentiæ, fideiq. suæ, & Veneti Senatus famæ consulens, modo blando sermone, modo terroribus, ac minis, id, ne fieret, prohibuit. Quam insignem hominis probitatem Rauennates summopere admirati, vniuersi eum una uoce Patrem Patriæ conclamant. At ille edicto diligenter cauit, ne in posterum amplius talia quis moliretur, aut verba de iis a quoquam haberentur. Nec diu post cum accepisset vrbem Picininus ab se alienatam, eā, nocte quadam prima vigilia aggressus est: sed hac de re per tormēti displosionē Marcellus monitus ab iis, qui ad portam Hadrianam in uigilia manebant, metuens ne qua coniuratio in vrbe esset, accurrens in forum, dispositisq. confestim per urbem suorum militum præsidiis, ciuium auxilio hostium impetum perfregit, irritumq. reddidit. Qua occasione moti ciues, qui in forum ad Marcellum conuenerant, sibiq. plurimum timebant, ut hac suspicione assidua liberarentur, iterum Senatui Veneto Vrbem tradere, Marcellumq. cōclamare Principem constituerant, sed illius edicta, fidemq. & integritatem memoria repetētes, desiderium cohibuere. Omnibus autem paucis post diebus compositis, aduersæ factionis proceres, qui fauere Hostasio uidebantur, Marcellum; uti Spretus est auctor; conueniunt, mirariq. se aiunt, quid sit, cur cum nihil, aut certe parum pleriq. ciues possent, ausi tamen fuerint Senatui Veneto vrbis deditionem facere: id in se tantum esse, qui apud Hostasiū Principem, auctoritate, gratia, & consilio ualerent, & ex sententia Remp. administrarent. Quapropter nos, inquiunt, vel si interficiendus Princeps esset, Veneto Senatui ciuitatem pollicemur. Hæc utrumne vere, & ex animo, an ficte & fallaciter, ut rem ipsam, Marcellique sensum perciperent, ab eis dicta sint, incertum. Illud constat, Marcellum rei indignitate commotum, plane obstupuisse, & ut prioris tumultus causa maxima modestia afficiebatur, ita hac recenti mutatione plurimum perturbatus, ciues maligne locutos, mortemque Principis sui pollicitos supra quàm dici potest, detestatus est, ad eosq. conuersus, Quod antea, inquit priuatim & publice affirmaui, nobis etiam referre nequaquam grauabor, me huc ab Senatu eo nomine haud missum, quo ista fierent, sed ad continendum in officio Hostasium, incolumemq. seruandum. Quemadmodum uero eos hortatus sum, qui aduersæ factionis putantur, ita uos monitos uelim, istum animum deponatis, amiceq. uiuatis, ut mutua hac beneuolētia Princeps uester in officio, quod uehemēter optat Senatus meus, permaneat. Desinūt, iis acceptis, ciues defectionem præterea tentare, quiescereq. aliquantisper uisi. Paucis autem post diebus Marcellus Rauēna proficiscens Hostasio, vniuersaq.

fere

fere ciuitate extra urbem comitatus, magno quidē omnes dolore, sed Hostasiū maxime affecit, qui summa beneuolentia eum perinde, ac parentē, tutoremq. fuerat cōplexus. Itaq. non sine lacrymis, ingentiq. mœrore abeuntē intuebatur Prætoris designati aduentu ægritudinem augente, quem acerbum, seuerumq. & omnino inquo in Hostasium animo ferebant. Quapropter Marcellus ad Hostasium uersus, Mitte, inquit, has lacrymas, bonoq. sis animo, propediem enim ad uos, ut apud te hilare sim aliquot dies, reuertar. Atqui, inquit Hostasius, ego te, Senatūq. antequàm dies quindecim elabantur, cōueniam. Vbi autē, his dictis, aliquantū extra vrbem progressum est, constitit Marcellus, & apprehensa Hostasii manu, decēq. ciuibus adhibitis ex eorum numero, quos magis additos, & fideles Hostasio nouerat, remotis aliis, hortatus est illū, uti Rauēna, neq. sui, neque Venetiarum visendarū causa discederet: non enim fore, ut semper Marcello tradita ciuitas esset, seq. testes eos ciues adhibere, si discederet, aut si cum popularibus suis in gratiam non rediret, futurū, ut ciuitate excluderetur: nam Vicinos Manfredos affines suos occultis id modis tentasse, ciuibusq. & agricolis inuisum, & prægraue illius Imperii iugum esse: quamobrem, nisi diligēter caueret, male res suas successuras: curaret beneuolētia potius, quàm metu; qui malus dicitur custos diuturnitaris; ciuibus dominari: amari, quàm metui: reduceret ab exilio omnes: suis omnia restitueret: tandem uniuersum uiuendi institutum mutaret. Paterna hæc Marcelli monita si iuuenis Principis, familiariūq. ciuium animis altius insedissent, poterant, seruata, incolumem ciuitati Principē conseruare: sed eius inscitia, ne libidine dicam, nihil minus Hostasius fecit: cumq. haud ita multo post Gineura coniux, cum Rauennatibus nōnullis matronis, aut ualetudinis causa, aut quod illi hoc pleriq. suaserint, Venetias se contulisset, Hostasius, seu quòd diutius non posset vxoris absentiam ferre, seu; quòd uerius pleriq. putant; quia matronam, vxoris comitem, deperiret, eo uentitabat. Nam præter alienatos ab se; uti memorauimus; multorum optimatiū animos, iuuenili quodam feruore, equorum, armorumq. studiis, quæ per ociū solent exerceri, & matronarum amoribus deditus, ciuiles curas factiosis ministris demandabat. Erat autem illius uxor Gineura, Astoris Manfredi, Fauentiæ Principis, uti supra docuimus, filia, quæ, ut sorores habuit Ordelaphorum Foroliuianorum Principū matrimonio felices, ita ipsa non minus quàm pater; qui Bononiæ anno MCCCCV. iussu Legati Pontificii, fuerat obtruncatus; infelix fuit. Nam Hostasio Venetiis cum ea cōmorante, ciues, Rauennates primarii, nacti vrbis dedendæ occasionem, conuentu habito, req. constituta, dum populus festum diem Matthiæ Apostolo dicatum celebraret, anno a partu Virginis quadragesimo primo supra millesimum quadringentesimū, arma capiunt. ANN. M. CCCC XLI. Ad nobiliorum tumultum accurrit populus, lætisq. uocibus Diuum Marcum, & Senatum Venetum undique conclamat: confestimque ad Senatum Venetias missi, qui rem significarent. Decreuit igitur Senatus vrbem suscipere: neque amplius tam propensam amantissimorum ciuium uoluntatem refellendam, aut paruifaciendam putauit: cum præsertim non absque salutis multorum ingenti periculo, res ad Hostasium redire posse uideretur. Itaque per litteras Rauennates certiores facit, ciuitatem se recepisse. Quibus acceptis litteris, cogitatione consequi longe facilius est quantum lætitiæ, & hilaritatis animos omnium compleuerit, quàm scriptis explicare. Legati statim a Rauen-

natibus, Venetias ad Franciscum FoscarumDucem, & Rempubl. missi Blasius, sacræ ædis Spiritus sancti Rauennatis, Abbas Iacobus Balbus iurisconsultus, Iulianus Monaldinus, Franciscus è sale, qui ciuitatis deditionē præsentes facerent: eos cum amanter Franciscus Dux esset complexus, quæ in mandatis habebant, omnia prolixe, & liberaliter XIII. kal. Aprilis, concessit. Illud autem fuit caput, ut Hostasius, eiusq. uxor, & filius in insulam Cretam: ne qua posset suspicio oriri, amandarentur: cum pro ea, qua præditi erant maleuolētia, Hostasius, coniux, consortesq. suspectos quotidie Venetis reddere Rauennates quærerent; Adhæc se curaturos, ut maneret Rauennæ Archiepiscopus, aut ad restituendam Vrsianam ædem, eiusq. domos certam pecuniæ summam conferret. Recuperando opido Russio, quod Rauennatis imperii fuerat, & Bagnacauallo, quod quasi pignus Estēsis Marchio retinebat daturos pro viribus operam, Immunes a grauioribus tributis eos esse iubere: & Salinas prope Rauennam, quibus corrumpi cæli salubritas consuesset, destrui. Frumentum quò uellent, ad loca Venetæ ditioni subiuncta, deuehere Rauennates posse. Fundos, & cetera Hostasii & uxoris bona, ut memoria eorum omnis tolleretur, uēdi. IudæosRauennam mitti, qui danda fœnori pecunia, aliqua ratione egentiū subleuarent inopiam. His, atq. aliis impetratis, Foscarus Dux per litteras pridie kal. Decembr. datas, Nicolao Memo, RauennæLegato, Prouisorem appellant, mandauit, ut illo inspectante, a Senatu Rauennati, per tesseram, tres crearentur, totidemq. ipse designaret, qui in tres menses ciuitatis magistratum gererent, & sapientes ad utilia uocarentur: quod & fecit Memus, & Leges aliquot ciuitatis, quæ cōformatione indigere putauit, ascitis secum ad id munus Baptista Stalpo Patauino iurisconsulto., eius Vicario, Iacobo Balbo, Iuliano Monaldino, Homizolo Artusino, Iacobo Gueritto, Ferundo Ferumdio Rauēnatibus, restituit, quas deinde probauit Franciscus Dux. Nec diu post, Hostasius, Gineura uxor, Hieronymusq. filius, quattuor annos natus, in Cretam insulam, publico decreto, ablegati sunt. Quòd eo etiam libentius a Venetis factum est, quia cum adhuc ipsi cum Philippo Vicecomite bellum gererent, Hostasius, qui erat Taurisii, ad hostes profugerat. Ne autem omnino absq. Imperio esset, illi publica stipe nummi aurei octingenti, ab Senatu Veneto, quotannis, in præsidio insulæ collocato, constituti sunt. Verum breui post tempore Hostasium, vxorem, ac filium mors ex hominum vita abstulit: sepulti sunt in urbe Creta, in D. Francisci; ubi Rauennæ etiam Polentani ad sepulturam dari consueuerant, in monumento ex marmore: atq. hunc miserabilem exitum Polentana domus habuit. Eius gentilitium insigne fuitAquila, partim alba, in area cærulea; partim rubra, in aurea. Is autem casus multo ante uaticinatione præuisus a Polentanis fertur: ipsumq. Opizonem, Hostasii patrem, sæpius, dum viueret, id cō questū ferunt: & apud omnes Rauennates uulgatum erat, fore, ut aliquando Polentani, circiter kal. Mart. & dedicationē templi D. Ioannis Euangelistæ; quæ quotannis solēni cærimonia ad hanc diem celebratur; vrbis Rauennæ imperio, per Anastasiam portam deiicerentur: idq. adeo ab eis verum credebatur, vt summa semper diligentia eum dedicationis diem obseruauerint, præsidiaq. ad eam portam locauerint, vt per eos dies, nemo, præsertim aduena, ingredi ea porta egredive posset. Quod etiā institutū Veneti sequētes, adepta vrbe, obstrui uoluere portam illam, unde Clausæ cognomentum habuit, ad ea tēpora

pora, cum Iulius secundus Pont. Max. aperiri eam, præsens, iussit, eiusque commodo Rauennates uti, & Iuliam de suo nomine appellari. Quamquam autem Polentani hanc maxime portam firmis præsidiis firmabant, diligenter tamen omnes, quæ circa urbem erant, custodiri curabant. Erant autem hæ Porta Diuæ Mariæ in Pi sterla, ab ueteri, nobiliq. familia Rauennati, quæ ibi dem haud procul habitabat, id nominis sortita: cuius adhuc nominis ædiculam Virgini Deiparæ dedicatam, nouis, anno M D L X. editis miraculis, instauratam conspicimus: uocabatur olim Turris umbratica, cuius turris adhuc uestigia quædam supersunt. Porta Pomposiæ, ad eius muri angulum, ubi nunc Turris eodem nomine extat. Porta Hadriana D. Ioannis, & Pauli, ubi & Turricula Polentesia, quæ & D. Marci uocata est. Turris Pizzorum, cum dicendum sit Pintiorum, quod eo loco Theodericus Rex, domum, ex ornamentis Roma deductis, à Pintiana porta; quæ & Collatina; Pintiorumq. uicinis ædibus, ædificauerit. Turris Marigodosa. Porta Gaza. D. Mammæ. Vrsicina. D. Philippi. Tremeldula, ab D. Lucæ haud procul. D. Mariæ. atq. ubi nunc arx extructa est: omnes numero quatuordecim, quibus quondam urbs omnis, ad Romæ, simulacrum, in regiones quatuordecim diuisa fertur. Veneti, omnibus, extra Hadrianam, Vrsicianam, D. Mammæ, & Gazain claudi iussis, iuxta arcem extruendam aliam curarunt, nouamq. appellarunt. Tulit iniquo animo Hludouicus Cardinalis Legatus, Rauennam, omnium opinione, celerius deditam; seu quòd ademptam receptæ urbis sibi laudem noluisset, seu quòd clarissimæ urbis possessionem Venetis inuideret. Sub id tempus Iacobus Guarinus Rauennas, Vrsianæ ædis Canonicus, cum D. Mariæ Rotundæ Rector esset, ab Eugenio Pontifice impetrauit, ut in D. Vitalis, monachis qui ibi aderant uel repugnantibus, ordinis D. Benedicti cucullum indueret. Quod cum effecisset, Abbasq. haud ita multo post eiusdem cœnobii creatus esset, Matthæum Blondum Foroliuianum ex eadem familia monachum; Blondo fratre, grauissimo historiarum scriptore, qui Eugenio erat a secretis, rem iuuante; Diuæ Mariæ Rotundæ cœnobio præficiendum curauit: & per hunc modum sacra illa Diuæ Mariæ ædes, Casinati est ordini restituta, Veneti Rauenna, ciuium beneficio potiti, ne ingrati viderentur, cum in omnes, salutares & benefici esse soleant, ciues omnes Rauennates multis donant prærogatiuis, & immunitatibus, eoq. loco apud Venetam Rep. esse decernunt, quo ceteri subditarum sibi iam diu ciuitatum, essent, fuissent, futuriq. essent: uti latissime ex Priuilegiis cognosci potest, quæ amplissimus ille, & gratissimus Senatus, eodē anno MCCCCXLI. Decimo tert. kal. April. ciuibus nostris postulantibus uti diximus, cōcessit. Victorē Delphinum clarissimū virū, receptæ vrbis statim Legatū mittunt, qui incūberet in eam curam, ut urbs aduersus omnes hostiū impetus muniretur: nequaquam ignorantes florentissimæ vrbis dominatū a multis sibi inuideri. Hocq. tēpore leges nostræ municipales pluribus locis cōmutantur, multis additis, quibusdam detractis, ad vrbis Venetiarum mores, ac ritum magis accōmodatis. Cum uero interea Sfortiæ, qui ad Vicecomitem Socerum defecerat, impetum metuerent, Sagittarios CCCC. & aliquot naues Rauennam præsidio miserunt: nam superioribus etiam mensibus Guido Antonius Manfredus, qui Ioanni Galeazzo, patri, & Astori auo in Fauentinum dominatum successerat, existimans, ob Gineuram Hostasij

Polentani uxorem, sibi Rauennam hæreditario quodam iure deberi, fecerat cum militibus, qui in statione Rauennæ erant, & agricola quodam, de prodenda sibi ea vrbe, coniurationem. Facinoris autem perficiendi is erat modus inter eos constitutus, ut ab agricola Manfrediani milites circiter viginti, curru, sub tritici manipulis, ad portam urbis Hadrianam deueherentur: ipseq. agricola pontem, cum iam plane demissus esset, primus occuparet, & ibidem simulata currus, aut iugi dissolutione subsisteret, dum milites e manipulis egressi, portam occuparent: interea uero coniurati Veneti milites accurrerent, iuuarentq. si quid forte magnum Rauennates molirentur: idq. erat inalbescente cælo faciendum, qua hora aperiri portæ urbis solebant: nequaquam autem defuturos equites quadringentos, selectosq. pedites totidem, quos in insidiis ad Tauresium; id uillæ suburbanæ nomen est, illi urbis portæ uicinæ; Guidone Bentiono Duce Manfredus collocaturus esset. His ita constitutis, Idib. Quinctil. uesperi Bentionus cum copiis Fauentia profectus, mittebat singulo milliario, qui Guidonem Antonium de uniuersa itineris ratione certum redderent: ipseq. Manfredus cum magna ciuium Fauentinorum, agricolarumq. qui uias omnes, & semitas, uel in cæcis tenebris, nouerant, manu, insequebatur. Cum itaque ad Anemonem fluuium, quod eo loco, Rafanarii nomen accipit, uentum esset, illudq. ad secundam uigiliam traiecissent, uisum est illis non amplius progredi, ne, si inde proficiscerentur, loco tum satis inculto, & agresti, ab hominumq. ædibus distanti, nunc autem in florentissimum agrum, feracissimum, & elegantem culturam redacto, decimum circiter lapidem ab urbe remoto, facile aut strepitu pedum, aut equorum hinnitu, rem incolis patefacerent, nec enim erat dubium, quin etiam si paullulum quieuissent, satis in tempore essent suis affuturi. Cum igitur ex equis omnes descendentes, pars colloquerentur, pars humi requiescerent, equi pugnam inter se primum ineuntes, aliquanto ab illis spatio recessere. Mox cœpere milites, perinde, ac insani, & amentes, per agrum uagari: pleriq. armati trans amnem ferri: omnes uulneribus confodi: nec, dum uulnerarentur, sentire: nec, qui uulnera illis inferret, perinde, ac sui omnino, suarumq. rerum immemores, cognoscere. Atque per hunc modum omnes tota nocte errabundi, ubi primum illuxit, redire ad seipsos uisi: cumq. inuicem uulnera intuerentur, nihil dicere, omnes mirari. Ipse inter ceteros Bentionus oculũ erutum, & ab tenui neruo pendentem gerebat: reliqui grauiter uulnerati in summa confusione uersabantur, dum mutatæ omnibus uestes, & equis habenæ, atque ephippia essent: omnesq. uelitares hastæ, & alterius generis quotquot erant, & thoraces, & galeæ perfractæ uiderentur: quiq. erant nobiliores, commutata ueste, sordidiori, ac uiliori induerentur: in iis uideri Fridericus Vrbinatium Regulus, concissa undiq. & pannosa tunica indutus poterat: qui deprehendit etiam pateras quattuor, puero ut deferret traditas, in suo sinu esse. Verum illud longe omnibus, mea sententia fuerit anteferendum, quòd cum grauiter uulnerati omnes essent, nullus interierit, ipseque Bentionus, oculo, qui ex tenui neruo pendebat, in locum restituto, conualuerit, quattuorque solum equi mortui fuerint reperti. Huius rei testes adducit Desiderius Spretus; qui hæc memoriæ prodidit; Fridericum Comitem Vrbini Principem Firmanum, Colam Antoninum Neapolitanum

litannm equitem, Raimundum, & Antonellum Nucerinos, Scaramutiam Romanum, ipsumq. Guidonem Bentionum copiarum Ducem, a quorum plerisque narrantibus rem didicit. Firmata igitur hoc præsidio sagittariorum, & aliorum militum urbe, aduersus huiusmodi impetus, Veneti, ut nouis habitatoribus repleretur, cum ad illa tempora; uti etiam Blondus testis est; habitaretur parum frequenter, dedere, per annos decem, iis, qui Rauennam ad habitandum uenirent, omnium munerum, tributorumq. immunitatem. Qua tamen, cum ueteres ciues Rauennates plerique atque etiam agricolæ, fuissent, fauore, & gratia aliquorum, donati, edicto Decemuirum cautum est, ut nihil omnino deinceps ualeret: quemadmodum & libertas illa in agricolis ad ciuitatem se habitatum conferentibus, antiquata est, qua ab certa pecuniæ pensione, ex ratione agrorum decreta, eximebantur. Plures enim ex agricolis donari ciuitate curabant, ne pecuniam illam soluerent, & munerum immunitate uterentur. At Veneti fraudem sentientes, edixere, uti qui ex agro Rauennati in posterum ciuitate donaretur, ad operas cogi quidem nequaquam posset, uerùm agrariam solueret pensionem: idq. litteris publicis testatum uoluere. Per hunc modum Rauenna colonis in dies augeri, agerq. excoli ita cœptus, ut, cum maximam partem ueprium esset plenus, & omnino ob syluas & paludes incultus, breui feracissimus, amœnissimusq. euaserit. Suburbia quoque ad Vrsicinam portam, & Hadrianam, cum utilitatis, tum ornamenti causa instaurata sunt, Rauennatum Legato, Bernardino Lazaro; cui nunc familiæ ab Mẽgolo, eius gentis uiro, nouum Mengoli cognomentum est; a Venetis Patribus id postulante. Cum autem anno MCCCCXLIIII. Nicolaus Memus, Patricius Venetus, Rauennæ Legatus, ad Franciscum Foscarũ, Venetiarum Ducem scripsisset, quot subiisset Franciscus Monaldinus Rauennas, Iuliani filius, pericula, incommodaq. tulisset, pro re, dignitateq. Veneta, idemq. declarasset Victor Delphinus, qui Memũ in eadem Rauennati legatione præcesserat, Foscarus Dux, Monaldinum ei præfecit Magistratui, dum uiueret, quo mulcta eorum, qui Rauẽnatibus agris inferunt damna, exigitur. Eodem anno litteris Eugenii Pontificis, Franciscani fratres, qui dicuntur obseruantiæ, in possessionem templi D. Mamæ missi sunt. & eum aduenis Rauennam habitatum uenientibus a Veneto Senatu immunitas in decem annos tributa iam fuisset, hoc anno in uiginti reiecerunt; idq. per litteras mense Decẽbri datas, Foscarus Dux, Benedicto Mulæ Prætori, & Præfecto Rauennæ significauit: tanta replendæ habitatoribus huius urbis cupido habebat Venetos. ANN. M. CCCC XLIIII.

Postero anno post, qui fuit annus a partu Virginis millesimus, quadringentesimus, quadragesimus quinctus, Thomas Perondolus, Rauennas Archiepiscopus, Ferrariæ decessit. Sepultus ad D. Dominici, ubi supra sacrarii portam hæc marmoreo incisa sepulcro legutur. ANN. M. CCCC XLV.

Antistes celebris grauis, & fons iuris obiuit
Egregia de stirpe satus Perondela Thomas,
Quem domus alta tulit: qui Florentina propago
Extitit, & Præsul Rauennæ, præstitit almæ:
Italiæ splendor, decus & memorabile sæclis.
D. fuit, & celsi non infima gloria cleri.

Obijt autem XIII. Kal. Nouembr. MCCCCXLV. Conuenere autem de ueteri more,

re, sacrati uiri Rauennates, Senatusque ac populus, in Vrsianam ædem, eo loco, cui sancta sanctorum nomen est, Benedicto Mula, patricio Veneto, vrbis tum Prætore, Præfectoque, & Angelo Pasia iureconsulto Ariminensi, eius Vicario, atque assessore. Cumque in suffragium iuissent, omnium consensu, Archiepiscopus Rauennas designatur Blasius è sancta Vi-
ANN. M. CCCC. XLVI. ctoria, monachus, & cœnobii spiritus sancti Rauennæ Abbas. Verum Eugenius Pont. successorem Perondolo dedit Bartholomæum Rouerellam Ferrariensem, Ioanne patre Rhodigio oriundo, scribaq. sollerti genitum, paulloq. ante ab eodem Eugenio Hadrianum Episcopum factum sequenti anno, cum pecuniam a Republ. Veneta multi repeterent, sibiq. illam ab Hostasio
ANN. M. CCCC. XLVII. Polentano, dum uiueret, deberi, affirmarent, Nicolaus Sanutus Rauennam Legatus, Senatus consulto missus est, qui nomina cognosceret, & solui, quæ deberentur, curaret, aut in libros rationum referret: tandem uero bona illius, auctione constituta, Senatus Veneti iussu, uendita. Bartholomæus Archiepiscopus. VIII. Kal. Octobr. cum Nicolaus V. Sergianensis, in locum Eugenii IIII. Pont. Max. mortui, suffectus esset, Leonello Estensi Ferrariæ Principi, Argentam, Lugumq. & uillam S. Potiti dedit, Vicariumq. illum suum, ac Romanæ Ecclesiæ, a qua huiusce negocii facultatem hauserat, constituit, & condicione, ut pro Lugo, & uilla S. Potiti, uestem quotannis linteam, Rocchettum appellatam ipsis Domini nostri natalitiis, Archiepiscopo Rauennati assignaret, & ducatos prætereà quingentos aureos numeraret. Pestilentia Ra-
ANN. M. CCCC. XLVIII. uennæ, proximo anno cum insigni mortalium strage deseuiit: neque uerò Rauennæ solū, sed in agro, sed in omni Prouincia, in qua præter ceteros Foriliuii, mense Augusto, Antonius Ordelafus, eius ciuitatis Princeps decessit, celeberrimo, ornatissimoq. funere a Cicco, & Pino filiis; qui in patris locum, Domini successere; ab uxoreq. & populo elatus: cum superiore mense Iunio, Guidatius Manfredus; qui & Guidantonius dictus est, Fauentiæ, ac Foro Cornelii Dominus, Senis, illuc ad balnea, & congressum, colloquiumq. Aragonum Regis Alfonsi, qui gerebat cum Florentinis bellum, profectus, migrasset etiā è uita. Cadauer Fauentiam delatum: cuius dominatum urbis Astorgius frater iniit. Thadæus Guidatii filius Fori Cornelii possessionem, & fœdere cum Florentinis icto, eorum Legatum, & equitum mille Præfecturam accepit. cum idem Florentini a Sigismundo Malatesta, Ariminensi Principe, postulassent: Verùm is speciosis uerbis, non Legatis Florentinorum modò, sed & Regiis, qui de eadem causa ad illum uenerant, datis, acceptoq. ab utrisq. cum neuter alterum sciret, stipendio, Florentinis adhæsit: & cum restituere pecuniam Regi noluisset, magna cum illo dissidii fundamenta iecit. Rege autem aliquot occupatis opidis, Neapolim redeunte, partaq. Florentinis quiete, missus est subsidio Venetis, qui cum Mediolanensibus, iam Placentia potiti, dimicabant: Philippo enim Maria Vicecomite mortuo, Mediolanensium Duce, Mediolanenses libertatem professi, ad popularem administrationem reciderant: Franciscumq. Sfortiam copiarum suarum Imperatorem creauerant: qui pace paullò post cum Venetis facta, aditum sibi ad Mediolanensem domi natum patefecit: quo tandem potitus est anno millesimo quadringentesimo
ANN. M. CCCCL. quinquagesimo: qui Iubilei celebratione, fuit insignis. Hoc autem anno Sigismundus Malatesta, Venetarum copiarum Ductor, postquam superiori De

Apol-

Apollinaris Classensis templum rebus sacris aliquot spoliassent, vnde Franciscus Foscarus Venetiarum Dux, ab Ioanne Francisco Bratio, & Antonio Calbo oratoribus Rauennatibus monitus ad Stephanum Triuisanum, tunc Prætorem, Præfectumq. Rauennatem scripserat diligenter curaret, ne templum illud dirueretur, D. Apollinaris eiusdem Classensis, Diuiq. Seueri templa, tabulis è marmóre, quibus incrustabantur; ducentis aureis nummis Abbati numeratis; spoliauit, ut Arimini D. Francisci sacram ædem ornaret: Ea tum cœnobia erant Aloisio Patauino, Diui Petri ad Vincula etiam Abbati, commendata. Ceterum cum accepissent deinde Veneti Classense cœnobium ad Ariminensem sacratorum ulrorum conuentum a Pontifice fuisse adiunctum, statim per litteras III. kal. Aprilis anno MCCCCLII. scriptas Fuscarus Dux Benedicto Venerio Prætori, Præfectoq. Rauennati mandat, ne quem eius accipere possessionem cœnobii sineret, & apud Pontificem ita egere, ut omnia fuerint in integrum restituta. Itaque anno MCCCCLIIII. Aloisio Patauino uita functo, deq. suo iure Camaldulensibus iam deturbatis, Nicolaus. V. Pont. Max. constituta monachis, vnde uiuerent, pensione, Philippo illud fratri, S. Laurentii in Lucina Cardinali, Bononiensi Episcopo commendauit: sed posteriore anno, Franciscus D. Seueri Abbas, ordinis Cisterciensis; ut Philippo Cardinali morem gereret, prædiaq. repeterentur uarie distracta, in quibus insula Domnicata, est a Padiano flumine, ad portum Candianum pertinens, & cœnobio, Callisto III. Pont. Max. qui tum primum Nicolao V. mortuo successerat, in manum tradito fecit, ut cum Classensi coniungeretur, & Philippo migrante ex hac uita, ad Camaldulenses rediret. Insignis iterum pestilentia Rauennam proximo anno, finitimasq. prouincias malè habuit, sed posteriore, peius: Quo anno, Iacobo Antonio Marcello hortante, consulenteq. Senatus Veneti decreto, arx Rauennæ munitissima, in ea parte vrbis, quæ spectat Orientem æstiuum, extrui cœpta est, ut terra, mariq. si quis oppugnaret; præsto esse posset: cum præsertim superioribus annis ab ea parte expugnationem Picininus tentauerit. D. Andreæ templum iam uetustate labens, Gothorum tempore exædificatum, minusq. uocatum, ut ab eo internosceretur uel sola nominis appellatione, quod Petrus Chrysologus Archiepiscopus; ut supra docuimus; construxerat, prorsus destruitur, lapidesq. ad arcem ædificandam adhibentur. Primum eius ædificii lapidem, supplicatione omnium ordinum indicta, frequenti populo, Bartholomæus Archiepiscopus Nono kal. Iun. collocauit: subter quem Petrus Georgius, patricius Venetus, Rauennæ Prætor & Præfectus, nummum aureum, argenteamq. & æneam monetam posuerat. Arx hæc adhuc superest, fossa vndiq. munita, & pinnato muro elegans, nobiliq. Brancaleonis cognomento insignis. Ad illam, ædificia adiunguntur, quasi suburbium ac uestibulum, Cittadellam appellatum: quam Veneti, Dalmatis, qui Mahometi secundi Turcarum Imperatoris impetum, armaque fugientes, Venetias uenerant, ad habitandum dedere. Siquidem Mahometes, Amurati patri suffectus, ut, more maiorum, in egregio ausu primas uires posuisse uideretur, in numero tormentorum, & copiarum terra, mariq. apparatu, Byzantium ui cœperat, Constantino Orientis Augusto, districto gladio pugnante, interfecto: admirabileq. omnino fuit, ut, quemadmodum Constantinus Cæsar Helenæ filius, primus Byzantii Augustalem sedem locauerit, vnde

ANN. M. CCCC LIIII.

ANN. M. CCCC LV.

ANN. M. CCCC LVI.

ANN. M. CCCC. LVII.

de vrbi nomen Constantinopolis impositum, ita hic Constantinus nomine, atque Helenæ filius, ex Palæologorum familia postremus, fuerit: post Byzantii Imperii annum millesimum, centesimum, uigesimum quartum: a partu autem Virginis MCCCCLII. quarto kal. Quinctil. Qua insigni uictoria elatus Ma-
ANN. M. CCCC. LII. hometes, omnes vrbes Græciæ, Mitylenem Insulam, magnam Dalmatiæ partem, Scutarum præsertim, occupauerat. Itaque Veneti multos earum vrbium ciues, ad se; uti diximus; profectos, Rauennam misere: cumq. ditiores, uti Dulcichii, cognomento Bancherii, Scutariani ciues: & Peregrini, cognomento Cauallarii; qui Dyrrhachini erant; & alii complures, domos sibi, & fundos comparassent, Cittadella egentibus ad habitandum, ingenti ipsorum, & Rauennatum commodo, tradita est. Neque uerò interea instaurandæ vrbis curam intermiserant, sed adeo exornata, restitutaq. est, ut agris colendis, siccandis paludibus, propugnaculis, munitionibus, ædificiis publicis, ac priuatis; nouisq. ciuibus additis, pristini splendoris aliquam partem recuperasse uideretur. Ad hanc enim diem ob pestilentiam ferè semper afflicta est: cuius signa in ciuium facie coloris aurei, ipsoq. malo habitu corporis apparebant. Quamquam autem inualesceret pestilentia, bella tamen non omnino deerant, Sigismundo Malatesta, cum Federico Vrbini Comite decertante; quod bellum cum esset mense Octobri anno MCCCCLVII. cœptum, Idibus Mart. inse-
ANN. M. CCCC LVIII. quentis anni, Iacobus Picininus Comes, coniunctis cum Federico copiis, Carpignum, iam Comitis Ramberti Malatestæ opidum, capit, ac diripit: idq. paulo ante quam Callistus III. Pont. Max. moriens successorem Aeneam Siluium Picolomineum Senensem, habuit, Pium secundum appellatum, Ad Rauennatem autem a Venetis instaurationem accessit Bessarionis Cardinalis
ANN. M. CCCC LIX. pium studium, qui anno MCCCCLIX. consociationi Canonicorum S. Saluatoris, cœnobium, & fundos, omniaq sacræ ædis D. Ioannis Euangelistæ dono dedit. Pauloq. post eisdem Canonicis Antonius Calbus. D. Georgii in Tauro; quod est in Cenceda suburbana uilla, templum, atque agros, largitus est: quæ tamen multis ante annis, Vrsianæ ædis Ostiarii, iure emphyteutico ab Archiepiscopis accepta, possederant, & eodem iure, aliis, ipsorum agrorum partem ad excolendum tradiderant. Ea autem cùm illorũ Canonicorum fuit industria, tum agri Rauennatis vniuersi culturæ, & fluminum terram ex Apennino deuehentium, beneficium, ut bonorum illorum fructus, scutatorum aureorum nunc millia longissimè superent, quæ eo tempore nummos aureos triginta locata, ex Petri Rangoni Parmensis, scribæ, ciuisq. Rauennatis, tabulis nouimus. Scripsit per id tempus Desiderius Spretus iunior de vrbe Rauenna Commentariolum, quod extat: distributum in partes tres: quarum prior originem, amplitudinemq. vrbis summatim complectetur, alia eiusdem explicat uastitatem Polentanis dominantibus: in tertia Polentanorum expulsio, & Veneti initium dominatus describitur, stilo, ut temporibus illis, admodum eleganti. In quo munere cupiens boni ciuis satisfacere partibus, & memoriam rerum, quæ gestæ suo tempore fuerant, ad nos transmisit, & uiam posteris ad Rauennatem historiam patefecisse uidetur. Orator etiam, a patria, ad Nicolaum V. Pont. Max. & Cardinalium collegium missus fuerat, ut Pontificia auctoritate confirmari nouam inter sacratos uiros, populumq. Rauennatem concordiam, de qua diximus, curaret. Sub id tempus Calisto Pont. Max.

vita functo, Pius secundus Senensis sufficitur: cuius Pontificatus initio, hoc ipso anno MCCCCLIX. æstate, Rauennam, pedites aduenere tercentum, secundo Pado deuecti: quos, Rauennates, benigne acceptos, commeatu abunde iuuerunt. Veniebant ii Mantua, qua in vrbe tum Pius Pontifex, ut aduersus Turcas, Christianorum Principum animos, opesq. coniungeret, habebat conuentum: tumq. illum Thomæ Palæologi, Peloponnesi Principis, Despotum Græcè appellabant; legati, ad liberandam Turcis peninsulam, auxilium efflagitantes, conuenerant. Quod cum ad Senatum retulisset Pontifex, communi omnium sententia, Bessarione Cardinale potissimùm perorante decretum est, iis maximè de causis, quod Pontificiis uiribus haud impar esset negocium, quando non aduersis, euersisve rebus, sed secundis, ac plane restitutis ea postulabat auxilia Thomas, qui per eos dies, Turcas acie profligarat, captiuos multos fecerat, ex quibus per eos Legatos, Pontifici, sexdecim dono miserat: accedebat ad hæc, quod ipsius Thomæ constantiæ, uidebantur multo maiora deberi. Postquam enim Constantinopolis capta a Mahomete fuerat, Thomas, ac Demetrius, Constantini Palæologi, eius vrbis Imperatoris, fratres, in Peloponnesum se receperant, & pro rerum uicissitudine, modò contulerant tributum Turcis, modò arma in eos uerterant, Latinorum auxiliis, & loci munitionibus freti. Ceterũ orto deinde inter eos fratres dissidio, Turcarum partes secutus Demetrius, filiam Mahometi desponderat, Epirotarum Thomas auxilio, qui Peloponnesum frequentes incolebant, fratrem mulctauerat magna Regni parte, & Turcas, qui arma in eum mouerant, prœlio fuderat. Ex tercentis autem iis peditibus Blanca, Francisci Sfortiæ Mediolanensium Ducis uxor, magni fœmina animi, & singulari prudentia, centum contulerat, reliquos Pontifex. Rauenna milites abeuntes, terrestri itinere, Anconam profecti, mare ingrediuntur, & secundo cursu in Peloponnesum nauigarunt, primoq. congressu vrbem Patracensem expugnarunt. Verùm dum cetera oppugnant opida, siue uirtutis æmulatione, seu cupiditate prædæ diffidentes inter se, destitere cœptis, hucq. atque illuc turpiter dispersi, infaustum rebus, quæ gestæ deinde sunt, initium præbuere. Per id ferè tempus, cum Anuersus Anguillariæ Comes, Viterbium, paucis tradentibus ciuibus, occupasset, Bartholomæus Archiepiscopus Rauennas, coactis statim copiis, captæ vrbi opem tulit, ac per arcem, quam Martinus Quinctus solo æquauerat, Calistus restituere fuerat aggressus, ad summum Pius ædificauerat, intulit in vrbem auxilia. Moderatorem illius tum vrbis gerebat Perusinus quidam Oddo, qui cum abesset, re accepta, cum Archiepiscopo Rauennate coniunctus, urbi recuperandæ, magno fuit adiumento. Sed cum hac de re aliquanto se gloriosius iactaret, Bartholomæus Archiepiscopus, illius memor, quod de Fabio apud Liuium legitur, Probè, inquit, numquam Viterbium recuperassem, nisi tu prior amisisses. Ceterum Pius Pontifex anno a partu Virginis MCCCC. LXI. quo fuit Rauennæ Prætor, Præfectusq. Vitalis Landus, patricius Venetus, Quincto decimo kal. Ianuar. Bartholomæum Rauennatem Archiepiscopum; qui erat Beneuenti, eius urbis pro Pontifice, Moderator, & in magnarum rerum perturbatione præclarus custos; cooptauit in Cardinalium Collegium. Interea anno sexagesimo supra millesimum quadringentesimum, cum intelligerent Veneti, quantum commoditatis Rasanarium flumen esset Rauenna- ANN. M. CCCC. LXI.

ti agro allaturum si in Padum influeret, directoq. cursu id faceret, de eo flumine deducendo Pasqualis Maripetrus Dux, accuratè ad Ioannem Faletrum Rauennæ Prætorem, Præfectumq. scripsit. Postero, quo Rauennæ fuit Prætor, Præfectusq. Vitalis Landus, Doctor, & miles, Desiderio Spreto, & Ioanne Raspono oratoribus Rauennatibus petentibus ad Landum Maripetrus Dux litteras dedit, mandauitq. artificibus, Præfectum dari, arti cuique suum, qui rectè administrari artem curet. leges aliquot ciuitatis conformari. aquæductus, flumicellos uocatos, purgari, ut excitari ibidem molæ frumentariæ possent. Lupanar, quod loco celebri vrbis prope templum D Dominici erat, in aliam, eamq. remotam urbis regionem amandari. Scriberet ad Mutinæ Ducē, ut Legatum Venetias de iurisdictione fluminis Rafanarii, quam aiebat, mitteret, ut Rauennates iam designauerant eodem anno Pius Pontifex XV. Kal. Ianuar. Bartholomæum Rauennatem Archiepiscopum, Beneuenti, cooptauit in Cardinalium Collegium D. Clementis titulo adiecto, Legatumq. suum fecit, ut Ferdinandum Neapolitanorum Regem coronaret. Per id enim tempus Ioannes Lothoringiæ Dux, Renati filius, & Ludouici Andegauensis nepos, ad possessionem eius Regni, perinde ac hæreditariam, magno comparato exercitu aspirabat. Nam cum Alfonsus Aragonum Rex, Ferdinandi pater, Renatum ad deditionem iam compulisset, ipso nunc mortuo, anno sexagesimo secundo supra millesimum quadringentesimū, pleriq. Regni proceres Ioannem Renati filiū aduocant, qui multa iam opida in Apulia occupauerat. Sed Pius Pontifex Ferdinandum Regem confirmauit, & corona insigniri iussit: quod eodē anno Bartholomæus Rauennas Archiepiscopus, Pontificis nomine, Baroli, quod est nobilissimum Apuliæ opidum, fecit, nonnullosq. Regni optimates ad Ferdinandum adductos, ab Lotharingio alienauit. Quamobrem non fuit factu difficillimum, ut Ferdinandus, pulso, profligatoq. Lotharingio, breui post, tranquille potitus Regno fuerit. Nam altera ex parte, Sigismundus Malatesta, Lotharingio addictus, omni ferè ditione a Pontificiis copiis, quibus præerant Nicolaus Fortiguerra, Pistoriensis, Cardinalis, & Federicus Dux Vrbinas, spoliatus, nihil neque illi ferre, neque ab illo impetrare opis poterat. Quo tempore Cæsenates, aurum, argentum, uestem, denique omne instrumentum, ac magnificam eorum supellectilem, Rauennam transtulere, & apud amicos, cognatosq. pro uetere beneuolentia, deposuere, arma ueriti Astorgii Manfredi, Fauentini Principis: is enim postquam opera Pii Pontificis, posuerat arma, quibus Thadæum fratris filium, è ForoCorneliano domi natu eiicere nitebatur, stipendia merens Pontificis, bellum Dominico Malatestæ intulerat: & quamquam ad Meldulā castris ferè exutus est a Malatestinianis, tamen suis inde collectis, aduenienteq. subsidio Corrado Aluiano, Caminatas, Montem ueterem, Cuserculum, Vallem Oppii, Ciuitellam, & alia pleraque opida adduxit in potestatem: Comes etiam Coccus, Sigismundo Malatestæ fœderatus, cum sex opidis defecit ad Pontificem, & in Astorgii castris militauit. Hinc magnus inuasit Cæsenates timor; ne, obsidente urbem Astorgio, in Pontificiorū manus uenirent, & cuncta miles raperet. Verum cū Federicus Vrbinas, & Cardinalis, capto Mōteflorio, Cæsenati omissa prouincia, Ariminum petiissent, omni metu liberati sunt: Quamquam Dominicus Malatesta, vrbis Cæsenæ Princeps, vbi Veruchium, munitissimū duplici arce opidū, captum

ANN. M. CCCC LXII.

captum paulo post, uidisset, mox S. Archangelum opidum insigne, Scortica tam quoq. & plebanatum, ut aiunt, Sestini, qui opida duodeuiginti continere dicitur, Venetis apud Pontificem, pacem illi petentibus, eam haud ita diu post impetrauit, iis potissimum condicionibus, si Rauennati Ecclesiæ bona restitueret, quæ abstulerat, & quæ possideret, vrbes, opidaq. eo absque liberis mortuo, ad Romanam Ecclesiam redirent: tametsi interea Veneti; quod grauissimè tulit Pontifex, Ceruiam a Dominico, data pecunia, coemerint. Hac autem occasione, Arimini etiam agrum recuperauit Pius Pontifex, Sigismundo Malatesta, copias, ut Andegauensibus subsidio esset, comparante: cum quibus penetrare in Abrutium, a Prorege reiectus, cum non potuisset, repentino incursu Senogalliam occupauerat: sed ad Mondulfum nobile opidum deinde contendentem, Federicus Vrbinatium Princeps, Pontificiis copiis secum ductis, ingenti clade superauit. Cum interea Veneti, ne quid hic noui accideret, Bertoldum Estensem Rauennæ cum equitibus ueteranis, haberent. Eodem hoc anno, Francisco Monaldino mortuo, Christophorus Maurus Venetiarum Dux, per litteras ad Petrum Grimanum Rauennæ Prætorem, ac Præfectum scriptas, quem Magistratum, Franciscum gessisse diximus, eundem Gregorio Francisci filio dari, ubi illud Andreas Picininus absoluisset mandauit, eaq. ratione Monaldinorum Rauennatium erga Rempubl Venetam meritis, grati animi officium præberi. Exitu anni Meldolam, cum Pontificiis cohortibus Astorgius Manfredus Fauentiæ Princeps circũsedit, aliquotq. finitima opida ceperat, cũ aduenientibus Malatestianis, fœda fuga, multisq. relictis impedimentis, Ciuitellã se recipere, & Fauentiã in hiberna deinde redire coactus est. Anno insequenti, qui fuit ab ortu Christi MCCCCLXIII. Robertus Malatesta, extremo mense Septẽbri, Rauennã fuga elapsus perhumaniter, acceptus est: Illum Sigismundus pater in Fani præsidio constituerat, quam vrbem acriter Pontificii obsederant: edixeratq. Ariminum rediens, si quis vnquam tulisset casus, ea ut vrbs per uim hostium, aut ciuium deditione caperetur, caueret diligentissimè, ne illa incolumis ad Pontificios rediret, itaq. aut iniiceret tectis ignẽ, aut hostibus prædæ exponeret, sed cum efficere Robertus neutrum potuisset, ac potius, ciuibus vrbem Põtificiis dedentibus, arcem ipse quoque paulo post tradidisset, patris sæuitiam ueritus, Rauennam conuolauit: hicq. mansit, usque dum Sigismundus pater, qui iam Mondaino, Monteflorio, Vetuculo, Sancto Archangelo, & ceteris circum castellis, ipsoq. Ariminensi agro amissis, uix Ariminum, & paucula quædam niuosa in Apennino, loca retinebat, pacem a Pio Pontifice impetrauit. Eodem anno Ceruia, Rauennati, id autem est Venetorum ditioni, Dominico Malatesta Cæsenæ Principe uendente, addita: cumq. Bagnacauallenses in flumine Rafanario nauem ad transmittẽdos homines posuissent, Christophorus Maurus Venetiarũ Dux, ad Petrum Grimanum Prætorem Præfectumq. Rauennatem III. Non. Iul. scripsit, ut aliam eodem in uado pro Rauennatibus nauem, locaret, atque in aduersa ripa, furcam figeret ad Rauennatis Reipubl. ditionem tuendam, conseruandamque. Insequenti Pius II. Pont. Max. obiit. Paulum item secundus, Venetus in eius locum suffectus. Cum autem inter ipsum ac Ferdinandum Neapolitanum Regem graues essent simultates ortæ, Paulus haud ita multo post Regis exulceratum animum leniturus, Bartholomæum Rauennatem Archiepiscopum, legatum misit: qui adeò tempestiuè Regis tracta

ANN. M. CCCC LXIII.

ANN. M. CCCC LXIIII.

Hhh uit

uit animum, ut maximam partem emollierit. Erant inter ceteros Bartholomæo Archiepiſcopo fratres, Laurentius Ferrarienſis Epiſcopus, Diuini, humanique iuris ualde peritus, & ſummus Theologus: a Paulo Pontifice Legatus in Galliam pro re Chriſtiana miſſus, necnon in Germaniam, & Pannoniam ad Boemiæ Regem, qui perfidia inſigni, paulatim ſe a toto corpore Chriſtiani nominis ſubtrahebat. Nicolaus alius frater, Oliuetani ordinis Magiſter fuit. Florius poſtremus, qui miles Hieroſolymitanus, ac potius Rhodius: nam in eam tunc Inſulam compulſi ii milites fuerant; ſtrenui animi illuſtria ſigna præbuit. Iudæi hoc anno pacta cum Venetis inierunt, ob eam rem, quia Beſſarion Epiſcopus Tuſculanus Cardinalis, Venetiis, in omniq. Veneta ditione Pontificius Legatus, Venetis conceſſerat, ut acciperet Iudæos in ſuis ciuitatibus, & certa inire cum illis pacta poſſent. Itaq. per litteras ſuas Chriſtophorus Maurus Dux, Ioanni Mocenico Prætori, ac Præfecto Rauēnati III. Non. Martii ſcriptas, mandat, ut pactas cum Iudæis cōdiciones, ſeruari omnino curet: quando hac in re ſubiunctorum ſibi populorum commoditati conſulant: atque icta

ANN. M. CCCC LXV. fuiſſe in Decemuirum Senatu decretum. Magna ſequens annus Rauennæ, omniq. Flaminiæ attulit ornamenta, cum vndiq. florens, ac penè beata Prouincia, a diuturnis bellorum, etiam finitimorum procellis quieſceret. Sacræ ædes, uiæ publicæ, forum, mœnia egregio reſtituta opere: Arx, & Cittadella ad exitum perducta. Cæſenam Pontifex. Dominico Malateſta mortuo, exercitu per aliquot dies cinctam, & VIII. Idus Decembr. pacatè receptam, & firmiſſimo, circumdedit muro, & Cittadella inſigni munita, magnificisq. tota urbe excitatis ædibus præclarè ornauit, Fauentiæ dignitas in ſuburbiis, ceterisq. partibus a Carolo Manfredo, Aſtorgii filio, mirum in modum amplificata: Idem Bononiæ a Pontificiis Magiſtratibus curatum, eoq. maiore ſtudio, quòd aliquot ante annis maximi, cum ædificiorum labe fœdiſſima, ea in vrbe terræmotus inualuerant. Ita Borſus Eſtenſis, Marchio, Ferrariam & auxit ampliſſimis domibus, & mœnibus decorauit. Poſtero anno, qui fuit ab ortu Chriſti

ANN. M. CCCC LXVII. MCCCCLXVII. moritur Forliuii diuturno fatigatus morbo Cicus Ordelafus: ſunt qui ueneno ſublatū tradāt: propterea quod ab Antonii patris interitu, tacita inter ſe ſimultate, ambo fratres Ciccus, & Pinus decertaſſent, ciues, ad ſuam quiſque partem, adiunxiſſent, atque ad imperium aſpiraſſent. Imperio per hunc modum potitus Pinus, Biſſulcios, & Theodolos, cumq. iis Antonium Cichi filium eiecit ex vrbe. Biſſulcii qui plurimum in ciuitate, & apud Ciccum potuerant, Rauennam ſibi patriam delegere. Biennio poſt Chriſtophoro Mauro Venetorum Duce, litteræ ad Nicolaum Iuſtinianum Prætorem, Præfectumq. Rauennatem, pridie Kal. Septembr. ſcriptæ, allatæ ſunt, quibus accurate mandabatur, ne marmora ab aliquibus monachis updita, extrahi ex urbe ſineret: quod diligenter Nicolaus fecit, qui portis faciendis, nouisq. uiis muniendis ornare hanc vrbem ſtudebat; idemq. generatim antea Senatus Venetus mandauerat. Sub id tempus Fridericus Cæſar Romam abiens, quò ſe uoti cauſa conferebat, Rauennam, ſecūdo Pado deuectus, uenit: is ſummis honoribus, & inſigni pompa a Rauennatibus exceptus, cū gratam propenſi animi

ANN. M. CCCC LXVIII. ſignificationem laudaſſet, aliquot ex ipſis equeſtri ordini adſcripſit, Comitesq. fecit, anno a partu Virginis MCCCCLXVIII. menſe Decēbri, in quibus ii fuere. Ioannes Franciſcus Bratius, iuriſconſultus: Ioannes Abbioſus, Medicus: Hoſtaſius, & Nerinus Raſponii: Bartholomæus & Baldus Ghetii: Opizo

Aldro-

Aldrouandinus: Hostasius Raisius: Romoaldus Saxus: Matthæus Balbus: Thadæus a Cornu: Malatesta Monaldinus: Petrus Picininus: Franciscus, Masius, & Bernardinus, Artusinii: Guidarellus Guidarellius: Petrus Floronus, cognomento Grossus. Posteriore anno, soluto uoto, Pontificique pollicitus se conuentum Ratisponæ de Regno Boemico, quem occupauerat Georgius Poggibratius uir hæreticus, habiturum, cum Rauennam rediisset. VII. Kal. Februar. ad hos adiunxit Franciscum è nobilibus Vizani, Melchioris filium, ciuē Bononiensem, qui in hac vrbe domicilium constituerat, eumq. illiusq. omnes posteros, Comites in perpetuum creauit. Cum autem Senator fuisset Romæ Melchior pater, ipse quamquam usque ab adolescentia militaribus studiis addictus, tamen Fauentinam Præturam multos annos, & Fulginatem, atque alias gesserat. Turbari quies hoc anno Prouinciæ est cœpta, quod superiore anno Sigismundo Malatesta mortuo, Ariminum Pontifex repeteret, exercituq. ex ueteranis conscripto, cui Neapoleo Vrsinus præerat, obsidere instituisset: sed a copiis Ferdinandi Regis, Federico Vrbinate Comite ductore, reiectis, in fugamq. actis Pontificiis, Robertus Malatesta Sigismundi filius, Arimini dominatū sibi retinuit, & quieuit in posterum a bellis Prouincia. Proximo anno, cum ad huius ornatum urbis Veneti plurimū incumberent, Morus Dux ad Zachariam Barbarum, militem Prætorē, Præfectumq. Rauennatē scripsit, ut ea domorū suggesta, podia uocant, quibus angustiores, obscurioresq. uiæ redde bantur, diruí statim iuberet, curaretq. Paulo post Sixto Quarto Pōtifice, Paulo secundo subrogato, cum illi Bartholomæus Archiepiscopus significasset, opidū Auriolum, raris tum habitatoribus, propter bella, & alia incommoda frequentari, & carere mœnibus, arcemq. olim munitissimam, tunc ruinam minari, totum denique opidum multis partibus imminutum, Ecclesiamq. Rauennatem neque tum magnam inde utilitatem percipere, & minorem in dies percepturam: longeq. melius fore, si Carolo Manfredo, Romanæ Ecclesiæ, in vrbe Fauentia, Vicario, duum millium & quingentorum florenorum Pontificiorum precio uenderetur, eaq. pecunia fundi emerentur, Sixtus Pontifex, dedit uendi posse: idq. muneris ad conscientiam Abbatis S. Hippolyti Fauentiæ, & Archipresbyteri sacræ ædis Rontanæ. XIII. kal. Nouembr. Pontificatus anno secundo iniunxit: cum etiam paulo ante, Honorii. III. summi Pontificis, litteras, pro Ecclesia Rauennati quas supra adduximus, XII. kal. Iunii probasset. Abbate autem, & Archipresbytero, magno usui Rauennati Ecclesiæ fore uenditionem Aureoli affirmantibus, assensit & Pontifex: & per Ioannem Franciscum Bartholomæi Archiepiscopi nepotem Manfredo traditum: nec diu post, ex ea pecunia mille octingenti, & nonaginta vnus ducati, in iugera terræ, Britonoriani agri, quatercenta, ab Ioanne Asprono, ciue Britonoriano, empta impensa sunt: Reliquum precii, apud hominem idoneum depositum: itaque eam Pontifex venditionem, Nonis Ianuarii, Pontificatus anno. III. Romæ ad D. Petri, ratam habuit, anno a partu Virginis MCCCCLXXIIII. Quo eodem anno, cum. III. kal. Maii. Nicolaus Marcellus Venetorū Dux, ut Rauēnatibus satisfaceret id postulantibus, ad Franciscū Diedū Prætorem, Præfectūq. Rauennatē scripsit, ne amoueri argenteam Vrsianæ ædis tabulā, illa ratione finerent: tametsi pleriq. uias obliquas, & minime apertas secuti, indeq. impetratis a summo Pōtifice litteris, emendorū id prædiorū prætextu tē tarint.

ANN. M. CCCC LXIX.

ANN. M. CCCC-LXX.

ANN. M. CCCC LXXII.

ANN. M. CCCC LXXIIII.

tarint. Cum autem Galeotus Manfredus Fauentiæ Princeps, infestum reddere Rauennatem agrum pergeret, rusq. quam Cortinam appellant; quòd suæ ditionis esse diceret, depopularetur, aliquotq. iam ante annis Monaldini Monaldinii, & Matthæi Artusini fruges abduci Fauētiam curasset, Franciscus, idē Diedus Philosophiæ, ac iuris peritus, Prætorq. ac Præfectus Rauēnas, a Duce Veneto, per litteras. XIII. kal. Iun. edoctus, decreuit, ciuium Fauentinorum, quæ essent in Rauennati, omnes illius anni fruges, deponi apud Matthæum Artusinum Rauennatem, iisq. diuidi, qui damno affecti a Galeoto fuissent. Obiit eodem anno Rauennæ Nicolaus Soderinus, Florentinus eques, & in D. Francisci, cum elogio in marmore inciso, ubi eum filius, exulem appellat innocentissimum, sepultus est. Exilii causam, coniurationem fuisse aiunt, quam cum Luca Pitto, Diotisalue Nerone, & Angelo Acciaiolo, septem ante annis iniisse dicebatur, ut Cosmo Mediceo Reipubl. Florentinæ Principe, uiro omnibus sæculis admirabili, mortuo, Petrū filiū, quamquam auctoritate, atque opibus patri nihilo inferiorem, de summo tamen illo statu deiiceret: itaque vrbe cum sociis est pulsus: Neronis tamen potissimum instinctu, Bartholomæum Coleonem, Veneti, ut illos in patriam reduceret, cōscribere copias iussere: ForoCorneliiq. obsesso, & Castrocaro oppugnato, aliquid sperare posse uidebatur: sed prœlio cum Florentinis ad Mulinellam commisso, cum esset Coleonus superatus, coniunxerant enim Florentini, cum Ferdinando Neapolitano Rege, Galeatio Sfortia Mediolanensi Duce, & Ioanne Bentiuolo Bononiensi Principe, consilia, atque arma; exules, alius alio secessere: nec vmquam deinde reditus illis in patriam patuit; tametsi Petro uita functo, apud Laurentium, & Iulianum filios, de ipsis reducendis, accuratè nonnulli tractassent. Interea cum D. Vitalis cœnobium Rauennate, cuius tum fructus florenis tercentum æstimabantur; in dies magis collaberetur, Rauennatibus & Venetis id postulantibus, Sixtus Pontifex illud, bonaque illius omnia adiunxit ad D. Iustinæ consociationem, quam superioribus annis Patauii, Ludouicus Barbus instaurauerat: illiusque possessionem Vrbanus Spretus Canonicus, & Pontificii iuris consultus, Rauennas, Desiderii, qui Rauennatem scripsit Historiam, filius,
ANN. M. CCCC LXXV. Bartholomæi Archiepiscopi Vicarius, anno insequenti, Matthæo Tosetto Consociationis nomine accipienti, cum Præturam, Præfecturamq. Rauennatem gereret Antonius Marcellus, dedit. Nec diu post Bartholomæus Archiepiscopus, cum multos annos Ecclesiam Rauennatem administrasset, multarum rerum gestarum gloria insignis, anno ab ortu Christi septuagesimo
ANN. M. CCCC LXXVI. sexto, supra millesimum quadringentesimum, Romæ septuagenarius decessit: Sepultus est ad D. Clementis, iuxta monumentum Florii, fratris, Filiasio, Petri fratris filio, funere curante. Successit in Rauennatem Archiepiscopatum ipse Filiasius, qui superiore anno ab Sixto Pontifice, Bartholomæi patrui rogatu, fuerat Archiepiscopus designatus, Perusinusq. Legatus factus, ob insignem utriusque iuris peritiam. Cū autem anno ab orbe redempto MCCCCLXXIX.
ANN. M CCCC LXXIX. Galeotus Manfredus Fauentinus Princeps in rure Curtina Rauennatis agri, eadem fecisset, asportandis ciuium Rauennatū frugibus, quæ annum quinctū iam fecerat, Ioānes Mocenicus Venetiarū Dux, idem Onfredo Iustiniano, Prætori, Præfectoq. Rauēnati mandauit, quod Francisco Diedo, Dux tūc mādauerat. Pino autē Ordelafo, Forliuii Principe, eo, qui insecutus est, anno, mortuo,

Bissulciorum

Biſſulciorum & Theodolorum accitu, Antonius Ordelafus Cichi filius, Rauennam uenit: præeuntibusq. illis, haud ita diu poſt, Forliuium ingreditur. Sed cum multis fruſtra tentatis, arce potiri nequaquam potuiſſet, ea Pontificiis Cæſena euocatis tradita, ſpe fruſtrati, Rauennam regreſſi ſunt. eam deinde ciuitatem Sixtus Pontifex Hieronymo Riario ſororis filio dedit. Interea Veneti, ne quid forte Rauennæ accideret, in huius eſſe urbis præſidio uoluerunt, Galeotum Picum, Mirandulæ Principem, & Ioannem Antonium Scariottum, inclytos bello duces: quos tamen ne nimium grauaretur ciuitas, ſcriptis ad Nicolaum Duodum Prætorem, ac Præfectum litteris menſe Nouēbri, hinc remouerunt. Proximo anno, Nonis Iun. eidem Duodo Ioannes Mocenigus Dux, mandat, ne aliquem aduenam, quiq. ditionis Venetæ non eſſet, habere in agro Rauennati ſacerdotia, ſinat. Ita Veneti hoc interim ſpatio ornare adhuc, muniréq. Rauennam minime intermittebant, præſertim quòd nequaquam contemnendas inde commoditates, & militibus ex ea ſtrenuiſſimis conſcriptis, & ſtationibus habendis aſſequerentur. Quod cum uiſum eſſet multis in bellis, tum maximè in Ferrarienſi enituit, quod anno MCCCC LXXXII. aduerſus Herculem Eſtenſem, Ferrariæ Principem, a Venetis illatum eſt: cū Veneti Eſtenſem non manſiſſe pacto, Eſtenſis Venetos turbaſſe fines dicerent: in quo Italia eſt omnis diuiſa in partes duas, quarum alteram habebant Pontifex, Veneti, & Genuenſes, alterā Ferdinandus Neapolitanus Rex, Ioannes Galeatius Sfortia Mediolani Dux, & Florentini. Ex hac igitur vrbe, annona, & cetera ad bellum neceſſaria, in caſtra deferebantur, Bernardo Bembo tum vrbis Prætore: qui tamen Senatus Veneti iuſſu, Romam æſtate media, miſſus eſt, ad liberandum ea obſidione Pontificem, qua illum Alfonſus Calabrum Dux cingebat, cum ipſi antea Pontifex, per Hieronymum Riarium, ad opem Eſtenſi ferendam, aditum interclusiſſet. Ceterum ut Eſtenſem Veneti vndiq. bello premerent, miſere militum Rauennatum circiter quattuor millia, Ioanne Antonio Caldora, & Nicolao Sicco Ducibus, ad Bagnacauallum oppugnandum: ad Trauerſariam autem Robertum Malateſtam Ariminenſem: qui cum optimo firmatum Ferrarienſium, Florentinorumq præſidio Bagnacauallum offendiſſent, Fuſignanum, ac Lugum cepere. Quòd autem Bagnacauallum præſidio firmatum compererint, Venetorum fecit militum cunctatio. Nam Dominicus, & Bartholomæus ciues Rauennates; quamquam ob perpetratum homicidium exules, tamen patriæ charitate impulſi, quod Rauennatis imperii illud olim fuiſſe opidū non ignorarent, illud patriæ reſtituere in hac rerum perturbatione conati, ſæpius ad Bembū Prætorem, Præfectūque diſſimulato habitu, uenerant, teſſeraq. tradita, impediēdæ ne claudi poſſet, & ut pateret noſtris ingreſſus, opidi portæ, expectabant, dū Rauennates Venetorū copiæ accederent: Sed illis tardantibus, neq. de more excurrētibus, patefacta res eſt: Tamen cum inde Dominicus, & Bartholomæus ſeſe eripuiſſent incolumes Decēuirū Venetorū decreto, quoniam cædē inconſultò, & ſine fraude effeciſſent, inſignemq. pro patria operā præſtitiſſent, & uitæ diſcrimen pro re Veneta augenda nequaquā ueriti eſſent, in patriā ab exilio reuocantur. Interea ad Claſſem Venetam, cuius erat Dux ſummus, Victor Superantius eques, & D. Marci Procurator, mari præfectus dū caſtellum Zaniolum, & Argentam obſidione premeret, commeatum Rauennates mittere, & è Rauennatibus agricolis calo-

ANN. M. CCCC LXXXI.

nes multos, Christophoro Paino, Christophoro Ricco, & Guido Strigone ducentibus, subministrare. Per hosce dies Martinus a Cinta Antonius, & Martinus Thomasii, Cymaclienses ciues, suo & Cymacliensis Reipubl. nomine, eam vrbem Angelo Emiliano, Veneto, Iapidiæ, ac Piceni littoribus Præfecto, dedere: itaq. eò Christophorus Morus cũ Venetis nauibus profectus, vrbem obtinuit: Cintæ, & Thomasii, familiaq. eorũ omnis cõtulit se Rauennam ad habi-
ANN. M. CCCC. LXXXIII. tandum; Verum haud ita diu post Pontifex, cum aliquanto, quam uellet, Venetos in eo bello pertinaciores uideret, cum Neapolitano Rege, Mediolanensi Duce, ac Florentinis fœdus pepigit, ut communi uoto in Venetos pugnaretur, a quibus repetebat Rauennam, Ceruiam, & aliquas præterea Flaminiæ Ciuitates, quæ sui iuris dicebat. Veneti ex aduerso Rauennam munire, circa mœnia, ad propugnaculi simulacrum, turres exædificare: quibus nomen ab iis impositum est, qui Prætores, & Præfecti urbis cum essent, eas substructiones curabant. Hinc Zancana, ab Andrea Zancano: Legia ab Andrea Legio cognomẽtũ habuit. Multos hic esse milites, & Guidum Rubeum Parmensem, Petrum gentilem Varanum Camertem, Castellanum Tifernatem, Thadæum Manfredum Foro Cornelianum, & Augustinum Campofregosum, fortissimos ex suis copiis duces iubere. Neque omisere tamen Rauennates, quin die D. Vitalis festo proposito ad cursum e serico Demasceno uiridi, ingẽtis pretii, stragulo, scriptis ad Ioannẽ Bentiuolũ a Magistratu Sapientum, Bononiam litteris, eum, ut, honoris ergo, equos suos pernicitate, ac velocitate præstantes mitteret, amicè inuitarent, peterentq. idem ut Maluitiis, Gratis, & reliquæ nobilitati, qua illa abundat ciuitas, significaret, quando illi uni esset præmiũ dandum, qui uirtute uicisset. Idem Constantio Sfortiæ Pisaurensi scripserunt: & Francisco Michaelio, & Michaeli exercitus Veneti ad Argentam Quæstoribus, si cui ex ductoribus earum copiarum essent idonei ad cursum equi, cum multos exteros hac de causa Rauennam uenturos, certo iam constaret. aulo post mense Iulio, ut hostibus scrupulus de Foroliuio in iiceretur, & eò intenti, ab vrbe Rauenna consilia abducerent, Antonium Ordelafum cataphractorum Ducem Rauennam mittunt, qui ædes incolens Matthæi Fabri, in regione D. Mariæ maioris, aspirare ad Forliuiensem dominatum, hæreditario iure credebatur, aliquotq. is deinde annis habitauit in hac vrbe. Tumultuaria interim succedebant cum Ferrariensibus prœlia, in quibus Castellanus Tifernas, ab iis, qui è Bagnacauallo exiere, grauiter uulneratus, captusque, paucis post diebus; uxore ac filiis in Senatus
ANN. M. CCCC XLIIII. Veneti clientela relictis; interiit. Postero anno, Bagnacauallensibus, Rauennatibusq. postulantibus, induciæ pactæ primum, mox ut ab armis per uiginti dies cessaretur, impetratum: sed uix triduum deinde cessatum est. Verum cum tandem ex eo bello, Veneti uictores euasissent, pace facta, Rauennæ ædes Prætorias, quas in foro nunc uidemus, instaurauere: vniuersum uerò forum, cum herbis esset nascentibus ignobile, tantumq. duabus semitis intercurrentibus diuisum, egregiè lapidibus sternunt, geminasq. ibidem columnas erigunt, quarum alteri Leonis, qui D. Marcum refert, alteri D. Apollinaris statuam ex marmore, opificis nobilis, Petri Lombardi, opus, imponunt. Omnibus autẽ vndiq. pacatis, copias Veneti omnes dimittẽtes, Ioannis Aldrouandini Rauennatis, Opizonis filii; qui his omnibus, bellis cataphractorũ Præfectus, egregiè fortis militauerat, spectatã uirtutem magni æstimantes, tametsi

sagit-

sagittarios equestres Rauennæ, missos fecissent, tamen Aldrouandino florenos uiginti in menstruū stipendium deinceps etiā, tametsi domi quiesceret, tribuerunt. Interea cū Sigismundus Austriacus, mercatoribus Venetis quibusdam captis, qui Bolzanum ad nundinas conuenerant, bello aduersus Venetos præbuisset occasionem, quæ deinde non paruum incrementum accepit, Veneti ex superioribus bellis intelligentes, Rauennatum fidei, ac uiribus quantum fidendum esset, ex nostra ciuitate iusserunt conscribi sibi copias: quod, & factum est; eoq. temporis momento ad Robertum Sanseuerinum, Veneti exercitus Imperatorem, peruenerunt, cum Heluetii desperatis induciis, combusta Roboreti arce, discesserant: quamobrem nihil ea in re confici ab Rauennatibus potuit: additus tamen reliquis, ab eorum aduentu, animus: iamq. in Heluetios quasi fugientes, & in Tridentinas regiones impetus fiebat, uictoriaque propediem sperabatur, cum Sanseuerinus, dum excipere descendentes hostes, repellereq. niteretur, in Athesi submersus est. Haud tamen diu post, pax est consecuta. Hoc tempore, fuit autem anno a partu Virginis MCCCCLXXXVIII. Franciscani fratres, quos Obseruantes uocant; Rauennæ excepti sunt, & sedes illis ad D. Mamæ, extra vrbem, prope eiusdem nominis portam, data. Per id enim tempus Bernardinus Fertinus, Franciscanus, per omnem Italiam agendo, & docendo; tum mysteria sapientiæ diuinæ summa eloquentia patefaciens, tum homines ad impuritatem animorum suorum uere cognoscendam, illamq. ex animo detestandam, & cultum, ac uenerationem Dei amplectendam adducens, Rauennæ sæpius id prædicauit: cumq. ob populi frequentiam templa minus sufficerent, in foro, summa uocis, quæ ad aures omnium integra pertinebat, felicitate concionabatur; e concione autem, per occultos uicos, homines uitans, qui ex eius, perinde, ac uiri sancti, uestimentis, aliquid abstrahere semper consueuerant, domum redibat. Eius impulsu, & concionibus, Iudæi fœneratores urbe Rauenna haud ita diu post eiiciuntur, & interea certæ pecuniæ, & fundi, hominum piorum erogationibus, & Phyliasii præsertim Rouarellæ Archiepiscopi; qui multam numerauit pecuniam; coacti sunt, ex quorum prouentibus, oppigneratis egentium bonis, pecunia traderetur: Montem Pietatis appellant: quem adhuc non absque pauperum ciuium vtilitate; ægre licet; extare conspicimus. Fuit is annus a partu Virginis MCCCCXCI. Insequenti Innocentius Octauus Pont. Max. qui Xysti Quarti demortui fuerat successor, ex hac uita migrauit. Subrogatur Alexander Sextus, Borgia, Hispanus: cuius Pontificatu omnis Italia Gallorum armis turbata est, dum Itali proceres, ipseq. præsertim Hludouicus Sforzia Mediolanense Imperium, pro Ioanne Galeatio fratris filio, administrans, & ad integrum dominatum aspirans, insano studio, Carolum Octauum Galliæ Regem, ut Neapolitanum Regnum, tamquam hæreditarium, repeteret, in Italiam euocarant. Magno igitur cum apparatu Rex profectus, Ferdinando Rege cedente, Neapoli potitus est. Cum uero tam felici uictoriæ cursu, non modo Sfortia, sed etiam Alexander Pontifex territus, cum Maximiliano Cæsare Venetis, & nonnullis præterea Regulis fœdus icisset, Alexanderq. iure fœderis ab Venetis præberi sibi quingētos equites, pedites mille, qui vrbi Præsidio essent, postulasset, Veneti, quòd intelligerent eius obseruantiæ, qua Romanos Pontifices semper coluerant, esse, ut fortissimi, præstantissimiq.

ANN. M. CCCC LXXXVII.

ANN. M. CCCC LXXXVIII

ANN. M. CCCCXCI

simiq. mittetentur, ex Rauennati statione equites mittunt, cum maiorem partem Rauennates essent Quod ab Rauennatibus libentissime factum est: quem admodum etiam omni beneuolentiæ significatione paucis post diebus Bernardum Contarenum acceperunt, nouas subsidiarias Ferdinando aduersus Carolum copias, Senatus iussu ducantem. Verum is cum Rauennæ aliquantisper commoraretur, ductus Rauennatum beneuolentia, sed maxime rerum euentum perspecturus, intereaq. Fauentini summo studio peterent auxilium sibi a Venetis, aduersus exules, ferri, qui Astoris Manfredi, Galeotti filii, Fauentiæ Principis, adhuc pueri, ditionem fere omnem occupauerant, Contarenus Senatus Veneti consulto, Rauenna Fauentiam cum equitatu & peditatu profectus, fusis, fugatisq. exulibus, Fauentinum Imperium puero, quòd pene totum amiserat, restituit. Cum autem D. Sebastiano dicatum in Rauennati foro templum, nimis uideretur angustum, Veneti illud augent, eamque adiectam partem D. Marco dedicant: in quo munere cum Marci Bragadini, hoc anno Prætoris, ac Præfecti pietas, maxime eluxit, tum fuit Magistratus Sapientum, studium insigne. Qui Magistratum autem gerebant, ii fuere: Hostasius Raisius eques, Albertus Donatus, Ioannes Baptista Spretus iurisconsulti, Gaspar Salomonius, Petrus Lunardus, & Franciscus Rasponus. Per eosdem etiam ferè dies ad Bragadinum litteræ Augustini Barbadici Venetiarum Ducis extant, quibus mandat ne quem Patricium Venetum in Rauennatem Senatum venire permitteret: quoniam id de omnibus locis Veneto Imperio subiunctis, Senatus Veneti consulto esset cautum, ne suo commodo aut aliorum, Veneti patricii, quod adhuc illos fecisse ciues conquesti fuerant, in suffragium irent. Proximo anno ineunte, Rauennates, concionibus incitati D. Bernardini Fortini, ita uti supra dictum est, cum e monte pietatis iam excitato, magna ad egentes manaret utilitas, per Ioannem Baptistam Spretum iurisconsultum, & Ghelfum Tizonum Medicum omnes, a patribus Venetis petiere, ut Rauenna eiicerentur Iudæi, aut saltem ne fœnerari pecuniam amplius, illis fas esset, Veneti auditis etiam, qui accurrerant Iudæis, decreuere, ne fœnerarentur; & eorum Synagoga, quæ loco celebri, & prope maximam ædem, erat, destrueretur: quod per litteras Marco Bragadino VI. kal. Aprilis scriptas, Augustinus Barbadicus Dux, conficiendum mandauit. Sub id tempus dum uario rerum euentu, Carolus Gallorum Rex, modo Neapoli potitur, modo expellitur, bellum tamen semper in Ferdinandum urgeret, nouus morbus in Italiam uenit, ex nouis regionibus importatus. Nam Christophorus Columbus Ligur, Atlanticum, Fortunatasq. insulas prætervectus, summo diturnæ nauigationis labore, occidentalem Indiam eodem hoc anno ab ortu Christi MCCCCXCII. Quincto Id. Octobr. primus, præterq. omnium opinionem adinuenit; multaq. inde, nostris hactenus inaudita, in Europam retulit; & nouos mores, gentes, morbum etiam, quem Gallicum uocamus, aduexit. Pleriq. enim ex Columbi militibus a scortis in ea regione, quibuscum rem habebant, contracto morbo, qui apud illos perfamiliaris, & perfacilis est, in Hispaniam redeuntes, Neapolim ad Ferdinandum subsidio missi sunt: non fuit autem difficillimum, ut breui milites alii complures, mulieresq. multæ contactu Venereo, afficerentur, & per transfugas Gallico exercitui communicaretur. Hinc cum Neapoli primum in homines palam irruerit,

ANN. M CCCC XCII.

rit,

rit, a Gallis morbus Neapolitanus est uocatus; cum vero Galli uel per intemperantiam,& plenam viuendi rationem,uel ob eius regionis caliditatē,in qua præter consuetudinem versabantur, uiribus infirmi redditi, eo morbo plus, quàm alii indigenæ occupari cœpissent, ab Hispanis, atque Italis Gallicus appellatus est. Sunt tamen quibus hæc morbi huius origo, ob eam causam non arrideat, quoniam Petrus Martyr Angleria, Mediolanensis, qui a Mediolanensi Duce ad Fernandum Aragonum Regem, & Reginam Isabellam Legatus, & cum ipso Christophoro Columbo collocutus, Decadas de nouo illo orbe exarauit huius nusquam morbi meminerit, eundemq. silentio inuoluerit Fernandus Columbus Christophori filius, qui patris nauigationem descripsit, potiusq. Hieronymi Fracastorii sententiam sequatur, scribentis morbum hunc, non a nouo morbo aduectum, sed a cæli conuersione ortum, eadē remeante, interiturum. Emergunt in hoc morbo, ad obscœnas partes pustulæ, maligna vlcera, uirulentaq. seminis defluxio, inguinum bubones, dolores ingentes, qui medios artus obsident, uigiliisq. tandem, & diris cruciatibus conficiunt hominem. Superioribus annis cum cruciatus implacabiles cieret, & ulcera, quibus uel ossa misere, ac fœde rodebantur, nunc plurimum mitigatus, uel remediorum inuentione, uel astrorum immunita malignitate, in depilationem omni fere ex parte degenerauit. Plurimis enim capitis, superciliorum,ac barbæ pili sensim, aut parua,aut nulla corporis offensione defluunt. Ingentem hunc morbum, nobilissimarum rerum, ac medicamentorum inuentio compensauit. Ex ea enim, quam Hispaniolam vocamus, atq. etiam ex Peru,ubi multa regna nobilissimis, amplissimisq. ciuitatibus ornata extant, sunt multa reperta, quæ adhuc in hoc nostro orbe desiderabantur. Quòd si hic quædam quoque adsint,longe ab illis, & nobilitate,& multitudine exceduntur, ut Aurum, Argentum, Vniones, Smaragdi, & huiusmodi alia. Inter cetera ingens auri, & argenti copia admirabilis est, quæ quotidie in Europam ex illis regionibus inuehitur: arborum item, herbarum, liquorum, gummorum, lapidum immensa, atque inaudita varietas: & veterum simplicium, de quibus Dioscorides & reliqui scripsere, uera & auctoribus illis ignota origo. Peru prouincia, sub Torrida zona magnam partem est: montibus, atque etiam planitie abundans. Tota calidissima est planities, & montium pars etiam quædam, præsertim vbi sunt riui. Qui frigidos montes incolunt, æstatem Aprili inchoant, hiemem Octobri. Qui uero subiectos habitant campos, hiemem Aprili, Octobri æstatem. Aestas, atque hiems montium incolis ingentes imbres affert, cum tamen in campis subiectis ea sit siccitas, uix ut aliquando leuissimo imbri puluis hieme aspergatur, cumq. nubes videntur aquis prægraues, quæque solis aspectum impediunt, tamen aut in montes aqua omnis decidit, aut ad plana delati imbres, roris similes sunt. Sed hæc iis relinquo, qui de illis regionibus commentarios magnos scripsere. Paucis post annis Emanuele Rege Lusitano iubente, ultra promontorium Praxium, & Bonæ spei, Aethiopicum litus perlustratum est; gentes subactæ; Persici sinus angustiæ superatæ; Congo Regnum in Aethiopia ab iis est inuentum, vbi homines, non cum esuriunt, comedunt, sed cum cibus suppetit; ad hoc uitæ genus, ut canes, assueti: est enim sterilis admodum regio, & rerum fere omnium inopia laborans, in qua tamen homines vi-

ridi

ridi ætate octuagesimum excedunt annum; inopia, vitæ diuturnitatem aut efficiente, aut certe nequaquam impediente. Ormus autem felicis Arabiæ opidum ex contrario, & omnibus ob gentium conuentum, quæ ad illud Emporium concurrunt, abundat, & homines habet sollertissimos, tantaque excellit caliditate, ut calidiora Aethiopiæ loca, si illi conferantur, facile temperata iudicentur. Quæ quaquam scriptores hac ætate multi tradant, ea tamen luculentius, Cechino Martinello Rauennate, viro materiæ medicæ cognitione præstantissimo, Andreæ clarissimi Medici, Latinè, Græceq. doctissimi fratre, referente didici. Is enim & peragrauit regiones illas, & cùm dignissima scitu plura mihi retulit, tum dedit Manucodiatam, auem pedibus destitutam, admirabili naturæ opere, quæ ut in necessariis nequaquam deest, ita non abundat in superuacaneis. Auem sine pedibus ullam se nouisse, negat Aristoteles. In Moluchis insulis sub æquinoctio mortua in terra aut mari colligitur, quæ uideri uiua numquam solet. Carere autem pedibus idcirco putandum, quòd in sublimi, perpetuò habitet. Corpus eius, & rostrum, hirundinis ferè diceres: sed aliquantò maius pēnæ alarum, & caudæ accipitrē magnitudine, dum alas extendit, superant, orbemq. ita simul cum cauda cōficiunt, vt Solem referant. Sunt verò tenuissimæ, & similes, si tenuitatem tollas, pennis pauonum fœminarum omnino, nisi quod aliquantò magis rufescunt. Huius quam vidi dorsum sinuabatur introrsus, atque ob id marem putabant, in eaq. cauitate, oua fœminam facere, & excubare, cum fœmina cauum habere ventrem dicatur. Hærebat in cauda filum, longius tribus palmis, colore nigro, medium inter quadratum, ac rotundum, neque admodum crassum, illius non dissimile, quo crepidas cerdones consuunt. Hoc alligari masculo fœminam, dum incubat, creditur. Cibum, potumque, præter cæli rorem, nullum esse existimandum, & si quid est lassitudinis, illam & uicissitudinem, & alarum motum excutere. Has tamen regiones omnes ab antiquis etiam cognitas fuisse, innuit Plinius, qui Hannonem Carthaginiēsem, nauigatione, omnem Africam circumisse scribit, & Eudoxum quendam, Lathirum fugientem, Regem Alexandriæ, ex sinu Arabico profectum, mari ad Gades peruenisse: quod auctoritate Cornelii Nepotis confirmat. Idem Pomponius Mela, idem Strabo memoriæ produnt, & multo ante Corneliū Nepotem, notauit Antipater, hominem se vidisse, qui è mari Hispano in Aethiopiam, faciendæ mercaturæ causa uenisset: Alios etiam in has regiones, & cetera loca nauigasse fortasse sciremus, si extaret liber, quem Scilax Cariandēsis, Suida teste, de nauigatione extra Herculis columnas, composuit. Est autem in eo tractu insignis Indiæ Orientalis portus, Goa, iuxta Calecutum. Malacha item in aurea Chersonesso. Ex Malacha ad Chochim itur, inde ex Sina, quam uocant Chinam, ad Iaponiam insulam, ubi plura Regna admodū opulenta sunt, quam paucis ante annis Franciscus Xauerius præclarissimæ Societatis Iesuitarum sacerdos, non absq. innumeris vitæ discriminibus, Christi fidem primus edocuit, magno deinde fructu, ab eiusdem ordininis sociis propagatam. Verùm ut hæc omittentes; quæ ob rei magnitudinem nequaquam summatim prætermittenda putauimus; eò redeat oratio nostra, unde diuertit. Cum Rauennatibus stipendia, quæ militibus soluebant, vocabant taxas, nimium sibi grauia viderentur, per Pompilium Pretum iurisconsultū,

&

& Petrum Lunardum Oratores suos, Venetias missos, impetrarunt a Patribus, illa ut darent equitibus, præter unum Carolum è plano Meleti, qui Rauennæ tum erat, Venetæ alæ Præfectum: cui in viginti tantum equos tributum numerarent, cum Taruisini, Foroiulienses in longe plures soluerent: quæ omnia Augustinus Barbadicus Dux, per litteras ad Andream e Lege Prætorem, Præfectumq. Rauennatem XVII. kal. Decembr. anno MCCCCXCIIII. scriptas significauit, & fieri mandauit. Per hunc modum cum Veneti ciuibus Rauennatibus, ipsaq. vrbis vicinitate, maxime iuuarentur, id præsertim in Gurlino Tombesio, ciue nobilissimo Rauennati, visum est, qui belli artibus, & gloria clarissimus, vbique & rem Venetam pro virili tuebatur, & suum, patriæq. nomen, non absque summa gloria, efferebat. Nam cum Alexander Pontifex, Maximilianus Cæsar, Veneti, & Ludouicus Sfortia, victoria & armis; vti supra memorauimus; Caroli Regis Gallorum perterriti, fœdus fecissent, eoq. fœdere audito Carolus, præsidiis in Neapolitano Regno dispositis, ne illorum armis circumueniretur, reditum pararet in Galliam, essetq. iam ab eo Pisas ventum; quas diu Florentini oppugnauerant; Ludouicusq. Aurelianus, quem apud Astam ad incerta belli, cum ualida copiarum parte reliquerat, Nouariam occupasset, Veneti, opem Sfortiæ laturi, copias scribunt: quarum vt Imperatorem fecere Franciscum Gongazam Mantuæ Principem, ita cohortis nobilissimæ, atq. amplissimæ, Gurlinum Tombesium, honorificis adiunctis titulis, Præfectum creant. Qui nequaquam tanto honori, atque oneri impar, eo prœlio, quod ad Tarrum amnem commissum est aduersus Carolum Regem, dum in Galliam Rex festinaret, ea uirtutis monumenta præbuit, ita fortiter Gallorum audaciam repressit, vt militaris gloriæ, sempiternæq. laudis immortale, ac summum culmen, omnium consensu, attigerit, cum pauci admodum in eo infelici prœlio fuerint, quos temeritatis, atque imprudentiæ nota non fuerit consecuta. Hanc ob rem Mantuanus permotus, cum Nouariam, in qua Ludouicum Aurelianum esse diximus, oppugnaret, Carolo iam Taurinum profecto, & Galli Duces, qui introducere præsidium, & commeatum in urbem conabantur, egregie, multis captis, fuissent repulsi, atque ob id acrius hostes inclusos vrgeret, visa occasione, munitionis, quam ad extremũ suburbanorum tectorum caput Aurelianus erexerat, occupandæ, id prouinciæ Gurlino mandauit. Qui nobili ausu, nihil a virtute, constantiaque animi, qua vti semper consueuerat, degenerans, in eam munitionem transcendit: Gallisq. intra portam compulsis, totam eam munitionem, quòd ex materia cespiteq. constabat, protinus incendit. Sub id tempus cum Pisanum Bellum, Florentinis eam vrbem repetentibus, consecutum fuisset, Pisani, postulato a Venetis impetratoq. præsidio, Gurlinum, & cum eo Ioannem Fabrum item Rauennatem, virum, ut ex eadem, qua & Gurlinus, ciuitate, ita virtute nequaquam dissimili, omnium libentissime accipiunt. Nec spei defuit euentus: cum enim in leuioribus eius belli prœliis Ioannes Faber strenuã operam semper præstitisset, dum virtute, insidiis, audacia, nouisq. artibus quotidie certaretur, maxime tamen virtutem suam in eo patefecit, cum Franciscus Siccus Florentinorum Dux, circumuenire Paulum Manfronum cupiens; in cuius cohorte Ioannes Rauennas militabat; e Vico Pisano hominem ad pugnam trahere conabatur; cuius studio putabat fore, vti Manfronus in

ANN. M. CCCC XCIIII.

ANN. M. CCCC XCV.

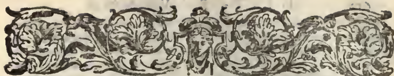
loca

loca uel iniqua; quibus ager ille ob paludes, ac colles abundat, incaute pertraheretur. Quod cum efficere Siccus iam tentaret, circumlocatis insidiis, missisq. pabulatoribus in campos, qui a Bientina; vbi Siccus erat; ad Vicum Pisanum, uberes pertinebant, Manfronus Ioannem Rauennatem, & Ioannettũ Palaiam cum expeditis turmis celeriter emittit, moxq. ipse cum graui armatura equestri, subsidiariisq. peditibus subsequitur: idem Siccus facit, accitis e proximo cataphractis: prœliumq. auctis vndiq. viribus, peracri concursu commissum, Manfrono & Rauennati omnino victoriam præbuisset, nisi in insidias præcipitati fuissent: vbi tamen adeo fortiter, ac strenue rem gesserunt Manfronus, atq. Rauennas, vt, cũ diu irruentes undique hostium cuneo sustinuissent, tandem ambo in Vicopisanum honestissimis vulneribus confossi; cum multi capti, trucidatiq. fuissent; gloriose uicti redierint. In eo Pisano bello, maximo vsui Venetis Rauenna, ipsiusq. ciues fuere: si quidem ibi Duces in statione locabantur, habebaturq. magno commodo ex ea vrbe, finitimisq. agris delectus, & perpetuo per decem amplius annos, equites, Epirotici præsertim, supra mille, in statione non sine graui ciuium detrimento, & incommoditate ibidem commorati sunt: Cumq. Pisis maxima commeatus penuria laboraretur, nauibus præsertim quibusdam Venetis, quæ illum importabant, a Gallicis nauibus captis, Rauenna frumentaria ciuitas non defuit. Verum ea utilitas longe omnium præstantissima est visa, cum Ludouicus Sfortia, Carolo Rege uita functo, & in eius locum Ludouico Aureliano; quem, ob incertam Gallici nominis appellationem, aliqui Loysium etiam vocant, subrogato, tanti adeoq. inimici Regis metu quasi omnino liberatus, paulo apertius hostilem in Venetos animum patefaciens, Catherinam Sfortiam adduxerat, filiam ex fratre spuriam, quæ Foroliuii & Cornelii dominabatur, ut ex suis finibus milites cogeret, & Florentinis diuturno bello extenuatis subsidio mitteret. Eum delectum cum cœpisset Catherina habere, rescitumq. fuisset; Rauennatibus id significantibus; a Senatu Veneto, statim conquisitores tres, & Antonius Ordelaphus, hæreditario iure ad dominatum Forliuii aspirans, Rauennam missi, qui Catherinæ, nisi delectum sisteret, bellum indicerent: Quod & factum fuisset, Ordelaphumq. Imperio restituissent, nisi opportuna sese aliunde tulisset occasio, Pisanis, per Sollianum, Ramberti Malatestæ opidum, subsidio proficisci. Cum uero Marathæ & Crispini; quæ sunt, in finibus Florentinorum, qua in Flaminiam pertinent, opida; expugnationem pararent, Vrbini Principe, Petroq. Medice copiarum Imperatoribus, Rauennam tormenta bellica transmissa, finem expugnationi optatum imposuere. Omnibus igitur; uti diximus; eius belli casibus Rauenna Venetis præsto fuit, & ducibus, militibusq. strenuis suppeditatis, in quibus maxime Hieronymus Guaccimannus alæ cataphractorum præfectus maxime emicuit; & rerum copia; & ipsa loci propinquitate: si quidem hic aut defessi milites ad pristinam virtutem reuocabantur, aut opportunum bello tẽpus expectabãt, aut Venetiis, breui maris tractu, expeditissimoq. itinere, copiæ transmittebantur, aut morbis Ducũ & militum leuatio, & quies exhibebatur: quod inter ceteros Ioannes Gradenicus expertus est, qui cũ incidisset, eo bello, in difficilem morbum Rauennam delatus; unde paulo ante cum Græcis equitibus, ac peditibus, ad oppugnanda pleraque Florentinorum opida ad Vallem stagni,

gni, fuerat profectus, cito conualuit. Insequenti anno, qui sæcularem proxime antecessit, cum Paulus Vitellius Pisas adortus, Stampacis propugnaculum occupasset, atque inde in urbem irrupturus esse uideretur, Gurlinus, cuius consilio; ut Franciscus Guicciardinus auctor est; Pisani res omnes agebant, occultis in fossa domibus factis, ne repleri ab hostibus possent, ab interiori area tormentum ingens; qui Bubalus ab incredibili uiolentia vocabatur; in eam partem obuertit, cuius pilarum tanta fuit uis, ceterorumq. tormentorum, quæ in munitionibus ad Diuum Antonium disposuerat, ut omnia monumenta a Vitellio obiecta disiiceret, tandemq. referre pedem Vitelliani coacti fuerint. Quæ res magnam apud omnes, Gurlino gloriam comparauit. Interea a Venetis Rauennam litteræ sunt missæ, in quibus erat scriptum, uellet ciuitas Reipubl. Venetæ certam pecuniæ summam, nomine subsidii, numerare: quod tributum ceteris quoque Venetorum locis, quæ in mediterraneis, & continenti habebant, commune, tantum abfuit, ut commoueret Rauennatum animos, grauateq. ab illis ferretur, ut libentissime Quæstoribus confestim omne contulerint. Vt hoc autem tributum exigeretur, ingens bellorum flamma fecerat, qua utrinque mari, & terra, propugnando, & pugnando Veneti flagrabant. In Gallia Cisalpina aduersus Ludouicum Sfortiam, haberi militum delectus oportebat, eius fœderis iure, quod cum nouo Galliæ Rege, Alexandroq. Pontifice percusserant. In Oriente magna classis erat comparanda, Carnorumq. & Fori Iulii loca munienda, quod Baiazetes Turcarum Imperator, ab Ludouico Sfortia in auxilium vocatus, terra, mariq. arma pararet. Quod bellum, ut omnibus terrorem ingentem iniecit, ita non eam, quam omnes timuerant, perniciem inuexit: tametsi eius æstatis exitu Scanderbasse Illyrici Præfectus, cum duodecim millibus equitum, superatis Natisone, Liquentia, Soncioq. & Tiliauento altissimis fluminibus, in Euganeos, capto magno hominum numero penetrauit, & trucidatis immaniter, quos ceperat, senibus, in Tiliauenti amnis ripa, superioris noctis imbribus aucti, unde uenerat, reuersus est, postquam se Ludouico seram opem attulisse didicit. Cum vero in eo fœdere, quod cum Ludouico Rege, & Venetis, Alexander Pontifex fecerat, præter Galliæ Togatæ, & Vmbriæ Regulos, plerasque etiam ciuitates Flaminiæ, quæ ad Romanæ Ecclesiæ iurisdictionē spectabant, Cæsari Borgiæ filio designandas curauisset, iamq. aperto bello, Borgia, Heluetiis mercede conductis, adiunctoq. sibi Gallico equitatu; cui Alegra præerat; Catherinam Sfortiam Foroliuii, & Cornelii expulisset, dedentemq. se demum, captiuam Romam duxisset, Fauentiæq. Arimini, & Pisauri imperio immineret, Veneti, ut Rauennates ab illius belluæ immanis impetu tuerentur, & ceteros fines suos, peditum millia tria, equitum duo Rauennam, Bartholomæo Liuiano Duce, Francisco Capello, & Christophoro Mauro Legatis, mittunt; qui milites certorum locorum in Flaminia, præsidio disponerent: quod a Legatis, Arimini, & Fauentiæ, quibus locis Veneti præerant, factum est: & cum in ipsa vrbe Rauenna cataphracti magna ciuibus incommoda afferrent, aeremq ob tetrum fimi, & huiusmodi reliquorum uaporē corrumperent, domosq. diruerent, id Rauennatesq. apud Augustinum Barbadicum conquesti, & ut in agro collocarentur per Ioannem Baptistam Spretum, & Blasium Pretum iurisconsultos, Oratores suos postulantes, omnia im- ANN. MCCCCXCIX.

petrarunt: litteris ab Duce hac de re ad Troilum Maripetrũ Prætori, Præfectoque Rauennati scriptis. Florebat autem hoc tempore Rauenna, præter insignes belli artibus viros, pacis etiam & disciplinarum cultoribus, in quibus Petrus Thomaius, ob excellentem utriusque iuris peritiam, admirabilemque & inauditam memoriam, ubique celeberrimus fuit, maximeque enituit, ipsisque Cæsaribus Friderico, & Maximiliano, Regibus item, & ducibus, ceterisq. Principibus viris carissimus. Testatum id equestris dignitas facit, qua ab Friderico Tertio Cæsare exornatus est, insignesq. honores, quibus a Maximiliano Cæsare, Bonifacio Montisferrati Regulo, Eleonoraq. Aragonia Ferrariæ Duce, summis, & maximis est affectus. Præceptorem habuit Alexandrum Tartagnum ForoCornelianum: celeberrimis in Gymnasiis, Patauii, Bononiæ, Ticini, Ferrariæ, Pisis, Pistorii; ubi etiam ciuitate, maximisq. prærogatiuis, & immunitatibus donatus est; ius Pontificium, & Cesarianum magna auditorum frequentia, explanauit. Ea fuit memoria, ut concionẽ, rationemve ab se auditam semel, ad verbum recitaret: & coram Maximiliano Cæsare, præter sexti, Decretalium, & Decreti, iurisq. ciuilis librorum sententias, interpretum earum legum effata, supra viginti millia, diuinorum librorum septem millia, memoriter pronunciauerit. Sed hæc memoriæ illius pene portenta, qui nosse cupit, librum perlegat, quem ipse Phœnicem inscriptum, de acquirenda memoria edidit. Auditores habuit, inter ceteros, Hieronymum Bottigellam Ticinensem; qui summus deinde iurisconsultus euasit, & Ioannem Marium Riminaldum Ferrariensem. In academia Gripesuualdensi primum, sub illustri Principe Gugslao Pomeraniorum, & Stettinensium Duce, mox in Vuitembergensi diu iura interpretatus est: in quo munere decedens, Vincentium filium iurisconsultum optimum, Vuitembergensis Ducis consiliarium, bonorum, & muneris hæredem, successoremq. reliquit: eius opera, gemina iuris compendia, alterum Pontificii, Cæsarei alterum, Alphabetumq. iuris, (is libri titulus est) & Singularia a Petro patre composita, in lucem e tenebris vindicata sunt. Paucisq. ab hinc annis eiusdem librum de Feudis inscriptum, Germani Typographi in uulgus efferentes, doctissimi uiri, Rauennæq. patriæ nomen, non sine magna laude, renouarunt. Insignis quoque habebatur hoc tempore; quamquam ætate iuuenis; Bernardinus Cattus, item Rauennas, qui ad iuris scientiam, poetices studia haud ineleganter, Latine, & Etrusce, adiunxerat. Præceptores in Legum studio habuit Patauii Campegium, & Iasonem: scripsitq. aliquot disputationes, ubi multis utrimq. adductis opinionibus, decernit tandem, quid sentiendum sibi de iure videatur. Adscripserat sibi Lydii prænomen, cum, iuueniliter incensus, adamatam quoque adolescentulam, Lydiam, ficto nomine appellaret. Maiori autem ingenii ui, quam eruditionis, atque eloquentiæ vena, Latine, iis carminum generibus, quæ appellant Anguinea, & Sotadica, est delectatus. Interpretatus est etiam Hexametro, & Pentametro carmine legem editam Codicis de Edendo: adducitq. contra argumentantes discipulos, eorumque ipse argumenta repetit, ac dissoluit. Ceterum ea magis iucunda iuuenibus putantur, cum multiplici Latinorum carminum genere ab adamata Lydia correpetit, ac persequitur lite, atque iudicio. Vbi, quod a causidicis, & ad aduocatis adhiberi causis iudicialibus soleat, nihil est ab ipso prætermissum.

HIE-

HIERONYMI RVBEI
HISTORIARVM
RAVENNATVM

LIBER. OCTAVVS

D nostrum sæculum uentum est; in quo tam vario & mirabili rerum euentu res ipsa lusit, ut, si, quæ tercentis abhinc annis Rauennæ gesta sunt, numerentur, longe iis cedant, quæ intra huius unius sæculi, nec tamen perfecti, limites concluduntur. Cuius initio, sæcularem annum Alexander Pontifex aperuit, rerum nouarum successibus, motuque totius Italiæ conspicuum. Nam Pontifex diuina omnia & humana coniunxerat, vt Cæsari filio; qui, sacra purpura abdicata, Candianoq. fratre interempto, magnum Imperium affectabat; opitularetur: & Baiazetes Turcarum Imperator, terra, mariq. ingentes copias describebat. Cum autem Veneti metuerent, ne id negotii, atque apparatus quidquid esset, in eorum perniciem conuerteretur, ea Fori Iulii loca munire, quæ minus firma videbantur, constituentes, Gurlinum Tombesium, & Liuianum Rauenna accitum, ei prouinciæ præficiunt. Huic suos equites; illi, quòd erat ex primariis Centurionibus, ac Tribunis, & plurimum prudentiæ opinione, rerumq. gestarum gloria apud Venetos ualebat, peditum duo millia adiunxerunt: Petro Orio, & Angelo Barotio Legatis. Qua munitione diligenter ab eis absoluta, cum adhuc Pisanos Florentini acriter premerent, Pisani Gurlinum ad se, Venetorum permissu, euocatum, copiarum, uniuersiq. exercitus Imperatorem kal. Maii. creant: eiusq. consilio, atque ope grauibus statim incommodis leuantur. Per id tempus cum Baiazetes cum centum quinquaginta armatorum millibus ab Isthmo, Peloponessum ingressus, Methonem oppugnaret, Antonius Faber Rauennas, militari gloria præstans, quem Veneti eam ad vrbem, præsidii præfectum miserant, acri animo, & summa virtute restitit, omninoq. elusurus omnem Barbari conatum videbatur, nisi triremes aliquot Venetæ aduenientes, ad se milites omnes Methonenses, desertis imprudenter stationibus, auocassent. Quapropter Barbari vrbem ingressi, editaque magna cæde, Græcos simul, & Venetos milites obtruncant. In qua strage Antonius Faber, non inultus trucidatur. Paulo post Corone etiam capto, cum Baiazetes ad oppugnandum Nauplium castra admouisset, testatissimum, atque illustrissimum virtutis specimen Gurlinus, e Pisano bello

ANN. MD.

a Venetis statim reuocatus, exhibuit: nam ita Nauplienses iuuit, ut frustra Helibassa summam rerum, & virium fuerit expertus. Quamobrem cum classis Barbara victrix, Nauplio excepto, omnibus ex sententia confectis, se Byzantium reciperet, & in Melchioris Triuisani iam demortui locum, classi Venetæ Benedictus Pisanus præfectus esset, hic Gurlinum fecit omnium copiarum suarum, non modo Legatum, sed, pro eo, ac licuit, Imperatorem; eoque Comite, postremis barbaræ classis nauibus pluribus captis, Aeginam, Lesbum, Tenedum, Samothraciam, aliasque præterea insulas & urbes, a Turcis antea captas, summa felicitate Reipub. restituit. Nec diu post Hispana classis, quam, Alexandro Pontifice fauente, Veneti ab Ferdinando Rege impetrarant, cum aduenisset, Consaluusq. Ferdinandus; qui illi præerat; coniuncto sibi Pisano Cephalleniam vrbem; a qua vniuersæ insulæ nomen est impositum; ad certam diem aggredi constituissent, Gurlinus ante alios oppugnationi initium primus dedit, iamque admotis castris, tormentorum displosionibus, scalis, omniq. genere apparatus, expugnatio tentata sperabatur, cum Gurlinus, sexq. Veneti patritii, nonnulliq. Hispani Duces, ab iis, qui e muro saxa, omniaque armorum genera iaciebant, sunt uulnerati. Cum autem reliqui fere statim interiissent, Gurlinus, bello non amplius commodus, hortantibus assidue Pisano, & Consaluo, peneque cogentibus, qui illum vnice ob singularem virtutem diligebant, Rauennam delatus; paucis post diebus, anno insequente, interiit; cuius obitum Pisanus & Consaluus quàm moleste tulerint, lacrymis, & summis optimi Ducis laudibus indicauere. Senatus Venetus, ut more maiorum virtutem hominis insignem, gratam sibi fuisse, suoque prudenti iudicio probatam significaret, filiis, annuam pensionem constituit: filiabus, nomine dotis, auri libram & dimidiam dono dedit. Cephallenia autem breui post tempore expugnata est. Rauennates Gurlini mortem acerbe ferentes, quòd florentissimo in re bellica, nobilissimoq. ciue priuatos se intuebantur, funus illi egregia pompa celebrarunt: locus sepulturæ in D. Nicolai datus. Sub id tempus Veneti, Borgiæ tumultu compulsi; qui per Flaminiam magno cum exercitu, imperium, ac opes eius prouinciæ Regulorum diripiens, vagabatur; pedites mille, equites qningentos Rauennam miserunt, ut cum iis coniuncti, quos antea miserant, ciuitates Veneto Imperio subiectas facilius tuerentur: Ioannem autem Baptistam Carracciolum, Liuiano Comitem adiungunt, & ambos Rauennæ esse, aduersus Borgiam; si quid moliretur, uolunt. Hoc tempore Canonicorum Portuensium ædes, mirabili pulchritudine ædificiorum, ordineque porticuum multiplici, & summa elegantia ædificabantur: cuius structuræ species, & interiorum cubiculorum, aularumq. artificium, nobilibus hortis infinitum in modum decorabatur. Aedem huc transferendam, quam Diuæ Mariæ Virgini Petrus Peccator; uti supra docuimus; in Portu ex uoto olim sacrauerat, Canonici curarunt, Phyliasio Rouarello adhuc Archiepiscopo, Antonio autem Franchino ciue Rauennate, & Vrsianæ ædis Canonico, eius Vicario. Qui Franchinus cum esset antiquitatis studiosus, Alexandrum ForoCornelianum Carmelitanum Cuculatum, in Flaminia sui ordinis Prouincialem Præfectum, hortatus est, ut Petri Trauersarii monumentum, quod ad D. Ioaunis Baptistæ;

ANN. M. DI.

ſtæ uti memorauimus; extabat, & adhuc extat; aperiri iuberet. Quod cum feciſſet Alexander, uiri nobiliſſimi cadauer viſum eſt fere ab omni parte integrum, uariegato habitu indutum, caligis, ſoleis, ac puluinis ex corio inauratis, foliorum lauri plenis, capite diademate redimito, & cingulo, in quo Græcis litteris inſcriptum in hanc ſententiam erat. Regum ſocius Petrus ſtemmatis magnorum Trauerſariorum, Rauennatis vrbis vetuſtiſſimæ Rector; auſpiciis ſemper vſus melioribus. Cum autem ad cadauer manus admouiſſent, extra oſſa, in cineres omnia abiere: quamobrem ceteris ſeorſum poſitis, oſſa in eodem monumento Antonius Franchinus accurate collocauit. His diebus GuidVbaldi Feltrii Vrbinatium Ducis, repentinus; & commutato habitu, aduentus, uehementer omnes Rauennates turbauit, auctusq. eo magis timor, cum fugæ, aduentusq. cauſam nouiſſent. Nam tunc Cæſar Borgias; qui omni fere Flaminiæ dominabatur, & imperio Vrbinati inhiabat; GuidVbaldo bellum aperte inferre multis de cauſis nequaquam auſus, coacto exercitu, ſimulataq. in Varanos Camertes prouincia, a GuidVbaldo milites, tormentaq. bellica; iure fœderis, quod cum eo contraxerat; & petiit, & impetrauit: ſtatimq. Ducem, nihil tale opinantem, a milite, & tormentis minus inſtructum; factis in eius fines irruptionibus, aggreditur, & uſque Vrbinum, nullo repugnante, progreſſus, parum omnino abfuit, quin Ducem caperet. Verum ipſe breui horarum interuallo, agricolarum conſcenſis equis, ruſtico indutus habitu, per inſuetos calles, Rauennam ex fuga ſe contulit: ubi ab omnibus fere ciuibus obſeruantiæ, & conſolationis cauſa uiſus, curato nonnihil corpore, Mantuam profectus eſt. Borgia eodem belli impetu Arimino, Pandulphum Malateſtam depulit. Quattuor Varanios proceres Camertes necauit: Sfortianis Piſaurum eripuit: nobiliſſimas tandem Italiæ familias ſanguinariis manibus miſere afflictas, ad extremam fere perniciem deduxit. Poſtero anno Veneti reſtituendæ Vrſianæ ædis cupidiſ- ANN. M.
ſimi, quæ ruinam minabatur, decernunt ex Archiepiſcopatus fructibus, du- DIII.
catos mille in eum vſum, apud certos homines deponi. Extant hac de re Leonardi Lauredani Ducis, ad Vinciguerram Georgium, Prætorem, & Franciſcum Venerium Præfectum Rauennæ litteræ, pridie Non. Maii ſcriptæ: quibus etiam iubet, ut hunc Reipubl. ſenſum, Archiepiſcopi Vicario antea ſignificent, cui etiam ſenſui illud additur, ut hac ratione, cultui Diuino ſatiſfiat, qui propter Archiepiſcopi abſentiam lababat: ipſumque tandem Vicarium, & Archiepiſcopum ſi poſſent etiam, atque etiam hortarentur, ut ſacerdotia ciuibus Rauennatibus darent, aut Imperio Veneto ſubiunctis: id quàm maxime Rempubl. cupere. haud ita multo poſt, anno eodem a partu Virginis Tertio ſupra milleſimum quingenteſimum, Pontifice ex ueneno; quod Cæſar nonnullis nobilibus, ſacriſq. viris parauerat; decedente, eiusq. ob id commutata, comminutaq. iam auctoritatis, & potentiæ, ut undiq. deficientibus ab eo populis, Rauenna, militum nouo aduentu completur. Eos miſere Veneti, quòd ad totius Flaminiæ dominatum aſpirare dicebantur, compluresque finitimarum ciuitatum populi, ad Franciſcum Venerium Rauennæ Præfectum, deditionem earum facientes, conuolabant: quorum fere omnium negotium ex ſententia ſucceſſit, extra Cæſenate, cuius vrbis deditio, propterea optatum finem adepta non fuit, quòd viuente adhuc.

Pio Tertio Pont. Max. qui Alexandro successerat, & antequam elaberetur mensis, ob corrupti cruris dolorem interiit, Venerius Præfectus, Rauenna proficiscens, non ea nocte, quæ constituta inter eos erat, sed posteriore, Cæsenam accessit: qua nocte Borgiani, superioribus vigiliis ciuium admoniti, portis & muris præsidio firmatis, Venerii tarditatem elusere. Russium tamen opidum receptum est, cuius Oratores Venetias missi sunt, Melior Mollius, Ioannes Baptista Bosius iurisconsulti, Alexander Guarinus, Petrus Maria Puteus, & Ambrosius Ventura. Qui cum multa a Venetis patribus postulassent; tum illud in primis fuit, ne, si quando ad Venetum Imperium Fauentia adiungeretur, legibus ipsi Fauentinis subiicerentur, aut inde Magistratus reciperent. Sed opidi Vicarius ciuis Rauennas esset, & in caussis ad Magistratus Rauennates prouocaretur. Quæ cum omnia, atque item alia, Venetus Senatus illis dedisset, statim Vicarium opido in annum præfecerunt Ioannem Baptistam Spretum, iurisconsultum Rauennatem. Interea Pio, Iulianus Cardinalis, Xysti Quarti, ex fratre nepos, Ligur, accepto Iulii Secundi nomine, in Pontificem Maximum subrogatur. Qui tanto Romanæ maiestatis amore semper flagrauit, nihil ut totos dies, noctesq. cogitaret, quàm Pontificiam ditionem in suam pristinam dignitatem restituere. Hinc illud, quod uitio plerique illi vertunt, summa laude dignum est, proprias eum amicitias, & commoda, ob communem Christiani & Pontificii nominis utilitatem posthabuisse: cuius nominis cum maiestatem fere collapsam, ditionem imminutam, vrbes, atque opida vndique occupata, distractaq. intueretur, & omnia reposcere constituisset, Foroliuianosq. ob id laudasset, quod Cæsaris Valentini Ducis dominatu, quem inuiti subierant, ac tulerant, tunc primum liberati, reiectisq. iam Antonio inde Ludouico Ordelafis, subiici nullo medio Romanæ Ecclesiæ studuissent, itaque id illi ipse dedisset Pontifex, & leges ciuitatis ac Senatum, spectante, assentienteq. Ioanne Archiepiscopo Ragusino, Prouinciæ huius Moderatore, litteris V I I I. kal. Iul. M D I I I I. anno Pontificatus primo Romæ datis, probasset, a Venetis Ariminum primo & Fauentiam petiit, mox Rauennam repetiturus: quas vrbes paucis ante annis ab Ecclesiæ Vicariis administrari solitas, occuparant. Id cum Veneti renuissent, intelligeretq. Pontifex vires suas nequaquam eas esse, quæ cum adeo firma Republ. decertare possent, præsidium sibi hanc ad rem ferri ab iis uoluit, quos etiam omnino ex Italia ad extremum exterminandos decreuerat. Itaque Maximilianum Cæsarem, & Ludouicum Gallorum Regem per interpretes est hortatus, ut secum aduersus Venetos aciem struerent. Quod ubi est a Venetis rescitum, continuo Oratores missi, qui Principibus illis significarent, eas urbes, Venetos, non ab Romanis Pontificibus, uerum a perditissimo latrone; in quo Romanus Pontifex, vniuersusq. Cardinalium Senatus omnino iura posuerant; recepisse. Eas consuesse Pontifices, Vicariis administrandas tradere, quamobrem sibi eodem modo; perinde, ac de Christiana Republ. optime meritis; postulare ut tribuantur; quando nihil id noui sit, & datum illis fuerit, quorum nullum extasset in Romanos Pontifices, & Dei Ecclesiam, beneficium. Accedat ad hæc nullum in Flaminia Vicarium posse, neque ad eam Ecclesiæ partem tutandam, firmiorem, neque; si casus ferret; Pontificibus Maximis bello, & pace vtiliorem, constitui. Is-

Sermo

Sermo Regum animos uehementer permouit, præstaturosq. se omnem operam sunt polliciti, quo apud Pontificem Reipubl. Venetæ dignitatem & partes defenderent. Dum hæc inter orbis Principes geruntur, Hieronymus Lunardus Venetias Orator a Rauennatibus missus, ut flumini Rafanario in Padum deducendo initium daretur, obtinuit, eamq. in id opus pecuniam in quadriennium dari, quæ in stragula duo, diebus D. Apollinaris & D. Vitalis festis, cursus præmia, impendi consuessent. Erant autem ducati centum. Extantq. hac de re Leonardi Lauredani Ducis, ad Leonardum Marcellum Prætorem, & Iulianum Gradonicum Præfectum. Nonis Nouembr. anno MDIIII. scriptæ litteræ. Quo eodem anno Aloysius Diedus Patricius Venetus, deducto Sapi, qua Ceruiensem, Rauennatemq. agrum interfluit, molisq. frumentariis prope rus Canutium, pari ciuitatum, atque accolarum commodo, suo sumptu extructis, ædem etiam pro tempore excitauit. Interea Rauennæ, Margarita virgo sanctitate, & uitæ innocentia celebris decessit. Quæ in opido Russio, quod est Rauennatis ditionis, Lungipressum olim uocatum, ab vrbeq. abest ferme millia passuum decem, ex Mollum familia orta, ab ipsis incunabulis sanctitatis specimen præbuerat. Tres menses nata, cæca facta est; cumque ad septimum annum peruenisset, carne, & ouis abstinens; extra dies Dominicos festos; die semel comedebat: quem uiuendi modum per totum uitæ spatium non modo seruauit, sed maximam partem confecit pane solum, & aqua. Quod eo durius uideri potest, cum nudatis semper incesserit pedibus; & numquam in lecto, sed uel humi, aut in sarmentorum fascibus cubauerit; & sæpius nocte, ut Deum ingeniculata precaretur, atque etiam, ut cum dæmone, qui illi erat molestus, eamq. aliquando capillis trahebat, dimicaret; è lecto, si erat is lectus appellandus; perpetuo surrexerit. Cum autem aliquot annos eo in opido vixisset, in agrum, ad villam D. Pancratii se contulit, puellarum uirginum consuetudine plurimum delectata, quas assidue præcepta diuina, rectumq. uiuendi morem docebat. Inde Rauennam profecta, primum apud D. Stephani sacras virgines, deinde in domo, quam illi Laurentius Oriolus, agricola prædiues, eius discipulus, emerat, habitauit. Vbi per annos quattuordecim assidue grauissimis morbis misere afflicta præsertim cum etiam a plerisq. eius sanctitas, & morbus irrideretur, multisq. calūniis, nomen proscinderetur, illustre fuit patientiæ exemplum: quos tamen ipsa irrisores, & maledicos, uel, si poterat; amanter, uti desisterent, monebat, congerere enim sibi peccata, uel si id non dabatur; summis, assiduisq. precibus apud Deum ueniam illis orabat: illudq. admirabile omnino uidebatur, eam inter tot morbos calumnias, egestatem; qua semper oppressa plurimum fuit; hilari semper uultu, tranquilloq. animo extitisse, ab omniq. indignatione sic alienam, ut qui perturbatam illam vmquam viderit, repertus sit nemo. Non potuit tamen hæc tetra tot miseriarum procella, sanctitatis lucem, quin emicaret, opprimere: nam complures, ex illius ore præceptisq. pendentes, Magistram illam appellabant, quòd eos sanctissimæ uitæ exemplis potius, quàm uerbis excitaret ad pietatem, & uerum Dei cultum. In ea maxime, inter ceteras uirtutes, misericordia in eos qui peccabant, & benignitas eluxit: neque fuit ullus umquam, qui admirabili uirtute, illius uerbis, atque hortatu in miseriis consolatum se, ac pene recreatum, hilaremq. factum non senserit, & a peccatis, uiaq. perdita

reuocatum:

reuocatum: quod cum sæpissime accidisset, maxime tamen in nobili femina est uisum, quæ permota fama sanctitatis, ad eam cum uenisset, multo auro, &vestium elegantium ornamentis insignis, eam uim Margaritæ sermoni Deus tribuit, ut deposito omni ornatu nobilis mulier, antequam ab ea discederet, sese Deo totam addixerit. Cum vero illi Ariminum proficiscenti, uniuersus populus, sacratiq. uiri obuiam processissent, & mulierem sanctam appellarent, & uenerarentur, facile dictu non est, quàm illa id ægre tulerit: cũq. assiduis illorum precibus coacta, illis bene dixisset, confestim absoluto, ob quod uenerat, diuino negotio, mortales honores fugiens, Rauennam conuolauit. Vbi multa diuinitus vaticinata est, ipsamq. præsertim vrbis depopulationem, quam Galli insequentibus annis fecerunt: & ut reliqua omittam, id unum conscripserim, quòd cum Gentilis, mulier sibi carissima, ad eam quandoque consulendi causa accessisset, neque tamen posset, quod de Deo offendisset loquentem, ex uerbis attamen illius quæ ad Gentilem in eodem sermone conuerterat, Gentilis nouit, Margaritam animi sui sensum, ac uoluntatem, propter quam venerat, Deo indicante, perspectam habuisse; &; iis qui aderant, nequaquam sentientibus; occulta uerborum significatione, consilium præbuisse. Facie quandoque, ab eadem Gentili, ita fulgere uisa est, ut eam intueri aduersam non posset. Tanto sensus stupore prædita, ut multorum annorum spatio, suauitatem cibi non sentiens, ingenti molestia, tantum ne moreretur, cibo usa sit. Cacodæmone agitatos, quos decem vix homines retinere, & compescere poterant, ipsa manu apprehensos, & nequaquam obsistentes, Diuina uirtute, abire cacodæmone iusso, liberauit. Hydrope laborantem puerum solo manus contactu; cum Deum esset pro sanitate illius precata; incolumem remisit. Leonem Gentilis filium, pedibus contortis, sic ut ambulare nequiret, natum, sanauit. Sed talia si narrare uelim, nimium longa traheretur oratio: ipsorum enim relatu latius patent, qui testes, iussu Pauli Tertii Pont. Max. postulante Friderico Gonzaga, Duce Mantuano, Rauennæ, his de rebus, ab Ioanne Francisco Petitto, vrbis Moderatore, quæstione habita, hæc, quæ modo memorauimus, multaq. præterea, anno MDXXXVII. iurati narrauerunt: id curantibus Petro Andriolo, Roberto Aldrouandino Vbertello Gordio, Ioanne Franco, Marco Antonio a Portu, & Aloysio Pritello, qui tum Rauennatem sapientum Magistratum gerebant. Verum illud silentio non inuoluerim, quod Antonius Blanchinus Russianus refert, vxorem suam tenuioris intestini morbo, in quo stercus superiora petebat, quiq. a medicis exitialis putatur, octauum iam diem laborantem, cum pro illius sanitate Deum hæc uirgo precata esset, sanitati protinus restitutam: Barnabam quoque, Pasquæ Rauennatis, quæ uxor Aloysii Merlini fuerat, patruum, cæcum factum, uisui restituit. Cum uero tandem tres & sexaginta annos nata, in febriculam incidisset, ipsa mortem præsentiens, plurimum de rebus diuinis locuta; cumq. ad extremum esset, assurgens, animam exhalauit: feruntq. Gentilem testari solitam, tunc se cælites vidisse, qui ad magistræ migrantem ex corpore animam accipiendam, accesserant. Ob idq. in extremo ipsam uenerabundam assurrexisse. Fuit is annus, ab ortu Christi quinctus, supra millesi- ANN. MDV. mum quingentesimum, Decimo kal. Febr. Per duos dies cadauer sanctum, insepultum seruatum est, quo tempore, cum sudore facies, tamquam rore, madesceret,

madesceret, Gentilisq. assidua magistræ comes, linteolo, quo ad emungendas nares vtimur, detersisset, linteolum ad ignem exiccatum, uiolarum suauissimum odorem afflauit, qui multis etiam deinde annis in eodem linteolo permansit. Sepulta est Rauennæ in D. Apollinaris noui, sepulcro satis ignobili: quod cum posterioribus annis dirutum esset, Laurentius Oriolus, qui illius consuetudine, ac monitis plurimum profecerat, maximeq. eam venerabatur, id putans propterea contigisse, quod alibi sepulcrum sibi virgo delegisset, uenia ab eius loci æditiuis impetrata, ossa, summa ueneratione in sacco collocata, asello imposuit, Deum precatus, eamq. Virginem, ut quo sepeliri uellet, ire asellum iuberent. Asellus, nullo strepitu, signoue impulsus, recta per eum uicum, cui Plateæ maiori nomen est, ad vrbis muros progressus, dextrorsum flectens, per Vrsicinam portam, occidente iam sole, egressus est: inde per suburbium, secundum Vitim amnem, cum aliquantulum processisset, secundo ab vrbe lapide amnem traiicit, semperq. obstrepente nihil Laurentio, sed ingenti religione, ac veneratione, mysterium considerante, progrediens, ad Montonem amnem cum peruenisset, illum etiam haud procul ab D. Marci transmittens, viam secundum flumen arripit: cuius cœpti itineris, non mediocris ad uirum pium; qui rem tacitus considerabat; lætitia peruenit, quòd putabat fore, vt ad suæ gentis ædiculam, quorsum ibat, inde haud procul, deferendum cadauer esset. Sed ibi cum peruenissent, non perstitit asellus, at progressus, ad D. Pancratii se contulit. Iamq. multum noctis transierat, & sub arbore satis ingenti, quod non procul aberat ab eius templi ualuis, magnus nitedularum numerus conuenerat, quæ tantum afferebant lucis, ut miraculum iudicari facile potuisset. Ad hunc se locum asellus contulit, ibiq. cum perstitisset, pedem amplius non extulit. Vir pius ob id intelligens, Virginem sanctam decreuisse eum sibi sepulturæ locum, fossa facta, tumulo ossa composuit, humoq. obruit: & confestim nitedulis euanescentibus, nox intempesta tenebras suas offudit. Multa posterioribus temporibus, ad hanc diem, illi nuncupatis votis mirabilia impetrata sunt, quæ nostri instituti non est referre: cum hæc, Seraphinus Firmanus, Canonicus Lateranensis idem & Portuensis, vir eloquentia, & doctrina, vitæq. integritate præstans, in commentariolo, quem scripsit de huius Virginis, & Gentilis uita, latius expresserit. Vt autem ad ordinem historiæ reuertamur, eodem anno, quo Margarita mortua est, Horologium, quod nunc in foro ad D. Sebastiani conspicimus, solis, lunæq. motibus, & horarum indice distinctum, Anastasii Celini, ciuis Rauennatis, artificio, Iacobo Triuisano Prætore rem iuuante, extructum est. Portuenses quoque Canonici, absoluto Rauennati suo cœnobio, in illud se ad habitandum, contulere: cum ad eam diem in uetusto extra vrbem in Vitis amnis ripa constructo, habitassent. Sub id tempus, Rauennæ, ludi celebres sunt habiti, maximaq. omnes lætitia compleuit, quòd Nicolaus Vrsinus Pitiliani Comes, copiarum Venetarum Imperator, quingentarum librarum auri stipendio Rauennæ, per tres annos creatus est. Cum vero inter Pontificem, Maximilianum Cæsarem, Ludouicum Galliæ, Ferdinandum Hispaniæ Reges, ad Cameracum, in Belgis, fœdus in Venetos constitutum iam esset, decretumq. uti quicquid Venetæ ditionis in Flaminia caperetur, ad Pontificem rediret: quicquid Verona ad Hadriaticum mare, Veronaq. ipsa, Cæsaris esset: quic-

quid in Apulia, Ferdinandi; atque iam ingentes in Italiam copias Ludouicus
ANN. M. Rex deduxisset anno MDVIII. Pontifex ex Etruria, Vmbria, Picentibus de-
DVIII. lectu habito, iter in Flaminiam parauit, in earumq. vrbium fines, quas Vene ti possidebant, incursiones fieri coeptæ. Veneti ex aduerso omnibus, in suam defensionem, cogitationibus versi delectum habent, curantq. vti Rauenna, & reliqua Flaminiæ, Apuliæq. loca præsidio firmentur. Quod dum faciunt, nauis in mari demersa, qua nummos aureos decem mille Rauennam mittebant, tristis, funestiq. ominis visa est speciem exhibuisse: præsertim cum non diu post
ANN. M. Abduensis illa clades ingens anno MDIX. fuerit consecuta: & Pontifex, Fran
DIX. cisco Maria ab Ruuere, Ioannis fratris filio; qui a GuidVbaldo Feltrio Vrbinatium Duce auunculo in filium adoptatus, confirmataq. auctoritate Pontificis, & uniuersi Cardinalium Senatus, adoptione, superiore anno, GuidVbal do absque liberis mortuo, in Vrbinate Imperium successerat; copiarum suarum Imperatore creato, cum cataphractis CCCC. uelitibusq. totidem, & peditum octo millibus, Ferrariensisq. Ducis tormentis, in Flaminia satis magnos progressus fecisset. Nam Ruuereus, excursione in Ceruiense facta Solarolo, Brefichella, Granarolo, ceterisq. Fauentini agri captis opidis, ad Russium ca stra admouerat: quod opidum, lata ac profunda fossa circumdatum, & sexcentorum peditum externorum præsidio munitum, ab Polentanis, Opizone præsertim, una cum Bagnacauallo, & Fusignano possessum, Rauennatis ditionis erat. Constituit autem Ruuereus, quando præter spem durior visa est opidi prouincia, diuturna obsidione expugnare. Per eosdem dies Petrus Lan dus vrbis Rauennæ, & Franciscus Marcellus copiarum, quæ ibidem erant, legati, cum omnes copias; quibus præerant Ioannes Paulus Manfronus, Mar cus Floronus, nouo cognomento Grossus vocatus, & Iacomatius; qui duo Rauennates erant; & Ioannes Græcus; in foro coegissent & recensuissent Man fronum cum ala equitum emittunt, qui excursiones faceret, & vires hostium leui prœlio tentaret. Verum is cum incautius procurrisset, incitato hoste, fortissime pugnans, interceptus est: quòd Venetos, ac Rauennates uehementer perculit: præsertim quòd aucto inde hostibus animo, excursiones quotidie ad suburbana tecta, & Hadrianam portam ab illis, non sine graui nostrorum incommodo & dedecore fierent. Itaque vrbe maioribus præsidiis confirmata, cum Senatus Venetus per litteras mense Maio, ad Aloysium Marcellum, Prætorem, & Aloysium Zenum, Præfectum Rauennæ, & Petrum Landum, legatum in Flaminia generalem scriptas, Rauennates bono esset animo, nec hostium metu, ac minis deterreri, semel atque iterum iussisset, ut hostibus additi spiritus minuerentur, & cohiberetur aliqua ex parte illorum licentia, denuo alam equitum, quam firmissimam putabant, emittere decernunt, & ad Vallem tortam; qui riuus est, agrorum aquas in paludes conuehens, secundoq. lapide ab Hadriana urbis porta abest, quo loco pons est riuo illi impositus; lignea rastra componunt, cancellatosq. postes, aggeribus quibusdam additis. E quibus, sub occasum solis Ioannes Græcus, Marcus Grossus, & Iacomatius, cum centum leuis armaturæ equitibus egressi; Sebastiano Martellino cum lecta Rauennatium militum manu, præsidio pontis relicto, non multum processere, cum ad equites hostium aliquot, qui per agros pascendi causa uagabantur, peruenere: fuissetq. aduentus ille omnino reliquis improuisus, nisi

unus

unus ex antecurforibus reliquarum copiarum,fentiens rem, ad Imperatorem fubfidium poftulaturus accurriffet. Quo ille nuncio monitus, effe milites in armis iubet, & ad reprimendos hoftes occurrere. Iam Rauennates cum pabulatoribus manus conferuerant, victoriaq. inclinabat ad noftros, cum fubfidiariæ ab Imperatore copiæ aduenerunt: ad quarum impetum nequidquam remiffiores Rauennates facti, egregie pugnabant. Sed cum diu reftitiffent, & in horas recens hoftibus fubfidium accederet, poft multos vtrinque cæfos, fugati funt, & Ioannes Græcus; quòd concidente equo, ea vti, qua confueffet,celeritate, & induftria non potuit, ab Ioanne Vitellio captus eft; optimus profectoHippotoxotarum Ductor, in quo plurimum fpei pofitum a noftris habebatur. Reliqui cum Rauennam redire non poffent, ad paludes, quæ pertinent ad mare, fuga incolumes euaferunt. Hac victoria Pontificii elati, Ruffium alacrius aggrediuntur, ipfumq. Græcum, vt confpici ab obfeffis poffet, ad opidi muros admouent: neque certe uano confilio,fi quidem, eo confpecto,opidani animo confternati, una cum Prætore, decimo poftquam oppugnationẽ fuftinuerant,die,fefe hoftibus dederunt.Quam obrem Ruuereus, Rauennam profectus, miffoq. ad Petrum Landum,& Francifcum Marcellum Legatos, tubicine, qui deditionem vrbis poftularet, cum is re infecta, & inauditus rediiffet,acie inftructa Rauennæ appropinquauit, & pofitis ad Diuæ Mariæ Rotundæ caftris, confedit: nec diu poft,admotis tormentis, & fcalis, fruftra,fæpius expugnatio pluribuslocis,non fine multorum cæde, Rauennatibus fefe impigre defendentibus, tentata eft. Cum uero ex arce tormenta in hoftes emitterentur, qui; vti memorauimus; in Diuæ Mariæ Rotundæ caftra locauerant, deiicitur tormenti ictu vas ex porphyrite,in quo Theoderici Gothorum Regis offa inerant,& nonnihil confractum eft. Ruuereus cum adhuc expugnationem, fruftra femper, tentaffet, ea defperata, ad obfidionem fe conuertit: fed cum interea Veneti in dies magis undique aduerfa fortuna premerentur, amiffa peninfula Rhodigina, & claffe in Athefi amne ab Eftenfi Ferrariæ Regulo fuperata, omnibusq. ad extremum, quæ in mediterraneis & continenti poffidebant, urbibus amiffis, Ioannem Iacobum Caroldum, in Flaminiam, cum mandatis mittunt,qui Pontificiis procuratoribus traderet, quæ ibidem Venetorum nomine tenerentur, dum tamen Manfronus, Græcus, ceteriq. captiui dimitterentur, & Senatus interdicto Pontificio liberaretur. Qua re publicis tabulis firmata,tunc primum tandem Rauenna, anno ab ortu Chrifti nono fupra millefimum quingentefimum, Romano Pontifici reftituta eft. Cui nihil fuit antiquius, quam ut acceptam prouinciam, Rauennamq. præfertim, omnibus, quibus pro temporum difficultate dabatur, immunitatibus afficeret. Francifcum igitur Alidofium Cardinalem, Bononiæ Legatum, cuius olim maiores Foro Cornelii dominati fuerant, Rauennæ, eiusq. Exarchatui, & uniuerfæ Flaminiæ præficit: Opizonem autem Alidofium Rauennæ præbet Moderatorem. Ad Francifcum autem Rauennates, Petro Donato & Ioannebaptifta Mengolo Bononiam Oratoribus miffis, qui remotoob Venetos interdicto, rei diuinæ faciendæ facultatem reftitui poftularent, omnia facile impetrarunt: Quæftore etiam Pontificio Rauennæ conftituto, Hieronymo Racco, Rauennate.ipfeq. Pontifex benigne acceptis Rauennatium aliis Legatis,qui

Romam

Romam profecti, ad eius pedes se proiecerant, cum multas prærogatiuas nostris tribuit, tum inter cetera sanxit, uti Respubl. Rauennas in ea omnia, quæ Polentani possedissent, bona, hæreditario iure, succederet. Cum autem lætitiam Rauennatis populi maximam, Legati exposuissent, Pontifex respondit, iure eos lætari, qui post tot annos ad uerum Dominum rediissent, eumq. Dominum, cuius nihil esset imperio sublimius, nihil mitius: cui seruire, libertas est: & illi, qui subiicerentur, quodammodo præstare ceteris dici possent: Quando illorum Princeps esset, non Dux quispiam, Rexve, aut orbis Cæsar Augustus, sed Pontifex Maximus, D. Petri Apostolorum Principis successor, Christi Dei Vicarius, ad cuius sese abiicere pedes; quos deosculari, boni omnes cupiunt, qui rectè Rex Regum, & Dominus Dominantium, pro Christi reuerentia, cuius hic gerit uices, & Deus in terris, appelletur: qui in omnes mortales tenet imperium, cui diuinitus datum est, cæli aperire portas, & claudere. His Pontifex grauiter pronunciatis, paulo post Venetis Legatis supplicibus veniam postulantibus, benigne, paterneq. exceptis, rem Venetam, eiusq. partes iuuare pro virili recepit. Ab eoq. die res Veneta, quæ ad extremum fere interitum inclinauerat, felicius progredi cœpit: nec diu post multæ vrbes, Patauium præsertim, recuperatæ sunt. Sed Cæsar in Italiam descendens, satis ingentem classem parauerat, in vnum coactis, Galliæ, Aragoniæq. Regum, Pontificiisq. triremibus. In ea maxime & uirtute militari, & Cæsaris gratia Gurlottus Tombesius Rauennas Gurlini filius, emicuit, a Cæsare triremi donatus, cuius Regio Principatu, uitæ necisq. dominus potiretur, & qua quidquid bello acquireret, suum esset, nihilq. ad Cæsarem spectaret. Id autem Cæsar diplomate; quod nos penes Aloysium Sgropulum legimus; Gurlotti uirtuti, ac fidei se dono dedisse affirmat, multis antea bellorum casibus, præsertim aduersus Venetos, sibi spectatis. Dum uero admotis denuo Patauium castris, vrbis expugnationem pertentat, Philippi Mariæ, & Petri Mariæ Aldrouandinorum, ciuium Rauennatum; cum ille centum leuis armaturæ equitibus, hic peditibus tercentis præesset, singularis uirtus sese patefecit. Quo factum est, uti plurimum Rauennatibus Ducibus Cæsar fideret. Verum illo, haud ita multo post, rebus infectis Italia excedente, Venetisq. & Pontifice fœderatis, strenui hi Duces, qui religione permoti, aduersus Venetos, ad eam diem apud Cæsarem stipendia meruerant, ad Venetos se contulere, qui amanter excepti, honorifico munere peditibus præficiuntur. Tametsi Philippus Maria, paulo post, Maximiliano Sfortia, Cæsaris iussu, atque opera, Mediolanense imperiū repetente, apud ipsum Sfortiā, Tribunus militū factus militauerit. Interea Pontifex Venetos iuuans, in Alfonsum Ferrariæ Ducem arma mouentes, eumq. iam, post multa capta opida, uiginti triremium classe prementes, Roma profectus Bononiam anno
ANN. M. DX. MDX. petiit, ut Alfonso Ferrariæ Duci, bellum acrius inferret. Quo eodem anno Hieronymus Spretus, Græce, latineq. ut aliquot eius monumenta declarant, doctissimus, XI. kal. Iul. obiit, & ad D. Francisci Sepultus. Iulius; Pontifex aliquot Bononiæ belli rebus constitutis, inde discedens, anno M.
ANN. M. DXI. DXI. Decimo sept. kal. Mar. Rauennæ sub uesperam peruenit: ubi ab Rauennatibus omnium ingēti applausu receptus, ad cœnobium Portuense diuertit: ibidemq. sexto Id. Mart. nouem optimos uiros sacra purpura exornauit, & in

in Cardinalium collegium cooptauit; in quibus Achilles Grassus, Bononiensis, Episcopus Tiphernas, Petrus Accoltus Arretinus, Episcopus Anconitanus Antonius Montes Episcopus Sypõtinus, Christophorus Anglicus Archiepiscopus Eboracensis, Matthæus, Episcopus Sedunensis, Franciscus Argentinus Venetus, Episcopus Concordiensis, Bendinellus Saulius Genuensis, designatus Episcopus Locrorũ, Alfonsus Petrutius Senensis, designatus Grossetanus, & Matthæus Langius Germanus, designatus Curcensis, fuere. Visa autem est, creatio hæc Cardinalium, Rauennæ dignitatem auxisse, uehementerq. Rauennatum animos exhilarauit, Pontifice præsertim hilare, iucundeq. modo ad mare piscatus gratia, modo ad templa vrbis inuisenda, se recipiente. Cum uero multis sacris ædibus, Portuensiq. maxime, sacrosancta munera ad luendas pœnas peccatis debitas adiunxisset, Quarto Non. April. Bononiam est iterum profectus. Quo tempore Alfonsus Estensis, accitis Gallorum auxiliaribus copiis, aditum ingenti bello parauit. Siquidem Galli, coacto firmo exercitu, & Alfonso opem tulere, & incursiones in fines Bononiensium, usque ad portas vrbis fecerunt. Quibus vehementer Pontifex commotus, confestim inde pedem extulisset, nisi paulo post Venetarum copiarum, atq. etiam Ferdinandi Hispaniarum Regis; quas Neapoli, Fabritio Columna Duce, Rex miserat; aduentu, nonnihil animo fuisset confirmatus. Haud tamen diu post, ad XVII. kal. Iul. animo satis contracto, & de uia fessus Rauennam rediit: id enim itineris magno suo, & familiarium incommodo, uia deterrima, confecerat. cũ nequaquam recta Rauennam venisset; tametsi equitibus, qui Neapoli uenerant, comitatus; sed ob Ferrariæ Ducis metum, accepta Foroliuiana uia, longiore. In Rauennatem portũ paulo ante Veneta classis, multis amissis nauibus venerat, ab ea classe superata, quam ad sanctum Albertum, in Pado amne, tũ recta, maiorum nauigiorum; tum in latus, minorum; Alfonsus Dux illi obiecerat. Nec diu post adueniens quoque Franciscus Alidosius Cardinalis, quem Bononiæ Legatum memorauimus, omnia multo magis perturbauit: ex Gallorum enim manibus fuga euadens, Pontifici narrat, Gallos, Bentiuolis opem ferentibus, in vrbem, a Bentiuolæ factionis Bononiensibus ciuibus, se expulso, receptos. Mox de Francisco Maria Vrbinatiũ Duce grauiter conqueri, qui rei bellicæ quemadmodũ ipse dicebat, imperitus, occasionem præclarissimæ vrbis amittẽdæ dederit. Quibus supra quàm dici potest, commotus Pontifex, adolescentis Ducis, uti Cardinalis affirmabat, ignauiã se moleste admodũ tulisse, grauioribus uerbis significauit. Id cum de Pontificis familiaribus, Dux, qui paulo post Alidosium Rauennã magnis itineribus venerat; resciuisset, statim ad Pontificẽ adiit, ut se purgaret. Verum ille, qui Alidosio narranti, & adhuc trepidanti omnia crediderat, dolore impotenti uictus, adolescentem; vigesimum. n. ætatis annum agebat; respondere paratum, audire noluit, & clamore, conuicioq. iactatum, e suo conspectu abire protinus, minax, & acerbus iussit. Dux tam grauem iniuriam, ab Alidosio sibi illatam, nequaquam dissimulandam, aut ferendam putans, eam persecuturus, ad Alidosium tendit. Diuerterat tunc Pontifex apud monachos D. Vitalis, Alidosius autem inde haud procul, ad caput eius viæ, qua ab D. Vitalis itur recta in forum, apud Brunorum Zampescum. Dux igitur Pontificis cubiculum egressus, octoq. tantum familiaribus suis stipatus, ad Cardinalis hospitium pedes recta contendens, eum, domo tunc pri-

mum egressum, deposita purpura, pallio nigro, atroq. item pileo Hispano indutum, media incedentem uia, Guidone Vaina, sororis marito, sexaginta Hippotoxotarum, qui cum illo erant, Ductore, lateri eius hærente pluribus peditibus, & frequenti turba comitatum, conspicit, cum Pontifice, eius uocatu, pransurum. Vbi propius ad Cardinalem accessit, ad eum, quasi allocuturus, per medios armatos, adiens, habenis mulæ, in qua Cardinalis erat, sinistra manu apprehensis, districtum ensem Cardinali in latus, dextra infixit, deq. mula deiecit: confestimq. Mondulfus equitum Præfectus lato pugione excidit, cum gena aurem; mox Philippus Auria diuersis sauciauit locis, tandem Vrbinas Regulus dum adhuc ictus, ac uulnera multiplicaret, traiecto per pectus ense, humi Cardinalem defixit. Fuit autem is dies Nono kal. Iunii, hora duodecima. Cardinalis in domum Antonii Caballi Rauennatis proximam, a suis ab equo seruis, delatus, breui post, seipsum, suaq. peccata sæpissime accusans, interiit. Sepultusq. est in Vrsiana æde pro suggesto. Dux, cum neque Vaina, neque ex, iis qui aderant ullus, ausus quidquam esset, ense reposito, eodem, quo uenerat, gradu ad hospitium reuersus, conscensis equis, Vrbinum rediit. Tulit id facinus Pontifex iniquo admodum animo, cœpitq. elatis in cælum clamoribus, miserabiliq. eiulatu conqueri: neque enim cum Cardinalis sibi carissimi necem, sub suos perpetratam oculos Cardinalatus dignitatem a fratris filio nouo exemplo adeo turpiter violatam ferre poterat, præsertim quòd multo quam ceteri Pontifices diligentius, atque ardentius Ecclesiæ Romanæ auctoritatem conseruare, & efferre profitebatur. Hoc igitur dolore, supra quam dici potest, incensus, cum etiam ne, quàm par esset, diutius, in tanto appropinquantis exercitus tumultu, vrbem Romam intempestiue, atque imprudenter deserere videretur, Ioanni Mediceo Cardinali, quem belli aduersus Gallos Legatum creauerat, omnis exercitus cura demandata, eodem die, duabus post trucidatum Cardinalem horis, Rauenna profectus, Romam rediens, Bononienses graui edicto, Christianæ communitatis expertes fecit, sacroq. anathematis telo affecit; non multo post, quàm Bernardinus Caruaialis, Cardinalis Hispanus, nouem Cardinalibus suam in sententiam adductis aduersus Pontificem Concilium Pisis indixisset.

ANN. MDXII. Aduenit interea annus, quo Rauenna funestiorem a multis sæculis non sensit, duodecimus supra millesimum quingẽtesimum a partu Virginis. Brixia, Bergomum, eorumq. finium loca ad Venetos, a Gallis, defecerant: ab Hispanis Bononia circumuallata obsidebatur, cum Gasto Foisseius, sorore, Hludouici Regis genitus, Fuxiensis in Aquitania Princeps, Mediolani Præfectus, fortissimi, & maximi animi adolescens, copiis, quibus antea Triuultius præerat, Imperator præficitur: Bononiamq. ingressus, sola fere opinione, obsidione ciuitatem liberauit, Petro Nauarro Hispani peditatus Duce, & Raimundo Cardona ProRege Neapolis, & equitum Præfecto, per Aemiliam uiam sese recipientibus, contractisq. tormentis, ne in aduentu haud plane mature cognito ualidi exercitus, ante portas bellicosæ ciuitatis, cum Gallis prœlio congredi cogerentur. Gasto liberata Bononia, traiecto Pado, fugatisq. ad Veronæ fines, Venetis copiis, Brixiam recepit, infinitisq. pene cædibus in miserandam faciem cruentauit: statimque unde uenerat, rediens, cum quotidie per litteras ab Hludouico Rege admoneretur, prœlium committere,

&

& in Gallias conuolare, Pontificis, & fœderatorum copias sibi conueniendas, decreuit. Sed Pontificii id subterfugientes, quòd multo maiorem hostium numerum, & recentibus, ac nobilissimis clarum victoriis intelligerent, munita circa Aemiliam uiam loca, per colles a Nauarro dispositi, occupabant. Cum igitur eos sæpe inani studio ad iniquam pugnæ condicionem, propius admotis castris, Foisseius prouocasset, Regis, uti memorauimus, vocatu, & commeatus inopia ductus, Rauennam aggredi constituit, putans fore, ut uel ciuitas muris haud satis firma, sibi acriter oppugnanti dederetur, aut si subsidiariæ copiæ mitterentur, non defuturam conferendæ pugnæ occasionem, quam omni studio sibi inueniendam putabat. ab omnibus enim, quæ sunt ad usus bellicos necessaria, superabat hostes, mirabili maxime tormentorum, quæ Ferrariæ Dux Alfonsus suppeditauerat, apparatu. Leuis armatura equestris dimidio maior erat, & usu peritior: magnam autem vim in Germano, veteranorum, optimeq. armatorum militum peditatu sitam existimabat. Verum Legatus, Pontificiiq. Duces, ac Hispani, Foissei mentem recte coniicientes, Marcum Antonium Columnam Rauennam mittunt, cum illi, antequam ab exercitu proficisceretur, Legatus, Prorex, Fabricius, Nauarrus, Ducesq. præterea omnes sacramento polliciti fuissent, vbi res in angustum deducerentur, & a Foisseio oppugnaretur, præsto cum uniuerso exercitu affuturos. Cum Marco Antonio cataphracti suæ alæ quinquaginta profecti sunt, illiq. Petrus Castrius leuis armaturæ equitum centurio, sese coniunxit, & Parades, ac Salazarius cum sexcentum peditibus Hispanis. Reliquum exercitus, iuxta muros Fauentiæ, ad eam portam, qua Rauennam itur, constitit. Interea Foisseius hastatos equites centum, pedites mille & quingentos ad opidum Russium mittit, solo opidanorum præsidio tutatum. Qui tametsi initio audaciam præsetulissent, mox tamen in eius locum timore ignobili succedente, de deditione agere incipiunt. Quamobrem Galli præsidia remissa conspicati, facto impetu, capiunt opidum & depopulantur, ducentisq. amplius interfectis, reliquos captiuos faciunt. Ab hoc opido Foisseius Rauennam propius castra applicauit, postridieq. eius diei iuxta muros, traiecto Montone, inter duo flumina, exercitus fronte ad Hadrianam portam conuersa, castrametatus est. Nocte insequenti tormenta admouit, tum ad eam turrim, cui Ronconæ cognomentum est, inter Hadrianam portam, & Roncum amnem; qui antiquorum Vitis est; sitæ, tum trans Montonem, quo, facto subitario ponte, pars exercitus traiecerat: maturans quo ad eius fieri posset, quatere muros & deiicere, ut expugnatio tētaretur, ante quam hostes, quos non ignorabat aduentare propius accessissent. Dū autem Foisseius expugnationem parat, iuuenes Rauennates, ab Columna primum sibi certamen primaq. prœlii pericula, repellendis hostibus, & tutandæ patriæ postulant. Quos cum vehementer Colūna laudasset, ad eā partem urbis disposuit, qua iam muros quatere hostes parauerant: ea fuit ad meridiē, iuxta vrbis portam, cui ab sancti Mammæ templo propinquo, cognomentum accedit. Strenue autem apparatu oppugnationis disposito, incredibile dictu est, quanta ui tormenta displodi cœpta sint: continenti nāque ordine nusquā cessabatur, omnēq. Ducum omniū memoriā ille impetus facile superauit, quo breui muri pars, pedū triginta corruit, quæ nostro etiam tempore nouis resarcita lapi-

dibus conspiciebatur, antea quàm Pius Quartus Pont. Max. huic vrbi muniendæ intentus, propugnaculum ab Ascanio Corneo; quem huic munitioni præfecerat; extruendum curauisset: quod tamen adhuc est imperfectum. Deiecto muro, nihil tamen commodi Gallis datum est, quòd Columna comportari aggerem, & interiores munitiones erigi iusserat: neque ob id iuuenes Rauennates, qui summam eo die ab omnibus Ducibus Columnaq. præsertim, laudem reportarunt; stationes deserebant; sed e muris conscendentes Gallos deturbare, quòd adhuc deiectum murum nō nisi scalis pateret aditus; reliqua enim a terra altitudo trium pedum fuerat. Ad hæc caligo accedebat satis ingens, quæ tum ob tormentorum displosionem, tum ob muri ruinam, oculis offusa, conscedentium impetum retardabat. Quas difficultates, ut virtute ac ordine Foisseius superaret, milites q. æmulatione ad acerrimam atque audacissimam murorum conscensionem prouocaret, tripartito agmine, Germanos, Gallos, atque Italos distinxit, ut in periculis atque honore æquales essent; selectisq. ex qualibet cataphractorum ala decem strenuioribus, iussit, uti pedites, iisdem, quibus ex equo pugnare consuessent, armis albis contecti, præcederent. Quibus ad murum accedentibus, uehemens est orta oppugnatio, magnaque contentione dimicatum: cum iuuentuti Rauennatium conspicui cohortatores adessent Marcus Grossus, & Raphaellus Rasponus, Pauli filius: uisaq. sit uirili animo ac robore insignis fœmina, quæ; uti Marcellus Palenius memoriæ prodidit; patrios & ipsa muros defenderet: intereaq. Columna huc atque illuc accurrens, nullo labore, nullisq. periculis deterritus, propugnando & hortando, optimi nomen egregie sustineret: cuius etiam iussu, Hispani, ad oppugnationem, quam tertio aggressi hostes fuerant, uenientes, sulphureis ignibus usi sunt, quos ligneis tubis tripedalibus, atque ollis testaceis inclusos, mirabili successu in hostes iaciebant: neque enim vlla ui extingui poterant, aut de loco dimoueri; ad quem adhæsissent: maiora insuper minoraq. tormenta assidue displosa, & ex ruinarum summitate saxa, ingentesq. trabes vndique demissæ, in murum euadere conantes, in præceps deturbabant, reprimebanturq. subinde & vulnerabantur, qui scalas subibant. Sed inter cetera maximo fuit usui tormentum ingens, quod elegantis & miræ magnitudinis Colubrinam vocabant. Hoc iuxta Gazam vrbis portam locatum, & per fenestellam; quæ in muro adhuc visitur; in latus conscendentium hostium emissum, miserabili cæde multos distraxit, & cadaueribus fossas compleuit. Cum igitur per quinque horas, tentata quinquies expugnationes, esset dimicatum, Foisseius, potiundæ vrbis spe deiectus, receptui canit; cum in ea oppugnatione desiderati Gallis tercenti circiter pedites essent, & nonnulli cataphracti, Carolusq. præsertim Spinæus tormentorum magister, & Cetellio Colinæus, Dux cataphractorum clarissimus, qui cum multis sauciati, paucis post diebus, interiere. Fridericus etiam Bozolius uulneratus, sed leuiter. Ex propugnatoribus autem Rauennatibus plerique ceciderunt, in quibus Baptista Betius ictu tormenti occisus est: cum inuadentem in murum cum uexillo Aquitanum, deiicere nixus, ab eoq. ob id complexus, utrumque è Gallorum castris displosa pila, in fossam deturbasset: Alexander Guicciolus in osse iuguli uulnere accepto, motum eius partis liberum amisit: Petro Antonio Pritello effossus oculus. Externorum, gemini

fratres

fratres ex Denticia Neapolitana familia tormentis discepti sunt: Rauennates cum patere muros uiderent, nouasq. oppugnationes parare hostem intelligerent, superioribus oppugnationibus, & infirma vrbis munitione deterriti, cum appropinquare Pontificias copias non ignorarent, conuocato Senatu, decernunt, hostes ab ulteriore oppugnatione, donec subsidiarius exercitus propius accederet, distrahendum, & aliqua arte dissimulanter continendum, ut fallendo, moræ spatium interponeretur. Quod ea ratione fieri posse sperabant, si dedendæ vrbis spem aliquam iniicerent, & per Legatos ad Sanseuerinum Cardinalem, Pisani Concilii Legatum, mittendos, res speciosis verbis protraheretur. Hoc constituto consilio, quo deliniri posse hostium animus & tempus extrahi uidebatur, quamquam in hac legatione certum periculum uitæ non deesse Senatores intelligerent, si, quod fieri facile potuisset, euētu res frustraretur, exercituq. subsidiario moram faciente, hostilia omnia comperirentur, suæ tamen patriæ, cui se primo natos, secundum Deum, Rauennates sciunt, in hoc ingenti discrimine nequaquam defuere. Quapropter duos ex senatoribus ab ea muri parte, quæ est ad occidentem, ab Hadriana porta haud procul, demittunt: qui non multum progressi, in antecursorum, & speculatorum manus peruenere. Illis quærentibus, quid uenissent, responsum, a ciuibus suis missos, uti Sanseuerinum Cardinalem magnis de rebus alloquantur: ad quem, cum, illis ducentibus, uenissent, salutatum, & omnibus officiis dedentium veneratum, Pandulphus Elephantius, qui eius legationis principem locum habuit, in hanc sententiam est allocutus. Nullo nostro, amplissime Cardinalis, maleficio prouocati, quod ita Rauennatium perpetua in Gallos obseruantia tulerit, ad circumsedendam, acriterq. oppugnandam vrbem hanc tanto apparatu, & iam plane victores, aduenistis; sed fortassis ulturi quasdam inter uos orbis Principes, iniurias, de quibus propè iam partam, expugnatis tot urbibus, uictoriam, ita prouidemus, & propediem inuicta uirtute uestra, & pristino spectatoq. semper bellico uigore, summæ gloriæ a uobis abunde satisfactum iri speremus; & eo quidem nostra maiore lætitia, quòd celebris ut pulcherrimi facinoris uestri fructus, ad nos uideatur aliqua ex parte rediturus, qui antiquissima origine Galli, & Pipino olim, & Carolo, Regibus uestris paruimus, & deinceps constanti animo in eadem obseruantia perstetimus. Neq. recusauimus modo uobis vrbem dedere, nec per nos stetit, quo minus ea potiremini: impedimento Pōtificios esse milites, qui præsidio uenerunt, ipsi etiam intelligere potuistis: quorū iussu & ui, nostratibus aliqui de muris, coacti, propugnarunt. Nostri ciues, cū multa cogitassent, vnde sibi dedendæ urbis occasio pateret, uiderentq. se potestatis suæ non esse, nihil omnino, quod non secus accideret, quam sperarent, ob Pontificiorum militum diligentiam, inuenere, extra hoc unum Legatorum consilium, quod quam occultissime factum est, nobis per muros clam demissis, qui significationem suorum animorum faceremus, postularemusq. uestro uos ingenio acquirendæ, aut tradendæ urbis modum præscribere, eum Rauēnates seruaturum. Quòd si nulla tandem alia uia, quàm facto impetu intra urbem, uobis extra oppugnantibus, effici non poterit, ita ad extremum Rauennates efficient. Id tantum enixe petimus, ut, dum hæc tractantur, urbem omnem & mœnia, tam miserabili ciuium, qui ad propugnandum a Columna uiolento

Imperio compellebantur, cæde, ne quatiatis, ac prosternatis. Cardinalis tam læto nuncio recreatus, ad ea respondit, Gallos, non ob odium in Rauennates, ad illius urbis expugnationem uenisse, sed ut Iulii Pontificis iniurias, atque ingratitudinem armis uindicarent, qui cum tot urbes Hludouici Regis potentia superioribus annis receperit, ingrati notam nihil abhominatus, arma in eum conuerterit. Huic uoto, secundum belli successum Deum præbere, sperareq. ut breui, omni uictoria potirentur. Tum uero Gallos Rauennatibus, modo fidem non fallerent, amica omnia præstaturos. His dictis Foisseium, ceterosq. Duces primarios uocauit, remq. omnem secretis uerbis exposuit. Conclamauere omnes, uocari Legatos debere, postulari, ut mandata monstrarent. Vocati Legati, cum præscriptis mandatis non uenisse aiunt, ne ab Hispanis, & Pontificiis, interciperentur: quodq. id minus ad Gallos spectare videretur, quòd inueniri ab illis dedendæ vrbis modus deberet. Proceres cum in hac re cæco gradu minime procedendum iudicarent, neue frustra de modo decernerent, ubi res non adesset, Legatis, tubicinem, & Cardinalis ex fratre filium adiungunt comites, qui accedentes ad mœnia, rem omnem de ciuibus cognoscerent, & modum, si esset opus, decernerent. Legatosq. interea, ne quid Hispani sentirent, gallico amictu induunt: qui ingenti metu perculsi, quòd se ad colloquium, eo habitu, nequaquam recipiendos scirent, ac potius sclopettorum displosione, & sagittis a muris arcendos, tamen quando non uidebant quo modo renuerent, & dulce, atque honestum putabant pro patria occumbere, ad muros, unde fuerant demissi, redeunt: unde plumbearum pilarum ui, quæ confertim in eos emittebantur, tametsi uoce, ac manu amicos se ostenderent, repulsi sunt. Tubicen, ut est eorum hominum genus irritabili natura, ludificatos Gallos esse, & ad interitum perductos iactabat, verbaq. Cardinali, & proceribus data, minitariq. quas illis parassent insidias, eos laturos: & hac ira permotus, ad Cardinalem, & reliquos peruenit, narratq. quæ cōtigissent, quæq. ipse suspicatus fuerat, omnia. Orta statim altercatio est, aliis pro speculatoribus comprehendi iam Legatos, & custodiri iubentibus; aliis afferentibus rem diligentius peruestigandam. neque enim ius gentium, & beneficos fortassis homines de nihilo uiolandos. Accessit adhæc Cardinalis fratris filius ingenuus adolescens, qui affirmauit, illis id propterea contigisse, quòd Gallicis uestibus eo progressi, patefaciendæ deditionis manifestam occasionem præbere, non absque ingenti Rauennatum damno, viderentur, idq. Legatos fuisse, dum irent, conquestos. Quā eandem causam Legati intrepide, nihilq. hæsitantes, mortis conscientia, ob patriam susceptæ, confirmati, afferebant: sed cum variæ hinc inde sententiæ dicerentur, & non dubium mortis periculum Legatis immineret, subsidiarius Pontificis exercitus detegitur, qui, Gallo exercitu ab eo discedente, promissi constantiam seruaturus, inter eosdem amnes, iuxta Forumliuii fuerat ingressus, pauloq. post traiecto Viti, Rauennam veniens, secundum amnem castra mouebat: ad cuius aspectum, ut est animus additus, & Colūna cohortari omnes cœpit, metum depellerent, in tutoq. rem esse, ita summis Galli clamoribus arma capiunt, armatiq. ad suas se recipiunt phalanges, & amota a muris tumultuario opere tormenta, in hostes conuertuntur. Foisseius suos interea Duces cōsulit, utrumne traiiciendus eadem hora Vitis esset,

quo

quo hostibus, ne Rauennam ingrederentur, sese obiicerent. In conuentu, varius erat animorum habitus, dissidentesq. sententiæ. Denuo enim oppugnare urbem, cum muri deiectus haud satis pateret, & a tergo hostes essent, periculosum admodum putabatur. Desperato autem omni optato fine, morari, inutile, ac potius ob commeatus penuriam, impossibile: Referre pedē, Hispanorum augere eam dignitatem nimiam uidebatur, quam superioribus diebus, tanto arridentis successus fauore, ipsi consecuti essent. Dum autem hæc ab illis tractantur, renunciatum est Pontificios, & Hispanos, quarto ab vrbe lapide, cui loco Mulinatio nomen est, constitisse: & quidem ut quibusdam uisum est, imprudenter, si quidem eodem die non fuisset difficile, arrepta per Pinetum, quod est inter urbem, ac mare, uia, Rauennam ingredi: quod si euenisset, dubio procul Galli turpiter, ob commeatus inopiam, qua in dies magis laborabant, decedere Flaminia cogebantur. Verum ipsi, aut oblatam occasionem nequaquam cognoscentes, quòd forte metuerent, ne in vrbem proficiscentibus, esset patentibus campis pugnandum, aut satis auxilii, suo propius aduentu, importatum ciuitati putantes, constitere ad Mulinatium: castrisq. positis, quod reliquum diei fuit, & noctem, quæ consecuta est vniuersam, faciendæ, pro castris, fossæ, tribuerunt. Huius aduentus perturbatio, fecit potestatem Rauennatibus Legatis, ut, omnibus ad arma currentibus, ipsi, suis arreptis vestibus, ad muros, unde demissi fuerant, regressi, & funibus in eos a ciuibus sublati, in vrbem reciperentur. Galli cum periculosissimum, & contra quàm semper decreuerant, hostes in castris commorantes, adoriri ducerent, præsertim quòd nullum incommodum comparari cum illo posset, si funderentur, fugarenturq. ita tandem Foisseio cohortante, constituunt, perinde minus periculi, maiorisq. gloriæ consilium; hostes, quàm primum illuceret, aggredi. Quapropter ponte supra Vitim nocte facto, ripisque vtrinque, ut facilior aditus esset, complanatis, postero die, prima luce, qui dies Tertio Id. April. ob Christi Dei ad uitam excitationis memoriam maxime solemnis fuit, per pōtem Germani pedites amnem transeunt; cum primi agminis ferme omnes, ipsumq. uniuersum medium agmen per uada depressiora traiicerent. Nouissima acies, cui Hiuo Alegria præerat, quadringentis hastatis equitibus constituta, in ripa Fluminis, Rauennam versus substitit, ut subsidiaria, si ferret casus, accurreret; aut, si eruptionem ex urbe facerent, Rauennatibus se obiiceret: Præsidio pontis, quod prius supra Montonem fecerant, Paris Scotus cum peditibus mille locatus est. Primum Gallorum agmen, præcedentibus tormentis, vna cum septingentis hastatis equitibus, peditibusq. Germanis, in ripa fluminis, quod illis ad dextram aderat, constitutum, peditibus ad læuam equitatus locatis, Alfonsus Ferrariæ Dux, & Normandiæ Regulus ducebant. Iuxta hos, & ad latus, peditum medii agminis, Vasconum præsertim, octo millia: cumque a fluminis ripa perpetuo magis abessent, nouissimum, Italorum maxime peditum quinque millia, agmen, cui Fridericus Bozolius præerat, postremum collocatum est iuxta quod sagittarii, & leuis armaturæ equites, qui trium millium numerum superabant, Post hæc omnia agmina, quæ haud recta procedebant, sed curuata, semicircularem Lunæ speciē præse ferebant, in ripa fluminis, hastati medii agminis equites sexcentum Palissa, & Sanseuerino Cardinali Ducibus, locabantur.

tur. Certum sibi locum, aut peculiarem curam Foisseius, ut Imperatorem decet, nullam adscripsit, sed cum nobilissimis triginta selectis, fortibusq. uiris, huc & illuc volitans, ingenti animo, & uerbis militariter grauibus, omnes cohortabatur ad pugnam, cum ipse splendenti protectus ferro, esset ob armorum splendorem, atque elegantiam, & oculorum alacritatem facile cuique notus. Erat Foisseius adhuc imberbis, facie pulchra, & ob generosam militaremq. virtutem, ut magnum terrorem hostibus, ita summam Gallis fiduciam addebat; quodq. maxime uincendi spe accendebat suorum animos, fortunatus ab omnibus Imperator credebatur. Vbi itaque luculenta & graui milites oratione ad bellum incitauit ingenti clangore tubarum, tympanorumq. strepitu, & clamore totius exercitus aere insonante, progredi ad hostiũ castra cœpit, quæ ab eo loco, ubi flumen traiecerant, stadia circiter duodecim aberant, secundum amnis ripam, uti docuimus, posita, & fossa, quæ dextrorsum protendebatur, satis alta, circumdata, relicto tamen pedum viginti spatio, quo ad tumultuariam cum equitibus pugnam, in fronte fossæ, libere, atque expedite cum oporteret, egredi pedites possent. Vbi ergo renunciatum est, traiicere Gallos amnem cœpisse, hoc ordine aciem instruunt. Primum agmen octingentorum cataphractorum, Fabritio Columna Duce, secundũ fluminis ripam collocatum est, illiq. ad dextram phalanx, in qua sex peditum millia erant, adiecta. Post primum agmen, media acies, equitum hastatorum sexcentum, iuxta quam erat peditum quattuor millibus constituta phalanx, Prorege præfecto, secundum amnem locabatur. In hac erant & Padulæ Regulus, & Legatus, qui sacra purpura insignis, insitam Italis, atque Hispanis religionem, aspectu & verbis confirmabat. Caruaial Hispanus secundum eandem fluminis ripam, nouissimum ducebat agmen, quattuor millium peditum phalange stipatum. Ad hos, subsidiarii leuis armaturæ equites accedebant, quibus Daualus Piscariæ Princeps præerat, Fabricii Columnæ gener. Tormenta erant in cataphractorum fronte disposita: Et Nauarrus, qui cum selectis peditibus quingentis, nulli se certo loco addixerat, supra fossam, aduersus tormenta, triginta carros, falcatis veterum non dissimiles, minoribus onustos tormentis, adiectoq. ingenti venabulo, collocauerat, quibus in ualli morem firmissimo quodam munimento, facilius hostium impetum perfringi posse sperabat. Quo ordine, hostes potius irruentes accepturi, quàm ut hostes adorirentur, intra fossæ munitionem se continebant. At Galli, qui iam ad fossam ducentum circiter passus propius accesserant, ubi consistere hostes, neque e munitionibus pedem efferre vident, constitere, ne optatam illis commoditatem præberent. Vtrimque per duas horas hoc pacto pes non est loco motus, cum tamen interea innumerabiles ab utraque parte tormentorũ ictus emitterentur: Nauarro præsertim, qui editiore loco tormenta disposuerat, Gallo peditatui magnum damnum inferrente. Verum Alfonsi Estensis Ferrariæ Ducis consilio, qui primam, uti memorauimus, aciem ductabat, tormẽtorum pars a tergo exercitus, maxima celeritate, ad cornu extremum, in quo sagittarii depugnabant, lunato circuitu deducta, in latera hostium directa est, confestimq. non sine ingenti etiam damno Gallorum, in latus hostium displodi cœpta est. Hanc pilarum uim maxime omnium equitatus sensit. Hispanus enim peditatus in humilem, secus aggerem fluminis, depressumq. locum

a Na-

a Nauarro retractus, eoq. iubente in terram proiectus, lædi non poterat. Iam pilæ Gallorum magno reboatu a maioribus tormentis emissæ, hominum & equorum ingentem cædem facientes, per medias alas uolitabant: iamq. in discrimen pugnæ erat uentum, cum Fabricius prudenti iudicio, de uictoria desperans, obnixe Nauarrum rogauit, sese inde tandem deduceret, frequentibusq. Proregem nunciis fatigabat, uti egrederentur ad prœlium, antequam tormentorum ictibus absumerentur: neque secunda hæc sanaq. consilia, stulta & perniciosa obstinatione sperneret. Antea enim cum amnem Galli traiicerent, Fabricius aggrediendos hostes consuluerat, quòd longe maius erant commodum accepturi, si cum dimidia tantum parte, & in traiiciendo amne impedita fuisset pugnatum, quàm id, quòd ex fossa sperabatur, intra quam se continebant. At Nauarrus, cuius consilia, loco oraculi, apud Proregem erant, renuit, quòd se tuto loco positum putaret: quamobrem tanta adeoq. miserabili equitatus cæde, nihil commouebatur, ut ad eum solum uictoriæ gloriam recideret: nam solo peditatu, quem ex veterano milite conflatum habebat, adiecto carrorum præsidio, putabat fore, ut uictoriæ laudem, ac triũphum sociis communicaturus non esset, præsertim quod institutus a se tormentorum ordo, Gallo peditatui maximam uidebat cladem inferre. Ceterum Fabricius nimium ambitiosa ea pertinacia, summa rabie percitus, lacrymis propter iram, atque indignationem obortis, cataphractos suos & uelites ab ingenti cæde iam pæne fusos, plurimosq. coram se strenuos Duces crudeliter occisos, miserabiliq. spectaculo horribili mixto clamori, modo homines & equos in terram prosterni, modo in aera capita, & brachia ex corporibus auulsa euolare conspicatus, Nauarri obstinationem, ac malignitatem execrans, eumq. semi iudæum, ac maranum appellitans, nulla expectata Pro Regis uenia, nullo iussu, ne turpiter interiret, suos hortatus cataphractos, extra fossæ munitionem deduxit, & in confertissimos hostes ingressus, cum aliquandiu strenue dimicasset, ab Alfonso Estensi captus, ab omni Gallorum iniuria, obnixe id Columna petente, incolumis, ac tutus seruatus est. Eandem fortunam Padula subiit, cum per campos fossis, ac spinis impeditos, quasi meliori euentu desperato, secundi agminis alas circumduxisset. Captus est etiam Piscariæ Regulus, cum multis egregie acceptis uulneribus, omnibusque velitibus fusis, strenue aliquandiu dimicasset. Cardona insolita tormentorum ruina deterritus, sui uix campos, desertis infelicis Imperii insignibus, una cum Caruaiali, & Antonio Leua, cum adhuc tertium agmen ferme integrum superesset, admissis equis fugientes, suæ saluti consuluere. Nauarrus ingenti at fera uirtute, pugnæ signum peditibus suis dedit, qui repente ex humo, quo se, uti memorauimus, Nauarri iussu deiecerant, elati, Germanos tanto ardore aggrediuntur, ut post hominum memoriam, aut maiore animo, aut clariore uirtute nusquam fuerit depugnatum. Omnibus enim commixtis agminibus, prœlium cœptum est, omnium proculdubio, quæ ad eam diem Italia uiderit, maximum, si quidem omnibus eo prœlio mixtis, quod patentibus campis, nullo aquarum aut vallorum impedimento, occupatis committebatur, duo exercitus, obstinato ad uictoriam, aut ad mortem animo, nec periculo solum aut gloria, aut spe incensi, sed ingenito, ac ferme naturali nationum odio confligebant. Euenit autem, ut duo strenuissimi Duces, armis,

cristisq. conspicui, acies omnes antegressi, singulare certamen, prouocati, commiserint, Iacobus Empser Germanus, & Zamudius Hispanus. Ceterum cadente Germano, uterque exercitus processit, confertisq. manibus, illustriores Duces ferme omnes interiere, cum uix Germani conferto eorum agmine, Hispanorum vim, atque audaciam sustinerent: qui, Hispani licet nonnihil primo incursu, ab firmo hastarum ordine commoti fuissent, tamen cum esset ad gladios deuentum, plures sese deprimentes, clipeis protecti, subter hastas Gallorum inter crura penetrantes, & coxas inermes Gallorum pugionibus uulnerantes, ingenti cæde ad medium ferre agminis peruenerant. Verum hinc haud procul, Vascones, uia, quæ inter aggerem & flumen est, capta, horribili clamore elato, Italicum peditatum aggrediuntur, qui fusus iam maximo accepto a tormentis damno, ægre admodum innatam uirtutem sustentabat: qui etiam postquam iaculatis sagittis, manus essent consertæ, hastis carens, & iam distractus, facile reiicitur: Alegria præsertim cum recenti ala equitum adueniente: qui aliquanto meliore uirtute, quàm fortuna usus, Meliloi filii ulciscendi desiderio, in Ramazotum eiusq. pedites, a quibus superiore anno Ferrariæ, per rixam, Melilous fuerat interfectus, cœco conatu irruebat. Sed dum maxima cæde peditatum afficit, nouo & acerbiore dolore opprimitur; si quidem alter filius Viuerroes, sub eius oculos interfectus, in flumen præcipitatur: quamobrem tanto dolori superstes esse nequaquam cupiens, sese cum equo in confertissimũ hostium agmen coniicit, ibidemq. strenue depugnans, haud ita multo post, spectatæ uirtutis infelix Senex occubuit. Ramazotus ingenti securis ictu in terram depulsus, semiuiuus a proximis Hispanis seruatus est, qui Samaneco Duce, Gallos, atque Italos pedites ad tormenta tanto impetu reiecerant, ut perterriti, ac uulnerati, fœdeq. fusi, in latera se Germanorum conuerterint: iamq. ob id Germani cum hostibus a fronte, tum repellendo, tum cogendo pugnantes, ne eorum impressione acies funderetur, ex latere dimicabant: quapropter incerta adhuc uictoria apud Gallos erat. Verum Foisseio equitatum omnem, ab omni iam parte uictorem, in Hispanum peditatum inferente; victoriæ spem; quæ sublata, maxime auferre animum, & prosternere uires solet; Hispanis abstulit. Itaque licet ob assiduam cum Germanis dimicationem fatigati essent, omnesq. iam fere strenuiores Duces, militariaq. signa amisissent, nihil tamen in summo periculo indignum cõmittentes, admirabili consensu, singulariq. militiæ disciplina, animis, atque ordine integris, & densata fronte, uiam, quæ inter flumen, & aggerem intercedit, ingressi, pedem potius referre, quàm reiici videbantur. Nauarrus in eo discrimine in media se arma; ne adeo ingenti cladi superesset uiuus; sponte inferens, capitur. At Foisseius, pro summa gloriæ cupiditate, Hispanos, perinde, ac uictores ordine integro abire non ferens, & minus absolutam uictoriam ducens, nisi, vt ceteri, illi quoque funderentur, urgente fato, cum nobilium virorum ala, in nouissimos impetum facit, dumq. eam Hispanorum legionem intemperanter persequitur, a globo hostium circumuentus, & ex equo deiectus, seu, ut alii ferunt, concidente equo, in latus hasta velitari confossus, perimitur: cum Foisseium se, Hispanorumq. Reginæ fratrem clamare, apud Barbarum militem, ira concitum, nequaquam profuisset. Penes Foisseium, humi, viginti vulneribus confossus, eius patruelis Odettus Lau-

treccus,

treccus, pro mortuo remansit; qui postea Ferrariam uectus, diligenti medicorum cura, conualuit. Insperata hæc Foissei mors, ab eo, dubio procul ob inexhaustam delendorum hostium, nimiamq. gloriæ cupiditatem accita, quémadmodum perfectam de hostibus uictoriam perrupit, ita occasionem, facultatemq. præbuit Hispanis, ut se in tutum reciperent: qui coacta fronte, confertoq. agmine insequentes Gallos facile repellebant. Galli ad prædam deinde conuersi, impedimenta omnia, signa militaria, & tormenta rapiunt. Occubuerunt eo prœlio longe omnium cruentissimo, cum esset utrinque pari fere clade ultra sex horas pugnatum, si calones & lixæ numerentur, circiter quindecim hominum millia, supra vero quadraginta maiorum, minorumq. Ducū cadauera reperta sunt, qui egregie fortes, peritiq. militiæ, in arduis prœliis acies strenue ductauerant. Quapropter Egidium Viterbiensem, Diuinarum litterarum summum eo tempore præconem, Augustiniani Eremitarum ordinis Generalem Præfectum; quem deinde Leo X. Cardinalem fecit; dicere consuesse, ferunt, Terram hoc bello plus cruoris hausisse, quàm imbris; minus imbris bibisse, quàm sanguinis, & acies utrimque profligatas. Interea Ioannes Cardinalis Medicces, Legatus, cum iuxta illum plures trucidati cecidissent, neque tamen ipse turpi fuga saluti suæ consulere uoluisset, animabusq. eorum, qui moriebantur, Deo commendandis, precibusq. & piis verbis iuuandis optimi Legati munere perfunctus esset, in duos velites Gallos incurrit; quorum alter, quòd nullam Cardinalis, Legatiq. rationem habebat, a Platesio, Bononiensi, equestris ordinis uiro, iugulatur; alter eodem ictu uulneratus, ex equo detractus est: Cum uero aduenissent expediti equites Dalmatæ, qui Cardinalem captiuum ducturi uidebantur, ex illorum manibus Fridericus Gonzaga, cognomento Bozolius, Cardinalem eripuit, eumq. sibi perinde, ac nobili, Italoq. Duci, honestiore titulo se dedentem, ad Fridericum Sanseuerinum Cardinalem, Pisani, uti memorauimus, Concilii, in Gallorum castris, Legatum adduxit. Erat tum Mediceus Legatus in equo Thraicio; cui, ob rei memoriam, insequenti anno ad Tertium Id. April. eodem, quo captus est, die thiaram Pontificatus Maximi, more maiorum accepturus, ad Lateranum adiens, insidere uoluit; adeoq. perpetuo deinceps habuit carum, ut ad senectutem deuexam summa diligentia alendum curauerit. Sed ut ad historiam reuertar, Medicem perbenigne Sanseuerinus excecepit, honorificeq. tractauit, permisitq. uti Iulius Medices; qui ex prœlio, una cū Antonio Leua Cæsenam confugerat, accedere ad eum tuto posset. Qui data fide cum uenisset, Romam ad Pontificem a patruele, cum mandatis, est missus, qui illi, & Cardinalibus salutem suam commendaret. Hoc interim spatio, Prorex, non ante fugam repressit, quàm Anconam, cum per paucis equitibus peruenisset: ex reliquis plures ab incolis regionis, qui ad uias accurrerant, inter fugiendum spoliati, & interfecti sunt: tametsi inter ceteros Ruuereus Vrbinatium Dux; ut plerique scribunt; id maxime non incitatis modo in fugientes regionis suæ hominibus, sed militibus, qui idem facerent, in Pisaurensem agrum missis, curauerit. Rauennates contra quàm sperabant, subsidiarium exercitum fusum fugatumq. conspicati, seq. inimico victore circumseptos, cum vrbis muri late prostrati essent, de deditione agendum rati, Senatum uocant, ubi erat non admodum simplex habitus animorum, obtorpuerantq.

puerantq.

puerantq. quodammodo omnium ſenſus, neque explicantibus, quid uellent, aut quid decernerent, ſatis conſtabat. Aduenit Marcus Antonius Columna, qui intelligens pleroſq. ex primariis deditionem, & concordiam conſuluiſſe, grauiſſime hortatus eſt, ab ea ſententia dimouerentur, quando Galli tot inſignium virorum, maximeq. Foiſſei funeribus, eneruati pæne eſſent; facileq. eſſet futurum, ut ira, atque odio, quod adhuc efferueſcebat, agitati, fidem fallerent, cuperentq. tot fortiſſimos Duces, non inultos cecidiſſe. Nam eſto, inquit, quòd proceres, honeſtas concordiæ, & deditionis condiciones accipiant, ſeruandasq. iubeant, non uideo tamen ipſis ueſtram vrbem ingrediẽtibus, in tanta commeatus penuria, in tanto ardore uindictæ, qua ratione cõpeſci militum animi poſſint. Antequàm enim eorum impetus omnis conceptæ iracundiæ deferueat, in Gallis præſertim, qui iracundi natura maxime putantur, nihil tutum ab eis impetrari poteſt. Hos Columnæ ſermones ſumma grauitate, ac contentione prolatos, magnum ſilentium aliorum alios intuentium excepit. Quapropter Columna, Vos, inquit, Rauennates ſciatis ueſtro periculo, ſi urbem dederitis, peccaturos: ego nihil pro temeritate veſtra ſuppliciorum a me pendi; in Cittadellam cum meis me recipiens; pro uirili conabor: neque enim debeo uobis auxiliari, qui mihi tam acriter, ſi non verbis, animo & ſententia repugnatis. His dictis Senatorum concio ſub occaſum Solis dimiſſa eſt. Columna, ut prædixerat, Cittadellam abiit. Rauennates hora noctis ſecunda aduocant denuo Concilium, in quo cum multa a multis raptim, & nullo ordine dicerentur, ne ciuitas, in ſummum diſcrimen adducta, extremæ cladis calamitatem ſubiret, ſi unius Columnæ, cui tuta erat ſtatio, neque deiecto muro circumdabatur, eſſet aſſenſum, & ne ſi conſilia deditionis cunctarentur, dum prudenter rem agere quærerent, ſe, ac fortunas ſuas maiori periculo implicarent, ex Senatuſconſulto quattuor Legati, ad Fridericum Sanſeuerinum Cardinalem decreti, miſſiq. ſunt. Hi fuere Laurentius Thomaius medicus, Petrus Donatus, Opizo Monaldinus; & Anaſtaſius Celinus, qui apud Sanſeuerinum his condicionibus de deditione pepigerunt. Ante omnia incolumi omnium ciuium, militumq. vita, ac fortunis, Vrbem Romanæ Eccleſiæ nomine accipito: Decreta, quæ Iulius ſecundus Pont. Max. vrbem ſuperioribus annis recipiens, conceſſerat, confirmato. Ciuitas cenſus, tributiq. nomine Romanæ Eccleſiæ aureos nummos mille tantum perſoluito: Ciuibus omnibus, qui in propinquis locis animalia, fortunasue habent, dum albæ crucis ſigno internoſcantur, ea nullo impediente, aut prohibente, libera deducendi in Rauennatem agrum facultas eſto. Nullus militum, extra Alfonſum Ferrariæ Ducem, cum ſatellitibus ſuis, & Pandulfum Malateſtam vrbem ingrediantor: Vigintiquattuoruiratum, quo ciuitatis quies cõſeruari uiſa eſt, confirmantor: Alimenta Gallis omnis generis commeatus a Rauennatibus præbentor. Hæc vero præſcripta, tractataq. ſunt in caſtris ad Gattinelliam uillam, duodecimo ab vrbe ſtadio, ſecus Montonem, eadem nocte: ſtatimq. de commeatu agere Rauennates; quem poſtridie eius noctis, ſummo mane in caſtra emiſerunt. Per hunc modum compoſitis rebus, cum noſtri ferme omnes, portis urbis, ipſoq. muri proſtrati aditu, ac ſtationibus deſertis, in domos, corpora curaturi, importune ſe recepiſſent, reprehendentibusq. eam negligentiam, & ſecuritatem, in tanta, exercitus undique miſere

fere afflicti, rerumq. omnium inopia laborantis, vicinitate, datam ab Gallis fidem obiicerent, hora ab ortu Solis secunda, subito impetu, hostilibus armis ciuitatem aggressam cruentari sentiunt. Nam ad lixas & calones, qui ciborum emendorum occasione; cum tamen ii a nostris missi in castra abunde essent; nudatam præsidio vrbem, per ruinas adaperti muri, fuerant ingressi, multi paulatim milites accesserant, coactoq. supra duum millium numero, reliquis omnibus pari immanitate, per eadem abrupta tormentis mœnia irrumpentibus, cum peruenissent in forum, contra omne ius, datamq. fidem, opulentam & nobilissimam vrbem in periculum supremi casus deuocatam, vt Foisseio, ceterisque qui interierant, parentarent, Barbara crudelitate diripiunt, & Rauennates miseros, stolideq. nimis fidentes, ac inermes, miserabili cæde trucidant. Truci clamore, superboq. accentu omnia incredibili pauore ferro, & flamma permiscentes, ignis enim multis locis iniectus est: domus misere depopulatæ: miris tormentis affecti ciues, ut pecuniam soluerent, & patefacerent: effodientibusq. humum Gallis plurima reperta sunt, non modo quæ antea aduentante exercitu, ciues occultauerant, sed quæ per multa sæcula terra obruta delituerant. Augebatur tumultus fragore tectorum, quæ diruebantur; dissonis vocibus, ac miserabilibus pauidarum præsertim mulierum plorantium, cum errabundæ, suæq. salutis, ac pudicitiæ consulentes, tum cadauerum tumulos, tum alios sub oculos trucidari aspicerent, discurrentibus undique & minitantibus armatis. Nemo vllius, nisi fugæ, memor, quam per stragem corporum assequebantur, cum præsertim Rauennates iuuenes aliquot, cuneo ad viarum compita facto, inani, & funesto conatu repellere efferatum hostem tentassent. Aer tota vrbe puluere & plumis, quas hostes ex culcitris exemerant, horribili caligine suffusus: mugitus boum & aliarum pecudum, quæ plerique ciues cum sponte, tum Columnæ iussu in vrbem antea coegerant, terrorem maxime & miseriam augebant, ita ut omnia plena essent luctus, atque mæroris. Vascones & Ferrarienses maximam partem, nouæ semper cladis spectaculo, ignobiliq. direptione vrbem fœdabant, cum Galli, nobilesq. præsertim, pudicitiæ mulierum conseruandæ, ipsisq. sacris Virginibus tutandis diligenter & enixe operam darent; quod multis locis factum est, eorumq. iussu, ac præsidio a sacris plerisque domibus temperatum. Non potuit tamen improba gregariorum militum rabies, religione prohiberi, quin montem pietatis appellatum, multis bonis ad vsus egentium undique conquisitis ornatum, spoliarent: sacrisque ædibus uim inferrent: inter cetera autem, testudinem ex optimo argento in Vrsiana æde, quæ in medio inferioris chori sita erat, a Victore Archiepiscopo, vti supra docuimus, erecta, quattuorque nobilissimis columnis suffulta, bracteatoque argento limbis operose exornata, ita ut ad triginta sex aureorum nummum millia sumptus accessisset, Vascones deprædati sunt: quorum etiam unus arcam, argento figuris, atque variis imaginibus egregie sculpto, incrustatam, in qua Rauennatum aliquot Archiepiscoporum, & aliorum uirorum sanctorum ossa seruabantur inclusa, deiectis in terram sacris ossibus, deprædatus, ingenti miraculo, pœnas nequaquam seras luit: nam vix portam Vrsianæ ædis maiorem egressus, aliquantum ad læuam processerat, cum ex eadem natione occurrens alius, siue ueteris simulta-

tis causa, siue occulto diuino consilio, eum in capite uulneratum trucidauit; nulla deinde arcæ habita ratione; quam arcam Petrus Ghirardellus aurifex, qui militem insequebatur, illam ab eo suppliciter, petiturus, arreptam, denuo sanctis eisdem ossibus repleuit. Nec diu post cum tumultus nonnihil deferbuisset, Germanus miles. D. Ioannis Baptistæ ædem ingressus, impie sanctissimam Christi Dei corporis hostiam, ut argenteum in quo includebatur loculum suffuraretur, in terram deiecit. Quo facinore grauiter commotus, cucullatus Carmelitanus Petrus Ioannes Rubeus, Dominici, aui mei frater, ad quem fuerat facinus delatum, accurrens, nec quicquam hæsitans, ad eum conuersus, Loculum, inquit, istud mihi reddito improbe: ille stupidus, & timore perculsus, ne uerbo quidem prolato, cum loculum restituisset, Rubeus, corporis Christi repositam ibidem hostiam, perpaucis, quos in uia tunc reperit, accitis, ut se, diuinam ferentem hostiam, cereis accensis, comitarentur, ad Alfonsi Estensis Ferrariæ Ducis hospitium, quod secundo ab urbe lapide aberat, ad Montonis amnis ripam, per ruinas prostrati muri egressus, detulit. Quam Estensis honorificentissime locatam accensis funalibus, habuit apud se ingenti ueneratione, donec omnia in tuto essent: cum plures etiam in eodem suo Prætorio mulieres, ac pueros Rauennates, a militum impetu libidineq. tutos conseruaret. Aduenere sub id tempus Ferrarienses naues, quæ a Pado per Fossam Messaniam commeatum Gallo exercitui, Ferraria deuehebant: quam ob rem occasio Ferrariensibus data est, cum ad Hadrianam ferme urbis portam naues essent, ut ignobiliore præda potiti, supellectilem omnem e Rauennatum domibus Ferrariam exportauerint, culcitras, uestes, forcipes ignarios, furcillas, usque ad cucumas, pinguaria, cacabos, atque eius generis innumera, quibus misera vrbs, omnibus spoliata bonis, uel crudelissimis hostibus lacrymas excutiebat. Duæ naues sub id tempus, ut Petrus, Bembus memoriæ prodit, quas Alfonsus spoliis nobilioribus onustas, Ferrariam mittebat, dum e Rauennati portu enauigare contenderent, a Venetis nauibus duabus, quas ob uelocitatem appellabant Hirundines, una cum celoce remorum quadraginta, nonnullis remigibus interfectis, capiuntur, & ad triumphi simulacrum, explicatis Alfonsi vexillis, & per æquor secum tractis, ad forum D. Marci deuehuntur. Iamque fugæ, & ingentis cladis nuncius, Id. April. ad Pontificem peruenerat, ab Octauiano Fregosio, qui maximis itineribus e Forosempronii Romam accurrerat, allatus: quo ita omnes perculsi sunt, ut multi Iulium, infracti alioqui animi Pontificem, rebus ferme desperatis, mari fugam triremibus capere hortarentur: præsertim cum non mediocris adhæc, a Pompeio Columna Reatino Episcopo, metus accederet, qui eo tempore una cum Roberto Vrsino, & Petro Margano, & omni nobilitate Romana, iuuenibus strenuis, ut eiicerent Roma Pontificem, pecuniam a Gallis impetrarant. Sed Iulii Medicei aduentus, qui recitatis eorum nominibus, qui eo bello cecidissent, pugnæque exitu diligenter explicato, monstrauit extenuatas Gallorum vires esse, nihilque incolumi vniuerso fere Hispano peditatu timendum, plurimum omnes confirmauit. Itaque confestim Pontifex, & exercitum ingenti liberalitate refecit, & fugientem per Picentes Cardonam hortatus est, ut collectis reliquiis, inermes

&

& spoliatos, armis, equis, & pecunia instrueret: ipsum præterea Vrbinatium Ducem, in gratiam recepit, qui Dux parum prudenti familiarium consilio, tum Balthassare Castilioneo viro nobilissimo, summis naturæ dotibus, bonisque artibus ornatissimo, ad Regem Gallorum multis ante diebus misso, tum quòd apud Foisseium ex suis plerosque haberet, occulte cum Gallis in patruum coniurasse credebatur. Maxime autem omnium Pontifex ad Matthæum Heluetium Cardinalem Sedunensem litteras Venetias dedit, ut non amplius sex millia, quod antea decreuerat, sed quantam maximam posset eius nationis militum multitudinem cogeret: quam prouinciam Veneti, & consilio, & pecunia, & summa diligentia iuuerunt. Interea quartum iam diem Rauennæ in Cittadella acriter obsessus, atque oppugnatus Columna, firmiore iam Cittadellæ; non autem arcis; ut falsò plerique putant, propugnaculo, tormentorum ictibus a Gallis deiecto, alio uerò proximo concuti acriter cœpto, ac perforato; ea condicione, ut hominibus, ac rebus integris liceret esse, sacramento pollicitus arma se in Gallum Regē, & Pisanum Concilium, ad diem Diuæ Mariæ Magdalenæ festum non accepturum, sese dedidit: nec diu post Iulius etiam Vitellius, Tifernatium Episcopus, cum peditibus quinquaginta arci præfectus, deficiente annona, omnique desperato subsidiorum genere, eisdem acceptis, datisq. condicionibus, eam, Gallis Ducibus ingredientibus, tradidit. Hanc ingentem cladem prodigia aliquot antegressa sunt, in quibus illud emicuit, quod plerique scriptis tradiderunt, natū Rauennæ infantem, cornu in capite habentem, alis praeditum, absque brachiis, unico tantum, ad Aquilæ speciem, pede; oculo in genu; ambiguo inter feminam, & marem sexu: in medio pectore Ypsilon Græcum, & crucis imaginem præseferentem. Quod plerique sic interpretatum fuisse ferunt, ut cornu, superbia: alis, leuitas, & mentis inconstantia significaretur. Cum vero brachia deessent, bonis operibus carere homines: Pedem, quemadmodum rapaces aues habent, rapinas, usuram, & ingentem auaritiam: oculum in genu, adhæc solum caduca defixum animum: sexum vtrumque, nefariam libidinem indicare: atque ob hæc scelera tot bellorum procellis Italiam quati: Gallorum autem Regem non propriis id exequi uiribus, sed quòd Dei administer esset. Ypsilon enim virtutis figura est, quapropter si confugiant ad uirtutem, Christiq. crucem, futurum, ut nobilis prouincia ab illis calamitatibus quietem, exitumq. reperiat. Hæc quæ scribuntur ab aliis, cum de nostris grauissimis testibus, a quibus multa cognoui, cum essent eo tempore iuuenes, diligenter percunctatus essem, intelligere nihil potui. Quamquam eius etiam Marcellus Palonius meminerit, patricius Romanus, qui & prœlio interfuit, & per illos dies vnà cum Troilo Sabello; apud quem militauerat; Rauennæ fuit, & elegantissimo carmine cladem hanc Rauennatē descripsit. Illud pro cōperto habetur, per eos dies Christi Dei crucifixi ligneū simulacrum, quod in æde D. Dominici in sacello iuxta aram maximam est, sanguinem affluenter sudasse: cuius adhuc rei locupletissimi, atque certissimi testes supersunt. Interea Romæ, Tertio Non. Mai. ad Lateranum, Conciliū a Pontifice celebrari, maxima Antistitum frequentia cœptum est: Rauennates molis statim frumentariis restituendis nauarunt operam, & edicto pronunciato, ciues, qui maximam partem, ut afflictum tanta clade animum re-

ficerent, recrearentque, in varia loca abierant, reuocarunt. Mox Senatu XVII. kal. Iunii habito, singulis Senatoribus certum tributum imponunt, ut diruta ab hostibus muri pars, restitueretur: idq. qui renuisset, è Senatu dimoueretur, & sufficeretur, in eius locum is, qui ex populo, daret. Ad colligendas autem in monte pietatis, direptionis Gallicæ reliquias, delecti sunt, Marcus Antonius Bratius, Petrus Donatus, & Ioannes Antonius Artusinus. Cũ uero multa Rauennates a Pontifice per Antonium Benolum Rauennatis Ecclesiæ Archidiaconum, & Petrum Donatum Legatos postulassent, hæc impetrarunt. Vt cum binas nummum aureorum myriades, quotannis persoluere Respubl. Rauennatium consuesset, quorum mille Vrbis Moderatori, arcisq. custodiæ, mille Pontifici annuo censu numerabantur, ea tantum soluerent, quæ ad moderatorem, & arcis custodiam spectabant: reliquis, ob tot perpessas calamitates, per quindecim annos abstinerent. Vigintiquattuoruiratus confirmaretur, ab Senatu constitutus, sic tamen ut ne quidquam de Ecclesiastica libertate, auctoritateq. Pontificii Legati detraheretur. Ciuibus Rauennatibus, fortunis omnibus in depopulatione spoliatis, arcis alicuius aut opidi, aut alia eius generis Præfectura traderetur, unde, pro illorum condicione, victus suppeditaret. Sancti Mammæ cœnobium, quod Gallis commoda fuit statio, quò se recipiebant, dum vrbem oppugnarent, & muros quaterent, solo æquaretur: Cucullati autem Franciscani, qui soleis utuntur ligneis, dum eius ordinis patronus, ipsiq. cucullati, & Abbas assensi essent, transferrentur ad D. Apollinaris noui, ita tamen ut eius cœnobii Apollinariani fructus ad Abbatem, cui erant commendati, redirent. Ferrariæ, Bononiæ, omnibusq. ciuitatibus, opidis, locis, in eos detorqueretur anathematis telum, qui Rauennatum bona, in depopulatione vrbis ablata, possiderent, nisi restituerentur. Mandauit autem Legatis ad extremum Pontifex, ut apud nostros sui nominis sempiterna vigeret memoria, Portam Iuliam; quam Anastasiam diximus; aperiri, quod ipse, cum Rauennæ esset, præsens fecerat: Columna autem claudi, adiecto aggere, mandauerat. Per hos dies Vitellius, qui tradiderat arcem Gallis, cum Hispanis aliquot, & Italis, ex copiis Vrbinatis Ducis, Troilo Sauello Duce, acceptis, ad recuperandam arcem, Rauennam profectus, nonnullis eam datis condicionibus, recepit: nam retinere Galli eam non posse uidebantur, quòd extenuatæ nimium uires erant, & Alfonsus Estensis iam redierat Ferrariam, & Gallicus exercitus, perinde, ac stupidus, quarto ab vrbe lapide, rebus, quas deprædati fuerant, distribuendis, & collocandis intentus, magis recedebat in dies. Ferunt autem multa sub terram defossa, quæ proximis superioribus annis, Galli plerique accedentes, effoderint, & exportauerint. Quemadmodum vero fortunam victoriæ omnes Flaminiæ ciuitates, Sanseuerino Cardinali deditione facta, insecutæ fuerant, ita ad Pontificem Rauenna redeunte, idem ab illis factum est. Petrus Bembus Venetæ scriptor Historiæ memoriæ prodit, Rauennates cum in eorum adhuc mentibus, depopulatio, contra omne ius, datamq. fidem sibi illata, uersaretur, Duces Gallos quattuor, qui erant in arce; datam etiam illis fidem ipsi fallentes, capitibus tantum ex humo extantibus, uiuos sepeliisse: quod tamen ego facinus de nullo ex nostris accipere potui, cum tamen illud referant, Vasconem, qui nescio quo modo ad Rauennatium manus per-

uene-

uenerit; supra Turris cognomento Pomposiæ ostium appensum, hastisq. uelitaribus primo confossum, mox in terram deiectum, cute spoliatum, cum aliqui tunc eum semianimem fuisse affirment, maxima tamen pars penitus exanimem testetur. Hoc interim spacio Alfonsus Estensis, cum belli aduersus Pontificem gesti, illum pœniteret, Romam, fide publica, ueniaq. a Pontifice impetrata profectus est. Ceterum pedem uix in urbem intulerat, cum in suspicionem ueniens, ne capi illum, haberiq. in custodia Pontifex iussisset, fugit in Apuliam, atque inde in Illyricum, Ferrariam transmissurus. Qua Pontifex occasione, ductus in spem recuperandæ Ferrariæ, Rauennam uenire Vrbinatium Ducem iubet, qui aliquot in hac ciuitate dies, non sine graui ciuium,& agricolarum incommodo, cum copiis commoratus est. Cum autē breui post, Veneta classis, tormentis bellicis, & pecunia, eam prouinciam iuuatura aduenisset, ita incommodum ciuibus auctum est, iam superiori calamitate exhaustis, & recenti pestilentia, quæ Septembri, atque Octobri mense inualuit, misere afflictis, vt plurimis, iisdemq. nobilibus, vnde alerentur, aut vix adesset, aut penitus non adesset. Agricolarum domos, milites, Sabelliani præsertim, non modo depopulabantur, sed exquisitis eos tormentis excruciabant, ut se pecunia redimerent. Quæ cum ad Sigismundum Gonzagam Cardinalem Mantuanum, Pontificis in Flaminia Vicarium, a Petro Donato,& Anastasio Celino Legatis nostris deferrentur, nonnihil emollire hominis animum, suadereq. ad remedium afferendum uisa sunt, sed cum deinde tercentis quinquaginta equitibus, qui Bononiæ præsidio erant, stipendia ab Rauennatibus undique afflictis, adiectis minis, inclementer exigeret, creditum est, cum tot infelicis ciuitatis calamitatibus minus commotum fuisse: quamquam plerique existimant, id ab Gonzaga factum, quòd Bononia, tunc primum una cum Parma,& Placentia a Pontifice recepta, ipseq. Pontifex tot bellorum sumptibus, exhausti, soluendo stipendio non essent: si quidem bella adhuc Pontifex nequaquam intermiserat, sed eius iussu,& auspiciis Heluetii, Venetis iuncti, in Gallos arma mouerant: qui paucis post diebus ex Athesis ponte deturbati, & Ticino pulsi, Italiaq. turpiter relicta, eodem cursu Alpes transierunt. Quamobrem a summo dolore, ad ingentem lætitiam Pontifex reuocatus, incomparabiliq. potitus victoria, haud diu post, dysenteria, quam ex leui quidem, sed pertinaci febricula contraxerat, septuagenarius senex, & omni laudum genere cumulandus, sublatus est.

HIERONYMI RVBEI HISTORIARVM RAVENNATVM

LIBER . NONVS

ONENT nos, & quæ diximus, & series temporis, ut de vigintiquattuoruiratu pleraque adscribantur, cur præsertim, a quibus institutus sit: nam etsi leuior fortasse res videatur, tamen nemini, qui historias legerit, & in agendis rebus sit uersatus, dubium est, quin, si latius creuisset, ingentes fuisset tumultus excitatura. Conuenerant Rauennates sicarii centum amplius, & quinquaginta; & armati, districtisq. sicis viros nobiles, & diuites adorti, quos in via obuios habebant, nisi ad condictum pecuniæ, quæ videretur, summam soluerent, mortem minitabantur: adeoq. hæc audacia, & seditio succreuerat, ut ciuibus superiore depopulatione extenuatis, ipse pæne cruor elici videretur, neque ob id auderent multi efferre domo pedem, & solum plerique etiam verterint: si quidem minus hæc lues extirpari posse credebatur, quod nullæ Rauennatium vires erant, assidueq. Leo Pontifex, tributa imperabat, aliis bellis intentus. Nam & Hludouicus Rex Gallorum in Italiam exercitum transmiserat, quæ fuerant ablata, recuperaturus, & Maximilianus Sfortia Mediolani Dux, qui potissimum oppugnabatur, a Leone Pontifice pecuniam, quam Heluetiis cohortibus diuideret, impetrauerat. Successerat Leo tunc primum Iulio Pontifici, & V. Non. Mart. eodem hoc anno M D X I I I. creatus, & X I I I I. Kal. Aprilis consecratus, magnam in omnibus spem, atque alacritatem excitauerat. Ad eum Oratores a Rauennatibus missi Iacobus Morandus, Ostasius Rasponus iurisconsulti, Petrus Donatus, & Ioannes Antonius Artusinus: qui vbi gratulationis officium, & obsequii præstiterunt, confirmari ab eo postulantes, de cœnobio D. Mamæ diruendo, & D. Apollinaris noui Franciscanis illis fratribus tradendo, quod Iulius etiam dederat, omnia facile obtinuerunt: litterisq. Pontifex V I I. Idus Iunii, Pontificatus anno primo Romæ scriptis, ea de qua diximus, condicione, concessit. Itaque cum Syluius Passarinus Cortonensis, cui commendatum D. Apollinaris cœnobium fuerat, tabulis Romæ confectis assensisset, & ad D. Barbaræ Sacellum, parochi sedes, quæ in D. Saluatoris primum, mox, eo diruto templo, in D. Apollinaris noui fuerat, Leone Pontifice eodem diplomate probante, translata esset, ipsi Franciscani ex priore loci materia, Fauentibus sibi piis Rauēnatum eroga-

erogationibus cum Rauennas etiam Respubl. certam illis pecuniam decreuisset, domũ ædificarunt. Cũq. ex Põtificis sententia esset, ut Canonici Portuenses, Diuiq Vitalis, & Classenses monachi quotannis, per decennium, nummos aureos centum, singuli, in uasa, uestemq. & ceteram supellectilem sacram huius urbis restituendam impenderent, ea etiam Franciscani pecunia adiuti sunt. Interea cum in magistratibus, & ceteris huius Reipublicæ muneribus adipiscendis, magna esset eorum, qui peterent, prensatio, acerrimo Senatus consulto lata lex de ambitu est. Extremo anno, VIII. Idus Nouembris, in Senatu est decretum, ut Iudæi Rauennam incolentes, luteum capitis integumentum, quo, uti iam consueſſent, sed temporum uicissitudine, & calamitatibus deposuerant, perpetuò gestarent, ut a Christianis internoscerentur. Quoniam uero Ioannes Corradus Vrsinus, Pontificius copiarum ductor, naues longas Venetorum, qui cum Gallo Rege aduersus Mediolanensem Ducem sentiebant, duas, & aliquot præterea minora nauigia, retinuerat; Veneti multas & ipsi nostras interceperant, & classis seruitio addixerant, scripserat q. ad Sapientum magistratum Venetæ Imperator Classis, nisi curarent naues Venetas dimitti, & bona restitui, fore, ut naues omnes, ciuesq. Rauennates, in quos incurreret, caperentur. Quod cum non absque magni suo incommodo Rauennates futurum prouiderent, apud Legatum de illis restituendis egerunt accuratissimè. Manabat autem in dies latius intestina grassatorum pernicies, cum etiam ante urbis direptionem, sicarii illi inualuissent, inter quos plerique non ignobiles numerari poterant, Senatus vigintiquattuor patritios, & auctoritate, & rerum usu præstantes uti diximus, delegit, quibus libera illorum ex vrbe, quo uis modo exterminandorum potestas esset. In iis maxime Brunorus Zampescus, Marcus Antonius Bratius, Raphael Rasponus Pauli filius eminebant: isq. magistratus cum primo annuus esset, mox semestris est factus. His constitutis, portas urbis, quarum custodiam ciuibus tantum Rauennatibus mandari, Leo Pontifex iusserat, diligentissime obseruari, mulctasq. maleficiorum, quorum ius ad Senatum Rauennatem spectabat, nequaquam immutari, sed quæ esset corpore luenda, ea, ne pecunia redimeretur, cauerunt, ut seueriori pœna coercerentur a maleficio improbi. Quoniam autem nunc primum de Zampescis incidit mentio, qui Foropompiliani sunt, & Rauennates ciues, patritiiq. facti, nequaquam ab re futurum putauerim, si breui de illorum origine, quædam, ex ipsius familiæ monumentis sumpta, docuero; vt constet, Rauennates iudicio minime deceptos, dum illos ad ciues, senatoresq. suos adiunxerunt, maximoq. ob id ornamento ciuitatem donauisse. Neque enim; vt Leander Albertus memoriæ mandauit; initium ab agricolis ducunt Zampesci, sed Foripompilii; quæ nobilis fuit ciuitas, vetusta origine ciues fuere. Cum autem Otho Cæsar Saxo, eo sæpe diuertere, cum suis copiis, consuesset, sacramq. D. Rophilli ædem prærogatiuis, & immunitatibus multis affecisset, vt ex tabulis Augustalibus, quæ extant adhuc, cognoscere difficillimum non est, Zampescam familiam insigni gentilitio donauit: fuere autem, in area cærulei coloris, enses duo, & supra hos stellæ aureæ tres. Cumq. ad ea tempora Artusini fuissent vocati, deinceps ab armis; nam enses vulgus arma appellat; cognomentum habuerunt. Multis deinde post annis Egidio Carilla Forumpompilii, yti supra docuimus, solo æquante, Zampesci,

qui

qui ab Ordelaphis aduersus Carillam steterant, Plebem Quincti, qui est in Foroliuiano ager, se recepere; quod a pluribus etiam ForoPompilianis ciuibus, Ordelaphorum partes secutis, est factum. Ibi cum essent, ab agricolis, ob ignorantiam omnia vocabula corrumpentibus, ab armis, Armutii appellantur. Ordelaphis haud ita multo post ForumPompilii restituentibus, Zampesci, Plebe Quincti relicta, vbi pulchra, fructuosaq. prædia, & optimas villas habebant, in patriam rediere. Non fuit autem factu difficillimum, ut ex illis plerique ruri remanserint, qui temporum deinde successu agricolæ facti, occasionem Leandro Alberto præbuerint, ut assereret, fuisse omnes Zampescos, agricolas, indeq. originem duxisse. Vt autem hos omittens, qui ruri remanserunt, de illis dicam, qui patriam denuo incoluere, maxime belli gloria ex his unus, cui fuit Mutio nomen, inclaruit; qui duos habuit filios. Primus, qui Italianus uocatus est, equitum Præfectus, sub Mutii Attendoli, cognomento Sfortiæ, disciplina, militauit. Alter ob insignem prudentiam, Caput hominis est dictus, duobus item filiis auctus, Mutio, & Antonello. Hic adhuc puer, a patre in clientelam Ordelaphis traditus, cum belli studio teneretur, apud Italianum patruum bello quodam, cuius mentionem non reperio, Aloysio Patauino Cardinale exercitus Legato, stipendia meruit. Verum Aloysio in suspicionem ueniente, ne multi ex maioribus Ducibus ad Franciscum Sfortiam hostem, deficerent, inter ceteros Italianum Zampescum, & Iacobum Vainam; quorum uterque mille, & quingentis equitibus præerat; captos, in Rocca Contraria, quod est opidum in Picentibus; capite mulctauit, cum tamen nihil essent in tormentis fassi. Armorum nihilo minus studium, sub diuersis Principibus Antonellus persequens, ingentem sibi laudem peperit, & Magnifici titulum; qui titulus tum uti fecerunt Laurentius Medices senior, & Fridericus Vrbinatium Dux, propria acquirebatur uirtute; adhuc satis iuuenis adeptus est. Cum autem in exercitu mereret Anuersi Anguillarii Comitis, copiarum Imperatoris, equitatui Præfectus, commissoq. quodam prœlio Zampescus ea uirtute depugnauerit, ut illi victoria, maximam partem, referretur accepta ab Anuerso, ingrati nomen abhorrente, Cassandram filiam in matrimonio habuit: cumq. ex vulnere eo prœlio accepto in crure, Antonellus altero pede nutaret, uitium id debilitati cruris; quod Zampam vulgus barbaro, & improprio uocabulo appellat; Zampesci cognomen illi fecit: quemadmodum Bratianis, a Bratio; quæ vox brachium exprimit; contigisse non ignoramus. Nauauit quoque strenuam Pio secundo Pont. Max. operam, dum Sigismundum, & Pandulfum Malatestas, qui Fanum fortunæ, & omnem, ut aiunt, Vicariatum, magnamq. agri Ariminensis partem Romanæ Ecclesiæ ademerant, plectere Pontifex uoluit. Quamobrem ne in tot Antonelli labores, atque impendia, ac sumptus eo bello factos, ingratus uideretur, anno MCCCCLXII. Sanctum Maurum, Giouediam, & Tumbam, illi, eiusq. posteris concessit, duobusq. post annis, Tallamellum etiam; quæ opida Flaminiæ sunt; adiunxit, Pontifice a bellis uacante, ne id ocium desidiose consumere uideretur, apud exteros Principes militabat, Venetorumq. & Florentinorum; quorum, Laurentii Medicis senioris tempore, fuit Imperator; copias ductauit. Hectorem habuit, & Meleagrum spurios filios: ex Cassandra uxore, vnicum, Brunorum appellatum, quem uoluit manere in Virginii Vrsini disciplina. Cum autem

tem

tem plures egregios Imperatores Vrsinus fecisset, in iis maxime Pitiliani Comes, Liuianus, Ioannes Paulus Baleonus, Vitellii fratres, Brunorusq. hic noster eminuere. Hector frater, pro Innocentio octauo Pont. Max. cataphractorum Præfectus, bella gerens, opida, quæ Antonello patri, Florentinos, anathemate perculsos, nequaquam deserere volenti, Xystus Quartus abstulerat, denuo impetrauit. Meleager, cum in exercitu Regis Gallorum, cataphractis præfectus in multis expeditionibus meruisset, apud Venetos honestissimo loco militiam faciens, una cum Andrea Gritto, ad Brixiam captus, ita se gessit, vt emissus e custodia, uniuerso fuerit equitatui præfectus: facileq. sperari potuisset, eum, nisi occubuisset Vicetino prœlio, ad summum Imperatoris munus ascensurum. Brunorus Virginii Ioannis Iordani, & Caroli Vrsinorum fortunam, quemadmodum nec ceteri Duces, nusquam deserens, in eum Ducem euasit, ut Iulius secundus Pont. Max. eum fecerit Prætorianis suis præfectum, deq. omnium, quæ gessit, bellorum ratione consuluerit. Quo tempore ciuis Rauennas factus, & in Senatum cooptatus, non modo Rauennam habitatum uenit, sed Lauram Pignattam Rauennatem, duxit vxorem, sepulcrumq. sibi, suisq. posteris in D. Dominici posuit, & omnibus Senatoris, ciuisq. optimi muneribus perfunctus est; in quibus ea maxima munia fuere, quæ in hoc Vigintiquattuoruiratu exercuit: nam eius potissimum consilio, militum, quos mercede conduxerant; statione, præsidioq. in foro locato, non nihil deterrere perditos illos homines sunt visi: verum consecuta ingenti vrbis clade, aucti animo, maiora in dies scelera perpetrabant: Diuiq. Saluatoris uetustate iam collapsas fere sacras ædes, aduersus Vigintiquattuoruirum impetum, ea uia cui Plateæ maiori cognomentum est, sibi muniuerant, & illo se omnes nocte, dieq. perinde ac ad Asilum recipiebant. Contigit autem, ut cum aliqui ex illis in priuatas se domos suas contulissent, statim a Vigintiquattuoruirum satellitibus capti, meritas dederint pœnas: ipseq. inter ceteros Hector, cum ad tantum facinus aliis primus uiam consterneret, in pendenda pœna exemplo etiam fuit: quippe qui, domum noctu profectus ad suos, confestim captus, laqueo in furca strangulatus est. Quæ res adeo scelestorum exulcerauit animos, vt non iam de pecuniis a ciuibus extorquendis, sed de inferenda illis nece cogitarent. Itaque, quando res succedere aliter non posse videbatur, ad constitutam diem certis se locis in insidiis disponunt, ut Vigintiquattuoruiros domum redeuntes, cum alius in alia vrbis parte habitaret, certum sibi, constitutumq. inter se hominem quisque interficeret: cuius nefarii consilii uires, cum paulo tempestiuius quàm ceteri collegæ, magistratus loco, domum proficisceretur, primus omnium Philippus Gordius sensit. Nam in uia illum sicarius aggressus, qui ad eius mortem fuerat a ceteris destinatus, grauiter vulnerauit: quamobrem haud ita multo post exhalauit animam. Hoc casu reliqui cautiores, præsidio firmati, sceleratis deinceps uiriliter obstitere: plerique etiam acriter eos repulere: quod Alexander maxime Guicciolus fecit: is enim cum esset magno animo, & præstanti uirtute, aliquos ex ipsis, qui se adorti fuerant, & grauiter uulnerauit, & in fœdam fugam coniecit. His de causis, cum in dies rerum omnium difficultate sicarii premerentur, præsertim quòd timore supplicii domibus suis exulabant, & intra suas, quas diximus, munitiones die, nocteq. graui incommodo contineri cogebantur, in summam de-

ſperationem adducti, quod ſparſim, & ſeorſum facere, irrito tentauerant euen tu, decernunt collatis in unum uiribus exequi. Ad ſeptimum igitur kal. Decembr. qui dies Diuæ Catherinæ Virginis, & martyris feſtus eſt, cum ad eius tẽ plum, ut adeſſent de more ſolemnibus ſacris, ciuitatis magiſtratus omnes concedere conſueſſent, conſtituunt facto impetu, Vigintiquattuoruiros omnes ad unum trucidare. Quod ferox, & turbidum cõſilium ingentem ciuitati perniciem inuehere facile potuiſſet, niſi Raphaellus Raſponus, qui ſumma auctoritate pollebat apud ſicarios, cum plerique eius latus ſtipauerint, alii ſatellites fuerint, aliquot ex illis procul conſpicatis, in ſuſpicionem facinoris ueniſſet: collegas itaque hortatur, gradum ſiſtere, ipſe ut erat ſtrenuus, intrepidusq. ad eos adiit, quærit quid veniſſent. Illi nihil negare, ſed omnia, deſperatione adductos, quòd propriis domibus prohiberentur, & verſarentur in ſumma rerum omnium inopia, ſibi eſſe tentanda. Raſponus his auditis, lenioribus uerbis reſpondet malorum omnium cauſam ipſos eſſe, qui cum Vigintiquattuoruirum edicto exilii pœna toties mulctati fuiſſent, ipſi tamen nequaquam adeo turpe incœptum deſerentes, numquam paruerint: neque aliquando memoria repetierint, flagitioſas eiuſmodi immanitates, neglecta præſertim religione, & ſpreta auctoritate magiſtratuum, ſummo tandem malo eorum, qui illas inuenerint, iuuerintq. retundi, ac infringi: neque infinitum illos incommodum ſubdituros fuiſſe, ſi tantiſper, dum nobilium, quos magnis iniuriis irritauerant, deferbuiſſet ira, ciuitate caruiſſent, rogareq. ſe illos, & hortari diligenter, vt pro communi omnium, ſuaq. ipſorum ſalute, urbe nonnihil decederent; futurum enim, ut ciues, id pœnæ infligendæ deſiderium interea remittant, quod illorum contumaciæ, & impia facinora quotidie magis excitabant. Hoc conſilio, inquit, me uobis puto, pro tantis ueſtris meritis erga me, gratiam referre haud exiguam: & ut aliquis uſus ſit mei uobis, meas domos, turrimq. præcipue, quas in Villa Sauarna habeo, polliceor, & prolixe defero, ut eo uos conferatis, & ibidem, in ſatis commoda rerum, quæ pertinent ad uictum, abundantia, quandiu uobis uidebitur, commoremini: paucis poſt diebus enitar, ut deprecandi poteſtatem habeatis: precibus ueſtris Senatus, quem uidebitur euentum, dabit: quod omnino ex animi ſententia futurum confido. Perſuaſit is Raſponi ſermo: itaque facinore in præſentiarum abſtinentes, poſtridie eius diei, egreſſi vrbem, ad Sauarnam uillam ſe conferunt: ubi cum decem circiter dies permanſiſſent, ab exilio reuocari petunt. Quod, Senatu renuente, cum non impetraretur, multis agricolarum domibus, agriſq. depopulatis, ad muros vrbis per uim, atque arma ſubeundos, ingenti impetu, minaceſq. accurrunt. Sed iam aduerſus eos, Rauennates robore militum, & proprio ad omnes aditus oppoſito, ſtationibusq. præſidio firmatis, omnem conatum illorum ſic perfregerunt, ut ingrediendi urbem ſpe deiecti, neceſſario, melioreq. conſilio, per Italiam, qua bella ardebant, ad militiam faciendam, alius alio, uagarentur. Cum autem per id tempus Leo Pontifex Ioannis Baptiſtæ Zuboli Rauennatis, Vitalis filii, gratiſſimo, ut erat, animo, & perliberali, compenſaturus obſequia, quibus illum, Zubolus, cum Iulio Pontifice Rauennæ agentem, & deinde captum, a Gallis, fuerat proſequutus, familiarem illum ſuum renunciaſſet, prædiis aliquot in Rauennati, Ceruienſique, & Romæ domo atque hortis ditauit: neque iis contentus, opidum

quoque

quoque Meldolam dono dedit. Sed cum in eo retinendo opido, multis difficultatibus implicaretur, ipso etiam hortante, Meldolenses, consilio anno MDXIIII. VI. non. Iulii, spectantibus, assentientibusq. Priamo Venerutio, & Christophoro Barono, Meldulensibus, ipsius vniuersitatis procuratoribus, coacto, ut eius quieti loci, salutiq. consulerent, Oratores crearunt, Michaelem Angelum Ginannum, medicum, Robertum Stephani, Nicolaum Saluolinum, Petrum Ginannum, Ioannem Mariscalchum, & Gasparem Penzarinum, qui Rauennatibus opidum ipsum, eiusq. ditionem omnem dederent, & apud Senatum Rauennatem de ea re iusiurandum solemne conciperent. Quæ cum non absq. Pontificis consensu fieri oportere decernerent, & Rauennates multis de causis sibi consulto agendum rati, consilium non expedirent, illud Pontifex opidum, & aliquot alia finitima, Alberto Pio, Carporum Comiti, uiro nobilitate, doctrina, & rebus prudenter gestis clarissimo dono dedit. Postero anno Camaldulenses monachi, cum in superiori clade, ab exercitu, qui Rauennam diripuerat, maxima incommoda accepissent, ipse Andreas Zecchinus Abbas strenue propugnans, & cœnobium defendens, multis confossus uulneribus, occubuisset, nouum in urbe Rauenna cœnobium, ad domum Misericordiæ, Paulo Laudensi Abbate, inchoant, structuraq. eleganti, breui perficiunt. Per eos dies Franciscus Valesius, qui, Ludouico socero absque liberis mortuo, in Gallicum imperium successerat, Venetorum, Ligurũq. studiis in Italiam euocatus, Mediolanoq. Heluetiis fusis, & fugatis, potitus, Mediolanensem arcem, ipsumq. Maximilianum Sfortiam Ducem sese dedentem, magno triumpho receperat; & dum ab Triuultio, & Venetis Cæsariani Brixiæ oppugnarentur, Bononiæ Leonem Pontificem, paucis post diebus allo qui præstolabatur: quod & factum est. Sub id tempus Nicolai Bonamici Rauennatis bellica uirtus Patauino bello maxime emicuit, cum Hispanis, Cardona Imperatore, Lizzafusinam, & Patauinum agrum diripientibus, inter Nicolaum Hectorem Foroliuianum, ueteranum militem, atque egregie fortem, Liuiano, Veneti exercitus Imperatori, maxime carum, & Nicolaum Bonamicum, Babonis Naldi Fauentini, militum Tribuni, & Decurionis; signiferum orta simultas est; quæ eo minus omittenda a nobis uidetur, quòd ad Brisiganam; qui vicus est, iuxta riuum Brentellas appellatum; singulari certamine, utroque exercitu inspectante, summa Bonamici gloria, finem habuit. Cum enim Bonamicus, Paulo Fabro Rauennate ducente, & Hector, venabulo & lato pugione; quæ arma Liuianus illis præbuerat; collo tantum, & dimidio capite ferro protecti, stadium funibus circumseptũ essent ingressi, post diuturnam vtrinque, & acerrimam digladiationẽ, Bonamicus Hectorem in terram deiecit, captiuumq. suum, magna laude, fecit. Cum autem ob aliqua perpetrata homicidia Hector Forliuii exularet, atque ob id eius hostes Bonamico, binas nummum aureorum myriades; si tradere illis Hectorem vellet, pollicerentur, Bonamicus, qui turpem quæstum semper respuit, ea reiecta condicione, Ioanni Paulo Baleoni, cum ab se postulanti, dono dedit. Paulo post Cardona, productis castris, obsidere Patauium, oppugnareq. instituente, cum decem Transalpini pedites elati animo; Italos ad certamen prouocassent, nulla quidem priuata simultate, sed ut si essent aliqui Romanæ indolis in Veneto exercitu, contra progrederentur, & paribus armis pro gloria decertarent,

ANN. MDXIIII.

ANN. MDXV.

Bona-

Bonamicus eam alacriter uocem excipiens, a Liuiano locum sibi inter eos, qui contra pugnaturi essent, tribui depoposcit. Quamquam autem Liuianus & Babonus, qui præstantes militari, expertaq. uirtute milites, nequaquam mortis discrimini temere obiiciendos putabant, ab ea re retrahere Bonamicum nitebantur, non potuere tamen generosæ eius flagitationi non obtemperare. Erant in hostium numero Germani quinque, totidem prægrandibus ensibus, gemina manu circumactis armati, cum ceteri conto fraxineo pedestri vterentur. Liuianus Italis tum pares fraxineos contos, tum venabula quattuor, tum duos enses ac rotundos clypeos fuerat partitus, neque aliud præterea corporis tegumentum adiunxerat. Cum igitur præstituta certaminis dies aduenisset, sacris peractis, Italisq. in muro vrbis, Transalpinis in planicie, quæ circa mœnia est, dispositis, signo a tubicinibus certamini dato, Babonus præfectus fortis, usuq. militiæ peritus, & pro spectata virtute numquam satis laudatus, qui Italos ad certamen adducebat, porta sanctæ Crucis, lanceam pedestrem manu gestans, Decem Italis sequentibus, oriente sole, egressus, nostros in stadio constituit, hostibusq. vti accederent significauit. Verum sole aduersam oculorum aciem hostibus feriente, in pomeridianum tempus certamen reiectum est: quo tempore, cum solis radii neminem læderent, Liuiano Imperatore de muro vrbis spectante, Babonus eadem porta egressus, denuo decem suos Italos hostibus obiecit, pugnandiq. copiam fecit. signo autem certaminis a tubicinibus dato, Itali priores, loco moti, ad Transalpinos accedunt: iamq. expedire arma, & manus conserere parabant, cum Transalpini terga vertentes, sese in suas phalanges coniecere. Quo Babonus conspecto, constare Italos suos iussit, mox Patauium cum illis regressus, Liuiani iussu, multis displosis maioribus tormentis, magna omnium lætitia accepti sunt. Per idem tempus Rauennæ iuuentutem nostram, Græcas Latinasq. litteras Codrus, magna florentis eloquentiæ laude, publico stipendio docebat. Qui eo carior Rauennatibus omnibus fuit, quod ipse licet Foroliuii, Antonio Berto patre natus esset, tamen cum matrem haberet Valeriam, ex Spretorum Rauennati familia, & Rauennam sibi patriam fecerat, & communi ciuium consensu, donari hac ciuitate curauerat, & ibidem vxorem duxerat. Is cum Romæ esset sub Pomponio Læto, Romanæ Academiæ principe, ob diuitiarum contemptum, Codrus est appellatus, cum antea Ioannes Franciscus vocaretur. Præclara enim illa Romanæ Academiæ ingenia, sibi nomina veterum nobilia imposuerant, quibus sese appellitabant, dum Laureati in Academiam conuenientes, debitum Musis honorem redderent. Pandulfo Malatestæ primum, mox Ioanni Gonzagæ Mantuano carissimus fuit; a quo in Galliam bis, in Germaniam sæpe Legatus est missus: ubi Maximilianus Cæsar eũ honorifice acceptum, Comitem palatinum, poetam, & equitem fecit. Præcipue autem eius opera & consilio Maximilianus Sfortia, Mediolani Dux, vsus fuit. Cum autem Rauennam esset regressus, ibidem reliquum vitæ, cum suis ciuibus tranquille traducturus, angina correptus, haud ita multo post, annos natus quadraginta octo, anno a partu Virginis MDXVI. excessit e uita;
ANN. MDXVI. aliquot orationibus relictis, quæ admirabilem hominis eloquentiam referunt. Elatus honorifice, & Antonii Monuetuli, viri disertissimi luculenta oratione; a qua hæc excerpsimus; laudatus est. Interea Filiasius Rouarella Archiepiscopus,

pus,cum instaurasset Vrsianam Bibliothecam :aram corporis Christi,secto, artificiosoq.& inaurato marmore eleganter ornasset:aram erexisset Christo Deo cruci affixo, quæ est ad maximam templi portam, læua egredientibus, agrisq. ditasset,Rauennatem Archiepiscopum designandum a Leone Pontifice curauit. Nicolaum Fliscum Genuensem, Cardinalem amplissimum,familia Comitum Lauaniæ progenitum:qui eodem anno MDXVI.Prid.kal.Octobr.Rauennatem Ecclesiam, præcedente sacratorum uirorum omnium pompa, inuisit. Erat tum Leo Pontifex Florentiæ;ubi cum ad decorandam omnibus, quibus posset, honoribus Mediceam familiam maxime incumberet, Laurentium, Petri fratris patruelis filium, Francisco Maria Ruuereo pulso, Vrbinatium Regulum fecerat: in qua prouincia Brunorus Zampescus ciuis Rauennas,castrorum Medicei magister, cum multa strenue gessisset,tum illud prudenter est actum,quod Mediceo persuasit, ne pulcherrimam ac plane Regiam domum, cui est Imperiali nomen, solo æquaret, ut iam Mediceus mandauerat. Hoc tempore Gurlotti Tombesii uirtus prætereunda silentio non est, cum externi etiam scriptores, multis eam laudibus cumulatam, monumentis tradant. Hic igitur Odetto Lautrecco, cum Gallicis copiis,& Andrea Gritto cum Venetis, Brixiam denuo oppugnantibus, inter Cæsarianos Duces, fauore Principis, & militari gloria maxime præstans, cum sua Italicorum leuis armaturæ equitum ala, & Marci Antonii Columnæ Imperatoris Cæsarianorum auspiciis,Vicetiam adortus,expulsoq. præsidio, urbem ea commoditate occupauit, ut ingentem prædam omniũ rerum, multosq. captiuos, & aliquot currulia tormenta, auexerit; necnon frumenta, quæ in areis adhuc erant,Veronam asportauerit, Columna undique cõquirente plaustra,sarcinariaq. iumenta: quo egregio facinore,ut iuuit Cæsarianos plurimum, ita egregiam sibi apud omnes, Colũnamq. præsertim, laudem,nequaquam, magnam partem, plerisq. Germanici Hispaniciq. nominis equitum turmis,quæ secum,ad id factum,uenerant,communicatam,reportauit. Nec diu post, cum Veronæ, ubi Columna etiam erat, a Gallis & Venetis obsideretur, & grauissimus illi semper consiliarius fuit, & adeptam laudem, periculo suæ uirtutis in certamine facto, exornauit. Nonnumquam enim dum obsidio longius protraheretur, per lusum, extra ordinẽ, interposita fide, a binis uel ternis utrinque certabatur: quapropter ad statam diem indictis induciis,ut tuto omnes spectaculo interessent,quattuor nobilissimi,iidem atque omnium longe fortissimi Galli equites, inter quos Ambra peditum præfectus excellenti uirtute iuuenis erat,totidem ex hostibus prouocarunt. Præferebatur certamini titulus, si qui in urbe equestri gloria illustres essent, qui pro adamata muliere decurrere, atq. hastam ferro præpilatam infringere uellent,hos contra in stadio, parem ad numerum staturos Gallos, & suæ atque alienæ uirtutis sine fraude periculum esse facturos. Prodiere Gurlottus Tombesius noster, Summontius Neapolitanus, & duo Hispani, Vascus Cunius,& Guinea: concursumq. est infestis hastis magno ardore,summis utrinq. uiribus,adeo, ut pari uirtute pariq. periculo contendisse, omnes iudicarent. Summa tamen laus haud obscure Cæsarianis cessit: nam cum Summontius & Vascus superiores euasissent, & Guinnea ephippio fuisset excussus, Gurlottusq. & Ambra mutuo ictu penetratis usq. ad interuallam tunicã solidissimis thoracibus, cum ui, tum constantia pares extitissent, nulli dubium erat,si res

ad gladios deueniſſet, duobus iam Gallis peſſime affectis, qui tum afflicti ſuperſtratis & morientibus equis iacebant, uictoriam ad Cæſarianos eſſe redi turam: ſed ſtatim dirempta eſt pugna, ne tantæ uirtutis homines, qui non ho ſtili rabie, ſed ingenuo quodam corporis atque animi uigore concurrerant, poſtquam primum & maximum uitæ periculum euaſiſſent, non gloriæ, ſed fati caſibus obiectare uiderentur: & quidem in oppugnatione Veronenſi, quæ eſt, haud ita multo poſt longe omnium acerrima inſecuta, Gurlotti fides, & præſtans virtus erat neceſſaria plurimum futura. Verum haud diu poſt, pace facta inter Gallorum Regem, Venetos, & Maximilianum Cæſarem, Gurlot tus Rauennam reuerſus, Franciſco Mariæ Ruuereo, militum dimiſſorum ope, ad auitum dominatum aſpiranti præſto fuit: tametſi Rauennam Pontificii mi lites compleuiſſent, in quibus erant Rentius Ceres, & Vitellus Vitellius cum cataphractis ſuis, ut Ruuereo obſiſterent: quod efficere tamen nequicquam

ANN. M. DXVII. potuere: Erat autem is annus a partu Virginis milleſimus, quingenteſimus, decimus ſeptimus: qui non Rauennæ modo, ob tot militum aduentum, ſed Reipubl. Chriſtianæ a nouo & factioſo rerum motu ſupra omnes, quorum patres noſtri meminiſſent, pernicioſus, & maxime dirus fuit: Nam apud Germanos Martinus Lutherus Saxo, flagitioſus, ſeditioſusq. apoſtatata, odium Dei & hominum, dum nouos religionis falſæ ritus adducit, ipſamq. ſacroſan ctam Romani Pontificis auctoritatem conuellere nititur, ingentium malorum cauſam præbuit, quibus & paulo poſt Germania, & nuper Gallia omnis miſe rabili bellorum cæde cruentata eſt, innumeriq. mortales in eius hæreſim adducti, ſempiternis ſeſe inferorum flammis manciparunt. Rauennæ autem factiones ortum habuere, quæ inuexerunt ſupremam ciuibus calamitatem, dum vtrinque immaniter ciuilis ſanguis effuſus, ex ipſis parietibus ſtillaret. Quòd ſi quis volet ſuperiorem vrbis direptionem comparare cum his inteſtinis malis, non erit difficillimum, in eam tandem venire ſententiam, qua conſtituatur, hanc cladem & ab turbulentis cædibus, & ab diuturna domeſtici belli agi tatione, longe illi præſtitiſſe; cum ex hac non modo agricultura, ipſaq. familiaris rei procuratio dimitteretur, ſed id quod erat fructuum, alendis quibuſdam ſicariis, qui ab egeſtate atque ſuperbia, cædibus aſſueti, & maleficiis infames erant; effunderetur. Tot malorum originem ex inani mulieris pulchritudine, & impotenti libidine adoleſcentis ductam potiſſimum fama eſt, cum tamen antea occultis potius ſimultatibus, quàm apertis inimicitiis ebulliret. Factionis proceres Raſponi & Lunardi numerabantur, dum illi Gibellinum, hi Guelfum nomen; prioris ſeditioſi ſeculi mores ſecuti; præferrent. Sæuiebat autem in dies magis diſſenſionum ciuilium ardor: verum eo intemperantiæ noſtrum adduci ingenium nolui, ut libero ore ſeditioſæ tempeſtatis materiam, quæ non modo non prodenda, ſed pro uirili occultanda uidetur, ſatyrico ſtylo explicarem: præſertim quòd & aliquorum dignitatem uehementer offendi, & omnibus ſatisfieri non poſſe prouideam, & homine non modo Chriſtiano, ſed uel ciuili penitus indignum putem, exitiabilis odii ſceleratas in nepotum pectora reliquias inſinuare. Itaque non inconſulto funeſtam hanc & lacrymabilem hiſtoriam omittimus, cupientes pari ſtudio omnium harum diſcordiarum memoriam, in eorum, quorum intereſt, pectore, obliuione ſempiterna opprimi, ut florentis

rentis huius pacis tranquillitate, auorum lacrymæ, flagitiaq. in nepotibus exiecentur & cohonestentur. Leo Pontifex, ut remedia morbo opportuna adhiberentur, Bernardum Rubeum Parmensem, Guidi filium, Taruisinorum Episcopum, huic Prouinciæ cum magna auctoritate præfecit. Inerant in hoc viro, præter ea, quæ sacrum Antistitem decent, militares spiritus, qui multiplici liberalium artium eruditione, & iuris scientia fulti, ad maxima quæq. gerenda aptum illum reddebant. Itaque Rauennam mense Octobri ingressus, uel sola nominis opinione facinorosos a maleficio deterruit, & Heluetiorum armatorum præsidio; quòd primus ipse in hac Prouincia instituisse dicitur; & secum per vrbem Rauennam, explicato vexillo, & militari ordine instructum, ducere aliquando consueuerat, in officio omnes continuit. Eodem hoc anno, mense Nouembri, Paulo Laudensi, Abbati Classensi, laxiorem reddere suam Rauennatem ædem molienti, a Rauennatibus uia propinqua & area, senatusconsulto tribuitur. Sub quod idem tempus, Nicolaus Archiepiscopus, Ioanni Rouarellæ, opidum Subriuulum, quod est Rauennatis Ecclesiæ, dono dedit. Eminebat hac tempestate ex Lunardis, Vrficinus, Petri filius, uir ut minime seditiosus, ita longe ditissimus, qui cum maxime religiosus esset, multa sacella, diuersis in templis, erexit, & redditibus, ac prædiis ditauit; quod maxime in D. Ioannis Euangelistæ, & D. Apollinaris noui elucet. Huius sacræ ædis cucullatos, quos Franciscanos diximus, ab D. Mammæ, translatos, multiplici veste, uasisq. sacris donauit: ipse in talari toga aurea, torquatus, obequitare vrbem consueuerat: nam cum nonnihil patritii Rauennates, a direptione vrbis vires resumpsissent, in pompa & famulatu cultissimi, amplissimiq. exrabant. Eæ autem Vrficini, inter ceteros, opes fuere, ut adhuc in prouerbiũ afferantur. Pari amplitudine Hieronymus Guaccimanus, nobilium & illustrium virorum, qui Rauennam venissent, hospitio, & magnitudine animi celebris, uiuebat: qui tamen eodẽ hoc anno decedens, & miserabilem ciuium suorum cædem non sensit, & resarciuit aliqua ex parte damnum, quod in superiori deprædatione, Monti pietatis illatum memorauimus: illo hærede ex asse relicto: quem etiam ad modum illius vxor, superioribus annis moriens, aliquot agris sacras Virgines Corporis Christi auxerat: quas Virgines paulo ante, in illo nuper instituto cœnobio, eo loco, ubi hospitalis domus Spiritus sancti erat, sanctissimis legum & vitæ exemplis illustres, Rauennates religiose locauerant; cum eius cœnobii ædificationem aliquot nummum aureorum millibus respubl. Rauennas iuuisset, & ex Bononiensi Corporis Christi domo, sacras uirgines. XVIII. Francisco Lichetto Franciscani ordinis generali Præfecto fauente, Rauennam adducendas; quæ huic Conuentui initium darent, aduenientesq. religiosis moribus imbuerent, curasset. Neque id frustra, quando & nunc religiosè uiuere in eo cœnobio, sexaginta, uideamus, tunc Rauennatum imitati pietatem Regienses, ædem Misericordiæ uocatam, publico & ipsi ære excitarint, & accitis ex Cremonensi Corporis Christi conuentu, aliquot uirginibus egregie instituerint. His ferè diebus Senatus consulto decretum est, ut Sapientes; qui est, uti supra docuimus, Rauennatis Reipubl. supremus magistratus, & forte præficiebantur, erantque numero duodecim, Senatores octo, reliqui ex populo; ad octo, quorum sex essent

Mmm 2 Senato-

Senatores, redigerentur: & ne ab rerum usu imperiti eum Magistratum coniunctim gererent, in posterum, Senatores suffragio adlegerentur: quod tamen non est seruatum: ac potius anno, qui est insecutus, Bernardi Rubei Praesidis Decreto, in Senatu, Sapientes ad nouem redacti sunt, multaeq. leges magistratibus ceteris conformandis latae. Paucis autem post diebus Bononiam abiens, cuius etiam Moderatorem vrbis gerebat, Philippum Mariam fratrem pro Praeside hic reliquit. Non deerant hoc tempore ex Rauennatibus ciuibus, qui uera virtute ad summam gloriam aspirarent; quod maxime in Hieronymo Lunardo, Lunardi secundi filio, uisum est; cuius ea fuit in re bellica virtus, ut omnium consensu, praeclaro, gloriosoq. cognomento Miles appellaretur: cum eodem tempore pacis artibus addicti, Augustinus, & Hieronyminus Lunardi, ille Lunardi secundi; hic Francisci item secũdi, filius; ille philosophia & medicina, hic eloquentia praestarent. Non minori gloria Rasponus Rasponius; militari virtute clarus eminebat: cum enim Leo Pontifex, cum Caesare foederatus, Gallos Mediolanensi dominatu eiiciendos statuisset, Francisco Sfortiae, iure paternae haereditatis Principatum restituturus, iamq. Lescutus, Lotrechii frater, in Pontificem arma, prior, mouens, ad Regii Lepidi portas excurrisset, Pontifex habet delectum, copiarumq. facit Imperatorem Prosperum Columnam: qui confestim Rasponum; uirtute singulari hominis permotus; honorifico titulo, veteranorum militum legioni praeficit: quo eodem munere, antea, sub Ioanne Mediceo strenue militauerat. Rauennam autem Columna ueniens, grauissimo semper illius consilio est usus, in muniendа praesertim urbe, quod propterea Pontifex iusserat, quia per eos dies Alfonsus Estensis, Ferrariae Dux, qui cum Gallis sentiebat, scribebat milites, putabaturq. Rauennam subito impetu petiturus. Sed vrbe munitionibus & praesidio optime firmata, Pontifice iubente, Prosper & Rasponus, cum Piscario & Antonio Laeua ad oppugnandam Parmam accedunt; fuit is annus a partu Virginis, vigesimus primus, supra millesimum quingentesimum. In qua oppugnatione adeo impigre se Rasponus gessit, commisso ad muros cum Gallis certamine, ut inter primos fuerit numeratus, qui dimidiam eius urbis partem ingrederentur: cuius gloriae Gurlottum Tombesium equitum Decurionem, & Pandulfinum Aldrouandinum, ciues Rauennates, comites habuit: Aldrouandinumq. in eadem oppugnatione, ex singulari, cum Gallo Duce, certamine, victorem, maximam fuisse laudem consecutum satis constat. In eius autem urbis miserabili direptione, cum omnes bona sibi, raptu congerere, curarent, Rasponus ad conseruandam nobilissimam familiam incumbens, innatam magnitudinem animi, utilitati honestatem anteferentem, praetulit. Haud ita diu post, aggrediente Mediolanum Columna, ipse & pauci praeterea spectatae virtutis Duces, vrbẽ ingressus, defendit, ne rapaci militum rabie diriperetur, Mediolanenses ciues hortatus, ut bono essent animo. Interea cum Bernardus Rubeus Prouinciae Praeses in stipendiũ Praetoriae Heluetiorũ cohorti, quos sibi praesidio, & terrori factiosorũ instituisse diximus, certũ uectigal, dũ fuit Rauennae, omni Prouinciae imposuisset cum Rauenati Reip. cui centum & quinquaginta aurei nummi erant singulis mensibus expediendi; acerbius id, maiusq. quàm ut ferre posset, uideretur, scriptae sunt ad Leonẽ Pontificẽ, & Iulium Cardinalẽ Mediceũ legatum litterae, & oratores missi Ioãnes Antonius Artusinus,

ANN. M. DXXI.

eques,

eques, Iacobus Morandus, & Bernardinus Cattus iurifconfulti : præfertim quod, quamquam feorfum finguli Senatores Rauennates a Bernardo in cubiculum fuum acciti, Syngraphæ de hac re fibi propofitæ fubfcripferant, tamen quando in Senatu id non effet factum, inane omnino atque irritum affirmabant. Ceterum cum non repræfentarent, ab eo Cæfenam relegantur Auguftinus Rubulus, Bernardinus Tizonus iurifconfulti, Gibertus Piccininus Comes, Opizo Monaldinus, & Andreas Peregrinus, qui tum urbis Magiftratum gerebant. Perftitere ibi ufque dum Leone Pont. Max. pridie kal. Decembr. anno MDXXII. ueneno, ut plerique fufpicati funt, fublato, Pontificio folio uacante, Rauennam remigrarunt. Philippus Maria Rubeus, Bernardi frater, Rauenna decedens, ForumCornelii fe contulit. Cum autem Leoni fucceffiffet infequentis anni initio, Hadrianus fextus, & Cardinalium collegium, interea dum ex Hifpania Hadrianus Romam accederet, Ecclefiafticæ ditionis urbes adminiftrandas, fufcepiffet, Rauennam, quæ Francifco Soderino Florentino, Cardinali, forte obtigit, Zacharias Contugus, Epifcopus Affifias, moderator miffus eft. Quo ferè tempore cum Rafponus ad oppugnandam cũ Profpero Genuam proficifci pararet, factionibus, quæ uigebant, in patriam reuocatus, non potuit opulentiffimæ vrbis uaftationi intereffe: cuius vrbis Adurnii, Fregofiis pulfis, principes conftituti funt. Eodem hoc anno, ad Decimum quartum kal. Febr. Nicolaus Ferrettus, annum natus octauum & feptuagefimum, deceffit Rauennæ, eodemq. fere momento Bona Franchina Rauennas, vxor, fato etiam functa eft, eodemq. ambo funere elati. Attulit is Ferretti interitus, Rauennatibus omnibus, fummam moleftiam. quippe cum is uir græce latineq. doctus, necnon fummus Orator & Poeta, dum Venetiis, compluribusq. præterea Italiæ celeberrimis ciuitatibus, iuuentutem bonas litteras docuit, Rauennæ circumtulit nomen, & honorifice & ornate. Multa fcripfit, librosq. præfertim de arte dicendi, & patriæ excidium, commentarios etiam in epiftolas Ciceronis, & aliquot Orationes; in Iuuenalis quoque Satyras, & Plauti Comœdias. Eodem anno Nicolaus Flifcus Rauennatum Archiepifcopus, cum fruftra; Hadriano Pont. Max. demortuo; ad Pontificatum afpiraffet, uitam cum morte commutauit, cum eius mortis caufam plerique uenenum, alii ægritudinem animi fuiffe dicerent: quamquàm maxima pars pofteriorem fuit fententiam amplexa. In eo enim Conclaui Cardinales, Pompeio Columna, & Iulio Mediceo diffidentibus, non unum fentiebant. Fauebat Columna fenioribus; Mediceus fibiipfi, ad id etiam collatis iuniorum Cardinalium fuffragiis, qui cum Pontificatum minus affectare poffe viderentur, fauorem, & gratiam omnem Mediceo aperte, & fincere deferebant: quod Pompeio nequaquam cum fenioribus contingebat: nam ardenter ex illis plurimi, conuerfis in Pontificatum cogitationibus, inuidia alterius felicitatis permoti, uniuerfum negocium minus fideliter tractabant. Verum cum in tanta diffenfione nihil aut Columna, aut Iulius efficeret, decretum eft, communi confenfu Pontificem eum creare, quem fupremo illo dignum honore, ex fenioribus nominaffent. Primum hac in re fibi locum, Nicolaus Flifcus, coniunctis, cum generis nobilitate, præclaris virtutibus, maxime fpectatus, & tacita, & aperta fignificatione, facile vendicabat: mox Alexander Farnefius, deinde Achilles Graffus, Mon-

ANN. M. DXXII.

ANN. M. DXXIII.

tes, Soderinus, Caruaialis, qui æquali omnes ambitu, spem quisque suam, publico confirmatam iudicio, alebant. Ceterum cum hac ratione nec etiam quidquam conficeretur, iamq. ob fœdum, insuetumq. odorem, tantumque pestilentis eius carceris tædium, Fliscus & ceteri seniores extenuati plurimum essent, aliquibus etiam ægrotare iam incipientibus, Pompeio & Mediceo consentientibus, Seniores ad Mediceum perrexere, eumque aduoluti pedibus, Pontificem salutauerunt, eo tamen animi mœrore, vt Fliscus, contracto inde morbo, haud ita multo post decesserit. Non defuere, qui, vti memorauimus, de veneno suspicarentur, sed cum Soderinũ, & Caruaialẽ, & Grassum Cardinales deuexæ ætatis, eiusdem viæ comites habuerit, in dolorẽ animi potius, aut certe in pestilentẽ morbum, ex fœdo conclauis halitu contractum, mortis causa & culpa transferenda est. Hæc maxime iactura Ecclesiã Rauennatem attigit, ab eo multum aucta iis bonis, quæ summo labore & impendio ipse, ab aliis distracta, recuperauerat. cum etiam Archiepiscopatus sui dignitatem omnibus modis conseruare nixus fuisset; ipsa præsertim pecunia, quæ in Archiepiscopatus Prætorio, vetustissima Cæsarum prærogatiua, Rauennatis Ecclesiæ, & Reipubl. signo, cudebatur. Vtq. recuperata bona de nuove raperentur, aut dignitas minueretur, si ad quempiam Ecclesiæ Rauennatis amplitudinem minus curantem, hæc administratio deuenisset, Vrbanum designauerat Archiepiscopum, optimum iuuenem, fratris filium, patrui uestigiis incedentem: verum is immatura morte, paucis postquam designatus Archiepiscopus fuerat, diebus, Romæ sublatus est. Nicolao Flisco, Clemens Pontifex, in Archiepiscopatum Rauennatem, Petrum Accoltum, utriusque iuris consultum; quem ab Iulio secundo Cardinalem Rauennæ factum scripsimus; statim subrogauit anno a partu Virginis MDXXIIII. Is autem paucis

ANN. M. DXXIIII. post diebus Archiepiscopatum, annuente Pontifice, Benedicto fratris filio dedit. Quamquam Pontifex, ut Petro esset, vnde Cardinalatus tueretur dignitatem, ipso assentiente Benedicto, administrationem, fructusq. Archiepiscopatus esse Petri iussit, dum uiueret: pensionis nomine sacerdotia, quæ uacarent, Benedictus conferret: perpetuoq. ad Petrum Archiepiscopatus regrederetur. Extant Pontificiæ litteræ Romæ apud S. Petrum hoc anno XVI. Kal. Septembr. Pontificatus anno primo datæ. Prouinciæ Pontifex Franciscum Guicciardinum, clarissimum Historiarum sui temporis scriptorem præfecit; sub id fere tempus, eum Camillus Thomaius, Opizo Monaldinus, & Rasponus Rasponius, oratores ad nouum Pontificem mense Decembri superioris anni, Romæ adhuc erant. Hoc eodem anno tertio Non. Ianuar. in Rauennati agro, uilla Gattinella, prope amnem Montonem, natus est infans, Marci Caldironi agricolæ filius, vno capite, oculis quattuor, totidem manibus ac pedibus, vnico ore: qui haud diu uixit: sed sacro accepto paternis in ædibus baptismate excessit è uita. Eodem anno abiit Pandulfinus Aldrouandinus ciuis Rauennas, Venetæ cohortis Præfectus. dum enim Veneti, Sfortiani fœderis lege, aduersus Gallos Mediolanum repetentes, arma mouissent, coniunctisq. viribus cũ Sfortianis, Garlascum opidũ aggressi iam essent, Pãdulfinus, penes quẽ eius oppugnationis gloria extabat, sese coniiciens in fossã, in qua præ alta erat

ANN. M. DXXVI. aqua, & expugnando opido uiã aperuit, & cõtracto inde morbo laterali Vercellas delatus, paucis post diebus fato functus est. Insequens annus nihil habuit,

quod

quod historia dignum putem, extra Filiasii Rouarellæ interitum, qui post traditam Nicolao Flisco, vti supra docuimus, Archiepiscopatus curam, in Subriuulum, eius Archiepiscopatus amœnissimũ, in Foroliuianis collibus, opidum, concedens, cum tranquille & feliciter, nonum iam annum ibi ætatem degeret, vitæ finem imposuit; Rauennamq. delatus Nono Kal. Febr. in media Vrsiana æde, ab Crucifixi ara, quam erexcrat, haud procul, annum natus primum & octuagesimum, ad sepulturam, non absque multis laudibus, datur: quas tamen laudes aliqui minores ob id faciebant, quia insigne illud opidum, ab Archiepiscopatu Rauennati detractum, suis, uti diximus, tribuendum curauisset. Sub id tempus Franciscus Gallorum Rex, qui Mediolanum ceperat, prœlio apud Ticinum superatus, a Cæsarianis capitur: & Senatus Rauennas anno a partu Virginis MDXXVI. Tert. kal. Mart. ordini cucullatorum, qui Serui D. Mariæ Virginis appellantur, D. Sebastiani templũ, quod est in foro, Angelo ab Cruce, Prouinciali eius ordinis, Bononiæ, Præfectum postulante, ea condicione tribuit, ut sex assidue cucullati sacerdotes, qui facerent rem diuinam ibi commorarentur: quam condicionem si non seruarent, possent inde amoueri. Præerat tum Prouinciæ Præses, & Rauennæ commorabatur Iacobus Guicciardinus, cum Pontificii exercitus Legatum; commissarium uocant; Franciscus frater gereret. Per idem ferme tempus Clemens Pontifex, & Veneti, adiuncto Britanniæ Rege, ad mutuam securitatem noua fœdera percusserant, ut Cæsari, totius Italiæ Imperium affectanti obuiam iretur; pauloq. post Pontifex alieno Pontificatu felicior, quàm suo, a Pompeio Cardinale Columna pene opprimitur; omninoq. fuisset oppressus, nisi Vgo Moncata, qui cum Pompeio fuerat, pacem cum Pontifice confecisset: qua facta, quærens tamen Pontifex, qua ratione vlcisci illatam sibi a Columna iniuriam posset, Rauennam Ferrariæ Duci; quo cum de Regio Lepidi, & Mutina disceptabat: si eas vrbes restitueret, pollicetur. Id autem eo faciebat, quòd compositis undiq. litibus & controuersiis, Regnum Neapolitanum præbere fœderato Regi Gallorum occupandum posse uidebatur. At Estensis, quando Regii & Mutinæ, Hispani exercitus subsidio, qui Mediolano mouerat, retinendi, in spem venerat, & multo maiorem utilitatem ex illis ciuitatibus, quàm ex vrbe Rauenna capiebat, indeq. simultatum cum Venetis per aliquot annos occasionem accepturum se intuebatur, Rauennam alioqui desideratam, renuit. Ceterum Pontifex moræ, ob vindictæ ardorem, impatiens, rebus licet infectis, quas aggressus fuerat, pacem abrupit, bellumq. Cæsarianis inferendum putans, dum Valdemontio, Lotharingiæ Reguli, fratri; quòd erat stirpis Andegauensium; ad Neapolitanam expeditionem aditum parat, Carolum Lanoium, & Cæsarianas copias, sese opponentes, fudit & fugauit; Cæsareq. ob id per interpretes pacem petente, maiore dignitate Pontificii nominis, quasi esset ultus iniurias, fœdus ea condicione fecit, vt Lanoius in Etruriam iret, Carolumq. Borbonium auerteret, qui cum Germanis & Hispanis copiis ad diripiendam Romam contendere ferebatur: iamq. Mediolano profectus, per Flaminiam exercitum ductabat, & Sanseuerinus Caiatii Comes, ut ille se opponeret, si quid moliri vellet aduersum, Rauennam cum tribus peditum millibus, venerat. Verum Borbonio per viam Flaminiam, Romam contendente, Apenniniq. iuga ad Meldolam, per Galeatam,

ANN. MDXXVI.

ANN. M. DXXVII.

tam, transmittente, Caiatius Regulus, Rauennam deserens, nullis ibi præsidiis relictis, cum Vrbinatium Duce Venetarum copiarum Imperatore, in Etruriam breuiore uia transcendit. Repētinus is Sanseuerini discessus, eo maiore periculo, & inconsideratior Rauennatibus visus est, quòd Borbonius Cotignolæ; quod opidum, licet mœnibus firmum, nonnullis tamen tormentorum ictibus oppugnatum, dedentibus sese opidanis, acceperat; Acognam Ducem reliquerat, cum Hispanis militibus tercentum, qui excursiones in Rauennate facerent. Quamobrem dum, Roma capta ab Hispanis, in quo tumultu trucidatus est Marcus Dentes Rauennas, qui singulari planè arte, figuras in ære incidebat, ut præter innumera alia, Paridis, & Innocentium Raphaelis Vrbinatis picturæ declarant; ipsoq. Pontifice in mole Hadriani obsesso, Rauennates Acognæ minis, atque impetu, militumq. Hispanorum excursionibus assidue molestarentur, uiderenturq. mox adducendi in summam penuriam rerum omnium, quòd messe, quæ iam instabat, prohiberentur; & ad hæc metuerent, ne ab Hispanis omnia confundentibus, Rauenna a Gallis pene euersa, penitus, & funditus euerteretur, Morosum Rauennatem ciuem, strenuum militem, ac veteranum, mercenariorum cohorti, tumultuario delectu conscriptæ, præficiunt, qui vrbis præsidia disponeret. Magistratus Sapientū hoc tempore forte Augustinus Rubulus iurisconsultus, princeps erat, acri iuuenis ingenio, quem priuatim, & publice timētem, ad Iacobum primo Guicciardinum, quem Franciscus frater, de Prouincia decedens, hic Præsidem reliquerat, mox ad ipsum Franciscum Guicciardinum, Pontificiarum, fœderatarumq. copiarum Legatum adiisse, opemq. petiisse ferunt. Respondenti autem Guicciardino, se, quod essent munienda alia loca, Rauennam auxilia mittere nequaquam posse, Rubulum Venetorum subsidium, iure fœderis, proposuisse: cui cum Guicciardinus esset assensus, dedisse litteras affirmant ad Polæ Episcopum Pontificium apud Venetos internuncium, quibus litteris, copias impetrauerit a Venetis, ad Rauennatium præsidium. Verum has litteras, mihi diligenter perquirenti, uidere, adhuc non est datum. Vtcumque, illud constat, Rubulum, ad Venetos adiisse, impetrasseq. vt fœderato Pontifici, ad tuendam aduersus Hispanos nobilissimam vrbem, subsidia mitterentur. Quod cum iure fœderis, Venetus Senatus faciendum sibi intelligeret, eo Ioannem Naldum, singulari virtute, ac fide Ducem, cum equitibus quinquaginta mittit. Is Rauenna præsidio firmata, Morosum, Veneti Senatus nomine, cohorti præficit; Cæsarem etiam Floronium, cognomento Grossum, & Petrum Mariam Aldrouandinum ciues Rauennates, habito ex fortissimis quibusq. delectu, Duces facit: nec diu post equites alios quinquaginta, ab Venetis missos, accepit, cum citius eos cogere, ob temporis breuitatem, non potuisset. His omnibus copiis Naldum, Pontificis nomine, aduersus hostes vrbem defendere, tum ipse testabatur, & nunc ex iis litteris Andreæ Gritti Ducis cognosci potest, quas Sexto Id. Quinctil. ad Sapientes datas, nos, Francisco, & Antonio Rubuli ostendentibus, legimus. Renuebat id Venetorum præsidium Andreas Rinuccinus Florentinus, arcis custos, in suspicionemq. ob id nostris venerat, ne cum hostibus sentiret: tamen siue ex animo loqueretur, siue quòd diem ex die præsidium expectaret, nostris, qui metuebant, ne Hispani per arcem, tenui firmatam præsidio, ingrederentur,

peten-

petentibus, eius sibi custodiam demandari, promittit, si certa sibi daretur pecunia, arcem se traditurum. Id ex Gritti litteris, quæ nos in hanc sententiam legimus, accipere non est difficillimum. Andreas Grittus Venetiarum Dux, Magistratui Sapientum Rauennati S. Ex litteris a vobis heri scriptis, a nobis hac hora acceptis, nouimus * * * Adhæc accessit conditio vobis ad arcis custode proposita; quam minime spernentes, habita ratione eius commodi, quod manare ad vos poterit, si ea arce potiamini, aureos nummos quadringentos Alexandro Gauardo, stipendiis soluendis Præfecto, mittimus, a vobis, custodi, dum arcem tradere reipsa volet numerandos. Vt vero ipsa arx Pontificis nomine & fœderis defendatur, istuc se conferre Ioannem Theupulum iubemus, qui, si vobis uideatur, ingrediatur arcem, eamq. quo diximus nomine tueatur. Valete. Venetiis Quinctodecimo kal. Quinctil. MDXXVII. Cum autem negocium Rinuccinus protraheret, quotidieque in animis Rauennatum maiorem suspicionem gigneret, eamque ob rem Naldus, ac Rauennates, ipseq. præsertim Rubulus, arcis per uim aut dolum occupandæ assidue occasionem quærerent, atque in id iam palam incumberent, fortuna, quæ eludere Rinuccini conatus volebat, optimam Venetis occasionem præbuit. Erat in arce Dauid Rauennas, olitor, quem, cum esset vir impiger, & callidus, ad arcis custodiam Rinuccinus, paruo stipendio, adhibebat. Hunc ad subsidium sibi impetrandum aduersus Venetorum Rauennatiumq. conatus, Rinuccinus noctu emiserat: Quo, incertum: nam plerique a d fratrem, nonnulli ad Flaminiæ Proquæstorem, alii alio affirmabant. Sen sere hoc statim Veneti, qui in insidiis assidue exploratores habebant dispositos, deq. ipso Dauide statim intercepto, quæstione habita, rem omnem accipiunt: Minisq. & mortis metu eo in suam sententiam adducto, tertia post nocte: quo temporis spatio verisimile erat subsidiarios milites iam aduenisse, Dauide præeunte, de secunda vigilia, ad posticum arcis; quod pertinet ad Montonis amnis ripam; accedunt. Rinuccinus adesse multos milites intelligens, nihilq. omnino suspicans, surgens e lecto, talari solum tunica, supra indusium, tectus, ad portam contendit, acceptaq. ab Dauide tessera, pontem demittit. Quo temporis momento, Petrus Hieronymus Anconitanus, Naldi Legatus, sese in arcem proripiens, Rinuccinum multis afficit vulneribus, eumq. ægre fugientem, cum ceteri, apud cisternam, quæ est in pauimento subdiali, trucidassent, arcem occuparunt, statimq. Venetum nomen hilaris vocibus conclamarunt. Militibus autem ab eo die pleraq. in Rauennates liberius perpetrantibus, nostri, per Ioannem Donatum Legatum, apud Pontificium internuncium conquesti, opem impetrarunt: quemadmodum ex Gritti litteris cognosci potest, ad Rauēnates Sapientes scriptis, in hanc sentētiam. Ex litteris Ioannis Naldi, & Alexandri Gauardi, arcem acquisitam accepimus: quãobrem, cum satis diligenter hinc munitam esse istam vrbē existimari possit, de eo vobis gratulamur. Quoniam vero litteris Moderatoris istius ciuitatis, Ioannisq. Donati Oratoris vestri sermone; qui ad nos cũ Pontificio apud nostram Rempubl. internuncio, venit; relatum fuit cupere vos, vti, Legato copiã nostro ad vos misso, iis incommodis obuiam eatur, quæ istic accidunt, nos, qui libenter vobis satisfacimus, ab huiusmodiq. vos incommodis defendimus, Bartholomæum Contarenum ciuem nostrum designauimus, qui milites istos nostros

ſtros ita compeſcat, vt ne uobis quid præterea ſit, quominus nos de uobis parum bene meritos putetis. Valete. Dat. Venetiis, Octauo Id. Quinctil. M D-XXVII. Petrus Hieronymus huius facinoris primus auctor, mox veteranorum cohorti præfectus eſt; paucisq. poſt diebus, cum Cæſare Groſſo, Forum Cornelii contendens, obſeſſam arcem, pro Guelfis obtinuit: Cotignolam deinde, facturus idem, profectus, cum vellet arcem ingredi, iamq. e cathena pontis ſub ductilis penderet, glande traiectus, occubuit. Dauid olitor, a Patribus Veneris, qui gratiſſimi in beneficos eſſe conſueuerunt, perpetuo ſtipendio eſt donatus. Pontifex interea obſidione liberatus, cum Viterbium conceſſiſſet, Raſponium, Prætorianorum ſuorum Præfectum creat. Verum Raſponus, dum ob id ad Pontificem proficiſceretur, & ad egregios honores ſibi aditum pararet, in nobili opido Caſtilione, iuxta Arretium, uitam cum morte commutauit. Sub id tempus Pontifex Ioannem Mariam Montem, Archiepiſcopum Sypontinum miſit, qui a Venetis Rauennam peteret: uerum ii, generali reſponſo, rem omnem ad Gaſparem Contarenum, Legatum ſuum ad Pontificem deſignatum, deferunt. Licet enim Pontificio nomine ac fœderis, vrbem ſe occupaſſe, & retinere antea prædicaſſent, ſunt tamen qui putent, ab illa reſtituenda, multum cogitatione, illos, publicis priuatisque rationibus ductos, abfuiſſe: ſi quidem ad Venetum imperium in Flaminia & Aemilia propagandum, Venetiasq. ipſas, frumento; cuius ipſa, & finitimæ vrbes maxime feraces ſunt; iuuandas, admodum vtilis, opportunaque hæc ciuitas videbatur: quibus priuatæ multorum ciuium Venerorum accedebant rationes, cum ampliſſima in Rauennati prædia poſſiderent. Ob hanc reſtituendæ huius vrbis difficultatem, Veneti, Pontificem ſuapte natura ſuſpicacem & timidum, in maximam ſuſpicionem adduxere, ne quid aduerſus Pōtificiam ditionem molirentur. Quæ tamen ſuſpicio, non adeo in Ponrifice potuit, ut Henrici Britanniæ Regis Legatis aſſentiretur, qui ab eo Rege ad Rauennam recuperandam ſubſidia promittebant, dum fœdus cum ipſo, & Gallorum Rege aduerſus Cæſarem inirer. Nam Pontifex perhibens nihil ſe tunc poſſe, & exiſtimatione imminutum, & viribus, arque etiam pecunia, inter Cæſarem, & Britannum, Gallumq. Reges, & Venetos medius, ac potius dubius perſtitit. Ceterum cum inſequenti anno grauius adhuc iidem inſtarent, fœdus facere eſt pollicitus, dum Veneti Rauennam reſtituerent: quod tamen ipſe minus futurum putabat, opinione nequaquam fallente. Venetias enim Stephanus Gardinerus, iuriſconſultus, & Franciſcus Brianus, Henrici Regis Britanni Legati profecti, nihil vlla vnquam ratione de reſtituenda Pontifici Rauenna impetrarunt; tametſi eorum, quæ promiſiſſet Pontifex, cōſtantiam, Rex, fide ſe regia ſeruaturum, Venetis per Legatos & litteras affirmaret. Ea autem cauſa Regem ad id a Venetis, Pontificis cauſa, poſtulandum impulerat, quòd inde ſe gratiorem ſperabat futurum Pontifici, a quo per eoſdem Legatos erat poſtulaturus, ut diuortium cum Catherina vxore, quod inſaniens ſupra quàm dici poteſt, optabat, permitteret, & ad fœdus, quo ſe cum Gallo Rege, aduerſus Carolum V. Cæſarem iunxerat, adiungeretur. Eodem hoc anno Septimo Id. Mart. Franciſcus Maria Galeatius, Mediolani Dux, Ludouici filius, Rauennam, cum Oratore Veneto, ad ſacram D. Mariæ Lauretanæ ædem, ex voto, proficiſcens, uenit: diuertit ad Portuenſe cœnobiū, ali-

ANN. M. DXXVIII.

aliquotq. hic dies perstitit. Cum autem multa Rauennæ, hoc interim spatio, Veneti instaurarent, Collegium quoque iurisconsultorum, hoc eodem anno, Nono Kal. Septembr. in Senatu, coram Aloysio Fuscaro, Legato, Pontificia auctoritate iam antea a nostris impetrata, Sapientibus, negocium ad Senatores deferentibus, instituendum curauerunt. Dum hæc Rauennæ geruntur, & Lotrecchius Francisci Gallorum Regis copiarum Imperator, in Gallia Cisalpina vrbes molestaret, ita eluxit Cosmi Magni Rauennatis, in patriam pietas & animi magnitudo, ut nullo modo prætereunda uideatur. Hic in exercitu Gallo, sub Lotrecchio, apud Guidum Rangonum, annos natus quinque & viginti in Ticinensi oppugnatione, stipendia merens, cum iam arcis mœnia, ac quadrata turris, vnde oppugnatio cœperat, ui incredibili tormentorum corruisset, neque ullus reperiretur, qui auderet certo se periculo committere, & fossam transuadare, ipsamq. ruinam qualis esset, quaq. patefaceret aditum, perlustrare, Cosmus nihil hæsitans, & prouinciam accepit, & egregie fortis, licet non absque ingenti periculo, & bis de muro deiectus, summa uirtute, præclaraq. laude absoluit: quamobrem Gallis facultatem præbuit, ut se Duce, semperq. præeunte, per easdem ruinas in arcem irruperint. Is igitur a Lotrecchio in præmium nauatæ fortiter operæ, ænea equestri statua; quam olim Rauenna abductam ad eam vrbem a Carolo primo Cæsare, docuimus; facile impetrata, dum ceteri ad diripiendam vrbem incumbunt, ipse in forum descendit, & cum manipularibus suis, atque item fabris deiicere statuam de sede sua, veræ nobilisque Rauennatis gloriæ hæres, curauit. Cũ vero Ticinẽses vel lacrymis a Lotrecchio eius uetustissimi monumenti iacturam deprecarentur, Francisco Boticella perorante, tantumq. auri, quantum pro murali corona fabricanda satis esset, promittente, nihil impetrarunt: quamquam Paulus Iouius, in multis, nomineq. præsertim Cosmi, quem Hostasium vocat, deceptus, aliter scribit. Verum, quod per lacrymas & preces non sunt assequuti, id per uim Ticinenses habuere: cum enim statuam nauigio per Padum Cosmus Rauennam deueheret, iamq. Cremonam esset uentum, arcis Cremonensis custos, cum militibus aliquot erumpens, facto impetu, de manibus Cosmi intrepide, sed frustra, repugnantis, eam rapit, Ticinumq. remittit. Rauennam Cosmus hoc anno reuersus; nam, superiore, statuam equestrem acceperat; eximii decoris, ac pietatis in patriam gloriosum fructum, habuit, pictam in foro tabulam, qua omnis rei historiam in testimonium virtutis, adhuc patet: Senatusq. sorori illius; cui Cosmæ nomen fuit; sese virginem sacrare, in cœnobio corporis Christi, uolenti, grati animi erga Cosmum significationem præbiturus, dotem persoluit. Meliorem euentum Cæsar Grossus habuit, qui cum apud Venetos, cohortis Præfectus, militaret, in eadem Ticinensi direptione, quæ Venetis paulo post vrbem occupantibus, denuo contigit; ualuas æneas cancellato opere elaboratas Rauennam deuehendas curauit. Eas autem Ticinenses esse prædicant, multoq. ante Rauennam fuisse delatas: quod ex Desiderio Spreto cognoscere quisque potest, qui scribit sua ætate in foro Rauennati locatas, ab Ticinensibus repetitas fuisse: sunt igitur, qui ea depopulatione, quam Galli Rauennæ intulerunt, Ticinum reuectas affirment; a quibus non magnopere dissentio. Rauennates, Thomæ Mauri, patritii Veneti famulo, qui eas Ticino, Vene-

tias

Comitem: qui Rauennam veniens, coactoq. Senatu, ne amplius ob diuersorum, imprudentiumq. ciuiũ Magistratum, ut ipse dicebat, Pontificia ditio, in huiusmodi amittendæ vrbis discrimen adduceretur, nonnullis grauioribus, ac prudentioribus Rauennatibus ciuibus delectis, eos, Sapientum magistratum perpetuo gerere voluit, sic ut succedentibus temporibus, noui, eadem semper ratione, in perpetuum, in demortuorum locum subrogarentur. Ipsum præterea Rubulum, ob fidem; ut in diplomate Pius testatur; summamq. in Pontificem, Pontificiamq. sedem, propensionem, Britonorii Prætorem fecit: Tametsi plerique putent, id ab Leonello factum, quòd Rubuli præferocis iuuenis acre, & subturbidum ingenium metueret. Cum aliquot iam ante diebus Clemens Pontifex IX. kal. Febr. Bononiæ Anastasium Celinum, equitem, Andream Peregrinum, Augustinum Rubulum, Octauianum Bellinum, & Hieronymum Rugineum, iurisconsultos, ciuesq. & Oratores Rauennates, solemne obsequium illi, ciuitatis Rauennatis nomine præstantes, benignè admodum accepisset, omniq. culpa, ac multa, atq. interdicto, si quæ fuissent, Rauennates exemisset, priuilegiaq. eisdem, quæ ad eam diem a Pontificibus habuissent, prolixe confirmasset. Sub id tempus Rauennæ Gentilis decessit, Thomæ Iusti aurificis Veronensis filia, Rauennæ, ex Rauennati muliere nata: quæ cum admodum familiariter, & frequenter Margaritæ, de qua supra docuimus, consuetudine fuisset vsa, maximam sanctitatis opinionem contraxerat, auctam in dies, uita innocenter, sancteq. agenda. Maritum habuit Iacobum Pianellam Venetum, sutorem: ex quo genuit filios aliquot, Leonemq. præsertim, qui sacerdos fuit. Eo autem persancto genere viuendi, mariti odium ita uehemens sibi conflauit, ut ab illo non modo verbis asperis, cõtumeliæq. plenissimis, sed factis acerbis, publicisq. calumniis, ac uerberibus multis, sæpissime in ingentes calamitates præcipitaretur: quas tamen ea animi moderatione, itaque tranquille semper tulit, ut Margaritæ magistræ, omnia diuinitus cognoscenti, atque quo modo se haberet sciscitanti, respondenret, habere se multo melius, quam mereretur. Quo factum est, ut assiduis a Deo precibus tandem aliquando mariti in melius commutatos mores impetrauerit. Tanta fuit in eos, qui illam iniuriis, ignominiisq. afficientes, multi semper fuere, bonitate, & beneficentia, ut prima illos ad iram, odiumq. deponendum, conciliandamq. inter se concordiam, blandis verbis inuitaret. Egentes maxima semper misericordia prosequens, cum postulantibus, præbere non posset; paupertatem enim amabat, & sectabatur; illacrymans mirifico simul afficiebatur dolore. Plurimis sanitatem corporis, admirabili euentu, precibus a Deo impetrauit; animiq. curas, & molestias sermone leuauit. Cogitationes, intimosq. animi sensus, Deo indicante, cognoscebat; uti locupletissimi testes accessere Antonius Monuetulus, & Zacharias Pedercinus; dum iussu Pauli Tertii Pontificis, anno MDXXXVII. mense Maio, Ioãnes Franciscus Petittus, Rauennæ Moderator, de huius, & Margaritæ vita, miraculisq. uti supra memorauimus; quæstionẽ habuit: in qua Paulus Vegius, Rauennas, Episcopus Cassensis, se Margaritæ, & Gẽtilis precibus, cum iam ad cælestis vitæ præmia uocatæ essent, animi tranquillitatem, corporisq. sanitatem, ex grauissimis morbis sæpius obtinuisse, scribit. Plures etiam ex Canonicis regularibus Lateranensibus, ut Seraphinus Acetus Firmanus; qui

de harum sanctissimarum mulierum vita, libellum, typis excusum, edidit; Michael ForoCornelianus,& Marcus Antonius Venetus; Gentilis rogatu, ac precibus, summas a Deo uirtutes, ipsamq. præsertim se castitatem fuisse adeptos testantur: adduntq. multos se nouisse Venetiis, Ferrariæ, Lucæ, aliisq. ciuitatibus, atque opidis, quibus; cum Margaritæ & Gentilis suffragium flagitassent; munera a Deo mirabilia acciderint.Scri bit Monuetulus, vir doctissimus & grauissimus, iuratusq. in hac quæstione testis,cum nocte quadam acriter a Dæmone illius oppugnaretur castitas, se protinus e lecto surgētem, ad Deiq. opem confugientem, fuisse liberatum: postridieq. mane, cum ad Gentilem adiisset, illam, vniuersam oppugnationem narrasse, affirmasseque precatam se fuisse Deum, vt illi victoriam præberet. Sæpius item, cum multi adessent, cuiuslibet peccata diuinitus ab eadē cognita & castigata sunt, quod ipse sæpe sensit Monuetulus. Multa insuper vaticinata est, tametsi id ægre admodum faceret, nec affirmanter: neque enim visis; quæ sibi frequenter diuinitus obiiciebantur; facile credebat. Vt autem multa, quæ prædixit, omittam, illud non inuoluerim silentio, quod Rauennate prœlium, urbisq. direptionem sigillatim prænouit, afferens, e remotis locis multos ad diripiendam Rauennam accedentes, se intueri: cum vero Hieronymus Malusellus eam hortaretur, ut saluti fuga consuleret, id ipsa renuens, si erant aduersa ob peccata ferenda, se quoque multa peccasse, & in dies peccare affirmabat. Pridie vero quàm ob factiones, magna cædes Rauennæ committeretur, sibi e D. Ioannis Euangelistæ redeunti, uas plenum sanguinis ostensum cælitus est, audiitq. vocem, quæ illud acctarium futurum asseruit: Cum etiam Borbonius per Aemiliam uagaret, Romam contendens, ipsa in cubiculo,nonnullis comitata,cum esset statim pallida facta, & tamquam territa, passis crinibus mulieres sibi ostensas,hominum neces,cruoris magnam effusionē atque huiusmodi multa,quæ in vrbium direptionibus solent contingere, affirmauit: quod non diu post verum fecit,ipsa Romæ miserabilis clades. Hoc loco Hieronymi Malusellis testificationē libenter posuerim, uiri sanctissimi, atq. illius contubernalis,quiq. illi a confessione ad expianda peccata; quam quotidie fere faciebat, adfuit. Hic igitur cum admodum adolescens multa de Gentilis sanctitate acciperet,&,ut iuuenes solent,sperneret,hortante sorore,ac pæne impellente, ad Gentilē se, non absq. ingenti metu,contulit: iam enim quartum annū abstinuerat confesfione de peccatis. Domum ingressus, statim maximum percipit odorem,ad eamq. accedens,breui ita eius præceptis,ac monitionibus iustitiam & pietatem est edoctus,acieq.mentis illustratus,vt aliam statim vitæ condicionē,alios mores ingressus fuerit. Tres interim effluxere anni, quibus frequēter ad eam venire consueuerat,audiebatq.illam Deū precantē, ut sibi sacerdotē concederet, quo cum arcana cordis tuto cōmunicaret: nec diu post Hieronymus in animū induxit,sacerdotē fieri:sed quo magis ad eum sacrosanctū ordinem accedebat, eo cordis dolore quodam pæne intolerabili magis afficiebatur: quo tamen Gētili patefacto, statim exhilaratus est animus & inanis timor,ac solicitudo pulsa. Sacerdos iam factus, cū Cæsenæ,in cubiculo solus mysteriorū arcana verba recitaret,& cubito supra sacrū librū innixus, manu ad genam admota,ea consideraret, statim ex sublimi in faciē adeo vehementer ictus est,ut sui vix esset compos,nullū tamen dolorem sensit;cōfestimque

que erectis oculis,iuxta se mulierem nigris indutam vestibus conspexit; quam Gentilem, aut Margaritam suspicans, Rauennam, inquit, proficisci animus est: aut enim Iacobus Gentilis maritus est mortuus, aut supremam agit animam. Itaque Rauennam cum venisset, postridie eius diei Iacobus vita decessit, ipseque Hieronymus, haud ita multo post, Gentilis, Leonis, & mulieris cognatæ, quartus accessit contubernalis, vbi decem & nouem annos, vita sancte degenda, perpetuo vixit. Gentili assidue multos dolores, eosdemq. magnos, patienter, atque hilari semper vultu ferente: cum tamen corpus enim castigans, diebus Mercurii, Veneris, & Saturni semel tantum, sacræ inediæ causa, comederet, omnibusq. dominicis diebus festis, Hieronymus illi diuinam & sacrosanctam Corporis Christi Dei hostiam communicaret. Antequàm diem obiret suum sæpe Hieronymo Malusello prædixerat. Tandem vero hærede illo facto ex asse; erat enim Leo filius præmortuus; iussit, vt domum suam in templum erigeret: iaceret fundamenta, reliqua Deo committeret, futurum enim, vti non Rauennates, sed exteri, opus iuuarent. Itaque ad Quinctum Kalen. Febr. nocte insequenti, ad extremum sacro oleo vncta, morte minime dissimili, ab ea, quam innocenter, egerat, uita, nono & quinquagesimo ætatis anno, diem supremum clausit. Quoniam vero nimis longa sumeretur oratio, si, quæ post mortem, admirabilia mumera sunt, eius apud Deum rogatu, impetrata narrauerim, hæc omittens, ad Hieronymum Malusellum venio, qui, cum neque aureos nummos decem haberet, verbis tamen Gentilis magistræ impulsus, fundamenta templi iacit; &, quod mirum est dictu, plurimi accurrentes, ita rem iuuere, ut breui fuerit templum extructum, in quod quingenti amplius nummi aurei impensi sunt: Nam Franciscus Columbus iurisconsultus, & Bartholomæus, fratres, cognomento Lupatelli, viri probitate præstantes aliquot coemptis prædiis templum iuuarunt, & egregie picta tabula aram maximam ornarunt, addicta multiplici sacra veste: Nummos etiam aureos tercentos Carolus in Neapolitano Regulus; quem nos uirum nouimus, fuimusque superioribus annis allocuti; donauit: is enim cum in Gallia, quo se amisso imperio receperat, de quodam sacerdote accepisset, Rauennæ sacerdotem plane sanctum viuere, & templum exædificare, diuino Spiritu impulsus, Rauennam e Gallia venit, D. Mariæ Lauretanæ templum, toto orbe, ingentibus miraculis celeberrimum, inuisurus: inuentoq. Hieronymo, aureum tradidit torquem, vt, quod iam angustum ædificarat temptum, amplificaret, & sacellis additis, exornaret: quod & factum est. Postero anno Rauennates, ut eorum ciuitatis utilitati consulerent, XV. Kal. Maii; præclaro Senatorum omnium consensu, omnibusq. suffragiis, ciuem Senatoremq. Rauennatem crearunt, Laurentium Saluiatum Florentinum, Iacobi alium. Quamquam autem antiqua illum generis nobilitas, quæ & bella inclytos, & Cypri Proreges, & gerenda Republica insignes uiros, continenti, ac perpetua serie tulerat, omnibus charũ reddere potuisset: nam ab anno MCCXCII. ad MDXXIIII. Saluiatos in Republ. Florentina XIX. Vexilliferos fuisse, Magistratus LXV. gessisse constat: maxime tamen Rauennates mouerunt; quod suis ipsi testantur litteris, multa, eademq. maxima accepta a Laurentio: beneficia, & summa beneuolentiæ signi-

ficatio, quam erga Rauennates iis diebus præbuerat, quibus fuerat Rauennæ: præsertim cum Lucretia Medicea, Leonis X. Pont. Max. sorore genitus, arcta Clementē Pontificem tunc uiuentem propinquitate attingeret: sperabant autem fore, ut hanc Rauennatum, qui maiora non possent, in eum propensionem, benignè esset accepturus. Itaque paucis etiam post diebus, in Senatu, Magistratus Princeps, in duos futuros menses, deductos ex urna tabellis ex more, creatus est. Quo tempore cum Cæsenas Episcopus, in exercitu Hispanorum Pontificius, Commissarii titulo, internuncius, libras panis ad uiginti quinq. millia, & magnum pecoris numerum quotidie a nostris postularet, delecti ciues Rauennates sunt, qui in ipsis castris, huius cōmeatus distributioni præessent. Inde. VI. kal. Iul. quoniam Ioannis benedicti Scaramutiæ Rauennatis, insignis cohortium ductoris, & Cæsarianis tormentis in exercitu Præfecti ope, atque opera, Hispanum exercitum neque agro accepissent, quod ob militarem licentiam, magno successurum fuisse incommodo, uicina loca, ubi fuisset, ostendebant, cum magna uoluntate, Rauennates, ciuem suum, in Senatum cooptarunt. Regienses hoc anno pridie Id. Augusti, quia id illis Rauennates priores dederant, Rauennates per vrbem, agrumq. illorum transeuntes, esse immunes iusserunt. Interea Hieronymus Malusellus, absoluto templo, aliquot sacratis viris probis, ac religiosis; in quibus Simon Crespolus Rauennas maxime emicuit; secum iunctis, collegium instituit, titulo Boni Iesu, ac Diuæ Margaritæ adiecto; anno a partu Virginis trigesimo secundo supra millesimum quin gentesimum: quod postea Paulus Tertius Pont. Max. insequentibus approbauit. Iulia etiam Sfondrata nobilis, ac religiosa mulier, uidua, Mediolanensis; quæ Mantuæ ex Piccinarda familia maritum habuerat; annuam certam pensionem pecuniæ illi consociationi cum tribuisset, multum rem ipsam iuuit, magnificasq. ædes proximas templo, & nonnullos etiam fundos comparauit. Hoc eodem anno millesimo quingentesimo trigesimo secundo, Idibus Decembr. Petrus Accoltus, cum Rauennati Archiepiscopatui annos nouem, menses quinque præfuisset, Romæ obiit, ibidemq. in D. Eusebii ad sepulturam datus est: quapropter liberam Archiepiscopatus administrationem Benedictus fratris filius accepit: Et Cæsar Rasponus, Rasponi filius, in Pannonia, sub Alfonso Vastio, quadringentorum peditum cohorti Præfectus, summam prudentissimi Ducis laudem meruit, quando fortissimi nomen, assequi, occasione deficiente, non est datum: siquidem Solymanus, Turcarum Princeps, cum implicitum Carolum Quintum Cæsarem Germanico bello, aduersus Fridericum, Saxonum; & Philippum Langrauium, Cattorum, Principes uideret, qui religionis falsæ Luteranæ prætextu, Cæsaris dignitatem infringere nitebantur, vniuersis copiis admirabili apparatu Byzantio eductis, Viennam contendens, uix Cæsariani exercitus fama comperta, pedem retulit: quapropter cum Cæsare in Italiam redeunte, Itali ad Hungaricum pro Ferdinando bellum adducti, multis incommodis, ipsaq. præsertim annona, & stipendio male habiti, seditionem mouissent, cunctaq. in itinere obuia popularentur, Rasponus, ab eo scelere suos, apud quos auctoritate, & beneuolentia plurimum poterat, compescuit, & a plerisq. Carinthiæ, & Stiriæ Regulis, duce itineris dato, omnibus iis detrimentis, quæ tum Ferdinādus omni Italico decreuerat, tum Germani itinerum angustias obsidentes, multa cæde,

ANN. M. DXXXII.

per-

perpetrabant, in Italiam immunis peruenit. Ferdinandus enim tot Italorum passim grassantium, iniuriis,& damnis commotus, ut nemini Italico parceretur, datis ad id litteris, iusserat. Peruenit itaque summa laude prudentis Ducis Rauennam Rasponus. Per eos fere dies, cum Clemens Pont. vt in congressum, colloquium Caroli V. Cæsaris, in Italiam reuersi, ipso sic petente, postulanteq. Cæsare veniret, Bononiam se contulit. Ad eum statim qui aduentum gratularentur, Oratores a Rauennatibus, mense Decembri, missi Paulus Zauonus, & Octauianus Bellinus iurisconsulti. Postero anno kal. Quinctil. Bartholomæus Valorius Florentinus, Flaminiæ Præses, sapientum Magistratum, quem Leonellus Pius, perpetuum; vti supra memorauimus; fecerat., ad ueterem duorum mensium ordinem reduxit. paulloq. post ciuis, & patricius Rauennas est factus. Insequens annus nihil attulit noui, extra ingentem lætitiæ testificationem, ob Alexandrum Farnesium, qui omnium Cardinalium admirabili consensu Quarto Id. Octobris, Pontifex Max. creatus fuerat, Paulusq. Tertius appellatus. Ad eum gratulationis, & obsequii causa, Oratores a Rauennatibus missi, eodem Octobri mense, Augustinus Rubulus eques, & iurisconsultus, Iulius Rasponus eques, & Octauianus Bellinus iurisconsultus. Anno trigesimo quinto supra millesimum quingentesimum, ad septimum Id. Ianuar. Iacobus Arigonius obiit, qui cum diu Venetiis medicinam fecisset, tandem in patriam regressus, ita cum doctrina, uitæ innocentiam, ac sanctitatem coniunxerat, ut plane cunctis esset admirationi. Multa sane egregia de prandio, & cœna, aduersus præsertim Matthæum Curtium, scripsit, quæ apud Ioannem Arigonium, optimum, & clarissimum ætatis nostræ medicum, Oratoremque summum, ac perfectum, fratris filium, modo habentur. Rauennates III. Id. Februarii, ne sibi deesset, qui apud Pontificem defenderet vrbem, ac protegeret, Andream Matthæum Palmerium Cardinalem, Neapolitanum, ciuitatis patronum creant: neque enim Præsidem hæc tunc habebat Prouincia, sed per Moderatores eam ciuitatum, Pontifex quos Episcopos misit, administrare instituit, Rauennæque ob id IoannesThomas Sanfelicius Neapolitanus, Episcopus Cauensis præfectus est. Ceterum absoluto anno, denuo redacta ad Præsidem administratione, Gregorio Magalotto, Episcopo Clusino Prouincia traditur, qui leges tulit, quas Magalottas de illius nomine appellamus. Illi deinde Cæsar Nobilis Lucensis successit. Florebant autem hoc tempore belli artibus ciues Rauennates complures, in quibus maxime Ioannes Baptista cognomento Crucifissus Bongiouannus, multis expeditionibus Dux sane clarissimus, copiarum Venetarum Præfectus; Ludouicus Rasponus, Rasponi filius, qui sub Ioanne Baptista Sauello, cohortem in Pannonia ductauerat; & Ioannes Aldrouandinus, Sebastiani filius, eniтebant. Hic ab Rege Gallorum cohorti Præfectus, toto eo subalpino bello, qud hoc tempore aduersus Carolum Cæsarem, agitatum est, oppugnandis vrbibus, hostibusq. repellendis, & sustinendis, vniuersaq. tandem ratione belli, strenui Ducis nomen apud omnes promeruit: nam primus in oppugnatione Bargiæ, Buscæ, & Brechiraschi, summo periculo, difficilem eorum locorum expugnationem est aggressus: cum vero in Pinarolo opido, Vastio circumuallante, duos circiter menses, obsidionem tulisset,

ANN. M. DXXXIII.

ANN. M. DXXXIIII.

ANN. M. DXXXV.

discedentis tandem, re infecta, Vastii nouissimum agmen, ex opido cum sua cohorte erumpens, adortus, maximam illi cladem intulit; moxq. ad Clarascum opidum profectus, in quo Cæsariani erant, ad deditionem opidanos, ea condicione, compulit, ut in menstruum Aldrouandinæ cohorti stipendium, pecuniam conferrent; ipse vero Aldrouandinus eorum uitam, ac fortunas, opido potitus, integras seruaret; quod & factum est. Haud ita multo post, Villam Stalonam, opidum Cæsarianorum, cum summa fortis, & strenui Ducis laude, occupauit. Cæsar quoque Sgropulus, ciuis Rauennas, cohortis præfectus, apud Cæsarem Fregosium, Genuensi oppugnatione, & multis aliis expeditionibus cum Italicis, tum Gallicis, clarus habebatur. Sub id tempus anno MDXXXVII. cū Pontificius Legatus ob muniendam Clissam aduersus

ANN. M. DXXXVII. Turcas, vinum a Rauennatibus, & nauticum panem peteret, Rauennates Venerium, Cattum ad Propræsidem mittunt, ut rem cognoscat: Is autem & litteras a Propræside, & Pontificium retulit diploma, quo patebat Clissam, esse opidū in Dalmatia, supra clarissimam vrbem Salonam, in edito colle permunitum, quod ab infirmo Regulo christiani nominis tenebatur, cui Petro Crosiccio nomen erat. Id his in locis ad sustinendas Turcarum incursiones magnā habere opportunitatem, apparebatq. magno Christianorum incommodo, in Barbarorum potestatem esse deuenturum, nisi communi finitimorum auxilio aduersus Turcas defenderetur. Substinuerat diu Crosiccius insultantium, perpetuoque insidiantium Turcarum arma, sed is, ut erat tenuissimarum uirium Regulus, viribus diffidens, totiusq. viciniæ periculum ostendens, ad Ferdinandi Regis, Pauliq. Pontificis auxilia decurrerat, ut eorum matura adiutus ope, sese, atque opidum tueretur, Ferdinandi namque plurimum intererat, longe a suis finibus Barbaros arceri, Pontifex autem suæ pietatis, & officii esse meminerat, tueri Christianum nomen aduersus impios: iamq. conscriptis Anconæ cohortibus, & opportuno tormentorum instrumento, atque item commeatu liberaliter adiuuare nitebatur: Quæ cum referente kal. Febr. ad Senatum Venerio, Rauennates didicissent, maxima uoluntate ad parandum cōmeatum, remq. omnem iuuandam se dedere: uerum frustra, quia breui Turcæ Clissa potiti sunt. Cum autem per hos dies Andreas Matthæus Palmerius Cardinalis, vitam cum morte commutasset, abessetq. ab urbe, Accoltus Cardinalis, Archiepiscopus noster, coacto ad III. Id. Aprilis Senatu, Rauennates, patronum ciuitatis adoptarunt Ioannem Mariam è Monte Cardinalem, quem Paulus Pontifex superiore anno, ea dignitate ornauerat.

ANN. M. DXXXVIII. Insequens annus præclarum Pontificis habuit studium, qui cum maxime doleret. Carolum Quinctum Cæsarem, & Franciscum Galliæ Regem tam acerbe inter se diffidere, ut labentibus succurreret Christianis rebus, quas Solimanus Turcarum Princeps ea ductus occasione, vehementer opprimeret, Longum iter, & senili ætati ipsius vehementer contrarium, Dei, & pacis conciliandæ causa, Nicæam, quam ad vrbem ipsi etiam, Pontificis adducti precibus, Principes se contulere, profectus est, ibique, licet uera, & perpetua pax non potuit confici, tamen optimi Pontificis opera, decennales factæ sunt induciæ. Romam reuersus Paulus, Rauennatem Boni Iesu consociationem, iis seruatis legibus, quas Hieronymus Malusellus eius Rector præscripserat XV. kal. Nouembr. titulo beatæ Margheritæ confirmauit. Militari gloria

hoc

hoc tempore Cæsar, Ludouicus, Raphael Rasponii, Rasponi filii, in Cametino bello, quod Pontifex Francisco Maria Ruuereo Duce Vrbinatium demortuo, urbem illam recuperaturus, indixerat: Firmano item & Perusino, quæ insecuta sunt, copias ducantes egregie florebant, cum & oppugnandis urbibus, & prœliis ineundis optimi Ducis famam præclarè sustinerent. Anno supra millesimum, quinquagesimum, trigesimo nono; qui mihi natalis fuit; Rauennatium habuit religionem, qui Senatus consulto IIII. Id. Maii decreuerunt, diem D. Romoaldi ciuis Rauennatis, ex nobilissima, ut ibidem etiam dicitur, Honestorum familia, festum, solemni cerimonia, occlusisq. omnibus tabernis, & indicto iustitio agi: Magistratusq. ciuitatis ad Classensē in vrbe Rauenna, ædem procedere, ibidemq. ad impetrandam a Deo pacem & ueniam, Diuum illum aduocatum inuocare. Præerat per id tempus huic Prouinciæ Præses, Ioannes Guiditionus, Lucensis, Forisempronii Episcopus, qui perpolitus eleganti admodum eruditione, Etruscas Musas felicissimè coluit: cum præsertim Annibalem Carum a secretis haberet eo eloquentiæ & studii genere longe clarissimum. Cum autem rarò admodum Senatores, ceteriq. magistratus Ranennates conuenirent hoc tempore, & Senatum conflarent centum patres, ex eo numero Guiditionus octo & triginta delegit, ex una familia, tantum unum, qui Magistratui Sapientum adiuncti, eadem auctoritate, qua Senatus; præterquam Prætoribus, Medicis, ludi magistris creandis, confirmandisque, bonis Reipubl. alienandis, tributis imponendis, mittendisq. Romam Oratoribus; ualerent, & quaque hebdomada, saltem bis conuenirent. Magistratus autem Sapientium ex quinque constaret, qui in prætorio assidue omnes die residerent; noctu, saltem duo. Quæ Pontifex omnia, Rauennatibus per Vrbertellum Gordium, & Antonium Raccum Oratores suos id efflagitantibus postero anno, confirmauit. Postero extremo anno Ioannes Maria Montes Cardinalis, & huius, uti docuimus ciuitatis patronus, Legatus in Prouinciam uenit, & omnibus officiorum generibus a Rauennatibus cultus. Proximo Hieronymus Malufcellus Rauennas, de quo supra diximus, consociationis Rauennatis Boni Iesu primus Rector, XIII. kal. Septembr. Rauennæ moritur, neque dissimilis vitæ, mors fuit, cum toto morbi cursu, quo per quattuor circiter menses tabida, assiduaq. febre & destillatione decubuit, incredibilem seruauit non modo animi, corporisque, sed vocis, ac vultus constantiam. Antequam collocaret se in lecto, candelam certis precationibus expiatam, quo ex vetustissimo Ecclesiæ more, ad eos, qui animam agunt, piè obsignandos vtimur, apud cubile, ex Christi Dei, & aliquot Diuorum imagine appendit, eaq. obsignari se uelle dixit: inde quasi præmonstratus sibi vitæ fuisset exitus; quamquam se tradidit totum Diuinæ voluntati, tamen cum remittere se morbus sæpius uisus, nonnullam Medicis spem præbuisset, nihil profecturos illos dicere, quando morbus ille sibi diuturnus esset, supremusq. futurus: interea quæ Medici imperassent, aut assidentes; licet molesta admodum sensibus acciderent, libenter accipere, & iis abstinere, quæ ab illis vetita, sibi grata fuissent plurimum, vt in continenti, molestissimaq. siti, aqua: ita Diuina sibi esse iussa seruanda, ita illatum sibi, ob peccata sua morbum, ideoq. pœnam æquo animo, & summa voluntate ferendam affirmabat. Statim autem ut lecto decubuit, sacratos suæ consocia-

tionis

ANN. M. DXXXIX.

ANN. M. DXL.

ANN. M. DXLI.

tionis uiros iussit accuratè, ut quod æs alienum, tametsi exiguum, pauculos ante morbum dies, contraxerat, confestim dissoluerent, ab egentibus; quibus ipse perliberaliter triticum & pecuniam mutuo dederat; ne quid repeterent, omnia se illis condonare. Ceterum ubi ingrauescere cœpit morbus, accito scriba, Rectorem, successoremq. sibi Zachariam Pedercinum, ad eam diem in eodem conuentu socium, instituit, mox testamentum fecit, inde se totum Diuinarum rerum contemplationi dedit. Vehemens illum habebat desideriũ sanctissimæ sæpe sumendæ Eucharistiæ hostiæ, sed acri destillatione, tussiq. impeditus, uix id illi terram demissus, nudatis nixus genibus, eam primùm accepit, deinde sedens in lecto, & suorum sacerdotum manibus sustentatus: tanta autem semper uenerarione, tot lacrymis, suspiriisque, quas etiam in ipsis, qui aderant, excitabat, ut magnum afferret cælestis gaudii in omnibus sensum. Quo postremùm illam accepit die; fuit autem is, quo beatissimæ Virginis Deiparæ in cælum migrationem. XVIII. Kal. Septembr. iam inde ab Apostolorum temporibus colimus; eo quoque die, sacro oleo inungi, & respondere ipse Zachariæ Pedercino, nouo Rectori, inungenti uoluit, cum tres tantum adessent sacerdores, & ex iis duo, Simon Crespolus, & Philippus Solarolus, septem Dauidis psalmos, pœnitentiales uocatos, recitarent: neque enim cu rabat, in cubiculo adesse multos, & qui officii causa salutatum accedebant, aut officiose & ipsi statim dimittebantur, culpa in grauitatem morbi reiecta, aut introducti, cum vndique silentium esset, haud ita diu post sponte abibant. Postquam uerò multa, de rectè agenda uita, & de pace socios suos monuisset, & manu in Crucis effigiem ducta, illis id cum lacrimis flagitantibus, benè dixisset, paucis diebus antequam migraret ex hominibus, cum adessent Zacharia Pedercinus, & Philippus Solarolus, extenta in cubiculi angulum manu, illic est, inquit; cacodæmonem intelligens, eius nihil timeo: alteroq. post die ad lecti pedes esse dixit, specie baiuli: petere autem a Deo, ut propria illum forma numquam uideret. Vbi uerò iam appropinquaret interitus dies, duo sibi signa dixit fuisse uisa, reliquum esse tertium: inde quam parauerat, propius admoueri candelam, lucernamque iussit perpetuò ardere, ne illis imprudentibus abiret. Mox præcepit, ut sibi animam agenti, rara uerba pronunciarent, & aliquando sanctissimum Iesu nomen, eiusq. beatissimæ matris, & Diuorum aliquot, ac primum Symboli Apostolici uocem, repeterent. Interea ipse modò in Christi Cruci suffixi, modò in sanctorum intueri imagines, perpetuò tamen; ut colligi facile poterat; in altissima contemplatione defixus, beatæ uitæ desiderio flagrans; quod non semel uerbis expressit; ita nonnumquam ea repetebat nomina, nihil ut fuerit sibi opus ea in memoriam reuocare. Tandem XIII. Kal. Septembr. ad uesperam, Philippo Solarolo, qui illi, omni ferè tempore assederat, ad se uocato, dexteraq. indicans, incredibili faciem hilaritate perfusus, illic sunt, inquit, iam aduenere, aliis deinde pronunciatis uerbis, quæ, quòd summissa uox nimis esset, nequaquam potuere intelligi: Nec diu post, lætus admodum, inclamat clara uoce, mutandum sibi cælum, & admoueri candelam accensam iubet, ac postquam aliquandiu manibus supplicibus attentè Deum precatus est, animamque Iesu Christo commendauit, & illius cruci suffixi imaginem magna pietate amplexatus, osculatusq. est, ter seipsum candela in Crucis effigiem ducta, obsignauit. Ea deinde

Philippo

Philippo reddita, ac ut remoueretur iussa, non ante, inquit, migrare potest anima è corpore, quam Deus iusserit: pauloq. post, denuò mandat candelam admoueri, cancellatisq. ad uentrem manibus, hora noctis altera, ita uti erat supinus, exhalauit animam. Funus summa frequentia celebratum, cum odor suauissimus latè feriret omnium nares, & prodigia aliquot uisa fuisse testetur Philippus idem Solarolus, in eo, vnde hæc excerpsimus, Commentariolo, qui de tanti uiri obitu est, ad insignem Christiana probitate uiduam, Angelam Columbam, cognomento Lupatellam, Ioannis filiam. Fuit autem Hieronymus excellenti uirtute uir, incitato ac planè feruenti spiritu, & studio Diuini cultus ardentissimus. Primus fertur, qui apud nos, Bernardini Ochini Senensis, fucatum, seditiosumque sensum, cum Ochinus ad eum salutandum, fama permotus hominis, Rauennam uenisset, nouerit, quamquam adhuc Ochinus, scelus, & flagitium quod coquebat animo, altissimè comprimeret: Multi, Hieronymum uiri nobiles plurimum uenerati sunt, & Hercules Gonzaga Cardinalis, summis, maximisq. Princeps uirtutibus cumulatissimus, cum aliquando se Mantuam Hieronymus, ob suæ consociationis negocia contulisset, ualde suspexit: Eodem hoc anno Paulus Pontifex, pristinæ suæ pietatis, & constantiæ tenorem secutus, ab Roma æstuoso itinere, improbantibus medicis, ut Carolo Cæsari, in Italiam è Germania redeunti, eiusq. in vrbe Luca congressum obnixè postulanti, satisfaceret, uia Cassia, illuc se contulit. Vbi postquam cum illo, Algerium infeliciter petituro; in qua etiam expeditione Raphael Rasponus inclaruit; de pace cum Francisco Gallorum Rege, facienda frustra tractauit, decretumq. est, ut Cōcilium, quod petebat Cæsar, & ut rectè peragi posset, Pontifex exoptabat potius quàm, uigentibus inter Reges odiis, sperabat, in annum sequentem indiceretur, per Pistorienses montes Bononiam contendit. Ad nuncium aduentantis Pontificis, tres confestim ad eum oratores, coacto. XVIII. kal. Octobr. Senatu, destinantur a Rauennatibus, Octauianus Bellinus, Paulus Zauonus iurisconsulti, & Cæsar Rasponus cohortis Præfectus: quibus Bononiam profectis, & Pontifici nomine ciuitatis gratulantibus, petentibusque ut Rauennam accedere dignaretur, benignè respondit, se omnino, quæ postulassent, libenter facturum, & de mandatis, quæ tum exhaurire contenderent, Rauennæ acturum. Quæ cum essent Rauennam allata, compleuerunt ingenti lætitia ciuitatem omnem, statimq. Decemuiri creati, qui tanti excipiendi Pontificis curam susciperent: Fuere autem Camillus Thomaius, medicus, Franciscus Martinellus, Petrus Andriolus, Lucius Monaldinus iurisconsulti, Bartholomæus a Sale, Alexander Guicciolus, Ioannes Pignatta, Marcus Antonius Abbiosius, Bernardinus Cataneus, & Petrus Paulus Aldrouandinus. Horum opera ac studio; cum nihil a nobis augustius, & opulentius excogitari, præstarique potuisset; Rauennates triumphalibus portis erectis, pictisq. aulæis exornatis parietibus, viis, uersicoloribus pannis, ipsisq. uirentis iuniperi, & lauri foliis, contectis, alacriter & benigne omnibus hominum ordinibus, sacratorumq. uirorum obuiam effusis, Pontificem excipiunt; neque fuit ciuis, qui non certum domi familiarium Pontificis numerum sponte acceperit. Fuit hic dies Sexto Id. Octobr. anni MDXLI. elegantissimis Ioannis Minghini Iurisconsulti, poetæ clarissimi latinis carminibus celebratus. Ab Vr ANN. M. DXLI.

ficina

ſicina porta; ubi Auguſtinus Caballus Iuriſconſultus, Magiſtratus ciuitatis tunc Princeps, claues illi vrbis, aliquot latinis additis uerbis, obtulerat; Ad Vrſianam ædẽ primum progreſſus Pontifex, ubi de more Deum eſſet precatus, Diuiq. Apollinaris, Rauennæ tutelaris, ſubſidium imploraſſet, ad Portuenſiũ Canonicorum cœnobium diuertit. Ibi Auguſtinus Caballus idem, breui latina oratione, & Rauennatium lætitiam explicauit, & ciuitatẽ Pontificẽ plurimũ cõmendauit. Poſtridie eius diei, mane cum omnibus, qui ſecum aderant, Cardinalibus, ceterisq. Antiſtitibus, ad mare ſe contulit: a prandio ſacrarum Virginum Corporis Chriſti domum, Arcẽ, D. Mariæ Rotundæ, Diuiq. Vitalis tẽpla, inuiſit. Tandẽ Quarto Id. diſcedens, Ceruiamq. primo, mox Cæſenam adiens, modicis itineribus, Romam regreſſus eſt. Rauennæ cum eſſet, paterne ac liberaliter, maximeq. familiaris Rauennates omnes ſemper complexus atque allocutus, vniuerſalem de ſe, ingentis prudentiæ & caritatis opinionem, in Rauennates iam inſinuatam, admirabiliter confirmauit. Tametſi non defuere,
ANN. M. DXLIII. qui ob tributum ſeptem millium & quadringentorum aureorum, ad tres annos, ciuitati paulo poſt impoſitum, maxime commoti ſint, præſertim quod cum trienium minime exceſſurum, in diplomate affirmaſſet, perpetuo deinceps, ad hanc diem, fuerit conferendum. Qui tamen æquiore animo, non modo a Rauennatibus, & ceteris Flaminis, ſed ab omnibus, qui Pontificiæ ditioni ſubiiciebantur, ad tercenta aureorum nummum millia exactum tributum æſtimabant, ii conferebant omnem culpam, in neceſſitatem; cui parendum eſſet. Nam per hos dies Turcarum Rex Solymanus; quem alii Seleimanum appellant, hancq. vocem, Solomonem, exprimere aſſerunt; claſſem ingentem inſtruxerat, & undique bella inter Chriſtianos Principes æſtuabant: quæ breui poſt tempore inter Franciſcum Gallorum Regem, & Carolum Cæſarem maxime ſunt conſecuta. Horum autem bellorum cum maxima pars in Gallia Ciſalpina, & Subalpina prouincia conficeretur, in illis ſtrenuam nauarunt operam Ludouicus Raſponus alæ equitum, ſub Sfortia Pallauicino,
ANN. M. DXLIIII. præfectus; Lunardus Lunardius, ſub Petro Strozza, & Ioannes Aldrouandinus Sebaſtiani filius, qui eo, quod in ſubiectis, Cereſolæ campis, commiſſum eſt, prœlio, magnam laudem adeptus eſt. Hoc tempore Leonellus Pius, & Hippolyta eius uxor, eorumq. poſteri, ipſa potiſſimum petente Hippolyta, ciues, patriciiq. Rauennates fiunt. Haud ita multo poſt Cæſar, cum ob Philippi Lantgrauii Cattorum Principis, & Ioannis Friderici Saxonum Reguli, defectionem, Germaniam edomaret, eo bello Cæſaris Raſponii uirtus, in Tanauertana oppugnatione, ceterisq. prœliis, quæ tumultuaria potius, quàm iuſta committebantur, enituit: nec minus Ludouicus frater, centenariæ alæ equitum Præfectus, ſpectatæ virtutis laudem promeruit. Ioannes etiam Aldrouandinus Pandulfini filius, ab Malateſta Malateſtio, ueteranis militibus, quas lanceas fractas uocant, ſuis præfectus, ad ueram gloriam aſpirauit. Anno MDXLV. pridie Id. Iunii Corradus ſpiritus ſancti Abbas, Hieronymus eques, & Ioannes Antonius, è uetuſta omnes & nobili Graſſorum Bononienſi familiæ, ciuium & patriciorum Rauennatium numero adſcribuntur. Cum verò quæ a Pado Rauennam foſſa pertinebat ob cœnum fundo inhærens, iam eſſet nauigationi inepta, Alexander Guicciolus, & Franciſcus, Bartholomæusq. Columbi cognomento Lupatelli, fratres, per foſſam percolam, quæ ipſorum
erat

erat Lupatellorum, usque ad D. Petri in armentario, inde per Guiccioli paludes, breuiore ui nouam postero anno deduxerunt: Senatu illis, quartam eius uectigalis partem ob id pridie Kal. Nouembr. tribuente. Annum quadragesimum septimum supra millesimum quingentesimum, qui in Germanici belli ferme tempus incidit, fecit Rauennatibus funestum Iulii Ferretti interitus; qui pietate & doctrina ornamento ciuitati fuerat. Nicolao patre genitus, Ioannem Petrum Ferrettum, Lauellinatum Episcopum, fratrem habuit: ipse iurisconsultus, ex scriba, factus, cum multas pro patria legationes obiisset, sub Petro Toletano, Neapolis Prorege in multis Apuliæ Dauniæ prouinciis, Regius iudex, latronibus vias purgauit, eamq. opinionem integritatis & probitatis de se excitauit apud omnes, ut Proregi carissimus, ad amplissimos honores maximis itineribus propediem ascensurus videretur, nisi eum mors rapuisset. A Clemente Pontifice eques & Comes Palatinus, est factus: & quamquam assidue erat multis negociis impeditus, nocturnas tamen horas, & statim pransus ac cænatus, sæpe etiam inter scyphos; erat enim cibi somniq. parcissimus; in studiis litterarum insumere consueuerat. Vnde complures extant libri, de veteri præsertim illustrata, instaurataq. militia, de re nauali, respō sa item de singulari certamine. Decessit summa religione, vti pium decet Christianum, in opido sancti Seueri, quod est in Apulia Daunia; ibiq. in æde Trinitatis sepultus Octauo Id. Mart. Non deerant tamen alii ciues, qui pari gloria, & studiis optimarum artium, ornamento ciuitati essent: Nam Ioannesbaptista Rubeus Carmelitanus Theologus, Rauennæ natus, originem Parma ducens, cum doctrina & dicendi exercitatione valeret, sacris concionibus eloquentia non minus quàm pietate religioneq. refertis, totius Italiæ & Siciliæ aures, non absque immortali; vt puto; laude circumsonabat: ad seq. vocatum hoc tempore Paulus Tertius Pont. Max. ex eorum numero uoluit esse, qui in Gymnasio Romano diuinos libros publice interpretarentur. In quo se munere ita gessit, vt non modo multi grauissimi viri, eius auditores scriptis exciperent, quæ ipse voce interpretaretur, sed Pontifex illum eis adiunxerit, quos doctissimos undique selegerat, qui ipso prandente; id enim solum tempus optimo Pontifici a curandis Reipubl. Christianæ negociis, vacabat; disputarent de rebus diuinis: quarum disputationum, inter reliquos, socium habuit Cornelium Mussum cucullatum Franciscanum, quem paulo post Episcopum Bitontinum Pontifex fecit. maiora Rubeo elargiturus, quorum maximam & summam significationem dederat, nisi omnem euentum mors Pauli anteuertisset. Atqui parcior hoc loco sim est necesse, ne, quod hominis virtuti debetur, ab omnibusq. Rauennatibus, vt alios taceam, est satis cognitum, id affinitati datum plerique putent, aliorum fortasse calamis describendum. Insigni etiam militari laude, hoc tempore Fabricius Sgropolus Rauennas, Cæsaris, de quo supra diximus, frater, ductor militum, in transalpinis etiam regionibus enituit: cum præsertim apud Ioānem Iacobum Mediceum, Mariniani Marchionem, Italorum peditum, ac tormentorum Caroli Cæsaris Præfectum, in bello Sicambro, in Diouduri Mediamatrium opidi expugnatione, & in Germanico aduersus Lantgrauium summus coactor agminis, ac eius uicarius sæpe fuisset. Rauennæ, Camillus Thomaius medicus insignis, ea gloria fruebatur, quam Venetiis, omnium consensu adeptus fuerat; cum

ANN. M. DXLVII.

præsertim

præsertim ea in re satis secundo euentu sit usus, quem comitem illi arti, pleri que etiam ducem, faciunt; vt a nobis eo dialogo, satis; vt opinor; accurate ostensum est, quem de ignorantia, improbitate, & infelicitate medicorum in scriptum, Iulio Ruuereo, Vrbinatium Cardinali, Rauennatiq. Archiepiscopo, dicauimus. De Febribus, deq. humani corporis morbis, & ad Tyrones de medicinæ primis rudimentis commentariolos in vulgus extulit. Moritur clarissimus hic medicus Rauennæ, cum diu calculo in vesica laborasset, anno
ANN. M. DXLIX. MDXLIX. quem haud ita multo ante Benedictus Accoltus Archiepiscopus, non absque veneni suspicione Florentiæ decedens, in Diuiq. Laurentii sepultus, præcesserat; cum annos quinque & uiginti, Rauennati Ecclesiæ præfuisset. Paulus Pontifex, qui amplissimi huius Archiepiscopatus dignitatem pæne obrutam dolebat, cupiebatq. eam in pristinum, si fieri posset, restitui, oblatam occasionem libenter arripiens, Rauennatem Archiepiscopatum Rainutio demandauit, ex Petro Aloysio filio, nepoti, & Octauii Parmensis Ducis, Alexandriq. Cardinalis Farnesii fratri: atque id eo libentius, quod Rainutium videbat ad id muneris aptum, quippe qui cum esset adhuc adolescens, Patauii, & Bononiæ diligenter ad litterarum studia incumbens, ingentes in philosophia, ceterisq. bonis artibus, progressus fecerat: græce potissimum, & latine doctissimus. Cumq. antea eques Hierosolymitanus esset, Venetiarumq. Prioris is sacerdotii Hierosolymitani titulus est; ita ingenue se, liberaliterq. gesserat, vt Paulus auus anno MDXLV. cum annum ætatis decimum quintum Rainutius ageret, sancti Angeli adiecto titulo, Cardinalem eum fecerit, Picentinamq. & Anconitanam prouinciam adminiistrandam, Legato, tradiderit Legati ad Pontificem, qui de nouo Archiepiscopo gratias agerent, pridie Non. Octobr. creati Iacobus Spadolarinus iurisconsultus, & Antonius Racchus. Rainutius Archiepiscopus Rauennas factus, undique monumenta exquirit, quibus restitui pristina Archiepiscopatus dignitas posset. Verũ id nobile consilium, mors Pauli Pontificis, quæ paulo post, eodem anno est insecuta, oppressit.
ANN. M. DL. Sufficitur insequenti anno in Romanum Pontificatum Iulius Tertius: qui statim annum sæcularem aperuit. Ad illum oratores. X V I. Kal. Martii destinati sunt Ioannes Arigonius medicus, Cæsar Rasponus cohortis Præfectus, Hieronymus Ruginus iurisconsultus, & Matthæus Faber, medicus. Præerat hoc tempore, multis ante annis Legatus uniuersæ Flaminiæ Hieronymus Cardinalis Capoferreus, qui Rauennæ in Portuensi cœnobio habitabat. Hic cum ob finitima, de quibus memorabimus, Mirandulana, Senensiaq. bella, ne prudentis Principis officio deesset, uenisset in sententiam muniendæ urbis, urbanorum primo, deinde agricolarum censu habito, iubet, qui essent apti militiæ, in promptu adesse omnes, sibiq. contum fraxineum pedestrem, aut tormentum manuarium, & galeam comparare unumquemque: mox pluribus locis propugnacula, summo agricolarum incommodo, qui acribus minis ad id laboris, maximam partem, compellebantur, extruxit: quorum tamen uix unus, aut alter, qui lateritio pariete conuestiebantur, adhuc supersunt. Quamquam autem pronunciatis edictis, latisq. legibus plane sanctis, omnem uitiorum occasionem tollere nixus fuit, a suis tamen familiaribus nonnullis, multa passim summa licentia, libidinose, petulanterq. tota urbe committebantur; sic ut infamiæ nota, quandoque etiam ob id attingere Cardinalem auderet;

ut

ut Pinuum syluas omittam, malo, nouoq. exemplo plane destructas, dum non eius modo familiæ usibus, sed aliorum præterea multorum ligna, aulicorum gratia, uulgo cæderentur. Adhæc accedebant vigiliæ, quæ ad muros urbis diligentissime; quod aliqui deridebant; singulis noctibus crebræ positæ, circuebantur; eas si quis agere non potuisset, pecuniæ numerabantur, quibus deinde aliquot administris stipendia erant constituta. Eadem bellorum suspicione commotus, Brunorum Zampescum iuniorem Antonelli filium, undecim natum annos, ad se Forum Liuii accitum, & a Britonoriano Episcopo adductum, in custodiam tradidit; statimq. Forum Pompilii; quod Antonellus pater, a Paulo III. Pont. Max. decem illi nummum aureorum myriadibus numeratis, anno M D X X X V. in perpetuum pro se & posteris acceperat; ingressus est, quòd affirmaret, uereri se, ne Galli opidum occuparent: cum tamen non deessent, qui Capoferreum, ut est hominum genus suspiciosum natura; pecuniam potius, filio, ab Antonello nuper demortuo, relictam, expetiisse, quam Gallos metuisse suspicarentur. Tandem tamen Iulii Tertii Pontificis iussu, Brunorus e custodia emissus, in principatum suum restitutus est. Sub id tempus, initio anni MDLI. Rainutius Farnesius Alexandri Manzoli Bononiensis, Philippi filii, fidem, integritatem, labores, quibus perpetuo usus est, remuneraturus, Tuduranum, Aquilianum, Bagnolum, Molendinum uetus, Vallis pondi dimidium, opida ab Archiepiscopatu Rauennati distracta, dono dedit: intereaq. multorum ciuium Rauennatum militaris uirtus, mirabiliter, Mirandulano, Senensiq. bello eluxit, Mirandulanum bellum inde originem traxerat, quòd Octauius Farnesius, Parmæ Dux, uerebatur, ne Cæsariani illam vrbem raperent; cum huius rei minime leuia indicia, in Petri Aloysii patris interitu habuisset: nam eo; dum uiueret adhuc Paulus Pontifex; crudeliter interfecto, Cæsar Placentiam, per Ferrantem Gonzagam, occupauerat. Itaque cum subsidium a Iulio Tertio Pontifice postulatum, non impetrasset, consuleretq. Iulius, ut auxilia sibi, unde posset, melius, compararet, Octauius ad Gallorum Regem uersus, inde præsidium habuit ad tuendam Parmam aptissimum, cum interea Ludouico Raspono cohortis præfecto, assidue circa urbem uteretur; ususq. semper fuisset, nisi Ludouicum, Ioannis Baptistæ Montis litteræ Romam reuocassent. Cum igitur Carolus Cæsar præsidii Gallici certior esset factus, conquestus est apud Pontificem per litteras grauiter, in Italia; Gallorum aduentu, ignem accendi. Pontifex, qui ab Octauio nihil tale decretum iri, se inscio, inconsultoq. putabat, ubi didicit rem, maxima molestia affectus est; non solum quod præclaram vrbem ab Ecclesiæ Romanæ ditione ad Gallos abstractam intueretur, sed quod Cæsari, Parmam Octauio adimere uolenti, receperat curaturum, ut ne quid mali, incommodiue ad Cæsarem rediret. Itaque & se Cæsari, per Legatos & litteras purgat; & coactis copiis, Parmam obsidere, Gallos & Octauium pulsurus, instituit. Interea a Gallis, Petroq. præsertim Strotia, & Cornelio Bentiuolo, ut Parmensem obsidionem auerterent; Mirandulæ milites cogebantur. quamobrem Pontifex, ne quid Bononia consequeretur incommodi; fratris filio, iuuene forti, Ioanne Baptista Monte Imperatore, copias ad circumuallandum illud opidum mittit: qui Montes, Ludouicum Rasponum Rauennatem, Vincentii Nobilis cohortis Vicarium, statim fecit uniuersi exercitus Le-

ANN. M. DLI.

gatum. Mox Rauennæ imperat ex agro, calones CXXX. plaustra XX. & iuga boum totidem. Rauennates ut iis, atque aliis huic bello necessariis præsto essent, pridie Kal. Iunii, quateruiros ex Senatoribus suis in id munus creant, Cæsarem Rasponum cohortis Præfectum, Hieronymum Monaldinum, Hieronymum, & Augustinum Pignattas. Sed copias interea Galli ad Creualcorum admouerant, quod est in Bononiensium finibus opidum, quamquam non septum mœnibus, tamen optimo aggere ac fossa, in qua satis alta erat aqua, duabusq. antiquis portis, & turribus munitum. Id si a Gallis fuisset occupatum, non est dubium, cum posset adhuc multo melius muniri, quin tuta futura esset Gallis statio, unde quotidie ad Bononiæ portas excursiones fieri, & Parmensis obsidio remoueri facile potuissent. Ceterum cum eius opidi præsidio Ghinulfus Serugus Foroliuianus, spectatæ uirtutis Dux, cum peditibus CCC. esset; qui paulo ante portam aggeribus muniens, plerisque eam prouinciam irritam dicentibus, quòd opidum defendi, aduersus tanti exercitus impetum, non posset, se pro Romana sede uires omnes suas, uitamq. ipsam libenter profusurum responderat; oppugnantibus hostibus sese intrepide cum suis opposuit. Qua in propugnatione cum Andreas Indiuinus, cui nouum a Sale cognomentum est, ciuis Rauennas, Ginulfi cohortis uexillifer, fortissimi militis nomen acerrime depugnans promeruisset, gena ictu sclopetti grauiter traiecta, de muro est deiectus: quapropter Ioannes Franciscus Ossius item Rauennas, qui iuxta illum fortiter, ac strenue dimicabat, uexillo statim accepto atque erecto, id animi hostibus ademit, quod Andrea concidente acceperant: cum præsertim Ossius nihil mortem timens, uirtutis bellicæ exemplum, uel hostibus, præberet. Quo etiam loco Aldrouandinus Aldrouandinius, & Cæsar Ossius, Ioannis Francisci frater, Rauennates adolescentes, intrepide de aggere propugnantes, multis hostium interfectis, irruentes & egregie oppugnantes sustinuerunt, sic ut re infecta, desperataq. prouincia, non absque singulari Serrughi laude, discesserint. Haud ita diu post Ioannes Baptista Montes, ne in ocio militem haberet, cum ad Bonportum castra posuisset, accepissetq. Gabrielem Taliaferrum, cum equitum ala; Mercurium Baliardum; Paulum Taliaferrum; Hludouicumq. Carissimum, cum suis peditum cohortibus, Parmenses omnes integræ fidei, ac spectatæ uirtutis Duces, ad Mirandulam contendere, ipse primo Orlandinum Pistoriensem cum sclopettariis tercentum trans Scultennam amnem præmisit, qui aggressus hostes fortiter pugnans, occubuit; & paulo post cum Areanito Macedoniæ Principe, plurimisq. ueteranis militibus, in quibus Pinus & Cæsar Ossii Rauennates fratres eminebant, iuuenili potius ardore, & multo maiore uirtute, quàm consilio ad eosdem profectus, egregie ante alios pugnans, in locum, hinc præalta fossa, illinc præruptis rupibus angustatum, imprudenter deductus est; ubi ab hostibus circumuentus & uulneratus; quemadmodum & Macedoniæ Princeps; temerarii fortasse ausus pœnas dedisset, nisi Pinus Ossius; qui iuxta illum e pedibus pugnabat, cum esset equus, in quo erat, sclopetti ictu interfectus, opem magna uoce Imperatori clarissimo implorasset: statim enim Hludouicus Rasponus, cum plerisque suis equitibus accurrens, cum ferre subsidium recto itinere non posset, aditu ab hostibus

stibus

stibus interclusо, manifesto se mortis periculo obiiciens, ex præalta ripa equum, cui insidebat; sex militibus ex suis subsequi iussis; inferius præcipitem se dedit, inq. hastatorum hostium cuneum irrumpens, omnes fudit ac fugauit, cum ipse quidem incolumis euasisset, equus tamen, in quo erat, cognomento Belladona, decem uulneribus hastatorum hostium, & aliquibus sclopettariorum ictibus fuisset affectus. Tanto periculo Montes & Areanitus liberati, ingentibus actis Raspono gratiis, laudataq. mirum in modum uirtute, eum carissimum habuerunt. In Mirandulana deinde obsidione, Rasponus cum multa fortiter ac prudenter, tum illud in primis egit, quod Horatio Farnesio, Octauii Parmensis Ducis fratre, cum multis cohortibus Parma, ad Mirandulam se recipiente, & ab Ioannebaptista Monte, qui eam de speculatoribus profectionem nouerat, ad Secchiam amnem, quem Gabellum veteribus fuisse opinamur, deprehenso, Rasponus, vna cum plerisque nobilibus viris, gregariisq. militibus, reliquos antegressus, primus fuit, qui irrueret in hostes: ibi in casside sclopo ictus, nihil tamen, pila leuiter attingente & elabente, accepit incommodi, cum equus tribus pilis, & duobus pedestris lanceæ ictibus uulneratus esset. In ceteris deinceps tumultuariis prœliis, quæ quotidie committebantur, fortissime semper dimicauit. Quo loco illud non esse prætereundum silentio putauimus, quod cum per speculatores, Ioannebaptistæ Monti significatum esset, Horatii Farnesii familiæ magistrum, Parmam ut proficisceretur, egredi e Mirandula, ille confestim præmisit Rasponum, qui hominem persequeretur, quod ita diligenter fecit Rasponus; ut hominem circiter decẽ milliaribus procul a castris fuerit assecutus, quem tamen alium simulans esse, ob eam, qua Farnesium gentem prosequebatur, obseruantiam, incolumẽ, intactumq. dimisit, cum ad sexaginta millia nummum aureorum, quæ ille familiæ magister secum habebat, reiecisset, contempsissetq. ea namq. præda, magnam partem, sibi, & iis, qui fuerant eum insecuti, tribuenda videbatur. Sæpius etiam non dispari virtute Montis sarcinas & impedimenta ex hostium manibus eripuit, tametsi hostes numero longe præstarent. In vna autem harum digladiationum adeo in femore ictu velitaris hastæ vulneratus est, vt medici de eius salute ac vita desperauerint, ad extremum tamen conualuit. Eodem hoc bello Ioannes Aldrouandinus, Pandulfini filius, apud Camillum Vrsinum meruit, & quidem tanta virtute, vt honorificis eam litteris, quas nos legimus, Vrsinus plurimum extulerit. Vitalis etiam Indiuinus cognomento Salius, quattuordecim equitibus suo sumptu, secum ductis, apud Troilum Rubeum Parmensem, sancti Secundi comitem, ad clarissimam ac plane Regiam Petri Mariæ patris gloriam aspirantem, militauit: atque eo maiore virtutis fama, quòd cum plerique illi, apud Rubeum, inuidiam conflassent, ipse tamen præstantibus factis, adeo eius gratiam promeruit, vt exacto bello discedentem, Rubeus, mucrone equestri, & balteo donauerit: quo munere admodum extollere Vitalis gloriam Rubeus est visus, cum mucro ille & balteum Petri Mariæ patris fuerint; viri sua ætate, diuinæ propemodum virtutis gloriam, rebus bello maximis gestis, omnium principum virorum consensu, promeriti; quem ob id Franciscus Gallorum Rex non modo vniuerso peditatui præfecerat, sed; qui tunc honos maxime rarus Italis contingebat;

bat; in equestrem D. Michaelis ordinem, nono abhinc anno, ascripserat. Mirandulano bello, pace a Pontifice cum Gallis facta, absoluto, cum Ioannesbaptista Montes eodem ferme vestigio temporis occubuisset

ANN. M. DLII. bellum Senense inde ortum est, quod Senenses anno MDLII. expulso ex vrbe Hispanorum præsidio, Gallis se dedissent: id cum ægre Carolus Cæsar tulisset, comparato exercitu, quem Cosmus Medices, Florentiæ Dux, Neapoli & Mediolano, maximam partem, euocauerat, Senarum oppugnationem, Ioanne Iacobo Medice, Mariniani Regulo, copiarum Imperatore, aggressus est; cum ex aduerso Petrus Strozza, Gallorum Regis in Italia Vicarius, tum ex Mirandula, tum ex Gallia mari nauibus deuectos milites coegisset, ipsamq. Senarum vrbem propugnaculis ad portam præsertim Camoliam extructis, fuisset egregie munitus. Huius autem belli initio, cum Vitalis Indiuinus, cohortis Præfectus, vna cum Leonido Malatesta; apud quem militabat; ad sanctum Cassanum commoraretur, die quadam sub occasum Solis, ex improuiso Marinianus Imperator, cum aliquot Hispanorum cohortibus, adueniens, præcepit, vti se, Leonidi cohortes, depositis impedimentis, sequerentur: quod cum esset statim factum, posteroq. die, circiter horam ante occasum Solis, alteram, ad Montis regionis prata peruenissent, ad suum quolibet ordinem se recipere iusso, indusiumq. supra arma induere, ex singulis cohortibus viginti quinque sclopettarios exemit, & primum agmen quingentorum peditum constituit, cum vigintiquinque sclopettarii, quos ex cohorte Vitalis extraxerat, omnesq. fere Rauennates erant, primi conspicerentur; atque hoc ordine Senas versus contendere cœptum est. Cum esset autem a Prætorio Diaboli vocato haud procul iam peruentum, aliquot inuenti sunt Gallorum equitum speculatores, qui cum interrogati a nostris, quinam essent, conclamarent Galliam a nostrorum primo agmine, pilarum; quæ Mediceorum insignia sunt, & Ducis nomina ingeminatis clamoribus attollente, ui pilarum in fugam acti sunt, vsque ad Prætorium Diaboli; quo loco, Mariniano iubente, constiterunt, dum ceteræ, aliorum agminum, cohortes aduenere: tuncq. recta ad portam Camoliam iter intenditur: quo cum ad horam noctis nonam esset peruentum, primus Vitalis, cancellatos portæ postes attingi uexillo suo fecit, eosq. effregit, & igne excitato magnam partem eorum, & portæ etiam nonnihil incendit; cum interea assidue cum hostibus depugnarent, in qua dimicatione, quæ protracta est ad quattuor horas, aliquot suos milites egregie fortes Vitalis desiderauit. Albescente deinde cælo, Marinianus Vitalem iussit, cum sua cohorte, Camolianum propugnaculum magnum exploratum proficisci, quo cum Vitalis illico profectus esset, ibidemq. sclopettarios hostiũ circiter quinquaginta reperisset, alios antegressus, manus cum illis conseruit, tanta uirtute, vt sclopettarii desertis stationibus Senas confugerint; cum eorum aliqui; vt deinde a speculatoribus est cognitum; interfecti, multi vulnerati essent. In eo propugnaculo duas horas Vitalis, instructa semper acie, commoratus est, cum interea Masinum Ritium Rauennatem, cohortis suæ Vicarium, ad Marinianum Regulum misisset, qui præscriberet, quid agendum: iussit autẽ Marinianus, ne inde exiret Vitalis, vsque dũ alia sibi mandarentur. Ceterum haud ita multo post, armati cũ Senenses tũ mercenarii mille Senis erũpentes, magno impetu in propugnaculũ, vbi erat Vitalis,

talis, irruerunt, initumq. est tumultuarium prœlium satis uehemens atque atrox, quo multi vtrinque vulnerati, atque etiam interfecti sunt. Vitalis cum sua cohorte duas amplius horas aduersus eos mille armatos egregie strenueq. pugnauit, horamq. & dimidiam propugnaculum defendit, sed maiore in horas impetu irruentibus hostibus, cum videret multos ex suis plane temere atque imprudenter interituros, neque aliquem in subsidium accurrere, quòd cæteræ cohortes aliis distinerentur locis gradum retulit, recepitq. se in domum propugnaculo vicinam, vbi curare omnes corpora iussit. Cum autem eo interim Mariniani Regulus aduenisset, Vitalis obuiam accurrens, rem omnem narrare ingreditur, at subridens Marinianus, humerumque Vitalis manu sua leuiter percutiens, Rem, inquit, omnem noui, teque in primis optimam strenui Ducis operam nauasse, quod te deinceps quoque effecturum spero: mox interrogauit num corpora milites curassent; quod cum affirmasset Vitalis, nunc, inquit, Hispanorum cohortem incolumen seruare tempus est, quæ in Camoliano suburbio inter portæ vrbis turrim, & suburbii portam, in templo quodam, remansit, neque ob pilas hostium undique uolitantes egredi inde potest. Vitalis instructa confestim cohorte, suburbana tecta ingressus, manus cum hostibus, tum ad turrim, portæ urbis, tum ad suburbii portam conseruit, cumq. assidue depugnans ad illud templum peruenisset, in quo Hispani erant, eos foras euocare, metumq. omnem ut abiicerent; quando iam hostes cum suis militibus, secumq. prœlium facerent; hortari. atque hac ratione Hispani inde exeuntes, incolumes ad ceteros rediere: cum in ea digladiatione Hispani quattuor, & Petrus Martir Morandus Rauennas, Vitalianus miles occubuerint. Intuens autem Mariniani Regulus Vitalem cum Hispana, suaque cohorte redeuntem, magna lætitia perfusus, Leonidum Malatestam uocat, apud eum Vitalis virtutem laudat, mandatq. uti curentur Vitalis, cohortisq. illius corpora, esse enim intra horarum trium spatium, honorificam & egregiam prouinciam aggressuros. Itaque curato corpore, Marinianus Leonidum & Vitalem iussit, Camolianum propugnaculum magnum aggredi, omnemq. uim ac uirtutem adhibere, ut recuperetur. Confestim ii duces, reliquos antegressi, militibusque breui oratione ad pugnam accensis, castra mouent, nec diu post ad propugnaculum, quod parum aberat, quadringentis tum Senensibus, tum mercede conductis militibus munitum, perueniunt; ubi atroci commisso prœlio, multi vtrinque vulnerati sunt, ex Senensibus duodecim occubuere. Strenue autem ante alios Leonido & Vitali oppugnantibus, tandem, postquàm per horam acerrime dimicatum fuerat, hostes propugnaculum deserere, seq. intra urbem recipere coacti sunt: quamobrem statim Vitalis curauit supra aggeres, ad angulum, qui Cittadellam respicit uexillum suum figi; ibidemque ex Mariniani præscripto, & tum constitit, & quattuor deinde menses cum dimidio, reliquis cohortibus Leonidi Malatestæ comitatus, commoratus est. A primo autem, quo propugnaculum ingressus est, die, ad triginta, quotidie tumultuaria cum hostibus certamina conferebantur, ingenti non minus laude, quàm damno, quod agger depressior erat, nec erigi, nisi noctu, poterat, si quidem interdiu ob crebras maiorum, minorumq. tormentorum pilas, Senis e duabus turribus emissas, prohiberen-

tur: quamquam & noctu pars construebat aggerem, alii cum hostibus dimicabant, adeo ut intra duorum mensium spatium ex Vitaliana cohorte circiter octuaginta milites ceciderint; ipseque in primis Paulus Portus Rauennas, agminis coactor. quibus a Petro Vitalis fratre, qui Rauennæ erat, septuaginta recentium militum supplementum est adductum, cum & ipse quoque Petrus deinde in eadem cohorte militauerit. Postridie autem quàm propugnaculum magnum Vitalis occupauerat, paruum propugnaculum conspicatus, in cuius medio domus erat, statim explorauit locum, intelligensq. plurimum referre, si a nostris obtineretur, ibidem militum suorum manum collocauit. Adueniens interea Mariniani Regulus, Vitalem sibi obuiam uenientem, cum uideret, ad ueteranos milites uersus, Quam ingenti, inquit, Dux hic Vitalis inter ceteros decorandus est laude: mox in eo paruo propugnaculo milites intuens, Vitalem interrogauit explorasset ne locum, Vitali eos milites suos esse, ab seq. ibidem positos asserente, eius humerum leuiter manu percutiens, Omnes, inquit, egregii, strenuiq. militis partes impleuisti: statimq. Vitali sociatus illud propugnaculum inuisit, cum tamen multæ inter eundum currulium tormentorum pilæ in eos ab hostibus disploderentur. Paucis post diebus cum ad Sept. Id. April. hostes magna equitum, peditumq. manu Senis egressi, in campis, qui ad Tressam sunt, a porta Camolia haud procul, cum Mariniani militibus, qui erant extra propugnacula, manus conseruissent, iamq. multis utrimque interfectis Mariniani milites, ad cœnobium dirutum, cui sanctæ Abundæ nomen est, se recepissent, Friderico Sauello, a Leonido Malatesta, per ueteranum militem, subsidium postulanti, Vitalis cum sclopettariis centum est missus; qui feliciter audax in hostes irruens, adeo strenue se gessit, ut quamquam ex suis aliquot ciciderunt, aliquandiuq. cum Iustiniano Seuerolo Fauentino, præstantis uirtutis peditum præfecto, singulari certamine; cum esset vterque securi armatus; dimicauit, ad extremum tamen referre pedem hostes coegerit, eosq. ad muros vrbis fuerit persequutus: vbi ab iis, qui de muro propugnabant, ad cingulum pila sclopi ictus, nihil accepit incommodi. Marinianus Regulus, qui Vitali ob spectatam virtutem timebat, iubet interea illum ad ceteros se recipere: quod & Vitalis fecit: redeuntem autem Hispani omnes Duces, nobilesq. viri, amplexati, atque osculati sunt, cum miris interea laudibus virtutem illius efferrent. Ceterum cum mense Maio renunciatum Mariniano esset, Gallorum, Turcarumq. classes coniunctas, ad Iluam diripiendam properare, tres præsertim, quæ portum eius insulæ Ferralium appellatum, tuentur, arces, solo æquaturas, Marinianus, Leonidi, Vitalisq. virtute plurimum confisus, eos misit, qui insulæ præsidio essent: ad quam cum esset ab illis peruentum, intuereturq. portam nouam, quæ est ad portum, haud satis munitam, Vitalis die noctuq non modo irrequieto militum labore ædificare aggerem, sed ipse in primis vt alios doceret, exemploq. accenderet, agendo; atque instrumenta cõtrectando, nullum uel humilis etiam operæ laborem aspernari. Quamquam nullis deinde munitionibus vsi sunt, si quidem classis Gallica cum Turcicis aliquot triremibus, mense Quinctili, ad eam insulam adiens, iuxta Planosiam; qui eius insulæ locus est, magna tempestate in diuersum acta est, triremesq. septem Gallicæ aduersis diu fluctibus iactatæ, tandẽ a Planosia haud procul diffractæ. Cum autem interea Ludouicus Rasponus,

qui post Mirandulanum bellum, suos equites in Picentibus, Aesii continuerat, ad Senensfe uocatus, illuc cum Prospero fratre, cui omnem fere demandauerat equitum suorum curam, proficisceretur, iter Cortonam intendit, ubi ad Vallianum pontem Ascanium Corneum, copiarum Florentinarum in illis locis Præfectum, reperit, qui Rasponianos equites de itinere fessos Oliuetum misit, ut uires reficerent. Sub id tempus Corneo ad Clusium fuso, captoque, Rodulpho autem Baleono interfecto, reliquisq. Ducibus fere omnibus fusis, ac fugatis, cum Ioannem Franciscum Ossium Rauennatem, ueteranum Cornei militem, magnus casus incolumem seruasset, Cæsaris eius fratris, Ducis Bagaliæ ab Monte vexilliferi, uirtus sese maxime patefecit, dum post diuturnam pugnam, in exiguum collem se cum militibus Rauennatibus quadraginta, desertus a ceteris, recepit: ubi cum diu irruentium in se hostium impetum egregie sustinuisset, effracta tandem vexilli hasta, vexilloque pilis sclopettariorum discerpto, adhuc truncum manu gestabat, erigebatq. uerum hostes, qui potiri eo alioqui desperabant, exiguo colle, uasis, tormentarii pulueris plenis, circundato, excitatoq. incendio, Ossium, ceterosq. Rauennates milites pæne combusserunt. captus Ossius, Senasq. ductus, tres menses in custodia habitus est; quibus elapsis, Blasii iurisconsulti fratris opera, est emissus. Erat enim tum Blasius, Balduino, Iulii Tertii Pontificis fratri, familiaris, & carus. Insecuta hac clade, cum Ludouicus Rasponus in Olieto opido, se tutum satis non putaret, ad Vallianum pontem cum sua equitum ala profectus, ibi Petrum Paulum Tosingum, & strenuos plerosque alios Duces reperit, qui se illuc ex infelici prœlio receperant, iamq. cum locum retinere, tueriq. aduersus hostium impetum posse desperabant. Viso autem Raspono, cuius nouerant virtutem, adeo animus illis, & vires additi, ut, adueniente paulo post equitatu hostium, ad pontemq. se conuertente, Raspono, & ceteris fortiter propugnantibus, & repellentibus, pons fuerit conseruatus, & re hostes infecta abierint. Ibi autem cum Rasponus aliquot dies commoratus fuisset, a sanctæ Floræ Regulo, ad Marcianum, Florentinorum opidum, quod est in Senensium finibus, & a Lucignano Senensium opido, duo circiter millia passuum abest, ad statiua mittitur. Eius opidi, vniuersæq. paludis, quam Glanis amnis efficit, curam Paulus Vrsinus cum peditibus septingentis, equitibus sexaginta, quibus præerat Rabattus Regulus Gallus, gerebat. Ibi tumultuaria quidem, sed ab spectata militum virture admodum celebris pugna commissa est, ad Ranaiolum pontem, qui est e regione Podii; quo loco haud ita diu post, inter Marcianum, Folianumque opida, Petrus Strozza fusus, fugatusq. fuit. Eo igitur prœlio licet vtrinque multi vulnerarentur, tamen omnino abfuisset patum; nisi peditibus, qui e Foliano, cum Ioanne Baptista Martino, alæ equitum Florentini Ducis præfecto, eruperant, tormentarius puluis defecisset; quin eo die fuisset Lucignanum captum. Ludouici autem Rasponi repellendis, ac sustinendis hostibus, virtute sese tum maxime patefaciente, Prosper sentiens, sclopettarios ex hostibus duos secundum flumen contendere, ut Ludouicum fratrem interficerent, incitato statim equo, fratrem inde demouit, haud tamen adeo celeriter, quin equus, in quo Ludouicus erat, pila in femore vulneraretur. Diremptum est ob maximum imbrem, qui tum accidit, prœlium, hostibusq. ob id, satis exhibitum

tum temporis, ut se ad castra reciperent: cum desiderarent tamen Soldatelli Eugubini Ducis, geminos fratres, qui ineunte prœlio sese ad pontis caput, obiecerant hostibus, neque inde dimoueri vmquam permiserant, donec ad extremum eadem sclopi pila ambo confossi, interiere: quorum profectò insigni, ac plane admirabili virtute, omnibus suis salutem fuisse partam affirmari iure potest, cum numquam traiicere pontem, resistentibus illis, atque omnem impetum sustinentibus, Cæsariani potuissent, tametsi Ludouicus, & Prosper Rasponii fratres, multiq. præterea egregie fortes Duces, ac milites omnes in eo ponte traiiciendo vires posuissent. Paulo post vniuerso Cæsariano exercitu in campos educto, Vallis Glania omnis, extra Lucignanum, occupatur, quo peracto, sese exercitus primo in propugnaculum, quod circa Senas erat, deinde Pisciam, tandem Pistorium recepit. Cum esset autem renunciatum traiecisse Strozzam Arnum amnem, & Mariniani Regulus motis statim castris ad hostem properaret, cum eo die traiici Arnus, inclinante iam Sole, non potuisset, postridie mane alæ primæ, quæ illum habuerint in conspectu, Corniana Ascanii; quem captum supra memorauimus; & Rasponiana Ludouici; cuius Legatus erat Prosper, fuere. Ab iis primum agmen Strozzæ est deprehensum: quod licet septingentis circiter equitibus constaret, adeo nullo tamen ordine, & nihil omnino hostile suspicans, iter faciebat, ut Ludouicus Rasponus, & Alexius Lascaris Corneæ alæ Legatus, ad sanctæ Floræ Regulum miserint, qui eorum nomine polliceretur, eius permissu, primum se agmen Strotiani exercitus fusuros, ac fugaturos: negauit id Sfortia, consistereq. eos acri edicto iussit, propterea quod, ut postea rescitum est, Heluetii, qui in eodem exercitu militabant, ubi nouerunt adesse hostes, pedem sistere, affirmareq; se minime inde profecturos, nisi stipendium saltem promitteretur. Interea Galli, qui se deprehensos viderunt, agmine facto, ut omnis hostibus, in se irruendi, occasio adimeretur, optima ratione progredi cœpere, coniunctis adeo agminibus, instructaq. acie, ut eos tum aggredi, imprudens omnino, atque insanum fuisset consilium. Recepit se ad Senensia propugnacula Cæsarianus exercitus, ubi nec Marinianus, nec sanctæ Floræ Regulus, nec Vincentius Nobilis, peditatui præfectus vsquam equitabant, quin secũ Rasponianam equitum alam vellent. Cum autem hoc interim spatio Strozza Aretium contendens, negocium ex sententia non confecisset, Martiano, Oliueto, aliisq. præterea vicinis locis captis, ad Folianum, vbi Carlottus Vrsinus erat, castra admouit, opidumq. tandem, Vrsino, plurimisq egregie fortibus viris interfectis; expugnauit: cum e contrario Marinianus, opidum Martianum, vbi duodecim Strozzæ uexilla erant, circumsederet: verum dum eo potiri sperat, aduenìens Strozza, præbet iusti prœlii committendi facultatem: cui cum sanctæ Floræ Regulus esset cum equitatu initium facturus, statim a Mariniano grauibus edictis retractus est, non tamen adeo, quin tumultuarium prœlium satis magnum, a mane eius diei, ad dimidiam noctis horam fuerit consequutum, quo mille octingenti amplius milites occubuere; Ludouicusq. & Prosper Rasponii fratres muneri suo, ab omni parte egregie, atque abunde satisfecerunt, parumq. absfuit, quin Prosper, dum se exercitus reciperet, tormenti pila discerperetur, quæ tamen adeo uicina percussit, ut illum, equumq. in quo erat totum puluere aspersit. Postridie eius diei iusto

prœ-

prœlio ad Podium commiſſo, Strozza fuſus eſt, minimo Cæſariani equitatus labore; cum primum enim Florentiæ Ducis cataphracti in conſpectũ ſe dederũt, Strotianus equitatus diſſipatus, uniuerſi exercitus excidii cauſa fuit. Marinianus abductis caſtris a Martiano, ad Arbiam profectus eſt, ubi aliquot cõ moratus dies, ad circumuallandas Senas progreſſus, conſedit ab eo latere ubi ſancta Regina eſt, ut duobus locis urbs obſideretur. ibi relicto ſanctæ Floræ Regulo, qui partis exercitus curam gereret, cum reliqua ad oppugnanda Montem regionem, & Creuolum, Senenſium opida, abiit: Quo interim ſpacio Galli eruptione Senis facta, ad Sanctam Reginam progreſſi ſatis ingens prœlium conſeruere, tandemq. in Hiſpanas acies, & ad ipſam Hiſpanorum caſtrorum aream perpuſillo propugnaculo, & vnico tormento munitam penetrarunt, vexilliferumq. ibidem Hiſpanum trucidarunt. quo circa Sfortiæ Sanctæ Floræ Reguli tubicine claſſicum canente, Proſper Raſponus omnium primus ad Sfortiam, arma ob id tum induentem, armatus, cum iis, qui ſecum remanſerant, equitibus adiit: ceteri enim partim cum Mediceo Imperatore ad ea, quæ memorauimus, expugnanda Senenſium opida, partim cum Ludouico Raſpono fratre Florentiam abierant: Cumq. paulo poſt eodem conueniſſent equites circiter quadraginta, armatusq. iam ſanctæ Floræ Regulus in editum locum, e quo Italos, Hiſpanos, Heluetiosq. ſuos, qui iam cũ Gallis dimicabant, deſpectare poterat, aſcendiſſet, dum ueteranum ſuum militem ſequi parat, concidit equus; quamobrem ſuum ſtatim Raſponus impulit. cumque ad Sfortiam perueniſſet: (qui, audiens tria illa nationum genera depugnare, mirabatur) & conuerſis ad Hiſpanorum caſtrorum aream oculis, conſpiceret eam a Gallis occupatam, duosq. milites, Cæſarianum vnum, alterum Gallum, e tabernaculo exeuntes, breuioribus ſe gladiis nauiter vulnerare, ceteris Hiſpanis, nullo reſiſtente, in ſanctam Reginam confugientibus; Sfortiæ ſignificauit hoſtes eos eſſe, qui Hiſpanorum caſtrorum aream occupaſſent; adiecitq. niſi iuberet in eos impetum fieri, facile futurum, ut magnũ dedecus eo die referretur. Suſpenſus aliquandiu Sfortia perſtitit, ſed Proſpero eadem aſſidue repetente, ingensq. diſcrimen explicante, tandem aſſenſus eſt: quamobrem Proſper incitato equo, & tubicinibus prœlio ſignum dare iuſſis, impreſſionem, una cum ſexdecim equitibus, fecit in hoſtes, ea virtute, atque inpetu, ut multis ex illis interfectis & captis, reliqui in fugam acti ſint: quod eo maiori gloriæ Proſpero ceſſit, ſuisq. commodo, quòd uti memorauimus, nihil repugnantes iam, aut obſiſtentes Hiſpani in fugam ſe coniiciebant: nemo autem fuit, qui eius exercitus ſalutem non retulerit eò die Proſpero acceptam. Paulo poſt ad Camoliana propugnacula Proſper, & exercitus pars ſe contulit; quo peruenit etiam Marinianus Regulus, Monte regione & Caſolo in poteſtatem redactis. Paucis autem poſt diebus Sfortia ad Bonconuentum cum aliquot equitum turmis, & duabus peditum cohortibus commorante, cum multæ leues pugnæ; quia locus ille Monti ilicino, ubi erant hoſtes, vicinus eſt; consererentur, illis omnibus Raſponii fratres muneri ſuo ulla in parte non defuerunt; quæ omnia perſequi inſtituti noſtri non eſt; illud tamen haud omiſerim ſilentio, quod Proſpero contigit, dum ad Montem ilicinum cum Leonetti Corbarienſis, & Ludouici fratris, qui ſuperiori nocte in morbum inciderat, equitibus, & Georgii Interamnatis peditibus

bus

bus excursionem fecisset: namque peditibus in insidiis locatis, equites viginti præmisere, qui ad portas opidi excurrerent; eos enim erant ceteri equites modico gradu consecuturi. Ceterum hostium equitibus, peditibusq. maiore, quàm putarant, manu, ex opido erūpentibus, cum Leonettus gradum consuleret referendum, Prosper nulla umquam ratione assensit, affirmans se numquam, quoad eius fieri posset, laturum, vt decem ex suis equitibus; qui cū aliis ex Leonetti ala, præcurrerant; sibi, a quibus, aut quo modo nescienti eriperentur; malletq. aut mori, aut captiuum fieri ab hostibus, quàm in ultos illos, aut omni ope destitutos inter hostium manus relinquere. Quibus Leonettus acceptis, referre pedem cœpit. At Prosper quindecim ex suis ad se uocatis, & sistere iuxta se iussis, eo usque hostium sustinuit impetum, dum qui excurrerant, equites, incolumes omnes rediere: quamobrem simul omnes Leonettum paulatim sequuntur. Qui si eam fuisset uiam ingressus, ubi insidias ante disposuerant, pulcherrimo prœlio poterat cum hoste manus conseruisse: sed eo aliquantum ad sinistram deflectente, hostes; cum, qui in insidiis erant, nihil inferre illis incommodi possent; saluti suæ consuluerunt. Per hunc modum cum se Rasponiani ad Bonconuenrum recepissent incolumes, multis Prosperum laudibus omnes efferebant. Complura autem egregia deinde sunt & præclara, die noctuq. eo bello gesta, quibus omnibus non absque insigni ueræ uirtutis laude Rasponii fratres interfuerunt. Dum vero hæc apud Senas a nostris geruntur, Anno MDLIII. Rauennæ Quinčto Kalen. Nouembr. Ioannes Saluiatus, Laurentii, de quo supra diximus, frater, Cardinalis amplissimus, multis Legationibus, pro solio Pontificio functus, abiit è vita, in Portuensi cœnobio, ad quod diuerterat. Is Roma profectus, in opido Gualdo, leui apoplexia attonitus factus, Lectica Rauennam delatus est: Quamquam autem Bernardi fratris accitu, Franciscus Frigimelica, Medicus Patauinus clarissimus, Rauennam venisset, ac indito in nares castoreo, è somno nonnihil hominem excitasset, quo graui, ac perpetuo detinebatur, morbo tamen, deuexa præsertim ætate, uictus tandem est. Cadauer Ferrariam, cuius erat Ciuitatis Episcopus, allatum, & ibidem in æde maxima sepultum. Hoc eodem anno nobilis, atque egregii templi D. Mariæ in portu, fundamenta Idibus Septembr. Hieronymo Calino Brixiano, cœnobii Præfecto curante, iacta sunt. & per eosdem ferè dies, Pontifice iubente, libri Hebræorum Talmudici appellati, omnes in foro comburuntur. insequentiq. anno, ne quis huiusmodi libros execrationum plenissimos, potissimum autē Ghemarot Tamud apud se haberet, acerrimo Pontificis diplomate cauetur. Aliquot post mensibus; fuit autem XIIII. kalen. Octobris, Antonius Monuetulus, Sacerdos, ex hac uita discessit: qui licet in opido Piceni, Monteuereri natus, tamen quia hic perpetuo ferè vixit; extra pauculos menses, quibus Veronæ fuit in Ioannis Matthæi Giberti, eius Ciuitatis Episcopi familia, & hanc ipse vrbem, suam patriam appellauit, eaque a Senatu quadraginta iam ferè annis donatus est, minime ab re hoc eum loco posuisse putauimus, tanti præserrim incitati uiri virtute: qui cum diu humaniores litteras fuisset professus, ita sacrarum litterarum cognitionem cum illis, & probatos vitæ mores coniunxit, vt fuerit omnibus meritò charissimus. Quinquaginta circiter natus annos, cæcus factus est: quem ille ca-

ANN. M. DLIII.

sum

ſum ita conſtanter tulit, ut poſt nonnullos morbi, dolorumq. dies, hilari ſemper & læto vultu conſpiceretur. Cum autem per idem ferè tempus, fratris filio, iuueni, D. Vincentii ſacerdotium; quod vnicum ad eam diem ipſe poſſederat; tradidiſſet, iuuenisq. haud ita diu poſt migraſſet è vita, prædiolumq. illi tantum reliquum fuiſſet, unde vix anguſte victus, haberetur, omnia tamen libenti animo accipere, & ſuæ cæcitatis remedia, a Deo, & ſacris libris; quos ſibi ab Anagnoſte legi aſſiduè curabat; petere, & in cæleſtium rerum deſiderio, ac meditatione conquieſcere: cum interea non deeſſent liberalia aliquot amicorum, qui virtutem hominis ſuſpiciebant, ſubſidia. Quamquam verò ſumma fuit in uictu temperantia, articulorum tamen nonnumquam tentari doloribus, quos ita æquo animo ferebat, ut dialogum etiam conſcripſerit, in quo elegantiſſimo, doctiſſimoque luſu, Podagram ſecum loquentem, & intemperantiam obiicientem inducit. Scripſit & alios libros, & Epiſtolas, & Orationes præclaris eloquentiæ ornatas luminibus, & Romuli Amaſei, diſertiſſimi viri, aliorumque iudicio, ac litteris, quæ extant, plurimum probatas. Sanctiſſimam Euchariſtiam accipiebat frequentiſſimè, Diuinis precibus, & contemplationi ita intentus, ut intempeſta nocte, quamquam cæco, tamen è lectulo ad orandum Deum ſurgendi, inſtitutum illi continens, & nuſquam interruptum eſſet. Memini ego; qui a patre ad clariſſimum illum ſenem ita eram deductus, ut quoad poſſem, & mihi liceret, ab eius latere numquam diſcederem; cum dolorum facibus deflagraret, ſubridere illum ſolitum, & perpetua ſua hilaritate; & id quoque abibit; dicere; nihil præterea: cum interim de victu, quamquam detrahi nihil poſſe videretur, aliquid tamen detraheret. Diebus feſtis in ſacra æde Boni Ieſu, e cuius regione habitabat, poſt ueſpertinum officium, concionari de Euangelio, deque uirtutibus Chriſtianis, in medio templo ſedens, conſueuerat, cum etiam domi quotidie, multos ad eum adeuntes doceret Chriſtianè viuendo viam, rationibusque, & exemplis, atque ſententiis Sanctiſſimorum hominum moneret eos a peccatis abſtinere, & amplecti pietatem. Quo tempore Canonicorum Portuenſium Comitia Rauennæ habebantur; id autem tunc quotannis erat; uidiſſes frequentes eorum Patrum, Euangelicis præcellentium ornamentis, penè cateruas, ad eius domum, ut inuiſerent hominem, concurrere. Huius virtutis haud diſſimilem virum; niſi quod cæcus non erat; Romæ noui, anguſto ſe, & ſi dicere fas eſt, beato continentem cubiculo, ſacris undique libris ſparſo, Tullium Criſpoldum Reatinum, omni tempore aut meditatem res Diuinas, aut loquentem, aut legentem, aut ſcribentem, Monuetulus ita confecto, uti eſt dictum uitæ curriculo, in ſumma animi tranquillitate, quam recta conſcientia, Diuino beneficio, pepererat, octuagenario maior, leui febre correptus, migrauit è vita. Hoc tempore cum Rainutius Farneſius Cardinalis, Archiepiſcopus noſter, Rauennam ſe conferre conſtituiſſet, iamque pararet, quæ ad profectionem facerent, Senatores noſtri in Senatum IIII. Non. Octobris coacti, Hieronymum Rugineum iuriſconſultum, Matthæum Fabrum, medicum, Vbertellum Gordium, & Nicolaum Dulcichium cognomento Bancherium delegerunt, qui & ornandarum uiarum, & illius excipiendi curam ſuſciperent, & cetera pro dignitate curarent. Itaque Rainutius Farneſius Archiepiſcopus, Rauennatem ſuam Eccleſiam primum inuiſit: fuit

autem

ANN. M. DLIIII. autem is annus a partu Virginis quinquagesimus quartus supra millesimum quingentesimum; Quincto Kal. Nouembr. Obuiam illi, inita societate, Rauennates aliquot adolescentes, speciosis induti sagulis, cristatisq. pileis, & eleganti cultu vndique ornati, processerunt. Horum Principem gerebat Bernardinus Lazarus, cognomento Mengolus, Ioannis filius, D. Georgii eques, studiosorum, virtuteq. praeditorum hominum amantissimus. Ad Vrsicinam portam, Rainutius, omnium sacratorum virorum ordinibus, de more hilariter hymnos praecinentibus, exceptus, compluribus Episcopis, & magna nobilium virorum familia comitatus, per uias festa fronde exornatas laetis undique populi acclamationibus, ad Vrsianum templum progreditur. Ibi cum egregiam mulam, in qua erat, Rauennates adolescentes; qui obuiam iuerant, & mulae frena rexerant, umbellamq. sub qua uenerat, sustinuerant; more maiorum, occupassent, ipse nummis aureis centum numeratis, libenter eam, liberaliterq. redemit. Postquam uero ad aram maximam Deum est ueneratus, Diuumq. Apollinarem Archiepiscopum & Martyrem, urbis patronum, ac tutelarem, supplex orauit, Hieronymus Rubeus, qui hanc scripsit historiam, annum natus quinctum decimum, quòd eius praecox ingenium aliqui non omnino despicerent, ciuium suorum ingentem laetitiam latina oratione testatam fecit, & Rainutii virtutes cum propria, tum a maioribus deductas aliqua ex parte numerauit. Rainutius adolescentis amplexatus studium, eiusq. apprehensa manu, familiari illum Episcopo tunc tradidit, qui aditum ad se facilem adolescenti pararet, aliquandoq. adduceret. Quod cum postridie eius diei esset factum, & Farnesius amanter, ac plane paterne adolescentem allocutus, ad persequenda litterarum studia esset hortatus, tum uero illud Francisco Franchino viro doctissimo, sed candido praesertim poetae, sibi a secretis, iniunxit, uti Rubeum curaret in Farnesiorum familiaribus, ac clientibus numerandum, illiq. in Ancarano collegio Bononiae locum tribui: Quod efficere postea Rubeus, ab Ioanne Baptista patruo Romam vocatus, non potuit. Bernardinus Mengulus, ad eam, quam a Cardinale acceperat pecuniam, multis nummis aureis de suo additis, adolescentes socii, Carneualibus diebus, qui sunt proxime insecuti, & comoediam egerunt, & hastatorum

ANN. M. DLV. equitum cursu, proposito praemio illi, qui annulum vehetari hastae saepius induerct, vniuersam vrbem adeo exhilararunt, ut nisi abfuisset Archiepiscopus; qui viginti circiter, postquam uenerat, diebus, abierat; nihil visum fuisset ad festam hilaritatem deesse. Antonius Saluagianus, cum in animo haberet hanc urbem incolere, ciuis, ac patricius Rauennas cum omni eius posteritate XII. kal. Martii creatus est. Haud ita multo post Iulius Tertius Pont. Max. mense Martio fato functus, Marcellum Ceruinum Politianum, qui Marcellus Secundus, nomine minime mutato, appellari uoluit, habuit successorē; Senatus quidem Rauennas XIIII. kal. Maii, Ludouicum, & Brutum Rasponios equites, & Iacobum Spadolarium iurisconsultum Oratores creat, sed non abiere, propterea quòd tantum is duos & uiginti dies vixit, summoq. omnium dolore decessit: cui Paulus Quartus Neapolitanus; quem antea Ioannem Petrum Carrafam appellabant, subrogatur. Ad illum Oratores V. Idus Iunii, qui obsequium praestarent a Senatu destinati Hieronymus Ruginus iurisconsultus, Bernardinus Mengulus eques, & Caesar Vrceolus. Rugino autem

tem

tem legitimè impedito in eius est locum suffectus, Ioannes Minghinus iurisconsultus. Huius Pontificatus initio Baldus Ferratinus Romanus, Liparensis Episcopus, & Flaminiæ Prolegatus, Nonagintauiratum creauit, ad supprimenda veterum simultatum germina, & coercenda flagitia, quæ passim committebantur. Is constabat ex iis ciuibus, qui Pacificatores a munere faciendæ pacis uocati, nequaquam factiosi aut sanguinarii, aduersis se partibus non miscuisse uideri poterant: quorum quilibet assectas habebat duos, qui armati, cum oporteret, præsto adessent, ita ut cum Pacificatores ipsi essent nonaginta, si assectæ cum iis numerentur, ad ducentos septuaginta, armatorum numerus ascenderet. Cum igitur Pacificatores omnes ad sextum Id. Iul. eodem anno M D L V. in æde Vrsiana conuenissent, & supplicatione omnium ordinum indicta, Simon Gautius cognomento Massatius, e Piceno, Franciscanus cucullatus, ex iis qui soleis utuntur ligneis, Philosophusq. & Theologus maxime præstans, qui ad seueriores disciplinas, humaniores etiam Musas eleganter adiunxit, luculenta concione, eos ad munia, quibus propediem obstringendi essent, sancte obeunda, fuisset hortatus, inter solemnia sacra, supra corporis Christi Dei hostiam iurarunt, se leges a Ferratino propositas, seruaturos: in iis legibus, eæ præcipuæ erant, ut nihil eorum, quæ in suis tractarentur conuentibus, quisquam aliquo modo patefaceret; seseq. inuicem fratres appellitarent, & iuuarent; pacificatoresq. conciliandis dissensionibus essent. Quod quidem munus adeo accurate per aliquot menses exequuti sunt, ut sola opinione eius diligentiæ, quam ad facinorosos homines cõquirendos adhibebant, occurrerint consiliis, & debilitauerint audaciam illorum, qui nisi timore fuissent coerciti, omne scelerum genus molituri videbantur. Confestim autem Prætorianorum militum stationem in foro, & armamentarium instituere. Ceterum licet terrorem arma plurimis intulerint, pacta & condiciones multos illexerint, veritas & ius coegerint, ad grauissimas tamen inimicitias in fortissimis viris factiosæ ciuitatis extinguendas, nihil illo uno remedii genere plane diuino, a prudentibus viris iudicatum validius fuit; propriis scilicet primum Nonagintauirum proxime natalem diem Christi Dei festum, deinde communibus vniuersæ ciuitatis precibus, maiori hebdomada, indictis, quas ambas anniuersarias, quadraginta horis sanctissimo & quidem admodum salubri instituto decreuerunt. Sed vt hæc omnia, diplomate Pontificio roborata, per aliquot annos seruata summa fide fuerunt, ita deinceps plurimum refrixere, magistratuum, præsertim aliquorum arrogantia aut certe nequitia, qui auctoritatem conuellere eius ordinis conati sunt. Interea Paulus Pontifex nonnullis ad Christianam religionem spectantibus, rite compositis, ut Iudæi errare se, & seruos esse cognoscerent, Christianos autem per Iesum Christum liberos, iussit eos; diplomate pridie Id. Iulii Romæ dato; in vrbibus separatim a Christianis habitare, Synagogam habere unam tantum, fundos, domosque, & cetera huiusmodi, Christianis vendere, gestare glauci coloris signum, qui ex ipsis essent medici, abstinere a medicina Christianis facienda, nutrices Christianas, & famulos non tenere. Quæ Pius Quinctus, & Gregorius XIII. ne filii liberæ, famularentur filiis ancillæ, deinde etiam confirmarunt: & confestim Rauennæ, & in aliis quoque ditionis Pontificiæ ciuitatibus, confecta sunt. Cum autem Paulus animo noua mo-

liretur, Ludouicum Rasponum, Aesii, Iulii Tertii Pontificis iussu adhuc hibernantem, in alæ equitum præfectura confirmauit, & ad Columnarum fines misit, usque dum bellum exarsit: cuius primæ faces inde ortæ, quod Pontifex Marcum Antonium Columnam, Paliano, ceterisq. opidis spoliauerat. Nam Philippus Hispaniarum Rex, in cuius fide, ac tutela erat Columna, neque illi deesse potuit, neque sibi: non inanis enim, neque incertus rumor ferebat, Pontificem, Caroli Cardinalis, fratris filii, persuasionibus deprauatum, ad Neapolitanum Regnum aspirare. Itaque Rex, Ferrantem Aluarez, Albæ Ducem, cum duodecim millibus peditum, equitibus mille & quingentis misit, qui facto in Pontificium agrum impetu, Frusinonem, Verulum, Anxurem, Anagniam, & alia pleraq. opida occupauit. Verũ Carolus Cardinalis & Petrus Strozza, quem Gallorum Rex iam præmiserat, hostiles conatus repressuri, multos strenuos Duces obiiciunt, & reliqua Columniorum loca oppugnant. Dum autem ad Pilium castrametati Pontificii, opidum quaterent, Columnæq. cum magno equitatu, peditatuq. in subsidiũ accurrerent, omnino tormenta, & impedimenta omnia amissuri Pontificii uidebantur, nisi Ludouicus Rasponus rem sentiens, suorum equitum alam ex obliquo in hostium agmen impulisset: qua impressione adeo fusi, distractiq. sunt, ut satis spatii nostris, sese cum tormentis in tutum recipiendi, datum fuerit. Quæ res maximam Raspono gloriam apud omnes comparauit, ipseq. Petrus Strozza coram omnibus honorificentissime apud Carolum Cardinalem Caraffam, Rasponi uirtutem extulit, & commendauit. Nec diu post, cum Balthassar Rangonus, cum sua equitum ala, qui circiter octuaginta erant, egressus fuisset, iisque sclopettarii quadraginta comites adiungerentur, ex cohorte Cæsaris Mutti ciuis Romani, ut insidias hostibus facerent; re aliter, quàm putarant, succedente; quòd ab hostibus deprehensi, multi sclopettarii, equites autem omnes ad unum aut capti, aut interfecti fuerunt, ipseq. Cæsar Muttus cum aliquot perpaucis sclopettariis vix ad paludem vicinam, amisso vexillo, se incolumis recepit; Rasponus, cumq. eo Alexius Lascaris, qui impedimentis præerant, cum equitibus suis hostes persequuntur: cumq. ad eos esset uentum, prœlio conserto, & recepere ex Rangoni equitibus plurimos, & ex hostibus aliquot captiuos fecerunt. Insecutæ sunt deinde leues pugnæ complures, quibus omnibus, non absque præstanti laude, Rasponus semper interfuit. Huius belli occasione, Pontifice petente, Henricus Gallorum Rex in Italiam, sub Francisci Loreni, Guisæ Ducis, imperio, circiter millia peditum duodecim, equitum duo miserat, cumque iis maximam Gallicæ nobilitatis partem: quæ copiæ cum in Rauennate peruenissent initio anni MDLVII. uix datum est, ut aliqui nobiliores in urbem reciperentur: Petro Donato tamen Cæsio Episcopo tum Narniensi & Flaminiæ Præside iubente plerique sic recepti sunt, ut renouata utrinque Gallicæ direptionis memoria, non sine metu res transigeretur, optimeq. & ciuium Rauẽnatum, & Gallorum procerum domus, ad quas diuerterant, noctu munirentur, & præsidiis, tota etiam urbe agitatis, firmarentur. In agro, ut non sine incommodo, ac damno aduentus huius exercitus exceptus est, ita multo minore, quàm ferret opinio. Ex illis multi, scriptis secum allatis, quibus indicia erant eorum locorum descripta, ubi in superiori vrbis direptione, multa obruerant,

ANN. M. DLVI. (margin, beside "uerat. Nam Philippus")

ANN. M. DLVII. (margin, beside "Gallicæ nobilitatis partem")

cum

cum effodiſſent, eas inuenere. Tandem multis diebus hic inutiliter inſumptis, in Pelignos profecti, poſt Ciuitellam inani ſtudio oppugnatam, in Latium ſe receperunt. Sub id fere tempus Non. Mai. Rauennæ Ioannes Petrus Ferrettus Lauellinatum Epiſcopus annos natus circiter ſeptuaginta, fato conceſſit: Vir & morum ſimplicitate, & doctrina, qua Græce Latineque inſtructus erat, cum omnibus facile comparandus. Patrem habuerat Nicolaum, fratrem Iulium, viros egregios, uti memorauimus, & doctos. Ipſe cum primo eſſet Eccleſiæ Rauennatis Canonicus, mox Epiſcopus Myli, deinde Lauellinatum factus eſt. Sed ita ab eius virtute, euentus diſſenſerat, ut maxime inops ſit mortuus: cumque in D. Ioannis Euangeliſtæ ad ſepulturam datus eſſet, in monumento ex marmore vetuſto, & nobili, aliqui, poſt multos dies, quia monumentum ſuum eſſe dicebant, cadauer de eo monumento detrahi iuſſerunt: ex Rauennatibus nemine, ne uerbum quidem pronunciante. Nonnullos aiunt ſcripta illius, tres Decades præſertim, ſi modò tot ſcripſit, quæ ad Rauennatem hiſtoriam faciebant, ſupprimere. Eas Senatus Rauennas decreuerat uiris aliquot doctis ad id munus delectis, in uulgum efferri, & typographorum prœlo excudi, ſed ferunt non inuentas, poſt eius mortem, integras. Scripſit de Exarchatu libros ſeptem; quibus poſtquam paucula ſcripſit de Exarchis, maximam partem, Italicas a Gothis, & Longobardis clades, & Romani inclinationem Imperii, ac Pontificiæ ditionis iura aperit, deque Conſtantini donatione, ac baptiſmo multa diſputantur. Quòd ſi Eccleſiaſticarum inſtitutionum, rerumq. reconditarum libri quinque, & Myſtagogiæ, ſacramentorumq. diuinorum rationes libro uno explicatæ, in lucem emitterentur, doctis uiris, ſatisfactum, ut puto, uehementer eſſet. Repertus eſt ſua manu ſcriptus librorum a ſe compoſitorum index, in quo hæc, inter cetera, continebantur. *Romanorum Pontificum præclara inſtituta, libro uno explicata: Feſtorum dierum celebritates, ritusq. ſeruandi, eorundemq. in Chriſtiana religione exordia, & cauſæ, libro uno ſcripta. Conciliorum receptorum vera diſcuſſio. Hæreſum omnium recognita, annotataq. per tempora ſeditiones. Ceterorum Romanorum Pontificum vitæ, multis ex libro Platina amputatis, & in ampliorem formam aliis ſuperinde additis; quæ adhuc ignota, uel antiquata compoſitius licentiori volumine deſcribuntur: Demum Rhapſodia, ſeu potius Polygraphia orbis; monarchiarum in quam, & eorum carptim, quæ ab initio mundi adhuc uſq. tempora ſucceſſere, euagatiſſima deſcriptio.* Hæc ille: cuius ſuperioribus annis, cadauer ex humo detractum Theſeus Aldrouandus Bononienſis, Abbas, cum ædem illam inſtauraret, in medio templo, ſubterraneo ſepulcro, condidit. Huius interitum Ludouicus Raſponus inſecutus eſt: nam cum incidiſſet in peſtilentem febrem ex bellicis laboribus contractam, cum annum adhuc quinquageſimum vix attingeret, Romæ deceſſit, Pridie Kalen. Quinctil. non ſine ingenti bonorum omnium dolore. Non defuit tamen ob id eo bello Rauennatum virtus: nam multi præterea priuati nominis milites noſtrates egregiam operam præſtabant; ipſiq. Ludouico, Proſper frater, qui Rauennæ erat, in equitum præfecturam ſucceſſit, Romamq. profectus, confeſtim præclara virtutis monumenta edidit: nam a Matthæo Stendardo, qui

imperabat Pontificio equitatui, missus, ut de hostium castris exploraret, ad Columnam, quod est opidum Columnarum; ubi castrametati hostes erant, duodecimo ab vrbe lapide; progressus, in equitum alam incidit, quæ erat impedimentorum præsidio, consertisq. manibus, cataphracto uno capto, & nonnullis etiam equitibus & equis, Romam incolumis reuersus est. Haud ita multo post, cum hostes admotis scalis expugnationem vrbis nocte quadam, irrito conatu, tentassent, postridie, summo mane Rasponus per Neuiam portam; quam Lauicanam alii putant, nunc Maiorem appellant; emissus cum equitibus suis, qui suburbana vineta, in quibus hostes fuerant, perlustraret, ea alacriter prætergressus, cum se uia in tres diuideret, dextra, læuaq. exploratores equites aliquot misit, ipse cum reliquis mediam tenuit. Vbi cũ ab exploratoribus renunciatum esset, præire haud procul hostes, nullo plane ordine, & defessos, quod pridie, totaq. nocte in itinere fuissent, nec corpora aut equos curauissent, Paliani Ducem, per tubicinem, de tota re certiorem facit, petiitq. potestatem sibi fieri persequendi illos: quod cum Dux negasset, Rasponus restitit, uehementer commotus, quod præclaram bene gerendæ rei occasionem, e manibus abstrahi conspiceret: videbatur enim; si Stendardus cum recenti equitatu fuisset insecutus; certa in manibus victoria. Eodem etiam bello Brunorus Zampescus, ciuis Rauennas, & Fori Pompilii Regulus; qui ad eam diem apud Guidubaldum Ruuereum, Vrbinatium Ducem, & Iulii Tertii Pontificatu, Romanæ Ecclesiæ, eiusq. copiarum Præfectum generalem, ad ponendum militiæ fundamentum, Romæ, Perusii, Bononiæ, Vrbini & ceteris locis fuerat; septuaginta equitum alæ præfectus, ita se gessit, ea præbuit signa, eam excitauit spem virtutis, vt Guisiæ Dux, ad exitum perducto bello, cum in Galliam secum adducere, & eius alam inter Regias numerare, plurimum contenderit: verum Brunorum missionem ob id & ueniam postulantem, manere in Italia iussit Pontifex. Cum uero toto hoc belli spatio Vitalis Indiuinus cognomento a Sale in Flaminia ducentorum peditum cohorti, iussu Caroli Cardinalis Caraffæ, præfuisset, iamque menses aliquot militibus stipendium, sua pecunia, persoluisset, neque id ulterius ei per fortunas liceret, Romam ad Cardinalem adit, eumq. cum Petro Strozza prandentem, adhibet, petitq. sibi stipendia, quæ dederat, restitui. Quod cum Strozza accepisset, fuissetq. ab eodem sciscitatus, an ipse Vitalis a Sale esset, affirmassetq. Vitalis Strozza ad Cardinalem versus, Magnum, inquit, accederet ad Romanam Ecclesiam commodum, sibi multos huius similes Duces haberet: mox Vitalem multa allocutus, eius virtutem militarem plurimum extulit. Cardinalis autem confestim illi, una cum Pandulfino stipendiis soluendis præfecto, in Flaminiam remisso, abunde omnia repræsentanda iussit: quod & factum est. Ceterum quòd ad Romanum bellum attinet, paucis diebus elapsis, mense Septembri pacem Paulus Pontifex cum Philippo Rege fecit. Eodem fere momento temporis, Rauennæ magnus casus accidit, qui tamen Romæ, Florentiæ, Neapoli, Panhormi, multo maius attulit detrimentum: magno enim largoq. imbri pluere Id. Septembr. in urbe, atque in agro cœpit: quo in posterum diem, continenti procella, protracto, Vitis se ipso largior, atque turgidior, ad quinctam horam noctis, quæ Idus Septembres est insecuta, multis in locis aluei marginibus superatis inundans,

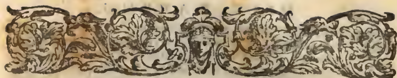
san-

anctam Sophiam; quod est in eius ripa, vti memorauimus, ad radices Apennini, opidum; ferme integrum secundo cursu in mare deuexit. Illud autem, quod contra omnium accidit opinionem, maxime mirandum, quòd cum Romam Tiberis, Florentiam Arnus, Neapolim Sebetus, vrbes excelso satis loco sitas, per idem tempus inundassent ingenti iactura, Rauenna tamen, quæ longe ipsorum fluminum alueo depressior erat, & assiduo metu inundationis tenebatur, incolumis, atque integra perstitit: aquæ scilicet multitudine & impetu per agros effuso. Circiter autem Romani belli tumultus, eluxerat Ioannis Aldrouandini, Pandulfinis filii, ciuis Rauennatis, virtus præstans, multis antea casibus cognita: dum enim Paulus Pontifex quibusdam adductis causis, Ioannem Franciscum a Balneo Comitem appellatum, opidis spoliare contenderet, Antonius Caraffa, Ioannem Aldrouandinum in primis, ducentum peditibus præfectum, una cum Brunoro Zampesco optimæ spei adolescente, & Ascanio Corneo, qui omnibus copiis illis præerat, eo misit: qui eam nauauit pro Pontifice operam; ut Gatilia, Glazoloq. opidis receptis, cum ad Montebellum uentum esset, cuius opidi expugnatio supra quam dici potest, ob situm natura loci munitum, difficilis putabatur, maximam partem, Aldrouandini opera, opidi Præfectus, Corneo, sic ut uita, ac fortunis integris abire liceret, opidum tradiderit. Annus quinquagesimus octauus supra millesimum quingentesimum ab multorum interitu, & grauissimis morbis, funestus accessit. Causam tradiderunt fossam, quæ vrbem complectitur, altius repurgatam iussu Petri Donati Cæsii Præsidis, qui ante quam magistratu decederet; decessit autem hoc anno; id beneficii, ad multa alia, quæ contulerat in hanc patriam, cuius esse non modo ciuis, assentiente Senatu, sed etiam Senator voluit, adiungere opinatus est. Verum contra omnino euenit, quàm putarat: putrescente enim aqua, & corrupta, quæ in fossa stagnum faciebat, aeris intemperies tot morbos inuexit, ut fuerit Rauennæ nemo, qui non eo anno ægrotarit, & multis ex familiis, omnes, eodem tempore, decumberent. Inter multos, quorum interitus patriæ luctuosus accidit, Augustinus Rubulus numerandus est, qui tamen ob ætatem potius; erat enim nouem & sexaginta annos natus; quàm ob aeris intemperiem, interiisse credi potest, præsertim quòd Quincto Non. Mart. decesserit, cum adhuc calores temperamentum aeris; quod nos ab maligna syderum constitutione potius, quàm ab exigua corrupta aqua duxisse originem, & malum factum putamus; nequaquam dissoluerint. Scripsit in municipales, nostras leges commentarium, multisq. variæ fortunæ casibus agitatus, ex ingentibus sæpe periculis, miraculo magis, quàm ingenio, quo tamen peracuto erat, & peracri, emerserat. Obiit etiam eodem anno Hieronymus Regius, cognomento Furnarinus, qui studiis eloquentiæ addictus, multos annos, non sine laude, iuuentutem Rauennatem docuerat: Orationes aliquot & epistolas, & carmina, in quibus lumina eloquentiæ suæ admirabilia emicant, apud Franciscum & Thomam iurisconsultum, Mazzolanos fratres, sororis filios, atque hæredes, reliquit. Huic accessit Ioannes Baptista Piscatorus, quem cum Etruscæ Musæ delectassent, poematis Ludouici Areosti, de Rolando furenti materiam persequi, eodem scribendi genere, studium uehemens incendit. Gemino itaque uolumine de morte primum

ANN. M. DLVIII.

Rogerii, mox de eiusdem uindicta cecinit: scripsit & comœdias aliquot. In quo munere etsi res ipsa eo fortasse non attigit, quo plerique vellent, uoluntas profecto omnino improbanda non fuerit: præsertim quòd inuitasse & præmonstrasse eos uisus est, qui nunc in ipsa conscribendorum carminum ratione, summa cum laude, versantur: in quibus Albertus Donatus medicus, Alexander Fusconus iurisconsultus, & Canonicus, Augustinus Lunardus eques, Brunus Giardinus Canonicus, Cæsar Betius, Diomedes Mondinus, Federicus Lunardus Augustini filius, Franciscus Cameranus, Franciscus Corellus, Ioannes Maria Maiolus, Iulius Morisius, M. Antonius Granellus, Canonicus, Stephanus Lotus iurisconsultus, Pomponius Spretus eques, Vincentius Carrarius iurisconsultus, & Canonicus, ac ceteri complures maxime excellunt.

HIERONYMI RVBEI
HISTORIARVM
RAVENNATVM
LIBER. DECIMVS

PRAESIDE Cæsio prouincia decedente, ad calamitatem, quam morborum multitudo, & funerum frequentia attulerant, noua, nec minor accedere offensio videbatur: nam egregie hominem nostrates obseruabant, amabantq. tum ob beneficia, quibus priuatim, & publice ciuitatem affecerat, tum ob præcipuam quandam amoris in nostros, ac beneuolentiæ significationem, quam declarauerat multis in rebus: Instaurauerat enim & restituerat elegantissime prætorias ædes, quæ a temporum & habitatorum superiorum iniuria, deformes, & excesæ, pæne iam corruebant: Forum etiam, exæquatis vndique ædium tectis, ac nobili pictura mirum in modum ornauerat; quamobrem ciuitate, immunitateq. non solum Rauennates illum magna uoluntate, studioseq. donarunt, sed in Senatum etiam vna cum omni Cæsiorum familia, in perpetuum, cooptarunt, & patrem patriæ decreto publico appellarunt, idq. elogio in marmore inciso, testatum omnibus voluere. Non igitur ab re illo prouincia discedente, vt Bononiensibus præesset, Rauennates mœrorè maximo affecti sunt. In eius locum Prouinciæ Præses a Pontifice missus Ioanne baptista Auria Genuensis successit. Insequentis anni initio, qui fuit a partu Virginis quinquagesimus nonus supra millesimum quingentesimum, Quarto Id. Febr. Hieronymus Ruginus iurisconsultus grauissimus; cuius domus non solum totius oraculum ciuitatis fuerat, sed etiam Flaminiæ; ex hominũ vita migrauit. Hic Cænomanis olim & Iuliæ prouinciæ auguste ac sancte ius dixit; ad Clementemq. Septimum, Bononiam, Paulum & Iuliũ Tertios Romam missus est sæpe Legatus: uniusq. Pauli Pontificis ore diuino, rem arduam apud eum pro patria in Vaticano disputans, orator ac iurisconsultus plenus ac præstans palam dictus & habitus. Deniq. & foris honoribus multis perfunctus, summa semper cum dicendo, tum scribendo eloquentia res omnes condiebat, purissimoq. stilo in leges municipales nostras, quæ ad ius ciuile spectant, commentarium scripsit. Eodẽ hoc anno Paulus Pontifex Romæ. XV. kal. Septembr. obiit: & postquam uacauit Pontificium solium menses quattuor, postero anno ineunte. VII. Kal. Ianuar. Ioannes Angelus Medices, Pii Quarti sumpto nomine illi subrogatur. Rauennates debitum obsequium præbituri, Iacobum Spadolarinum iuriscon-

ANN. M. DLIX.

sultum,

fultum, & Cæfarem Vrceolum, oratores pridie non. Ianuar. in Senatu conftituunt. Per idem tempus, cum fæpius flumina, quæ Rauennam ambiunt, aucta, fuperatis ripis, non in agro modo fefe effuderint, fed Rauennam ingreffi, quin eam penitus obruerint, parum abfuiffet, eiusq. mali culpam earum rerum periti, in fepta reiicerent, quibus, aqua ad molas Farnefii Archiepifcopi frumentarias, per incile, & modicum riuum abducta, fluuii retardabatur curfus, efficiebaturq. vt flumina ob id lente fluentia nec alueum poffent, nec portum illa arena purgare, quæ & ab Apennino ipfa deuehunt, & perpetuis maris æftibus fluctibusq. inuehitur & aggeritur. Idcirco Rauennates per Legatos fuos fæpe a Farnefio fuppliciter petiere, ut tot malorum caufam tollere, fublatis feptis illis, vellet: quando non modo; vti docuimus; confequebantur inde agrorum eluuiones, & affiduum, maximumque urbis difcrimen, efficiebaturq. vt portus, inuectis arenis, oblimatus nullas fere iam caperet naues, fed ob pauimentum urbis, ipfo fluminum alueo, depreffius, aquæ Vrbanæ influere in amnes non poterant, & ob id in ftagnum redactæ corrumpebantur, aeremq. faciebant peftilentem. Pollicebantur autem Rauennates, fe pecuniam illi, quantum æftimatæ frumentariæ molæ fuiffent, libenter perfoluturos. Quibus precibus Rainutius, vir alioqui humaniffimus, & maxime exorabilis, prauis aliquot familiarum perfuafionibus deprauatus, nullum vnquam locum reliquit, quòd eam non effe eluuionum & ftagnorum caufam ad credendū adduxiffent. Ceterum Rauennates cum in dies a fluminibus periculum vrbi maius immineret, quotannisq. fere bona pars ciuium atque agricolarum fubmerfæ meffis expectatione fruftraretur, Alexandrum Sopranum iurif-
ANN. M. DLX. confultum & Cæfarem Amadutium, anno MDLX. menfe Iunio ad Pium Quartum Pont. Max. Legatos hac de re mittunt, qui negocium omne diligenter apud Pontificem curantes, fecerunt, vt Pontifex Stephanum Grandem & Gafparem Cocapanem, infignes ætatis huius Architectos, Bononia & Ferraria accerfiri Rauennam iufferit: qui multos dies, vrbem, eiusq. fitum atque agrum dimenfi, ea Pontifici retulerunt, quibus Pontifex commotus, diplomate, non modo ciuibus Rauennatibus, fed ipfis etiam magiftratibus prouinciæ mandauit, fepta, omniaq. alia fluminum impedimenta quàm primum reuelli: quandoquidem, vt in eo diplomate, quod nos legimus, Pontifex teftatur, optimi Pontificis fit munus, omnes quidem fubiectas fibi urbes incolumes tueri, *fed illas maxime; etiam cum aliquo priuatorum incommodo; quas veneranda fui antiquitas; metropolitica fedes, & auita ciuium nobilitas, perfpectaq. erga Pontifices Maximos, & fedem apoftolicam deuotio, illi multipliciter commendant fic tamen, vt omnium damna refarciantur*. Hæc in eo diplomate Pontifex, Ro-
ANN. M. DLXI. mæ, anno MDLXI. Nono Kal. April. apud fanctum Petrum dato. Hac igitur ciues auctoritate fulti; cum quotidie, magno incommodo, multi nobiles viri patres familias interirent, tandem ut Pontificis iuffa exequerentur, fuisq. grauibus incommodis remedium aliquod adhiberent, & diutius hæc urbs ipfi Pontifici, & fanctæ fedi apoftolicæ incolumis atque integra conferuaretur, Senatu ad Tert. Id. Mai. anno MDLXII. habito, cum multa in utramque
ANN. M. DLXII. partem difputata fuiffent, omnium confenfu fepta reuellere decretum eft. Præfecti autem huic negocio fuere, Marius Salomonus, Vitalis Indiuinus cognomento ab Sale, cohortium præfecti: Alexander Sopranus iurifconfultus, Mar
tellinus

tellinus Monaldinus, Exuperantius Ferretus, & Thomas Baldinus: Pinus Offius, Balthassar Portus, Petrus Thomasius, cognomento Mingonus, Balthassar Brochus, & Sentinus Nicolus: confestimque e Senatu simul egressi, omni ferme populo, ingenti sublato clamore, comitante, Guelphi ad Montonem amnem, Gibellini ad Vitim procurrerunt. Erat tum Flaminiæ, qui Paulo Rainutio e Tarano successerat, Prolegatus, Saluator Pacinus, Clusinus Episcopus, iam diu Farnesiorum fauore prouectus. Is igitur audito clamore & concursu, req. cognita, iudices suos, cum lictoribus mittit, qui abire illos, & cœpto desistere iubeant. Sed ubi prodiere in conspectum, tanta in eos populi ira exarsit, ut nobiliores cohibere uix potuerint, ne ad vnum populus districtis gladiis, & pedestribus lanceis ac securibus, omnes trucidaret. Cum vero Pacinus magis ob id commotus, assidue publice & priuatim minitaretur, Raphael Rasponus, Rasponi filius, qui ad Vitim erat, Alexandro Soprano iurisconsulto, inermi, tantum comitatus, recta ad Montonem, ubi erant Guelphi, tendit. Secesserat tum forte ab aliis, in herbaq. recumbebat Vitalis Indiuinus, qui conspicatus Rasponum recta ad se, celeriq. gradu uenientem, nonnihil metuens, captis statim armis erectus, quid esset Raphael facturus, præstolabatur. At Raphael, qui iam ingenti Dei beneficio, omnem ex animo inimicitiarum memoriam deposuerat, ad eum cum peruenisset, hominem benigne salutauit, illiq. iunctus, ad reliquos adiens, humanissime omnes complexus, osculatusq. est, & auxilium eis, uel si ipsa esset uita profundenda, prolixe & sincero animo pollicetur, amicaq. omnia defert. Non defuit Vitalis, Iacobus Lunardus eques, & reliqui aduersæ partis, quin ope, pari beneuolentia, oblata, simpliciter & candide, omnibus præclari animi officiis respōderent. Vbi autem eo die satis laboratum in septis euertendis fuit, omnes simul per Hadrianam portam urbem ingressi, magna populi comitante caterua; qui aduersarum factionum proceres coniunctos intuens, plurimum mirabatur, & lætabatur, in forum uenere: nec diu post, ut consilia pro communi salute, communi consensu inirentur, animorumq. concordia altioribus radicibus initiū præberet, circiter alteram noctis horam, vtriusq. partis omnes, in uestibulum D. Apollinaris noui, conueniunt: vbi ostensis præclaris ac nouis amici animi significationibus, quid esset agendum, tranquille & pacate decernitur. Is autē congressus, quamquam uidebatur casu in eum locum fuisse, prudentibus tamen uiris, diuinitus est uisum, indeq. pacis optimū omen acceptū est, cum ipsius D. Apollinaris, primi Rauennatum Archiepiscopi, vrbisq. nostræ patroni ac tutelaris, meritis, atque opera factam esse, coniici possit, quando, ut ipse præsens adesse crederetur, ad ædem ipsius nomini dicatam, & ante ipsius imaginem, quæ erat in ualuis eius templi picta; ad quas ualuas paucorum procerum, secretus congressus, est factus; posita sunt prima ac præcipua huius pacis fundamenta. Vt autem efficeretur, quod eo congressu decreuerunt, postridie, Romam, Gaspar Pignatta iurisconsultus & eques Rauennas, maximis itineribus est missus; Bononiam, Bartholomæus Guacimannus eques, qui Petrum Donatum Cæsium, eius urbis Moderatorem, Reipubl. Rauennatis nomine rogaret, Rauennam proficisci, ad eos compescendos irarum æstus. Quoniam vero moliri Pacinus Prolegatus noua audiebatur, in suspicionemq. nequaquam inanem uenerant nostrates, ne forte Pignatta, Arimini, Pacini

iussu

iussu interciperetur, ad duodecimum kal. Iun. Ioannem Baptistam Lazarum, cognomento Mengolum, iurisconsultum item Rauennatem, per Etruriam, Romam quoque mittunt, ut ambo, si adfuerint, aut solus apud Rainutium & Pontificem Rauennates purgaret, non iniuriæ causa, sed patriæ caritate septa fluminum refigentes; paratosq. esse ad eam pecuniæ summam soluendam, quam Pontifex & Rainutius iusserint. Sed Rainutius accepto iam nuncio, hac de re, quæ aliquanto grauioribus uerbis ac factis delata ad eum fuerat, acriter apud Pontificem est conquestus, quòd non septa modo refigissent, sed eius etiam triticum diripuissent, & ex magistratibus aliquot iniuria, & uulneribus affecissent. Cæsar Amadutius Rauennatium, Romæ, multos iam menses, legatus, rem sentiens, cubiculum Pontificis ingressus, ad eius pedes, narrante adhuc Rainutio, prouoluitur, petitque rem omnem tranquillo animo cognosceret. Sed iratus Pontifex, Hieronymo Friderico, Martoranensium Episcopo, urbis Moderatori, tradi Amadutium in custodiam iubet; quod & factum est. Idem Rauennæ cum multis modis, irrito conatu, Pacinus Prolegatus, in ciues aliquot primarios, tentasset, nouissime hoc eodem mane, quo Mengolus est Romam missus, in arcem se conferens, Vitalem cognomento Salium in uia obuium, per speciem colloquii, secum eo adducere nixus est: sed Vitalis, insidias sentiens, ab eo inuito & reuocante est auulsus. Eodem ferme uestigio temporis cum portæ Iuliæ custos in Montonis ripa, frigus opacum captans, sederet, multos armatos accedere, qui e ciuibus non essent, conspicatus, clausa statim porta, Hieronymum Peregrinum iurisconsultum, qui tum magistratus Sapientum princeps erat, accurrens, de tota re certiorem facit: nec mora; ad arma sacri æris campani sonitu, & tympanis uocatur populus: mirum autem est, quanta omnes, uel pueri, alacritate armati in forum conuolarint; clausæ officinæ tabernæq. fuerint, statimq. disposita per urbem præsidia, & uiarum, quæ perueniunt in forum, capita tormentis curulibus munita sint. Oratores missi ad Pacinum, qui peterent, cur eam armatorum manum acciuisset: quibus respondit, sui tuendi causa, quando Nonagintauiris, ab se abire fori, portarumq. urbis præsidio iussis, neque obedientibus, haud satis fideret, adductusq. potius ad suspicandum fuisset, Rauennates contra se aliquid moliri. Verum cum uerba sibi, iis uerbis, a Prolegato dari oratores intelligerent, iis redditis responsis, quæ uisa opportuna sunt, nihil tutum iudicantes, ad Sapientes rediere: nemo enim ex nostris non obediuerat, neque uestigium, argumentumue illius aut capiendi, aut interficiendi ullum præbuerat: præsertim cum superioribus diebus Nonagintauiri, qui forū & armamentarium assidue tuebantur, eius edicto abierint, non quidem primo aut altero, quòd suspicarentur, ne Pacinus armamentario uti contra eos uellet; sed tertio, quo edicto scripto, minitabatur, nisi præsidio abirent, eos perduellionis reos futuros. Augustinus quoque Ruginus iurisconsultus, ueneranda auctoritate senex, eius se præsidio futurum, cum aliquot ex Nonaginta uiris armatis, si quid metueret, fuerat pollicitus. His igitur est factum, ut quibusdam Prolegati iudicibus, qui in Prætorio remanserant, nescio quid alloqui Rasponum, Vitalem, ceterosque proceres volentibus, responsum fuerit, verbis tunc non esse locum, & antequam in custodiam tradi quenquam sinerent, omnes esse morituros. Moderator vrbis, ipsiq. iudices,

ces,& ceteri administri, cum sibi magnopere in tanto totius ciuitatis tumultu metuerent, in interiora, Sapientum cubicula recepti, & præsidiis aduersus populi impetum stipati sunt. Per idem tempus accurrerat armatus populus ad arcem, quo illæ se copiæ, per posticum introductæ, receperant. Erant autem Russiani & Fauentini a Pacino Prolegaro, non minus in sui; ut ipse iactabant; subsidium, quam ad ciuium aliquot Rauennatium interitum euocati. Qui cum totam noctem in itinere fuissent, & fame laborantes, de muro Citadellæ, in quo erant dispositi, panem a nostris peterent, responsum a popularibus, vt se conferrent in Prætorium, alioqui nihil vmquam annonæ habituros. Hoc interim spatio, summa vndique alacritate uoces exaudiebantur, quibus Rauennates felicia omnia faustaq. Romanæ Ecclesiæ & Pontifici Maximo precabantur, seq. illis profitebantur subiectos. Earum autem copiarum aduentus, aliquibus ex nostris primariis nequaquam fuerat incognitus, qui nouerant externarum gentium ope, diligentiam adhibere Pacinum, proceres nostros in custodiam tradi, statimq. obtruncari. Sed ne indicta causa cum uenientibus imprudenter manus conseruisse viderentur, ansamq. ut iure possent damnari, præberent aliquam, expectarunt dum in arcem includerentur. Cum uero prandii hora aduenisset, & Prolegatus panem peteret, & aliquot pistores in arcem inferre illum diuersis modis conatos, populus prohibuisset, Hieronymus Peregrinus, Vitalisq. a Sale, & aliqui præterea Decuriones & Senatores; qui auctoritate ualebant apud populum, armati, baiulos, adiecto præsidio, ad portam arcis comitati sunt, qui panem populo licet renuente, & contumeliosis vocibus Senatores illos & Pacinum prosequente; intulerunt. Nec diu post, hora altera a meridie Ioannes Franciscus a Balneo Comes uocatus, Rauennam peruenit, seq. pacificatorem inter Prolegatum ac Rauennates aduenisse professus est: Rauennatibus libenter omnes concordiæ conditiones accepturos asserentibus, dum Russiani & Fauentini acciti, antea abirent, & capite non oppugnarentur. Itaque Ioanne Francisco arcem, una cum Francisco Butrighello, ciue Rauennate, ingresso, res accuratè agi est cœpta. Interim cum Pacinus Ariminenses, quoque & Cæsenates, Foroliuianos item & ForoCornelianos accersiuisset, ut sibi in subsidium uenirent, ipsi, re cognita, tantum abfuit, vt ferrent Pacino suppetias, ut se pro Rauennatibus omnia in sumpturos; dum tamen omnis a Romana Ecclesia; cui se perpetuo addictos, subditosq. profitebantur; defectionis suspicio abesset, vt plane abesse videbatur; polliciti sint. Aduenerat interea Triuultius Gualterius, orbitanus, omnibus criminum quæstionibus Bononiæ præfectus, a Cæsio missus, vt aliqua ex parte Rauennatibus satisfaceret: quando ipse nouis quibusdam rebus, quæ Bononiæ per eos dies acciderant, impeditus, uenire non poterat. Cum igitur Gualterius & a Balneo Comes multa non minus apud Pacinum, quàm apud nostros, de concordia tractassent, ad vesperum eius diei tandem ita negocium confecere, vt aliquid utrique parti daretur. Rauennatibus quidem, vt Fauentini, Russianiq. abirent: Pacino autem, vt quinquaginta armati eius præsidio accederent. Interea autem vbique in foro gentilitia Pontificis Maximi, Romanæ Ecclesiæ, Caroli Cardinalis Borromæi, & Reipubl. Rauennatis insignia appensa sunt omnibus sublata uoce, Romanæ se Ecclesiæ addictissimos, & libentissime subiectos profitentibus. Postridie Fauentini, Russianiq.

fianiq. ex arce dimiſſi ſunt: quibus licet Ioannes Franciſcus a Balneo Comes, præſidii cauſa, Dux præeſſet, tamen haud minimum ſibi a Rauennatibus timentes admodum trepidi abibant: neque profectò temere, cum magnum eſſet in eos populi odium, coactiq. Decuriones, & ceteri proceres fuerint, interea dum ipſi diſcedebant, conuocare in forum populum, eumq. pane, vino, & caſeo liberaliter donare, diſſimulareq. haberi cenſum oportere, vt recte præſidia tota urbe diſponerentur. Per hunc modum cum in pacatum omnia viderentur adducta, increbreſcit rumor, aduentare armatos centum & quinquaginta: quamobrem Raphael Raſponus, Raſponi filius, ad Ioannem Franciſcum adiens, quærit, quid iſthæc fiant: quinquaginta enim armatos, non centum & quinquaginta Prolegati præſidio permiſſos; affirmanti autem Ioanni Franciſco, tametſi quattuor, aut quinque armatis, præſcriptus numerus ſuperaretur, nihil referre, ne vnum quidem, inquit Raſponus, ſuperare volumus, omnes alioqui trucidabimur: confeſtimq. Nonagintauiratu aduocato, res eo modo in ſerum diei protracta eſt: cum interea audiretur, Pacinum occultas inquiſitiones in aliquot ciues agere, & admirabilis eorum, qui Gibellinis, Guelfiſq. antea factionibus acriter diſſenſerant, concordia, tota urbe, non abſque omnium ingenti lætitia, ſpectaretur, neque vlli armati aduenirent. Sub occaſum Solis, ex arce in Prætorium Prolegatus rediens, iuſſit Nonagintauiros abire fori præſidio, quod & factum eſt: ceteri tamen ciues, qui ſibi non metuere non poterant, ne maior, quàm decretum fuiſſet, armatorum numerus in vrbem introduceretur, Guelfi ſimul, Gibelliniq. noctu vigilias ad portas vrbis agitarunt. Poſtridie eius diei, qui dies fuit ad Decimum Kal. Iun. Comitis à Balneo hortatu, vt exulceratum Pacini animum aliqua ex parte lenirent, aut certe ne magis irritarent, Hieronymus Peregrinus, ceteriq. Decuriones; qui fuerunt Raphael Raſponus cohortium Ductor, Antonius Genarius, Cæſar Vrceolus, Barbatianus Mengolus, Petrus Piccininus, Hieronymus Franchinus, Nicolaus Nigrus, & Antonius Maiolus; & Guelfi, Gibelliniq. omnes ad Villam Sauarnam, quæ eſt ad Padum, abiere; vbi Raſponi prædia & turres habent ſane egregias: ad quas pars maxima, Guelforum præſertim, diuertit: reliqui, Vitalis Mercati Rauennatis, Præfecti Portuenſis, ſingulari caritate & liberalitate in Portuenſibus uillis hilariter excepti ſunt: creſcenteq. ibidem in dies diſſidentium olim animorum coniunctione, ſæpius Raſponi, Lunardis & ceteris epulum præbuere; eodemq. lecto, qui iam antea cor de pectore ſibi inuicem detraxiſſent, inermes, nullaq. ſuſpicione decumbebant. Interea ne Magiſtratu ciuitas deſtitueretur, nouos Pacinus Sapientes creauit Vincentium Bellinum iuriſconſultum, Vrbanum Spretum equitem, Franciſcum Tizzonum, Baldaſſarem Ginannum, Laurentium Monaldinũ, Chriſtophorum Portũ, Scipionem Baroncellum, Antoniũ Gordium, & Andream Francũ. Ne uero facinus præclarum adeo & ſanctũ, tam multis utrimq. uotis ex petitũ; quamquam altiſſimas in animis omniũ radices defixas habebat; nullis externis nixum fundamentis eſſet, cum eos deuinxiſſet infinitum in modum, gratiſſimus, iucundiſſimusq. Petri Donati Cæſui, Narniorum Epiſcopi Magiſtratus, dum Flaminiæ, ſumma æquitate, integritateq. præfuit, Bononiã; cui tunc urbi Cæſius, vti memorauimus, præerat, contendũt, ordine inſtructi ſane egregio, & præſtanti armatorum manu ſepti: præſertim cũ

Sapientum

Sapientum Magistratus, ipsam vrbem Rauennam, magna maiestate, referre uideretur. Quo uero honore, nobilibus aliquot obuiam missis, eos Cæsius acceperit, quamq. dum fuerunt Bononiæ, benigne amanterq. tractauerit, pro Cæsii humanitate, quæ est valde præstans, & maxima in Rauennates beneuolentia, iudicari non fuerit difficillimum. Ibi cum tabulis publicis confectis, coram Cæsio, inter sacra solemnia, pacem sacramento confirmassent, pollicitiq. idem de absentibus fuissent, ad Tert. Non. Iun. Rauennam regressi sunt, tanta concordia, & omnis ciuitatis hilaritate, vt vesperi, accensis in foro, multisq. præterea, locis, ignibus, sacrique campani æris sonitu undique aures complente, multis, maximeq. omnium senibus præ gaudio lacrymantibus, nihil hilarius, aut iucundius desiderari posse uideretur. Nec diu post Cæsius, Pontificis; qui multos iam dies Cæsarem Amadutium educi e custodia perliberaliter mandauerat; iussu, Rauennam profectus, de tumultu totaq. re quæstionem habuit, Blasio Offio iurisconsulto, Reipubl. Rauennatis Syndico, præclaram operam, pro tuenda patria nauante. Cum autem nihil aliqua ex parte de Pontificiæ maiestatis imperio, nec ullum eiusdem læsæ crimen uideret, aduenientibus Cæsare Raspono, qui Romæ, hanc eandem ob rem, Legatus fuerat, Ioanneque Aldrouandino, Pandulfini filio, & multis præterea aliis, qui Bononiæ non fuerant, pacem solemni iusiurando faciendam, & ab iis, qui fuerant Bononiæ, probandam, ratamq. habendam in æde Vrsiana curauit: Hieronymo a Portu, Rauennati scriba, tabulas publicas conficiente. Vt autem maiore, quo fieri posset, nexu, animi deuincirentur, haud ita diu post Hieronymus Rasponus, Hludouici filius, Eugeniam sororem, Petro Indiuino, cognomento Salio, Vitalis fratri, in matrimonium collocauit; nuptiisq. ad villam Sauarnam celebratis atque coniunctis, apud se aliquot annos esse eum voluit, vt non ipse modo Petrus, sed ceteri Petri affines & amici; qui aduersæ factionis, maximam partem, erant; eo aduentandi dum ob id occasionem habent; maior inter eos concordia gigneretur. Eadem de causa Raphael Rasponus, Rasponi filius, Eugeniam item filiam, Timotheo Spreto, non multos post dies, collocauit. Interea, Pio Pontifice iubente, Respubl. Rauennas, sexdecim amplius nummum aureorum millia, partim Rainutio Archiepiscopo, ob ademptum, sublatis sceptis, vsum molarum eius frumentarium, partim ipsi etiam Pontifici numerauit. Per hunc autem modum pacati Rauennates ciues, ad ueterem ex bello gloriam instaurandam intenti, cum sub id tempus in Gallia plerique aduersus Carolum Nonum Regem, Henrici filium, annos natum duodecim, Caluinianæ sectæ prætextu, quæ a stigmatico perfuga, Ioanne Caluino nomen habet, noua molirentur, & Pius Quartus Pontifex, Auenionem aliquot copiis munire cogitaret, Vitalis Indiuinus, uniuersi equitatus, Balthassaris Rangoni Vicarius & Legatus, eo profectus est. Prosper quoque Rasponus cum sæpius multis de causis, Friderico Borromeo, alæ equitum quinquaginta Præfecturam, ultro deferente, id muneris renuisset, tandem Caroli Cardinalis, Friderici fratris, ipsiusq. Pii Pontificis iussu, accepta condicione, cum Balthassare Rangono, Lonzani Regulo, eodem contendit: ubi hi gemini Rauennates Duces, maxime strenuam nauantes operam; dum Fabricius Sorbellonus,

bellonus, Pontificiarum copiarum Legatus, illis maxime, ob spectatam uirtutem, uteretur, insignem gloriam adepti sunt. Principio autem Sorbellonus aliquot opida ab Hugonottis, qui reiecta omnium sæculorum ueneranda antiquitate, nouam Caluinianam hæresim profitentur, occupata, recuperaturus; si quidem extra Auenionem, Carpentoracte, Lillam, Aramonem, & aliquot paucula præterealoca, reliqua omnia hostes habebant; cum omni equitatu, & nonnullis peditum cohortibus eo profectus est. Decessere opidis, aduentu nostrorum, hostes Prosperq. Bederidæ receptæ præsidio relictus, quotidie hostes excursionibus & insidiis, non sine magna laude, petebat: quæ laus maior etiam facta est, cum paulo post Sorbellonus opidum Camerettum oppugnare duobus adhibitis currulibus tormentis, contendens, Rasponum præmisit, perinde ac eorum locorum, ob frequentes excursiones, peritum, qui ubi essent castra noctu locanda, & disponendæ vigiliæ perlustraret. Quod ubi constituisset Prosper, Sorbellonus omnia inuisens, ne latum quidem vnguem ab Rasponi iudicio ac præscripto discessit: uehementerq. ea ratione oppugnato Camererto, hostibusq. qui egregie oppugnationem sustinuerant, noctu aufugientibus, nostri, uoti compotes, opidum ingrediuntur, & diripiunt: cum tamen in oppugnatione superiore, veteranos milites quadraginta egregie fortes desiderassent. Postridie eius diei Fabricius duabus equitum alis ad Cirignanum præmissis, propediemq. totidem peditum missurus cohortes, præsidia ubique, & excubias ex Rasponi præscripto collocauit. Sed cum interea ex improuiso equites hostium triginta, aliquot ex nostris peditibus, qui iam, Fabricii iussu, aduentabant, fuissent adorti, multiq. in pedes se darent, Rasponus cum plerisque suis equitibus accurrens, impressionem fecit in hostes, & Mambrunii Reguli affinem; qui Mambrunus, Hugonotorum equitatus, maximæ parti præerat; sua manu confodit, cum mille nummos aureos; quos, ut se redimeret, Mambrunii affinis fuerat statim pollicitus, renuisset. Id autem Rasponus fecit, ne milites, qui retardari circa illius deditionem uidebantur, tempus hostibus darent, qui magno iam conatu frequentes irruebant: in quos tamen si impetus fuisset factus, neque Lonzani Regulo, cum reliquo equitatu pedem referente, Rasponus coactus fuisset in hostium conspectu sistere, facile in fugam coniiciendos, Rasponus iudicabat. Sed Lonzani Regulus, Raspono, Vitalique a Sale hac de re plurimum querentibus, atque ut se sequeretur flagitantibus, quod in fugam agi hostes adhuc possent, neque amittendam occasionem, quæ præceps esse consueuit, asserentibus, id in mandatis non habuisse respondit. Itaque omnes se ad castra recipere coacti sunt. Hostibus autem paucos post dies, cum equitibus sexcentis, & quattuor peditum millibus ad circumuallandum Cirignanum profectis, ubi geminæ illæ peditum nostrorum cohortes remanserant, Fabricius cum omnem equitatum contendere Aurantium iussisset, ad uesperum una cum Santa gialla Regulo ad Rasponi ac Salii hospitium; simul enim perpetuo hi præclari Duces; quæ inter eos erat animorum concordia; habitabant; adit, eorumque cubiculum ingressus; ubi Rasponus in lecto, ob crurum pedumque morbum, sedebat; de subsidio iis, qui in opido Cirignano obsiderentur, ferendo, consilium ineunt. Ibi Rasponus primus sententiam rogatus, rem sibi intempestæ

nocte

noctc aggrediendam videri asserit, triginta quinque ad summum, selectis equitibus, qui sclopettis etiam vterentur: Gallico equite præeunte, qui hostium exploratoribus, vigilias ad flumen agentibus, amicos se esse diceret, venireq. a tumultu inter Aurantianos miscendo. Interea tamen nostri maturarent; nam licet ad arma exploratores conclamarent, poterat tamen a nostris interim perueniri ad illud peditum agmen, quod equitatus præsidio hostes di spofuerant, eosq. tum somno oppressos, tum repentino impetu nostrorum petitos, & in tenebris haud satis in tempore expedire consilia, atque arma va lentes, nostris maxime primo sclopos displodentibus, mox ad gladios venien tibus, opprimere. Forsan quoque hostes multo maiorem nostrorum numerum suspicantes, ita cedere obsessis possent, ut ipsis egredientibus ex opido, tutus in vicinam syluam receptus esset facile futurus. His a Raspono in medium allatis, cum variæ deinde sententiæ dicerentur, ad extremum Sorbellonus Rasponi sententiam secutus est. Verum postridie mane Vitalis a Sale Raspono retulit mutasse Fabricium sententiam, decreuisseq. uti eo mane, cum vniuerso equitatu, peditatuq. ad ferendam Cirignano opem iretur: aliquot equites disponerentur in insidiis, equitatus cum septuaginta peditibus ad conficiendum negocium contenderet. Quibus acceptis, Rasponus nequaquam consilium probans, magnumq. ex eo ad nostros damnum manaturum palam affirmans, in aciem tamen cum ceteris prodiit, Vitali a Sale, insidias; uti Fabricius iusserat; disponente, omnemq. aciem instruente. Cum autem equites nostri, iam ad antecursores hostium, circiter primam horam ab ortu Solis, peruenissent, illisq. conspectis constitissent, septuaginta pedites, qui eos tardius sequebantur, expectaturi, & moram quoque fecissent, dum omnes transmitterent amnem, spatium hostibus datum est, ut agmine circiter sexcentorum equitum facto, sese nostris obiicerent. Primi Vitalis & Prosper, cum paucis suis equitibus, qui omnes septuaginta non erant, propius ad hostes accedunt, cumq. utrinque constitissent, miserunt ex suis decem, qui confligendi initium facerent. Obuios hi aliquot ex hostibus habuere, qui displosis tormentis, vbi nostros videbant hastas lateri adprimere, & inclinare ad equi aures, statim se ad agmen recipiebant: atque hoc interim spatio magna sclopettariorum manus subsidio hostibus uenit: qui sclopettarii tuto loco positi, magnum nostris damnum inferebant; tuebatur siquidem eos riuus utrinque modico aggere castigatus, qui ad frumentarias molas defluens, non nisi aut ad eas molas per pontem, vbi hostes erant, aut iuxta opidum traiici poterat. Dum igitur Rauennates Duces, strenue depugnantes, tutiorem locum suis quærunt, & in hostes acrius irruere contendunt, repente perpauci aliquot Galli equites, qui secum erant, fugere incipientes, Italos etiam ad idem induxerunt, Rauennatibus Ducibus frustra reclamantibus, ne tantum Italico nomini dedecoris inferrent, affirmarentq. nequaquam ea turpi fuga saluti suæ se posse consulere; & Vitalis accurrens, quosdam proprio nomine appellitaret, & omnes hortaretur ac pæne impelleret, ut fugam sisterent, & prœlium redintegrarent. Hostes interim omnem impetum in Rasponum, qui ibi cum paucis equitibus remanserat, effundere, adeoq. instare, ut Prosper cum suis sese recipere ad alios cogeretur: qui receptus eo difficilior uisus est, quia cum esset ad flumen per uentum, ad quod

e ripa descendi, nisi augusto calle, qui unum tantum excipiebat equitem, non poterat; iamq. expectante Raspono, ut sui equites traiicerent, iam prope accessissent hostes, quatercentosq. circiter sclopos in Rasponianos, ipsumq. Rasponum, ictibus, diuino plane miraculo, irritis displosissent, Rasponus se de ripa satis sublimi in flumen deiicere coactus est; quod & fecit incolumis. Per idem tempus equites, qui secum erant, traiecerunt amnem, cum tamen ex ala Reguli Lonzani, concidentibus supra equis, Fabricius Masinus Cæsenas, & Baptista Lugiensis; ex Rasponiana autem Iacobus Antonius Picciolus, & Morandus Moschetta Rauennates desiderarentur. Transmisso amne, Rasponus, cum Mambrunum Regulum conspiceret, Paulo Guarino Russiano, suo equiti, vulnus gladio inferentem, illuc accurrens singulari certamine cum eo digladiatus est, vsque dum Guarino iam se in tutum recepto, superuenientibus hostibus; ipse quoque se ad alios recepit. Vitalis ab Sale, cum adhuc huc atque illuc excurrens, & modo blandis, modo asperis uerbis ad sistendam fugam nostros hortatus, nihil effecisset, sub id tempus opem Raspono allaturus, rediens, cum Cresolla Regulo, Hugonottarum in illis locis copiarum Præfecto, manus conseruerat; iamq. acriter eum premebat, cum illo accurrit, id Rasponus intuens. Quamobrem eo tandem adductus est Cresolla, vt in nostrum equitatum ingressus, persequente Vitali, & ut latronem interficerent clamante, a nostris circumuentus, scloporum pilis, clauarumq. ictibus, & vulneribus gladiorum statim e medio sublatus fuerit. Quamquam autem Vitalis ob contumacem, & refractarium equum cohibendum, mucronem equestrem primo, mox ensem proiecerat, & taxillo e sclopo emisso erat vulneratus, tamen cum decem circiter equitibus, Raspono comite, sæpius conuersa ad hostes fronte, restitit, aliquandiuq. irruentes hostes moratus est. Tandem vero hortante, ac pæne impellente Raspono, qui ob acceptum uulnus Vitali timebat, licet sæpe generose renuens, se ad suos recepit. Raspono interea ad ponticulum, qui iungebat uiam, consistente cum decem equitibus, ubi aliquandiu hostium impetum sustinuit; qui cum in hostam acrius irruerent, Rasponum ad alios se recipientẽ, ad Bederidæ mœnia persecuti sunt; atq. hoc pacto prœlium summa, & maxima Ducum Rauennatum laude finem habuit. Nec diu post, cum se nostri Bederidæ minus tutos putarent, Auenionem sunt profecti. Vnde breui post tempore Rasponus, quòd nonnullas cum aliquot proceribus simultates susceperat, & ex cruribus laborabat, missione; quam sibi sæpius accurate postulanti Fabricius negauerat; tandem Laurentii Lentii Firmani Episcopi, & Alexandri Cardinalis Farnesii ibidem Vicarii, opera, impetrata, Rauennam regressus est; Mutiumq. Rasponum fratrem, alæ suæ præficiendum curauit; qui Mutius Auenionem profectus, multis tumultuariis prœliis, bellicisq. aliis occasionibus, non sine laude interfuit; cum interea Vitalis a Sale, egregiam optimi Ducis laudem undique referret: qui tandem omnes pacata, quibusdam a Carolo Rege datis, acceptisq. con-

ANN. M. D LXIII. dicionibus, ea regione, domum redierе. Sub id tempus anno MDLXIII. Rainutius Farnesius Episcopus deinde Bononiensis factus, Rauennati Archiepiscopatu se abdicauit; quem Pius Quartus Pontifex, quòd magnam fructuum partem, in vrbis munitionem, quam erat aggressus, insumere constituisset, per Vicarium administrandum suscepit. Miserat autem huic præfectum mu-

munitioni, Pontifex, Rauennam, Ascanium Corneum Perusinum, uirum militari uirtute, gloriaq. clarissimum: quo petente, Senatus XII. kal. Iunii, Cæsarē Rasponum, cohortium ductorem, Cæsarē Vrceolum, Ioannes Aldrouandinos duos, alterum Comitis dignitate insignitū, alterum cohortium ductorem, Laurentium Monaldinum, & Alexandrum Sopranum iurisconsultum delegit, qui cum eo de propugnaculis excitandis, & auertendis fluminibus agerent. Itaq. Corneo præscribente, quadratum propugnaculum ad portam D. Mamæ, quo loco Gallos murum vrbis diruisse memorauimus, construi cœptum est. Paulo post, Ioannes Franciscus Balnei comes, & Hercules Pius, ciues, patritiiq. Rauēnates fiunt. Moritur eodem hoc anno Ioannes Minghinus iurisconsultus, qui tanta felicitate omnium Rauennatum Archiepiscoporum; quorum dies festus a nostris celebratur; uitas carmine expressit, aliaq. composuit epigrammata, & elegias, vt facile possit, omnium doctorum virorum consensu, cum Ouidio comparari. Ad extremum annum, cum portus Rauennas ad Orientem hibernum positus, oblimatus arena, naues non exciperet, alio facto, Viti, Montoniq. fluminibus, alueo, ad Orientem æstiuum traductus est. Annus insequens, mari, a piratarum excursionibus, & latrociniis; terra, a seditionibus agricolarum, & exulum armis fuit infamis, funestusq. Siquidem piratæ Turcæ, initio mensis Maii, per Hadrianum mare excurrentes, Clodiano, qui abiurata Christi Dei fide, Mahometanis, sacrilegiis fuerat initiatus; Duce, supra Primarium Padi portum naues tres adorti, circiter uiginti homines cepere; qui licet ad litus se proripuissent, & fuga saluti consulerent, persequentibus tamen piratis capiuntur: quod etiam aliis huius litoris locis, ingenti damno fecere. In agro exulum manus ferox, & sanguinaria, multa homicidia perpetrabat: neque uero in uillis agricolas tantum, sed in vrbes etiam ingressi, occulto, & subito impetu, inimicos ciues trucidabant; quod maxime Forum Cornelii expertum est. Eodem hoc anno ad Decimumtert. kal. Iun. Ioannes Baptista Rubeus, omnium sui ordinis uirorum, admirabili consensu, & suffragiis, qui Romam ad Comitia conuenerant, renunciatus est totius Carmelitani ordinis Magister, cū fuisset ad finem anni MDLXII. Nicolao Audeto Cyprio, Generali Præfecto, nuper demortuo; Iacobo Cardinali Puteo, Carmelitani ordinis patrono, id maxime procurante; a Pio Quarto Pōtifice, in Cardinaliū senatu, eorumq. omnium consilio, & sententia, nouo eodēq. honorifico admodum exēplo, Promagister creatus. Itaque ab omni orbis parte quingentos amplius Carmelitanos sacerdotes, hoc anno, ad ea ferenda suffragia Romā profectos, ipse in D. Martini in Montibus benigne hilariterq. accepit. In iis erant Theologia, & bonis artibus insignes, ex Hispanis, Michael Carranza, Aragoniæ; ex Gallis Hadrianus Tonellerius, Celticæ; ex Cypris, Nicolaus Robustus, Palestinæ; ex Italis Antonius Marinarius, Apulus, Apuliæ; Ioannes Iacobus Chærecatus, Vicetinus Venetæ prouinciæ; Vincentius Spinola Neapolitanus, Etruriæ Prouinciales Præfecti: ad quos Genesius Rosanus Mediolanensis, uir disertissimus, & Laurentius Laurettus Venetus, præstantissimus Theologus, necnon Franciscus Turchus Taruisinus, qui ad seueriora studia, Etruscas Musas eleganter adiunxit, aliiq. complures, quos omitto, ne sim longior, accedebant. Iussit autem Rubeus, ut Theologi insignes quattuor Itali, quotidie alii, atque alii, in totidem primariis ur- ANN. M. DLXIII.

Qqq 3 bis

bis sacris ædibus concionarentur; idemq. Hispani in D. Iacobi, & Diuæ Mariæ cognomento Monserratæ; Galli in D. Aloysii, aliisq. locis, sua quisque lingua, facerent: sæpiusq. in Diuæ Mariæ Transpontinæ de rebus diuinis, & de philosophia disputarent: quibus disputationibus, Doctorum Gymnasii Romani argumentationibus, atque sacrorum etiam ordinum, satis celebratis, cum ipse Rubeus assidebat, tum amplissimi Cardinales intererant. Postri die autem quàm ne vno quidem omnino suffragio reiectus, declaratus fuisset Rubeus, ordinis magister; mane; fuit autem is sanctus Pentecostes dies; omnibus sui ordinis, albis uestibus indutis, ordinatim præeũtibus, à D.Martini, ad D.Petri progrediens, ibidẽ Christi Dei uultus effigiem, Caroli Cardinalis Borromei eius ordinis; Puteo iam demortuo; patroni fauore, sibi monstratam, religiose ueneratus est: & a prandio Pontificis pedes eodem ordine, iuxta aulam Constantini, una cum ceteris Carmelitanis suis, est deosculatus. Pontifex mirificam in Rubeum uoluntatem, non modo tunc amantissimis uerbis, ratum habens quicquid de illo Carmelitani Senatores statuissent, explicauit, sed etiam cum mane illum per sancti Angeli pontem transeuntem, aliquot displosis maioribus tormentis salutari, & prandenti, molis Hadriani Symphoniacos canentes adesse iussisset. Quamobrem cum Romæ, ciues Romani complures, tum uero maxime Rauennæ ciues sui admodum lætati, publico sacri campani æris sonitu, & ignibus nocturnis in foro accensis, festam hilaritatem celebrarunt. Quam tamen iucunditatem illud imminuere uidebatur in animis omnium; quòd omnes ferme agricolæ, in duas partes; Montanariorum, & Caldironum scindebantur; & antiquo odio diffidentes, nouas simultates exercere adeo pertinaciter cœperant, ut uel sub ipsis Rauennæ mœnibus, passim suos quisque hostes trucidarent, & ex utraq. parte agmine facto incederent. Quæ quidem discordia damnum allatura haud paruum erat, quod agriculturæ nequaquam incumberent, & omnes agricolas magnus terror occuparet; nisi Hieronymus Fridericus, Episcopus Martoranẽsium, & Flaminiæ Præses; qui in obeunda huius prouinciæ Præfectura, usu, & integritate, & diligentia plurimum præstitit; ipsiq. Nonagintauiri, cum pacem diu inter ipsos tractassent, tandem hoc anno, diuina ope, ad Tert. Non. Iun. faciendam; tabulis ea de re publicis confectis curauissent: & Præses seuerioribus edictis, accurataq. opera, magnam ceterorum exulum, qui agrum molestabant, partem sustulisset. Eodem hoc anno Rauennates, Antonium Mariam Saluiatum Episcopum S. Papuli, aggregarunt in ciuium, patriciorumque suorum numerum, tum hominis uirtute permoti, tum quòd Laurentium patrem, ciuem, Senatoremq. Rauennatem, & beneficum habuissent. Cum autem Ioannes baptista Rubeus, Carmelitani ordinis Generalis Præfectus, a suis monachis, qui erant in Polonia, per litteras esset certior factus, hæreticos in eo Regno plurimũ grassari, religiosis uiris inde grauissima impendere discrimina, pias omnes in sacra loca erogationes cessare, fructus & sacerdotia; quibus monachorum familiæ sustentabantur, eripi, vniusque potissimum Petri Barzy, uiri Senatorii ac religiosissimi beneficentia, ac liberalitate vniuersum sacratorum uirorum ordinem sustentari, Rubeus de tota re Pontificem admonet, & quo loco constitui religio, breui, in illis Regionibus posset, nisi maturè consuleretur, ostendit. Pontifex verò adhibito

bito

bito ad intimas harum rerum consultationes, cum aliquot amplissimis viris, Rubeo, eius maxime consilio scriptæ sunt ad Sigismundum Poloniæ Regem, & ad Barzeum a Pontifice litteræ: quibus deinde Rex magis animatus, Dan zicam opulentissimam urbem ad fluminis Vistlæ ostium, accedit, & quem an tea non admiserant, Pontificis internuncium in eam introducit. Insequens an nus etiam mẽse Martio a piratarum excursionibus adeo funestus nostris litori- ribus accidit, ut aliquot cohortes Rauennam, iussu Pontificis præsidio vene rint; cum tamen antea per mensem Nonagintauiri, & eorum asseclæ forum, & portas assidua statione custodiissent, & quia vrbi cladem minitauerant ple- ræque eorum biremes, littoribus tutandis præfecti a Senatu. I I I. Non. Maii fuerant, Cæsar Rasponus cohortium ductor, Ioannes Aldrouandinus Comes, Vitalis Indiuinus, cognomẽto a Sale cohortium itẽ ductor, & Iacobus Lunar- dus eques. Hoc eodẽ anno Carolus Borromeus Cardinalis, huic Prouinciæ Le gatus a Pontifice tributus est, cum Bononiensem etiam gereret. Sub quod idem tempus, cum diu Rauennates, de Fauentinis essent conquesti, quòd Rus sium Reipubl. Rauennatis opidum iniuste occuparent; præsertim cum Polen tani; in quorum iura Iulius secundus Pont. Max. Rempubl. Rauennatem succe dere voluit; multis annis iuste illud possedissent; dominantibusq. deinceps Ve- netis illuc nostrates, Prætores, qui ius dicerẽt, ex ciuibus suis, usq. a patrum no- strorum memoria, mittere consueuissent; litem huius rei Fauentinis intende- runt; quæ adhuc propterea est sub iudice, quòd alio tunc Rauennates causis necessariis auersi rem minus, ut uidebatur, necessariam omiserint. Pars enim ad Meliteum bellum, Seleimano Turcarum Principe insulam acriter oppu- gnante, in subsidium equitum Rhodiorum, & qui Hierosolymitani sunt, acces sit; Pars seuerioribus edictis vehementer commota est, quibus edictis, ipse pæ ne cruor elici nostris videbatur: nam cauerant Pontificii ærarii Præfecti, ne quis e ciuibus triticum; præter illud quod esset ad uictum necessarium; eme- ret, extra unum Bergomatem eorum administrum & procuratorem, quem ro gare etiam, ut emeret eo pretio quod ipsi esset uisum, oportebat. Quamo- brem agricolæ, & ciues egentes, qui superiore anno tritici modium, quinq. atque etiam sex Rauennatis pecuniæ libris, uadimonio constituto, in hanc messem emerant, ut modium unum soluerent, duo triaue uendere cogeban- tur; ut innumera alia prætercam damna, quæ inde ad ciues nostros mana- bant. Sed ad finem anni Pio Quarto decedente, non nihil hæc remissa sunt. Fuit Pius muniendæ Rauennæ percupidus: cumq. Archiepiscopatum nostrũ per Vicarium administrandum curasset, Vrsianam ædem sacris uestibus mul- tis donauerat compluribusq. aliis beneficiis exornarat: nec dubium est, quin falsis Quæstorum consiliis deprauatus, seuera illa edicta pronunciari iusserit: persuaserant enim illi multum ad Rauennates emolumenti ex tritici mercatu ra accedere, illudq. commodum satius fore, si Romano ærario inferretur. Hoc anno, Brefichella nobile opidum a Francisco Estensi ad eam diem possessum, ad ceteram Pontificiam huius Prouinciæ administrationem adiungitur, cum esset Lucius Saxus Præses. Haud ita multo post, insequentis anni initio, Mi- chael Gislerius Alexandrinus, ex D. Dominici familia; quem Paulus Quar- tus Cardinalem fecerat, Pii Quincti desumpto nomine Pontifex Maximus, diuino plane miraculo, creatur. Cuius creationis nuncius, tanto Rauenna- tium

ANN. M. DLXV.

ANN. M. DLXVI.

tium plausu exceptus est, Pacificatorumq. præsertim, uix ut dici queat. Nam superioribus annis, Pontifex, Cardinalem gerens, Hieronymi Rubei, qui hanc scripsit historiam, & tum Romæ erat, studio, atque opera, eum Pacificatorum ordinem in fidem, clientelamq. receperat. Itaque supra omnes domorum ianuas, in quibus ex nonaginta viris quispiam habitaret, insignia Pōtificis gentilitia in pariete figunt, mox tormentorum displosionibus, sacri æris sonitu, & ignibus per aliquot dies accensis, ingentem significationem maximæ lætitiæ præbent: quæ tamen, Vitalis Indiuini morte, nonnihil imminui visa est: cum enim strenuissimus hic Dux una cum Ioanne Aldrouandino, Pandulfini filio, & Pomponio Spreto equite Pauli Iordani Vrsini uocatu, Florentiam fuisset profectus, ut in nuptiarum celebritate; quam erat Franciscus Medices, Cosmi Etruriæ Ducis, filius, ducta vxore Ioanna Ferdinandi Cæsaris filia, habiturus, Vrsino spectati comites adessent, ibidem, magno Vrsini mœrore; qui virtutem hominis sibi iam diu perspectam, uehementer amabat; excessit e uita: cadauer Rauennam allatum, & in D. Francisci ad sepulturam datum est. Vt autem ad hilaritatem lætitiæ a Rauennatibus, ob Pii Quinti Pontificatum, acceptam redeamus, Rauennates ad illum Oratores miserunt, Cæsarem Rasponum cohortium ductorem, Ioannem Arigonum, medicum, & Alexandrum Sopranum iurisconsultum: Ac nequaquam concepto gaudio defuit euentus; nam cum ineunte uere, piratæ, captis aliquot in Rauennatium, Ceruiensium, Senogalliensiumq. litoribus cum uiris tum feminis, deprædandi finem non facerent, curauit, ut Veneti Anconæ triremes perpetuo haberent, quibus hanc oram tuerentur: menseq. Martio Iulium Feltrium ab Ruuere, Vrbinatium Cardinalem, Francisci Mariæ filium, Archiepiscopum optimo profecto, ac plane diuino consilio nobis dedit. Deinde ab omni tumultus superioris culpa, si quam fortassis contractam fuisse, quispiam vmquam assereret, diplomate dato, Rauennates omnes liberauit. Mox pacis cogitationes uersans, breuiores omnes gladios, graui interdicto, uetuit. Cumq. instante messe, ærarii Præfecti, non modo quæ superiore anno fecerant, sed multo etiam peiora facturi, edixissent, ut tritici manipuli a uillæ præfecto numerarentur, ipseq. & herus, quisque seorsum, cum numerum descriptum, Quæstoris Vicario traderet: neque herus, & agricola diuidere inter se, ut moris est, triticum collectum, nisi inspectante ruris parocho, possent, his Pontifex acceptis, omnia abrogauit, pristinamq. nostris libertatem restituit: studebat enim Ecclesiæ Dei, & Antistitum, omniumque tandem moribus conformandis; quibus corrumpendis auaritia postrema non est. Cum autem quales in Republica Principes, tales & reliqui esse soleant, populusq. Romanus, Pontificem compositioni morum intentum, imitatus, aliquot ciuibus delectis, marium, & feminarum cultum in vestitu moderatus esset, Rauennæ etiam non solum est idem factum, sed quando puerperæ, lectum, & cubiculum exornare, non absque multis impendiis consueuerant, ut mulierum puerperam ab omni vrbis parte salutatum uenientium oculis abunde satisfieret, ornatui modus est præscriptus, & cautum ne extra uiciniæ mulieres, aliqua puerperam inuiseret. Ceterum hæc, ut diligenter præscripta, ita deinceps nequaquam seruata sunt, plerisq. non ferentibus, nobiles, ignobilesq. mulieres in multis exæquatas. Nec diu post Iulius Ruuereus Archiepisco-

piſcopus, qui abdicato Vicetino Epiſcopatu, hunc Archiepiſcopatum liben- ter acceperat, ne optimi paſtoris deeſſet officio, Rauennam venit, ad Quinct. Kal. Nouembr. cum pridie ad D. Apollinaris Claſſenſis diuertiſſet; vbi omni apparatu accipere venientem Archiepiſcopum, eius cœnobii monachi, ue- tuſto iure tenentur. Itaque primum gemino ab vrbe ſtadio, a decora Rauen- natium iuuentute, egregio cultu inſtructa, cuius Principem gerebat Hiero- nymus Raſponus, Ludouici filius, mox ad portam vrbis Vrſicinam a Iuſtino Spreto equite, Magiſtratus ciuitatis Principe, & ab omnibus ſacerdotum, Ra uennatiumque ciuium ordinibus, triumphali pompa exceptus eſt. Præibant Archiepiſcopum complures muli ſarcinarii, elegantibus, verſicoloribusq. ope- rimentis contecti. Ad hos ſequebatur totius aulæ familia, multis doctis, præſtan tibusq. omni laudum genere uiris conſpicua: ſecundum quam ſacrati omnes viri hymnos præcinentes, magnaq. ſeruorũ a pedibus multitudo. Ipſe inſigni mula, ſolemni ueſte purpuratus, ſub quadrata vmbella, a noſtris iuuenibus, qui latus eius honoris cauſa cingebant, ſuffulta, multis Epiſcopis, Antiſtitibus, ceterisq. minoribus ſacerdotibus, & multis nobiliſſimis ciuibus, tum eius Imperio ſubiectis, tum etiam Rauennatibus, qui illi obuiam fuerant profe- cti, comitantibus, per uias feſta fronde, periſtromatis, & aulæis elegantibus exornatas, omnibus, qui eo prætereunte ingeniculabantur, manu in crucis effigiem ducta, modeſta grauitate, benedicens, ad ædem Vrſianam proue- hitur. Quemadmodum uero umbellam a noſtris factam, ſerui a pedibus Ar- chiepiſcopi, ipſo templum ingrediente, de more, arripiunt, ita Rauennates iuuenes mulam occupant, paulo poſt ab Archiepiſcopo, nummis aureis cen- tum redemptam. Archiepiſcopus ubi ad aram maximam Deo & D. Apolli- nari Archiepiſcopo ſupplicauit, diuertit ad Portuenſe cœnobium: ibiq. pau cis poſt diebus Octauius Abbioſus Auguſtini ciuis Rauennatis filius, luculen ta oratione, nomine Reipubl. Rauennatis, lætitiam ab omnibus acceptam ex plicauit, eumq. mirifice laudauit. Is autem accipiendi Archiepiſcopi mos, noua nequaquam cærimonia, ſed antiqua multo grauiore, atque honoratio- re, ſeruabatur. Nam quo tempore Exarchi Rauennam incolebant, Roma Archiepiſcopus, pallio a Pontifice exornatus, rediens, diuertebat ad D. A- pollinaris in claſſe; vbi, aliquorum eſt ſententia, Marinianum Archiepiſco- pum, monachos D. Benedicti conſtituiſſe; ſic tamen ut Canonici etiam eo- dem in templo, ſacra cum Archiepiſcopo facerent: licet poſt non multos an- nos, tum ob interna ciuium Rauennatum diſſidia, tum ob pericula a Longo- bardis, eum ordinem fere omnino inde deiectum; Zacharias Pontifex reſti- tuerit, uti ſupra memorauimus. Cænabat autem ibidem veſperi Archiepiſco- pus, eiusq. familia omnis impenſa monachorum: poſtridie mane cum ſacris affuiſſet, multiq. illi Rauenna obuiam profecti adueniſſent, Abbas, & mona- chi, ſacratis induti veſtibus, ad fores templi, cum thure, & aqua benedicta, egredienti occurrebant; ipſeq. medius inter Abbatem & unum e Cardinali- bus Rauennatis Eccleſiæ præcedentibus ordine monachis, ad crucem marmo ream, quæ eſt ſecundum templum, perducebatur. Ibi primo ſedens in para ta ſella, mox aſſurgens, ingreſſus cum verſiculum, Sit nomen domini Benedi ctum, cetera de more, quæ habentur in ſacratis libris, proſequebatur. Sa- cro deinde ſigno Crucis Abbate, & monachis obſignatis, omnibusq. qui ade-

rant,

rant, Rauennam uersus uenienti, attigenda erat ædicula, iuxta pontem D. Laurentii, qui hodie non superest, ibidemq. in sacra veste, Diuæ Mariæ in Cosmodim mitratus Abbas, cum monachis illi suis obuiam factus, solenni precatione certos hymnos, ac laudes Græce pronunciabat: erat enim Cosmodianum cœnobium Græcis monachis addictum. Mox D. Laurentii ædem ingressus Archiepiscopus, ad aram maximam supplicabat, deinde sacram induebat chlamydem, & mitram capite accipiebat de Abbatis Cosmodiani manibus: atque ita in conspectum prodibat. Conscendenti deinde equum albo panno linteo ad id muneris contectum, comites sese iungebant Cardinales Rauennatis Ecclesiæ duo, cum ipse inter Archipresbyterum, & Archidiaconum medius equitaret: cum autem paululum erat progressus, scribas offendebat, quibus cum faciebat pacta: Inde ad pontem portæ Vrsicinæ; quæ & Saffina, ab urbe Saffina, quam respicit, antiquitus consueuerat appellari; initio pontis, Rauennatis Ecclesiæ phonascos, sacerdotes, atque hypodiacones in sacra ueste, hymnos, ac laudes concinentes, benigne audiebat. Aderat ad eundem pontem miles, qui Parcitatus uocabatur, nouis & præstantibus uestibus insignis, sed, quocumque esset anni tempore, absque ocreis aut itinerariis, aut vrbanis. is manu ad equi frenum admota, per uiam Regalem, ad gradus ædis Vrsianæ Archiepiscopum perducebat. Verum antequam vrbis portam Archiepiscopus intraret, pro illa adstabant, duo districtis ensibus armati, capite & facie contectis, qui nequaquam ingredi Archiepiscopum patiebantur, usque dum sponsores non appellaret. Vrbem ingressus, obuios facto signo crucis signabat; scribis Rauennatibus, qui ordine Archiepiscopum præcedebant, letanias Græce pronunciantibus. Antecedebat proxime Archiepiscopum ipse Exarchus, solenni in Chlamyde, qui regium Archiepiscopi sceptrum, sibi ad D. Laurentii in manus ab Archiepiscopo traditum, usque in templum Vrsianum, ad aram Diuorum Archipræsulum, deferebat. Aderant Archiepiscopo ad Vrsianæ ædis limen Cardinales Rauennatis Ecclesiæ, in sacra ueste, qui eum ad aram maximam adducebant, ubi; ea omnia, quæ ex sacratis libris hac de re scriptis, possunt cognosci, ab Archiepiscopo religiose peragebantur. Armati, qui districtis gladiis pro vrbis porta; stabant, erant ex antiquioribus Rauennatibus scribis, nec alii, quàm Rauennates, assumi ad id muneris poterant. Sciscitabantur autem ab Archiepiscopo, Quis es tu? Quibus ille, Archiepiscopus Rauennas ego sum, dominum cognoscite uestrum. At illi, a quo huc es missus? Quibus Archiepiscopus, a sede Apostolica, pallio ornatus. Adhuc illi, Quid uenisti? Quibus ille, ad iura tuenda huius Ecclesiæ, defendendosq. pupillos & uiduas; necnon ad seruandas uetustas huius Ecclesiæ consuetudines, easq. maxime, quæ ad ciues spectant & populum huius almæ vrbis. At illi: Quem nobis horum omnium appellas sponsorem? Quibus Archiepiscopus, Dominum Exarchum, & huius Rectorem urbis appello. Tunc ipsis armatis, ense nudato, supra caput Archiepiscopi, in crucis formam, ponentibus, Archiepiscopus sub ea cruce quasi iurans, portam vrbis ingrediebatur. Equum, cui considebat, cum ex eo descendisset, accipiebat equestris ordinis ille, qui eum per frenum deduxerat; idemq. prandenti Archiepiscopo ministrabat, annuloq. potiebatur, quem sibi detrahebat e digito Archiepiscopus, cum a

pran-

prandio lauabat manus. Eius item erant, & malluuia, & gutturnia, quibus vsus fuerat ad fundendam aquam lauandis manibus ante prandium, & a prandio: mappæ quoque & mantilia, & chiromactra, & cultelli, & cibi omnes, qui e mensa auferebantur. Curabat Exarchus contra, ut quadratam vmbellam, sub qua Archiepiscopus equitabat, sex iuuenes Rauennates, omnium nobilissimi, ferrent, de publico, caligis e cupo nouis induti, & chirothecis e capreoli pelle ornati: quam umbellam Archiepiscopi familiares deinde habebant. Erat autem e panno purpureo, pellibus preciosissimis infarcto; in cuius medio eleganti artificio, acu picta, gemmisq. & margaritis, Ecclesiæ Rauennatis insignia videbantur; in area rubra, alba crux, in cuius dextro latere, candidissima columba: Sub id tempus, autem quo Ruuereus Archiepiscopus Rauennam primum venit, profectus fuerat in Galliam ab Emanuele Philiberto Allobrogum Duce uocatus, Brunorus Zampescus ciuis Rauennas, multiq. secum Rauennates alii ciues, cum plerique proceres denuo in Regem noua molirentur; equitibus autem ducentis, duobusq. peditum millibus præfectus, cum iam centum veteranos equites non tam olosericis sagis, & egregiis cristis ornatos, quàm bellica virtute præstantes, adiuncto sibi octodecim patritiorum comitatu, eo adduxisset, adeo strenuam Regi nauauit operam, ut Allobrogum Dux trecentos illi nummos aureos in menstruum stipendium constituerit, & paulo post, sedato tumultu in Italiam redeuntem, in equestrem D. Michaelis ordinem cooptandum curauerit. Interea Ruuereus Archiepiscopus ad kal. Nouembr. qui dies ob Diuorum omnium memoriam celebris habetur, in æde Vrsiana, insigni religione, summaq. grauitate, & tanta populi frequentia, ut ædes uix caperent, sacra solennia celebrauit, omnisq. pœnæ peccatis debitæ, iis qui adfuissent, veniam tribuit, a Pio Pontifice impetratam: aditum postea cunctis, atque aures summa benignitate præbens, dum cultui diuino instaurando, sacratorumq. virorum moribus conformandis operam daret, templa omnia parochorum, hospitales domos, sacrarum Virginum claustra, Ioanne Baptista Maremonte ForoSemproniensi, Vticensium Episcopo, eius Vicario, Bernardino item Pino Calliensi, & aliquot aliis uitæ integritate, & præstanti doctrina clarissimis viris secum adhibitis, accurate inuisit. In quo munere sacratissimæ Eucharistiæ locula, & umbellas, altarium ornamenta, sacras uestes, & alia huiusmodi, pro dignitate, conficienda iussit; sic tamen ut ne redditũum ratio prætermissa imprudẽter uideretur. Incredibile autem dictu est, quàm humaniter & paterne parochorum auaritiam, & in cultu diuino peccata; si qua erant, reprehenderet, caueretq. ne quis ex iis qui secum adessent, quicquam usquam patefaceret. Sacram uestem multiplicem & preciosam Vrsianæ ædi elargitus est: Pueris, qui sacris inseruiebant, breuioribusq. sagulis satis indecore utebantur, cõparari togas iussit; cantusq. rationem, quæ nescio quid uetustatis Græcæ adhuc referebat, reduxit ad Romanum modum; & Constantium Portam Cremonẽsem, cucullatum Franciscanum, musices arte adeo præstantem, ut inter primos, omni Italia, phonascos, musicesq. magistros, omnium consensu, numeretur, Patauio; ut ædis Vrsianæ cantoribus præesset; acciuit. Vitæ sanctimoniam, mores, integritatem sacerdotum ad sacri Tridentini Concilii normam, publicatis edictis, instituit. Sacerdotia, Archidiaconatumq. præsertim, qui

qui ob Iulii Pignattæ Rauennatis interitum vacabat, & Præposituram, quam Lucidum Vrsinum Romanum, Ioannes Rasponus Rauennas gesserat, qui & ipse obierat per hos dies, illum Hostasio Ginnanno, hanc Bartholomæo Basso iurisconsultis Rauennatibus, & quas parochias uocant, nostris aliis ciuibus, dum essent apti, dedit, in diesq. cum sese occasio fert, præbet. Illud uero satis difficile iudicatum, ipse facile absoluit, dum multos nobiles,& gratia Principum potentes cum Rauennates, tum exteros, qui plura curata, ut aiunt, & alia incompatibilia sacerdotia possidebant, unicum tantum retinere, cetera Archiepiscopo, aliis distribuenda, tradere coegit; ipsosq. Rauennates Canonicos, qui non modo perraro sacra faciebant, sed neque sacris erant initiati, & singulo anno vix semel aut iterum ad suam ædem Vrsianam se conferebant, sacerdotes fieri, remq. diuinam sæpe facere, atque operari curauit: ipso id non verbis modo, sed etiam exemplis suadente, ac mandante, qui incredibili patientia, tametsi occupatissimus, & maximis semper negociis districtus, totos fere ipsos dies in templo, sacris assistens, nihil omnino curare aliud, quàm diuina, uidebatur: neque festis solum diebus, sed etiam profestis frequenter, atque etiam interdum noctibus, iis præsertim, quæ ob natalem Christi Dei, & ob eius ab inferis excitationem celeberrimæ habentur. Itaque Rauennates tot adducti beneficiis, cum apertis suffragiis, maximoq. studio, in Senatu pridie Kalen. Nouembr. patronum ciuitatis adoptarunt. His omnibus quæ ad Rauennates lætitia peruenerat summa, & maxima, parum absuit, quin in lacrymas uerteretur: nam insequentis anni initio

ANN. M. DLXVII.

ForumSempronii Ruuereus proficiscens, uix Arimino egressus, euerso carpento, quo uehebatur, quattuor generosissimis equis, & eximiæ ferocitatis acto, in summum uitæ discrimen adductus est, ominoq. actum de illo uidebatur, nisi precibus ab ipso ad Deum fusis, uotoq. Diuæ Mariæ Lauretanæ facto, equi ferocitate, atque impetu uehementissime concitati, ingenti miraculo statim restitissent. Interea Pius Pontifex, agitatione Taurorum, quæ fieri quotannis Rauennæ, ut in aliis quoque ciuitatibus, in foro, magnoq. interdum malo, consueuerat, sanctissimè sublata, ne Rauenna piratarum, ce terorumq. excursionibus pateret, huc misit, uniuersa huius oræ maritimæ ciuitatibus suis muniendis præfectum, Cæsarem Vascum Alexandrinum: creatiq. a Senatu, qui cum eo de hac re agerent, Cæsar, Rasponus, cohortium ductor, Laurentius Monaldinus, Augustinus, & Iacobus Lunardii, equites. Nec diu post, cum se Guascus amanter gessisset, ciuis, Senatorq. Rauennas est factus. Iulius Archiepiscopus, paulo post Rauennam regressus, assidue totam quadragesimam sacris concionibus interfuit, templa inuisit, & egentibus, qui re cognita, quo Cardinalis proficiscebatur, frequentes conueniebant, quotidie magnam stipem præberi a Quæstore iussit; cum sacris domibus tum Virginum, tum hospitalibus, mulieribus item & uiduis, quæ in paupertate erant, nequaquam pauca in dies tribueret. Sacris initiaturus suæ dioecesis homines, ipsemet accurate omnes interrogauit; quod & de iis fecit, qui a confessionibus erant futuri. Adhæc eorum qui simultates inter se exercerent nomina descripta cum præberi sibi studuisset, minime contemnendam flammam restinxit. Maiori hebdomada, & perpetuo sacris interfuit, & die Iouis sancto inter sacra solemnia ab ipso confecta, sacratis omnibus ædis

Vrsia-

Vrsianæ viris, Magistratui Sapientum, Nonagintauiris, suæq. familiæ, sacratissimam Eucharistiæ hostiam communicauit; & tredecim pauperibus, albis, de suo, uestibus indutis, pedes abluit, singulisq. nummum aureum, & linteolum ad emungendas nares elargitus est, omnibusq. epulum præbuit. Paschatis mox diebus festis pari religione transactis, & Concilium diœcesanum habuit, & Ecclesias omnes, quæ sub Archiepiscopatus Rauennatis ditione sunt, non quæ in agro Rauennati solum, sed in Ferrariensi, & usque Rhodigium, studiose inuisit, restituit, & exornauit. Archiepiscopatus Prætorium uetustate collapsum, & situ pæne obrutum, Architectis optimis adhibitis, in elegantem faciem, non sine ingenti impensa, multis præclaris cubiculis, atque aula insigni, reduxit. Hospitales domos, quæ sex erant, Diui scilicet Barnabæ, Diuæ Catherinæ, D. Ioannis Baptistæ, D. Ioannis Euangelistæ, D. Apollinaris, & Diuæ Mariæ Virginis, cui a Cruce cognomentum est, coniunctis prædiis & fructibus, duas tantum facultate a summo Pontifice impetrata, fecit, alteram Diuæ Mariæ a Cruce, Diui Apollinaris alteram, quam Trinitatis appellauit; ea lege, ut omnes illa ægrotos, hæc qui exponuntur infantes acciperet, aleretque. Nec diu post, Pontificii diplomatis auctoritate, Romæ anno MDLXVIII. Decimotert. Kalen. Mart. dati, Canonicorum Cardinalium nomine abrogato, Canonicos omnes Rauennates, nomine Canonicatus æquales fecit: Seminariumque puerorum Rauennatum; quorum bonam indolem res angusta domi opprimebat; non minore pietate, quam religione, & labore instituit, egregie ædificata domo, eo loco, ubi Diuæ Catherinæ hospitium fuerat, accitisque summa diligentia ad id munus aliquot præstantibus uiris, qui eos bonis artibus, moribusque instruerent. Grammatices doctorem instituit M. Antonium Granellum Rauennatem Canonicum eloquentia clarum. Constantius Porta Musicæ præceptor fuit: qui omnes, Iulio Archiepiscopo sæpe inuisente, & id maxime curante, adeo diligentem nauarunt operam, ut breui magnos pueri progressus fecerint, & spem non dubiam præbuerint, fore, ut aliquando Rauennas Ecclesia multis doctis uiris exculta ornataq. uideatur. Ceterum diligens Archiepiscopi studium, nequaquam tot persancte institutis contentum, uetustæque dignitatis reuocandæ cupidum; hic non perstitit, sed; ut optimus pastor; cogniturus, quæ sint illius oues, & qua ratione curarentur, indixit prouinciale Concilium. In qua re, opus Archiepiscopo haud minus potenti, ac diligenti, profecto fuit, multis subiectis Episcopis sese liberos, neque Rauennati Archiepiscopo subiectos, in tanta rei intermissione, asserentibus: ducentos enim, & quinquaginta iam annos derelictam huiusmodi subiectionis significationem reuocanti, si recte consideremus, maxima auctoritas & diligentia, summusque labor fuit adhibendus. Pietatis autem, & religionis officia Archiepiscopus non omittens, cum indicti Concilii tempus aduentaret, primum quidem ad eos, quos alebat perpetuo domi familiares uiros doctos, summosque Theologos, alios undiq. euocatos adiungit: idem facit de phonascis, ut diligentiori cultu sacra fierent. Et, ne quicquam incommodi Rauennatibus accederet, comportari commeatum ForoSempronii, suisq. ceteris e regionibus iubet. Quæ omnia quanta impensa fierent, ut explicetur, necessarium non puto. Hoc

ANN. M. DLXVIII.

Rrr insi-

insigni apparatu, tantaq. optimi Archiepiscopi beneuolentia, religione, & studio, ueterisq. dignitatis reuocatu, quàm maxime lætos Rauennates, magis adhuc Ioannis Baptistæ Rubei, generalis; uti docuimus; Carmelitanorum Præfecti aduentus, exhilarauit; qui ex Hispania, Lusitaniaq. rediens, diuino plane miraculo, in Gallia, Hugonottorum denuo, tumultus nuper miscentium, manus impias euaserat. Erat autem alter iam annus, cum Philippi, Hispaniæ Regis, uocatu, & Pio Quincto Pont. Max. hortante; a quo ob id Commissarius, ut aiunt, Apostolicus factus est; in Hispaniam, ac Lusitaniam contenderat. Vbi multis nobilibus equitibus Hispanis, extra nobiliores vrbes sibi obuiam effusis, ad portas autem Decurionibus ciuitatum, & maximarum ædium phonascis occurrentibus, eo maiore plausu, ac dignitate acceptus est, quod nulla fere esset memoria, eius ibidem florentis ordinis magistrum, illuc accessisse. Confluebant passim undique Hispani tum suopte ingenio, tum Regis exemplo maxime religiosi, ut manus exoscularentur, & orbiculorum funiculo traiectorum coronam, qua Deiparam Virginem salutamus, a Pontifice ita expiatam, ut pœnæ peccatis debitæ condonatio, piæ recitantibus exhiberetur, de manu Rubei acciperent. Ad Regem Hispanum, qui Mantuæ, Madril ab eis appellatæ, commorabatur; cum Rubeus adiisset, ab eo ita acceptus est, ut mensæ Regiæ accubuerit, omnia, quæ petiit, obtinuerit; ipsoq. Regis ore; qui se ex Italia per litteras ita edoctum dicebat; apud aulæ, Regniq. proceres, summæ virtutis laudem fuerit consecutus; mox Reginæ, id enixe postulanti, satisfacturus, eius filiam certis precationibus expiauit. Triduo post, misit Rex Vargam sibi a secretis, & qui Rubeum inuiseret, &, uti concionaretur, suo nomine peteret; sed iam inde Rubeus discesserat, omni Hispania a sacro Tridentino Concilio conformationem præscriptam, in suum ordinem introducturus; per litterasque se apud Regem diligenter ea maxime de causa purgauit, quòd sibi, extremo congressu, discedendi facultatem petenti, nihil tale significasset. In Lusitaniam deinde Olisipponem profectus, cōfestim a Sebastiano Rege, annos tredecim nato, ab Henrico item Cardinali, infante uocato, ceterisq. Regia stirpe ortis, proceres aliquot aulæ missi, qui eorum nomine salutarent Rubeum. is autem Rege, ceterisq. omnibus, summa obseruantia, paulo post, in Prætorio salutatis, nō potuit rogatu Regis, ac auiæ astrictus, quin longo iam tempore intermissam cōcionandi consuetudinem reuocans, ad quinct. kal. Ian. anni MDLXVII. sacra habita concione, de optimi Regis officio, coram ipso Rege, Reginaq. & ceteris Regni proceribus, lingua Castulonensi disputaret: Quæ res adeo omnium animos permouit, ut summis flagitationibus Olisipponenses equites; quando Regiæ concioni non fuit datum, ut omnes interesse possent; apud se concionem haberi a Rubeo contenderint: quod Rubeus kal. Ianuarii eodem anno fecit. Rauennam igitur regressus, & magna ciuium suorum gratulatione acceptus; quamquam multis negociis sui ordinis impeditus, & Romam properans, ut Pii Pontificis iussu, diuinis ueteris instrumenti libris ad uulgatam editionem reducendis, una cum M. Antonio Amulio Veneto, Guillelmoque Sirleto, & plerisque aliis Cardinalibus, ac præstantibus uiris interesset; tamen non minus Sapientum Magistratus rogatu, quàm hortatu Ruuerei Archiepiscopi, die a Paschate octauo, in æde Vrsiana, pæne innumerabili hominum

minum

minum tum aduenarum; qui Concilii gratia Raucunam uenerant; tum Rauennatium suorum multitudine, concionatus est, cum autem hoc temporis spatio tempus Concilii præstitutum, kalendæ scilicet Maiæ, aduenissent, ii Antistites Vrsianam in ædem congregati sunt. Iulius Feltrius ab Ruuere, Vrbinatium Cardinalis, titulo sancti Petri ad vincula, Arcis, Soræque Dux, & Archiepiscopus Rauennas; Ioannes Cardinalis Moronus, Mediolanensis, Mutinensium; Gabriel Cardinalis Paleottus, Bononiensis, Bononiensium; Alexander Cardinalis Sfortia, Romanus, Parmensium; Lelius Garuffus Pius, Saffinensium; Baptista Grossus Mantuanus, Regiensium; Alfonsus Rosettus Ferrariensis, Ferrariensium; Scipio Sanctacrucius Romanus, Ceruiensium; Iulius Parisanus Tolentinas, Ariminensium; Iulius Canus Ferrariensis, Hadrianorum; Odoardus Gualandus Pisanus, Cæsenatium; Franciscus Guarinus Tifernas, ForoCornelianorum; Ioannes Baptista Sighicellus Bononiensis, Fauentinorum; Hercules Sacratus Ferrariensis, Cymacliensium; Antonius Zanottus Montagnanensis, Foroliuianorum; Franciscus Rusticutius Fanestris, Fanestrium; Ioannes Baptista Maremontes Forosempronienssis, Vticensium Episcopi. Augustinus Molignattus Vercellensis Britonorianus Episcopus, quòd erat ægrotus, interesse non nisi per procuratorem potuit: eiusq. accepta est excusatio. Omnium postremus Ioannes Antonius Bonhomus Cremonensis, Abbas Nonantulanus, numeratus est. Cum itaque Cardinales, & Episcopi, ceteriq. minores sacerdotes, quisque ordine, consedissent, in medio autem præalta in sede mitratus Archiepiscopus, ueteris dignitatis honorem referret, letaniis pie pronunciatis, sacra solemnia, admirabile, & vario cærimoniarum modo, & eximio phonascorum concentu, incredibiliq. hominum frequentia, operante Archiepiscopo, peracta sunt. secundum quam Bernardinus Pinus uir disertissimus, suggesto ligneo conscenso, splendidam orationem habuit, qua vtilitatem conciliorum prouincialium ostendebat, eiusq. diei, quæ felicissima Rauennati populo illuxit, lætitiam explicabat. Eo tacente, Archiepiscopus sua in sede grauiter exorsus, declarat, initio Archiepiscopatus sui, ut corruptos mores conformaret; deprauatam disciplinam ad normam sacrosancti Tridentini Concilii restitueret, fidem catholicam, ac vere orthodoxam, Euangelicamque in animis populorum confirmaret; iussis patrum, qui huiusmodi prouinciales synodos, in concilio eodem Tridentino, mandassent, pareret, animum ad illud prouinciale habendum Concilium adiecisse, nullisq. cuius vis generis incommodis retardari a tam salubri instituto potuisse: simili enim omnium aliorum Episcoporum opera, persancte actitata, maximam opem comparandam fore, ad sedandam procellam, qua iam multarum externarum gentium animi uehementissime commouentur, & longe maximum Reipubl. diuturnis affectæ malis discrimen imminet: sperareque se, benignitate Dei, diuorumque immortalium, qui recta incedentes uia nusquam fefellerunt, adiuncta Pii Quinti Pontificis Maximi, atque optimi, diligentia, iis cœptis summa euentus felicitate responsuros. Quamobrem omnes hortari, atque obsecrare, ut, quando studia, cogitationesque suæ omnes ad rem Christianam iuuandam mirifice conuersæ, atque directæ esse debent, omni alia cura posthabita, quo ad eius fieri posset, accurate,

quæ ad bonorum morum reductionem, emendationemque malorum sunt necessaria, in eo conuentu, cum Dei auspicio, & nomine, agerent, & consulerent. Quibus dictis, Camillus Perutius a Mondulfo iurisconsultus, & Ruuerei Archiepiscopi a secretis, causarumque iudex, qui actis Concilii præerat, in medium prodiens, omnes; qui adesse deberent; nomine appellauit; cunctis, extra Episcopum Placentinum, respondentibus; quòd is multo pertinacius, quàm reliqui, se minime Rauennatis Ecclesiæ subiectum affirmasset; cui & a Leonardo Morisio iurisconsulto Rauennati, Concilii, (ut aiunt) promotore dicta dies est. Facta demum, primum ab Archiepiscopo, deinde a ceteris; ex laudabili maiorum consuetudine, & Pii Quarti Pontificis præscripto, suæ fidei confessione, reliquisque cærimoniis, quæ in Pontificum editis libris habentur, prima sessio kalendarum Maiarum absoluta est. In altera, quæ Tert. Non. Mai. est habita, postquam sacris, & cærimoniis de more peractis, nomine Alexandri Sfortiæ Cardinalis, Parmensium Episcopi, luculentam orationem Canonicus Parmensis habuit, Ioannes Baptista Maremontes, Episcopus Vticensis, Ruuerei Archiepiscopi Vicarius, pro suggesto ligneo paruo, ad id muneris accommodato, eorum partem, quæ decreta fuerant, recitauit: reliquorum recitationem tertia, eademq. postrema sessione ad Sept. Id. absoluens: quam sessionem extremam Franciscus Vicedominus Ferrariensis, cucullatus Franciscanus, Ruuerei Archiepiscopi Theologus, eleganti, & docta oratione plurimum exornauit, dum singularem explicauit Archiepiscopi pietatem, atque prudentiam, ingentemq. omnium, Rauennatiumque præsertim, lætitiam, atque eo maiorem, quo diuturnius, atque acrius hæc Conciliorum prouincialium Rauennatium consuetudo, disturbata, dissipata, intermissaq. tunc demum singulari Dei omnipotentis beneficio, sanctis Tridentini Concilii institutis, & summa Iulii Ruuerei Archiepiscopi, non tam cura, & sumptu, quàm felicitate, ac laude, reuocata videbatur. Recitatis decretis, quibus ad summam cauebatur, ut omnia ad salutem nostram pertinentia, pure, caste, atque ex more, institutoq. maiorum tractarentur, cum Patres placere sibi respondissent, dimissum est Concilium; Archiepiscopo, Episcopi Placentini contumaciam; quæ est illius benignitas, atque clementia; minime persequente; cum tamen seruentur adhuc in Vrsiana Bibliotheca tum Stephani secundi, tum Eugenii Tertii Pontificum Maximorum diplomata, quibus, Placentinus Episcopus, Rauennati Ecclesiæ subiectus explicatur. Dictu autem fuerit difficillimum, quantum alacritatis, & gaudii ad Rauennate manauerit, quantumq. uel unam hanc ob rem, se Ruuereo obligatos dicerent. Cernebant enim ueteris dignitatis splendorem illum Ecclesiæ Rauennati magnam partem restitutum, quo olim Archiepiscopos Rauennates fuisse, uetustis edocti monumentis non ignorabant, cum non ii modo Episcopi, qui huic Concilio interfuere, sed Feretranus, Forosempronienfis, Senogalliensis, Vrbinas, Pisaurensis, Calliēsis, olim sancti Angeli; Eugubinus, Brixellensis; quod opidum hodie caret Episcopatu, D. autem Gregorii tempore habebat; Episcopi, & Galiatensis D. Hilari Abbas, Archiepiscopo Rauennati subiecti, Rauennam ad prouinciale Conciliū cōueniebant: ipseq. Archiepiscopus omnis Flaminiæ, Aemiliæ, ac Piceni Primas, litteras plū

bo

bo obsignaret: duarum coronarum diademate; quod appellant Camaurum; quemadmodum ad huius exemplum Beneuentanus Archiepiscopus; in capite uteretur; & omni orbe crucem, sacrumq. æs Campanum præferret, manuq. ad crucis effigiem ducta, vsque ad primum ab Vrbe, seu ubi Romanus Pontifex commoraretur, lapidem omnes obsignaret, aliaq. præterea innumera Pontificum & Cæsarum priuilegia, atque insignia obtineret. Neque uerò id ambitione, aut superbia inflatus, sed pro sacræ dignitatis maiestate, qua ceteros quoq. Antistites, sanctitate, & Christiana animi demissione alioqui clarissimos, iisdem usos constat: Siquidem mille iam & ducentis amplius annis, sum nos Pontifices, dignitatis causa, curru per urbem deuehi & more Principum splendidissimis & exquisitissimis epulis uti consuesse, Ammianus Marcellinus, tametsi nostræ religionis hostis, auctor est. Diuum etiam Ioannem Chrysostomum maximo cum splendore, & comitatu incedere solitum tradit Nicephorus: & in Alexandrina Ecclesia, Cyrillum, Episcopatum, summam pompam, & apparatum penè Regium ducentem, suscepisse, sic ut inde prophana ad eum negocia deferrentur. Ceterum Ruuereus, neque his summis, & maximis beneficiis, quibus Rauennatem suam Ecclesiam affecerat, satiatus, diplomate Pontificio impetrato, Canonicis nostris, qui iam diu mitrarum, mapularumq. usum intermiserant; eum amictum, quo utuntur Romani Canonici; Rochettos uocant, & Capparellas; concessit: & sacellum, quod in Prætorio Archiepiscopi, ab Ioanne Archiepiscopo viro sancto, ob reuocatum ad vitam uiduæ puerum, ædificatum memorauimus, pictura præstanti, egregioq. ornatu resarcitum, ad Tert. kal. Iun. consecrauit, dedicauitq. & apposita pœnæ peccatis debitæ remissione, iis, qui religiose illud inuiserent, ut libera mulieribus inuisendi facultas esset, cum omni familia ad D. Apollinaris in Classe discessit. Vnde postridie reuersus, ex D. Dominici familia, Nicolaum primo Britonorianum, virum doctum, mox Vincentium Capellum, Rauennatem, summum Philosophum, ac Theologum, sex & uiginti annos natum, cui, & sui ordinis Patres graues honorificasq. prouincias demandauerant; acciuit, qui sacratis uiris ædis Vrsianæ, profestis diebus, priuatim; festis, publice in eadem æde diuinos libros interpretarentur, & uiam domini monstrarent. Vrsianam quoque Bibliothecam restituit: uetusta monumenta, quæ diuersis rapinis superfuerunt, redigi in ordinem iussit; & graui edicto; etiam in prouinciali Synodo ab se promulgato; cauit, ne quocumque prætextu, & quacumque data cautione, scripta, præsertim archetypa, extrahi inde possent: quod quidem si superiores aliquot Archiepiscopi seruassent, omnibus, quæ ad maiestatem, & utilitatem Rauennatis Ecclesiæ faciunt, monumentis, spoliata insignis illa, & locuples olim Bibliotheca, nunc minime conspiceretur. Cum autem sacras D. Zachariæ Virgines, ex ea incommoda habitatione, ad D. Ioannis Euangelistæ hospitium, traducere decreuisset, elaborauit, uti D. Vitalis monachi Casinates, qui illi D. Zachariæ cœnobio propinqui sunt, illud emerent: quod & factum est; Rauennatibus, vicum, qui inter utriusque cœnobii fines medius erat, & ad vrbis muros pertinebat, monachis, Archiepiscopi gratia, concedentibus. Ex ea autem pecunia, hospitalem D. Ioannis Euangelistæ domum, apte ædificatam, & ad cœnobii formam reductam, ipsis sacris Virginibus ædifica-

dificauit. Nec diu etiam post, cucullatos Franciscanos, cognomento Capuccinos; pietatis studio, & Seueræ vitæ disciplina, insignes, quorum, ut cęterorum etiam Franciscani ordinis Collegiorum, patronus est; Rauennam habitatum adduxit, Diuiq. Ioannis Baptistæ hospitium, egentibus olim, uti meminimus, dicatum, dum aptiorem inuenirent locum, tribuit. Cum uero paulo post iis, atque aliis confectis, Franciscum Mariam, Guidubaldi fratris, Vrbinatium Ducis, filium, optimæ spei adolescentem, redeuntem ex Hispania, hilariter accepisset, secum Vrbinum est regressus; Ioanne Baptista Maremonte Episcopo Vticensi, hic Vicario relicto, qui ab eo Concilii Patribus assentientibus, sancita, seruanda studeret: quando; ut dicere consueuerat; medicamentum salutare compositum & paratum, nisi sumatur, ac per uenas in omne corpus diffundatur, morbum non expellit. Quemadmodum autem in iis, quæ cultum diuinum spectant, Rauenna est plurimum exornata, eodem modo in reliquis uisa est ad pristinam hoc anno dignitatem reuocari, Valentis Montis, Flaminiæ Præsidis, uiri integerrimi, ac pæne singularis, qui iam diu Francisco Guarino Episcopo ForoCorneliano, in hac Præfectura successerat, opera: is enim in Prætorio sacellum exornauit, eleganti pictura conspicuum, e quo in ædem D. Sebastiani despectatur. Vias urbis corruptas, lutoq. fœdas, & nimium depressas, eleuari, sterniq. lapidibus, Arimino, aliisq. locis deuectis, procurauit. Pomœria vrbis, ab Ascanio Corneo; qui ad muniendam vrbem hanc, Pii Quarti iussu, uenerat; præscripta, uti diximus, & iam incepta, omni Flaminia ad id pecuniam conferente, ut absoluerentur, summa diligentia iuuit. Portam Vrsicinam uetustate collabentem, ut Rauennates præclare, uti nunc uisitur, instaurarent, stimulos admouit: consuetudinemq. inuexit, ut ad sonitum sacri campani æris; quo ad salutandam Deiparam virginem, ueteri, laudabiliq. instituto, vesperi, excitamur; gemina accensa funalia emitterentur, duobus ex utraque parte factis foraminibus, circa eiusdem Virginis imaginem marmoream, quæ in pariete D. Sebastiani est; omnesq. qui in foro tum adessent, genibus innixi, coram ipsa imagine religiose salutationem Angelicam recitarent: cum interea summa prædictus facilitate morũ, & modestia, animos omnium leniter tractando, non minore iustitia, quàm tranquillitate, ius diceret. Ne uero quidquam hoc anno esset, quod Rauennæ instauratum non uideretur, nouum ordinem recitandarum precum diuinarum, atque hymnorum, ex præscripto Tridentini Concilii, Pius Pontifex Rauennatibus sacratis viris, indixit: quamquam id toto Christiano orbi fuit commune. Sacrarum item Virginum Franciscanarum, Diuæ Claræ, & D. Pauli cœnobia, quæ ad eam diem eiusdem ordinis cuculati rexerant, Archiepiscopo gubernanda, moderandaq. tradidit: quod & omni Italia, ciuitatum Episcopis, factum est. Accessit adhæc Ioannis Baptistæ Rubei, Carmelitanorum Magistri, ardens studium, qui sua impensa sacram D. Ioannis Baptistæ ædem, resarciuit, & in elegantem formam reduxit, eiusq. agrorum culturam, & cetera ornamenta, atque commoda non omisit. Idem fecit Theseus Aldrouandus Bononiensis, in D. Ioannis Euangelistæ, cum eius domus, cui Abbas præerat, fructus; ab se diligenti accurataq. ratione plurimum auctos; qui alendis sociis supererant; ad eam rem adhibuisset. In eo autem instaurato templo multa sunt sane elegantia; fornix præsertim, sub-

ſubter quem ara eſt a D. Ioanne Euangeliſta; Placidia & Barbatiano contuentibus; conſecrata uti ſupra memorauimus: quam cum aqua hieme circumdare, vndique conſueſſet, Aldrouandus, argilla munitam ab ea iniuria immunem uindicare eſt conatus. Adeſt quoque græco ex marmore ſuggeſtum, marmoreis columnis quattuor ſuffultum; ut ſcalas interim omittam, quibus aſcenditur ad aram maximam; & feneſtras, atque oſtia opere egregio, ac pereleganti. Viſitur ad hæc tempeſtatis Placidiæ, & conſecrationis templi hiſtoria, à Franciſco Longo Rauennate, Lucæ, optimi ætatis noſtræ pictoris, filio, iuuene præſtanti, picta: ſic ut eæ facile imagines, comparari cum illis poſſint, quæ eodem in templo, in ſacello Crucifixi, Zoti Florentini manu, adhuc extant.

HIERONYMI RVBEI HISTORIARVM RAVENNATVM

APPENDIX. QVI. ET

LIBER. VNDECIMVS

SCripseram, Septemdecim iam annis, Rauennatem Historiam, & cum pro uirili parte patriæ a me satis esse factum putarem, perlustratisq. huius ciuitatis tabulariis & bibliothecis, pauca admodum esse, quæ mihi tum non innotuissent, existimarem, ita abieci omne consilium scribendæ Historiæ, ut neque aliam aliquam legendam mihi ducerem, nisi si qua sacra esset, & ad pietatem excitandam faceret: intereaq. ab ingrauescente ætate admonitus, ut sarcinas colligerem, antequam proficiscerer e uita, ut uocanti, euocantiq. Domino, non omnino imparatus responderem, uulneribus ante actæ ætatis cicatricem obducere, & ab eis in posterum diligentius, ipso Domino adiuuante, cauere, quosq. Deus dederat liberos, non minus corporeo cibo alere, quàm in timore Domini, ad ipsius gloriam, atque laudem, erudire, magnopere curabam. Cum ecce Gregorii XIII. summi Pontificis, Bononiæ patriæ suæ dignitati consulere, & Quadragintauirum, ceterorumq. eius ciuitatis Magistratuum precibus satisfacere cupientis, de Archiepiscopatu, ut aiunt, Bononiensi, rumor increbuit. Quo nuncio grauiter hæc perculsa ciuitas, cùm ad multa, se, pro retinenda uetere ditione, apud Pontificem, molienda accinxit, tum uerò a me etiam atque etiam contendit, ut hanc totam sui conatus, qualiscumq. futurus esset exitus, historiam, litteris consignarem, ne in tanto, tamq. præclaro negocio, turpiter cessasse, a posteris crederetur. Non potui, neque uerò debui, enixè petenti charissimæ, & de me, meisq. omnibus optimè meritæ patriæ diu id negare, tametsi aliò auersa iam studiorum, & uitæ ratio, difficilem hanc mihi prouinciam redderent. Itaque Dei clementiæ, Diuorumq. Archiepiscoporum precibus, de quorum ditione agitur, confisus, tandem admoui manum ad calamum: cumq. multa essent monumenta, ad agendam Romæ causam, uetera euoluenda, arcas quasdam exhausi, quas haud ita diu antequàm in morbum incideret, huic semper Ciuitati amabilis, Iulius Ruuereus. S. Ro. Ecc. Cardinalis, & Archiepiscopus noster, ex nonnullis Italiæ Ciuitatibus, ubi latebant, habuerat, & in tabularium Vrsianum inferendas iusserat. In his, cum aliqua sanè digna memoratu reperissem; quando hæc se

diuulgandæ

diuulgandæ denuò Rauennatis Historiæ occasio tulit, nullis præsertim usquam in Italia existentibus apud bibliopolas, prioris editionis, exemplaribus, ea ad Historiam suis locis adieci, & quæ in priore editione, pagellis, in quibus illa descripseram, decidentibus, librarii omiserant, restitui: & tempora, quæ præpostera, eadem ferè de causa, posuerant, emendaui. Ceterum ne omnino ad causam, tot annorum interrupta spatio, quasi per mediam uoraginem, excurreret Historia, aliqua interposui, quæ tantum continuare aliqua ratione filum possent. Quod idcirco dixi, ne quis aut miretur, aut doleat, si se præteritum, aut præclara eius facinora: quæ multa Rauennatium ciuium hoc tēpore fuerunt; prætermissa uiderit, cum Historiam scribere Rauennatem illorum annorum non fuerit consilium. Dabitur fortasse, ut nos aliàs, aut alii longè melius quàm nos, ea describant. Interea quod propositum est, exequamur.

Dimisso Iulius Archiepiscopus Concilio, reiectisq. antequàm abirent Episcopi, aliquot eorum subscriptionibus, quibus se nequaquam uti subiunctos, sed suopte studio, uoluntateq. uenisse, asserere uelle uidebantur, haud ita diu post abiit ForumSempronii. Rauennates per idem tempus, ut Ioanni Mariæ Brugnolo, iurisconsulto Ticinensi, huius Moderatori vrbis, id postulanti, gratum facerent, amplissimo Senatus consulto, immunes esse Ticinenses, ab eo uectigali iusserunt, quod uetusto iure, pedites, equitesve per vrbem quotannis frequentissimi transeuntes, consueuerant pendere ad eam diē. Quo Ticinenses accepto, ut referrent par pari, & ipsi Brugnolo ciui suo satisfacerent, Francisco Bozulo iurisconsulto, vno ex eius vniuersitatis Abbatibus, ad Senatum referente, Non. Decemb. eadem Rauennates immunitate donarunt. Abierunt hoc anno ex hac urbe Iudæi, Pii. V. Pontificis Max. iussu, qui acerrimo diplomate exterminari illos ex Ecclesiasticæ ditionis ciuitatibus mandauerat. Quamquam enim tolerabat illos Ecclesia, miserata illorum uicem, ut Christianis, frequenti illorum aspectu, Christi Dei mors, ucrsaretur ob oculos, & Iudæi Christianorum exemplis, ac doctrina, ad amplectendam Christianæ fidei ueritatem; quam reliquias Israel, iuxta Diuini uatis oraculum, accepturas, constat; incitarentur; a qua si ablegarentur ad alienos, longius multò abessent, tamen cum & usuris grauibus exigendis, & latronibus, furibusque, etiam rerum Ecclesiasticarum, recipiendis, magicis artibus, ac lenociniis mulierum exercendis, illorum impietas iam cò processisset, ut pro communi omnium incolumitate expediret, tanti uim morbi, celeri remedio coercere, omninò eos eiiciendos è ciuitatibus decreuit. Romam interea Iulius Archiepiscopus se contulerat, a Pio Pontifice, ob tot Rauennæ res præclarè gestas, summa beneuolentia complexus: ibidemq. postero anno, Concilii sui Prouincialis decreta, typographorum prœlo imprimi curauit, & Rauennam; ut ad omnes inde Prouinciales peruenirent, misit. Annus insequens, qui fuit septuagesimus supra millesimum quingentesimum, nouum habuit Prouinciæ Rectorem, Alexandrum Sfortiam Cardinalem a Pontifice Legatum, cum iam vrbis Romæ Moderatorem, Montem Valentem, huius, ad hanc diem, Præsidem Prouinciæ, animo constituisset. Rauennates, hominis uirtuti de se optimè meriti, ut aliqua ex parte satisfacerent, illum, eiusq. filium Alfonsum, antequam Prouincia decederet, XVI. kal. Febr. ciues fecerunt suos, & in Senatum cooptarunt. Vt autem ingredienti in

ANN. M. DLXVIII.

ANN. M. DLXIX.

ANN. M. DLXX.

pompa

pompa hanc vrbem Sfortiæ, Bononiensi quoque legatione decorato, Ciuitas, quo ad eius fieri posset, in uiarum ornatu, cultuq. pro dignitate occurreret, ex Senatoribus suis delegit ad id munus quatteruiros, Cæsarem Amadutium, Alexandrum Sopranum iurisconsultum, Hieronymum Monaldinum, & Ioannem Aldrouandinum cohortis Præfectum: qui magnifico ac solenni apparatu, omnes eorum muneris partes egregiè sustinuerunt. Ipse Legatus Nonis Maii, ab Iacobo Lunardo equite, Magistratus Principe, sacratisq. omnibus uiris ac populo, ex more ad portam Vrsicinam receptus, cum in Vrsianam ædem peruenisset, ac ciuem Rauennatem, latinè populi Rauennatis nomine de eius aduentu dicentem, audiisset, rediit in Prætorium, & iuuenes, qui obuiam illi, Domitio Lunardo Duce, processerant equites fecit, administrationemq. Prouinciæ magna cura iniit. Proficiscens deinde, prolegatum hic reliquit, Innocentium Sorbolongum, Forosemproniensem, spectata uirum prudentia. Per idem tempus Portuensibus, & D. Ioannis Euangelistæ Canonicis, qui Saluatoris dicuntur, ad hæc D. Vitalis, qui sunt Cassinates, & Camaldulensibus monachis, magnum erat expediendæ pecuniæ negocium, sic ut aliquot nonnulli ob id prædia uendiderint, concedente Pio Pontifice, qui ut rem Christianam publicam, & propterea Venetos iuuaret, aduersus Selimum Turcarum Imperatorem, Cyprium ab eis Regnum, postulantem, iamq. ingenti classe instructa, magna illud mole aggredientem, Portuensi, Saluatoris, Cassinati Camaldulensiq. & octo prætera religiosorum ordinum consociationibus, aureorũ nummum tributum ad quadringenta millia imposuerat, accuratissimeq. tractabat, ut Christiani orbis Principes, fœdus inirent in hunc bellum. Initio autem anni, Rauennæ, respondit extremum, uiis insigni pompa, portisq. triumphalibus, a nostris ciuibus; qui omnem eius apparatus curam Vincentio Bellino, Cantiano Zangio, cognomento Scapuccino, Leonardo Morisio iurisconsultis, & Pomponio Spreto equiti mandauerant; egregiè ornatis, ob Lucretiæ Estensis aduentum, Herculis secundi Ferrariæ Ducis filiæ, & Alfonsi secundi tum uiuentis ac Regnantis sororis, quæ noua nupta, ad Franciscum Mariam Ruuereum, Guidi Vbaldi Vrbini Ducis filium, maritum, cum insigni nobilissimorum uirorum, mulierumq. famulatu proficiscebatur. Ingressa Rauennam est, postero ineunte anno. III. Non. Ianuar. sub quartam horam noctis, cum Ferrariam reliquisset ingenti ac diuturno terræmotu miserè quassatam. Eam Principem Iulius Archiepiscopus, mariti patruus, suis Archiepiscopatus ædibus accepit, magnificè planè ac splendidè, biduoq. apud se esse uoluit. Quadragesimã summa religione, & magno pietatis studio exemploq. traduxit, & Pisauro in patriam redeuntem Hieronymum Ruuereum, Subalpinum, Taurinorum Archiepiscopum, quem nuper Sixtus. V. Pont. Max. Cardinalem fecit, Sanctum Pascha, & aliquot deinde dies, hic agere secum uoluit, cunctaq. perlustrare, quæ ipse, Diuini amplificandi cultus, & Rauennatium salutis studiosissimus, præclara constituisset. maiorem in dies; si ab Antistite, tantis ingenii, probitatis, ac doctrinæ ornamentis instructissimo, probarentur; ad ea prosequenda alacritatem accepturus. Quod & accidit, neque enim potuere, præclara pro confirmandis moribus, & augenda religione, opere, a religiosissimo, doctissimoq. Antistite, non uehementer laudari. Itaque Iulius Archiepiscopus. IIII. Non. Iunii, solemni in-

dicta

dicta omnium ordinum supplicatione, uespertino absoluto officio, ad locum, ubi ædificandam decreuerat sacram Capuccinorum patrum ædem, processit, cruceq. ibidem ingenti lignea fixa, D. Mariæ Angelorum titulum adscripsit: Mox. VI. Non. Iulii, mane, cum Fabius Menichinus Prolegatus, nuper in Sorbolongi decedentis locum suffectus, & multitudo Rauennatium summa frequentia adesset, eundem locum, primumq. quadratum lapidem, circum iacitis, quæ rem hanc significabant, litteris, expiauit, & manu ipse sua in fundamentis locauit, cum aliquot iam fuissent, cum ipsius nomine ac imagine numismata argentea, ipsi lapidi subiecta. Adhæc candelabra ex elaborato argento magna, sex, Vrsianæ Ecclesiæ usibus, curauit, & candelabrum dein de maius, eiusdem operis, cum cruce adiunxit. Diœcesim omnem, omniaq. sacrarum uirginum cœnobia, magno labore inuisit: nec diu post, eodem mense Iulio, ForumSempronii discessit. Aduenere autem X. kal. Augusti, Rauennam, Cardinalium amplissimorum, Michaelis Bonelli, & Hieronymi Rusticutii, Pontificis nomine scriptæ litteræ, quæ significabant, ducenta penetrasse in huius maris sinum, classis Turcicæ nauigia; itaque diligenter vrbem hanc maritimam præsidio confirmarent. His statim acceptis litteris conuocatur Senatus, decerniturq. certus custodum numerus, agitare & Nonaginta uiri suas ipsi uigilias cœperunt: Qui habitarent tertio ab urbe lapide, edicto pronunciato, in vrbem reuocati. Ceterùm cum XIII. kal. Septembr. Sfortia quoque Legatus per litteras adhuc magis ad præsidia incitaret, quòd scriberet, Classem omnem Turcicam, quæ tercentis constare diuersi generis nauigiis ferebatur, peracerbè cladem maritimis Ecclesiasticæ ditionis Ciuitatibus; Rauennæ præsertim atque Arimini; minitatam fuisse, quòd sciret, paucis ante mensibus, accurata unius Pontificis opera, fœdus secum, inter Philippum Hispaniarum Regem, & Venetos factum, summumq. illius imperium ad Ioannem Austriacum, Philippi fratrem, delatum, Rauennates quateruiros militari uirtute præstantes, Senatores suos crearunt, qui ne quid ciuitas detrimenti caperet, curarent, & tuendæ vrbi operam nauarent. Fuere ii, Cæsar & Raphael Rasponii fratres, cohortium Præfecti, Iacobus Lunardus eques, & Ioannes Aldrouandinus, cohortium item Præfectus Ab iis quotidie, uesperi, agrestes quinquaginta uenire in urbem iussi: qui equos domi haberent, ciues, ii diuiso æqualiter munere, noctu ad maris excubabant litus. Nonaginta uiri ad forum uigilabant: nec diu post Sfortia Legatus, ut propius adesset, in Flaminiam uenit, & Cæsenæ consedit: cum interea ipsi quoq. Veneti, quod acciperent Caracossam & Luccialim Archipiratas omnia in hoc sinu obuia populari, & classem omnem ad oram Dalmatiæ appulsam, cum capta iam Famagusta; postquam superiore anno Nicosiam expugnassent; trucidatisq. insigni barbarie ac perfidia, Marco Antonio Bragadeno, Astore Baleono, ceterisq. immortali uirtute Ducibus, sese vniuerso iam mari latè potiri arbitrarentur, & oram omnem maritimam propediem occupaturos, semper aliàs suopte ingenio feroces, sed tum maximè ob recentes uictorias, animis superbè inflati, sperarent; portum Venetum insigni munitione firmarunt, & toto litore, & ad fossam Clodiam, fortissimis accitis copiis, præsidia constituerunt, omninoq. ingentis aliquid mali successurum uidebatur, nisi omni tandem fœderatorum classe, iubente Ioanne Austriaco e Messana vrbe Siciliæ educta; quo

Seba-

Sebastianus Venerius, Venetarum triremium, Marcus Antonius Columna, Pontificiarum summi Duces conuenerant; & sese classis Turcica recepisset, & Nonis Octobris, Diuino aspirante numine, a nostra, ad Echinadas, Naupacteumq. sinum, celeberrima in omnem posteritatis memoriam uictoria, profligata, liberum maris dominatum nostris reliquisset. Huius nuncius uictoriæ XIII. kal. Nouembr. Rauennam allatus, incredibili ciuitatem gaudio compleuit, excitatisq. ad uesperam publicis ignibus, ac sacri æris campani lætissimo sono, displosisq. multis maioribus tormentis, ingentem Rauennates lætitiam celebrarunt, vniuerso orbi Christiano communem: cum iisdem etiam diebus, mira & planè prodigiosa omnis generis fructuum ubertas cunctis stirpibus erumperet, ac Rauennates horti, ceteros Italicos imitati, ad adulti ueris similitudinem, singulari iucunditate florescerent: & quidem merito, quando sine magna nostrorum clade, amplius, quadraginta hostium millia cæsa sint, decem uerò amplius millia capta, centum nonaginta quinq. illorum triremes, aliaq. complura nauigiorum genera in nostrorum potestatem uenerint, plus quindecim captiuorum nostrorum millia liberata sint. Interea cum Anconam Pontifex, maritimis hostium incursionibus maximè omnium opportunam munitionibus firmare maturaret, Sfortia Legato Rauēnam ueniente, idq. a nostris, Pontificis nomine, postulante, certæ in quattuor menses operæ, publico sumptu, decretæ sunt: Mox ipse Legatus Sfortia, Sfortianaq. illius gentis omnes; quòd sibi minime ingratum futurum, pro ea qua Rauennates prosequebatur beneuolentia, significationem dederat; ad ciues, Senatoresq. Rauennates, XI. kal. Octobris asciscuntur. Pius Pontifex; qui hanc uictoriam, eadem, qua habita est hora, diuinitus nouisse dicitur; cum moliretur maiores adhuc progressus, dimissis ad Principes Christianos internunciis, omnes in eam sanctam belli societatem conuenire studuit, Carolum præsertim nonum Gallorum Regem, in quo maximum esse momentum putabat, cum præsertim Episcopum Axensem ad Selimum misisse diceretur. Itaque Antonium Mariam Saluiatum, Episcopum, quamquam ex eadem, paucis ante mensibus, Legatione reuersum, tamen propter singularem eius dexteritatem ingenii, & summum in agendis rebus iudicium, sibi ualde probatum, denuò ad illum misit, additis mandatis, ut in itinere, a Cosino Mediceo, magno Etruriæ Duce, Lucensi item & Genuensi Rebus publicis, & Emanuele Philiberto Allobrogum Duce, auxilia deposceret. Quæ cum diligenter curarentur, postero anno Kal. Maii. Pius, ex hominibus abiit. Princeps, licet vniuerso Christiano nomini perpetuò memorabilis, eaq. uirtute, ut incredibili populorum concursu, magna opinione sanctitatis, eius certatim inuiseretur cadauer; tamen peculiari quadam ratione Rauennatibus carus: Nam cum in eo duæ potissimum uirtutes eminerent, religionis studium ita ardens, ut nulla sibi metuenda pro ea pericula, etiam si in expeditionem fuisset bellicam eundum, duceret, & grati animi in Principe, non eximia solum significatio, sed præclarissimum etiam ceteris, in perpetuum, exemplum, hanc quoque in Rauennates amplissimè exercuit. Fuerat enim in hac vrbe, cum adhuc in Dominicana familia uiueret, aliquot annos, & in suo D. Dominici templo, diebus festis. D. Pauli Epistolas è superiore loco explicauerat: cumq. nonnulla accepisset a Rauennatibus commoda, eorum numquam memoriam deposuerat.

Itaque

Itaque statim Pontifex factus, Siluestrum Bondemanum equitem, aliqua tum negocia publica Romæ procurantem, sibi esse a cubiculo iussit: Christophorum Portum, nobilis opidi S. Archangeli quod est in Flaminia, medio inter Ariminum & Cæsenam loco, Prætorem fecit, vsque dum Sfortiæ Palauicino, qui illud nomine dotis, ob Constantiam Sfortiam uxorem, Pauli. III. Pont. Max. neptem repetebat, fuit deinde restitutum. Antonium Rolam, medicum, certa annua pensione donauit: Vrsicinum Gordium, optima iuuenem spe, litteris egregiè excultum, iam inde cum in Cardinalium collegium fuerat cooptatus, ad se uocauerat, amplissimis, ut putatur, muneribus ornandum, nisi iam mortuum comperisset. Ad hæc Petrum Bordonum, iurisconsultum, qui Paulo Quarto Pont. Max. a sacris fuerat, uirtute hominis permotus, Vmbriatici, quæ in Brutiis mediterraneis ciuitas est, Episcopum fecit: & ostenderat Vincentii Capelli Dominicani ordinis Theologi, de quo supra diximus, pergratam sibi doctrinam & acre ingeniũ esse, & insigni dignitate cohonestandam, cum illa narrantem Gregorium Boldrinum, Dominicanorum in Gallia Cisalpina tum Prouincialem Præfectum, paulo post ab eo, Episcopum Mantuanum creatum, cum uoluptate audiisset, illumq. adhuc puerum ac penè infantem, ad induendum Dominicanum habitum aliquando fuisset hortatus, ac potius prædixerit: Cum autem ob aliquot inter Ariminenses, & Iulium Parisanum eorum Episcopum orta diffidia, Romæ esset Parisano diutius commorandum, ne quid caperet detrimenti Ariminensis Ecclesia, Vicarium illi Pontificium, Cõmissarii titulo, Andream Stangam Rauennatem, iurisconsultum, præfecit, qui Rhodigii, Ioannis Dominici Cuppi Cardinalis, Hadrianorum Episcopi, deinde in insula Cypro Liuii Podacathari primum, mox Philippi Mocenici, Archiepiscoporum Nicosiensium; Leucosiam eam pleriq. vrbẽ uocant; postea Aloisii Michaelii Epetiorum; quos dicimus Spalatenses; & Alexandri Lentii Firmanorum, Antistitum, Vicarius, cum magna integritatis laude fuerat. Mansit autem Arimini Vicarius Pontificius Stanga, usque ad ipsius obitum Pii. a quo paulo ante pingui etiam fuerat sacerdotio donatus. Vt nihil mirum sit, si eius interitus maximè luctuosus Rauennatibus acciderit, & eius funeri, quod amplissimum in æde Vrsiana, Maremonte Vticensi Episcopo, Vicario, operante, celebratum est, frequentissimi, & tristes admodũ interfuerint: quamquam in omnibus etiam urbis nostræ templis id peractum, Ruuerei Archiepiscopi iussu: quo cunctis deinde ædium sacrarum, quæ Rauennæ sunt, sacratorum uirorum atque mulierum ordinibus, preces sunt indictæ, quibus rogaretur Deus, ut optimum Ecclesiæ suæ Pontificẽ cito daret. Quæ cum quotidie, sed potissimum diebus festis, in æde præsertim maxima, postquam uesperti nũ esset officium absolutũ, sacra Eucharistia in aram maximam educta, magno silentio, mente in Cœlũ sublata, efficerentur, altero postquam in conclaue Cardinales secesserant, die, admirabili ipsorum purpuratorum patrum consensu, Vgo Boncompagnus Bononiensis, Gregorii. XIII. assumpto nomine, Pontifex Maximus renunciatus est. Ad illum paulo post Oratores a Senatu missi, qui obsequium præstarent, & impetrarent aliqua, Cæsar Rasponus cohortis præfectus, Ioachinus Thomaius, medicus, & Gaspar Pignata, iurisCõsultus & eques. Noua hoc anno, mense Nouembri, Rauennæ sese in conspectum dedit stella, in Cassiopea, quod est ad Septemtriones sydus: in quo cum stellæ ab Higi-

no & aliis, tredecim numerentur, quarum maximæ, tertiæ magnitudinis sint, & ad hanc diem perpetuò fuerint, unde ab Arato, apud Ciceronem scribitur,

Obscura specie stellarum Cassiopea.

hæc tamen æquabat primam, & si dicere fas est, superabat, nitens, micans, vmbram iaciens in terram, Luciferi quandoque modo, atque ita demum collucens, ut Iouis fulgorem, qui tum Arietem lustrans, haud procul aberat, & stellas ceteras propinquas, longè anteiret: Quæ cum omni etiam fuerit Europa uisa, doctorum uirorum ad se contemplationem traxit, & ad exquirendas causas excitauit: ii autem nequaquam vnum sensere. Plerique affirmantes nouam omnino esse stellam, exemplum afferebant Hipparchi, qui, ut est apud Plinium, nouam stellam deprehendit, aut aliam sæculo suo natam, eiusq. motu, qua die fulsit, ad dubitationem adductus est, an ne hoc sæpius fieret: Sed iis, non minus a Philosophis, qui nullam in cælo generationem constituerunt, aut interitum, repugnatum est, quàm a Theologis, Moysem adducentibus, qui in libro Genesis, *perfecti*, inquit, *sunt cæli & terra, & omnis ornatus eorum, compleuitq. Deus die sexta opus suum*. Non esse infra Lunam, hanc stellam, neque eo in orbe, quem posuit Seneca, & Hieronymus Fracastorius, uir doctissimus, ab halitibus in sublime, ipsius ui Cassiopeæ, elatis; quod fieri aliquando posse, scribit Aristoteles; patere dicebant, tum quia micaret, quod inerrantium, ac longe remotarum stellarum signum esse idem censuit Aristoteles, tum quod nullam permutationem sentiret, cum ab ætheris medio limite descenderet, ambæ enim seorsum conspicerentur, quod minime fiebat. Neque etiam nouam eam lucem, coloremq. ex aere duci posse rebantur, quod huiusmodi quæ apparent, haud ita diu, perpetuòve durant; hæc autem permagnam insequentis etiam anni partem uisa est; omnibusq. id Cassiopeæ stellis, æqualis magnitudinis accidisset, quod tamen minime accidit. Itaque aliorum fuit sententia, non luce, sed magnitudine, auctam fuisse stellam, locumq. mutasse; nam prope genu cum esset, ad tenes uidebatur; nonnulli posteriorem hanc amplexi sententiam, priorem de aucta magnitudine reiecerunt, quod omnem huiusmodi in cælestibus globis mutationem, rationibus adducti physicis negarent. Ceterum neque ea tamen ratione mutasse locum, qua, de electra apud Higinum, & Ouidium, fingitur, ad Septemtriones abiisse, captæ incensam dolore Troiæ, sed aliquot tantum gradibus, quos esse duos aliqui tradiderunt: Cum enim non sint cæli partes æqualiter crassæ, ut circulus lacteus ostendit, & Lunæ maculæ, atque ipsa tandem astra, potuit fieri, ea ut stella, proprio stelliferi motu, in quampiam proximi orbis inciderit partem, reliquis densiorem, perquam densius quoque redditum lumen, stellæ maioris speciem referret: deinde uerò decedēs uideretur minor. Hæc melior uisa est sententia, quia paulo post, pes primùm Orionis, inde Corui ala dextra, quæ stellæ in australi plaga habentur, maiore splendere luce, alioque colore nitere ceperint. Sed iam satis in cælo sumus uagati, descendendum in terram est. Gregorius Pontifex, Præsidem huic Prouinciæ, præfecit Philippum Segam Bononiensem, qui, nouo ineunte an-
ANN. M. DLXXIII. no, Menichino Prolegato abeunte; Prouinciam ingressus, Rauennam uenit, ibidemq. XIIII. kal. Februarii, in Senatu, optimum Pontificis, suum in Rauennates,

nates,

nates, & uniuersam Prouinciam, sensum aperuit: cum per eosdem ferè dies, Guillelmus Gonzaga, Mantuæ Dux, Roma rediens, Rauennam uenisset, ac splendidè cum omni famulatu acceptus, ad Iacobum Lunardum equitem diuertisset. Hinc Dux ipse Guillelmus, paucis post annis, Præfecturam, Mantuanam, Capitaneum vocant iustitiæ, Carolo Lunardo Augustini equitis filio, iurisconsulto, virtute hominis permotus, dedit. Cæterum cum assiduè biremes Turcæ prædatoriæ, Valona egressæ; quam ueteribus fuisse Apolloniam, in Macedonia, Aulonum nauale, putant; hæc maximè littora iam diu vexarent, res, atque homines, non cum in mari, aut nauigarent, aut piscarentur modò, sed in littore, ac flumine, ab urbe haud procul, ingenti damno, ac luctu suorum, captiuos abducerent, neque huic malo remedia adhiberi ulla posse, quæ essent salutaria, uideretur, omnibus Venetorum, ceterisq. nauigiis in classem uersis, insignis biremis. VII. Id. Mart. vehementi Aquilonis, & subsolani ui, in littus Rauennate, propè Sapim, sub auroram, adacta est. Quod cum esset Rauennam allatum, statim iuuentus eò Rauennas accurrit, piratasque, qui postquam biremem subducere frustra tentassent, aliquot se Pineti, & prope Candianum locis continebant, aggrediuntur, tandemq. leui, & tumultuario commisso prœlio, capiunt. Ea res, cum prima post tot calamitates accidisset, omnem incredibili gaudio ciuitatem affecit: ipseq. Præses, cum acciperet aduentare illos, ad ædē Vrsianam, Hieronymo Mathæutio, iuriscōsulto Firmano præstante, urbis Moderatore, & ciuitatis Magistratu; cuius tum forte Principem gerebat Hieronymus Rubeus, huius auctor Historiæ, & omni penè ciuitate comitatus, se contulit: actisq. magna gratulatione, Deo gratiis, maiore ædis egressus porta, ubi hinc atque inde genibus innixi iā piratæ collocati ordine fuerant, numero uigintiquattuor, Sega Præses, Mustafæ Archipiratæ iacentis, & abiecti dorsum ter uirga cecidit: postridie alii aduenere sex, in Ceruiensi capti: omnesq. in custodiam traditi: nec diu post, pars Romam ad triremes missi, aliqui pro nostris captiuis commutati, vnus, aut alter Christianus factus est. Sed cum neq. piratarum ob id incursiones cessarent, Alexander Lignanus Bononiensis, cum ala equitum missus est, qui littus tueretur, Veneti; pace iam cum Selino Turcarum Imperatore facta, deq. illa apud Pontificem, qui eam ægre tulisse uidebatur, egregiè purgati, triremes instruxere; a quibus biremes deinde piratarum multæ, captæ sunt: hortanteq. potissimum Sega Præside, Turris ad Primarium Padi portum, in extremo littore, iussu Pontificis excitata, cuius beneficio, nautis signum daretur, adesse piratas. neque piratis in statione, quæ prope eum portum, inuecta a Pado arena, tutum præbet nauibus receptum, morari in insidiis amplius liceret: Redierat interea Rauennam Iulius Archiepiscopus, & perpetuo suo conformandæ ciuitatis, & cultus Diuini amplificandi studio incensus, multorum inter se ciuium, priuatim, ob illatas iniurias, acerbeq. dissidentiū, animos conciliauit, templa inuisit, magna pietatis ubiq. exempla præbuit, & cum in via, nolæ sonitum, quo, de uetustissimo more, Christi fideles ad salutandā Deiparam virginē, occidente sole, excitantur, audiisset, ita ut erat frequenti comitatu præeuntium, sequentiumq. nobilium uirorum, ciuium, & aduenarum cinctus, genibus statim nixus, & aperto capite, salutationem Angelicam recitauit. Quoniam verò Turcica classis denuò vrbibus Pōtificiis pericula intenderat, & nisi abducta alio à Christianorum classe fuisset, aliquam ANN. M. DLXXIIII

aliquam fortasse tum tentasset huiusmodi Prouinciam, Pontifex diligentius mandauit Anconæ munitionem perfici, tributis Rauennæ in eam rem, omniq. Prouinciæ impositis: & cum summum rerum militarium imperium Iacobo Boncompagno, arcis Romanæ Præfecto detulisset, iubet loca illum omnia Ecclesiasticæ ditionis inuisere. Itaque huius rei causa, initio mensis Iunii, Rauennam accessit a Sega Præside magnificentissimo hospitio acceptus, & a Rauennate Republ. omnibus officiis,& aliquot egregiis muneribus exceltus. Ipsæ uerò præclara singularis beneuolentiæ significatione complexus ciuitatem omnem, ipsumque in primis ciuitatis magistratum, cuius tum erat princeps Hieronymus Zambellettus iurisconsultus, cũ multa illi pro ciuitate apud Pontificem officia esset pollicitus, cumulatè omnia deinde præstitit. Secum erant Hieronymus Boncompagnus, Pontificis fratris filius, Hieronymus Pepolus,& strenui aliquot Duces: & postquam arcem, mœnia, denique vrbem omnem lustrauit, locum etiam, in quo Galli, Hispaniq. sexaginta iam amplius annis cruentissimo prœlio decertasse docuimus, adiit. Non minori Rauennas Respubl. prosequuta officio est, Philippum Boncompagnum Cardinalem, quem, Pontifex, fratris filium, Venetias Legatum mittebat, ad salutandum, officii causa, Henricum, Polonum Regem, qui nuncio de Caroli noni Gallorum Regis, fratris sui, obitu accepto, statim se è Polonia, cuius superioribus mensibus Regnum, eò uocatus, magna pompa inierat, clam proripuit, magnisq. in Italiam itineribus contenderat. Peruenit Rauennæ Philippus Cardinalis mense Iulio, & uix vnum hic diem, satisfacturus ciuitati, moratus, Venetias, mutatis ad celeritatem equis, conuolauit: Guidubaldus quoque Ruuereus, Vrbini Dux, cum extra vrbem ad D. Apollinaris in classe diuertisset, exceptus ornatissimo apparatu; eodem se contulit, quò conuenerant Italiæ ceteri Principes ferè omnes, extra Octauium Farnesium, Parmensium Ducem, quem articulorum malè habebat morbus. Cosmus Medices, magnus Etruriæ Dux, paulo ante excesserat è uita, Franciscusq. filius, in Principatum tunc primum suffectus, constituendo nouo Imperio studebat sic ut annus hic magnorum etiam fuerit Principum interitu, & nouorum successione insignis: nam & paulo post Guidubaldus Ruuereus Vrbini Dux, Francisco maria filio succedente, mortuus est, & Selimus Turcarum Imperator, obiit, successoremq. habuit Amuratem filium, annum agentem ætatis, ut ferunt, uigesimum septimum, Piratæ tamen Turcæ, hæc, de more, littora, uere & æstatis initio, uexare, sed a triremibus Venetis, Anconæ ob id commorantibus, capti, pœnas dederunt. Appropinquabat autem annus Iobeleus, in quem Pontifex præclaro religionis studio, multa Romæ cõparari iusserat. Rauennates ex insita pietate, ut peregrinis Romam confluentibus consuleretur, ex Senatoribus quattuor creant, qui vna cum Hostasio Gianno Archidiacono, de muniendis uiis extra vrbem, tutisq. itineribus reddendis, ceterisq. in vrbe comparandis, constituendisq. conficerent. Quateruiri fuere, Cæsar Rasponus, cohortium Præfectus, Bonifacius Spretus, Bernardinus Mengolus equites, & Leonardus Morisius iurisconsultus. Quoniam uerò præstanti uirtute, Sega, Præses, qua ciuitatem hanc, omnemque Prouinciam ad eam diem administrauerat, plurimùm sibi Rauennatum conciliauerat animos, ipsi ut gratam animi significationem præberent; præ-
sertim

sertim quòd Rauenna oriundus ex uetere Raualdorum familia ferebatur, illum, eiusque fratres . XVIII. Kal. Ianuar. ciues, Senatoresq. suos esse sanxerunt. Nec diu post, cum Solarolum opidum, a Ludouico Gongaza, Neuersi; quod Augustonemetum ueteribus fuisse putant; Duce, hactenus possessum, ad huius fuisset administrationem Prouinciæ adiunctum, ac Segæ Praesidi nouo ineunte anno, Lactantius è Lactantiorum familia, Orbitanus, successisset, in Picenum, illius Prouinciæ Moderator a Pontifice Sega factus, discessit. Hoc anno ex nostris multi, & in iis plerique, maioris religionis causa, pedes, Romam abiere, ubi admirabili charitate, & insigni uirorum nobilium ac etiam Principum, atque adeò Cardinalium obsequio, peregrini, qui undique concurrebant, excipiebantur. Quoniam uerò non omnes eò abire, uariis retracti impedimentis, potuerant, Gregorius Pontifex Iulio etiam Archiepiscopo id postulanti satisfacturus, per litteras Romæ. XIII. kal. Februarii, scriptas, liberalissimam scelerum omnium indulgentiam; haud secus acsi ipso Iobelei anno, quattuor Romanas sacras ædes uisitassent; concessit, omnibus Christifidelibus, vrbis, Diœcesisq. Rauennatis, atque iis etiam omnibus, qui tunc Rauennam accederent, peccata sacerdoti confessis, qui quattuor, nempe Metropolitanam, & alias sacras ædes tres, ab Archiepiscopo, eiusve Vicario constituendas, per quindecim continentes, uel intermissos dies; quos commodo Diœcesanorum, egentium, ægrotantium, senum, prægnantium, uirginum, uiduarum, ac aliorum legitime impeditorum, consociationum etiam, atque aliis de causis, uti Archiepiscopo, eiusve Vicario uideretur, minui, & uel ad unum tantum diem redigi, & in quo placeret, aut opidi, aut castri, aut alterius loci huius Diœcesis templo locari posse uoluit; piè adirent, atque ibi quinquies orationem Dominicam, & salutationem Angelicam ad impetrandam peccatorum ueniam, recitarent, ac pro pace inter Christianos Principes tuenda, ac hæresibus conuellendis, sanctaq. euehenda Romana Ecclesia, Deum religiosè orarent: hancq. ob rem, quot Archiepiscopus, aut Vicarius, in ipsis templis constituerent ad audiendas confessiones, eligere eos sibi possent, a quibus salutari confessionis sacramento ritè expiati, a quibusuis criminibus, atque interdictis eximerentur: Hæcq. omnia, iis etiam, qui Romæ fuissent, obtinere denuò liceret. Quæ cum essent, solemni omnium ordinum indicta supplicatione, Rauennæ, Idibus Februarii, explicata, additaq. ad Vrsianam ædem, ab Iulio Archiepiscopo, Diuorum Apollinaris noui, Ioannis Euangelistæ, & Vitalis templa, quæ inuiserentur, incredibile dictu est quanta ciuium atque Diœcesanorum alacritate, ac frequentia, accepta fuerint. cum toto anni cursu, agricolæ, & ex reliqua Diœcesi, infinita penè multitudo, longo agmine, præeunte Crucis uexillo, ad hæc templa confluerent: in ipsa uerò ciuitate, omnes sacratorũ uirorum familiæ, populariũq. consociationes, magna cum religione, & ciues ipsi, uiri, mulieres, pueri, atq. ætate graues, uias vndique complerent: iuuenesq. complures nobiles, lintea crassiore ueste, oculis tantum extantibus, induti, ac nudatis multi pedibus, ingentem Christi Cruci suffixi imaginem præferentes, sub uesperam, bini, ad hæc templa procedentes, litaniasq. concinentes, aduentantibusq. tenebris, accensum funale, suum quisque manu gestantes, magnam præberent religionis speciem, cum ipse præsertim Episcopus Maremontes, Vicarius, nunc hos, modò popularium,

ANN. M. DLXXV.

ANN. M. DLXXVI.

quas diximus, consociationes, Dauidis psalmos pronunciantes, uel ad multam noctem, sequens, pietatem mirifice augeret. Huius initio anni, XVIII. Kal. Februarii, Lactantius Præses, Pistoriensis est Episcopus factus, atque ab ipso Ioannebaptista Maremonte, Episcopo Vticensi, Iulii Archiepiscopi Vicario, in æde Vrsiana, in inferiori sacratorum uirorum exedra, assidentibus Antonio Ianotto Montagnanensi, Foroliuianorum, & Annibale Grasso, Bo nononiensi, Fauentinorum Episcopis; qui hac de causa, Rauennam, acciti, ue nerant, solemni pompa, summaq. Rauennatium & aduenarum frequentia, consecratus est: nec diu post discessit è Prouincia, & Florentiam abiens, Me diceo magno Duce tradente, pro uetere prudentia, qua præstabat, Senarum deinde administrationem iniit: cum tamen antequam abiret, Rauennates, illum, Bernardinumq. eius filium. V. Id. Februarii, ciues, Senatoresq. suos fecissent. Successor illi, eodem mense Februario, in hanc Prouinciam a Pontifice missus est Franciscus Sangeorgius Casalensis, Blanderatensis Comes: eò maiore a Rauennatibus beneuolentia ac cultu complexus, quo meminerant ex eadem familia, Archiepiscopum, quadringentis iam amplius an nis, Guidonem habuisse, & huius Prouinciæ comitem, magno urbis Rauen næ commodo, Gutfredum, de quibus diximus, paulò post præfuisse: quæ & multa præterea alia, præclara, nobilissimæ illius domus facinora, Dionysius Ratta, iurisconsultus Bononiensis, huius tunc moderator urbis, dum Præto rii partem, quam incolunt Moderatores, egregiè restitueret, in cubiculo pin genda, præclaris adiectis elogiis, paulo post curauit. Quoniam uero pestilentia latissimè hoc anno Venetiis, omniq. ferè ea regione, ac Gallia Cisalpina, cum ingenti mortalium cæde, ac luctu grassabatur, Sangeorgius Præses, ea diligentia Rauennatum fines, oramq. omnem maritimam obseruari curauit, maiori ut nusquam potuerit. Creati hac de causa a Senatu nostro quinqueui ri, Bernardinus Mengolus, & Bonifacius Spretus, equites: Cæsar Rasponus cohortium Præfectus, Gaspar Pignatta iurisconsultus, & eques, Leonardus Morisius iurisconsultus: qui coniunctis cum Præside consiliis, optimè ciuitati atque agro consuluerunt. Superiore enim æstate, cum extra Italiam plerisque locis, tum maximè Tridenti, nonnulli uagari morbi passim ceperant, qui paucis omnino diebus, secundo, tertio, quarto, ad summum septimo, ple rosq. mortales, quocumq. sexu, ætateq. è medio tulerant: ita ut ad Nouembrem, in urbe alioqui parua, neque satis frequenti, ut fama fuit, hominum circiter millia sex obierint. Venetiis cum hoc toto anno, ad mensem Iunium, lentè serperet labes, eo mense, asperiora omnia sunt reddita, aucti morbi, interitus frequentissimi, ita ut quadringenti ferè diebus singulis decederent. Vbique toto hoc tristissimo tempore, præsidiis accuratissimis aduersus tetram luem pugnatum est, & cum multorum Antistitum, in ciuitatibus quisque suis, præclara eluxit charitas, tum uerò Mediolani, ubi grauissimè sæuiit, Caroli Borromei Cardinalis, Christiano digna Antistite, & singularis fuit, ac perpetuò memorabilis uirtus. Pari studio, Ticini Hippolytus Rubeus, Episcopus; qui nunc a Sixto. V. Cardinalis est factus, Ecclesiam suam, quam sacra argentea supellectile, atque ædificiis magnificè ornauerat, sibi nequaquam deserendam, uel cum insigni uitæ discrimine, existimans, paternam, ac uere Episcopalem populo suo operam impendit. Idem a Nicolao Sfondrato, Cre

monæ,

monæ, ab Augustino Valerio, Veronæ Episcopis, nunc Gregorio XIII.coo- ptante, in Cardinales ipsis quoque ascitis, & ab aliis etiam factum est. Rauennæ ad arcendam immanem hanc belluam, omne cum Venetis est sublatum cõmercium, interclusus tabellariis aditus, principio nullæ inde litteræ admissæ, nisi quæ, suffimento quasi expiatæ, ad Pontificem, eiusve nepotes, & Oratorem Venetum, nullo ligatæ lino, nulla ceta obsignatæ scriberentur, tandem uerò crescente lue, ita reiectæ omnes sunt, ut frustra sæpius mitterentur ad hoc litus cum litteris nauigia: nam, & nostris etiam nauibus omnibus in altum secedere iussis, proposita est capitis pœna, si descensiones facerent, ad litusve, quod assiduè equitum, peditumq. custodiis erat munitum, accederent. Mendici, uagiq. abire iussi: vrbs omnis sordidis expurgata quisquiliis: fructus hotarii, & certa herbarum genera, quæ prauos gignere succos dicebantur, è foro eiecta, & ne uenderentur omninò cautum. Cancelli propè urbem constituti, ubi conscriptæ ualetudinis tesseræ, in quibus aduenantis hominis, & familiæ nomen, statura, & nonnulla corporis signa erant, diligentissimè examinabantur. Hospitia extra urbem publica, sublata, & nauicularum usus ad Padum, grauesq. si quis hospitem, Præfectorum iniussu, reciperet, pœnæ propositæ: cum neque iis etiam, qui rus abibant, aut è rure ueniebant, pateret absq. conscriptis, obsignatisq. schedulis, in urbem reditus. Partito ciues onere ad portas, stato quisque die, in præsidio erant. Ceterum cum pestilentiæ finis factus iam esset, & cum exteris populis esse usus cœpit, constituuntur extra urbem aprica loca, ubi explicarentur allatæ merces, & agitarentur uentorum ui: Cautum tamen ne canes, aut equi, aut animalia pilis, aut plumis uestita, & nulla loti aut salsa aqua, aut lixiuio in vrbẽ inducerentur, cum satis constaret, equis, qui pestilentiæ infectas uestes extulerant, bubones aliquando enatos, & aues in pestilentia Britannica, sub arboribus uiuos adhuc inuentos, quibus essent in alis bubones, & in Italica uisam cum bubonibus picam, quæ tamen conualuerit. Ferrum, æs, & cetera metalla, confectaq. ex ipsis uasa, aut calce prius obruta, aut in aqua per aliquot ante dies demersa, salsa præsertim, aut fluente, admittebantur. Gemmæ, uitrum, marmor, aromata, quamquam repugnare potius pestilentiæ, quam eius imbibere semina posse credantur, neque tamen omninò statim recipiebantur, quòd scirent, enses etiam & gladios ueneno, atque odoribus infici, idem marmori accedere, & aromata situm contrahere. Litteræ non nisi siccantibus, & interdum acribus suffimentis adhibitis, acceptæ, quòd constaret, chartam situm, odorem, humoremq. facile recipere: tardissimus omnium, pannis laneis, tabulis, lignisq. accessus est datus. Itaque Dei munere factum est, ut hæc ciuitas, atque adeo Prouincia intacta a tanto malo perstiterit, & saluberrimus, ut accidit in pestilentia, annus fuerit. Postero anno XI. kal. Aprilis Rauennam aduenit, Ioannes Baptista Rubeus, Carmelitani ordinis Generalis Præfectus, Ferraria reuertens, quò illum Gregorius XIII. Pont. Max. de grauibus negociis, per Etruriam, Bononiamq. ad Alfonsum II. Ducem miserat. Quamquam verò Romam iter maturaret, tamen ut morem gereret ciuibus suis, & substructionem cœnobii sui D. Ioannis Baptistæ, quam alterum iam annum fuerat aggressus, perlustraret, aliquot hic dies perstitit: Vbi paulo post, V. Non. Maii casus accidit, qui licet exiguus, tamen

tamen nihilominus ad historiam fuit utilis: cum enim hoc mense quotannis patefieri omnia huius ciuitatis templa, ex uetustissimo more consueuerint, ut iis satisfiat, qui quotidie, religionis causa, illa uisitant, id etiam a monachis D. Vitalis in Sacello fit Diuorum Nazarii, & Celsi, in quo Gallam Placidiam sepultam docuimus. In eius tum forte sepulchrum, pueris, per angustum foramen, candelas iniicientibus, dum ex intus decidissent, in tabulas è cupresso, quibus totum intus conuestitur sepulchrum, flamma statim inuasit, continuoq. præbuit magni speciem incendii. Itaque Marci Pedochæ Mirandulani, Abbatis iussu, illico gypsum, quo cum arca operculum iungebatur, sublatum, & aqua, per grandiora illa foramina, multa iniecta, extinctus ignis est. Hac ego occasione, uidi amplissimæ illius mulieris Principis, quæ ad eam diem in sella cupressina sedisse dicebatur, ossa, per sepulchrum sparsa: Procera autem erant, & quæ crassitudine proceritati responderent. Inter cetera, caput magnum, prælongam dixisses sphæram, optime conformatum, sic ut ipsam etiam staturam, magnam fuisse, & ad dignitatem ualde appositam, facile iudicari possit. Exeunte autumno, Iacobum Boncompagnum, excellenti virum uirtute XVI. kal. Decembr. Rauenna habuit, cum Sangiorgius Præses, qui Bononiam usq. Fridericum fratrem, clarissimum Melitei ordinis equitem, ad illum hospitio inuitandum præmiserat, aduenientem, illustri totius penè nobilitatis Rauennatis occursu, apparatu amplissimo, & splendidissimis epulis, per quinque dies accepisset. Redibat tum Iacobus ab accipienda Marchionatus Vignolæ, nuper acquisiti, possessione, secumque Latinum Vrsinum, suum in Præfectura militari Vicarium, habebat. Sub id etiam tempus, aliquot hic dies apud se Sangiorgius esse uoluit, & tépla ciuitatis inuisere, Græcos bonæ spei adolescentes, qui Creta, & Peloponeso, finitimisq. regionibus conquisiti, Romam adducebantur, in eo collegio, litteris, & fidei dogmatis operam daturi, quod anno superiore, Gregorius Pontifex institue rat; ut ab eo perinde, ac è Seminario, in eas regiones translatæ plantæ, vberrimo, ac uerè pio fructu, Christi fideles alant, & non solum ætatis nostræ portenta, sed priscos etiam Nestorios, Eutychetes, Dioscoros, Seueros Oriente penè toto opprimant. Fulgebat autem hoc tempore in cælo Cometes, longam post se trahens caudam, iam inde ab initio huius mensis Nouembris, Rauennæ uisus: in capite planè aureus, deinde argenteus, puro nitore. In Occidente erat, ad finem Capricorni, Cancri tropicum, conuersionem nempe æstiuam attingens, continuatusq. radiorum effluxus prolixam in Orientem, leuiterq. in Austrum inflexam comam formabat, in Eurum fusam, ad basim satis patentem. Occidebat initio paulò post horam noctis tertiam: ad finem mensis, circiter medium Aquarii erat, occidebat ad quinctam: Videri desiit circiter Idus Ianuarii. Cum autem audax Astrologorum, & huiusmodi hominum turba, Pontifici mortem, & diras orbi calamitates, ab ea, quæ tota etiam Europa uisa est, prædixissent, omnes omnium prædictiones elusit euentus, extra unum Aristotelis, de siccitate, & uentis, & ob id, naufragiis prædictum: nam sicca fuit hyems, & insequens annus ferè totus, multaque ob uentos accidere naufragia. Sangeorgius interea Præses, & magnitu-
ANN. M. dine animi, & prudentia, cum magnam sibi in administratione Prouinciæ lau
DLXXVIII. dem comparasset, nouo anno, qui fuit supra millesimum quingentesimum,

septua-

septuagesimus octauus a partu Virginis, Pontifice lubente, Bononiam, eius vrbis Moderator, Idibus Ianuar. se contulit, a Rauennatibus, officii causa, Bononiam comitatus: cum biduò ante Ioannes Petrus Ghislerius, Romanus, a Perusina administratione, tributus Sangeorgio successor, Rauennam ingressus esset. Ceterùm cum altè Rauennatium animis Saugeorgii insideret uirtus, qua optimi Præsidis partes obierat accuratissimè, quando aliud non licuit, coacto X I I I . kal. Febr. Senatu, in quo Ghislerius Præses, & centum, ac quattuordecim Senatores interfuerunt, ipsum absentem, omnemq. illius stirpem, ciues, Senatoresq. Rauennates fecere. Hoc anno Ghislerius Præses munitionem uiæ, quæ ad amnem Sapim rectà tendit, aggressus, ad eius caput, urbis portam, quæ inculta, & iam deserta latebat, aperuit, atq. ampliorem, pontibus ad fossam, & amnem Vitim factis, marmoreisq. additis columnis, reddidit. Hoc interim spatio Rauennam se contulit, I I I I . Id. Mart. Iulius Archiepiscopus, Patauio rediens, quo se ualetudinis causa superiore anno contulerat: ita consulentibus nobilissimis huius sæculi Medicis, Hieronymo Capiuacio Patauino, & Hieronymo Mercuriali Forliuiano; qui Patauii publicè cum insigni laude Medicinam profitebantur; & Iulio Alexandrino Tridentino, qui postquam Austriacorum Principum, Ferdinandi præsertim Cæsaris, Medicum egerat, contulerat se in patriam, eosq. omnes Ruuereus ad ForumSempronium, ubi tum commorabatur, euocauerat. Cum autem post diuturnum, grauemq. morbum, nonnihil esse leuatus uideretur, Rauennates summo iam ob illum mœrore oppressi, cum quasi rediuiuum, maxima hilaritate, omni nobilitate obuiam effusa, acceperunt: cum ipse nihilo minore beneuolentia Rauennates complexus, ad primum conspectum vrbis; quod sæpe mihi narrare consueuit; intimo quodam commotus charitatis sensu, non tenuerit lachrymas: Ingressus est urbem summo applausu, omnibus omnium templorum pulsatis nolis, maioribusq. aliquot displosis tormentis. Totam hic quadragesimam, & sanctos Paschatis dies peregit magna religionis significatione, in Vrsianam ædem, cum sacratis uiris, populoq. suo, ad sacra obeunda officia conueniens. Tandem autem X I I I I . kal. Maii dicens omnibus salutem, quæ postrema fuit, & lachrymans, Vrbinum discessit; cum quatriduo ante, Brunorus Zampescus, ciuis Rauennas, & Foripompilii, ac Sancti Mauri, & aliorum locorum Regulus, uitam cum morte, in ipso Foropompilii commutasset: uir bello inclytus, & militari virtute, quæ multis se orbis partibus ostenderat, clarissimus. Sauignanum opidum I I I I . Id. Aug. Ecclesiæ nomine receptum. Iuuenis quidam hoc tempore, postquam aliquandiu militaria meruerat stipendia, cum se fœminam, muliebri sumpto habitu, ac nomine, quo se Diamantem appellabat, simulasset, in aliquot huius Prouinciæ ciuitatibus, ancillæ specie, in domos receptus adhuc ignobiliores; neque enim in nobiles tantum inferre sceleris, ausus, credo, fuerat; sese paulatim insinuabat in mulierum amores, nocturno præsertim in eodem lecto congressu, multisq. iam stuprum obtulerat, quibusdam ne crimen patefieret, aliis, ut duraret uoluptas, tacentibus. Sed viri patricii adolescentis, qui fœminam illum existimans, uitiare illam uelle dicebatur, conatu deprehensus, Rauennam adductus est: hicq. crimen fassus, ubi aliquot in publico carcere dies perstitit, a Ghislerio Præside, in triremes coniicitur. Huiusmodi uete-

rem recitari fabulam non ignoro, sed uerissimum tamen, & notissimum in hac ciuitate omnibus est, quod scripsi: & fortasse hunc docuit iuuenem, tantum facinus ea fabula, ita ab huius generis scriptis, boni corrumpuntur mores. Verùm funestus huius maxime autumnus anni fuit, clarissimorum uirorum funeribus: Nam tertio Non. Septembr. Iulius Ruuereus Cardinalis, huius Ecclesiæ Archiepiscopus, diuturnam corporis, & animi ægritudinem, Vrbini tandem morte conclusit. Attulit is nuncius Rauennatibus incredibilem molestiam, qui priuatim & publicè pro illius incolumitate, Deum precibus assiduis fatigare non destiterant, & cum remittere se aliquando morbus uideretur, nonnullam de illius salute spem conceperant. Funus in Vrsiana potissimum æde, frequenti omnium ciuitatis Magistratuum, populiq. concursu, mortem optimi Pastoris, patrisq. lamentantium, celebratum est: memoriaq. uigilantissimi Antistitis, altissimis in animis omnium defixa radicibus, cum maxima commendatione repetita. Fuerat huius ciuitatis Iulius longè amantissimus, & restituendæ ueteris huius Ecclesiæ amplitudinis studiosissimus: quod & re ipsa præstitit, & in dies magis nitebatur. Quando enim Vrsiani templi pauimentum depressius, facile exsurgentibus ex ima tellure aquis inundabatur, Ioanne Boccalino, Architecto suo, ab Lauretana æde; cui præerat item Iulius, & substructiones egregias parabat; Rauennam accito, de columnis, & pauimento subleuandis, deq. tecto, lacunaribus, & tabulatis ornando, multa cum illo tractauerat, & modum describendum curauerat, & filis toto templo deductis, aggredi constituerat. Organa musica, quibus uetustissimo instituto Catholica Ecclesia utitur, & Vitalianus Pont. Max. octingentis iam annis, cantum miscuerat, cum ueterum, quæ ad id temporis fuerant, sonus minus sibi suauis uideretur, & egregie restituenda curauit, & tam nobili ornamento insignire decreuerat, ut nisi intercessisset mors, parum ea nobis inuidenda speraremus, quæ Constantinopoli ex auro Michaelem Imperatorem conflasse, scriptores Græci tradunt. Ceterum nihil magis studuit, quàm ut religio Christiana benè coleretur, & uita probè ageretur, & cum Romanis cerimoniis, Rauennates conuenirent, quæ aliqua ex parte diuersæ uidebantur: Nam in sacri baptismatis catechesi, cùm alia secus agebantur, tum illud in primis, ut alterum infanti nomen imponeretur, cum sacro tingebatur lauacro; quod fieri iam inde ab ipsius nascentis Ecclesiæ incunabilis consuesse, & in Ecclesiastica Hierarchia D. Dionysius, & in epistola ad uniuersos D. Clemens Pont. Max. & Concilium Carthaginiense septimum testantur. altero nomine appellaretur, cum inducebatur in templum, adhuc ante fores existens: sic ut omnibus essent Rauennatibus duo nomina, cum tamen eo deinde solo uterentur, quo appellabantur ad baptismatis lauacrum. Hoc ritu, me, qui dum Diuino beneficio sacro fonte abluerer, D. Hieronymi nomine sum uocatus, ad ipsos templi fores, Eusebii; qui D. Hieronymi pater, ac discipulus fuit; nomine appellarunt: patre sic iubente, pro insigni sua in D. Hieronymum Stridonensem religione. In solemni Missæ sacrificio, ex Euangelio, & sacris aliis libris lectiones; de quibus & Dionysius idem meminit, & Alexander primus, Pontifex Max. cauit; ut ait Hugo; è superiori loco haberi consueuerant: quod & in Romana Ecclesia factum aliquando fuisse, in uita Sixti tertii Pont. Max. mille ducentis iam fermè annis, satis constat; & suggesta in D.
Pau-

Pauli. D. Mariæ maioris. D. Ioannis in Laterano, cæterisq. nobilioribus Romanis templis declarant. Id abrogauit, recitariq. ex æquali loco iussit, ut cum Romana conueniret: Quamquam cum sacratorum uirorum exedra, ipso templi pauimento, aliquot sit gradibus elatior, seruatur adhuc Apostolicum, apud D. Clementem, decretum, ut sacra lectio ex edito loco recitetur. Diebus Pentecostes festis, ad sacrum uesperæ officium, è templi Vrsiani apposito ad tectũ tabulato, stuppæ demittebantur flamma incensæ, quæ linguas igneas; quarum specie ad Apostolos eo die Spiritus sanctus descendit, referrent: mox cum beatæ Virginis Deiparæ canticum, quando salutauit Elisabetham, cantabatur, inde emissa columba, per ferreum filum, ui igniti, strepentisq. radii, ad caudam appositi, ad certum, ubi erat affixum filum, locum deuolabat. Hæc item sustulit; præsertim cum certatim accurrentium puerorum turba, perstreperet templum, & adstantium, a Diuino cultu mens abduceretur. Idem iussit de rosis, liliis, ceterisq. floribus, ac uasis, cereis, certis precationibus expiatis, quibus uiridaria, pomariaq. formabantur: ea enim, die a Paschate octauo, qui dies in albis dicitur, inter uespertina officia populo distribuebantur, non absque nonnullorum clamore, & nonnumquam contentione, dum pulchriora sibi quisque, ac maiora deposceret. Spoliatæ adhæc accessere cruces; quod bis fieri quotannis in supplicationibus consueuerat: nempe die D. Marci festo, primò quidem cum ad D. Rochi esset uentum; quæ tum ædicula, extra portam, quæ nunc restituta, Gregoriana appellatur, ad amnis Vitis ripam erat; ipsa deinde solo æquata, ad D. Apollinaris noui: & pridie Ascensionis, ad Crucis sacellum, quod propè D. Ioannis Euangelistæ extat. Geminæ, in iis supplicationibus, a Rauennatis Ecclesiæ choro, cruces præferebantur: altera maior, quæ operoso, bracteatoq. argento, ac sanctorum uirorum imaginibus cælato, incrustata, manu gestabatur, Agnelliq. Archiepiscopi opus creditur: minor altera, hastili longo præfixa, pendente ab ea uelo, pannove nõnumquam aureo, quandoq. serico, quo modo passim utimur, & iam inde a Cõstantino magno deductum, mille iam & tercentis ferme annis, putant. Magnus enim ille Imperator, cum belli, quod in Italia contra Maxẽtium tyrannum moliebatur, cogitationẽ animo uersaret, in ipso itinere, quod in Gallia, cum exercitu, Italiam uersus faciebat, post meridiem, Crucis signum ex lucis splendore confectum, in cælo; soli imminens, uidit, quod his uerbis cingebatur, *In hoc vincet* uti supra memorauimus; in eoq. prœlio, quod fuit deinde felicissimum, uexillo huiusmodi usus est: Hastam oblongam, & rectam auro circumuestiuit, eique transuersum cornu sic applicuit, ut crucis formam effingeret: ex cornu uerò uelum tenue lapidibus, & auro contextum suspendit. In his igitur Rauennatibus supplicationibus, Corollis erat ex floribus diuersorum generum Crux maior redimita, quibus minor carebat. Cum autem ad ea loca peruenissent, sistebant omnes, & Rauennatis Ecclesiæ Archipresbytero dicente, *Clamate pueri, clamate & dicite, Kyrie eleyson*, respondebant omnes, *Kyrie eleyson:* tuncq. cum minore Cruce, maiorem percutiebant: His autem tertiò repetitis, tum facto in maiorem Crucem impetu, sertis eam, ornamentisq. omnibus exuebant. Hunc morem iam inde a Theodori Archiepiscopi tempore nongentis iam annis, seruatum ferunt: qui postquam; uti supra docuimus; Rauennatem Ecclesiam Mauri & Reparati Archiepiscoporum perfidia, ab

Ro-

Romana alienatam, restituisset, ut superioris tam ingentis, & nefarii criminis uenia, perpetuò a Deo postularetur, hæc instituerit: Ecclesiam enim Rauennatem, Exarchorum, & nonnullorum, uti uisum est, Imperatorum fauore ornatam, quamq. ob id maiorem Romana, Archiepiscopi illi falsò putauerant, maior Crux, corollis exculta & compta referebat: cum Romana, contra, minor; ut ipsi cogitauerant fallaciter; & ab Exarchorum, Imperatorumq. illorum cultu, inornatior uideretur: quæ tamen & sublimior esset, ac cælo propior, quippe quæ re ipsa omnium Ecclesiarum mater, ac magistra, ad quam; ut inquit Ireneus, Apostolorum memoriæ proximus; propter potiorem principatum, necesse est omnium conuenire Ecclesiam; quæ uiuo, & expresso Dei uerbo, ceteris prælata Ecclesiis est. Hæc itaq. longe sublimior, Rauennatem humiliorem percutiebat, quæ ob eam rem, & superbis iure spoliabatur ornamentis, & ueniam a Deo postulabat. Verùm hæc, siue quòd non ea aliquando reuerentia, qua par esset, fierent, uel quòd nullis apud eum certis firmarentur auctoribus, aut quia tum ignorarentur, abrogata sunt: ut stuppæ quoque incensio, quæ die Sabbatho sancto, mane, cum candelæ nouo Christi, ut canitur, lumine accensæ tres, in summa arundine per templum gestantur: in ipso enim exedræ ferè ingressus, stuppa, quæ è catenula ferrea de tecto pendebat, illis inflammari candelis consueuerat, iis additis uerbis, *Sic transit gloria mundi*. Ipsarum etiam supplicationum initium mutauit, cum exordiri ab ea oratione consuessent, qua petebatur, ut Christus, agnus Dei, qui tollit peccata mundi, misereretur nostri: Christus audiret, ac exaudiret nos, & exaudiret Deus preces nostras, exaudiret gemitum nostrum, adiungebaturq. *Sancte Deus, sancte fortis, sancte & immortalis, miserere nobis*, quæ Græcum adhuc sapere morem uidebantur: cum & ex Ioanne Damasceno, & Felicis Pont. Max. ad Zenonem Imperatorem epistola, constet, Byzantii cum preces ob maximum terræmotum haberentur, Proclo ciuitatis Episcopo, omniq. populo spectante, raptum in aera puerum, canticum hoc cælitus edoctum: quod deinde Chalcedonensis synodus probauit: Reliqua in supplicationibus more Romano, iam inde ab exordio Ecclesiæ deducta, sequebantur: nisi quòd longissima serie prophetarum omnium nomina recensebantur, quo modo ipse quoque, inter ceteros, uetustissimus auctor Origenes, Iobum explicans, dicebat, *O beate Iob, ora pro nobis*. Cum autem ex antiquo more, ea nocte, quæ diem natalem festum D. Ioannis Baptistæ proximè antecedit, in eius Diui templo, uigilaret populus, agricolæ præsertim fœminæ, Iulius Archiepiscopus fieri id uetuit, sic enim ubi refrigescere cepit charitas, Eliberitini Concilii patres, ut mulierum formam, famamq. multorum oculis lux clara custodiret, ne fœminæ in cœmiteriis pernoctarent, prohibuere: sic D. Monicam D. Augustini matrem, legimus a sancto Ambrosio impetrasse, ut in Ecclesia Mediolanēsi eæ nocturnæ peruigilationes ob mores corruptos cessarent. His igitur abrogatis Iulius Archiepiscopus, ceterisq. ad usum Romanum traductis, pro eo studio, quo huius dignitatem Ecclesiæ magnopere curabat, quoad eius fieri potuit, omnia ad imaginem sacelli Pontificii, & Romanarum cerimoniarum constituit. Cum autem Crucem pulcherrimam argenteam in summo prælongo hastili, bracteato argento incrustato, infixam, sacratorum Vrsianæ ædis uirorum collegio, uiuens, dono iam dedisset, moriens uoluit sa-

cram

eram facelli fui fupellectilem diuidi tres in partes, & facræ domui Lauretanæ, Ecclefiæ Rauennati, & Vrbinati, cuique fuam distribui. Quod cũ Francifcus Maria Vrbinatium Dux fratris filius, eximia religione Princeps, effeciffet, nunc Rauennate facrarium; præterea, quæ habebat fane egregia, nauicula, thuribuloq. argenteis, multiplicique facra uefte, & aliis huiufmodi, præclarè ornatum confpicimus. Quæ cum optimè Rauennates perfpecta haberent, illiusq. Regiam magnitudinem animi, & Charitatẽ verè Chriftianam memoria repeterent, nequaquam fuit mirum, fi adeò grauiter, molesteq. eius obitum tulerint. Vixit in Archiepifcopatu annos duodecim, menfes ferè fex. Poftridie quàm ipfe Vrbini obiit, Romæ exceffit è uita, anno æratis feptuagefimo primo, Ioannes Baptifta Rubeus Rauennas, Carmelitanorum Generalis Præfectus, patruus meus, poft magnos, diuturnosq. ex iecoris tumoribus dolores. Eius mortẽ nõ Rauenna modò, fed ipfe etiam fummus Pontifex Gregorius ægrè tulit, & morienti per Philippum Boncompagnum S. Sixti Cardinalem, fratris filium pleniffimam peccatorum remiffionem indulfit. Exulceratum morte Iulii Archiepifcopi Rauennatiũ animum, altera hæc clades acriter pupugit. Sepultus eft Ioãnes Baptifta Romæ in D. Martini in montibus, iuffuq. Thadæi Perufini, uiri clariffimi, Eremitanorum Auguftinianorum Generalis Præfecti, a Dominico Antonino Salemitano, Siculo, eiufdem Auguftiniani ordinis Theologo, in funere, quod celeberrimum fuit, laudatus. Eius etiam exequiæ Rauennæ infignes habitæ. Iulium Archiepifcopum, felix Ambrofinus ForoSemproniẽfis, Epifcopus Vticenfis, illius Vicarius XII. Kal. Octobris, Rauennæ moriens, Secutus eft. Pridie autem eius diei uenerat Rauennam Ioannes Thomas Sanfelicius Neapolitanus, Epifcopus olim Cauenfis; quamquam exactæ ætatis fenex tamen certo ingenii uigore, & temperata uitæ difciplina fallens annos, a Pontifice, ut paludes, quæ funt ad Padum, citra Anemonem fluuium, ficcaret, miffus. Perfuafum enim Pontifici fuerat, neq. rem fore admodum difficilem, & magnum inde ad ærariũ Pontificium uenturum fructum. Ceterum Matthæus Faber medicinæ arte, ætate nõ ftra, longè clariffimus, & eloquentisfimus, Alexander Sopranus iurifconfultus, Bonifacius Spretus eques, Hieronymus Portus, Baldaffar Ginannus, & Vincentius Gordus delecti a Senatu ad id munus, Epifcopum adhibent, oftendunt rem hanc alias tentatam, nequaquã ex fententia fucceffiffe: aquis ex Apennino, ac finitimis regionibus, locum neceffarò depresfius ad mare præbendum, atque hinc in omnibus regionibus, iuxta mare paludes effe; quibus ficcatis, fore, ut aquæ in agros cultos irrũpant: neque.n. fieri poffe, quin noftri maris æftu, tum fuapte natura, tum uentis Aquilonibus, & fubfolanis intumefcente, defluentes tũ in paludes aquæ, uel deductis fofsis, exonerari nifi in campos posfint: ipfum etiam Procopiũ Gothorum bella fcribentem, afferere, maxima effe in hoc finu maris incremẽta. Sanfelicius multo rerũ ufu, & fpectata prudentia fenex; quippe qui & urbes Ecclefiafticæ ditionis Principes, rexerit, & in aula Romana magna negocia tractauerit, his auditis, cõtrà, docere, certum effe maritimi æftus terminũ, fupra quẽ non efferretur: ab eo tunc repleri potius paludes, quàm ut defcendẽtibus ex fuperioribus locis, aquis, locũ cederet. Eæ fi per riuos foffasq. deducantur, facile fupra accedẽtes fluctus, in mare delapfuras. Hac ratione multos uiros Principes ueteri, ac recẽti memoria, paludes ficcaffe: in quorũ numero Cofmus Medices, magnus Dux Etruriæ, Diuino Princeps ingenio, Pifanũ omnẽ agrum ftagnantẽ, ficcauerit, fertilioreq. reddiderit, multis fofsis per eũ ductis, quibus aqua deriuaretur, fimulq. cæli falubritati, Princeps natus beneficiis in alios cõferendis, confuluerit. Hoc ipfum, C. quoq. Cæfarẽ cogitaffe, qui Põptinas ficcare paludes habebat in animo, quod tamẽ Italiæ toti ualde opportunũ confiliũ, ad exitum non perduxerit, fed ne incœperit quidẽ, morte fublatus. His atq. aliis vtrimq. dictis, infequentibusq. fæpe diebus, repetitis, Sãfelicius duplicẽ cõftruere ex cefpite aggerẽ, & paludes circũdare, ducta iter utrũq. foffa quæ defluentes ex fuperioribus locis, aquas exciperet, paullò poft cœpit. Flaminiã interea, facrã Lauretanã domũ, religionis caufa, adiens, ex eaq. rediens, Chriftierna. Lothoringiæ, quæ Belgiũ eft pars, Dux, uia militari, peragrauit, & per Ghislieriũ Præfidẽ, qui illi obuiã proceſſerat, comiteq. tota Prouincia fe adiũxerat, a Republ. noftra magnopere

Ttt conten-

cõtendit,ut Dertonenses,suæ ditionis homines, Rauẽna immunes transire decer neret.Patres in Senatum V. Non.Octobris coacti, Dertonenses, magno numero quotannis Rauenna transire solitos,ut nobilissimæ Principi petenti satisfacerẽt, & animi insitam nobilitatẽ significarent,præclaro Senatus cõsulto, ĩmunes, pedites,equitesve transire sanxerunt.Paucis post diebus;fuit autẽ Id. Octobr. Gregorius Pont. Christophorũ Boncõpagnum,Bononiensẽ,fratris filius,iurisconsultũ, qui leges aliquandiu fuerat in Bononiẽsi Gymnasio interpretatus, Ancona;cuius ad eam diem urbis Moderator fuerat; Romam accitũ, Archiepiscopũ Rauennatibus dedit.Quo Rauennam allato nuncio,statim Legati decreti, Gaspar Pignatta iurisconsultus,& eques,Bononiam,qui Boncõpagno; id illi a familia nomen erat; Christophori patri, ciuitatis nomine gratularetur: Põponius Sprerus, & Galeotus Rasponus Romam,ad agendas Põtifici gratias, quòd tam arcta sibi sanguinis propinquitate coniunctũ Antistitẽ præbuerit. Hos & libentissimè audiit Põtifex, & haud ita diu post in patriam redeuntes,equestri dignitate insigniuit:cũ ipsi etiã Archiepiscopo gratulationẽ fecissent,& obsequiũ præstitissent.Archiepiscopus V. Id.Nouẽbr. Romæ,ab Alexandro Cardinale Riario,Bononiense,cõsecratus.Legati cum mandata fecissent, Rauennã redeuntes, Gaspari Silingardo,iuriscõsulto Mutinensi; quem Pontifex, multis, & Mediolani apud Carolũ Cardinalẽ Borromeũ,& Placentiæ,ac Neapoli,ubi Pauli Aretii Cardinalis,& earum ciuitatũ Antistitis Vicarius fuerat,rebus præclarè gestis spectatissimũ, Christophori item Vicariũ Rauennam mittebat;sese itineris socios præbuerunt. Britonoriũ postero mense,XI.kal.Ian. Alberto Pio,qui illius,uti & Leonellus pater,fuerat Moderator,redeunte, ad Prouincialẽ administrationẽ adiunctum. Insequentis anni Carneualibus diebus, Ghislerio Præside iubente, ludi equestres viri Cæsenatis uisi, qui in equo suo,uelocissimè laxatis habenis currente, modò pedes rectã stans,modo capite in ephippiũ demisso, pedibusq. in aera sublatis,stadiũ in foro percurrebat:cum autẽ sedebat,currens,tũ bis terve ex equo desilire,& equũ cõscendere,gladium in curuum expedire, uibrare, in aera proiectum recipere, in uaginam cõdere, sagittas ante, & post se ex arcu ad scopum emittere: quæ vir ille diu apud Turcas captiuus,exercitatione didicerat.Sic ut mirandũ minus fuerit, quod tradunt de Totila Gothorum Rege,cum,ut Narsetem moraretur a conferendis cũ suis tantisper dum reliquæ copiæ accederent manibus,in medium campum, armis auro cælatis indutum,in equo, lanceam manu gestantem processisse,incitatoq. calcaribus modò huc,modò illuc equo,nunc currentẽ,nunc in medio illum inhibentẽ cursu, & aliquando dextrorsum,nonnumquam sinistrorsum circũ agentem,in ipso uelocissimo cursu,lanceam:qua terram,nusquã offendens,penè radebat; in auras deinde proiectam,atq.inde ad terram delatam,nullo,ut uidebatur,corporis incommodo, collegisse,seq. super currentem supinasse equum,& uicissim ad terram,& ad latera inclinasse: quæ nunc omnia in magnũ usum belli frequentissima sunt apud Turcas, ut erat olim apud Numidas eorũ saltuum ratio,de qua Liuius scribit,ad Iberam in Hispania ab Asdrubale dũ aduersus Romanam aciem, suam instrueret, eos Numidas in dextro locatos cornu fuisse,quibus desultorum in modũ, binos trahentibus equos,inter acerrimam sæpe pugnam,in recentem equum,ex fesso, armatis transultare mos erat:tanta uelocitas ipsis,inquit Liuius,tamq. docile equorũ genus est. Hi plurimum ludi nobilitatem nostram incitarunt,ad equestrem acrius,alacriusq. disciplinam acquirendam,cui per hosce dies,ex more,proposito a Repub. premio operam nauabat:eòq. maiore animi contentione,quò & Ghislerius Præses nobile

ANN. M. DLXXXIX.

aliud

aliud premiū proposuerat, inuitatiq. fuerant propinquarū ciuitatū nobiles iuuenes, & nobilissimus, Regiaq. plane indole iuuenis Andræas Austriacus, Cardinalis, Ferraria Romam rediens, biduò hic, septimo, & sexto Id. Febr. apud Ghislerium fuit, & lustrata ciuitate, hos etiam sua præsentia cohonestauit Rauennatis iuuentutis ludos, quibus ipsa, ut Principi suo, in expeditionibus bellicis, tyrocinium ponat, sese assiduè, sed hoc maximè tempore, singulis annis exercere consueuit. Per eosdem ferè dies III. kal. Mart. Ghislerius Præses, eiusq. si qui essent, fratres, fratrumq. ac sororum filii, ciues, Senatoresq. Rauennates creati sunt: Postero mense Christophorus Archiepiscopus VI. kal. April. Rauennam, nulla pompa; ita illi præscribente Gregorio Pontifice, patruo: penè improuisus, primum ingressus est: cumq. secum detulisset Pomponii Spreti, & Galeoti Rasponi, Legatorum, de equestri, quem diximus, ordine, a Pontifice diplomata, ea Magistratui cuius gerebat Principem Pompeius Rugi nus eques assignauit, qui Senatu habito, recitari illa publicè, per Dominicum Guarinum & Petrum Beltraminum scribas Reipub. iusserunt, ac deinde illis, reddiderunt. Scholæ autem doctrinæ Christianæ, curante Archiepiscopo, Rauennæ sunt in primis cultæ: nam mense Ianuario, antequam Roma is abiret, a Pontifice Gregorio, præter eas pœnæ peccatis debitæ condonationes, quas Pius V. primùm, mox idē Gregorius, iis omnibus indulserant, qui in eo sancto opere elaborarent, alias etiam Rauennatibus proprias impetrauit. Inde Rauēnam acciuit, qui eas instruerēt, societatis Iesu Patres, quorum opera profecere plurimum: Siquidem ad ingentes suas in Republica Christiana utilitates, eam etiam præstantes illi uiri perpetuo, ac pio instituto, iam inde ab Ignatio Loyola eorum auctore, quem nos præclarum hominem Romæ nouimus, cum in eius collegio Græcis litteris dabamus operam, ducto, adiunxerunt, ut pueritiam, nullis tum aliis accōmodatam usibus, quæ seges omnium rerum publicarū est, bonas disciplinas edoceant. Tēplum & cœnobiū D. Nicolai restituere hoc anno Rauennæ adortus, Hieronymus Curialis Rauēnas, Eremita Augustinianus, eius Præfectus cœnobii, ossa B. Franciscini omnia, extra caput, in sacello, quod est aræ maximæ ad dexteram, in area marmorea, in sublimi sacelli pariete instrata, reperit, depositāq. arcam, sub ipsius aram sacelli cū ossibus locauit, cū in sacrario eius tēpli, seruari caput affirment. Fuerat B. Franciscinus, Rauēnas, eiusdem Eremitani ordinis institutū professus, ipsiusq. cœnobii sacerdos, & aliquando ianitor: cuius cū plures, insignes admodū, fuerint Christianæ uirtutes, tum uerò, silētio religiosè seruando plurimū inclaruit: & cùm eius multa ferantur miracula, illud est in primis celebre, quod ciui Rauēnati cōtigit, qui undiq. æger, quòd uehementer eius artus laborarent, sic ut moueri nō posset, ad illius sepulchrū deuehi se carpento curauit: ubi statim sanus factus, domū pedibus rediit, carpentūq. ad beneficii memoriam ibidem reliquit, ut Ioannes Saxo testatur, eiusdē ordinis sacerdos, in libro de uita fratrū, quem nuper Augustinus Fiuizanus, eiusdē item ordinis Theologus, Sacrario Pōtificio Præfectus, in lucē edidit. Huius eiusdem anni Autūno, cum insignis Pestilentiæ suspicio increbuisset, non in Gallia modo, sed etiam in Liguribus, ut ferebatur, vagantis, protinus ne in permagni momēti re, cuius maximū afferret mora uel minima periculum, cessaretur, Senatores creati sunt, qui accuratè omnia prouiderēt, quattuor, Cancianus Zanzius, cognomento Scapuccinus, iurisconsultus, Petrus

Piccininius, Marius Carrarius equites, & Vincentius Abocconus: ab ipsis diligentissimè curata sunt omnia, quibus tanti mali arceretur labes: quæ quam
ANN. M. DLXXX. quam Ligures deinde afflixerit, minime tamen sese effudit latius. Nobilis, proximo anno, Camaldulensis pars ædificii, a Petro Bagnolo Bagnacauallensi, Abbate, septimum iam annum cœpta absoluta est, triclinium præsertim, multo ornatu, sed insigni maximè pictura, eius cenæ, in qua Christus Deus ad nuptias, aquam in uinum vertit, præclarum. Eam pinxere Lucas Longus pater, & Franciscus filius, Rauennates: inducendis ille coloribus, & imaginibus hominum effingendis, planè singularis, hic rerum inuentione, & uariis corporum, ac linearum flexibus repræsentandis; quæ principes habētur picturæ partes, plurimum præstans. Carpensibus XIIII. kal. Maii, per urbem Rauennam, agrūq. transeuntibus, immunitas, ut satisfieret ipsis id petentibus, Senatus cō sulto data. Tertio autem Non. Maii, Diœcesanam synodum Christophorus Archiepiscopus in æde Vrsiana habuit, diligentissimeq. mores, uitamq. omnium inuestigauit, & leges edidit plurimum salutares. Accessēre paulò post insignes e capite destillationes, mensibus Iulio, Augustoque, longe maiore molestia, quàm periculo, ea potissimum de causa, inuadentes, quòd præseferrent contagionem, in antiquorū morbis, etiam pestilentibus, aut nullam, aut ita exiguū, ut de illa ueteres medici Hippocrates, & Galenus, aut nihil, aut parcissimè dixerint. Vbi autem hic morbus unum è familia arripuisset, continuò migrabat in ceteros, ut omnes quandoq. simul ægrotarent. Initio, Medicis pestilentiam Thucydidis memoria repetentibus, terrorem attulit, cum oculos, faucesq. rubentes, cum febre, tussi, insigniq. cibi satietate, ac fastidio intuerentur, maxima potissimum ciuitatis parte, eodem tempore ægrotante: sed docuit euentus salubrem esse morbum, solis cucurbitulis ad humeros concisa ante scalpello cute, impositis, & aqua hordeacea, & ubi mali succi haud multi essent, leui deiectione, triduo, aut ad summum quatriduò cedentem: cum ab initio ferè cocta facile expuerent. Ceterum cum uniuersam deinde Italiam, ac potius Europā peruasisset; nostra enim ciuitas, licet prima non fuerit, a primis tamen in Italia haud multum abfuit; nō una usi sunt, Medici, curandi methodo: alicubi enim, præsertim in Flaminia, si mitteretur incisa uena sanguis, moriebantur ægroti: in aliis locis, magno cōmodo hoc auxilii genus usurpatū, ferunt. Qui aquam, quiq. uinum bibere, etiam generosum, & Romæ, conualuere, credo, quia suapte natura salubris morbus erat: adducente habenas præpotente Deo, ne altius progrederetur, qui si fuisset mortifer, absumpsisset totum penè orbem. A nulla manifesta aeris intemperie; quæ enim tot diuersis terrarum partibus esse communis potuisset? cum in Asiam etiam tandem, & in Africam penetrarit; sed a leui aeris corruptela cælitus demissa ortum habuisse tradunt: quæ tamen neque ingentes æstus, neque extrema frigora; inducias, & finem etiam quandoque magnis pestilentiis præbere solita; metuerit: ut uerum esse uideatur, quod plerique scribunt grauissimi Medici, naturam adhuc pestilentiæ nesciri, & certam non habere, qua carere nequeat, ideam, sed primos in eā, si audaces nimium sint, perire medicos: cum autem incipit suapte sponte, Deo iubente, cessare, tum prodesse remedia, a quibus tamen numquam cessandum esse, Christiana ratio persuadet. Ex hoc populari morbo pauci admodum Rauennæ interiere, iiq. aut imbecilles antea erant, aut destillationibus plurimum obnoxii:

angu-

angustoque thorace, & praua admodum ratione uictus, in ipso potissimum morbo usi: cum tamen tussis plerosq. & lassitudo, & cibi fastidium multos dein de a febre dies, malè haberent: Hunc alii alio appellarunt nomine: nos matto nem, quasi Sannionem & desipientem, Veneti montonem, id autem est, Arietem, Castronem Romani, quæ uox latinè ueruecem exprimit. Latius autem eius explicauimus historiam, ut si quando deinceps occurrat, non omnino incidat nouus, atque ignotus. Sed ciuitatem ita molesto afflictam morbo, aduentus Alexandri Sfortiæ Cardinalis plurimum recreauit. Eum Gregorius Ponti fex Legatum uniuersæ ditionis Pontificiæ, in Italia, fecerat, extra Bononiam, cui præfecerat Legatum Petrum Donatum Cæsium Cardinalem; multis exulum, & damnatorum; quibus ipsa ditionis, ac omnis potius Italiæ, loca cōplebantur; flagitiis adductus. Itaque cum Sfortia, postquam in Vmbria, ab Piceno seueritate usus, & plerosq. mulctauit, & ceteros in concordiam adduxit, Octobri mense, iter hanc in urbem instituit. Tum Rauennates magnopere laborantes, ut tantæ Legatum iurisdictionis, administrationisq. maiore quo possent studio, exciperent, Senatores quattuor huic negocio præfecerunt, Bernardinum Mengolum, Gasparem Pignattam, Pōponium Spretum equites, & Cæsarem Amadutium: cum familiæ, quæ ampla admodum & nobilis erat, uariis armorum & togæ honoribus claris uiris refertæ, per ciuium domos pro dignitate distribuendæ; neque enim Prætorium capax fore illius omnis constabat; munus Cantiano Scapuccino iurisconsulto, Iustino Spreto equiti, & Mario Artēgo fuisset datum. Ingressus est Prouinciam III. Non. Nouembr. cum illi Ghisslerius Præses, Fanum usque, obuiam processisset. Postridie ad Cæsenaticum oppidum, uigesimo ab hac urbe lapide, uenit: Nonis, iter Rauennam intendit: & cum illum ad amnem Sapim Christophorus Boncompagnus Archiepiscopus, & Hieronymus eius frater, Rauennati nobilitate comitati, adhibuissent, uesperi, maiore familiæ parte, cum Archiepiscopo & nostris, Rauennam dimissa, substitit in cœnobio Classensi: eoq. tum Magistratus Ciuitatis, cum quateruiris delectis, ad salutandum illum, obsequiumq. præstandum se contulere. Noctem in eo cœnobio Sfortia Legatus traduxit: postridie a prandio, cum ad cœnobium patricii ferè ordinis omnes Rauennates, & ipsius familia Legati, agrestisq. militia Vincentio Magnano Bononiēse, Præfecto, præeunte, & Nonaginta uirum Rauennatium asseclæ, uocant adhærentes; egregiè armati, iam peruenissent, domo egressus, & multis sclopettorum displosionibus militariter salutatus, quadriga propè portam deuchitur, & in propinqua Lelii Claretti domo, Pontificia ueste galeroq. sumptis, mulam conscendit, & nobili iuuenum nostrorum; quorum erat Federicus Lunardus Dux; manu stipatus, ad portam Gregorianam accedit. Præibant post seruum, qui in equo Legati clauam gestabat, patricii Rauennates sanè complures, inde eius familia omnis, quam Ludouicus Martianus, Comes, equitatus Præfectus, Guido Ascanius è monte, Marius Rasponus Rauennas, cum sua quisque ala equitum, & Petrus Franciscus Bosius, eques Fauentinus; cuius ala Maceratæ remanserat; sequebantur. Has enim alas quattuor, Pontifex, ut Legato ad omnem ditionē ab exulibus expurgandam, subsidio essent, cōscribendas iusserat. Accessere ad hos Nonagintauirum Rauennatum asseclæ, tercenti circiter præclaris armis ornati, Antonio Vesio Rauennate, Duce. Secundū hos, longo, insigniq. instructo agmine, omnes

ſacratorum virorum ordines: quorum poſtremas Chriſtophorus Archiepiſcopus, in ſacra ueſte,& crucem ipſi iam ad portam genibus innixo, oſculandam præbuit, & concinentibus ædis Vrſianæ cantoribus, certisq. precationibus recitatis, Hieronymus Guaccimannus iuriſconſultus, Magiſtratus Princeps, claues urbis obtulit. Inde ſub umbella,mulam conſcenſus,in pompa,urbem ingreditur, uiis undique viridi iunipero cõtectis, & innumera omnis ætatis, ſexusq. non Rauennatium modò, ſed totius Prouinciæ turba completis. Sequebatur illum Hieronymus Boncompagnus,Gregorii Pontificis,fratris filius,Archiepiſcopi frater,Ghislerius Præſes, Odoardus Gualandus,Epiſcopus Cæſenas,inſigni uir eruditione ſpectatiſſimus, Ioannes Ludouicus Pius S. Petri ad Vincula in agro Rauennati, Abbas, Ioannes Baptiſta Boncompagnus arcis Rauennæ Præfectus,Franciſcus Maria è Marchionibus montis,Abbas,Fabricius Cõtiguidus,Balnei Marchio,Horatius Benedictus Callienſis,Legati Vicarius, Innocentius Maluaſia Bononienſis,Prouinciæ Quæſtor,Iudices Præſidis Ghiſlerii omnes,multiq.præterea nobiles ex eius familia,ex omniq. Prouincia uiri: Multas obuias habuit portas triumphales,emblematibus,carminibusq. ornatas elegantiſſimis, in quibus tum ipſius Alexandri Legati uirtus, ac geſta,tum Sfortiadum familiæ Regna, Imperiaq.& ſacræ Præfecturæ, præclaris additis elogiis,picturisq. ac ſtatuis,magna ſpectantium uoluptate legebantur. Vbi ad Vrſianam ædem peruentum eſt, umbella, mulaq. ex more data,ac recepta, ad aram maximam ſumma cantus, ſoniq. alacritate ſupplicauit, & populo benedixit,in præalta ſede,Senatorem Rauennatem,ut pro uiribus,tantum Legatũ ex dignitate exciperent,a Senatu dicere iuſſum,audiuit, latina oratione, eius laudes,& Rauennatis lætitiam populi,è ſuperiore loco,nomine ciuitatis explicantem. Hanc autem Rauennatum gratulationem,cum pro ea,qua erat prædi tus humanitate,plurimum probaſſet, iuuenes quos nobili ueſtitu indutos obuios habuerat, equeſtri dignitate ornauit, & totum ſe ad conformandam, pacandamq. Prouinciam dedit. Diſceſſit hoc tempore Romam Ghislerius Præſes,cum ſuperiore anno Nonagintauirum Pacificatorum numerum,annuente Gregorio Pontifice,reſtitutasq. eius iuſſu,illius ordinis leges,confirmaſſet,ſiccatisq. in Ceruienſi paludibus,ac extructis Salinis,opidum,portumq.Cæſenaticum,turri egregia, in qua ſpeculatores aduerſus Piratas aſſiduè haberentur, & horologio,& columnis è marmore præſtantiſſimis,Rauenna deductis ornaſ-

ANN. M. DLXXXI. ſet. Inſequens annus ſacrarum Virginum,Franciſcani ordinis,è D. Pauli cœnobio,quod multos iam annos incoluerant,migrationem attulit: nam quia popularium undique domibus,ac hortis circumdabantur,Iulius Archiepiſcopus primò,mox Chriſtophorus,eas, quæ tum duæ ſupra uiginti erant, illinc amouendas,& in cœnobium D.Claræ ſatis amplum transferendas,iure optimo cẽ ſuerant: quod, facultate a Gregorio Pontifice,per eius litteras Romæ hoc anno,pridie Non.April. ſcriptas,impetrata,Chriſtophorus Archiepiſcopus confecit. In illud autem cœnobium,ſacrarum Virginum commodo uenditum; iubente Pontifice, ut piis addiceretur uſibus, unà cum templo; Seminarium puerorum inductum eſt. Lampas, ac potius pila ignea, ſereno cælo, poſt ſolis occaſum, ad caudam maioris Vrſæ VI. kalen. Auguſti magnopere refulſit, celeri ab occidente in Orientem curſu labens, & perſtrepens: extincta autem flamma, alba remanſit, anguem referens, nubes: inde uariæ nubium

nunc

nunc crocei, modo pallido coloris figuræ consecutæ. Ad VII. Idus Aug. Senatorius locus Iacobo Boncompagno, Soræ Duci: ad. III. Kal. Nouembr. Hieronymo Boncompagno, Archiepiscopi fratri, datus est. Obiit hoc anno Maceratæ, mense Iunio Alexander Sfortia Cardinalis Legatus, magna uirtute,& rerum usu, insignis: quemadmodum autem Gregorius Pontifex biennio post,in eadem sacræ purpuræ dignitate,illi Franciscum Sfortiam Marchionem fratris filium, subrogauit, præstanti, & acuto ingenio, optimaq. indole, & præclara eruditione iuuenem, Cardinalemq. fecit, ita hoc eodem anno nouum præfecit huic Prouinciæ Legatum, Guidum Ferrerium Vercellensem, Cardinalem: qui Rauennam Septimo Id. Decembris, ingenti occursu sacratorum uirorum, & ciuitatis ex more sub vmbella solemniter iniuit: egregiam pompæ & uiarum apparatum summa cura procurantibus, quattuor Senatoribus, Pomponio Spreto, Dionysio Columbo, cognomento Lupatello, equitibus, Vincentio Bellino iurisconsulto, & Cæsare Amadutio, a Senatu delectis. Ingredientem, Magistratus Princeps Opizo Monaldinus iurisconsultus, ad Gregorianam portam, oblatis clauibus, breuiq. & apta oratione accepit. Vbi uerò ad Vrsianam est ædem peruentum, Senatori Rauennati apud eum, latinè, nomine Ciuitatis peroranti, ipsi iam descendere è suggestu parato, manu innuens, ut consisteret, grauibus, ornatissimisq. uerbis, ut erat excellenti litterarum cultu perpolitus, breuiter, latinè respondit, gratissimum sibi accidisse, quod ex ea oratione cognouerat, consilium summi & optimi Pontificis Gregorii, Rauennatibus & ceteræ Prouinciæ uehementer probari. Quod uerò se ad id munus, ex tot amplissimis patribus Pontifex delegisset, id dare illi beneuolentiæ, quam semper erga se in Pontifice perspexerat. Venire autem ad nos, ut D. Ambrosio, cuius Archiepiscopatus in cunctis is tum dies festus agebatur; dixit Probus, non ut Iudicem, sed perinde ac Episcopum: filiorum a nobis obsequium expectare, ut omnia nobis paterna ipse officia prolixe pollicebatur. Quod si quid secus in nobis accidisset, tum piè sæuire consilium erat, nec quærere quæ sua essent, sed quæ facerent ad nostram incolumitatem, amplecti se hanc potissimum nostram Ciuitatem suam Regiam, eius se defensurum perpetuò dignitatem, neque passurum,ut aliqua usquam ratione imminueretur. Ab his uerbis summa cum dignitate pronunciatis, ipsius nequaquam facta dissensere, maximam in iustitiæ, & oppressorum defensione laudem deinceps consecutus. Proximo anno, quod iam diu fuerat, ut intermissum, ita optatum, tandem ad exitum perductum est tabularium publicum, uocatum hodie Græco nomine, Archium, in quo testamentorum tabulæ, rerumq. inter ipsos contractarum, a nostris hominibus, fideliter custodirentur: cum prius sæpe contingeret, ut ipsæ negligentius asseruatæ,perirent, & multarum causa litium, ueritatisq. occultandæ forent. Illi Senatus consulto. XII. kal. Febr. primus præfectus est, qui & eius ædificationi, curator, præfuerat, Marius Carrarius, eximia scribæ diligentia,intelligentiaq. & eques: Cum interea Guido quoque Legatus, ædificandi percupidus, quippe qui magnam ex ea re uoluptatem caperet, in omnibus Prouinciæ Ciuitatibus, noua ædificia, eademq. ad ornatum earum & commodum facientia, excitarit. Sed cum Rauennæ in æde Vrsiana sacellum instituerit, portam Iuliam propius arcem admoucrit, aperueritque uiam ab illa

ANN. M. DLXXXII.

illa deductam,cum Gregoriana,deiecto sacrarum Virginum D.Ioannis Euangelistæ templo,coniunxerit,nouum,longeq. nobilius templum,ipsis sacris uirginibus incœperit, maximè tamen molestum nostris, accidit, quòd portam auream, mille iam & quingentis quadraginta annis a Tiberio Claudio Cæsare, uti docuimus, excitatam, ex urbis muro, ubi erat, inuentum Africum uerso, ut ea marmora ad ceteras, quas moliebatur, substructiones adhiberet detraxisset. Magnifici ac planè Regii sumptus atque artificii opus: Vtrinque ad maximas portas, quæ duæ erant, minores aderant portæ, supra quas uidebantur insigni arte præcellentium artificum, uario linearum, quasi capreolorum, ac foliorum flexu, incisi orbes, tunc uacui, sed quæ specula continere dicebantur,ea forte de causa, ut triumphantes Duces, dum ingrederentur, se ipsos in pompa, & sequentes spectarent. Maximarum portarum arcubus, reticulato opere, præclaro artificio intus elaboratis, fuisse aurum inductum, nisi me coniectura fallit, uestigia declarabant: & cum labentia iam ac planè corrupta uetustate ea marmora crederentur, ubi tamen dirui porta cœpta est, & marmora detrahi, ea firma, integra, & intus candidissima reperta sunt. Concilium hoc anno Prouinciale, Rauennæ, in æde Vrsiana, Christophorus Archiepiscopus, subiunctorum sibi Episcoporum habuit: cum autem eos liberaliter excepisset, in Archiepiscopi Prætorium, stata die, quæ fuit IIII. Idus Maii, mane, cum ipso Christophoro Archiepiscopo conuenerunt. Fuere autē Gabriel Cardinalis Paleottus, ciuis & Episcopus Bononiensis: Iulius Canænus Ferrariensis, Hadrianorum: Hercules Sacratus Ferrariensis, Cymacliensium: Ferdinandus Farnesius Romanus, Parmensium: Angelus Perutius, Sassinatum: Benedictus Mangiolus Mutinensis, Regiensium: Ioannes Andræas Calligarius, Brefichellensis Britonorianorum: Ioannes Franciscus Canobius Bononiensis, Forliuianorum: In eo priuato congressu Christophorus Archiepiscopus eorum aduentu collaudato, & explicata necessitate Synodi celebrandæ, hortatus est, ut Deo bene iuuante, de corrigendis, publicis, priuatisq. moribus & sacris in Prouincia rebus constituendis, unà secum consilium inirent ac decernerent: Quibus respondere Patres, ad eam Synodum libenti animo se uenisse, & Diuini spiritus instinctu, ad ea se facienda paratos, quæ facerent ad Dei gloriam, animarumq. salutem: cum tamen antea ex ipsis plerique, & nonnulli ceterorum absentium procuratores, in Archiepiscopi cubiculo, testati fuissent, se non perinde ac subiunctos uenisse, sed quòd hanc ciuitatem sponte elegissent: quibus ab Archiepiscopo ita responsum est, ut omnino subditos appellaret, atque eos, nisi ut Rauennati subiunctos Ecclesiæ, in Concilio non admitteret. Ipse mox Archiepiscopus, Episcopis approbantibus, Synodo a secretis, Bonum Chiesam, iurisconsultum Cremonensem, causarum apud se iudicem: Promotorem, Leonardum Morisium iurisconsultum Rauennatem: Qui postulata & supplices libellos ad Patres referret, Vincentium Carrarium, iurisconsultum item Rauennatem dicit, & ceteros deinde administros instituit. Inde de eorumdem Episcoporum sententia, pro insigni suo, sacræq. ipsius Synodi, singulorumq. Episcoporum, in Romanam Ecclesiam, eiusque magistratus, atque ministros cultu, sciuit, uti Annibal Grassus Bononiensis, Episcopus Fauentinus, huius Prolegatus Prouinciæ, perinde ac eius Pontificii solii administer, & Guidi Cardinalis

dinalis Legati personam referens, ceteros in ea Synodo Episcopos perpetuò anteiret: ne uerò id in futurum exemplo traheretur, Pontificium esse folium consulendum, ex cuius responso, in posterum: si is alias accideret casus, omnino ageretur. Nemini quidquam præiudicii, ex huius Synodi consensu, aliisve actibus fieri sanxit: neque ulli abire, ante confectum Concilium, licere. In publicis congressibus, procuratores conuentuum sacratorum uirorum; uocant Capitula; iuxta Episcoporum suorum ordinem sederent, Episcoporum uerò absentium procuratoribus, Episcopis præsentibus a tergo, daretur locus, sed suffragiorum illis ius nullum esset, excusationem absentium Episcoporum, iudicium, ad Hadrianum, & Parmensem Episcopos est integrum reiectum. Delationibus nominum, & postulationibus, si quæ forent, præfecit Sassinatem, & Britonorianum. Qui professionem fidei non fecissent, ut in proxima sessione ex Pii Quarti præscripto facerent, & Cõcilii Tridentini decreta, de residentia recitarentur, mandauit, & generalem conuentum in horam eiusdem diei decimam nonam indixit. Quæ cum essent acta, certis a Paleoto Cardinale precibus pronunciatis, discessum est. Coiuere in aulam, ad id paratam, ubi uetustum, & domesticum Archiepiscopi sacellum est, statuta hora, patres, & sub eadem vmbella, cum Archiepiscopo, Cardinalis Paleotus consedit, pronunciatisq. a Paleoto, ex libro rituali, precibus; cum adessent Episcoporum, Canonicorum, & ceterorum absentium procuratores, & ipsi Rauennatis Ecclesiæ Canonici, sacratiq. alii uiri Rauennates, exteri complures, multiq. populares, nobilitate, & litteris insignes, Christophorus Archiepiscopus latina oratione causam aperuit, quamobrem ad eos conuocandos, habendumq. Concilium fuisset impulsus: Quibus dictis, introductisq. nunciis, ii fuere Petrus Ioannes Mercatus, & Iacobus Philippus Morisius scribæ solertissimi; qui; uti erat ab Archiepiscopo imperatum; se citasse Episcopos, Ecclesiæ Rauennati subiectos, eorumque sacratorum uirorum conuentus, sigillatim, retulere, absentium Episcoporum procuratores, & conuentuum item sacratorum uirorum, uocantur, qui se adesse cum mandatis responderunt, hoc ordine Paulus Emilius Ioanninus, Picens, Philosophus, & iurisconsultus, Odoardi Gualandi Pisani, Cæsenatium: Alexander Sopranus iurisconsultus Rauennas, Francisci Rusticutii Fanestris, Fanestrium: Ioannesbaptista Valentinus, Sixti Vicedomini Nouocomensis, Mutinensium: Alexander Canalius, Pauli Leonii Patauini, Ferrariensium: Fabius Tempestinus Alexandri Musotti, Bononiensis, ForoCornelianorum: Bartholomæus Bassus, iurisconsultus, & Præpositus Rauennas, Laurentii Campegii Bononiensis, Ceruiensium: Hieronymus Nerius, Abbatis Vangaditiani. Vbi autem Bonus Chiesa, mandato Archiepiscopi, si quid a quoquam dicendum, aut in publico proponendum esset, is ut accederet, edixit, neque quisquam in medium prodiit, abire omnes iussi sunt, extra Episcopos. Itaque ianua clausa, aliquot matutini congressus decreta repetita sunt, post quæ, finem Conuentus habuit. Postridie mane, eiusdem iussu Archiepiscopi, in Vrsianam ædem Metropolitanam egregiè aulæis, & peristromatis, uelisq. excultam conuenerunt omnes, ipseq. Archiepiscopus, ad aram maximam, Pontificio habitu, Cardinalis autem Paleotus ad aram sacratissimæ Eucharistiæ, purpurea solemni ueste præfulgens, sub vmbella consedit: reliquis, suo cuique ordine,

Episco-

Episcopis, in palliis rubris, & mitra alba, erant in exedra, instratæ tapetis egregiè pictis, sedes. Fecit rem Diuinam de spiritu sancto concinentibus admirabili arte, Musicorum Principis, Constantii Portæ, cantoribus, Archiepiscopus, deinde, de celebranda Synodo, latinè dicere ingressus, ea subtexuit, quæ ad conferendas in mentibus populorum, pias & sanctas rationes, & ad eorum mores confirmandos fieri oportere censeret, cum affirmaret iustiores multò & grauiores causæ esse agēdi omnibus Episcopis aliquid, quàm cessandi, illisq. omnia pro fidei ac religionis in suis populis tutela ac propugnatione facienda semper esse & subeūda, acriq. cura ac uigilia ad ea elaborandum, quæ ad muniendam Euangelicarum uirtutum uiam, & ad doctrinā beatæ uitæ pertinent: Nam doctoris nostri Christi exemplo, monitisq. edoctis, in procuratione aliorum utilitatis, præclaram esse spem adipiscendæ felicitatis positam: quando uirtutes ipsas, quæ præeunt nobis, & magistræ sunt ad beatam uitam, non cognitione solum atque scientia, comprehendere, uerùm etiam usu & fructu oporteat, cum præsertim ea esse uideatur temporum ratio, ut plerique carne in omnem licentiam soluta & libera, dent operam non ut spiritus liber sit, sed ut peccato seruiat. Quæ quantum, inquit, & fugienda in nobis sint, & ne in nostris populis figantur, sit curandum, uos comprehendere omnes puto, & is facile intelliget, qui administrationem, ad quam nos uocauit Dominus, perpendet, & pascua illa æterna mente complectetur, in quæ nobis præmittendæ oues sunt, ut illas sequamur: felicia pascua, domiciliumque beatum: cuius si imago, uel pertenuis, tantum uoluptatis in animis mortalium excitat, quos re ipsa amores ingenerare, quæ immensa, & captum omnem excedentia gaudia, eademq. sempiterna afferre cogitandum esset, si ulla contineri cogitatione possent? Fatebor quod res est, dicamq. id planè quod sentio, Patres grauissimi: Conuenientibus uobis in vnum, sacris istis uestimentis, totoq. habitu, ac facie præclarè compositis, hoc templo insigni, neque admodum incompto, resonantibus vndique lætissimis uocibus, organisq. musicis, cæli temperatione planè uerna, florente vndique uiridissimo terra uestitu, non Ecclesia sese mihi offert militans, in ærumnis & aduersis uiuens, peregrina a Domino; sed illa urbs beata Hierusalem, cuius ex auro muri, cuius portæ margaritis nitent, ubi uer assiduum, & secura quies, & nescia fallere uita, quam uiginti quattuor seniores, uestimentis albis induti; coronis cincti capita aureis, cohonestant. Quamobrem iure ac meritò hodie Ecclesia Rauennas, festiua; ut Esaiæ uerbis utar; tota gaudens, & compta processit, induit se tunicam iucunditatis suæ, & sicut sponsa, imposuit sibi mitram, ac uario se composuit ac decorauit ornatu. Alacri igitur animo, fratres amantissimi, patres filiis: pastores, ouibus consulamus, salutis uiam ostendamus, & tam præclaro facinore, sancto instituto, amabiliq. labore, fidei & charitatis lumine præluceamus. Quid enim esse aut amabilius potest, aut illustrius, aut denique sanctius, quam laborare ea causa, qua Christus Deus, Dominus noster laborauit, & ut laboraret, è perpetua, summaq. illa, ac propria felicitate, ubi, beatus, lumine induebatur, ut uestimento, ad quærendas redimēdasq. oues, quæ perierant, descendit? His, atque aliisq. in hanc ferè sententiam ab Archiepiscopo dictis, solemnis omnium ordinum, cum supplicatione, pompa, per vrbem, incredibili populi frequentia

quentia deducta est, inde ad ædem Vrsianam reditum. Vbi autem consedere omnes, Marcus Antonius Granellus, ciuis, & Canonicus Rauenas, disertissimè de utilitate Conciliorum, e superiore loco, disseruit. Eo tacente, placuit Patribus, Bono Chiesa interrogante, qui erat, uti docuimus, à secretis, inchoari Concilium. Tum repetita tertio sunt ab Archiepiscopo, aliquot, quæ in priuatis fuerant congressibus constituta, decreta, eaque recitata, quæ de residentia, & de professione fidei, in sacrosancta Tridentina Synodo habentur: Mox accusantur a Leonardo Morisio promotore, de contumacia absente Episcopi, deditq. Archiepiscopus, ut adesse iuberentur. Indicta autem in diem XVI. kal. Iunii, altera sessione, & pronunciatis ex more precibus, prima absoluta est. Congregauere se priuato iterum conuentu. XVII. kal. Iunii, mane, Patres, promulgataq. sunt, quæ referrentur ad Synodum, decreta: eorum multa accepta, emendata nonnulla, pleraq. reiecta omnino. Eodem die, uesperi, generalis in aula Prætorii, uti supra, conuentus est habitus, & facultate omnibus ad dicendum data, cum aliqui sacrati uiri, atque etiam populares, laicos Græce, uulgò appellant: per VIncentium Carrarium, supplices libellos & alia porrexissent, de illis sacra Synodus, ex æquo & iure constituit. Clausa mox ianua, promulgantur decreta iterum, quæ sibi placere Patres responderunt, ea condicione, ut eorum immutandorum facultas, usque ad postremam sessionem, iusq. sibi esset, intereaq. in proxima sessione recitarentur. Itaque cum hora decima postridie in ædem Vrsianam conuenissent, sacris ab Episcopo Britonoriano peractis, absolutisq. ex rituali libro ceremoniis, postquam Simon Cassola, ciuis, & Canonicus Parmensis, latinè, præclareq. concionatus fuit de habendæ Synodi ratione, indutis, sedentibusq. ut in priore sessione, Episcopis, Bonus Chiesa, accepit de Archiepiscopi manu librum, decretorumq. partem è suggestu recitauit: quæ cum sibi placere, Patres responsissent, indicta est in XIII. kal. Iunii, tertia sessio, rogatiq. sunt a Leonardo Morisio, scribæ, ea ut acta in tabulas referrent, tandemq. finis Sessioni; ex ritualis libri præscripto, impositus est. Ad XIIII. deinde kal. mane, in priuato congressu, decreta examinarunt, singulis diligenter excussis. Vesperi, cum nullus esset, qui, facta potestate, in medium quidquam proferret, occlusis foribus, reliqua, iubente Archiepiscopo, decreta promulgantur; Patresq. ea sibi placere, condicione suprascripta, & postridie in Sessione recitanda esse responderunt: mox decreuerunt, ut singulo triênio; quo Prouincialis est habenda Synodus, Episcopi, tribus antè mensibus, quotquot in suis diœcesibus abusus essent, & quæ emendatione egerent, renunciarent Archiepiscopo, ipse contra Archiepiscopus, decreta, quæq. in Synodo tractanda duceret omnia, antea ad illos per mensem mitteret, ut consultius agi de re tota, ac decerni posset. Placuit item, ut liceret Archiepiscopo, huius decreta Synodi, stylo elegantiori; nihil tamen immutata eorum sententia; perpolire. Quæ cum essent in generali uespertino congressu acta, postridie, summo mane, ante Sessionem, conuenere iterum, multisq. de iis, quæ facerent ad perficiendam Synodum, uerbis inter se habitis, mandarunt uocari absentium Episcoporum procuratores, & absentiæ ab illis conquisitis causis, ualde molestam sibi illam accidisse, præsetulerunt: & cum celebrandæ iam Synodi esset hora, simul in Vrsianam ædem se recepere, ubi sacra solemnia, operante Forliuiano

uiano Episcopo, inchoantur: lectoq. Euangelio, cunctis, suo quisque loco, considentibus, Iacobus Curlus iurisconsultus Argentanus, latina oratione laudem Synodi, copiosè, atque ornatè explicauit: Sacris absolutis, quod reliquum erat decretorum, a Bono Chiesa, accepto de manu Archiepiscopi libro, recitatum est: quæ decreta cum Patres probassent, & imponi finem Synodo, sibi placere, respondissent, Archiepiscopus per ipsum Bonum Chiesam edixit, ne cui Episcopo, Episcoporumve procuratori, inde abire, nisi subscriptis prius decretis, liceret. Tum omnes Episcopi, extra Paleotum Cardinalem, qui suo se loco non mouit, ad Archiepiscopum sigillatim adierunt, ipseq. eos benigne complexus est. Postquam autem Morisius promotor, diem absentibus dici institit, Archiepiscopus, qui et admisit, quatenus oporteret, latina oratione, ad ea, quæ decreta essent, accuratè seruanda, Episcopos magnoperè hortatus est: Inde toto tẽplo indicta supplicatio præcedentibus sacratis uiris, mox absentium procuratoribus, quos Canonici sequebantur Rauennates, post hos in pluuiali ueste Hostasius Ginannus Archidiaconus, & omnes secundum illum Episcopi, ipseq. cum Paleoto Cardinale, Archiepiscopus: Ea autem absoluta, cum essent omnes in exedra, Archiepiscopus, recitatis certis ex rituali libro precibus, ita ut erat in sacra ueste, mitratus, cum sinistram manum admouisset ad lituum, dextra in crucis effigiem ducta, omnibus benedixit: statimq. ab Archidiacono, abire omnes iussi sunt, respondentibus omnibus, *In nomine Domini*: Quæ omnia in tabulas a scribis referri, Morisius Promotor rogauit. Quoniam uerò præclarum in hoc Concilio Gasparis Silingardi, Vicarii, studium extitit, paulopost Gregorius Pontifex Episcopum illum fecit Ripæ Transoniæ in Piceno: isq. Septembri mense. V. Idus, in æde Vrsiana, Ioanne Andræa Caligario Britonorianorum, Ioanne Francisco Canobio Foriiuianorum Episcopis assistentibus, a Christophoro Archiepiscopo consecratus, haud ita diu post, ad Episcopatum se contulit. In eius locum Christophorus Archiepiscopus Vicarium suffecit sibi, Bonum Chiesam, quem diximus, iurisconsultum Cremonensem, præstanti uirum eruditione. Gregorius Pont. hoc tempore, in sacra D. Apollinaris, primi Rauennatum Archiepiscopi æde, Romæ, collegiũ Germanicum stabiliuit: addidit & Hungaricum, amplissimisq. domibus, & uectigalibus auxit, idq. Diuino consilio, ad reparandas ingentes clades Germanarum Ecclesiarũ ab hæreticis illatas: ut Cæsar Baronus, Soranus, uir probitate, ac eruditione insignis, in suis ad Martyrologium Romanum notationibus, præclarè docet. Cum autem per id tempus Guidus Cardinalis legatus, Hadrianam vrbis portam, spectantem in Septemtriones, ad Occidentem Solem uertisset, uiam militarem Fantinam rectà excipientem, quo etiam fuerat loco, antequam Hieronymus Capoferreus Cardinalis Legatus, propugnaculo ibidem, ob nonnullas belli suspiciones, excitato, iam loco dimouisset, ut aliqua ex parte Rauennates leniret, Portam illam, Auream nouam voluit appellari, quòd ex eius portæ marmoribus ædificaretur tota, atque ornaretur: neque verò paruo id sumptu: in quem Rauennates, petenti Legato satisfacturi summam pecuniæ uim, contulerunt. Mense Octobri, magna in anno mutatio, Gregorio Pontifice emendante, ac iubente, facta est: quam Rauennates libentissimè acceperunt, nequaquam ignorantes, dies iam multos ab ea corre-

ctione

ctione procurrisse,quam C. Iulius Cæsar,suo. III. & M. Aemilii Lepidi consulatu; uti etiam Censorinus de Die natali scribens,docet; constituerat. Itaq.eã magnoperè iam diu desiderauerant,ut certa tandẽ æquinoctii uerni,& XIIII. Lunæ primi mensis, Paschatisq. dies haberetur; quod sæpius a superioribus Pontificibus tentatum, semper exoptatum, numquam ad exitum perductum fuerat, ob inextricabiles penè difficultates, quas pariebant, & cælestium motuum subobscura ratio, vnde magna erant petenda fundamenta; & antiqui Ecclesiæ ritus,qui omninò seruandi uidebantur: Nã qui proponebantur,a Cœlestium conuersionum peritis,modi,ex iis plerique,perennes non erant,alii religiones sui cuiusq.mensis summouebant, pars ritus Ecclesiæ uetustissimos minime tuebantur. Cum autẽ Aloisii Lilii hoc argumẽto scriptus liber,fuisset ad Gregorium Pontificem allatus,& a scopo nequaquam longissime aberrare iudicaretur,accitis Gregorius Romam ex primariis Christiani orbis nationibus, uiris doctis, ex illorum demum sententia, eo emendato Aloisii libro, & æquinoctio uerno ad XII. Kal.April. dieq. XIIII. lunæ primi mensis iuxta tempus Concilii Niceni cõstituto,cum esset etiã prouisum in futurum ne aberraretur, & cautũ ne is præriperetur terminus,detrahi iussit de menseOctobri hoc anno tantũ,dies decem: sic ut post IIII. Non. statim Idibus diceretur. Cum aliquot antea mensibus,hanc ad se a Gregorio Pont.missam,corrigendi anni rationẽ, Christiani Principes & celeberrima Gymnasia,magna cũ cura & diligentia examinatam probassent. Sed tot Concilii,& optimæ legationis,ac constituti anni uoluptates, vna obruit, oppressitq. ab eodẽ Gregorio Pont. Max. molestia, qui Gabrielis Paleoti Cardinalis, Bononiensisq. Episcopi studio adductus, & Quadragintauirum,aliorũq. Magistratuũ eius ciuitatis supplicibus precibus incitatus,& sua in patriam,opibus ac dignitate florentem,illectus beneuolentia, nullo neq. audito,neq. adesse iusso,neq. uerò citato,aut cõmonefacto Ecclesiæ Rauennatis, aut Rauennatium procuratore,Bononiensem Ecclesiam,Archiepiscopalem fecit,atq. ei Placentinã,Parmensem,Regiensem,Mutinensem,Foro Cornelianam & Ceruiensem,Archiepiscopatus Rauennatis Ecclesias. IIII. Idus Decembris, Metropolitico iure subiecit, adiecta etiam; quæ Rauennatis Ecclesiæ non erat, Cremonensi,superiore anno Episcopatu insignita. Non alio poterat magis hæc ciuitas nuncio consternari, statimq. immutata urbis facies, & summa repentè omnes tristitia inuasit. Aegrotabat tum forte,febre oppressus,Christophorus Archiepiscopus. Rauennates consilia habere,accuratè rem tractare, moliri multa, ut res ex sententia procederet: esse enim sibi cum Pontifice Maximo,de illius patriæ dignitate tractandũ,eamq. urbẽ, potentissimis, & magna dignitate præstantibus uiris multis plurimũ uigere: Quæ quamquã maximas undique, ac inextricabiles afferre difficultates uidebantur, tamen sibi ne deessent,magna etiam charitate patriæ impulsi, postquam priuatim & publice,intentissimis suis,religiosorumq. uirorũ ac mulierum precibus,a Deo, Diuisq. Archiepiscopis Rauẽnatibus,in sacra potissimum Spiritus sancti æde, subsidium flagitassent, IIII. Idus Februarii, insequentis anni, qui fuit a Christo nato, millesimus quingentesimus octuagesimus tertius, Oratores ad Pontificem duos ex Senatoribus suis decernunt, Galeotum Rasponum equitem, & Cæsarem Amadutium: Et quoniam Rasponus tum Romæ legitimè impeditus huic se operam dare, ut uoluisset, non posse uidebat, idq. per litteras significauit, in eius locum Blasius Ossius iurisconsultus suffectus est,

ANN. M. D. LXXXIII.

nihil molas accommodassent, nihil efficere de aqua eo modo in vrbem ducenda potuerunt. Allatæ per hosce dies sunt Rauennam, argenteo signo, & aureis aliquot notis scriptæ, Christianæ, Lothoringiæ Ducis, & Dertonensiũ litteræ: suis Christierna, transeuntes Dertone Rauennates, ut par pari referret, immunes iubet esse: earum hoc erat initium. *Christierna Dei gratia, Regina Daniæ, Noruegiæ, Suetiæ, Gothorum, Sclauorum, & Vandalorum: Ducissa Slesuici, Holsatiæ, Stormariæ, Dietmarsiæ, Mediolani, Lotaringiæ, & Barri: Comitissa Oldemburgi, Delmenhorsti, & Albimontis, ac Domina Dertonæ.* Hæc enim, Isabella Caroli. V. Cæsaris sorore genita, patrem habuerat Daciæ, atque Noruegiæ Regem Christiernum: cuius etiam erant ditionis Cymbri, in continentis Chersoneso siti, eos indigenæ Holsatios, & Danos uocant; terribiles quondam Romanis, sub bina cæde, Marianisq. uictoriis deleti, hoc demum sæculo, non admodum celebres. Nupserat Christierna primum Francisco Sfortiæ, postremo Mediolanensium Ducis, inde alteri Francisco, Lotharingorum, ex quo titulum, filiosq. conceperat. Dertonenses; quia seruus à secretis Reginæ, cui diploma Rauennatium, de immunitate Dertonensium, seruandum traditum fuerat, abfuisset longius, neque ante diem III. kal. Octobr. superioris anni, in eorum fuisset Concilio recitatum; Rauennates omnes XVIII. kal. Maii, hoc anno ciuitate donarunt: ea lege, ut si quis ex nostris, immobilem aliquam rem, in vrbe aut agro Dertonensi acquireret, habitaret in ditione Mediolanẽsi, ad Regii decreti præscriptum. Ineunte autumno, cum Guidus Legatus, Vercellas abire decreuisset, ut res ibidem familiares ob fratris, mortem; quæ paucis ante mensibus contigerat, labantes confirmaret, missionem a Pontifice impetrauit, cum præclara relinqueret, non Rauennæ modò, sed in omnibus Prouinciæ ciuitatibus egregiè administratæ Legationis, & paterni in populos animi, uestigia. Et cum pleraque in singulis ædificari Ciuitatibus, ad earum commodum, curasset, Cæsenates in primis aqua è pago Valeriano, altero ab vrbe lapide, per aquæductus fictiles, in forum deducta, fruuntur, cum eam optimam esse, multis rationibus probet Nicolaus Masinus Cæsenas, præcellenti medicus eruditione, eo libro, quem scripsit de gelidi potus abusu. Successorem habuit Guidus Legatus, Christophorum Boncompagnum, Archiepiscopum Rauennatem, Præsidem Prouinciæ a Gregorio patruo Pont. Max. creatum: cuius rei nuncius, ineunte Octobri Rauennam allatus, supra quam dici possit, gratus ciuibus accidit. Illi Pontifex administrum dedit uirum magno rerum usu, & summi ingenii dexteritate præditũ, Fabium Menichinum iurisconsultum, è colle ueteri, Sabinorum opido, & Propræsidis titulo decorauit. Exitũ anni Rauennates, maximis incitati, ac perpetuis Petri Donati Cæsiii Cardinalis, beneficiis, maioraq. sibi in dies necessaria fore intelligentes, ut etiam ne quid prætermitterent, vnde sese ostenderent, beneficiorum minime immemores, frequenti Senatu. IIII. kal. Ianuar. communi omnium uoto, omnibusq. suffragiis, Patronum illum ciuitatis adoptarunt. Postero anno maxime ciuitatem recreauit de Octauii Abbiosi Rauennatis Episcopatu nuncius: quem superiore Decembri mense, Gregorius Pontifex ex Abbate S. Saluatoris è Sylua munda ad Cornanum Aretinæ diœcesis, Episcopum Almurensem fecerat, & Lactantio Episcopo Pistoriensi, deuexa admodum ætate seni, adiutorem dederat. Is igitur hoc anno, mense Februario, cum insigni apparatu, Florentiæ, in D. Fridiani ANN. M. D. LXXXIIII.

ab Alexandro Mediceo Cardinale, ciue & Archiepiscopo Florentino, assisten tibus Boncio, & Fesulano Episcopis, consecratur. Audita est mense Aprili, magna uoluptate Gabrielis Flammæ Veneti, Clugiensium Episcopi, concio: qui paulo ante eo Episcopatu a Gregorio Pontifice ornatus, conuenire tamen ad suorum Canonicorum Portuensium generalia Comitia, quæ tum in hac ci uitate habebantur, à Galeoto Monaldino hospitio acceptus, uoluit: ne in quo ordine multos annos cum laude uixisset, & quem aliquando Generali Præfectura rexisset, ab eius repente diuelli beneuolentiæ significatione uideretur. Cumque, ex more, doctissimi, disertissimiq. eius consociationis Theologi, quibus ipsa in omne tempus abundauit, abuntdatque; quotidie in Vrsiano templo conciones haberent; ipse sæpissimè alias, in eo ordine uiuens, a Rauennatibus auditus, uoluit etiam, in eorum numero, iam factus Episcopus, die D. Vitalis, huius Ciuitatis patroni, festo, concionari. Erat ipse iam diu tota Italia, ab eloquentiæ & doctrinæ laude celeberrimus, & summam dicendi non laudem modò, sed admirationem fuerat consecutus, verum hæc illius, de ocio uitando oratio, & ordine: nam illi, fuit in hac Ciuitate postrema; & elegan tia, fuit planè cygnea: & cum antea magna dicere contentione ac uehementia consuesset, in hac, pleraque leniter, multa asperè, sed omnia ita grauiter pronunciauit, ut apposite seruauerit dignam Episcopo auctoritatē, & digna omnino uisa sit, quæ hoc loco a nobis scriberetur. Moritur eodem hoc anno, nono kal. Decembr. Rauennæ, Fabius Menichinus Propræses, cuius magna pompa; Hermete filio, qui aderat, & huius Moderatorem vrbis gerebat, curante; celebratū postridie funus est: nam præter omnes omnium religiosorum cucullatorum ordines, ipsosq. Vrsianæ, maximæ ædis sacratos omnes uiros, iurisconsultorū Rauennatium collegium; singulis incensum funale ære proprio, ut maior in eum appareret cultus, comparatum: manu gestantibus, adfuit, interfuereq. causarum procuratores, non Rauennates modò, sed totius etiam Prouinciæ, qui Præsidis aulam sequi consueuerunt. Ipse etiam Christophorus Archiepiscopus & Præses, feretrum honoris gratia prosequebatur, & post eum ciues Rauennates innumeri: atque hoc ordine, plurimis ardentibus facibus, sub ipsas aduētantis noctis tenebras, a Prætorio, ad sacram ædem maximam processum est: ubi Marcus Antonius Granellus ciuis & Canonicus Rauennas, luculenta eum oratione laudauit. Petente mox Archiepiscopo Præside, subrogauit Menichino, Pontifex, Propræsidem, Gasparem Silingardum Ripæ Trasonæ Episcopum. Sed accidit haud ita multis post mensibus:

ANN. M. DLXXXV. fuit autem IIII. Idus Aprilis, repentina ferè ex destillatione ipsius Gregorii Pontificis mors, de qua litteræ a sacro purpuratorum Patrum collegio ad Christophorum Archiepiscopum & Præsidem latinè, elegantissimeq. scriptæ sunt, tanti Pontificis conquerentium interitum, eumq. in tam acerbo, grauiq. maximi Patrui casu consolantium, & demum hortantium, ut Prouinciam administrare, ea, qua consuesset, prudentia & æquitate pergeret. Exequiæ Gregorii summa pompa, in Vrsiana æde celebratæ sunt, cum ad reliquum eius templi funebrem apparatum, accessisset medio in templo quadrata atque excelsa pyramis, egregio Francisci Valle, ciuis & Canonici Rauennatis, & ipsi Archiepiscopo à ceremoniis, ingenio, præclarè elaborata. Videbatur in ipsius medio pyramidis, sex a terra cubitis ela-

tum,

tum, quattuor inter se peruiis utrinque portis, aureo panno contectum feretrum, & in eo, Pontificis simulacrum adeò appositum, ut expressam eius imaginem referret: & cum innumerabilis funalium ardentium copia, lugubrem machinæ ac templi habitum illustraret: maximè tamen illustrem reddidere pompam, certis statutæ locis, quæ uirtutes Pontificis repræsentabant, insignes statuæ, adiectis etiam elogiis, quæ præclara eius in Pontificatu facta, breuibus uerbis explicabant: tot præsertim, ab eo uariarum nationum instituta Romæ, aliisq. locis collegia; Pontificii iuris libros in candorem pristinum restitutos: Genuensium & Melitensium equitum simultates; æquissimo iure sublatas: Polonos inter & Moschos amicitiam stabili fœdere conciliatam: Iobeleum, tanta eorum, qui accederent, commoditate, & institutis, religiosisq. inuentis, ad inflammandam peregrinorum pietatem, celebratum: Emendatum annum: Ab Insulis Iaponiis primam post Christi Principatum ac Hierarchiam, præclara Patrum Societatis Iesu; quos egregiè de re Christiana meritos, maxime fouebat; opera, Legationem. Ipse uerò Archiepiscopus; fratris filius in sacra ueste, & fecit rem Diuinam, & deinde circa machinam, æternam patruo Pontifici requiem, ex uetustissimo Ecclesiæ more, iam inde ab Apostolis; quòd Areopagites Dionysius docet; deducto, cum uniuerso sacratorum uirorum cœtu, sacris precibus a Deo postulauit, cum Pontificem Bernardinus Giangrandes, ciuis & Canonicus Rauennas, sacræ Theologiæ Doctor, latina oratione laudasset. Interim Cardinales Romæ in Conclaue secedunt, & statim magno consensu. IX. kal. Maii, Pontificem Maximum renunciant Felicem Perettum, Picentem è Monte alto, quem Franciscani ordinis præstantissimum ac omnibus numeris absolutissimum Theologum, Pius Quinctus Cardinalem fecerat. Is autem Sixti Quincti nomen assumpsit, & sui Pontificatus nuncio, Rauennam allato, hanc plurimum ciuitatem exhilarauit, quæ aduenisse tempus putabat, cum sibi a Gregorio Pontifice adempti Episcopatus restituerentur. Itaque triduò postquam is est nuncius Rauennam allatus; cum magna undique lætitiæ significatio priuatim & publicè ederetur; conuocato concilio, decernuntur oratores ad illum tres, qui Romam illico conuolarunt, Galeotus Rasponus eques, Vincentius Bellinus iurisconsultus, & Bartholomæus Gordus: ii ad Pontificem, cum Alexandro Fuscono iurisconsulto, Ciue & Canonico Rauennate, Christophori Archiepiscopi procuratore, Romæ degente, admissi, post præstitũ nomine Ciuitatis obsequium, mãdata de causa Archiepiscopatus exhauriunt: Multis autẽ ultro, citroq. habitis uerbis, tandẽ a Pontifice, Syngraphũ Nicolao è Pelue, Cardinali, Gallo, Archiepiscopo Senonensi, ex iis vno, qui erant, Episcoporũ causis a Pontifice Præfecti, ad memoriã præbere iubentur. Quod cũ ipsi effecissent, & Cardinalis magni rẽ esse momenti dixisset, Rasponus & Gordus, reuocati, in patriam se cõtulere, Bellinus ad persequendã Romæ causam, manere iussus. Hoc interim spatio Sixtus Pontifex primã sibi, eandemq. principẽ curam ducens, exules, capiteq. damnatos, tota Ecclesiastica ditione, ac omni potius Italia, ferè ad ludibriũ Principũ, magno bonorum incõmodo, furentes ac bacchantes, qui agros, uias, vrbes, atq. adeò ipsam Romã indignis cædibus cruentauerant, è medio tollere, cũ multa in eã rẽ edixisset, uiros amplissimos è sacro Cardinaliũ cœtu selegit, quos in Prouincias Legatos dimisit. Cumq. Marcũ Antonium Columnam,

nam, Latii, Andræā Spinolam Vmbriæ, Alfonsum Gesualdū Piceni, Antoniū Mariam Saluiatū Boboniæ, Legatos legisset Flaminiam credidit Iulio Canano Ferrariensi, cuius integritas magnā in omnibus spem quietis, ac tranquillitatis excitauit. Delecti qui ingredientem ipsum in pompa hanc vrbem, præclaro apparatu exciperent, a Senatu. XI. Kal. Iunii, quattuor Senatores, Petrus Picininus, Dionysius Columbus, cognomento Lupatellus, Bonifacius Spretus, equites, & Cæsar Amadutius. Ipse. XVI. Kal. Iunii, solemni ingressu in vrbem uenit, ab uniuersa occurrente ciuitate, sacratorum in primis uirorum instructo longo ordine, ex more, ingenti omnium plausu, clauesq. illi urbis Aloisio Sgropulo equite, Magistratus Principe, deferente, acceptus, & ad Vrsianam ædem in pompa deductus. Ibi Senatorem Rauennatem illi, ac ciuitati, uniuersæq. Prouinciæ latina oratione gratulantem audiuit, & eo tacente, latinè respondit, debere sanè omnes plurimum summo Pontifici SixtoQuinto, qui diurnas, nocturnasq. in eo curas, cogitationesq. suas desigeret, ut Christiana Respubl. degeret pacatè, neque perturbationibus agitaretur: nihil illi gratius accidere, quiete populorum, nihil grauius incommodis: Itaque cum superioribus annis, seditiosorum quorumdam audacia, ac temeritate, Ecclesiasticæ ditionis Prouincias perturbari uidisset, multipliciaq. adhibita remediorum genera, pestem illam minime restinxisse, decreuisse tandem potenti, ac præualido auxilio, tot malis occurrere, è latere suo missis in Prouincias ex venerabilium Patrum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, numero, Legatis, quæ res magna fuisset ipsorum Patrum approbatione, ad exitum deducta, laudatumq. uehementer optimi Pontificis consilium. Ceterùm cum ad id sanctum munus, constituti essent præstantissimi Cardinales quattuor, & omni uirtute, ac laude cumulatissimi, de quincto, id autem est, de se quid diceret, habere planè nihil. In suis exiguis meritis, in imbecillitate uirium, in uirtute, quæ aut nulla esset, aut certe ita pusilla, ut uerissimè dici, haberiq nulla posset, uenerari tantum incredibilem uigilantissimi Pontificis beneuolentiam, & Patrum humanitatem. In hanc Prouinciam, Deo iuuante, uenisse, &, nisi illum falleret testimonium conscientiæ suæ, animi sensum optimum, pacisq. ac tranquillitatis plenum intulisse. Illud nos omnes charissimos suos filios hortari etiam atq. etiam, ne nostro deessemus muneri: unam sibi propositam esse nostram animarum, & corporum salutem, eam si rectè agendo seruaremus, futuros nos gaudium suum, & coronam ministerii sui in Domino, sin contra, suas fore partes edere in eos exempla; & cum optaret eos sanari, serpentia, putrescentiave ulcera, quæ non sanauerit medicamentum, sanaturum ferrum, quæ ferrum non sanauerit, sanaturum ignem; neque uerò id absque insigni animi sui molestia. Hæc cum dixisset, in Prætorium, magna comitatus ciuitatis parte, discessit. Per eosdem dies Vincentius Bellinus Romæ Orator, nihil omittens, quod ad procurandā causam facere uideretur, cum Quinctiliano Mandosio, iurisconsulto Romano, magno causarum patrono, & multis editis de iure libris clarissimo, plurima tractauit, sæpeq. Nicolaum Pelueum, Cardinalem adiens, ad conficiendam rem incitauit. Sed cum aduentantes ingentes æstatis calores, negocia penè omnia excluderent, consulente etiam ciuitatis Patrono, Cæsio Cardinale, remigrauit Rauennam. Verum haud ita diu post, petenti per internuncios, atque efflagitanti Cardinali

dinali Paleoto, & Bononiensibus etiam ciuibus urgentibus, Pontifex dedit, ut in posterum annum, indicere Bononiam Concilium Prouinciale subiunctorum sibi, ut aiebant, Episcoporum posset. Quæ res ubi Rauennæ innotuit, statim coacto Nonis Augusti Senatu, qui huius negocium causæ cum magna auctoritate susciperent, ac tractarent, quinque Senatores creati sunt, Opizo Monaldinus, Vincentius Bellinus iurisconsulti, Cæsar Amadutius, Drudo Raccus iurisconsultus, & Pomponius Spretus eques: paucisq. post diebus sacrati quoque Vrsianæ ædis viri, ad id munus ex Canonicis suis Augustinum Rubulum, Ioannem Antonium Piazzani, Opizonem Elephantutium Abbatem, & Vincentium Carrarium ciues Rauennates, & iurisconsultos præter Elephantutium, qui sacræ Theologiæ Doctor est, designarunt: & proximo mense, cum Leonardus Morisius iurisconsultus, a Senatu fuisset hac de causa orator ad Pontificem creatus, conuenere & ipsi sacrati viri delecti, in Archiepiscopi cubiculum, interfuereq. Bonus Chiesa, Vicarius, Hostasius Ginannus Rauennatis Ecclesiæ Archidiaconus, Bartholomæus Bassus Præpositus, iurisconsulti. Ibi Christophorus Archiepiscopus, Bartholomæum ipsum Bassum, sacrati uiri Opizonem Elephantutium, quem diximus, Oratores suos fecerunt, qui unà cum Morisio Romam proficiscerentur, & coniunctim causam agerent apud Pontificem. Ceterùm cum illos Pontifex in aula Constantiniana, quò multi conuenerant, Oratoribus ipsis nostris medius inambulans, omnium primos audiret, iamq. Bartholomæus Bassus, Archiepiscopi nomine, dissereret accuratè de causa, peteretq. a Pontifice, ne tam nobilem, tam antiquam, tam hactenus Pontificibus Maximis charam, addictamq. Ecclesiam, indicta causa, penitus insontem, tam male haberi pateretur: Eo tacente Opizo Elephantutius, numquam hactenus, inquit, Beatissime Pater Archiepiscopus noster, & sacrati uiri Rauennates, de hac causa apud sanctitatem uestram egerunt hoc modo: tempus adhuc, locusq. nostris audiendis iuribus, cum sanctitati uestræ; ut speratur, placuerit; esse potest: Nam Gregorio Pontifici, patriæ suæ gratificari cupienti, quo id faceret, neque tamen Ecclesiam nostram iurisdictione spoliaret sua uetustissima a tot Pontificibus Maximis, ac sanctissimis, longissima annorum, ac diplomatum serie probata, aditus minime erat interclusus, neque deesse modus potuit. Nihil tum esse, quod posset, respondit Pontifex, Paleotoq. Cardinali, ut Prouinciale Concilium haberet, iam dedisse: Hoc loco, Morisius eam orationem ingressus, ut affirmaret, rem esse adhuc integram, Paleotum Cardinalem Concilium adhuc non habuisse nouam hanc Rauennatium Legationem, aliquo posse impedimento esse habendo Concilio, si ipse assentiret Pontifex; cumq. peteret sibi dari, ut liceret hanc causam dicere apud iudices, Pontifex nihil se, contrà quàm concessisset, scripturum de Concilio dixit: de reliquis, darent memoriæ causa libellum, se cum Cæsio Cardinale, Rauennatium patrono locuturum: Quod & pauló post fecit, nostrosq. Oratores, Cæsius, ad persequendam alacri animo causam plurimum incitauit: Inde ut primum occasio data est, cum Pontifice uerba faciens, quamquam eadem, quæ fuerant Oratoribus dicta, reportauit, tamen eò adduxit Pontificem, ut temperamenti se alicuius rationem habiturum polliceretur, cum tamen interea nihil se decernere uelle diceret. Verùm hæc dum procurantur, in patriam fuit remigrandum

dum Bartholomæo Basso, & Opizoni Elephantutio, acerrimo Pontificis pronunciato edicto, quo omnes, quibus essent sacerdotia, præsentiam postulantia, ad illa se conferre intra quindecim dies iubebantur, Romanamq. uel hanc unam ob causam, commorationem petentibus, nostris, Pontifex negauerat. Abeuntes, substituunt Paulum Emilium Ioanninum, Canonicum olim Rauennatem, doctrina, & prudentia insignem. Ceterum cum urgentibus assiduè Pontificem Oratoribus, ipse se quidquam tum conficere aliud omninò negaret, Morisius, cōsulentibus nouemuiris Rauennatibus, quos huic præfectos causæ memorauimus; eam agere uia iuris operæ pretium ducens, adit Quinctilianum Mandosium, aliquotq. explicatis antiquorum Pontificum diplomatibus, quæ Typographorum prælo Rauennæ imprimenda fuerat curatū, petit, ut quid sibi etiam de iure uideretur, responderet, non enim defuerant ex nouemuiris nostris, qui rem, & accuratè antea perspexissent, & postea, uti se ferebat occasio, consulerent; ipsiq. in primis Opizo Monaldinus, & Vincentius Carrarius. Cum autem esset Carrarius antiquitatis peritissimus, iamque nobilium familiarum Rauennatum, quasi alter Atticus, originem libello subtexuisset, propaginesq. descripsisset, ac Historiam Flaminiam, & Rauennatis Chronicon Ecclesiæ adornaret, luculentam huius causæ defensionē exarauit, & de iure deinceps sæpe respondit. Itaque ubi retulit Mandosius, summum Ecclesiæ, ciuitatiq. nostræ ius esse, illiusq. responsum ad nouemuiros Rauennates missum, & ad Cardinalem Cæsium allatum, Pontifici, dum supplices, Cæsio præsente, libelli ex æquo signarentur, reddendum esset, maximis noui Pontificatus negociis factum est, ut res diu proferretur: nam undique Principes, & Oratores ad præstandum Pontifici Maximo solemne obsequium accurrebant: in quibus Veneti Oratores tres, Rauennam ingredientes, dum Romam proficiscerentur, illius dignitatis aliquam speciem præbuere, quam deinde Romæ longè maximam, tum iusto pompæ apparatu, tum sua, ipsorum persona, qui erant ex omni Veneta nobilitate, amplissimi Senatores, & rebus gestis clarissimi, præstiterunt. Rauennam primus XI. kal. Octobris, Camillo Peregrino iurisconsulto præstantissimo, patricio Veronense huius Prouinciæ Prolegato, & nostra nobilitate extra urbem illi obuiam profectis, ingressus est, præeunte, pulcherrimo instructa ordine, nobilissimisq. ornata uiris patritiis, familia, Marcus Antonius Barbarus, qui domum Raphaelis Rasponi, tribuni militum, splendidissimè receptus, diuertit, & præclaro plurimorum nobilissimorum uirorum obsequio, a Raspono cultus est. Postridie urbem, nequaquam minore magnificentia, iniuit Iacobus Fuscarinus; eodem Prolegato, ceterisq. Rauennatibus, occurrentibus, atque ipso etiam Oratore Barbaro, qui cum negocia haberet sibi cum Fuscarino tractanda, eodem reuectus carpento, ad ædes illum Andreæ Indiuini, cognomento Salii, tribuni militum, magnificentissimo Fuscarinum hospitio accipientis, deduxit, inde rectà, in uiam sese Romam uersus, dedit. Cum interea Fuscarinus, ab ipso Andrea Salio, Francisco Lunardo, tribuno item militum, & a multis, præterea nobilissimis uiris, egregiè coleretur. Ingressus est simili occurrentium & familiæ pompa ac cultu, præeunte etiam tubicine, die postero, Marinus Grimanus, qui ad Portuense se contulit cœnobium, cum eodem die Fuscarinus Romam discessisset, postridie a Grimano sequutus: Leonardus Donatus,

natus, quartus orator, superius, uia militari, iter faciens, Rauennam non attigit. Per eosdem dies litterarum promoturus studia Pontifex, Gymnasium Romanum, & ædificiis ornandum, & optimis instruendum Doctoribus curauit: cumq. duas potissimum sacræ Theologiæ instituisset scholas, illi, quæ Franciscano fuerat ordini addicta, Octauianus Strambiatus Rauennas, summus eiusdem ordinis Theologus, qui in Academia etiam Taurinate sacras antea litteras explicauerat, præfectus est; cum in eodem Romano Gymnasio Ioachinus Thomaius Rauennas medicus, Medicinam præclare profiteretur. Sed Strambiatum haud ita diu post, Pontifex ei Collegio præfecit, quod egregia, in ordinem suum, & Rempubl. Christianam pietate, Romæ, ad DD. duodecim Apostolorum, Franciscanæ familiæ cœnobium, excitauit, titulo D. Bonauenturæ: quo titulo appellauit, quia opera explicari ibidem deberent, eius potissimum Theologi, qui sanctitate, doctrina, & dignitate; fuit enim Cardinalis; longe præstitit. Aduentante autem interea Bononiensis Cōcilii tempore, quamquam de illo studiosè apud Pontificem agebat Ioannes Antonius Fachinettus Bononiensis, Cardinalis tamen Paleotus per litteras denuò Pontificis sensum, postquam tot tentata a Rauennatibus fuerant, explorat: respondit autem X V I. kal. Maii, per Decium Azzolinum Firmanum Cardinalem, sibi a secretis, Pontifex, uti pergeret, ac ex Pontificii iuris decretis, iure uteretur suo: si, quos citasset Episcopos, edicto minime parerent, aut alia exciperent, se pro eo ac deberet, nequaquam iustitiæ defuturum. Sub id tempus ex improuiso, Parmæ, Regii, ac Mutinæ Oratores, qui ciuitates suas nihilò Bononiæ inferiores dignitate, putabant, Morisium Romæ conueniunt, & unà secum magnopere laboraturos, ne Concilium illud haberetur, suorum quisque Episcoporum nomine, recipiunt: ad Rauennatis Ecclesiæ, uetustissimæ eorum Metropolis, synodum, multò libentius se accessuros, & eadem de re uerba apud Pontificem facturos, confirmant. Quibus, atque huiusmodi aliis Morisius auditis, adiit continuò ad Pontificem, illumque ad habendam dignitatis nostræ rationem, orat, atque obtestatur. Itaque Pontifex, cum etiam Cæsium Cardinalem, pro ciuitate sæpius eadem dicentem, ac postulantem sensisset, tandem assensit, ut Romæ apud Cardinales Episcopalibus causis Præfectos, & Bononiæ in Concilio, Rauennatibus, quæ pro Rauennati Ecclesia facerent, pronunciare, ac testari fas esset. Morisius igitur id Romæ, cum socium haberet Mandosium, fecit, palam affirmans, Bononiense Concilium habendum non esse, quòd omni id iuri repugnaret. Quod uerò attulissent plerique Gregorii XIII. Pont. Max. diploma, illud gratiæ causa Bononiensibus id maxime efflagitantibus, & tenero patriæ affectu permotum Pontificem dedisse: adhæc multa in eo fuisse prætermissa, alia in illud præter Pontificis intentionem obrepsisse. Quòd si Concilium omninò haberetur, prædicere, se illi nusquam assentiri, neque ullum inde Rauennati Ecclesiæ, ac ciuitati præiudicium irrogari debere. Cardinales, Amotinum Paleoti Cardinalis procuratorem accersiri iubent: cui pœnas, ac mulctas in diplomate Gregorii XIII. scriptas proponenti, Murisius eas obiecit, quæ D. Gregorius primus, suo & ipse pro Ecclesia Rauennate, ad Marinianum Archiepiscopum diplomate, de quo supra diximus, illi imponit, qui contradicerent. His reiectis contentionibus grauissimi Patres, pronunciarunt, se, quæ testata fuissent, audiuis-

ANN. M. DLXXXVI.

audiuisse, & seruari interim diploma iubere. De quo statim, scriptis Rauennam litteris, nouemuiris certiores a Morisio facti: Ab iis decretum est, ut fuerat etiam Romæ consultum, idem Bononiæ apud Cardinalem Paleotum, ipso incunte Concilio, fieri, designatique in eam rem Legati, Archiepiscopi, & sacratorum uirorum, Opizo Elephantutius, Canonicus, sacræ Theologiæ Doctor, & Abbas, Ciuitatis, Drudus Raccus iurisconsultus: Qui Bononiã profecti, quamquam secum Maphæum Gaianum, Rauennatum scribam peritissimum adduxerant, tamen ut maioris essent auctoritatis acta; ab eius Ciuitatis Legato; quem primum omnium, officii causa, salutauerant; dari sibi alium scribam, qui coniunctim, cum Gaiano eadem acta perscriberet, postularunt. Legatus erat Antonius Maria Saluiatus Cardinalis, quem optimis Romæ, & Patauii præsertim, excultum disciplinis, eximiaq. prudentiam, & assidua maximarum rerum tractatione clarissimum, ob præstantem, ac planè admirabilem eius ciuitatis administrationem, ad omnia quamuis ardua, & implicata expedienda, & ad regendos populos, natum, omnes prædicabant; ciuemq. ac patricium Rauennatem superioribus annis factum fuisse docuimus. Is igitur quem uellent eligendi optionem illis facit, hortatuq. ut ex æquo & bono, cũ amplissimo Cardinale Paleoto rem tractent: ipsi Ioannnem Baptistam Capellum Sassinatem elegerunt a maleficiis scribam, mox se ad Episcopium conferunt. In suburbanum tum forte rus, animi causa, & ut infirmam adhuc ex diuturno, ancipitiq. morbo ualetudinem confirmaret, Paleotus aberat, eodem tamen die, qui IX. kal. Maii fuit, uesperi rediturus. Quod cum accidisset, illiq. ad aulæ fores adhuc existenti sese in conspectum Oratores Rauennates dedissent ipse Rauennatum audito nomine, statim petiit, ut humanitatis ergò sustinerent tantisper, dum esset in cubiculo, cui sese Legati comites præbuerunt: Tum Cardinalis persuadere illis nitebatur, ut in crastinum rem differrent, neque enim se ullum eis impedimentum allaturum, sed de responsione cogitaturum accuratius; interea benigna, atque hospitali inuitatione petere, ut apud se famililiariter essent, hoc sibi illos gratius facere nihil posse: Verùm nostri maximis illis actis gratiis, cum iam secum reputassent animo, quot illis occurrere difficultates possent, in ipsa præsertim aduersariorum potenti ciuitate, tandem impetrarunt, ut pronunciare illis, palamq. testari, quod uellent, liceret: id enim; quando Rauennatis Ecclesiæ iurium seruandorum tantum causa fieret, nequaquam fore illi molestum debere. Itaque Vicario, iudice, procuratore, & scribis Bononiensis Ecclesiæ ipsius iussu Paleoti accitis, Oratores Rauennates edicunt ferè idem ex formula, quod Romæ apud Cardinales pronunciatum memorauimus: respondentiq. Bononiensi procuratori, a nostris etiam responsum est: demumq. ita discessum, ut diceret Paleotus, se postridiè mane, magis accuratè, cogitateq. responsurum. Stata hora Rauennates tametsi responsum aliud sibi minime expectandum ducerent; tamen in aula magna Episcopii adfuere; quam, & alias earum ædium multas partes in elegantiorem formam ipse Paleotus redegerat, & nouas etiam magna impensa adiecerat; intereaq. multos Aduocatos, procuratores, & ipsius Cardinalis, ac Quadragintauirum administros accersiri, magnas accidere consultationes, omnem denique uideri commotam ciuitatem. Quæ cum aliquot horas perdurassent, sedemq. deinde sublimen, serico purpureõ panno contectam, sub-

umbel-

umbella, in ipsa aula parari nostri Legati intuerentur, & eius Canonicos Ecclesiæ, & familiæ magistratus accitos, iamq. in pompa, magno cinctum aduocatorum & ceterorum nobilium uirorum comitatu aduentare acciperent, ueriti id quod erat, sensim recipiunt sese in porticum aulæ prætentam: Vnde paulò post a Ludouico Nutio, spectata probitate uiro, ipsi Cardinali a secretis, in aulam uocati, cum negassent, quòd nihil sibi rei eo in loco esse dicerent, denuò illos procurator ad audiendum Cardinalis responsum inuitat, cui eadem affirmant, reuertentiq. & rursus inuitanti illos procuratori Grato, eadem respondent, & adesse aiunt scribas, qui Cardinalis uerba in tabulas referant, quibus si respondendum quidquam esset, se deinde responsuros: Idem iudici Cardinalis repetunt, ad illos eadem ferenti. Hoc autem a nostris est factum, ne quem pridie uesperi Archiepiscopum negassent, ei cum cruce, & pallio, ac ceteris Archiepiscopatus insignibus sedenti, testes adessent. Accusauit illos Cardinalis de contumacia, cui responsum deinde accusationi in scriptis est, ut omne, si quod fuisset, præiudicium tolleretur. Ceterum cum interea, quæ ad Concilium habendum facerent, compararentur summa diligentia, insignisq. planè, pro eo, quo Cardinalis ipse est præditus excellenti religionis studio, in D. Petri sacra æde ornatus institueretur, locatis etiam ueterum Episcoporum circa templum statuis, & exedra sacratorum uirorum structura laxiore, ab eodem Paleoto, suspensa, picturisq. egregiis & auro undique perpolita, in eam magnificentiam, quæ urbis, atque Ecclesiæ magnitudinem adæquabant; ipso Concilii die; fuit autem V. Kal. Maii, mane, in Cardinalis cubiculo, Parmæ, Regii, ac Mutinæ Episcoporum ac Ciuitatum procuratores, uiri præstantissimi, apud ipsum Paleotum ad sacra facienda, in templum descendere iam paratum, pronunciarunt, suos Episcopos, quòd subditos se negarent, accedere nequaquam uoluisse: iis eò acerbius a Paleoto responsum fuit, quàm Rauennatibus, quò iurisdictionem in illos, perinde ac in subiunctos sibi esse arbitrabatur. Inchoantur paulò post sacra solemnia, cum solus adesset in Episcopali ueste, mitratus, Ioannes Iacobus Diedus Venetus, primus Cremæ Episcopus: interfuit & ForoCorneliani Episcopi Vicarius, qui pridie uesperi testatus apud ipsum fuerat, se minime ut subiectum, sed ut illud sibi, ad quod accederet, Concilium eligentem, aduenisse. Philippi etiam Vastauillani Cardinalis, Abbatis Nonantulani, Rauennatiq. ob id Ecclesiæ subiuncti, sese dederat in conspectum, Vicarius, cum tamen nulla de eo in Gregorii XIII. diplomate fuisset mentio. Ad omnes autem Archiepiscopales, ut uidebatur, actus, Rauennates Oratores; qui apto se loco posuerant; ne quod Ecclesiæ, ac ciuitati Rauennati præiudicium fieret, coram honestis uiris testati sunt: peractisq. sacris, per sacerdotem, qui erat Cardinali a ceremoniis, petierunt, facultatem a Cardinali sibi dari, eorum repetendorum, quæ ad tuenda Rauennatis Ecclesiæ & ciuitatis iura, in cubiculo, nudius quartus, edixissent. Cardinali autem tempus tunc idoneum non esse, sed post supplicationem, affirmante, ea absoluta, sedenteq. iam in ea sede, quam Faldistorium uocant, & tacente Cardinali, proq. ara maxima consistentibus, ipsius Cardinalis, & Quadragintauirum aduocatis, procuratoribus, scribis, charta, atque atramento instructis, quasi ea quæ a nostris & ceteris pronunciarent, essent excepturi, Rauennates Rauennatis iura Ecclesiæ

pro-

professi sunt, eaq. a Maphæo Gaiano Rauennate scriba, pleniore uoce ex scripto recitata. Abeuntibus autem propter loci uenerationem, ne contendere ibi uelle uiderentur, nostris, nec responsum Cardinalis; uti postulati, & ter uocati a scriba Concilii fuerant; expectantibus, quod sua parum interesse ducerent, Gaianus ut responsionem Raimundi Ramponi syndici & ipsius decretum Paleoti Cardinalis scriberet, retentus est. Confestim autem omnia nostri ad Legatum Saluiatum referunt, & quidem opportunè, quando ex Quadragintauiris tres, eodem die, de nostris cum illo grauiter conquesti sunt, quasi nullam rationem habuissent, neque Quadragintauiratus, neque Magistratuum omnium, neque ceterorum nobilissimorum ciuium Bononiensium, qui frequentissimi in eo amplissimo consessu aderant. Verùm neque hac contenti Bononienses quærimonia, Oratorem Romam, ad omnia Pontifici significanda mittunt. Rediit paulò post Rauennam, missione impetrata, quòd grauiter è pedibus laboraret, Leonardus Morisius, mense Maio: Et cum per hosce dies Christophorus Archiepiscopus profectionem Romam pararet, eò etiam incitatus diplomate, quo ueterum Pontificum renouans decreta Sixtus Pontifex, iusserat, ut Italici Episcopi tribus quibusque annis, Transalpini in Europa singulo quadriennio, Africani quinquennio, Asiatici & nouarum Prouinciarum decennio, limina Apostolorum inuiserent, VIII. Id. Maii, Alexander Sopranus iurisconsultus Orator creatus est, qui Reipubl. nomine, unà cum Archiepiscopo, apud Pontificem, causam persequeretur. Interea Romæ Ioannes Baptista Rota iurisconsultus Rauennas, qui negocia ciuitatis publica procurabat, Quinctiliano Mandosio consulente, præscribenteque, tentauit a Cardinalibus, de eo quod seruari diploma mandassent, audiri: nam cum multa a plurimis Pontificibus Maximis diplomata manassent, petere, uti antea excuterentur, hoc præsertim Gregorii XIII. in quod multa irrepsissent, de quibus uerè Pontifex edoctus non fuisset. Sed reiecere Cardinales hominem, eumq. se, nisi nouo Pontificis iussu, audituros negarunt. Cum autem hæc agerentur, scripsit Rota, Paleotum Cardinalem, diplomata, quibus in Archiepiscopatus possessionem ex more mitteretur, nequaquam adhuc habere, & cum ea a Pontifice petiisset, non impetrasse: quod magni ad causam momenti æstimabatur. Ceterum cum Rauenna Archiepiscopus, ad IIII. Id. Maii discessisset, Romæ peruenit, unà cum Bartholomæo Basso, Præposito, sacratorum uirorum Legato, & Alexandro Soprano XIII. kal. Iunii. triduo quem post, ad X. kal. uesperi a cæna ad Pontificem introductus est. Postquam autem omni, uti debebat, officii genere Pontificem coluisset, Archiepiscopatus illi causam magnoperè commendauit: se apud Gregorium agere nihil potuisse, neque etiam, ut uidebatur, debuisse, quando & patruus fuisset, cuius uel hac ratione, summum esset in fratris filium imperium, & illum tam amplo sacerdotio cohonestasset, ut planè ineptum, atque adeò ingratum esset, conqueri partem illius ablatam deinde esse, cuius antea omnem dedisset, quam & alia uia compensare, augenda potissimum Rauennatis Ecclesiæ suæ dignitate, si suppeditauisset uita, sperari facile potuisset. At quoniam mors Gregorii patrui anteuertisset consilia, & acriter Bononienses causam suam tuerentur, se, quamquam Bononiæ natum, atque educatum, tamen quia relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit sponsæ suæ, iterum

atque

atque tertiò, Rauennatis Ecclesiæ suæ antiquissimè decus, quod semper Pontifices Maximi, plurimi fecissent, magnoperè cōmendare: nullam esse neq. suam, neque Ecclesiæ suæ culpam, se nusquam auditum, aut uocatum: neque uerò æquum esse, quempiam indicta causa iudicari. Adhæc Pontifex, benignè admodum Archiepiscopum complexus, breui respondit, suis se nusquam partibus defuturum, mandaturumq. ius ut cuique suum redderetur. Secundum Archiepiscopum, Bartholomæus Bassus, & Alexander Sopranus, qui cum Archiepiscopo fuerant in ipsius cubiculum Pontificis admissi, abiecti ad illius pedes, idem supplices obsecrarunt: quibus Pontifex, se de eodem ab Archiepiscopo rogatum cum dixisset, quodq. Archiepiscopo responsum datum audiuerant, repetiisset, daturum se aliquot Cardinales subdidit, qui de causa cognoscerent: petenti autem Soprano, ne quis in eorum numero Bononiensis esset, de eo ne quidquam metuerent, respondit: id curandum sibi relinquerent, futuros enim prudentia, doctrinaque, ac integritate præstantissimos. Aliquot post diebus, ut ii deligerentur Cardinales, cum & ipsi per se Oratores, & per Cæsium Cardinalem patronum, urgerent, Pontifex uidere se Bononiensis acta Cōcilii prius uelle dixit: itaque tantisper expectarent, dum mitterentur. Quæ cum tandem aduenissent extremo mense Iunio, huic Pontifex causæ cognoscendæ. VI. kal. Iulii quinque præfecit Cardinales, quorum tum maximè consilium enitebat, & integritas, Ioannem Hieronymum Albanum, Ioannem Baptistam Castaneum, Scipionem Lancellottum, Ferdinandum Medicē; qui nunc est magnus etiam Etruriæ Dux; & Ioannem Baptistam Castrutium. Per id tempus Canaanus Legatus, quem Pontifex postulantem, ac flagitantem tandem dimiserat, maximo omnis Prouinciæ, sed maximè Rauennatis nobilitatis comitatu cinctus, se receperat Ferrariam, Legatus maximis sanè celeberrimus partibus: sed integritate, & charitate planè singularis: cum enim per illustria reliquit suarum uirtutum uestigia, tum illud in primis celebre, quòd affluentem in hac urbe rerum omnium, potissimum autem tritici copiam conseruauit. Quod uerò subleuauit summoperè omnes, potissimumq. agricolas, fuit repressa lictorum audacia, cum ad agricolas diuertūt: cauit enim, illorum hospitio, lictores ne uterentur: quod si necessitate ducti id facerent, quæcumque suis, & equorum usibus absumerent, omnia accuratè, & præsenti pecunia soluerent. Sola autem sui nominis reuerentia, cum illum metuerent, & amarent, absq. armis Prouinciæ urbes, atq. agros pacatos plurimum habuit. Monti pietatis, ab frequenti egentium concursu pecunia exhausto, magnum ipse pecuniæ numerum, primus, ad eorum inopiam subleuandam mutuauit, & ut plerique nostri ciues idem facerent auctor fuit. Magalottas quoq. leges, in quas abusus multi irrepserant, Rauennam accitis ciuitatum, atq. opidorum huius Prouinciæ delectis hominibus, iurisperitis, req. omni diligentissimè sæpius tractata, declarauit, conformauitque, easq. ad Pontificem declarationes, ac correctiones, ut firmiori auctoritate niterentur, misit. His atq. aliis rebus præclarè gestis, de se, deq. omni Prouincia optimè meritum Legatum, Rauennates, ciuitate donarunt, & in Senatum, unà cum illius fratribus, grati animi ergo, cooptarunt. Successorem illi Pontifex, extremo mense Iulio, cum magna ac planè singulari auctoritate tribuit Dominicum Pinellum patricium Genuensē, eximia iuris sciētia præditū, quippe qui in clarissimis Italiæ Gymnasiis uersatus, iurisconsultorum lauream

In Academia Patauina summa cum laude multo ante fuerat adeptus: eumque per omnes forensium Romanæ aulæ honorum gradus, in quibus eius doctrina, ingenium, industria præclarè elaborauit, euectum, Gregorius XIII. Firmanum Episcopum, inde Cameræ, ut aiunt, clericum fecerat, & Syxtus V. eius fidem, uirtutemq. & spectatam in agendis rebus prudentiam expertus Pontifex superiore mense Decembri, in Cardinalium Collegium cooptauerat. Is igitur Idibus Augusti, Rauennam, omni pompæ apparatu repudiato, uenit. Romæ Archiepiscopatus negocium agi cœptum est diligentissimè, ipso præsertim procurante Christophoro Archiepiscopo, tametsi immatura per hos dies Philippi Boncompagni Cardinalis, eius fratris, mors, hominem maximè perturbasset. Apud delectos Cardinales Mandosius scriptis causam adortus, ostendit, Pontificium Gregorii XIII. diploma, neque suapte sponte a Pontifice factum, neque ea intentione, ut de Rauennati quidquam Ecclesia detraheretur, simul plurimis refertam, quæ longè secus, ac se res habeat, in illud irrepsissent: neque enim censendum, optimum Pontificem, & iurisconsultissimum, opprimere, contra ius, fasque duplici onere Rauennatem Ecclesiam, uetustissima Exarchatus ditione insignem, tum Bononia ab ea eximenda, tum sex aliis subiunctis illi Episcopis abducendis, idq. nulla culpa, uoluisse. Summum Pontificem, absq. ullo crimine, fidelem ciuitatem, tam grauiter, umquam affecisse, nullis neque iuris Pontificii, neque Historiarum exẽplis constare. Itaque principem huius Rauennatis incommodi, calamitatisq. fuisse causam, illa, quæ falsò narrata Gregorio Pontifici fuissent, Bononiensem Ecclesiam, nullo medio, Romanæ subiunctam: cui & uetusta monumenta, & recens Prouinciale Concilium ab Iulio Ruuereo Cardinale, Rauennate Archiepiscopo habitum, abunde repugnarent. Cum autem quæ narrantur Pontifici, ad impetrandam gratiam, omnia probari necesse sit, qua umquam ratione comprobabitur a Bononiensibus, quod in eo diplomate affirmant, Bononiensem Ecclesiam sedis esse Apostolicæ primogenitam? cum id tamen Rauennati uetustissimorum auctorum testimonio, qui illam etiam thronum Apostolicum appellant, omniumq. consensu tribuatur. Explicantur quidem ibidem congressus Cæsarum, sanctorum uirorum reliquiæ, suscepta pro, Ecclesia tuenda, negocia, quæ Bononiam cohonestant, & utrum'ne uera sint, amplissimi uiderint Cardinales, sed Rauenna tacetur Occidentalis Imperii, & tot Regum sedes, ommittuntur infinita penè sanctorum uirorum corpora, quibus hæc urbs mirificè ornatur: silentio inuoluitur beatorum martyrum effusus pro Christi fide, pro religione sanguis, quo huius uiæ ciuitatis, omnisque undiq. tellus madet, & purpurascit. Vbi tot a Pontificibus Maximis, quæ huius urbis amplissimè confirmant dignitatem, priuilegia recensentur? vbi obsidiones, ubi propugnationes, ubi direptiones, magno, eodemque præsenti animo, multis Rauennatium, ac ferè innumeris cædibus exantlatæ numerantur? Ceterum quod uideri longè deterius potest, addunt, aliorum id exemplo summorum Pontificum factum, cuius tamen ab ortu nascentis Ecclesiæ ad hæc tempora, nullum dari compertissimum est: Neque tamen negari a nobis urbem litteris, armis, uirtutibus, dignitate potentẽ, ac maximè insignem Bononiam esse, & amplissimo Quadragintauirum Senatu ornatissimam, illiusq. Antistitem Paleotũ Cardinalem, uirum religione, ac doctrina lon

gè

gè clarissimum, sed quid hæc eò faciunt, ut Rauenna nobilissima urbs, iam inde ferè a Noe condita, Pontificio solio perpetuò addictissima, & ob martyrum frequentiam, ac cruorem, a Pontificibus sancta appellata, nulla causa, dignitate nudetur? Quod an fiat ad vniuersalis Ecclesiæ subuectionem, ac elationem, ut in eo diplomate aiunt, aliorum fuerit iudicium. Cum igitur cognita nequaquam causa, & iis acceptis, quæ uera non essent illud Pontifex diploma petentibus dederit, facile quanti sit ponderis, patere: præsertim, cum, hæc fortasse ueritus Pontifex, eam clausulam non addiderit, qua solet secus iudicandi facultas tolli: quæ tamen licet in eo esset diplomate, quo triginta iam annis Paulus Quartus, Marco Antonio Columnæ opida, ditionem que omnem, suapte sponte, ademerat, quia tamen uera non erant ea, quibus Pontifex sibi narratis, ad ea adimenda fuerat incitatus, duodecimuiri Romani litibus iudicandis, restituendam Columnio ditionem sanxerunt: Ipsorum quoque Imperatorum Augustales tabulas, atque sententias, iisdem de causis, nihil omninò ualere grauissimos iurisconsultos tradere. Has Mandosii rationes suis quoque scriptis, Tiberius Ceralius Romanus, doctissimus disertissimusq. causarum patronus, plerisq. aliis cófirmat, quibus potissimum probabatur, utique in ius antea uocandos Rauennates, illisq. dicendum diem fuisse, cum hic non Metropolis fiat Bononia modò, sed etiam Episcopi a Rauennate Ecclesia, quæ esset Bononiensi antiquior, eximantur, atque abducantur. Quòd si causa, uel una, falsa, beneficium etiam suapte sponte a Pontifice collatum corrumpit, quanto magis si fuerit aliorum rogatu datum? Hæc similiaq. argumenta alia, suis contra adductis tollere, iurisconsultus præstantissimus, & multis scriptis libris clarissimus Sebastianus Medices, Florentinus, Paleoti Vicarius, nixus est, cum scriberet, quamquam rogatu Bononiensium Pontifex id Gregorius fecit, principem tamen locum habuisse incitatum suopte studio animum, in eam præsertim ciuitatem, quæ illi patria esset, & de purpuratorum etiam patrum sententia: Cum uerò in ipsis litteris Pótifex, quidquid contra ageretur, irritum decernat, næ illis uerbis, omnem tollere secus iudicandi facultatem: neque ob id duplici pressam onere, sed leuatam potius Rauennatem Ecclesiam dici, quæ esset tot Ecclesiarum cura & sollicitudine liberata: quæ tametsi fuisset multiplici oppressa, tamen Pontifici pro potestate agenti; quod suis ipse litteris testatur; responderi nihil posse, neque se minime citatum conqueri: præsertim quòd iam annos supra ducentos, nulla in Bononiensem Ecclesiam a Rauennati iurisdictio fuisset, ipsumq. Cardinalem Paleotum, ad Concilium Rauennate, perinde, ac exemptum; quod & testatus esset; ex Concilii Tridentini præscripto, se contulisse: Bononiam primogenitam dici, non antiquitate, sed dignitatis causa, ac beneuolentiæ, qua illam Pontifices amplectuntur. Ceterum has non fuisse, quæ Pontificem impulerint, causas, sed patriæ merita, sed charitatem, propter quam Pius Secundus etiam, Senas, unde oriundus erat, eadem dignitate ornauerit. Ad hæc accedere, quòd longè commodius Galliæ Cisalpinæ Episcopi, Bononiam finitimam Ciuitaté, quàm Rauennam multo remotiorem accederent. Hæc Medices; ad quæ addidit etiam; pro eo ac se debere farebatur; Archidiaconus Bononiensis, complura, quæ tum Medicei sententiam cófirmabant, tum ostendebant, idem, quattuor iam & uiginti, ante hanc Bononiensé,

annos, pro Teate, ciuitate Marrucinorum, a Duodecimuiris Romanis fuisse iudicatum: Cum enim illam Clemens septimus Pont. Max. suapte sponte, multis de causis, Metropolitanam fecisset, ciuitas Lancianensis; hanc Anxanum Ferentanorum oppidum fuisse putant; quæ sub illa erat Metropoli subiicienda, repugnare institit, atque affirmare, causas a Pontifice in litteris expressas, non esse ueras, neque de quorum sententia id se fecisse restabatur Pōtifex, subscripsisse, decretum tamen est, subsistere eam Metropolim, & sufficere, si quæ saltem ex adductis a Pontifice, causæ, ueræ essent: Itaque cum Pontifex Bononiæ in lucem editus, & iurisconsultorum ibidem laurea insignitus, illius optimè nosset urbis amplitudinem, & nullo medio Romanæ Ecclesiæ subiectam, licet se rogatum dicat, tamen ea scientem, prudentemq. narrasse, & concessisse, easq. sibi proposuisse, non ut causas, quibus moueretur, sed ut fines, ac scopos, quo spectaret. Hinc satis constare ius illum Rauennatis Ecclesiæ auferre omninò uoluisse, id unum sibi habuisse propositum, neque tamen dicendū illam premere, cum iure suo uteretur: idq. eò magis, quoniam quo tempore Metropolitanam Bononiensem fecit, fuisse tum Rauennati subiectam Ecclesiæ nulla acta testentur. De Columniis quod dicitur; id esse longè diuersum, cum sit illud prophanum planè negocium, hoc uerò sacrum, & ad religionem, Diuinumq. cultum conducat. Has responsiones cum ineunte Septembri Cardinalibus Bononienses dedissent, conuentu Cardinales V. Kal. Octobris habito, Kalendis, ad Pontificem retulere. Sciri quid retulissent, nusquam potuit, nisi, nullum Rauennati Ecclesiæ præiudicium fuisse factum. Conantibus verò nostris aliqua respondere, & contradicere, nihil apud se amplius dicendum, respōderunt. Moritur sub id tempus, Romæ, Petrus Donatus Cæsius, Cardinalis, Rauennæ patronus: quo autem Rauennatium mœrore, pro eo cultu, quo illū Rauennates, prosequebantur; cum præsertim tam alieno, propter hanc de Archiepiscopatu causam, tempore, decesserit; iudicari potest Rauennæ in templo Boni Iesu; quod ille, dum hic esset Præses frequentare plurimum consueuerat; III. Idus Octobris, magnificis parētalibus honoratus est, & copiosa, quæ extat, Oratione laudatus. Paulò post, eodē mense Octobri, misit Pontifex in Picenū, illius Prouinciæ capitalibus, ac ciuilibus causis præfectū, Alexandrum Sopranum, ciuē, & Oratorē nostrū: A Senatu statim, in eius locū, Senatores alii duo sufficiūtur, Drudus Raccus, & Baldassar Ginannus: quo multis negociis districto, acceptaq. illius excusatione, solus Drudus, uir impiger, & causæ studiosus, missus est: sub eos ferè dies, cum Christophorus Archiepiscopus, Romà profectus, Firmū se, ad Boncōpagnū patrem, eius ad eam diē ciuitatis; Sixto V. Pōtifice tradente; Moderatorē, cōtulerat, & Bononiā, absoluto Magistratu, redeūtē, fuerat comitatus: Reuersus est autē Rauennā Archiepiscopus XVII. kal. Decēbr. Aduenere pau'ò post in hanc urbē, sacerdotes duo, doctrina & probitate præstantes iuuenes, Roma profecti, è Britānico collegio: litteras attulerūt Sixti V. Pon. Max. quibus collegiū Britannorū Rhemēse laborans difficultate nummaria, cōmendabatur. In illud enim, pietate planè singulari & constantia Gulielmi Alani Britanni, Theologi clarissimi; quē nuper Sixtus idem quintus Pont. Max. in sacrosanctum purpuratorum Patrum Senatum adsciuir, iam diu conuenerant Britanniæ præclara lumina sanè complura, & egregius flos nobilitatis, ac iuuentutis, fugientes tempestatem, & turbines ab Elisabetha,
Edoar-

Edouardi Regis filia; si filia fuit; excitatos: quæ cum priuata Regno a Pio V. Pont.Max. fuisset,ac diris deuota,ob scelera,ac flagitia, & tetram hæreseos labem,qua supremi Ecclesiæ capitis locum in omni ea insula, eiusq. præcipuam auctoritatem,atque iurisdictionem monstrosè usurparat, ita furere,ita sæuire cœperat,præsertim quòd hoc iudicium non ab alio Pontifice profectum esset, quam ab eo, qui omnium bonorum sententia, sanctissimus, & ipsorum etiam Protestantium; id enim sibi iam diu nomen Hæretici induerant; opinione, in optimis multorum sæculorum Pontificibus habebatur; ut Catholici undique uiri conquirerentur, carcere, tormentis, ipsaq. tandem nece, acerbissimè afficerentur: Quibus autem dederat, dabatq. Deus, ut crudeles eius immanis belluæ,& impias manus effugerent,maximam partem uiri in patria locupletes & abundantes,omnibus tum bonis exuti,in Rhemense illud collegium potissimum contulerant sese,& conferebant in dies: indeq.Catholicis imbuti disciplina,ac moribus,in Britanniam quotidie,felici ausu, redeuntes, ad ceteros in Catholica fide, & obsequio Romanæ Ecclesiæ, omnium Ecclesiarum principis,& magistræ,confirmandos, præclaram nauatæ operæ frugem colligebant, colliguntque,& multi glorioso coronati martyrio, uetera fortissimorum martyrum certamina,hac ætate nobis reddunt. Itaq. crescente Elisabethæ tabie, quam ex libris Nicolai Sanderi,de Schismate Anglico per Edouardum Risihonum auctis, latissimè licet cognoscere, cum numerus assiduè confluentium ad illud collegium augeretur, neque iam satis essent, quæ Pontifex Max. singulis mensibus, piè in idem opus impendit, confugiendum fuit ad fideles reliquos,toto orbe fusos,eorumq. deposcenda liberalitas,quod non absque Apostolicis,quas diximus,litteris & hortationibus factum est. Complexi sunt Rauennates amantissimè Britãnos iuuenes,coactoq.Senatu,pecunia illi publica, non parua,curata,cum neq. deessent ciues sanequàm multi, qui perpetuo Catholicæ fidei incensi studio,priuatim pecuniam conferrent,idemq. sacrati uiri facerent, exemplo etiam ducti Pinelli Cardinalis Legati, & Christophori Archiepiscopi, qui eos religiosa benignitate, liberalissimè pecunia iuuerunt. Interim Romæ, Drudo, Cardinales, quos diximus a Pontifice causæ iam Præfectos, unà cum Mandosio Aduocato, conuenit, qui cum se scripta ulla accipere negarent, & ad Pontificem iam retulisse affirmarent, ad Pontificem, eodem comitatus Mandosio adit, libellumq. memoriæ causa, illi benignè accipienti, in manus dedit. Eo petebatur; si quidquam Rauennati Ecclesiæ aduersum, Cardinales, fortè retulissent; ut denuo audiretur: nondum uisas ad scripta Bononiensium nostras responsiones fuisse, & adhuc superesse multas pro Rauẽnatibus, easdemq. præclaras rationes. Decius Azzolinus, Firmanus, Cardinalis,Pontifici a secretis,uocari per seruum a pedibus,III.Non.Decẽbr. Drudũ Oratorẽ iubet,narrat,Pontificẽ,lecto libello,ita statuere,ut in se omnis sit causa sita:se eo tẽpore,ac modo illam explicaturũ,quem iam animo cõcepisset. itaq. cum nullis esset amplius Oratoribus, aut procuratoribus locus, illi esse integrũ Rauennam proficisci: Dicenti autem Drudo,nouas adesse,quæ uisæ nõ fuissent,rationes, neq. adhuc Bononiẽsibus responsum esse,aliaq. habere a Rauẽnate Republ. mandata, ad Põtificẽ,& omninò sibi acerbũ uideri,Bononiẽses Oratores,nullam causam,& minus æquam tuentes,Romæ esse,se qui iustissimã defenderet,abire iussum,tandem respõdit Azzolinus, ut illis de rebus

libellum ad memoriam Pontifici reddendum, scriberet, deferretque ad se, qui cum esset Episcopus Ceruiensis, Ecclesiæ Rauennati subiectus omninò esse, & Rauennam ad Concilium proficisci decreuisset. Hoc eodem die, Romam peruenit, ut præsens causam ageret, Paleotus Cardinalis, secumque magnum Bononiensium numerum adduxerat: In iis, Oratores Reipubl. nomine è Quadragintauiris, duos: totidem Canonicos, sacratorum uirorum: collegii, unum. Hi omnes, Paleoto Cardinale præeunte, postero anno IIII. Id. Februarii introducti, idem quod Drudus, responsum retulerunt, iura se optimè illorum nosse, itaque abirent, se finem causæ, in tempore, daturum. Ceterum precibus, ut putatur, Bononiensium fatigatus; iam diu enim tacebāt nostri; paulò post, tribus Cardinalibus, iuris intelligentia præstantissimis; qui in Romano duodecimuirali litibus iudicandis magistratu, ante Cardinalatum, cum laude uixissent; causam denuò mandauit. ita tamen, ut ne quid graue, magniq. momenti, se inconsulto, decernerent, ii fuere, Prosper sanctæ crucius, Scipio Lancellottus, & Hippolytus Aldobrandinus. Statim autē pro Bononiensibus, Gregorii XIII. producitur diploma, & Cardinalis Paleoti instinctu, Episcopis, Mutinensi, & Regiensi dies dicitur. Rauennates Latinis ad ipsum Pontificem litteris scriptis, agunt quàm maximas gratias, quòd huius penè miseri & afflicti Archiepiscopatus causam, tam benignè complexus, illius denuò cognitionem doctissimis Cardinalibus mandare uoluisset: in quo tantum se beneficii hæc accepisse ciuitas profitebatur; sperans etiam fore, ut pro summo iure, quo se uti intelligit, cetera ex sententia procederent, & pristinam dignitatem obtineret, ut sempiternis litterarum monimentis, sūmaq. ac singulari, qua poterit, grati animi significatione se testaturam prolixè polliceretur: cuperetq. obeliscum sibi dari, Cæsariano illo, decuplo maiorem, quem ipse Pontifex, cum inaudita laudum gloria, in D. Petri forum transtulerat, erexeratque, ut huius memoriam benificii, maioribus, quàm triumphales sunt litteris in eo incideret, eòq. pertinerent, nō illæ solum uiæ, quibus ipse nouis, ac pulcherrimis urbem Romam mirificè exornabat, sed quacumq. uel ex ipsis Indorum, Americorumq. regionibus itur, ut omnes id gentes, populiq. cognoscerent, & eius fontis instar, cuius aquam maximo vrbis, eiusq. præsertim Quirinalis, & ceterorum montium usui, cōmoditatiq. Romam, post mille amplius annos, quibus diruti aquæductus ueterum fuerant, deducebat, laudū nō fontes modò; sed flumina, sed maria omnium aures circumsonarent: ut in communi, non Pontificiæ solum ditionis, sed totius Italiæ quiete, sublatis admirabili ipsius opera, semestri spatio latronibus, ac sicariis, Rauennates; qui penè soli, tam insigni Archiepiscopatus sui iactura, afflicti iacebant; læti, atq. alacres, Sixto V. Pōtifici Max. perpetuo suo, posterorūq. suorum cultu addicti, uiuerent. Addidere alteras ad Cardinales delectos, latinè item scriptas litteras, quibus tantos uiros, dignitate, ac doctrina, omniū cōsensu, probatissimos suæ præfectos causæ gratulabantur, unde tribui ius unicuiq. suū sperare vrbs Rauēna poterat, multis aliquando tēporum iniuriis malè affecta; sed hoc uno sēper respirare remedio uisa, quòd a Romana Ecclesia, singulari quodam amoris sēsu, sese cōplexam sentiebat: quod & amplissima a Pōtificibus Max. priuilegia, & ipsi in eam sese recipientes, & eius salutem, propria posthabita, procurantes, declarabant: Innocentius potissimum, qui Roma a Gothis obsessa, huc confugit:

ANN. M. DLXXXVII.

fugit: Zacharias, qui ut hanc tueretur a Longobardis, ardente media æstate cælo Roma Rauennam, & Rauenna Ticinum, profectus est. Quanquam uerò & Patrum sententiæ, & Concilia, ac diplomata, resq. gestæ, eius causam satis commendatam facere uidebantur, tamen nullis hoc tempore patrociniis fulta, nulla gratia, auctoritateve excellenti munita, in vna Sixti V. Pont. Max. benignitate, eorumq. integritate ac iudicio nixa, penè nuda ac deformata, nulla culpa, mœrens, lacrymisq. confecta, eorum fidem supplex obtestabatur. Ex D. Clementis Pont. Max. Epistolis, atque item Anacleti, & scriptorum aliorum antiquorum testimonio cognosci posse, Rauennam, in hac omni Exarchatus & Aemiliæ regione, fuisse Principem, secundamq in Italia Romam, & eius Antistitem, secundum, post Romanum, Archiereum appellari: ad cuius conuenire concilia, Placentinus, Parmensis, Regiensis, Mutinensis, Bononiensis; ut reliqui taceantur, Episcopi iure consueuissent. Hinc iam mille & ducentis annis Innocentium, Leonem, Gelasium, Agapitum, Gregorium, summos Pontifices, his nominibus, primos, omnia illa confirmasse: quod posteriores deinde Pontifices, usque ad Sixtum Quartum, & Leonem Decimum latissimè probarint. Hinc summũ Pontificem, Gregorium magnum, Catholicæ Doctorem Ecclesiæ, affirmare, se; quamquam Ioanni Archiepisco Rauennati factus iratior, quod pallio, quà non deceret, uteretur; tamen postquam acri pœna se in illum acturum minitatus esset; nihil detrahere de huius dignitate Ecclesiæ uoluisse: simul neque iis contentus, & ne in eam partem, quæ dixerat, acciperentur, ueritus, hæc adscripsisse uerba. *Absit ut per me Rauennatis honor Ecclesiæ in aliquo imminui uideatur*: Hinc cum ob Gibertum Archiepiscopum, Paschalis Pont. Max. quos memorauimus, Galliæ Cisalpinæ Episcopos, ab Archiepiscopatu Rauennati exemisset, & Pontificio folio asciuisset, Gelasium Pontificem eos, amplissimo diplomate restituisse, eosdem Callistum, Honorium secundum, Innocentium secundum, Honorium tertium, Gregorium nonum, & multos præterea alios summos Pontifices confirmasse. uti etiam uir doctissimus, præstantissimusq. Theologus Petrus Galesinius, in suis ad Martyrologium orationibus docet. & antiquitatis cognitione, ac doctrina, eloquentiaq. clarissimus Carolus Sigonius, in libro, quem scripsit de Bononiensibus Episcopis, præclare innuit. Hæc & pleraque alia in hanc sententiam, Rauennates. Dum autẽ mittuntur, conuenere delecti Cardinales. IIII. Non. Febr. in Sanctæcrucii domum, duabusq. amplius horis collocuti, inter se, nostro Oratore, & Bononiensibus, foris expectantibus, nullo cuiquam illorum dicto uerbo, abiere, cum antea cubicularii, oratoribus Bononiensibus ut introducerentur, efflagitantibus, respondissent, Dominos dicere, si quid opus illis esset, ut introducerentur mandaturos: Vbi uerò discessere Cardinales, Bononienses ad Sanctæcrucium introducti sunt, paululũq. morati, exiere; post quos & Rauennas admissus in cubiculum, accepit a Cardinale; sibi postridie abeundum ex urbe esse, rediturum intra triduum: statimque scribam constituturos, apud quem scripta iura deponerent, ut accuratè uiderentur. Hæc autem cum accepissent nouemuiri Rauennates, indoluere plurimum, quod uiderent, uia litis inchoari causam: itaque monere Drudum oratorem, omnino efficeret, id ne sequeretur; magnas esse Bononiensium opes, diuturnitatemq. illos temporis posse facilius sustinere. Per hosce autem dies sacrati uiri Rauennates,

Alexan-

Alexandrum Fusconum, ciuem,& Canonicum suum Romæ degentem,atque ipsum etiam Drudum Oratorem, procuratores suos fecere. Drudus. VII.kal. Martii, mane, cum Pontifici explicasset nostrorum suspicionem, addidissetq. causas, respondit, litigari omnino nolle, tantum de iure Cardinales docerentur, reliqua se confecturum: idem Sanctacrucius Cardinalis confirmauit, cum illi Pontifex libellum, quod sibi memoriæ causa Drudus reliquerat, reddendum iussisset. Sed interea Bononienses, ut acuto inuento iuuarent suam causam, petere a Cardinalibus, ne se unos aduersus duos, duplicemq. causam, eamq. omnino diuersam, ac potius aduersam, eodem agere tempore paterentur. Bononiensem Ecclesiam, agere, ut mulctarentur, in Parmensem, Regiensem, & reliquas, perinde ac sibi subiunctas, quia non paruissent, & hac causa actorem esse, in Rauennati uerò ream: itaque decerneretur antea cum Parmensibus,& reliquis negocium, se libenter,& æquo animo ad Rauennatem deinde responsuros. Sed sensere nostri machinam, intellexeruntq. pedem Bononienses ponere in possessionem n ti, itaque ostenderunt nostrates,& Mandosius, ac Cerasius Aduocati, morari hæc omnia causam, & contestari litem hac ratione, atque in infinitū produci, fieriq. omnino contra ac uellet Pontifex, qui nosse tantum cuperet, diploma'ne Pontificium Gregorii XIII. contra Ecclesiam Rauennatem, iure ualeret: nusquam litigari de ceteris: cum autem de Gregorii diplomate sibi Pontifex seruasset decernendum, hæq. duæ causæ ita copulatæ, connexæq. sint, ut altera constituta, reliqua pateat, nihil iuris esse, cur seorsum agantur: præsertim cum tot suspensis, atque incertis ciuitatibus, celerem negocium expeditionem postulet. Reiectus fuit a Pontifice, Cardinalibusq. is causæ tractandæ tentatus a Bononiensibus modus, quamobrem Aduocati nostri ad prima Bononiensium scripta, responderunt. Hæc autem cum essent acta mense Martio, postero ad pie uisitandam Lauretanam domum Sancta Crucio abeunte, cessarunt. Paleotus tamen propositis Pontifici copiosissimis Synodi Bononiensis decretis, institit, ut Pōtificia probarentur auctoritate, atque ut ad præfectos Episcopalibus causis Cardinales referrentur, impetrauit. Ceterum Drudus, ad Pontificis, in hortis suis ad D. Mariæ maioris tum commorantis, ineunte Maio, pedes abiectus, docet, accedere inde ad Rauennatem Ecclesiam præiudicium posse, quasi Concilium probaretur. Sed respondit Pontifex, nihil tale successurum, quæ magis omnia confirmauit Ioannes Antonius Pizzonus Pisaurensis, libellis ad memoriam a Pontifice præpositus, cum uesperi uocari ad se Drudum iussisset. Remigrauit Sanctacrucius Romam. X. Kal. Iunii, cumque denuo Episcopus Regiensis in ius a Paleoti procuratoribus fuisset uocatus, aditum est ad Pontificem qui iussit, de possessione quod prius agi Bononienses cuperent, unico cum eo quod a Rauennatibus peteretur contextu cognoscendum. Itaque initio mensis Iunii dubitandum Cardinales censuerunt, de Gregorii XIII. diplomate, utrum'ne in eo uera fuissent silentio inuoluta, & falsa Pontifici explicata. Quod ita esse Rauennates Aduocati, ea ratione monstrarunt, quia ibi negaretur, Bononiensem Ecclesiam, Rauennati subiungi, cum tamen id constet ex libro Prouinciali, cui in iis, quæ non sunt immutata, maxima habetur fides: & ex prouocationibus, quæ ad Rauennatem Ecclesiam a Bononiensi, usque ad annum humanæ salutis millesimum quingentesimum, ostensæ iam fuerunt. Ipsum quoque

que

que Ioannem Andræam, clarissimum iuris interpretem, in additamentis ad Speculatorem, cum de litis contestatione scribit, idem planissimè affirmare: Quo efficiebatur, cum omnino Pontificis deficiat, intentio diploma irritum censeri: neque enim; si uera fuissent Pontifici proposita, putandum esse, uoluisse ipsum tam acerbè mulctare fidelissimam ciuitatem & Catholicam, idq. absque ullo scelere, & ipsa inaudita: quam si audiisset, fortasse quæ tacentur in eo diplomate legi potuissent, Rauennatem Ecclesiam esse Romanæ primogenitam, sanctam, orthodoxamque: Vrbem Rauennam, cum de ea perinde ac de simplici ciuitate in diplomate uerba fiant, tamen, quod multum interest, Exarchatu præditam, & multiformi ornatam dignitate: Pro religione Christiana, pro Pontificio solio, multis afflictam calamitatibus, oppressam bellis, direptam hostibus: Ad recuperandam Pontificiam ditionem, in Flaminia præsertim, Pontificias copias milite & pecunia iuuasse. Quamquam autem suopte studio a Pontifice factum, & in Cardinaliũ Senatu recitatum diploma sceribatur, tamen neque illi subscripsisse Pontificem, neque Cardinales, qui eam adhibuisse causæ cognitionem censendum est, quæ in diplomate recitatis, tamquam ueris niteretur. Quis enim credat, optimum Pontificem, & amplissimos, integerrimosq. Christianæ Ecclesiæ cardines, si grauissimum ac planè uerendum Gregorii magni diploma, cognitum habuissent, illud tam facilè abrogasse? cum ex iure Pontificio satis constet, excitare Ecclesias, alterius præiudicio, Pontifices non consuesse, ne dum ut tot mulctet Ecclesiis: quodq. magis urget; & repetendum est, illa nequaquam citata. Hæc, & alia in hanc ferè sententiam Aduocati nostri. Bononienses contra suas sustinere partes nixi, ducentis iam & quinquaginta annis omnem subiectionis significationem intermissam affirmant: hincq. uerum esse, cum diploma dedit Gregorius XIII. qui status erat, ex iurisconsultorum sententia attendendus; tunc non Rauennati Ecclesiæ, sed nullo medio Romanæ Bononiensem fuisse subiunctam, esseq. id si non iuris, saltem facti: atque hinc ad nouissima Concilia Rauennam accessisse Antistitem Bononiensem, prius testatum, se non ut subiunctũ, sed quia ex præscripto Tridentini Synodi eam sibi ciuitatem delegisset. Verum oppofuere iis Cerasius & nostri, reiectam sigillatim & accuratissimè Antistitis Bononiensis, qua se minime subiunctum profitebatur, testificationem, longeq. maioris efficacitatis haberi factum, quod citatus, & uocatus accessisset, & suo loco consedisset, quàm quod contra dixisset, scripsissetve. Si enim accedere liber, non cogebatur satis fuisset priuilegium adducere: sed cum secus fecerit, ac dixerit, uerbis, factum non tolli, ut est ex iure compertissimum. Quod si ducentis atque amplius annis non uenit ad Synodum, probet aliquam Rauennæ fuisse habitam, & ad illam neque uenisse, neque misisse, uocatum: id fortasse aliquid probauerit. Nunc cum ob pestilentiam & bella Italica, fuerint huiusmodi intermissa Concilia, quod & omni Italia accidit: profecto neque ipse, neque alii accesserũt subiuncti Episcopi, præterquam quòd in diplomate suo Pontifex non de ultimo statu se loqui dicat, cum tamen ubi de altero præiudicium fit, omnia sigillatim adducenda esse, conclament iura, & præscribi, nisi centum annis, Rauennatis iura Ecclesiæ nequeant. Dum hæc Romæ aguntur, Rauennæ, exequiæ Boncompagni, Archiepiscopi nostri, patris, qui annos natus quattuor & octuaginta, mortem obierat, celebres in Vrsiana æde habitæ, ipso absente Archiepiscopo, qui Bononiam, nuncio de morbo

patris

Patris accepto, conuolarat. Hebræi item Rauennam, permittente Pontifice, introduci. Legatio interea Romam missa, ob causam, & numerum oratorum, nequaquam, quæ hoc loco prætermittatur, digna. Emere enim certum frumenti numerum, Rauennæ, plerique administri, Romamq. adducere, ut ferebatur, parauerant, & ne triticum, nisi certo pretio, ueniret, neu cuiquam illud, nisi uictus tantum causa, emere, fas esset, acri proposito edicto, cauerant. Quæ res cum dignitatem, atque adeò uitam ciuium, maximè omnium oppugnare uideretur, conuocato tandem consilio, pridie Non. Iulij, Oratores creantur è Senatoribus sex, qui ad Pontificis pedes, futuram dubio procul ruinam, aut auerterent, aut, si non liceret aliud, deplorarent. Fuere ii, Tiberius Cilla, & Opizo Monaldinus iurisconsulti, Iacobus Bifulcius, & Bartholomæus Gordius; qui cum legum studio operam nauassent, optimeq; eas nossent, hac nobili amplissimæ urbis occasione ducti, ab Romano iurisconsultorum collegio, antequam Roma proficiscerentur, certamine litterario præclarè absoluto, iurisconsultorum laurea, ac dignitate ornati sunt; accessere ad hos, Balthassar Ginannus, & Christophorus Portus. Ex ipsis nonnulli, cum occupati, satisfacere se huic muneri non posse dicerent; Pinelli Cardinalis Legati iussu; qui amotionem a Senatu, & alias recusantibus mulctas minitabatur; dedere se in uiam, Vbi Romam. XI. kal. Aug. peruenere, per Hieronymũ Rusticutium Cardinalem, Pontifici a secretis, illius animũ pertentarunt, quod ipsius etiam dexteritate Rusticutii, successit ex sententia, factaq. accedendi potestate, mandata supplices ciuitatis sunt persecuti. Vbi autem respondisset Pōtifex, Romanæ se inopiæ, & egentium Rauennatium necessitatis subleuandæ causa eam coemptionem curare, reiecit illos ad Cardinales annonæ Præpositos. Erant ii Antonius maria Saluiatus, Antonius maria Gallus, & Benedictus Iustinianus. In Saluiati autē ædes tandem conuenerunt, cum pauculos aliquot dies esset prorogatus conuentus, quod Philippus Vastauillanus Cardinalis, summum gerens Romanæ Quæsturæ magistratum; Camerarium uocant; qui interesse etiam debuerat, ægrotaret, & conualescere iam ferebatur: sed tamen neque interfuit, neque conuoluit è morbo, sed paulo post, quamquam iuuenis, & firmo membrorum robore prævalidus, uitam cum morte commutauit. Adfuere in eo congressu, præter Cardinales, Guido Pepolus Quæstor, Iulius Vitellius annonæ Præfectus, & Iofredus Lomellinus, causarum ærarii Pontificii iudex, Commissarium uocant Cameræ. Admissi Oratores, nihil se, aiunt, neque Pontifici repugnare, triticum imperanti, neque egentibus aduersari, quorum semper maximam curam vrbs Rauenna, perpetua, eademq. propria laude gessisset: sed potius ita causam agere eorum, qui essent in egestate, ut vnus sit huius Legationis scopus, id quærere, ut egentibus succurratur, & qui nonnullas habere opes uiderentur, ii ne adducerentur ad egestatem, quod plane fieret, si frumentario esset illis negocio interdictum. Nulli mercaturæ, apud ciues Rauennates, neque operam dari, neque uerò locum esse; vna tritici suis ex prædiis messe, & alere familiam, & tributa Pontifici pendere, & cetera, quæ in dies imponerentur, expedire. Si negociatores aditu libero, & mercatu prohiberentur, tanti non posse uendi, uix ut uictui satis esse queat: ceteris uerò & tributis, & uectigalibus, quo modo satisfieri possit, omninò facultatem nullam suppetere. Quod autem magis referebat, cum finitima, aliorum Principum;

cipum, loca, longè maiori illud precio uendant, atque emant, ex ipsis penè innumeros ad panem, ac triticum, ut se occasio fert, coemendum clam huc certatim concurrere, & ex nostris aliquos, ut constans rumor est, ferè desperatione adductos, pars ne moriantur, alii ne ad inopiam, ac miseriam; quæ uidetur ingenuo animo morte ipsa durior, atque acerbior, vnà cum filiolis, omniq. familia, ac posteritate redigantur, illud uel cum uitæ discrimine, atque utinam non cum ipsius quoque salutis animæ periculo, exportare; vnde etiam ad Quæstorem in hac Prouincia Pontificium damnum manaret, qui triticum illud, educi palam, persoluto sibi illius extrahendi tributo, permitteret: Paratos se, in totum annum, ad usum, commodumq. egentium, frumentum uiliori precio congerere: Quod reliquum esset, illius petere liberam esse uendendi in ciuitate, emendique facultatem. His Cardinales auditis, vnam esse dixerunt curam optimi Pontificis, ut indigentiũ haberetur ratio; hac cõstituta, nullam putare se apud Pontificem difficultatem fore: relaturos se tamen ad ipsum, & ex eius sententia responsuros. Itaque in posteriore conuentu, medio ipso mense Augusto, in iisdem Saluiati ædibus habito, explicarunt, frumenti apotheca egentibus apparata, liberum esse Rauennæ frumentarium negocium Pontificem iubere: quamobrem abirent. Antequam uerò Roma proficiscerentur, Opizo Monaldinus, ad causam Archiepiscopatus, uti supra docuimus, delectus, vnà cum Drudo Oratore, Mandosium primo, & Cerasium aduocatos, mox Cardinales ipsos conuenit, & ut est uir in dicendo suauis, & ornatus, ac inter principes & ipse huius ciuitatis & Prouinciæ iurisconsultos, insignis, causam illis magnopere commendauit, & de illa disseruit. Hoc autem de libertate negocii frumentarii Rauennates nuncio magnoperè læti, dederunt se ad eam diligentius cogendam pecuniam, quam Pontifex in triremes construendas imperauerat: Si quidem ille postquam omnes ex Pontificia ditione exules, partim eiecerat, partim in remotissimas licet regiones fuga elapsos, tamen habitos, morte mulctauerat, omnia denique terra felicissimè pacauerat, uerterat se in mare, quod Turcæ piratæ circum excursionibus, & latrociniis latè iamdiu faciebant infestum: eoq. maiore studio, id curabat, quia iam circiter quinctum annum piratæ Mauri, triremes Pontificias, quæ erant quattuor, cepissent: itaque damnum duplo atque amplius resarciturus excelso Pontifex animo, triremes Prouinciis, construẽdas distribuerat, cum urbi Fano biremem imperasset. Dominicus Pinellus Cardinalis, Prouinciæ Legatus, XVIII. kal. Septembr. absoluta legatione, Rauenna, mane discessit, magno sui desiderio in omni hominum ordine relicto. Nam Prouinciam, præclara rerum omnium copia, iustissimè, summaq. pacis tranquillitate rexerat, omnibus æqualiter gratissimus, nimirum qui benignè, omnes, & peramanter audiret, repelleret neminem, quotidie quattuor minimum horas, iis audiendis, qui ad se uenirent, publicè insumeret. Forenses causas summatim, & pro potestate, adeo doctè, & certo; quauis ex tempore; finiret, ut in sui admirationem iurisperitorum ac patronorum animos conuerteret, eosq. stimularet, ad illa diligenter consideranda, de quibus erant ad eum relaturi. Acerrime exules, Decoctores, & eos, qui incertis uagabantur sedibus, insectatus est, a quibus cum expurgasset Prouinciam, ac illius statum in summam tranquillitatem adduxisset, plurimis extinctis ciuium simultatibus, paceq. inter eos prudenter

com-

composita, petiit, & magnis a Pontifice precibus contendit, ut per eum sibi liceret, relicta Legatione, ad urbem redire. Id autem cum impetrasset, dici uix potest, quanto moerore fuerit confecta uniuersa Prouincia. Discessit igitur Rauenna, eum comitantibus, Christophoro huius vrbis Archiepiscopo, qui pridie kal. Septemb. Rauennam redierat; Magistratibus Sapientum, ac ex omnibus prouinciæ ciuitatibus, legatis, qui officii causa ad eum, hanc in urbem, conuenerant, publico nomine conceptum ex eius discessu dolorem significantes: & cum illi omnem suam ipsorum operam, omneq. studium offerrent ex animo, contrà, ipsius tutelam & patrocinium implorabant. In primis verò Rauenna in perpetuum grati animi monumentum, Cardinalē, omnemq. eius familiam amplissimo priuilegio, ciuitate ac Senatu donauit, & insigne illius gentilitium præclaro addito elogio portam, quam propius ad arcem admotam diximus, apponendum iussit. Quod secuta exemplum Cæsena, concurrentibus in eandem sententiam omnium nobilium suffragiis, Reipubl. suæ, patronum illum, Protectorem appellant, elegit. Successor illi, ex Perusina administratione, postquam etiam fuisset vrbis Romæ Senator, & vnus ex annonæ Romanæ, Vmbriæq. & Piceni curatoribus, Ioannes Pellicanus Maceratensis, iurisconsultus doctissimus, cuius fuerat domus, totius penè Oraculum Piceni; VI. kal. Octobr. Rauennam ingressus est: paucisq. post diebus, pridie kal. Alexander Centurionus Genuensis, Marci, Astapæ in Hispania Marchionis, filius, Adami, celeberrimi prudentia, opibus, atque auctoritate uiri, nepos, huc etiam se contulit. Is autem cum uenisset in Senatum, ostendit Sixtum Pontificem, populorum suorum, ac ciuitatum amantissimum, ne quid detrimenti caperent, & benè, beateq. uiuerent, aliquot Deceuiralis Quæsturæ Magistratus, in Prouincias dimisisse, qui; quod eorum muneris, iā inde a Iulio II. & Leone X. summis Pontificibus esset; recensenda Rerumpublicarum administratione, ditionem omnem Pontificiam inuiserent: Et cum Alexandrum Glorierium Romanum, in Latium: Innocentium Maluasiam Bononiensem, Perusiam, & in Vmbriam, Annibalem Grassum, item Bononiesem, in Picenum, Franciscum Corneum Perusinum, Bononiam, collegas suos, uiros præstantissimos misisset, Prouinciam sibi Flaminiam tradidisse: Itaque hortari, ut edictis suis, quæ etiam ad reliquas esset ciuitates Prouinciæ transmissurus, ipsi libenter parerent, & quando caput essent omnis Prouinciæ, ceteris obsequio, & diligentia præstarent: interea deligerent homines, quibuscum esset agendum, & de re tota constituendum. Senatus gratiis Antistiti tam humaniter, ac præclarè loquenti plurimis actis, Senatores, qui de his tractarent, creauit, Leonardum Morisium, Gasparem Lotum iurisconsultos, Baldassarem Ginnannum, Cæsarem Amadutium, & Christophorū Portum: Sed cum maior quotidie eius negocii moles appareret, Centurione potissimum, omnium uectigalium, ac tributorum, quæ Respubl. Rauennas imponeret, aut exigeret, exordia, iusq. ipsum diligentissime persequentes, ad hos additi sunt Opizo Monaldinus, Hieronymus Guaccimanus, Iacobus Bifulcius iurisconsulti, Franciscus Mazzolanus, & Dominicus Butrighellus: qui duo, cum referendarum in libros rationum munus, cui Scribano dicitur, gererent, assidua opera, acceptum, & expensum clarissimè explicabant. De uectigalibus disserendi, ceteri collegæ reiecerunt ad Gasparem Lotum

tum curam, qui cum per XIII. annos, Guidubaldi Ruuerei primum, inde Francisci Mariæ filii, Vrbini Ducum, Consiliarius fuisset, & omni illorum ditione ciuilium causarum iudex, nuper reuerterat in patriam. Itaque pro ea, qua præditus est, summa iuris intelligentia, ita rem omnem, luculento scripto commentario, declarauit, vt magnam laudem ab ipso etiam Centurionē, viro acutissimi ingenii, & insignis doctrinæ, fuerit consecutus. Huius exitu anni, Tertio Idus Decembris, Lactantio Episcopo Pistoriensi mortuo, Octauius Abbiosus Rauennas; quem illius fuisse adiutorem diximus; successor tributus est. Gabriel Volonderus Ianinensis, Ocridæ: quam ueteribus Hormam, fuisse putant; Archiepiscopus. VII. Kal. Ianuar. Rauennam uenit. Patebat autem ex amplissimo Amurathis Turcarum Principis, seu, ut ibidem scribitur, Sultani, diplomata, die nono lunæ Septembris, alternis notarum aurearum, cærulearumq. ordinibus, Constantinopoli scripto, anno DCCCCXCV. qui est humanæ salutis millesimus quingentesimus octuagesimus septimus, illum Græcis omnibus Christianis Epiri, Mysiæ, & Macedoniæ; Albanenses, Seruianos, & Bosnenses uocat; ita præfectum, ut Archiepiscoporum etiam, Episcoporum, Abbatum, ac ceterorum religiosorum, earum regionum, uirorum, fœminarumque, Patronus, & Patriarcha appelletur; iubeanturq. omnes earum Prouinciarum Antistites, in iis, quæ ad sanctissimam Christi Dei fidem spectant; quam impiissimo ille, impurissimoq. ore, impiam sectam dicere audet, illi parere. Quoniam uero in ærarium ille Principis cechinos mille; id nomen est aureæ monetæ Venetæ; intulisset: & quotannis totidem, simulq. Aspros, quod est minutioris Turcicæ monetæ genus; quinquaginta millia, inferre fuisset pollicitus, mandat ut ipsi deinceps Gabrieli tributū penderent, quod aulæ suæ; quā uocat Portam; soluere quotannis ad eam diem cōsueuissent. Cauet autē diligentissime, ne earum Prouinciarū Moderatores, legumq. periti; quos Sangiaccos & Cadios dicunt; neu qui alii iudices, aut administri, aliquo illi impedimento sint, molestiamve inferant. Ex religiosis, qui supra dicti sunt, uiris, si quis decederet absque hæredibus, neque eius hæreditas aspros excederet quinquies mille, ad ipsum ea Gabrielem ueniret: si superaret eam summam in Principis ærarium referretur. Castigare religiosos uiros illos, punire, mulctare, Gabrieli liceret, illorumq. omnino esset iudex. Quicumque impius, ita Christianos Græcos, impiissimus Tyrannus appellat, matrimonium primum contraheret, penderet aspros duodecim: Secundis nuptiis, uigintiquattuor; octo & quadraginta, tertiis. Addidit ad hæc, ut omni ea ditione singuli sacerdotes soluerent duodecim, & singula, totidem, templa. Cui sacerdoti, uillæ, aut uici essent, in singulos is uicos, duodecim aspros numeraret. Duos vnaquæque domus, census fumi nomine penderet. Latini uici plerique, quod se Romano Pontifici tributum conferre prædicent, id expedire recusantes, Gabrieli etiam idē persoluerent, & pertinaces Sangiachi, iudicesq. regionis adigerent. Ipsi, eiusq. familiaribus, in itinere, omnia deferre armorum genera, fas esset: & ubi locorum discrimina apparerent, milites illi, ex uicinis ciuitatibus, custodiæ causa, darentur. neque illi quisquam uel ex ipsius administris Principis, quocumque prætextu, equos aut iumenta auferret. Mansit hic Gabriel apud Christophorum Archiepiscopum, qui liberali hominem, suosq. omnes, hospitio accepit, triduum, comitemq. perpetuum; ab ipso Christo-

phoro traditum, habuit Franciscum Vallam, Ciuem & Canonicum Rauennatem, qui per vrbem illum deduceret, carpento uectum, templaque, & Diuorum reliquias ostendendas curaret: quas summa Gabriel uoluptate, religioneque uidit, ac ueneratus est. Hoc tempore, sanctissima Natalitiorum Domini nocte, in nouo, nobilissimoque Portuensi templo sacra solemnia, Ambrosio Pordano Rauennate, eius cœnobii Abbate, operante, primum peracta sunt: cum eius cura Abbatis, & Pacifici Foresterii item Rauennatis eiusdem cœnobii Canonici, & rei familiaris administratoris diligentia, eo deducta dimidia pars eius templi foret, ut sacra in ea fieri, & commodè frequentari possint. Ioannes Pellicanus Præses administrationem ingressus Prouinciæ, statim edixit; ut Magalottæ leges seruarentur, ipseque primus eas, quæ ad Prouinciæ Rectorem spectant, seruauit: nec multis post mensibus, Roma, eæ missæ sunt, egregio Pontificis diplomate confirmatæ: postquam eas, eiusdem iussu Pontificis Prosper Sancta Crucius Cardinalis, & Iofredus Lomellinus, Pontificii ærarii iudex, diligenter uidissent, & parum aut planè nihil immutassent. Adhæc Præses nonnullas exulum in Prouincia aduentantes denuò reliquias persequebatur diligentissimè: cum Ferdinandus Medices, Cardinalis, Magnus Etruriæ Dux; qui superioribus mensibus Francisco fratri mortuo successerat, & ad immortalem Cosmi patris gloriam maximis iam institutis rebus properabat, per Beccariā equitem, è suo quoque imperio exules, damnatosq. deturbans, in hanc ditionem, libentissimo permittente Pontifice, excurreret, eodemq. ad eos circumuallandos, huius Prouinciæ agrestium armatorum militia, & moderatores ciuitatum, cum ciuibus quisque suis, Præsidis iussu, accurrerent. Interea tamen nō fuerat intermissum Romæ Archiepiscopatus negocium, sed cum mandassent Cardinales Bononiensibus, ut doceretur, quo tempore diploma a Gregorio XIII. Ecclesiæ Bononiensi concessum, est eam Rauennati non fuisse subiectam, Camillus Castellanus eorum aduocatus, asseruit, ex Pontificiis id Rainutio Farnesio Cardinali, & ipsi Paleoto concessis litteris, cum Episcopatus illis Bononiensis administrandus est traditus, patere, in quibus nulla sit de Archiepiscopo Rauennate mentio: perpetuum autem esse aulæ Romanæ usum, ut ad Metropolitanum litteræ scribantur, si binæ dentur, aut de Metropolitano meminerint, si unis expediatur. Nullam adesse, nonaginta iam annos, in Bononiensem Ecclesiam, Rauennatis, in prouocationibus, & huiusmodi ceteris, iurisdictionem, quæ tamen in reliquas illi subiunctas apparet. Dies festos, ex Prouincialis Concilii Rauennatis decreto, non celebrari Bononiæ. Archiepiscopum Rauennatem, nullam cum Bononiæ fuit, Metropolitani iuris significationem dedisse: cuius rei testimonia ad perpetuam memoriam, constarent. Bononiensem Antistitem, cum se in Concilio exemptum testaretur, nequaquam coactum ab Archiepiscopo Rauennate, & ut adesset tamquam subiunctus, neque in eum quidquam ob id deinde actum. De ipso autem Gregorii XIII. summi Pontificis diplomate, eiusq. sensu, haud obscuram intelligentiam esse, quando vnis non contentus Pontifex litteris, alteras etiam dedisset, quibus seruari priores iubebantur. Responsum est ad hæc, ex nostrorum delectorum & aduocatorum sententia, neque eos testes ex formula examinatos, neque Archiepiscopum no-

strum,

ſtrum publico Archiepiſcopatus nomine, ſed priuatim ob negocia domeſtica Bononiæ fuiſſe, neque tandem; licet publico quoque ſe nomine ita geſsiſſet; obeſſe ipſum Rauennati Eccleſiæ, & ſucceſſoribus potuiſſe. Cetera adducta, modeſtiam potius oſtẽdere Rauennatis Archiepiſcopi, quàm ut quidquam ad cauſam momenti pro Bononienſibus afferant. De diplomate ſatis ſupra eſſe diſputatum, multaque ſcripta fuiſſe, quibus nihil, quæ modò dicerentur, officerent. Vſum Pontificiarum litterarum, quem afferrent, non eſſe perpetuum, quod declarare multa, uel recentiſſima, poſſent: eaq. eſſe iam in manibus. Quod autem omittendis huiuſmodi ad Metropolitanum, uel de Metropolitano litteris, error eſſet, & an ſubiuncta ſit Eccleſia, & cui ſubiuncta, ex Prouinciali libro cognoſceretur, & ſi ibi deſit, ex poſtremis haberetur Pontificiis diplomatibus, legitimè confectis, ipſi diplomatibus conficiendis Præfecti, Abbreuiatores uocant; Ioanne Barengo, & Octauio Pamphilio ſubſcribentibus; poſtero ineunte anno, teſtati ſunt. Cum uerò per hoſce dies Pontifex, Cardinales ita diſtribuerit, ut uariis ferè omnes negociis delecti præeſſent, in horum numero, erigendis potiſſimum Metropolitanis præfecit, Alexandrum Farneſium, Romanum: Gabrielem Paleotum Bononienſem: Ludouicum Madrutium Germanum: Petrum Dezam Hiſpanum: & Franciſcum Gioioſam Gallum. Itaque cum Drudus Orator ad Sanctæ Crucium & reliquos Cardinales, quod de uſu Pontificiarum litterarum habuerat, attuliſſet, negarunt ſe audire amplius ea de re quidquam poſſe: iam nouos fuiſſe a Pontifice ad huiuſmodi cauſas, Cardinales delectos. Id maxime noſtrorum animos perturbauit. Ceterum quamquam rem ita eſſe aliquã ſignificationem dediſſet Pontifex, tamen conſulentibus etiam nouemuiris Rauennatibus, V. kal. Mart. ad eius pedes ſe proiicit Drudus, cum eſſet Pontifex in hortis ſuis, propè D. Mariæ maioris: qua in æde, cum adhuc Cardinalis eſſet, nobiliſſimum Nicolao. IIII. Pont. Max. extruxit ſepulcrum; mox ſummus Pontifex factus, auguſtiſſimum Præſepis Domini ſacellum ædificauit, & Pii. V. ſummi Pontificis in eo ſtatuam è marmore poſuit, eiusque è Vaticano transferri, & ibidem collocari cadauer cum magna gratiſſimi animi laude, iuſſit. Drudum autem, deplorantem huius iacturam, Eccleſiæ, ac ciuitatis, eoque maiorem, quo, quæ iam poſt diuturnos labores, magnaque impendia, ad exitum deducta cauſa putabatur, ea nunc eſſet denuò apud nouos Cardinales ordienda, humaniſſimè intuens Pontifex, ſatis ſe illi facere uelle reſpondit, ruſuſq. cauſam ad Sanctæ Crucium, Lancellotum, & Aldobrandinum reiecit. Per id autem tempus, Pontifex, diem beatiſſimæ Virginis Deiparæ feſtum, quo die ipſa non dum mater Dei, angelo nunciante, effecta, in templum, præſens, adducta eſt, celebrari ab antiquiſſimis uſque temporibus, ſumma ubiq. gentium cum ueneratione, ſolitum; nam extant de ea, conſtitutio Emanuelis Cæſaris græca, & priſcorum patrum, Gregorij præſertim Nyſſeni, Germani Conſtantinopolitani, & Gregorii Nicomedienſis, conciones; XI. kal. Decembr. agi, idq. duplici officio, iuſſit. Adhæc uetuſtiſsimam ab Apoſtolicis uſque temporibus ductam; uti ſupra memorauimus; ſacrarum Romæ ſtationum conſuetudinem, in quibus fidelium multitudo ad Apoſtolorum ſepulcra, & fortiſsimorum martyrum memorias conueniens, hymnis piis, & canticis Deum in ſanctis ſuis mirabilem laudabat, &

ANN. M. D LXXXIII.

salutaribus immaculatæ hostiæ sacrificiis placabat, & aduersus multiplices antiqui hostis oppugnationes, tamquam in castris Dei, statione tutissima consistebat restituit ea ratione, ut & ipse neque deterritus senectute, neque multis maximisq. Pontificatus curis retardatus, ad eas in basilicis potissimum septem nobilioribus, ad quas iam latas, ornatasq. uias recta duxerat, celebrandas, sacraq. ibidem solemnia obeunda cum Cardinalibus se contulerit, & id ut deinceps fieret, elegantissimis, doctissimisque, ut solet, litteris cauerit. Sacrosanctum etiam purpuratorum patrum collegium, ad septuaginta uoluit constitui, ac antiquo Clementis, Anacleti, Euaristi, Alexandri, & aliorum sanctorum Pontificum adducto more, quem per sexcentos & amplius annos, continenti serie obseruatum scribit, ut tantum mense Decembri, diebus ieiuniorum Cardinales crearentur, decreuit: titulosq. eorum conformauit, ac nouos addidit decem. Hospitalem domum, in qua mendici alerentur, maxima charitate, uectigalibus constitutis, excitauit, ut illud seruaret, quod Deus Israeli per Moisem mandauit, cum diceret, *omnino indigens & mendicus non erit inter nos*: cum inter Christi fideles, in ipso nascentis Ecclesiæ initio, idem plenè seruatum fuisse, eorumdem acta Apostolorum testentur: *neque enim*, inquiunt, *quisquam egens erat inter illos*. Harum & multarum præterea similium rerum præclarè gestarum, Rauennates, & hoc perpetuo animi Pontificis sensu ducti, ad eum scripserunt, ut postquam uenerandam antiquitatem tam religiosè nobis restituebat, postquam illorum Pontificum instituta tam præclarè renouabat, ac confirmabat, postquam reuocabat, ac planè referebat felicem illam ueterum summorum Pontificum ætatem, idem efficeret in causa Rauennatis Ecclesiæ, quam ueteres illi celeberrimi summi Pontifices maximè amauerunt, & ornaruntque. Quod si ipse, cum ad exornandam nouis ædificiis Lateranensem basilicam, animum adiecisset, nonnullis demoliendis peruetustis eius aulæ, ac penè collabentibus parietibus, reperta complura antiqua uariis recondita locis, ex auro purissimo, numismata, in quibus, hinc salutiferæ crucis signum, aut eadem insignita cruce imago cernebatur, illinc ueterum, qui ante annos mille floruerunt, Imperatorum Augustorum expressæ effigies, vultusque, nempe, Theodosii senioris, duorum eius filiorum, Arcadii, & Honorii, necnon Theodosii iunioris, Valentiniani Tertii, Martiani, Leonis, Iustini, Iustiniani, Tiberii, Mauritii, Phocæ, & Heraclii, præclaro prosequutus est elogio, & certam pœnæ peccatis debitæ remissionem, iis, qui ea gestarent, & opera quædam præscripta exequerentur, indulsit, ut aliquam augustissimæ eorum Imperatorum memoriæ, qui singularem suam religionē, & perpetuam erga S. Romanam Ecclesiam, pietatem, hoc etiam insigni apud posteros testimonio, comprobarunt, referret gratiam, eaq. tum Rodulfo Cæsari, tum Regibus, ac uiris aliis Principibus dono misit, haud dispari ratione, uellet Rauennatis dignitatem ecclesiæ tueri, quam, perinde ac Romanæ Ecclesiæ primogenitam, iidem Imperatores, & Augustalibus suis litteris diplomatibusq. uti D. Gregorius testatur, & amplissima Christianæ pietatis significatione decorarūt, cum præsertim hac in urbe Valentinianus tertius sit natus, Honorius perpetuò ferè uixerit, & maximam earum legum partem, in hæreticos scripserit, quas D. Augustinus, eximius Ecclesiæ Doctor, tantopere extollit. Ad

has

has litteras Pontifex, per Alexandrum Perettum Cardinalem Montaltum, pronepotem suum humanissimè respondit. Interea tranquillatis admirabili felicitate mediterraneis Ecclesiasticæ ditionis locis, cum ora adhuc maritima a piratis plurimum uexaretur, decemq. ob id triremes instituisset, certis ipsius ditionis Ecclesiasticæ locis, tributo, quod ad eas ædificandas, ornandasq. faceret, imposito, triremis illius, in quam Prouincia Flaminia contulerat, honoris, & dignitatis, ergo, quòd esset Rauenna, insigni vrbs dignitate, & Prouinciæ metropolis, uoluit Rauennatem esse Præfectum: itaque Rauennates, Tarquinium Ossium, cohortium ductorem, ciuẽ suum deligunt, Romamq. missum, eum per litteras, Pontifici, & Cardinalibus parandæ seruãdæq. classi a Pontifice Præfectis, commendant: Erant autem ii, Inicus Aualus Aragonius, Marcus Sciticus Altaempsius, Antonius Saulius, Franciscus Sfortia, & Vgo Lubex Verdala, a quibus, annuente magnopere Pontifice, Ossius Neapolim, ad ornandam triremim suam Pontificiam, ea in vrbe ædificatã, mittitur: quod ubi confecisset, Centum cellas cum reliquis adnauigat: eò Pontifex profectus, quæ instructæ erant, triremes, sacris precibus, ac cerimoniis expiauit. Sub id tempus Cardinale Paleoto Bononiam reuerso, dedit, ut prolatis rebus, nihil in causa, usq. dum remigraret Paleotus Romam, ageretur. Drudus & ipse reuerterat Rauennam, attuleratq. diploma, quo Pontifex dato prope D. Marcum. VI. kal. Mart. quæcumq. ad eam diem pro conseruandis Pinetis, superiores Pontifices, Iulius potissimum Secundus, Clemens. VII. & nouissimè Pius. IIII. diplomata dederant, quæq. edicta, Gregorii XIII. & ipsius Sixti iussu, Franciscus Sangeorgius, & Ioannes Petrus Ghislerius, Præsides, Iulius Cananus, & Dominicus Pinellus Cardinales Legati promulgauerãt, accuratè confirmauit, rataq. habuit, acerrimeq. cauit, præsenti, iis, qui contra facerent, maioris anathematis pœna proposita, a qua eximi, nisi a Pontificibus Max. non possent, ne uirides, aut aridas incidere Pinus, cuiquam, neque ipsis etiam aut Præsidibus, Legatisve Prouinciæ, aut dominis, aut denique aliis fas esset. Tantum liceret dominis, quæ exiccatæ omnino, & aridæ Pinus essent, ipsorumq. solum dominorum usibus, a Conseruatoribus prius uisas, cædere: qui tamen eum quotannis ferrent nucleorum pineorum numerum, qui Prouinciæ, Rectori, & Conseruatoribus uideretur. Picem aut carbones conficere nucleos pineos, igne, neque in Pinetis ipsis, neque alibi, ex Pinuum lignis, aut radicibus educi prorsus noluit: Capras in Pinetis pascere, uepres secari ac spinas, & dumeta uetuit: & cum harum siluarum certos a Dominis custodes fieri, a Rectore Prouinciæ, & Conseruatoribus, si uidebitur, confirmandos, permittat, iubet tamen eligi a Republ. Rauennate, Conseruatores: Idq. se facere Pontifex, & superiores item curasse Pontifices testatur, *tum propter ipsius ciuitatis*; Rauennam autem suis his uerbis intelligit: *ac totius Italiæ decorem, & ornatum, tum etiam propter magnum, eiusdem ciuitatis, & multi alij populi fructuum ipsarum arborum Pinorum exinde percipiunt utilitatem*: Neque uerò iniuria, quando non minorem hoc neruis præbeat usum, quam uoluptatem: hic enim uestitus terræ uiridissimus numquam nõ cernitur, & in naturali ferè, eademq. iucũdissima porticu, & Xysto, inter Pinus celsissimas ambulare, sub ipsis colloqui, cõsidereque, hieme uel media, quasi in altera Tẽpe, licet: hic uoluptarius exercere uenatus & piscatus potest, non ad litus maris modo, sed in aquis etiã intra

angustos Euripi terminos coarctatis: Maris hic, terræq. nauium, arborum, piscium, armentorum terrestrium prospectus, incredibili delectatione, perfundit oculos atq. animum: Vt ipsas, quæ amœnissimam siluam efficiunt, Pinus prætercam, è quarum conflatur potissimum radicibus, igni ciendo, ad medicamentaq. & palpebrarum ornatum ualde efficax, teda, educiturq. oblinendis aptissima nauigiis, pix, eodem pæne modo, quo illam urere olim Macedones consuesse, grauissimus auctor Theophrastus docet: cum e trunco resina etiam manet liquidior, multis medicorum laudibus, ad morbos & uulnera celebris. Quid frondes memorem aculeatas, assidue uirentes? quid uel corticem tanti usus ad tingenda, capiendis piscibus, retia, & ad ulcera delicatulorum potissimum, & ambusta? Ceterum nuclei pinei commendatissimam soli ipsi, facere hanc siluam facile queunt, quorum est usus tota Italia æque iucundus, ac salubris: maximè enim resolutis, & coxarum doloribus prosunt, urinam cient, acrimonias in renibus, & uesica hebetant, stomachi rosiones leniunt, & quod maxime omnium expetendum in ualetudine uidetur, uirium infirmitatem roborant, & corruptorum obtundunt humorum labem, præsertim si repurgati, & recentes, aut aqua tepida prius macerati mandantur: creduntúrq. ut Auenzoar scribit, conseruare pingue humidum, quo uita constat, aqueum absumere; tandem cerebro, iecori, renibus, neruis, uisui, auditui, esse plurimum accommodati; si in uentre coquantur, qua re nonnihil putantur difficiles esse, & crassiorem succum gignere. Templum hoc anno, Rauennæ, in suburbio portæ Vrsicinæ ædificatum est, & D. Rocho dicatum, cum magnam pecuniæ partem Christophorus Archiepiscopus contulisset, qui aliud in Casa murata, sua impensa, titulo D. Ioannis baptistæ, fecerat, atque ornauerat. Fundamenta etiã in Hadriano suburbio sacræ ædis iacta sunt, eodem loco, ubi alia fuerat, aliquot ante annis solo æquata: His autem sacris ædibus excitandis extra urbem & populorum commoditati, consultum est, quibus difficilis erat, noctu præsertim, in urbem ad parochos, aditus, & sacro Tridentino Concilio id iubenti, satisfactum. Academia quoque instituta est, in qua de politioribus, philosophicisq. litteris ageretur. Hactenus in eam, præter nostrates, cooptati sunt, non Prouinciales modo uiri doctissimi, Ariminenses, Cæsenates, Fauentini, Bagnacauallenses Massenses, sed Mediolanenses plerique, Cremonenses, Ferrarienses, Picentes, Spoletini, Euolirani, Caietani, ac Siculi. Primus eius conuentus est habitus. VII. kal. Iunii, qui dies propter anniuersariam eius diei, quo Christus Deus ascendit in cælum, memoriam, celeberrimus fuit, in ædibus Gasparis Loti, iurisconsulti Rauennatis: Adfuere Christophorus Archiepiscopus, Ioannes Pellicanus Prouinciæ Præses, Magistratus, frequentesq. præterea nobilitate & doctrina insignes uiri: Ornatissimam orationem latinè habuit, renunciatus, in sex menses Academiæ Princeps, Lucius Philippus Ferrariensis, Archiepiscopo a secretis. Paucis post diebus, ut ceteros magis incitaret, primus omnium, de retinenda constantia & perseuerantia doctissimè, politissimèque disseruit unus ex Academicis, Iulius Macerinus, Siculus, Panormita, è nobilissima societate Iesu, Theologus, is qui superiore tota quadragesima in Vrsiana æde, attentissimè auditus, de rebus sacris, deque iis, quæ ad bene, beateque uiuendum facerent,

singulari cumulatus eloquentiæ, ac doctrinæ laude, concionatus fuerat. Sextili mense ineunte, cum Romam abiisset Pellicanus Præses, prouinciam VII. Idus ingressus est, Quincto, Rauennam uenit, illi a Pontifice successor tributus, Iulius Sclafonatus Mediolanensis, cuius olim abaui fratrem, Ioannem Iacobum, Sixtus Quartus Cardinalem fecerat. Post Præfecturas autem, Gregorio XIII. Pont. Max. regnante ab eo in Ecclesiastica ditione gestas, illum hic Pontifex, initio Pontificatus, Præsidem fecerat Montis alti, quod suum est, in Piceno, natale solum quodq. ipse non hac solum honestauit nobili Præfectura, sed Canonicatibus, & ceteris dignitatibus auctum, ciuitatem fecit, primumq. illi Episcopum, Paulum Aemilium Ioanninum, quem diximus, dedit, assidueq. habitatoribus, & mœnibus reddere maius studet. Eo absoluto magistratu, omni Iulium præfecerat Piceno, illudq. tum administrabat, Iulius cum Præsidem, in hanc eum Prouinciam Pontifex misit. Sub finem Autumni, redeunte Paleoto Cardinale Romam, eodem reuersus est & Drudus Orator, ut Archiepiscopalem potissimum causam urgeret: cum enim superioribus mensibus Aldobrandinus Cardinalis in Poloniam Legatus a Pontifice fuisset missus, in eius locum Pontifex Dominicum Pinellum Cardinalem suffecerat.

INDEX SCRIPTVRARVM, QVAE IN TABVLARIO, ſeu Archiuo Romano habentur, ſpectantium ad Archiepiſcopatum, eccleſiamq. Rauennatem.

CONSTANTINI, HERACLII.

PRIVILEGIVM Conſtantini, Heraclii, Tiberii, Imperatorum, ad Maurum Archiepiſcopum Rauennæ, in ampliando exarchatu Rauennati, ſub data Syracuſæ.

Priuilegium Valentiniani, Conſtantini, Heraclii, Tiberii Imperatorum, confirmat nominat. epiſcopat. ciuitat. & caſtella, in una carta.

Priuilegium Cæſaris Flauii Conſtantini, & Caroli Auguſti, uetuſtum.

OTHONVM.

PRIVILEGIVM Othonis primi correctum propter uetuſtatem.

Priuilegium Othonis ſecundi conceſſum de caſa roſaria, graditia, & plebis Quinti, & de aliis menſis, & de bonis Lamberti Comitis.

993 Priuilegium Othonis tertii de moneta cudenda. 993.

994 Eiuſdem de monaſterio Sancta Maria. in aula regia. 994.

994 Eiuſdem de fundamentis ſalinarum in Comaclo. 994.

995 Eiuſdem ſuper conceſſione Cæſenæ, & Ceruiæ, & aliorum. 995.

995 Eiuſdem confirmat. Eccleſ. Rauennæ nominata omnia, diffunditq. ſe per limites & confinia, necnon approbat priuilegia conceſſa a Ioanne XVII. Papa & Gregorio. & eſt autenticum de anno 995. Copia de anno 997.

Eiuſdem, confirmat. Eccleſ. Rauen. omnia loca nominatim, ut ſupra.

Idem concedit Rauennatibus, quod nullus audeat ædificare caſtrum a ciuitate Fauentiæ, Foroliuien. Populien. ac Cæſenat. uſque Rauennam.

Idem confert plura Eccleſiæ, Rauennæ, & auget, atque confirmat aliorum prædeceſſorum priuilegia.

1000 Idem donando confirmat monaſteriũ ſanctæ Mariæ de Bangariſia anno. 1000.

1209 Priuilegium Othonis Quarti an. 1209. amplum & auctenticum confirmat omnia nominau. ut ſupra, epiſcopatus, ciuitates, & caſtella: & ratificat omnia Priuilegia Imperatorum prædeceſſorum, & de præſcrip. etiam centũ annorum: & concedit Archiepiſcopo Rauennæ auctoritatem reſcindendi omnes contractus iniuſtos; & de moneta cudenda.

Eiuſdem

Eiusdem confirmat. omnium supradictorum. 1309.
Eiusdem amplum.
Omnia priuilegia Othonum sunt numero XV.

CHVNRADI.

1028 PRIVILEGIVM Chunradi secundi auctenticum. 1028. confirmat omnes res mobiles, & immobiles Eccles. Rauennat. & priuilegia concessa a prædecessoribus Imperatoribus, & Pontificibus, dilatando ad utrumque mare, & nominat omnes ciuitates, & castella.
Eiusdem super Comitatu Fauentino, donatio Archiepiscopo.
Priuilegia Chunradi. num. II.

FRIDERICORVM.

1160 PRIVILEGIVM Friderici primi, confirmat Eccles. Rauennat. omnes episcopatus, monasteria, ecclesias, ciuitates, castella, monetamq. cudendi, & de castro Argentæ, cum aliis castris nominat. 1160.
Idem confirmat loca subdita Ecclesiæ Rauennat. 1160.
Idem confirmat omnia, ut supra in pergameno. 1160.
Idem confirmat, ut supra. 1160.
1160 Transumptum Friderici pro Archiepiscopo. 1160. super omnia loca, ut supra, cum sigillo; product. 1494.
1162 Idem confirmat eadem 1162. & est in papiro.
1195 Fridericus primus 1195. concessit priuilegia nominata super recuperatione Hierusalem, & specialiter litteræ Friderici Archiepiscopi Rauennat. pro fedro. 1234.
1195 Priuilegium Friderici multarum immunitatum, concessum Archiepiscopo Rauennæ, in Marchia, & Romandiola terra, & hominum, & rerum.
Priuilegium Friderici, extract. cart. VIII.
1217 Priuilegium Friderici Imperatoris confirmatio Eccles. Rauen. de pluribus castris, & ciuitatibus. 1217.
1219 Priuilegium concessum Eccles. Rauennat. ann. 1219. per Fridericum secundum: confirmatio de Comitatu Cæsenatensi, cum castro uetere, & nouo, & comitatu Ficoclen. cum Episcopat. & ripa, & Riuersano, Episcopa. Reginum cum dono, & consecratione, & comitatu Bobii, cum pluribus aliis ciuitatibus, castris.
1220 Idem confirmat Ecclesiæ Rauennaten. omnes episcopatus, monasteria, Ecclesias, ciuitates, castella, monetamq. cudend. ann. 1220. & de castro Argentæ, cum aliis castris nominat.
Fridericus secundus Imperator cõfirmat supradicta. 1220. & est autenticum. 1309. 1315. 1496. exempla.
Priuilegium Friderici II. confirmatio pro Ecclesia Rauennat.
Priuilegium Friderici de non recipien. Papam schismaticum.
1221 Priuilegium Friderici II. concessum Gutfredo Comiti de Blandrato.
Priuilegium eiusdem, quod quicumque uasalli, qui non recognouerint in annum & diem anni Archiepiscopum Rauen. cadant a iure suo.

Priui-

sunt Archiepiscopo, in ciues.

Bulla eiusdem quod Ariminenses non recipiant homines; Marazani in ciues; nam subsunt Archiepiscopo.

1228 Bulla eiusdem 1228. concessionis & confirmationis Ecclesiæ Rauennat. amplissima, & continet omnes facultates Archiepiscoporum Rauennatum: necnon ciuitates, castra, monasteria, ad eandem ecclesiam pertinentia.

Bulla eiusdem pro correctione clericorum.

Bulla eiusdem confirmatiua omnium priuilegiorum Pontificum, & Imperatorum, olim concessorum Ecclesiæ Rauennæ; necnon Episcopatus & constitut. omnium.

Bulla eiusdem super Episcopatu Feretrano, qui cum omni integritate sua est ecclesiæ Rauen.

Bulla eiusdem contra Fauentinos super Auriolo, pro Archiepiscopo.

Bulla Gregorii IX. contra Ariminenses, quod in ciues receperint &c.

Bulla eiusdem contra Rauennates super conduct. pro Archiepiscopo.

Bulla eiusdem pro monasterio sancti Michaelis de castro Briton. pro Abbate.

Bulla eiusdem contra Bononienses, pro Archiepiscopo.

Bulla eiusdem contra Fanenses & Senagallien.

1295 Bulla Bonifacii VIII. quod castrum Argentæ occupat. per Estenses, est & spectat ad ecclesiam Rauenn.

Bulla eiusdem contra Estenses super castro Argentæ.

Bulla eiusdem continens idem ut supra.

Bulla eiusdem, qui teneantur soluere decimas et pen. & pro quibus.

Bulla Bonifacii IX. de electione Archiepiscopi Rauennæ, & quod prouisiones cathedralium spectant ad Papam, ex constitutione Vrbani VI.

Bulla reuocat. Bonifacii IX. olim pro Ordelaphis, de Auriolo.

PIVS II.

Bulla Pii II. pro redemptione castrorum Colonaræ, Montiffaxi, Talbi, Piagiæ, Paterni, & aliorum locorum.

EVGENIVS III.

1149 Bulla Eugenii III. an. 1149. quod Episcopus Placentinus est suffraganeus Archiepiscopi Rauennæ.

1152 Bulla eiusdem 1152. super massa Firmiana: duplicata, eodem anno.

Bulla eiusdem super ecclesia Placentina.

HONORIVS III.

Bulla Honorii III. confirmat. XV. Episcopat. Exarchat. Rauenn. & monaster. Pomposiani, quod est Eccles. Rauenn.

Bulla eiusdem concessa Archiepiscopo de commutando possessiones.

Bulla eiusdem contra Ceruienses.

Bulla eiusdem pro Ceruia contra Archiepiscopum.

Bulla eiusdem in causa Ceruiæ & Archiepiscopi.

Bulla eiusdem contra Pisaurienses.

Bulla eiusdem contra Abbatem sanctæ Mariæ in Cosmodim, quia alienauit.

Bulla eiusdē cōtra Comitē Romādiolæ super castro Meldolæ, pro Archiepisc.

Bulla

INNOCENTIVS III.

1198 BVLLA Innocentii III. super monasterio sancti Adelberti supra Padum, quod est ecclesf. Rauen.

Bulla eiusdem quod monasterium Classen. sit subditum ecclesf. Rauen.

INNOCENTIVS IIII.

1243 BVLLA eiusdem super pluralitate beneficiorum.

Bulla eiusdem Indulgent. concesf. Archiepiscopo.

Bulla eiusdem pro Regno Siciliæ.

1038 Testamentum Hugonis Comitis de Britonorio est 1038.

1039 Idem testameutum Hugonis Comitis castri Britonorii. 1039.

1039 Testamentum Hugonis Comitis castri Britonorii. 1039.

1024 Refutatio episcopi Ceruiensis pro Archiepiscopo. 1024.

Statutum inter Archiepiscopum & homines Ceruiæ.

897 Donatio facta Petro Rauennati ecclesiæ Diacono de Mutigliano, & aliis multis locis 897.

1031 Instrumentum de Turdurano. 1031.

1068 Refutatio Almerici ducis. 1068.

1290 Testamentum Bonifacii Archiepiscopi, ubi disponit Argentam spectare ad ecclesiam Rauenn. 1290.

1369 Testamentum Petrocini Archiepiscopi. 1369.

1062 Testamentum Girardi Comitis Britonorii. 1062.

1178 Testamenta duo Io. Ducis, 1178.

1182 Testamentum Tignoli. 1182.

1132 Testamentum Petri Ducis. 1132.

1379 Bulla Vrbani V. mandat quod Viccecomites Mediolani pro annuo censu castri Vghi dioc. Imolen. soluant pro nouem annis Archiepiscopo Rauen. 4500. florenos auri.

Bulla eiusdem, quod Britonorienses non impediant Abbatem & Monachos de Vrano, quin honorem impendant Archiepiscopo.

Bulla eiusdem, concedit temporalem iurisdictionem in Romandiola.

Bulla eiusdem, electionis in Papam, sub dat. Auenioni.

Bulla eiusdem contra Camaldulenses. i. Classenses.

1137 Locatio Britonorii per Archiepiscopum Comiti Caualcanti. 1137.

1142 De eodem obligatio 1142. & locatio de eodem castro pro Archiepiscopo. 1137. & instrumentum traditionis de eodem castro per Hugonem Archiepiscopo Rauen. & recognitionis. 1011.

1144 In carta locationis superioris de anno 1137. adest etiam compositio firma de eodem castro. 1144.

1144 Sententia lata contra castrum Britonorii, pro Archiepiscopo. 1144.

1160 Bulla Alexandri. III. quod Britonorium est ecclesf. Rauen. in qua de exarchatu, & Ducatu, in quo continetur Britonorium; tum etiam ex testamento Hugonis eiusdem ecclesiæ.

1330 Britonorii territorio terræ emptæ pro Archiepiscopo. 1330. instrumentum.

IVRA ARGENTAE.

1206 IVRAMENTVM hominum de Argenta pro locat...... cum pertinentiis pro piscando. 1206.

1277 Instrumenta duo eiusdem territorii. 1277. de concordia inter Archiepiscopum, & Marchionem & cōmune Ferrariæ, de restituen. Archiepiscopo Terram Caualli, & portum, & plebatum, & Maderiam, necnon castrum Argentæ, & comitatum eius.

1348 Capitula inter Archiepiscopum, & homines de Argenta.

1348 Locatio Argentæ. 1348.

Locatio Argentæ per Archiepiscopum, Opizoni Estensi pro singulis annis pro duobus millibus florenis de Florentia. 1348.

Introitus ex possessionibus Argenræ, & conuentiones cum hominibus, & designatio terminorum territoriorum.

Minutæ duæ pro Argenta contra Estenses.

1321 Copia inuestituræ Marchioni Nicolao Estensi de Argenta, & Pauiola in pergameno. 1421.

Locatio in fundo Porti, Andreæ de Rubeis filio comitis Beltrandi de Parma. car. 2. in papiro. 1421.

1472 Bulla Sixti 4. confirmat eccles. Rauen. omnia antiqua priuilegia prædecessorum illi concessa. 1472.

1472 Bulla Sixti 4. concedit & confirmat Eccles. Rauenn. omnia priuilegia Calisti, Gregorii, Honorii, Gelasii, necnon Episcopatus, ciuitates, & castella a principio Comitatus Argentæ, usque Rauennam; & de pallio ferendo; limitat tēpora, & declarat quæ oportet erga Archiepiscopum. 1472.

1497 Copia inuestituræ Ducis Herculis ab Archiepiscopo, de Argenta, Lugo, & castro Potito. 1497.

Locatio in fundo Porti. car. 4. in papiro. 1506.

Recollect. Argentæ in papiro. car. 24.

Liber super collectis castaldionum Argentæ.

Instrumentum super beneficio Vicecomitis Argentæ.

Quinternus inuestitutarum Petrocini Archiepiscopi.

Locatio terræ in terra Vigi in plebatu sancti Prancalis. 1444. per Archiepiscopum, auctentica. car. 2.

Scripturæ pro fabrica capellæ apud sanctum Franciscum. car. 2.

Scripturæ scholæ Godariæ in quinternis sancti Pancratii, postarum. 9. car. 2.

Sententia contra Fauentinos super Lugo & Potito, per Innoc. Pap.

1336 Processus & sententia super castro Aurioli. 1336.

1209 Locatio in Auriolo quorundam dominorum. 1209.

1218 Instrumentum solutionis debiti castri Aurioli. 1218.

1219 Libelli quorundam hominum de Auriolo. 1219.

1229 Sententia pacis inter Rauennates, lata per Archiepiscopum, tempore Gregorii Papæ an. 1229.

1279 Lugum est iurisdictionis Rauennæ. 1279.

1273 Auriolum est Ecclesiæ Rauennæ. 1273.

Confiscatio bonorum contra Comites de Cunio, pro Lugo.

1308 Aurioli locationes in una carta pergamena magna. 1308.

1290 Instrumentum conuentionis inter Archiepiscopum, & homines de Auriolo de 500. mezinis grani. 1290.

1306 Instrumentum obligationis factæ Ecclesiæ Rauennæ per homines de Auriolo in pergameno.

Instru-

1302 Instrumentum securitatis Mercualdorum de Auriolo.1307.
Instrumentum contra Mercualdos de Auriolo.1307.
1308 Instrumentum locationis factæ de multis terrenis in ..... de Auriolo.
1310 Instrumentum super facto Aurioli. 1310.
1407 Instrumentum locationis Aurioli, per Archiepiscopum, auctenticum. 1407.
Publicatio citationis factæ Ordelaphis.
1348 Inquisitio contra Ordelaphos pro Archiepiscopo Rauen. uulnerato in castro Aurioli, quod spectat ad Ecclesiam Rauennæ. 1347.
1455 Aurioli castri locationis copia, Ordelaphis. 1458.
Massæ Firmianæ confirmatio, & de plebe sancti Stephani, facta per Hadrianū Pap. salua iurisdictione Ecclesf. Rauen.
Sententia super fundo Firmiano in fauorem Archiepiscopi, sedente Victore Pap. & Henrico Imperatore.
1190 Causa inter Archiepiscopum Rauen. & Episcopum Ferrarien. super plebe sancti Stephani, & Massa Firmiana. 1190.
1306 Sētētia auctētica pro Archiepisc. super Massa Auximana, & Firmiana. 1306.
Allegationes pro Archiepiscopo contra Auximan. super principali.
1362 Traditio pallii Archiepiscopo, per episcopum Imolen. & Fauentinum, & forma iuramenti fidelitatis tradita eidem per Innocentium VI. 1362.
1296 In collina Græcorum donatio hominum in monte Antignani, in castro nouo a descēden. Ecclesiæ Rauēnæ, per Alemanū, Salinguerrā & Rusticellū. 1196
Plebis Quincti permutatio.
Priuilegia Imperatorum nulla sunt, quo ad Ceruiam.
Statutum Curiæ & Archiepiscopi Rauennæ.
1223 Sententia lata contra Cervienses Romæ. 1223.
Lauritiæ locatio territorio Ceruiæ.
1196 Salinæ locatio territorio Ficoclensi. 1196.
1197 Concordia inter Archiepiscopum, & commune Ceruiæ. 1197.
1217 Iuramentum fidelitatis hominum Ceruiæ, ipsi Archiepiscopo. 1217.
1212 Concordia inter Archiepiscopum & Commune Ceruiæ, cum instrumento incluso super catena Ceruiæ. 1212.
Statutum Rauennæ & Episcopi super sale Ceruiæ.
1181 Breuiarium de pensionibus, quas Ecclesia Rauennas habet. 1181. in pluribus locis, Rauennæ duo, & unum Ceruiæ.
Instrumentum Ceruiæ hominum soluentium salem Archiepiscopo.
1141 Instrumentum reintegrationis de Ceruia, ac Meldula. 1411.
Instrumenta plura in una carta, sub pluribus annis de Ficoclensi, & de hominibus de Ceruia, qui iurarunt fidelitatē Archiepiscopis Rauen. sub pœna &c.
Rotulus maximus, quod Cervien. consueuerunt dare Archiepiscopis receptum de tribus comestionibus, & discordia eorum deinde dabant unum ducatum de tertio in tertium annum: & Archiepiscopus habebat condemnationes, quæ fiebant in Ceruia; & iudex erat pro Archiepiscopo in Ceruia, & omni anno dabant duas collectas salis Archiepiscopo, & ad tumbam portabant: & omni anno pro qualibet familia dabant duo staria annonæ, & unum panem, & unum pullum; & Vicecomes erat in Ceruia pro Archiepiscopo, & Archiepiscopus habebat tertiam partē catenæ: Et sub ipso rotulo sunt scholæ multæ, & de quiliano duæ, & iuramenta fidelitatis duo.

Inſtru-

Instrumentum de pluribus fundis casæ muratæ.
Libelli tres de casa murata. car. 64.
Liber rationum casæ muratæ. car. 80.
1469 Instrumētū de casa murata, Pino de Ordelaphis, cū sigillo Archiepiscopi. 1469.
1459 Locatio uillæ casæ muratæ per Archiepiscopum. 1459. auctenticum; cum alio instrumento affictus in papiro, autentico de dicta casa murata, pro ducat. 47. auri, quolibet anno.
Prouisio & confirmatio Ecclesiæ sancti Bartholomæi in casa murata, & concessio mansi de restaldo, per archiepiscopum.
Pensiones de castris Ariminen. Marenzani, & Gemani. (nouem. 1284.
1284 Litteræ iustitiæ Legati Latini in causa Rauēnatum, & Ariminen. super castris
1212 Renouationes hominum de monte Gemano nominat. 1212.
1153 Locatio Burgi castri de Sauignano. 1153.
1212 Descriptio hominum Ceriolani soluentium Archiepiscopo pensionem. 1212.
Cedula pensionum Gemani.
Sententia pro Archiepiscopo. 1220. super castro Maranzani, Galbole, Granaroli, & Legabizze.
1080 Priuilegium Archiepiscopi de Granarola. 1080.
Priuilegium de Legabizze, Granarolo, montis Cornini, Crucis, & aliorum.
1263 Glazoli locatio per Archiepiscopum Rauennat. 1263.
1263 Locationes sex in una magna carta, distinctæ, de Legabizze. 1263.
1264 Locationes octo distinctæ in una carta de Legabizze. 1264.
1264 Locationes. XIIII. distinctæ de Legabizze. 1264.
Innouationes pensionum de castro medio, & de Legabizze. 1314.
1466 Donatio Glazoli, p benedictū Papā Archiepiscopo: & cōfirmata, & autē. 1466
1297 Instrumētū renouationis Cōmunis Pisauri, de mōte & fundo Cagnano. 1297.
1268 Locatio seu prouisio eccles. S. Vitalis in Legabizze, pro tribus libris ceræ. 1268
1356 Procuratoriū pro afflictā. Malatestis castra quidam, & uillas Arimini, & Pisauri. 1356.
1324 Renouatio castri Glazoli. 1324.
1433 Instrumentum molendinorum Rauennæ, & aliarum rerum, & possessionum. de iure mensali Rauennæ. 1433.
1138 Plura monasteria in locis diuersis, per Archiepiscopum Camaldulen. 1138.
1302 Pacta inter Archiepiscopum, & Priorem Camaldulen. 1302. super monasterio
1361 Inuentarium Sancti Stephani de oliuis de Rauenna. 1361. (Classensi.
1305 Concessio de mercato faciendo in molino uecchio. 1305.
1362 Stipulatio pro custodia castrorum Taibi, Tudurani, Cuglia, Zironi, castri noui, cum salario custodum pro ecclesia Rauen. 1362.
1220 Permntatio inter Marcoaldum Ducem Rauennæ, & Comitem Vbertum de castro nouo, & castro Meldolæ, confirmata per Imperatorem. 1229.
Commutatio de Meldola & de castro nouo. (iurat
Castri noui uniuersitas Vberto Comiti iussu Friderici Imperatoris fidelitatem
1212 Inuentarium bonorum castri noui, in territorio Foroliuien. 1212.
Venditio terrarum inter duos in castro nouo.
Instrumentum uenditionis pro ecclesia Rauennate de castro Dogario, & de castro nouo cum aliis.
1157 Diuisio castri noui inter Archiepiscopum, & Comitem Lambertum. 1157.
Locatio castri Offani, cū fontana sua, & introitu, pro ecclesia Rauenate. 1196.

1314 Locatio coparii unius libræ ceræ. 1314. duplicat.
1342 Locatio in runcatio. 1332.
1198 Concordia super iure castri noui. 1198.
Forma seruando in petendo inuestituram.
Locatio de molendino roticulato canonicis.
1314 Locatio in Val de pondo, & in Valle Treboli. 1314.
1314 Locatio in fundo Seræ. 1314.
1137 Locationes duæ lacumæ. 1137.
1104 Priuilegium Archiepiscopi de domo hospitalis. 1104.
1226 Cartæ promissionis inter Archiepiscopum & Abbatē S. Io. Euāgelistæ. 1226.
Executoriales cum sententia, contra Priorem & conuentum Sancti Ioannis euāgelistæ de Rauēna, pro Archiepiscopo & canonicis, de annuo debito, cū duabus cedulis in papiro inclusis: una, nomine Iusti, procuratoris d. Prioris & conuentus, confitentes annuum cēsum Archiepiscopo XL. barilarū uini.
1496 Constitutiones domini Latini, & domini Bernardi. i. concilia.
Prouincialia concilia producta. 1496. in pergameno. cart. 42.
1193 Locatio Sancti Marci de Posterla. 1193.
1205 Locatio Candriana. 1205.
1285 Sententia pro Archiepiscopo, contra Forliuienses 25. librarum Rauennæ pro satisfactione damnorum. 1285.
1266 Locatio sancti Laurentii in Cæsarea. 1266.
Monasterium sancti Laurentii reformatur in fratres sancti Augustini.
1231 Vicecomitatus Argentæ concessio & extra. 1131.
Copia hoīum Lastagnani, Culinæ, Casalecchi, qui iurarūt fidelitatē Archiep.
1336 Hospitalis Simonis & Iudæ collatio per Archiepiscopum. 1336.
1225 Excōmunicatio facta ab Archiepiscopo de uolūtate Episcoporū, & Abbatū.
Concordia inter Commune Bononiæ & Rauennæ.
1216 Cellæ uolanæ locatio. 1216. Innouatio eius. 1123.
Hostiariæ officii concessio.
Instrumenta simul thesaurorum quorumdam Ecclesiarum Rauennæ.
Iuramenta & pacta hominum de Castro Hubaldi de monte Cerno, & Offano, qui laborant de massa Auxiana.
1309 Instrumentum locationis Bagnacaualli. 1309.
1216 Mansorum omnium & possessionum reditus, instrumentum. 1216.
1138 Instrumēta monasteriorū in luminata, in comitatu Perusino, cellas quinque; Eugulio, Comitatu Firmiano, Fanen. Senogallien. & aliis Episcopatibus, Ecclesiæ Rauennæ subditis, concess. per Archiepiscopum, Camaldulen. 1138.
1293 Instrumentum depositi pro debito 2000. librarum Ecclesiæ Rauennæ pro castro emendo, ubi &c. 1293.
1294 Pacta inter Ecclesiam Rauennatem, & Commune Forliuii. 1264.
Positiones factæ per Bartholinum de sancta Agatha procuratorem monasterii Classen. contra Archiepiscopum Rauennæ.
Prouisio electionis Archiepiscopi Rauennæ per Papam Gregorium propter discordiam Canonicorū quibus erat ius eligēdi; & deuoluitur ad Papam.
1279 Inuentarium bonorum Ioannis de monte Saxo. 1279.
1199 Locatio terrarum postæ de Salice pro Ecclesia Rauennæ. 1199.
1193 Sanctæ Mariæ in portu renouatio in pergameno pro ecclesia Rauēnate. 1193.

Instrumentum

ctæ Mariæ de Vrbe. cart. 21. cum materia frumenti. car. 18. cum aliis cartis 32. del dare & hauere.

Liber actorum in papiro. car. 82.

1359 Liber renouat. car. 80. 1359. in quo libro magno pergameno car. 8. eiusdem materiæ sunt inclusæ.

1366 Liber renouatus in pergameno car. 39. anno. 1366. in quo sunt inclusæ aliæ cartæ eiusdem tenoris num. 363. & in papiro car. 29.

Inuestituræ car. 26. & libelli tres de casamurata car. 64. pro supranumerariis Canonicis aliæ cartæ, & aliæ pro sententia Archiepiscopatus, & cum fasciculo præceptorum contra Iacobum Tractum.

Inuentarium terrarum de Legabizze, territorio Pisauri.

Bulla Henrici super quæstione sanctæ Mariæ in portu Rauenæ. car. 4. in papiro.

1228 Priuilegiũ Gregorii. 9. car. 4. 1228. cõfirmans oĩa nominat. subditæ Rauẽnæ.

Consilium quod Archidiaconum debet præcedere Vicarius.

1160 Priuilegiũ Friderici Imperatoris, confirmat nominat. omnia subdita ecclesiæ Rauennæ. car. 2. 1160.

Inuentarium postarum quartæ gagii car. 2.

Fasciculi.

Rauenna.	63	Forumliuii.	1
Argenta.	11	Cæsena.	50
Ferraria.	2	Ariminum.	51
Bononia.	1	Pisaurum.	38
Imola.	1	Catholica.	4
Fauentia.	4	Fanum.	2
Auriolum.	49	Senogalia.	1
ForoPompilii.	19	Ancona.	1

Sunt alia quædam retenta per Cardinalem Fel. recor.

Sequuntur libri in iure, qui sunt in Archiuis Rauennæ, & in sacra scriptura.

IVRA CASTRI ROVERSANI.

1163 Sacramentum hominum de Reuersano, pro ecclesia Rauen. 1163.

1298 Loca potii seu Tumbæ castiglioni, posit. in curia Reuersani. 1298.

Instrumentum locationis non autenticum, de censu quorundam mansorum de Montigliano.

1297 Instrumentum pro custodia castri Reuersani. 1297. & custodientibus illud pro Ecclesia Rauennate assignare molendinum territorii Cæsenæ, in curia bori, cum ponzata, & aliis terris.

Instrumentum fidelitatis hominum de Reuersano, pro ecclesia Rauen.

1286 Deputatio Castellani in Reuersano. 1286.

1288 Processus & sententia probans, quod ad ecclesiam Rauennatem castrum Reuersani, Aurioli, & molini & Vecchi pertinet. 1288.

1275 Locatio terræ pro ecclesia Rau. ĩ curte Mõtigliani, in fundo Corigliani. 1275.

1283 Proclamata facta contra aliquos de Reuersano. 1283.

1157 Absolutio facta hominibus de Reuersano per communitates de Panigo, quod præstent fidelitatis iuramentum, & plenam obedientiam Archiepiscopo.

1150 Instrumentum possessionis castri Rouersani, pro ecclesia Rauen. 1150.

Coniuratio hominum de Rouersano.

Carta

Rauēnæ futuro, dicta Ecclesia Rauēnate uacāte, instāte Episcopo Fauentino.
Rocha castri Aurioli cum fortilitiis suis.
Castrum molendini ueteris.
Fortilitia Z ronis & castri Aquiliani.
Castrum montis Abbatis destructum.
Fortilitia castri noui Gothifredi.
Fortilitia castri Tudurani, & Rocca.
Castrum Montis caualli destruct. Balneo.
Fortilitia castri Morii.
Iura burghi sancti Damiani.
Iura mercatalis Saraceni.
Fortilitia paterni castri, cum omnibus iuribus suis.
Fortilitia castri Collinaltæ.
Fortilitia castri Montis saxi.
Fortilitia & claues castri Plagiæ, cum iuribus suis
Fortilitia & claues castri Mastri.
Fortilitia castri Gabii.
Castrum Mazzette destruct.
Montis Glottoni claues & fortilitia.
Fortilitia & claues Zironis & castri Taibi.
Fortilitia & claues montis Acuti.
Fortilitia montis Borii.
Fortilitia montis Rosidiani.
Fortilitia castri della Guarda.
Fortilitia Zironis & castri Suriuoli.
Fortilitia Montigliani.
Fortilitia & claues Sagliani.
Iura castri Reuersani destructi.
Instrumenta omnium supradictorum castrorum est autenticum.

IVRA CASTRI MONTIGLIANI.

LOCATIO terrarum in plebatu sancti Petri, curiæ Montigliani, in fundo Canali, per Archiepiscopum Rauennæ.

1314 Locatio terrarum in eodem plebatu, in fundo Orsalis. 1314.

1317 Locatio terrarum in eodem plebatu, in fundo Arzane. 1317.

1320 Locatio terrarum in eodem plebatu, in fundo Pini. 1320.

1270 Locatio terrarū in curia Mōtigliani, ī fundo Ginzeori, & in fundo crucis. 1270.

Iuramentum fidelitatis exhibitum nominat. per homines de Montigliano d. Theodorico Archiepiscopo Rauennæ.

Breue recordationis de reditibus, & seruitiis, quæ Ecclesia Rauennæ debet annuatim & nominatim habere de castro Montigliano, & eius curte, & de omnibus mensis.

1220 Compromissum inter Archiepiscopum Rauennæ, & homines de Montigliano 1220. pro muran. Montigliano: tempore Honorii Papæ.

Locatio terrarum in plebatu sancti Petri, in curia Montigliani.

Instrumentum concordiæ. 1502. inter Archiepiscopum Rauen. & congregationē sanctæ Iustinæ de Padua, ordinis sancti Benedicti, siue Abbates pro tē pore, monasteriorum sancti Vitalis, & sanctæ Mariæ in Rotundo, de Rauenna,

na, unitorum, nomine ipsorum monasteriorum super differentia barilorum 84. uini singulo anno pro ambobus monasteriis; pro quolibet 42. debeant soluere Archiepiscopo.

Item litteræ citatoriæ cum executione, pro Archiepiscopo, contra d. congregationem monasteriorum, quia destiterũt a solutione dictorum barilorum 84.

VALOR PECVNIARVM.

BYZANTIVS ualet duas partes floreni.
Vncia auri, ualet quinque florenos in argento alias 8.
Libra ceræ ualet secundum consuetudinem regionis.
Obolus auri, ualet sex toronenses argenti.
Milichinus ualet sex Toronenses argenti. alias unum florenum.
Toronensis argenti ualet 40. bonon. paruos.
Solidus Sequisinorum ualet duos solidos Imperalium.
Viginti solidi Lucensium, ualent unum florenum.
Duo solidi Papienses ualent unum Turonensium argenti.
Libra auri, ualet 96. florenos auri.
Venen. de Roma, & mansarutus de Alba, ualent unum florenum.
XVIII. solidi Imperalium, ualent unum florenum auri.
Libra argenti ualet sex florenos, & duos quartarios auri.
Solidus auri ualet medium florenum; & tertiam partem alterius.
XII. Turonenses ualent unum florenum.
Marabotini siue Marabatini qui sint, uide in c. cũ olim. de priuileg. & apud Ludouicum Gomes in commentario in Regulas cancellariæ, in fine.

PRIVILEGIA CONCESSA PER summos Pontifices.

Hadrianus III.	886.
Stephanus VI.	899.
Honorius. III.	*
Eugenius III.	*
Alexander III.	1160.
Innocentius III.	1198.
Gregorius IX.	1227.
Innocentius IIII.	1243.
Lucius. III.	*
Martinus IIII.	1282.
Bonifacius VIII.	1298.
Nicolaus IIII.	*
Ioannes XXII.	1320
Innocentius V.	1353.
Vrbanus V.	*
Bonifacius IX.	1391.
Paulus II.	1466.
Pius II.	*
Xystus IIII.	1472.

FINIS.

CONCILIA PROVINCIALIA RAVENN · ANTIQVA QVATTVOR.

VEMADMODVM *hæc Decreta Conciliorum prouincialium Ravennatum, ne longius interrumperetur historicæ narrationis series, quam par esset, suis in historia locis noluimus reponere, ita ne deperiret memoria, huc illa transtulimus: Vtilitas enim tanta est Conciliorum prouincialium, vt Concilium Oecumenicum & generale Nicænum, inde Pontifex Max. Ormisda, annis ea singulis, bis haberi iusserint: Concilium autem Lateranense, quotannis semel: Tridentinum, horum temporum habita ratione, cum intermissa diutissime fuissent, ad triennium adduxerit: Quippe, quòd sint prouincialia Concilia, quasi rota in medio rotæ, de quibus magnus ille vates Ezechiel*, ad locum, *inquit*, ad quem ire declinabat, quæ prima erat, sequebantur & ceteræ: *Nam quò rota illa magna, orbes illi Christiani, sacra Oecumenica generalia Concilia, Pontificis Max. auctoritate cœpta, & absoluta, tendunt, eò tendere minores hæ rotæ debent: ex illis si velint exire, quò cursus intenditur, non attingunt scopum, ac potius corruunt, ac confringuntur: cum non ignoremus, hæc Prouincialia, sæpè à generalibus, & à Pontificibus Max. corrigi: Quod in ijs, quæ nunc proponimus, cum acciderit, aliquot notare locis voluimus. In aliquibus aliarum prouinciarum, non in ijs solum, quæ spectant ad ritus, sed etiam in fidei dogmatibus, & religionis substantia accidisse perspicuum est, vt Carthaginense sub D. Cypriano, & Mileuitanum præclarè testantur. Ceterum si quid in ijs erit, quæ modo exhibemus, quod prodesse possit, non inutiliter omninò operam nos posuisse lætabimur.*

CONCILIVM . PRIMVM.

ANNO . MCCLXXXVI.

Infrascriptæ sunt constitutiones, statuta, & ordinamenta edita, & facta per Prouinciale Concilium sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, uidelicet, per Ven. Patrem D. Bonifacium, Diuina gratia. S. Rau. Eccl. Archiepiscopum, & suffraganeos eius sufficienter requisitos, & consentientes per se, aut per idoneos procuratores.

Ne clerici, ioculatores, uel histriones a laicis transmissos recipiant. Rubr. I.

ON sine temeritate, consuetudines inducuntur, quæ lege damnantur: Cum igitur laicorum importunitate, qui clericis plurimum sunt infesti, consuetudo; quæ potius est dicenda corruptela, uel abusus, uideatur induci, non sine animarum clericorum Prouinciæ nostræ periculo; ut cum laici decorantur cingulo militari, seu nuptias contrahunt, ioculatores, & histriones transmittunt ad clericos, ut eis prouideant; prout & idem laici faciunt inter se, ex quo contingit, ut cum clerici de Ecclesiarum communiter facultatibus sustententur; suo patrimonio proprio consanguineis reseruato, ipsas facultates Ecclesiarum pia fidelium deuotione collatas Ecclesiis, ex quibus debent pauperes sustentari, distribuant, seu potius effundant in huiusmodi usus illicitos, propter quæ multum denigratur clericorum honestas: Tale autem, & tantum uolentes remouere abusum, statuimus, ut nullus clericorum nostræ Prouinciæ, quocumq. fungatur honore, uel statu, a talibus ioculatores, uel histriones transmissos recipiat, seu prouideat aliquid propter uictum, etiam transeundo. Si quis autem contrafecerit, duplum eius, quod dederit ioculatori, uel histrioni, restituere Ecclesiæ, a qua habet beneficium, teneatur, per ipsum in usus pauperum conuertendum.

De pauperibus alendis, & uestiendis. Rub. II.

OCTORIS illius præcipui, prædicatoris egregii institutione freti, ad pietatis exercitium, nostræ Prouinciæ clericos, cum remuneratione thesauri Dominici, inuitamus, & præsertim Prælatos, qui quanto plura a mundi auctore accepisse cernuntur, tanto ad plurima tenentur obnoxii: quia cum dona augentur, rationes etiam crescunt donorum. Hoc non attendentes quam plures Ecclesiarum Prælati, quotidie epulantur splendide, & cibis delicatis superfluè utuntur ad uelle ac quadruplicata sibi indumenta conseruant: & ostiis clausis, a foris, ex

Christi

Christi pauperibus, alii cupientes saturari de micis quæ cadunt de mensa ipsorum, clamant ad ostium, & nemo aperit, alii uerecunde in eorum domibus se includunt, uel quia carnem suam, uili etiam indumento cooperire non possunt, seu quia uerecundum est eis, propter condiciones quæ insunt, publicè mendicare, dum nemo illis manum porrigit adiutricem: isti semper esuriunt, & illi abundat, & cibi, quibus tales pauperes ali deberent, neglecti, in domo corrumpuntur, & dissipantur, & eorum indumenta, tinea comeduntur. Quantum autem in præmissis excedant, cui Dominus plus discretionis donauerit, plus aduertat, quia amplius requiretur ab eo. Porro uolentes ipsos, tam pœnarum timore, quàm premiorum retributione excitare, & inducere ad opera pietatis, hoc laudibili Concilio ordinamus, ut per Prouinciæ nostræ Prælatos, & Clericos uniuersos; prout eis suppetunt facultates; necessaria pauperibus ministrentur. Is autem suffraganeorum nostrorum; qui per totam septimanam, quattuor, semel in die, refecerit pauperes: Abbatum; qui duos: Archidiaconorum, Præpositorum, Archipresbyterorum, & aliorum Prælatorum, qui unum, ac aliorum clericorum, qui semel in die, in septimana refecerit pauperes, de pœnitentiis iniunctis eidem, unius anni indulgentiam habeat. Hanc etiam indulgentiam illi concedimus, qui nouum pauperi dederit indumentum. Si autem antiquum, quadraginta dierum indulgentiam de iniuncta ei pœnitentia relaxamus. NOTATIO. *Huius moderationem rubricæ, uide infra Concilio IIII. Rubr. XX.*

De honestate, & habitu clericorum. Rubr. III.

LICET sit Canonica sanctione statutum, ut excommunicentur Clerici arma portantes, & ut habitum, coronam, & tonsuram, deferant congruentem, & sæpe ab Ecclesiarum Prælatis, iurisdictionem habentibus, clerici nostræ Prouinciæ moneantur, ne in præmissis excedant, eorum tamen paruipendentes monitionem, non uidentur de excommunicatione curare. Volentes, prædictos, spiritualia uincula contemnentes, temporali pœna ab his compesci, propter quæ non modicè derogatur Ecclesiasticæ honestati, statuimus, ut si quis de cetero, post publicationem huius Concilii, inuentus fuerit publicè arma portare, absque iusta & manifesta causa, ac licentia, sui Diœcesani, pro quolibet armorum, a suo Prælato iurisdictionem habente, condemnetur in solidos quadraginta, ad minus: nec Prælati ipsorum, ex quo sine causa & licentia sui Prælati fuerint reperti culpabiles, possint omittere, quin condemnent, & exigant, prout culpa ipsorum requiret: cum hoc statuamus in fauorem Ecclesiasticæ honestatis. Qui autem compertus fuerit habitum coronam, uel tonsuram incongruentem portare notabiliter, pro uice qualibet in quinquaginta solidos condemnetur. NOTATIO. *Maiori pœna mulctat clericos, congruenti nequaquam habitu incedentes sacrum generale Concilium Tridentinum Sess. XIIII. cap. VI.*

De promotione habentium parochiales Ecclesias. *Rub. IIII.*

ETsi ad regimen parochialium Ecclesiarum assumpti, ante generale Concilium Lugdunense, quod incipit *Licet Canon*, ex quo præfixo a Canonibus tẽpore se non fecerint in presbyteros ordinari, de iure a ministerio, siue ab officio eis commisso remoueri possint, & debeant, & aliis eorum Ecclesiæ concedi, quia tamen in executione memorati iuris, se multi exhibent negligentes, Nos ipsorum negligentiam hoc salubri Concilio supplere uolentes, Statuimus, ut infra proximum festum Resurrectionis Dominicæ se faciant in presbyteros ordinari: Quod si infra tempus præfatum, se in presbyteros promoueri non fecerint, nulla alia monitione præmissa, omni iure, quod in ipsis Ecclesiis habebant, decernimus fore priuatos: licet generale Concilium Lugdunense, assumptos, post ipsum Concilium, ad regimen Ecclesiarum parochialium, nulla etiam præmissa monitione, decernat esse priuatos ipsis Ecclesiis, nisi se fecerint a sibi commissi regiminis tempore in presbyteros ordinari, sunt tamen quidam, qui mentem dicti Concilii circunueniunt, facientes se in fine anni, postquam priuati fuerint, eligi iterato; contra dolosos tales, prouidere uolentes, statuimus, ut siue per dolum, siue per negligentiam steterint, seu alio fraudulento modo quocunque, quòd promoti non fuerint, infra annum, ipso facto quoad Rectorias ipsarum Ecclesiarum, uel ad quas se neglexerint facere promoueri, quantum ad electiones, quæ in ipsis Ecclesiis primò occurrerint faciendæ, inhibere indicamus.

De quotidianis distributionibus. *Rub. V.*

DIGNVM est, ut quos ad vitæ decora, domesticæ laudis exempla non reuocant, saltem correctionis medicina compescat. Sanè relatu comperimus plurimorum, in nonnullis Ecclesiis nostræ Prouinciæ, consuetudine obseruari, & in aliquibus aliis constitutione firmatum, ut præter redditus beneficiorum, & præbendarum; de quibus nihil ad præsens uolumus immutari; prout quotidie resident, redditus aliquos alios, tantum in Ecclesia residentes, pro rata residentiæ, quam in Ecclesia faciunt, percipiant: & quòd ad huiusmodi consuetudinem, & statutum, quidam praua interpretatione obaudientes, ac minus, quæ Dei sunt, cogitantes, in animarum suarum periculo; dum tamen in camera sua resideant; dato quod intrent Ecclesiam ad Diuinum officium celebrandum, tantum semel in mense, ipsos redditus specialiter ob fauorem residentiæ deputatos, ut Deo, & Ecclesiæ seruiatur, & Diuinæ laudis organa, in ipsa, horis singulis decantentur, sibi usurpant: propter quæ generatur grande scandalum proximorum, qui Ecclesiæ militant, prout debent, ac refrigescit in eis laudabile propositum, quod habebant. Ne igitur culparum illorum efficiamur participes; ipsa praua interpretatione summota, ac tali consuetudine obseruata, statuimus declarando, & statuendo declaramus, ut illi tantum dicantur in Ecclesia residentes, quo ad præmissos redditus qui, distribuuntur, prout quotidie resident, seu sit bladum, seu uinum, siue sint pecuniæ, uel alia bona; qui in Ecclesia sua confratribus aliis horis debitis pensum seruitutis, nostræ, uidelicet

Matutinum, Laudes, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas, Completoriumq. persoluerint: alioquin nihil percipiant ex ipsis redditibus, nisi prout seruierint Ecclesiæ, iuxta ordinationem nostram, infra proximè annotatam. Et ut hæc constitutio inuiolabiliter obseruetur, uolumus, & sub excommunicationis pœna mandamus, ut infra duos menses a die publicationis præsentis Concilii computandos, omnes & singuli Clerici Ecclesiarum nostræ Prouinciæ, ubi sunt plures Clerici ordinati, & tales sunt redditus, de quibus supra præmisimus, hanc teneantur constitutionem sacramento firmare, & omnes etiam qui in posterum assumentur, antequam ad redditus admittantur. Vbi uerò in Ecclesia redditus tales non sunt, Diœcesani locorum in Synodis suis, quas eos contigerit celebrare, prouideant, prout secundum Deum melius poterunt, ne in ipsis Ecclesiis, horis Canonicis, officium negligatur. Quod si maior de Capitulo, uel ubi omnes sunt pares, qui proximo ipsis clericis præest, non fecerit hoc sacramentum præstari, sui beneficii periculo subiacebit, mulctandus per Prouinciale Concilium, seu superiorem ipsius, uel per alium, qui hoc possit. NOTATIO. *Sacrosanctum Oecumenicum & generale Concilium Tridentinum sess. XXI. cap. III. Vbi nullæ aut tenues sunt distributiones, statuit, tertiam partem fructuum his assignari debere, & sess. XXIIII. cap. XV. aliquot beneficia simplicia ab Episcopo vniri, aut Canonicatus supprimi.*

Proximum suprascriptum Concilium, in quantum rite possumus, ordinare, & declarare uolentes, statuimus, ut infra duorum mensium spatium, a die publicationis huius Concilii, ordinetur, quod, & quantum habere debeat, qui Matutino interfuerit, & aliis horis Canonicis, ex redditibus, de quibus supra, proximo Concilio est præmissum, ubi tales sunt redditus. Et quia in specie dare in hoc doctrinam non possumus, cum aliquæ Ecclesiæ plus abundent, aliæ uerò minus, prout possumus, prouidemus hoc modo, uidelicet, ut qui Matutino interfuerit, duplum eius habeat, quod habebit, qui erit in missa. Qui autem Tertiæ, & Sextæ, medietatem eius habeat, quod ei fuerit datum in missa: & idem in Nona seruetur, quod est in Tertia & Sexta præmissum: Qui autem in Vesperis & Completorio, tantum habeat, quantum qui Missæ interfuerit, secundum præmissa. Vt clarè intelligas, suppone quòd decem sint denarii, distribuendi in die, pro quolibet Canonico: De ipsis decem denariis, dabis ei, qui interfuerit Matutino, denarios quattuor: qui Missæ, duos: qui Tertiæ & Sextæ, vnum: & vnum, qui interfuerit Nonæ: & qui interfuerit Vesperis, & Completorio, dabis duos denarios, ut dedisti in Missa.

Verum quia nec sic est, secundum quod præmissum est, ad plenum contra dolosos prouisum, quia uenire possent ad horas Canonicas, non tamen hora debita, & si in hora debita, non tamen starent, quousque officium compleretur, contra eos statuimus, ut is dicatur Matutino interesse, qui ad Ecclesiam ueneriti, antequam, *Venite*, cum hymno cantetur, cum hymnus dicitur: alias cum dicetur, *Venite*, cum primo Psalmo; ex quo hymnus tunc non cantatur; & steterit quousque Prima completa fuerit. Qui Missæ, antequã cantetur *Kyrie eleyson*, & steterit, quousq. fuerit finita Missa. Qui Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Vesperis, & Completorio, antequam Psalmi incipiantur, & steterint quousq. fuerint dictæ horæ perfectæ: aliter nihil percipiant. Quicumq. autem

Aaa 3 contra

contra fecerit, prætér reatum periurii, teneatur ad duplum illius, quod perce perit: restituendum Ecclesiæ, cui seruitium debitum est subtractum, conuertendum in ornamenta ipsius Ecclesiæ. In aliis autem Ecclesiis ubi redditus nō sunt tales, locorum Ordinarii in quantum commodè poterunt, remedium salubre adhibeant, ut ipsis seruiatur Ecclesiis prout decet. Et ne per præsentes aliqua fiat fraus, ordinamus, quòd Campanæ horarum in nocte & die tantum pulsentur, quòd omnes confratres se possint parare ad intrandum Ecclesiam, nec incipiatur officium, antequam Campana pulsare cessauerit.

Vt misericordia temperemus rigorem, statuimus & ordinamus, ut illi etiam residere dicantur, quo ad suprascriptos redditus, dato quòd non intersint horis Diuinis; qui solemnem medicinam receperint, per tres dies proximè subsequentes: & qui minutionem celebrauerit, per duos dies: & alii etiam qui infirmitate grauati, absque læsione graui suæ personæ uenire non possunt: illi etiam qui dicta de causa exeunt. Item uel illi, qui ad superfluitatem corporis deponendam exeunt, dum tamen sic cito redeant, quòd contra huius Concilii, & suprascriptorum Conciliorum mentem non notentur fecisse: & propterea uolumus, & mandamus, quòd omnes istæ tres constitutiones iuramento firmentur, quod contra ipsas, uel earum aliquam non committetur fraus, uel dolus per eos.

De testamento Vsurariorum. *Rub. VI.*

OGNOSCENTES salubrem constitutionem generalis Concilii Lugdunensis, quæ incipit, *Quamquam usurarij manifesti*, ac uolentes ipsam intra Prouinciæ nostræ terminos ab omnibus inuiolabiliter obseruari; statuimus, quòd nullus Notarius nostræ Prouinciæ, alicuius usurarii testamentum conficiat, seu ubi conficiatur, intersit, nisi presbyter parochialis sit præsens, cuius est parochianus testator: & ante omnia si dictus presbyter postulauerit, quòd forma fuerit dicti Concilii obseruata. Si quis autem Notarius dictæ Prouinciæ contrarium scienter attentauerit, in ipsum per hanc nostram constitutionem, excommunicationis sententiam promulgamus. Et ne parochiales presbyteri in tenore prædicti Concilii aliquo decipiantur errore, uolumus & mandamus, quòd omnes præfati presbyteri tenorem dicti Concilii teneantur habere: Et quòd locorum ordinarii in Episcopalibus Synodis annuatim per singulas Diœceses celebrandis, per se, uel per aliam personam sufficientem, dictum Concilium suo Clero exponant, & aperiant ita clare, quòd nullus habeat, iustam causam ignorandi ea, quæ continentur in eo.

De Decimis. *Rub. VII.*

VM iure Diuino & humano Decimæ debeantur, & in signum uniuersalis dominii sibi ipsas Dominus reseruauerit, exactionem ipsarū prætermittere non possumus, nec debemus, absque animarum periculo nobis subiectarum, & Ecclesiarum nostrarum læsione enormi: Proinde statuimus, ut Ecclesiarū Prælati, & Clerici uniuersi nostræ Prouinciæ, quibus debentur

tur Decimæ de consuetudine, uel de iure, sint solliciti exigere Decimas ab iis, qui eis tenētur: ac Diœcesani ipsorum se pronos exhibeant absq. damno moræ in monitionibus, & coactionibus inferendis; ut, uidelicet, monitione præmissa canonica, excommunicent Decimas non soluentes: nec negligant, uel retardent, quæ in hoc casu fuerint facienda de iure. Quod si aliquis contemnens Decimas soluere, excommunicationis fuerit ligatus sententia, & eam per mensem sustinuerit animo indurato, contra ipsum contumacem, quoties Diœcesanus fuerit requisitus, teneatur inuocare cum effectu sollicitè auxiliū brachii sæcularis. Si quis suffraganeorum nostrorum in executione huius statuti fuerit negligens, uel remissus, per suum Metropolitanum, uel per Concilium Prouinciale, subsequenti tempore celebrandum, durissimè redarguatur, & etiam puniatur.

De Criminibus, & delictis specialiter Episcopis reseruandis. Rub. VIII.

NE ducatum præbeat cœcus cœco, casus, in quibus uolumus solos adiri Episcopos, per hanc nostram constitutionem, Ecclesiarum Rectoribus nostræ Prouinciæ intimamus: districtè eis, sub excommunicationis pœna, mandantes, ne de his se ullatenus intromittant, sed illos ad suum, in his casibus, Diœcesanum remittant, qui in his, uel eorum aliquo eis uoluerint confiteri. Casus autem sunt hi, Videlicet. Cum quis petit absolui ab excommunicatione maiori lata, uel inducta ab homine, uel a iure: Itē incendio, & crimine publico; sicut in Blasphemante Deum, uel sanctos: item in uotō qualitercumque emisso: & cum illis, qui filios oppresserunt ex proposito, siue casu: & cum quibuslibet homicidis, & sacrilegis, falsariis, uiolatoribus Ecclesiarum, & immunitatum Ecclesiasticæ libertatis, & sortilegis: itē cū iis, qui cum brutis libidines polluuntur: item cum incestuosis, & corruptoribus sanctimonialium: & in omni occupatione, usurpatione, & detentione rei alienæ, ubi cui restitutio fieri debeat, non inueniri potest: Item cum periuris, & clandestinè matrimonium contrahentibus, ex quo matrimonio dubitatio oriatur, uel oriri possit: Et in omnibus aliis criminibus, delictis, & excessibus, in quibus de consuetudine generali, uel speciali Episcopis reseruatur confessio.

De immunitate Ecclesiarum. Rub. IX.

QVONIAM quidam perditionis filii, libertatem Ecclesiæ attributam nituntur infringere, quinimò esse assiduè plura ordinentur remedia, semper tamen de malo prolabuntur in peius, ac in sua pertinacia durius confirmantur, oportet nos uigilanti studio intendere ad reprimendam ipsorum malitiam peruersorum: attendentes igitur, quòd licet singuli, qui statuta edita, & consuetudines introductas contra Ecclesiæ libertatem, seruari fecerunt, uel fecerint, quive secundum eadem statuta, seu consuetudines præsumpserunt, uel præsumpserint iudicare: necnon statutarii, & scriptores statutorum ipsorum, Potestates, Consules, & Rectores locorum, ubi de cetero huiusmodi statuta, uel consuetudines introductæ fuerint, editæ, uel seruatæ, maioris excommunicationis sint legati sententia; hi tamen ipsa excommunicationis

cationis sententia uilipensa, in ipsorum animæ detrimentum, perceptioni sacramentorum,& participationi fidelium se immiscent;hoc non ualentes tolerare, uel dissimulare diutius, absque Ecclesiarum nostræ Prouinciæ læsione enormi; uolumus, & mandamus, ut annis singulis in Natiuitate, & Paschate Resurrectionis Domini, ac in solemnitate sanctorum omnium, coram fideli populo denuncietur publicè in missarum solemniis, Omnes & singulos suprascriptos, in maioribus Ecclesiis Ciuitatum, Castrorum, & aliorum locorum, ubi sunt conuentuales, uel Collegiatæ Ecclesiæ nostræ Prouinciæ, maioris excommunicationis uinculo fore ligatos. Insuper monemus Potestates,& Rectores, Antianos, Consiliarios, & Officiales, quibuscumque nominibus nuncupentur, Ciuitatum, Castrorum, & locorum Prouinciæ nostræ, quòd ipsa statuta, infra menses duos, a die publicationis præsentis Concilii computandos,de capitulariis suis deleri faciant.Et quoniam contemptu crescente, pœna debet augeri, ad priuationem omnium honorum, officiorum, gratiarum, immunitatum, priuilegiorum omnium, ac insuper feudorum, & bonorum omnium aliorum, quæ ab ecclesiis nostræ Prouinciæ tenent, procedemus, prout crediderimus esse de iure, nisi ipsa statuta de suis capitularibus deleri fecerint, ut superius est præmissum, infra terminum suprascriptum. Quòd si nec sic a tam nequam proposito curauerint resilire, a quocumque cuius intersit, denunciatione facta Metropolitano, qui erit pro tempore, insequenti Prouinciali Concilio, ante omnia teneantur in Concilio Præsidentes, super hoc, prætermissis aliis, cura sollicita prouidere.

Lectæ, & publicatæ fuerunt prædictæ constitutiones, statuta, & ordinamenta in choro superiori sancti Mercurialis Foroliuien. & ordinatæ, & confirmatæ per suprascriptos Ven. Patres, Dominum Archiepiscopum, & suffraganeos eius, scilicet. Dominum. S. Episcopum Imolen. Domn. Y. Dei gratia Episcopum Fauentinum. Domin. R. Dei gratia Episcop. Forliuien. Dom. Thadæum Dei gratia Episc. Forlipopilien. Dom. Aymericum Dei gratia Episc. Cæsenat. Dom. Henricum Dei gratia Episc. Saxenat. & Dom. B. Dei gratia Episc. Adrien. Et procuratores Episc. Bonon. Episc. Ceruien. Episc. Mutin. Episcop. Parmea: sub anno Domin. Millesimo ducentesimo octuagesimo sexto, Indict. XIIII. die VIII. men. Iuli. Præsente multitudine Clericorum.

Die prædicto, in Palatio populi communis Forliuii, quod inhabitat. D. Comes Romandiolæ, Ven. Pater dictus D. Archiepiscopus, commisit & mandauit D. Michaeli Archidiacono Rauenn. ut in præsentia prædictorum Episcoporum, & de ipsorum concilio definiret, quòd per ipsum D. Archiepiscopum deberet reiterari uisitatio per Prouinciam Ecclesiæ Rauen. Actum &c. In nomine Domini, Amen. Iniuncti a Domino nostro Bonifacio Archiepiscopo Rauen. officii cura sollicitat, ut his quæ a sanctis Patribus instituta cognouit, studio uigilanti intendat: Cum ergo per omnes Prouinciæ eiusdem decretæ diœceses uisitationem perfecerit; pro ut Deo annuente, securè potuit, eiq. liceat uisitationem per eandem reiterare Prouinciam, suprascriptorum suffraganeorum requisito consilio, de speciali mandato, & commissione ipsius D. Archiepiscopi, nobis. M. Archidiacono Rauen. facta, definimus, uisitationem per eandem Prouinciam reiterari debere per D. Archiepiscopum supra scriptum. Facta fuit definitio. &c.

CONCILIVM. SECVNDVM.

ANNO MCCCXI.

IN NOMINE DOMINI, Amen.

ONSTITVTIONES editæ in Concilio Prouinciali, celebrato in Ecclesia Rauennat. & conuocato per Ven. Patrem D. Rainaldum, permissione Diuina S. Rau. Ec. Archiepiscopum: Ad honorem omnipotentis Dei, & gloriosæ Virginis Mariæ, Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, Beati Apollinaris martyris, Patroni sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, beatorum martyrum Vitalis & Vrsicini, & ceterorum, quorum reliquias, patrocinia complectimur in ipsa Metropoli Ecclesia, & ad restaurationem Ecclesiarum, & reformationem morum Ecclesiasticarum, & secularium personarum, & pro salute animarum in hoc sancto Prouinciali Concilio, cui, auctore Deo, præsidemus, unà cum Ven. Patribus, Dei gratia, Dominis. V. Bon. H. Regien. M. Ceruien. & P. Foropopilien. Episcopis: & Fr. Hugolino electo Fauentin. Sanctæ Rauen. Ecclesiæ suffraganeis: & procuratoribus uidelicet Dominorum P. Parmen. R. Forliuien. I. Cesenat. Fratrum P. Comaclen. I. Adrien. & V. Saxenatis, Episcoporum suffraganeorum absentium, quasdam constitutiones Conciliorum, Synodorum, Canonum, & Decretalium Epistolarũ, & aliorum iurium antiquorum, & antiquatorum per obliuionem, & negligentiam inobseruata: rememoratorias, & executorias rediuiua repetitione edendas prӕuidimus, quas in subditis recensemus, & publicari mandamus: Volentes, & mandantes, quòd Sacri Canones, & sedis Apostolicæ decretales, & Legatorum eius constitutiones, & Decreta sanctorum Patrum; quantum possibile fuerit; ab omnibus subditis debeant efficaciter obseruari, & infrascriptæ constitutiones.

De Orationibus fundendis ad Deum, pro celeri ordinatione uacantium Eccelesiarum, & alijs Diuinis officijs. Rub. I.

VIA inter cetera, quæ pericula, & discrimina afferunt, & inducunt, est diuturna uacatio Ecclesiarum Cathedralium, cui uolentes succurrere, quòd statutum est fieri pro celeri ordinatione S. Romanæ Ecclesiæ, cum uacauerit, per constitutionem Gregorianam; *Vbi periculum*, Statuimus, mandamus, & obseruari præcipimus pro celeri ordinatione Rauen. Ecclesiæ, uel alterius Ecclesiæ Cathedralis de Prouincia, cum uacauerit, ita quòd pro ordinatione ipsius Rauenn. Ecclesiæ, fiant orationes, & processiones ad Dominum, & alia bona spiritualia, a Clero, & populo uniuerso, per totam Rauennatem Prouinciam, donec ipsa electio fuerit celebrata. Et in qualibet ciuitate, & Ecclesia Cathedrali eiusdem Prouinciæ, uacante, a suis clero, & populo, pro celeri ordinatione eiusdem Ecclesiæ Cathedralis; Et idem fiat in Ecclesiis Conuentualibus uacantibus, pro celeri, & concordi electione ipsorum, ab iis, qui sunt de Conuentibus, & capitulis ipsarum. Et ut hæc celerius adimpleantur, Archidiaconus, Præpositus, & chorus Ec-

clesiæ

clesiæ Rauennat. statim cum Ecclesia ipsa uacauerit, procurent omnibus, & singulis suffraganeis uacationem ipsam notificare: Et capitula Ecclesiarum Cathedralium idem obseruent, & faciant in suis ciuitatibus, & diœcesibus, cum suas Ecclesias pastore contingerit uacare. NOTATIO. *Statuit sacrosancta Tridentina generalis synodus sess. XXIIII. cap. 1. ut cum primum Ecclesia uacauerit, supplicationes, ac preces publicè priuatimq. habeantur: atque a capitulo per ciuitatem ac Diœcesim indicantur.*

De exequijs Episcoporum decedentium. Rub. II.

QVIA secundum Apostolum, qui benè præsunt presbyteri, duplici honore habendi sunt digni, in uita scilicet, & in morte, Statuimus, & firmamus, quòd quando contigerit aliquem comprouincialium Episcoporum, præsentium, uel futurorum, de hac luce, Deo uocante, migrare, induatur Pontificalibus, & cum eisdem, solemnibus exequiis præcedentibus, cum solemni missa pro defuncto, sepeliatur, & quàm citius fieri poterit, ceteris comprouincialibus Episcopis, ipsius obitus intimetur per capitulum ipsius Ecclesiæ Cathedralis, ut orent pro episcopo defuncto. Et quilibet coepiscoporum dici faciat XXX. continuas missas a die notificationis obitus ipsius, usque ad trigesimum diem; & refici qualibet die, tres pauperes: & in qualibet Ecclesia Cathedrali, & conuentuali, una missa pro ipsius animæ expiatione celebretur solemniter.

De anniuersarijs Episcoporum. Rubr. III.

QVIA inter cetera remedia, quæ proficiunt ad expiationem animarum fidelium defunctorum, sunt, orationes, & eleemosynæ: & illis maxime in his teneamur obnoxii, a quibus nos recognoscimus, uerbi & operis beneficia recepisse; in quorum numero prædecessores nostri meritò possunt adscribi; Statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quòd de cetero, semel in anno, uigilia festi sanctæ Praxedis, quod est XX. Iulii, in tota Prouincia Rauenn. per singulos coepiscopos, & capitula Ecclesiarum Cathedralium, fiat solemne anniuersarium pro defunctis coepiscopis totius Prouinciæ: ad quod clerus & populus conuocetur: & die prædicta quilibet Episcopus comprouincialium prædictorum XII. pauperes, ad minus, refici faciat pro animarum expiatione celeri prædictorum. Si autem ipsa dies caderet in Dominica, fiat præcedenti die, uel subsequenti feriata die, quàm commodius poterit.

De anniuersarijs patronorum, & benefactorum Ecclesiarum. Rubr. IIII.

DIXIMVS insuper, quòd de cetero, seml in anno, scilicet quarta die Iunii, uel in proxima subsequenti feria, si festum incideret die illa, fiat solemne anniuersarium per coepiscopos in tota Prouincia, pro expiatione animarum fidelium defunctorum, patronorũ, & Ecclesiarum benefactorum: Ad quod, sicut dictum est, de anniuersario Episcoporum,

clerus

clerus & populus conuocetur, & ipsa die pauperes reficiantur, ut etiam per hoc fideles ad beneficentiam prouocentur, & animentur.

De reliquijs sanctorum, & earumdem ueneratione. Rub. V.

STATVIMVS, quòd si in Ecclesiis Cathedralibus, collegiatis, conuentualibus, & ceteris, extra altaria reliquiæ habeantur, de ipsarũ ueritate, & certitudine, quorum sanctorum sint, per singulos comprouinciales Episcopos, in singulis eorum ciuitatibus, & diœcesibus, cum diligentia exquiratur, quatenus de ipsis habita certitudine, deuotè ueneren tur, & publicentur populis, & uenerari mandentur. De quibus uerò nulla certitudo possit haberi, in altaribus, uel alibi, sicut uisum fuerit, recondantur, nec de cetero populis exponantur: & qui contra fecerit, ad arbitrium Diœcesani Episcopi puniatur.

De sacramentis Ecclesiasticis. Rubr. VI.

CVM Sacramenta Ecclesiastica debeant cum debita reuerentia, & ueneratione, & gratis tractari, suscipi, & conferri, statuimus, quòd omnia sacramenta Ecclesiastica, quantum possibile fuerit, a ieiunis ministrentur, cum ornamentis neccessariis, seu paramentis: & gratis: illud re rememorantes attentius; *quod gratis acccepistis, gratis date.* Qui contra fecerit; præter Diuinam offensam, quam ex hoc contrahit, & incurrit & pœnas a Canonibus cõstitutas; in subsequenti Prouinciali Cõcilio acrius puniatur.

De custodia Eucharistiæ, Chrismatis, & olei sancti. Rubr. VII.

STATVIMVS, quòd Eucharistia, uiaticum, siue corpus Christi, Chrisma, oleum sanctum, & oleum infirmorum, sic deuotè, tutè, & secretè custodiantur, & reponantur in Ecclesiis, uel sacristiis, in locis ad hoc deputatis, & aptis, quòd ad ea non possit manus nefaria accedere, seu sacrilega, & maximè mulierum: Et quòd Eucharistia, seu uiaticum, quod pro infirmis reseruatur, frequentius innouetur: Et qui in prædictis negligens fuerit, uel remissus, præter indignationem Dei, quam ex contemptu sacramentorum eiusdem, & suæ salutis, contrahit, & incurrit, ab ordinario suo arctius puniatur.

De utensilibus, paramentis, & libris, & ceteris ornamentis Ecclesiasticis Rubr. VIII.

CVM non solum ministri Ecclesiastici mundi esse debeant, sed utensilia pro Diuino cultu, munda, & mundè teneri, & tractari, præmonente Prophetæ, *Mundamini, qui fertis uasa Domini,* statuimus, quòd corporalia, pallæ, tobaleæ, & cetera sacerdotum, & altarium ornamenta, munda sint, & cum omni munditia conseruentur: & calices habeantur argen tei, si commodè fieri poterit, & Ecclesiarum suppetant facultates: & sufficiẽ

tes

tes libri pro Diuinis officiis, & paramenta: super quibus uolumus & mandamus diligentem & solertem per Diœcesanos curam & solicitudinem adhiberi, & terminum congruum, non habentibus, statuere, ad habendum prædicta: Et ubi in prædictis habendis, Ecclesiarum non sufficiant facultates, moneantur laici, & maximè parochiani, & sollicitè inducantur, ut componant, & contribuant saltem pro dimidia in prædictis.

Cum inter cetera utensilia, pro Diuino ministerio, sit Cāpana utilis & necessaria, ad cuius sonum maximè fideles excitantur ad Diuinum cultū, & Dæmones propelluntur, statuimus, quòd de cetero, Campanæ quæ fient de nouo, benedicantur ea solēnitate, quæ in Pontificali inscribitur, in Ecclesiis Cathedralibus ciuit. singulis, & collegiatis, & plebibus, & cōuentualibus singulis Diœcesum.

De informatione ministrorum, & celebratione missarum. Rubr. IX.

STATVIMVS, quòd quilibet Episcopus in sua Diœcesi informare debeat sacerdotes, & ministros, nouos maximè, uel a scientibus expertis faciat informari in suis officiis, & ministeriis, & Ecclesiasticis sacramentis, & ipsorum collatione, seu dispensatione, scilicet, in Cathechizando, Baptizando, conficiendo corpus & sanguinem Iesu Christi, & quæ sunt confectionis uerba, seu consecrationis, & confitentes seu pœnitentes absoluendo, & formam & modum absolutionis, & Diuinis aliis.

Cum iuxta Canonicas sanctiones, unicuique sacerdoti, quantumcumq. digno, unam missam tantum in die sufficiat celebrare, & ualde felix sit, qui dignè celebrat unam, districtius prohibemus, ne quis de cetero nisi unam tantum in die celebret missam, nisi in casibus a iure permissis: & quòd nullus alienigena audeat prædicare, uel celebrare, uel in sacro ordine ministrare, nisi fuerit prius præsentatus ordinario, & eidem de ipsius ordinatione facta fuerit plena fides. NOTATIO. *Nullum clericū peregrinum admitti ab Episcopo debere ad Diuina celebranda, & sacramenta administranda, sine cōmendatitijs sui ordinarij litteris, statuit sancta œcumenica & generalis synodus Trid. sess. XXIII. cap. XVI.*

Monemus omnes insuper, & singulos sacerdotes, parochiales maximè, quòd quando omnibus diebus Dominicis celebrare debuerint, alba cocta siue & stola induti, aquam exorcizent, seu benedicant cum sale: & aqua, altare Ecclesiarum, & populum, antequam celebrent, aspergant, cum Antiphona, *Asperges me Domine*, uel alia, quæ pro tempore occurret, & Psalmo uel Versu. *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.*

Monemus insuper omnes & singulos parochianos, cuiuscumq. parochialis Ecclesiæ, quòd saltem in diebus Dominicis audiant missam integram in sua parochiali Ecclesia, a qua prius non recedant, quam benedictionem post missam receperint: & quicumq. contrafecerit, tertiò admonitus, excommunicationis sententia percellatur.

De annunciatione festorum, & celebratione ipsorum, & obseruatione ieiuniorum Rubr. X.

STATVIMVS insuper, quòd festa sanctorum Patronorum Ecclesiarum Cathedralium Prouinciæ Rauen. semper die in qua occurrunt, denuncient celebrantes officia, & studeant celebrare, & clero & populo

pulo ciuitatis, & Diœcesis eiusdem præcipiant celebrari in tota Prouincia Rauen. & quòd de festo beati Apollinaris, & de omnibus sanctis Præsulibus Rauen. per columbam electis, fiant festa per totam Prouinciam Rauen. suis diebus. Et ut in hoc errare non possint, ipsa festa in suis kalendariis inscribi faciant, & apponant: &, ut præmittitur, denuncientur.

Monemus omnes & singulos sacerdotes, parochiales maximè, ut omnibus diebus Dominicis, quando debuerint missas celebrare, populis, lecto Euangelio, & offertorio, uel cantato, festa celebranda, & ferianda iuxta consuetudinē, & ipsorum uigilias ieiunandas; si qua scilicet habuerint; & certa ieiunia, si occurrerint, debeant nunciare, uel indicere ipsas debere festari, ieiunari præcipere. Et ut in prædictis errare non possint, studeant festa omnia, uigilias & ieiunia in scriptis habere, infra duos menses a publicatione præsentium, in suis kalendariis, siue Martyrologiis conscribere, seu conscribi facere, & qui in prædictis negligētes fuerint, uel remissi, per suos Episcopos acrius puniantur.

De sacramento Baptismi, & forma conferen. Rubr. X I.

CVM sacramentum baptismi omnium sacramentorum sit principium, & fundamentum: & ideò propter summam necessitatem, forma eiusdem a Christo institutore tradita, a nullo fidelium maximè debeant ignorari, ipsam formam, quæ infrascriptis uerbis complectitur, recensemus. *Petre uel Maria, ego baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritusancti;* sub trina aspersione, uel immersione, nihil interposito, uel detracto. Quam si quidem formam, sacros Canones imitantes, mandamus & præcipimus de cetero ab omnibus baptizantibus irrefragabiliter obseruari, & ne de ipsius ignorantia quis ualeat excusari, ter in anno, scilicet, in die Epiphaniæ Domini, uel eius octaua: in die Resurrectionis, & in die Pentecostes, per Episcopos, per se, uel alios, in Ecclesiis Cathedralibus, per Archipresbyteros in baptismalibus, & per Rectores in parochialibus, in missarum solemniis, uel prædicationibus, publicè, & districtè præcipimus diuulgari.

De munditia Ecclesiarum, & ne fiant in eis mercimonia, uel publica parlamenta. Rubr. X I I.

CVM domum Dei deceat sanctitudo, dicente Domino, *Domus mea, domus orationis uocabitur*, & ualde indignum sit, & deuotioni cultus contrarium, quòd in Ecclesiis fiant mercata, tractatus, & mercimonia laicorum, & ponantur in eis uasa, & alia, non deputata ad exequutionem, & obsequium Diuinorum, statuimus, & arctius prohibemus, ne de cetero in Ecclesiis, fiant mercata, siue teneantur uasa, uel mercimonia laicorum nec iudicialia tractentur temporalia, nec fiant in eis coadunationes uiciniæ, uel tractatus, seu publica parlamenta: nisi forte ex necessitate, tempore guerrarum, hæc fieri contigerit. Et qui contrafecerit, Diœcesani arbitrio puniatur.

De Prædicatoribus verbi Dei. *Rubr.* XIII.

CVM prædicandi officium priuilegiatum existat, ad cuius executionem exigitur industria personarum pollentium ætate, grauitate morum, uitæ sanctitate, scientia, & sermone: & indifferenter alicubi admittantur, & recipiantur tales, ex quorum receptione, scandalum, & animarum periculum dicitur prouenisse, statuimus, & districtius prohibemus, quod ad prædicationis ministerium, qui trigesimum, ad minus, non attingit annum, cuiuscumq. religionis existat, de cetero in aliqua Ecclesia nullatenus admittatur: nec etiam quæstuarii recipiantur ad id officium.

De statu Regularium & ipsorum reformatione. *Rubr.* XIIII.

STATVIMVS, & perpetua stabilitate firmamus, quòd de cetero, quolibet anno, tempore magis apto, & loco, fiat capitulum Prouinciale Abbatum & Priorum ordinis S. Benedicti, non exemptorum, iuxta institutiones Canonicas. Et si ex causa legitima, non posset dictum Capitulum Prouinciale fieri, saltem singuli Abbates, & Priores, cuiuscumque Diœcesis, pro reformatione conueniant certo tempore, loco, & die, sicut melius uiderint expedire. Et hoc de Prioribus, & Præpositis Canonicorũ Regularium mandamus in omnibus & per omnia obseruari.

De pœnitentiis. *Rubr.* XV.

MONEMVS omnes & singulos sacerdotes, parochiales maximè, quatenus Decretalem, ex. De pœnitentiis, *Omnis utriusque sexus.* in suis parochialibus Ecclesiis, intra missarum solemnia suis parochianis studeant publicare, & exponere in uulgari: in Aduentu Domini: & in Quadragesima ne aliquis de ipsius ignorantia se ualeat excusare. Et qui negligens fuerit in præmissis, per suum Episcopum arctius puniatur, dicendo, quòd peccant mortaliter, non confitendo, & Corpus Christi saltem in anno semel non suscipiendo: nisi de consilio sacerdotis abstinuerint, a communicatione, sacramento, & receptione corporis Iesu Christi.

Monemus omnes insuper medicos, quòd quando uocati fuerint ad infirmos non ulterius redire debeant, nec curare eosdem, nisi prius eis constiterit, quòd ipsi infirmi prædicti medicum aduocauerint animarum, & eis fuerit de animarum salute prouisum: Et si quis medicorum, huius monitionis contemptor extiterit, & transgressor, tamdiu ab ingressu Ecclesiæ arceatur, donec de transgressione huiusmodi, ad arbitrium ordinarii, satisfecerit competenter.

De beneficiis, & præbendis Ecclesiasticis, & idoneitate, & sufficientia ministrorum. *Rubr.* XVI.

CVM indignum sit, quòd beneficia Ecclesiastica pro Diuinorum officiorum obsequiis deputata, conferantur illiteratis, ignotis, insufficientibus, & indignis, statuimus, & districtius prohibemus, ne parochia-

rochialis Ecclesia de cetero conferatur, seu detur, nisi tali, qui competenter sciat legere, & cantare, & Diuinum officium. Nec Canonicatus conferatur alicui in Ecclesia Cathedrali, nisi tali, qui sciat legere, & cantare, & competenter construere, & XV. annum attigerit. Nec Canonicatus, uel præbenda, & Clericatus in Ecclesia collegiata, ubi tres, uel plures fuerint in congregatione, nisi sciat competenter legere & cantare, & XII. compleuerit annum: Nec aliud rurale, & simplex beneficium, alicui prorsus illiterato, sed qui sciat aliqualiter legere: & si contrafactum fuerit, sit irritum ipso iure.

NOTATIO. *Concilium generale Tridentinum sess. XXIIII. cap. XII. decreuit, neminem ad animarum curam promouendum nisi qui doctrina ad suum munus exequendum necessaria, ac morum integritate, commendetur, iuxta constitutionem Alexandri III. Archidiaconi, ubi fieri poterit, sint magistri in Theologia, seu Doctores, aut licentiati in iure Canonico.*

De Monacis, ut omnes eiusdem ordinis, in Diuinis offi. ijs sint conformes. Rubr. XVII.

MONEMVS omnes Abbates, Priores, Conuentus, & Monachos ordinis S. Benedicti, quatenus in responsoriis, & aliis Diuinis officiis, se debeant de cetero conformare: cum honori Ecclesiæ sit ualde contrarium, & ut plurimum scandalorum, quòd professi eiusdem religionis & ordinis, sint dissoni uel ignari, maximè in Diuinis officiis, iuxta Canonica instituta.

Quod singuli comprouinciales Episcopi semel in anno synodum facere teneantur. Rubr. XVIII.

CVM decreuerint sancti Patres, synodos per singulas ciuitates fieri, pro reformatione status Ecclesiarum, Ecclesiasticarum, & sæculariũ personarum, quod est permaximè necessarium, ut pastores gregis Dominici, de ipsius gregis pascuis euellant, & ædificent, & plantent in eis, hoc considerantes saluberrimum & iuri non dissonum, quod in qualibet Ciuitate, uel Diœcesi, ubi Diœcesanus commodius & utilius uiderit expedire semel conuocet synodum, & faciat annuatim, hoc præsenti Concilio Prouinciali fieri declaramus; & Cathedraticum soluatur.

De clandestina desponsatione, & matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ. Rubr. XIX.

MONEMVS omnes & singulos, qui de cetero uoluerint matrimonium contrahere; quòd ante contractum matrimonii, siue ante sponsalia, per duas Dominicas successiuè faciant in Ecclesiis Ciuitatis, uel loci, ubi spõsalia fuerint celebranda, & in Ecclesiis parochiarũ, ad quas debuerint sponsæ traduci, proponi banna, siue edicta per sacerdotes parochiales eorũdem, quòd infra octo dies proximè subsequentes, si sit aliquis, qui sciat aliquod impedimentum legitimum inter eos, qui ad inuicem contrahere uoluerint,

illud opponat: & ipsi presbyteri nihilominus inuestigent, utrum aliquod impedimentum subsistat, iuxta formam Concilii generalis: & ipsi parochiales presbyteri ad requisitionem prædictorum hoc facere teneantur. Quod si omissum fuerit ex negligentia, uel malitia prædictorum contrahentium, ultra pœnas in prædicto Concilio declaratas, non recipiantur ad benedictionem solemnem sponsaliorum per dictos presbyteros, seu quoscumq. alios, & usq. ad satisfactionem condignam, & traductione, & carnali commercio seu consortio sint suspensi. Et pœna simili puniantur, qui contra interdictum Ecclesiæ, nuptias duxerint celebrandas. Et ut tempora interdicta ad celebrandum nuptias non possint aliquando ex ignorantia excusare, monemus omnes sacerdotes, parochiales maximè, quatenus dicta tempora, Dominica ante Aduentum, & Dominica ante septuagesimam, & Dominica ante Octauam Ascensionis Domini studeant publicè in missarum solemniis nunciare, quòd nullus celebret nuptias temporibus ab Ecclesia interdictis, scilicet, a prima Dominica de Aduentu, usque post Epiphaniam: & à Dominica de Septuagesima, usque in octauam Paschæ: & a tribus diebus ante Ascensionem, usque ad Octauam Pentecostes. NOTATIO. *Vestigijs Lateranensis Concilij sub Innocentio III. inhærens Trident. item generalis synodus sess. XXIIII. cap. I. decreuit, ut antequam matrimonium contrahatur, ter publicè denuncietur, inter quos sit contrahendum. Et cap. X. sanxit, ut ab Aduentu Domini, usq. ad diem Epiphaniæ, & a feria IIII. cinerum, ad Octauam Pascha, prohibitiones nuptiarum obseruentur; alijs temporibus posse celebrari permittit.*

De intrusis & electis per potestatem Laicorum. *Rubr.* XX.

VM, secundum Apostolum, nemo sibi debeat honorem assumere, nisi tamquam Aaron a Deo fuerit uocatus, hoc minus considerant, & attendunt, suæ salutis obliti, qui se intrudunt ad dignitates Ecclesiasticas, uel beneficia, & eligi & intrudi procurant per potentiam laicalem: Volentes igitur talibus & similibus, remediis quibus possumus, obuiare, statuimus, & districtius prohibemus, ne quis talia de cetero præsumat attentare, uel attentari sustineat, uel procuret. Et si quis contra fecerit, non solum non confirmetur, nec instituatur, sed omni spe promotionis, in tota Rauenn. Prouincia, per Diœcesanum similiter exuatur: & nihilominus ipso facto sit excommunicatus, & omni priuilegio Ecclesiasticæ protectionis, ac defensioni s exut us sit: a qua sententia non possit absolui, nisi per Prouinciale Concilium, satisfactione plenaria prius præstita, de patratis excessibus, & commissis: & damnis illatis: & etiam sit inhabilis ad Ecclesiasticum beneficium obtinendum.

De

De contumacibus, & rebellibus subditis, contra debitam obedientiam Prælatorum. Rubr. XXI.

VM, iuxta Propheticum Oraculum, melior sit obedientia, quam uictimæ, & inobedientium culpa, cognoscatur ex pœna inflicta talibus ex nouo & ueteri testamento, hoc minus considerant, honestatis Ecclesiasticæ, & famæ prodigi, qui Prælatis suis, in superbiam elati; Beemoth in sua malitia & superbia imitantes; contra Prælatos suos, se erigunt, & contumaciter, & pertinaciter eisdem obedire recusant, &; quod est durius; ipsis detrahunt, & hostiliter eos impugnant: Statuimus ergo, & arctius prohibemus, ne quis Clericus sæcularis, uel religiosus de cetero contra Prælatum suum se debeat superbe erigere, sed in iis, quæ Dei sunt, maximè debeat humiliter obedire: & qui contra fecerit, & tertiò monitus non destiterit, cum Dathan & Abiron; quos propter inobedientiam terra uiuos absorbuit; partem consequantur, & sortem: & nihilominus durante contumacia, postquam publicè denunciatus fuerit, ab omnibus, & in omnibus euitetur, & ab officio & beneficio, donec resipuerit, & plenariè satisfecerit, & ad mandata Prælatorum suorum redierit, sit suspensus.

De Apostatis. Rubr. XXII.

VM, secundum Canonicas sanctiones, unusquisque in uocatione, qua uocatus se dignoscitur, debeat permanere, hoc minus considerant Sarabaytæ & apostatæ, ordinum mendicantium maximè, qui plerumque in suarum animarum periculum, religionum & obseruantiarũ, & fidelium scandalum, de ipsis religionibus exeunt, & ad officia, & beneficia Ecclesiastica se ingerunt impudenter. Volentes igitur talium saluti succurrere, & salutari remedio prouidere, statuimus, & districtè prohibemus, ut nulli apostatæ, & maximè mendicantium ordinum, de cetero admittantur, uel recipiantur, uel eligantur in Ecclesiis sæcularibus, uel regularibus, seu ad Diuinum officium, non obstante, seu eis alicuius excusationis patrocinium afferente, quòd ab obseruantia suorum ordinum fuerint absoluti, uel datam eis licentiam quamcumque a Prælatis eorum habuerint, ad religiones alias, uel obseruantias transeundi, uel beneficium curatum acceptandi, siue obtinendi. Et qui contra fecerint, ipso iure ab officio, & beneficio sint suspensi; a qua suspensione non possint absolui, nisi in Concilio Prouinciali, prius satisfactione præstita, cum effectu, ad Metropolitani arbitrium: & talium receptio, siue ipsius facta promissio, sit irrita ipso iure: & ab ipsis beneficiis, dignitatibus, personatibus, Rectoriis, ministeriis Ecclesiasticis, & congregationibus dicti apostatæ prorsus abiiciantur, & repellantur, & de prædictis, aliis personis prouideatur idoneis: nec prædicti apostatæ, dum in apostasia permanserint, aliquo priuilegio Ecclesiasticæ immunitatis, uel defensionis gaudeant, sed eo sint exuti omnino, nec per Ecclesiam, uel uiros Ecclesiasticos, in aliquo defendantur, sed sicut membra putrida a corpore Ecclesiasticæ unitatis reiiciantur omninò, ut talibus præsumptionibus tollatur temeritas, de suis religionibus seu ordinibus exeundi, & exeuntibus detur

materia ad professas regulares obseruantias redeundi. Idem intelligatur de aliis religiosis monachis, & Canonicis ordinis S. Augustini.

De Iudæis. Rubr. XXIII.

ETSI Iudæi de misericordia, & ad testimonium incredulitatis eorum, debeant ab Ecclesia & fidelibus in suis ritibus tolerari, quia tamen ex ipsorum conuersatione permixta, multa mala scandala prouenisse noscuntur, statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quòd Iudæi portent in pannis superioribus, certum signum, scilicet rotam panni crocei coloris: & mulieres eorum in capite; sic a Christianis possint discerni. Nec recipiantur alicubi, ultra mensem, ad habitandum, nisi in locis in quibus habuerint Synagogas.

De excessibus Prælatorum. Rubr. XXIIII.

CVM nemo debeat falcem in alterius messem mittere, nec alicuius pastoris gregem, seu subditos concitare, statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quòd nullus Episcopus in alterius Diœcesi aliquam iurisdictionem exerceat, uel utatur Pontificalibus, nisi de licentia ordinarii loci. Item statuimus, quòd nullus clericus sæcularis, uel regularis admittatur ad ordines per aliquem Episcopum de Prouincia Rauen. sine licentia, uel litteris diœcesani Episcopi, unde fuerit oriundus, uel domicilium, seu beneficia obtineat in eodem: nisi sit de ordinibus mendicantium, uel aliorum priuilegiatorum de quibus constet. NOTATIO. *Nullum ab alio, quam suo Episcopo promoueri debere ad ordines, statuit sacrum Concilium Tridentinum sess. XXIII. Cap. VIII. nisi eius probitas, ac mores ordinarij sui testimonio commendentur.*

Cum unusquisque pastor cultum pecori sui diligenter attendere debeat, & ipsum pro meritis pascuis arcere Dominicis, & ad ipsa introducere, ualde indignum est, iuri Ecclesiæ & honestati contrarium, quòd admittantur & recipiantur ad Episcopalia exercenda, ignoti, & uagabundi Episcopi, & maximè lingua & ritu dissoni, ex quorum ordinatione; sicut experientia docuit; proueniunt duo mala, quia promouentur incogniti, inhabiles, & indigni, & etiam de ipsorum rita ordinatione dubitatur: Vnde statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quòd nullus Episcopus uagabundus, uel ignotus, ad exercenda Pontificalia admittatur, nisi prius Metropolitano constiterit de ipsius Canonicis ordinatione, consecratione, & titulo: & tunc etiam prædicta Pontificalia exercere non possit, nisi de uoluntate, uel licentia Diœcesani Episcopi, in cuius ciuitate, uel Diœcesi uoluerit talia exercere. Et si quis talis, Episcopum se prætendens facere contra præsumpserit, a Pontificalibus, & officio sit ipso iure suspensus, per hanc nostram constitutionem: Et Episcopus Diœcesanus, in cuius Diœcesi, & iniuria, talia exercuerit, siue præsumpserit, Episcopum a prædictis possit facere denunciari suspensum. Et omnes comprouinciales Episcopi teneantur eum facere denunciari similiter, ad petitionem & requisitionem diœcesani prædicti, & ipsum penitus euita-

euitare: & quoscumq. ordinabit in ordinatione sic præsumpta, nullus Coepiscoporum recipiat eos in ordinibus sic susceptis, nec eisdem Ecclesias, præbendas, uel beneficia Ecclesiastica conferant, sed exequutione sic susceptorum ordinum careant, donec per eum, qui de iure poterit, cum eis fuerit dispensatum. NOTATIO. *Idem arctissime prohibet ac punit Concilium Trident. sess. VI. cap. V. & sess. XIIII. cap. II.*

De Rectoribus hospitalium. *Rubr.* XXV.

ITEM cum Hospitalium bona consumentur, deuastentur, & occupentur, etiam per laicos, & sæpe sine aliquo titulo usurpata detineantur, & eorum redditus in pauperes non conuertantur, ad quod deputata sunt, statuimus, quod hospitalia alicui non concedantur, nec aliqui instituantur in eis, nec ea qui habent, ualeant detinere, nisi sint religiosi, & sine uxore, & tales, quod profiteantur perpetuo ibidem pauperibus deseruire, & tonsuram & hospitalitatē teneant, & residentiam faciant in eisdem. Et qui contra fecerit, reddatur inhabilis ad ordines suscipiendos, & beneficia quæcumque Ecclesiastica obtinenda, & ea amittant. Et qui hodie detinent; nisi infra tres menses, post publicationem præsentis constitutionis resederint, & habitum receperint ordinatum, uel Ordinandum, ex nunc, auctoritate præsentis Concilii, & constitutionis, priuamus eosdem, & ipso iure intelligantur esse priuati a beneficio prædictorum. NOTATIO. *Vltra triennium concedi administrationem cuiquam minime debere: & si peregrini aut ægroti non adsint quid agendum, præclare docet sacrosancta œcumenica & generalis Synodus Tridentina sess. XXV. cap. VIII.*

De iniurijs, & damno dato. *Rubr.* XXVI.

REx omnipotens, cuius imperio subiacent uniuersa, decreuit, & docuit, Episcopali præditos dignitate, & ceteros eidē in Ecclesiasticis ordinibus militantes, ab omnibus honorari, & iniuriosè per neminem numquam lædi, dum asserit per Prophetam, *nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari*, & alibi ipse idem, *qui uos audit, me audit, & qui uos spernit, me spernit, & qui uos recipit, me recipit*: Episcopi enim Apostolorum typum tenent, & presbyteri septuaginta duorum discipulorum locum, in Ecclesia militante: Quod quidem plerique minime attendentes, non solum ad improperia, sed ad uineulationes, trucidationes, contra illos insurgunt, & ad uulnera inferenda, non sine magna contumelia creatoris: & propter transgressores huiusmodi, uolentes pœnas præfixas a Canonibus augumentare, ut pœnarum multiplicium, timore, ad talia prorumpere pertimescant, præsenti Concilio approbante, statuimus, & sancimus, quod quælibet persona cuiuscumque dignitatis, uel status extiterit, quæ intra nostram Rauennat. Prouinciam in aliquem Archipræsulem, siue Episcopum per se, uel per alium, seu alios, usque ad sanguinis effusionem, uel alias cum gladio, uel fuste manus iniecerit temere uiolentas, aut ceperit, seu capi fecerit, uel captum detineri iusserit,

rit, siue expressè consenserit, non solum incurrat excommunicationis laqueum ipso iure, sed in obitum, ad aliorum metum, careat Ecclesiastica sepultura; & eius familiares, siue familia, qui habitauerint cum eodem: quousque plenè satisfecerit; non recipiantur, in pœnam illius, ad Diuina, & Ecclesiastico subiaceant interdicto: & ipsum transgressorem, eiusq. filios, & nepotes decernimus inhabiles ad Ecclesiasticum honorem, & beneficium Ecclesiasticum obtinendum: ex nunc priuantes eosdem omni iure patronatus, feudis, priuilegiis, beneficiis Ecclesiasticis, & honore. Electiones, prouisiones, & collationes factas in tales, irritas decernentes: Electores, & præsentatores, & prouisores alicuius ex prædictis, eligendi, prouidendi, & conferendi potestate, ex nunc, illa uice priuamus: Vniuersitatem, siue communitatem infra cuius iurisdictionem aliquid ex iis contigerit perpetrari, quæ expresse consenserit, ut prædictorum excessuum aliquis committatur, uel quæ nō punierit legitimè præmissorum aliquod perpetrantes, infra mensem, postquam eius Maioribus, seu Rectori, uel maiori, parti eiusdem innotuerit, seu aliàs fuerit manifestum, aut etiam nunciatum, extante possibilitate, ex nunc Ecclesiastico, & eius terram, & locum supponimus interdicto: Rectores, officiales, & consiliarios eiusdem excommunicationis uinculo innodamus. Illum autem qui Prælatum inferiorem, uidelicet Abbatem, uel clericum alium in dignitate, uel personatu in aliqua Cathedrali Ecclesia constitutum, clericaliter uiuentem, & se enormitatibus, & secularibus, & negociationibus publicè minimè immiscentem, ubi non permittitur sibi a iure, per se, uel per alium interfecerit, uel mutilauerit, seu alias inhabilem, uel deformem reddiderit ad missarum solemnia, uel Diuina officia celebranda, uel carceratum detinuerit, per Diœcesanum, uel eius Vicarium super relaxatione ipsius requisitus, si beneficiatus extiterit, ex nunc omni beneficio priuamus perpetuò, & ipsum inhabilem reddimus ad aliud obtinendum: Si uerò laicus fuerit, priuamus in obitu, Ecclesiastica sepultura, & ipsum, eiusq. filios, & nepotes non posse ad Ecclesiasticum beneficium eligi, uel assumi: & Electores, & prouisores alicuius talium personarum ex nunc suspendimus a Diuinis: electiones, prouisiones, & postulationes, factas de talibus, irritas decernentes. Illos autem, qui clericum inferiorem alium, in quauis dignitate, uel sacro ordine constitutum, clericaliter tamen uiuentem, & se enormitatibus publicè non immiscentem occiderint, mutilauerint, uel reddiderint inhabilem, uel deformem ad Diuinum officium celebrandum, si Clerici fuerint, omnibus beneficiis Ecclesiasticis, priuamus perpetuò, & inhabiles reddimus ad alia beneficia Ecclesiastica obtinenda: si fuerint laici, eos, & eorum filios inhabiles ad Ecclesiasticum honorem, & beneficium iudicamus, & in obitu priuamus Ecclesiastica sepultura.

Plerumque contingit, quod Tyrannica rabie, seu populi sæuitia, uel partialitate uigente alicubi faciente, Antistes proprius a sede sua repellitur, & in ciuitate, seu Diœcesi propria residere prohibitus, cogitur exulare: quandoque uerò bonis, & rebus propriis dignitatis spoliatus, mendicare compellitur, in opprobrium non solum Pontificalis dignitatis, sed totius clericalis ordinis: Quo circa compatientes huiusmodi sic eiectis, & etiam spoliatis, & eiectionibus, & spoliationibus, & sceleribus occurrere, in quantum possumus,

cupientes,

cupientes, statuimus & firmamus, nostro Concilio Prouinciali approbante, quod si aliqua Ciuitas, uniuersitas, siue Commu itas consenserit expresse, uel ipsius maior pars, siue Rector aut Dominus temporalis eiusdem, uel mandauerit, Antistitem proprium a propria sede, uel Ciuitate repelli, aut eundem in illa residere formidantem, propter minas, uel timorem, aut potentiam alicuius Domini temporalis, uel aliquorum tunc gubernantium terram ipsam, exulare permiserit extra illam, & infra duos menses eundem non reuocauerit, & sibi plenè prouiderit, quod in Ciuitate ipsa uel saltem in Dioecesi, in loco idoneo, & securo ualeat residere, & liberè iurisdictione, & officio suo fungi, postquam ei notum fuerit, hoc, aut etiam intimatum: uel ipsi Antistiti non fecerit de ipsius dignitatis iuribus & redditibus responderi, ex nunc, vniuersitatem eandem, eiusq. terram, & locum, Ecclesiastico subiacere decernimus interdicto. Consiliarios uerò, credendarios, & præsidentes ipsi Ciuitati, & potentes; quorum facto, uel consilio, seu studio prædicta fuerint attentata, uel alias procurata, ipsorumq. filios & nepotes, ex nunc inhabiles decernimus ad beneficia Ecclesiastica obtinenda: Ipsum quoque Præsulem exulantem decernimus honorifice debere recipi, & adiuuari in qualibet Ciuitate, & Dioecesi Prouinciæ Rauen. ad residendum, nisi iusta euidens causa notoria subsit; ubi uoluerit residere; exulatione huiusmodi perdurante; Ipsum quoque iurisdictione sua inter subditos suos, & ipsius bonis ac iuribus inibi liberè posse uti: Ciuitatem uero & terram eandem ad habitandum in ipsa, uel Dioecesi recipere contemnentem, & eius uniuersitatem, ex nunc Ecclesiastico interdicto decernimus subiacere, quam cito idem Episcopus publicè dixerit, ex hoc sibi, & Ecclesiæ Dei iniuriam irrogari: nisi locus ille ex aliqua causa rationabili, & manifesta, ab eius receptione ualeat excusari: Illos uerò, qui conspirationem, seu colligationem, uel coniurationem, seu ligam, uel confoederationem, aut tractatum fecerint, uel fieri procurauerint, ut proprius Antistes, siue alius Prælatus inferior non permittatur, seu non possit in sede propria, uel Dioecesi residere, aut libere officio suo uti, siue quod illi uel eius officialibus de suis bonis, & redditibus non respondeatur, uel contra status eius pacifici subuersionem, aut honoris debiti, & soliti diminutionem, ex nunc excommunicationis uinculo innodamus, & beneficiis Ecclesiasticis; si clerici fuerint; priuamus perpetuò, aliis liberè conferendis: Si uero extiterint laici, excommunicationis laqueum ipso facto incurrant: & ipsos, ipsorumq. filios, & nepotes, inhabiles iudicamus ad Ecclesiastica beneficia obtinenda: & promotores talium personarum ad illa, suspendimus a Diuinis, ac priuamus potestate eligendi & prouidendi etiam illa uice: Necnon omni feudo Ecclesiastico, iure patronatus, & honore priuamus perpetuò. Prædictas quoque poenas, illos etiam incurrere decernimus ipso facto, qui inhibuerint, uel mandauerint, seu expressè consenserint, uel tacitè, ubi ad eos uiolentias pertinuerit prohibere, quòd ipsi Pontifici, uel Prælato alicui; nisi hoc sibi concedatur legitime, ab homine, uel a iure; de suis bonis, uel redditibus non respondeatur per eos, ad quos pertinet respondere: Vel impedierint ne aliquis Antistes per se, uel per alium, iurisdictionem suam possit libere exercere, aut procurare plenariè iura sua. His tamen poenis, Episcopos, eorumq. officiales, & delegatos iudices sedis Apostolicæ, uel eius aucto

ritate,

ritate, decernimus minime comprehendi, circa hæc, iurisdictione sua fungentes. Personas uerò, quæ aliquem Pontificem, uel Prælatum, uel aliquam aliam Ecclesiasticam personam aliquo castro, uilla, uel uico, seu eius Iurisdictione, uel possessione eiusdem, aut aliquo prædio, seu domo spoliauerint temeritate propria, ex nunc uinculo excommunicarionis innodamus: ipsasq.& earum filios, & nepotes reddimus inhabiles ad Ecclesiastica beneficia obtinenda: & electores ac prouisores talium personarum, suspendimus a Diuinis: in præmissis enim & ea contingentibus, decernimus posse procedi ad ipsorum cognitionem, & executionem de plano, & absque strepitu iudicii & figura.

Si quisque Catholicus iubetur patienti necessitatem aperire uiscera Charitatis, quamquam alienigenæ, uel ignoto, quanto fortius coepiscopi super Coepiscopum manifeste indigentem, ceteriq. inferiores Prælati, & clerici super eum tenentur ad subuentionem eius dexteram aperire? & erga illum, coantistites, charitatem fraternam, & inferiores, Charitatiuam deuotionem gerere? Idcirco ad ipsius Charitatis fraternæ, & deuotionis charitatiuæ uinculum conseruandum, & Cleri opprobrium propellendum, salubrirer prouidemus, & statuimus, nostro Prouinciali Concilio approbante, quòd si contigerit aliquem Præsulem Prouinciæ Rauen. tyrannica peste, uel sæuitia populi, absque ipsius culpa euidenti, & notoria, extra sedem propriam, uel ciuitatem & Dioecesim exulare, & illi de redditibus, & iuribus suæ dignitatis & Ecclesiæ minime respondeti, uel non de maiori parte redditnum eorundem, omnes Coepiscopi, cum suo clero teneantur ad subuentionem illi faciendam, modo uidelicet infrascripto, de communi collecta personarum Ecclesiasticarum suffraganeorum, & clericorum Prouinciæ prælibatæ uidelicet, quod Metropolitanus, uel duo ex coepiscopis; quos exulans ad hoc assumpserit; in unum sine difficultate conueniant, & ipse, coram eis, notariis præsentibus, & testibus fide dignis, iuret ad sancta Dei Euangelia, coram se exposita, sed non tacta, quod ei subtrahitur maior pars illorum reddituum, quos percipere consueuit, siue quòd de illis non permittitur responderi: sacramento suo ualorem æstimans subtractorum: Quibus in scripturis redactis, per ipsos duos coepiscopos, auctoritate præsentis Concilii, singulis annis, quibus ille sic exulauerit, & manserit spoliatus, pro subuentione ipsius exulantis, auctoritate præsentis Concilii, collectam communem imponat, pro rata, tam sibi ipsis, quàm ceteris suffraganeis, Archipræsuli, illorumq. Cleris, & Ecclesiis, & Clero ipsius exulantis, usque ad dimidiam partem ualoris reddituum prædictorum: diuidentes eandem secundum solutionem solitam procurationum Cardinalium Legatorum: & exigentes infra duos menses, postquam per illum sæpe fuerint requisiti, cum iustis & moderatis expensis, & exactam, sine difficultate consignent Pontifici exulanti: Quoslibet uerò Pontifices in his difficiles, pœna debita puniemus: alios uerò inferiores Prælatos, & clericos excommunicationis uinculo innodamus: qui in solutione portionis supradictarum collectarum eis, uel clericis suis impositæ, aut etiam imponendæ, negligentes fuerint, uel rebelles, aut alias se difficiles exhibuerint in præmissis: quos per totam nostram Prouinciam, usque ad integram satisfactionem, in uirtute districtæ obedientiæ, excommucatos assiduè per Ecclesias, publicè, ex causa prædicta, præcipimus nunciari. Capitula etiam, & conuentus, quæ in iis difficultatem, uel militiam adhibuerint,

buerint, Ecclesiastico supponimus interdicto. Sustinentes uerò excommunicationem eadem ultra sex menses, postquam excommunicati fuerint, propter hoc publicè, nunciati, beneficiis Ecclesiasticis censemus posse priuari.

Statuimus insuper, & firmamus, quòd aliqui Clerici, uel laici nostræ Prouinciæ, ad Ciuitatem, seu terram non debeant personaliter accedere in fauorem interdictorum, quamdiu supposita fuerint interdicto, & sustinuerint interdictum, propter sui Pontificis exulationem, uel bonorum eius omnium, seu maioris partis spoliationem, uel usurpationem: & quod aliquem seu aliquos de Ciuitate sic interdicta non recipiant in domos proprias, siue loca; nisi forte pro commodo proprio eos recipiant. Delinquentes uerò in aliquo præmissorum, postquam per Diœcesanum proprium, uel eius auctoritate facta fuerit publicatio, & generalis admonitio super iis, ad participationem Diuinorum, uel ad ingressum Ecclesiæ nullatenus admittantur: & sæpissimè sic interdicti, postquam moniti fuerint, per Ecclesias publicè nuncientur: Et ad instantiam ipsius exulantis, quilibet Antistes, personas illas, de quibus exulanti uidebitur, admoneat nominatim, quod illi ciuitati interdictæ, uel alicui ex eius ciuibus non præstent consilium, auxilium, uel fauorem, uel participent cum eisdem: Quod si contra fecerint, ex nunc innodamus eos excommunicationis uinculo in his scriptis, & tamquam excõmunicatos, ex causa prædicta, præcipimus per Ecclesias publicè nunciari, exulante huiusmodi requirente. Huic etiam adiicimus, quòd si propter partialitatis rabiem, siue pestem tyrannicam, Prælatum inferiorem alicuius Ecclesiæ, uel Canonicum Ecclesiæ Cathedralis, seu alterius Collegiatæ sæcularis exulare contigerit; sua culpa manifesta & notoria hoc minime faciente, aut auctoritate iudicis competentis; quòd Capitulum & Conuentus eiusdem sæcularis fructus & redditus dignitatis ipsius, uel præbendæ exigere teneatur, & ipsi Prælato, aut Canonico sic exulanti, duas partes eorumdem reddituum, quos ex ipsa licite percipere consueuit, si redditus ipsos Capitulum ipsum perceperit, uel maior pars eius, uel percipere poterit; sine difficultate assignent, & exhibeant exulanti singulis annis, quibus ipsum sic contigerit exulare. Capitula uerò & Conuentus, quæ in iis, iusto & manifesto impedimento cessante, difficultatem uel malitiam adhibuerint, Ecclesiastico supponimus interdicto: & nihilominus ipsos conueniri, & teneri decernimus ad solutionem huiusmodi faciendam. Regularibus uerò Prælatis, prouideatur de illis, iuxta Diœcesani proprii iussionem huiusmodi: In præmissis namque, & ipsorum cognitione, & exactione, & eorũ occasione, procedi posse sancimus sine strepitu, & ordine iudicii, & figura.

Effrenata cupiditas suis terminis non contenta, adeo quorumdam oculos excæcauit, quòd non solum ad bona profana rapienda & occupanda, sed etiam Ecclesiastica, manus extendere non formidant, quæ sunt ministrorum Ecclesiarum, & pauperum Christi usibus deputata.

Quapropter uolentes eius appetitus noxios refrenare præsenti approbante Concilio, statuimus tam prouidè, quàm consultè, quòd qui de cetero Ecclesiam aliquam, uel aliquem pium locum inuaserit, uel occupauerit, seu occupatum detinuerit, uel aliquod prædium rusticum, uel vrbanum, seu quæuis bona Ecclesiastica, siue iura perpetua, ad aliquem locum uenerabilem pertinentia uel Ecclesiam aliquam, seu pium locum spoliauerit, uel spoliatum de-

tinuerit, aliquibus bonis immobilibus, siue iuribus perpetuis, aut iurisdi-ctione, districtu, uel honore alicuius castri, terræ, uel loci, seu communitatis, uel possessionis decimas colligendi, leuandi pedagia, seu eligendi, uel Ecclesiæ prouidendi, aut census annuos percipiendi, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat. Et si admonitus, non destiterit, & integrè non satisfecerit sine difficultate, ex nunc, tam ipsum, quàm eius filios, & descendentes, usque ad quartam generationem, omnibus feudis, honoribus, & beneficiis ecclesiasticis priuamus perpetuò, & inhabiles reddimus ad beneficium Ecclesiasticum obtinendum: Statuentes, electiones, prouisiones, collationes, præsentationes, & quasuis postulationes, quas attentare contigerit ad Ecclesiasticum beneficium, de aliquo præmissorum, irritas, & inanes: & eligentes, postulantes, & prouidentes, seu conferentes, potestate eligendi, prouidendi, conferendi, & postulandi decernimus illa uice fore priuatos, ad superiorem proximum deuoluendum. Clericos uerò, qui alienum beneficium, seu dignitatem, uel Ecclesiam occupauerint, uel detinuerint absque auctoritate iudicis competentis, seu quemquam spoliauerint eius beneficio, uel præbenda, superioris legitimi iudicis non interueniente licentia, uel mandato, uel possessione maioris partis bonorum eiusdem, ex nunc, excommunicationis uinculo innodamus, & omnibus beneficiis, quæ intra nostram Prouinciam obtinuerint, priuamus perpetuò: aliis, liberè conferendis: Et si admoniti, non destiterint, inhabiles iudicamus ad aliqua beneficia Ecclesiastica obtinenda, & gaudendum immunitate Ecclesiastica, uel priuilegio clericali: Vniuersitatem autem, interdicti, & maiores de ipsa uniuersitate, excommunicationis sententias incurrere uolumus ipso facto, si requisita ipsa Vniuersitas, uel ipsius Rector, siue Rectores, uel iurati, postquam eis de ipsa uiolentia, occupatione, seu spoliatione, uel usurpatione manifestum extiterit, non compulerint sine difficultate, aut compellere neglexerint huiusmodi occupatorē, inuasorem, spoliatorem, uel usurpatorem, ad rem occupatam, inuasam, uel spoliatam, & usurpatam, siue ut iurisdictio, siue quidquam ius aliud liberè dimittendam ipsi Ecclesiæ, per eam pacificè possidendam. Si uerò Vniuersitas ipsa, aut Communitas, siue Maiores de ipsa Vniuersitate, uel eius Rector, aut Dominus temporalis huiusmodi occupationem, seu inuasionem, usurpationem, uel spoliationem fecerint de aliquo præmissorum, Consiliarios, & Maiores eiusdem, ac Rectorem, seu Rectores, in iis scriptis excommunicationis uinculo innodamus, & ipsam Vniuersitatem, & singulos de ipsa Vniuersitate, Ecclesiastico supponimus interdicto: Mandantes, ipsas sententias per totam nostram Prouinciam sæpissimè publicari: & illos excommunicatos, & interdictos publicè nunciari: Et si prædictas sententias excommunicationis, & interdicti, ipsa Vniuersitas, Consiliarii, & Maiores eiusdem, ultra sex menses sustinuerint post denunciationem publicè factam, ex nunc ipsos Consiliarios, & Maiores, & eos per quos terra ipsa regetur, ipsorumq. filios, & nepotes inhabiles reddimus ad honores Ecclesiasticos, & beneficia obtinenda: ipsosq. feudis Ecclesiasticis priuamus perpetuò, & in obitu prohibemus, aliquem Clericum, & presbyterum, sepulturæ talium interesse, nisi primo integrè satisfecerit Ecclesiæ taliter spoliatæ, uel læsæ, de damnis, interesse, & iniuriis, & de omni quod perceperint, occupationis, uel spoliationis, aut usurpationis

pationis huiusmodi ratione. Et ad præmissorum cognitionem, & executionem, statuimus posse procedi sine figura, & ordine iudicii, per quemlibet iudicem competentem. Quæ omnia similiter obtinere uolumus, & statuimus contra illas personas, quæ ab uno anno citra inuaserunt, & occupauerunt Ecclesiastica iura Prouinciæ Rauen. & hodie detinent inuasa, & occupata. NOTATIO. *Quacumque arte, aut prætextu occupantes huiusmodi, aut impedientes, etiam si Imperatoria, uel Regia dignitate fulgeant, anathemati subiecit, quamdiu restituant, atque deinde à Romano Pontifice absolutionem obtineant: & si patroni fuerint, eo iure priuentur. Seß. XXII. cap. XI.*

De excessibus laicorum blasphemantium Deum, uel sanctis. Rubr. XXVII.

CVM præcipiat Apostolus, *benedicentes, nolite maledicere*, minus hoc considerant, & attendunt, qui in Deum, beatam Virginem, & sanctos eius, in blasphemiã ora impudica exsoluunt: Statuimus igitur ad prædictorum impudentiam compescendam, quod quicumque hoc præsumpserit de cetero, ultra pœnam, & pœnitentiam, quæ talibus est per Canones imponenda, a liminibus Ecclesiæ arceatur per mensem: & si pluries correctus, se non emendauerit, in morte denegetur sibi Ecclesiastica sepultura, ut iuxta Propheticum oraculum, cum benedicentibus Deum, consortium non habeat in eadem.

De pœna illorum, qui excommunicationem contemnunt. Rubr. XXVIII.

CVM proprii pastoris, siue iudicis sententia sit timenda, hoc minus considerant, & attendunt, qui excommunicationis sententiam maximè contemnentes, in sua obstinata, & pertinaci contumacia indurescunt, nec curant, satisfactione præstita in commissis absolutionis beneficium impetrare: uolentes talium cancerato morbo succurrere medicamine salutari, statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quod quicumque de cetero, excommunicationis, uel suspensionis, uel interdicti sententiam, animo sustinuerit per annum indurato, etsi in morte beneficium absolutionis, satisfactione præstita, meruerit, obtinere, nihilominus tamen in pœnam contumaciæ, Ecclesiastica careat sepultura: salua illorum pœna, qui pro hæresi, uel ipsius suspicione, arctius percelluntur, iuxta Canonicas sanctiones. Etiam propter hoc in pœnam centum solidorum, denar. monetæ ipsius ciuitatis, cuius larem fouent, incurrant ipso facto.

De pœna Adulterorum. Rubr. XXIX.

CVM de matrimonio loquens dicat Apostolus, *propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ*, hoc minus recogitant, & attēdunt qui propria temeritate, repulsis uxoribus, uel, quod est scelestius, ipsis retentis, super inducunt adulteras, & cum eisdē habitant impudicè, in Domini institutoris matrimonii offensam, animarum sua-

rum periculum, & fidelium scandalum, & maximè uicinorum: Ad quorum impudicam contumaciam radicitus extirpandam, statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quod nisi tales, moniti seorsum per proprium sacerdotem, resipuerint cum effectu repulsis prorsus adulteris, ad denunciationem sacerdotis, uel parochialis prædicti, Dioecesanus teneatur ex officio procedere contra eos per censuram Ecclesiasticam, usque ad excommunicationis sententiam: Quam si sustinuerint per mensem, animo indurato, adulteris non repulsis, & si in morte de prædictis satisfecerint cum effectu, nihilominus tamen in ipsorum contemptum, & poenam, Ecclesiastica careant sepultura. Per hoc tamen non intelligatur eis permissum, quod tenere possint focarias, etiam solutas, illud rememorantes, quod scriptum est, *Fornicatores & adulteros iudicabit Dominus*, sed contra tales ad arbitrium Ordinarii procedatur. *NOTATIO. Mulieres etiam publicè adulteras, inobedientes, extra locum, uel Dioecesim, si ordinario uidebitur, eijciendas statuit sacrosancta Tridentina Synodus Sess. XXIIII. cap. VIII. sed acrius animaduertunt sanctissimi Pontifices Max. Pius. V. & Sixtus. V.*

De eleemosynarum largitione. Rubr. XXX.

CVM iuxta Prophetam, *Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem*, & Dominus dicat in Euangelio, *Date eleemosynam, & omnia munda erunt*, & bona Ecclesiarum sint pauperum, statuimus, quod de cetero, & prout sæpius, & melius poterit, fiant, iuxta possibilitatem, eleemosynæ generales per Episcopos, & Capitula Cathedralium Ecclesiarum: Et Abbates, seu Conuentus monasteriorum habentium sufficientes redditus ad ea: Et quilibet etiam Episcopus secundum suum beneplacitum, & possibilitatem, quotidie in prandium reficiat aliquos pauperes. Et ut pauperibus uerecundis ualeat prouideri, in quolibet quarterio, uel sexterio cuiuslibet Ciuitatis, & aliis insignibus locis nostræ Prouinciæ, quolibet anno eligantur quattuor, uel sex; sicut uidebitur Episcopis esse sufficiens; Catholici, & deuoti, & honorabiles uiri, qui quæstam requirant, pro Eleemosyna huiusmodi pauperibus facienda, & diuidant, prout discretioni eorum uidebitur expedire. Et quicumque laborauerit, uel dederit eleemosynam secundum sui possibilitatem, pro hoc ei indulgentia quadraginta dierum conceditur per hoc Concilium, illa die; Si uerè fuerit poenitens, & confessus.

Cum Dominus, tamquam preciosius, in ultimis, Discipulis suis dixerit, *Pacem meam do uobis, pacem relinquo uobis*, & ex guerris, amissio, & perditio animarum & corporum, & consumptio bonorum, ac odia, scandala, & crimina innumerabilia oriantur, Statuimus, quod quotiescumque inter aliquas Ciuitates Prouinciæ Rauenn. uerisimile uideatur discordiam oriri, duo de Prouincia Episcopi cum Ordinario conueniant; quos Ordinarius duxerit requirendos, in loco, & ubi tutius, & commodius ad tractandum conuenire, possint de compositione, si commodè fieri possit: Et si eis per octo dies, ad plus laborantibus, non uideretur, quòd possent proficere, significetur Coepiscopis per Prouinciam, quòd donec discordia huiusmodi durabit, dicatur collecta

pro

pro pace: & quicumque pro eis laboraret, & oraret, si foret uerè pœnitens, & confessus, quadraginta dies de iniunctis sibi pœnitentiis relaxantur præsentis Concilii auctoritate.

De Testamentis. Rubr. XXXI.

QVONIAM deficientium uoluntates pro legibus sunt obseruandæ & exequutores testamentorum ultimas deficientium uoluntates exequi negligunt, in graue animarum ipsarum periculum, statuimus quòd notarii, qui testamentum, seu quamlibet ultimam uoluntatem, uel cedulam ad piam causam scripserint, eam infra mensem Episcopo ordinario, uel eius Vicario præsentent, & assignent, & tradant, alioquin sententiam excommunicationis incurrant: ita quòd de cetero fides instrumentis per eum confectis non adhibeatur. Et exequutores post legitimum tempus, hoc est, annum, nisi fuerint exequuti, ulterius se non possint intromittere, sed Episcopi ordinarii ea exequantur: & nihilominus tales de cetero sint inhabiles ad exequutiones alias suscipiendas, ut in eo quod deliquerunt puniantur.

De salarijs & solutionibus scripturarum. Rubr. XXXII.

ITEM cum indebitæ exactiones a Notariis, & sigilliferis Dominorum Episcoporum taxentur, & moderentur in omnibus, præsertim in ordinationibus, ut ultra duos Venetos non possint accipere pro scriptura, charta, cedula, cera, & sigillo, nec aliis quam in ipsis habent facere: nec grauent ultra in aliis actis, uidelicet citationibus, & edictis, monitionibus & aliis scripturis, sed cum taxatione & moderatione Dominorum Episcoporum restringantur, & taxentur. Et si querela super hoc referatur ulterius, nisi ordinarius super hoc remedium præbuerit, ipsi Notarius officialis suspendatur in dicta curia Episcopali, usque ad aliud Consilium Prouinciale, ab officio suo.

Lectæ & publicatæ fuerunt suprascriptæ constitutiones, statuta, & ordinamenta, in choro maioris Ecclesiæ Rauenn. & ordinatæ & firmatæ in Concilio Prouinciali memorato, Præsentibus Dei gratia Dominis Huberto Bononien. H. Regino. M. Ceruien. & P. Foropopilien. & Fr. V. electo Fauentin. & præsentibus procuratoribus, uidelicet Dominorũ P. Parmen. R. Forliuien. L. Cæsen. Fratrum. P. Clom. I. Adrien & V. Saxenat. Episcoporum suffraganeorum absentium. &c. R. Archidiacono, & Ioanne Andreæ Præposito, Nicolao, presbytero Cardinale, & Guidone Boninsegna, Thomasio Cambio, & Benedicto Cantoribus Ecclesiæ Rauen. præsentibus pluribus Abbatibus, & aliis testibus ad hæc conuocatis: anno Domini millesimo trecentesimo vndecimo, indictione nona, die Lunæ, uigesimo primo mensis Iunii.

Lectæ & publicatæ, & pronunciatæ fuerunt suprascriptæ constitutiones, statuta, & ordinamenta in Episcopali palatio Mutinen. per Ven. patrem Bonadanum Dei gratia Episcopum Mutinen. in plena Synodo cleri Ciuitatis Mutin. in præsentia Ven. & Reuer. uirorum, dominorum Iacobi Abbatis Monasterii S. Petri: Bonincõtri Archipresbyteri Ecclesiæ Mutin. Barnabei & Iacobi Cano

nicorum dictæ Muti. Ecclesiæ: Iacobi Prioris S. Trinitatis: Simonis Prioris de Gena: fratris Benedicti, Prioris S. Catherinæ: Lanfranchi arch. de Saliceto: Iacobi presbyteri Ecclesiæ S. Barnabei: presbyteri Ioannis Ecclesiæ S. Agathæ: presbyteri Ritii Ecclesiæ S. Michaelis: presbyteri Ioannis Ecclesiæ S. Marci: presbyteri Bartholomæi Ecclesiæ S. Georgii, & ceterorum capellanorum Ciuitatis Mutinæ, & burgorum, & aliorum prælatorum, presbyterorum, & clericorum Ecclesiarum Ciuitatis, & Dioecesis Mutinæ, & præsentibus restibus uocatis, & rogatis. D. presbytero Rodulfo beneficiato in Ecclesia Mutin. Petro de Florano, & Geminiano mansionariis Ecclesiæ Mutin. prædictæ: Gerardino de Boschettis, Guillelmo de Polixina, Lanfranco de Petrazanis, & aliis, in millesimo tercentesimo vndecimo, indict. nona: die Veneris, decimo intrante mense Septembris.

CONCILIVM TERTIVM.

ANNO. MCCCXIIII.

Constitutiones D. Rainaldi edita in Concilio celebrato Argenta.

IN CHRISTI NOMINE, Amen.

VIA inundatio, & abundantia peccatorum, facit homines in tenebris ambulare, & permanere, ita quod superioribus debita non exhibetur reuerentia, nec inferioribus sollicita, & charitatiua impenditur cura, ex quibus, inordinationes, & confusiones, nedum in clero, imo & in populo innumeræ pullularunt, ob quæ apparent, ex occulto Dei iudicio, naufragia, & tempestates, idcirco nos Rainaldus permissione Diuina, & Apostolicæ sedis gratia sanctæ Rauenn. Ecclesiæ Archiepiscopus, ad honorem omnipotentis Dei, beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, beati Apollinaris patroni, sanctorum martyrum Vitalis, & Vrsicini, ac aliorum martyrum, & confessorum, quorum meritis, & precibus, nedum ipsa Ecclesia Rauen. imo omnes Cathedrales Ecclesiæ, ac aliæ uenerabiles de Prouincia sunt fundatæ, & dotatæ: Ad reformationem deuotionum, honestorum morum, personarum Ecclesiasticarum, religiosorum, secularium, & laicorum, & salutem omnium animarum, defensionem, & recuperationem rerum Ecclesiasticarum, hoc sacro Concilio, in Ecclesia beati Nicolai, castri Argentæ, Ecclesiæ, & Dioecesis Rauen. conuocato, & congregato, sub anno Domini millesimo tercentesimo decimo quarto. indictione XII. decimo die mensis Octobris, præsentibus Ven. fratribus Dominis Dei gratia fr. M. Imolen. fr. P. Clomaclen. P. Foropompilien. fr. V. Fauen. I. que Cæsenatæ Episcopis: & procuratoribus Ven. Patr. Bonon. Adrien. & Regin. Episcoporum, ac Capituli Mutinen. cum Ecclesia ipsa uacet ad præsens, Christi nomine inuocato, de approbatione ipsius Concilii, cui, Deo permittente, præsidemus, infrascriptas constitutiones duximus edendas, promulgandas, ac publicandas. Et ne contra eas aliquid possit fieri, uel ignorantia aliqua prætendi, eas, post tres menses proximè subsequentes, mandamus & statuimus ab omnibus subditis prouinciæ Rauen. inuiolabiliter obseruari.

Quòd

Quod constituti in sacris, tantum habeant uocem in Capitulo. Rubr. I.

CVM ordines sacri, sancto afflante spiritu, sint ad augmentum gratiæ suscipientium illos maximè constituti, & ob hoc conferendi sint præci puè uiris, scientia, & uitæ sanctitate prædititis, a criminibus, & infamia alienis, quia Apostolis & Discipulis suis, quorum uicem hi tenent, Dominus secretiora reuelauit clarius, statuimus, quòd solummodo constituti in sacris or dinibus, & non alii, ad Capitula uocentur, & uocem habeant in capitulo. Et hæc intelligimus de sæcularium clericorum capitulis, non de conuentibus re ligiosorum. NOTATIO. *Etiam de regularibus idem uidetur decernere sacrosanctum Concilium Trident. Sess. XXII. cap. IIII.*

De ætate & qualitate ordinandorum. Rubr. II.

QVONIAM Dominus ordinem leuitarum; quorum locum obtinent clerici; uoluit, & mandauit esse discretum a populo, ut coram eo starent semper, & audirent sapientiam eius: & spe ies cæli est gloria stellarum, & in antiquis est prudentia, cum nemo eligat tyrones, quos non constat esse prudentes, statuimus, seu statutum esse declaramus, quòd nullus ad sacerdotium ordinetur, nisi uigesimum quintum: ad Diaconatum, nisi uigesimum: ad subdiaconatum, nisi sextum decimum annum ætatis atti gerit. Nec ad ordinandum aliquem alterius Diœcesis, ad quoscumque ordines, uel officia, sufficiant litteræ simpliciter præsentatoriæ, seu dimissoriæ, nisi fuerint & testimoniales super uita, & litteratura eiusdem, & per duos dies saltem, ante diem ordinationis, fuerit ordinatori præsentatus: Nec in hoc alte rius litteræ ualeant, quam Ordinarii Episcopi, uel Vicarii eius, cum longè in remotis ageret idem Episcopus: Et hoc nisi sint de ordinibus mendicantium, uel aliorum exemptorum priuilegiatorum, de quorum priuilegiis constet. Et si quis aliter fuerit ordinatus, non possit ministrare in ordinibus sic susceptis, donec cum eo per sedem Apostolicam, uel Prouinciale Concilium fuerit mise ricorditer dispensatum. NOTATIO. *Ex sacro Concilio Trident. Sess. XXIII. cap. XII. Nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante. XXII. ad Diaconatus ante. XXIII. ad presbyteratus ante XXV. ætatis annum promoueatur.*

De non consecrandis in Episcopos peregrinis, & ignotis: & quod aliquis suffraganeus non uadat extra Prouinciam pro consecratione facienda. Rubr. III.

AD hoc, quia Dominus, respectu gregis, Episcopos, nominauit Pa stores, & eos, qui ad hoc uocantur, oportet esse irrepræhensibiles, & testimonium habere bonum ab iis, qui foris etiam sunt, statuimus, prohibemus, & inuiolabiliter obseruari præcipimus, ne aliqui, præsertim peregrini, & ignoti, in Prouincia nostra ordinentur, seu consecrentur in Episcopos, nec etiam aliqui alii noti in Prouincia, nisi de licentia Archiepiscopi, & requisitis comprouincialibus Episcopis, prout Canones uolunt, & fieri est consuetum, in suffraganeis consecrandis: Nec etiam aliquis, uel aliqui de Episcopis suffraganeis, sine licentia Archiepiscopi, exeat Prouinciam Rauenn. pro aliquo consecrando; salua sedis Apostolicæ auctoritate;

& mandato. Quòd si quis contrafecerit pœnam sacrorum Canonum incurrat ipso facto:& nihilominus auctoritate præsentis Concilii, prohibemus, ne ad ordinationem seu consecrationem alicuius se immisceat, nec per confratres admittatur: ut sic, in eo in quo deliquit, puniatur, nisi per nos fuerit cum eo dem, in quantum possumus, dispensatum. Et nihilominus sic consecratus, a Pontificialibus, sit, in Prouincia Rauen. suspensus tota liter, donec per sedem Apostolicam cum eo fuerit dispensatum.

De peregrinis & ignotis Episcopis non admittendis. Rubr. IIII.

ITEM exhortamur pro unitate fidei, & honore sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & affectuosè rogamus, ac attentius requirimus omnes & singulos exemptos intra Rauen. Prouinciam constitutos, ut nullos Episcopos peregrinos, uel ignotos, & populum subditum citra mare non habentes, inuitent, seu admittant ad ordinationes tenendas, seu alia Pontificalia exercenda in ipsorum Ecclesiis, monasteriis, uel locis. Quod si contrafecerint, uolumus eos priuilegiis, beneficiis, & fauoribus præsentis Concilii: & omnium aliorum Conciliorum Rauennatis Prouinciæ, ipso facto, esse priuatos.

De delegatis, uel legatis, ut faciant fidem suæ legationis. Rubr. V.

CVM ex processibus aliquorum, qui se asseruerunt a sede Apostolica Legatos, uel delegatos, uel alios nuncios, quocumque nomine censeantur, in Prouincia Rauen. & maxime in Romaniola, plurima scandala hactenus sint exorta, statuimus, auctoritate præsen tis Concilii, quod nullius de cetero, qui se dicat Legatum, delegatum, uel Apostolicæ sedis Nuncium, in Prouincia Rauen. & maximè in Romaniola, uel aliqua Ciuitate eiusdem, stetur processibus, nisi prius fecerit indubitatam, & plenam de iurisdictione fidem, quam asserit se habere, coram nobis, uel coram ordinario, in cuius ciuitate, uel Diœcesi dictam iurisdictionem uoluerit exercere. Et quòd quilibet ordinarius possit, nomine & uice huius Concilii, dictæ delegationis copiam requirere, petere, & recipere: Quam si talis facere recusauerit, seu neglexerit; in nullo ei pareat, nec stetur eius processibus, nec eidem obediatur, imo reputetur, iurisdictionem aliquam non habere. Hoc tamen non intelligimus ad Legatos ex latere ullo modo, uel ad delegatos ad certas, & speciales causas, uel ad prouisores, seu exequutores beneficiorum datos, extendi: cum tunc parti facere fidem sufficiat.

De maioritate, & obedientia, ac honorificentia Prælatorum, & pœna non obedientium superioribus suis. Rubr. VI.

CVM Episcopalis dignitas præ ceteris sit sublimior, & aliæ nullam cõparationẽ recipiant, ad eandẽ; & in hoc sæculo, nil excellentius Sacerdotibus, & nil sublimius Episcopis ualeat reperiri; cum in eis, & per eos Christus per omnia habeat præsentari, idcirco pro Diuina deuotione, & reuerentia, ac honorificentia dignitatis, & ordinis Episco-

ſcopalis, & popu'i deuotione augenda, ſacro approbante Concilio, mandamus & ſtatuimus. quòd quotieſcumque Epiſcopi per ſuas ciuitates & Diœceſes tranſierint, Rectores, ſeu Clerici Eccleſiarum, qui ſciuerint eos per ſuas parochias tranſire, campanas pulſent, ſeu pulſari faciant, ita quòd populus audire poſſit, & exire, & genua flectere ad benedictionem ſuſcipiendam. Quod ſi quis facere omiſerit, ipſo facto incidat in pœnam quinque ſolidorum Rauennatum, diſtribuendorum in pauperes, infra tres dies. Quam pœnam ſi ſoluere neglexerit, poſtquam fuerit ſemel monitus, pro qualibet duplicetur, in pietatem ſimilem conuertenda: Et multo hoc amplius extendatur ad monaſteria, & alia loca religioſa. Eadem præſidentia, & approbatione mandamus, & ſtatuimus, quòd quotieſcumque Epiſcopi accedent ad Eccleſias locorum, ubi ſunt capitula, uel conuentus, certioratis illis de ſuo aduentu, campanis pulſatis, cum coctis, & pluuialibus, ſi habuerint, aqua benedicta, & incenſo, & cruce, pſallendo, ſeu cantando, proceſſionaliter, & deuotè, eis obuiam reuerenter occurant, uſque ad portam Eccleſiæ, uel uſque ad limen cemiterii. & ipſi Domini Epiſcopi ſuper ſe proſtratos ante altare, dicta cum cantu per ſacerdotem oratione, ſurgentes, oſculati fuerint altare, impendant benedictionem ſolemnem. NOTATIO. *De dignitate, & poteſtate Epiſcopali, uide quæ praclare docent auctores præſtantiſsimi Thomas Vualdelſis Tomo. 1. Libr. 2. art. III. & Alfonſus è caſtro libro aduerſus Hereſes tit.* Epiſcopus. *Summus Pontifex eſt Epiſcopus, & ſacerdos, ideo inſcribit ſe Epiſcopum: ſed eſt ſummus Epiſcopus, ut colligi poteſt ex D. Cypriano ad Iubaianum, & Antonianum lib. IIII. Epiſtol. 2. & ad Florentium Pupianum lib. 4. Epiſt. 9. eſt q. princeps Epiſcoporum, ut dicet. D. Bernardus de conſider. eſt etiam ſummus ſacerdos, ut D. Hieronymus ſcribit contra Luciferianos: pro quo legendus eſt uir doctiſsimus Ioannes de Turre cremata, in Concilium Florentinum.*

Item ſtatuimus, eodem approbante Concilio, quòd omnes Epiſcopi ſuffraganei in tota Prouincia, cum eos ſuam Diœceſim exire contigerit, poſſint, & debeant impendere publicam benedictionem: celebrare in pontificalibus, prædicare, & indulgentias, ſic celebrando, concedere: & hoc intendimus, ubi Epiſcopi huiuſmodi non contraherent ibi moram, ſcilicet longiorem decem dierum, ſed quaſi tranſeuntes eſſent ibi, ut eis in tali tranſitu, & aduentu honor deferatur, ſi ordinarius non ſit præſens: alias ideò ſi ultra decem dies moram contraheret, uel Diœceſano præſente in ciuitate, uel loco, tunc præmiſſa eis facere prohibemus, niſi ad inuitationem ipſius ordinarii, ne eius honori uideatur in aliquo derogari.

Quia ſublimiores maiori honore digni ſunt, & maior reuerentia, & promptior obedientia debetur, & maioribus ſuffragiis indigent, quia uigilare habent tamquam pro animarum omnium ſubditorum ſalute rationem reddituri, & quantò caput nobilius, tanto nobiliora membra ei habent correſpondere, ideò hortamur, & perſuademus in Domino, ut quotieſcumque Legatum ex latere ſedis Apoſtolicæ, uel Archiepiſcopum ſanctæ Rauenn. Eccleſiæ ſolemniter celebrare, uel celebrari facere per Epiſcopum in Pontificalibus contigerit, in aliqua ciuitate prouinciæ Rauennatis, omnes Epiſcopi, Abbates, & Priores Prouinciæ Rauen. qui fuerint in eo loco præſentes, & hoc ſciuerint, ſeu certiorati fuerint, uenire & conuenire debeant ad Eccleſiam,

ubi missa huiusmodi debeat celebrari: & in missa parati coctis, amictis, pluuialibus, mitris, & baculis pastoralibus, quibus hæc competunt, Missæ interesse debeant, & perseuerare usq. ad finem, ut per hoc Deus, & adstantes huiusmodi honorentur, & populi deuotio augeatur.

Cum Apostolus dicat, *Serui, estote subditi dominis uestris*, ut per hæc ad humilitatem, & obedientiam informaremur, statuimus, quòd quicumque monitus a Prælato, seu Prælatis superioribus suis, in iis, quæ spectant ad correctionem, contumaciter renuerit obedire, ne ex hoc damnetur cum Dathan & Abiron, quos, propter inobedientiam, cum familiis terra uiuos absorbuit, sit ipso facto suspensus: Quam quidem suspensionem si sustinuerit per mensem animo indurato, sententiam excommunicationis incurrat: a qua non possit absolui, nisi satisfactione præstita suo superiori, quem contempsit, uel eius successori.

De instrumentis conficiendis, & non retinendis per aduocatos, notarios, seu procuratores. Rubr. VII.

VOLENTES Ecclesiarum indemnitatibus, industria, qua possumus, occurrere, & malignantium subterfugiis obuiare, statuimus, quòd quisque notarius Clericus, uel laicus, rogatus est, uel fuerit in futurum conficere instrumentum publicum, uel scripturam quamcumque per aliquam personam Ecclesiasticam, super aliquo contractu, concessione, dispositione, seu super alio quocumque negocio, uel facto, teneatur dictum instrumentum, uel scripturam, saltem infra decem dies, postquam fuerit requisitus ab eo, qui rogauerit, procuratore, uel successore eius in publicam formam redigere, & recepto salario conuento, uel alias competenti, aut ei oblato, & secundum iura deposito, illud instrumentum, uel scripturam tradere illi, uel illis, qui confici rogauerat, & duplicatum, si de consuetudine uel de iure possit, uel debeat duplicari. Quòd si non fecerit, ut præmittitur, & post adhuc expectatus per alios decem dies, non compleuerit, & satisfecerit de damnis, quæ propter hoc incurrisset Ecclesia, sententiam excommunicationis incurrat ipso facto: a qua sententia non possit absolui, nisi dicto instrumento, ut supra, reddito, & alias satisfactione præstita de damno prædicto. De quo damno, & ipsius quantitate, credatur, & stetur iuramento Prælati, uel Rectoris Ecclesiæ, uel alterius personæ Ecclesiasticæ, ad quam pertineat: a iudice tamen super hoc taxatione præmissa.

Insuper statuimus, quòd durante dicta excommunicatione, nulla persona Ecclesiastica debeat dictum notarium rogare, uel assumere ad aliquam scripturam, seu publicum instrumentum conficiendum, super aliquo contractu, negocio, dispositione, uel causa Ecclesiasticis. Quòd si contra quis scienter fecerit, ipsum uolumus ipso facto incurrere pœnam decem librarum Rauenn. pro quolibet Instrumento, uel scriptura, quod, uel quam postea fecerit, mandauerit, uel rogauerit: Quam pœnam conuerti præcipimus in eleemosynas pauperum, Diœcesano disponente. Statuimus etiam, quòd quicumque Aduocatus, Procurator, seu officialis deputatus ad acta scribenda, uel alia quæcumque persona aliquod priuilegium, uel instrumentum, uel scriptu-

pturam publicam alicuius Ecclesiæ, uel Ecclesiasticæ personæ receperit, seu alias ad eum peruenerit, infra tres dies postquam fuerit requisitus, ab eo, a quo accepit dictum priuilegium, instrumentum, uel scripturam, restituere teneatur, & debeat, nec possit ea retinere prætextu alicuius debiti. Quòd si requisitus, infra dictum tempus restituere distulerit, statuimus, quòd pœnam, seu pœnas supra statutas contra Notarios conficientes, seu conficere debentes instrumenta, incurrat ipso facto: & ab his non possit absolui, nisi instrumenta restituerit, cum emendatione damnorum, super quibus credatur eodem modo, repetentis huiusmodi instrumenta sacramento. Nihilominus sancientes, quòd nulla persona Ecclesiastica a dicto tempore in antea, usque ad quinque annos, possit, uel debeat dictos aduocatum, procuratorem, officialem, uel aliquam talem personam quocumque nomine nominatam, in suum aduocatum, procuratorem œconomum, syndicum, uel officialem eligere, recipere, uel tenere. Quòd si fecerit, ipso facto, uolumus, eam, incidere pœnam decem librarum Rauenn. quam pœnam conuerti præcipimus in eleemosynas pauperum, Diœcesano disponente.

De præscriptionibus, & quòd nullus, prætextu alicuius temporis, possit se defendere, quin uisitetur. Rubr. VIII.

ITEM statuimus, & auctoritate eiusdem Concilii, prohibemus, quòd nulli religiosi, uel sæculares prædictæ prouinciæ Rauenn. prætextu, seu occasione lapsus temporis, desuetudinis, uel præscriptionis, suis ordinariis, & Prælatis uisitantibus, seu uisitare uolentibus, repugnare, uel contradicere audeant, uel præsumant: alioquin præter pœnas a iure statutas, in personas contradicentum, & eisdem scienter facientium, excommunicationis: in Ecclesias uerò interdicti sententias, auctoritate præsentis Concilii, proferimus.

De appellationibus, & pœna non prosequentium appellationem ab excommunicatione interpositam. Rubr. IX.

SI quis excommunicatus, appellationem interpositam ab excommunicatione huiusmodi prosequi neglexerit, & posteà Diuinis, ut prius, se immiscuerit, omnibus beneficiis, quæ intra Prouinciam obtinebat, eo ipso, auctoritate præsentis Concilii, sit priuatus.

De uita, & honestate Clericorum, ac ornatu eorum. Rubr. X.

QVONIAM sacerdotium ex indisciplinatione populi apparet non sanum, & propter lasciuias, & dissolutiones Clericorum & religiosorum, detrahitur Diuino honori, ac ordini clericali, populiq. minus fiunt ex hoc deuoti, in tantum, ut etiam iura Ecclesiarum retinere, & aliquando temerarie inuadere non uereantur, cum incessus, habitus, & uestimẽta clericorum & religiosorum, in grauitate, forma, ac colore distincta, sæpius non uideantur ab habitu laicorum, quemadmodum esse deberent, proinde statuimus & mandamus pro honestate ordinis clericalis, quòd nullus religio-

ligiosus, uel clericus portet arma, nec uestimenta alterius coloris, quàm iure permissi: quæ desuper clausa sint, atque talaria. Coronam etiam condecentem portent, per quam designetur Regalis esse generis, & sperare se asse-qui debere partem hæreditatis Diuinæ: quæ scilicet sit rotunda, & ita tonsi sint inferius, quòd aures pateant: ita quòd si in sacris fuerit, aut beneficiatus in Ecclesia Cathedrali uel collegiata uenerabili secundum condecentiam sui status portet latiorem, alii uerò mediocrem, uel minorem, suis statibus condecentem. Capita cooperiant pileo, uel bireto, uel armutia oblonga ad aures. Laicorum conuiuia non frequentent: in domibus Ecclesiarum studeant habitare. Prælati, sacerdotes, & alii in dignitatibus & personatibus constituti, ac Canonici Cathedralium Ecclesiarum in sacris constituti, sacerdotes & Rectores Ecclesiarum ciuitatum, & suburbiorum, per ciuitates incedentes, decentem habitum portent, uidelicet, cappas, uel chlamydes. Sacerdotes uero extra ciuitates & suburbia, & aliis in sacris constituti, saltem tabardos talares portent. In Ecclesia uerò utantur cappis nigris, uel saltem coctis albis. Loca turpia nullo modo ingrediantur, nec tabernas, nisi forte in necessitate in itinere constituti, pro cibo, uel potu, uel pro hospitio compellantur intrare. Tabernas, uel merces illicitas, aut personas suspectas in Ecclesiis, uel domibus Ecclesiarum, quæ sint intra claustrum, uel ad usum Clericorum, & ministrorum deputatæ, nullo modo permittant teneri, uel cōmorari. Quòd si quis contra aliquod præmissorum fecerit, pœnam decem solid. Raucu. incurrat ipso facto: quam si non soluerit infra mensem, postquam semel monitus fuerit, & ipse excommunicatus existat. Si uerò fuerit religiosus, per mensem ieiunet bis in ebdomada in pane & aqua, comedendo publicè coram fratribus, quando alii fratres reficiuntur: ad quam quidem pœnam condemnamus ex nunc contrafacientes. Quam pœnam si non inchoauerit infra mensem, postquam semel monitus fuerit, ut supra, & incohatam compleat, ut debet, ex nunc ipso facto excommunicatus existat, & nihilominus, contrafacientes, priuati sint, ipso iure, priuilegiis, & fauoribus huius Concilii, & omnium aliorum Prouincialium Conciliorum: cum non sit miles reputandus, qui stigmata non habet: & frustra legis imploret auxilium, qui committit in legem.

Quòd nullus accedat ad monasteria monialium, & quòd moniales non exeant claustrum. *Rubr.* XI.

CVm expediat, Christi ancillas, quæ se claustralibus ergastulis, seu monasteriis dedicarunt, a conuersatione hominum esse semotas, statuimus, præcipimus, & mandamus, quatenus ad ipsa ergastula seu monasteria nullus uir accedat, sine petita licentia, & obtenta sui Episcopi. Si quis autem contrafecerit, pœnam uiginti solidorum incurrat ipso facto, etiam si non intret intra claustrum, monialibus, tantum modo deputatum: quam pœnam si non soluerit infra mensem, postquam ad monasterium monialium accessum habuerit, excommunicatus ipso facto existat. Si uerò fuerit religiosus, & mensem ieiunet in pane & aqua bis in ebdomada, publicè comedendo coram fratribus, horam refectionis communis. Quòd si pœnitentiam

tentiam prædictam non inchoauerit infra mensem, postquam ad monasterium monialium accessum habuerit, uel inchoatam, ut præmissum est, non compleat, eo ipso, excommunicatus exiftat, & nihilominus ad dictum ieiunium teneatur. Si autem intra claustrum, seu locum monialibus deputatum intrauerit, sit ipso facto excommunicatus; Monialis uerò, quæ exierit claustrũ, seu locum ei specialiter deputatum, sine licentia habita, & obtenta sui Episcopi, licet clausuram sui monasterii non exierit, per mensem carceri deputetur, in quo de commisso pœnitentiam agat. Si autem clausuram ipsam exierit monasterii, pœnæ prædictæ subiaceat, & tamdiu plus in carcere remaneat, quàm diu stetit extra monasterium: & nihilominus in hoc casu perpetuo sit ultima semper in choro, nullamq. cum aliis habeat in capitulo uocem. NOTATIO. *Pius V. & Gregorius XIII. summi Pontifices, confirmantes quæ in sacro Concilio Trid. habentur sess. XXV. cap. V. arctius eadem prohibuerunt.*

De beneficijs ordines sacros requirentibus, & de pœna eorum, qui negligunt ad ipsos ordines promoueri: & de prabendis in Ecclesijs Cathedralibus absque ordinibus sacris non retinendis. Rubr. XII.

Vm sæpe in non matura ætate constituti, per cupiditatem, & auaritiam parentum suorum, dignitates, officia, beneficia, uel præbendas, ad quæ minus sunt idonei, nonnumquam de facto adipiscantur, statuimus, quòd si quis infra ætatem sexdecim annorum constitutus, ex dispensatione sedis Apostolicæ fuerit beneficium adeptus, quod requirat sacerdotalem, uel sacrum ordinem, aut etiam præbendam in Ecclesia Cathedrali prouinciæ Rauen. nisi, cum attigerit sextumdecimum annum ætatis, se fecerit ad subdiaconatum promoueri infra annum, & alias postea promoueatur secundum ætatem, prout requirit onus ipsius beneficii, ex nunc & ipso beneficio, seu præbenda huiusmodi sit priuatus. Adulti uerò secundum iura, & onera beneficiorum huiusmodi, postquam fuerint huiusmodi beneficia, aut in Ecclesiis Cathedralibus præbendas adepti, sub pœna, & priuatione consimili, quàm citius commodè poterunt, uel saltem infra annum, ad ordines ipsos studeant promoueri, alioquin eos, ut supra, beneficiis huiusmodi priuamus, & præbendis. NOTATIO. *De ætate suscipiendorum ordinum, supra ex sacro Concilio Trident. notatum est rub. 2. de tempore idem sanxit ipsum Concil. Trid. sess. 23. cap. 4.*

De celebratione missarum, & pœna non celebrantium. Rubr. XIII.

Vm nonnulli religiosi, & sæculares Clerici imprudenter ad sacerdotium se faciant promoueri, post promotionem huiusmodi, missas celebrare, ac alias sacerdotale officium exercere non curantes, nec animaduertentes, quòd quemadmodum quotidie pro populi peccato, ita & pro suo debet offerre sacerdos, & quòd hic sit panis, quem Deus quotidie peti, & ministrari mandauit: nec considerantes, quod in oblatione sacræ hostiæ non tantum id quod cum fide, & deuotione petitur, imò beneficia conceduntur

duntur ampliora, ficuti in oblatione Abel, Abrahæ, & Zachariæ patet; facerdotale fic minifterium uilipendere uidetur, non abfque plurium fcandalo, & in detrimentum animarum fuarum, ideo præfentis Concilii auctoritate, & approbatione ftatuimus, quòd fi aliquis iam promotus fit ad facerdotium, aut in futurum quemquam promoueri contigerit, a die fuæ promotionis, aut a die publicatæ huius conftitutionis, infra tres menfes, celebrare debeat primam miffam, & deinde; prout poterit; miffarum folemnia frequentare, uel faltem femel in anno: alioquin beneficiis omnibus, quæ obtinet in prouincia Rauenn. fit eo ipfo priuatus, fi fæcularis eft: Religiofus uerò ex tunc fit ineligibilis actiuè, & paffiuè, & ultimus in choro, & in refectorio habeatur.

NOTATIO. *Concilium œcumenicum & generale Tridentinum feff. XXIII. cap. XIIII. fanxit, ut curet Epifcopus, Miffas ab iis celebrari faltem diebus Dominicis, & feftis folẽnibus: fi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut fuo muneri fatisfaciant.*

Quoniam omnis fapientia a Domino Deo eft petenda, & in bonis, & benedictione iuftorum exaltatur Ecclefia, ftatuimus, quòd quibuslibet diebus Mercurii, uel Iouis dicatur fpecialis collecta, in miffa, pro ftudentibus: ut vafa ipforum recipiant manna, hoc eft fapientiam fanctam. Collecta autem fit, *Deus qui per coæternam*: vel fit de Spiritus fancto, cum fua fecreta, & poft comm. Adhæc, eodem approbante Concilio, monemus, mandamus, ac ftatuimus; quòd durante uacatione præfenti Romanæ fanctæ Ecclefiæ, in fingulis Ecclefiis Cathedralibus, qualibet die, & in aliis Ecclefiis collegiatis, vel conuentualibus, faltem femel in feptimana, ad hoc ut Deus prouideat Ecclefiæ fuæ fanctæ de paftore fecundum cor fuum, vna miffa celebretur, feu dicatur, in honorem beatæ Virginis, de Spiritus fancto, vel de Trinitate.

De baptifmo, & eius forma. Rubr. XIIII.

QVIA damnabile eft, iis præfertim ad quos fpectat ex officii debito baptizare, formam facramenti baptifmatis ignorare, atque aliis periculofum, propterea ut ipfius baptifmi fubftantialia uerba nota fint, ipfa in præfenti Concilio duximus exprimenda: & funt ifta, prout a Saluatore traduntur. *Ego te baptizo in nomine patris, & filii, & fpiritus fancti.* Et ne quis ea poffit deinceps ignorare, mandamus quòd quilibet Rector, feu facerdos fuum populum debeat, & teneatur, ter faltem in anno inftruere in prædictis, uidelicet in octaua Epiphaniæ Domini, in Sabbatho fancto Pafchæ, & in Sabbatho Pentecoftes.

De veneratione fanctorum in confeffione habenda. Rubr. XV.

QVONIAM deuotio, & pulchritudo demonftratur in uniformitate Ecclefiæ, quæ fub fpecie unius columbæ defcribitur, & in confeffionibus, quæ fiunt publicè in introitu miffæ, & alias, uarii perfunctoriè & diuerfimodè confitentur, ftatuimus, & de cetero obferuari præcipimus per totam prouinciam Rauen. confeffione huiufmodi fieri fub hac forma. *Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ Virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Ioanni baptiftæ, fanctis Apoftolis Petro & Paulo, & omnibus fanctis.*

De obseruantia ieiuniorum facienda tempore conuocandorum Conciliorum. Rubr. XVI.

CVM certo certius sit, quòd Deus propter orationum instantiam, ieiuniorum obseruantiam, & eleemosynarum largitionem maximè sua beneficia elargitur, & si quolibet tempore sit pietatis operibus indulgendum, feruentius tamen hæc fieri debent tempore Conciliorum: quo scilicet tempore nos oportet quælibet Dei beneficia, gratiam, & misericordiam, & in agendis directionem instantius, atque deuotius implorare: Vt igitur ad impetrandum & obtinendum prædicta melius dispositi inueniantur fideles, statuimus, quòd quotiescumque Prouinciale Concilium conuocari contigerit, omnes & singuli ad prædictum Concilium conuocati, per tres dies ante ipsius inceptionem, seu primam Sessionem, plus tunc solito orationibus, & eleemosynis insistentes, omnibus diebus debeant ieiunare. Ceteros uerò Clericos, & laicos de prouincia nostra, ad prædictas orationes, eleemosynas, & ieiunia, sicut possumus, exhortamur in Domino Iesu Christo. Nihilominus Ven. Patres suffraganei per se & alios hortentur ad prædicta pietatis opera, hortariq. faciant suos subditos, & induci.

De raptoribus & inuasoribus bonorum Ecclesiasticorum mobilium. Rub. XVII.

AD reprimendum malitiam, ambitionem, & auaritiam peruersorum, & maximè Communitatum, seu Vniuersitatum, & earumdem officialium, ac potentum aliorum, qui Ecclesias, Prælatos, & Ecclesiasticas personas frequenter grauare præsumunt, auctoritate præsentis Concilii monemus, & sub pœna excommunicationis præcipimus, ac districtius prohibemus, quòd nulla Vniuersitas, nullus Capitaneus, Rector, Vicarius, seu officialis, quocumque nomine censeatur, aut Consiliarius, seu alia quæcumque persona cuiuscumque status, gradus, & condicionis existat, de cetero audeat, uel præsumat, bona mobilia, uel se mouentia, redditus, uel prouentus Ecclesiarum, & Prælatorum inuadere, occupare, rapere, prædari, uel tollere quoquo modo, prætextu, uel quæsito colore, per se, alium, seu alios: Et qui contra fecerit, nisi infra decem dies emendauerit cum effectu, ab omnibus sacramentis Ecclesiasticis sit ipso facto exclusus, usq. ad satisfactionem debitam, & condignam. Et si dictam exclusionis pœnam, animo indurato, per mensem duxerit in contemptũ sustinere, non satisfaciendo plenariè de subtractis, & acceptis; si cõmunitas, uel Vniuersitas fuerit, eo ipso, Ecclesiastico ciuitas, castrum, uel Villa ipsorum subiaceat interdicto. Si singularis sit persona, sententiam excommunicationis incurrat, a qua nullatenus possit absolui, nisi prædictas Ecclesias, Prælatos, & Ecclesiasticas personas, quas in prædictis grauauerit, indemnes reddiderit, cum effectu, & aliàs satisfecerit de temeritate, & contemptu ad arbitrium Ordinarii loci, seu Officialis eiusdem. Et si prædictas sententias, & pœnas iterum, per mensem, animo sustinuerit indurato, ipsum, & ipsos statuimus, & decernimus incurrere pœnas impositas, & promulgatas in alio Concilio prouinciali proximè per nos celebrato Rauennæ, contra inuasores bonorum immobilium Ecclesiarum. Quas

ſiquidem ſententias & pœnas ad requiſitionem ordinarii loci, uel eiuſdem officialis, teneantur comprouinciales denunciare, ſeu denunciari facere, & ſeruari per ciuitates, & Diœceſes eiſdem commiſſas, ſicut prædicto ordinario requirenti, uel officiali ipſius uidebitur expedire. NOTATIO: *De hoc ſupra dictum eſt Concilio II. Rubr. XXVI.*

De obtinentibus Eccleſiaſtica beneficia ſpectantia ad menſam Prælatorum. Rubr. XVIII.

SACRO approbante Concilio, hac irrefragabili conſtitutione ſancimus, quòd nullus religioſus, uel ſæcularis clericus prætextu litterarum, ueritate tacita, obtentarum a ſede Apoſtolica, uel Legato ipſius, aut quouis alio titulo non Canonico, uel quæſito colore, dignitates, perſonatus, officia, uel beneficia quæcumque Eccleſiaſtica Prouinciæ Rauenn. ad menſam alicuius Epiſcopi, monaſterii, Capituli, uel Eccleſiæ pertinentia, hactenus occupata, ſeu in facto poſſeſſa, uel inuaſa detinere audeat, uel præſumat, aut de cetero occupare, colore huiuſmodi, in periculum animarum, & præiudicium alicuius: alioquin ſi ſic dictas dignitates, perſonatus, officia, uel beneficia, ſeu Eccleſias taliter occupatas detinere, monitus, contenderit, & eas uel ea non dimiſerit, & liberè re laxauerit cum effectu, cum fructibus inde perceptis, eiſdem Prælatis, Eccleſiis, uel Epiſcopatibus, monaſteriis, uel Capitulis ad quos ſpectant, ex nunc, auctoritate præſentis Concilii, in occupatores & detentores, eoſdem, excommunicationis ſententiam proferimus, dictis nihilominus beneficiis Eccleſiaſticis ſententialiter; in quantum de facto tenent; priuantes eoſdem.

De ſententiis interdicti, pro pecuniariis cauſis, minime proferendis. Rubr. XIX.

QVONIAM ex ſententiis interdicti non eſt dubium multa oriri ſcandala, ex quibus non ſolum ſæpe puniuntur inſontes, imò excreſcit indeuotio populi, pullulant hæreſes, ac Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis, ſine culpa earum, debita ſubtrahuntur obſequia, propterea non debent ſine urgenti neceſſitate proferri: & ideo ſtatuimus, & diſtrictius prohibemus, ne pro cauſis mere pecuniariis huiuſmodi ſententiæ interdicti de cetero proferantur: & ſi prolatæ fuerint, eas decernimus non tenere, & hoc niſi Vniuerſitas deliquiſſet, aut per tres menſes ſuſtinuiſſet contumaciam, inobedientiam, uel rebellionem ſuorum Rectorum, uel officialium quorumcumque, qui ob contemptum, uel delictum ipſorum forent excommunicati. NOTATIO. *Videndum pro hoc loco eſt ſacrum Concilium generale Tridentinum Seſſ. XXV. Cap. III. de Reformatione: Vbi non alias, quàm ex re non uulgari decerni excommunicationes edicit; docetq. quomodo in ciuilibus cauſis, ubi exeutio realis, uel perſonalis fieri non poterit, ſitq. erga iudicem contumacia, anathematis mucrone ſit ab Epiſcopo feriendum.*

De

De indulgentijs reuocatis. Rubr. XX.

QVIA propter petentium importunitatem, nos, & alii prouinciales Episcopi nonnullis personis religiosis concessimus, ut indulgentias quando prædicarent, uel alias possent annunciare, & aliquando non nulli talium, ex priuilegiis, quæ asserunt ordinibus, uel locis suis, seu personis propriis a sede Apostolica, uel a Prælatis concessa, annuncient indulgentias ampliores, quàm sit Ordinariis ipsis a iure scripto permissum, ac per hoc apud populos Pontificalis auctoritas, & potestas minui quodammodo, & uilescere uideatur, ideò, auctoritate præsentis Concilii, tales concessiones de indulgentiis annunciandis factas a nobis, & a comprouincialibus ceteris, reuocamus omnino, ac eisdem uti de cetero sic reuocatis, aut de cetero sic concedi, penitus prohibemus.

CONCILIVM QVARTVM.

ANNO MCCCXVII.

Constitutiones Concilij Bononiensis.

IN NOMINE SANCTAE ET INDIVIDVAE TRINITATIS PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI, Amen.

QVANTA sint ueneratione digna sacrorum Conciliorum statuta, maximè Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini, & Chalcedonensis, quæ, sicut quattuor Euangelia, suscipere, & uenerari tenemur, ac sanctorum Patrum aliorum Concilia, & statuta, qui Spiritu sancto illuminati fuerunt, nemo est qui ignoret. Cum igitur ab ipsis sanctis Patribus, in ipsis sacris Conciliis, inter cetera, fuerit præordinatum, & salubriter constitutum, prouincialia Concilia fieri debere, ut ea quæ correctione & reformatione egent, nullatenus negligantur, ita quòd nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum Patrum obseruaretur aduersum: idcirco nos Rainaldus permissione Diuina, & Apostolicæ sedis gratia sanctæ Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopus, considerantes quòd quamplures maximè uiri Ecclesiastici, tum ex temporum tempestate, tum ex morum corruptione & leuitate, tum ex elatione & uanitate, tum ex tenaci & auida cupiditate, tum ex crassa ignorantia, & negligentia, tum ex superbia & irreuerenti inobedientia, uiam cohæredum Christi circa grauitatem & honestatē, habitum & incessum Ecclesiasticæ religioni condecentes, & quam fideles, & Catholici habere debent, exorbitabant, pro his, quantū Deus annuerit, reformandis, ad salutem animarum, quam uehementius zelamus pro Diuina reuerentia, Catholicæ fidei unitate, & honore, prouinciale Concilium, circa hæc reformanda, duximus conuocandum, & congregandū apud Bononiam: In quo, primò, constitutiones editas & promulgatas per bonæ memoriæ fratrem Latinum, tunc Apostolicæ sedis Legatum in his partibus, & alias per fratrem Bonifacium prædecessorem nostrum, Forliuii, & nos Rauennæ, & Argentæ in pro

uincialibus Conciliis legi fecimus, ac deinde, ipso sacro approbante Concilio, constitutiones infrascriptas duximus statuendas. NOTATIO. *sacrosanctum Tridentinum Concilium Sess. XXIIII. cap. II. quolibet saltem triennio Prouincialia Concilia, sicubi omissa sunt, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controuersiis componendis, alijsq. ex sacris Canonibus permissis, renouari sciuit.*

Quòd Episcopus ponat œconomum ad custodiam rerum uacantium Ecclesiarum. Rubr. I.

CVM Ecclesiarum uacantium prouentuum & reddituum, ac bonorum ipsorum dispositio, ad eorum ordinarios de iure pertineat, proinde duximus statuendum, quòd uacanti Ecclesiæ statim per ipsius Episcopum Oeconomus debeat deputari diligens, & discretus, qui redditus, & prouentus, ac bona ipsius colligat, & conseruet ad eiusdem Ecclesiæ, & successoris defuncti Rectoris ipsius utilitatem, & statum. Prohibentes districtè Canonicis, clericis, seu patrono Ecclesiæ sic uacantis, quòd de redditibus & prouentibus, ac bonis ipsius Ecclesiæ, se intromittere, uel disponere nullo modo præsumant, nec Oeconomum; ut prædiximus; ibidem per ipsum deputandum, impediant, uel molestent, quò minus sibi iniunctum officium liberè exequatur: nec aliter alicui eorum competat de consuetudine approbata, uel priuilegio speciali. Quòd si secus iidem Canonici, uel clerici, seu patroni agere præsumpserint, eosdem Canonicos, & Clericos, ac patronos, præsentis auctoritate Concilii, priuamus illa uice iure eligendi, seu præsentandi: Decernentes electionem seu præsentationem secus & aliter attentatam, ipso iure nullius esse momenti.

Quòd nullus præsumat in spiritualibus ministrare, nisi prius ab Episcopo loci sibi fuerit animarum cura commissa. Rubr. II.

CVM de iure, nullus sacerdos, alteri subditum, sine sui superioris commissione, seu licentia, soluere ualeat, uel ligare, nos quandam consuetudinem, seu potius abusionem, animarum plenam periculis, quòd uidelicet sacerdotes aliqui per nonnullos prælatos sæculares seu regulares, quibus, in certis Ecclesiis parochialibus, Rectorum institutio de consuetudine competit, in eisdem Ecclesiis instituti, sine sui Episcopi auctoritate, commissione, uel licentia parochialis Ecclesiarum ipsarum, qui ipsius Episcopi subditi esse noscuntur, præsumunt soluere & ligare, in suarum præiudicium animarum, cupientes penitus extirpare, hoc sacro approbante Concilio, sub priuationis & excommunicationis pœnis, inhibemus sacerdotibus memoratis, quòd nullo modo præsumant in Ecclesiis, in quibus modo prædicto, & per prædictos fuerint instituti, in spiritualibus ministrare, nisi prius ab Episcopo loci; pro ut iura uolunt; eis cura commissa fuerit animarum, de quibus idem Episcopus tenetur Christo reddere rationem, tamquam de ouibus sibi commissis.

Quòd

Quòd quilibet se faciat promoueri infra annum ad ordinem, quem requirit beneficium suum. *Rubr. III.*

OLLICITI pensantes, quantum officii pastoralis debitum Prælatos astringat curis sollicitis & continuis intendere, & per remedia salubria prouidere, in iis præcipuè, per quæ saluti animarum consulitur & prouidetur: & quòd parum est iura condere, nisi sit qui ea mandet executioni. Volentes igitur Pictauiense Concilium innouare, & debitæ executioni demandare, statuimus, & ordinamus, hoc sacro approbante Concilio, & nihilominus in virtute sanctæ obedientiæ, monemus, & peremptoriè, quòd Abbates, Decani, Archipresbyteri, Præpositi, seu quocumque alio nomine censeantur, ad ordinem sacerdotalem se faciant promoueri. Archidiaconi uerò ad ordinem Diaconatus: inferiores autem beneficiati in Ecclesiis nostræ prouinciæ Rauenn. instituti, ad ordines sacros, secundum quòd onus cuiuscumque beneficii requirit, infra annum se faciant promoueri. Si qui verò prædictorum, animo indurato, promotionem suam distulerint, & hanc nostram monitionem, statutum, & ordinationem adimplere neglexerint, auctoritate præsentis Concilii, ipso iure sint priuati omnibus beneficiis sacros ordines requirentibus; pro quibus promoueri tenebantur; quæ obtinent in nostra prouincia, nisi cum eis, uel aliquo eorum prædictorum, fuerit dispensatum, uel in futurum dispensetur, uel nisi iusto impedimento detenti fuerint, quo minus promoueri potuerint: & tunc impedimento cessante, procurent, quam cito poterunt, se ad ordines, ut præmittitur; facere promoueri. Vt autem hoc salubre prouinciale statutum leuius, & plenius, debitum sortiatur effectum, & prætextu ignorantiæ, quantumcumque crassæ, non possint inobedientes, desides, & negligentes aliqualem prætendere excusationem, adiicientes, statuimus, & ordinamus, quòd quilibet Episcopus, sanctæ Rauennatis Ecclesiæ suffraganeus, teneatur infra sex menses, synodum celebrare, in qua quidem hoc salubre statutum legi faciat. Et de nuò omnes; ut supra præmittitur; suæ Ciuitatis & Diœcesis moneat, & inducat, cum prædicta pœna, ad ordines sacros recipiendos. Item quòd in dicta synodo declarent, omnes Rectores præsentes & futuros parochialium Ecclesiarum, quæ curam animarum habent, nec sunt collegiatæ, non promotos ad ordinem sacerdotalem, infra annum a iure statutum in Concilio Lugdunensi, ipso iure fore priuatos, nisi cum eis fuerit dispensatum, uel in futurum dispensetur. Et si de nouo electi fuerint ad easdem Ecclesias, cum hæc sint contra constitutionem bo.me. Bonifacii Papæ Octaui. Quos Rectores, & nos priuamus, seu priuatos declaramus auctoritate præsentis Concilii. Si qui uerò in futurum dignitates, uel beneficia similia adepti fuerint teneantur se promoueri facere infra annum, ad sacros ordines, secundum quòd requirit onus suæ dignitatis, uel beneficii: alioquin sint priuati ipso iure, auctoritate præsentis Concilii, beneficiis omnibus, pro quibus promoueri tenentur, quæ in nostra obtinent Prouincia, nisi & cum talibus dispensetur per superiorem suum.

De vita, & honestate Clericorum, & ornatu eorum. Rubr. IIII.

VONIAM sacerdotium ex indisciplinatione populi apparet non sanum, & propter lasciuias, & dissolutiones clericorum & religiosorum detrahitur Diuino honori, & ordini clericali, populiq. minus ex hoc fiunt deuoti, in tantum, ut etiam iura Ecclesiarum retinere, & alii quandoque temerariè inuadere non uereantur, cum incessus, habitus, & uestimentta clericorum, & religiosorum in grauitate, forma, ac colore distincta sæpius non uideantur ab habitu laicorum, quemadmodum esse deberent, proinde statuimus, & mandamus, sacro approbante Concilio, pro honestate ordinis clericalis, quòd nullus religiosus, uel clericus portet arma, nec uestimentum alterius coloris, quàm a iure permissi: quæ desuper clausa sint, atque talaria. Coronam etiam condecentem portent, per quam designetur, regalis esse generis, & sperare se debere assequi partem hæreditatis Diuinæ: quæ scilicet sit rotunda: & ita tonsi sint inferius, quòd aures pateant, ita quòd si in sacris fuerint, aut beneficiati in Ecclesia Cathedrali, uel collegiata uenerabili, secundum condicionem sui status, portent latiorem: alii uerò mediocrem, uel minorem, suis statibus condecentem. Capita cooperiant pileo, uel bireto, uel armutia oblonga ad aures. Laicorum conuiuia non frequentent. In domibus Ecclesiarum studeant habitare. Prælati, sacerdotes, & alii in dignitatibus, uel personatibus constituti, ac Canonici Cathedraliū Ecclesiarum in sacris ordinibus cōstituti, Sacerdotes & Rectores Ecclesiarum ciuitatum & suburbiorum, per ciuitatem incedentes, decentem habitum portent, uidelicet cappas, chlamydes, uel tabardos. Sacerdotes uerò extra ciuitatem, & suburbia, & alii in sacris ordinibus constituti, saltem tabardos talares, seu condecentes portent. In Ecclesiis uerò utantur cappis, uel cottis albis. Loca turpia nullo modo ingrediantur, nec tabernas, nisi forte in necessitate in itinere constituti, pro cibo, uel potu, uel hospitio compellantur intrare. Tabernas, merces illicitas, aut personas suspectas, in Ecclesiis, uel domibus Ecclesiarum, quæ sint intra claustrum, uel ad usum clericorum, uel ministrorum deputatæ, seu in domibus contiguis ipsi Ecclesiæ, nullo modo permittant teneri, uel commorari. Si quis autem inuentus fuerit arma portare cuiuscumq. generis, pœnam incurrat XL. solid. Rauenn. Si uerò habitum, uel tonsuram incongruentem portauerit, XL. solid. pœnam incurrat. Si autem ingressus fuerit tabernas, nisi sit in itinere constitutus; uel merces illicitas contraxerit emendo uel uendendo, per se uel alium, præsertim si uinum uendiderit, uel uendi fecerit, uel passus fuerit, quòd in dictis domibus quoquo modo vendantur, uidelicet in domibus Ecclesiarum, in quibus ministri Ecclesiæ consueuerunt habitare, vel aliter ipsis Ecclesiis contiguis, pœnam X. librarum incurrat: Et eandem pœnam incurrant tenentes mulieres suspectas in domibus prædict. uel teneri facientes: Idem & si teneri, uel habitare patiantur. Si quis uerò sine cappa, uel saltem cotta alba interfuerit Diuinis officiis, pœnam quinque solid. se nouerit incurrisse: & eandem pœnam incurrant non portantes chlamydem, uel tabardum, incedendo per ciuitatem, nisi euidens paupertas rationabiliter aliquem, uel aliquos excusaret: Et similem pœnam incurrant, conuiuia Laicorum frequentantes, & alii qui capitibus

bus discoopertis incedunt, uel incedent. Quas pœnas declaramus clericos sæculares tantum incurrere, & eas teneantur Prælati eorum exigere, in usus pauperum conuertendas, nec ipsis ullo modo remittere possit, cum hoc statuatur in fauorem Ecclesiasticæ honestatis. Si uerò fuerit religiosus, qui in prædictis, uel in aliquo prædictorũ delinquat, ieiunet bis in hebdomada, in pane & aqua, publicè cum fratribus comedendo, & sedendo in terra. Quam pœnitentiam si non inchoauerit infra mensem, & inchoatam non perfecerit, eum, ex nunc, Capituli uoce priuamus, & ultimum in choro uolumus eum esse. Et hanc pœnam patiatur, quousque dictam pœnitentiam inchoauerit, & inchoatam perfecisse noscatur. Et nihilominus contra facientes priuati sint ipso iure priuilegiis, & fauoribus Concilii huiusmodi, & omnium aliorum Conciliorum prouincialium, quia frustra legis implorat auxilium, qui committit in legem. Omnes autem alias constitutiones nostras, & prædecessorum nostrorum, prouinciales, positas sub titulo, *De uita & honestate clericorum*, cassamus & irritamus, & eas nullius momenti esse uolumus, & præsentem solummodo constitutionem remanere in sui roboris firmitate. NOTATIO. *Huiusmodi clericos, qui, moniti habitum decentem non gestant, sacrum Concilium Trident. Sess. XIIII. cap. VI. per suspensionem ab ordinibus; & officio ac beneficio, ac fructibus ipsorum, necnon si semel correpti, denuo deliquerint, etiam per priuationem officiorum ac beneficiorum coerceri posse & debere decreuit.*

Quod nullus de cetero recipiatur in Canonicum Cathedralis Ecclesiæ, uel in monachum, seu fratrem alicuius monasterij seu regularis Ecclesiæ, sine licentia speciali sui ordinarij. Rubr. V.

QVONIAM experientia docente, quæ rerum est efficax magistra, manifestè cognouimus, ut plurimum personas insufficientes, illiteratas, & alias indignas ad Ecclesiastica beneficia obtinenda, institutas in Ecclesiis & monasteriis nostræ prouinciæ Rauenn. Ad hæc necessitate quadam urgente, illos, ad quos spectat electio, seu receptio Canonicorum, & monachorum in dictis Ecclesiis, & monasteriis, hoc sæpius inducente nimia laicorum importunitate, interdum affinitate aliqua, seu consanguinitate, uel alias singulari & inordinata dilectione, quæ sæpius homines inducunt, ut omisso rationis iudicio, carnalitatis sequantur affectum, & dignis prætermissis, indignos, ad honores Ecclesiasticos assumant, ex quibus plurima damna proueniunt Ecclesiis, & Diuinus cultus minuitur, quem summoperè desideramus augeri, Cupientes igitur huic pestifero morbo, quantum possumus, obuiare, & de salubri remedio Ecclesiis & monasteriis prouidere, præsenti approbante Concilio, statuimus, & ordinamus, quòd de cetero nullus instituatur, uel recipiatur in fratrem, & Canonicum alicuius Cathedralis Ecclesiæ, uel Collegiatæ, uel monachum alicuius monasterii, uel Canonicum regularem, sine licentia speciali Ordinarii loci, ac Metropolitani, si uideatur opportunum Ordinario loci, super quo conscientiam ipsius oneramus. Decernentes ex nunc, prout ex tunc, irritum & inane, quidquid contra factum fuerit, seu attentatum. Hoc autem statutum durare uolumus usque ad triennium, seu se-

quens Concilium: infra quod æſtimationes bonorum, & redditnum fient, ita quod pro eorum facultatibus, competens numerus miniſtrantium poterit taxari, & ſtatui prout iura requirunt. NOTATIO. *Per examinatores idoneos, doctos, & iuratos, eligere Epiſcopos ad beneficia magis idoneos debere, ſanctiſsimè, ut omnia alia, decreuit Concilium Trident. Seſſ XXV. cap. XVIII.*

Quòd nullus recipiatur in aliquo monaſterio, ſeu regulari loco per potentiam laicorum. Rubr. VI.

PLERVMQVE contingit, quòd propter minas, & potentiam laicorum, nonnulli religioſi Prælati noſtræ Prouinciæ, coguntur indebitè, nonnullos in ſuorum locorum fratres recipere, uel conuerſos, ex quo, Prælatis ipſis, & eorum locis grauamina multa prouenire noſcuntur. Cupientes igitur laicorum in hac parte temeritates excludere, prædictorum Prælatorum, ac ipſorum locorum indemnitatibus prouidere, hoc ſacro approbante Concilio, prouidè duximus ſtatuendum, ſeu declarandum, quòd modo prædicto recepti in fratres, ſeu Conuerſos quorumcumque locorum, ad eligendum tam actiuè, quàm paſſiuè fiant inhabiles: nec ad tractatus quoslibet admittantur, nec eiſdem in ueſtimentis, per locorum Prælatos, modo aliquo debeat prouideri. Quod & in receptis in monialium monaſteriis modo prædicto uolumus habere uigorem.

De denunciatione fienda Metropolitano de beneficijs uacantibus, ad eum deuolutis. Rubr. VII.

QVONIAM ex diutina uacatione damna plurima in ſpiritualibus, & temporalibus, Eccleſiis ſolent prouenire, ſicut iura teſtantur, & rerū experientia manifeſtat, uolentes itaque iuxta debitum officii noſtri Eccleſiis in prouincia Rauen. conſtitutis, contra diſpendioſas uacationes, de ſalubri remedio prouidere, hortamur in Domino omnes fratres Coepiſcopos noſtros, præſentes & abſentes, ac alios inferiores Prælatos, & clericos cuiuſcumq. ſtatus, & gradus, uel conditionis exiſtant, quatenus, pro Dei honore, & ſalute animarum ſuarum, & populi, ſalubriter & celeriter uacantibus Eccleſiis de perſonis idoneis prouidere procurent, ne lupus rapax gregem Dominicum inuaderet, & ne bona dilapidentur. Nihilominus, ſacro approbante Concilio, ſtatuentes, quòd ſi quando contingat propter deſidiam, ſeu negligentiam, ad nos collationem dignitatis alicuius, uel beneficii, ſeu præbendæ cum cura reuolui, teneantur Prælatus, & Capitulum, & Clerici Eccleſiæ, in qua dignitas, beneficium, uel præbenda huiuſmodi, tanto tempore uacauerit, quod ad nos ſit collatio deuoluta, infra menſem a tempore ſcientiæ deuolutionis huius, hoc nobis intimare, ſeu Vicario noſtro; nobis in remotis agentibus: ne; quod abſit; Eccleſiæ diu maneant deſolatæ, & nos noſtro defraudemur deſiderio. Illud idem ſtatuimus circa fratres Coepiſcopos omnes prouinciæ Rauenn. Suffraganeos, quando de ipſis ad Capitula collatio deuoluetur. Quod & de patronis auctoritate eadem uolumus, & ſtatuimus intelligi debere. Negligentes, & remiſſi hoc ſalubre ſtatutum adimplere,

plere & sequenti Concilio arguantur, & pœna debita castigentur.

Quod certus Canonicorum numerus statuatur in Ecclesiis cathedralibus & collegiatis, ubi non est ab antiquo statutus. Rubr. VIII.

ETsi deceat, & satis consonet rationi, & iuri, quibuscumque clericis collegiatarum Ecclesiarum certū & determinatum numerū habere clericorum, tantò magis Canonicis Cathedralium Ecclesiarum hoc competit, quantò tamquam caput aliorum in se ipsos debent ostendere, qualiter inferiores in Domo Dei conuersari debeant: non plures in quibuscumque Ecclesiis debent institui, quam ex bonis ipsarum uiuere possint: hoc maximè in Cathedralibus seruari debet, ne propter inordinatam constitutionem, cogantur ipsorum Canonici, in opprobrium totius cleri, miserabiliter mendicare. Volentes ergo inordinatis receptionibus factis, & fiendis in prouincia nostra, quantum possumus, prouidere, hoc sacro approbante Concilio, statuimus, & ordinamus, quòd ubicumque in Cathedralibus, uel collegiatis Ecclesiis determinatus est numerus Canonicorum, uel Clericorū, statuto, uel consuetudine, ille seruetur, nec augeatur, quocumque quæsito colore, nisi iusta de causa, & de licentia ordinariorum suorum. Vbi autem numerus certus, determinatus non est, præcipimus statui & firmari iuxta facultatem Ecclesiarum, & hoc infra sex menses a publicatione constitutionis præsentis numerandos. Sed quia non est reprehensibile iudicandum, sed laudandum, si secundum uarietates temporum, uarientur etiam humana statuta, & sæpius sit inueniri, quòd Ecclesiæ antiquo numero Canonicorum statuto grauantur, idcirco statuimus, quòd si aliquæ Ecclesiæ collegiatæ, vel Cathedrales inueniantur antiquo statuto numero in præsenti rationabiliter prægrauari, volumus quòd Canonici ipsarum Ecclesiarum, de licentia suorum Ordinariorum, seu ipsi Ordinarii; ubi ad eos solos spectat; reducant, seu statuant talem numerum iuxta facultatem ipsarum Ecclesiarum: ita quòd cedentibus, uel decedentibus Canonicis, nullus de nouo; loco cedentis, uel decedentis instituatur, quousq. peruenerit ad numerū sic ab antiquo statutum, uel de nouo statuēdum. Et quia nonnulli tam Episcopi, quàm alii, prouinciæ nostræ, prætériti & præsentes; ut fide dignorū relatione audiuimus; Ecclesias Cathedrales, uel collegiatas, quarum institutio, uel ordinatio ad eos spectabat, uel ad se spectare prætendebant de consuetudine, uel priuilegio, aggrauant, & aggrauarunt indebito & inordinato numero clericorum, & tali, quòd nullo modo Ecclesiæ prædictæ sic institutis, & ordinatis, in necessariis prouidere potuerunt, nec possunt; quod cedit in uituperium, ne dum eorum, sed totius cleri; & cum tales clerici non possint Ecclesiis deseruire, & cogantur quodammodo mendicare, idcirco volentes tali morbo debitam adhibere medelam, statuimus & ordinamus, quòd nec Episcopi, nec alii possint, vel debeant in Ecclesiis Cathedralibus, collegiatis, uel aliis in quibus institutio, uel ordinatio ad ipsos noscitur pertinere, aliquem uel aliquos ultra numerum præsentem de nouo instituere, sine licentia sui superioris: & si contra fieret sit irritum ipso iure. Volumus etiam & eis præcipimus in virtute sanctæ obedientiæ, quòd numerum sic ordinatum in prædictis Ecclesiis sic institutum redigere debeant

ad

ad debitum congruentem numerum. Et quia qui altari seruit, de altari uiuere debet, & qui ad onus eligitur, a mercede repelli non debet, statuimus & ordinamus, quòd prædicti Ordinatores, deficientibus propriis redditibus Ecclesiarum, in quibus indebitam ordinationem fecerint in futurum teneantur sic institutis per ipsos, residentibus in Ecclesiis, in quibus instituti sunt, ipsis Ecclesiis in Diuinis & aliis deseruientibus, necessaria procurare, & tam in uictu, quàm in uestitu & aliis necessariis, iuxta earum exigentiam facultatum.

NOTATIO. *De Cathedralibus, & parochialibus Ecclesiis, tenuioribus quàm pro sumptu & dignitate, deceat; præclara decreuit sancta vniuersalis Tridentina Synodus Sess. XXIIII. cap. XIII. Decreti de Reform.*

De clericis non residentibus. Rubr. IX.

QVORVMDAM Clericorum desidiam, & periculosam negligentiam radicitus extirpare uolentes, qui in eorum Ecclesiis residere negligunt, in graue præiudicium animarum ipsorum, & scandalum plurimorum, propter quod Ecclesiæ sæpius Diuinis defraudantur officiis, cultusque Diuinus minuitur, quem summo cordis desiderio augeri desideramus, hoc sacro approbante Concilio, citamus & requirimus, & monemus omnes clericos nostræ prouinciæ, cuiuscumq. ordinis, dignitatis, & status, & condicionis existant, quatenus infra sex menses a die præsentis citationis, monitionis, & requisitionis numerandos; quorum duos pro primo, duos pro secundo, reliquos duos pro tertio peremptorio eis assignamus; redire debeant ad continuam residentiam faciendam in eorum Ecclesiis: eodem sacro approbante Concilio statuentes & ordinantes, quòd si quis, uel si qui clerici absentes hanc nostram monitionem contempserint, uel in futurum se absentauerint ab eorum Ecclesiis, ultra XV. dies, sine speciali petita licentia, & obtenta ab ordinario loci, uel eius Vicario; ipso Ordinario extra Ciuitatem agente; ipso iure sint priuati beneficiis omnibus, quæ in nostra prouincia obtinent: nisi per superiorem super iis fuerit cum eisdem misericorditer dispensatum.

NOTATIO. *Residere negligentes, præter reatum peccati mortalis, pro rata temporis absentiæ, fructus suos non facere decernit sacrosanctum Concilium Tridentinum Sess. XXV. cap. I. decreti de reform. & obtineri licentiam discedendi; ultra bimestre tempus, nisi ex graui causa, non posse.*

De quotidianis distributionibus. Rubr. X.

QVIA parum est iura condere, nisi executioni debitæ demandentur, & per bo. me. fratrem Bonifacium prædecessorem nostrum; in Concilio per ipsum Forliuii celebrato; inter cetera statutum extiterit, quòd ubi statutæ non essent, in Cathedralibus, uel collegiatis Ecclesiis, quotidianæ distributiones, in Synodis proximè faciẽdis per singulos Suffraganeos Rauenn. Ecclesiæ proinde statuerentur, ut per hoc ipsis Ecclesiis, singulis horis, in Diuinis melius seruiretur: & attendentes, Patres Coepiscopos nostros in exequutione constitutionis prædictæ, ut plurimum hucusque negligentes fuisse, uolentes igitur dictam constitutionem, tamquam rationabilem,

executioni debitæ demandare, hoc sacro approbante Concilio, statuimus & ordinamus, quòd quilibet Suffraganeorum nostrorum, sub pœna inobedientiæ, teneatur sic prouidere, quòd in Cathedralibus, uel collegiatis Ecclesiis dictæ quotidianæ distributiones fiant, & mensa communis deputetur: uel ubi dictæ distributiones seu mensa commodè ordinari non possent, sic per eosdem Ordinarios prouideatur, quòd decenter & deuotè, in Diuinis officiis, Ecclesiis ipsis deseruiatur: ut sic cultus Diuinus non minuatur, sed potius, ut cupimus, augeatur. Si quis autem Suffraganeorum prædicta non obseruauerit, pœnam statutam contra transgressores Canonum, poterit formidare, & nihilominus in sequenti Concilio durius increpetur.

De Censibus & Collectis imponendis. Rubr. XI.

V m imponendis & exigendis collectis talis modus & diuisio debeat obseruari, ut nulla Ecclesia, seu Ecclesiastica persona se indebitè prægrauari, ex iis, rationabiliter conqueri possit, ac sæpe contingat dominos Suffraganeos Ecclesiæ Rauenn. debere Rauennar. Ecclesiam uisitare, pro festiuitatibus sanctorum martyrum Apollinaris, Vitalis, uel aliis ex causis in prouincia emergentibus, a nobis euocari, quos non oportet, pro factis prouinciæ, propriis stipendiis militare, uolentes hoc adhibere remedium opportunum, statuimus & ordinamus, hoc sacro approbante Concilio, quòd quilibet Episcopus nostræ prouinciæ, in Ciuitate & Diœcesi sua, & de consensu cleri ad hoc specialiter conuocati, personas sufficientes & idoneas deputet, & ordinet, infra tres menses, a publicatione præsentis constitutionis, quæ omnes redditus & prouentus Ecclesiarum omnium, monasteriorum, & aliorum locorum religiosorum, cuiuscumque status, uel condicionis existant; discutiant & examinent diligenter, & describant, seu describi faciant, per publicum notarium; iustam æstimationem & debitam, unicuique Ecclesiæ imponentes: Et hoc in monasteriis, Prioratibus, Ecclesiis, seu locis Ecclesiasticis aliis, ubi a decem annis citra non est facta æstimatio antedicta. De qua quidem taxatione, & æstimatione teneatur quilibet Episcopus, ad expensas cleri sui, per scripturam publicam, Archiepiscopali curiæ facere fidem infra tres menses, ex quo dicta æstimatio facta fuit: secundum quam æstimationem & taxationem statuimus & ordinamus, omnia onera nostræ Rauenn. Eccles. prouinciæ imminentia ad præsens, uel in futurum, debere diuidi & partiri inter Prælatos, & clerum Rauenn. prouinciæ. Idem modus etiam & diuisio per ipsos obseruetur in diuidendis & distribuendis oneribus specialiter impositis clero suæ Ciuitatis & diœcesis. Circa Ven. quoque patres & Coepiscopos nostros, ducimus statuendum, uolentes parcere grauaminibus subditorum, quòd si quando eos laborare contingat, pro factis prouinciæ Rauenn. quindecim equitaturis, seu euectionibus ad plus sint contenti, & minus: ut minores non doleant, & iustè conqueri possint, se indebitè prægrauari: & ipsorum procurationibus. XII. solid. Bonon. pro quolibet equo: pro palafreno uero domini, vnum florenum auri pro qualibet legali dieta, seu die, quo laborauerit, taxamus. Si uero pro præfatis causis contingeret Abbates, & Prælatos aliquos, seu Canonicos Cathedralis Ecclesiæ, aut clericos, laborare,

borare, Abbatibus, & Prælatis, quattuor equos, Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, tres, clerico uerò, unum taxamus. Et pro unoquoque equo, decem solid. Bonon. habere debeant a Clero, & nō ultra: & in hoc sint taciti, & contenti. Clericus uerò siue laicus, qui sine equo mitteretur, a clero, seu iret occasione cleri, sex solid. Bonon. pro qualibet competenti eis dieta taxamus.

De celebratione missarum. *Rubr.* XII.

ETsi propheta testante, doceamur psallere Deo, & singulis horis psallere sapienter, multo fortius hoc debemus attendere, quando Missa præsertim solemniter celebratur, ubi Angelicæ hierarchiæ inuocantur, & in tali tanto mysterio, ut sancti testantur, assistunt; debemus uoce, spiritu, & mente psallere humiliter, & deuotè. Cum igitur Missa in aliqua Ecclesia nostræ prouinciæ, in nota celebratur, debeant omnes maximè sacerdotes, & Clerici, in Ecclesia ipsa, quantum possunt assistere celebranti, ac omnis clamor, strepitus, & tumultus in eadem Ecclesia conquiescere. Quidam uerò non debito modo considerantes, prædictam Missam, quæ in nota cantatur, irreuerenter prætereunt, se sacris induere, missas uno concursu cum sacerdote celebrare uolentes, ex quo populorum concursus, ac pedū strepitus per Ecclesiam fit, cum quodam sonoroso clamore: & sic Missa, quæ celebratur in nota, per indirectum quodammodo impeditur, seu minus deuotè attenditur: Volentes igitur huic indiscreto actui, necessariam adhibere medelam; sacro approbante Concilio; monemus omnes sacerdotes tam sæculares, quàm regulares nostræ prouinciæ, atque statuimus, quatenus cum Missa celebratur in nota, in aliqua Ecclesia, nullus alius sacerdos Missam celebret in eadem, donec Missa præfata fuerit plenè completa. Qui autem contra fecerit, sui Ordinarii arbitrio puniatur, ac durius increpetur: Pœnas etiam contra inobedientes latas meritò poterit formidare.

Quòd nullus Archipresbyter, Præpositus, uel Prælatus inferior Episcopo, possit in Ecclesiis sibi subiectis, inquisitiones formare, accusationes admittere, uel ad priuationem procedere contra clericos earundem Ecclesiarum. *Rubr.* XIII.

QUIA nonnulli Abbates, Priores, Præpositi, Archipresbyteri, & alii Ecclesiarum inferiores Prælati; prout est huic sacro Concilio intimatum: contra Rectores, & Clericos Ecclesiarum subiectarum Prælatis eisdem, Ordinario iure, inquisitiones formant, accusationes admittunt, ac ad priuationem & pœnas alias procedere non uerentur; & per hoc, tam iuri communi, quàm Pontificali dignitati plurimum detrahunt, statuimus præsentis auctoritate Concilii, quòd nullus Abbas, Prior, Præpositus, Archipresbyter, seu alius Prælatus inferior Episcopo, contra Rectores, seu Clericos Ecclesiarum subiectarum eisdem inquisitionem formare, accusationem admittere, uel ad priuationem procedere quoquo modo præsumant. Decernentes irritum & inane; quidquid contra hoc statutum per talem fuerit atten-

attentatum, nisi de speciali priuilegio, uel consuetudine legitimè præscripta, eis hoc competere dignoscatur. Ordo namque Ecclesiasticus confusioni pateret, si Pontificalis iurisdictio non seruaretur.

De Iudæis. Rubr. XIIII.

VAMQVAM Iudæi per Ecclesiam tolerentur, nontamen debent in fidelium detrimentum, seu graue dispendium tolerari: quod sæpius Christianis accedit, pro gratia contumeliam, & pro familiaritatē contemptum reddendo: Ideoque olim prouinciale concilium Rauennæ celebratum, considerans ex ipsorum cum Christianis permixta conuersatione multa scandala prouenisse, statuit, ac perpetua stabilitate firmauit, quod ipsi rotam panni crocei coloris in uestibus superioribus, ac mulieres ipsorum consimilem rotam in capite deberent portare, ut sic a Christianis possent discerni: & quòd ad habitandum alicubi ultra mensem recipi non deberent, nisi in locis in quibus obtinent Synagogas. Sed quia nonnulli nescientes a uetitis abstinere, statutum salubre præfati Concilii uilipendunt, ignorãtia affectata, pœna docente, poterunt cognoscere, quàm sit graue constitutiones Ecclesiasticas præterire, ideoque sacro approbante Concilio, uolentes huic morbo salubriter prouidere, monemus omnes tam Clericos, quàm laicos nostræ prouinciæ, atque statuimus, quatenus nullus de cetero locet domos ipsis Iudæis, nec locatas dimittat, aut uendat, seu quocumque colore concedat, uel inhabitare permittat ultra duos menses a publicatione præsentis constitutionis. Qui uerò contrafecerit, ipso facto excommunicationis incurrat sententiam, a qua absolui non possit, nisi plenè satisfecerit in prædictis.

De cautione recipienda ab Vsurarijs, & de pœnis recipientium Vsurarios ad Ecclesiastica sacramenta, seu sepulturam. Rubr. XV.

SVRARVM uoraginem utriusque testamenti pagina reprobatam, in nostra prouincia reprimere cupientes, denunciamus, seu declaramus, hoc sacro approbante Concilio, omnes Vsurarios manifestos, donec de usuris, prout patiuntur facultates eorum, plenariè satisfecerint, uel de satisfaciendo pro suarum uiribus facultatum, idoneam præstent cautionem, fore communione altaris, & Ecclesiastica sepultura priuatos: eorumque oblationes recipi non debere, nec ipsos absolui posse: testamenta quoque ipsorum non ualere, sed esse irrita ipso iure. Omnes etiam, qui huiusmodi usurariis communionem altaris, ac corpus Christi tradiderint; aut eos ad Ecclesiasticam admiserint sepulturam, donec ad arbitrium Ordinarii loci satisfecerint, ab officii sui, executione decernimus seu declaramus esse suspensos. Adiicientes, ut pœnæ huiusmodi subiaceant omnes, qui tales usurarios absoluerint, aut ad communionem altaris admiserint, siue testamẽtis, aut sepulturæ interfuerint eorumdem. Tabelliones quoque de mutuis & contractibus usurariis, uel in fraudem usurarũ initis, instrumenta conficientes, uel recipientes scienter, quibus usurarii pœnis, subia

ceant, ipso facto. Ceterum in recipienda ab usurariis pœnitentibus, de usuris restituendis, cautione prædicta, hanc haberi uolumus, & obseruari cautelam, ut ante omnia per confessionem usurarii, uel per librum, uel libros rationum eius, aut per testes, siue instrumentum, uel aliquo alio modo fiat certa, & manifesta, si poterit, receptarum quantitas usurarum, non earum tantum, quæ ab incertis, uerum etiam quæ sunt a certis vniuersitatibus, & personis extortæ. Si uerò id non sit possibile, arbitretur, & moderetur quantitatem huiusmodi, is, qui ex uigore præsentis constitutionis recepturus fuerit cautionem huiusmodi, secundum rectam conscientiam, ex fama, seu uicinorum testimoniis, aut ex coniecturis aliis uerisimilibus informandam. Vbi uerò per postas libri usurarii non apparuerit, per petentem sibi usuras restitui de usuris solutis, si petens habuerit instrumenta originalia, uel exemplaria sumpta de Originalibus communis Ciuitatis, uel loci illius, in quo contractum fuerit debitum mutui recepti ab usurario, aut alterius obligationis cum illo contractæ, uel cum alio pro eodem, & instrumentum solutionis, seu liberationis, uel confessionis, solutio usurarum præsumatur, & iudicetur: & ipso mutuo, uel obligatione a die contracti debiti seu obligationis, usque ad diem instrumenti confecti solutionis: & ab illo extorsisse usuras, tot denarios pro libra singulis mensibus, quot declarare uoluerit Diœcesanus Episcopus, aut eius Vicarius, uel Pœnitentiarius, si ipse vsurarius in dicta cautione non declarauit, & dixit quot denarios accipiebat pro libra mensibus singulis. Quando autem solutionis instrumentum, aut scriptura non apparuerit, tunc iudicetur, usuras per sex menses usurarium extorsisse ab illo, ex illo mutuo, seu obligatione secundum rationem, & taxationem prædictam, pro mense quolibet: dummodo appareat per postas libri, uel aliò modo legitimo, mutuum, uel obligationem fuisse contractam: Quo facto, promittat solemniter, & iuret usurarius, ei qui; ut præmittitur; hanc receperit cautionem curiæ Ordinarii loci, ubi vsurarius fuerit, omnium, quorum interest, uel intererit nomine, quòd ipse, si poterit, per se ipsum, uel alium, seu alios, & in præsentia Vicarii Ordinarii prædicti, uel eius pœnitentiarii, uel alterius de curiæ licentia, sine difficultate qualibet, de usuris a se receptis, & a patre suo, ceterisq. personis, quorum hæreditas ad ipsum peruenerit, & de aliis male ablatis, & illicitè acquisitis per usurariam prauitatem, usque in quantitatem æstimatam, & etiam maiorem, si de maiore constiterit, satisfaciet, eis, a quibus eas ipse, uel illi receperunt, aut eorum hæredibus, si poterint reperiri: & residuum, de quo, cui restitui debeat, non constabit, Ordinario, uel Vicario, seu pœnitentiario ipsius Ordinarii liberè assignabit, pauperibus erogandum, iuxta Ordinarii arbitrium, sine strepitu iudicii & figura. Et quòd nihil dicet, uel allegabit, uel faciet per se, siue per alium, propter quod ipsius curiæ processus, sententiæ, uel præcepta impediantur, aut quomodolibet retardentur circa ipsarum usurarum, & illicitè acquisitorum modo prædicto restitutionem: speciali pacto se, & suos hæredes, & bona obligans ad prædicta, & renuncians expresè, specialiter, & generaliter omnibus exceptionibus, iuribus, & defensionibus, secundum libitum, & expressionem recipientis huiusmodi cautionem. Sed pro his attendendis, & restitutione, & assignatione; ut præmittitur: faciendis; obliget omnia bona sua, illa se

constituens

constituens precario nomine dictæ curiæ possidere: omnimodam licentiam concedens, & liberam potestatem ipsi Curiæ, & recipienti cautionem prædictam, pro ea, apprehendendi, distrahendi, & alienandi de ipsius bonis liberè, ac impunè, auctoritate propria, & contradictione nõ obstante cuiusquam, quicquid & quantum, & ubi uoluerit ipsa Curia, usque ad integram restitutionem, & satisfactionem prædictorum. Et eorum occasione renunciet etiam usuris, & sibi promissas remittat, ac iuramenta sibi pro eis soluendis, uel non recipiendis, seu repetendis præstita, relaxet, reddat, aut saltem reddere promittat: & iuret, quòd libros, & quaternos rationum suarum, & instrumenta usuraria, quæ habebit, uel habere poterit, absque dolo, uel fraude, diminutione, siue subtractione, Ordinario, uel eius Vicario, seu certo nuncio dabit, & consignabit per se, uel alios, pro eodem. Assignet etiam pecuniam quam habet, uel faciat depositum, si poterit, ad arbitrium ordinarii, seu uicarii, uel pœnitentiarii ipsius: quod quidem in cautione ipsa uenire censemus. Damnet etiam hæredes suos futuros, sub pœna hæreditatis amittendæ, ad eadem facienda: & ipsi hæredes, si præsentes fuerint, eadem se facturos sub pœna, & sub religione promittant, & iurent. Det præterea, si poterit, pignora, uel saltem fideiussores idoneos, qui ad prædicta eodem modo, & sub eisdem pœnis, & tenoribus obligent principaliter se, & sua, constituentes se principales debitores in prædictis, renunciantes epistolæ Diui Hadriani, beneficio nouarum constitutionum de fideiussoribus, & omni alii defensioni, & iuri, ad arbitrium recipientis cautionem eandem, ex pacto speciali: præstantes simile iuramentum. Hæc autem præcipimus fieri coram sacerdote parochiali, & testibus fide dignis, ac notario publico, de Ordinarii, uel Vicarii, aut pœnitentiarii ipsius mandato, qui recipiat prædictas promissionem, & obligationem, renunciationem, & cautionem, & cetera supradicta, de his conficiens instrumentum. Denique cautionem ipsam per singulas Ordinariorum Diœceses, ubi Ordinarius, uel eius Vicarius præsens non adesset, recipiat Rector parochialis Ecclesiæ, in qua usurarius habitabat, uel notarius publicus in sacerdotis defectum: qui infra mensem teneatur hoc denunciare loci Ordinario, uel eius Vicario. In Ciuitate uerò nullus omnino absque ordinarii, uel Vicarii, seu pœnitentiarii ipsius licentia speciali, nisi forte parochialis sacerdos, ubi non poterit requiri ad hæc curia Ordinarii, superueniente subito casu mortis, de illa recipienda se intromittere præsumat: alioquin pœnam X. librar. Rauenn. incurrat, absque satisfactione debita minime relaxandam. Illos namque, quo ad prædicta, declaramus usurarios manifestos, de quibus per parochiam: quam inhabitauerint, uel ubi morerentur, fama fuerit extorsisse usuras, uel ipsorum confessione, aut peridonea argumenta, seu alio modo legitimo apparebit. Constitutionem quoque præsentem, omnes parochialium Ecclesiarum Rectores; etiam si collegiatæ fuerint; habeant, legant, & intelligant: usurariorum pœnas prædictas frequentius in suis Ecclesiis publicantes, & suas cautius euitantes, si Diuinam, & nostram effugere cupiunt ultionem.

De pœna procurantium malè ablata incerta legari sub alio nomine, seu modo. Rubr. XVI.

QVORVMDAM fraudibus legis præuaricatorum occurrere intendentes, qui dum malè ablata habent, de quibus ignoratur, cui sit restitutio facienda; quæ essent per locorum Episcopos, aut ipsorum auctoritate, inter pauperes prouide dispensanda; legant, uel legare procurant, malè ablatorum prætextu, de illis non facta mentione, aliquam pecuniæ quantitatem per executores, seu alios, excluso fraudulenter Ordinario Episcopo, dispensandam, hoc sacro approbante Concilio, statuimus, quod de cetero quælibet persona, quæ restituere, seu restitui uoluerit aliqua malè ablata incerta, siue de quibus, cui facienda sit restitutio, ignoretur, in suo testamento, codicillo, uel ultima uoluntate expresse dicat, & clarè, *Relinquo istud, uel illud, seu tantum de malè ablatis incertis, seu restitutioni ipsorum*: nec dicat; *relinquo pro remedio animæ meæ, seu parentum meorum*: neque aliquid aliud inferatur, propter quod, quæ sunt ipsius malè ablata incerta, non plenariè cognoscatur: sub pœna X. librarum Rauenn. quas in usus pauperum conuertendas decernimus. Rectoribus, Capellanis Ecclesiarum mandantes sub excommunicationis pœna, quòd aliquorum ultimis uoluntatibus non intersint, seu ordinationibus eorumdem, quos sciuerint, uel crediderint, contra mentem attentare constitutionis huiusmodi, uel in fraudem: & quòd exponant infirmis, & ipsorum hæredibus, ut nisi nominatim, & expresse legauerint malè ablata incerta restituenda, non habebunt Ecclesiasticam sepulturam. Quoslibet uerò clericos, religiosos, uel sæculares, qui circa hoc fraudem aliquam procurauerint obseruari, ab ingressu Ecclesiæ, & participatione sacramentorum suspendimus in his scriptis.

Quòd Clerici & religiosi a uenationibus se abstineant. Rubr. XVII.

LICET ex dictis sanctorum, & ex scriptis Conciliorum, omnibus seruis Dei uenationes cum canibus, & auibus sint interdictæ, nonnulli tamen religiosi; sicut fide dignorum relatione accepimus, hoc minus pensantes, honestatis laxatis habenis, monachali modestia prorsus abiecta, monasterii claustrum abhorrentes, sine quo monachus uita carere describitur, sicut pisces uita carent, sine aqua; more laicorum, ipsis intendunt, in graue religionis offensam, opprobrium, & scandalum plurimorum. Volentes igitur prædictorum statui periculoso, & detestabili salubriter occurrere, hoc sacro approbante Concilio, districtius inhibemus religiosis omnibus cuiuscumque status, condicionis, religionis, uel ordinis existant, ne de cetero uenari, seu ad uenandum exire, præsumant. Si quidem Abbates, Priores, uel Præpositi, seu aliàs administrationes habentes fuerint, per annum, ipso facto, sint suspensi ab omni administratione, donec ad mandatum Ordinarii, plenè satisfecerint. Inferiores uerò sint ineligibiles, & ultimi semper in choro habeantur, donec ad mandatum Abbatis, Prioris, uel Præpositi sufficienter pœnitentiam egerint de commissis.

De pœna iudicum sæcularium, qui clericos repertos cum armis, uel in alijs maleficiis deprehensos, detentos retinent, uel ad suum iudicem opprobriosè remittunt. Rubr. XVIII.

AECVLARES potestates, seu Rectores, uel iudices quorumcumque locorum prouinciæ Rauenn. qui Clericos, per ipsos, seu ipsorum familias cum armis, uel alias excessisse, & maximè in habitu clericali repertos, detentos retinent, & ad Diœcesanum Episcopum remittere denegant, requisiti; seu qui Clericos ipsos, si eosdem remitti per eos forte contigerit, in scandalum, & opprobrium ordinis clericalis, tubis præcedentibus, & tubantibus, armis apud ipsos inuentis, ad eorum collum appensis, & cum multitudine armatorum, seu alias inhonestè ad eundem transmittunt Episcopum: declaramus præsentis auctoritate Concilii, excommunicationis uinculo innodatos, & eorum sententias, & processus per ipsos, seu auctoritate ipsorum latos & factos, ex tunc fore censemus inualidos, donec satisfactione præstita, a prædicta, excommunicationis sententia, per sedem Apostolicam dumtaxat, absolutionis beneficium meruerint obtinere.

Quòd nullus pro eodem delicto debeat duplici pœna puniri. Rubr. XIX.

V M nullus pro eodem delicto debeat duplici pœna puniri, statuimus, & ordinamus, hoc sacro approbante Concilio, quòd si qua alia pœna statuta esset in constitutionibus Synodalibus nostris, uel suffraganeorum nostrorum, quàm in nostris constitutionibus prouincialibus, uel prædecessorum nostrorum statutum circa idem factum reperiatur, quòd altera ipsarum sit contentus loci ordinarius: & una electa, & imposita per ipsum, seu eius Vicarium, alteram infligere, seu inflictam exigere non possit.

De Indulgentiis seu remissionibus. Rubr. XX.

V M inferior superioris legem habeat obseruare, nec eam possit infringere, seu etiam abolere; & in iure contineatur, quòd Episcopi plures, uel unus non possint concedere indulgentiam, ultra numerum quadraginta dierum; excepto in sola Ecclesiarum consecratione: quòd de uno anno statutum fuit in Concilio Forliuii celebrato per bo. me. fr. Bonifacium prædecessorem nostrum, circa Prælatos eleemosynarios, sub rubrica de pauperibus alendis, limitamus, & reducimus ad numerum XL. dierum, hoc sacro approbante Concilio: Ad hoc diligenter considerantes, quòd qui aliis præsunt, lenitatem cum seueritate miscere debent, & cum subditis misericorditer agere, ita tamen, quòd honestas, & disciplina Clericalis non destituatur, aliam nostram constitutionem prouincialem editam, & promulgatam per nos in Concilio Argentæ celebrato, positam sub titulo, de ætate, & qualitate ordinandorum, duximus moderandam, eodem sacro approbante concilio statuentes, quòd non obstante cõstitutione prædicta, nos & quilibet Episcopus cum suis subditis dispensare possimus, qui contra

tenorem & formam dictæ constitutionis, ad ordines sunt promoti, uel in futurum promouerentur. Hortamur tamen, pro reuerentia Dei, dictos dominos Episcopos, quòd constitutionem ipsam sic salubriter statutam obseruent, & mandent a subditis obseruari, ne per proper uel alias, personas indignas, & minus sufficientes ad ordines promoueri contingat: quod solum mens dictæ constitutionis requirit. *NOTATIO. Episcopi possunt dare indulgentiam. XL. dierum. c. cum ex eo. de pœ. & re. In dedicatione uerò Ecclesiæ unum annum. ibid. De ætate ordinandorum, supra notatum est.*

De exequijs Episcoporum nunciandis per Capitula Ecclesiarum Cathedralium Archiepiscopo & suffraganeis, ut deuotè ab omnibus celebrentur. Rub. XXI.

ITEM cum negligentia, seu contumacia indeuotorum, pœna condecenti debeat puniri, & in Concilio Rauennæ per nos celebrato, inter alia, fuerit statutum, quòd Capitula Ecclesiarum Cathedralium quàm citius commodè possent, obitum suorum Episcoporum, singulis comprouincialibus Episcopis deberent nunciare: & si super hoc fuerint negligentes, uel remissi, hoc sacro approbante Concilio, statuimus, quòd Capitula ipsa, infra X. dies, postquam sciuerint suum Episcopum defunctum fore, Archiepiscopo, & singulis Suffraganeis teneantur nunciare: alioquin pœnam X. libra. Rauenn. ipso facto incurrant, distribuendarum in usus pios Metropolitani arbitrio.

De beneficijs & indulgentijs concessis in Concilio, & de potestate dispensandi & interpretandi constitutiones Concilij. Rubr. XXII.

DESIDERABILITER affectantes in iis, per quæ saluti consulitur animarum, humanæ fragilitati, quæ facile declinat ad malum, uia salutifera prouidere, auctoritate Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, ac approbatione huius sacri Concilii, absoluimus, seu absoluendos decernimus omnes & singulos subditos nostros, & suffraganeorum nostrorum, & Ecclesiæ Rauen. qui pœnas aliquas, seu pœnam contentas, uel contentam in sacris constitutionibus nostris, seu prædecessorum nostrorum, prouincialibus, seu Synodalibus nostris, uel Suffraganeorum nostrorũ, uel qui notam inobedientiæ incurrissent mandatis nostris, seu Ordinarii, uel Vicarii nostri, seu Ordinarii eiusdem non parendo, si contriti confiteantur infra unius mensis spatium a notitia præsentis, & ad mandata Ordinarii, læso secundum formam Ecclesiæ satisfaciant, seu eius Vicarii, eo in remotis agente, uel Vicarii Capituli ubi Ecclesia uacat: super hoc nobis reseruantes auctoritatem plenariam absoluendi, & dispensandi, etiam si in constitutione specialiter reseruatur absolutio & dispensatio Concilio prouinciali: eandem auctoritatem concedentes, & specialiter committentes, præsentis auctoritate Concilii, locorum Ordinarii, seu eorum Vicariis, ipsis in remotis agentibus, & Vicariis Capituli, ubi Ecclesia uacat. Hortamur etiam, & in Domino obsecramus Ven. patres, & Coepiscopos nostros præsentes & absentes, ut pro Diuina pietate, & reuerentia huius sacri

Concilii,

Concilii, relaxari faciant, quos Episcopi, uel alii de eorum mandato seu auctoritate detinent carceratos; dum modo scandalum inde non oriatur; ac orationes frequentent, seu frequentari mandent in missis pro pace, & contra persecutores Ecclesiæ, uidelicet orationem, *Ecclesiæ tuæ*, ubi non dicitur Oratio, *A cunctis*. Relaxamus quoque eadem auctoritate, omnibus & singulis verè pœnitentibus & confessis, qui ad hoc sacrum Concilium accesserunt, uel pro eo laborauerunt, de iniunctis pœnitentiis XL. dies, pro singulis diebus, quibus laborauerunt, uel laborabunt, usq. ad festum omnium sanctorum inclusiuè. Reseruamus insuper nobis, hoc sacro approbante Concilio, arbitrium puniendi, & absoluendi, quos de iure possumus, contemptores, & transgressores sacrorum Canonum, cuiuscumque ordinis, præeminentiæ, dignitatis, uel status existant. Ad hæc, eodem sacro approbante Concilio, nobis specialiter reseruamus auctoritatem & potestatem declarandi, interpretandi, temperandi, seu minuendi dictas prouinciales constitutiones, seu pœnas in eis contentas, & super dictis pœnis misericorditer dispensandi cum omnibus & singulis subditis nostris, & suffraganeorum nostrorum, prout qualitas negociorum, & conditio personarum requireret.

Lectæ & publicatæ fuerunt prædictæ constitutiones per Reuerendiss. patrem, Dominum. R. permissione Diuina sanctæ Rauenn. Ecclesiæ Archiepiscopum, in Ecclesia Cathedrali Bononiæ: assidentibus Ven. patribus & Dominis, dominis, Vberto Bonon. fratre Petro Clomaclen. Petro Foropopilien. Ioanne Cæsen. Guidone Regin. pro se, & Ecclesia sua, & pro fratre Simone Parmen. Episcopo, qui post secundam sessionem, ex rationabili causa se absentans, in omnibus & per omnia commisit uices suas eidem, & consensit omnibus, quæ terminarentur in ipso Concilio. Rimbaldo Imolen. Guidone Ceruien. Episcopis, ac procuratoribus fratris Huguizonis Sassen. Fr. Hugolini Fauentini, Salionis Adrien. Episcoporum absentium: Mutinen. propter infirmitatem se Canonicè excusante, seu ordinandis, & statuendis pro se & suo clero reuerent. consentiente. Procuratoribus Archid. & Capituli Forliuiensis; cum Ecclesia ipsa, ad præsens, pastore uacet; & Capitulorum Cathedralium Ecclesiarum prouinciæ Rauenn. Præsentibus etiam religiosis, & Ven. viris Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Archipresbyteris, & aliis quàm pluribus ad Concilium ipsum conuocatis: Huguizone Præposito, Catia presbytero, Gerardino subdiacono Cardinal. Boninsegna presbytero, & Albertino subdiacono Cantoribus sanctæ Rauenn. Ecclesiæ: Guidone sanctorum Fabiani & Sebastiani, Petro S. Petri in curte, Ioanne S. Euphemiæ Ecclesiarum Rectoribus, conuentus clericorum Rauennæ: Fratre Andrea Priore S. Pelagiæ de Cremona, Vicario ipsius D. Archiepiscopi: Conrado Archipresbytero Paduano, & quampluribus aliis: sub annis Domini. MCCCXVII. Indict. XV. die XXVII. Octobris.

De Monialibus. Rubr. XXIII.

Nos Rainaldus permissione Diuina, & Apostolicæ sedis gratia, sanctæ Rauenn. Ecclesiæ Archiepiscopus, dudum uolentes executioni debitæ, demandare constitutionem piæ memoriæ Bonifacii Papæ

pæ VIII. quam edidit, & promulgauit super clausura monialium, & in qua expresse statuit, omnes, & singulas moniales, cuiuscumque religionis, status, uel conditionis existerent, sub perpetua clausura debere manere, nulliq. personæ, ad eas, ingressum patere inobedientiæ notam, ac maledictionem æternam effugere cupientes, easdem moniales, ubi ad nos spectat, mandauimus, & fecimus includi, ac quasdam constitutiones addidimus synodales, & prouinciales, in quibus, omnibus indistinctè, tam clericis, quàm laicis prohibuimus ingressum monasteriorum, & ad easdem accessum, sine nostra, seu Vicarii nostri, uel aliàs ordinarii loci, seu eius Vicarii; nobis, seu ordinario loci in remotis agentibus; licentia speciali, pœnas pecuniarias, & sententias excommunicationis certo modo in contrafacientes promulgantes: Verùm quia a pluribus personis fide dignis, maturis, & honestate præditis sæpius audiuimus, quòd dictæ nostræ constitutiones, quas pro salubri remedio animarum, intentionis nostræ erat edidisse, ad ruinam, & periculum animarum multorum tendere uiderentur, cupientes, quantum nobis ex alto concessum est, semper auctore Deo, de salubri remedio, animarum saluti consulere: super hæc etiam sollicitati sæpius, & requisiti, constitutiones ipsas, auctoritate nobis concessa in Concilio, Bononiæ per nos celebrato, declarandi, interpretandi, minuendi, moderandi, & mitigandi cōstitutiones prouinciales nostras, & prædecessorū nostrorum, & pœnas in eis insertas, moderamus, & declaramus ac declarando, ac mitigando statuimus, quòd nullus de cetero pœnas in dictis constitutionibus contentas incurrat pro ingressu monasterii; dummodo locū monialibus pro clausura deputatum per locorum Ordinarios, non ingrediantur, in quo casu firmæ, & illibatæ dictæ constitutiones permaneant. Concedimus etiam, quòd quælibet persona, quæ non sit notabiliter suspecta, possit loqui monialibus memoratis, sine metu pœnæ, ad cratem, seu fenestram ferream, de licentia Abbatissæ, seu Priorissæ, uel eius locum tenentis: præsentibus tamen semper duabus ex monialibus ab Abbatissa, uel Priorissa, uel earum uicem tenente; ut præmittitur; specialiter deputatis: quæ semper uidere possint, & audire sororem, seu monialem ad fenestram uocatam.

De salarijs notariorum, & sigilliferorum. Rubr. XXIIII.

VM ad præsidentis officium pertineat, exactiones illicitas prohibere, & operantibus, de premio, seu mercede condigna, iuxta qualitates laborum, facere prouideri, & in Concilio dudum per nos Rauennæ celebrato, contineatur, ut salaria notariorum, & sigilliferorum dominorum Episcoporum taxarentur, & moderarentur, & quàm plures querelæ ad nos deuenerint, super indebitis extorsionibus, & oneribus exactis ab eisdem, super hocq. in sacro Concilio per nos nuper Bononiæ celebrato, collatio inter nos, & suffraganeos nostros, qui in dicto Concilio interfuerunt, habita fuerit: & cum dictum fuerit debere super hoc prouideri de remedio opportuno; sed quia multitudine negociorum in dicto Concilio terminandorum occupati, non potuimus plenè tunc temporis circa hoc intendere, sicut desiderabamus, per præsentem paginam duximus ordinandum, & hortandum dominos Episcopos, suffraganeos Ecclesiæ Rauenn. quatenus quilibet

corum

eorum in sua Curia limitare, taxare, & moderari debeat, ad omne scandalum tollendum, quantum notarii, seu scriptores eorum, uel officialium ipsorum percipere debeant pro quolibet instrumento seu scriptura publica, uel priuata, & quantum sigillifer pro sigillo: Nosq. ex potestate nobis in dicto Concilio tradita declarandi constitutiones prouinciales nostras, & prædecessorum nostrorum, & omni modo, quo melius possumus, uolentes quantum in nobis est, dictam constitutionem obseruare, & executioni debitæ demandare, ordinamus, & taxamus, quòd in solutione facienda notariis pro scripturis, & sigilliferis pro sigillo, modus infrascriptus debeat obseruari.

In primis recipere possit notarius de litteris citationis simplicibus, seu breuibus, cum registratione XII. den. Rauen. uel Bonon. & sigillifer pro sigillo VI. den. De litteris citatoriis, cum narratione prolixa II. sol. & pro sigillo VI. den. De citatione per nuncios, sine litteris, uidelicet pro commissione, & relatione XII. den. Si uerò citarentur duo aut plures, recipere possit II. den. pro quolibet, ultra dictos XII. den. De comparitione, seu præsentatione IIII. den. De consignatione termini, seu pro rogatione, II. den. pro parte. De licentia, parte absente IIII. den. De accusatione contumaciæ, cum protestatione expen. VI. den. De protestatione sine scriptis VI. den. De protestatione in scriptis, si fuerit prolixa, soluatur ad modum folii registri, sicut infra continetur, in simplici copia. De oblatione libelli III. den. De exceptionibus in scriptis III. den. pro qualibet, uel aliter ad modum registri. De replicationibus recipiat idem. De litis contestatione, & iuramento, a qualibet parte XII. den. De registratione libelli recipiat ab actore, tantum, quantum pro registro, in simplici copia, ut supra. De petitionibus, pro unaquaque recipiat a ponente III. den. & a respondente I. den. De articulis recipiat ab exhibente, ad modum registri, ut supra. De copia articulorum, recipiat tantundem. De testibus, pro examinatione, & scriptura, de quibus folio continente ad minus XXV. lineas pro pagina, & XII. dictiones pro linea, quæ est forma registri II. sol. de copia in publica forma, tantundem. De simplici copia XVI. den. De registratione instrumentorum, & aliorum productorum, recipiat ad modum folii registri. De simplici copia, ut supra continetur XVI. den. Si instrumenta, & alia producta registrari non contingat ex causa, tunc de scriptura, seu annotatione, sicut sunt producta, pro quolibet instrumento IIII. den. De conclusione in causa, a qualibet parte XII. den. De exhibitione suspectorum, & confidentium, & assumptione sapientium ad consulen. a qualibet parte VI. den. De articulo quæstionis, super quo debeat consuli, si formabitur, pro parte qualibet XII. den. & pro sigillo X. den. De sententia definitiua lata ex causa pecuniaria, uel more ciuili, quæ æstimationem recipiat, recipiat pro prima libra II. sol. & pro singulis libris, usque ad X. libr. XII. den. pro libr. & ab inde supra, usque ad quinquaginta libr. ultra dictam taxationem III. den. pro libra. Vltra uerò dictas quantitates, usque ad centum II. den. pro libr. & ab inde supra I. den. pro libra qualibet, ultra omnes prædictas taxationes: & pro sigillo pendente, si fuerit pendens, VI. solid. ad plus: si non fuerit pendens, II. sol. Bonon. De interlocutoria, II. sol. uel plus, uel minus arbitrio iudicantis: pro sigillo pendente, II. sol. & pro non pendente XII. den.

den. Item si appelletur ab ea, tantumdem recipiat: si detur in forma publica, & idem de sigillo, ut in prox. De appellatione uiua uoce a diffinitiua sententia V I. den. De appellatione in scriptis oblata recipiat ad modum registri, in simplici copia: & si fiat in publica, recipiat tantum, quantum habuerit de sententia. De sigillo soluatur ut pro sententia definitiua. Pro sententia super iure decimarum, uel patronatus, si super eo consilium habeatur, recipiat notarius quartam partem eius, quod consultori. Si autem super causa matrimoniali etiam requiratur consilium, uel super præmissis, uel consimilibus consilium non haberetur, iudex arbitretur, pensatis statu, conditionibus, & facultatibus personarum, & qualitate causarum, prout æquum, & iustum uidebitur, religioni & pauperibus compatiendo.

De solutionibus, quæ occurrunt circa collationes beneficiorum, in primis, si ponatur edictum de Rectoria Capellæ ruralis, uel urbanæ, pro scriptura, commissione, & relatione I I I. solid. pro sigillo X I I. den. Pro instrumento, confirmatione, collatione, seu inuestitura eiusdem X X X. solid. considerata tamen qualitate ipsius beneficii, & pro sigillo I I. sol. Si edictum ponatur pro Archipresbyteratu; uel alia dignitate, seu personatu, sæculari, I I I I. solid. pro sigillo X I I. den. pro instrumento confirmationis eiusdem I I I. libr. pro sigillo V I. sol. Si ponatur edictum de Prioratu, seu de Abbatia V. sol. pro sigillo I I. solid. Pro instrumento confirmationis eiusdem V I I I. libr. pro sigillo X. solid. Si de Episcopatu ponatur edictum, X. solid. & pro sigillo I I I. solid. Pro instrumento confirmationis eiusdem X X V. libr. pro sigillo X X. solid. Si autem collationes, confirmationes, uel inuestituras huiusmodi, seu causæ eorum alteri committi contingat, ad petitionem partis, uel partium, tunc soluatur notario de commissione tertia pars eius, quod taxatum est: ut nihilominus taxatio prædicta soluatur notario pro confirmatione. Si autem sponte, seu ex arbitrio committentis fiat commissio, tunc tertia pars, quæ dabitur notario pro commissione computetur in salario supra taxato notario scribenti dictam commissionem: & detur pro sigillo id, quod supra taxatum est. Si autem solam audientiam, & comminationem causæ committi contingat, soluatur pro commissione, duplum eius, quod datum fuerit pro edicto. Si autem certum, uel certos articulos committi contingat, soluetur, quod taxatum est pro edicto, & tantumdem pro sigillo. De commissione appellationis X. solid. pro sigillo pendente I I. solid. uel X I I. den. De litteris quæstorum X X. solid. pro sigillo pendente I I I. solid. aliàs I I. solid. De dispensationibus beneficiorum ætatis, uel ordinum X V. solid. pro sigillo pendente I I I I. solid. alias X I I. De den. licentia absentandi, seu non residendi. X. solid. pro sigillo X I I. den. Pro littera præsentatoria, & testificatoria ad ordines V I I I. solid. pro sigillo V I. den. De litteris, seu instrumentis ordinum I I I. solid. pro sigillo X I I. den. Et si aliquis casus contingeret, qui non uideretur in præmissis expressus, fiat taxatio eius, & reductio, seu restrictio ad arbitrium boni uiri, secundum formam registri, ut promittitur, uel aliàs, prout æquitati, & moderatori dominorum Episcoporum, uel eorumdem Vicariis uidebitur conuenire, omnium semper æquitate librata, & quicumque hoc directè, & fideliter obseruauerit, tamquam fidelis seruus Domini, mereatur præmium uitæ æternæ: cogitans

tans quod quidquid recipiet cum taxatione, moderatione, & restrictione prædictis, iustè recipiet, & licitè poterit retinere, & sine aliquo conscientiæ remorsu: Contra uerò facientes, nouerint se plecti debere, etiam pœna in constitutionibus comprehensa. Et ut hæc omnibus nota fiant, in albo, stilo describantur; seu clarius in membrana, in loco ubi ius redditur, affigantur, in singulis prætoriis, ubi ius redditur in curiis Episcoporum.

Et ego Rainaldus permissione Diuina, & Apostolicæ sedis gratia, Archiepiscopus. SS.

RECTAE & publicatæ fuerunt supradictæ constitutiones, & statuta dicti Domini Archiepiscopi Rauenn. in clero ciuitatis Mutin. conuocato in Episcopali palatio Mutin. per discretum, & sapientem uirum dominum Floriamontem generalem Vicarium Ven. patris, domini Bonincontri Episcopi Mutin. de præcepto, & mandato dicti D. Episcopi, de uerbo ad uerbum, in millesimo tercentesimo, decimo octauo, a natiuitate: Indict. prima, die iouis XXIX. Decembris in præsentia domini Iacobi Saraceni, domini Bernabei de Boschettis. D. Bei de Luca Canonicorum Ecclesiæ Mutin. D. Ioannis Præpositi de Limiole D. Matthæi Archipresbyteri de Campogagliano D. Lamfranchi de Saliceto, Priorum fratrum Humiliatorum, presbyteri Petri de Malclauelis: presbyteri Ioannis de Buralibus beneficiati: presbyteri Petri Boni beneficiati: presbyteri Martini beneficiati; D. Alexandri de Portà, presbyteri Ioannis Capellani D. Episcopi prædicti: presbyteri Biachini Capellani Ecclesiæ Mutin. Domini Adam, Domini Pauli, monachorum sancti Petri Mutin. Ottonelli mansionarii dictæ Ecclesiæ Mutin. & præsentibus testibus Guidone de Querieto notario, Rainerio de Salbegnano nuncio curiæ Episcopalis, Nicolao Beroardo, & aliis pluribus.

Et ego Franciscus de Aspett. notarius Curiæ Episcopalis Mutin. publicationi prædictæ interfui rogatus, & SS.

HYMNI B. PETRI. DAMIANI RAVENNATIS. S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI. OSTIENSIS.

In Diuum Apollinarem martyrem, primum Rauennæ Archiepiscopum.

ONSVL æterni trabeate Regni
Mēte deuota petimus, labora
Curiam Cæli reserare plebi
Apollinaris.
Ianitor summi pius hoc Olympi,
Annuat tanti famulis alumni,
Qui tuas gaudent resonare laudes
Dulcibus hymnis.
Intimis pressam tenebris Rauennam,
Dæmonum uariis inhiando sacris,
Clarus Eois ueniens ab oris
Lucifer intras.
Cæcus orbati puer Hirenæi,
Te probat dextrum rutilare sydus,
Qui patri, cordis, soboliq. frontis
Lumina pandis.
Nil potest ægræ medicina Teclæ,
Nil profanorū numerus Deorum,
Tu cor ad cælum facis, atq. lætum
Tollere uultum.
Læta Classensis mouet ora ciuis,
Viribus sacræ referata linguæ,
Patris æternum reparata uerbum
Verba fatentur.
Morte defunctam duplici puellam
Reddis utrique, miserando, uitæ:
Flatus hinc carnē, Deus inde mētē
Protinus implet.
Gloriam patri referamus illi,
Tanta qui dignis tribuit ministris,
Sit decus nato, flaminiq. sancto
Omne per æuum. Amen.

IN. EVNDEM.

Chorus exultet Cælitum
Turba plaudat fidelium,
Apollinaris passio
Mundi sit exultatio
Hc in feruore spiritus
Dum prædicat gentilibus,
Quæ eius membra perferunt,
Referri lingua nequeunt.
Christum, in igne positus,
Summis testatur uocibus,
Alter nimirum coquitur,
Et alter ēst qui loquitur.
Equuleo suspenditur
Torta caro diuellitur,
Iam pœna pœnam cruciat,
Et uulnus plaga uulnerat.
Igne iam membra torrida
Elixat aqua feruida,
Sic duo sacrificia,
Ex una fiunt uictima.
Tanta Rauennæ gloria
Fertur ab Antiochia,
Hæc mittit, illa recipit,
Hæc gignit, illa perimit.
Sit Trinitati gloria,
Quæ sic disponit condita,
Vt antiquorum scelera,
Noua lucrentur sæcula. Amen.

EIVSDEM. IN. D. VITALEM MARTYREM.

Insigne decus martyrum,
Astrum, Vitalis, aureum,
Per gloriam certaminis
Orbem perfundit radiis.
Ense præcinctus fidei
Christi succurrit militi,
Dum lapso manum porrigit,
Hostem calcare docuit.

Equuleo

Equuleo suspenditur,
Sed pœna paruipenditur,
Amoris ardor intimi,
Non sentit uim supplicii.
Terræ mersus infoditur,
Sed super astra tollitur,
Obruitur ruderibus,
Radiat in cælestibus,
Nos martyr inuictissime,
Da post ruinam uincere,
Digneq. post uictoriam,
Ad cæli transfer gloriam.
Sit patri laus ingenito,
Sit decus unigenito
Sit utriusque parili
Maiestas summa flamini. Amen.

EIVSDEM. IN D. VRSICINVM MARTYREM.

Dulce, martyr eximius,
Festum præbet Vrsicinus,
Quo uictus uictor exiuit,
Et clarus astra petiit.
Nam pœnas post horrificas,
Carnis pauet infirmitas,
Sed mox ad cor reuertitur,
Et lætus in se, cæditur.
Dignè raptor erubuit,
Rapinæ cum succubuit,
Et hoste lapso perdidit,
Qui stanti uulnus intulit.
Et nos inter certamina,
Martyr insignis adiuua,
Da diffidentes fidere,
Victosq. rursum uincere.
Sic animarum medicus,
Affer opem languentibus;
Haustu cælestis gratiæ
Ægræ curentur animæ.
Sit patri laus ingenito,
Sit decus unigenito,
Sit utriusque parili
Maiestas summa flamini. Amen.

Cum Gregorius XIII. Pont. Max. Collegium Romæ Germanicum, in D. Apollinaris instituisset, uti memorauimus, eiusq. instituendis, ac educandis in omni scientiarum, ac uirtutum genere, adolescentulis, societatis Iesu sacerdotes, quorum fidem, diligentiam, ac doctrinam mirificè, & meritò laudat, suo in diplomate, summus Pontifex, præfecisset, ab eo Collegio, ad Seminarium nostrum, hæc ode missa est: quam propter insignem pietatem,& elegantiam,nequaquam hoc loco prætermittendam duximus.

Diuo Apollinari martyri fortissimo Collegium Germanicum.

Apollinaris inclyti
Lux alma mundo prodiit,
Vos de beatis sedibus
Huc aduenite cælites.
Apollinaris, dicite,
Quàm multa gessit fortiter,
Dum signa primus ætheris
Infert Rauennæ mœnibus.
Fustes, catenas, carceres
Et sæua fert incendia,
Exulq. Pontum nauigat,
Madetq. totus sanguine.
O quas Rauenna gratias
Tanto rependes Præsuli,
Qui Dæmonum ludibria
Tuis fugauit sedibus?
Adsis benigno numine
Nostro Deus concentui,
Qui Martyri, qui Præsuli
Ex hoste das uictoriam.

D. Gregorius Magnus lib. 7. Regest. Epist. 76. ad Castorium notarium Rauennæ, pluribusq. aliis locis, scribit, quattuor, aut quinque litanias, antiquitus, Rauennæ haberi consueffe. Nos cum de aliquot supra meminerimus, easq. Iulium Ruuereum Cardinalem, Archiepiscopum nostrum abrogasse dixerimus, ut ad Romanum morem adduceret omnes Rauennatis Ecclesiæ cærimonias, licet has quoque sustulerit, tamen ne ueteris instituti uestigium omninò deleretur, hic reposuimus: quibus D. Gregorii ipsius Pont. Max. nomen, post ipsius obitum, additum fuisse, putandum est.

Litaniæ Conuentus presbyterorum parochialium ciuitatis Rauennæ, quæ de græco, in latinum translatæ sunt.

Creator mundi, Deus. miserere no.
Pater de Cælis, Deus. miserere, no.
Fili redemptor mundi Deus. mis. no.
Spiritus Sancte Deus. miserere no.
Trinus & unus Deus. miserere no.
Rex regum. miserere no.
Rex exercituum. miserere no.
Archangelorum æternitas. miserere no.
Bonitas patriarcharum. miserere no.
Charitas sacerdotum. miserere no.
Diuitiæ prophetarum. miserere no.
Electio Apostolorum. miserere no.
Fides martyrum. miserere no.
Gloria confessorum. miserere no.
Hæreditas leuitarum. miserere no.
Iuste iudex. miserere no.
Charitas potestatum. miserere no.
Lux gentium. miserere no.
Misericordia captiuorum. miserer. no.
Nauigantium gubernator. misere. no.
Orphanorum pastor. miserere no.
Pacis conditor. miserere no.
Qui es indultor. miserere no.
Remissio peccatorum. miserere no.
Sanitas infirmantium. miserere no.
Tutela virginum. miserere no.
Consolatio uiduarum. miserere no.
Excitatio mortuorum. miserere no.
Initium sæculorum. miserere no.
Zelus, & corona martyrum. miser. no.
Saluator totius mundi. miserere no.
Pacem, & concordiam bonam, da nobis domine.

Gratiam tuam. da nobis domine.
Sancta Maria. iij. Intercede pro.
Dei mater, & uirgo. Intercede pro.
Archangele Michael. Intercede pro.
Archangele Gabriel. Intercede pro.
Archangele Raphael. Intercede pro.
Omnes Archangeli Dei. Intercedite.
Pater Abraam. Intercede pro no.
Pater Isaac. Intercede pro no.
Pater Iacob. Intercede pro no.
Pater Melchisedech. Intercede pro.
Omnes patriarchæ Dei. Intercedite.
Sancte Moyses. Intercede pro no.
Sancte Aaron. Intercede pro no.
Sancte Helia. Intercede pro no.
Sancte Enoch. Intercede pro no.
Sancte Samuel. Intercede pro no.
Sancte Hieremia. Intercede pro no.
Sancte Isaia. Intercede pro no.
Sancte Zacharia. Intercede pro no.
Sancte Ioannes baptista. Intercede.
Omnes prophetæ Dei. Intercedite.
Sancte Petre. Intercede pro no.
Sancte Paule. Intercede pro no.
Sancte Andrea. Intercede pro no.
Sancte Iacobe. Intercede pro no.
Sancte Ioannes Euangelista. Interce.
Sancte Philippe. Intercede pro no.
Sancte Iacobe. Intercede pro no.
Sancte Bartholomeæ. Intercede pro.
Sancte Mattheæ. Intercede pro no.
Sancte Simon. Intercede pro no.
Sancte Thadeæ. Intercede pro no.

San-

Sancte Matthia. Intercede pro no.
Sancte Barnaba. Intercede pro no.
Sancte Luca Euangelista. Intercede.
Sancte Marce Euangelista. Interced.
Omnes Apostoli Dei. Intercedite.
Sancte Stephane. Intercede pro no.
Sancte Apollinaris. ij. Intercede pro.
Sancte Vitalis. Intercede pro no.
Sancte Vrsicine. Intercede pro no.
Sancte Geruasi. Intercede pro no.
Sancte Protasi. Intercede pro no.
Sancte Laurenti. Intercede pro nob.
Sancte Vincenti. Intercede pro nob.
Sancte Ioannes. Intercede pro nob.
Sancte Paule. Intercede pro nob.
Sancte Nicander. Intercede pro nob.
Sancte Marciane. Intercede pro nob.
Omnes Sancti martyres Dei. Interc.
Sancte Syluester. Intercede pro nob.
Sancte Martine. Intercede pro nob.
Sancte Ambrosi. Intercede pro nob.
Sancte Gregori. Intercede pro nob.
Sancte Hieronyme. Intercede pro no.
Sancte Augustine. Intercede pro no.
Sancte Probe. Intercede pro no.
Sancte Procule. Intercede pro no.
Sancte Geminiane. Intercede pro no.
Sancte Seuere. Intercede pro no.
Sancte Barbatiane. Intercede pro no.
Sancte Rophille. Intercede pro no.
Sancte Mercurialis. Intercede pro no.
Sancte Ardaine. Intercede pro no.
Sancte Egidi. Intercede pro no.
Sancte Nicolae. Intercede pro no.

Omnes Sancti confessores Dei. Inter.
Sancta Maria Magdalena. Intercede.
Sancta Anna. Intercede pro no.
Sancta Elisabeth. Intercede pro no.
Sancta Agatha. Intercede pro no.
Sancta Agnes. Intercede pro no.
Sancta Cecilia. Intercede pro no.
Sancta Lucia. Intercede pro no.
Sancta Christina. Intercede pro no.
Sancta Valeria. Intercede pro no.
Sancta Eulalia. Intercede pro no.
Sancta Iustina. Intercede pro no.
Sancta Marina. Intercede pro no.
Omnes Sanctæ virgines Dei. Interc.
Omnes Sancti, & Sanctæ Dei. Interc.
Christe fili Dei uiui, miserere no.
Tu es Deus omnipotens. miserere no.
Qui in hunc mundum uenisti. mis. no.
Qui pro nobis flagellatus fuisti mi. no.
Qui in cruce pependisti. miserere no.
Qui mortem propter nos accepisti. mi.
Qui in sepulcro iacuisti. misere no.
Qui ad inferos descendisti. mise. no.
Qui tertia die resurrexisti. misere. no.
Qui in cælos ascendisti. miserere no.
Qui Spiritum paraclitum in Apostolos misisti. miserere no.
Qui sedes ad dexteram patris. mi. no.
Qui uenturus es iudicare uiuos, & mortuos, & seculum per ignem. miserere nobis.
Miserere nobis Domine, miserere nobis. iij.
Kyrie eleison. iij.

INDEX ARCHIEPISCOPORVM RAVENNATIVM.

Numerorum autem in margine, prior, ordinem, posterior annos Christi, quibus creati sunt, indicant: interior, pagellas.

Agapi-

13.348. Agapitus. I I. 53. in Concilio Romano. ibid.
14.349. Liberius. II. 55. eius corpus in D. Francisci Rauennæ habetur, in facello, crucifixi.
15.351. Probus. I I. 56.
16.361. Florentius. 56.
17.374. Liberius. I I I. 57.
18.378. Vrsus. 58. ædificat templum. ibid. moritur. 60. sepelitur. 61. transfertur. ibid.
19.398. Exuperantius. 61. tumultum sedat. 70. moritur 89.
20.418. Ioannes. 90. uidet Angelum. 99. moritur. ibid.
21.433. Petrus Chrysologus. 100. dedicat ædem D. Ioannis Baptistæ. 103. sepelit D. Barbatianum ibid. condit cadauer D. Germani. 104. ædificat templum D. Andreæ. 105. 106. uocem amittit. 109. moritur. 108. eius conciones ad unum congestæ. 215 licet autem ipse in sermone de generatione Christi scribat, se uiuere circa quingentos annos natiuitatis Christi, non tamen se illo quingentesimo anno uiuere ait, sed sæculo quingentesimi anni: quod in Historia probauimus.
22.451. Neon. 109.
23.453. Ioannes. I I. 110. placat Athilam ibid. pacem facit inter Odoacrem & Theodericum. 124. arguitur a Simplicio Pont. 121. moritur. 125.
24.494. Petrus. I I. iunior, Antistes. 125. in Concilio Rauennati. 130. Romano. ibid. ædificat templum Petrianum, & moritur. 133.
25.503. Aurelianus. 134. moritur. 135.
26.514. Ecclesius Præfectus. 135. Theoderici ad Iustinum Legatus. 138. paternam domum in templum erigit. 153. moritur. 154.
27.542. Vrsicinus. 155. 157.
28.545. Victor. 157.
29.546. Maximianus. 157. Rauenna exclusus. 158. sacrat ædem D. Vitalis. 160. D. Apollinaris in classe. 162. ædificat. 162. 164. scribit historiam. ibid. munera dat Ecclesiæ 164. moritur. 169. transfertur 238.
30.558. Agnellus. 169. expiat templa Arianorum. 170. Argentam recuperat. ibid. moritur. 171.
31.571. Petrus. I I I. senior. 173. 177.
32.575. Ioannes. I I I. Romanus. 178. 180. de pallio disceptat cum Gregorio Pont. Max. 184. 185. eius nomen in missa recitatur. 187. eius ad Gregorium Pont. litteræ. 185. moritur. 189.
33.595. Marinianus Romanus, monachus. 189. Catholicus. 192. uomit sanguinem 196. moritur. 198.
34.606. Ioannes. I I I I. Classensis. 198. 199. opidum Classem restituit. 200. captiuos redimit, & moritur. ibid.
35.630. Bonus. 200. 203.
36.648. Maurus, mittit ad Concilium Romanum. 203. eius litteræ ad Pôtificem 204. Pontifici impie aduersus. 206. moritur. 207.
37.672. Reparatus, habet ab Imperatore priuilegia. 207.
38.677. Theodorus 208. reducit Rauennatem Ecclesiam, ad Romanam. 208. 209. mittit ad Concilium Constantinopolit. 210. moritur ibid.
39.688. Damianus Dalmata 211. moritur. 212.

 Fe-

Gerar.

Pe-

96. 1362 Petrocinus e Casaleclo, Ferrariensis, Rector Flaminiæ. 570. 576. Archiepiscopus Rauen. 579. pacem inter Pisanos & Genuensis facit. 581. obiit. 583.

97. 1370 Pileus è Prata, Foroiulienſis. 584. Cardinalis crearur. 588. captus ab Vrbano Pont. 591. fugit in Galliam. ibid. priuatur purpura. 592. restitutus. 595. moritur. 598.

98. 1387 Cosmatus de Melioratis Sulmonensis 592. Cardinalis. 595. Pont. Max. 600

99. 1400 Ioannes de Melioratis. 598. Cardinalis. 600. moritur. 602.

100. 1410 Thomas Perondolus Ferrariensis. 602. concordiam facit inter clerum & populum Rauen. 615. Estensis confirmat Argentæ Vicarios. 613. moritur. 631.

101. 1446 Bartholomæus Rouerella Ferrariensis. 632. Viterbium recuperat. 635. Cardinalis. ibid. coronat Ferdinandum Regẽ Neapolis. 636. 637. moritur. 640.

102. 1476 Filiasius Rouerella. 640. confert pecuniam Monti pietatis. 643. eius gesta. 684. 685. abdicat se Archiepiscopatui. ibid. moritur. 691.

103. 1516 Nicolaus Fliscus Genuensis, Cardinalis. 685. moritur. 689.

104. 1524 Petrus Accoltus Aretinus Cardinalis. 661. 690. moritur. 700.

105. 1532 Benedictus Accoltus Cardinalis. 690. 700. moritur. 708.

106. 1549 Rainutius Farnesius Romanus, Cardinalis. 708. Archiepiscopatus opida Manzolis donat. 709. Rauennam primum inuisit. 720. abdicat se Archiepiscopatu. 736. Archiepiscopatus Rauennas uacat, & interea Vicarius Pii. IIII. Pont. Max. illum administrat. 736.

107. 1566 Iulius Feltrius de Ruuere Vrbinas Cardinalis, 740. Rauennam primum ingreditur. 741. conformat sacratos uiros, & templa. 743. in discrimen uitæ adductus. 744. munificus in egentes, & assiduus sacris. ibid. Concilium Dioecesanum habet, & Dioecesim inuisit. 745. Archiepiscopium instaurat. ibid. Concilium Prouinciale celebrat. 745. 746. Canonicis Rauen. capparellas & Rocchettos impetrat. 749. sacrat ædiculam in Prætorio. ibid. Tabularium Vrsianum restituit. ibid. Lectores Theologiæ instituit. ibid. sacras Virgines D. Zachariæ honestior loco ponit. ibid. Capuccinos Franciscanos Rauennam adducit. 750. collegit monumenta pro Ecclesia Rauennæ. 752. fundamenta ædis Capuccinorum lapidem ponit. 755. donat Ecclesiæ Vrsianæ. ibid. religiosa exempla præbet. 759. Iobeleum impetrat. 761. ægrotat. 765. moritur. 766. eius acta. ibid.

108. 1578 Christophorus Boncompagnus Bononiensis. 770. habet Concilium Dioecesanum. 772. sacras Virgines D. Pauli transfert. 774 habet Concilium Prouinciale. 776. Præses Flaminiæ. 783. Gregorio XIII. Pont. Max. patruo parentat. 784. 785. causam agit sui Archiepiscopatus. 785. 787.

Mille iam & quinquaginta annis, opere tesellato, sunt hæc picta, Rauennæ, in sacra æde D. Vitalis, in sacelli maximi pariete, aræ maximæ ad dextram, integra seruata monachorum Cassinensium studio, qui sunt in Diuino officio, cultuq. diligentissimi, & templum incolunt. Crucem qui gestat manibus, est Maximianus Archiepiscopus: nam supra illius caput, ita legitur inscriptum. MAXIMIANVS. Prope ipsum, qui uidetur offerre munus, Iustinianus est Imperator, qui tempore Maximiani uiuebat. Huius habitus, faciesq. eadē, est quæ & illi; nisi quod ea est senioris; quæ conspicitur in D. Apollinaris noui, in hac vrbe, his inscriptis. DN. IVSTINIANVS. Ex uetere autem hac pictura, patet habitus Imperatoris, & procerum eius sæculi, & fortasse quid sit toga picta, quid palmata, quid trabea: quodq. de Constantini ætate scribit Prudentius

——— clypeorum insignia Christus
Scripserat, ardebat summis Crux addita cristis, *li. 1. aduersus Symmachum.*

noscitur posterioribus deinde sæculis fuisse seruatum. Hinc etiam confirmari poterit, earumdem sacrarum uestium, quas nunc adhibent sacerdotes in Missæ sacrificio, quam sit uetustus usus, ab ipsis ducens Apostolis originem, ut præclarè describit D. Dionysius Areopagites, & auctores *De Calesti hierarchia cap. 15.* prӕterea testantur innumeri. Casulam in Archiepiscopo cognoscimus, in Imperatore Dalmaticam. Siquidem ex Ammiano Marcellino, quamquam Christianis infenso, scimus Dalmaticam nostram indumento Augustali fuisse similem: Cum enim, ut ipse refert, relatum fuisset Gallo Cæsari, affectare *lib. 14. hist.* quosdam Imperium, iamq. apud Tyrum, indumentum Regale textum occul

to

te fuisse, dum omnia, huius inueniendæ rei causa, perlustraret, *post hæc*, inquit, *indumentum Regale quærebatur, & ministris fucanda purpura tortis, confessisque pectoralem tuniculam, sine manicis textam, Maras quidam nomine indutus est, ut appellabant Christiani, Diaconus*. Hæc ille. Quòd autem sine manicis dicit, id eo tendit quod ex Siluestri Pont. Max. gestis, ab Hugone, & Thoma Vualdense colligitur, deductam esse ab Apostolorum collobio Dalmaticam, sine manicis, ad ipsius usque Galli Cæsaris tempora, quibus Liberius Pont. Max. fuit: sed quoniam brachiorũ culpabatur a plerisq. nuditas, adiectas manicas fuisse.

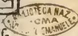
Hugo lib. 2. par. 4. de sacramentis lib. 13. Vualden. tomo 3. tit. 4. cap 49.

Ad sinistram aræ maximæ eiusdem Sacelli D. Vitalis, eodem picta opere, temporeq. hæc extat imago Augustæ, Iustiniani uxoris. Hinc cognosci Augustarum, & ceterarum illius sæculi nobilium fœminarum cultus, & famulatus potest: & qua diligentia, ac ueneratione aquam sale, & sacris precibus expiatam, ac benedictam, in ipso templi ingressu, iam inde a nascente Ecclesia conseruari solitam, habuerint; uelo nobili vndique contectam: & quidem merito: nam Alexander primus Pont. Max. *aquam* ait, *Sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur &c.* Hinc apud Cassiodorum legimus, Marcellum Pontificem aqua benedicta aspersa, coniecisse in fugam Dæmones, qui Apameæ, profani delubri Iouis columnas, ab igne incolumes tutabantur, & eam aquam, haud secus ac oleum, illi deturbando fano, ministrasse igni materiam.

D. Ma-

D. Mariæ in Cosmodim templum, Rauennæ, sacri baptismatis fontem fuisse, & nos in historia scripsimus, & lapis in pauimento rotundus, & quæ adhuc superest, in eius centro testudinis pictura, satis declarant: In medio enim Christus Deus in Iordane uidetur, hinc D. Ioannes baptista, caput eius aqua perfundens, illinc Moises. Circum testudinem sunt duodecim Apostoli, munera offerentes, corollas ex floribus, qui ad aram finiunt, cuius hic imaginem damus. Est enim certissimum, aris perpetuo usam fuisse Catholicam Ecclesiam: nam præterquam quod Romæ uidemus in D. Pudentianæ, aram, in qua D. Petrus Apostolorum Princeps sacrificium fecit, atque item Neapoli, ipse Christus Deus cum legis Euangelicæ præcepta in monte præscriberet, *audistis*, inquit, *quia dictum est antiquis, Non occides: Ego autem dico uobis &c.* intulit, *Si offers munus tuum ad altare*: iam constituens, constitutumq. habens, adhibenda esse in Euangelica lege altaria: Huius autem aræ similes alias, in templis Rauennatibus, supra annos mille pictas, habemus. Claues Regni Cælestis, ab eodem Christo Deo, fuisse Petro, atque vni Petro Apostolorum Principi, eiusq. successoribus promissas, & traditas, probatorum omnium auctorum, & ipsius potissimum Euangelii sententia, apertissimum est: Ceterum quoniam nostri sæculi Nouatores, scire se multa professi, & plura ignorantes, deridere clauium picturam consueuere, non in manibus modo

D. Pe-

D. Petri; sed sub sacra etiam Pontificis Max. tiara, affirmantes, quod non cerni oculis, sed animo, & intelligētia percipi de iurisdictione, & potestate aperiendi, & claudendi, ligandi, soluendique debet, ad corporeas id, pictasq. claues minime esse deducendum, ex hac imagine, mille atque amplius annis picta, uetustissimam esse ipsarum clauium picturam discant; & aliquando tandem fateantur, quod ab Ecclesia Romana fit, quamquam ipsi aut originem, aut rationem non capiant, esse tamen id antiquissimum, atque adeo ab Apostolicis ductum institutis. Deo ipso, atque Angelis quid minus corporeum est? tamen Diuino iussu Moises, Cherubinos aureos, ex utraque parte Oraculi, duos fecit, habentes alas, quibus tegerent Propitiatorium: & Salamon, qui Diuino spiritu, templi opus perfecit, Cherubinos duos construxit è lignis oliuarum, texitq. auro: & in huius Ciuitatis templis, pictos, mille & centum iam fermè annis, uidemus, humana specie, atque alatos angelos: & qua ratione uidendum se Deus præbuit, ut D. Athanasius ad Luciferum Episcopum, & D. Augustinus ostendunt, eadem ratione pingitur. *Quam culpam incurrit pictor*, inquit Thomas Vualdensis, *dans Deo osculum, quod scriptura concessit?* ita cur reprehendi pictor clauium debebit, quas Cælo, & Petro Christus attribuit? itaque ex hac etiam pictura collegimus; quamquam & ipsius sit auctoritate Ecclesiæ certissimum; imaginum apud Christianos usum, uetustissimum esse, semperq. fuisse. Soli Petro Apostolorum Principi, & illius successoribus, non item ceteris Apostolis, promissas, datasq. Regni celestis claues, nam solus Petrus in hac pictura eas habet. Clauium huiusmodi picturam esse in Ecclesia antiquissimam. Quod autem è regione D. Petri, ab alio Apostolo, huic aræ offertur, Diuinæ legis esse libros puto: cum satis pateat, apud ueteres, solere libros in mēbranis descriptos, circa umbilicum, id est, circa lignum, aut aliquod osseum, ut ait Porphyrio, uel corneum teretis formæ, uolui, vnde & uolumina sunt appellata, & multis uoluminibus constare librum unum plerumq. tradunt. Ita Esdræ libros antiquissimos, hebraicè scriptos, vmbilico inuolutos, Bononiæ, in nobilissima Dominicani conuentus bibliotheca: Bergomi, in Dominicana item domo, admirabilem D. Thomæ Aquinatis librum contra Gentiles, ipsa Doctoris eius Angelici manu exaratum, adhuc seruari accepi.

Exo. 25. 3. Reg. 7.

Lib. 2. de Trinit. tomo 3. titu. 19. cap. 155.

DE. HIERONYMI. RVBEI RAVENNATI. HISTORIA

insignium auctorum Carmina.

ALEXANDRI FVSCONI, CANONICI, & iurisconsulti Rauennatis.

I primaua cupis, praclaraq. gesta Rauuenna
Nosse, uideas RVBEVM, qui tibi cuncta dabit:
Is patria est etenim praclarus conditor alter,
Quam lustrat, renouat, restituitq. iterum.
Ex Gracis nemo, Ausonijsque; fatebere lector;
Tam nitidus, cultus doctiloquusq. fuit:
Vt meritò niteat liber is celeberrimus orbe,
Vtq. RAVENNA micat, sic grauis Historicus;
Cui utinam haud parca deducant stamina Parca
Longa, & post obitum spiritus astra colat.

ANTONII BEFFAE NIGRINI.

VRBS *antiqua fuit saclis, celeberrima Regum*
Imperio, sacraq. potens ditione RAVENNA,
Mater & Heroum, quos numquam, sanguine fuso
Hostis saua manus; Martis vel terruit horror;
Quin tulit exuuias, strata tunc gentis, opimas
Infesta, sibi cum magis, ac magis ingruit armis;
Ingenio simul hac celso iam prabuit illos
Palladis, & Phœbi asseclas, qui facta suorum,
Exteraq. eloquio possent protendere magna:
Scriptis hac ROSCI mandas; sublimia seruans
Inter eos, prastant magno qui nomine, primus:
Hinc patria ratus atque tuum per sacula nomen
Aeternum duci, clarumq. sub astra uagari.

BRVNI GIARDINI, ciuis & Canonici Rauennatis.

IVSSOS *iam scimus natos seruare parentes,*
Longius ut vitacursum producere possint:

Ergo colit RVBEVS patriam, coluisseq. iuuit.
Quin eadem, tantum quod iam suscepit alumnum
Clarior apparet, tanto dum famine gaudet.
Quisnam ortum, quis tempora, quis praeclara RAVENNAE
Ornamenta videt? varios quem scire videmus
Fortunae RVBEVS ni casus vndique narret?
Num cedro dignus? tripodes num iure ferendi?
Tempora sed quamuis lacerent nunc omnia dente,
Non tamen hoc nomen letheas ibit in vndas:
Sed fuerit RVBEVS sublimis ad astra relatus.

CONSTANTII PLACIDI ROMANI,
Equitis aurati.

NON *sine nescio quo Diuorum numine scribit*
Ecce Rauennatem ROSCIVS historiam:
Nobilitas generis, virtus, facundia, verum,
Conueniunt vbi, ROSCIO, & historiae
Vrbs antiqua fuit multis decorata triumphis,
Obruta nunc annis semisepulta iacet:
ROSCIVS antiquae generosae sobbolis ausus
Temporis ipsi ijs exagitatus, habet.
Vt tamen illa nouo paullatim robore surgit
Et parit insignes post fera saecla, viros,
Rolandos, Petrosq. atauos, sic ROSCIVS, armis
Claros, exaequat pace, toga, & studio:
Tractat & historiam, qua non antiquius ullum
Est scriptum, propria nobilitate vigens:
Quod iam conciderat, doctis celeberrima chartis
Agnelli inscriptum, prisca RAVENNA tibi.
Frustra igitur saeua, atq. atrox inuidit Erynnis,
Nec sternunt animos tristia bella pios,
Nec sine nescio quo Diuorum numine scribit
Ecce Rauennatem ROSCIVS historiam.

DONATI MONII TORNANIENSIS.

TYRRHENA *Aemonij truci*
Vt pulsi, patrio cum fugerent solo,
Qua Vitis proprias Bidens
Iungit irriguas Adriacis aquis,

Con-

Contendunt profugi, ut ferunt:
Faustis hicq. RAVENNA auspicijs tua
Fundamenta locant: vbi
Non primo eximijs surgere, & arduis
Cœpisti domibus. Casa
Angusta, atq. humilis prabet originem,
Diffusa aquoreis aquis.
Abducta uiridi postea carice,
Tum limo bibulo, & putri
Hinc lembo vndiuago; ponteq. robore
Factis, & solido solo
Firmata: aerijs auctaq. mœnibus:
Talem nunc retines modum,
Certare ut ualeas inclyta gloria.
Ast quando intereunt, suo
Qua sol hic nitido despicit ambitu,
Seu Natura profuderit
Fœcundo omniparens atq. sagax sinu,
Siue audax hominum manus,
Mortalis status est, qui datus est tibi.
Cuius ne lacrymabiles
Sint fama interitus absque superstite,
Cœlo, seq. satum Deus
Prudens, hic genitum: Palladis alitum
Et Phœbi penetralibus
Demittit RVBEVM: qui calamo suo
Viuacem faciat diu.
Aura hunc ætherea dum fruitur, pijs
Vlnis excipias memor,
Aeterni decoris, grataq. patria:
Nigra & post cole funera.
Pendentis vitream qui bibit ungula
Vndam, plectra petat: Viri
Laudes eximij, pectora concitus
Oestro, tollat ad æthera:
Sic famam meritis ornet honoribus.

FRANCISCI CAMERANI, RAVENNATIS.

Multorum historijs RVBEVS dum, facta recenset,
Multorum de se promeret historias.

EIVSDEM.

HISTORIAS *RVBEI si quando renatus, habebis,*
Inuide Alexander, rursum suspiria fundes.

EIVSDEM.

SCRIBENTI *RVBEO virgam serpentibus Hermes*
Nuncius implexam tradit: mirare, quid istud?
Iupiter ipse parat pro tanto sceptra labore,

FRANCISCI CORELLI, RAVENNATIS.

S*I mea doctiloquo resonarent carmina cantu*
Historia vt resonat tam benè scripta tua;
Sæpe tuam canerem immortali carmine laudem,
Qua cingit lauro tempora Musa tua.
O felix scriptor, nostras qui ducis ad aures
Facta patrum longo quæ tacuere die,
Perlegat hæc, qui nosse cupis monumenta RAVENNAE,
Inde opus & nomen tollat ad astra tuum;
Pallida mors istos cum sera oppresserit artus,
Tunc mage post cineres fama superstes erit;
Et licet illustris RVBEA sis gente, nitesces;
Virtutis propriæ nobilitate magis.

HORATII TVSCANELLAE.

LITTERA, *quæ legitur nigro respersa colore;*
Hanc omnis tenuit RVBEO scribente figuram.
Quod nunc in nigrum RVBEVS conuertit: in aurum
Verterit ingenium, pulchriq. immensa cupido.
Auctor, quæ potuit paucis intexere chartis,
Vix orbis capiet; sic gens ventura fouebit;
Sic opus adueniet gratum labentibus annis:
Est vere felix scripsit qui prœlia tanta,
Nomine longæuam illustri feciq. RAVENNAM.
Gloria languebat penitus, decus atq. RAVENNAE:
Nunc RVBEO floret; RVBEVS florebit & ipse,
Dum sol occiderit, dum nascens surget ab vndis.

IOANNIS

IOANNIS GALEATII ROSCII,
Bononiensis, equitis perillustris.

H[illegible] patriæq. decus, doctissime ROSCI,
Nomine qui sacro tollis in astra V[illegible],
Quid maius dare vim lapsis [illegible] tibi sedibus altis
Pinifera assurgit culta RAVENNA *coma,*
Vrbs antiqua, nutrix Heroum, & [illegible] dia piorum
Mater, & Hadriaci gloria magna freti:
Lurida cui faciem tabes exedebat: & cui
Squalebantq. putri liuida membra solo.
Quanta tibi ROSCI *fulget pietatis imago,*
Qui patriæ vindex ore, manuq. iuuas.
Quantus in arte decor, Latij tibi copia quanta est
Sermonis, superos qui [illegible] sonare Deos.
Interpres Moysis sic nomine, req. videris
Grandia priscorum pandere gesta patrum.

IOANNIS MARIAE MAIOLI,
Rauennatis.

MAGNA *Ducum illustrant atq. inclyta gesta suorum*
Vrbes præclaras: decorantur at artibus illæ
Ingeniis magis: hinc debet nunc prisca RAVENNA
Plus RVBEO, *quam illis, quorum sunt bellica facta:*
In tenebris occulta forent nunquam illa, nisi inde
Nunc RVBEI *traheret præclarum ad sydera lumen.*

IVLII MORISII, RAVENNATIS.

Dicite, quid trepidus cohibet præcordia pallor?
Non uos sub tacita detinet ille manu.
Dicite felices, & famam acquirite tuti,
Dum pereunt alij tabe, perenne [illegible] sua.
Et RVBEI *laudes, simul & [illegible] cum nomine stirpem,*
Perpetuo vt vigeant, concelebrate mei.
Et claræ resonent patriæ præconia facta,
Alteriusq. sit ars, arte sepulta sua.

MARCI ANTONII GRANELLI,
ciuis, & Canonici Rauennatis.

TRAXIT *ab interitu* RVBEVS *monumenta* RAVENNAE,
Scripta graui calamo, viua futura diu:
Et studio tetigit, quæ sunt benè digna notatu,
Veraq. præcipue: quod petit Historia.
Vrbis origo datur, multos & gesta per annos
Grata procul dubio quæ tibi lector erunt;
Scripsit & innumeras; multi documenta laboris;
Historias gentis, quæ extera Regna colit.
Hoc opus ergo legas, qui vis perdiscere multa;
Nam lecto; dices, doctius esse nihil.

NATALIS COMITIS.

RES *gestas, clarosq. Duces, quam celsa* RAVENNAE
Glroia in Ausonijs quondam sese extulit oris,
Demonstrat RVBEI *doctis facundia chartis.*

PANDVLFI ZALAMELLAE CANONICI,
& Doct. Theologi Rauennatis.

TERRARVM *si qua nunc circumscritur in orbe,*
Hæc vna existit nobilis Historia;
Continet hæc illam, quæ ex primis urbibus olim
Diluuio a Noe condita prima fuit;
Cuius & ex primis Idola Ecclesia spreuit,
Quæq; fuit Christi sumere prompta iugum,
Dum veteres tabulas, veterum & monumenta recurris,
Et patriam ROSCI *perpolis, & renouas.*
Et Sophiæ tibi debebant, & Apollinis horti,
Nunc culta & florens debet & Historia:
Et genere, & virtute potens: quis plura requirit?
Tolli hac vita potest: fama perennis erit.

PAVLI RHAMNVSII, VENETI.

IAM *caligabat nomenq. decusq.* RAVENNAE,
Obrutaq. ingenti penè erat ipsa situ:

Non

Non tulit insignis pietate, atque ore diserto
ROSCIVS, & patriam uindicat interitu.
Clara refert, prima repetens ab origine, facta,
Victriciq. Ducum parta trophaea manu.
Protinus egregia effulgent monimenta, perenni
Lumine, & anteuolans Gloria carpit iter.
Artis opus magnum, potuisse Cyteida succis
Florentes socero iam reuocare dies:
Maius opus, culto eloquio renouare decorem,
Perpetuoq. Vrbi condere saecla sua.

STEPHANI LOTI, IVRISCONSVLTI RAVENNATIS.

GRAECIA *non tantum fallaci debet Homero,*
Virgilio tantum nec pia Roma suo,
Quantum debetis, per saecla futura, RAVENNAE,
Reliquiae RVBEO, qui petit astra micans.
Nam si bella canunt illi, siq. arma recensent,
Hic uere celebrat arma, togamq. simul.

VINCENTII CARRARII, CANONICI,
& iurisconsulti Rauennatis.

FAMA *est Ferretum historiam scripsisse RAVENNAE,*
Sed quae perdocte scripserat ille, latent.
Nobilis at RVBEVS, patriae compulsus amore,
Ecce nouam scribit, candidus, historiam.
Antiquam mage qui noscat, noscatq. recentem,
Lustrarutq. sequens omnia, nullus adest.
Quid RVBEO at referent tanto pro munere ciues
Maxima cui dudum tam tribuisse licet?
Hebraeum fi.mus statuam meruisse Iosephum,
Quod Graece Hebraeam scripserit historiam:
Altera inaurata Actais erecta Beroso est,
Linguae, doctiloqui quae docet ora viri,
Sed RVBEVM nostri statua meliore RAVENNAE
Donabunt, quam non diruet ulla dies,
Veriloquum dicent, tribuetur fama perennis
Laudibus & summis nomen ad astra ferent.
Scriptorum pellent numero, qui falsa loquuntur,
Saepeq. surripiunt, quod facit alter, opus.

Vin-

VINCENTII MAIOLI RVSSIANI.

*A*LMA *RAVENNA vigeſ* RVBEO *nunc prædita claro,*
Pieridum ſtipat quem ſtudioſa cohors:
Qui modò te cecinit uincto pede, quiq; ſoluto,
Reddidit in longa poſteritate, decus:
Namque patrum priſcos contendit tollere honores,
Ac te ſacratis ſiſtere uerticibus.
Hinc licet omnigenum rerum cognoſcere cauſas,
Hinc licet, excuſſa nube, diſerta loqui:
Nam tibi ſurgit opus, poterit quod nulla uetuſtas
Rumpere, ſed viuet dum mare habebit aquas.

FINIS.

Trauerſariorum propago; uti ex uetuſtis monumentis collegi, & ſunt ijdem cum Ducibus:

Paulus Dux.

hunc primum repeti de Trauerſaria fuiſſe appellatum.

Petrus. 971. 1029.

Paulus. 1017.

Petrus. 1090. 1103.

Petrus. iij. 1181

Guido

Guillelmus 1116 1131 1151

Albericus 1181.

Petrus. iiij. 1225. obijt.

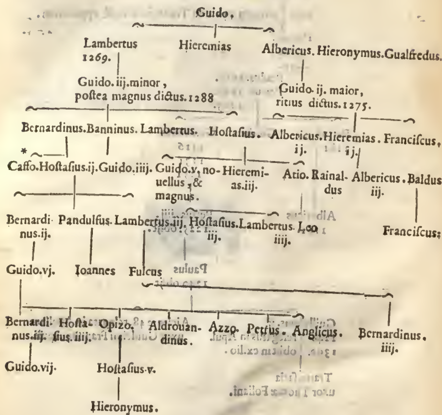
Paulus 1240. obijt.

Guillelmus. ij. 1248. 1300. relegatus in Apul. obiit in exilio.

Trauerſaria uxor Thomæ Foliani.

Aicha 1248. relegata in Apuliam uxor Guillelmi Franciſij Apuli.

Polentanorum propago, ex uetustis monumentis.

SERIES CHARTARVM.

† a b c d e.
A B C D E F G H I k L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sf Tt Vu Xx Yy Zz.
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sff Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.
Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg.

Omnes ſunt Terniones, præter †, & e, qui ſunt Duerniones.

VENETIIS, MDLXXXIX.

Ex Typographia Guerræa.

Auctorum qui in hac Historia citantur, loca insigniora.

Pag.Lin.
3. Clemens Constit. Apostol. lib. 6. cap. 36.
9. Optat. Mileuit. lib. 6. contra Darm.
13. Io. Chrysostom. lib. de fide.
24. Euseb. lib. 9. cap. 2.
49. 23. Plinius lib. 26. cap. 1.
55. 18. Alfonsus Pisan. in præfat. Concil. Niceni.
31. Falcuinus in uita D. Pharonis.
56. 22. Seuer Sulp. hist. sacr. lib. 2.
36. Ammian. Marcell. lib. 15. histor.
62. 28. Vitæ patr. lib. 3. cap. 36.
75. 15. Pigna lib. 1. Hist. Estens.
85. 5. D. Augustin. lib. de hæresib.
22. Retractat. lib. 2.
91. 12. Chrysolog. serm. de natiuit. Christi.
97. 2. Sabell. En. 8. lib. 1.
21. Blond. lib. 3. histor.
106. 44. Chrysolog. serm. de Kal. Ianuar.
107. 19. Conciones in kal. Ianuar.
21. Concil. Turon. 2. cap. 18. Cæsar augustan. can. 4. Burcar. lib. 19. de pœnitent.
40. Chrysolog. Serm. de consecr. D. Proiecti.
119. 23. Hippocr. lib. de aere, aquis, & loc. cap.
25. Auicen. 2 par. doctr. 2. cap. 16.
39. Galen. lib. de bonit. aquæ, cap. 3.
40. Atheneus lib. 2. cap. 2.
41. Aristotel. de Hist. animal. lib.
45. Aetius, Serm. 3. cap. 165.
121. 18. Sabellicus Ennead. 8. lib. 1.
22. Otho chronic. lib. 4. cap. 20.
122. 1. Sympl. dist. 74.
123. 28. Cassiodor. in chronico.
41. Leo Tom. 2. Conci.
ibid. Nicolaus Tom. 3. Concil.
127. 15. Blondus } in Italia, de Rauen.
17. Leander }
130. 15. Dist. 17. & 96.
132. 41. D. Greg. Dialog. libro. 4. cap. 44.
139. 2. D. Greg. Dialog. lib 3. cap. 2.
3. Marcellin. in chronico.

Pag.Lin.
142. 3. D. Greg Dialog. lib. 4. cap. 28.
143. 18. Panuinius lib. de Fastis Rom.
146. 6. Marcellinus in chronico.
149. 5. Procop. Hist Goth. lib.
161. 1 Plinius lib. 35. cap. 10.
165. 23. Blond Dec. 1. lib. 7.
28. Bernard. Iustini Ist. lib. 6.
167. 8. Liuius. 24.
26. Procopius Hist. Goth. lib.
171. 38. Venant. Fortunat. carminum lib. 1.
174 4. Bern. Iustin. Hist. lib. 2.
175. 24. Blond. lib. 8. Hist.
27. Raphael Volater. lib. 3. comment. Vrban.
28. Albertus in sua Italia.
176. 5. D. Greg. in Registro.
24. Blond. lib 8. Hist.
36. Strabo lib. 17.
178. 34. Paul. Diac. lib. 3. & 6. Hist.
179. 43. Bernar. Iustin. lib. 7. Hist.
180 35. Blond. lib. 8. Hist.
40. D. Greg. in Registr.
181. 17. Blondus ubi supra.
183. 1. }
182. 29. }
184. 44. } D. Greg. in Regist.
185. 15. }
17. }
187. 11. D. Dionys. Eccl. hierar.
13. D. Cyprianus.
191. 25. Gelasius. tomo. 2. Concil.
26. D. Thom. secund. secundæ.
27. Vald. tomo. 1. doct. fid. lib. 2. art. 3. cap. 75.
203. 4. Blond. in Italia sua de Rauen.
209. 10. Platina in Dono Part.
216. 22. Io. Paleonidor. lib. primo de orig. Carmelitarum cap. 4.
217. 10. Blond. lib. 10 histor.
33. Iustinian. lib. 10. hist.
218. 43. Blond. lib. 10. hist.
223. 41. D. Luc. in actis Apost. cap.
43. Amm. Marcell. lib. 22.
44. Procopius lib. 6.
224 2. Cicero in Ver. lib. 6.
10. Procop.

FINIS.

INDEX EORVM QVAE IN HAC HISTORIA HABENTVR.

Notationibus quibusdam additis.

———— & montani
Asparagi, posito quos legit uillica fuso.

B

Ioan-

C

Cassis opidum a confluentibus ad classem mercatoribus factum. 14. Hac autem, imò longe minore causa, moraq. fieri opida consuesse, ostendit Liuius lib. 41. qui de Istrico bello scribens, coueniss eq. affirmás. I. Cornelij, & C. Furij. Duumuirum naualium naues uiginti, ad proximum lacus Timaui portum, cum onerarijs, & magno commeatu, secu-

Raine-

D

E

Eutha-

Paulus

G

OSSA
C. IVLI. C
F. CAM.
PAVLI
COH. III. PRA
MIL.

est lapis instratus, in quo insculpta sunt uiri & mulieris capita usq. ad pectus, fœminæ capilli ita retrorsum flexi sunt, ut circa frontem cincinnos laxiores, magnosq. efficiant: caput panno contectum, ad futuram coronalem. In sinistræ manus digito indice, duos habet annulos, alterum inter primum & secundum nodum: alterum inter secundum & tertium. Medius digitus nullis ornatur annulis; quod infamis apud ueteres habeatur. Annularis vnum habet, inter secundum nodum ac tertium. Minimus item unum, inter primum & secundum sunt illis hæc subscripta nomina.

P. LONGIDIENVS. P. F. CAM.
FABER NAVALIS SE VIVO CONSTITVIT.
ET LONGIDIENÆ. P. L. STACTINI.

Duo alia uirorum capita sequuntur, hac item sub ipsis inscriptione.

P. LONGIDIENVS. P. L. RVFIO.
P. LONGIDIENVS. P. L. PILADES. POTVS
INPENSAM PATRONO DEDERVNT.

Potus autem impensam, ait, forte, quia ut uinum honorariũ Prætoribus, ita & patronis dari consuesset. Sequitur ad hæc nauis, rostro nequaquam tecto, sed sursum in nauim inflexo, ibiq. uiri imago, securi tabulam, quasi temonem incidentis, his uerbis propinqua in tabella incisis.

P. LONGIDIENVS
P. F. ADONVS PROPERAT.

Sed quoniam huius mentionem lapidis fecimus, addere etiam non fuerit iniocundum, alterum eodem loco, iisdemque diebus effossum, optimi artificis opus: In summo autem lapide caput est mulieris, cum hac inscriptione.

FIRMIA. L. L. PRIMA.

Duo alia sequuntur capita, uiri, mulieriaq. manu, caput puellæ, inter ipsos mediæ, amplectentis, quibus ita subscriptum est.

L. FIRMIO FIRMIA. L. L.
L. L. PRINCIPI APOLLONIA
LEZBIAE. FILIAE. SIBI. ET. SVIS. DE.
PECVN. S. V. F.

Post hæc duo alia capita uirorum, quorum est in pectore. V. & hæc apposita subscriptio

M. LATRONIO. SAL. LATRONIO
SAL. F. SAL. F.
SECVNDO. SATVRNINO

Tandem in imo lapide pueri caput cum pectoris parte, quemadmodum & superiores his incisis uerbis.

SPERATO
VERNA.

Hi autem lapides apud Galeotum Rasponũ equitem habentur. Quanquam uero Rauennates in tribu Camilla fuisse pnto, forte quia multos sacrorum suorum ministros hæc ciuitas haberet: nam & hac fortasse de causa, ex Camilla gente, plurimas Vestales a Numa collectas tradunt, tamen aliquot ex ipsis in Claudia fuisse tribu non negauerim: quod fieri etiam in aliis consuesse, qui eius uetustatis cognitionem habent facile intelligunt. Cum enim Florentini in tribu Scaptia essent, tamen Fl. Felicem, & L. Damarionem Florentinos, in Romilia fuisse, legimus. Qui putarent in tribu Sapinia Rauennates fuisse, quia Vmbri Rauennam incoluissent, Vmbri autem sint in Sapinia, ij mea sententia fallerentur, quia tribus Sapinia, non est Romana tribus, quod libro 31. Liuius docere uidetur his uerbis, . Appium Præfectum socium, hac tumultuaria manu per Vmbriam, quam tribum Sapiniam uocant, agrum Baiorum inuadere iussit. & lib. 33. L. Furius Purpurio alter Consul, per tribum Sapiniam in Boios uenit. Dictam autem Sapiniam, a flumine Sapi fuisse coniicio. Erant etiam in plerisque ciuitatibus, tribus: & Aquileiæ. XIX. fuisse scribunt. Duodecim quoque apud Hebreos numerabantur: sed hæ nihil ad Romanas.

Georgii.

H

D. Ia-

I

 Iustinianus,

M

N

O

P

Parma

Petrus

Q

R

T

 illius fuerit auctor, uetustus certè fuit, Damasum ferè omnes putant. In eo libro scribitur, Callistum Pont. Max. Romanum fuisse ex urbe Rauennatium; ceterum quæ fuerit vrbis regio, hoc appellata nomine, non omnino perspicuum uidetur. Blondus in Romæ suæ instauratæ libro primo, scripsit, eam esse Transtyberim, itaque appellatam, quia, ut habetur lib.21. Octauius Augustus cum locum castris primus omnium Principum constituisset, nullasq. alia ratione id fecisset, quam ne milites uagi, & urbem dispersi, tumultu & seditionibus vrbem complerent, hinc Rauennatum in Ianiculo & Misenatium, peregrinorumq. in Cælio monte, castra fuisse ab illo constituta, sed quæ in hanc sententiam impulerit Blondum, auctoritas, adhuc reperire minime datum est, cum potius multa contrarium suadeant. Primum est Suetonij locus in Octauio, qui postquam de duabus Classibus Rauennæ & Miseni ab Octauio locatis scripsit, Ceterum, inquit, certum numerum, partim in vrbis, partim in sui custodiam adlegit: neque tamen vmquam plures quàm tres cohortes in vrbe esse passus est, easque sine castris: reliquas in hiberna, & æstiua, circa finitima opida dimittere assueuit. Hæc Suetonius. Præterea qui de regionibus urbis Romæ scripsit P. Victor, aut quicumque auctor fuerit, quem tamen constat post Vespasianum uixisse, nam meminit templi pacis, cum Transtyberinam omnem regionem describat, nihil loquitur de Rauennatibus: quodque magis dubitationem auget, in tertia regione scribit Castra Misenatium. Adhæc cum dicatur in libro Pontificali, Callistum Pont. Max. ex urbe Rauennatium fuisse, affirmatur ibidem paulo post, templum D. Mariæ Virgini illum ædificasse Transtyberim: quod forte adduxit Blondum, & qui illum sequuti sunt, ceteros, ut putarent, vrbem Rauennatium & Transtyberim, regionem eandem esse: mihi tamen suadet, Transtyberim esse ab vrbe Rauennatium diuersam, quia perinde ac de diuersis locis uidetur esse ille scribendi modus: præsertim etiam quia ex Philone Iudæo de legatione ad Caium, colligitur, Augusti tempore, Iudæos Transtyberim habitasse, & uiles omnino homines,

ut

V

Vbal-

Vngari

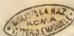
X

Y

Z

FINIS.

ERRATA IN HOC OPERE

Pag.	Lin.	erratum	correctum
9.	46.	Messiaiam uocatam	Messaoiam uocara
35.	30.	carcerem	carcere
45.	35	lega	legi
	39.	illo	illi
47.	19.	natalis	natales
	31.	ut	&
34.	36	ipsos	ipsis
	41.	medicus	medios
55.	21.	Diuinum	Diuini
	32.	Ctialouensibus	Catalaunensibus
57.	20.	sancti	Sanctis
56.	41.	quadrupli	quatrupli
	46	Α"γιος	Α"γιας
39.	7.	Viu... q	Vtcumq.
61.	2.	ad iubensiona,	adhiucutibus.
62.	61.	Prefectis	Prafectus
69.	21.	aliquod	aliquos
72	29.	prouinica	prouincia
77.	44.	appellas	appelsan
76.	5.	aliquod	aliquoi
79.	19.	exactiouz	exactionem
84.	11.	Decutiores	Decuriones
88.	13.	Metropolis	Metropoles.
90.	45.	iussos	iussu
92.	3.	Hispaniam	Hispania
95.	33.	Augustum	Augustam
97	12.	chrisimatum	charismatum
106	5.	substructionis	substructioni
110.	33.	nunc :	nunc
614.	2.	tametsi	tamen si
	32.	Eudozia	Eudocia
116.	27.	egressu	egressa
118	29.	viuocum	uiuosum
119.	6.	quot	quod
121.	24.	uirum Rauennatentium	uirum Dei, Seuerinum Rauennatensium.
	33.	Augustali	Augustali
218.	4.	Trauersius	Trauersarius
229.	39.	fuisse	fuisset Theodericus
	45.	quanta	quanta
230.	2.	si res	si is qui res
	13.	alio	alios
231.	6.	Duis	Diui
235.	32.	fulmen	fulmen &
239.	27.	ab	ub
242.	35.	prestina	pristina
241.	46.	obuolosus	obuolutus
	46.	summi	summis
243	37.	scribent	scribenta
243.	24.	mortuos	mortuo
244.	44.	ac cum	ad cum
245.	18.	non	nos
247.	16.	curauit	curauerit
	20.	omnes	omnes
248.	17.	iis	ii
250.	27.	alti	alto
257.	5.	Maximinum	Maximianum
260.	10.	adiectum	adiectam
263	29.	Profulus	Fusus
235.	15.	uetustimus	uetustissimus
232.	5.	matrimonijs	matrimoniis
671.	3.	ot	&
	45.	Ricobaudi	Ricobaldi
	46.	Rauennatis	Rauennas
272.	21.	Rauennae	Rauennae
274	1.	habent	habeant
273	21.	constituissem, atiq.	constituisse, matiq.
	6.	uocatum	uocatam
263.	21.	repugnatibus	repugnantibus
216.	39.	palli	palii
222	30.	Constantinopolim	Constantinopoli
199.	2.	quoq	quoq.
	31.	Archiepiscopatus	Archiepiscopatui
	45.	Riuulum	Riuolum
200.	44.	exculitos	exculius
	48.	exite	exitet
205.	6.	Aquilliensis	Aquileiensis
	29.	conuenditus	conuentus
207	9.	toudiciones	condiciones
209	3.	Verum Theodori	Verum cum Theodori

Pag.	Lin.	erratum	correctum
210.	22.	nihilo	nihili
211.	14.	renueres	renuere
214.	20.	dedit, & Rauen.	dedit, Rauennates
218	26.	testibus	testibus
218.	22.	ab mare	ad mare
	41.	ornamanti	ornamentis
219.	45.	nostri	nostris
220	6.	successore	successore
	17.	Magnum	Mannum
221.	6.	Dei, quam	Dei imaginem, quam
223.	15.	Placentino	a Placentino
224.	13.	Iustinianum	Iustinianam
227.	14.	Archiepiscopatus	Archiepiscopatu
221.	2.	Romas	Primas
	36.	potius	ac potius
229.	30.	tempestiuum	intempestiuum
	46.	reprehenderit	reprehenderet
631.	1.	contecrationis	consecrationes
	13.	uobis	uobis
	41.	coufliciis	conflictis
232.	31.	augeodum	augendum
236.	24.	Paschalis	Paschales
	40.	apicus	apices
237.	17.	sanctae	sanctae
232.	29.	permiseo	permisto
	32.	ingente	ingenti
245.	3.	Iubentibus	Iabentibus
248.	34.	solitu linem	solicitudinem
249.	40	restituisse	restituisset
252	6.	luper	soperis
253.	40.	auitu	accito
254.	8.	felicem	filiam
255.	2.	a peruisti	aperuisti
		amendat	emendat
		expectas	si expectas
258.	6.	tyranni deliberandum	tyrannide liberandum
	39.	nono	nono
262.	35.	Ioannis	Ioannem
	42.	Seriuolam	Sorinolam
269	23.	priuatum	priuatam
270.	3.	mensa	mensae
271.	27.	a titulo	ac titulo
275.	29.	uenerat, se	uenerat, ut se
276.	22.	potns	potens
	25.	Syluester.	Deleamus haec usq. ad &c.
273.	23.	Perchi	Perei
274.	30.	Honorius	Henricus
	31.	uenicota	uenienti
276.	30.	Libernandum	hibernandum
277.	45.	Itala	Hala
279.	17.	Faoaninum	Fauentinum
260.	33.	Maram	Massam
282.	42.	Guidoni	Guidonis
289.	33.	templum, extra	templum restituit, extra.
292.	31.	antiqoitas	antiquitas
	41.	cadeli	cadoli
288.	12.	Studiuimus	Andiuimus
	20.	Heranianis	Neronianis
311.	43	Vitalis	Vitali
312.	30.	remuneratione	remuneratione
315.	12.	a mara	ad mare
316.	3.	intulam	insulam
	20.	Picenaq.	Picenuq.
619.	6.	Paschals	Paschalis
	14.	omni	Domni
310.	22.	Hieremia	Hieremiae
321.	3.	axtruit	extruxit
313.	29.	aut	autem
311.	41.	Non	Nos
333.	1.	fratre	frates
	13.	annoa	anno
325.	25.	ablato	aulaeos
643.	27.	Cardinales	Cardinalibus
353.	22.	Papienses	Papiensis
357.	13.	orbem	urbem
324.	3.	Respublica	Respublica
325.	12.	Gaieuaue	Galbauq
	40.	planitie	planitiei
329.	6.	Innocentio	ab Innocentio
372.	1.	Albertos	Albertus

Pag.	Lin.	erratum	correctum
372.	9.	misisse	amisisse
	39.	subdicenda	& subdicenda
	43.	busum	lusum
374.	31.	Cermense	Ceruienses
	38.	septuagesimum	ad septuagesimam.
376.	12.	quaa	quæ
	26.	quæ	qui
	37.	filijs	filij
	45.	Ducis	Petri Ducis
379.	18.	fecerit	fecerint
	34.	quæ	quæ
385.	35.	Gotozaga	Gonzaga
389.	29.	Canonicos	Canonicò
	40.	Imperaturum	Imperatorum
391.	24.	apud e	apud se
	30.	Canonico	Canonici
	54.	si	se
393.	17.	Vrsiani	Vrsiana
	46.	arcam	aream
394.	1.	cæruleus	cæruleum
395.	21.	De	Dei
	24.	animo	anno
396.	12.	Tremaldnli	Tremeldnli
	43.	Rauennæ, vis	Rauen. electus est per ipsum D.Thed. Præpositus Ecclesiæ Rauen. uis
397.	22.	manna	in manus
	21.	Reipubl.	Respubl.
	36.	ad radi monachum	ad radum monachi
	48.	iurisdict.one	iurisdictionem
399.	8.	Patri	Pati
402.	16.	Ludi	Lugi
40 .	24.	& qui	qui
403.	3.	alteria	alteri
	39.	funt	suorum
406.	48.	ingrederetur	ingreditos
421.	9.	sociotam	sociatam
422.	41.	Preuastus	Præpositus
425.	6.	fuerat	fuerant
427.	25.	totas	rutas
429.	40.	ijdem	ijsdem
432.	10.	Dum	Deum
442	10.	Danigallionis	Donigallionis
443.	30.	Pascha	ad Pascha
444.	39	Fontano	fontana
450.	44.	serpere	serperet
455.	8.	damnata	damnà
456.	22.	opponeris	opponere
	25.	eo mensa	ea soente
	26.	fieret	fieret
459.	16.	uere	uerò
460.	46.	Fauentini	Partiniani
		coactis	coactua
461.	32.	foro	in foro
463.	28.	Aragonia	Aragonie
464	41.	nurum	nurum
465.	14.	quam	quem
467.	37.	Malatesta	Malatesta
468.	24.	bitum	obitum
	44.	ex Gallotum	& Gallorum
469.	2.	Bardegaiam	Bard:galam
479.	5.	Stephanus	Stephanum
480.	12.	prætorio	in prætorio
483.	48.	statuit	statui
484.	29	originem	quæ originem
485.	35.	Gernayua	Gornaius
486.	8.	Gernayua	Gornaius
	41.	& opido	ex opido
491.	7.	oppugnationis	oppugnationca
492.	5.	eum eo	cuneo
493.	32	& iam	etiam
	36.	exilijs	exilij
503.	17.	gratia	gratiam
504.	17.	Aurchianensis	Aurchiaoensis, Præfecturam
	44.	efferret	efferre
523.	11.	esset	esse
	30.	Rainardus	Rainaldus
	34	creatus	creatum
	39.	Guido	Guidi

Pag.	Lin.	erratum	correctum
514.	4.	præmissis interrogauimus, & plenam nobis dicerent ueritaté, super præmissis interrogauimus, & meram usque ad.	præmissis meram & plenam nobis dicerent ueritatem, super præmissis interrogauimus, & examinauimus, u q. ad.
	19.	absolutionem	si absolutionem
515.	43.	femine	semissa
516.	18.	cauadiam	canadium
	25.	curataros	coratatos
518.	37.	Thebaldi	Thedaldi
519.	8.	Thebaldi	Thedaldi
520.	17.	Thebaldi	Thedaldi
523.	14.	factum	factutum
526.	33.	qua	qui
527.	12.	libertatem	libertatem conclamant
528.	40.	generis	generibus
530.	6.	anno	annos
	22.	Regiium	Regij
534.	33	Liuij	Locij
539.	32	supplex	supellex
552.	32.	demorsi	demensi
556.	5.	occupanerat	occupanerat dominatum
	11.	Fulcerius	Franciscua
557.	37.	Simoniacæ	Simoniaca
	40.	Præfectorum	Præfectus
558.	46.	Valdennacium	Valdennciam
559.	20.	Barbatiani	sancti Barbatiani
560.	19.	libertus	libertas
561.	46.	conducta	conductæ
562.	10.	sententio	sententia
563.	32.	comites	comites
	34.	remittente	remittente receperat
572.	25.	frumentaria	fumentaria
	46.	Ducem	Docem scribere,
576.	22.	Holfum	Nolfum
		Archiepiscopus	Archiepiscopatus
577.	7	cum autem Monasterium &c.	delcantur u q ad opis accedebat.
580	29.	Legum	Lugum
581.	20.	profugarent	profugerant
583.	18.	cœnobij	cœnobia
	31.	Gotozagis	Gonzagis
	37.	Maio	Nomaio
584.	20.	Petrocinus	Pileus.
585	9.	adductæ	adducta
586.	11.	perturbarentur	perturbabantur
587.	42.	Ingagnalia	Ingegnalia
591.	44.	Vtrumq.	vtrumq.
596.	24.	Ceccæ	Ceux
604.	2.	Polentani	Polentano
		Nunc	Hunc
610	27.	ad Rauennatem	ad portum Rauennatem
612	42.		eam
614.	4.	ea	Thebaldi
	8.	Georgij	Feroudolus
615.	42.	Ferondolus	è. S.
616.	6.	C. S.	filiæ
	26.	filij	uideretur
623	25.	uiderentur	molestia
626	36.	modestiam	additos
627.	10.	additos	anno
633	36.	anno post	Pasio
632.	3.	Pasia	ea
	18.	&	spoliasset
		spoliassent	complectitur
633.	1.	complectetur	fatuitus, ut diximus
634.	38.	fatuitus	
635.	8.		dele u q ad Collegium. fuit enim infra, suo loco.
	40.	ceterum Pius Pō tifex &c.	
637.	42.	Paulum	Paulus
638.	22.	acciperet	accipere
	23.	ista	ita
	37.	opdita	uendita
		expectabens	occasionem expectabant.
641.	17.	cuio	Paulo
642.	27.		Fessuli
644.	25.	Fortini	

645.

Pag.	Lin.	erratum	correctum
645.	18.	immanita	imminnata
648	10.	cuneo	cuneos
650.	2	Prætori, Præfectoq.	Prætorem, Præfectumq.
	15.	ratiooem	orationem
653.	40.	ut	&
655.	18.	irrederetur	irrideretur
658.	15.	esset	esse
662.	12.	Cardinalatus	tum Cardinalatus
663.	46.	corrui	corruit
664.	8.	deiectum	per deiectum
	21.	Palenius	Palmmus
	16.	expugnationes	expugnatione
	17.	Gallis	a Gallis
665.	28.	& propediem	ut propediem
	30	ut	&
	36.	nostratibus	ex nostratibus
669	15.	gloriam	gloria
674.	39.	& omni	ex omni
679.	18.	magui	magno
681.	16.	magistratus	a magistratus
687.	40.	tunc	& tunc
690.	18.	denuonu	denuo nu
691.	15.	Præfectum	Præfecto
	44.	ilic	illi
692.	42.	Rubuli	Rubulis
695.	34.	historiam	historia
696.	24.	Cæsari	Cæsaris
704.	9.	illi terram	illi ter datum est. Terra
	18.	primum	primam
706.	46.	percolam	porcolam
707.	2.	ui	uia
	48.	Mediomatrium	Mediomatricum
724.	15.	sibi	si
727.	30	Ioanne	Ioannes
719.	3.	Nicolus	Micholus
744.	1.	quam lucidam	quam post lucidum
	31.	uniuersa	uniuersæ
746.	7	Hispania	Hispaniæ
748.	16	Parmesis	Parmensis
	7.	Rauennatis	Rauennati
	37.	Rauennate	Rauennates
758.	46.	suum	suumq.
770.	31.	cum	eum
773.	12.	ab	ac
	31.	Mario	Marco
774.	8.	postremas	postremus
775.	2.	pallido	pallidi
777.	4.	consensu	canfesse
	37.	Hieronymo	Hieronymus
778.	7.	causæ	causas
779.	8.	absente	absentes
783.	14.	Ducis	Duci
785.	38.	Syngraphum	Syngrapham
790.	2.	nonemuuris	nonemiuri
	12.	prudentiam	prudentia
781.	14.	Cremonensi	Cremensi
791.	42	pronunciarent,	pronunciantur,
802.	30.	connoluuit	conualuit
803.	41.	quauis	quamuis
804.	12.	portam	ad portam
805.	12.	diplomata	diplomate
806.	20.	per Beccariam	per Iulium Beccariam
807.	14.	MDLXXXIII.	MDLXXXVIII.
809.	40.	eiuidem	quam eiusdem
	42	neruis	nemus
	46.	exercere	exercens
832.	4.	Sclafonatus	Sclafenatus

